

ČESKÁ
LITERÁRNÍ
NAKLADATELSTVÍ
1949–1989

Michal Přibáň a kol.

ACADEMIA

Česká literární nakladatelství
1949–1989

MICHAL PŘIBÁŇ A KOL.

Česká MICHAL PŘIBÁŇ
A KOL.
literární
nakladatelství
1949–1989

ACADEMIA
PRAHA 2014

Publikace vznikla v souvislosti s grantovým projektem GA ČR 405/09/1080
Slovník české literatury po roce 1945 on-line – InSTITUTE literárního života.

Kniha byla vydána s podporou Ediční rady Akademie věd ČR.

KATALOGIZACE V KNIZE – NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Česká literární nakladatelství 1949–1989 / Michal Příbáň (ed.) ;
Eduard Burget ... [et al.]. -- Vyd. 1. -- Praha : Academia, 2014. --
649 s.

ISBN 978-80-200-2407-7 (váz.)

655.41 * 655.4/.5 * 82-1/-8 * (437.3)

– 1949–1989

– nakladatelství a vydavatelství -- Česko -- 1948–1989

– vydávání a distribuce knih -- Česko -- 1948–1989

– knižní produkce -- Česko -- 1948–1989

– umělecká literatura -- Česko -- 1948–1989

– kolektivní monografie

– přehledy

655 – Polygrafie. Vydavatelství a knižní obchod [12]

Recenzovali: Doc. PaedDr. Iva Málková, Ph. D.
PhDr. Aleš Zach

Copyright © Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i., 2014
Cover photo © ČTK 2014, foto Alexandr Hampl

ISBN 978-80-200-2407-7

Obsah

Úvodem	7
Soupis zkratek	18
Albatros (Státní nakladatelství dětské knihy)	21
Arkýř	48
Artia	50
Blok (Krajské nakladatelství v Brně)	59
Československý spisovatel	69
Dialog	105
Horizont	109
Index	115
Jazzová sekce	120
Konfrontace	129
Krajské nakladatelství Gottwaldov	133
Krajské nakladatelství Karlovy Vary	135
Krajské nakladatelství Liberec	138
Krajské nakladatelství Olomouc	140
Krajské nakladatelství Ústí n. L.	144
Krajské nakladatelství v Havlíčkově Brodě (Krajské nakladatelství KNV v Jihlavě; Krajské nakladatelství Východočeského kraje; Východočeské nakladatelství)	146
Kruh (Krajské nakladatelství Hradec Králové; Východočeské nakladatelství v Hradci Králové)	151
Křesťanská akademie	158
Lidové nakladatelství (Svět sovětů)	162
Magnet (Vydavatelství časopisů MNO; Vydavatelství Naše vojsko; Vydavatelství Magnet-Press)	181
Melantrich (Svobodné slovo)	189
Mír (Mír – Družstevní práce)	212
Mladá fronta	218
Naše vojsko	254
Novinář (Československý novinář)	269
Obelisk (Nakladatelství československých výtvarných umělců)	274
Odeon (Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění)	279
Olympia (Státní tělovýchovné nakladatelství; Sportovní a turistické nakladatelství)	332
Orbis	345
Osvěta	381
Panoráma	386
Poezie mimo domov	399

Práce	403
Profil (Krajské nakladatelství v Ostravě)	423
Puls	431
Rozmluvy	434
Růže (Krajské nakladatelství v Českých Budějovicích; Nakladatelství České Budějovice; Jihočeské nakladatelství; Jihočeské nakladatelství Růže)	439
Severočeské nakladatelství 1	448
Severočeské nakladatelství 2	453
Sixty-Eight Publishers	458
Sklizeň svobodné tvorby	465
Slovanské nakladatelství	469
Středočeské nakladatelství a knihkupectví (Siréna)	473
Svoboda (Státní nakladatelství politické literatury; Nakladatelství politické literatury; Svoboda – Libertas)	479
Symposium	503
Úder	505
Umění lidu	507
Vysočina	513
Vyšehrad (Lidová demokracie)	515
Západočeské nakladatelství (Krajské nakladatelství v Plzni)	537
Literatura	545
Summary	548
Obrazová příloha	549
Výběrový soupis edic	560
Jmenný rejstřík	585

Úvodem

I.

Zásadní změna politického i hospodářského systému, k níž došlo v okamžiku převzetí moci komunistickou stranou 25. února 1948, zasáhla do nakladatelského života naplno až s ročním zpožděním, avšak cesta k regulaci a posléze mocenskému ovládnutí knižního trhu a knižní kultury byla nastoupena bezprostředně po obnovení Československé republiky v květnu 1945. Dozor nad nakladatelskou produkcí v předúnorovém období vykonával a „pravidla hry“ stanovoval publikační odbor Ministerstva informací, který řídili básník František Halas a někdejší redaktor nakladatelství *Fr. Borový* Bohumil Novák. Protože se během poválečného třiletí nepodařilo přijmout příslušný zákon, vytvářela právní rámec regulace nakladatelského podnikání pouhá vyhláška o přidělovém hospodaření s papírem (jehož nedostatek sice fakticky nastal až na konci roku 1946, předtím i potom však posloužil jako vhodná záminka pro limity stanovené nakladatelům). Ministerské povolení potřeboval nakladatel na každou chystanou knihu (pro první období po 8. květnu 1945 bylo dokonce zapotřebí obstarat si je dodatečně) a v případě beletrie je většinou také obdržel: primárním kritériem měla být umělecká hodnota připravované publikace, přičemž ztotožňování literární hodnoty díla s jeho „ideovou úrovní“ zatím ještě nebylo pravidlem. Regulace tak postihovala především populární literaturu, tehdy označovanou za tzv. brak, negativně však ovlivnila například i publikační možnosti případných debutantů.

Po osvobození republiky obnovil svou činnost *Svaz českých knihkupců a nakladatelů* (působil sice i za protektorátu, ovšem od roku 1941 nebyl řízen volenými orgány, nýbrž úředně jmenovanou komisařskou správou), který vedle zavedených či nově vznikajících soukromých firem nyní sdružoval i tzv. kolektivní nakladatelství. Jejich platforma byla ustavena v srpnu 1945 pod názvem *Blok kolektivních nakladatelství*, a ačkoli mezi její spoluzakladatele patřily i tradiční podniky (*Družstevní práce*, *Melantrich*, *Orbis*), hlavní slovo měla nakladatelství a vydavatelství, která vznikla v květnu 1945 zpravidla cestou spontánního převzetí německých firem a jejich majetku (*Mladá fronta*) anebo převzetím majetku podniků, jež byly prohlášeny za kolaborantské. Tato nová kolektivní nakladatelství byla postupně stále více protežována zejména z ekonomických hledisek regulačního a schvalovacího procesu (příděl papíru, výše nákladu atp.).

Svaz českých knihkupců a nakladatelů se s ideou regulace knižního trhu a nakladatelského podnikání v podstatě identifikoval; jen málokterí z jeho členů dokázali nahlédnout dosah nebezpečí, jež se v postupně utužovaném systému skrývalo. Přesto byla činnost *Svazu* prakticky znemožněna bezprostředně po „vítězném únoru“. Již 26. února 1948 převzal totiž jeho roli přípravný výbor *Odborného svazu knihkupců, nakladatelů a obchodníků s uměleckými předměty*, který pod vedením

Jindřicha F. Isoze a Rudolfa Rejmana ochromil samosprávné vedení oboru a připravil cestu k jeho zestátnění.

Další závažné zásahy pouónorového režimu do nakladatelské praxe na sebe nechaly ještě chvíli čekat. Jeho zájmy a sílu pocítili nejprve soukromí knihkupci a ze soukromých nakladatelů jen některé větší firmy, popř. podniky, v jejichž dosavadní činnosti byly shledány rozpory se „zájmy republiky“. Do těchto nakladatelství byla po únoru dosazena tzv. národní správa. Na ostatní soukromé nakladatele došlo na podzim osmačtyřicátého roku: ministr informací Václav Kopecký do jejich firem delegoval své zmocněnce a pověřil je kontrolou veškeré činnosti příslušného podniku. I to však bylo pouze přechodné opatření.

Až 24. března 1949, tedy celých třináct měsíců po únorovém převratu, byl přijat zákon č. 94/1949 Sb., o vydávání a rozšiřování knih, hudebnin a jiných neperiodických publikací. Na jeho základě bylo vydavatelské oprávnění uděleno 36 organizacím, zatímco existence téměř čtyř set činných nakladatelů a vydavatelů byla ve stejné chvíli ukončena. Vznikl tak státem direktivně řízený a z ideologického i ekonomického hlediska plně kontrolovaný systém nakladatelské činnosti, který zůstal přes různé vývojové peripetie a dílčí korektury platný až do listopadu 1989.

Novou strukturu nakladatelské sítě se ovšem nepodařilo vytvořit napoprvé. Cíle systémových změn byly sice zřetelné, kroky k jejich naplnění však nebyly důsledné. Nejprve šlo o eliminaci jakýchkoli rysů soukromého podnikání na knižním trhu a o soustředění konkrétního typu publikací do nemnoha určených nakladatelství. Původní i přeložená beletrie a tituly z oblastí literární vědy měly napříště vycházet v nakladatelství Svazu čs. spisovatelů *Československý spisovatel*, které vzniklo sloučením firem *Fr. Borový* a *F. Topič s Evropským literárním klubem* a *Nakladatelským družstvem Máje*. Vydávání literatury pro děti a mládež bylo svěřeno *Státnímu nakladatelství dětské knihy*. Zařazovat do edičních plánů beletrii bylo zprvu alespoň v omezeném množství povoleno i stranickým nakladatelstvím *Svoboda* (KSČ), *Melantrich* (Čs. strana socialistická) a *Vyšehrad* (Čs. strana lidová) a také nakladatelstvím zřízeným na půdě ústředních organizací Národní fronty, tedy *Práci* (Revoluční odborové hnutí), *Mladé frontě* (Čs. svaz mládeže), *Světlu sovětů* (Svaz čs.-sovětského přátelství), *Míru* (Svaz bojovníků za svobodu), *Brázdě* (Jednotný svaz zemědělských družstev), *Našemu vojsku* (Ministerstvo národní obrany) a *Slovanskému nakladatelství* (Slovanský výbor). Zachována prozatím zůstala nakladatelství uměleckých svazů (*Hudební matice*, resp. výtvarnický *Tvar*), avšak vedle nich byla založena nová hudební a výtvarná vydavatelství na půdě státního nakladatelství *Orbis*. Vydávání divadelní literatury bylo soustředěno do družstva *Umění lidu*, včleněného posléze do nakladatelství Ministerstva informací *Osvěta*. Zákon č. 94/1949 Sb. státu neumožňoval rušení družstev, tedy ani nakladatelství zřízených na této právní bázi. Tak prozatím mohla přežít *Družstevní práce*: administrativně však byla připojena k nakladatelství *Mír* a její vydavatelské kompetence byly direktivně omezeny.

Kromě uvedených nově zřízených a dlouhodobě či dočasně akceptovaných podniků působila po roce 1949 v oblasti společenskovední literatury brněnská *Rovnost* a v oblasti pedagogické literatury *Státní nakladatelství a Dědictví Komenského*.

Vedle různých církevních nakladatelství (*Charita, Kalich, Blahoslav, Nakladatelství Exarchátu moskevské patriarchie v Československu*) první pouónorový zásah moci prozatím přečkalo i nakladatelství Svazu bezvěrců *Život a práce*. Výchet doplňují nakladatelství odborná (*Vědecko-technické, Přírodovědecké a Zdravotnické*) a oborová, zřizovaná Československou obcí sokolskou, Ústřední radou družstev a Ústředním svazem čs. průmyslu.

Správu celého systému řídila a jeho provoz v českých zemích organizovala *Národní ediční rada česká* (a od roku 1950 celostátní *Ústřední ediční rada*), jejíž předsedkyní byla jmenována Marie Majerová. Publikační odbor Ministerstva informací a osvěty nyní vedl Ivan Olbracht, ve skutečnosti jej ovšem řídil spíše náměstek ministra pro věci tiskové a publikační Jiří Taufer.

Specifickou a poněkud kuriózní kapitolu tohoto období tvoří krajská nakladatelství, jejichž zřizování Krajskými národními výbory (KNV) sice zákon připouštěl, avšak žádný z kompetentních státních a celostátně působících politických orgánů o ně příliš neusiloval. V několika krajských městech takové podniky na přelomu čtyřicátých a padesátých let opravdu vznikly, a to buď cestou více či méně skrývané transformace zrušených soukromých podniků (*Úder z nakl. Josefa Lukášíka, Krajské nakladatelství v Havlíčkově Brodě z nakl. Jiřího Chvojky*), rozšířením dosavadních nakladatelských aktivit (gottwaldovské vydavatelství *Tisk*) nebo iniciativou příslušného KNV (*Krajská nakladatelství v Brně, Hradci Králové, Olomouci, Ústí nad Labem a v Českých Budějovicích*). Všechny však měly statut „neplánující instituce“, což v důsledku znamenalo, že si nemohly činit nárok na přiděl papíru ani na vstup do centrální distribuční sítě – a to byly pro činnost nakladatelství podmínky vpravdě základní. Po krátkém přerušení činnosti se s touto situací dokázalo vyrovnat pouze *Krajské nakladatelství v Havlíčkově Brodě*, zatímco ostatní podniky před nadiktovanými podmínkami kapitulovaly.

Další a na dlouhou dobu definitivní změnu struktury nakladatelské práce v českých zemích přineslo vládní usnesení o nové organizaci vydávání a rozšiřování neperiodických publikací ze dne 23. prosince 1952. Nařízení, jehož obsah v přípravné fázi procházel téměř celoroční neverejnou diskusí, původně vycházelo z myšlenky naprosté vydavatelské centralizace do nemnoha oborově definovaných státních nakladatelství (tedy podle soudobého sovětského vzoru). Aniž by vláda od tohoto cíle ustoupila, některým dosud činným podnikům, jež se připravované koncepci vymykaly, sice výrazně zkomplikovala podmínky, vydavatelské oprávnění jim však neodebrala. Zásadním krokem bylo dotvoření systému tzv. gescí, na jehož základě byly důsledněji než dosud jednotlivým nakladatelstvím přiděleny kompetence pro konkrétní oborovou, či dokonce tematickou oblast. Toto rozhodnutí vedlo jednak k výrazné degradaci tradičních a potenciálně nepohodlných nakladatelství (zvláště *Melantrichu a Vyšehradu*, které vedle vynucené změny názvu v prvních letech po zavedení gestorského systému téměř nevydávaly beletrii) a jednak k přesunům celých edičních řad včetně rozpracovaných titulů z nakladatelství do nakladatelství. Zrušeny byly všechny dosavadní čtenářské kluby a obce, a to i ty, které byly založeny po únoru 1948. Správa resortu byla přesunuta z Ministerstva informací na Ministerstvo kultury (od roku 1956 Ministerstvo školství a kultury).

Koncepci velkých státních nakladatelství vedle dříve založeného *Státního nakladatelství dětské knihy* nyní naplňovaly *Státní nakladatelství politické literatury* (dříve *Svoboda*), *Státní nakladatelství technické literatury*, *Státní zemědělské nakladatelství* (dříve *Brázda*), *Státní tělovýchovné nakladatelství*, *Státní pedagogické nakladatelství* a také nově zřízené *Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění*, sídlící v prostorách již zlikvidované *Družstevní práce*, jehož součástí se staly redakce zrušeného *Národního hudebního vydavatelství Orbis* a *Výtvarného nakladatelství Orbis*. V činnosti pokračovaly *Československý spisovatel*, *Mladá fronta*, *Práce*, *Orbis*, *Svět sovětů* a *Naše vojsko*, výrazně ochromeny byly *Vyšehrad* (od 1953 *Lidová demokracie*) a *Melantrich* (od 1953 *Svobodné slovo – Melantrich*) a úzké spektrum doplnily *Ústřední církevní nakladatelství*, *Dopravní nakladatelství*, *Státní zeměměřičský a kartografický ústav*, *Nakladatelství ČSAV*, *Československo-sovětský institut* a *Rudé právo*. Distribuci vydaných publikací zajišťoval výhradně (a povinně) národní podnik *Knih*.

Systém tzv. gescí sice zůstal platný – s krátkou výjimkou pražského jara – po celou dobu trvání komunistického režimu, podmínky a okolnosti nakladatelské činnosti se však vyvíjely v návaznosti na proměny praktické kulturní politiky strany a státu. Ojedinele vzniklo nové nakladatelství, mírně se posouvaly či rozvolňovaly hranice edičních kompetencí. Ve druhé polovině padesátých let byla znovu nastolena otázka krajských nakladatelství, k jejichž založení či obnovení došlo v letech 1955–1957 ve všech krajských městech. Některá z nich v roce 1960 znovu zanikla v souvislosti s reformou územněsprávního členění ČSR, v jejímž důsledku byl snížen počet krajů (a tedy i jejich nakladatelství), avšak i podniky, které tyto změny přečkaly, se musely potýkat s nejrůznějšími, často uměle vytvářenými překážkami (příděl papíru, zásahy do edičních plánů a přísný dohled nad dodržováním edičních kompetencí). Přesto zůstala krajská nakladatelská mapa ve stavu roku 1961 víceméně platná až do začátku devadesátých let.

Vydavatelská produkce jednotlivých nakladatelství podléhala několikastupňovému schvalovacímu procesu zahrnujícímu jak sumární ediční plány na příští období, tak jednotlivé publikace. Dohlížecí úloha tzv. povolovací komise *Národní ediční rady české* se částečně přesunula dovnitř samotných nakladatelství, další kontrolní úkoly převzala v roce 1953 nově utvořená *Hlavní správa tiskového dohledu (HSTD)* a do cenzurní praxe se pochopitelně zapojovaly komunistické stranické orgány (ÚV KSČ, KV KSČ). Protože však vedoucí pracovníci i redaktori nakladatelství všechna omezení vcelku přesně chápali a dokázali se jim přizpůsobit, měla cenzura v padesátých letech na svědomí velmi málo zakázaných publikací. V roce 1958 jí nicméně unikl román Josefa Škvoreckého *Zbabělci*: důsledky „opatření“, jimiž na jeho vydání reagovaly různé mocenské složky, sice zásadním způsobem postihly jednotlivé pracovníky nakladatelství *Československý spisovatel* i jeho nejbližší ediční plány, obecně vzato však na budoucí vydavatelskou praxi – navzdory očekávání – příliš závažný vliv neměly.

Tu totiž v téže době postihl jiný problém: bohaté zásoby neprodejných publikací, vydávaných dosud na politickou objednávku ve zcela neodpovídajících nákladech, začaly působit ekonomické i praktické potíže. S jejich řešením mělo napomoci *Sdružení československých nakladatelství a knižního obchodu*, založené na

počátku roku 1960, které převzalo odpovědnost za koordinaci činnosti jednotlivých nakladatelství, za vyšší nákladů a za odbyt publikací (dosud monopolní a celostátně působící distributor n. p. Kniha se současně rozdělil do několika územně působících složek podřízených Krajským národním výborům). Vedle toho se *Sdružení* stalo reprezentantem nakladatelského stavu například ve vztahu k polygrafickému průmyslu i k různým dalším institucím včetně zahraničních partnerů, a velice brzy tak přesáhlo rámec, který mu byl v systému řízení nakladatelské sítě vymezen. Koncem roku 1962 bylo proto zrušeno a nahrazeno *Československým ústředím knižní kultury*, v jehož čele stál Josef Grohman; praktickou odpovědnost za záležitosti odbytu převzal nově založený Knižní velkoobchod. Nové „ústředí“ mělo zajistit racionalizaci a vyšší efektivitu knižní výroby a distribuce, kromě toho však prostřednictvím svých tzv. námětových komisí rozšířilo škálu cenzurních orgánů (vedle ideologického oddělení ÚV KSČ, resp. *HSTD*).

Cenzura však nebyla jediným problémem dobové nakladatelské praxe. Situaci komplikovala též nesnadná spolupráce s tiskárnami, které byly jednak špatně technicky vybaveny, jednak se začínaly chovat ekonomicky a upřednostňovaly nejvýhodnější zakázky. Úroveň knižní kultury poznamenal také trvalý nedostatek kvalitního papíru. V důsledku těchto okolností se redakční příprava a výroba některých titulů pohybovala v řádu několika let.

Ačkoli se nakladatelská struktura v šedesátých letech významně neměnila, snahu o určitou „emancipaci“ projevily mnohé podniky, a to nejen ve sporech s tiskárnami, s centrální distribucí či s cenzurními orgány, ale také v oblasti vydavatelských kompetencí. K přesunům edičních řad mezi nakladatelstvími docházelo napříště sice jen výjimečně, ale vůle překonávat úředně stanovené meze byla patrná v řadě realizovaných i nerealizovaných edičních záměrů. Jednotlivé podniky i v nesnadných podmínkách postupně nabývaly osobitějších rysů. Krajská nakladatelství příležitostně překračovala regionální, popř. i „žánrové“ hranice a od poloviny desetiletí začala nahrazovat své unifikované názvy novými (nejprve se z *Krajského nakladatelství v Brně* stal *Blok*, posléze ostravské nakladatelství přijalo název *Profil*, královéhradecké *Kruh* a budějovické *Růže*). Analogicky se zachovala i některá celostátní nakladatelství: *Státní nakladatelství krásné literatury a umění* zvolilo nový název *Odeon*, původně *Státní*, později stranické *Nakladatelství politické literatury* se vrátilo k názvu *Svoboda* a „státního“ označení v názvu se zbavilo i nakladatelství dětské literatury (*Albatros*). Pro změnu se v roce 1968 rozhodl také *Svět sovětů (Lidové nakladatelství)* a stranická nakladatelství *Svobodné slovo* a *Lidová demokracie* od téhož roku působila pod svými tradičními názvy *Melantrich*, resp. *Výšehrad*.

V červnu 1968 zanikla jak *Ústřední publikační správa*, v níž se na přelomu let 1966 a 1967 „transformovala“ *Hlavní správa tiskového dohledu*, tak již naprosto nerespektované *Československé ústředí knižní kultury*. Současně vzniklo nové profesní sdružení, *Svaz českých nakladatelských, vydavatelských a knihkupeckých podniků*, do jehož čela byl zvolen šéfredaktor a později ředitel *Odeonu* Jan Řezáč (ústředním tajemníkem se stal Jan Pilař, který v téže době pozbyl funkce ředitele *Československého spisovatele*). Svaz převzal „samosprávu“ nakladatelské sítě a začal řešit nejkritičtější problémy v oblasti polygrafie i distribuce. V relativně

svobodnějších poměrech začala vznikat nová nakladatelství (*Dialog, Horizont, Puls, Symposium, Vysočina* aj.).

Na počátku normalizace byla většina takových podniků zase zrušena, některé však dostaly příležitost přizpůsobit se nové politické situaci. Ovládnout nakladatelskou činnost „po ideové stránce“ bylo jedním z hlavních cílů stranické kulturní politiky. Nakladatelství *Československý spisovatel* bylo odebráno Svazu českých spisovatelů (záhy byl ostatně zrušen celý Svaz) a převedeno pod správu Českého literárního fondu. Ekonomické, a tedy „komerční“ chování zejména krajských nakladatelství bylo v tisku bezmála kriminalizováno. Samozřejmostí byly personální změny ve vedení podniků či v redakcích. Nakladatelský svaz ještě v březnu 1970 uspořádal dlouho připravovaný I. národní knižní veletrh, hned v následujícím měsíci však byla jeho činnost zastavena. Řízení vydavatelské činnosti v českých zemích převzalo Ministerstvo kultury ČSR (MK), resp. jeho nově vytvořený *odbor knižní kultury* řízený zprvu Karlem Bouškem a později dlouhodobě Janem Kristkem. Předběžná cenzura ve své „zákonné“ podobě z padesátých a šedesátých let sice obnovena nebyla, avšak trvalý ideologický tlak, několikastupňový schvalovací proces postihující jak předběžné ediční plány, tak dokončené publikace připravené na příští týden do distribuce, a v případě periodik také dodatečné „nálezy“ *Českého* (od roku 1980 též *Federálního*) *úřadu pro tisk a informace* dosáhly týchž účinků. První vlna cenzurních zásahů, které připravila *Ediční rada MK*, dopadla nejen na stovky titulů zařazených do nejbližších edičních plánů, ale především na téměř 150 titulů zastavených přímo ve výrobě; v případě již vytištěných publikací byl ničen celý náklad (s výjimkou nanejvýš desítek zachráněných výtisků), v „lepší“ případě byly vytrhávány stránky s doslovy a vlepovány nové tiráže již beze jmen nově proskribovaných autorů apod.

Po celé dvacetiletí pak ministerský *odbor knižní kultury* reguloval nakladatelskou činnost v plné šíři od prvního edičního nápadu až po přiděl papíru na jeho realizaci. V pravomoci *odboru* bylo řešit kompetenční spory vyplývající z přirozené potřeby nakladatelů překračovat hranice vymezené gestorským systémem, v režii *odboru* musela nakladatelství v určitých obdobích upřednostňovat konkrétní ediční oblasti (překlady z literatur tzv. socialistických zemí) a jiné naopak utlumovat (západní literatury, na počátku normalizace dokonce i novinky původní beletrie).

Podobu veřejné české literatury po roce 1969 ovlivnily odchody mnoha spisovatelů do exilu a publikační zakazy namířené vůči stovkám tvůrčích osobností. Umrtvující neměnnost ideologického systému, který fungoval zcela srozumitelně na bázi příčin a důsledků a s jehož reprezentanty nebylo možné diskutovat, vedla k silné redakční autocenzuře, spolehlivě pojištěné i vnitřními schvalovacími postupy. V individuálních případech sice zakazy postupně slábly, zcela ojediněle mohly dokonce pozbýt platnosti, vždy šlo ovšem pouze o výjimky potvrzující přísná pravidla. Zapovězení překladatelé ve spolupráci s redaktory vyvinuli účinný systém tzv. pokrývačství, kdy akceptovaní či alespoň tolerovaní překladatelé svým jménem podepisovali díla nepublikujících kolegů, princip se však neměnil.

Za těchto okolností se vedle „oficiální nakladatelské struktury“ brzy zformovaly také struktury neoficiální. Autoři, jejichž jména, společenské postoje či

estetické názory nevyhovovaly soudobé kulturní politice, se uchýlili do strojopisných samizdatových edic anebo pod střechu exilových nakladatelství. Okruh čtenářů samizdatových publikací byl sice zprvu velmi úzký, v souvislosti s mírnou společenskou emancipací a rozvojem rozmnožovací techniky se však postupně a trvale rozšiřoval. Také tištěné exilové publikace zejména v zahraničí, avšak prostřednictvím pašovaných výtisků částečně i doma účinně spoluvytvářely paralelní literární život.

Tradice exilových nakladatelství sahá již do prvních let po únoru 1948 (odhlédneme-li od vydavatelské činnosti druhého odboje za druhé světové války), zásadním impulsem k rozvoji vydavatelské činnosti v exilu byl však až srpen 1968. S následnou emigrační vlnou totiž z Československa odešla početně silná skupina úspěšných autorů šedesátých let i početně silná skupina jejich čtenářů. Autorské zázemí exilových nakladatelství bylo posléze posíleno domácím literárním disentem a postupně si k němu nacházela cestu i generace pounorových exulantů.

V roce 1989 zanikla spolu s ideologickými a zákonnými rámci i původní nakladatelská a distribuční síť, a to jak v domácím, tak v exilovém prostředí. Některá exilová nakladatelství ukončila činnost prakticky bezprostředně po volbě Václava Havla prezidentem a v krátkém euforickém období rozprodala své publikace v československých, resp. především pražských knihkupectvích (*Index*, zbytky skladových zásob *Konfrontace*). Jiné exilové podniky přesunuly svou činnost do Prahy a pokračovaly v ní buď samostatně (*Poezie mimo domov*, zprvu též *Rozmluvy*), nebo ve spolupráci s jinými vydavateli (*Arkýř*, *Křesťanská akademie*).

Situace domácích nakladatelství byla složitější. Krajská nakladatelství zanikala vesměs rozhodnutím zřizovatelů (kompetence zaniklých krajských orgánů v roce 1991 převzaly magistráty krajských měst), a to bez ohledu na svou relativně příznivou ekonomickou situaci a perspektivu (*Kruh*, *Profil*). Některým se podařilo udržet vydavatelskou, byť nikoli právní kontinuitu (*Blok*), z jiných zůstala vedle původní lokální působnosti zachována alespoň značka (*Růže*). Velké celostátně působící podniky měly osudy vzájemně zcela odlišné. V prvních měsících a letech po listopadu 1989 setrvaly ve vlastnictví státu, který však měl o jejich provozování minimální zájem (*Orbis*, *Panorama*), anebo ve vlastnictví společenských či politických organizací, které byly v té době zaměstnány řešením vlastních, často existenčních problémů. Některá nakladatelství vstupovala do nových hospodářských podmínek, aniž by byla vybavena jakýmkoli majetkem, jímž by mohla disponovat, ba naopak byly tyto podniky zatíženy neprodejnými zásobami a platnými smlouvami, které však již z ekonomických důvodů nebylo možné v původním rozsahu naplnit. Dílo zkázy posléze dokonal pád Knižního velkoobchodu. Snaha překonávat vnitřní i vnější překážky vedla k dalšímu zadlužování a postupnému zániku tradičních nakladatelství. Z těchto obecných či jiných specifických příčin postupně ukončily činnost *Lidové nakladatelství*, *Odeon* (jako značka nicméně působí na českém knižním trhu dosud), *Český spisovatel*, *Svoboda*, *Melantrich* a *Práce*. Naproti tomu několikerou transformaci podstoupily *Olympia* a *Naše vojsko*, svůj zdánlivě neodvratný zánik přežil a nového rozvoje se dočkal *Vyšehrad* a privatizačním procesem prošly *Albatros* a *Mladá fronta*.

II.

Naše publikace představuje padesát českých nakladatelství činných v období komunistického režimu. Při volbě názvu *Česká literární nakladatelství 1949–1989* jsme se sice v zájmu stručnosti dopustili mírného zjednodušení, náš záměr je však vyjádřen srozumitelně. Heslář zahrnuje především nakladatelství, která v uvedených letech významně spoluvytvářela soudobý literární život, popřípadě do něj alespoň osobitým způsobem zasáhla. Jeho jádrem jsou tedy podniky, které se soustředily na vydávání beletrie, literární vědy a publikací věnovaných jiným druhům umění a věd o umění, popř. humanitním vědám a společenské a kulturní publicistice. Někteří nakladatelé sledovali uvedené oblasti jako svůj primární zájem (*Albatros, Československý spisovatel, Lidové nakladatelství, Melantrich, Mladá fronta, Odeon, Vyšehrad*), jiní se jim věnovali takřkajíc sekundárně (z významnějších podniků *Naše vojsko, Olympia, Orbis, Panorama, Práce a Svoboda*, z podniků s méně početnou produkcí např. *Horizont, Magnet, Mír, Novinář* či *Umění lidu*).

Ačkoli jsme si nekladli za cíl nahradit touto publikací dosud neexistující „Dějiny nakladatelské činnosti v poválečném Československu“, snažili jsme se, aby si čtenář mohl na základě koncepce jejího hesláře učinit představu o kontextu. Proto jsme v úplnosti zařadili i okruh tzv. krajských nakladatelství, která vznikala v padesátých letech ve všech krajích a za podobných podmínek. Vedle podniků dlouhodobě činných, které dokázaly rozvíjet beletristickou vydavatelskou linii ve významném rozsahu či osobitěm pojetí (*Blok, Kruh, Profil, Růže, Severočeské nakladatelství, Středočeské nakladatelství a knihkupectví, Západočeské nakladatelství*), jsme zpracovali i hesla nakladatelství, která se většinou nestihla jakkoli profilovat, neboť jim byla dopřána jen krátkodobá působnost (*KN Gottwaldov, KN Karlovy Vary, KN Liberec, KN Olomouc, KN Ústí nad Labem, KN v Havlíčkově Brodě a Úder*). Z kontextových důvodů jsme se rozhodli věnovat pozornost též podniku zahraničního obchodu *Artia*, výtvarnému nakladatelství *Obelisk*, vydavatelství *Osvěta*, jež tvoří určitý „most“ mezi *Uměním lidu* a *Orbisem*, dále *Slovanskému nakladatelství* či nakladatelstvím *Dialog, Puls, Symposium* a *Vysočina* coby nakonec neúspěšným pokusům o rozšíření nakladatelského spektra v období pražského jara 1968.

Specifickou oblast představují hesla českých nakladatelství působících v zahraničí. Protože jejich autorské zázemí tvořili většinou spisovatelé původně publikující v domácích nakladatelstvích a protože jsme „geopolitické“ hledisko nepovažovali za zásadní překážku pro jejich zařazení, rozhodli jsme se pro zastoupení exilových nakladatelů alespoň osmi hesly těch nejvýznamnějších (z poúnorového období *Křesťanská akademie* a *Sklizeň svobodné tvorby*, z posrpnového *Arkýř*, *Index, Konfrontace, Poezie mimo domov, Rozmluvy* a *Sixty-Eight Publishers*). Jediným zástupcem několika polooficiálních sdružení, jež se v Československu – v mezích tehdejších zákonných možností – pokoušela o narušení státního dohledu nad vydavatelskou praxí, je v našem hesláři to nejvýznamnější z nich, *Jazzová sekce*. Záměrně jsme nezařadili ani nejpodstatnější samizdatové edice, jimž bychom v budoucnu chtěli věnovat samostatnou podobně koncipovanou publikaci.

Časový záběr hesláře je sice vymezen zrušením soukromých podniků v roce 1949 a pádem komunistického režimu o čtyřicet let později, přesto se v heslech příslušných nakladatelství zabýváme také jejich staršími i novějšími dějinami. Ačkoli je nepochybné, že důsledky osmačtyřicátého roku zbavily dříve vzniklé podniky (*Melantrich, Orbis, Východ*) možnosti naplňovat ideje a záměry zakladatelů a zcela proměnily jejich charakter, stejně nesporné jsou i více či méně nápadné snahy o udržení kontinuity či o dodatečné navázání na někdejší tradici. Ještě závažnější zlom představuje rok 1989, který částečně či zásadně proměnil charakter produkce těch nakladatelství, jimž se podařilo úspěšně projít transformačním a privatizačním procesem, a vzdálil je původním intencím. Vzhledem k předpokládanému zájmu čtenářů však vývoj těchto dlouholetých nakladatelských firem sledujeme až do současnosti (tedy k datu redakční uzávěrky v prosinci 2013).

Mimo heslář zůstalo několik nakladatelství či vydavatelství, která zde mohou čtenáři postrádat. Rezignovali jsme na hesla podniků činných v období 1945–1949, byť k některým z nich autoři zařazených hesel odkazují: potřebné informace o tradičních nakladatelstvích zrušených v roce 1949 čtenář najde ve čtyřdílném *Lexikonu české literatury* a informace o některých firmách založených po květnu 1945 nabízí náš autorský tým v rámci postupně rozšiřovaného internetového *Slovníku české literatury po roce 1945 on-line* (www.slovníkceskeliteratury.cz). Tamtéž ostatně průběžně doplňujeme hesla podniků založených po roce 1989. Jsme si vědomi sporných případů nakladatelství, která sice působila ve sledovaném období, avšak beletrie či literární věda a publicistika tvořila jen malou část jejich produkce: také jim hodláme perspektivně věnovat pozornost v rámci internetového slovníku.

III.

Jednotlivá hesla mají relativně pevnou strukturu, již se všichni členové autorského týmu přizpůsobili, a to do té míry důsledně, nakolik to umožňovala povaha zkoumaného materiálu. Stavbou hesla jsme se pokusili usnadnit orientaci čtenáři, nikoli však popřít charakteristické rysy vývoje jednotlivých nakladatelství, specifické vydavatelské akcenty apod.

Hesla jsou řazena abecedně podle názvu. Název hesla vychází z nejužívanější tradiční podoby názvu nakladatelství. V případě podniků, které jednou či vícekrát svůj název změnil, jsme zvolili podobu poslední či nejdéle užívanou: čtenář proto v abecedním řazení nenajde *Státní nakladatelství dětské knihy*, nýbrž *Albatros*, nenajde *Krajské nakladatelství v Ostravě*, nýbrž *Profil*. Všechny užívané názvy jsou však uvedeny v poslední části záhlaví hesla. V názvu ani v záhlaví neuvádíme právní formu nakladatelství (její významné změny jsou obvykle zaznamenány ve výkladu). Datace zachycuje období mezi zahájením a ukončením činnosti podniku; pokud došlo k jejímu významnému přerušení či k zásadní změně formy existence (např. *Krajské nakladatelství v Brně* do roku 1957 a od roku 1957, ostatní krajská nakladatelství na počátku padesátých let a ve druhé polovině téhož desetiletí), uvádíme dvojí, popř. i trojí dataci. Toto řešení považujeme za přehlednější a účelnější než eventuální členění dějin kontinuálně působících nakladatelství do několika

různých hesel. (Výjimečně jsme však museli přikročit k přesně opačnému řešení: ačkoli se obě *Severočeská nakladatelství* názvem shodují a časově na sebe navazují, jde o dva různé podniky bez právní kontinuity.) Součástí záhlaví je i stručná charakteristika příslušného nakladatelství.

V úvodní části výkladu sledujeme dějiny podniku. Do této kapitoly jsou soustředěny podrobnější informace o jeho personálním zázemí a organizační struktuře, stručně jsou zaznamenány nenakladatelské aktivity, připomenuty jsou zjištěné adresy, celkový počet vydaných titulů, popř. názvy nejčastěji spolupracujících tiskáren. První zmínky o ředitelích, šéfredaktorech či nositelích jiných významných funkcí doprovázíme jejich životními daty, pokud se nám je podařilo zjistit.

Druhou, nejrozsáhlejší kapitolou je výklad produkce, který je rámcově koncipován chronologicky a členěn druhově či tematicky. Pakliže se charakter či organizace produkce dlouhodobě působícího nakladatelství v určitou chvíli zřetelně změnily, ať již v důsledku příčin vnějších, či vnitřních, pojednáváme jednotlivé fáze jeho vývoje v relativně samostatných oddílech. V jejich rámci obvykle postupujeme od beletrie k odborné literatuře a publicistice a nakonec k ostatním jevům, byť by z hlediska četnosti produkce nebyly právě marginální (např. odborářská literatura v nakladatelství *Práce*, svazácké příručky v *Mladé frontě*). Základními „stavebními kameny“ této části hesla jsou ediční řady včetně řad autorských spisů, k jejichž výkladu připojujeme i technický popis, tedy počet vydaných svazků (u významnějších edic s číslovanými publikacemi relativně podrobný) a jména redigentů, jsou-li známa a doložena. Nejpodrobněji se zabýváme edicemi beletristickými, uměleckými a uměnovědnými, popř. edicemi z oblasti společenskovedních oborů a edicemi publicistickými. Pokud se některá nakladatelství ve významné míře věnovala zcela odlišným a vzdáleným oblastem, připomínáme je pouze výběrově prostřednictvím stručně komentovaného výčtu reprezentativních knižnic. Závěrečný odstavec této kapitoly přináší informace o výši běžných a výjimečných nákladů jednotlivých titulů i edičních řad a v případě nakladatelství s významnější časopiseckou produkcí též její stručnou charakteristiku.

Za touto hlavní kapitolou čtenář najde sumu různorodých souvisejících informací, které jsme považovali za vhodné do hesla zahrnout. Někdy jde o výběr z plánovaných, leč nerealizovaných titulů (většinou v souvislosti s nástupem normalizace či s náhlým zánikem podniku), jindy o popis vedlejších aktivit nakladatelství, popř. o stručný výklad činnosti jeho přímých následovníků atp.

Součástí hesla jsou i chronologicky sestavené a nekomentované soupisy knižnic, řad autorských spisů a periodik, které na rozdíl od výkladových pasáží zahrnují všechny zjištěné řady a tituly, nesledují však jejich souvislosti, případnou návaznost apod. Heslo uzavírá soupis pramenů a zjištěné relevantní literatury předmětu. V zájmu rychlejší orientace jsme se tento soupis rozhodli třídit podle charakteru záznamů, ačkoli jsme si vědomi toho, že například hranice mezi bibliografií, knižní publikací a nakladatelským katalogem nemusí být v konkrétních případech jednoznačná. Z oddílu studií a článků publikovaných ve sbornících, časopisech či denním tisku jsme ve snaze o přehlednost vyčlenili do samostatného oddílu rozhovory. Výběrově jsou zahrnuty knižní či příležitostně publikované vzpomínky, drobné jubilejní články a nekrology významných osobností (především u hesel na-

kladatelství s dominantní úlohou jednotlivce). Vzhledem k obecnému nedostatku odborné literatury k dějinám jednotlivých podniků zařazujeme oproti zvyklostem i výběr ze zjištěných diplomových, rigorózních či disertačních prací, byť je zřejmé, že tyto informace nejsou úplně ani tříděné a že mohou posloužit jen jako prvotní vodítko pro nejdůležitější zájemce.

Součástí publikace je jmenný rejstřík, do něhož jsou zahrnuta všechna jména uvedená ve výkladových pasážích jednotlivých hesel, nikoli však v rubrice pramenů a sekundární literatury. Připojujeme též výběrový soupis oborově příslušných edičních řad.

IV.

S přípravou publikace nám pomohla řada institucí a konzultantů. Za podporu děkujeme Grantové agentuře ČR a Akademii věd ČR. Velmi vstřícně k našim někdy poměrně náročným přáním přistupovali pracovníci Národního archivu v Praze (zvláště děkujeme Janu Kahudovi, Michaelu Munkové, Aleně Noskové a Rosaně Štamberské), Státních oblastních archivů v Praze, v Třeboni (Laděna Plucarová, Václav Rameš a pracovníci badatelny), v Mostě (Martin Myšička), v Zámruku a v Plzni, archivu Univerzity Karlovy v Praze, Národní knihovny v Praze, Moravské zemské knihovny v Brně, Jihočeské vědecké knihovny v Českých Budějovicích (Jan Mareš, Tamara Pršíňová, Ludmila Vlášková ad.), knihovny Ústavu pro českou literaturu AV ČR a řady dalších archivů a knihoven. Dále děkujeme za pomoc bývalým i současným nakladatelským pracovníkům Janu Bauerovi, Josefu Čermákovi, Jiřímu Černému, Ivě Daňkové, Jaroslavě Dienstbierové, Vladimíru Dobrovodskému, Lubomíru Dorůžkovi †, Miroslavu Drozdovi, Stanislavu Dvorskému, Janu Dvořákovi, Janu Endrýsovi, Mileně Freimanové, Marii a Jaroslavu Havlovým, Jiřímu Havlíkovi, Ladislavu Horáčkovi, Michalu Houbovi, Jarmile Houškové, Jiřímu Hromadovi, Emilu Charousovi, Janu Kantůrkovi, Romanu Karpašovi, Ivanu Klingerovi, Vladimíru Kouřilovi, Petru Královi, Ivanu Kruisovi, Ludmile Kybalové, Miladě Motlové, Jiřímu Navrátilovi, Milanu Nevolemu, Jaroslavu Novákovi, Vladimíru Novákovi, Vladimíru Novotnému, Anitě a Jiřímu Pelánovým, Mileně Perglerové, Lubomíru Petrovi, Vladimíru Pistoriovi, Marii Platovské, Petře Pleskotové, Jaroslavě Poberové, Richardu Podanému, Pavlu Polákovi, Jiřímu Pondělíčkově, Ivanu Prokopovi, Česlavu Roubíčkově, Janu Rousovi, Janu Roytovi, Mireii Ryškové, Robertu Sakovi †, Zdeně Salivarové, Karlu Sedláčkovi, Rudolfu Smolovi, Karlu Šiktancovi, Josefu Škrábkovi, Janu Šrankovi, Janu Šulcovi, Rostislavu Šváchovi, Jiřímu Tomášovi, Alexandru Tomškému, Vladimíru Trojánkovi, Janu Tuláčkově, Marii Váľkové, Vladimíru Vozničkovi, Jaroslavu Vrbenskému, Marii Zábranové, Zdeně Zábranské, Stanislavě Zábrodské, Janu Zelenkovi, Karlu Zelníčkově, Ireně Zítkové, Heleně Zoufalové, Jiřímu Zoufalovi, Jiřině Zumrové a Ivo Železnému. Vedoucí autorského týmu rovněž děkuje za redakční a autorskou spolupráci Polaně Bregantové, Věře Brožové, Mileně Šubrtové, Dominiku Mačasovi, Tomáši Pavlíčkovi, Ondřeji Sládkovi, Petru Šámalovi a recenzentům Ivě Málkové a Aleši Zachovi. Za realizaci knižního vydání patří poděkování Nakladatelství Academia a jejímu řediteli Jiřímu Padevětovi.

Michal Přibáň

Soupis zkratek

Soupis nezahrnuje běžně užívané zkratky obecné (apod., event., ks), běžně užívané zkratky existujících politických stran (ODS) a orgánů působících uvnitř struktury organizace (ústřední výbor, základní organizace, krajský výbor, koordinační centrum), zkratky názvů ministerstev, nakladatelství, edic, čtenářských klubů a další zkratky úzce svázané s konkrétním heslem, které jsou vysvětleny při prvním výskytu v textu.

b. d.	bez data / bez uvedení roku vydání
BV	Brněnský večerník
ČD	Český deník
ČJL	Český jazyk a literatura
ČK	Červený květ
ČFVU	Český fond výtvarných umění
ČL	Česká literatura
ČSAV	Československá akademie věd
ČSL	Československá strana lidová
ČSM	Československý svaz mládeže
ČSNS	Československá strana národně socialistická
ČSS	Československá strana socialistická
ČSTV	Československý svaz tělesné výchovy
ČTK	Československá tisková kancelář
ĐaS	Đějiny a současnost
DivN	Divadelní noviny
ed. / eds.	editor(ka) / editoři
HD	Host do domu
hl. red.	hlavní redaktor(ka)
HN	Hospodářské noviny
KDO	Krajský dům osvěty
KNV	Krajský národní výbor
KPRR	Kritická Příloha Revolver Revue
KT	Kulturní tvorba
KultM	Kulturní měsíčník
KSČ	Komunistická strana Československa
KSSS	Komunistická strana Sovětského svazu
LD	Lidová demokracie
LidN	Lidové noviny
LL	Literární listy
LM	Literární měsíčník
LitN	Literární noviny
LSNS	Liberální strana národně sociální
MF	Mladá fronta
MFD	Mladá fronta Dnes
MS	Mladý svět

MSD	Moravskoslezský den
n. p.	národní podnik
nakl.	nakladatelství
NDR	Německá demokratická republika
NK	Nové knihy
NLN	Nedělní Lidové noviny
NRo	Naše rodina
NŽ	Nový život
OD	Občanský deník
odp. red.	odpovědný/á redaktor(ka)
OF	Občanské fórum
OKM	Ostravský kulturní měsíčník
OKZ	Ostravský kulturní zpravodaj
OL	Obrana lidu
ONV	Okresní národní výbor
PNS	Poštovní novinová služba
pod tit.	pod titulem
provd.	provdaná
přel.	přeložil(a)
příl.	příloha
přípr.	připravil(a)
pseud.	pseudonym
red.	redaktor(ka)
rkp.	rukopis
ROH	Revoluční odborové hnutí
rozmnož.	rozmnožený text
RP	Rudé právo
s tit.	s titulem
SČM	Svaz české mládeže
SČSN	Svaz československých novinářů
SČSP	Svaz československo-sovětského přátelství
SČSS	Svaz československých spisovatelů
SL	Světová literatura
smz.	samizdat
SovL	Sovětská literatura
SSM	Socialistický svaz mládeže
sv.	svazek
Svazarm	Svaz pro spolupráci s armádou
SvSl	Svobodné slovo
ÚČL ČAVU	Ústav pro českou literaturu České akademie věd a umění
ÚLT	Ústředí lidové tvořivosti
ÚLUV	Ústředí lidové umělecké výroby
ÚRO	Ústřední rada odborů
ved. red.	vedoucí redaktor(ka)
vl. jm.	vlastním jménem

VP	Večerní Praha
vyd.	vydáno/vydal
výk. red.	výkonný/á redaktor(ka)
ZM	Zlatý máj
ZN	Zemědělské noviny

Autorské šifry

(ap)	Alena Přibáňová
(av)	Andrea Vítová
(dom)	Dominik Mačas
(eb)	Eduard Burget
(jar)	Michal Jareš
(mlp)	Michal Přibáň
(mš)	Milena Šubrtová
(pet)	Petra Čáslavová
(vk)	Veronika Košnarová
(zm)	Zuzana Malá

1949–dosud

- **Nakladatelství zaměřené na vydávání původní i překladové beletrie a umělecko-naučné literatury určené dětem a mládeží, na literárněvědnou reflexi literatury pro děti a mládež, v letech 1949–1989 s prakticky monopolním postavením v této ediční oblasti**

Užívané názvy

Státní nakladatelství dětské knihy (1949–1968); Albatros (od 1969).

Státní nakladatelství dětské knihy (SNDK) bylo zřízeno výnosem Ministerstva školství, věd a umění ze dne 11. dubna 1949 rozdělením dosavadního *Státního nakladatelství* na dva samostatné subjekty, z nichž jeden byl pověřen vydáváním učebnic (*Státní pedagogické nakladatelství*) a druhý publikováním dětské literatury (*SNDK*). Výnos nabyl právní platnosti 15. dubna 1949, kdy nakladatelství s monopolem na vydávání dětských knih zahájilo činnost. Soustředění edičních aktivit na poli dětské literatury v jednom nakladatelském podniku bylo vyústěním koncepce jednotného školství a organizace mimoškolních aktivit dětí.

První působiště mělo *SNDK* v Karlově ulici v Praze na Starém Městě v zabraném Colloredo-Mansfeldském paláci, kde dosud sídlil Pražský salon Vladimíra Žikeše, nad nímž *SNDK* vykonávalo státní správu. Ředitelem byl jmenován učitel, překladatel a publicista **Václav Netušil** (1909–1981), kterého roku 1950 vystřídal **Karel Sedláček**, dříve působící v nakladatelství *Čin*. Prvním šéfredaktorem se stal básník **Stanislav Neumann** (1927–1970), avšak již v červnu 1951 funkci převzal **Vítězslav Rzounek** (1921–2001). V roce 1950 se nakladatelství přestěhovalo do Staropramenné ulice na Smíchově do prostor zrušeného nakladatelství *Sfinx* Bohumila Jandy. Roku 1952 se stal ředitelem *SNDK* někdejší avantgardní nakladatel **Jan Fromek** (1901–1966) a šéfredaktorem spisovatel **Karel Nový** (1890–1980), za jejichž působení lze zaznamenat posun k literárně i výtvarně modernější produkci. K rozšíření edičních řad a větší tematické i žánrové pestrosti však *SNDK* dospělo až ve druhé polovině padesátých let. Šéfredaktorem byl v roce 1956 jmenován kritik **Václav Stejskal** (1922–1986) a ředitelem spisovatel **Bohumil Říha** (1907–1987), kterého v květnu 1967 nahradil dosavadní ředitel nakladatelství *>Mladá fronta* **Čestmír Vejdělek** (1925–2011).

V lednu 1964 vznikl na půdě *SNDK* **Klub mladých čtenářů (KMČ)**, jehož cílem, naplňovaným za spolupráce sítě základních škol, bylo poskytnout všem žákům srovnatelné možnosti přístupu ke kvalitní literatuře. Od počátku své existence si KMČ udržoval masový charakter: v roce svého vzniku sdružoval 4500 škol s 540 000 členy, v roce 1999 měl 100 000 členů.

Rozhodnutím Ministerstva kultury ČSR ze dne 5. 11. 1968 bylo nakladatelství k 1. 1. 1969 přejmenováno na *Albatros, nakladatelství pro děti a mládež*. Nový název, odrážející decentralizaci vydávání dětských knížek ve svobodnější atmosféře šedesátých let, byl komerčně výhodnější i pro prezentaci v zahraničí. Roku 1969 se *Albatros* přestěhoval do novostavby na Perštýně, kde na místě někdejší umělecké kavárny Union vznikl multifunkční Dům dětské knihy. Nakladatelství zde mělo kromě redakčního zázemí k dispozici vlastní prodejní prostory, galerii, jež pořádala výstavy autorů spjatých s *Albatrosem*, a divadlo (Divadélko Albatros), jejichž činnost zastřešoval od roku 1972 Klub Albatros. Divadlo fungovalo bez stálého hereckého souboru, ale s vyhraněnou dramaturgickou koncepcí, založenou na scénickém uvádění dětských knih, jejíž součástí byly i besedy s tvůrci. V budově *Albatrosu* sídlila rovněž československá sekce IBBY (Společnost přátel knihy pro děti a mládež), s níž nakladatelství úzce spolupracovalo.

Nástup normalizace destabilizoval personální situaci v nakladatelství. Kromě řady redaktorů musel podnik v roce 1971 opustit i jeho ředitel **Čestmír Vejdělek**; řízením *Albatrosu* byl pověřen šéfredaktor **Václav Stejskal**, v roce 1972 však také on z nakladatelství odešel.

Ve vedení podniku se začali střídat politicky spolehliví lidé, kteří se problematice dětské knihy prozatím nevěnovali: dosavadní šéfredaktor nakladatelství **>Orbis Jaroslav Beránek** (*1931), který byl ředitelem *Albatrosu* v letech 1972–1974; bývalá redaktorka populárně-naučné literatury téhož nakladatelství **Angelika Blahožová** (*1929), jež vykonávala funkci šéfredaktorky v letech 1975–1989; **Eugen Černý**, jež zastával funkci ředitele v letech 1974–1978. V roce 1978 byl ředitelem jmenován **Václav Mikeš**, který ve funkci setrval až do února 1990; za jeho vedení byl roku 1986 zahájen provoz vlastní knihvazárny v Ostravě, v roce 1989 dokončena výstavba nakladatelských skladů v Nučicích a rekonstrukce dvojdomu v Havelské ulici, kde měla sídlo prodejna cizojazyčné dětské knihy a redakce odborného měsíčníku *Zlatý máj*.

Prvním polistopadovým ředitelem nakladatelství se stal v roce 1990 **Petr Hořejš** (*1938), funkci šéfredaktora zastávala již od prosince 1989 dlouholetá redaktorka *Albatrosu* **Milada Matějovicová** (*1945), která byla s účinností od ledna 1991 jmenována ředitelkou a během svého působení v této funkci (do srpna 1998) provedla nakladatelství procesem ekonomické transformace a privatizace. Jako šéfredaktor v roce 1991 v *Albatrosu* krátce pracoval **Pavel Augusta** (*1945), v letech 1991–1995 redakci řídila **Alena Peisertová** (*1952), v letech 1995–1997 **Eva Malinovská** (*1946) a v roce 1998 **Milada Motlová** (*1945).

Po roce 1989 *Albatros* definitivně přišel o výlučné postavení na trhu s dětskými knihami. Do devadesátých let vstoupil s kvalitním autorským a ilustrátorským zázemím, ale rovněž s úvěry, ekonomickými závazky, vysokým počtem zaměstnanců a značným množstvím rozpracovaných, smluvně vázaných titulů. Hned na počátku desetiletí snížil svoji produkci více než o polovinu (v roce 1989 vydal kolem 200 titulů, v roce 1992 necelých 70 včetně cizojazyčné produkce určené pro zahraniční trh), redukoval počet zaměstnanců (z původních téměř 200 jich v roce 1991 zůstalo 65) a v provázanosti s Klubem mladých čtenářů se

Bohumil Říha, ředitel SNDK v letech 1956–1967

začal soustřeďovat především na knížky pro mladší děti. V roce 1993 *Albatros* skončil jako státní nakladatelství a vznikla akciová společnost *Nakladatelství Albatros*.

V září 1998 se vlastníkem *Albatrosu* stala společnost Bonton, podnikající v oblasti mediální zábavy. V nakladatelství došlo k další personální restrikci (zůstali pouze čtyři redaktori) a k přiznanému obratu k produkci komerčního charakteru. Ředitelem nakladatelství byl v září 1998 jmenován **Martin Slavík** (*1962), kterého v roce 2001 nakrátko vystřídala **Martina Hejduková** (*1964). Kompetence šéfredaktora v období 1998–1999 převzal programový ředitel **Ondřej Müller** (*1966); v roce 1999 byla šéfredaktorkou jmenována **Šárka Krejčová** (*1955), která v nakladatelství působila již od roku 1979.

Od prosince 2008 byla vlastníkem nakladatelství firma Narcia Consulting. V září 2009 proběhla pod vedením generálního ředitele **Michala Krejčího** (*1967) transformace podniku v moderní mediální společnost *Albatros Media, a. s.*, která zastřešuje několik nakladatelských subjektů: *Albatros*, nadále specializovaný jako nakladatelství pro děti a mládež, *Plus*, zaměřený na dospělé čtenáře, *CooBoo*, které se věnuje populární literatuře pro teenagery, a *Edici České televize*, vydávající tituly spojené s archívem a vysíláním České televize. V září 2010 získala společnost do vlastnictví nakladatelství *Computer Press, a. s.*, které vzniklo v roce 1994 v Brně a specializovalo se na vydávání odborné literatury o počítačích a digitální fotografii. Společnost *Albatros Media, a. s.*, tak obohatila svoji produkci o non-fiction literaturu, již se dosud primárně nevěnovala. K dalšímu rozšíření

společnosti došlo v prosinci 2010, kdy se do skupiny začlenilo nakladatelství *Motto*, které bylo založeno roku 1991 v Praze a v rámci Albatros Media si ponechává zaměření na oddechovou literaturu českých a světových autorů písničích zejména pro ženy. Jako sedmé se ke společnosti v říjnu 2011 přidružilo *Nakladatelství XYZ*, které se od svého vzniku v roce 2003 soustředilo na beletrii pro dospělé i pro děti. 1. ledna 2012 došlo k rozčlenění aktivit značky *Computer Press*. Ta zůstává zachována pro vydávání odborné počítačové literatury a vyčlenila se z ní tři samostatná nakladatelství: *Biz Books* pro knihy z oblasti managementu a ekonomie, *Edika* pro vzdělávací tituly určené všem věkovým kategoriím a *CPress* pro široké spektrum odborné a hobby literatury. *Albatros Media, a. s.*, se tak stala největším nakladatelským domem v České republice s tisícovkou ročně vydávaných titulů; původní nakladatelství *Albatros* zůstalo pilířem společnosti, což se odráží i v jejím názvu. V dubnu 2012 se majitelkou *Albatros Media* stala společnost Arulo Estates, s. r. o., Jaroslava a Silke Horákových, která již od března 2010 vlastnila 89% podíl. Generální ředitel a menšinový vlastník Michal Krejčí prodal svůj 11% podíl a zcela opustil firmu. Do jejího čela se postavil dosavadní výkonný ředitel **Václav Kadlec** (*1978), šéfredaktorkou *Albatrosu* je od roku 2012 **Karolina Medková** (*1981).

K prvním redakčním pracovníkům ve více než šedesátileté historii nakladatelství patřili mj. **Karel Černý**, **Milena Klímová-Chlumská**, **Marie Loulová**, **Olga Neumannová**, **Jan Nový**, **František Pátek**, **Dobroslav M. Pavlíček**, **Evžen Peřina**, **Jaromír Průša**, **Ondřej Sekora**, **Vladimír Svoboda**, **Dagmar Šafaříková**; po tři desetiletí od založení redakce v ní setrvaly **Jana Feřtová-Štefánková** a **Eva Kaslová-Dolejšová**. Redakce se od začátku padesátých let začala rychle obměňovat (během tří let odešla polovina původních zaměstnanců) a rozrůstat. Působili v ní mj. **Jan Alda**, **František Benhart**, **Jitka Bodláková**, **Josef Brukner**, **Hana Doskočilová**, **Miroslava Genčiová**, **Zdeněk Heřman**, **Jindřich Hilčr**, **Herta Chrobáková**, **Lucie Jirotková**, **Věra Karfíková**, **Dagmar Klementová-Sekorová**, **Milan Korejs**, **Dagmar Kostrounová-Lhotová**, **Olga Krejčová**, **Zdeněk Kriebel**, **Arnoštka Kubelková**, **František Nechvátal**, **Jan Noha**, **Alexej Pludek**, **Jaroslava Reitmannová**, **Jarmila Rosíková**, **Jiří Růžička**, **Zdeněk Karel Slabý**, **Jiří Václav Svoboda**, **Oldřich Syrovátka**, **Jan Šnabr**, **Olga Štruncová**, **Josef Šubrt**, **Jaroslav Tichý**, **Jarmila Urbánková** a **Jaroslav Závada**. Nakladatelství poskytovalo možnost profesního uplatnění i lidem s politicky motivovanými existenčními problémy; jako redaktorky zde působily např. **Marie Bieblová**, **Olga Hostovská**, **Hana Pražáková**.

V šedesátých letech do nakladatelství nastoupila další generace: **Věra Adlová**, **Jiří Blažek**, **Zuzana Ceplová**, **René Ditmar**, **Karel Friedrich**, **Petr Hořejš**, **Jaroslava Janoušová**, **Eva Jílková**, **Jana Klokočnicková**, **Vítězslav Kocourek**, **Milena Lukešová**, **Miroslav Pacner**, **Alena Santarová**, **Vladislav Stanovský**, **Jana Štroblová**, **Ivo Vaculín**, **Ludmila Vaňková**, **Jan Petr Velkoborský**. Na počátku normalizace museli redakci opustit někteří pracovníci, včetně dlouholetých opor redakce, např. **Petr Hořejš**, **Milena Chlumská**, **Jaroslav Tichý**. **Zdeněk Karel Slabý** byl z pozice šéfredaktora *Zlatého máje* odsunut na místo dramaturga Klubu Albatros.

V sedmdesátých a osmdesátých letech se v souvislosti s rozšířenou nabídkou edičních řad v nakladatelství uplatnily další osobnosti, např. Ilona Borská, Ladislav Fikar, František Honzák, Karel Hvizďala, Jana Kudělková, Ondřej Neff, Leo Pavlát, Vladimír Piskoř, Ludvík Souček, Jaroslav Šimůnek a Stanislava Zábrowská. Od devadesátých let do redakce nastoupili Jiřina Novotná, Alena Pokorná, Michaela Rampouchová, Jitka Ryndová, Zuzana Řehořová, Ilona Staňková, Blanka Sýkorová a Karel Vaněk. V současné redakci *Albatrosu* pracují Petr Eliáš, Zuzana Kovaříková, Šárka Krejčová a Kateřina Zavadová, překlady do slovenštiny mají na starosti Annamária Brathová a Mária Pavligová.

Výtvarnou redakci nakladatelství od počátku tvořili aktivní umělci, převážně absolventi VŠUP: Naděžda Bláhová-Stanovská, Gabriela Dubská, Dobroslav Foll, Arnošt Karásek, Zdeněk Kudělka, Vlastimil Lažanský, Zdeněk Mlčoch, Olga Pavalová, Josef Prchal, Lumír Ševčík, František Tručka, Jaromír Zápal, Jan Žbánek. V šedesátých letech do výtvarné redakce přišli Milan Grygar, Alexandr Kohout, Jindřich Kovařík, František Skála, Ladislav Svatoš, Luděk Vimr aj. V dalších desetiletích ve výtvarné redakci pracovali Milada Čvančarová, Luboš Grunt, Zbyněk Hřaba, Michal Kudělka, Vladimír Vimr, Jiří Votruba, krátce Jiří Fixl a Petr Urban, dlouholetým technickým a výtvarným redaktorem byl Pavel Rajský. V devadesátých letech zde působili Alexandra Horová (jako vedoucí výtvarná redaktorka pracuje v *Albatrosu* dodnes), Michal Chodanič, Eliška Konopiská, Jana Mikulecká, Jolana Ryšavá, Soňa Šedivá a koncem desetiletí se do nakladatelství vrátil Petr Urban.

Kromě kmenových členů výtvarné redakce se na ilustraci a grafické úpravě knih podíleli např. Lubomír Anlauf, Eva Bednářová, Jiří Běhounek, Karel Beneš, Daniela Benešová-Hahnová, Dagmar Berková, Jiří Bernard, Adolf Born, Cyril Bouda (autor výtvarné značky *SNDK*), Jan Brychta, Zdeněk Burian, Jindra Čapek, Olga Čechová, Jan Černý, Jozef Gertli Danglár, Miloslav Disman, Stanislav Duda, Josef Duchoň, Pavel Dvorský, Lucie Dvořáková, Věra Faltová, Libor Fára, Gabriel Filčík, Zdeněk Filip, Karel Franta, Olga Franzová, Renáta Fučíková, Vladimír Fuka, Eduard Hájek, Mirko Hanák, Jindřich Hegr, Olga Hejná, Květoslav Hísek, Vratislav Hlavatý, Oldřich Hlavsa, Adolf Hoffmeister, Stanislav Holý, Jaroslav Hořánek, Ivo Houf, Helena Chvojková, Miloslav Jágr, Ota Janeček, Oldřich Jelen, Dagmar Ježková, Vladimír Jiránek, Ludmila Jiřincová, Václav Junek, Václav Kabát, Jiří Kalousek, Václav Karel, Otakar Karlas, Stanislav Kolíbal, Jitka Kolínská, Jiří Krásil, Zdeňka Krejčová, Josef Kremláček, Přemysl Kubela, Jan Kudláček, Milada Kudrnová-Papežová, Barbora Kyšková, Josef Lada, Alena Ladová, Kamil Lhoták, Josef Liesler, Ivana Lomová, Kateřina Lovis-Milerová, Jolanta Lysková, Jan Maget, Jaroslav Malák, Jarmila Marešová, Milada Marešová, Eva Mastníková, Zdeněk Mézl, Galina Miklínová, Alois Mikulka, Zdeněk Miler, Daisy Mrázková, Karel Müller, Miloš Nesvadba, Miloš Noll, Josef Novák, Květa Pacovská, Josef Paleček, Radek Pilař, Antonín Pospíšil, Petr Poš, Markéta Prachatická, Jiří Rathouský (autor loga *Albatrosu*), Theodor Rotrekl, Ondřej Sekora, Zdeněk Seydl, František Skála ml., Zdeněk Smetana, Marcel Stecker, Karel Svolinský, Eva Sýkorová-Pekárková, Jiří Šalamoun, Eva Šedivá, František Škoda, Zdena Táborská, Marie

Tichá, Karel Toman, Jiří Trnka, Miloslav Troup, Ervín Urban, Jaromír Vraštil, Lenka Vybíralová, Markéta Vydrová, Denisa Wagnerová, Jitka Walterová, Marcela Walterová, Adolf Zábranský, Helena Zmatlíková a Josef Žemlička.

Za celou dobu své existence vydalo nakladatelství přes 16 tisíc titulů. V prvním roce vydalo *SNDK* 18 svazků, v roce 1950 téměř 120 titulů. V šedesátých letech činila roční produkce obvykle 160–210 publikací, v sedmdesátých letech až 220 titulů. V roce 1989 vyšlo v *Albatrosu* přibližně 200 titulů, v roce 1992 cca 70, v roce 1999 přibližně 80 titulů. V současnosti publikuje *Albatros* ročně přibližně 130 knih pro děti. – Během více než šedesáti let spolupracovalo nakladatelství s početnou řadou tiskáren, před rokem 1989 často např. s jednotlivými závody národního podniku Tisk Brno, s libereckou Severografií, s pražskými tiskárnami Svoboda atd. – Prvním sídlem nakladatelství byl Colloredo-Mansfeldský palác v Karlově ulici č. 2 v Praze na Starém Městě, odkud se *SNDK* roku 1950 přestěhovalo do Staropramenné ulice č. 12 na Smíchově. Koncem roku 1965 byla zprovozněna malá prodejna nakladatelství ve Zlaté uličce v areálu Pražského hradu, kde se nabízela cizojazyčná produkce určená pro export. V roce 1969 se nakladatelství přemístilo do novostavby Na Perštýně č. 1 na Starém Městě, kde byla zřízena i jeho reprezentační prodejna; na smíchovské adrese zůstaly sklady a působila zde zásilková služba. Od roku 1995 nakladatelství sídlilo v Truhlářské ulici č. 9, kde při povodni v roce 2002 přišlo o knihovnu a archiv, a od roku 2004 je jeho působiště v ulici Na Pankráci č. 30 (Praha 4).

Úkolem prvního vedení *SNDK* bylo pouze připravit ediční plán na rok 1950, přesto se během necelého roku existence podařilo díky zásobám papíru získaným ze skladů likvidovaných soukromých nakladatelství a díky peněžním fondům bývalého *Státního nakladatelství* vydat osmnáct titulů. První publikací byl výbor z *Prostonárodních českých písní a říkadel* Karla Jaromíra Erbena *Říkej si a hraj* s ilustracemi Aleny Ladové, který redakčně připravil Ondřej Sekora. Šéfredaktor Stanislav Neumann usiloval o podřízení dětské literatury aktuálnímu úkolu vychovat „nového socialistického člověka“. V produkci nakladatelství se tak objevovaly schematismem ovlivněné a zpolitizované texty v duchu socialistického realismu, redukovaný výběr literárního dědictví a četné překlady ze sovětské literatury. V návaznosti na potřeby škol a z inspirace sovětskou nakladatelskou praxí (vzor moskevského nakladatelství *Dětgiz*) vznikly tři ediční řady. **Knižnice pro nejmenší** (zpočátku ozn. jako **Knižnice pro předškolní věk**, 1949–1954, 125 sv., red. Ondřej Sekora, Jan Alda, Lucie Jirotková, Olga Štruncová) přinášela lepoprela, básnické výbory a krátké prózy soudobých českých i zahraničních autorů a klasiků dětské literatury (Karel Jaromír Erben, František Hrubín, Sergej Michalkov, Ondřej Sekora, Josef Václav Sládek, Lev Nikolajevič Tolstoj aj.). **Knižnice pro národní školy** (1949–1954, 165 sv., red. Karel Černý, Eva Kaslová-Dolejšová, Marie Loulová, Jaroslava Reitmannová, Jiří Růžička, Oldřich Syrovátka) více odrážela dobovou ideologizaci dětské literatury (Jan Hostáň: *Pod prapory*; Sylva Krejčová: *Pionýři; Kluci, dáme se do toho!*), v hojně míře zde byly zastoupeny překlady ze sovětských autorů (Agnija Bartová, Arkadij Gajdar, Alexandr Kononov, Samuil Mar-

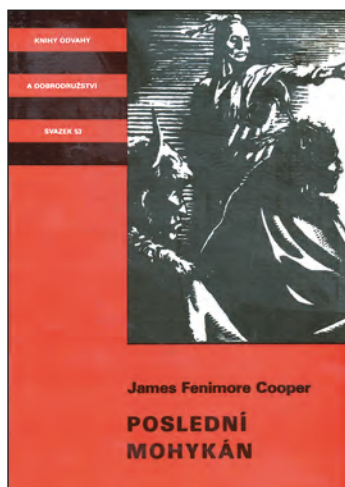
šak, Valentina Osejevová, Ljubov Voronkovová), stranou však nezůstávali ani klasikové (Karel Jaromír Erben, Alois Jirásek, Božena Němcová, Jan Neruda, Karel Václav Rais; Victor Hugo). **Knižnice pro střední školy** (1949–1954, 208 sv., red. Jana Feřtová-Štefánková, Miroslava Holejšovská-Genčiová, Pravoslav Hykeš, Eva Kaslová-Dolejšová, Dagmar Klementová-Sektorová, Milena Klímová-Chlumská, Olga Neumannová, Jan Nový, Evžen Peřina, Jaromír Průša, Jiří Růžička, Jaroslav Tichý, Jarmila Urbánková) zahrnovala i díla z okruhu neintencionální četby mládeže (např. Julius Fučík: *Reportáž psaná na oprátce*; Maxim Gorkij: *Matka*; Jack London: *Bílý tesák*; Jan Neruda: *Písň kosmické*; Josef Kajetán Tyl: *Strakonický dudák*). Během prvních dvou let činnosti nakladatelství se právě do *Knižnice pro střední školy* soustředila největší část jeho produkce (až trojnásobek ve srovnání se zbývajícími knižnicemi); *SNDK* tak čelilo přirozenému časovému omezení své působnosti na generaci právě dospívajících dětí, kterou chtělo formovat.

Jen krátkodobě existovaly **Malá knihovna klasiků** (1949, 2 sv., red. Olga Neumannová, Pravoslav Hykeš), **Velká knižnice českých klasiků** (1949–1951, 5 sv., red. Olga Neumannová) a **Česká práce** (1954–1956, 3 sv., red. Václav Netušil). **Mimočítanková četba** (1954–1956, 26 sv., red. Jan Beránek, Eva Dolejšová, Vladislav Hora, Herta Chrobáková, Milan Korejs, Anna Kučerová, Marie Loulová, Dagmar Machanová, Jaroslava Reitmannová, Jarmila Rosíková, Jiří Růžička, Jana Štefánková, Olga Štruncová) se koncepčně nelišila od předchozích knižnic a nabízela převážně české literární klasiky a sovětské autory (Arkadij Gajdar: *Čuk a Gek*; Alois Jirásek: *Na Chlumku*; *Z Čech až na konec světa*; Teréza Nováková: *Jiří Šmatlán*; Boris Polevoj: *Příběh opravdového člověka*). V edici **Má vlast** (1956, 2 sv.) vyšly pouze dva tituly cestopisného zaměření s důrazem na přerod krajiny v podmínkách socialistického hospodaření a efemérní trvání měly i **Knihy o přírodě** (1957, 1 sv.).

Od nástupu Karla Nového do funkce šéfredaktora začala být upřednostňována umělecká stránka dětské literatury. Nový ustanovil ediční a výtvarnou radu, jež měla fungovat jako poradní sbor i oponent redakce (zasedali v ní např. Jindřich Hilčr, Josef Věromír Pleva, Bohumil Říha, Aloys Skoumal, Václav Stejskal a Vilém Závada; ve výtvarné pak Václav Karel, Zdeněk Kudělka, Josef Liesler, Vojtěch Tittelbach, František Tručka a Adolf Záborský). Stupňující se napětí a spory o řešení ekonomických otázek mezi Karlem Novým a ředitelem Janem Fromkem vedly nakonec k odchodu obou pracovníků, ale obrat spočívající v nadřazení umělecké hodnoty dětské knihy její funkci výchovné již zůstal zachován. Bohumil Říha a Václav Stejskal začali navíc systematicky spolupracovat s literární kritikou, což se odrazilo v úzkém propojení s časopisem *Zlatý máj*. Od poloviny padesátých let

Z Knižnice pro národní školy (1953)

Edice Knihy odvahy a dobrodružství (KOD)

a v téže době se zapojilo do mezinárodní nakladatelské soutěže *Hledá se kniha pro mládež atomového věku*, společně vypsané nakladatelstvími zemí tehdejšího východního bloku. Publikace vzniklé v této nakladatelské spolupráci byly zařazovány do **Mezinárodní edice knížek pro nejmenší** (1967–1973, dále jako **Mezinárodní série** 1974–1991, celkem 64 sv., red. Milada Matějovicová, Alena Peisertová, Dagmar Sekorová) a vydávány byly souběžně v několika jazykových mutacích. K dětem se tak dostala díla Jaroslavy Blažkové, Ruda Morice, Jána Uličianského, Dušana Radoviče; z českých autorů v edici publikovali Rudolf Čechura, Václav Čtvrtek, Olga Hejná, Eliška Horelová, Miloslav Jágr, Milena Lukešová, Ota Šafránek, Markéta Zinnerová a další.

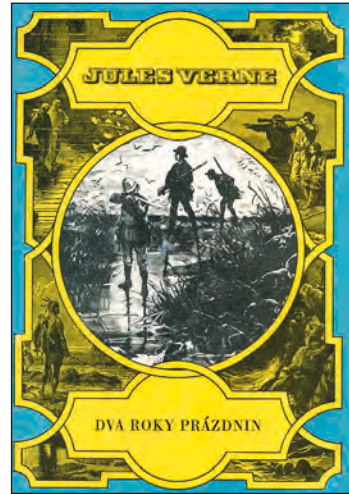
Literaturu kombinující naučné prvky s dobrodružnými a autentickou zkušenost s fantazií přinášela edice **Živé prameny** (1954–1958, 38 sv., red. Jiří Růžička), v níž vyšly mj. cestopisy Jiřího Hanzelky a Miroslava Zikmunda. **Knižnice vědeckofantastických příběhů** (1955–1964, 14 sv., red. Ivan Milan Jedlička, Jiří Růžička, Vladimír Svoboda) zahrnovala romány Františka Běhounka, Ivana Jefremova, Stanislava Lema, Vladimira Obručeva a dalších autorů. **Knižnice životopisů** (1955–1963, 11 sv., red. Václav Stejskal, Jiří Růžička, Josef Šubrt) přinášela životní příběhy významných představitelů kultury, vědy a politiky (Václav Holzknecht: *Antonín Dvořák*; Přemysl Pražák: *Bedřich Smetana*; Antonín Zhoř: *Pocivý Abe*; Jan Ryska: *Náš Jiří Wolker*). Edici **KOD – Knihy odvahy a dobrodružství** (1954–1992, obnovená edice 1999–dosud, do konce roku 2012 celkem 211 sv., red. postupně Jindřich Hilčr, Aloys Skoumal, Milan Korejs, Jiří Šeda, Eva Dolejšová, Jan Petr Velkoborský, Ivo Vaculín, Jitka Minaříková aj.) otevřel Boris Polevoj *Příběhem opravdového člověka*, dále v ní však vycházela čtenářsky atraktivní dobrodružná literatura s indiánskou, námořnickou, pirátskou, detektivní i historickou tematikou, a to převážně od zahraničních autorů (James Fenimore Cooper, Alexandre Dumas, Johan Fabricius, Erich Kästner, Frederick Marryat, Karl May, Arthur Ransome, Jules

přibývalo edic, které vycházely vstřícně skutečným zájmům čtenářů (např. rozvoj edic dobrodružné literatury) a z nichž mnohé přetrvávaly s mírnými obměnami po celá desetiletí.

Výrazným úspěchem nakladatelství bylo ocenění na Světové výstavě v Bruselu (EXPO 58), kde česká kolekce knih pro děti (mj. *Pohádky z Tisíce a jedné noci* v adaptaci Františka Hrubína a s ilustracemi Jiřího Trnky, *Pohádky* Hanse Christiana Andersena s ilustracemi Jiřího Trnky, *Bubáci a hastrmani* Josefa Lady, *Čarovný svět* Marie Majerové s ilustracemi Karla Svolinského, *Uprchlík na Ptačím stromě* Ondřeje Sekory) získala Grand Prix. Na tento úspěch **SNDK** navázalo v polovině šedesátých let, kdy se mohlo více otevírat zahraničním podnětům a spolupráci. V roce 1964 bylo jedním ze sedmi nakladatelství, která založila veletrh dětské knihy v Bologni,

Verne); z českých spisovatelů zde byli zastoupeni např. Eduard Bass, František Flos, Vítězslav Kocourek, Mirko Pašek, Ladislav Mikeš Pařízek, Václav Řezáč a Eduard Štorch. Vycházela zde i moderní dobrodružná a sci-fi literatura. Pod označením **Knihy odvahy a dobrodružství – malá sešitová řada** byly v letech 1965–1967 vydány 4 svazky. Cestopisně laděnou literaturu přinášela knižnice **Daleké kraje** (1955–1965, 39 sv., red. Jiří Růžička, Josef Šubrt), v níž kromě prací Františka Běhounka, Františka Flose či Alberta Vojtěcha Friče vyšel také netradiční cestopis Adolfa Hoffmeistera *Dalekohled aneb Kdo nevěří, ať tam běží*. Výhradně romány Julese Verna s původními francouzskými ilustracemi tvořily obsah knižnice **Podivuhodné cesty, knihy Julese Verna** (1957–1999, 28 sv., red. Arnoštka Kubelková, později Šárka Krejčová, Jitka Minaříková, Tamara Sýkorová); řadu z nich přeložil Václav Netušil. Brožované svazky edice **Karavana** (1958–1967, 42 sv., red. Jiří Růžička, Zdeněk Heřman, od 1964 Karel Friedrich) postihly široké spektrum české i zahraniční dobrodružné literatury; každá kniha byla ukončena samostatnou kapitolou, která různými informacemi a zajímavostmi volně doplňovala beletristický text. Edice pokračovala jako **Karavana. Sešitová edice dobrodružné literatury** (1967–1992, 246 sv., číslováno do sv. 241; red. Vítězslav Kocourek, Jan Petr Velkoborský, Josef Šubrt, v osmdesátých letech Eva Dolejšová, Tamara Sýkorová); na posledních stranách jednotlivých sešitů bývaly až do svazku č. 58 na pokračování uveřejňovány další dobrodružné příběhy (první svazky např. provázela *Chata v Jezerní kotlině* Jaroslava Foglara). Koncem devadesátých let byla edice v nové úpravě pod názvem **Karavana. Malá brožovaná řada** (1999–2007, 15 sv.) obnovena a přiklonila se k vědecko-fantastickým a fantasy povídkám americké provenience.

Záměr zprostředkovat dětem české i světové pověsti a legendy naplnila edice **Obnovené obrazy** (1957–1958, 3 sv., 1974–1989, 24 sv.). V první etapě její existence se sice podařilo vydat pouze tři díla, ta však měla vzhledem k nedospělým adresátům v dané době zásadní význam (Ivan Olbracht: *Ze starých letopisů a Biblické příběhy*; Eduard Petiška: *Staré řecké báje a pověsti*). Od sedmdesátých let byly v obnovené řadě publikovány převyprávěné eposy a báje ze všech koutů světa i historických období (Vojtěch Zamarovský: *Gilgameš*; Vladimír Hulpach: *Příběhy kruhového stolu*; Jiří Tomek: *Příběhy faraónů*). **Světová knihovnička** (1958–1961, 31 sv., red. Eva Dolejšová) sestávala navzdory názvu z děl české i světové literatury a vedle klasiků (Thomas Hardy, Rudyard Kipling, Ivan Sergejevič Turgeněv) uváděla i méně známé autory. V roce 1959 byl do ní v SNDK poprvé zařazen *Malý princ* Antoina de Saint-Exupéryho v překladu Zdeňky Stavinohové. V české a slovenské literární klasice 19. století měla své těžiště **Studánka** (1958–1966, 26 sv., red. Jana Štefánková). Vlastivědně byla zaměřena edice **Obrázky z domova**

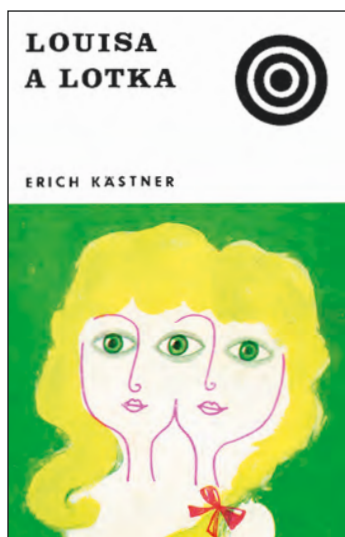

Edice Podivuhodné cesty

(1959–1963, 6 sv., red. Josef Šubrt), která v knížkách současných prozaiků (Evžen Peřina, Eduard Petiška, Alexej Pludek, Alena Santarová aj.) představovala různé kouty Čech, Moravy a Slovenska.

Pohádková literatura vycházela v několika specializovaných knižnicích. Populární byla levná sešitová edice **Korálky** (1958–1990, 180 sv., red. Dagmar Machanová-Sektorová, Jitka Bodláková, později Jana Štefánková, Zuzana Ceplová), která prezentovala české i světové folklorní pohádky, ale také pohádky autorské. Externí redaktori Vladislav Stanovský, Jan Vladislav a Oldřich Sirovátka připravovali edici **Pohádky národů** (1958–1972, 11 sv.), která se vyznačovala promyšlenou a vyváženou koncepcí s důrazem na kvalitu převyprávění a ilustrační složku, s níž v reprezentativních výběrech představovala světový pohádkový odkaz. Otevřel ji soubor českých pohádek *Čarodějná mošna* v převyprávění Jiřího Horáka a s ilustracemi Jiřího Trnky, následovaly ruské pohádky Vladislava Stanovského *O dvanácti Mikitech* ilustrované Michalem Rombergem, německé pohádky *Sedmikráska*, vyprávěné Eduardem Petiškou a ilustrované Jiřím Trnkou, anglické pohádky Jana Vladislava *Princezna s lískovými oříšky* ilustračně ztvárněné Otou Janečkem, vedle dalších evropských pohádek došlo i na převyprávění australských a oceánských látek. Pohádky národů se částečně překrývaly s edicí **Z pohádky do pohádky** (1958–1961, 14 sv., obnovená edice 1969–1992, 53 sv.), v níž vycházely domácí i exotické pohádky (např. japonské, sibiřské); roku 1984 zde byl publikován soubor moravských pohádek podle Beneše Metoda Kuldy *Jak se bubnuje na princezny*, který pod jménem Blanky Stárkové připravil Jan Skácel.

Výraznou edicí s ambicemi oslovit čtenáře staršího školního věku se stala **Střelka** (1959–1990, 172 sv., red. Alexej Pludek, Oldřich Kryštofek, později Milena Chlumská, Alena Benešová, Tamara Sýkorová aj.). Od počátku byla koncipována jako edice současných, společensky aktuálních děl, sblížujících četbu dětí a dospělých. Měla doložit životaschopnost původní české tvorby pro čtenáře od devíti let a metaforicky laděný název odpovídal očekávání, že knížky vydané v rámci *Střelky* budou pomáhat při utváření hodnotové orientace čtenářů. Otevřely ji tituly poplatné tendenční literatuře padesátých let (Jan Mareš: *Práče*; Vojtěch Cach: *Náklad do Hamburku*; Josef a Miroslava Tomanovi: *Táborový oheň*), které edici profilovaly až do první poloviny šedesátých let (František Kožík: *Zákon věrných strážců*; Jan Kloboučník: *Utopený Zetor*; Alexej Pludek: *Horami jde březen*; Svatopluk Hrnčíř: *Prázdniny s Pradědkem*). Postupně začaly převládat publikace zohledňující dětskou touhu po dobrodružství, napětí, záhadách (Arthur Ransome, detektivní romány Astrid Lindgrenové, Ericha Kästnera či Ludvíka Součka; pod jménem Alexandra Jande-

Edice Střelka

ry zde roku 1976 vydal bývalý ředitel *Albatrosu* Čestmír Vejdělek román *Jáchym a pět zmizelých*) a prózy vycházející ze soudobé reality dětského života, jak ji zachytili čeští a ojediněle i zahraniční autoři (Josef Bouček: *Stane se této noci*; Klára Jarrunková: *Bratr Mlčenlivého vlka*; Valja Stýblová: *Můj brácha*; Věra Plívová-Šimková: *Lišáci, Myšáci a Šibeničák*; Hanna Ozogowska: *Martin srší nápady*; Eva Bernardinová: *Kluci, holky a Stodůlky*; Vladimír Klevis: *Tábor na Zlatém potoce*; Ebba Haslundová: *Vikingové z Bronských vršků*; Stanislav Rudolf: *Myš dobré naděje*; Eliška Horelová: *Štěstí má jméno Jonáš*; Hana Bořkovicová: *Tři cvoci a cizí holka*; Alena

Vostrá: *Výbuch bude v šest*). Od konce šedesátých let se ve *Střelce* okrajově uplatňovala také klasická díla světové a české literatury (*Příběhy dona Quijota* v převyprávění Jaromíra Johna, Charles Dickens: *David Copperfield*, výbor z povídek Karla Čapka *Kapesní povídky*) a pověsti (poprvé zde byl roku 1968 vydán soubor Eduarda Petišky *Golem a jiné židovské pověsti a pohádky ze staré Prahy*). Podobným vývojem prošla i druhá pilířová edice **Jiskřičky** (1961–1990, 166 sv., red. Vladimír Kovářík, Karel Černý, Jana Štroblová, Milena Lukešová, od osmdesátých let Vítězslav Grepl, Šárka Krejčová, Arnoštka Kubelková, Milada Matějovicová, Alena Peisertová, Miroslav Petrtyl, Vladimíra Štěpánková, Marie Vodičková aj.) s pestrout nabídkou českých i zahraničních děl. Její první svazky představovaly společensky angažovanou a prověřenou literaturu (Hana Zelinová: *Příběh z Větrné doliny*; Jevgenij Švarc: *Odvážná školačka*; Jiří Marek: *Železný Mita*), vedle níž se začaly objevovat i čtenářsky atraktivnější tituly (Václav Čtvrtek: *Čárymáry na zdi*). Edice se zaměřovala na děti ve věku od šesti let, takže kromě příběhů s dětskými hrdiny, zastoupených například díly Bohumila Říhy, Jana Rysky, Dagmar Lhotové, Martiny Drijverové, nabízela i autorské pohádky Václava Čtvrta, Oty Hofmana, Miloše Macourka, Otfrieda Preusslera, Jana Trefulky a dalších. Zařazována byla rovněž poezie, např. veršovaná epika Karla Šiktance (*Pohádky chudé na řádky*) a humorná lyrika Ilony Borské a Iva Štuky. Roku 1970 v edici vyšli Karafiátovi *Broučci* s ilustracemi Vojtěcha Preissiga; v roce 1976 (po časopisecké publikaci v *Materídoušce*) zde bylo pořízeno první knižní vydání *Pipi Dlouhé punčochy* Astrid Lindgrenové a v roce 1990 byl příběhem *Danny, mistr světa* českým dětem poprvé knižně představen Roald Dahl. Pouze jeden titul (Bohumil Říha: *Náš Vítek*) vyšel v edici **Poupata** (1961), obsahově nevyhraněná byla **Levná sešitková řada Pro malé čtenáře** (1963–1965, 14 sv.). V edici **Zlatá brána** (1963–1971, 16 sv.) vycházely prozaické a básnické knížky pro čtenáře od čtyř let (mj. Ludvík Aškenazy: *Malá vánoční povídka*; Božena Němcová: *Maličkým*). K menším čtenářům se obracely i edice **Zrnka** (1964–1968, 8 sv.) a **Kikiriký** (1964, 3 sv.) s pohádkovým vyprávěním (Anna Sedlmayerová, Ondřej Sekora, Ota Šafránek) pro děti od tří let. V různorodé

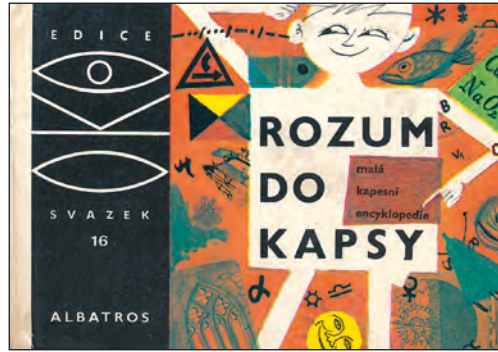

Vydání *Děti z Bullerbynu* v edici *Jiskřičky* ilustrovala Helena Zmatlíková

edici **Sedmikrásy** (1966–1971, 25 sv.) vycházela próza a poezie pro děti předškolního věku a začínající čtenáře. Tematicky jednotná byla knižnice **Kamarádi** (1963–1971, 12 sv., red. Josef Šubrt), přibližující život současných dětí z různých koutů světa (Miroslav Ivanov: *Bengt, tvůj kamarád ze Švédska* a *Gaston, tvůj kamarád z Francie*; František Alexander Elstner: *Pedro, tvůj kamarád z Argentiny*). Edice **Albatros** (1965–1971, 22 sv., red. Tamara Sýkorová), která svým názvem inspirovala nový název nakladatelství, tvořila přechod mezi četbou dětí, dospívajících a dospělých; byla určena čtenářům od čtrnácti let. Vyšla v ní díla tzv. nové vlny české prózy pro mládež (druhé vydání románu Jana Procházky *Ať žije republika*; Josef Bouček: *MLčení mužů*), ale převládala světová literatura, jež nebyla primárně určena dětem (Alain Fournier: *Kouzelné dobrodružství*; Jerome Klapka Jerome: *Tři muži ve člunu, o psu nemluvě*; Fjodor Michajlovič Dostojevskij: *Bílé noci*). Pestrý kaleidoskop beletrie, naučných textů, zajímavostí a zábavy přinášel **Magazín chytrých dětí** (1959–1966, 7 sv.): jednotlivé knižní svazky nesly podtitul *Lidé–věci–dobrodružství* a na jejich uspořádání se podíleli Václav Čtvrtek, Karel Dostál, Zdeněk Frýbort, Slavomír Kaiser a Oldřich Syrovátka. **Magazín pro děvčata** (1962–1968, 6 sv.) připravovali Jana Červenková, Olga Hejná, Alena Santarová, Zdeněk K. Slabý a Vlasta Váňová. Sešitová a posléze knižní edice **Veronika** (1968–1972 sešitová edice, 22 sv., red. Věra Adlová, Jana Štroblová; 1972–1994 knižní edice, 94 sv., red. Alena Benešová, Zuzana Ceplová, Eva Dolejšová, Jitka Minaříková, Jarmila Rosíková, Kristián Suda, Tamara Sýkorová, Jan Petr Velkoborský aj.), pro kterou vytvořil logo Ivan Steiger, dokládala akceptování dívčího románu jako plnohodnotného žánru. S výjimkou románu Alexandra Dumase–otce *Černý tulipán*, kterým byla roku 1968 zahájena, se v ní objevovaly hlavně texty zachycující hrdiny v přelomovém období dospívání a hledání životních hodnot (Stanislav Rudolf: *Metráček*; Jiří Pištora: *Léto na draka*; Ilona Borská: *Ve čtvrtek budeme dospělí*; Hermína Franková pod jménem Josefa Vinaře *Ani v noci, ani ráno /1979/*; pod jménem Jarmily Černíkové *Poslední prázdniny /1980/*). Edice se zaměřovala nejen na problémy dospívajících, ale prózami českých a zahraničních autorů se vracela i do minulosti. Zachycovala předčasné dospívání ve válečných dobách (Magda Szabová: *Socha vzdechů*; Claude Campagne: *Sbohem, mých patnáct let*; Ludmila Romportlová: *Zapomenutá chuť čokolády*; Hermína Franková: *Vendula aneb Francouzština pro pokročilé*) a v životopisných románech představovala výrazné ženské osobnosti (Věra Adlová: *Jarní symfonie*; Antonín Zhoř: *Tvrdohlavá Marie*). V devadesátých letech v ní začaly převládat reedice (např. Louisa May Alcottová: *Malé ženy*; Iva Hercíková: *Andersenka*; Hermína Franková: *Blázni a Pythagoras*) a jediným významnějším počinem zůstal román Ivana Klímy *Markétin zvěřinec* (1990). Edice **Domino** (1968–1969, 2 sv.) přinesla pouze dva romány na pokračování: Kiplingovy *Knihy džunglí* a román *Ivanhoe* Waltera Scotta.

Naučné cíle sledovala edice **Kukátko** (1958–1968, 57 sv., red. Václav Netušil), kterou tvořila minialba z odřezků papíru, zahrnující různorodá témata. Knižnice **Oko** (1961–dosud, do konce roku 2012 celkem 95 sv. a 3 nově uspořádané výběry po 12 sv. na CD-ROM) představovala komplexní encyklopedickou edici založenou výhradně na českých a slovenských autorech. Vyznačovala se širokým tematickým a oborovým rozpětím (např. František Kotlaba: *Naše houby*; Jiří Zahradník: *Náš*

hmyz; Václav Šolc: *Indiánskou stezkou*; František Alexander Elstner: *Automobily včera, dnes a zítra*; Ludíše Letošníková: *Zbraně, šerm a mečíři*; Jiří Louda: *Česká města*; Jaroslav Kyzlink: *Sestroj si doma*; Jiří Seger: *Jak se lidé dorozumívají*). Značnou popularitu získal *Rozum do kapsy*, který sestavil Ondřej Pálka. Od prvního vydání z roku 1964 se v roce 2002 dočkal osmé reedice a v roce 2001 vyšel ve zpracování Ondřeje Müllera jako CD-ROM.

Dětské encyklopedie edice Oko vycházely v praktickém kapesním formátu

Umělecko-naučné zaměření charakterizuje i **Knížky pro chytré děti** (1959–1963, 9 sv.) a **Krystal** (1961–1967, 14 sv., red. Milan Korejs, dále Slavomír Kaiser, Karel Friedrich). **Modrá stuha** (1963–1968, 8 sv., red. Vladimír Svoboda, dále Petr Hořejš) se obracela ke čtenářům od dvanácti let a nabízela pohled do nejrůznějších technických, přírodovědných i humanitních vědních oborů (Vojtěch Zamarovský: *Za sedmi dívy světa*; Ludvík Souček: *Velké otazníky*). Dialogičností a humorným odlehčením se vyznačovaly knížky populárně-naučné řady **Proč?** (1964–1967, 11 sv., red. Karel Friedrich), do níž přispěli např. Zdeněk K. Slabý a Zdeněk Svěrák.

Od poloviny padesátých let vydávalo **SNDK** např. v edici **Polytechnické příručky** (1954–1956, 9 sv., red. Jiří Růžička, Václav Netušil) i publikace prakticky a návodně zaměřené. Dále zde v letech 1962–1991 vycházely omalovánky (s textem i bez textového doprovodu), vystřihovánky, obtisky (i ve sběratelských seriích) a knížky-hračky. V sedmdesátých letech se produkce rozšířila o plastické modely, plastické vystřihovánky (též v cizojazyčných mutacích) a plastické pohyblivé vystřihovánky. V letech 1970–1971 vycházela edice návodných sborníků **Udělej si sám** (1970–1971, 8 sv.). Lístková edice **Obrázky pro nejmenší** (1963–1964, 4 sv.) byla určena dětem od 1,5 roku. Sešitová edice **Kulihrášek** (1968–1972, 30 sv.) zprostředkovávala vedle krátkých pohádkových textů zejména kreslený seriál. Prvním svazkem edice byly *Kousky mládence Ferdý Mravence* Ondřeje Sekory, dále zde vyšly například *Nápady kuřete Napipi* téhož autora, *Veselé příhody Frantíka Vovíška a kozla Bobeše* Josefa Lady či *Žerty, šprýmy, taškařiny* Wilhelma Busche. K levným edicím neknižního tvaru patřily dále **Obrázkové kartičky** (1976–1983, 19 sv.), které měly podobu karet s pohádkovými či básnickými texty a byly určeny předškolním dětem.

K teoretickým otázkám spjatým s problematikou literatury pro děti a mládež se počátkem padesátých let obrátila **Knížnice teorie dětské literatury** (1953–1971, 26 sv., red. František Tenčík, Josef Šlajer, Jaroslav Tichý, Zdeněk Heřman), v níž vyšla řada podnětných studií věnovaných obecným otázkám písemnictví pro děti. I pro pedagogy byl inspirativní překlad díla K. I. Čukovského *Od dvou do pěti*. Od šedesátých let vycházely rovněž studie orientované monograficky (Jitka Bodláková: *Erich Kästner*; Zdeněk Heřman: *Bohumil Říha*), založené na čtenářských

výzkumech (Jiří Růžička: *Děti a dobrodružství*; Otakar Chaloupka: *Horizonty čtenářství*) a zasvěcené tzv. opomíjeným žánrům (Jan Cigánek: *Umění detektivky*; Zdeněk K. Slabý: *Dívky pro román*). Krátce vycházela **Knižnice teorie dětské literatury: řada literárněhistorická** (1962–1963, 2 sv.). Pozitivní trend ve zpřístupňování kontaktu se zahraničním děním představovala edice **Blok, knižnice Zlatého máje** (1962–1968, 8 sv., red. Zdeněk Heřman, Zdeněk K. Slabý, Ivo Vaculín), která publikovala práce Jamese Krússe či Marca Soriana. V roce 1967 zde vyšla jedna z prvních studií věnovaných problematice kresleného seriálu (Jaroslav Tichý – René Clair: *Comics*). Ve vydávání literárněvědných i popularizačních prací o knižní tvorbě pro děti nakladatelství pokračovalo i mimo edice, resp. v rámci volné řady, jež byla v redakci interně označována jako „**teoretická knižnice**“ (1974–1989, 27 sv.). Dlouhodobě je ceněna kniha Blanky Stehlíkové *Cesty české ilustrace v knize pro děti a mládež* z roku 1984, v téže době byly nicméně vydány i publikace poznamenané normalizační deformací literárních dějin (Otakar Chaloupka a kol.: *Čeští spisovatelé literatury pro děti a mládež*).

Významná byla i mimoediční produkce nakladatelství, v níž byl od konce padesátých let zřetelný nárůst kanonických děl i novinek ze světové literatury pro děti. Mimo edice tak vyšla roku 1957 *Podivuhodná cesta Nilse Holgerssona Švédskem* Selmy Lagerlöfové, v roce 1958 *Žabákova dobrodružství* Kennetha Grahama. V novém překladu Hany a Aloyse Skoumalových byla roku 1961 opět zpřístupněna *Alenka v kraji divů a za zrcadlem* Lewise Carrolla (jejímuž publikování po roce 1949 bránila politická orientace překladatele Jaroslava Císaře). První poválečná edice *Pinocchioových dobrodružství* Carla Collodiho vyšla roku 1962 a v témže roce se na českém knižním trhu poprvé objevila Astrid Lindgrenová, a to s knížkou *Děti z Bullerbynu*. Roku 1977 u nás poprvé vyšly knížky *Čarodějův klobouk* a *Čarovná zima* ze série Tove Janssonové o skřítcích muminech. Horizont dětského čtenáře přesáhly adaptace pořízené Josefem Hiršalem a Jiřím Kolářem ze starých českých a německých textů *Kocourkov* (1959, il. Cyril Bouda), *O podivuhodném životě mrdce Ezopa* (1960, il. Karel Souček), *Enšpígl* (1962, il. Kamil Lhoták), *Baron Prášil* (1965, il. Cyril Bouda). *Paleček krále Jiřího*, připravený k tisku v roce 1969, se knižního vydání dočkal až roku 1992 v nakladatelství *Atlantis*.

V šedesátých letech sice nakladatelství začalo ztrácet monopolní pozici, jeho produkce byla ovšem žánrově i tematicky bohatá. Od roku 1967 ji rozšířily autorské řady věnované předním tvůrcům české literatury pro děti a mládež: **František Běhounek: Knihy pro mládež** (1967–1978, 13 sv., red. Josef Šubrt, Josef Fiedler, Rudolf Ráž, Tomáš Randák, Ludvík Souček); **František Hrubín: Knihy pro děti** (1968–1972, 4 sv., red. Dagmar Sekorová); **Jan Mareš: Knihy pro mládež** (1967–1971, 5 sv., red. Jan Petr Velkoborský, Olga Hostovská-Castiellová); **Mirko Pašek: Knihy pro mládež** (1967–1974, 6 sv., red. Jan Petr Velkoborský, Olga Hostovská-Castiellová, Kristián Suda); **Bohumil Říha: Knihy pro děti a mládež** (1967–1972, 8 sv., red. Milena Lukešová, Rudolf Ráž, Tomáš Randák); **Helena Šmahelová: Knihy pro mládež** (1967–1970, 6 sv., red. Olga Hostovská-Castiellová, Milena Chlumská, Eva Jílková); **Jaromír Tomeček: Knihy pro mládež** (1967–1979, 8 sv., red. Alena Benešová, Jan Petr Velkoborský); **Eduard Petiška: Knihy pro děti a mládež** (1968–1976, 7 sv., red. Milena Lukešová, Milada Matějovicová); **Josef**

Lada: Knihy pro mládež (1968, 1 sv., red. Karel Černý); **Knihy Ondřeje Sekory pro děti** (1968–1980, 14 sv., red. Dagmar Klementová-Sekorová, Olga Štruncová); **Josef Věromír Pleva: Knihy pro děti a mládež** (1968–1974, 7 sv., red. Dagmar Sekorová, Hana Sekyrková); **Eduard Štorch: Knihy pro mládež** (1971–1980, 11 sv., red. Jan Petr Velkoborský, Jana Štefánková, Arnoštka Kubelková, Kristián Suda); **Knihy Eduarda Štorcha pro mládež** (1994, 1 sv., red. Šárka Krejčová).

S přejmenováním nakladatelství na *Albatros* se zrodila i nová koncepce, v níž se profilovalo pět samostatných edičních skupin: Albatros – export (měla na starosti vydávání knih *Albatrosu* v zahraničí), KMČ (Klub mladých čtenářů), Studio (působilo jako experimentální dílna papírových hraček, modelů, vystřihovánek, drobných grafik a dekoračních předmětů; jeho produkce byla v sedmdesátých letech úspěšně vystavována na Mezinárodním veletrhu hraček v Norimberku), Delta (sešitové publikace a magazíny) a Albatros (stěžejní skupina orientovaná na vydávání beletrie pro děti).

V listopadu 1969 otevřel Albatros reprezentační prodejnu v Domě dětské knihy na Národní třídě v Praze

V důsledku nastupující normalizace docházelo k personálním změnám v redakci i k úpravám edičních plánů a distribuce vydaných knih. Například básnická antologie *Postavit vejce po Kolumbovi*, kterou edičně připravili Josef Hiršal a Antonín Brousek, sice získala v roce 1967 výroční cenu nakladatelství, zbytek nákladu přesto po roce 1970 skončil ve stoupě. Jaroslavu Tichému byla vypovězena smlouva na reedici knížky *Letem ČSSR*. Vladimír Fuka a Zdeněk Mahler vytvořili na objednávku nakladatelství obrázkovou knihu *New York*, po Fukově emigraci do USA v roce 1967 však nebyla uvedena do distribuce a její nové vydání se ve stejné grafické úpravě podle Mahlerem zachráněné makety uskutečnilo až v roce 2008. Reprezentační encyklopedie *Vesmír; Země, člověk a my děti*, kterou sestavil Vítězslav Koucourek a ilustroval Jiří Rathouský, vyšla roku 1966 nákladem 30 000 výtisků; ještě téhož roku však byla stažena z expedice (mezi významnými osobnostmi byl do ní zařazen např. T. G. Masaryk). Kniha byla posléze uvolněna do prodeje, ale nesměla být propagována a druhé vydání plánované na rok 1972 bylo zakázáno. Pouze dočasně byla prolomena některá nakladatelská tabu – v roce 1968 v rámci *SNDK* poprvé vyšla kniha Jana Karafiáta *Broučci*, kterou ilustracemi doprovodil Jiří Trnka; nové vydání v roce 1970 se uskutečnilo v edici *Jiskřičky* s ilustracemi Vojtěcha Preissiga; následující vydání z roku 1971 bylo opět s Trnkovým ilustračním doprovodem a figurovalo v KMČ; k dalšímu vydání pak v *Albatrosu* došlo až v roce 1989. Od sedmdesátých let nakladatelství vypisovalo vyzývací soutěže k různým politickým výročím a přímo tak ovlivňovalo tematickou skladbu vydávaných knih. V roce 1971 *Albatros* např. vyhlásil soutěž zaměřenou na literární práce týkající se života současných dětí u příležitosti 50. výročí založení KSČ, v roce 1975 soutěž k 30. výročí osvobození republiky Sovětskou armádou (vyvolala vlnu próz s tematikou okupace a druhé světové války, zvítězil v ní Bohumil Říha s prózou *Dva kluci v palbě*).

V sedmdesátých letech se rozšířilo spektrum edic obracejících pozornost k nezpochybnitelným hodnotám literárního dědictví. Edice **Zlatoroh** (1972–1985, 48 sv., red. Eva Dolejšová, Jana Štefánková, Jitka Minaříková, Tamara Sýkorová, Arnoštka Kubelková, Jarmila Rosíková, Alena Benešová, Kristián Suda, Zuzana Ceplová) představovala tvorbu českých a světových autorů 19. století a první poloviny 20. století ve vydáních a výběrech pořizovaných s ohledem na čtenáře od dvanácti let. **ESA – Edice světových autorů** (1972–1988, 33 sv. včetně reedic, red. Miroslav Petrtýl, Jaroslava Votýpková) se zakládala na čtivých antologiích uspořádaných podle žánrových kritérií (Eva Kotulová: *Muži s dýmkou. Výběr detektivních povídek*; Emil Charous: *Krůpěje noci. Výbor světových balad*), národních literatur (Stanislav Fiala: *Svět je krásné místo. Výbor z americké literatury 20. století*) či ústředního tématu (Jiřina Macháčková: *První lásky. Literární čítanka pro zamilované*; Helena Černá: *Neklidné přístavy. Vztahy rodičů a dětí ve světové literatuře*). Čtyř vydání se dočkala antologie prašilovských historek Emanuela Frynty *Moudří blázni. Knížka historek, pohádek, povídek a veršů o moudrém bláznovství a bláznivé moudrosti*. Edice měla značný význam pro výchovu budoucích čtenářů, které motivovala atraktivním výběrem a kultivovala zasvěcenými literárněhistorickými a interpretačními komentáři.

Ke stěžejním edicím patřilo i **První čtení** (1973–dosud, do konce roku 2012 celkem 125 sv. vč. reedic, red. postupně Dagmar Sekorová, Milena Lukešová, Arnošt-

ka Kubelková, Milada Matějovicová, Zuzana Ceplová, Helena Čudová, Eva Pávková, Marie Vodičková, Alena Peisertová, Šárka Krejčová, Miroslav Petřtýl, Zuzana Kovaříková aj.). Tato unikátní edice vznikla z podnětu Mileny Lukešové a určena byla začínajícím čtenářům, jimž se přizpůsobovaly nejen ideově-tematické a kompoziční prostředky, ale především jazyková úroveň a typografická složka knihy. Těžiště edice spočívalo v původní prozaické tvorbě, jen ojediněle se objevovaly básnické výbory (František Hrubín: *Dětem*, ed. Eduard Petiška). Figurovali v ní převážně čeští autoři, mj. Ilona Borská, Václav Čtvrtek, Hana Doskočilová, Olga Hejná, Dagmar Lhotová, Zbyněk Malinský, Daisy Mrázková, Zuzana Nováková, Eduard Petiška, Jan Ryska, Bohumil Říha, Ludvík Středa, Zdeněk Svěrák, Markéta Zinnerová, v posledním desetiletí Petra Braunová, Ivona Březinová a Daniela Krolupperová. V překladech se uplatnili například Bernard Clavel, Marianna Grznárová, Astrid Lindgrenová, Arnold Lobel (jeho kniha *Kvak a Žbluňk jsou kamarádi* se v edici *První čtení* dočkala od roku 1977 šesti vydání), Katalin Nagyová, Christina Nöstlingerová, Vincent Šikula a Hana Zelinová.

Krátkodobě existovala magazínová edice humoristické literatury **Kolotoč** (1972) s jediným vydaným románem (Vojtěch Steklač: *Detektiv Bondybej 001*). Příliš se nerozvinula ani edice **Plus** (1971–1972, 3 sv., red. Rudolf Ráž, Václav Netušil), v níž vyšly pouze tři umělecko-naučné knížky pro mládež. Nabídka umělecko-naučných a popularizačních knižnic se postupně rozšiřovala. **Obyčejná dobrodružství** (1978–1982, 6 sv., red. Zuzana Holasová) přinášela reportážně laděná vyprávění o různých profesích; všechny svazky edice ilustroval Vladimír Jiránek. **Objektiv** (1975–1990, 56 sv., red. Leo Pavlát, Zuzana Holasová aj.) se obracel ke čtenářům od dvanácti let a v knihách oscilujících mezi encyklopedickou a esejistickou polohou jim v historické perspektivě nabízel vhled do rozmanitých oblastí lidských činností, včetně umění. Publikovali zde mj. Jan Halada, Karel Hvizďala, Ondřej Neff, Karel Pacner, Zdeněk K. Slabý, Ondřej Suchý a Igor Zhoř. V polovině sedmdesátých let do edice přispěl Jiří Dienstbier pod jménem Želmíry Živné publikací o dějinách módy a účesů (*Šaty dělají člověka. O módě a oblékání*, 1976) a podílem na dějinách lékařství od starověku do současnosti (*Pane doktore. Čarodějové, bradýři a lékaři*, 1975). Knižnice **Životopisy** (1978–1990, 28 sv.) byla vyhrazena beletrizovaným biografiím významných českých i zahraničních umělců (František Kožík: *Miláček národa*; Vladimír Kovařík: *Otec české Thálie*; Ilona Borská: *Příběh staršího bratra*), vědců (František Gel: *Přemožitel neviditelných dravců*) i politiků (Napoleonův životopis v románu Vojtěcha Steklače *Tajemství Skarabea*). Jejich výběr byl však mnohdy poplatný dobové ideologické výchově: vyšel zde například román Věry Adlové *Jenny* o manželce Karla

Pod jménem Želmíry Živné publikoval v Albatrosu roku 1976 disident Jiří Dienstbier

Marxe a román Vojtěcha Steklače o Karlu Marxovi *Tajemství Old Nicka*. Knižnice ...**kolem nás** (1981–1989, 4 sv.) zahrnovala ryze naučné tituly (*Elektrina kolem nás*, *Chemie kolem nás*, *Vesmír kolem nás*), encyklopedický charakter měla bohatě ilustrovaná edice **Domov – svět** (1988–1995, 5 sv.). Na rozdíl od předchozích edic, spoléhajících na původní domácí tvorbu, byla **Radost z vědění** (1981–1995, 10 sv. vč. reedic) převzatou knižní řadou děl Mitchella Beazleyho *Joy of Knowledge*.

Od roku 1982 se *Albatros* podílel na vymezování tzv. zlatého fondu české a světové literatury pro děti a mládež tím, že některé mimoedičně vydané tituly i svazky náležící k různým edičním řadám opatřoval poznámkou v tiráži, podle níž šlo o tituly vydané se souhlasem Ministerstva školství ČSR jako četba pro žáky základních škol. Obdobně sdružoval díla českých a světových autorů, publikovaných v rámci jiných edic či mimo edice, do **Knižnice nositelů Ceny H. Ch. Andersena** (1984–1998), která byla označována pouze na zadní straně obálky znakem uvedeného ocenění.

V devadesátých letech *Albatros* hledal cestu, jak v nových tržních podmínkách udržet kvalitu vlastní produkce a zároveň reagovat na vlivy nejen konkurenčních nakladatelství, ale i jiných médií. Ještě počátkem desetiletí vycházely některé tituly zadané do tisku před rokem 1989, ale dvě opěrné edice minulého období – *Střelka* a *Jiskřičky* – byly zastaveny. První polovina devadesátých let byla poznamenána vznikem řady krátkodobých knižnic. V obnovené edici **Kukátko** (1991–1993, 6 sv., red. Zuzana Holasová, František Honzák), která opustila originální formát, vyšlo v sešitové podobě šest humanitně zaměřených svazků reagujících na dlouhodobou tabuizaci některých historických a náboženských otázek. **Obrázkové čtení pro nejmenší** (1991, red. Kateřina Zavadová) vypravilo jedinou knížku Ivana Renče s ilustracemi Antonína Stojáka *Koulelo se jablíčko*, edice **Z knížek naší prababičky** (1991, 2 sv., red. Zuzana Ceplová, Alena Benešová) vsadila vydáním románů Frances Hodgsonové Burnettové *Malý lord* a Ludmily Čarské *Růže z Kavkazu* na dočasnou sentimentální vlnu čtenářských návratů. **Studio Albatros** (1991, 12 sv.) vydávalo vystřihovánky, naučné plakáty a leporela; **Kreslené návody** (1991, 2 sv., red. Zuzana Holasová, František Honzák) obsahovaly brožuru o sebeobraně a příručku o fotografování. Dobrodružné romány zahraniční provenience (Karl May, Zane Grey, Thomas Mayne Reid) přinášel **Klub dobrodruhů** (1991–1994, 8 sv., red. Hana Krubnerová, Šárka Krejčová, Jan Petr Velkoborský).

Edice **Duha** (1992–2001, 35 sv., red. Alena Pokorná) se soustředovala na příběhy pro děti od dvanácti let. Vycházela v ní kanonická díla světové literatury (Katherine Patersonová: *Most do země Terabithia*), ale také tituly oddechové povahy (prózy Enid Blytonové či Richmal Cromptonové). Z českých autorů zde byli zastoupeni např. Karel Hvizďala memoárovou prózou *Fialoví ježci*, Jan Procházka novelou *Divoké prázdniny*, Hana Bořkovcová reedicí románu *Cizí holka* a Iva Procházková románem *Únos domů*. Výběr děl v **Klasické knihovničce** (1996–2005, 17 sv., red. Alena Pokorná) byl rovněž podřízen kritériu čtenářské atraktivity. Edici otevřely *Bajky i nebjky* Rudyarda Kiplinga, dále zde vyšly *Bílý tesák* Jacka Londa, *Strašidlo cantervillské* Oscara Wilda, *Dobrodružství Toma Sawyera* Marka Twaina aj. Podobným pojetím se vyznačovala i pozdější edice **Klasika** (2007–2008, 2 sv.). **Nejkrásnější pohádky** (1995–2007, 14 sv.) navázaly na tradici kvalitních

edic českých i světových pohádek. Výbory lidových pohádek byly Kateřinou Závadovou a Zuzanou Kovaříkovou koncipovány v tematických celcích podle typických pohádkových hrdinů: pohádky o trpasličích, čarodějnicích, čertech, třech sestřách aj.

Reprezentativní a výjimečnou edicí byly **Dějiny v obrazech** (1992–2005, 16 sv., red. Helena Kučerová), jejímž založením *Albatros* reagoval na nedostatek beletristické i naučné literatury srozumitelně a objektivně reflektující českou historii. Postupně vznikající cyklus obrazových publikací, na němž se podíleli historikové (Jitka Lněničková, Helena Mandelová, Jiří Pernes) a zkušení autoři umělecko-naučné literatury pro děti (Pavel Augusta, František Honzák), sledoval historii českých zemí od pravěku až do roku 1992. Jeden svazek byl věnován světovým dějinám a edice se uzavřela publikací Jitky Lněničkové *Svět dětí*, která mapovala každodenní život dítěte na pozadí dějin.

Další vlna nových edic přišla ve druhé polovině devadesátých let, a to i v souvislosti se změnou vlastníka nakladatelství, která způsobila výraznější posun k produkci komerčního charakteru. V letech 1998 a 1999 začalo nakladatelství publikovat obrázkové knihy těžící z motivů a výtvarné stránky děl Ondřeje Sekory. Mimo edice od roku 2000 *Albatros* jako výhradní majitel licenčních práv pro ČR zahájil v překladech Pavla a Vladimíra Medkových vydávání úspěšné série fantasy J. K. Rowlingové o Harrym Potterovi i dalších titulů provázaných s potterovskou ságou. V roce 2002 vyšla první kniha Eoina Colfera z cyklu o Artemisu Fowlvi. Vznikly autorské řady zaměřené na oddechovou četbu: v edici **Tajemství** (2000–2003, 14 sv.) byla uváděna výhradně dobrodružná próza Enid Blytonové, v edici **Čtyři kamarádi v akci** (2001–dosud, do konce roku 2013 celkem 19 sv.) pouze knížky Thomase Breziny, horory pro mládež obsahovala knižnice **Příběhy Darrena Shana** (2002–2009, 12 sv.). V edici **Tintinova dobrodružství** (2004–2011, 29 sv. vč. reedic) k nám byly uvedeny komiksy belgického kreslíře publikujícího pod pseudonymem Hergé (vl. jm. Georges Rémi).

Kontinuitu naopak v souvislosti s padesátým výročím založení nakladatelství připomněla jubilejní knižnice **Zlatý tučet** (1999, 12 sv.), v níž byly reeditovány knížky Václava Čtvrťka, Karla Jaromíra Erbena, Jaromíra Kincla, Josefa Lady (*Ladův Veselý přírodopis; Nezbedné pohádky*), Astrid Lindgrenové, Miloše Macourka, Zdeňka Milera, Františka Nepila, Eduarda Petišky, Ondřeje Sekory a populární *Rozum do kapsy* (některá z uvedených děl figurovala souběžně i v jiné edici).

K tradici kvalitní encyklopedické literatury se hlásil výpravný **Svět zvířat** (1997–2008, 13 sv.), atlasy **Svět v obrazech** (2000–2005, 4 sv.) i překlad šesti svazků encyklopedie Larousse, která mimo edice vycházela v letech 1998–2001 (v letech 1992–1994 bylo v *Albatrosu* pořízeno vůbec první české vydání *Encyklopedie Larousse pro mládež*). V rámci knižnice **Perly umění** (1999) byl vydán jediný titul (Paolo Guarnieri: *Chlapec jménem Giotto*), krátké trvání měly edice **Moderní encyklopedie** (2003, 1 sv.), **Poznej světové dědictví UNESCO** (2002–2004, 2 sv.), **Prahou slavných osobností** (2008, 3 sv., edici posléze převzalo nakladatelství *Plus*) a **Neobvyklá povolání** (2008, 2 sv.). Knížky domácích i zahraničních autorů z edice **Halóó, jak to je** (2001–2006, 27 sv.) byly určeny různým věkovým kategoriím a spojoval je důraz na popularizaci vědních oborů a na rozvoj myšlení. Edice

naučné literatury **Očko** (2002–2006, 9 sv.), odvozená od edice *Oko* a vydávaná v brožované podobě s kroužkovou vazbou, usilovala o výtahy základních informací z různých oblastí. Edici **Incylopedia** (2005–2008, 3 sv.) tvořily encyklopedie zahraniční provenience, zatímco edice **Dokéo** (2005–2008, 7 sv.) se specializovala výhradně na encyklopedie francouzské. Knižnice **Už vím proč?** (2009–dosud, do roku 2013 celkem 10 sv.) pro děti od tří let je vnitřně členěna ještě kategorií Junior a sestává z překladových titulů s rozmanitou tematikou (zvířata, doprava, profese, poznávání času aj.).

Edice **Sluníčko** (1998, red. Blanka Sýkorová) a **Echo** (1998, red. Jiřina Novotná), které slibovaly zaměření na beletrii pro předškolní děti i mladé čtenáře, nakonec zůstaly u jediného svazku, podobně jako edice pohádkových textů s doprovodným scénářem pohádkových hrátek a kvízů **Pohádkový nezbedník** (2004). Ke čtenářům od osmi let mířily **Sedmikrásky** (1998–2001, 20 sv., red. Zuzana Kovaříková). Vedle zlatého fondu světové literatury pro děti (Astrid Lindgrenová, Alan Alexander Milne) zde vycházela původní tvorba domácích autorů (Martina Drijverová: *Domov pro Martány*; Marie Kšajtová: *Zápisník Norberta Borovičky*). **Romana** (1997–2009, 45 sv., red. Jiřina Novotná) byla specializována na romány zahraničních a českých autorek a převládala v ní současná tvorba (Petra Braunová, Ivona Březinová, Iva Procházková). Dospívající čtenáře oslovovala rovněž edice **Ty!** (2000–2004, 4 sv.). Knižnice **Ahoj děti – Dobrou noc** (1999–dosud, do roku 2013 celkem 95 sv., red. Blanka Sýkorová) čerpá ze spolupráce s Českou televizí a připravuje knižní podobu oblíbených Večerníčků. **Karneval** (2004–2007, 99 sv.) představoval pestrou směs převážně oddechové četby, leporel i naučné a návodné literatury českých a zahraničních autorů (Enid Blytonová, Ivona Březinová, Gudule, Vojtěch Steklač aj.). V rámci edice vznikaly ještě další tematické či autorské řady, např. **Než začne večerníček** (2005–2008, 5 sv.).

Rozšiřování mediální společnosti o další nakladatelské subjekty mělo za důsledek proměny v ediční skladbě. Knižnice **Albatros Plus** (2004–2009, 145 sv.) oslovovala mládež a dospělé čtenáře beletrií (Boris Akunin, Stephen Clarke, Marc Levy, Henri Loevenbruck, Ondřej Neff, Éric-Emmanuel Schmitt, Josef Škvorecký ad.), příběhy o celebritách i různými příručkami a kuchařskými knihami. Pod hlavičku edice *Albatros Plus* přešla i řada **Klasika detektivní literatury 20. století** (založena 2005), věnovaná dílu Raymonda Chandlera. Po začlenění nakladatelství *Plus* do společnosti Albatros Media edice *Albatros Plus* zanikla. Do nakladatelství *Plus* se zařadila i edice **Speculum** (2009, 1 sv.). Edice **Albatros IN** (2005–2009, 52 sv.) obsahovala dílčí řady **Klíč** (2005–2008), **Paklíč** (2008–2009) a **SMS. Stručný – malý – srozumitelný** (2006–2009), které připravovaly naučnou literaturu a učebnice. Do produkce nakladatelství *CooBoo* přešly v roce 2010 edice **Lovestories 4girls** (2009, 2 sv.), **Albatros Girl** (2009, 3 sv.) a adaptace děl Williama Shakespeara ve stylu japonské mangy **Manga Shakespeare** (2009 v rámci *Albatros In*, 2 sv.).

Vedle pokračujících knižnic (*Ahoj děti – Dobrou noc*, *První čtení*) patří v současnosti k nejvýznamnějším beletristickým edicím **Druhé čtení** (2008–dosud, do roku 2013 celkem 20 sv.) a **Třetí čtení** (2012–dosud, do roku 2013 6 sv.). Uplatňuje se v nich stálý autorský okruh (Petra Braunová, Václav Čtvrtek, Hana Doskočilová, Martina Drijverová, Daniela Krolupperová, ze zahraničních např. Gabriela Futová,

Astrid Lindgrenová ad.) a mírně stoupá čtenářská náročnost, již naznačují podtituly edic (*Už si čteme sami, Už čteme snadno*). **Pokladnice Albatrosu** (2006–dosud, do konce roku 2012 celkem 18 sv. vč. reedic) vydává zlatý fond české literatury pro děti, např. *České pohádky* Jana Drdy, *Špalíček veršů a pohádek* Františka Hrubína, *Z deníku kocoura Modroočka* Josefa Koláře, *Maminku* Jaroslava Seiferta, *Aprílovou školu* Jiřího Žáčka. V roce 2009 zde k šedesátému výročí založení nakladatelství vyšel již v sedmém vydání výbor z Erbenovy poezie *Říkej si a hraj*.

Náklady publikací *Albatrosu* vždy odpovídaly předpokládaným zájmům dětských čtenářů, proto se často výrazně liší i uvnitř jednotlivých edičních řad. Knihy z edice *Střelka* vycházely nejčastěji v 15 000–30 000 výtisků, někdy byl však náklad výrazně vyšší (100 000 dosáhl např. Kästnerův román *Emil a detektivové* a některé knihy Arthura Ransoma a Marka Twaina). *Knihy odvahy a dobrodružství* byly vydávány v nákladu 10 000–50 000 výtisků, avšak jednotlivá vydání např. Dumasových *Tří mušketýrů* či Cooperova *Posledního mohykána* rovněž dosáhly 100 000 výtisků. Ještě větší rozpětí výše nákladů vykazovala edice *Jiskřičky*: náklad Saint-Exupéryho *Malého prince* do roku 1989 přesáhl v součtu 300 000 výtisků, Milneův *Medvídek Pú* dokonce 400 000. Náklad sešitů edice *Karavana* a knih edice *Veronika* se nejčastěji pohyboval kolem 50 000 výtisků. Statisícových nákladů běžně dosahovala jednotlivá vydání knih Václava Čtvrťka a mimořádně bohaté byly náklady několika čtenářsky spolehlivě ověřených titulů (*Děti z Bullerbynu* Astrid Lindgrenové vyšly v *Albatrosu* dosud celkem dvanáctkrát, *Honzíkova cesta* Bohumila Říhy třináctkrát, přičemž od počátku sedmdesátých let náklad jejích jednotlivých vydání neklesl pod hranici 100 000). Výše nákladu mezi 5000 a 30 000 výtisky dosahovala edice *Zlatoroh*, podobně jako *Edice světových autorů ESA* (ovšem např. publikace *Moudří blázni* zde vyšla pětkrát v celkovém nákladu 180 000 ks). V rozpětí 40 000–100 000 vycházely svazky edic *Korálky* a *První čtení*. Náklady knih z naučné edice *Oko* se obvykle počítaly na desítky tisíc, kapesní encyklopedie *Rozum do kapsy* dosáhla v součtu pěti vydání do roku 1989 celkem 370 000; po roce 1989 nebývají náklady této ani jiných edičních řad uváděny.

Klub mladých čtenářů (KMČ), založený v roce 1964, působil nejen jako distribuční kanál v síti škol založený na dobrovolné práci pedagogů („literární důvěrníci KMČ“), ale jeho činnost zahrnovala rovněž práci se čtenářskými a literárními kroužky a organizaci výročních čtenářských sjezdů na Pražském hradě (v letech 1967–1997 se jich konalo celkem třicet), vydávání periodických metodických materiálů pro práci s dětskou knihou (např. autorské medailony *Profily autorů knih*,

Knihy *Z deníku kocoura Modroočka* vychází v nezměněné podobě již od roku 1965

klubový zpravodaj *Mladý čtenář*, metodické materiály *Klíč ke knihám* z *KMČ*, informatorium o autorech a ilustrátorech *Malá knížka o knihách* aj.) a bezplatných členských knižních premií. *KMČ* nabízel knihy za zvýhodněnou cenu (přibližně o 10 %), zpočátku jednou ročně v základní a výběrové řadě. Již v prvním roce své existence nabízel 30 titulů, v sedmdesátých letech vydával ročně kolem 40 knih při průměrném nákladu 30 000 výtisků, v osmdesátých letech přibližně 22 titulů v průměrném nákladu 75 000 výtisků. Nyní je katalog *KMČ* rozčleněn podle školních věkových kategorií (oddělen první a druhý stupeň ZŠ, žáci MŠ) a oslovuje pětkrát ročně žáky ZŠ a dvakrát ročně děti v MŠ. K roku 2009 nabídl *KMČ* celkem 2903 titulů a prodal přes 31 152 000 knih. V jeho nabídce se nejčastěji objevovali *Lovci mamutů* Eduarda Štorcha, *Sekorova knížka Ferdý Mravence*, *Povídání o pejskovi a kočičce* Josefa Čapka, *Ladův Mikeš* nebo *Devatero pohádek* Karla Čapka.

SNDK vydávalo několik vlastních nakladatelských časopisů a věstníků. Měsíčník *Knihy dětem* (1949–1951, red. **Pravoslav Hykeš**, **Vladimír Svoboda**) s podtitulem *Věstník SNDK* přinášel informace o připravované i vydané produkci nakladatelství a otiskoval programové vize jeho vedoucích pracovníků. V letech 1954–1956 vycházel měsíčník *Dětská kniha* (red. **Olga Krejčová**, **Karel Nový**, **Oldřich Syrovátka**), jehož primární funkcí bylo propagovat vlastní knižní produkci a poskytovat metodické náměty pro práci s ní. Přímo k dětem se obracel časopis *Knihy na palubu* (1956–1959, red. **Vladimír Svoboda**, **Olga Krejčová**, **Dagmar Kostrounová-Lhotová**), který zveřejňoval ukázky z chystaných publikací, portréty autorů a zajímavosti ze světa knih. Periodicita časopisů byla však negativně ovlivňována nedostatkem papíru. V šedesátých

a sedmdesátých letech vydávalo nakladatelství informační bulletin *Děti a knihy* (red. **Hana Prošková**, **Jana Klokočnicková**, **Ondřej Neff**, **Alexandra Herrmannová** ad.) s měsíční periodicitou, zveřejňující aktuality z dění v nakladatelství, informace o vydaných či připravovaných publikacích a ediční plány. Koncem roku 1973 tento list ohlásil zánik (pod názvem *Děti a knihy* nakladatelství nadále vydávalo ediční plány); roku 1974 ho nahradil věstník pro práci s knihou *Albatros* s podtitulem *Opravdové noviny pro děvčata a chlapce* (první ročník redigoval **Ondřej Neff**, poté jako odpovědná redaktorka působil **Ludmila Hobzová**). Dvouměsíčník měl novinový formát a obsahoval převážně informace o knižních novinkách, rozhovory, medailony tvůrců dětských knih, tematické i personální bibliografie využitelné v literární výchově. List, vycházející

Nakladatelský časopis *Dětská kniha* vycházel v letech 1954–1956

v nákladu kolem 55 000 výtisků, byl zdarma distribuován do škol a knihoven; zanikl v roce 1990.

Na přelomu let 1949 a 1950 se *SNDK* spolu s Československým svazem mládeže, Svazem československých spisovatelů a Výzkumným ústavem pedagogickým J. A. Komenského v Brně a v Praze podílelo na vydávání literárněkritického a literárněvýchovného časopisu *Štěpnice*. V září 1950 přešla do *SNDK* redakce i administrace časopisu *Mateřídouška* (od září 1953 pak časopis trvale vycházel v nakladatelství *>Mladá fronta*). Od roku 1967 převzalo *SNDK* vydávání časopisu *Zlatý máj* (založen byl v roce 1956) a od roku 1970 zde časopis vycházel ve spolupráci s bratislavským nakladatelstvím *Mladé letá* až do roku 1992 (od roku 1993 do zániku listu v roce 1997 jeho vydávání zajišťovala Česká sekce IBBY).

Krátce existoval humoristický časopis pro mládež *Ježek, veselý týdeník mladých*, jehož první číslo vyšlo v nakladatelství *Albatros* 24. března 1969. Šéfredaktorem časopisu byl **Oldřich Syrovátka**, v redakci dále působili **Eva Bergmannová**, **Jaromír Matys**, **Karel Ulík** a **Ivan Vlk**. Časopis vycházel do 30. června 1970, kdy byl 26. číslem 2. ročníku zastaven.

Od roku 1966 byly udíleny výroční ceny *SNDK* (od roku 1969 *Albatros*) za literární a ilustrační počín, ojediněle za celkový přínos v oblasti dětské knihy. Od roku 1999 se nadto udílí výroční cena *Albatros* za celoživotní práci s dětskou knihou (v roce 1999 ji získal Jindřich Kovařík, 2000 Miloš Macourek a Adolf Born, 2001 Zdeněk Miler, 2002 Hana Doskočilová a Zdeněk Smetana, 2005 Markéta Zinnerová a Helena Zmatlíková, 2004 Jiří Běhounek, 2005 Jiří Žáček a Vojtěch Steklač, 2006 Václav Kabát, 2007 Ljuba Štíplová, 2008 Jiří Kahoun, 2009 Zdeněk Karel Slabý, 2010 Jan Žbánek, 2011 Marie Tichá, 2012 Iva Procházková). V roce 2001 byla udělena cena *Litera 2001* za výchovnou práci s dětskou knihou Ludmile Hobzové.

Od roku 1969 při nakladatelství působil Klub dětských knihoven (KDK), který zajišťoval knihovnám i praktické služby (např. speciální knihařskou úpravu dětských knížek).

Galerie *Albatros* zahájila výstavní činnost na podzim 1970 výstavou *František Hrubín dětem*. Výrazný ohlas měla putovní výstava představující průřez ediční činností nakladatelství *Kniha všem – nejhezčí dětem*, která v letech 1972–1973 prošla celou republikou. Pravidelně se konaly výstavy věnované významným ilustrátorům dětské knihy (např. *Květoslav Hísek dětem* v roce 1982, *Adolf Born dětem* v roce 1984) i výstavy koncipované tematicky (např. *Pan Tau dětem* /1989/). Stálá expozice knih *Albatrosu* podle libreta Petra Hory a výtvarného návrhu Stanislava Holého byla v letech 1977–1989 situována do loveckého zámku Humprecht ve východních Čechách. Na přelomu let 2009 a 2010 se v Galerii Klementinum NK ČR konala jubilejní výstava dětské knihy *Šedesát let na křídlech Albatrosu*.

Od roku 1981 *Albatros* spolupracoval s Českým svazem ochránců přírody a třicítka tematicky odpovídajících publikací opatřil jeho znakem.

Vedle nakladatelské činnosti provozuje společnost *Albatros Media, a. s.*, od roku 2010 také vlastní knižní logistickou a distribuční divizi *Distri.cz*. Po internetovém obchodu *Knihyzdarma.cz*, který společnost otevřela 1. listopadu 2010, se od 1. dubna 2011 stala provozovatelem knižního internetového obchodu *knihy.cpress.cz*. Firemní značkový obchod mediálního holdingu *www.albatrosmedia.cz* byl spuštěn

v září 2011. V dubnu 2013 se společnost *Albatros Media, a. s.*, stala většinovým vlastníkem portálu eReading.cz, jednoho z nejvýznamnějších distributorů elektronických knih v ČR s vlastním typem čtečky.

EDIČNÍ ŘADY

Malá knihovna klasiků (1949); Velká knižnice českých klasiků (1949–1951); Knižnice pro národní školy (1949–1954); Knižnice pro nejmenší (1949–1954, též jako Knižnice pro předškolní věk); Knižnice pro střední školy (1949–1954); Knižnice teorie dětské literatury (1953–1971); Česká práce (1954–1956); Mimočítanková četba (1954–1956); Polytechnické příručky (1954–1956); Živé prameny (1954–1958); KOD. Knihy odvahy a dobrodružství (1954–1992, 1999–dosud); Knižnice životopisů (1955–1963); Knižnice vědeckofantastických příběhů (1955–1964); Daleké kraje (1955–1965); Má vlast (1956); Knihy o přírodě (1957); Obnovené obrazy (1957–1958); Podivuhodné cesty, knihy Julese Verna (1957–1999); Světová knihovnička (1958–1961); Studánka (1958–1966); Pohádky národů (1958–1972); Korálky, sešitová edice pohádek z celého světa (1958–1990); Z pohádky do pohádky (1958–1961); Kukátko (1958–1968); Karavana (1958–1967); Knížky pro chytré děti (1959–1963); Obrázky z domova (1959–1963); Magazín chytrých dětí (1959–1966); Střelka (1959–1990); Poupata (1961); Krystal (1961–1967); Jiskřičky (1961–1990); Oko (1961–dosud); Domalovánky (1962–1963); Knižnice teorie dětské literatury – řada literárněhistorická (1962–1963); Blok, knižnice Zlatého máje (1962–1968); Magazín pro děvčata (1962–1968); Obtisky (1962–1990); Vystřihovánky (1962–1990); Omalovánky (1962–1991); Překládanky (1963); Mašinky (1963–1964); Obrázky pro nejmenší (1963–1964); Pro malé čtenáře. Levná sešitková řada (1963–1965); Modrá stuha (1963–1968); Kamarádi (1963–1971); Zlatá brána (1963–1971); Knížky – hračky (1963–1964); Kikiriký (1964); Proč? (1964–1967); Zrnka (1964–1968); Leporela (1964–dosud); Knihy odvahy a dobrodružství. Malá sešitová řada (1965–1967); Albatros (1965–1971); Sedmikrásky (1966–1971); Knížky s omalovánkou (1967); Mezinárodní edice knížek pro nejmenší (1967–1991, od 1974 jako Mezinárodní série); Karavana. Sešitová edice dobrodružné literatury (1967–1992); Pohádka s plastickou vystřihovánkou (1968); Domino (1968–1969); Kulihrášek (1968–1972); Trojlístek. Omalovánky s textem (1968–1973); Veronika (1968–1972, sešitová řada); Z pohádky do pohádky (1969–1992); Udělej si sám (1970–1971); Plastické vystřihovánky (1970–1997); Plus (1971–1972); Kolotoč (1972); Plastické modely (1972–1973); Zlatoroh (1972–1985); ESA, Edice světových autorů (1972–1988); Omalovánky s textem (1972–1991); Veronika (1972–1994, knižní řada); Plastické pohyblivé vystřihovánky (1973); První čtení (1973–dosud); Obnovené obrazy (1974–1989); „teoretická knižnice“ (1974–1989); Objektiv (1975–1990); Obrazkové kartičky (1976–1985); Obyčejná dobrodružství (1978–1982); Životopisy (1978–1990); Knížky – hračky (1979–1985); Obrazková řada (1979–1988); ... kolem nás (1981–1989); Rádost z vědění (1981–1995); Sešitová řada (1986–1988); Album (1987–1995); Domov – svět (1988–1995); Kreslené návody (1991); Naučný plakát (1991); Obrazkové čtení pro nejmenší (1991); Studio Albatros (1991); Z knížek naší prababičky (1991); Kukátko (1991–1995); Klub dobrodruhů (1991–1994); Duha (1992–2001); Dějiny v obrazech (1992–2005); Nejkrásnější pohádky (1995–2007); Klasická knihovnička (1996–2005); Svět zvířat (1997–2008); Romana (1997–2009); Echo (1998); Sluníčko (1998); Sedmikrásky (1998–2001); Perly umění (1999); Zlatý tucet (1999); Karavana. Malá brožovaná řada (1999–2007); Ahoj děti – Dobrou noc (1999–dosud); Tajemství (2000–2005); Ty! (2000–2004); Svět v obrazech (2000–2005); Halóó, jak to je (2001–2006); Čtyři kamarádi v akci (2001–dosud); Poznej světové dědictví UNESCO (2002–2004); Očko (2002–2006); Příběhy Darrena Shana (2002–2009); Moderní encyklopedie (2003); Pohádkový nezbedník (2004); Karneval (2004–2007); Hrací sešity – knížky hračky (2004–2008); Albatros Plus (2004–2009); Tintinova dobrodružství (2004–2011); Dokéo

(2005–2008); Incyclopedia (2005–2008); Než začne večerníček (2005–2008; v rámci edice Karneval); Albatros IN (2005–2009, s řadami Klíč; Paklíc; SMS. Stručný – malý – srozumitelný); Hajaja (2006); Pokladnice Albatrosu (2006–dosud); Love Story, milostné příběhy slavných, příloha časopisu Story (2007); Klasika (2007–2008); Květy dětem, příloha časopisu Květy (2007–2008); Neobvyklá povolání (2008); Prahou slavných osobností (2008); Druhé čtení (2008–dosud); Albatros girl (2009, od 2010 v nakl. *CooBoo*); Kvantová gravitace (2009); Lovestories 4girls (2009, od 2010 v nakl. *CooBoo*); Manga Shakespeare (2009 v rámci edice Albatros IN, od 2010 v nakl. *CooBoo*); Roary závodní auto (2009); Speculum (2009, od 2010 v nakl. *Plus*); Jules Verne, knihovna pro 21. století (2009–2011); Už vím proč? (2009–dosud); Schovávaná v přírodě (2010); Dětská hlídka (2010–2011); Šmoulové (2011–dosud); Třetí čtení (2012–dosud); Stoletý kalendář (2013–dosud).

SOUBORNÁ VYDÁNÍ

Arkadij Gajdar: Dílo (1953–1955); Helena Šmahelová: Knihy pro mládež (1967–1970); Jan Mareš: Knihy pro mládež (1967–1971); Bohumil Říha: Knihy pro děti a mládež (1967–1972); Mirko Pašek: Knihy pro mládež (1967–1974); František Běhounek: Knihy pro mládež (1967–1978); Jaromír Tomeček: Knihy pro mládež (1967–1979); Josef Lada: Knihy pro mládež (1968); František Hrubín: Knihy pro děti (1968–1972); Josef Věromír Pleva: Knihy pro děti a mládež (1968–1974); Eduard Petiška: Knihy pro děti a mládež (1968–1976); Knihy Ondřeje Sekory pro děti (1968–1980); Eduard Štorch: Knihy pro mládež (1971–1980); Knihy Eduarda Štorcha pro mládež (1994).

PERIODIKA

Štěpnice (1949–1950); Knihy dětem (1949–1951); Mateřídouška (1950–1955); Dětská kniha (1954–1956); Knihy na palubu (1956–1959); Děti a knihy (1963–1973); Zlatý máj (1967–1992); Ježek, veselý týdeník mladých (1969–1970); Albatros. Opravdové noviny pro děvčata a chlapce (1974–1990).

PRAMENY A LITERATURA

Bibliografie: Co vydalo Státní nakladatelství dětské knihy v letech 1949–1954 (1955); J. Šnobl: Bibliografický soupis 1949–1963 (1966); M. Petrtýl: Bibliografický soupis 1964–1968 (1970); A. Tupá – V. Charvátová: Bibliografický soupis 1969–1973 (1975); V. Ditmarová – A. Tupá: Bibliografický soupis 1974–1978 (1980); A. Mázlová: Bibliografický soupis 1979–1983 (1986); M. Petrtýl: Bibliografický soupis 1984–1988 (rozmnož. pro vnitřní potřebu, 1995); M. Petrtýl: Bibliografický soupis 1989–1993 (rozmnož. pro vnitřní potřebu, 1995); M. Petrtýl: Bibliografický soupis 1994–1998 (rozmnož. pro vnitřní potřebu, 1999); M. Petrtýl: Bibliografický soupis 2004–2008 (rozmnož. pro vnitřní potřebu, 2009).

Zjištěné nakladatelské katalogy a propagační tisky: M. Korejs – V. Svoboda: Průvodce po Státním nakladatelství dětské knihy (SNDK 1959); M. Pacner (ed.): Albatros 25 (1974); Z. K. Slabý: 50 let Albatrosu (1999); J. Čenková – J. Rous: 60 let na křídlech Albatrosu (katalog jubilejní výstavy, 2009).

Studie a články: Žp: Stát nakladatelem dětské knihy: od Dalimilovy kroniky k dětské literatuře, SvSl 10. 6. 1949; Z. Vavřík: Knihy pro děti, LitN 1952, č. 45; J. Kostka: Veliká proměna v naší dětské literatuře, Květy 1952, č. 52; D. Šafaříková: K otázce dětské literatury, LitN 1953, č. 1; O. Kryštofek: Naše dětská literatura, MF 25. 4. 1953; M. Loulová: Pět let je krátká doba, Květy 1954, č. 18; kus (= A. Kusák): Děti budou mít levné knížky, Kultura 1957, č. 15; Z. K. Slabý: Slůvko do pranice, HD 1957, č. 5; o. s. (= O. Syrovátka): 1948–1958, ZM 1958, č. 2; O. Kryštofek: Nedílná součást, Plamen 1959, č. 1; Kruh přátel dětské literatury zahájil činnost, ZM 1959, č. 11; O. Chaloupka: Dnešek a budoucnost jedné edice, ZM 1960, č. 10; M. Majerová:

SNDK – Souhrnné nahlédnutí do produkce dětských knih, Plamen 1965, č. 3; V. Kovářík: Střelka v rozpacích? ZM 1965, č. 6/7; A. Pludek: Jakou bychom si přáli Střelku, ZM 1965, č. 6/7; K. Dostál: Střelka bez růžových brýlí, ZM 1965, č. 8/9; M. Kovářík: Nejen k starým pólům, ZM 1965, č. 11; V. Čtvrtek: Recept, ZM 1965, č. 11; J. Tichý: Něco o smluvené hře, ZM 1965, č. 12; K. Dostál: Albatros odstartoval, ZM 1966, č. 9; Z. K. Slabý: Od SNDK k Albatrosu, Učitel'ské noviny 1969, č. 7; B. Stehlíková: 20 let SNDK + Albatrosu = 20 let české ilustrace, ZM 1970, č. 1 (v témže čísle též příspěvky J. Červenky, O. Chaloupky, J. Mareše, V. Nezkusila, Z. K. Slabého, B. Stehlíkové a J. Voráčka); M. Jungmann: Tajemství porotce, ZM 1970, č. 3; V. Nezkusil: K profilu Jiskříček, ZM 1972, č. 6; J. Beránek: Úvahy nakladatele nad červencovým plénem ÚV KSČ, ZM 1973, č. 9; J. Beránek: Adaptátoři a převypravěči aneb o literárních melouchářích, ZM 1973, č. 10; D. Moldanová: Klasická literatura v nakladatelství Albatros, ČL 1973, č. 6; J. Beránek: Dětská kniha v socialistické výchově, ZM 1974, č. 6; F. Holešovský: Čtvrtstoletí české ilustrace pro děti, ZM 1974, č. 8; V. Nezkusil: Nad novými edicemi Albatrosu 1971–1975, ZM 1976, č. 4; Z. K. Slabý: Divadlo + galérie = Klub Albatros, ZM 1976, č. 4; Z. Pírek: Karavana bilancující a hledající, ZM 1979, č. 8; M. Richtová – J. P. Velkoborský – D. Sekorová: Koncepcce a perspektivy, ZM 1979, č. 8–10; A. Blahožová: Nástup do nové ediční aktivity, ZM 1980, č. 1; R. Ditmar: Deset let Klubu Albatros, ZM 1980, č. 3; B. Svadbová: Nad metodickými tisky v Klubu mladých čtenářů, ČL 1981, č. 3; I. Vítková: S albatrosem ve znaku, Tvorba 1981, č. 47; V. Mikeš: To nejlepší dětem, Tvorba 1983, příl. Kmen č. 18; Z. Heřman: K prehistorii i dějinám jednoho nakladatelství, ZM 1984, č. 7; V. Stejskal: Tenkrát, in Hodnoty tvořivé spolupráce (1985); L. Čermáková: Dvacet let s Klubem mladých čtenářů, ČJL 1985/86, č. 10; I. Borecká: Knihy všem, nejlepší dětem, Československý svět 1987, č. 3; B. Stehlíková: Jubileum Albatrosu, Ateliér 1989, č. 8; D. Oujezdská: Představujeme česká nakladatelství – Albatros, Čtenář 1989, č. 1; Z. K. Slabý: Kam letí Albatros?, NK 1989, č. 16; M. Fusek: Albatros, Typografia 1990, č. 3; A. Peisertová: Edice pro začínající čtenáře, ZM 1993, č. 3; A. Peisertová: Radosti a strasti šéfredaktorky Albatrosu, Tvar 1994, č. 18; Š. Krejčová: Albatros a Kluby mladých čtenářů, ZM 1995, č. 3; Nakladatelství Albatros, Právo 14. 8. 1997, příl. Salon č. 28; D. Anýž: Společnost Bonton má s Albatrosem velké úmysly, MFD 18. 9. 1998; D. Anýž: Bonton přináší do Albatrosu i otazníky, MFD 19. 9. 1998; Z. K. Slabý: Padesátiletá historie nakladatelství Albatros, Ikaros (on-line) 1999, č. 5; A. Horáčková: Albatros je na prodej, MFD 4. 11. 2002; Nová vlastnická struktura Albatrosu, LidN 28. 7. 2004; M. Reissner: 10 000 titulů z Albatrosu, Ladění 2007, č. 4; Albatros zatím prodán nebyl, jednání finišují, HN 4. 7. 2008; cg (= F. Cinger): Albatros změnil majitele, Právo 13. 12. 2008; M. Švagrová: Albatros slaví kulatiny, LidN 11. 4. 2009; J. Beránek: „Šedesátník“ Albatros má dětem stále co říct, HN 10. 9. 2009; J. Císař: Albatros letos slaví, Grand Biblio 2009, č. 9; Albatros rozpíná křídla, Ekonom 2009, č. 39; P. Jůzlová: Albatros začne natáčet filmy, LidN 20. 1. 2012; P. Kourová: Dětská kniha a „výchova nového člověka“, Marginalia Historica 2012, č. 2; Z. K. Slabý: 50 let Klubu mladých čtenářů, Biblio 2013, č. 1.

Rozhovory: V. Stejskal: Desatero otázek a odpovědí (tazatel neuveden), ZM 1956/57, č. 9; B. Říha – V. Stejskal: Česká dětská kniha dobývá svět (přípr. F. Kautman), Kultura 1958, č. 36; Dvojrozhovor s Bohumilem Říhou (přípr. D. Palacká), ZN 28. 11. 1965; V. Stejskal: Rozhovor o veselém i neveselém (přípr. Z. Heřman), ZM 1970, č. 1; E. Dolejšová: Zatavení v KODu (přípr. V. Kubálek), ZM 1970, č. 10; V. Stejskal: Hodnota naprosto nezastupitelná (přípr. D. Hajná), MF 4. 2. 1972; V. Adlová: Aktuálně o dětské literatuře (přípr. V. Vodák), LD 17. 6. 1972; E. Černý: Albatros nakladatelský (přípr. J. Chlupáč), Květy 1976, č. 11; V. Mikeš: Knihy všem – nejhezčí dětem! (přípr. J. Klempera), NK 1978, č. 28; A. Blahožová: Albatros jubuluje (přípr. L. Štěpán), ZN 1. 3. 1979; A. Blahožová: Dětské nakladatelství ve zralém věku (přípr. J. Kašpar), Tvorba 1984, příl. Kmen č. 22; V. Mikeš: Ve znamení Albatrosu (přípr. J. Frajs), MF 21. 6. 1988; A. Blahožová: Šéfredaktorka (přípr. M. Zindelová), Vlasta 1989, č. 15;

P. Hořejš: Velbloud uchem jehly (přípr. V. Ježek), LD 25. 4. 1990; M. Matějovicová: Zatnout zuby (přípr. J. Rulf), LidN 17. 1. 1991; A. Peisertová: Albatros se (snad) odrazil od dna (přípr. R. Ditmar), ZM 1992, č. 5; M. Matějovicová: Profil – problémy – perspektiva (přípr. L. Svobodová), Knihy 92 1992, č. 22; A. Peisertová: Kam poletí Albatros (přípr. M. Rezková), Telegraf 18. 8. 1992; A. Peisertová: Knihy z Albatrosu rovná se kvalita (přípr. I. Sánchezová), Tvar 1995, č. 15; M. Matějovicová: Tenhle národ není naivní ani hloupý (přípr. M. Černík), RP 16. 4. 1995; M. Motlová: Albatros – Navazovat na tradice je náš program (přípr. L. Svobodová), Knihy 97 1997, č. 17; O. Müller: Albatros na vlnách Bontonu (přípr. L. Svobodová), Knihy 98 1998, č. 31; M. Slavík – O. Müller: Kam letí Albatros? (přípr. P. Smítalová), NK 1999, č. 20; M. Slavík: 55 let s Albatrosem (přípr. J. Dlouhá), Reflex 2004, č. 23; O. Müller – Š. Krejčová – A. Peisertová: Jsme rádi za každou dobrou knihu... (přípr. Z. K. Slabý), Host 2006, č. 10.

Vzpomínky: F. Hrubín – J. Čarek – V. Netušil: K desetiletí SNDK, ZM 1959, č. 5; B. Říha: K pětadvacátému výročí Albatrosu, ZM 1974, č. 4; O. Surovátka: Redaktorovo zavzpomínání, ZM 1974, č. 4; B. Říha: Jak jsme šli do světa (s dětskou knihou), ZM 1988, č. 4; Zdeněk K. Slabý: Z historie Albatrosu, ZM 1989, č. 1–10; Moje léta s dětskou literaturou (různí autoři), Albatros 1989, č. 4–12; J. Votýpková (přípr.): Výtvarná redakce téměř legendární, ZM 1993, č. 4/5; M. Chlumská: Seifert a SNDK (Albatros), ZM 1996, č. 3; O. Neff: Chvála kontinuity, LidN 4. 5. 2009; L. Pavlát: V nakladatelství Albatros. O práci redaktora dětských knih, ideologickém dohledu a malých vítězstvích, in A. Drda – K. Strachota (eds.): Naše normalizace (2011); O. Hostovská: Život s knihou, Listy 2012, č. 2.

Zjištěné diplomové práce: M. Jetřichovská: Úloha nakladatelství Albatros v české socialistické kultuře. Léta 1949–1959 (Praha, FF UK 1976); J. Meier: Rozbor uměleckonaučných edicí nakladatelství Albatros (Praha, FF UK 1983); V. Vopálenská: Vydavatelská činnost nakladatelství Albatros v letech 1969–1984 a jeho místo v systému současné knižní kultury (Praha, FF UK 1988); J. Stiburková: Klub dětských knihoven nakladatelství Albatros (Praha, FF UK 1989).

(mš)

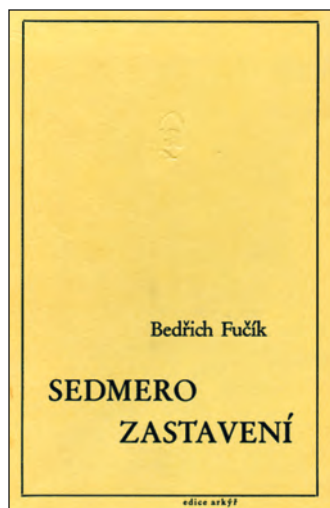

■ Exilová edice soustředěná především na esejistiku a společenskovední literaturu

Edici *Arkýř* založil na podzim roku 1980 v Mnichově **Karel Jadrný** (*1946) spolu se svou manželkou, hlasatelkou a režisérkou rozhlasové stanice Svobodná Evropa **Rozinou Jadrnou-Pokornou** (1924–1988). Edici orientovanou na relativně úzký a specifický okruh exilové čtenářské obce Jadrný po celou dobu řídil a staral se též o její výtvarnou úpravu. Po listopadu 1989 pokračoval v nakladatelské činnosti v Praze, a to jednak v letech 1992–1993 samostatně s původním číslováním edice, jednak v letech 1991–2000 v těsné i volné spolupráci s jinými nakladatelskými domy (poslední takový titul zaznamenán v roce 2000).

V exilovém období vydal *Arkýř* celkem 16 titulů, vytištěných vesměs v různých tiskárnách v tehdejší SRN (mj. M. + A. Fischer ve Weilheimu, Cicero v Mnichově). Po roce 1989 vydal Karel Jadrný samostatně 4 tituly a v koediciích 11 publikací včetně několika reedic původní exilové řady. – Nakladatelství sídlilo v Schellingstrasse č. 20 v Mnichově, po roce 1989 v Mařákové ul. č. 12 v Praze 6.

Příležitostnou vydavatelskou činnost Jadrný zahájil již koncem sedmdesátých let v indickém Pondicherry a v Mnichově (mj. sbírky Ivana Diviše a Ria Preisnera). Edice *Arkýř* se pak soustředila především na oblast esejistiky a na odborné práce

Charakteristická obálka edice *Arkýř* v jejím exilovém období

z oblasti společenských věd (Václav Černý, Jindřich Chaloupecký, Petr Fidelius /vl. jm. Karel Palek/, Zdeněk Kalista, Jan Patočka, Rio Preisner, Sylvie Richterová, Jan Vladislav či soubor projevů T. G. Masaryka, který sestavil Jiří Kovtun). Do svého edičního programu Karel Jadrný zahrnul též soubory portrétních vzpomínek Bedřicha Fučíka, deníkových záznamů Jiřího Koláře a Dominika Tatarky, soubor lyrických etud Jana Čepa a básnické knihy Ivana Diviše a Petra Krále. Mladší autoři jsou zastoupeni výběrem beletristických prací a úvahami na generační témata ve sborníku *Generace 35–45* (ed. Karel Hvizďala, přispěli mj. Antonín a Markéta Brouskovi, Jiří Gruša, Karel Kryl, Andrej Stankovič, Pavel Šrut aj.). Řada publikací byla doplněna úvodem či doslovem (Václav Bělohradský, Květoslav Chvatík, Antonín Kratochvíl, Jaroslav Opat, Vilém Prečan, Jan Vladislav aj.).

Po roce 1990 vyšly čtyři tituly edice znovu v koprodukcii s nakladatelstvími v Československu (*Atlantis*, *Evropský kulturní klub*, *Melantrich*, *Prostor*), avšak většinou již nikoli ve výtvarné a technické kvalitě původní edice. Na jaře 1992 Jadrný svazkem č. 17 navázal na původní číslování a v obnovené edici nejprve vydal již v exilu ohlášené publikace (Ladislav Klíma, Vilém Mrštík) a později ještě dvě další (Zdeněk Urbánek, Ludmila Vrkočová); nové tituly (mj. Viola Fischerová, Josef Jedlička, Marie Vaculíková) však připravoval i pro koediční vydání ve spolupráci s nakladatelstvími *Artforum*, *Atlantis*, *Mladá fronta* a *Petrov*.

Finanční zázemí edice Karel Jadrný zajišťoval přípravou sazby zejména exilových časopisů *Paternoster* a *Rozmluvy*. V místnostech nakladatelství zřídila roku 1988 Jarka (Jarmila) Binarová knihkupectví *Arkýř* (firma Bücher–Knihy–Binar), které zaniklo počátkem devadesátých let. V roce 1989 *Arkýř* vyhlásil první ročník Ceny Roziny Jadrné-Pokorné, jež měla být udílena českým a slovenským písničkářům a folkovým zpěvákům, avšak záměr pořadatele znemožnily politické změny po listopadu 1989.

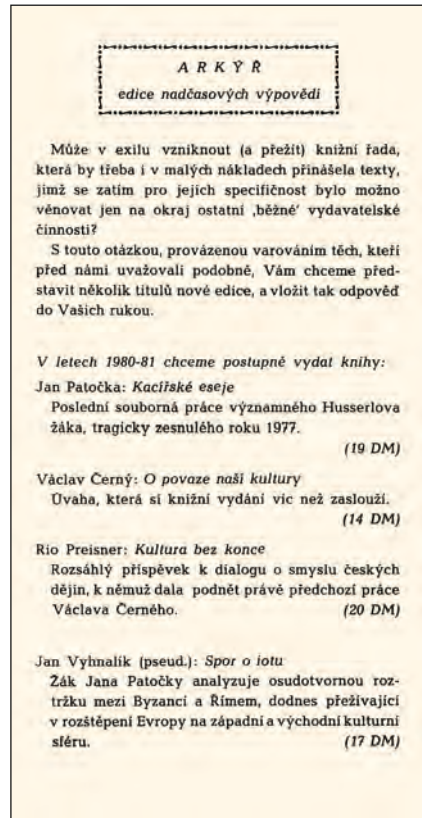
PRAMENY A LITERATURA

Bibliografie: A. Zach: *Knihy a český exil* (1995).

Zjištěné nakladatelské katalogy a propagační tisky: *Knihy edice Arkýř* (b. d., 1982); [Vážení přátelé...] (b. d., 1982).

Rozhovory: Rozhovor s K. Jadrným, redaktorem mnichovské edice *Arkýř*, *Zpravodaj* (Curych) 1985, č. 2; K. Jadrný (Pokorný): *Idea edice Arkýř* (přípr. A. Kratochvil), *Studie* (Řím) 1984, č. 92; S K. Jadrným, vydavatelem edice *Arkýř* (přípr. D. Stroj), *Obrysy* (Mnichov) 1984, č. 4; K. Jadrný: *Rozhovor s kolegou* (přípr. Z. Škvorecká), *Západ* (Ottawa) 1988, č. 5; J. Binarová: *Česká kniha v Mnichově* (přípr. F. Knopp), LD 51. 1. 1990; K. Jadrný: *Arkýř* (přípr. M. Wollner), *LitN* 1992, č. 7; K. Jadrný: *Dělat to jen trochu jinak* (přípr. K. Hvizďala), *MFD* 25. 6. 1992; K. Jadrný: *Pohled z okna Arkýře* (přípr. P. Matoušek), *NK* 1993, č. 13.

(mlp)

První informační leták edice Arkýř

ARTIA

1953–1990

■ Cizojazyčné nakladatelství zaměřené na populárně-naučnou literaturu, knihy o umění a literaturu pro děti a mládež

Podnik pro zahraniční obchod *Artia* byl založen v roce 1953 opatřením ministra zahraničního obchodu č. 1/53 jako akciová společnost pro dovoz a vývoz kulturních statků. Jeho statut se však během padesátých a šedesátých let proměnil. Ještě v roce založení byla *Artia* vyhláškou č. 300/1953 přeměněna na podnik pro zahraniční obchod a v roce 1965 se stala podnikem zahraničního obchodu (PZO) na základě vyhlášky č. 147 Ministerstva zahraničního obchodu ze dne 28. 12. 1965. Tento statut si podnik podržel až do svého zániku v roce 1990.

PZO *Artia* spadal do kompetence Ministerstva zahraničního obchodu. Nakladatelství bylo jednou z tzv. obchodních skupin široce strukturovaného podniku. Obchodní skupina č. 1 měla ve své kompetenci vývoz gramofonových desek a gramofonových přístrojů (ve spolupráci se *Supraphonem*), skupinu č. 2 tvořilo nakladatelství, skupina č. 3 se orientovala na dovoz a vývoz časopisů, skupina č. 4 se věnovala vývozu poštovních známek, starých mincí, starožitností a šperků (zejména českého granátu) a skupina č. 5 měla na starost dovoz filmových materiálů, včetně filmů pro polygrafický průmysl. V čele PZO *Artia* stál generální ředitel, jemuž byli odpovědní ředitelé jednotlivých skupin. Nakladatelství se členilo na pět obchodních referátů: anglický, německý, skandinávský, románský a referát pro so-

Ředitel londýnského nakladatelství Hamlyn Keith Vaughan (uprostřed) v roce 1956 na návštěvě v Artii. Vlevo ředitel Matěj Šenar, vpravo redaktori Šebek a Buriánek

cialistické země, jejichž činnost řídil obchodní ředitel. Další složkou byl tzv. tisk ve mzdě (výroba knih na zakázku pro zahraničního nakladatele), který se členil na anglický a německý s dánským. Vlastní výrobu knih měla v kompetenci technická redakce s výrobním ředitelem a literární redakce v čele s šéfredaktorem. Literární redakce, kterou tvořilo přibližně pětaticet zaměstnanců, se dělila na redakce populárně-naučné literatury, dětské literatury a knih o umění. Její součástí byla rovněž grafická redakce. V čele každé složky literární redakce stál její vedoucí redaktor.

Prvním ředitelem nakladatelství byl od roku 1953 bývalý knihkupec **Matěj Šenar** (1920–1965), který se zasloužil o vybudování podniku a navázání obchodních kontaktů. Po jeho náhlém úmrtí funkci převzal dosavadní výrobní ředitel **Vilém Šilar** (1915–2000), s jehož jménem je spojen největší rozvoj nakladatelské činnosti. Šilar, vzděláním právník, působil dříve v nakladatelství Bohumila Jandy *Sfinx* a po roce 1945 též krátce u Otakara Štorcha-Mariena v obnoveném *Aventinu*. Ve službách *Artie* dokázal díky svým organizačním schopnostem vytvořit rozsáhlou síť obchodních vztahů s renomovanými nakladateli z celého světa. Po Šilarově odchodu do důchodu v roce 1983 se stal ředitelem nakladatelství **Miroslav Novák** (1930–2005), který byl odvolán v roce 1988. Funkci poté převzal **Richard David** (*1947) a po jeho odvolání počátkem roku 1990 na několik měsíců **Jiří Havlík** (*1952).

Funkci šéfredaktora literární redakce zastával od roku 1953 překladatel **Rudolf Vápeník** (1911–1990). V roce 1962 ji převzal **Břetislav Chrték** (1923–1973), který do *Artie* přišel z nakladatelství *>Naše vojsko*. V roce 1971 byl Chrték po prověrkách donucen místo opustit a ve funkci jej vystřídal **Jan Novák** (1924–1982), pozdější ředitel *>Lidového nakladatelství*. Po Novákově odchodu v roce 1977 se stal šéfredaktorem **Václav Stejskal** (1922–1986), jenž dříve působil v nakladatelství *>Albatros*. Jeho zástupcem byl v letech 1977–1988 **Vladimír Hulpach** (*1935), který v *Artii* pracoval jako redaktor již v letech 1961–1972. Nemocného šéfredaktora Stejskala nahradil v roce 1982 **Miroslav Novák** (1930–2001), dříve působící ve *Státním zemědělském nakladatelství*. Ve funkci setrval pouhý rok, poté byl jmenován ředitelem a funkce šéfredaktora se ujal **Ivan Klinger** (*1945), dosavadní vedoucí redaktor knih o umění, který na jaře 1990 odešel do nakladatelství *Avicenum*. Vedoucí redakcí byla pak na několik měsíců pověřena **Thea Větrovská** (*1931).

Nakladatelstvím *Artia* prošla řada redaktorů, překladatelů a výtvarníků. Od šedesátých let pracovaly v oddělení pro tisk ve mzdě **Antonie Hoffmannová** a **Lenka Köppelová**, v letech 1954–1967 působil v *Artii* jako hudební redaktor **Břetislav Hodek**. V literární redakci pracovali **Mirjam Bohatcová**, **Eva Coufalová**, **Pavla Fialová**, **Jana Horáčková**, **Vladimír Hulpach**, **Marie Kándlová**, **Mirka Měchurová**, **Marie Mikulová**, **Vladimír Reis**, **Tamara Řezáčová**, **Uršula Sedmidubská**, **Eva Skřivanová**, **Vlastimil Šebek**, **Marcela Vápeníková** či **Thea Větrovská**, ve výtvarné redakci mj. **Vladimír Bouzek**, **Alexandr Kohout**, **Vladimír Kopecký**, **Ludmila Kybalová**, **Luboš Mlčoch** a **Jiří Špaček**. Od poloviny sedmdesátých let působil v technické redakci překladatel **Jan Kantůrek**.

Dne 12. června 1990 bylo nakladatelství převedeno z kompetence Ministerstva zahraničního obchodu pod Ministerstvo kultury a odloučeno od PZO *Artia*, pročež

se muselo vzdát svého tradičního názvu. O dva dny později byla založena Artia, akciová společnost pro zahraniční obchod, která se stala právním nástupcem PZO Artia a vzdala se nakladatelské činnosti. (Společnost však již v roce 1994 vstoupila do likvidace, přičemž část majetku přešla do nově založené společnosti Artia Pegas Press, s. r. o., která v roce 1996 rovněž vstoupila do likvidace.)

28. června 1990 založil bývalý obchodní ředitel nakladatelství **Zdeněk Pavlík** (*1945) vlastní nakladatelství *Aventinum* a poté celé původní nakladatelství *Artia* odkoupil. Určitou kontinuitu obou podniků má v současnosti zdůrazňovat pojmenování jedné z aventinských edic názvem Artia. Část zaměstnanců bývalé *Artie* pak stála u vzniku dalších nakladatelství *Granit* a *Brio*.

Do roku 1990 vydala *Artia* kolem 4000 titulů. – Pro tisk svých publikací využívala většinu tehdejších tiskáren, zejména tiskárny Severografia, Svoboda, Polygrafia, Tiskařské závody, Jihočeské tiskárny, Obchodní tiskárny, Tlačiarne SNP, Moravské tiskařské závody. – Nakladatelství sídlilo v ulici Ve Smečkách č. 30 v Praze 1.

Nakladatelství *Artia* bylo specifickým nakladatelským podnikem, jehož profil byl určován zejména aktuální poptávkou a atraktivitou nabízených titulů na zahraničním trhu. Vydávané publikace byly nejčastěji připravovány ve spolupráci se zahraničním partnerem. Z prostředí literární redakce vzešel námět, poté byl osloven autor, který ve spolupráci s grafickou redakcí a výtvarníkem připravil maketu, jež pak byla nabízena konkrétním klientům. Pokud se nabídka setkala s příznivým ohlasem, byly uzavřeny smlouvy s nakladatelem, autorem i výtvarníkem. Obvykle takto vydaný titul vyšel v několika jazykových mutacích, vždy pod hlavičkou daného nakladatele (Bertelsmann, Hamlyn, Hachette atd.). Stejný titul se však mohl objevit i pod hlavičkou *Artie*, pokud se jednalo o vydání pro východní trh (např. německá jazyková mutace pro prodej v NDR). Největší zisky, zejména díky zakázkám z NSR a ze skandinávských zemí, přinášel *Artii* tisk ve mzdě. Spočíval ve výrobě knihy na zakázku pro zahraničního nakladatele od předání rukopisu přes redakční zpracování, korektury, sazbu až po tisk a knihařské práce. Od sedmdesátých let se začaly knihy se značkou *Artia* objevovat také v českém jazyce na domácím trhu. Nešlo však o systematickou ediční politiku, nýbrž o vlastní iniciativu nakladatelství, které v případě přebytku papíru uvedlo na trh v omezeném počtu výtisků českou mutaci původně cizojazyčného titulu (částečně šlo i o snahu vyhovět zájmu českých čtenářů). Druhou možností bylo převzetí titulu, vydaného pro zahraniční trh, jiným domácím nakladatelem (např. nakladatelstvím *>Albatros* v případě knih pro děti).

První svazek antologie české prózy vyšel v roce 1962 v redakci Rudolfa Vápeníka

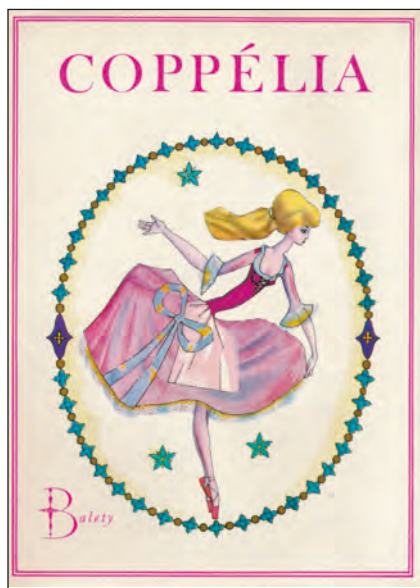
V prvním období *Artia* členila svou produkci do čtyř základních skupin: knihy o umění, knihy o zemích a městech, knihy o přírodě a beletrii. Poslední skupina byla dále členěna do tří oddílů: krásná literatura, knihy pro děti a mládež a varia. Tento model v zásadě přetrval až do začátku sedmdesátých let, kdy se ustálily jednotlivé skupiny se zaměřením na literaturu pro děti, literaturu o umění, populárně-naučnou literaturu a literaturu pro předškolní věk (tzv. panoramatické pohádky). V rámci těchto skupin pak vznikaly jednotlivé edice, v mnoha případech šlo však spíše o volné série titulů pro konkrétního nakladatele (např. série Octopus, Südwest aj.). Vydávání české a slovenské beletrie se *Artia* věnovala pouze do konce šedesátých let, přičemž beletristická produkce nevytvářela žádné jasně profilované edice: nakladatelství zajistilo překlad do příslušného jazyka, knihu vydalo a nabídlo na zahraniční trh (všechny tituly byly již dříve vydány česky). Zastoupena byla díla klasiků i soudobých autorů (mj. Eduard Bass, Petr Bezruč, Karel Čapek, Jan Drda, Viktor Dyk, Eduard Fiker, Ladislav Fuks, Jaroslav Hašek, Janko Jesenský, Peter Jilemnický, Alois Jirásek, Zdeněk Jirotka, Arnošt Lustig, Božena Němcová, Jan Neruda, Jan Procházka, Karel Schulz, Dominik Tatarka, Edvard Valenta, Zikmund Winter, v německém překladu vyšla též detektivka Jana Zábrany a Josefa Škvoreckého *Vražda pro štěstí*). Komerční výsledky však byly slabé a *Artia* od vydávání beletrie nakonec zcela upustila. V roce 1954 vydala *Artia* antologii českých básníků *Aus Böhmen Hain und Flur* (red. František Nechvátal) v německém překladu Louise Fürnberga a v roce 1962 dva objemné svazky antologie české prózy v překladu Anny Albertové *Hundert Jahre tschechischer Prosa*, svazek 1 *Schatten der Nacht*, svazek 2 *Sieg des Lichts* (red. Rudolf Vápeník). V překladu Jaromíra Povejšila a Gitty Wolfové vyšla v roce 1966 studie Václava Černého *Rainer Maria Rilke. Prag. Böhmen und die Tschechen* či v překladech Lotte Elsnerové knihy Emanuela Frynty *Franz Kafka lebte in Prag* (též anglicky a francouzsky) a *Hašek, der Schöpfer des Schwejk* (též anglicky). Do kategorie varia spadala kniha Karla Bartoška o pražském povstání *The Prague Uprising*, dále fotografické publikace o Juliu Fučíkovi a Klementu Gottwaldovi, ale také kniha Artura Londona *España, España* (španělsky, francouzsky a německy). Značné popularity u zahraničních nakladatelů dosahovaly šachové příručky Ludka Pachmana, jež vycházely v překladech po celá padesátá a šedesátá léta, a výrazným obchodním artiklem se stala rovněž populární kuchařská kniha *Vaříme zdravě, chutně, hospodárně*, jež vyšla poprvé v ruštině v roce 1957 a poté byla přeložena do dalších světových jazyků.

Esej Václava Černého o R. M. Rilkeovi vyšel v *Artii* původně německy, teprve v roce 1969 byl zařazen do autorského výboru Studie ze starší české literatury

Výrazného odbytu dosahovala *Artia* v oblasti literatury pro děti a mládež. Nejúspěšnější byla reprezentativní edice **Světové pohádky** (1960–1990, 55 sv.; název edice byl v tomto i dalších případech uváděn v příslušném jazyce), kterou zahájilo německé vydání pohádek Hanse Christiana Andersena s ilustracemi Jiřího Trnky (poté do roku 1969 vyšly postupně anglicky, francouzsky, rusky, španělsky, holandsky, norský a dánsky). Rovněž s Trnkovými ilustracemi následovaly v roce 1961 pohádky bratří Grimmů (německy, anglicky a švédsky, brzy též holandsky, francouzsky, italsky, rusky, španělsky a dánsky). Do edice, která se setkala s výrazným ohlasem u zahraničních nakladatelů, byly postupně zařazovány pohádky z celého světa (italské, africké, indiánské, čínské, japonské, české, perské, francouzské, španělské, tibetské, skandinávské atd.). Jako editoři se na této knižnici podíleli mj. Vladimír Hulpach, Břetislav Chrtek, Eduard Petiška, Vladislav Stanovský, Michaela Tvrđíková či Jan Vladislav a o její výtvarnou podobu se starala řada vynikajících ilustrátorů (vedle Jiřího Trnky např. Jiří Běhounek, Ota Janeček, Josef Liesler, Zdeněk Sklenář, Jaroslav Šerých, Miloslav Troup, Mária Želibská ad.). Svým způsobem unikátní publikací byl soubor židovských pohádek a bajek *Osm světů* Lea Pavláta, který vyšel roku 1986 v šesti jazykových mutacích, česky však poprvé až o rok později v samizdatové (!) edici *Alef*. Starším dětem byla určena edice **Legendy a báje** (1963–1984, 9 sv.), započatá německým, anglickým a ruským vydáním *Starých pověstí českých* Aloise Jiráska s ilustracemi Jiřího Trnky. Další svazky edice se objevily až po dlouhé přestávce; mj. v roce 1970 hrdinské báje staré Evropy *Meč a píseň* (souběžně vydání německy, anglicky, holandsky a česky) Vladimíra Hulpacha, Emanuela Frynty a Václava Cibuly s ilustracemi Miloslava Troupa, báje

o rostlinách a stromech *Warum die Bäume nicht mehr sprechen können* (1975, bez uvedení autora Jana Vladislava) s ilustracemi Dagmar Berkové či legendy o strašidlech *Gespenstergeschichten* Miroslava Nováka a Zlatý Černé s ilustracemi Jaroslava Šerých (německy 1975, dále též holandsky, francouzsky a anglicky). Výrazného ohlasu dosáhla rovněž edice **Šňůra perel** (1969–1985, 25 sv., red. Marie Kándlová), v níž byly zastoupeny klasické světové pohádky (Hans Christian Andersen, Charles Dickens, Alexandr Sergejevič Puškin, Oscar Wilde) i čeští autoři, a to jak adaptacemi starších předloh, tak původní tvorbou (Hana Doskočilová, Vladimír Hulpach, Luděk Kubišta, Vladislav Stanovský, Jan Vladislav ad.). Edice **Balety** (1968–1972, 9 sv., red. Marie Kándlová) přinášela dětem převyprávěná libreta klasických světových baletů (*Labutí jezero* od Kamila Bednáře, *Louskáček* Eduarda Pe-

Převyprávěná libreta klasických světových baletů vycházela od konce šedesátých let ve specializované ediční řadě

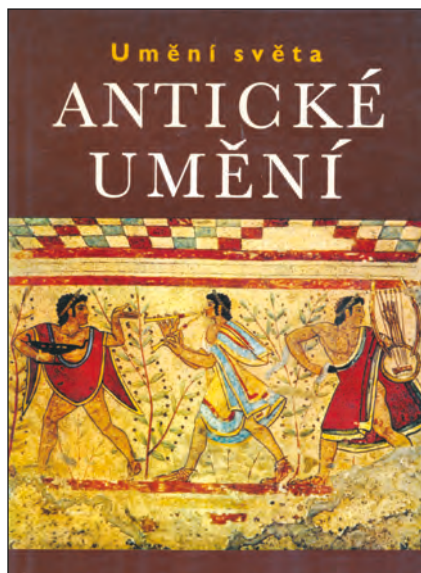

Pro zahraniční trh byly určeny plastické pohádky, jejichž výrobu zajišťovalo družstvo invalidů Obzor v Nepomuku (1980)

tišky, *Pták Ohnivák* Vladislava Stanovského či *Popelka* Jana Vladislava). Knihy této edice vycházely nejčastěji německy, anglicky a francouzsky, všechny svazky vyšly také v češtině. Na kvalitním obrazovém doprovodu byla postavena edice **Klasikové pro mládež** (1966–1980, 11 sv.), kde vyšel *Robinson Crusoe* Daniela Defoea, *David Copperfield* a *Oliver Twist* Charlese Dickense, *Bílý tesák* Jacka Londona, *Gulliverovy cesty* Jonathana Swifta či příběhy Toma Sawyera a Huckleberryho Finna od Marka Twaina. Jako ilustrátoři se na edici podíleli Mirko Hanák, Vincent Hložík, Kamil Lhoták či Karel Müller. Edice **Filmové pohádky** (1959–1987, 10 sv.), která nabízela zahraničním nakladatelům knižní podoby populárních animovaných filmů (*Krtek a autíčko*, *Jak zvířátka od lesa šla na pana Korbesa*, *O nejbohatším vrabci na světě*, *O Doroce* ad.), se setkala s úspěchem především u německých partnerů. Mládeži byly určeny edice **BU-KI-KO**, **Bunter Kinder Kosmos** (1976–1983, 6 sv.), **Dětské přírodovědné encyklopedie** (1977–1982, 7 sv.), **Život přírody** (1978, 3 sv.), **Zajímavosti** (1985–1988, 6 sv.) a **Zrcadlo minulosti** (1988, 2 sv.). Vesměš o bohatě ilustrované populárně-naučné publikace o vesmíru, archeologii, geografii, botanice či zoologii. Na jednotlivých svazcích se podíleli renomovaní odborníci Josef Augusta, Jirí Felix, Karel Sklenář, Václav Větvíčka ad. Samostatnou kategorií dětské literatury byly panoramatické pohádky (*Panorama Märchen*), jež u zahraničních nakladatelů dosahovaly značné popularity. Jejich duchovním otcem byl architekt a ilustrátor Vojtěch Kubašta (1914–1992). *Artia* vydala od roku 1969 více než padesát titulů klasických i moderních pohádek v jeho prostorovém provedení. Výhradně pro zahraniční trh byly určeny plastické pohádky vzniklé ve spolupráci Kubašty a studia Walta Disneye (*Knihla džunglí*, *Bambi*,

101 dalmatinů ad.). Další kategorií byla tzv. plastická zvířátka, jejichž autory byli ilustrátoři Rudolf Lukeš, Jiří Pavlín a Gustav Šeďa.

Vysokou úroveň z hlediska obsahu i grafického zpracování se vyznačovala literatura o umění. K nejobsáhlejší patřila edice **Světová kresba** (1963–1979, 14 sv.), kde vycházely monografie předních českých historiků umění Jaromíra Pečírky, Pavla Preisse, Františka Šmejkal, Václava Viléma Štecha či Petra Wittlicha. Zatímco edice **Světové umění** (1962–1974, 9 sv.) prostřednictvím českých i zahraničních autorů představovala uměleckou tvorbu vzdálených regionů (mj. afghánské, íránské, gruzínské, arménské umění), edice **Umění světa** (1971–1981, 11 sv.) nabízela výpravné monografie o uměleckých slozích (mj. románské umění, gotika, renesance, baroko, klasicismus, historismus). Zájemcům o umělecké řemeslo a sběratelství byla určena edice **Klíč** (1967–1986, 17 sv.), seznamující čtenáře se starými mapami, sklem, porcelánem, kameňinou, hračkami, papírovými platidly, zbraněmi, ale i hudebními nástroji či hudebními automaty. Poslední velkou výtvarnou edicí byla **Umělcova dílna** (1960–1988, 10 sv.), představující jednotlivé umělecké techniky (grafika, kresba, malba, keramika, řezbářství, fotografie, tapiserie atd.). Mimo edice vycházely publikace o historii českého výtvarného umění (gotika, renesance, baroko), pětidílná výpravná monografie o uměleckých sbírkách petrohradské Ermitáže či umělecké lexikony (např. *Obrazová encyklopedie módy* Ludmily Kybalové, Olgy Herbenové a Milady Lamarové, poprvé vydaná německy v roce 1966 pod názvem *Das grosse Bilderlexikon der Mode*, česky až 1974). Zastoupena byla též řada pragenská a fotografických knih o Československu, jeho historii, architektuře, lidovém umění a uměleckých sbírkách.

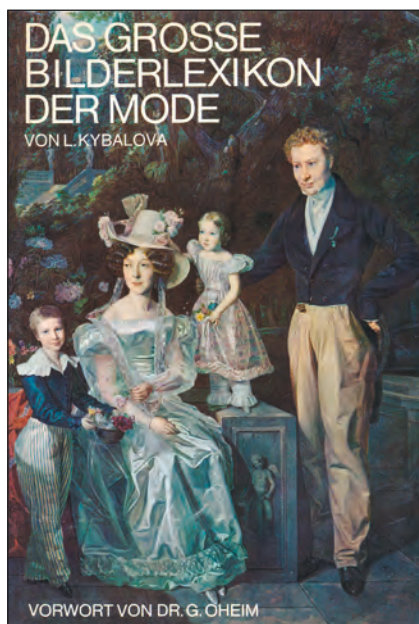

Výpravné monografie o uměleckých slozích patřily k nejúspěšnějším publikacím Artie

Z oblasti populárně-naučných publikací zahraniční nakladatelé poptávali především kapesní atlasy, jež byly obdobou populární edice *Oko* nakladatelství >Albatros (na jednotlivých titulech často pracovali tiž autoři a ilustrátoři), odlišovaly se však formátem a grafickou úpravou. Edice **Příroda okem kamery** (1954–1971, 7 sv.) dokumentovala za pomoci kvalitního obrazového doprovodu svět živé a neživé přírody. Podobu edice svými texty a fotografiemi utvářeli Bedřich Bouček (geologie), Jaroslav Holeček (myslivost), Miroslav Holub (biologie), Otto Jírovec (vodní mikrosvět), Sláva Štochl (rybářství) ad. Populární byla též série naučných lexikonů rostlin, ptáků, hmyzu, ryb či lesa. Mnoha vydání dosáhl obrazový atlas zvířat *Das grosse Bilderlexikon der Tiere* Václava Jana Staňka (poprvé vydaný v roce 1964 pro německé na-

kladatelství Bertelsmann, poté 1971 italsky a 1972 rusky). Obrazové atlasy rostlin, ptáků, motýlů, brouků, hub či minerálů s textovým výkladem doplněným o ilustrace byly náplní edice **Vademecum** (1974–1981, 19 sv.). S podobnými záměry vznikly knižnice **Krystal** (1980–1989, 26 sv.), která byla modernější a mírně rozsáhlejší variantou předchozí edice, a edice **Sondy** (1989–1990, 7 sv.). Péči o rostliny se věnovala **Zahrádkářská gramatika** (1976–1985, 7 sv.), život zvířat ve volné přírodě reflektovala edice **Kaleidoskop** (1988–1990, 5 sv.).

Artia vydávala své publikace celkem ve 24 jazykových mutacích. Nejvyšších nákladů dosahovaly knihy určené pro zahraniční trh, zejména ilustrované pohádky, atlasy zvířat a umělecké publikace, jež vycházely v několika vydáních (80 000–100 000 výtisků). Náklady českých jazykových mutací se pohybovaly v rozmezí 10 000–30 000 výtisků.

Velká obrazová encyklopedie módy, kterou připravila historička umění Ludmila Kybalová, byla původně určena jen pro zahraniční trh

EDIČNÍ ŘADY

Příroda okem kamery (1954–1971); Filmové pohádky (1959–1987); Umělcova dílna (1960–1988); Světové pohádky (1960–1990); Světové umění (1962–1974); Světová kresba (1963–1979); Legendy a báje (1963–1984); Klasikové pro mládež (1966–1980); Klíč (1967–1986); Balety (1968–1972); Šňůra perel (1969–1985); Umění světa (1971–1981); Vademecum (1974–1981); BU-KI-KO (1976–1985); Zahrádkářská gramatika (1976–1985); Dětské přírodovědné encyklopedie (1977–1982); Život přírody (1978); Barevný průvodce (1978–1988); Krystal (1980–1989); Zajímavosti (1985–1988); Zrcadlo minulosti (1988); Kaleidoskop (1988–1990); Sondy (1989–1990).

PRAMENY A LITERATURA

Bibliografie: S. Mouchová – Z. Broukalová: Bücherverzeichnis 1953–1966 (1968); S. Mouchová – Z. Broukalová: Bücherverzeichnis 1967–1970 (1971); S. Mouchová: Bücherverzeichnis 1971–1975 (1976); J. Moucha: Bücherverzeichnis 1976–1980 (1981); R. Rada: Bücherverzeichnis 1981–1985 (1986).

Knižně: Nakladatelství Artia v zrcadle zahraniční kritiky (1958); M. Bohatcová: Česká kniha a svět (1973).

Studie a články: FG (= František Gel): 3 000 000 exportovaných knih, LitN 1954, č. 2; FG: Československá kultura v zahraničí, LitN 1954, č. 3; F. Sedláček: Artia, podnik zahraničního obchodu pro dovoz a vývoz kulturních statků, Zaměstnanec v tisku 1955, č. 24; ek: Víte, co je Artia? ZN 9. 12. 1955; V. Straka: Nakladatelství, které neznáte, Svět v obrazech 1956, č. 48;

I. Borská: Každý svazek je pokladem..., Československý voják 1957, č. 26; L. Smutek: Krásné knihy z Československa, Květy 1958, č. 33; M: Knihy Artie. K dalším výtvarným publikacím, Výtvarná práce 1958, č. 10; vá: Nové publikace Artie, Výtvarná práce 1958, č. 22; dk: Šestnáct milionů knih do ciziny, SvSl 29. 12. 1958; Československé knihy v cizině, Československý svět 1959, č. 51; če: Exportujeme literaturu, Plamen 1965, č. 12; V. Šilar: Cestu naší knize do světa, RP 4. 1. 1967; EK (= Emil Koutník): AB nemusí znamenat..., ZM 1967, č. 5; D. Seidl: Protičeskoslovenská propaganda za československé peníze, Tvorba 1970, č. 17; Artia vysvětluje, Tvorba 1970, č. 19; ar: Profil nakladatelství Artia, Typografia 1972, č. 1; N. Klevisová: Česká literatura ve světě, Tvorba 1985, příl. Kmen č. 2; J. Kolářová: Artia, Aventinum a čest, Fórum 1990, č. 31; P. Janáček: Knihy nebo obchod, LidN 8. 5. 1990; V. Hulpach: Deset večerů s pohádkou, ZM 1992, č. 6.

Rozhovory: R. Vápeník: Československá kniha ve světě (přípr. K. Hrách), Květen 1957, č. 3; R. Vápeník: Naše knihy pro cizinu (tazatel neuveden), HD 1958, č. 9; M. Šenar: Artia ve světě (přípr. zd), Za čtenářem 1962, č. 9; B. Chrtek: Naše kniha dobývá svět (přípr. V. Stanovský), Kultura 1962, č. 37; B. Chrtek: Česká kniha putuje za hranice (přípr. R. Ströbinger), LD 24. 12. 1963; B. Chrtek: Jak vypadá česká kniha ve světě (přípr. L. Tunys), OL 1963, č. 32; M. Šenar – B. Chrtek: O světovosti naší knihy (přípr. L. Konopníková a V. Stanovský), KT 1964, č. 18; P. Hamlyn: Knihy pro potěšení anglických čtenářů a našeho zahraničního obchodu (přípr. V. Stanovský), KT 1965, č. 51; B. Chrtek: Umění na export (anketa, přípr. V. Stanovský), KT 1967, č. 32–34; J. Jakubec: Kultura a obchod (přípr. V. Hrouda), RP 17. 10. 1970; V. Šilar: Československé knihy ve světě. K zahájení výstavy nakladatelství Artia (přípr. Z. Kufnerová), RP 10. 3. 1971; M. Novák: Knihy se značkou Artia (přípr. K. Sýs), Tvorba 1984, příl. Kmen č. 45; E. Pavlíček – P. Lančarič – R. Panáček: Knihy na vývoz (přípr. T. Nečas), Tvorba 1985, příl. Kmen č. 12; E. Pavlíček: Artia v roce 1990 (přípr. jn), Revue obchodu, průmyslu, hospodářství 1990, č. 3.

Vzpomínky: Ivan Roll: Můj život s Neografiou (2007).

(eb)

1950–1957; 1957–1997

- **Krajské nakladatelství soustředěné především na beletrii, literaturu pro děti a mládež a na historické a vlastivědné publikace jihomoravských autorů**

Užívané názvy

Krajské nakladatelství v Brně (1950–1957; 1957–1964); Blok (1965–1997).

Krajské nakladatelství v Brně (KNB) zřídil tamní Krajský národní výbor (KNV) již v roce 1950 a jeho redaktorem jmenoval **Vladimíra Hrouzka**. V rámci reorganizace nakladatelské sítě byla sice koncem roku 1952 jeho činnost ukončena, nicméně po dvou letech se *KNB* stalo součástí Krajského domu osvěty v Brně (KDO) a velmi sporadickou produkcí obnovilo činnost. K zásadní proměně došlo 1. dubna 1957, kdy se *KNB* stalo tzv. příspěvkovou organizací, a ačkoli bylo nadále přičleněno ke KDO, začalo koncipovat ediční plány a vytvářet organizační i obchodní zázemí odpovídající potřebám funkčního nakladatelství. Vedoucím redaktorem se stal literární kritik **Jan Trefulka** (1929–2012), který však byl již v červnu 1958 – v důsledku cenzurního zásahu proti připravované knize literárních parodií Aloyse Skoumala *Budiždán* – z funkce odvolán; jako redaktor v nakladatelství přesto setrval až do roku 1962. V čele *KNB* stanul dosavadní technický redaktor a ekonom nakladatelství **Jan Stavinoha** (1917–1994), na řízení podniku se podíleli též předseda ediční rady **Vladimír Hrouzek** a její místopředseda **Bohumír Macák** (1909–1989). V červenci 1960 se stal přímým zřizovatelem *KNB* namísto KDO znovu Jihomoravský KNV a **Jan Stavinoha** byl jmenován ředitelem (k této funkci zde vždy náležely i kompetence šéfredaktora). Funkci vedoucího redaktora vykonával v letech 1964–1970 editor a prozaik **Jaroslav Novák** (*1935, v *KNB* od 1960). Na počátku roku 1961 s *KNB* de iure fúzovalo >*Krajské nakladatelství Gottwaldov*, které jako samostatný podnik zaniklo v důsledku reorganizace územní správy ČSR. Dne 1. ledna 1965 vstoupil v platnost nový název nakladatelství *Blok*. Téhož roku *Blok* převzal část agendy i kompetencí >*Krajského nakladatelství v Havlíčkově Brodě*. V dubnu 1979 byl po odchodu Jana Stavinohy ředitelem jmenován básník **Ivo Odehnal** (*1936), jehož v roce 1990 vystřídal **Jaroslav Novák**. Po zániku KNV se stal v roce 1991 zřizovatelem *Bloku* Magistrát města Brna, který navzdory ekonomické prosperitě nakladatelství rozhodl v dubnu 1997 o jeho likvidaci.

V redakci *KNB* a *Bloku* pracovala v letech 1961–1970 historička a literární kritička **Jaroslava Suchomelová**, v letech 1966–1997 básnička **Zdena Zábranská**, v letech 1968–1983 básník **Josef Suchý** a v letech 1974–1991 prozaik **Karel Blažek**. Po svém vynuceném odchodu z funkce vedoucího tajemníka ideologického oddělení KV KSČ byl v roce 1970 redaktorem *Bloku* **Ladislav Manoušek** (po necelých dvou měsících musel i z tohoto místa odejít, v *Bloku* však setrval

Výstavu k 25. výročí vzniku Bloku, která byla instalována ve výstavní síni Československého spisovatele v Brně, zahájil redaktor Jaroslav Novák; přítomen byl i Oldřich Mikulášek

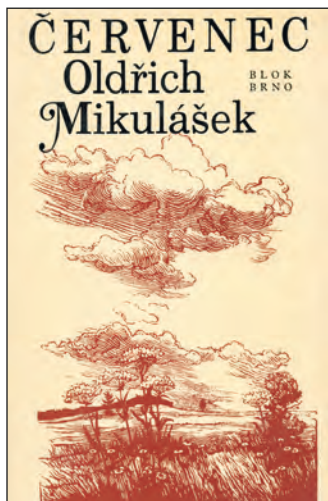
coby vedoucí skladu). V osmdesátých letech v redakci krátce působil literární teoretik a kritik **Petr Fejfuša**. Jako výtvarní redaktoři v *Bloku* postupně pracovali **Viktor Šafář**, **Ivan Soukup**, **Jan Jordán** a **Evžen Navrátil**, na grafické úpravě a ilustracích externě spolupracovali zejména **Vlasta Baránková**, **Jiří Hadlač** (autor nakladatelské značky *Bloku*), **Václav Houf**, **Josef Kadula**, **Alois Mikulka**, **Radek Pilař**, **Jan Steklík**, **Jiří Šindler**, **Vlasta Švejdová**, **Jarmila Totušková**, **Vlastimil Zábranský**, **Milan Zezula**, příležitostně též **Eduard Milén** a mnozí další.

Do roku 1997 vyšlo v *KNB* a *Bloku* celkem 1040 titulů (obvykle 20–30 ročně). – Nakladatelství spolupracovalo s různými tiskárnami, nejčastěji s brněnským pracovištěm podniku Tisk Brno. – Na počátku padesátých let sídlila redakce v Benešově ulici č. 8 v Brně, od roku 1957 ve Veselé č. 14 a od roku 1969 v Rooseveltově č. 4.

Na tradici nakladatelství bezprostředně navázala edice *Blok*, vydávaná tiskárnou a nakladatelstvím *Akcent* třebíčského podnikatele **Drahomíra Rybníčka**, která se roku 2000 proměnila v samostatné nakladatelství *Blok* se sídlem v Třebíči (od roku 2010 v Praze). Knižní tituly nadále redigoval **Jaroslav Novák** (nejprve jako ředitel edice, poté do roku 2003 jako ředitel třebíčského nakladatelství a od roku 2004 jako externí redaktor) za spolupráce svých dcer **Luisy Novákové** a **Estery Novákové**.

V první fázi do roku 1956 vycházely v nakladatelství KNV, resp. KDO především charakterem doby ovlivněné práce publicistické (*Beseda se sovětskými kolchozníky*; výbor z politických projevů Josefa Jurana *Za socialistickou republiku*), popř. odborné (často jako nakladatelský servis např. pro brněnský Státní archiv) a propagační. Po celou dobu své další existence se nakladatelství drželo pevně ediční koncepcí: vydávalo beletrii především jihomoravských autorů s postupně sílícím důrazem na literaturu pro děti a mládež, národopisné publikace (četné sbírky lidových pohádek a pověstí) a konečně odborné (zejména historické), publicistické, propagační a obrazové publikace, čerpající svá témata z jihomoravského regionu. Uvedený rámec opustila ediční politika *Bloku* jen výjimečně a pokusila se jej udržet i v devadesátých letech v odlišném společenském a ekonomickém kontextu.

Nakladatelství si zejména mezi brněnskými básníky a prozaiky kontinuálně budovalo okruh stálých autorů, kteří se představovali i ve sbornících a almanaších. Almanach *Dokořán* vyšel navzdory původním záměrům jen jednou (1957, přispěli mj. Vojtěch Jestřáb, Jaroslav Novák, Milan Uhde, Jiří Vlk), navázal však na něj nejprve almanach *Tvář* (1963–1964, mj. Jakub Dervak, Vladimír Janovic, Radoslav Lošťák, Miroslav Mrazík, Jan Novák, Ivo Odehnal, Otakar Rydlo, Petr Římánek, Jiří Štědroň, Vladimír Vlček, Zdena Zábranská) a poté nepravidelně vycházející časopis *Dokořán* (1964–1965). Mladým autorům byly určeny i dvě ediční řady. Básnická edice *Réva* vznikla v roce 1958 jako bibliofilská řada, v níž však vyšel pravděpodobně jediný svazek (Karel Tachovský: *Netečné nebe*); od roku 1961 pokračovala s novým číslováním jako edice básnických novinek (1961–1964, 5 sv.), ve které své sbírky publikovali mj. Josef Hanzlík, Karel Kapoun nebo Vlastimil Milota. V téže době vycházela i prozaická edice *Pulsy* (1961–1966, 8 sv.), v níž debutovali mj. Zdena Frýbová (pod pseud. Zdenka Redlová), Pavel Gan či později kmenoví autoři nakladatelství Roman Ráž a Věra Sládková. Převážná většina beletristické produkce vycházela mimoedičně, neboť ojedinělé pokusy o vytváření specifických edičních řad, jako byly **Blok prózy** (1968, 3 sv.) a **Blok poezie** (1969, 3 sv.), nakladatelství po roce ukončilo. Básnické sbírky publikovali v *Bloku* v šedesátých letech kromě již zmíněných Antonín Bartušek, Klement Bochořák, Jiřina Hauková, Vladimír Holan (*Trialog*), Eliška Horelová, František Hrubín, Petr Chvojka, Ludvík Kundera, Josef Suchý, Karel Tachovský, jako debutanti Zuzana Nováková-Renčová, Antonín Přidal či Zdena Zábranská, výběry ze svého díla zde vydal Oldřich Mikulášek. K nejvýznamnějším titulům patřily z pozůstalosti vydávané básně Františka Halase (v roce 1957 sbírka *A co?*, v roce 1965 *Potopa – Hlad*), několik publikací spjatých s dílem Otokara Březiny (v roce 1965 sbírka *Ruce* s ilustracemi Mikuláše Medka), popř. výbor z barokní poezie *Kapka rosy tekoucí* z roku 1968. Koncem šedesátých let *Blok* vydáním sbírky *Melancholické procházky* připomněl exilového básníka Ivana Blatného. Na prahu normalizace však i na autorský okruh *Bloku* dopadly politicky motivované publikační zákazy (postihly mj. Ludvíka Kunderu, Oldřicha Mikuláška, Antonína Přidala, Jana Skácela a Karla Tachovského) a současně bylo redakci na čas znemožněno pokračovat ve snaze překonávat svou ediční politikou hranice jižní Moravy. V následujícím období v *Bloku* vydali dvě a více básnických sbírek Vladimír Bozděch, Zuzana Nováková-Renčová, Ivo Odehnal,

Po dlouholeté nedobrovolné přestávce umožnil Blok v osmdesátých letech publikační návrat básníku Oldřichu Mikuláškovi a literárnímu teoretikovi Zdenku Kozmínovi

Zdeněk Řezníček, Ota Řídký, František Schildberger, Josef Suchý a Zdena Zábranská, jedinou sbírkou, popř. výběrem přispěli mj. Rudolf Bařinka, Miroslav Florian, Bořivoj Kopic, Zdeněk Kriebel, Jaroslav Mazáč, Jiřina Salaquardová a Vít Slíva, svou první sbírku zde počátkem sedmdesátých let publikoval Michal Černík. Z literární pozůstalosti autorů vydal *Blok* knihy Antonína Bartuška a Soni Kociánové. Od konce sedmdesátých let redakce usilovala o „rehabilitaci“ brněnských básníků, kteří nesměli z politických důvodů publikovat, a postupně prosadila k vydání díla Oldřicha Mikuláška, Jana Skácela i Ludvíka Kundery. Po roce 1989 mohl *Blok* do svých edičních plánů znovu zařadit díla Ivana Blatného, Klementa Bochořáka nebo Jiřiny Haukové; připojil též autory spirituální lyriky (mj. Františka Daniela Mertha, Václava Renče a Jana Zahradníčka). V posledních letech své brněnské existence zahájil *Blok* vydávání volné řady souborného „díla Jana Skácela“ (v brněnském *Bloku* 1995–1996, 3 sv., v třebešském 2000–2001, 2 sv.).

Také v oblasti prózy se v edičních plánech nejčastěji, nikoli však bez výjimek, prosazovali autoři působící na jižní Moravě. Před rokem 1970 v *KNB* a *Bloku* publikovali zejména Jiří Jobánek, Vladimír Klevis, Jan Machoň, Vladimír Pazourek, Věra Podhorná (později známá jako Květa Legátová), Roman Ráž, Věra Sládková, po jednom titulu zde vydali mj. Danielle Dušková (pod pseud. Danuše Golová), Robert Gill, Jan Skácel (výbor fejetonů a „malých recenzí“ *Jedenáctý bílý kůň*) a Jan Trefulka; z pozůstalosti vyšel rozsáhlý soubor povídek a her Miloše Rejnuše *Cesta všelikého těla*. Během krátkodobého uvolnění v letech 1968–1969 v *Bloku* vyšly i prózy Jana Čepa, Jakuba Demla a Jaroslava Durycha. Po roce 1970 k autorům nakladatelství přibyli Jarmila Bednaříková, Ludmila Klukanová, Jiří Křenek (trilogie *Valigurky z Kopečka*), Petr Křenek, Josef Malík, Vlastimil Milota, Lubomír Nakládal, Ludvík Němec (debutoval zde novelou *Nejhlasitější srdce ve městě*), Josef Souchop, Josef Suchý, Ludvík Štěpán, Jindřich Uher, mezi autory *Bloku* se objevili též Alexej Pludek a Zdeněk Pluhař a v osmdesátých letech Zeno Dostál či Alena Vostrá. Bohatá byla produkce historických a životopisných románů, které v *Bloku*

vydávali Mirek Elpl, Jaroslav Janouch, Čestmír Jeřábek, Antonín Kolek, František Kožík, Jan Machoň, František Neuzil, Jindřich Spáčil a Antonín Šrámek. Prózu s přírodní tematikou psal jeden z nejvýznamnějších představitelů žánru Jaromír Tomeček (spolu s ním zvláště pro dětské adresáty František Fric a Karel Patočka), své cestopisy zde téměř výhradně vydávala Ludmila Uličná, v menší míře se objevila detektivní literatura (Bohumír Fiala a zejména Jan Vážný) a koncem šedesátých let i pokusy o experimentální prózu (Jiří Jirásek, Rio Preisner, Pavel Švanda). Na přelomu devadesátých let vyšlo v *Bloku* několik titulů literatury science fiction (Karel Blažek, Josef Souchop), mj. v edici **Fantastika** (1989–1991, 3 sv., red. Karel Blažek).

Příležitostně se *KNB* i *Blok* vydávaly též mimo oblast soudobé beletrie (edice z děl Lva Blatného, Karla Dvořáčka, Jana Herbena, Jiřího Mahena, bratří Mrštíků, Jiřího Sumína, soubor fejetonů Leoše Janáčka, kniha korespondence a textů Bohuslava Reynka a Josefa Čapka *Nepřicházejí vhod* aj., ale i řada edic barokní literatury, které nejčastěji připravoval Milan Kopecký). V devadesátých letech se *Blok* vrátil k tvorbě Františka Křeliny či Edvarda Valenty, obchodně úspěšná byla série knih Vlasty Javořické. Nově zahájená edice **Česká próza** zůstala v roce 1994 u jediného svazku (Karolina Světlá), druhý vyšel až po přechodu *Bloku* pod hlavičku trebičského *Akcentu*.

Básnická i prozaická tvorba volného autorského okruhu *Bloku* bývala i nadále soustřeďována do sborníků a almanachů vydávaných k jubileím nakladatelství (*Konfrontace* /přispěli mj. Edgar Dutka či Pavel Švanda/; antologie *Zrcadla lásky* a *Jak lomikámen v dešti*), k historickým výročím (*Vzrušeným dechem*) či na politickou objednávku (kniha o stavbě jaderné elektrárny v Dukovanech *Sklizeň světla*). Mladší a méně etablované autory uvedly almanachy *Znamení krajiny*, *Hnízda stěhovavých ptáků* a *Co hledat*, obvykle připravované ve spolupráci s Literárním klubem při brněnské pobožce Svazu českých spisovatelů. Kromě toho *Blok* pravidelně vydával sborníky prací účastníků literární soutěže Strážnice Marušky Kudeřkové.

Literatura pro děti a mládež byla v produkci *Bloku* především zásluhou Jaroslava Nováka zastoupena trvale a početně jako jeden z jejích nosných sloupů. Také zde se redakce několikrát pokusila vytvořit souvislé a koncepční ediční řady (ve dvou pokusech o edici **Blok pohádek** v letech 1976 a 1982 vyšlo celkem 5 svazků, edice **Vlaštovička – pestrá knížka pro děti** přinesla v letech 1984–1987 pouhé 3 svazky), nicméně podobně jako v případě literatury pro dospělé neměly tyto pokusy dlouhého trvání. V *Bloku* vyšlo značné množství původních edic moravských pohádek a pověstí včetně jejich adaptací (tyto publikace připravovali zejména Eva Kilianová, Jaroslav Novák, Oldřich Sirovátka, Marta Šrámková aj.), několik knih

Soubor díla Jana Skácela edičně připravil Jiří Opelík

Literatura pro dětské čtenáře byla trvalým vydavatelským zájmem Bloku. K nejvýraznějším osobnostem jeho autorského okruhu patřila Zuzana Nováková-Renčová

Tachovský (knihu pro chlapce *Tajemství pana Dawsona* podepsal její spoluautor, antropolog Jan Beneš). Roku 1991 *Blok* spolupracoval na prvním svazku nové řady **Sebraných spisů Jaroslava Foglara**, v jejímž vydávání však pokračovalo nakladatelství *>Olympia*; chlapeckou dobrodružnou prózu v produkci *Bloku* tohoto období tak reprezentují dvě knihy „příběhů ze starých časopisů“ připravené Jaroslavem Novákem. V devadesátých letech nakladatelství dětem i jejich prarodičům adresovalo knihy Felixe Háje a Amálie Kutinové. – Zejména počátkem sedmdesátých let *Blok* ojediněle vydával i překlady dětské literatury či edice tradičních pohádek jiných národů (soubor pohádek skandinávských a bulharských).

Literární věda a jazykověda byla v šedesátých letech soustředěna především do **Edice Hosta do domu** (1961–1969, 11 sv.), v níž publikovali převážně brněnští autoři – Josef Hrabák, Bohumil Marčák, Oleg Sus či jazykovědci Jan Chloupek a František Trávníček. Do edice byly zařazeny též dva sborníky většinou původních studií věnovaných soudobé literatuře *Cesty k dnešku* (ed. Oleg Sus) a zejména eseje *Co je kritika, co není a k čemu je na světě* Václava Černého. Zamýšlené rozšíření dosahu edice mimo vymezenou oblast, naznačené esejem Mirka Nováka *Být národem*, znemožnila změna politické situace. Volnou řadou literárněvědných publikací s charakteristickou grafickou úpravou *Blok* na původní edici navázal až v osmdesátých letech (Jiří Pavelka, Ivo Pospíšil, koncem desetiletí také Zdeněk Kožmín a Zdeněk Mathauser). Po roce 1989 se *Blok* postaral o první domácí vydání *Skryté tváře české literatury* Zdeňka Rotrekla.

Ojediněle se nakladatelství věnovalo výtvarnému umění, popřípadě též divadlu (práce Jiřího Mahena), avšak specializovaná edice **Divadlo** (1970) zanikla po dvou svazcích. Více pozornosti bylo věnováno hudební oblasti, a to jak z hlediska ná-

osobitých autorských pohádek zde vydal Alois Mikulka a dětskému čtenáři adresovali své práce též Zuzana Nováková-Renčová, Hana Pražáková, Zdeněk K. Slabý, Kamila Sojková, Pavel Šrut, Ludvík Štěpán a Jan Vladislav. Vycházely zde i chlapecké a dívčí romány Jarmily Dědkové, Bohumíra Fialy, Jiřiny Kesslerové, Boženy Pátkové, Josefa Suchého, Jana Z. Svobody (společný pseudonym Jaroslava a Zuzany Novákových), Mariky Syrové a Františka Tenčíka. V polovině šedesátých let vstoupil *Blok* do diskusí o případné rehabilitaci díla Jaroslava Foglara vydáním jeho dvou nových románů a pokoušel se Foglara udržet mezi svými autory ještě na prahu normalizace, kdy vydávání jeho díla postihl další politicky motivovaný zákaz. Po téměř dvaceti letech vyšli v roce 1967 poprvé právě v *Bloku* i Karafiátovi *Broučci*. Během normalizace zde utajeně publikovali Svatopluk Pekárek (dívčí román *Parádní eso* „pokryla“ herečka Radka Dulíková svým pseudonymem Radka Doubravská) a Karel

rodních hudebních dějin (v roce 1957 vydaný sborník věnovaný Bohuslavu Martinů /ed. Zdeněk Zouhar/ či monografie Jana Racka o Leoši Janáčkovi), tak z hlediska regionální kultury. Zprvu příležitostný zájem o národopisná témata (ročenka *Ethnographica* Moravského muzea, sborník ze strážnických sympózií) vyústil v založení edice **Lidová kultura a současnost** (1974–1985, 10 sv.), která sestávala z odborných sborníků a studií, editovaných většinou Václavem Frolcem.

Podstatnou část produkce tvořily publikace zkoumající dějiny i současnost jižní Moravy. Historické práce se cílevědomě soustředily na regionální dějiny dělnického hnutí a KSČ (hlavním autorem a editorem tohoto typu publikací byl Otakar Franěk, přispěli též mj. Bedřich Čerešňák, Richard Podaný, František Zřídka Veselý ad.), popř. na dějiny protifašistického odboje v kraji či na vývoj v období 1945–1948. S neskrývaně propagandistickým záměrem byla koncipována edice dokumentů **Plameny** (1970–1987, 26 sv.), v níž vyšel mj. reprint prvního čísla brněnského deníku *Rovnost* z roku 1885, *Rudého práva* z roku 1920 a prvního vydání *Komunistického manifestu* na českém území. Edice **Družba** (1970–1975, 3 sv.) byla věnována partnerským městům Brna ve východní Evropě (Voroněž, Poznaň, Plovdiv), podobně zamýšlená „federální“ knižnice se nerozvinula (jediným jejím svazkem byla kniha *Břeclav – Trnava*).

Obvykle ve spolupráci s místními národními výbory vycházely knihy o dějinách jihomoravských měst (Brno, Jihlava, Moravský Krumlov, Podivín aj.), jubilejní publikace věnované uměleckým tělesům a školám (Státní filharmonie Brno, brněnská konzervatoř aj.) a dlouhodobě i volná řada publikací zachycujících dějiny významných místních závodů (ČKD Blansko, První brněnská, Závody Jana Švermy, Zbrojovka aj.). Ojediněle se mezi historickými pracemi objevily i takové, které nebyly tematicky vázány a propagandisticky využívány (vzpomínky účastníka nekomunistického odboje v období protektorátu Josefa Grni *Sedm roků na domácí frontě*, dále např. *Kronika o Velké Moravě* L. E. Havlíka), další odborné i popularizační publikace se věnovaly archeologickým výzkumům. Vyšlo i několik „krajových monografií“ a dalších vlastivědných titulů, obvykle spjatých s pozoruhodnými oblastmi regionu (Moravský kras), nemalý prostor dostávaly fotografické publikace (Miloš Budík, Jindřich Grepl, Karel Otto Hrubý, Vilém Reichmann, Adolf Rossi aj.), příležitostně se objevily i tituly z oblasti vinařství. Historii jihomoravského, zvláště periodického tisku byly věnovány bibliografické soupisy pořizené Jaromírem Kubíčkem a vydávané ve spolupráci se Státní vědeckou knihovnou v Brně. Řadu publikací vydával *Blok* stejně jako dříve *KNB* pro Moravské muzeum, pro Archiv města Brna (periodické sborníky *Brno v minulosti a dnes*, v letech 1979–1981 i tři svazky **Knižnice sborníku Brno v minulosti a dnes**). Ve druhé polovině padesátých let

Soubor studií Mirko Nováka
v roce 1969 neplánovaně uzavřel
Edici Hosta do domu

vydávalo *KNB Edici Československé společnosti pro šíření politických a vědeckých znalostí* (1957–1958, 7 sv.), podílelo se na edici *Příležitostné tisky Domu umění v Brně* (založena 1954, v KNB 1956–1958, zjištěno 7 sv.), pro Park kultury a oddechu (PKO) vydávalo propagační edici *Obrázky z Brna* (1957, 6 sv.) i ryze praktické průvodce městem, event. jednotlivými památkami, mj. v *Knížnici PKO* (1960–1961, 2 sv.). Po roce 1989 se *Blok* jednorázově věnoval také józe a vydal několik knih kuchařských receptů.

Básnické knihy vycházely obvykle v nákladu 500–3000 výtisků, prozaické knihy zprvu mezi 5000–15 000, ve vyšších nákladech historická próza, a především ojedinele vydávaná detektivní literatura (ke 40 000). Také ve výši nákladů se projevil důraz, který *Blok* kladl na literaturu pro děti a mládež: antologie pohádek vycházely ve 20 000–30 000 výtiscích, někdy i vyšších. Plevův *Malý Bobeš* dosáhl ve dvou vydáních více než 100 000; titul byl žádán především jako všeobecně povinná tzv. mimočítanková školní četba. Podobného množství výtisků dosáhly v součtu jednotlivých vydání i některé romány Foglarovy. Odborná literatura vycházela obvykle v nákladu 800–3000, svazky *Edice Hosta do domu* obvykle v nákladu 500–1000 výtisků.

Časopis *Dokořán* byl v polovině šedesátých let otevřen především mladým literátům rozvíjejícího se autorského okruhu. V letech 1990–1991 vydával *Blok* měsíčník *List pro literaturu*, do kterého přispívali zejména brněnští a jihomoravští beletristé i kritikové; současně si list kladl za cíl představit širší veřejnosti spisovatele publikující v uplynulém dvacetiletí jen v samizdatových a exilových edicích.

Na almanach *Dokořán* z roku 1957 navázal v letech 1964–1965 stejnojmenný časopis

Na přelomu šedesátých a sedmdesátých let se v důsledku nástupu normalizace již nepodařilo vydat několik ohlášených svazků (mj. výběry z díla Otto Františka Bablera, Klementa Bochořáka, Jakuba Demla, Jana Zahradníčka, sbírky Ivana Blatného či Ivana Slavíka, svazek experimentální poezie Jiřího Valocha *Bílé listy*; studie Václava Černého, Arna Nováka aj.). Na edici *Blok prózy* měl navázat v roce 1970 další ročník, ve kterém se mělo objevit šest drobnějších svazků próz jihomoravských autorů (mj. Pavel Švanda, sci-fi Vladimíra Chrastiny *Strážci neklidu* či debut Zdeňka Klementa). Do distribuce se již nedostala kniha *Rozjímání o dnešní poezii* esejisty Miloše Dvořáka.

Třebíčské a posléze pražské nakladatelství *Blok* svými edičními zájmy úzce navázalo na ediční koncepci brněnského *Bloku* z devadesátých let. Do svých plánů zařazuje historické romány a povídky (Jaroslav Janouch, František

Křelina, František Neuzil), díla Vlasty Javořické a Vlasty Pittnerové, soubory lidových pohádek a pověstí (ed. Klement Bochořák, Eva Kilianová, Luisa Nováková, Zuzana Nováková ad.), literaturu pro děti (Zuzana Nováková) a v reedicích vydává svazky Díla Jana Skácela. Ojedinele se objevují i překlady (Henryk Sienkiewicz, Mark Twain).

EDIČNÍ ŘADY

Příležitostné tisky Domu umění v Brně (1956–1958); Obrázky z Brna (1957); Edice Československé společnosti pro šíření politických a vědeckých znalostí (1957–1958); Réva (1958); Knižnice Parku kultury a oddechu (1960–1961); Réva (1961–1964); Pulsy (1961–1966); Edice Hosta do domu (1961–1969); Blok prózy (1968); Blok poezie (1969); Divadlo (1970); Družba (1970–1975); Plameny (1970–1987); Lidová kultura a současnost (1974–1985); Blok pohádek (1976, 1982); Knižnice sborníku Brno v minulosti a dnes (1979–1981); Vlašovička – pestrá knížka pro děti (1984–1987); Fantastika (1989–1991); Česká próza (1994).

SOUBORNÁ VYDÁNÍ

Sebrané spisy Jaroslava Foglara (1991); „dílo Jana Skácela“ (1995–1996).

PERIODIKA

Dokořán (1957, 1964–1965); Brno v minulosti a dnes (1959–1970); Sborník Československé společnosti archeologické při ČSAV (1961–1971); Tvář (1963–1964); Jižní Morava (1974–1976); Archaeologia historica (1976–1979); List pro literaturu (1990–1991).

PRAMENY A LITERATURA

Prameny: Moravský zemský archiv v Brně: fond Blok – KNB a Blok, 1956–1977 (částečně zpracováno; soupis H. Malinová, 1988); Archiv města Brna: fond Blok, 1983–1997 (nezpracováno).

Knižně: Blok (1987, na tit. stránce název Bulletin Bloku, almanach k 30. výročí vzniku).

Zjištěné propagační tisky: A. Verbík: Nakladatelství Blok a politicko osvětová literatura (1982); [Nakladatelství Blok v Brně vydává krásnou literaturu...] (b. d., 1982); Z nových knih nakladatelství Blok (b. d., 1985).

Studie a články: F. Továrek: Rozkvět nebo živoření? HD 1956, č. 6; J. Tomeček: Malé výročí, HD 1959, č. 4; A. Gála: Blok se představuje, Rovnost 17. 1. 1965; A. Gála: Profil nakladatelství Blok, Rovnost 24. 11. 1965; J. Novák: Poznámky na okraj Bloku, Typografia 1968, č. 6; J. Med: Průhled brněnským Blokem, Arch 1969, č. 5; zk (= Z. Zábranská): Blok s plány a problémy, MF 5. 8. 1969; mt: Edice Plameny, Rovnost 15. 4. 1971; J. Stavinoha: Z historie a současnosti nakladatelské činnosti, in Brno–Plovdív (1975, též anonymně in 50 let rozvoje knižní kultury v Jihomoravském kraji, katalog výstavy, 1975); I. Odehnal: Brněnský Literární klub a nakladatelství Blok, RP 23. 11. 1979; I. Odehnal: Ptáme se za vás, NK 1980, č. 20; N. Siegllová: Literatura pro děti a mládež v nakladatelství Blok, ZM 1980, č. 1; J. Rumler: Poezie v krajích I., NK 1981, č. 19; J. Rumler: Poezie v Brně, NK 1982, č. 39 (k tomu polemika J. P. Kříž, BV 29. 9. 1982); jak (= J. Chmelíček): Bloku je pětadvacet let, Rovnost 11. 6. 1982; J. Novák: Krajské nakladatelství Blok, Typografia 1986, č. 7; Z. Čubrda: Výtvarné proměny Bloku, Typografia 1986, č. 7; N. Siegllová: Lidová pohádka v nakladatelství Blok, in Tradice lidové slovesnosti v současné literatuře (1987); N. Siegllová: Blok 1990–1992, Zpravodaj Ústavu literatury pro mládež PdF MU v Brně 1992, č. 3; D. Zálešák: Nakladatelství Blok muselo skončit. Na zaniklé nakladatelství navazuje nová edice, MF 19. 4. 1997, příl. Jižní Morava; Sl. (= J. Slomek): Konec Bloku, LitN 1997, č. 22; T. Juriga: Nakladatelství Blok 55:15, Host 2012, č. 10.

Rozhovory: J. Trefulka: Začíná se od Adama (tazatel neuveden), HD 1958, č. 2; J. Stavinoha: O knížkách z Bloku (přípr. J. Malík), RP 5. 9. 1967; J. Suchomelová: Durych, Kalista, Renaudová a ti ostatní (přípr. J. Vitula), LD 12. 2. 1969; Hovoří Jan Stavinoha (přípr. M. Nimrichtrová), BV 7. 5. 1975; I. Odehnal: Srdce o dvou kůrkách (přípr. J. P. Kříž), Rovnost 12. 6. 1979; I. Odehnal: Malé zázraky v Bloku (přípr. J. Walterová) BV 29. 6. 1979; I. Odehnal: Čtvrtstoletí dobré práce (přípr. L. Štěpán), Tvorba 1982, č. 46, příl. s. 4; Básník Ivo Odehnal (přípr. J. P. Kříž), Kulturní práce 1987, č. 14; I. Odehnal: Nakladatelství Blok jubluje (přípr. L. Štěpán), ZN 20. 6. 1987; Z. Zábranská: O létě, básních a potřebě tolerance (přípr. R. Svoboda), BV 15. 8. 1987; I. Odehnal: Být nakladatelem v Brně (přípr. J. Suchomelová), ZN 12. 8. 1989; J. Novák: Bludný kruh (přípr. F. Strmiska), BV 20. 12. 1991; J. Novák: Klasika, mladí autoři, neplatiči (přípr. R. Burián), Rovnost 20. 4. 1994; J. Novák: Nakladatelství Blok mezi úctyhodnou tradicí a nejistou budoucností (přípr. J. Suchomelová), SvSl (Brno), 28. 2. 1996; J. Novák: Tisíc a čtyřicet knih z Bloku (přípr. J. Mervart), Rovnost 22. 4. 1997.

Vzpomínky: J. Novák, Duha 2000, č. 1–4.

Zjištěné diplomové a disertační práce: M. Mokrá: Próza s dívčí hrdinkou okruhu autorů nakladatelství Blok (Brno, FF MU 2006); T. Juriga: Krajské nakladatelství Blok na pozadí kulturněpolitického vývoje druhé poloviny 20. století (Brno, FF MU 2012); M. Svobodová: Grafická úprava básnické knižní produkce brněnského nakladatelství Blok (Brno, FF MU 2015).

(mlp)

ČESKOSLOVENSKÝ SPISOVATEL

1949–1997

- **Kmenové nakladatelství české beletrie a literární vědy, do roku 1989 nejvýznamnější vydavatel zejména soudobé tvorby českých autorů**

Užívané názvy

Československý spisovatel (1949–1992); Český spisovatel (1993–1997).

Československý spisovatel (ČS) vznikl na jaře 1949 sloučením firem *Fr. Borový, F. Topič, Nakladatelské družstvo Máje a Evropský literární klub (ELK)* na základě iniciativy prozaika **Václava Řezáče** (1901–1956), dosavadního národního správce uvedených podniků, který byl posléze jmenován prvním ředitelem ČS. První publikaci vydal ČS v květnu 1949, zmocnění Ministerstva informací bylo novému podniku uděleno v říjnu 1949, v květnu 1950 ministerstvo stvrdilo statut nakladatelství jako účelového zařízení Svazu československých spisovatelů a ČS se tak stal kmenovým nakladatelstvím členů svazu i jeho ekonomickou základnou. Funkci šéfredaktora zastával v letech 1949–1952 literární historik **František Kautman** (*1927) a v letech 1952–1956 básník a překladatel **Ladislav Fikar** (1920–1975). Ekonomickým ředitelem či náměstkem zůstal až do roku 1966 **Jaroslav Pilz** (1901–1988), který tuto funkci vykonával již u Borového. Po Řezáčově smrti se řízení podniku ujal **Ladislav Fikar** a funkci šéfredaktora převzal autor knih pro děti a překladatel **Vítězslav Kocourek** (1920–1995).

Chod nakladatelství, jehož některé ediční záměry se koncem padesátých let odchýlily od dobových kulturněpolitických norem, ovlivnil mocenský zásah, ke kterému došlo na počátku roku 1959. Z funkce byli odvoláni ředitel **Ladislav Fikar** i šéfredaktor **Vítězslav Kocourek** a propuštěni byli redaktoři **Kamil Bednář, Jan Grossman** a **Josef Hiršal**; na vlastní žádost odešel vedoucí redakce soudobé prózy **Adolf Branald**. Novým ředitelem byl jmenován básník a překladatel **Jan Pilař** (1917–1996), funkce šéfredaktora zůstala zprvu neobsazena a její kompetence si rozdělil ředitel se svými náměstkami **Antonínem Matějem Pišou** (1902–1966) a **Janem Kristkem** (1927–1987), který byl později jmenován šéfredaktorem.

Během jara 1968 se do svých původních funkcí nakrátko vrátili ředitel **Ladislav Fikar** i šéfredaktor **Vítězslav Kocourek**, avšak další vývoj nakladatelství byl ovlivněn nástupem normalizace. Hned na počátku roku 1970 odebralo Ministerstvo kultury ČSR Svazu českých spisovatelů (jako nástupnické organizaci původního Svazu československých spisovatelů) právo vydávat neperiodické publikace a zřízovat vydavatelský podnik, a ČS byl proto k 1. dubnu 1970 převeden pod Český literární fond. Ředitelem nakladatelství byl jmenován básník a stranický kulturní ideolog **Ivan Skála** (1922–1997), funkci šéfredaktora převzal někdejší ředitel **Jan**

Pilař. V důsledku stranické kulturní politiky, aktivně prosazované novým vedením nakladatelství, ztratili mnozí dosud čtenářsky nejžádanější spisovatelé možnost veřejně vystupovat a publikovat, což nadlouho poznamenalo uměleckou úroveň zejména novinkových edic; nakladatelství kladlo o to větší důraz na vydávání klasické literatury. V roce 1983 se stal ředitelem nakladatelství opět **Jan Pilař** a šéfredaktorem byl jmenován literární kritik a historik **Miloš Pohorský** (1929–2013), kterého v roce 1985 nahradil prozaik **Jan Suchl** (*1928).

V roce 1990 stanul v čele ČS jeho dlouholetý redaktor **Miloš Pohorský** a šéfredaktorem se stal **Vladimír Novák** (*1931). Víceméně neprodejnými zásobami a smluvními závazky zatížené nakladatelství však nedokázalo dostatečně pružně reagovat na změnu politických i ekonomických podmínek. V roce 1993 po rozpadu Československa změnilo název na *Český spisovatel* a jeho novým ředitelem se stal prozaik **Zdeněk Pochop** (1930–2000). V důsledku restitucí však nakladatelství přišlo o své tradiční sídlo v pražském Topičově domě i o nakladatelské prodejny v Praze a Brně. Těžkou ekonomickou situaci nevyřešila ani výměna vedení v roce 1995, kdy se stal ředitelem **Václav Vondráček** (*1947) a šéfredaktorkou **Anna Kareninová** (*1954; ve funkci působila do roku 1996). V roce 1996 oznámil Český literární fond záměr své nakladatelství prodat a v průběhu roku 1997 ukončil jeho činnost. Poslední publikace (připravené ovšem již v koprodukcí s *Argem* a *>Vyšehradem*) vyšly s vročením 1998, společnou ediční řadu *Československý spisovatel* posléze do svého vydavatelského programu zařadila nakladatelství *Karolinum* a *Progetto* (vycházela v letech 1999–2006).

Kromě výše uvedených pracovníků v redakci ČS od padesátých let dlouhodobě působili **Evženie Drmolová**, **Otakar Mohyla**, **Josef Rumler**, **Eva Ruxová**, **Marta Staňková**, **Jaroslav Šanda**, **Marie Vodičková**, od přelomu padesátých a šedesátých let **Miroslav Florian**, **Doris Grozdanovičová**, **Arno Linke**, **Bohumil Svozil** a **Oldřich Vyhlídal**. V padesátých letech byli dále členy redakce mj. **Kamil Bednář**, **Alena Bernášková**, **Adolf Branald**, **Bohuslav Březovský**, **Jan Grossman**, **Josef Hiršal**, **Jaroslav Janů**, **František Pilař** a **Vilém Závada**, v šedesátých letech mj. **Josef Brukner**, **Květa Drábková**, **Jiří Fried**, **Ivan Klíma**, **Alexandr Kliment**, **Miroslav Petříček**, **Alena Santarová**, **Jaroslav Smetana**, **Josef Vohryzek** a od konce desetiletí též **Stanislav Zedníček**. V sedmdesátých a osmdesátých letech v redakci ČS pracovali **Jan Adam**, **Marie Běliková**, **Zuzana Bělinová**, **Alexandra Berková**, **Petr Bílek**, **Zdeňka Burešová**, **Ilja Hajná**, **Ondřej Hausenblas**, **Marie Havránková**, **Jiří Holý**, **Olga Hrivňáková**, **Vladimír Janovic**, **Jiří Korejčík**, **Věra Kovářová**, **Anna Křemenáková**, **Václav Kubín**, **Marie Langerová**, **Milena Masáková**, **Jana Moravcová-Neumannová**, **Hana Müllerová**, **Zdeňka Nováková**, **Věra Pašková**, **Milan Pávek**, **Lenka Ščerbaničová**, **Eva Šimůnková**, **Jarmila Škodová**, **Ivo Šmoldas**, **Marie Vachová**, **Josef Valouch**, **Ladislav Verecký**, **Jiří Žáček**, **Jitka Železná**, koncem osmdesátých let do redakce nastoupili **Pavel Kosatík**, **Petr Skarlant**, **Alexandr Stich** (již od roku 1982 byl v nakladatelství zaměstnán jako korektor) a **Michal Viewegh**.

Výtvarnou redakci ČS řídil od jeho vzniku až do roku 1976 **Zdenek Seydl**, který je podepsán pod originální výtvarnou podobou řady profilových edic nakladatelství

zvláště v šedesátých letech (edice *Život kolem nás*, *Otázky a názory*, *Edice ilustrovaných novel*, *Klíč*, *Spirála* aj.). Se Seydlovou redakcí spolupracovali významní ilustrátoři (Cyril Bouda, Kamil Lhoták, Karel Svolinský, František Tichý, Jiří Trnka) i typografové (mj. Libor Fára, Miloslav Fulín, František Muzika, Jiří Rathouský a dlouhodobě zejména Oldřich Hlavsa, autor typografického řešení základní řady *Klubu přátel poezie* a edic *Bohemia*, *Prstýnek* či *Slunovrat*). V roce 1966 byla ustavena výtvarná rada (Oldřich Hlavsa, Zdeněk Sklenář, Jiří Šetlík), která působila i v sedmdesátých letech, byť se její složení obměňovalo. V období 1976–1985 řídil výtvarnou redakci Rostislav Vaněk (edice *Portréty spisovatelů*, *Pegas*, *Slovenská knihovna*, *Knihovna české prózy 1945–1985*, *Zlatý klíček* a nová podoba tradičních edic *České básně*, *Klíč* a *Žatva*), s nímž spolupracovali mj. ilustrátoři Adolf Born, Karel Demel, Pavel Sivko, Jiří Šalamoun, Václav Špale a typografové Clara Istlerová, Milan Jaroš, Jiří Kalousek, Jan Solpera, Luboš Šedivý aj. Od roku 1985 byl za výtvarnou koncepci odpovědný Pavel Hrach (malá řada *Žatvy*, v devadesátých letech *Imagena* aj.). Vedle uvedených tvůrců se na výtvarné podobě publikací ČS různým způsobem podíleli též Bohuslav Blažej, Pavel Brom, Stanislav Duda, Antonín Dvořák, František Gross, Eva Hašková, Milan Hegar, Miloslav Jágr, Václav Jedlička, Ludmila Jiřincová, Jan Jiskra, Vladimír Komárek, Milan Kopřiva, Václav Kučera, Oldřich Kulhánek, Josef Liesler, Rastislav Michal, Josef Mištera, Milan Pašek, Oldřich Pošmurný, Zdeněk Slapnička, Jaroslav Šváb, Karel Teissig, Vladimír Tesař, Josef Týfa, Miroslav Váša, Sylvie Vodáková, Jitka Walterová, Zdeněk Ziegler a mnozí další.

Celkem vyšlo v ČS přibližně 6500 titulů, o jejichž tisk se staraly především brněnský, přerovský i těšinský závod n. p. Tisk Brno, tiskárna Stráž ve Vimperku a pražské tiskárny Mír a Rudé právo. – Nakladatelství od svého vzniku sídlilo v Topičově domě na Národní třídě č. 9 v Praze, v roce 1994 se přestěhovalo do budovy Státního pedagogického nakladatelství v Ostrovní ulici č. 30 a v posledních dvou letech uvádělo adresu Českého literárního fondu v ulici Pod Nuselskými schody č. 3. Knihkupectví ČS bylo zřízeno na Národní třídě č. 11, kde nakladatelství otevřelo i výstavní síň, resp. Malou galerii, a kde zpočátku provozovalo i jednu z tzv. hudebních síní (druhá byla otevřena a krátce působila ve Štěpánské ul. č. 61). Brněnská prodejna sídlila na České ul. č. 7.

Edici nazvanou *Československý spisovatel* založil roku 2009 při svém nakladatelství majitel řetězce Levné knihy Jan Maivald (*1964). Během téhož roku se edice proměnila v samostatné nakladatelství, které vydalo bezmála 200 publikací a svou činnost ukončilo v roce 2013.

Nakladatelství se zpočátku soustředilo na českou klasickou i soudobou beletrii a v menší míře na překladovou literaturu. První svazky, vycházející z edičních plánů přímých předchůdců ČS, byly ještě označeny názvy původních nakladatelství („Československý spisovatel, závod Máj“ apod.), vedení ČS však od počátku vědomě udržovalo kontinuitu zejména s nakladatelstvím *Fr. Borový*. Dvě Borového kmenové edice novinek české poezie a prózy, *České básně* a *Žatva*, se staly opěrnými sloupy ediční koncepce ČS a nové nakladatelství nakrátko zachovalo

Edice Národní klenotnice

klubové knihnice, a to původně překladová edice **Svět** (od 1954, v ČS 1949–1952, 16 sv. v hlavní a výběrové řadě), jejíž program byl nyní podstatně rozšířen o soudobé české autory, a edice **Život** (od 1946, v ČS 1949–1950, 11 sv. v členské a výběrové řadě), která měla být od roku 1950 spolu s **Knihovnou Lidových novin** (v ČS 1950, 6 sv.) základem klubově pojaté **Knihovny Čtenářské obce Československého spisovatele** (1951–1952, 30 sv., mezi členy obce byli převedeni též členové zaniklého *Literárního klubu Máj* a *Družstva Moravského kola spisovatelů*). Ediční program této řady zahrnoval původní budovatelskou a historickou prózu (Miloš Václav Kratochvíl, Jan Otčenášek, Václav Řezáč, Květoslav František Sedláček), překlady podobného zaměření, klasickou českou beletrii (Božena Němcová, Jan Neruda) a tolerované výjimky z nesovětských literatur (Charles Dickens, Romain Rolland).

Reorganizace nakladatelské činnosti, která vstoupila v platnost na počátku roku 1953, poskytla *Čs. spisovatel* téměř monopolní postavení v oblasti české literatury 20. století, zatímco překladovou beletrii a klasickou českou literaturu převzalo nově založené *Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění (SNKLHU; >Odeon)*. Činnost všech dosavadních čtenářských klubů a členských edic (včetně **Knihovny Čtenářské obce ČS**) byla ukončena a nahrazena nově založeným *Klubem čtenářů*, který byl sice zřízen na půdě *SNKLHU*, avšak na jeho vedení se v prvních letech podílel i šéfredaktor ČS Ladislav Fikar.

Jedním z důsledků zavedení tzv. gestorského systému, který jednotlivým vydavatelům závazně vymezil oborové kompetence, byly přesuny celých edičních řad mezi tradičními i nově založenými nakladatelstvími. Z ČS se tak do *SNKLHU* přestěhovala ambiciózní **Knihovna klasiků** (v ČS 1950–1952, 43 sv., o jejím vývoji po 1953 viz *>Odeon*) s řadami **Spisů Honoré de Balzaca** (v ČS 1950–1952, sv. 1–3, red. Jan O. Fischer); **Spisů Antona Pavloviče Čechova** (v ČS 1950–1952, 4 sv. č. 1,

i Borového bibliofilskou edici **Epilion** (od 1948, v ČS 1949–1950, 3 sv. č. 5–7), druhou řadu edice **Pantheon** (od 1941, v ČS 1950, 2 sv. č. 13–14, posléze vplynula do **Knihovny klasiků**) a druhou řadu edice **Zlatokvět** (od 1940, v ČS 1949–1950, 2 sv. č. 5–6).

Také další ediční řady převzalo nakladatelství od svých předchůdců. **Národní klenotnice** (od 1939, v ČS 1949–1952, 21 sv. č. 40–60, nadto 1 výroční tisk, red. Václav Stejskal), jejíž původní program se soustředil na starší období české literatury, byla pokračováním stejnojmenné edice *Evropského literárního klubu*. V ČS se její časové vymezení posunulo od obrozené literatury až k počátku 20. století a zájem editorů zahrnul široké spektrum od svazků staročeského či pobělohorského lidového dramatu až k výboru veršů a písní dělnických básníků. Z *ELK* do nového nakladatelství přešly i dvě členské

5, 6, 8, red. Emanuel Frynta); **Spisů Charlese Dickense** (v ČS 1951, sv. 1–2, red. Vladimír Smrž); **Spisů Anatola France** (v ČS 1950–1952, sv. 1–4, red. Jaroslav Bouček); **Spisů Heinricha Heina** (v ČS 1951, sv. 3, red. Pavel Reiman); **Spisů Gottfrieda Kellera** (v ČS 1951, sv. 1, red. Kamila Jiroudková); **Her Alexandra Nikolajeviče Ostrovského** (v ČS 1950–1951, sv. 1–2, red. Jan Kopecký); **Spisů Romaina Rollanda** (v ČS 1950–1951, sv. 1–5, red. Jaromír Lang) a **Spisů Michaila Jevgrafoviče Saltykova-Ščedrína** (v ČS 1951–1952, sv. 1–2, red. Julius Dolanský); z české klasické literatury šlo o **Vybrané spisy Jana Kollára** (v ČS 1952, sv. 1, ed. František Rut Tichý); **Spisy Boženy Němcové** (v ČS 1950–1952, 8 sv. č. 1–4, 6, 8, 12, 13; řídila ed. rada Ústavu pro českou literaturu České akademie věd a umění); **Spisy Jana Nerudy** (v ČS 1950–1952, 8 sv. č. 1, 3, 4, 8, 15, 21, 29, 30; řídila ed. rada ÚČL ČAVU) a **Spisy Josefa Kajetána Tyla** (v ČS 1952, sv. 1, ed. Mojmír Otruba). Součástí edice byla i **Řada vybraných děl** (1951), z níž však ČS vydal pouze sbírku brazilského básníka Castra Alvese *Otroci*.

Profil ČS v padesátých letech vytvářely především hlavní beletristické edice převzaté z nakladatelství *Fr. Borový*, jejichž hlavním cílem však nyní bylo naplňovat dobové ideové požadavky a spoluvytvářet novou estetickou normu. V edici **České básně** (v ČS 1949–1964, 152 sv. č. 89–238, sv. 126 nevyšel, v reedici sv. 35, 39 a 54, red. Vilém Závada, od 1955 Jaroslav Janů, od 1958 Jan Grossman /do 1959/, František Hrubín, Jaroslav Janů /do 1959/, A. M. Piša, Vilém Závada, Miroslav Florian /od 1959/, Jiří Fried /od 1959/) tak na počátku desetiletí dominovala politická lyrika bojovného, vlasteneckého a historicky optimistického charakteru. V první polovině desetiletí zde vyšly sbírky a skladby Ilji Barta, Konstantina Biebla (*Bez obav*), Pavla Bojara, Františka Branislava, Ivo Fleischmanna, Miroslava Floriana, Josefa Kainara (*Veliká láska*, ve třech vydáních *Český sen*), Oldřicha Mikuláška (*Horoucí zpěvy*), Františka Nechvátala, Vítězslava Nezvala (*Zpěv míru*), Jana Nohy, Jana Pilaře, Marie Pujmanové, Michala Sedloně, Ivana Skály (*Máj země*), Vlastimila Školaudyho či Viléma Závady. Sbírkou *Člověk zahrada širá* v edici debutoval a veškerou svou básnickou tvorbu v ní publikoval Milan Kundera. K nemnoha dílům, která popřela převažující charakteristiku edice, patřila především Seifertova *Píseň o Viktorce*, která se v roce 1950 stala terčem ideologické a bezmála likvidační kritiky, a také reedice titulů vydaných v této knižnici ještě u *Borového* (sbírky Františka Halase). Od poloviny padesátých let v programu edice vedle děl dosavadních kmenových autorů, kteří postupně opouštěli témata i poetiku stalinského období, postupně přibývaly práce básníků, kteří se po roce 1948 potýkali s publikačními obtížemi: vyšel zde Kolářův *Mistr Sun o básnickém umění* a objevily se knihy Klementa Bochořáka a Jiřiny Haukové. Své první

V edici České básně debutoval v roce 1953 Milan Kundera

sbírký zde uveřejnili Vlasta Dvořáčková, Ladislav Dvořák, Miroslav Holub (*Denní služba*), Miloš Macourek či Jan Skácel (*Kolik příležitostí má růže*) a zařazena byla i díla Kamila Bednáře, Vladimíra Holana (*Tereška Planetová*), Františka Hrubína, Oldřicha Mikuláška (*Krajem táhne prašivec*) a Jiřího Šotoly (*Venuše z Mélu*). Počátkem šedesátých let edice vedle tvorby svých stálých autorů (Miroslav Holub, František Hrubín, Karel Kapoun, Oldřich Mikulášek) nabídla i díla básníků nejmladší generace (Antonín Brousek, Jiří Gruša, Josef Hanzlík či Pavel Šrut).

Podobný vývoj charakterizuje i prozaickou edici *Žatva* (v ČS 1949–1967, 267 sv. č. 74–329, sv. 82, 139 a 326 nevyšly, dále v reedici sv. 4, 9, 12, 15, 26, 32, 33, 42, 45, 49, 52, 57, 67, 68). V knihovnici zahrnující jak novinky, tak reedice dříve vydaných titulů převažovala v prvních letech po Únoru okupační a budovatelská, popř. historická témata. Několika díly jsou zastoupeni Alena Bernášková (*Cesta otevřená*), Pavel Bojar, Adolf Branald, Jan Drda, Václav Kaplický, M. V. Kratochvíl, Ivan Kříž, František Kubka, Jiří Marek, Vojtěch Martínek (*Černá země*), Vladimír Neff (historická pentalogie), Jan Otčenášek (první vydání románu *Občan Brych*), Zdeněk Pluhar (*Opustíš-li mne*), Marie Pujmanová (*Život proti smrti*), Václav Řezáč (mj. *Nástup a Bitva*), Bohumil Říha, K. F. Sedláček (*Luisiana se probouzí*), Josef Sekera či Antonín Zápotocký. Jednotlivě se v edičním plánu objevovaly tituly vymykající se dominujícím postupům a tématům socialistického realismu; mj. šlo o prózy Josefa Čapka, Karla Čapka, Jaroslava Havlíčka (*Petrolejové lampy*), Josefa Kopty (*Hlídač č. 47*) či Karla Poláčka (*Okresní město*), v druhé polovině desetiletí zde vyšla Durychova *Sedmikráska*, Schulzův *Kámen a bolest* a dvě knihy Jiřího Weila. Po autorově návratu z vězení nabídla *Žatva* první publikační příležitost Jiřímu Muchovi, po delší nedobrovolné odmlce zde svůj nový román *Jdi za zeleným světlem* vydal Edvard Valenta. Románem *Ročník jedenadvacet* v knihovnici roku 1954 debutoval Karel Ptáčník (o čtyři roky později zde vydal i svůj druhý, tehdy kontroverzní román *Město na hranici*) a románem *Zbabělci* zde v roce 1958 zahájil svou literární dráhu Josef Škvorecký.

V šedesátých letech se *Žatva* soustředila především na novinky současných autorů. Publikovali v ní mj. Norbert Frýd, Jiří Mucha, Vladimír Neff, Jan Otčenášek, z mladších Ivan Klíma, Karel Ptáčník, Jindřiška Smetanová; Ladislav Fuks zde vydal prvotinu *Pan Theodor Mundstock* i další prózy, v prvních vydáních se objevily *Žert* Milana Kundery a *Sekyra* Ludvíka Vaculíka. Od počátku své existence *Žatva* příležitostně zařazovala i překlady ze slovenštiny (František Hečko, Peter Karvaš, Zuzka Zguriška) a koncem padesátých let vyšlo několik svazků v samostatné **Překladevé řadě Žatvy** (1958–1959, 6 sv.), zahájené Eisnerovým překladem Kafkova *Procesu* (dále mj. James Joyce, Alberto Moravia, William Saroyan). Založena byla též **Ilustrovaná řada Žatvy**

Román Josefa Škvoreckého *Zbabělci* se stal na počátku roku 1959 terčem ostré ideologické kampaně

(1953–1990, 55 sv.), v níž do roku 1964 vyšel mj. Bassův *Cirkus Humberto* s ilustracemi Františka Tichého, Šrámkův *Stříbrný vítr* (il. Jitka Kolínská) či Vančurova *Markéta Lazarová* (il. Václav Sivko); dalšími svazky edice pokračovala až v sedmdesátých letech. Naopak hned na počátku padesátých let ztroskotál pokus o knižnici mladé poezie a prózy *Nová směna* (1951, řada poezie 4 sv., řada prózy 1 sv.), jež přinesla zejména ideologicky ukotvenou tvorbu Marie Duškové, Marie Kratochvílové či Jiřího Ostaše.

Po přesunu *Knihovny klasiků* do *SNKLHU* v roce 1953 pokračoval ČS ve vydávání řad autorských Spisů, musel se však omezit na českou literaturu 20. století. Již od *Borového* převzal *Spisy Viktora Dyka* (1949, v ČS sv. č. 3), *Dílo Josefa Hory* (v ČS 1949–1961, 12 sv. č. 1–6, 8, 11, 13–16, red. A. M. Píša) a *Dílo Karla Hynka Máchy* (1950, v ČS sv. č. 3), z nakladatelství >*Svoboda* posléze *Spisy Petra Jilemnického* (v ČS 1953–1955, 5 sv. č. 1, 4, 6, 7, 9, red. Olga Jilemnická a Břetislav Truhlář), *Sebrané spisy S. K. Neumanna* (v ČS 1953–1956, 11 sv. č. 1, 2, 4–6, 9, 12, 14, 19, 22, 23, eds. A. M. Píša a Ludmila Špačková), *Spisy Ivana Olbrachta* (v ČS 1953–1961, 12 sv. č. 2, 3, 5, 7–15, ed. Rudolf Havel) a z >*Melantrichu* *Soubor díla F. X. Šaldy* (v ČS 1954–1963, 10 sv. č. 5, 6, 8, 16–22). Dvěma svazky ČS přispěl do souboru *Aloise Jiráskova Odkaz národu* (1950, 2 sv. č. 11, 17), na němž se podílelo celkem osm nakladatelství, a během padesátých let postupně zahájil čtyři desítky dalších řad: *Dílo Vítězslava Nezvala* (1950–1990, 38 sv., red. 1962–1986 Jiří Tauffer, ed. od 1964 Milan Blahynka); *Dílo Konstantina Biebla* (1951–1955, 5 sv.); *Spisy Fráni Šrámka* (1951–1960, 10 sv., red. od 1954 Miloslava Hrdličková-Šrámková, do 1955 též Libor Kněžek, ed. Karel Švehla); *Dílo Anny Marie Tilschové* (1951–1961, 9 sv. č. 1–7, 10, 11); *Spisy Vladislava Vančury* (1951–1961, 16 sv., ed. Rudolf Havel); *Spisy Karla Nového* (1952–1959, 12 sv. č. 1–5, 7, 8, 10–12, 14, 19); *Dílo Karla Konráda* (1952–1960, 8 sv.); *Dílo Marie Pujmanové* (1953–1958, 10 sv.); *Dílo Jiřího Mahena* (1953–1959, 8 sv., red. Josef Hrabák); *Dílo Jarmily Glazarové* (1953–1960, 7 sv.); *Dílo Václava Řezáče* (1953–1961, 12 sv.); *Dílo Jaroslava Seiferta* (1953–1970, 7 sv., red. A. M. Píša); *Hry Voskovce a Wericha* (1954–1958, 4 sv.); *Dílo Jaromíra Johna* (1954–1959, 5 sv., red. Helena Šmahelová); *Dílo Karla Poláčka* (1954–1961, 11 sv.); *Dílo Františka Kubky* (1954–1964, 12 sv.); *Dílo bratří Čapků* (1954–1971, 25 sv., red. Miroslav Halík); *Dílo Boženy Benešové* (1955–1957, 5 sv., ed. Jiří Honzík); *Dílo Gézy Včeličky* (1955–1959, 5 sv. č. 1–4, 6); *Dílo Václava Kaplického* (1955–1961, 8 sv.); *Dílo Karla Matěje Čapka Choda* (1955–1962, 8 sv.); *Dílo Eduarda Basse* (1955–1963, 8 sv., ed. Adolf Branald a Jarmila Víšková); *Dílo Jaroslava Kratochvíla* (1956, 2 sv. č. 2–3, ed. Otakar Mohyla); *Dílo Karla Tomana* (1956–1957, 2 sv.); *Dílo Benjaminu Kličky* (1956–1959, 3 sv.); *Dílo Jaroslava Havlíčka* (1956–1972, 8 sv.); *Vybrané spisy Metoděje Jahna* (1957, 1 sv.); *Vybrané spisy Jindřicha Šimona Baara* (1957–1959, 4 sv.); *Dílo Karla Josefa Beneše* (1957–1961, 5 sv. č. 1, 2, 4–6); *Dílo Vojtěcha Martínka* (1957–1962, 8 sv.); *Vybrané spisy Heleny Malířové* (1957–1966, 6 sv., red. Zdeněk Eis); *Výbor z díla Karla Čapka* (1958, 5 sv., red. Miroslav Halík); *Výbor z díla Rudolfa Těsnohlídka* (1958–1959, 2 sv., ed. Milan Jelínek a Jan Chloupek); *Výbor z díla Ignáta Herrmanna* (1958–1962, 4 sv., ed. Emanuel Frynta); *Výbor z díla Adolfa Hoffmeistera* (1958–1962, 4 sv., dále v >*Orbisu* 1963, sv. 5–6);

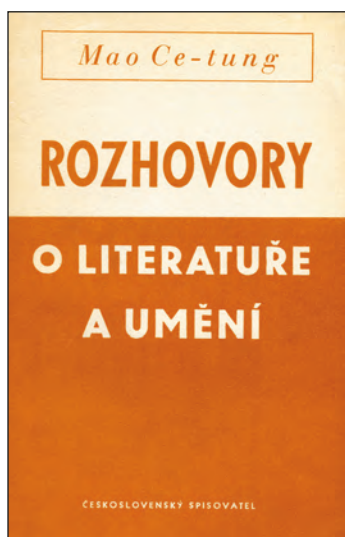
Vybrané spisy Josefa Tomana (1958–1962, 5 sv.); **Dílo Jana Weisse** (1958–1963, 5 sv. č. 1, 2, 4–6); **Dílo Emila Vachka** (1959, 1 sv.) a **Vybrané spisy Antonína Sovy** (1959–1962, 4 sv., eds. Jiří Brabec a Zina Trochová).

Výborům z básnické tvorby osobností české literatury 19. a 20. století byla věnována edice **Odkaz** (1953–1963, 22 sv.), s níž jako editoři spolupracovali mj. Ladislav Fikar, František Hrubín, Milan Kundera (výbor z díla Františka Gellnera) a Jaroslav Seifert (výbory z díla Vítězslava Háška, Jaroslava Vrchlického a Stanislava Kostky Neumanna). Zřejmě nejvýznamnějším svazkem této řady byla kniha *Básní Františka Halase* (eds. Jan Grossman a Vladimír Justl), která v roce 1957 završila úsilí o rehabilitaci básníka, jehož dílo bylo počátkem padesátých let oficiální kulturní politikou zpochybňováno a odsuzováno.

Také v oblasti odborné, resp. populárně-naučné literatury odpovídala ediční politika ČS v padesátých letech dobovým zadáním a limitům a přinejmenším v první polovině období byla poplatná stalinskému pojetí kultury. Edice **Knihovnička Varu** (1950–1957, 65 sv., red. Václav Pekárek) vznikla při Nejedlého časopisu *Var* a zahrnovala původní spisy i překlady ideologicky často z vulgarizované literární a historické vědy (Jaroslav Bouček: *Trubaduři nenávisti*; František Buriánek: *Odkaz Klementa Gottwalda naší literatuře*; Zdeněk Nejedlý: *Komunisté – dědici velkých tradic národa*), jazykovědy (Bohuslav Havránek: *Stalinovy práce o jazyce a jazyk literárního díla i překladu*), i projevy propagandistické podpory komunistické moci (Zdeněk Nejedlý: *K procesu s protistátním centrem*). Výbory studií a kritických statí osobností literatury, literární vědy a estetiky (Josef Dobrovský, Vítězslav Hálek, Karel Havlíček Borovský, Otakar Hostinský, Jan Neruda, Karel Sabina, F. X. Šalda, Josef Kajetán Tyl, též Vlčkovy *Kapitoly z dějin české literatury*, z ruských autorů Nikolaj Gavrilovič Černyševskij, Nikolaj Vasiljevič Gogol) přinášela **Kritická knihovna** (1949–1958, 23 sv., red. Václav Pekárek), jejíž první svazek – soubor statí

Marxe a Engelse *O umění I.* – byl v květnu 1949 současně prvním titulem nakladatelství. Především na oblast ruské a české, popř. slovenské literatury se soustředily monografie z edice **Postavy a dílo (velká řada 1951–1958, 13 sv.; malá řada 1951–1956, 10 sv.)**, v níž výrazně převažují překlady prací sovětských autorů; z původních titulů redakce zařadila mj. publikaci Zdeňka Vančury *Umění G. B. Shawa*. V později založené **české řadě** (1956–1959, 4 sv.) vyšly monografie věnované Petru Bezručovi (František Buriánek) či Václavu Řezáčovi (František Götz).

V padesátých letech vydával ČS také čtyři bibliofilské edice pro Spolek českých bibliofilů, který nedisponoval vydavatelským oprávněním. Šlo o novou řadu edice **Ráj knihomilů** (1950–1958, 25 sv., původní řada vycházela 1941–1948 v *ELK*), v níž publikovali mj. Václav Černý (*Émile Verhaeren a jeho místo v dějinách*

Knihovnička Varu

volného verše), Vladimír Holan, František Hrubín či Jaroslav Seifert (mj. druhé vydání *Písně o Viktorce*, 1955), dále o edice *Díla* (1950–1953, 9 sv.), **Knihy o knihách** (1950–1955, 4 sv.) a **Milé knížky** (1950–1957, 13 sv.).

Vydání několika politicky kontroverzních titulů – vedle Škvoreckého *Zbabělců*, Ptáčnickova *Města na hranici* či *Básní* Františka Halase byla za takový považována např. edice *Deníků Jiřího Ortena* (1958, ed. Jan Grossman) – se koncem padesátých let stalo záminkou k zásadním personálním změnám ve vedení nakladatelství. Tento zásah, který byl součástí obecnější politické tendence k upevnění mocenské pozice KSČ v oblasti kultury a umění, se v ČS projevil též zastavením výroby několika knih (např. plánovaný debut Bohumila Hrabala *Skřivánek na niti* či publikační návrat Josefa Knapa *Věno*), podstatným přepracováním aktuálních edičních plánů a vyřazením všech potenciálně sporných titulů (mj. publikace Lubomíra Dorůžky *Svět jazzu*), ale také mírnou obměnou profilu stávajících edic a vznikem několika nových. Ačkoli tyto změny měly zpočátku zjevně restriktivní charakter, působily v tomto smyslu jen krátce a nové vedení nakladatelství posléze opatrnějším tempem pokračovalo v původním trendu. ČS si tak i během šedesátých let uchoval dominantní postavení v oblasti moderní i klasické české literatury a vydal řadu stěžejních děl tohoto období. Díky promyšleným reedicím, abonentním programům, čtenářskému úspěchu nových edic a později i ochotě pootevřít nakladatelství komerčně laděným titulům se podařilo podnik stabilizovat také po ekonomické stránce.

Tezi „sepětí se současným životem“ vyhlásila jako své koncepční východisko nová edice *Život kolem nás* (*ŽKN*, 1960–1969, **velká řada** 73 sv.), která neměla být omezována žánrově či formálně, nýbrž pouze a právě požadavkem „aktuality“. Edice chtěla spoluvytvářet novou tvář nakladatelského programu ČS, a snad i proto garantovala autorům na svou dobu přijatelné výrobní lhůty a otevřela se nové tvůrčí generaci. Zahájila roku 1960 novelou Jana Procházky *Zelené obzory*, mezi prvními svazky vyšly reportáže Dušana Hamšíka a Ivana Klímy a prózy Alexandra Klimenta, Vladimíra Přibského či Valji Stýblové. Širší rozpětí mezi beletrii a publicistickými žánry (reportáže, cestopisy, ale například i kniha Jiřího Černého o soudobé populární hudbě *Zpěváci bez konzervatoře*) zachovaly ediční plány *ŽKN* po celou dobu existence knihovny, nicméně próza v nich zřetelně převažovala. Kromě výše zmíněných v *ŽKN* debutovali mj. Jana Černá, Milan Hendrych, Jiří Hubač, Vladimír Klevis, Vladimír Körner, Jaroslav Papoušek, Zdeněk Pochop, Jan Trefulka, jako beletrista i Ludvík Vaculík (*Rušný dům*), a dále zde publikovali Jan Beneš, Ota Hofman, Miroslav Holub („básnická reportáž“ z USA *Anděl*

Edici *Deníků Jiřího Ortene* připravil Jan Grossman

Knihkupectví Československého spisovatele na Národní třídě v Praze (1960)

na kolečkách), Ivan Kříž, Hana Prošková, Milan Uhde aj. Objevovaly se i překlady knih slovenských autorů, mj. Jaroslavy Blažkové, Antona Hykische, Romana Kaliského a Ladislava Mňačka (*Opožděné reportáže*). Jednou z nejvýraznějších knižnic původní české beletrie šedesátých let se posléze stala **malá řada Života kolem nás** (1965–1970, 44 sv., do 1966 red. Ivan Klíma, Alexandr Kliment a Jaroslav Smetana), již zahájil první sešit povídek Milana Kundery *Směšné lásky*. Od velké řady ji odlišoval rozsah zařazených textů a ještě větší operativnost redakční přípravy. Své první knížky zde vydali Josef Jedlička (*Kde život náš je v půli se svou poutí*), Emanuel Mandler, Milan Nápravník, Zdena Salivarová (*Pánská jízda*) a Karol Sidon (*Sen o mém otci; Sen o mně*); dále zde publikovali Hana Bělohradská, Jiří Fried, Bohumil Hrabal (první vydání *Tanečních hodin pro starší a pokročilé a Ostré sledovaných vlaků*), Jiří R. Pick, Petr Pujman, Josef Škvorecký (*Konec nylonového věku*) a Alena Vostrá, ze slovenských autorů mj. Peter Karvaš, Juraj Špitzer a Dominik Tatarka.

Další nově založenou výraznou edicí české prózy se stal **Klíč – Knihovna lidové četby** (1961–1991, 246 sv. č. 1–248, sv. 241–243, 246 nevyšly, 2 sv. nečíslo-

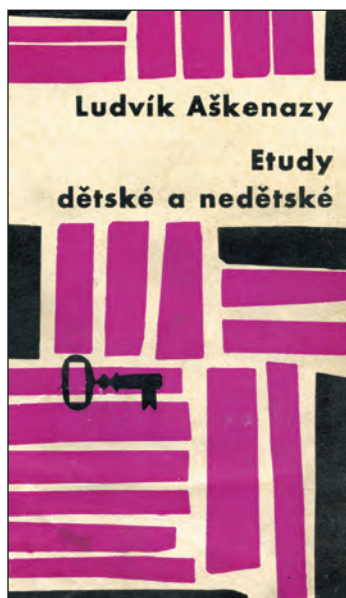
Velká řada
Života kolem nás

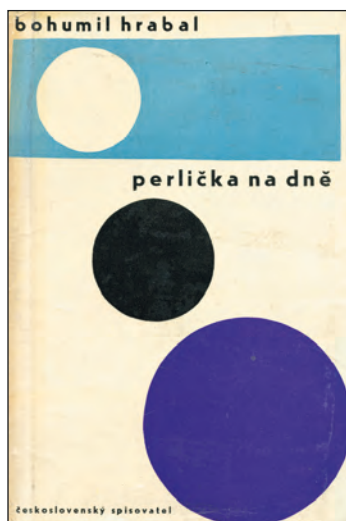
Malá řada téže edice

vané + 27 prémiových), zařazující nová a co do výše nákladu masová vydání úspěšných a dle dobových měřítek významných děl české a slovenské prózy 20. století. Dobová měřítko se však postupně proměňovala, takže se zde během šedesátých let vedle základních děl socialistického realismu (Karel Nový, Jan Otčenášek, T. Svatopluk) objevila i podstatná díla meziválečného, popř. protektorátního období (*Válka s mloky* Karla Čapka, Haškovy *Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války*, z dalších autorů Karel Josef Beneš, Jan Drda, Jarmila Glazarová, František Kožík, Jaroslav Kratochvíl, Marie Majerová, Ivan Olbracht, Karel Poláček, Emil Vachek, Vladislav Vančura), stejně jako romány a povídky soudobých autorů různých generací, které byly v řadě případů převzaty z novinové edice *Žatva* (Ludvík Aškenazy, Adolf Branald, Milan Kundera, Arnošt Lustig, Vladimír Neff, Jan Procházka, Karel Ptáčník, Josef Škvorecký, Edvard Valenta, Jiří Weil). Koncem šedesátých let byly zařazeny i reedice děl exulantů Egon Hostovského a Zdeňka Němečka. Vedle obvyklých deseti svazků zahrnoval každoroční program edice též knižní prémii pro abonenty; v šedesátých letech šlo často o povídkové soubory a antologie (*Mluvíme stejnou řečí*; *Povídka 62*; *Deset podob lásky*). Až do poloviny desetiletí byla v ročním programu edice nejméně jedním svazkem zastoupena slovenská próza (Rudolf Jašík, Vladimír Mináč, Ladislav Mňačko ad.).

Roku 1967 zanikla edice *Žatva*, kterou bezprostředně nahradila **Nová próza** (1967–1970, 29 sv.). Tato knižnice čtenářům zprostředkovala některá podstatná díla původní tvorby konce šedesátých let, mj. romány Ivana Kříže (*Pravda o zkáze Sodomy*), Arnošta Lustiga (*Miláček*), Vladimíra Neffa (*Trampoty pana Humbla*) či Josefa Škvoreckého (*Lviče*); dále byli zastoupeni Ivan Klíma, František Křelina, Jiří Mucha, Zdeněk Pluhař, Karel Ptáčník, Petr Pujman, Naděžda Sochová, Vojtěch Steklač, Valja Stýblová ad. Především novým vydáním úspěšných děl autorů starší generace byla vyhrazena **Malá edice prózy** (1965–1971, 25 sv.). Řada pozoruhodných prozaických titulů vyšla v šedesátých letech mimo edice: tím nejvýznamnějším

Edice Klíč

Svou první knihu vydal Bohumil Hrabal v Čs. spisovateli roku 1963

byl Hrabalův debut *Perlička na dně*, poprvé v ČS vyšla též Škvoreckého novela *Legenda Emöke* a rané prózy Jindřišky Smetanové.

Humoristickou prózu vydával ČS nejprve ve specializované **Edici humoru a satiry (velká řada 1956–1966, 28 sv.; malá řada 1960–1966, 5 sv., 1960 red. František Pilař)**, kde vyšla díla Jaroslava Haška, Zdeňka Jirotky, Václava Laciny, Františka Němce, Emila Vachka či Michaila Zoščenka, ale také povídky Karla Michala *Bubáci pro všední den* či sborník povídek, dialogů i písní z repertoáru soudobých malých divadel *Hovory s veverkou* (ed. J. R. Pick). Navazující edici **Hu-sa (1966–1992, 84 sv., do 1970 red. Radovan Krátký a Jan Kristek)** zahájila útlá sbírka Jiřího Suchého *Sto povídek aneb Nesplněný plán*, poprvé zde vyšly a posléze byly mnohokrát reeditovány *Dobře utajené housle* Miroslava Horníčka, v šedesátých letech byly zařazeny kniha fotografií Miroslava Peterky s texty Bohumila Hrabala *Toto město je ve společné péči obyvatel* či publikace Radovana Krátkého, Jiřího Roberta Picka a Milana Uhdeho. Po roce 1970 zde vycházely klasické žánrové tituly (Brdečkův *Limonádový Joe*, Jirotkův *Saturnin*, Lacinovo *Čtení o psaní*) i novinky humoristické poezie a prózy (Miloš Macourek, Jiří Oulík, Miroslav Skála, Jan Šmíd, Jiří Žáček).

V polovině šedesátých let vyšel první svazek cenově přístupné edice **Spirála (1964–1995, 225 sv.)**, která byla distribuována jak v knihkupecké síti, tak prostřednictvím Poštovní novinové služby. Knižnice soustředěná na populární četbu nevykazovala zřetelné znaky pevnější koncepce a do jejího programu byly ponejvíce zařazovány původní i překladové tituly různorodého charakteru, předpokládající určitý komerční úspěch. Vycházela zde beletrie česká (Karel Čapek, Filip Jánský, Josef Nesvadba, Zdeněk Pluhař, Valja Stýblová, Jiří Švejda) i světová (Francis Scott Fitzgerald, John Steinbeck), detektivní

próza původní (Milena Brůhová, Václav Erben, Eva Kačírková, Jan Klíma, Jiří Marek, Hana Prošková, Emil Vachek) i přeložená (Erle Stanley Gardner, Raymond Chandler, Agatha Christie, Georges Simenon, Rex Stout), cestopisné črty (Miroslav Holub, Jan Werich), populárně-historická literatura a literatura faktu (Ota Holub,

Francouzští spisovatelé Elsa Trioletová a Louis Aragon podepisují svá díla v knihkupectví Čs. spisovatele v roce 1962...

... zájem o autogramiádu byl mimořádný

Edice Hu-sa

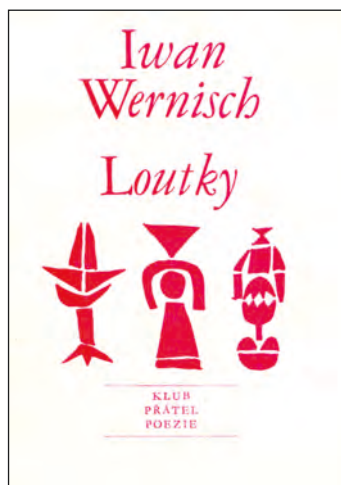
Edice Spirála

Miroslav Ivanov, Karel Sklenář, Václav Šolc), knihy věnující se zkoumání záhadných historických i přírodních jevů (Ludvík Souček) i překladová science-fiction (Stanisław Lem). Na počátku devadesátých let se edice soustředila již výhradně na uvedené i další podoby populární četby (Zdena Frýbová, Vlasta Javořická, romány Anne a Serge Golonových o *Angelice*).

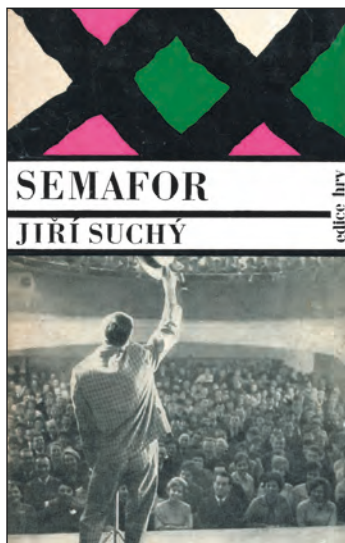
Od počátku šedesátých let věnovalo nakladatelství značné úsilí novým profilovým edicím. **Klub přátel poezie (KPP)** byl vystavěn na abonentním principu a koncipován do dvou řad. **Základní řada KPP** (1961–1982, 1991–1993, 92 sv.) přinášela ve čtyřech až pěti svazcích ročního edičního plánu pečlivě a osobitě připravené výběry z děl (méně často šlo o původní sbírky) významnějších autorů domácí i světové poezie od antiky téměř po současnost. Zpočátku všechny, později alespoň některé svazky byly doplněny gramodeskou, úvodním esejem a autorovou výběrovou bibliografií. Z českých autorů přinesla **Základní řada KPP** v šedesátých letech knihy Františka Halase (ed. Ludvík Kundera), Vladimíra Holana (ed. Vladimír Justl), Josefa Hory (ed. František Hrubín), Karla Hynka Máchy (ed. Josef Rumler), Jana Nerudy, Stanislava Kostky Neumanna, Vítězslava Nezvala (ed. Milan Kundera), Jiřího Ortena či Jaroslava Seiferta (ed. František Hrubín), dále zprostředkovala dílo Sergeje Jesenina, Vladimíra Majakovského (ed. Jiří Taufer), Alexandra Sergejeviče Puškina (ed. Antonín Brousek), Guillaumea Apollinaira (eds. Adolf Kroupa a Milan Kundera), Charlese Baudelaira, Jeana Arthura Rimbauda, Françoise Villona, Heinricha Heina (ed. Ludvík Kundera) či Robinsona Jefferse (ed. Kamil Bednář). K významnějším počínům edice v druhé polovině desetiletí patřily antologie expresionismu (*Haló, je tady vichr, vichřice!*, ed. Ludvík Kundera) a surrealismu (*Magnetická pole*, ed. Jan Marius Tomeš). **Výběrová řada KPP** (1961–1992, 224 sv., do roku 1970

72 čísl. sv., dále nečíslováno), zahájená upravenou verzí „fučíkovské“ skladby Milana Kundery *Poslední máj*, přinášela v pěti až osmi svazcích ročně především původní sbírky, popř. výběry soudobých českých básníků. Zastoupení v ní jsou mj. František Branislav, Antonín Brousek (*Netrpělivost*), Ivo Fleischmann, Jiří Gruša (*Cvičení mučení*), Josef Hanzlík, Vladimír Holan, Miroslav Holub, František Hrubín (*Romance pro křídlovku*), Josef Kainar, Oldřich Mikulášek (*Šokovaná růže*), Jaroslav Seifert, Jan Skácel (*Metličky*), Ivan Skála, Jiří Suchý (první soubor písňových textů *Klokočtí*), Karel Šiktanc, Jiří Šotola, Pavel Šrut (*Přehlásky*), Jarmila Urbánková, Jiří Voskovec a Jan Werich (*Klobouk ve křoví*), Ivan Wernisch, Jan Zábřana (*Stránky z deníku*) a Vilém Závada (*Na prahu*). Příležitostně se objevovaly i překlady (*Milostný deník* Anny Achmatovové) a pozoruhodné antologie světové tvorby (výbor z nové americké poezie *Obeznamení s nocí*, eds. Jan Zábřana a Stanislav Mareš; *Sto moderních básníků*, ed. Adolf Kroupa); v roce 1963 ve *Výběrové řadě* vyšel soubor interpretačních studií o soudobé české tvorbě *Jak číst poezii* (přispěli mj. Jiří Brabec, Miroslav Červenka, Jiří Opelík ad.). K edici patřila i řada knižních členských premii (1961–1989, 29 sv.), sestávající obvykle z tematických výborů.

Významným sbírkám české poezie 20. století byla věnována **Malá edice poezie** (1961–1989, 115 sv.). Její pružné vymezení umožňovalo v podstatě volný ediční program, do něhož se v šedesátých letech vešly jak reedice sbírek a výběry z díla Konstantina Biebla, Jakuba Demla, Františka Halase, S. K. Neumanna, Vítězslava Nezvala, Jiřího Ortena či Jana Zahradníčka, tak nové sbírky, skladby či výběry soudobých autorů, mj. Antonína Brouska, Miroslava Florianana, Jiřiny Haukové, Františka Hrubína, Josefa Kainara, Oldřicha Mikuláška, Jana Pilaře, Jaroslava Seiferta, Jana Skácela, Ivana Skály a Viléma Závady. Po roce 1970 počet titulů vydávaných v edici poklesl a výběr se soustředil především na autory starší generace. Na počátku normalizace zde ještě vyšel výbor z díla Vladimíra Vokolka *Cesta k polední*, v dalších letech koncepčně nepřilíš objevnou řadu osvěžily zejména reedice sbírek či výběry z díla Františka Halase, Josefa Hory a Jaroslava Seiferta. Koncem šedesátých let nakladatelství zřídilo edici **Nová poezie** (1968–1971, 25 sv.), která umožnila debut mladým autorům Petru Cincibuchovi, Vladimíře Čerepkové či Petru Prouzovi a v níž dále publikovalo generačně i osobnostně široké spektrum autorů (Vladimír Janovic, Petr Kabeš, Josef Kostohryz, František Lazecký, Věra Provazníková, Václav Renč, Josef Rybák či Ivo Štuka); v neoznačené ediční řadě s podobnou grafickou úpravou vydával ČS poezii českých autorů v letech 1975–1977 (Jiří Faltus, Josef Kebza aj.). Jen krátce vycházela bibliofilská edice **Krásné tisky** (1966–1967, 3 sv.).

Na dlouhou dobu poslední sbírka Ivana Wernische vyšla ve *Výběrové řadě KPP* v roce 1970

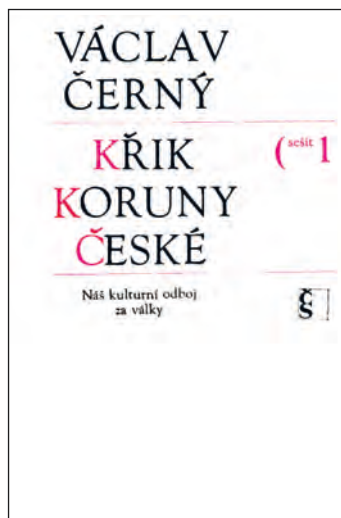
Edice Hry

byly v tomto období uzavřeny, jiné byly ukončeny předčasně; vydávání široce koncipovaného *Díla Vítězslava Nezvala* pokračovalo, avšak výrazně volnějším tempem. Ze *SNKLHU* (>*Odeon*) převzal ČS **Spisy Jaroslava Haška** (v *SNKLHU* 1955–1960, 5 sv. č. 1, 2, 5, 7, 10; v ČS 1961–1973, 11 sv. č. 3, 4, 6, 8, 9, 11–16, eds. Milada Chlábčová, Milan Jankovič, Arno Linke, Radko Pytlík) a ze >*Svobody* **Spisy Bedřicha Václavka** (ve *Svobodě* 1946–1950, 9 sv., č. 1, 3–10, v ČS 1961–1978, 5 sv., č. 11–15, red. Jaromír Dvořák, Václav Pekárek, Jaroslava Václavková, od 1975 též František Valouch). Zahájeny a dokončeny byly **Vybrané spisy T. Svatopluka** (1960–1966, 4 sv.) a **Vybrané spisy Václava Laciny** (1961–1963, 3 sv.), nedokončeny zůstaly **Výbor z poezie Františka Nechvátala** (1956–1964, 2 sv.) i **Výbor z díla Františka Langera** (1966–1967, 2 sv.). Precizně byly koncipovány nové projekty, které ČS zahájil ve druhé polovině šedesátých let, avšak jejich dokončení zkomplikoval vývoj kulturní politiky po roce 1970. V zamýšleném rozsahu bylo nakonec publikováno **Básnické dílo Františka Hrubína** (1967–1977, 6 sv., ed. Jiří Brabec, 1977 Miloš Pohorský), avšak z navazující řady **Proza a dramata Františka Hrubína** (1969, 1 sv. č. 3) vyšel jediný svazek. Soubor **Dílo Františka Halase** (v ČS 1968–1983, 5 sv., eds. Jiří Brabec, F. X. Halas a Ludvík Kundera, v osmdesátých letech namísto J. Brabce Milan Blahynka) dokončilo šestým svazkem nakladatelství *Torst* až v roce 2001 a největší komplikace provázely třísvazkový **Výbor z díla Karla Teiga** (v ČS 1966–1969, 2 sv., eds. Jiří Brabec, Vratislav Effenberger, Květoslav Chvatík a Robert Kalivoda), jehož druhý svazek již v roce 1969 nebyl expedován (reprint vydala Společnost Karla Teiga až v roce 2012) a třetí svazek vydalo nakladatelství *Aurora* roku 1994. Koncem šedesátých let vydal ČS sborníky *Podoby* a *Podoby II*, připravené redakčním okruhem měsíčníku *Tvář* (ed. Bohumil Doležal, resp. Václav Havel), jehož vydávání bylo v letech 1966–1967 zastaveno, a skupinový sborník *Pevný bod* (eds. Kamil Bednář a Jarmila Otradovicová).

Tvorbu generace autorů narozených na počátku 20. století, kteří byli v padesátých letech postiženi omezením či znemožněním publikačních příležitostí (včetně exulantů a politických vězňů), představil *Sborník pětadvaceti* (1969, ed. Václav Černý) a téhož roku ještě stačil vyjít sborník *Surrealistické východisko 1938–1968 – UDS* (eds. Stanislav Dvorský, Vratislav Effenberger a Petr Král), který se stal jedním z nadlouho posledních veřejných vystoupení několika generací českých surrealistů.

V padesátých i šedesátých letech se nakladatelství několikrát pokusilo přesáhnout hranici závazného zaměření na českou literaturu 20. století. Jen krátce se udržela edice **Sovětské básníci** (1953–1955, 5 sv., mj. Sergej Jesenin, Štěpán Ščipačev). Na překladovou prózu se soustředila edice **Svět** (1960–1982, 78 sv.), v níž byly pozoruhodnými tituly i autory zastoupeny literatura ruská (Vasilij Aksjonov, Andrej Běllyj), francouzská (od Louise Aragona přes Jeana-Paula Sartra po Alaina Robbe-Grilleta) i americká (Ray Bradbury, John Steinbeck); vyšel zde též *Pokušitel* Hermanna Brocha a první román Samuela Becketta *Murphy*. K neúspěšnějším řadám ČS patřila **Edice ilustrovaných novel** (*EIN*, 1955–1970, 116 sv. č. 1–114, 120, 130), přinášející kratší prózy českých i světových autorů převážně, nikoli však výhradně 20. století. Českou literaturu v edici zastupují mj. Karel Čapek (*Život a dílo skladatele Foltýna*), Karel Matěj Čapek-Chod, Viktor Dyk, Jaroslav Havlíček, Alois Jirásek, Jan Neruda, ze soudobých autorů Hana Bělohradská, Jiří Fried, Jan Kozák, Arnošt Lustig (*Modlitba pro Kateřinu Horovitzovou*), Jan Otčenášek, Jan Procházka, Helena Šmahelová, slovenskou mj. Dobroslav Chrobák či Dominik Tarkar. Ze světové literatury byla do programu edice v padesátých letech zařazena první vydání, popř. nové překlady děl Ivana Bunina (*Mítova láska*), Josepha Conrada (*Hranice stínu*), Henryho Jamese (*Listiny Aspernovy*), Robinsona Jefferse (*Mara*), Françoise Saganové (*Jeden úsměv*), Gertrude Steinové (*Hodná Anna*) či Franze Werfela (*Smrt maloměšťáka*), v šedesátých letech pak mj. Simone de Beauvoirové (*Velice lehká smrt*), Trumana Capoteho (*Snídaně u Tiffanyho*), Borise Pasternaka (*Malá Luversová*), Elsy Trioletové (*Milenci z Avignonu*) a Virginie Woolfové (*K majáku*). Specifickou vnitřní řadou *EIN* byly soubory *Desetí novel*, zařazované obvykle jako každý desátý svazek: většinou šlo o svazky vymezené národně, teritoriálně (*Desetí novel z Asie a Afriky*), popř. časově (ruské novely 19., resp. 20. století).

Hledání a postupné nacházení vstřícnějšího postoje k meziválečné umělecké tradici se projevovalo v edici **Vzpomínky** (1961–1974, 29 sv.), zahrnující memoáry řady významných osobností dosud spíše přehlíženého období. Vznik knihovny předznamenaly již v roce 1959 memoáry Vítězslava Nezvala *Z mého života*, připomínající a mladším čtenářům objevující mnohé podstatné

První sešit memoárů Václava Černého z edice *Vzpomínky* již v roce 1970 nebyl distribuován

Edice Dílna

Edice Otázky a názory

Edice Profily

osobnosti uměleckého života první republiky. Z významnějších svazků v edici vyšly mj. memoáry Heleny Čapkové, Edmonda Konráda, Františka Langera, architekta Karla Honzika, historika umění V. V. Štecha, nakladatele Otakara Štorcha-Mariena a dlouholetého pracovníka nakladatelství *Fr. Borový* Jaroslava Pilze, a také vzpomínky vdovy po Vladislavu Vančurovi Ludmily Vančurové *Dvacet šest krásných let*. Ojedinele do edice pronikly memoáry osobností zahraniční literatury (Simone de Beauvoirová, Ilja Erenburg). Hned svým prvním svazkem, vydávajícím svědectví o jednom z konkrétních případů komunistické justiční zvrůle (*Doznání* Artura Londona), zanikla edice **Dokumenty doby** (1969).

Obtížnost, ale též nezadržitelnost postupného osvobodování literární vědy od stigmat stalinistického období (s úsilím o zachování marxistické filozofie jako základního myšlenkového východiska) dokládá teoretická edice **Dílna** (1959–1971, 38 sv., č. 1–37, č. 34 obsazeno dvakrát, red. A. M. Píša, od 1967 Otakar Mohyla, 1971 s Bohumilem Svozilem). Záměrem jejích zakladatelů bylo vytvořit řadu poskytující čtenářům přehled o vývojových tendencích soudobé literatury a přinášející monografie věnované aktuálním otázkám literární teorie. První svazky se většinou příliš nevzdalovaly schématům padesátých let (Jan Petrmichl: *Patnáct let české literatury*), v tehdejší myšlení o literatuře však rezonovala Kunderova analýza próz Vladislava Vančury *Umění románu* a později zejména některé překladové tituly (mj. *Realismus bez břehů* Rogera Garaudyho či *Shakespearovské črty* Jana Kotta). V šedesátých letech zde nové práce publikovali Miroslav Červenka, Zdeněk Kožmín či Zdeněk Mathauser a edice umožňovala též průhledy do dění ve světových literaturách (Miroslav Drozda, Květuše Hyršlová, Jiří Pechar) i ve světové literární teorii (Michail Michajlovič Bachtin, Roland Barthes, Roman Ingarden, Emil Staiger). Koncem šedesátých let již nebyl distribuován soubor studií Romana Jakobsona *Slovesné umění a umělecké slovo* (v číslování edice byl později nahrazen knihou Clauda Lévi-Strausse *Myšlení přírodních národů*) a zničena byla podstatná

část minimálního nákladu publikace Jana Patočky *Přirozený svět jako filosofický problém*.

Širší pole působnosti si vymezila edice **Otázky a názory** (1958–1970, 74 sv., red. Otakar Mohyla, do 1969 s Janem Kristkem), prostřednictvím analytických i přehledových prací, uměleckých konfesí, esejů, studií či dokumentů soustředěná k modernímu umění 20. století. V knižnici zahrnující různorodé ediční počiny byl zprvu patrný zájem o teoretické myšlení spisovatelů dvacátých a třicátých let, a to prostřednictvím jejich dobových statí a poznámek (E. F. Burian, Josef Čapek, Karel Čapek, František Halas, Adolf Hoffmeister, Vítězslav Nezval, Karel Poláček, Marie Pujmanová, Karel Teige, Vladislav Vančura aj.) i teoretického výkladu (Květoslav Chvatík, Ján Rozner). Druhou větev představovaly publikace reflektující vývoj různých uměleckých druhů – filmu (Jaroslav Boček), televize (sb. *Čtyřikrát o televizi*), dramatu (Peter Karvaš), hudby (Antonín Sychra), architektury (Jiří Gočár, Jiří Kroha, Karel Teige), ale i filozofie (Vítězslav Gardavský, Robert Kalivoda, Lubomír Nový). V menší míře knižnice nabízela překladové tituly: mj. Kafkovy *Aforismy*, *Eseje* Roberta Musila, teoretické práce Ernsta Fischera aj. Portréty především českých autorů přinášela edice **Profily** (1960–1967, 15 sv.), v níž vyšla mj. čapkovská monografie Ivana Klímy, práce Aleše Hamana o Adolfu Branaldovi, Fedora Soldana o Jiřím Wolkerovi, Radko Pytlíka o Jaroslavu Haškovi a ve své době významná publikace Eduarda Goldstückerera *Na téma Franz Kafka*.

Nástup normalizace znamenal nejen změnu ve vedení nakladatelství, ale i v dlouhodobé koncepci jeho edičních plánů. Bezprostředně byla zastavena práce na mnoha chystaných titulech (Škvoreckého román *Tankový prapor* v edici *Hu-Sa*), náklad některých dokončených knih již připravených k expedici byl z větší části zničen (první sešit paměti Václava Černého *Křik Koruny české* v edici *Vzpomínky*, Zahradníčkova sbírka *Znamení moci* v edici *Nová poezie*, zmíněné práce Romana Jakobsona a Jana Patočky v edici *Dílna* aj.), ukončeny byly mnohé profilové řady (*Život kolem nás*, *Hry*, **Dílna**, **Otázky a názory**, **Edice ilustrovaných novel**) a v nakladatelství zavládla opatrná ediční politika. Okruh beletristů (i literárních vědců) se v důsledku emigrace či politicky motivovaných publikačních zákazů zásadně zúžil a až na nápadné výjimky (Ladislav Fuks, Vladimír Páral) nezahrnoval žádnou z nejvýraznějších osobností předchozího období.

Původní beletrie vycházela zejména v obnovených edicích **Žatva** a **České básně**. Jednotlivé svazky však již neměly svá pořadová čísla, což umožňovalo operativní a méně nápadné cenzurní zásahy do edičních plánů. Edice prozaických novinek **Žatva** byla nyní rozdělena na **Velkou řadu** (1970–1995, zjištěno 270 sv.), **Malou řadu**

K titulům, jejichž náklad byl v roce 1970 z větší části zničen, patřil i soubor povídek Ivana Klímy

Bohumil Hrabal a Vladimír Páral se sešli na společné autogramiádě v roce 1988

(1970–1991, zjištěno 169 sv.) a od padesátých let plynule pokračující (a tudíž číslovanou) **Ilustrovanou řadu** (1955–1990, 55 sv.). Mezi prvními svazky obnovené edice v roce 1970 ještě vyšly autorsky upravený soubor *Směšných lásek* Milana Kundery či povídky Petra Chudožilova *Kapři v kvetoucích trnkách*, dále pak v edici do konce osmdesátých let publikovali především Věra Adlová, Eva Bernardinová, Oldřich Daněk, Ota Dub, Václav Dušek, Danielle Dušková (*Bobby*), Jan Dvořák, Josef Frajs, Pavel Francouz, Norbert Frýd, Ladislav Fuks (*Myši Natalie Mooshabrové, Vévodkyně a kuchařka*), Jiří Hanibal, Lenka Hašková, Iva Hercíková (*Jsem nebe*), Karel Houba, Otakar Chaloupka, Josef Kadlec, Václav Kaplický, Vladimír Klevis, Jaromíra Kolárová, Vladimír Körner (*Písečná kosa, Lékař umírajícího času*), Jan Kostrhun (*Svatba století*), Jan Kozák, Jiří Křenek, Marie Kubátová, Jaroslav Matějka (*Náš dědek Josef, Rodáci a odrodilci*), Jiří Medek, Jana Moravcová, Jiří Navrátil, Vladimír Neff, Vladimír Páral (*Profesionální žena*), Vladimír Pazourek, Eduard Petiška, Alexej Pludek (historický román *Rádce velkých rádzů*, ale též román *Vabank*, nevybíravě účtující s ideály pražského jara 1968), Zdeněk Pluhař, Petr Prouza (*Holky a hřbitov*), Vladimír Přibský, Miroslav Rafaj, Roman Ráž (*Prodáváč humoru*), Ludmila Romportlová, Stanislav Rudolf, Ema Řezáčová, Bohumil Říha, Jaroslav Sekera, Marta Staňková, Vojtěch Steklač, Valja Stýblová (*Nenávidím a miluji* či *Skalpel, prosím*), Jan Suchl, Alžběta Šerberová, Helena Šmahelová, Ludvík Štěpán, Jiří Švejda (*Moloch*), Stanislav Vácha, Alena Vrbová a Zdeněk Zapletal

(*Pozdě na hlasitou hudbu, Půlnoční běžci*). Od druhé poloviny sedmdesátých let edice postupně umožnila publikační návrat Bohumilu Hrabalovi (mj. *Postřižiny*), Ivanu Křížovi či Karlu Ptáčnickovi. V osmdesátých letech zde debutovali mj. Radek John (*Džínový svět*), David Jan Novotný (*Jak rodí chlap*), Petr Šabach (*Jak potopit Austrálii*) a Michal Viewegh (*Názory na vraždu*).

Kontinuálně pokračovala i starší čtenářská řada **Klíč**, nadále přinášející nová vydání děl české prózy 20. století. Její autorský okruh a často ani výběr titulů se však příliš nelišil od novinkové *Žatvy*. Dva a více románů, popř. souborů drobnějších próz zde v sedmdesátých a osmdesátých letech publikovali mj. K. J. Beneš, Nina Bonhardová, Ota Dub, Josef Frajs, Ladislav Fuks, Jarmila Glazarová, Radek John, Václav Kaplický, Jaromíra Kolárová, Jan Kostrhun, Jan Kozák, František Kožík, František Kubka, Jarmila Loukotková, Karel Misař, Jana Moravcová, Jan Morávek, Jan Otčenášek, Vladimír Pazourek, Alexej Pludek, Zdeněk Pluhař, František Rachlík, Bohumil Říha, Valja Stýblová, Helena Šmahelová, Josef Toman, Géza Včelička a Alena Vrbová. V polovině osmdesátých let vznikla **Knihovna české prózy 1945–1985** (1985–1990, 55 sv.), jejíž náplní byly reedice významných děl poválečného období, ovšemže se všemi edičními omezeními normalizačního období, zásadně deformujícími zejména obraz prozaické tvorby šedesátých let. V programu knihovny se mísila kritéria literárněhistorická, ideologická i estetická: vedle Fučíkovy *Reportáže psané na oprátce*, románu Václava Řezáče *Nástup*, Kalčíkova *Krále Šumavy* či románu T. Svatopluka *Bez šéfa* zde vyšly i knihy Ladislava Fukse, Bohumila Hrabala (trilogie *Městečko u vody*), Vladimíra Párala, Oty Pavla či úplná historická pentalogie Vladimíra Neffa. Podobné reprezentativní ambice měla **Slovenská knihovna** (1982–1991, 36 sv.), svým názvem odkazující na nedokončenou stejnojmennou řadu vydávanou do roku 1976 v *Odeonu*. Její program byl soustředěn na slovenskou literaturu dvacátého století (Margita Figuli, Peter Jilemnický, Ján Kostra, Ladislav Novomeský, Zuzka Zguriška), z níž upřednostňoval tvorbu soudobou (Peter Andruška, Lubomír Feldek, Anton Hyskiš, Peter Karvaš, Miroslav Válek, vyšel zde i román Petera Jaroše *Tisíciletá včela* a jako poslední svazek již na počátku devadesátých let autobiografie Hely Volanské *Cizí svatba*, vydaná původně samizdatově pod názvem *Concordia*).

Dětem byla určena edice **Zlatý klíček** (1973–1992, 46 sv.), která přinášela jednak klasické tituly (Erbenovy *Pohádky*, Čapkova *Dášeňka*, Drdovy *České pohádky*, Hrubínův *Malý špalíček pohádek*, Petiškův *Pohádkový dědeček* či Werichovo *Fimfárum*, vedle toho *Klapzubova jedenáctka* Eduarda Basse, *Pučálkovic Amina* Jindřicha Plachty či *Poplach v Kovářské uličce* Václava Řezáče), jednak romány a novely pro dospívající čtenářky (*Robinsonka* Marie Majerové, dále mj. Stanislav Rudolf či Valja Stýblová).

Edice Klíč

Edice České básně

tvůrčího okruhu, jednotlivými tituly však byly připomenuty i osobnosti předchozích období (Viktor Dyk, Jan Neruda, Josef Václav Sládek, Antonín Sova). V klasické poezii 19. a zejména 20. století měla své těžiště ojedinelá edice krásných tisků **Bohemia** (1968–1991, 43 sv.; graf. úprava Oldřich Hlavsa); jednotlivé svazky vycházely s ilustracemi Vladimíra Komárka, Františka Muziky, Zdeňka Sklenáře, Karla Svolského, Vladimíra Tesaře, Františka Tichého, Jana Zrzavého ad.

V daných společensko-politických podmínkách si relativně vysokou úroveň i seriózní tvář udržely **Základní** i **Výběrová** řada **Klubu přátel poezie**. Na počátku sedmdesátých let byly sice z již oznámeného edičního plánu staženy sbírky Jana Skácela (*Stracholam*) a Oldřicha Mikuláška (*Agogh*), ještě ovšem vyšel Hiršalův výběr z díla Christiana Morgensterna, texty staré Číny *Tao* (ed. Oldřich Král) či výběr *Poe aneb Údolí neklidu* (jméno překladatele a editora Miroslava Holuba však již nebylo uvedeno). V dalších letech edice přinášela výběry z děl autorit světové literatury (Bertolt Brecht, Marina Cvetajevová, Friedrich Hölderlin, Jacques Prévert, François Villon), popř. antologie básnických směrů (poetická *Magická zrcadla, Francouzský symbolismus*), umožňovala vhledy do exotických literatur (poezie starých Aztéků *Tanec živlů* v edici Vladimíra Mikeše aj.) a nadále se věnovala odkazu starších generací (Karel Hynek Mácha, Viktor Dyk, Karel Hlaváček, Vítězslav Nezval). Jedna ze čtyř knih *Základní řady* byla každoročně vyhrazena soudobé české tvorbě; tak se do edice prosadili František Nechvátal, Josef Rybák, Ivan Skála, Donát Šajner, Jiří Taufer aj. V osmdesátých letech *Základní řadu* nahradil **Zlatý fond poezie** (1985–1991, 41 sv.) s pozoruhodným výběrem zejména překladové poezie (Charles Baudelaire, Jean Arthur Rimbaud, François Villon, Robinson Jeffers, Dylan Thomas, Zábranova edice díla Lawrence Ferlinghettiho

Novinky české poezie se objevovaly především v obnovené edici **České básně** (1972–1997, 141 sv., red. do 1981 Miroslav Florian, 1983–1989 Milan Blahynka a Ivan Skála, 1985–1989 Miloš Pohorský, 1986–1988 Petr Bílek, 1989 Jiří Žáček, od 1994 Karel Šiktanc). Její autorský okruh byl v normalizačním období relativně úzký: mezi přibližně čtyřiceti básníky počtem vydaných titulů vynikají aktivně prorežimní spisovatelé starší a střední generace (Karel Boušek, Miroslav Florian, Jan Pilař, Josef Rybák, Donát Šajner aj.), uplatnili se však i mladší autoři (Michal Černík, Václav Hons, Vladimír Janovic, Jana Moravcová, Josef Peterka, Petr Skarlant, Karel Sýs, Josef Šimon, Jiří Žáček). Až v osmdesátých letech byly do programu edice zařazeny sbírky Oldřicha Mikuláška (mj. *Žebro Adamovo*) a Jaroslava Seiferta (*Morový sloup, Býti básníkem*). Od konce šedesátých let vycházela dárková „kolibří“ edice **Prstýnek** (1968–1991, 59 sv.), zahrnující básnické výběry zejména soudobých autorů tradičního

Čtu báseň, která nekončí aj.). Podobným způsobem jako *Základní řada* byla koncipována i nyní již nečíslovaná *Výběrová řada*. Vedle výborů a skladeb klasiků světové poezie (Alexandr Blok, George Gordon Byron, Sergej Jesenin, Francesco Petrarca, Rainer Maria Rilke, Paul Verlaine, Walt Whitman v překladu Ivana Skály) byly zařazeny mj. výbory z tvorby Roberta Gravesa (ed. Pavel Šrut) či Bulata Okudžavy (ed. Petr Kovařík), zastoupena byla i česká poezie 20. století (Konstantin Biebl, Vladimír Holan, Josef Hora, František Hrubín, Josef Kainar, Stanislav Kostka Neumann, Vítězslav Nezval, Jiří Orten, ze soudobých autorů Miroslav Florian, Josef Hanzlík, Josef Peterka, Jan Pilař, Karel Sýs, Jarmila Urbánková, Oldřich Vyhlídal, Jiří Žáček aj.), avšak pokus o obnovení tradice aktuálních *Básnických almanachů* ztroskotal po dvou ročnících (1973–1974). Také ve *Výběrové řadě* vycházely antologie (*Antická inspirace*, výbor z arabské poezie *Cestou karavan*, milostná lyrika starého Egypta v souboru *Dávné písně lásky*, výbor německé poezie osmi staletí *Beránci vlci* v překladu a edici Ivana Wernische, také však antologie k 60. výročí VŘSR *Souhvězdí Aurory* apod.). Zařazeno bylo několik biografí či beletrizovaných životopisů (André Maurois: *Ariel aneb Shelleyho život*, *Životopis lorda Byrona*; Jindřich Štyrský: *Život J. A. Rimbauda*). V roce 1982 do *Výběrové řady* vstoupila původně samostatná edice pěti-svazkových kolekcí soudobé české poezie **Knižnice Pegás** (1979–1981, 15 sv. ve 3 kolekcích, posléze do roku 1990 v rámci *Výběrové řady* KPP po 2–3 svazcích ročně).

Značnou pozornost věnovalo nakladatelství reprezentativní edici **Slunovrat** (1971–1991), jejímž posláním bylo zpřístupňovat základní fond českého literárního dědictví, zejména tvorbu 19. a první poloviny 20. století; jen ojediněle se objevovaly svazky věnované starším obdobím. Edice vycházela ve čtyřech řadách. Do **Velké řady** (103 sv.), zahájené *Babičkou* Boženy Němcové, byly zařazovány především romány (Karel Čapek, Jan Drda, Jaroslav Havlíček, Alois Jirásek, Teréza Nováková, Karel Poláček, Marie Pujmanová, Karel Václav Rais, Václav Řezáč, Karolina Světlá, Vladislav Vančura, také tři romány

Dlouholetý ředitel a šéfredaktor Československého spisovatele Jan Pilař začten do své knihy z edice Prstýnek

Výbor z díla E. A. Poea připravený pro Klub přátel poezie sice v roce 1972 mohl vyjít, jméno editora Miroslava Holuba však uvedeno být nesmělo

Zlatý fond Klubu přátel poezie

Antonína Zápotockého či *Král Šumavy* Rudolfa Kalčíka), zatímco **Malá řada** (62 sv.) obvykle přinášela novely a povídkové soubory (z výše nejmenovaných autorů 20. století např. Emil František Burian, Josef Čapek, Jaromír John, Jan Otčenášek, Jan Weiss aj.). Poezie byla soustředěna do **Básnické řady** (18 sv.), vydávané volnějším tempem (Petr Bezruč, Karel Havlíček Borovský, Josef Kainar, Jan Kollár, Jan Neruda, Vítězslav Nezval, Jiří Wolker aj.), a **Ilustrovaná řada** (44 sv.) kladla důraz na výtvarný doprovod (Eduard Bass, Karel Čapek, Jaroslav Hašek, Ignát Herrmann; ilustrace Cyrila Boudy, Josefa Lady, Kamila Lhotáka, Františka Tichého aj.). V polovině sedmdesátých let ČS převzal edici **Národní knihovna** (původně 1949–1952 v *>Orbisu* sv. 1–37, poté 1953–1973 v *SNKLHU* a *>Odeonu* sv. 38–89; v ČS 1975–1981 11 sv. č. 90–100), v jejíž ediční radě v této době působili Vladimír Forst, Miloš Pohorský, Ladislav Štoll a Štěpán

Vlašín. Precizně připravované svazky tradiční edice nabídly nyní mj. soubory děl Otokara Březiny, Františka Gellnera a Františka Halase, Vančurovy *Obrazy z dějin národa českého* a prózy Karla Čapka, Marie Pujmanové, Julia Zeyera aj.; na ediční přípravě se podíleli Vladimír Justl, Břetislav Štorek aj.

Nesvobodné vydavatelské podmínky a ambice prominentů soudobého literárního života stály i za proměnou koncepce vydávání řad autorských **Spisů**. Některé rozpracované projekty byly opuštěny (*Výbor z díla Karla Teiga*) nebo nadlouho přerušeny (*Dílo Františka Halase*), popř. předčasně ukončeny (prozaické a dramatické *Dílo Františka Hrubína* či *Dílo Jaroslava Seiferta*, na které ve druhé polovině osmdesátých let navázala volná řada souborných vydání autorových sbírek). Po výběrové radě **Karel Čapek. Výbor z díla** (1972–1975, 10 sv., red. Miroslav Halík) zahájil ČS na počátku osmdesátých let rozsáhlý soubor **Spisů Karla Čapka** (1980–1995, 24 sv. + dodatky ke sv. 14–19, red. rada Hana Kučerová, Emanuel Macek, Miloš Pohorský, Bohumil Svozil, Jarmila Víšková, od 1991 red. rada neuváděna), do něhož bylo po převratu možné zahrnout původně cenzurované texty. Na starší řadu *Spisů Jaroslava Haška* navázal ještě v sedmdesátých letech pětisvazkový **Výbor z díla Jaroslava Haška** (1977–1982, 5 sv.), po stejnojmenných řadách z padesátých let začal ČS znovu vydávat **Spisy Ivana Olbrachta** (1973–1984, 14 sv., red. rada Ludmila Lantová, Emanuel Macek, Miloš Pohorský, Bohumil Svozil) a **Spisy Vladislava Vančury** (1984–1989, 7 sv., red. rada Milan Blahynka, Jiří Holý, Emanuel Macek, Miloš Pohorský, Jarmila Víšková a Milan Zeman, do 1985 též Milan Pávek, od 1985 Bohumil Svozil) a kontinuálně pokračovala edice **Díla Vítězslava Nezvala**. Nově vznikly řady **Básnické dílo Viléma Závady** (1972–1979, 5 sv., ed. Josef Rumler, 1979 Vladimír Novotný); **Výbor z díla Boženy Němcové** (1974, 3 sv., ed. Miloš Pohorský); **Výbor z díla Fráni Šrámka. Čtenářský soubor**

(1977–1978, 3 sv.) a později též **Spisy Václava Řezáče** (1986–1989, 3 sv., red. rada Jiří Holý, Dobrava Moldanová, Radko Pytlík, Bohumil Svozil, Jarmila Víšková). V osmdesátých letech se nakladatelství přiklonilo ke koncepci výběrových řad a postupně zahájilo vydávání **Vybraných spisů Miroslava Floriana** (1981–1983, 3 sv., red. Milan Blahynka); **Vybraných spisů Ivana Skály** (1982–1986, 5 sv., red. Vítězslav Ržounek); **Vybraných spisů Jiřího Tauerera** (1983–1986, 4 sv.); **Vybraných spisů Jana Kozáka** (1983–1987, 5 sv.); **Vybraných spisů Zdeňka Pluhaře** (1983–1988, 6 sv.); **Vybraných spisů Miloše Václava Kratochvíla** (1984–1988, 4 sv.); **Vybraných spisů Josefa Rybáka** (1984–1988, 4 sv.); **Vybraných spisů Bohumila Říhy** (1984–1988, 7 sv.); **Vybraných spisů Jarmily Glazarové** (1986–1989, 4 sv.); **Vybraných spisů Jana Pilaře** (1986–1990, 4 sv., red. Kateřina a Milan Blahynkovi); **Vybraných spisů Václava Kaplického** (1987–1989,

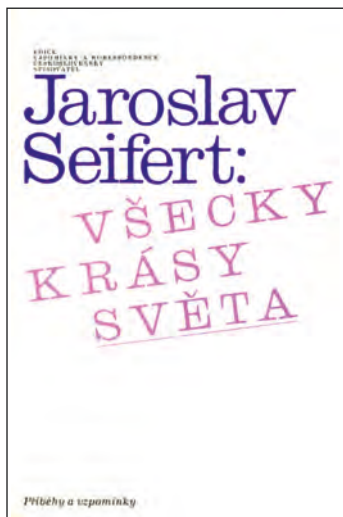

Edice Slunovrat

2 sv.) a **Vybraných spisů Josefa Kainara** (1987–1990, 3 sv., red. Miloš Pohorský). Obvykle dvou až třísvazkové čtenářské soubory děl autorů 19. i 20. století zahrnuje edice **Klenotnice** (1980–1988, 19 sv.), do níž redakce zařadila **Čtenářský soubor díla Karla Nového** (1980, 3 sv.); **Čtenářský soubor díla Jana Nerudy** (1981–1983, 2 sv.); **Čtenářský soubor díla Marie Majerové** (1982, 3 sv.); **Čtenářský soubor díla Marie Pujmanové** (1983, 2 sv.); **Dílo Karla Havlíčka Borovského** (1986, 2 sv.); **Dílo Karla Hynka Máchy** (1986, 2 sv.); **Povídky Jaroslava Haška** (1988, 2 sv.); **Konfese a konfrontace S. K. Neumanna** (1988, 2 sv.) a také třetí svazek nové edice výběru **Her V+W** (1985).

Původní memoárová edice *Vzpomínky* nabízela od roku 1976 pod rozšířeným názvem **Vzpomínky a korespondence** (1976–1992, 25 sv.) relativně různorodé publikace od memoárů (mj. první, cenzurované vydání vzpomínek Jaroslava Seiferta *Všecky krásy světa*, memoáry ředitele ČS Jana Pilaře *Sluneční hodiny*, dále kniha Heleny Čapkové *Moji milí bratři* či lékařské vzpomínky Jiřího Pejši) přes výběry z korespondence (Jaromír John, Vítězslav Nezval, Jiří Wolker) až k životopisným kolážím (Eduard Bass, Jan Werich). Po roce 1989 zde vyšly knihy rozhovorů Jiřího Lederera *České rozhovory* a A. J. Liehma *Generace* a edici symbolicky uzavřelo třetí, již necenzurované vydání Seifertových vzpomínek.

Publikace z oblasti literární vědy a kritiky v sedmdesátých letech bezvýhradně odpovídaly normalizačním limitům i akcentům. Specializovaná edice **Kritické rozhledy** (1972–1990, **velká řada** 64 sv., **malá řada** 20 sv.) přinášela v tomto období studie či soubory statí zakladatelů české marxistické literární vědy (Kurt Konrad, Zdeněk Nejedlý, Stanislav Kostka Neumann, Ladislav Štoll, Eduard Urx, Bedřich Václavěk) i jejich soudobých oficiálních představitelů (Milan Blahynka, František Buriánek, Vladimír Dostál, Jiří Hájek, Josef Hrabák, Hana Hrzalová, Jaromíra

Cenzurované memoáry Jaroslava Seiferta vyšly v edici Vzpomínky a korespondence

Edice Kritické rozhledy

Nejedlá, Václav Pekárek, Oldřich Rafaj, Vítězslav Ržounek, Jaroslav Sekera, Štěpán Vlašín, Milan Zeman), dále překlady z děl sovětské literární vědy a estetiky (Anatolij Vasiljevič Lunačarskij, Dmitrij Fjodorovič Markov, Leonid Novyčenko aj.) a jen ojediněle i práce tolerovaných osobností stojících mimo marxistická východiska (Otakar Hostinský, F. X. Šalda). Postupné rozšiřování autorského zázemí přineslo několik publikací více soustředěných k vlastnímu předmětu výzkumu, a pozvedlo tak odbornou úroveň knižnice (Karel Horálek, Karel Krejčí, Marie Kubínová, Jarmila Mourková, Zdeněk Pešat, Radko Pytlík, Bohumil Svozil, Vladimír Štěpánek). V osmdesátých letech také přibývalo studií kritiků a teoretiků střední generace (Jan Adam, Petr Bílek, Vladimír Kolár, Jiří Pavelka, Josef Peterka) a koncem desetiletí zde vyšla kolektivní monografie *Kniha o Čapkovi*. V roce 1990 edici uzavřely vančurovské studie Jiřího Holého *Práce a básnivost*.

Monografie českých literátů 20. století soustředila edice **Portréty spisovatelů** (1975–1991, 42 sv., do 1989 red. Vítězslav Ržounek). Autorský okruh edice i výběr portrétovaných osobností, mezi nimiž převažovaly autority socialistického realismu různých generací, byly do značné míry rovněž ovlivněny kritérii soudobé kulturní politiky a literární vědy. Milan Blahynka se zabýval dílem Miroslava Florianiana, Vítězslava Nezvala a Jana Pilaře, František Buriánek tvorbou Jarmily Glazarové, Jiřího Marka a Fráni Šrámka, Josef Hrabák dílem Františka Kožíka, Miloše V. Kratochvíla, Jiřího Křenka a Karla Nového, Hana Hrzalová tvorbou Jana Kozáka či Bohumila Říhy, Vítězslav Ržounek se věnoval Janu Otčenáškoví a Ivanu Skálovi, zařazeny byly též biografie Josefa Rybáka, T. Svatopluka, Donáta Šajnera či Antonína Zápotockého. Dílem Jaromíra Tomeč-

ka se zabývala Sylva Bartůšková, o Norbertu Frýdovi psala Věra Menclová, o Valje Stýblové Dobrava Moldanová, o Františku Hrubínovi Josef Strnadel, o Marii Kubátové a Jarmile Loukotkové Josef Valouch a první oficiálně vydanou monografii věnovanou Bohumilu Hrabalovi připravil Radko Pytlík. Již v polistopadovém období edici uzavřela monografie Zdeňka Pešata o Jaroslavu Seifertovi.

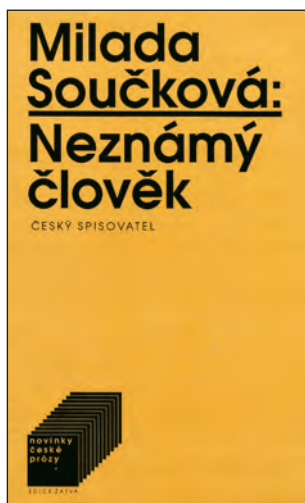
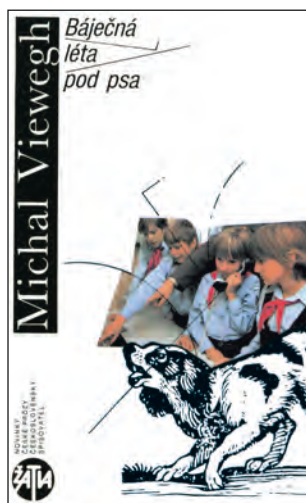
O pružnější reakci na aktuální otázky soudobé literární komunikace se ve druhé polovině osmdesátých let pokoušely útlé svazky edice **Puls** (Poezie – Umění – Lite-

ratura – Současnost, 1985–1991, 32 sv. č. 1–31, 33). Vedle publikací, jejichž autoři nebyli schopni či ochotni opustit ideologické pojetí literární vědy (Hana Hrzalová, Jaromíra Nejedlá) a které již v osmdesátých letech působily anachronicky (Milan Blahynka: *Čas básnických syntéz*; Josef Peterka: *Teoretické otázky rozvoje socialistického realismu*), vycházely v edici autorské konfese (Miroslav Holub: *Maxwellův démon čili O tvořivosti*, též Jaroslav Čejka, Jan Kostrhun, Jiří Marek, Petr Skarlant), někdy koncipované dialogicky (Petr Bílek se Zdeňkem Zapletalem, Emil Charous s Lubomírem Feldekem), a studie či eseje obvykle věnované konkrétním literárním druhům, žánrům a typům (Břetislav Hodek o detektivní próze, Ondřej Neff o sci-fi, Radko Pytlík o literatuře faktu, též Jiří Pechar, Oldřich Sirovátka, Jaroslav Vostrý), popřípadě různým literárněvědným východiskům a metodám (Aleš Haman, Miroslav Petrušek, Pavel Vašák). Jako poslední svazek edice vyšla stať Petra A. Bílka o básnické „generaci osamělých běžců“ osmdesátých let. Nejpodstatnější odborné práce (*Hledání románu* Daniely Hodrové, *Román mezi modernami* Jaroslavy Janáčkové, *Znamení zrodu* Vladimíra Macury či *Otázky literárního překladu* Jiřího Pechara) však v této době ČS vydával mimo edice.

Změna společenské situace po listopadu 1989 se sice v ediční politice ČS projevila záhy, nicméně ještě v roce 1990, tedy v době, kdy nově vznikající nakladatelství využívala mohutného čtenářského zájmu o dosud zapovězené a pronásledované autory, naplňoval ČS původní smluvní závazky a vydával díla, s jejichž úspěchem na trhu již nemohl počítat (knihy Jana Pilaře, Karla Sýse aj.). Ačkoli se podařilo snížit náklad takových titulů a ediční plány narychlo obohatit o čtenářsky atraktivnější svazky (Eva Kantůrková, Ivan Klíma, Pavel Kohout, též např. nové vydání *Doznání* Artura Londona), výkyvy na knižním trhu a posléze rozpad dosavadní distribuční sítě (Knižní velkoobchod i podniky Kniha) ekonomickou situaci nakladatelství zásadně poznamenaly. V dalších letech se ediční plány přizpůsobily situaci a do stávajících edic byly zařazovány knihy autorů dosud samizdatových a exilových (v *Žatvě* nyní publikovali Jan Beneš, Ota Filip, Josef Jedlička, Eda Kriseová, v **Klubu přátel poezie** např. Ivan Blatný, Antonín Brousek, Josef Hirschal, Karel Šiktanc a Ivan Wernisch, v **Českých básních**, jejichž vedení posléze převzal Karel Šiktanc, mj. Ivan Jelínek a Petr Kabeš, v zanikající edici **Bohemia** Ivan Diviš apod.). Současně se ČS nezříkal svých autorů z osmdesátých let (Petr Prouza, Zdeněk Zapletal) a publikační možnosti nabídl beletristům méně známým či dosud neetablovaným (Daniela Hodrová: *Théta*; Michal Viewegh: *Báječná léta pod psa*; z básníků např. Petr Borkovec či Václav Jamek). Proměňující se podmínky nakladatelského podnikání i snaha vedení ČS vyhovět různorodým zájmům široké čtenářské obce však postupně přehradily cestu k osobitější ediční koncepci. Především z ekonomických důvodů byla

Edice Puls

Edice Žatva

posílena edice **Spirála**, v níž i nadále vycházela populární literatura v rozpětí od próz Vlasty Javořické přes detektivní romány např. k autobiografii manželky amerického prezidenta Nancy Reaganové. Nově byla založena edice **Vlasta** (1993–1994, 16 sv., mj. Charlotte Brontëová, Francis Scott Fitzgerald, Jindřiška Smetanová), na niž navázala **Knihovna moderní ženy** (1994–1995, 6 sv., mj. Iva Hercíková, Michal Viewegh). Tradiční poslání ČS, tedy vydávání původních novinek, mělo být vedle dlouhodobých edic *Žatva* a *České básně* naplňováno též prostřednictvím nových knižnic **Česká poezie** (1995–1997, 6 sv.), v níž publikovali mj. Alena Nádvoříčková, Jiří Rulík a Božena Správcová, a **Česká próza** (1995–1997, zjištěno 9 sv.), kde jako prozaikové debutovali Petr Motýl a Věra Nosková a kde dále publikovali mj. Zuzana Brabcová, Petr Odillo Stradický ze Strdic i autoři starší generace Viktor Fischl a František Kautman. Původní experimentální tvorba byla vyhrazena edici **Imagena** (1992–1995, 8 sv., red. Vladimír Novák), jež přinesla díla Karla Miloty, Petra Rákose, Martina Reinera ad. Krátce po vydání prvního svazku zanikla ediční řada **Svět** (1994–1995, 2 sv.) i navazující **Světová próza** (1995–1996, 3 sv.).

Namísto dosavadních teoretických řad vznikla počátkem devadesátých let knižnice **Orientace** (1991–1996, 19 sv.), přinášející jednak původní odborné práce z oblasti filozofie (Václav Bělohradský, Karel Kosík, Pavel Kouba), literární vědy (Růžena Grebeníčková, Květoslav Chvatík, Mojmír Otruba, Sylvie Richterová) a historie, jednak soubory studií a esejů osobností starších generací (Václav Černý, Jan Grossman, Závěš Kalandra, Jan Patočka). Příležitostně byly zařazovány i překlady (Albert Camus). Studie a eseje drobnějšího rozsahu soustředila edice **Svazky** (1995–1997, 5 sv., mj. úvaha Evy Kantůrkové *Nad Paměťmi Václava Černého*).

S výjimkou **Spisů Karla Čapka** nakladatelství nyní nepokračovalo v původních řadách zahájených v předchozích desetiletích, vypravilo však **Dílo Jana Zahradníčka** (1991–1995, 3 sv., eds. Mojmír Trávníček a Radovan Zejda), zahájilo **Spisy Jiřího Ortena** (1992–1997, 5 sv., ed. Marie Růt Křížková; sv. 6 vydala roku 1999 *Mladá fronta*, sv. 7 roku 2002 *Paseka* a sv. 9 roku 2012 *Torst*) a přispělo do sou-

borného **Díla Jiřího Koláře** (1994–1995, 2 sv. č. 6 a v koedici sv. 4, red. Vladimír Karfík, pův. v *>Odeonu* 1992–1993 sv. 1 a 3, dále v *>Mladé frontě* 1997–1999 sv. č. 2, 7 a sv. chybně znovu ozn. č. 6, a konečně v *Pasece* 2000–2002 sv. č. 5, 8, 9 a 11).

Posledním závažným projektem *Českého spisovatele* byla široce koncipovaná řada **Česká knižnice** (1997), která měla v edičně precizně připravených svazcích představit nejpodstatnější díla české literární historie. ČS však stihl vydat jen první dva svazky (Karel Hynek Mácha, Karel Toman); poté se edice ujalo *Nakladatelství Lidové noviny* a od roku 2009 nakladatelství *Host*. Zánik *Českého spisovatele* přečkal i **Klub přátel poezie**, který roku 1998 obnovila *>Mladá fronta* a v jehož vydávání v letech 2001–2005 pokračovala *Paseka*.

Edice Orientace

Náklady prozaických novinek v edici *Žatva* se obvykle pohybovaly mezi 10 000 a 50 000 výtisky, ojediněle i výše. V počtu 20 000–60 000 výtisků vycházela nová vydání úspěšných titulů v edici *Klíč*, avšak např. výbor povídek Oty Pavla *Zlatí úhoři* dosáhl v této řadě 136 000 výtisků (celkem více než 200 000) a román Radka Johna *Memento* 200 000 výtisků (celkem 270 000). Jednotlivé svazky edice *Život kolem nás* vycházely v šedesátých letech v rozmezí 8000–28 000 výtisků, avšak např. *Opožděné reportáže* Ladislava Mňačka zde vyšly v nákladu 90 000 výtisků. Výše nákladů odpovídala předpokládanému ohlasu konkrétního díla: ve vyšších nákladech proto vycházely knihy Bohumila Hrabala (*Ostře sledované vlaky* v šedesátých letech vyšly celkem čtyřikrát v celkovém nákladu 170 000 výtisků, povídkový výbor *Můj svět* dosáhl roku 1988 v jediném vydání 120 000 výtisků a dlouho očekávaný román *Obsluhoval jsem anglického krále* vyšel roku 1989 nejprve v souboru *Tři novely* v nákladu 190 000 výtisků a o rok později samostatně v nákladu 140 000) a Vladimíra Párala (*Válka s mnohozvířetem* dosáhla ve dvou vydáních celkem 180 000 výtisků). Kunderův *Žert* vyšel v šedesátých letech celkem třikrát (v součtu 120 000 výtisků), básnická sbírka *Monology* téhož autora v pozměňovaných vydáních čtyřikrát (celkem 66 000 kusů). Knihy *Základní řady Klubu přátel poezie* vycházely v nákladu 20 000–30 000 výtisků, knihy *Výběrové řady KPP* nejčastěji v rozpětí 10 000–20 000 výtisků. Edice *České básně* se obvykle držela nákladu 1000–4000 výtisků. Vyšších nákladů dosahovaly v padesátých letech knihy Vítězslava Nezvala (20 000–30 000, *Zpěv míru* 60 000) a později zejména jednotlivá vydání sbírek a výborů Jaroslava Seiferta: v šedesátých letech až 20 000 výtisků, sbírka *Býti básníkem* vyšla v osmdesátých letech ve dvou vydáních v celkovém nákladu 60 000 výtisků, memoáry *Všecky krásy světa* dosáhly ve dvou vydáních celkem 70 000 výtisků (u necenzurovaného třetího vydání v ČS není náklad uveden). Knihy edice *Slunovrat* vycházely ve značném rozpětí

15 000–70 000, některé tituly až 100 000 (Karel Schulz: *Kámen a bolest*, celkem ovšem v ČS přes 400 000, *Vesnický román* Karoliny Světlé ve dvou vydáních 180 000). Přeložené knihy v *Edici ilustrovaných novel* byly tištěny v nákladu 15 000, někdy okolo 20 000 výtisků. Knihy *Edice humoru a satiry* vycházely v nákladu 10 000–30 000, o něco výše dosahovala nástupnická edice *Hu-Sa* (Horníčkovy *Dobře utajené housle* v pěti vydáních celkem 200 000 výtisků), v součtu téměř 400 000 výtisků dosáhl do různých edic ČS zařazený román Karla Poláčka *Bylo nás pět*. Mezi 50 000 a 100 000 výtisků se běžně pohybovaly tituly edice *Spirála*. Knihy edice pro děti *Zlatý klíček* vycházely nejčastěji v 30 000–50 000 výtiscích, výrazně vyšší náklady byly dopřány titulům školní četby (*Robinsonka* Marie Majerové vyšla v této řadě v téměř 450 000 výtiscích), bezmála třisetitisícového nákladu dosáhl *Pohádkový dědeček* Eduarda Petišky. Svazky teoretické edice *Dílna* vycházely počátkem šedesátých let v nákladu 2000–6000 výtisků, který se nicméně postupně snižoval k 1200–3000 kusům. V širším rozpětí se v téže době pohybovala edice *Otázky a názory* (2000–10 000). Řada *Kritické rozhledy* v normalizačním období jen málokdy překonala obvyklý náklad 1000–2000 výtisků.

V roce 1949 převzal ČS od *Evropského literárního klubu (ELK)* časopis *Literární noviny*, který se tak stal jeho nakladatelským zpravodajem. List, jehož poslední ročníky redigoval **Donát Šajner**, zanikl v roce 1951. Z *ELK* převzal ČS v červenci 1949 též vydávání měsíčníku *Růst*, které však hned v listopadu téhož roku ukončil. V letech 1950–1953 v ČS vycházel časopis *Var* spjatý s osobností Zdeňka Nejedlého (nepravidelně vycházející list řídil **Václav Pekárek**). Informace o autorech a připravovaných titulech poskytoval nejprve oběžník *Kulturní služba* (zjištěn 1950–1951, odpovědný redaktor **František Kautman**), poté *Zprávy – Recenze – Informace o knihách a autorech nakladatelství Československý spisovatel* (1953) a roku 1954 vznikl tištěný nakladatelský bulletin *O knihách a autorech*, který vycházel s proměnlivou periodicitou až do roku 1990 (v letech 1959–1960 byl společným listem ČS a bratislavského nakladatelství *Slovenský spisovatel*); redigovali ho postupně **Ladislav Hruška**, **Karel Dostál**, **Ladislav Malý**, **Jiří Filip**, **Vilém M. Nejtek** a **Rajka Tognerová**. Současně se vznikem *Klubu přátel poezie* vznikl i klubový čtvrtletník *Listy KPP*, jehož hlavním úkolem byla propagace vydávaných titulů; ve druhé polovině šedesátých let však časopis toto zadání významně překročil. K dlouhodobě působícím redaktorům zpravodaje patřili **Josef Brukner**, **Zdenka Bláhová** a **Olga Hrivňáková**.

Po celou dobu své existence vydával prostřednictvím ČS svá periodika Svaz československých spisovatelů (SČSS); informace o účasti nakladatelství se ovšem v tíráži objevovaly jen u některých titulů (například ke svazovému měsíčníku *Nový život* se ČS při různých příležitostech od počátku hlásil, v tíráži nicméně uveden není). Na deník SČSS *Lidové noviny* (1949–1952), který pod vedením **Jana Drdy** zanikl především z ekonomických důvodů počátkem roku 1952, navázal od února téhož roku týdeník *Literární noviny* (1952–1967). V padesátých letech a na počátku let šedesátých byl tento list pouze věrným obrazem dobového literárního života (řídil jej nejprve **František Branislav**, od roku 1954 **Jan Pilař** a od roku 1959 **Josef Rybák**), v šedesátých letech se však pod vedením **Milana Jungmanna** postupně

proměňoval v sebevědomý, aktuální a čtenářsky žádaný časopis svým záběrem přesahující od literatury k obecnějším publicistickým tématům. Po IV. sjezdu SČSS, jehož účastníci se v mnoha diskusních příspěvcích kriticky vymezili vůči komunistické kulturní politice, odebraly stranické orgány koncem září 1967 týdeník spisovatelskému svazu a jeho vydáváním pověřily Ministerstvo kultury. V souvislosti s nastupujícím reformním hnutím pražského jara však začal SČSS namísto původního týdeníku vydávat v obdobné grafické úpravě časopis *Literární listy* (1968, redakci řídili **Dušan Hamšík** a **Milan Jungmann**), který v listopadu 1968 pod Jungmannovým vedením změnil název na *Listy* (1968–1969). Od poloviny padesátých let vydával ČS svazový měsíčník *Host do domu* (1954–1970), jehož redakce sídlila v Brně. Zatímco pod vedením šéfredaktora **Bohumíra Macáka** se časopis příliš nevyhykal dobovým normám, od roku 1963, kdy byl šéfredaktorem jmenován básník **Jan Skácel**, se proměnil v literárně i žurnalisticky živé a inspirativní periodikum (v posledních dvou ročnících vedl jeho redakci **Jan Trefulka**). Po celá šedesátá léta vydával ČS obsáhlý svazový měsíčník *Plamen* (redigoval jej **Jiří Hájek**, od roku 1968 **Karel Kostroun**) a také generační a skupinové časopisy. Měsíčník *Tvář* (1964–1965; 1968–1969) se během několika prvních čísel vyhranil v literárně i společensky kritický časopis, jehož redakce důsledně odmítala tehdy závazná ideologická východiska uměleckých, uměleckokritických i občanských postojů. Šéfredaktorem *Tváře* byl v roce 1964 **František Vinant** a od roku 1965 **Jan Nedvěd**; určující vliv na obsah i profil listu měli členové redakčního kruhu (mj. Bohumil Doležal, Jiří Gruša, Václav Havel, Jan Lopatka, Emanuel Mandler, později též Ladislav Hejdaňek, Jiří Němec či Andrej Stankovič). Krátce po prvním zastavení *Tváře* vydal SČSS úvodní číslo *Sešitů pro mladou literaturu* (1966–1969, od 1968 s názvem *Sešity pro literaturu a diskusi*, vedoucím redaktorem byl **Petr Kabeš**), avšak i tento měsíčník záhy překročil vymezené hranice a v roce 1969 byl stejně jako *Tvář* zastaven. V roce 1969 vydal v Čs. spisovateli nově založený republikový Svaz českých spisovatelů (tzv. Seifertův) první a až do roku 1989 jediné číslo surrealistické revue *Analogon*. Mimo souvislost s profesními svazy vydával ČS teoreticko-kritickou revue *Orientace* (1966–1970), kterou postupně řídili **Milan Schulz** a **Jaroslav Putík**.

V normalizačním období zajišťoval ČS pro nový Svaz českých spisovatelů (tzv. Kozákův) vydávání *Literárního měsíčníku* (1972–1990), dlouhodobě řízeného **Oldřichem Rafajem**, a po osamostatnění od časopisu *Tvorba* též vydávání týdeníku *Kmen* (1988–1990), který v té době řídil **Karel Sýs**; v roce 1990 pro nástupnické Sdružení českých spisovatelů ČS ještě krátce vydával i nástupnické časopisy *Literární revue* a *Tvar*. V roce 1990 vydal ČS první čísla časopisu *Iniciály*, připravovaného již od léta 1989 jako publikační zázemí pro novou generaci mladých autorů.

Ceny nakladatelství *Československý spisovatel* byly udíleny v letech 1960–1970 v kategoriích Próza, Poezie, Za výtvarnou spolupráci, od roku 1961 též v kategorii Literární věda, v letech 1965–1967 též v kategorii Překlad, v letech 1967–1970 byla editorům udílena Cena A. M. Piší. V letech 1964–1970 byli někteří autoři odměňováni prémie ve formě stipendia Českého literárního fondu. Tradice nakladatelských cen byla obnovena v letech 1974–1989 v kategoriích Próza, Poezie, Literární věda, Výtvarná a grafická tvorba, od roku 1980 byla udílena Čestná uznání, a to jak autorům, tak spolupracujícím podnikům.

EDIČNÍ ŘADY

Epilion (1949–1950); Zlatokvět, řada 2 (1949–1950); Život (1949–1950); Národní klenotnice (1949–1952); Svět (1949–1952); Kritická knihovna (1949–1958); České básně (1949–1964); Žatva (1949–1967); Knihovna Lidových novin (1950); Pantheon, řada 2 (1950); Knihovna klasiků (1950–1952); Díla (1950–1953); Knihy o knihách (1950–1955); Knihovnička Varu (1950–1957); Milé knížky (1950–1957); Ráj knihomilů (1950–1958); Knižnice národních umělců československých (1951); Nová směna (1951); Knihovna čtenářské obce ČS (1951–1952); Postavy a dílo (1951–1959); Českoslovenští spisovatelé ve fotografii (1952–1959); Sovětští básníci (1953–1955); Odkaz (1953–1963); Průkopníci (1954); Edice ilustrovaných novel (1955–1970); Edice humoru a satiry (1956–1966); Otázky a názory (1958–1970); Dílna (1959–1971); Profily (1960–1967); Život kolem nás (1960–1970); Svět (1960–1982); Vzpomínky (1961–1974); Malá edice poezie (1961–1989); Klíč (1961–1991); Klub přátel poezie (1961–1995); Hry (1964–1968); Spirála (1964–1995); Malá edice prózy (1965–1971); Krásné tisky (1966–1967); Hu–Sa (1966–1992); Nová próza (1967–1970); Nová poezie (1968–1971); Bohemia (1968–1991); Prstýnek (1968–1991); Dokumenty doby (1969); Žatva (1970–1995); Slunovrat (1971–1991); Kritické rozhledy (1972–1990); České básně (1972–1997); Zlatý klíček (1975–1992); Národní knihovna (1975–1981); Portréty spisovatelů (1975–1991); Vzpomínky a korespondence (1976–1992); Knižnice Vítězství (1979–1980); Knižnice Pegas (1979–1981, dále do 1990 jako součást Výběrové řady Klubu přátel poezie); Klenotnice (1980–1988); Slovenská knihovna (1982–1991); Knihovna české prózy 1945–1985 (1985–1990); Puls (1985–1991); Orientace (1991–1996); Imagen (1992–1995); Vlasta (1993–1994); Knihovna moderní ženy (1994–1995); Svět (1994–1995); Světová próza (1995–1996); Česká poezie (1995–1997); Česká próza (1995–1997); Svazky (1995–1997); Česká knižnice (1997).

SOUBORNÁ VYDÁNÍ

Knihovna klasiků: Hry Alexandra Nikolajeviče Ostrovského (1950–1951); Spisy Romaina Rollanda (1950–1951); Spisy Honoré de Balzaca (1950–1952); Spisy Antona Pavloviče Čechova (1950–1952); Spisy Anatola France (1950–1952); Spisy Boženy Němcové (1950–1952); Spisy Jana Nerudy (1950–1952); Spisy Charlese Dickense (1951); Spisy Heinricha Heina (1951); Spisy Gottfrieda Kellera (1951); Spisy Michaila Jevgrafoviče Saltykova-Ščedrina (1951–1952); Vybrané spisy Jana Kollára (1952); Spisy Josefa Kajetána Tyla (1952).

Ostatní řady spisů: Spisy Viktora Dyka (1949); Dílo Josefa Hory (1949–1961); Aloise Jiráska Odkaz národu (1950); Dílo Karla Hynka Máchy (1950); Dílo Vítězslava Nezvala (1950–1990); Dílo Konstantina Biebla (1951–1955); Spisy Fráni Šrámka (1951–1960); Dílo Anny Marie Tilschové (1951–1961); Spisy Vladislava Vančury (1951–1961); Spisy Karla Nového (1952–1959); Dílo Karla Konráda (1952–1960); Spisy Petra Jilemnického (1953–1955); Sebrané spisy S. K. Neumanna (1953–1956); Dílo Marie Pujmanové (1953–1958); Dílo Jiřího Mahena (1953–1959); Dílo Jarmily Glazarové (1953–1960); Spisy Ivana Olbrachta (1953–1961); Dílo Václava Řezáče (1953–1961); Dílo Jaroslava Seiferta (1953–1970); Hry Voskovce a Wericha (1954–1958); Dílo Jaromíra Johna (1954–1959); Dílo Karla Poláčka (1954–1961); Soubor díla F. X. Šaldy (1954–1963); Dílo Františka Kubky (1954–1964); Dílo bratří Čapků (1954–1971); Dílo Boženy Benešové (1955–1957); Dílo Gézy Včeličky (1955–1959); Dílo Václava Kaplického (1955–1961); Dílo Karla Matěje Čapka Choda (1955–1962); Dílo Eduarda Basse (1955–1963); Dílo Jaroslava Kratochvíla (1956); Dílo Karla Tomana (1956–1957); Dílo Benjamina Kličky (1956–1959); Dílo Jaroslava Havlíčka (1956–1972); Vybrané spisy Metoděje Jahna (1957); Vybrané spisy J. Š. Baara (1957–1959); Dílo K. J. Beneše (1957–1961); Dílo Vojtěcha Martínka (1957–1962); Vybrané spisy Heleny Malířové (1957–1966); Výbor z díla Karla Čapka (1958); Výbor z díla Rudolfa Těsnohlídka (1958–1959); Výbor z díla Ignáta Herrmanna (1958–1962); Výbor z díla Adolfa Hoffmeistera

(1958–1962); Vybrané spisy Josefa Tomana (1958–1962); Dílo Jana Weisse (1958–1963); Dílo Emila Vachka (1959); Vybrané spisy Antonína Sovy (1959–1962); Vybrané spisy T. Svatoopluka (1960–1966); Vybrané spisy Václava Laciny (1961–1965); Spisy Jaroslava Haška (1961–1973); Spisy Bedřicha Václavka (1961–1978); Výbor z poezie Františka Nechvátala (1964); Výbor z díla Františka Langera (1966–1967); Výbor z díla Karla Teiga (1966–1969); Básnické dílo Františka Hrubína (1967–1977); Dílo Františka Halase (1968–1983); Próza a dramata Františka Hrubína (1969); Karel Čapek. Výbor z díla (1972–1975); Básnické dílo Viléma Závady (1972–1979); Spisy Ivana Olbrachta (1973–1984); Výbor z díla Boženy Němcové (1974); Výbor z díla Fráni Šrámka. Čtenářský soubor (1977–1978); Výbor z díla Jaroslava Haška (1977–1982); V+W: Hry Osvobozeného divadla (1980–1982, sv. 3 viz Edice Klenotnice, 1985); Spisy Karla Čapka (1980–1995); Vybrané spisy Miroslava Floriana (1981–1985); Vybrané spisy Ivana Skály (1982–1986); Vybrané spisy Jiřího Tauerova (1983–1986); Vybrané spisy Jana Kozáka (1983–1987); Vybrané spisy Zdeňka Pluhaře (1983–1988); Vybrané spisy M. V. Kratochvíla (1984–1988); Vybrané spisy Josefa Rybáka (1984–1988); Vybrané spisy Bohumila Říhy (1984–1988); Spisy Vladislava Vančury (1984–1989); Vybrané spisy Jarmily Glazarové (1986–1989); Spisy Václava Řezáče (1986–1989); Vybrané spisy Jana Pilaře (1986–1990); Vybrané spisy Václava Kaplického (1987–1989); Vybrané spisy Josefa Kainara (1987–1990); Dílo Jana Zahradníčka (1991–1995); Spisy Jiřího Ortena (1992–1997); Dílo Jiřího Koláře (1994–1995).

Edice Klenotnice: Čtenářský soubor Karla Nového (1980); Čtenářský soubor Jana Nerudy (1981–1983); Čtenářský soubor Marie Majerové (1982); Čtenářský soubor Marie Pujmanové (1983); Hry V+W (1985); Dílo Karla Havlíčka Borovského (1986); Dílo Karla Hynka Máchy (1986); Povídky Jaroslava Haška (1988); Konfese a konfrontace S. K. Neumanna (1988).

PERIODIKA

Růst (1949); Literární noviny (1949–1951); Lidové noviny (1949–1952); Kulturní služba (1950–1951); Var (1950–1953); Literární noviny (1952–1967); Zprávy – Recenze – Informace o knihách a autorech nakladatelství Československý spisovatel (1953); Host do domu (1954–1970); O knihách a autorech (1954–1990); Plamen (1959–1969); Listy Klubu přátel poezie (1961–1990); Tvář (1964–1965, 1968–1969); Sešity pro mladou literaturu (1966–1969, od 1968 s tit. Sešity pro literaturu a diskusi); Orientace (1966–1970); Literární listy (1968); Listy (1968–1969); Analogon (1969); Literární měsíčník (1972–1990, 1990 s tit. Literární revue); Kmen (1988–1990, 1990 s tit. Tvar); Iniciály (1990).

PRAMENY A LITERATURA

Prameny: LA PNP: fond Československý spisovatel (nezpracováno).

Bibliografie: Z. Černá – M. Srovátková (eds.): Almanach 1949–1964 (1964); Klub přátel poezie – 10 let (1970); Soupis knih vydaných nakladatelstvím ČS v letech 1949–1970 (rozmnož., 1971); Soupis edic ČS 1949–1970 (rozmnož., b. d.); Soupis publikací vydaných Československým spisovatelem v letech 1971–1975 (rozmnož., b. d.); Bibliografický soupis knih vydaných v letech 1971–1978 (1979); S. Mouchová: Bibliografický soupis knih vydaných v letech 1979–1983 (1984); Knihy českých autorů vydané v nakladatelství Československý spisovatel v letech 1970–1985 (rozmnož., 1986); Soupis edic a ocenění nakladatelství Československý spisovatel 1949–1985 (rozmnož., b. d.); Z. Vondrovicová: Bibliografický soupis knih vydaných v letech 1984–1988 (1990).

Kněžné: Z. Černá – M. Srovátková (eds.): Almanach 1949–1964 (1964); O. Hrivňáková (ed.): 40 let práce pro českou knihu (1989); V. Opletal – P. Kosatík: Malá galerie autorů ČS (1989).

Zjištěné nakladatelské katalogy a propagační tisky: Výběr z hodnotných knižních dárků z nakladatelství Čs. spisovatel (1950); Přehled o spisech a vybraných spisech vydávaných

v Čs. spisovateli (b. d., 1959); Život kolem nás. Nová edice nakladatelství Čs. spisovatel (1960); Katalog nakladatelství Československý spisovatel (1960; 1961); O knihách a autorech. Bibliografický katalog (popř. soupis) edičního programu (též s tit. Bibliografický soupis edičního programu, 1961–1966) [roční soupisy]; Bibliografický soupis knih vydaných v roce... (zjištěn 1967–1982, 1984–1989) [roční soupisy]; O knihách a autorech (jubilejní čísla časopisu, 1974; 1979; 1984); Nová česká próza (1977) [medailony autorů]; Slovníček básníků (1978); P. Bílek: 175 autorů – čeští prozaici, básníci a literární kritici publikující v 70. letech v nakladatelství Československý spisovatel (1982).

Studie a články: J. Pilař: Naším členům, LitN 1949, č. 3/4; F. Kautman: Úvodem do nového ročníku, LitN 1950, č. 1; Poslání Čs. spisovatele, Kulturní práce 1950, č. 1; H. Slavíková: Jak pracuje ČS, VP 1. 9. 1956; A. Hoffmeister: Nad knižními obálkami Čs. spisovatele, O knihách a autorech 1957, leden/únor; L. Fikar: 10 let Československého spisovatele, O knihách a autorech 1959, leden/únor; sd. Žeň deseti let, Tvorba 1959, č. 21; zb. Klub přátel poezie, Kruh 1960, č. [5] (prosinec); M. Blahynka: Dluhy, KT 1963, č. 29 (k tomu polemika O. Mohyla – B. Svovil, KT 1963, č. 35); A. Brousek: Za třemi ročníky Klubu přátel poezie, Listy KPP 1963, listopad; Š. Vlašín: Metoda literární monografie. Nad první desítkou svazků edice Profily, Nová mysl 1964, č. 9; B.: Spirála levná, skladná, čtivá, NK 1965, č. 1; J. Pilař: 15 let Československého spisovatele, Knižní kultura 1965, č. 1; J. Pilař: Ještě k patnáctému výročí, O knihách a autorech 1965, leden–březen; J. Grohman: Jak to bylo s Literárními novinami, LL 1968, č. 8; Je načase, LL 1968, č. 12 [stanovisko Kruhu nezávislých spisovatelů k působení J. Pilaře ve funkci ředitele ČS]; J. Pilař: Na vysvětlenou sedmi nezávislým, LL 1968, č. 13; V. Falada: Perspektivy nakladatelství, MF 21. 4. 1971; I. Skála: Diskusní příspěvek na ustavujícím sjezdu Svazu českých spisovatelů, LM 1972, č. 1; M. Řepková: Nad novou edicí klasiků, ČL 1973, č. 4; A. Křemenáková: Slovenská literatura v nakladatelství Čs. spisovatel, O knihách a autorech 1974, jubilejní číslo; I. Skála: Čestná služba české literatuře, O knihách a autorech 1974, jubilejní číslo; I. Skála: Příznivé podmínky rozvoje literatury, RP 2. 5. 1974; Zasloužilý umělec Ivan Skála k 25 letům činnosti nakladatelství Československý spisovatel, Květy 1974, č. 48; V. Ržounek: Nad novou edicí Portréty spisovatelů, O knihách a autorech 1975, jaro; J. Pilař: Jsme velmocí poezie, Čtenář 1975, č. 4; J. Nejedlá: Klasická literatura jako podnět i kritérium hodnot, O knihách a autorech 1976, zima; Žeň pěti let, O knihách a autorech 1976, zima; J. Pilař: Československý spisovatel a XV. sjezd KSC, Tvorba 1976, č. 16; J. Víšková: O Slunovratu a čtenářských edicích vůbec, ČL 1976, č. 2; J. Adam: Z nakladatelských stolů, MF 5. 6. 1976, příl. UM; E. Šimůnková: Nad edicí Kritické rozhledy, LM 1978, č. 5; O. Hrivňáková: Největší vydavatel českých spisovatelů, Typografia 1979, č. 9; V. Kubín: Literární věda na postupu, O knihách a autorech 1979, jubilejní číslo; J. Nejedlá: Klasická literatura v Československém spisovateli, O knihách a autorech 1979, jubilejní číslo; M. Pávek: Na křídlech poezie, O knihách a autorech 1979, jubilejní číslo; J. Pilař: Ze zápisníku nakladatelského pracovníka, O knihách a autorech 1979, jubilejní číslo; M. Pohorský: Třicet let nové české prózy v nakladatelství, O knihách a autorech 1979, jubilejní číslo; K. Sýs: Nejmenší monografie, Tvorba 1979, č. 40; J. Nožka: Národní třída č. 9, Svět v obrazech 1979, č. 46; J. Nejedlá: Plodná, úspěšná cesta, RP 24. 10. 1979; 30 let ČS (přispěli I. Skála, J. Rybák, V. Závada, B. Říha), LM 1980, č. 1; J. Kutina: Kde se rodí poezie aneb Malé diskretní nahlédnutí do redakce poezie nakladatelství ČS, Gramorevue 1980, č. 8; J. Nejedlá: Deset let Slunovratu, O knihách a autorech 1981, podzim; E. Šimůnková: Zamyšlení nad edicí Portréty spisovatelů, LM 1982, č. 8; J. Pilař: Dynamické hodnoty poezie, NK 1983, č. 45; P. Bílek: Průsečík hodnot, Listy KPP 1984, zima; D. Sedlická: Jubilující nakladatelství, MF 26. 10. 1984; J. Pilař: 35 let se značkou ČS, Tvorba 1984, příl. Kmen č. 41, příl.; J. Suchl: Zlepšit stav knižní kultury, RP 11. 3. 1986; J. Mourková: Na okraj edice Portréty spisovatelů, ČL 1986, č. 4; J. Pilař: Důvěra čtenářů zavazuje, RP 7. 5. 1987; J. Pilař: Kniha je především hodnotou kulturní, Tvorba 1988, č. 40; D. Oujezdská:

Československý spisovatel, Čtenář 1989, č. 4; blah: Dům s pamětí, Květy 1989, č. 17; J. Chuchma: ČS=40, MS 1989, č. 25; J. Pilař: Nakladatelství s historií i budoucností, NK 1989, č. 24; J. Chuchma: Jak je na tom Čs. spisovatel? MS 1989, č. 32; J. Sucharda: Nakladatelství Československý spisovatel, Typografia 1989, č. 11; Z. Eis: Knihy z ČS, Kmen 1990, č. 7; V. Novák: Národní 9, Český dialog 1992, č. 22; I. Brezina: Pád gigantů, Reflex 1993, č. 49; P. Bílek: Tichá smrt edic, Reflex 1994, č. 21; J. Peňás: Z Topičova domu odchází literatura, MFD 20. 6. 1994; Minulost, dny příští a také něco problémů (besedovali V. Novák, L. Miler, V. Sůva), Knihy 94, č. 37, příl. Knihkupec a nakladatel; J. Peňás: Do Českého spisovatele vešla Světová literatura, MFD 13. 5. 1995; I. Matoušek: Český spisovatel přebuduje ediční systém, LidN 23. 6. 1995; D. Anýž: Kamenná nakladatelství se odrážejí ode dna, MFD 9. 7. 1996; P. Kosatík: Causa Jan Pilař, Reflex 1996, č. 47; D. Anýž: Nakladatelství Český spisovatel je na prodej, MFD 16. 11. 1996; kra: Spisovatel bude na prodej, Večerník Praha, 27. 1. 1997; D. Anýž: Nad Českým spisovatelem se navždy zavírá voda + Životní příběh nakladatelství odráží kulturní dějiny země, MFD 29. 11. 1997; P. Kovařík: Zánik nakladatelského domu, Týden 1998, č. 2; P. Kosatík: Podél lektorských posudků, Tvar 1998, č. 2; V. Vokolek: Ke Křiku koruny české, Souvislosti 2000, č. 3/4 (45/46); M. Bauer (ed.): Změny v nakladatelství Československý spisovatel v roce 1959, Tvar 2001, č. 7; M. Bauer (ed.): Příprava jednotlivých vydání básnických knih Milana Kundery v nakladatelství ČS, Tvar 2001, č. 11; J. Bílek: Cenzura vzpomínek Františka Kubky, Tvar 2001, č. 17; M. Jareš: Knihovraždy, Tvar 2002, č. 19 ad.; M. Bauer (ed.): Seifertovy memoáry, Tvar 2003, č. 6; M. Otruba: Vyjádření k programu edice Slunovrat, Souvislosti 2006, č. 3; K. Bláhová: Rok Zbabělců, Danny 2003, č. 2; cg (= F. Cinger): Ožije nakladatelství Čs. spisovatel, Právo 1. 8. 2009; R. Lipčák: Levná značka Čs. spisovatel, Instinkt 2009, č. 35; K. Kubíčková: Zdál se to být dobrý byznys, teď Československý spisovatel končí, MFD 27. 2. 2013; J. Chuchma: Žádná škoda, MFD 9. 3. 2013, příl. Víkend.

Rozhovory: L. Fikar a V. Kocourek: Výhledy naší nové literatury (přípr. F. Kautman), Kultura 1958, č. 25; V. Kocourek: Hovoříme s nakladatelskými redaktory o nových autorech, Květen 1957/58, č. 14; J. Pilař: O knihách, které budou (přípr. M. Schulz), LitN 1959, č. 34; Hovoří náměstek ředitele dr. Jan Krístek, Kultura 1960, č. 51/52; J. Pilař: Knihy letos i napřesoko, VP 1. 8. 1961; J. Pilař: Přijďte mezi nás (přípr. L. Malý, V. Falada), ZN 7. 10. 1962; Co si myslí ti, kdo je vydávají (přispěli J. Pilař, A. M. Piša, J. Krístek, J. Fried, O. Mohyla, M. Florian), LitN 1963, č. 7; J. Pilař: Co nám slibují nakladatelství (přípr. jen), VP 27. 6. 1963; J. Pilař: Pětkrát odpověz (přípr. L. Kaválek), Práce 20. 3. 1966; J. Pilař: Které je hlavní město Prahy? (přípr. V. Burda), LitN 1967, č. 11; J. Pilař: Básník a ředitel (přípr. J. V. Svoboda), SvSl 20. 8. 1967; V. Maršíček: Spisovatelé ve Spisovateli (přípr. M. Geussová), Svoboda 24. 1. 1968; J. Pilař: Knihy bez předběžné cenzury (přípr. G. Franc), LD 25. 5. 1968; V. Kocourek, M. Petříček: Přátelství mezi knihami (přípr. -la-), RP 25. 11. 1968; I. Skála: O české knize (přípr. V. Richtrová), Tribuna 1970, č. 36; Rozhovor s básníkem Ivanem Skálou o literatuře a věcech nakladatelských (přípr. Z. Kufnerová), RP 13. 3. 1971; I. Skála: Knihy, čtenáři, spisovatelé (přípr. P. Prouza), MS 1972, č. 6; Rozhovor u knihovny s dr. Pohorským, editorem knižnice Slunovrat, o knihách Slunovratu (přípr. V. M. Nejtek), O knihách a autorech 1972, léto; O mladé poezii s Josefem Rumlerem, vedoucím redaktorem nakladatelství Čs. spisovatel, MS 1972, č. 52; I. Skála: Československý spisovatel v roce 1974 (přípr. J. Klempera), NK 1974, č. 3; J. Pilař: Tvůrčí program – dnešek (přípr. L. Hrušková), VP 14. 9. 1976; J. Pilař: Čas bohaté úrody (přípr. V. Tikovský), Československý voják 1977, č. 15; J. Pilař: Mosty mezi lidmi (přípr. M. Burgrová), ZN 7. 12. 1977; J. Pilař: Bez přijímacích hodin (přípr. D. Ouřadová), MF 27. 10. 1979; I. Skála: Poznat život ze všech stran (přípr. J. Kravka), BV 10. 12. 1979; J. Pilař: 20 let klubu přátel poezie a jak dál? (přípr. O. Hrivňáková), Listy KPP 1980, zima; J. Pilař: Knihy – svědectví doby (přípr. D. Štětinová), Práce 22. 1. 1980; J. Neumannová-Moravcová a H. Hrzalová: Nad novou českou literaturou v nakladatelství ČS (přípr. V. Nejtek), O knihách a autorech 1982,

jaro; Jubilant Československý spisovatel (anketu přípr. V. Nejtek), Tvorba 1984, č. 41; J. Kristek: Jak jsme začínali (přípr. T. Nečas), Tvorba 1984, č. 41; Malý průvodce nakladatelstvím aneb Jak se dělá kniha (přípr. R. Tognerová), O knihách a autorech 1984, jubilejní číslo; M. Pohorský – A. Born: Dům na Národní 9, VP 12. 10. 1984; J. Pilař: Významný ediční čin. Rozhovor nejen o Knižně české prózy 1945–1985 (přípr. F. Cinger), RP 18. 4. 1985; P. Bílek: Mají oči mládí, píší verše (přípr. V. Nejtek), Tvorba 1985, č. 51; V. Kubín: V zrcadle a za zrcadlem kritiky (přípr. V. Nejtek), Tvorba 1985, č. 44; J. Pilař: Obraz české literatury v roce 1986 (přípr. V. Nejtek), Tvorba 1986, č. 1; B. Svovizil: Dvě strany jedné mince (přípr. V. Nejtek), Tvorba 1986, č. 25; Rozhovor o Klubu přátel poezie (s V. Janovicem, I. Šmoldasem a L. Vereckým), Výběr z nejzajímavějších knih 1987, č. 1; J. Pilař: Pramen naší literatury nevyschl (přípr. P. Frýbort a O. Neff), Kmen 1989, č. 2; Dílka péče člověčí – ČS čtyřicetiletý (přípr. P. Čermák), Vlasta 1989, č. 52; J. Pilař: Proč chřadne česká kniha (přípr. J. Švandelík), Práce 29. 11. 1989; V. Novák: Nakladatelství – dědictví a výhledy (přípr. Z. Pochop), LidN 7. 3. 1990; M. Pohorský: Dvě otázky (přípr. krm), Tvar 1990, č. 7; M. Pohorský: Když přestane myslet na kulturu jako celek, je konec (přípr. M. Fikar), Svobodný zítřek 1990, č. 19; M. Langerová: Existují přátelé poezie? (přípr. J. Rulf), LidN 7. 6. 1991; V. Novák: Československý spisovatel: Ano, ne a jak? (přípr. A. Halada), Tvar 1992, č. 12; Z. Pochop: Úmysly a realita (přípr. J. Lukeš), LidN 3. 6. 1992; V. Novák: Bez knih se žít nedá (přípr. M. Nyklová), Noviny 27. 7. 1992; L. Verecký: Pošetilá strategie – dobré výsledky (přípr. M. Fronková), LD (Brno) 12. 10. 1992; V. Novák: Změna je život (přípr. M. Nyklová), NK 1993, č. 9; V. Novák: Možná, že nejhorší máme už za sebou (přípr. J. Peňás), LD 25. 3. 1993; Z. Pochop: Až se kyvadlo vrátí (přípr. D. Karpatský), LitN 1993, č. 27; Z. Pochop: A co jáma? Dovětek k rozhovoru s ředitelem ČS Z. Pochopem (přípr. D. Karpatský), LitN 1993, č. 32; E. Králová: Kvalitní čtivo pro ženy aneb Kniha jako výtvarná báseň (přípr. L. Sedláková), NK 1994, č. 6; E. Králová: Knižní bonboniéry – edice Knižovna moderní ženy... (přípr. E. Kúnová), Práce 25. 6. 1994; V. Novák: Vydavatelský dům s téměř nejdější tradicí (přípr. M. Polák), Moravskoslezský den 22. 2. 1995; A. Kareninová: Chceme sloužit české literatuře (přípr. V. Bezdíček), NK 1995, č. 24; V. Vondráček: Abonentní Česká knižnice zahajuje (přípr. J. Mlejnek), LidN 28. 9. 1996; D. Karpatský: Knihy tisíciletí (přípr. J. Rulf), Reflex 1996, č. 46; M. Novotný: Proč se likviduje nakladatelství (přípr. P. Kovařík), Týden 1998, č. 2; E. Kaiserová: Jedna otázka (přípr. M. Jareš a M. Škrabal), Tvar 2010, č. 7; E. Kaiserová: Levné knihy na značce ČS. Dávná nakladatelská značka ČS znovu ožila (přípr. I. Matějka), LitN 2010, č. 15.

Vzpomínky: J. Pilař: Má cesta do nakladatelství (ČS 1987, neprodejný tisk, k tomu polemika M. Fikar, LidN /smz./ 1988, č. 2); J. Pilař: Sluneční hodiny (1989); A. Branald: Živé obrazy (1992). – B. Hrabal: Jak jsem vydával Skřivánka a jiné, Práce 19. 7. 1969, příl.; J. Kristek: A. M. Píša, Kmen 1969, č. 7/8; E. Řezáčová: Jak se zrodilo nakladatelství, O knihách a autorech 1979, jubilejní číslo; J. Pilař: Klub přátel poezie, O knihách a autorech 1980, podzim; E. Řezáčová: Opět se rozpomínám..., NK 1984, č. 41; V. Kocourek: Co bylo, bylo (1–12), LitN 1991, č. 10–21.

(mlp)

■ Nakladatelství soustředěné na poezii a publikace tematicky spjaté se severočeským regionem

Záměr založit nakladatelství v Mostě vznikl v roce 1967, kdy zde nově vytvořená ediční rada (Jiří Dojáček, Josef Jedlička, Emil Juliš, Dalibor Kozel a Vladimír Šmahel) připravovala bibliofilsky zaměřenou *Edici Most*. O rok později se podařilo využít společensko-politických okolností a kontaktů s ústeckým vydavatelstvím severočeského Krajského národního výboru (KNV), pod jehož hlavičkou vycházel v letech 1966–1969 kulturně-politický měsíčník *Dialog*. Odštěpením od ústeckého vydavatelství vzniklo při Tiskovém a informačním středisku severočeského KNV nakladatelství a vydavatelství *Dialog*, které převzalo původní ediční plány z chystané *Edice Most*. K zakladatelům patřili **Dalibor Kozel** (1921–1982), který přijal funkci vedoucího redaktora, prozaik a redaktor **Josef Volák** (*1942) a básník **Emil Juliš** (1920–2006), který působil v měsíčníku *Dialog* (od ledna 1969 jako jeho šéfredaktor) a s nakladatelstvím spolupracoval externě, stejně jako překladatel **Vladimír Farský** či prozaik **Josef Jedlička**. O výtvarnou podobu knih se starali zejména **Bedřich Dlouhý**, **Miloslav Fulín** a **Zdeněk Veselý**.

V červenci 1970 se stal *Dialog* spolu s libereckým *>Severočeským nakladatelstvím /1/* terčem politické kampaně, která byla oběma podnikům osudná (její „věcnou“ podstatou bylo zjištění Nejvyššího kontrolního úřadu ČSR a Komise lidové kontroly severočeského KNV, že v letech 1968–1969 obě nakladatelství vydávala knihy „vyhraněně protispolečenského obsahu“ od autorů působících mimo severočeský region). Do konce roku 1970 *Dialog* vydal již připravené publikace a od 1. ledna 1971 byl převeden pod *>Severočeské nakladatelství /2/* v Ústí nad Labem. Část bývalé redakce ještě počátkem sedmdesátých let krátce působila v Mostě jako detašované pracoviště *>Severočeského nakladatelství /2/*.

Produkce *Dialogu* v letech 1968–1970 obsáhla přibližně 50 titulů; některé vyšly v takřka bibliofilské podobě, doplněné grafickými listy (většinou tištěno v mostecké Severografii). – Nakladatelství sídlilo v Koněvově ulici č. 350 ve starém Mostě.

V roce 1990 vzniklo *Vydavatelské družstvo Dialog* se sídlem v Litvínově a Liberci, které se názvem a účastí redaktora **Josefa Voláka** přihlásilo k návaznosti na původní nakladatelství (k dalším zakládajícím podílníkům patřili **Jiří Švejda**, **Petr Novotný**, **Vladimír Páral** a **Josef Trhlík**). V roce 1994 bylo družstvo rozpuštěno a nakladatelskou činnost pod hlavičkou *Dialogu* převzaly dva subjekty: v Liberci pokračoval **Petr Novotný**, v Litvínově **Jiří Švejda**.

Vedle zájmových, odborných a popularizačních textů vztahujících se k severočeskému regionu zamýšlelo mostecké nakladatelství vydávat nové beletristické práce autorů, které jiná nakladatelství opomíjela. Ediční koncepce se soustředila

Provozní řád / organizační řád ? /Vydavatelství Dialog

Podle Organizačního řádu Vydavatelství DIALOG, schváleného školskou a kulturní komisí S KNV dne, vydávám s účinností od 1. dubna 1969 tento provozní řád:-

A/ Základní ustanoveníI. Ředitel vydavatelství

V čele organizace je ředitel jako jediný odpovědný vedoucí. Jeho postavení, práva a povinnosti stanoví čl. 6-8 Organizačního řádu Vydavatelství DIALOG.

II. Poradní orgány

Poradní orgány ustavuje, mění, doplňuje a ruší po projednání ve vedení vydavatelství podle čl. 9-12 Organizačního řádu ředitel. Poradními orgány jsou:

- 1/ vedení vydavatelství
- 2/ ediční týmy nakladatelství
- 3/ redakční rady časopisů
- 4/ komise

a/ vedení vydavatelství

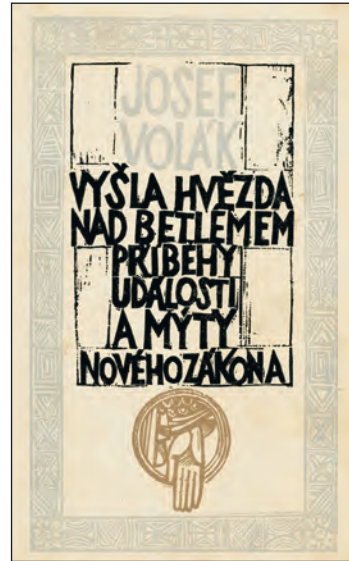
Jeho členy jsou ředitel, vedoucí sekretariátu a šéfredaktoři, kteří tvoří kolektivní výkonný orgán, rozhodující o všech zásadních záležitostech vydavatelství. Do jeho pravomoci náleží zejména:

- 1/ Příprava, projednávání a schvalování ročních a dlouhodobých programových a finančních plánů vydavatelství.
- 2/ Schvalování koncepce a tematických plánů časopisů a edičního plánu nakladatelství, jejich změn v průběhu roku.
- 3/ Příprava ročních zpráv o činnosti vydavatelství pro radu S KNV a ideologickou komisi S KV KSČ, zpracování komplexního rozboru činnosti a jeho projednání se zástupci nadřazeného orgánu.
- 4/ Schvaluje přijímání, rozmisťování a propouštění zaměstnanců, navrhuje způsob jejich dalšího odborného a politického růstu, doporučuje a schvaluje jejich studijní cesty do zahraničí.

zejména na původní poezii: kromě knih regionálních básníků (Petr Suk) zde vyšla díla Ivana Divíše či Jana Kameníka a v edici *Křížovatka* (1969–1970, 3 sv.) Jiřího Koláře (*Návod k upotřebení*) či Maxe Ernsta (*Paramýty*). Knižnice *Labyrint*, která později přešla do *Severočeského nakladatelství /2/* (v *Dialogu* 1969–1970, 5 sv.), přinášela původní práce i překlady z oblasti populární prózy (mj. Jaroslav Velinský či Josef Volák). Kniha Josefa Jedličky *Vyšla hvězda nad Bellémem*, jejíž vydání pokrýl svým jménem Josef Volák, byla roku 1969 vytištěna ve dvou verzích; náklad první verze s názvem *Život pána Ježíše Krista* a s doslovem Vladimíra Vokolka byl zničen ještě před distribucí.

Pro potřeby regionálních institucí (Krajský pedagogický ústav v Ústí nad Labem, Školská správa ONV, Okresní knihovna v Chomutově) vydával *Dialog* kni-

Knihu Josefa Jedličky v roce 1969 podepsal redaktor Josef Volák. Téměř celý první náklad byl zničen, kniha však téhož roku vyšla znovu pod odlišným názvem

hy zaměřené na pedagogiku, z nichž některé byly zařazeny do **Edice pedagogických aktualit** (též ozn. **Pedagogické aktuality**, 1969, 2 sv.). Školám byly určeny také soubory básnických a prozaických *Textů k rozborům*, které sestavili Emil Gebauer a Miroslav Kovářík (1969, 4 sv.). Další publikace byly věnovány historii kraje (pro ONV v Mostě) či důlní problematice (pro Dům techniky Severočeských hnědouhelných dolů). V roce 1968 převzal *Dialog* z mosteckého archivu ročenku *Regionální studie*, kterou vydával do roku 1969. Z libereckého >Severočeského nakladatelství /1/ sem přešel *Sborník Severočeského muzea* (v *Dialogu* 1970), jehož vydávání posléze převzalo ústecké >Severočeské nakladatelství /2/.

Podle původního edičního plánu z roku 1969 nakladatelství připravovalo k vydání mj. soubor povídek Vladimíra Vokolka *Doba verbální* a v edici *Křížovatka* básnické sbírky Vladimíra Burdy a Jana Zábrany.

Náklady knih *Dialogu* se obvykle pohybovaly mezi 800 a 3000 výtisků, výrazně vyšší byly u titulů edice **Labyrint** (10 000–65 000).

Vydavatelské družstvo *Dialog* se po roce 1990 soustředilo převážně na oddechovou beletrii, knihy o záhadách a tajemstvích a vydávalo též populární publikace Josefa Jonáše o alternativní medicíně, křížovky či snáře.

EDIČNÍ ŘADY

Edice pedagogických aktualit (1969); *Křížovatka* (1969–1970); *Labyrint* (1969–1970).

PERIODIKA

Regionální studie (1968–1969); *Dialog* (1969); *Sborník Severočeského muzea* (1970).

PRAMENY A LITERATURA

Studie a články: zh (= Z. Heřman): Věšet hlavu, věšet se, nebo..., Plamen 1968, č. 12; rek (= K. Borek, tj. D. Kozel): Knihy z Mostu, Kulturní kalendář Mostecka 1968, č. 9; r (= K. Borek, tj. D. Kozel): Zprávy z Dialogu, Kulturní kalendář Mostecka 1968, č. 10; jv (= J. Volák): Knižní edice Pantonu..., NK 1969, č. 25; J. Volák: Nakladatelství Dialog..., Sešity pro literaturu a diskusi 1969, č. 28; bek (= J. Beránek): Nové knížky z našeho kraje, Průboj 17. 7. 1969; J. Koloničný: „Knihy vzdoru“ za státní peníze. Nad výsledkem prověrky v Severočeském nakladatelství a vydavatelství Dialog, Průboj 28. 7. 1970; lc: Místo literatury protispolečenské pamflety, RP 29. 7. 1970; zk (= Z. Kukurová): Nové nakladatelství v Ústí nad Labem, LD 29. 12. 1970; Severočeský Dialog v novém, Severočeský deník 21. 2. 1991; V. Novák: Nakladatelství Dialog, příspěvek k duchovní obrodě severozápadních Čech, Pontanus 2007, č. 7.

Rozhovory: D. Kozel: Edice Most (přípr. V. Novák), Kulturní kalendář Mostecka 1968, č. 2; D. Kozel: Další rozhovor o Dialogu (přípr. bk /= K. Borek, tj. D. Kozel/), Kulturní kalendář Mostecka 1969, č. 2; V. Farský: A plány příští? (přípr. bk /= K. Borek, tj. D. Kozel/), Kulturní kalendář Mostecka 1969, č. 6.

(jar)

1968–1998

■ Nakladatelství zaměřené zejména na politickou a vědeckou literaturu, v sedmdesátých a osmdesátých letech spojené se Socialistickou akademií

Nakladatelství *Horizont* bylo založeno dne 1. 10. 1968 rozhodnutím Ústředního výboru Socialistické akademie jako její účelový podnik. Ediční oddělení této osvětově-lidovému organizace, činné v letech 1956–1990, vydávalo již před vznikem *Horizontu* ve spolupráci mj. s *Orbisem*, *Státním nakladatelstvím technické literatury* a *Státním zemědělským nakladatelstvím* časopisy i ediční řady, které nové nakladatelství z větší části převzalo. Prvním ředitelem *Horizontu* byl jmenován **Emanuel Mandler** (1952–2009), šéfredaktorem **Milan Churaň** (*1931) a v knižní redakci pracovali vedoucí redaktor **Jan Lopatka** a redaktori **Bohumil Doležal**, **Zbyněk Hejda** či **Jan Nedvěd**, tedy autoři spojení s časopisem *Tvář*. V souvislosti s nastupující normalizací byli někteří redaktori ještě v roce 1969 propuštěni a jiní svá místa solidárně opustili. Do redakce poté nastoupili představitelé normalizační vědy a pracovníci Socialistické akademie. V roce 1970 se stal ředitelem **Jaroslav Chmelík**, kterého v roce 1974 vystřídal **Vojtěch Svarovský**. Profil nakladatelství však určovali především šéfredaktori: v letech 1970–1978 **Jaroslav Jemelka**, v letech 1978–1983 **Hana Petruželová** (*1952) a v roce 1983 **Stefan Szeryński** (*1947), který byl o rok později jmenován ředitelem a v této funkci setrval až do roku 1988, kdy odešel do nakladatelství *Svoboda*. Jeho nástupce **Zdeněk Pergner** řídil podnik do roku 1991. Funkci šéfredaktora převzala v roce 1984 **Stanislava Mynaříková** a vykonávala ji rovněž až do roku 1991.

V dubnu 1990 ukončila činnost Socialistická akademie a *Horizont* se stal samostatným právním subjektem. V roce 1991 nastoupil do funkce ředitele i šéfredaktora dosavadní redaktor **Vladimír Trojánek** (*1958), který zde pracoval až do faktického zániku nakladatelství v roce 1998. Administrativně byl *Horizont* likvidován až v roce 2000, v posledních dvou letech však nevyvíjel žádnou činnost.

V redakci se v průběhu let vystříдалa řada odborných redaktorů, mj. **Jan Gibek**, **Gustav Hajčík**, **Josef Klempera**, **Renata Knotová**, **Miroslav Macháček** (zástupce šéfredaktora), **Věra Matějů** (vedoucí redaktorka) či **Radovan Šimáček**. Jako výtvarníci se na knihách *Horizontu* podíleli **Alena Barešová** (obálka edice *Medailóny*), **Bohuslav Blažej**, **Milan Hegar** (obálka *Malé moderní encyklopedie*), **Emil Hrdlička**, **Jan Jiskra** (obálka edice *Medailóny*), **Jan Krýsl**, **Alžběta Malá**, **Josef Říha**, **Václav Siksta**, **Jan Solpera**, **Karel Šejna**, **Jaromír Valoušek**, **Rostislav Vaněk**, **Josef Vyleřal**, **Olga Vyleřalová**, **Jitka Wágnerová**, **Zdeněk Ziegler** ad.

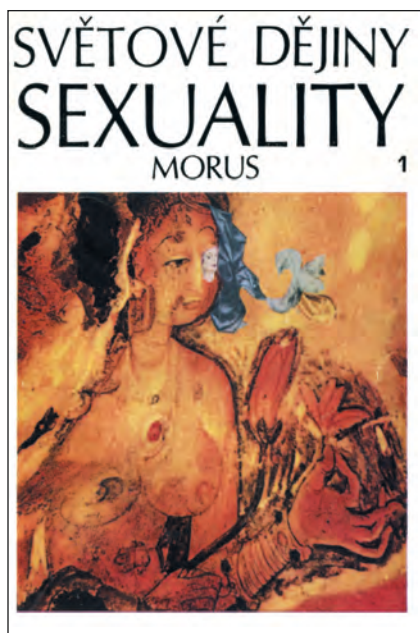
Horizont vydal celkem přibližně 1350 titulů. Roční produkce obsáhla až 80 svazků, po roce 1990 však prudce poklesla a posléze se víceméně ustálila na pěti svazcích. – Nakladatelství využívalo sítě Středočeských (pobočka Kladno), Východočeských (Nový Bydžov, Trutnov) či Jihočeských tiskáren (Blatná), o tisk publikací

v nižších nákladech se postaraly tiskárny Sklounion Teplice, Tatra Smíchov-Grepro Praha ad. – Redakce sídlila v Praze nejprve ve Valdštejnské ulici č. 14, poté v Nekázance č. 7 a počátkem roku 1991 se přestěhovala do Francouzské ulice č. 6.

První publikací nakladatelství byla *Charta lidských práv*, vydaná v roce 1969. Ediční program se zpočátku zaměřil především na odbornou a populárně-naučnou literaturu. Z *Orbisu* přešla do *Horizontu* populární edice **Malá moderní encyklopedie** (MME, v *Horizontu* 1969–1989, 43 sv. č. 71–112, sv. č. 73 obsazen dvakrát), která se snažila srozumitelně zprostředkovávat výsledky soudobého bádání v oblasti přírodních i společenských věd. Na přelomu šedesátých let zde vyšel mj. sborník esejů *Křesťanství dnes* (ed. Jiří Němec), výbor dokumentů *Studenti a ideologie na Západě* (ed. Miluše Kubíčková a Jiřina Šiklová, část nákladu zničena) či studie Michela Foucaulta *Psychologie a duševní nemoc*. V dalších dvou desetiletích byla sice edice poznamenána společensko-politickou realitou (*Aktuální otázky socialistické integrace v rámci RVHP*; *Kuba a světový revoluční proces*), zvláště v oblasti přírodních věd však i v tomto období plnila své původní poslání. Jednotlivými tituly MME zasáhla též do oblasti ekologie, sociologie či psychologie zvířat. V osmdesátých letech se v rámci MME postupně profilovala speciální řada **Umění vnímat umění** (1982–1990, 6 sv.), jejíž svazky byly věnovány literatuře (Josef Hrabák: *Řeč písemnictví*), dramatu, hudbě i výtvarnému umění. Od poloviny desetiletí vycházely v rámci MME i svazky mezinárodní knihovny socialistických zemí **Lidstvo na**

prahu 21. století (1984–1989), která se zabývala ekonomickými, ekologickými či energetickými problémy z hlediska jejich předpokládaného vývoje a do níž se zapojilo několik českých nakladatelství (mj. *Mladá fronta*, *Práce*, *Svoboda*). Roku 1976 navázal *Horizont* spolupráci se sovětským vydavatelstvím *Znanije* a v koedici s ním vydával až do roku 1989 ročenku **Věda a lidstvo**, jež byla mimo číslování základní řady rovněž zahrnuta do edice MME.

Okrajově se *Horizont* v šedesátých letech věnoval i beletrii: knihovna vědecko-fantastické prózy **Safir** (1970, 3 sv.) nabízela knihy Poula Andersona, Pierra Boulleho a Aldouse Huxleyho. Mimo edice stačila ještě v tomto období vyjít řada pozoruhodných nebeletristických titulů (Morusovy *Světové dějiny sexuality* a druhé vydání Churchillovy biografie *Život Sira Winstona* od Jaroslava Matějky), avšak nástup normalizace a změny ve vedení

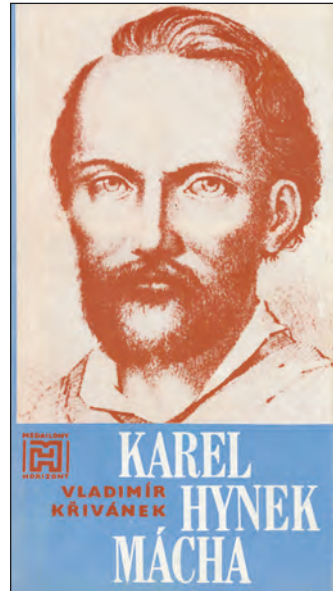

Sešitové vydání Světových dějin sexuality (1969)

podniku negativně zasáhly jak do původní nakladatelské koncepce, tak do konkrétních edičních plánů. Z ambiciózního patnáctisvazkového projektu **Československá vlastivěda**, zahájeného roku 1963 v >*Orbisu*, vydal *Horizont* v letech 1969–1971 pouze dvě publikace (*Dějiny II*; *Hudba*); svazek *Divadlo* již nebyl distribuován a svazek věnovaný fotografii a filmu skončil ve stránkových korekturách. Realizovány nebyly ani další proponované edice (řada **Činy a zápasy**, v níž měla mj. vyjít kniha Ladislava Hejdánka *T. G. Masaryk*).

Během normalizace se *Horizont* soustředil především na publikace určené lektorům a funkcionářům Socialistické akademie, které se zabývaly např. dějinami českého i světového dělnického hnutí (mj. v knižnici **Na pomoc politickému vzdělávání**, 1978–1986) či popularizací hospodářské politiky socialistické soustavy (edice **Na pomoc národnímu hospodářství**, 1971–1987). Ideologicky silně zatížena byla edice **Věda a světový názor** (1973–1982, mj. *Dialektika vývoje chemie*, *Termodynamika a světový názor*), stejně jako příručky, skripta a soubory metodických listů vydávané ve volných řadách **Učebnice pro střední stupeň stranického vzdělávání** (1972–1975), **Knihovnička kulturně výchovného pracovníka** (1973–1982), **Metodické listy na pomoc lektorům Socialistické akademie ČSSR** (1980–1990), **Studijní materiály na pomoc lektorům ÚV Socialistické akademie ČSSR** (1974–1990) či **Na pomoc pracovníkům v oblasti státní církevní politiky** (1975–1990). Další podobné ediční řady vznikaly od poloviny osmdesátých let (mj. **Na pomoc ekonomické propagandě**, 1984–1989). Autorsky se na ideologicky koncipovaných publikacích podíleli mj. Čestmír Amort, Ladislav Hrzal a Jaromír Obzina.

Čtenářsky přístupné monografie, obvykle doplněné bibliografickými rubrikami a kalendářem, zahrnovala knižnice **Medailóny** (1973–1991, 57 sv.). Řada svazků byla věnována osobnostem spjatým s komunistickou ideologií (Klement Gottwald, Bohumír Šmeral, Antonín Zápotocký, Salvador Allende, Naděžda Krupská, Ho Či Min) a v jejích intencích též pojednaným (Hana Hrzalová: *Julius Fučík*; Miloslav Ransdorf: *Zdeněk Nejedlý*). V osmdesátých letech se oborové spektrum edice rozšiřovalo a některým autorům se dařilo vyhýbat se ideologizující optice. Z osobností literárních dějin byly jednotlivé monografie věnovány mj. Josefu Čapkovi (Bohumír Mráz), Karlu Havlíčkovi Borovskému (Milena Beránková), Jaroslavu Haškovi (Ladislav Soldán), Karlu Hynku Máchovi (Vladimír Křivánek), Vítězslavu Nezvalovi (Miroslav Macháček), Ivanu Olbrachtovi (Lenka Adamová) či Vladislavu Vančurovi (Milan Blahynka). Edice dále zasáhla do oblasti hudby (*Leoš Janáček*, *Jaroslav Ježek*, *Bohuslav Martinů*), filmu (*Sergej Ejzenštejn*, *Charles Chaplin*), výtvarného umění (*Pablo Picasso*, *Josef Šíma*) i přírodních věd (*Charles Darwin*, *Jaroslav Heyrovský*).

Edice Medailóny

Životopis zakladatele ruské Čeky
Felixe Dzeržinského vyšel v roce 1977

Knižnice **Tribuna ekonomiky a politiky** (1988–1990, 10 sv.) se zabývala současnými i historickými tématy nejen z oblasti politiky a ekonomiky, ale též kultury (české a slovenské meziválečné kultuře je věnována práce Josefa Harny *Na společné cestě*) a vědy a techniky (Jan Večeř: *Nápady bez licence*). Populárně pojatý, avšak seriózní výklad tajemných jevů či otázek, které jsou zdánlivě či skutečně mimo dosah běžné lidské zkušenosti, přinášela edice **Otazník** (1987–1991, 9 sv.), v níž se objevily publikace věnované grafologii, astrologii či mimozemským civilizacím. Populárně-naučné tituly však vycházely v sedmdesátých a osmdesátých letech i mimo ediční řady (Josef Kočí: *Čarodějnické procesy. Z dějin inkvizice a čarodějnických procesů v českých zemích v 16.–18. století*; Ivan Lesný: *Zpráva o nemocech mocných, Druhá zpráva o nemocech mocných*) a objevovaly se

i práce reagující na dobově aktuální problémy např. z oblasti ekologie, etiky, psychologie apod.

Od počátku své existence vydával *Horizont* zájmové publikace pro nejrůznější instituce (Severočeský Krajský národní výbor, Okresní archiv v Ústí nad Labem, Ústav pro kulturně výchovnou činnost v Praze, Městský výbor Socialistické společnosti pro vědu, kulturu a politiku v Praze, Svaz invalidů). V rámci široce rozvětvené řady **Účelových publikací Socialistické společnosti pro vědu, kulturu a politiku** vyšel mj. referát Štěpána Vlašína ze semináře k 50. výročí založení komunistické strany *KSČ a literatura* či stať Jiřiny Popelové *Zdeněk Nejedlý a pojetí české kultury*. Vojenská sekce téže společnosti vydávala své publikace v **Knižnici studijních materiálů pro lektory POOV** /Příprava obyvatelstva k obraně vlasti/, resp. **pro lektory POCO** /Příprava občanů k civilní obraně/ (1970–1979), popř. v **Knižnici vojensko-politických aktualit** (zjištěna 1970–1976, 20 sv.). Ve spolupráci s Institutem zahraničního obchodu vydával *Horizont* knižnici **Obchodně ekonomické sborníky. Řada Latinská Amerika** (1971, 4 sv.).

V roce 1990 vydal *Horizont* několik titulů připravených v předlistopadovém období (mj. Pavel Černý a Josef Ženka: *Afrika 1985 a náboženství*) a až do roku 1991 pokračovaly edice **Medailóny** a **Otazník**. Podstata ediční koncepce soustředěné na odbornou a populárně-naučnou literaturu zůstala zachována, změnilo se však autorské zázemí a rejstřík témat. Rozpětí vydavatelských zájmů sahalo od jazykovědy (Dušan Šlosar: *Tisíciletá*) přes populárně-historické studie (Petr Kettner: *Proč zemřel Jan Masaryk?*; Helena Sobková: *Tajemství Barunky Panklové*), odborné historické monografie (Tomáš Pasák: *Emil Hácha*) až po vzpomínkově laděné texty (Josef Škvorecký: *Všichni ti bystří mladí muži a ženy*; František Fajtl: *Vzpomínky na padlé kamarády*), objevují se i knihy věnované grafologii, místopisu (mj. práce Milana Myslivečka), jazykové příručky (*Anglicky za 3 měsíce*; *Německy za 3 měsíce*)

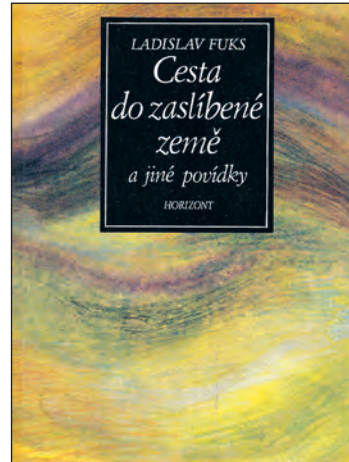
a do edičních plánů zařadila redakce také esoterické práce Květoslava Minaříka (edici **Přímá stezka** však po prvním svazku z roku 1990 převzalo vydavatelství *Canopus*). Volnou knižní řadu anekdot různých jazykových oblastí (němčina, angličtina, francouzština a ruština), doplněných překlady do češtiny a komentáři idiomů, ukončil až zánik nakladatelství. Také v devadesátých letech se *Horizont* pokoušel navazovat spolupráci s různými nově vzniklými organizacemi a zajišťovat vydávání jejich zájmových publikací; např. ve spolupráci s Bratrskou jednotou baptistů tak vyšla kniha Jamese Bensona Irwina *Více než pozemšťané*. Pokusy o nové ediční řady však obvykle končily po prvním vydaném svazku, ať již šlo o projekty koediční (**Zájmové publikace Propagační agentury A-Z**, 1990), či samostatné (**Knihovnička Unikum**, 1991).

Od počátku devadesátých let vydával *Horizont* českou prózu, a to jak v reediciích (detektivka Vladimíra Škutiny *Zločin s rozumem* či rozšířené vydání povídek Ladislava Fukse *Cesta do zaslíbené země a jiné povídky*), tak v prvních vydáních (Karel Bárta: *Zákeřné střely*; Alexandra Berková: *Magorie aneb Příběh velké lásky*; Jaroslav Velinský: *Engerlingové*). Ojedinele se objevila kniha poezie (sbírka básní Lubora Kasala *Hlodavci hladovci*) či pohádek (Gabriela Trojánková: *Jak u Tománků bydlel pavouček Jeroným*).

Zájmové publikace vycházely v nákladu okolo 1000 výtisků, běžná produkce *Horizontu* od 1500 do 3000 výtisků, avšak čtenářsky atraktivnější tituly z oblasti populárněvědné literatury dosáhly až 15 000 výtisků (např. Soldánův Jaroslav Hašek v edici *Medailóny*). Náklad svazků edice *MME*, pokud byl uváděn, se pohyboval okolo 7000 výtisků.

Na počátku normalizace nebyly již některé publikace distribuovány a větší část jejich nákladu byla sešrotována. Šlo mj. o knihy Bedřicha Loewensteina *Středověk dvacátého století* (1970) a Josefa Ludvíka Fischera *Glosy k české otázce* (1970).

Na konci šedesátých let převzal *Horizont* z nakladatelství *>Orbis* vydávání populárního měsíčníku *Dějiny a současnost*, který byl však ještě v roce 1969 úředně zastaven (obnoven 1990 v *Nakladatelství Lidové noviny*). Z *>Orbisu* převzal *Horizont* i populárně-vědeckou revue *Věda a život* (založena 1954, v *Horizontu* 1969–1991), jejímž cílem bylo zprostředkovávat aktuální stav vědeckého poznání v různých oborech, a to prostřednictvím původních statí i článků převzatých ze zahraničních médií; redakce listu sídlila v Brně.

Po roce 1989 se redakce *Horizontu* snažila rozšířit vydavatelský program zejména o beletristické tituly

EDIČNÍ ŘADY

Československá vlastivěda (1969–1971); Malá moderní encyklopedie (1969–1989); Safír (1970); Zájmové publikace Severočeského KNV a Okresního archívu v Ústí nad Labem (1970–1971); Knižnice vojenskopolitických aktualit (zjištěna 1970–1976); Knižnice studijních materiálů pro lektory POOV /Příprava obyvatelstva k obraně vlasti/, resp. Knižnice studijních materiálů pro lektory POCO /Příprava občanů k civilní obraně/ (1970–1979); Obchodně ekonomické sborníky Institutu zahraničního obchodu. Řada Latinská Amerika (1971); Studijní materiály na pomoc lektorům při volební kampani (1971); Účelové publikace Socialistické společnosti pro vědu, kulturu a politiku (1971–1972); Na pomoc národnímu hospodářství (1971–1987); Účelové publikace Československé socialistické akademie v Praze (1971–1989); Učebnice pro střední stupeň stranického vzdělávání (1972–1975); Knižnice studijních materiálů na pomoc lektorům branné výchovy (1973); Knihovnička kulturně výchovného pracovníka (1973–1982); Věda a světový názor (1973–1982); Medailóny (1973–1991); Studijní materiály na pomoc lektorům ÚV Socialistické akademie ČSSR (1974–1990); Věda a řízení (1975); Na pomoc pracovníkům v oblasti státní církevní politiky (1975–1990); Aktuality, fakta, cifry k volbám (1976); Na pomoc politickému vzdělávání (1978–1986); Metodické listy na pomoc lektorům Socialistické akademie ČSSR (1980–1990); Umění vnímat umění (1982–1990); Lidstvo na prahu 21. století (1984–1989); Na pomoc ekonomické propagandě (1984–1989); Otazník (1987–1991); Tribuna ekonomiky a politiky (1988–1990); Přímá stezka (1990); Zájmové publikace Propagační agentury A–Z (1990); Knihovnička Unikum (1991).

PERIODIKA

Dějiny a současnost (1969); Ekonomická revue (1969); Věda a život (1969–1991); Věda a lidstvo (1976–1989); Práce a zkušenosti. Bulletin Českého ústředního výboru Socialistické akademie ČSSR (1984–1989); Klinická onkologie (1988–1989).

PRAMENY A LITERATURA

Zjištěné nakladatelské katalogy a propagační tisky: Ediční plán Nakladatelství Horizont (zjištěno 1973–1984) [roční letáky].

Články: E. Mandler: Nové nakladatelství, NK 1969, č. 10; Pitrová: Co nového v Horizontu, NK 1970, č. 24; M. Šedý: Blízko vrcholku pyramidy, Tribuna 1970, č. 46–47; V. Svarovský: Deset let nakladatelství Horizont, Věda a život 1978, č. 12; V. Svarovský: Deset let nakladatelství Horizont, Tvorba 1979, č. 2; A. Krivánková: Malá encyklopedie českých nakladatelství, Knihovnický zpravodaj pro potřeby oborových knihoven na železnici 1984, č. 3; V. Matějů: Edice Medailóny, NK 1986, č. 29; S. Mynaříková: Umění vnímat umění, RP 16. 2. 1989; V. Ševela: Jak krachuje nakladatelství, LidN 30. 3. 2000.

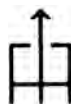
Rozhovory: S. Mynaříková: P. F. ze Zlatého kříže (přípr. J. Cicvárek), Věda a život 1986, č. 1; Z. Pergner: Vrchol ledovce a to další (přípr. R. Knot a R. Knotová), RP 25. 7. 1989; J. Klempera: Dvacet let Horizontu (přípr. V. Kurdzielová), SvSl 6. 10. 1989; V. Trojánek: Jenže pak se objevil Jaryn... (přípr. J. Šofar), Tvar 1991, č. 11; V. Trojánek: Horizonty Horizontu (přípr. L. Frýba), HN 17. 6. 1991.

Vzpomínky: E. Mandler: Škodolibé úsměvy svobody z let 1955 až 1992 (2005).

(jar)

INDEX

1971–1990

■ Exilové nakladatelství vydávající beletrii, politickou a politologickou literaturu

Obecně prospěšnou *Společnost pro československou literaturu v zahraničí Index* založili roku 1971 v Kolíně nad Rýnem politolog a publicista **Adolf Müller** (1929–2002) a bývalý pracovník Čs. rozhlasu a překladatel **Bedřich Utitz** (*1920). Za spolupráce zakladatelů s řadou externích redaktorů (mj. **Fedor Ballo**, **Antonín Brousek**, **Rudolf Hambach**, **Vladimír Horský**, **Karel Michal**, **Karel Nešvera**, **Milan Schulz**, **Helena Šedová**, **Ludvík Veselý**) se *Index* postupně vyvinul v jedno z nejvýznamnějších beletristických a společenskovědních nakladatelství posrpnového exilu.

Nakladatelskou značku, původní jednotnou obálku základní řady a obálky edic *Index–poezie* a *Doba* navrhl **Jan Kotík**, autory dalších návrhů obálek byli mj. **Zbyněk Benýšek**, **Karel Feuerstein**, **Karel Havlíček**, **Jiří Kolář**, **Miroslav Milde**, **Adolf Müller**, **Jan Sekal** a **Pavel Zvěřina**, ilustracemi vedle **Karla Havlíčka** a **Jana Kotíka** přispěli též **Oldřich Jelínek**, **Jan Kristofori**, **Lucie Radová** a **Josef Šnobl**.

V souvislosti s polistopadovými politickými změnami v Československu ukončilo nakladatelství činnost roku 1990, většinu připravovaných titulů však zprostředkovalo domácím nakladatelům.

Celkem vydal *Index* na 170 českojazyčných titulů (obvykle 9–12 ročně, v polovině sedmdesátých let méně) a přibližně dvě desítky cizojazyčných. – Pro komunikaci se čtenáři využívala redakce poštovního boxu v Kolíně nad Rýnem.

Jako první svazek zamýšleli zakladatelé *Indexu* vydat román Josefa Škvoreckého *Tankový prapor*, který však v téže době k vydání připravovalo současně vznikající torontské nakladatelství *>Sixty-Eight Publishers*. *Index* tedy zahájil satirickou prózou Jiřího Hochmana *Jelení Brod* a původní beletristická tvorba českých exilových i domácích autorů byla po celou dobu existence nakladatelství podstatným, byť ne jediným sloupem ediční koncepce. Mezi exilovými spisovateli neměl *Index* zpočátku své kmenové autory a vydával jak nové rukopisy (Jan Beneš, Ota Filip, Karel Michal, Minka Rybáková, Tomáš Řezáč pod pseud. A. Lidin, z předchozí exulantské generace Nikolaj Terlecký, později Viktor Fischl), tak reedice starších titulů, vydaných již v šedesátých letech v Československu (Ladislav Grosman, Karel Michal). Postupně do edičních plánů pronikali ve

Zvláštní vydání Indexu :

NOTÁKY Z RUZYNĚ

Rukopis jednoho ze současných politických vězňů v Československu. Autentická výpověď o životě v největší pražské věznici v roce 1972 . Propašováno z Československa a ošano obratem do tisku. Knížně vychází začátkem roku 1973.

Chcete-li získat toto svědectví o "normalisaci", vyplňte čitelně jméno a adresu a zašlete zpět. Upozorněte na knihu své přátele a krajany, ale i zahraniční sjezovce!!

Cena : 6,60 Kč
2,20 US \$

INDEX

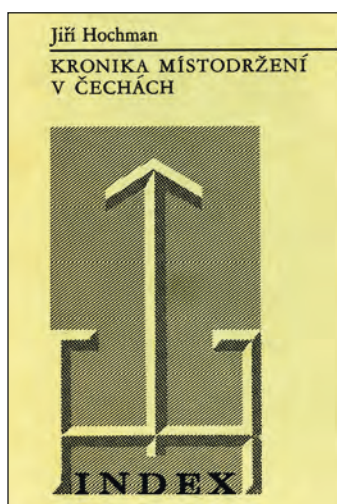
Ředitelství společnosti
Orederer Bank, Edin. / 864 554
Postařekvizito: Kód 2543 29

Původně samizdatové texty Bohumila Hrabala vycházely v *Indexu* bez jakýchkoli nakladatelských údajů

později i domácích (Jaromír Hořec pod pseud. Jan Čech, Miloš Vacík, poprvé zde vyšel Seifertův *Morový sloup*), a také překlady (Osip Mandelštam, Czesław Miłosz). Mimo edice vyšel jako jeden z prvních svazků *Indexu* soubor písňových textů Karla Kryla. Z původní dramatické tvorby byla zcela výjimečně zařazena Hostovského hra *Osvoboditel se vrací*; příležitostně *Index* vydával i memoárovou literaturu (Julius Firt, Karel Steinbach, ve spolupráci se *Sixty-Eight Publishers* vzpomínky Jaroslava Seiferta, z překladů Naděžda Mandelštamová).

větší míře i doma žijící autoři, jimž nakladatelství původně vyhradilo edici *Příběhy ze šuplat* (1976, 2 sv., red. Helena Šedová, mj. zde vyšla filmová povídka Jana Procházky *Ucho*), později se však domácí tvorba stala plnohodnotnou součástí hlavního nakladatelského programu. Největší pozornost *Index* věnoval pracím Bohumila Hrabala, které nesměly vyjít v Praze (v *Indexu* vycházely bez jakýchkoli nakladatelských údajů), a tvorbě Evy Kantůrkové, Lenky Procházkové, Jana Trefulky, Ludvíka Vaculíka (vedle nového vydání *Sekyry* zejména „kronika“ *Milí spolužáci*) a Edvarda Valenty. K autorům *Indexu* se ještě jako disident přidal Pavel Kohout, který pak s nakladatelstvím spolupracoval i v osmdesátých letech po svém nedobrovolném odchodu do exilu. Básnické sbírky soustředila nečíslovaná edice *Index–poezie* (1975–1988, 10 sv., zprvu red. Antonín Brousek), v níž zpočátku vycházela tvorba autorů exilových (Josef Lederer, František Lístopad, z mladší generace Vladimíra Čerepková),

Charakteristickou obálku prvních svazků základní řady *Indexu* i politologické edice *Doba* navrhl Jan Kotík

Ze samizdatové produkce *Index* přejímal nejen knižní básnická a prozaická díla, ale i fejetony ze samizdatových sborníků a časopisů (*Čára na zdi, Sólo pro psací stroj*), popř. celé sborníky (*Když se řekne Werich...*, ed. Jiří Lederer). V osmdesátých letech nabídl *Index* publikační příležitost spisovatelům nové emigrační vlny, jejichž prostřednictvím se obracel i k mladší generaci čtenářů. Program edice **Paternoster** (1986–1989, 4 sv.) byl formován spolupracovníky stejnojmenného časopisu, který s podtitulem *Malá revue pro umění a kritiku* vydával od roku 1983 ve Vídni Zbyněk Benýšek; v edici publikovali Petr Kouba, Karol Sidon a jako nový kmenový autor *Indexu* Vlastimil Třešňák. Ve spolupráci s časopisem *Svědectví* vydal *Index* kontroverzní prvotinu Jana Pelce ... *a bude huř*, která vyvolala největší polemický ohlas ze všech publikací nakladatelství. Objevila se i díla debutujících autorů žijících v Československu (Zuzana Brabcová, Miroslav Kutílek pod pseud. Marek Hofman ad.).

Soustavnou pozornost věnoval *Index* literatuře světové, a to jak dílům tematicky blízkým českému čtenáři (romány Petra Lotara a zejména *Magická Praha* A. M. Ripellina), tak překladům beletristických, publicistických i vzpomínkových děl ruských a polských autorů (Tadeusz Konwicki, Jevgenij Zamjatin ad.) a jiných významných děl světové beletrie (George Orwell: *1984* a *Farma zvířat* s tit. *Zvířecí statek*). Někteří z nich (díla Grahama Greena, György Konrada, Georgije Vladimova) vyšla jako členské prémie pro odběratele časopisu *150 000 slov* v edici **Knihovna 150 000 slov** (1985–1989, 6 sv.). V originálu vydal *Index* několik titulů slovenské prózy (Ladislav Mňačko, Dominik Tatarka).

Pevné místo měly v produkci *Indexu* knihy rozhovorů (Karel Hviždala, Jiří Lederer, Antonín J. Liehm) a monografie a sborníky věnované jednotlivým osobnostem (Jiří Lederer, Jan Patočka, Jiří Voskovec). Uměnovědné literatuře se *Index* věnoval jen příležitostně, ve spolupráci s časopisem *Svědectví* však vydal *Bibliografii literatury vydané českými a slovenskými autory v zahraničí 1948–1972 (s dodatkem do srpna 1978)* Ludmily Šeflové.

Důležitým prvkem edičního programu *Indexu* byla politická publicistika a politologické a historické studie k československé minulosti i současnosti a vůbec k problematice tehdejšího sovětského bloku. Monografie a sborníky k otázkám politické činnosti exilu i domácí opozice přinášela edice **Doba** (1975–1982, 10 sv., red. Adolf Müller). Významným tematickým okruhem byly souvislosti a okolnosti Pražského jara 1968 i jeho vojenského potlačení, k němuž *Index* vydal několik analýz či osobních svědectví (Zdeněk Hejzlar, Zdeněk Mlynář, Petr Pithart pod pseud. J. Sládeček). Od poloviny sedmdesátých let byla pozornost věnována

Navzdory komplikovaným vztahům mezi *Indexem* a Sixty-Eight Publishers vyšly vzpomínky Jaroslava Seiferta v exilu společnou péčí obou nakladatelství

formování politické opozice v Československu (sborníky *Hlasy z domova 1975; Kniha Charty. Hlasy z domova 1976–1977; Křesťané a Charta 77* aj.; k jejich editořům patřili Adolf Müller, Vilém Prečan, Bedřich Utitz ad.), životu za normalizace (Milan Šimečka), ale i pokusům o globální analýzu poválečného vývoje v Československu (Jaroslav Klofáč) a v dalších zemích sovětského bloku (Zdeněk Strmiska, Pavel Tigrid, též řada překladů, zejména z ruštiny). Pokusem o rozšíření spektra odborné literatury byly spíše ojedinělé historické studie (kniha Jaroslava Krejčího *Miroslav Tyrš, filozof, pedagog a estetik českého tělocviku* ad.). K nejžádanějším titulům *Indexu* patřily vzpomínky příslušníka komunistické rozvědky Josefa Frolíka *Špion vypovídá*. Problematice roku 1968 byla věnována **Knižnice Listů** (1986–1989, 3 sv.), kterou *Index* připravoval ve spolupráci s exilovým časopisem *Listy*, vydávaným v Římě Jiřím Pelikánem. V angličtině, němčině a francouzštině vyšlo v *Indexu* osmnáct studií výzkumného projektu *Krise v systémech sovětského typu*, vedeného Zdeňkem Mlynářem.

Na vydání několika knih se podíleli další exiloví vydavatelé (*Dialog, Opus bonum, Svědectví, >Sixty-Eight Publishers* aj.). Po listopadu 1989 vydal *Index* několik starších titulů (převážně formou reprintů) ve spolupráci s domácími nakladatelstvími (*Atlantis, J. Kanzelsberger, >Orbis*), avšak edice **INDEX** založená nakladatelstvím *>Práce* v roce 1991 zanikla po dvou vydaných titulech.

Publikace *Indexu* vycházely většinou v nákladu 1000–1200 výtisků, o jejichž odběr se staral především stálý okruh přibližně 400 čtenářů. Obvykle 200–300 výtisků každého titulu bylo dopravováno ilegálními distribučními kanály do Československa.

Poslední ediční plán Indexu již z větší části nebyl realizován

Kromě spolupráce na distribuci Pelikánových *Listů* vydával *Index* v letech 1982–1991 za redakce Antonína J. Liehmy časopis *150 000 slov*, přinášející výběr článků ze světového tisku věnovaných především politickým tématům. V roce 1989 vydal *Index* první číslo časopisu *Most atd.*, jehož redakce (Jiří Gruša, Petr Král, Milan Uhde) chtěla vytvořit společné diskusní fórum exilu a domácí opozice.

Adolf Müller byl v souvislosti s nakladatelskou činností vyznamenán Medailí Za zásluhy (1999), Bedřich Utitz je nositelem Řádu T. G. Masaryka (1998).

EDIČNÍ ŘADY

Index–poezie (1973–1988); Doba (1975–1982); Příběhy ze šuplat (1976); Knihovna 150 000 slov (1985–1989); Knižnice Listů (1986–1989); Paternoster (1986–1989).

PERIODIKA

150 000 slov (1982–1991); Most atd. (1989–1990).

PRAMENY A LITERATURA

Prameny: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR: fond Archiv nakladatelství Index a Adolfa Müllera.

Bibliografie: A. Zach: *Kniha a český exil* (1995).

Zjištěné nakladatelské katalogy a propagační tisky: pravidelné ediční plány a objednávkové listy; poslední zjištěný katalog pro období 1989–1991 (b. d., 1989).

Studie a články: B. Utitz: *Nová čs. nakladatelství – ale v cizině: Index, Listy (Řím) 1971, č. 6;* R. Hambach: *Pět let Indexu, Zpravodaj (Curych) 1976, č. 7/8;* *Exilová nakladatelství, Zprávy SVU (Washington) 1979, č. 2/3;* Z. Pšenicová: *Práce na Indexu? Nikoliv, Index v Práci, VP 25. 1. 1990;* B. Utitz: *Několik paprsků světla. Hrst poznámek k nakladatelství Index, Český dialog 1991, č. 3;* A. Müller: *Byly i jiné mikrobusy..., Listy 1993, č. 1;* A. Zach: *Index. Exilové nakladatelství zaměřené k vydávání současné původní i překladové beletrie, literatury faktu a společenskovědní literatury, ČL 1994, č. 6;* A. Müller: *Chvála amatérismu, in Česká nezávislá literatura po pěti letech v referátech (1995);* L. Vaculík: *Za co, LidN 5. 11. 1999;* M. Reiman, D. Havlíček: *Památku Adolfa Müllera, Listy 2002, č. 5;* F. Cinger: *Mezi dvěma břehy, in F. C.: Tři osudy (2004) [portrét A. Müllera].*

Rozhovory: S B. Utitzem o smyslu a cílech Indexu (přípr. S. Volný), *Text (Mnichov) 1971, č. 11/12 (28/29), příl.;* A. Müller, B. Utitz: *Hovoří Index (přípr. K. Nešvera), Telegram (Edmonton) 1973, č. 2;* *S Indexem po telefonu, in Kalendář československého exilu 1974 (Mnichov 1973);* A. Müller: *České nakladatelství v exilu (přípr. J. Lederer), Listy (Řím) 1981, č. 6, též s tit. Deset let nakladatelské činnosti Indexu, Obrys (Mnichov) 1981, č. 4;* A. Müller: *Rozhovor NP s exilovým nakladatelstvím Index (přípr. M. Habr), Národní politika (Mnichov) 1985, č. 2, příl.;* A. Müller: *Rozhovor se zástupcem nakladatelství Index, Zpravodaj (Curych) 1985, č. 6;* A. Müller: *Index přestal být na Indexu (přípr. I. Gerová), SvSI 30. 1. 1990;* A. Müller: *Nakladatelství Index (přípr. I. Petřinová), Reportér 1990, č. 4;* A. Müller: *Nesmíme si příliš fandit (přípr. D. Sedlická), Tvar 1990, č. 7;* A. Müller: *Byla to dvě nejhezčí desetiletí mého života (přípr. F. Cinger), Právo 12. 4. 1999;* B. Utitz: *Chtěl jsem tu žít (přípr. K. Hvizďala), Roš chodeš 2010, č. 1;* B. Utitz: *Všichni moji prezidenti (přípr. L. Navara), MFD 29. 10. 2010;* B. Utitz: *Nejkrásnější byly Seifertovy vzpomínky (přípr. F. Cinger), Právo 20. 11. 2010.*

Korespondence: V. Prečan (ed.): *Ke spolupráci dvou posrpnových exilových nakladatelství, in: Ročenka Československého dokumentačního střediska 2003 (2004).*

Vzpomínky: B. Utitz: *Kaleidoskop mého století (2013).*

K životním jubileím: J. Šiklová: *Devadesátník. Knihy v exilu pod taktovkou B. Utitze, Listy 2011, č. 1.*

Nekrology (k úmrtí A. Müllera): F. Cinger, *Právo 2. 4. 2002.*

Zjištěné diplomové práce: R. Matějková: *Vznik a činnost exilového nakladatelství Index (Praha, FF UK 1995).*

(mlp)

JAZZOVÁ SEKCE

1971–1986

■ **Zájmové kulturní sdružení působící především na poli propagace jazzové hudby, postupně však rozšiřující své vydavatelské a pořadatelské aktivity také do oblasti nezávislého výtvarného umění, literatury, filozofie, divadla a filmu**

Užívané názvy

Jazzová sekce Svazu hudebníků ČSR (1971–1983); Jazzová sekce pražské pobočky Svazu hudebníků ČSR (1983–1984); Jazzová sekce (od 1984).

Jazzová sekce (JS) byla ustavena dne 30. 10. 1971 jako přidružená organizace Svazu hudebníků ČSR poté, co se zakladatelům nepodařilo získat povolení pro existenci samostatné České jazzové unie. Jejím hlavním cílem bylo šíření informací o jazzové hudbě a podpora jazzu v Československu. V rámci Svazu hudebníků měla *JS* specifické postavení pobočky s celostátní působností a celistvou členskou základnou; další vlastní pobočky *JS* již nezřizovala. Mezi zakládající členy patřili mj. hudební publicisté **Lubomír Dorůžka** (1924–2015), **Karel Srp** (*1957) a **Aleš Benda** (*1944), jazzoví hudebníci **Luděk Hulan** (1929–1979) a **Karel Velebný** (1951–1989), muzikolog **Jan Seik** ad. Prvním předsedou výboru *JS* byl hudební skladatel **Milan Dvořák** (*1954), kterého zastupovali místopředsedové **Lubomír**

Dorůžka a **Karel Srp**, funkce tajemníků přijali **Luděk Hulan** a **Jan Seik**. V roce 1978 se *JS* stala členem Mezinárodní jazzové federace při Hudební radě UNESCO, a získala tak pro svou činnost mezinárodní záštitu. O rok později se neúspěšně pokusila o registraci samostatného Jazzového sdružení ČSR. V roce 1981 byl novým předsedou zvolen **Karel Srp**, místopředsedou **Joska Skalník** (*1948) a tajemníkem **Vladimír Kouřil** (*1944); mezi aktivní členy a spolupracovníky patřili dále například **Josef Vlček** (*1951), později odsouzení členové výboru **Čestmír Huňát** (*1950) a **Tomáš Křivánek** (*1955), dále **Rosta Paarová** (provd. **Křivánková**), **Jana Chržová**, bratři **Křemářové** ad.

Od druhé poloviny sedmdesátých let překračovala *JS* hranice určené oficiální kulturní politikou normalizačního režimu, a vystavovala se tak silicímu mocen-

JAZZ BULLETIN VŠECH JAZZOVÝCH, BLUESOVÝCH A JAZZROCKOVÝCH FANOUŠKŮ

JAZZ BULLETIN S PŘÍLOHOU INTER JAZZ SERVIS - NABÍDKOVÝ LIST GRAMOFONOVÝCH DESK, DOVAŽENÝCH KULTURNÍMI STŘEDISKY SOC. STÁTŮ

JAZZ BULLETIN 24 STRAN ILUSTRACE, ROZHOVORY, BAREVNÁ OBÁLKA, ZPRÁVY Z CELEHO SVĚTA, NOVÉ DESKY, PROFILY NAŠICH A ZAHRAJNÍCH HUDEBNÍKŮ, HUMOR, RECENZE, FOTOGRAFIE, ANKETY, DRUHY NEJOSBĚHLEŠÍ METODICKO-VÝCHOVNÍ BULLETIN VĚNOVANÝ JAZZU, JAZZROCKU A BLUES VYDÁVANÝ V SOCIALISTICKÝCH ZEMÍCH.

JAZZ BULLETIN ZISKÁTE ČLENSTVÍM V JAZZOVÉ SEKCI SVAZU HUDEBNÍKŮ ČSR. ROČNÍ PŘÍSPĚVEK 30 KčS A 30 KčS ZÁPISNÉHO. PO ODESLÁNÍ VYPLNĚNÉ PŘÍHLÁŠKY ODRUŽÍTE SLOŽENKU, KTEROU ZAPLÁTĚTE ČLENSKÝ POPLATEK. JAKNĚLE NĚM SBĚS. POTVÍRÍ PŘÍLEM ČÁSTI. ZAŠLEME VÁM LEGITIMACI ORGANIZAČNÍ RÁD A DALŠÍ MATERIÁL.

JAZZOVÁ SEKCE SVAZU HUDEBNÍKŮ ČSR. PŘÍHLÁŠKU ZAŠLETE NA ADRESU: JAZZOVÁ SEKCE SVAZU HUDEBNÍKŮ ČSR. POŠT. SCH. 82 JINŘIŠSKÁ 14 1121 PRAHA 1

ČTĚTE JAZZ

PŘÍHLÁŠKA ZA ČLENA JAZZOVÉ SEKCE SV. ČSR.

JMENO A PŘÍJMENO: DATUM NAROZENÍ:

ADRESA: PSČ: TELEFON:

V: DNE: POČIS:

JAZZOVÁ SEKCE SVAZU HUDEBNÍKŮ ČSR JE SAJMOVÁ ORGANIZACE SPOKLUČITELŮ ZAŘAZENÁ DO JAZZOVÝCH HODNŮ TĚPÍ NEHUDEBNÍKŮ I S VLASTNÍM ORGANIZAČNÍM RÁDEM SCHVÁLENÝM MINISTERSTVEM VÝTV. Č. 124/5318 A PO. PRŮKLEM. RÚŽENÉ Č. 151/538

Příhláška k členství v Jazzové sekci

skému nátlaku, jemuž však její vedení neustupovalo. Ze sdružení zájemců o jazzovou hudbu se tak JS postupně proměnila v nezávislou kulturní organizaci, která v důsledku administrativních i policejních postihů a oficiální propagandy brzy získala charakter politické opoziční skupiny. V letech 1977 a 1980 se Ministerstvo kultury ČSR (MK) pokusilo JS administrativně zrušit, avšak JS tato rozhodnutí nerespektovala. V roce 1983 vyzvalo MK Svaz hudebníků ČSR, aby JS jako její zřizovatel rozpustil, což však podle platných stanov nebylo možné; příkazu se JS pokusila vzdorovat mj. legálním přidružením k pražské pobočce Svazu hudebníků (od roku 1983 působila jako Jazzová sekce pražské pobočky Svazu hudebníků ČSR). V roce 1984 byla proto jeho činnost nejprve pozastavena a vzápětí byl celý Svaz zrušen. JS pokračovala v činnosti, byla však vystavována perzekuci, pronásledování a nejrůznějším postihům (od finančních kontrol k domovním prohlídkám a výslechům), proti kterým se snažila vést právní boj s poukazy na rozpor postupu státních orgánů s československou legislativou i mezinárodními úmluvami o lidských a občanských právech. V září 1986 byli zatčeni a do vyšetřovací vazby vzati členové výboru JS Karel Srp, Vladimír Kouřil, Čestmír Huňát, Tomáš Křivánek a Joska Skalník, pokladník Miloš Drda a majitel redakčního sídla Vlastimil Drda. V březnu 1987 byli na základě obvinění z nedovoleného podnikání odsouzeni Karel Srp a Vladimír Kouřil k nepodmíněnému trestu 16, resp. 10 měsíců odnětí svobody a Čestmír Huňát, Tomáš Křivánek a Joska Skalník k podmíněným trestům. Po zatčení členů výboru vznikl nový Pracovní výbor aktivistů JS (**Jiří Exner, Jana Pacholíková-Petrová, Martin Sýkora**), k němuž se po propuštění z vazby přidali členové původního výboru Čestmír Huňát, Tomáš Křivánek a Joska Skalník. V původní podobě se však JS nepodařilo obnovit ani po návratu Karla Srpa a Vladimíra Kouřila z vězení; místo ní vznikly samostatné nástupnické organizace Unijazz (od roku 1987 pod vedením Jiřího Exnera, od roku 1990 pod vedením Čestmíra Huňáta) a Pražské vzdělávací sdružení, později Artforum (pod vedením Karla Srpa od roku 1988).

Během patnácti let své existence uspořádala JS řadu koncertů a kulturních pořadů. V letech 1974–1979 se celkem devětkrát konal festival *Pražské jazzové dny* (plánované 10. PJD se již v roce 1980 neuskutečnily, z 11. PJD roku 1982 se podařilo uspořádat pouze dva nelegální koncerty), který postupně zahrnul i další hudební proudy (jazzrock – tzv. *Jazzrockové dílny*, později i rock) a jehož součástí byly též přednášky, výstavy či filmové projekce. Vedle toho JS organizovala či spoluorganizovala další festivaly (např. *Slánské jazzové dny*, *Český amatérský jazzový festival* v Přerově, *Národní amatérský jazzový festival* v Mladé Boleslavi), koncerty (včetně zřízení amatérské scény s názvem *JAZZ a ROCK Metodické centrum*, *Jazzové večery* v Divadle hudby), divadelní představení (v roce 1980 vystoupil v Praze *Living Theatre*), výstavy (*Výstavní síň ve sklepech*, výtvarný projekt *Minisalon*), zájezdy (např. na Jazz Jamboree v Polsku), happeningy (na jaře 1985 osázení stránek pod sídlem JS stromky na oslavu výročí konce druhé světové války a ke 40. výročí založení OSN za účasti Johna Updika a Kurta Vonneguta), přednáškové cykly či kursy pro začínající hudebníky *Jazzové školy hrou*.

Publikační činnost JS měla specifický polooficiální charakter. Příprava jednotlivých titulů probíhala v utajení, aby nevzbudila předčasnou pozornost státních

Návštěva Kurta Vonneguta v Jazzové sekci v roce 1985

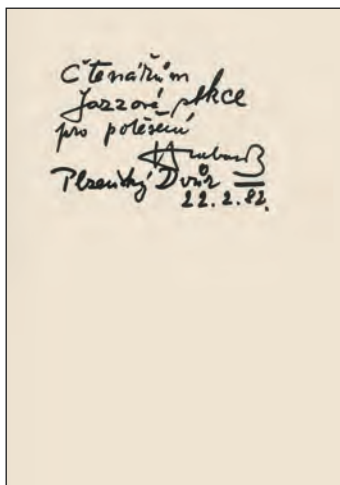
orgánů a vydání nemohlo být znemožněno, o jejich tisk se však staraly oficiální tiskárny (právě komplikace při výběru tiskárny způsobily, že k vydání prvního svazku edice *Jazzpetit* došlo až v roce 1979, ačkoli několik brožur ve specializované edici bylo plánováno již od roku 1976). Knihy byly určeny především členům *JS* a pouze eventuální „prebytky“ nákladu se posléze šířily i mezi nečleny, kteří byli označeni za kandidáty budoucího členství. Zpočátku byly publikace distribuovány též do veřejných knihoven, které se kvůli odběru staly kolektivními členy *JS*. Sílící zákroky režimu proti *JS* poznamenaly i její vydavatelské aktivity: podklady (včetně rukopisů) připravené do tisku byly zabavovány, některé tituly musely být i opakovaně vytištěny. Později dostaly tiskárny zákaz přijímat od *JS* jakékoli objednávky a od počátku roku 1984 byly na pokyn Ministerstva kultury ČSR z knihoven vyřazovány všechny její publikace. Vydavatelskou činnost *JS* se tak politickým policejním orgánům podařilo utlumit, definitivně však byla ukončena až v září 1986 po zatčení hlavních představitelů *JS*. – Grafické zpracování tištěných materiálů *JS* dlouhodobě zajišťoval výtvarný redaktor **Joska Skalník**; dění kolem *JS* dokumentovali fotografové **Jiří Kučera**, **Jiří Exner**, později **Jiří Volek**, **Pavel Hořejší** a **Ivan Prokop**.

V edičních řadách i mimo ně vydala *JS* kolem 50 knižních a sešitových titulů. – Publikace byly tištěny jak ve velkých státních tiskárnách, ovšem ne vždy s oficiálním povolením (Středočeské tiskárny, provoz Příbram, Tiskařské závody Příbram, Obchodní tiskárny Kolín, tiskárna v pankrácké věznici), tak v tiskárnách podnikových (např. u Jana Kaliby a Milana Kohouta v pražské tiskárně Obvodního pod-

niku služeb ve Vodičkově ul. a posléze v Modřanech). – Od roku 1976 až do svého zániku sídlila JS v pronajatém domě (přezdívaném „domeček“) v ulici Ke Krčské stráni č. 611 v Praze 4.

Roku 1979 vyšel jako příloha členského bulletinu *Jazz* první svazek edice **Jazzpetit** (1979–1986, 23 sv.), zaměřené na publikace s hudební, filozofickou, uměleckou, historickou či divadelní tematikou a na beletrii. (Formálním prohlášením jednotlivých publikací za přílohy k povolenému bulletinu *Jazz*, jakož i zdůrazněním interního charakteru tiskovin, uvedeným v tiráži, se JS vyhýbala předběžnému schvalovacímu procesu.) Vznik edice iniciovaly vůdčí osobnosti JS, mj. **Karel Srp** (v tirážích uváděn jako odpovědný redaktor), **Joska Skalník** (výtvarný redaktor a grafik všech materiálů) a **Josef Vlček**, mezi významné spolupracovníky patřil **Vladimír Kouřil**; pro první svazek se původně počítalo se Seifertovými memoáry *Všecky krásy světa*, které však mezitím vyšly v samizdatové *Edici Expedice*. Dramaturgie Jazzpetitu se neřídila předběžným edičním plánem, vycházela spíše z autorské nabídky a bezprostředních podnětů. Šíře a pestrost edičního záběru odráží vývoj JS, jež se postupem času odpoutala od své původní specializace a soustředila se na soudobé nezávislé umění a kulturní dění.

Tituly s hudebním zaměřením zahrnují mj. antologii překladů písňových textů *Rocková poezie 1* (edd. Josef Vlček a Karel Srp ml.), která edici zahájila, či průhledy do dějin českého bigbeatu (včetně diskografie a fotodokumentace) v publikaci Vladimíra Kouřila *Český rock'n'roll 1956–1969*. K nejvýznamnějším počínům patřil slovník *Rock 2000* (ed. Josef Vlček a kol.; první díl A–K vyšel v roce 1982, druhý díl ve verzi L–S byl zabaven, ve verzi L–R vyšel v roce 1983, třetí díl S–Z v roce 1984). Na smrt Johna Lennona edice zareagovala vydáním sborníku *John Ono Lennon* (edd. Tomáš Kraus a Lubor Šonka). Netradičním muzikologickým tématům byly věnovány publikace Zdeňka Justoně *Hudba přírodních národů* a Ludmily Vrkočové *Hudba terezínského ghetta*. Na pomezí hudební vědy a filozofie se pohyboval výběr textů Friedricha Nietzscheho o Richardu Wagnerovi *Případ Wagner*, sestavený ze starších překladů Otokara Fischera a Arnošta Procházky a novějšího překladu Pavla Kouby (ed. Petr Rezek). Několik titulů edice věnovala avantgardním výtvarným proudům. Vedle Chalupeckého publikace *O dada, surrealismu a českém umění* zde vyšla monografie Ludvíka Kundery *Dada*, původně určená pro knižnici *-ismy* nakladatelství >*Obelisk* (v Jazzpetitu vydána roku 1983 bez plánovaných barevných reprodukcí). Publikace Anny Fárové *Jindřich Štyrský*, vydaná pod autorčiným dívčím jménem Annette Moussu, představila textem i obrazem Štyrského fotografické dílo. Konkrétní poezii a autory grafických partitur přiblížili Jiří Valoch a Mojmír Horyna v komentovaném výboru *Partitury. Grafická hudba, fónická poezie, akce, parafráze, interpretace*, progresivní dobové trendy v americkém umění let 1965–1970 shrnula dvoudílná antologie *Minimal & Earth & Concept Art* (ed. Karel Srp ml.). Filozofický náhled na současné umění (pop art, body art atd.) vyjádřil v souboru přednášek a studií *Tělo, věc a skutečnost v současném umění* Petr Rezek; moderním výtvarným uměním se zabýval také Josef Kroutvor v posledním vydání Jazzpetitu *Hlava Medusy*. Divadelní problematiky se dotýká monografie

Vydání románu Bohumila Hrabala, dosud opisovaného pouze v samizdatu, bylo jednou ze záminek mocenského zásahu proti Jazzové sekci

Jaroslava Klady *E. F. Burian* či sborník *Living Theatre* (edd. Petr Oslzlý a Jaroslav Kořán), zahrnující rozhovory s představiteli legendárního divadelního souboru a reportáž z jeho utajeného pražského představení *Antigony*. V oblasti beletrie se Jazzpetit postaral o první vydání Hrabalova románu *Obsluhoval jsem anglického krále* (1982), který byl již dříve odmítnut v *Čs. spisovatel* a jehož vydání v Jazzpetitu se stalo jedním z nejsilnějších impulsů represivních zásahů vůči JS. Knihami *Poslední z transportu* Jaroslava Klady a *Kat beze stínu* Františka R. Krause připomněl Jazzpetit téma holocaustu a nacistických koncentračních táborů. Patrik Ouředník v edici vydal výběr ze svých překladů Borise Viana a *Stylistická cvičení* Raymonda Queneaua.

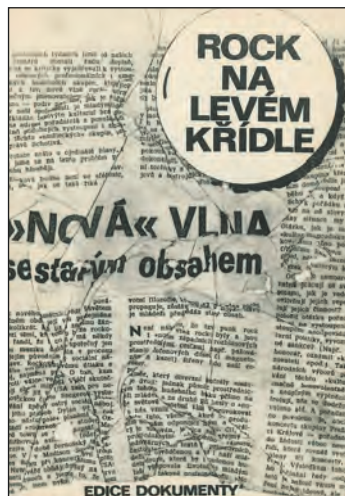
V edici Jazzpetit vyšlo 25 titulů s pořadovými čísly 1–19, 21, 22, 23 a 24/29. (Převážná část nákladu 24. svazku – Krouťorovy *Hlavy Medusy* – chybně označeného pořadovým číslem původního připravovaného námětu 29, byla zabavena v tiskárně a zachránit se podařilo jen několik desítek kusů.) Celý náklad titulů s pořadovými čísly 20 (Richard Brautigan: *V melounovém cukru* v překladu Olgy Špilarové) a 25 (*Dítě na sklenku. Výbor současné americké poezie* v překladu Jaroslava Kořána) byl zabaven v tiskárně; obě knihy však ještě před listopadem 1989 vyšly oficiálně v nakladatelství *Odeon*. Materiály pro knihu o Marcelu Duchampovi od Jindřicha Chaluppeckého (svazek č. 26) zabavila policie.

Jazzpetity nejčastěji vycházely v brožované vazbě formátu 16 × 22 cm. Vizuální styl obálek navržených Joskou Skalníkem (též autor grafické značky edice) spojovala obdobná grafická úprava: v horní části přední strany obálky byl název publikace (jméno autora většinou uvedeno nebylo), pod ním reprodukce obrazu, fotografie, koláže a nad spodní hranou logo edice. Zpočátku se proměňovala barva desek (fialová, oranžová, bílá), přibližně od roku 1982 se stala typickým rysem Jazzpetitů černá obálka. Některé tituly provázela bohatá obrazová příloha – reprodukce uměleckých či dokumentárních fotografií, obrazů či kreseb. Joska Skalník se podílel také na sazbě, některé tituly však byly pouze přepsány na psacím stroji

a poté vytištěny jako fotoreprodukce přepisů. Knihy edice vycházely obvykle v několika tisících kusech, úzce specializované tituly v nižším nákladu (1000–1500), náklad Hrabalova románu *Obsluhoval jsem anglického krále* se blížil 5000 výtisků. Finanční náklady byly hrazeny z členských příspěvků a prodeje knih. Ceny publikací byly oproti běžné oficiální produkci vyšší, neboť částečně dotovaly i jinou činnost JS (mj. vydávání bulletinů *Jazz*, které členové dostávali zdarma a jejichž vydávání členská příspěvky nepokryly); pohybovaly se v rozmezí 30–80 Kčs. Distribuci zpočátku zajišťovali dobrovolníci z řad členů JS, později ji převzala placená síla. V roce 1980 byla zavedena možnost osobního odběru v sídle JS nejprve pro pražské, později i pro mimopražské odběratele. Všechny tituly byly pro členy a čekatela na členství dostupné též v čítárně v sídle JS.

Vedle nejrozšířenějšího Jazzpetitu vydávala JS několik dalších řad. Edice **Situace** (1979–1983, 15 sv.; vznikla z původní rubriky v bulletinu *Jazz*) přinášela portréty neoficiálních a zakázaných výtvarníků, mj. Václava Boštíka, Libora Fáry, Milana Grygara, Evy Kmentové, Stanislava Kolíbalu, Karla Malicha, Emily Medkové či Adrieny Šimotové (zbyvajících dva připravené tituly o díle Čestmíra Kafky a sester Válových již nebyly vydány). V edici **Dokumenty** (1983–1986, 3 sv. č. 1, 2 a 4), zaměřené na aktuální témata soudobého kulturního života, vedle děkovné řeči Jaroslava Seiferta k udělení Nobelovy ceny *O patetickém a lyrickém stavu ducha* vyšla stať Josefa Vlčka *Rock na levém křídle*, reagující na ostrý výpad oficiálního stranického týdeníku *Tribuna* (č. 12/1983) vůči moderní rockové hudbě v článku „*Nová vlna se starým obsahem*“; zamýšlený sv. č. 3 *Situace Jazzové sekce* již nevyšel. Již v průběhu soudního řízení s čelními představiteli JS vyšel sv. č. 4 *Jací jsme*, v němž Jiří Exner a Květa Jechová zpracovali anketu vyhlášenou pro členy JS v srpnu 1984 a souhrnný přehled patnáctileté činnosti JS. V edici **Dvěře** (1985, 1 sv.), založené již v období ilegální činnosti JS, byla publikována pouze přednáška Vlastimila Marka *Přežije si-tár rok 2000?* Ostatní plánované tituly vyšly později jako přílohy časopisu *JAZZsTOP* (č. 2: *Labuť na jezeře. Několik poznámek o indické hudbě* u č. 2/1987; č. 3: *Sen. Cesta vůní* u č. 3–4/1987). Drobné publikace s hudební tematikou z doby ilegálního působení JS měla zastřešovat edice **Bokem** (1987, 2 sv.), v níž však vyšly pouze Vlčkovy eseje *Ambientní hudba a industrial* a *Hudba jinak (New Age Music)* od Vlastimila Marka; další tituly této edice později připravil Unijazz. Seifertovu sbírku *Morový sloup*, která měla zahájit knižnici současné poezie **Tangens**, se již vydat nepodařilo.

Vydavatelskou produkci JS doplňuje řada rozličných materiálů a příležitostných publikací – mj. katalogy k výstavám (výtvarné monografie Adrieny Šimotové či Evy Kmentové, *Kresby*

V edici Dokumenty vyšla v roce 1983 reakce hudebního publicisty Josefa Vlčka na útok proti rockové hudbě, publikovaný ve stranickém týdeníku *Tribuna*

Václava Stratila, katalogy ze symposia *Terezín '80* a akce *Most 81/82, 78/1985* – tzv. Šedá cihla), fejetony Jana Skácela z *Hosta do domu*, vydané mimoedičně pod titulem *Malé recenze*, dále přednášky (Josef Vlček: *Punk rock*), manifesty (Vlčkovy *Úkoly české alternativní scény*), plakáty a programy (rozsáhlý program *Pražských jazzových dnů*, vydávaný počínaje čtvrtými PJD; zamýšlený programový a informační měsíčník *Jazz & Rock – Metodické Centrum* vyšel jedinkrát), *Kalendář jazzových festivalů a hlavních akcí*, nahrávky, odznaky a razítka (např. razítko „Existujeme“). Za poslední ediční počín *JS* lze považovat již samizdatový sborník *Karlu Srpovi k narozeninám* (1987).

Kromě vydavatelské činnosti se *JS* v menší míře věnovala také distribuci knih (mj. prvního dílu *Francouzské literatury* s překlady Patrika Ouředníka, který roku 1985 vydala Společnost pro rozvoj a šíření francouzské literatury ve spolupráci se Sdružením francouzských nakladatelů a Nadací pro evropskou intelektuální spolupráci) a časopisů (italský magazín *Flash Art*, 1980–1985).

Hned na počátku své existence zahájila *JS* vydávání časopisu *Jazz* (1972–1980, 28 č., podtitul *Bulletin Jazzové sekce Svazu hudebníků ČSR*, od č. 20/1977 *Bulletin současné hudby*, připravené č. 29 již nevyšlo; u č. 18–26 speciální příloha *Diskorama* o nových nahrávkách a jiných materiálech s hudební tematikou), který se z útlého sešitu postupně proměnil v rozsáhlou kulturní revue. Od roku 1979 nepravidelně vycházel též aktuální členský zpravodaj *43/10/88* (1979–1986, 15 č. včet-

ně čísla označeného jako PF 1985), jehož název odkazuje na telefonní číslo do redakčního „domečku“ *JS* v pražské Krči. Po zrušení *JS* na tento list bezprostředně navázal oběžník pro členy a příznivce *JS* nazvaný *Informační zpravodaj* (1986–1988, 4 č., poslední s názvem *Únorové informace*). Pokus o návrat ke kořenům v době sílící politizace činnosti *JS* představoval časopis novinového formátu *Dvanáctka. Neperiodický tisk pro blues, tradiční jazz a swing*, který měl mapovat historii světového i československého jazzu, vyšlo však jediné číslo (1985). Později vznikl *Interní zpravodaj čítárny Jazzové sekce Pražské pobočky SH* (1985–1986, 5 č.), informující o časopiseckých a knižních přírůstcích knihovny, o výstavách, přednáškách či filmových projekcích v sídle *JS*. Zprávy o aktuálním dění v *JS* dostávali členové také prostřednictvím cyklostylovaných informačních materiálů.

V době sílících represí, kdy byly vydavatelské aktivity centra *JS* utlumeny, se pokusili někteří členové sekce o vlastní publikační činnost. Tomáš Křivánek s Antonínem Raisem vydávali pod hlavičkou *JS* cyklostylovaný časopis *Druhá strana* (1985–1986, 3 č.). Kontinuitu vydavatelských aktivit zaniklé *JS* se snažili udržet též Jiří Gruntorád s Otou Veverkou vydáváním samizdatového časopisu *Jazzstop* (též jako *JAZZsTOP*; 1987–1989, 8 č., s podtituly *Nezávislý kulturní časopis*, *Nezávislý nepravidelně vycházející časopis*, *Nezávislý kulturně politický osvětový časopis*, *Nezávislý kulturně politický časopis vydávaný pamětníky Jazzové sekce*).

Historii *JS* shrnuje dokument České televize *Jazzová sekce* (sc. a r. Aleš Kisil, 2008) a absolventský dokumentární film *Kam se poděla Jazzová sekce* (sc. a r. Barbora Machková, Vyšší odborná škola publicistiky Praha, 2006). O aktivitách *JS* pojednává též několik epizod pořadu České televize *Bigbít* (sc. Zdeněk Suchý, Václav Křístek, Vojtěch Lindaur, r. Zdeněk Suchý, Václav Křístek, 1998) a 33. díl dokumentárního cyklu *Tajné akce StB* s názvem *Akce Jazz* (sc. a r. Pavel Křemen, 2009).

EDIČNÍ ŘADY

Situace (1979–1985); *Jazzpetit* (1979–1986); *Dokumenty* (1985–1986); *Dveře* (1985); *Bokem* (1987).

PERIODIKA

Jazz. Bulletin Jazzové sekce Svazu hudebníků ČSR (1972–1980, příl. *Diskorama*); *Jazz & Rock – Metodické centrum* (1977); 43/10/88 (1979–1986); *Dvanáctka. Neperiodický tisk pro blues, tradiční jazz a swing* (1983); *Druhá strana* (1985–1986); *Interní zpravodaj čítárny Jazzové sekce Pražské pobočky SH* (1985–1986); *Informační zpravodaj* (1986–1988, poslední č. s tit. *Únorové informace*).

PRAMENY A LITERATURA

Knižně: V. Kouřil: *Jazzová sekce v čase a nečase 1971–1987* (1999, zde též bibliografie). – J. Gruntorád in *O nezávislých iniciativách v Československu* (1989); L. Dorůžka in *Jedenáct jazzových osmiček* (1990); M. Chadima in *Alternativa. Svědectví o českém rock & rollu sedmdesátých let* (1992); L. Dorůžka in *Panorama paměti* (1997); L. Dorůžka in *Český jazz mezi klíči a tanky 1968–1989* (2002); V. Kouřil in *Divná hudba dob nekalých* (2006); M. Vaněk in *Byl to jenom rock'n'roll? Hudební alternativa v komunistickém Československu 1956–1989* (2010).

Studie a články: M. Novak (= J. Škvorecký): *Zpráva Jazzové sekce, Západ* (Ottawa) 1983, č. 4; V. Burke (= J. Škvorecký): *Aféra Jazzové sekce pokračuje, Západ* (Ottawa) 1983, č. 5; V. Burke

(= J. Škvorecký): Aféra vrcholí, Západ (Ottawa) 1983, č. 6; V. Burke (= J. Škvorecký): Aféra – myslí si oni – končí, Západ (Ottawa) 1984, č. 5; V. Burke (= J. Škvorecký): Fašismus s gorbačovskou tváří, Západ (Ottawa) 1986, č. 6 (vše též knižně in J. Š., Vladimíra v Territorio libre /rozmož. 1992/ a J. Š., Timeo Danaos a jiné eseje /2007/); V. Prečan: Na obranu Jazzové sekce, Infoch č. 24 (smz. 1986), též in Charta 77: 1977–1989 (1990); P. Sedlecký (= P. Ouředník): Případ Jazzová sekce, Svědectví (Paříž) 1986, č. 79; V. Doležal: Pod pláštíkem „milovníků jazzu“, RP 1. 11. 1986; V. Doležal: Zákony platí pro každého, RP 12. 5. 1987; J. Hanák: Tažení proti neexistující organizaci. Rozsudky nad vedením Jazzové sekce, Listy (Řím) 1987, č. 2; K. Vonnegut Jr.: Can't Prague Leave Jazz Alone? in Cross Currents. A Yearbook of Central European Culture (Michigan Slavic Materials 1987, č. 28); J. Vlk: Případ Jazzové sekce, Signál 1987, č. 26; J. Skalník: Jazzová sekce – prostor uměleckých aktivit, Výtvarné umění 1995, č. 3–4; L. Martinek: Jazzovou sekci nedáme, in J. Wiendl (ed.): Normy normalizace (1996); B. Dayová: Jazzová sekce, in Sametová filozofie (1999); J. Vlček: Hudební alternativní scény sedmdesátých až osmdesátých let, in J. Alan (ed.): Alternativní kultura (2001); M. Vaněk: Kytky v popelnici. Punk a nová vlna v Československu, in M. Vaněk (ed.): Ostrůvky svobody. Kulturní a občanské aktivity mladé generace v 80. letech v Československu (2002); O. Tomek: Akce Jazz, Securitas imperii 2005, sv. 10; A. Drda: To ani jazz nemůžou povolit? LidN 12. 11. 2008; V. Kouřil: Jazzová sekce: Co, kdo, proč a jak a co za to, in Transit 68/89 (2009); V. Kouřil: Umění jazzem propojené, LitN 2011, č. 39; P. Bugge: Boj magické moci razítka s magickou mocí lidovou. Případ Jazzové sekce, Soudobé dějiny 2011, č. 3.

Rozhovory: K. Srp: Byli jsme hromosvodem pro ty, kterým jinde bránili něco dělat (přípr. P. Kováč), Právo 30. 10. 1996; V. Kouřil: Lidé kolem kultury jsou politicky vnímavější (přípr. D. Demel), LidN 22. 2. 2000; Č. Huňát: Cos dělal za komančů, táto? (přípr. Mardoša = M. Huňát), Nový prostor 2009, č. 334; J. Vlček in Zub času (přípr. H. Dědek, 2012).

Vzpomínky: K. Srp: Výjimečné stavy. Povolání Jazzová sekce (1994).

Zjištěné diplomové práce: L. Duchoň: Jazzová sekce, Artforum a Unijazz (Brno, FF MU 2008); J. Kybalová: Lekce Jazzové sekce: hodnotový a motivační žebříček předních aktivistů Jazzové sekce (Praha, FHS UK 2008); E. Králíková: Jazzová sekce a výtvarné umění (Brno, FF MU 2009); M. Mejzr: Jazzová sekce – občanská společnost a totalitní moc v Československu 70. a 80. let 20. století (Praha, FF UK 2013); V. Švoncová: Činnost Jazzové sekce 1969–1987 prizmatem bulletinu Jazz (Hradec Králové, PdF UHK 2013).

(pet)

KONFRONTACE

1973–1986

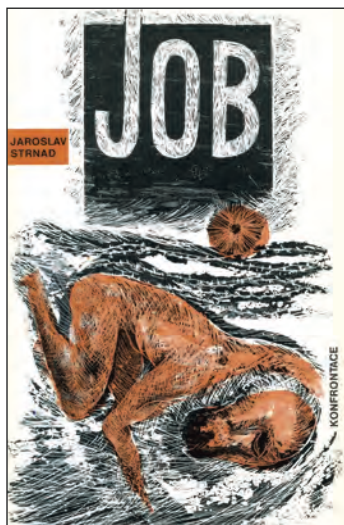
■ Exilové nakladatelství soustředěné na uměleckou i oddechovou beletrii a vydávající i jinojazyčné tituly

Nakladatelství *Konfrontace* založil roku 1973 v Curychu publicista a nakladatelský pracovník **Antonín Petr Pašek** (1923–1996, vl. jm. Antonín Pašek, publikoval též pod jménem Petr Pašek) spolu se svým synem **Petrem Paškem** (*1948). Kmenovým redakčním spolupracovníkem byl v sedmdesátých letech prozaik a dramatik **Jaroslav Strnad** (1918–2000), později **Dagmar Eisnerová** (1922–2000) a po svém příchodu do exilu publicista **Vladimír Škutina** (1931–1995), který v letech 1979–1981 jako redaktor i autor zásadně ovlivnil ediční profil nakladatelství. Roku 1976 přijala *Konfrontace* statut akciové společnosti se švýcarským obchodním vedením a své ekonomické problémy chtěla řešit spojením s exilovým nakladatelstvím *CCC Haarlem*, k němuž však nakonec nedošlo. V letech 1977–1979 *Konfrontace* část své produkce vydávala prostřednictvím společnosti *Comenius*, kterou v rakouském Innsbrucku založil literární historik Jiří Morava a která formálně existovala až do roku 1983. Roku 1980 *Konfrontaci* vyhořely sklady, nicméně až do března 1986 pokračovala v nakladatelské a obchodní činnosti; od prosince téhož roku byla v likvidaci. Část jejího edičního programu převzalo nakladatelství *Cramerius*, působící v letech 1985–1990 ve švýcarském městě Affoltern am Albis.

První nakladatelskou značku převzala *Konfrontace* po kladenském *Nakladatelství mladých*, které Antonín Pašek v roce 1940 spoluzakládal a později řídil. O grafickou úpravu většiny publikací se postarali **Marcel Anjou** (pravděpodobně pseud.), **René Emmenegger**, **Peter Heim** a **Dominik Wallenfels**, v osmdesátých letech **Karel R. Matějovský**. Ilustracemi přispěli zejména **Jan Kristofori** a **Lucie Radová**, dále též **Jiří Hejna**, **Oldřich Jelínek**, **Jan Koblasa**, **Karel Liška** a **Karel Trinkewitz**.

Celkem *Konfrontace* vydala přibližně 120 publikací (včetně osmi čísel periodického sborníku *Revue napětí a humoru* a jedenácti cizojazyčných titulů), tištěných a vázaných v různých tiskárnách ve Švýcarsku, SRN a Belgii. – Sídlem nakladatelství byly prostory na curyšských adresách Im Struppen 1 a Werdhölzlichstrasse 14, v osmdesátých letech uvádělo též adresu Badenerstrasse 727. Paralelně působící společnost s ručením omezeným *Konfrontation GmbH* sídlila v osmdesátých letech v Buttenwiesenu (SRN) na adrese Stehlesberg č. 4.

Produkce nakladatelství v sedmdesátých letech odpovídala vzájemně poněkud rozporným kritériím, jimiž ediční plán formovali redaktor Jaroslav Strnad a majitel Antonín Pašek. Na jedné straně vycházely zejména novinky a reedice starších knih exilových autorů různých uprchlických generací, na straně druhé majitelem prozrazovaná populární četba s předpokladem jistého komerčního úspěchu. Tuto linii

Po dvaceti letech pobytu v exilu vydal v Konfrontaci svůj první román redaktor Jaroslav Strnad

Volně pokračování Švandrlíkových Černých baronů publikoval v roce 1981 Miloš Miltner

od konce sedmdesátých let podporoval nový redaktor Vladimír Škutina, s nímž však Antonín Pašek již po třech letech ukončil spolupráci. Až do zániku nakladatelství potom vydával různorodé tituly, z nichž některé redakčně připravil již v sedmdesátých letech Jaroslav Strnad.

V sedmdesátých letech byla produkce nakladatelství tříděna do několika edičních řad. Převážně na romány a soubory povídek byla soustředěna **Knižnice Konfrontace** (1973–1982, 35 sv.). Z exilových beletristů v edici i mimo ni publikovali Jan Beneš, Ivan Diviš, Ota Filip (*Blázen ve městě*), Viktor Fischl, Ladislav Grosman, Jaroslav Havelka, Vilém Hejl, Václav Hokův, Pavel Javor, Jiří Klobouk, Libor Koval, Jiří Kovtun, Ivan Kraus, Blanka Kubešová, Jan Schneider, Jaroslav Strnad (*Job*), Vladimír Škutina, Nikolaj Terlecký ad., v reedicích se objevily starší knihy Zdeňka Němečka či Josefa Škvoreckého (*Sedmiramenný svícen*). V básnické edici **Bílá růže** (1976–1977, 4 sv.), kterou v kanadském Montrealu redigoval Jiří Škvor, vyšla vedle redaktorovy sbírky, publikované pod jeho obvyklým pseudonymem Pavel Javor, též díla Jaroslava Havelky, Pavla Eisnera a Ria Preisnera. Koncepčně nepřilíh vyhraněná řada **Dialektika života** (1974–1975, 3 sv.) obsáhla prózy Ivana Svitáka, proslov Alexandra Solženicyna či eseje Přemysla Pittera. **Edice humoru a satiry** (1979, 2 sv.) zprostředkovala exilovým čtenářům mj. *Saturnina* Zdeňka Jirotky. Předpokládaný zájem o humoristickou literaturu nakladatelství naplnilo též novým vydáním Haškova *Dobrého vojáka Švejka v zajetí* či druhého dílu Švandrlíkových *Černých baronů* (první díl vydalo nakladatelství Comenius v Innsbrucku a *Konfrontace* jej pouze distribuovala, navíc však vydala „třetí díl“, který sepsal Miloš Miltner; druhý a třetí díl přitom vyšly pod totožným pseudonymem Rudolf Kefalín). Jen zcela ojediněle *Konfrontace* vydávala autory žijící v Československu (Jan Drozd pod pseud. Jan Pastor).

Mezi reprinty starších domácích vydání vyniká soubor prací Pavla Eisnera (mj. *Chrám i tvrz*). Literatura faktu a literatura memoárová přinesly (opět s čet-

nými reprinty) kromě válečných a špionážních příběhů (Edvard Cenek, Petr Pašek) literárněvědné studie Jiřího Moravy a Vladimíra Kopeckého, vzpomínkovou knížku komika Járy Kohouta, dva díly pamětí sekretáře prezidenta Beneše Eduarda Táborského a dva soubory připomínající osobnost Ferdinanda Peroutky. Třemi tituly se nakladatel přihlásil k osobnosti T. G. Masaryka, humanitní ideály první republiky připomíná i publikace *Neuskutečněný dialog*, konfrontující články a povídky Karla Čapka s texty německého antifašistického publicisty Ericha Schairera. První dva svazky svého obsáhlého díla *Poslední pocta* s medailóny zemřelých osobností československého exilu vydal v *Konfrontaci* Jožka Pejskar (třetí a čtvrtý díl vyšly po zániku nakladatelství autorovým vlastním nákladem). Ze samizdatu curyšské nakladatelství převzalo studie Boženy Komárkové *Sekularizovaný svět a evangelium*. Ojedinelým pokusem rozšířit spektrum edičních zájmů byla kniha kreseb spolupracovníka nakladatelství Jiřího Hejny *Praha*.

Významnou složku edičního profilu tvořily překlady. Přes řadu právních, ekonomických i politických komplikací se *Konfrontace* postarala o první české vydání Solženicynova *Souostroví Gulag* a z ruského samizdatu údajně převzala satiru anonymního autora *Podivuhodná dobrodružství Váni Chmotanova*. Dvěma tituly jsou zastoupeni Friedrich Dürrenmatt a Ephraim Kishon. I v oblasti překladové literatury se uplatnily reprinty (knihy Alfreda Kubina a Stefana Zweiga z *Nakladatelství mladých*). *Konfrontace* se snažila prosadit také na německojazyčném trhu (z českých autorů Jan Beneš), jednotlivé tituly vydala i v maďarštině (Ephraim Kishon) a polštině (Friedrich Dürrenmatt).

Na poměry exilového nakladatelského provozu byly knihy *Konfrontace* většinou velmi kvalitně technicky zpracovány (do konce sedmdesátých let převažovaly celoplátěné vazby s laminovaným přebalem). Průměrný náklad se pohyboval mezi 1000 a 1500 výtisky, vyššího nákladu dosáhly některé tituly oddechové beletrie, ale také např. Solženicynovo *Souostroví Gulag* a Eisnerův *Chrám i tvrz* (přes 5000 výtisků).

V letech 1977 a 1979 vydal *Comenius* v Innsbrucku jedno zvláštní a dvě řádná čísla časopisu *Konfrontace*; čísla z roku 1979 jsou zaměřena především na propagaci knih curyšského nakladatelství. V letech 1979–1980 vydávala *Konfrontace* periodický sborník *Revue napětí a humoru*, v jehož osmi číslech vydaných za redakční i autorské spolupráce Vladimíra Škutiny se střídaly soubory drobných příspěvků s monografickými tituly (předválečné překlady dobrodružných knih).

Na překladu vrcholného díla Alexandra Solženicyna, které vyšlo v *Konfrontaci* česky poprvé, se anonymně podíleli Ludmila Dušková, Libuše Kozáková, Kamil Chrobák a Jan Zábřana

Roku 1989 založil Antonín P. Pašek spolu s dcerou Šárkou Paškovou švýcarské nakladatelství *Consultation Verlag* se sídlem v Curychu, které doplnila literární agentura a umělecký ateliér Topas. Roku 1990 založili v Praze spolu s novinářem Antonínem Šedou *Nakladatelství Konsultace*, které však bylo činné jen krátce na počátku devadesátých let.

EDIČNÍ ŘADY

Knižnice Konfrontace (1973–1982); Dialektika života (1974–1975); Bílá růže (1976–1977); Edice humoru a satíry (1979).

PERIODIKA

Revue napětí a humoru (1979–1980).

PRAMENY A LITERATURA

Bibliografie: A. Zach: Kniha a český exil (1995).

Zjištěné nakladatelské katalogy a propagační tisky: Černé na bílém (1978); Katalog 1980/81 (1980); Katalog 1985 (1982); 10 let Konfrontace (1984).

Studie a články: sk: Na frankfurtském knižním veletrhu, Zpravodaj (Curych) 1973, č. 9/10; Curyšští Krameriové, Zpravodaj (Curych) 1976, č. 7/8; Prohlášení, České slovo (Mnichov) 1976, č. 12; Nová básnická edice, České slovo (Mnichov) 1977, č. 3; B. Weck: Konfrontace v koncích? Národní politika (Mnichov) 1987, č. 10; B. Weck: Konfrontace, Národní politika (Mnichov) 1988, č. 1; B. Kubešová: Dobré knihy za babku, Zpravodaj (Curych) 1988, č. 7/8; kr: Od Konsultace ke Konfrontaci, od Konfrontace ke Konsultaci, NK 1991, č. 5, příl. Nakladatelské a knihkupecké NK; M. Švandrlík: Bílí baroni, Práce 27. 4. 1991; M. Příbáň: Kdo byl Jaroslav Strnad, Host 2003, č. 2.

Rozhovory: Rozhovor s A. P. Paškem z exilového nakladatelství Konfrontace (přípr. J. Strnad), Zpravodaj (Curych) 1984, č. 11; Š. Pašková: Od Konsultace ke Konfrontaci a zpět (přípr. E. Wiczazová), Reportér 1990, č. 28; J. Strnad: Pavel Minařík byl veselý hoch (přípr. F. Strmiška), LidN 16. 9. 1995, příl. Národní 9.

Vzpomínky: J. Strnad: Panoptikum (1999).

Nekrology (k úmrtí A. Paška): šek (= P. Matoušek), LidN 3. 1. 1996; J. Strnad, Tvar 1996, č. 3; P. Krása, Český dialog 1996, č. 1/2; (k úmrtí J. Strnada): I. Kraus, Dokořán 2000, č. 16; J. Beneš, Polygon 2000, č. 8; M. Příbáň, Host 2000, č. 10.

Zjištěné disertační práce: M. Irgl: Švýcarské exilové nakladatelství Konfrontace v korespondenci 1973–1981 (Olomouc, FF UP 2000).

(mlp)

KRAJSKÉ NAKLADATELSTVÍ GOTTWALDOV

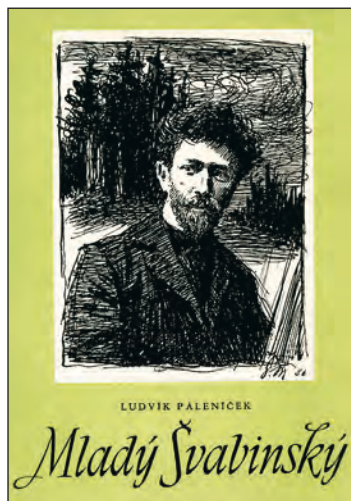
1958–1960

■ Regionální nakladatelství soustředěné na autory a témata z oblasti Zlínska, Slovácka a Valašska

O založení nakladatelství rozhodla Rada Krajského národního výboru (KNV) v Gottwaldově (někdejší a nynější Zlíně) již v říjnu 1949. Podnik měl být zřízen za hospodářské účasti národního podniku Svit transformací dosavadního vydavatelství *Tisk*. Tento záměr však nebyl naplněn. *Krajské nakladatelství Gottwaldov* (KNG) vzniklo tedy až na základě nového rozhodnutí Rady KNV v dubnu 1958 jako nové oddělení Krajského domu osvěty. Vedoucím redaktorem byl jmenován **Jaromír Finda**, předsedou ediční rady **Miloš Živný** (1902–1986), o technickou redakci se staral **Mírka Severin**, od dubna 1959 **Milan Vondrouš**. V důsledku územně-správní reorganizace, která včlenila Gottwaldovský kraj do celku nově zřízeného kraje Jihomoravského, byl na konci roku 1960 zrušen jak gottwaldovský KNV, tak i jeho nakladatelství.

Během necelých tří let své existence vydalo KNG 31 titulů; poslední ještě na počátku roku 1961, kdy se KNG formálně sloučilo s *Krajským nakladatelstvím v Brně* (>*Blok*). Tisk obvykle zajišťovala gottwaldovská či kroměřížská provozovna Moravských tiskařských závodů Olomouc, výrobně náročnější publikace mj. Grafia Brno.

Části své produkce KNG navázalo na dosavadní vydavatelskou činnost gottwaldovského Krajského muzea, kterou rozšířilo o uměnovědné práce a beletrii. Žádný ze směrů ediční koncepce se však vzhledem ke krátkému trvání nakladatelství nepodařilo rozvinout. Jedním z těchto směrů měly být monografie výtvarných umělců spjatých s východní Moravou: prvním titulem vydaným v KNG byla publikace Ludvíka Páleníčka *Mladý Švabinský*, další práce tohoto druhu měly být soustředěny do edice **Profilů umělců** (1959–1961, 2 sv.). Folkloristické studie měly vycházet v edici **Knížnice Strážnické brány** (1959, 2 sv.) a ve sbornících *Lidová kultura východní Moravy*; příspěvkem k této problematice byla i literárně upravená vyprávění valašských starců *O zbojníkoch a pokladoch*, která zpracoval Jan Kobzaň. Lokální charakter měly i publikace vlastivědné a historické (populárněvědné práce Josefa Poulíka věnované Velkomoravské říši), včetně řady sborníků. Některé odborné tituly vydávalo KNG pro místní Krajské muzeum či Krajský vlastivědný ústav apod. S nesmlouvavě třídním přístupem se autoři KNG vyrovnávali zejména s fenoménem rodiny Baťovy (Bohumil Kučera: *Batismus – ideologie sociálfašismu*; Eva Dvořáková: *Batismus a baťovci*); knihy tohoto druhu vycházely především v edici *Dějiny dělnického hnutí* (1959–1960, 3 sv.).

První
publikace
Krajského
nakladatelství
Gottwaldov

V několika
publikacích
účtovali autoři
nakladatelství
s Tomášem
Baťou i jeho
rodinou

Také autorské zázemí nepočetné beletristické produkce mohlo *KNG* hledat pouze v gottwaldovském kraji: vedle dvou historických románů Pavla Hejčmana zde vyšla mj. básnická sbírka Otakara Horkého, sbírka epigramů Cyrila Šedého, povídky Lubomíra Vaculíka a beletrizované vzpomínky na dětství na Slovácku od Fanka Jilíka. Beletristickou produkci doplňují bibliofilsky pojaté novoroční tisky s texty Ladislava Stehlíka a Miloslava Josefa Sousedíka. Nadřízené orgány z edičních plánů nakladatelství důsledně škrtyly veškerou literaturu určenou dětem a mládeži; jedinou výjimkou v produkci *KNG* byl dobrodružný příběh Jindřicha Spáčila *Pod cimberskou hradní věží*.

V rámci možností se redakce snažila věnovat maximální péči výtvarné úpravě publikací (linoryty Vladislava Vaculky, ilustrace Zdeňka Hyblera a Františka Přikryla).

Náklad a rozsah knih vydávaných *KNG* byl limitován i na dobové poměry velmi nízkým přidělem papíru. Vlastivědná a odborná literatura vycházela obvykle v nákladu 1000–3000 výtisků, beletrie v nákladu 1000–5000 výtisků. Fotografická publikace *Strážnice* vyšla v nákladu 9600 výtisků.

EDIČNÍ ŘADY

Knižnice Strážnické brány (1959); Dějiny dělnického hnutí (1959–1960); Profily umělců (1959–1961).

PRAMENY A LITERATURA

Prameny: Moravský zemský archiv v Brně: fond Krajské nakladatelství v Gottwaldově (soupis H. Malinová, 1988).

Články: J. Finda: Krajské nakladatelství – nové kulturní zařízení našeho kraje, *Gottwaldovský kraj* 1958, č. 15; V.: Z dopisu čili O decentralizaci, *LitN* 1959, č. 8 (autor citovaného dopisu J. Finda neuveden).

(mlp)

KRAJSKÉ NAKLADATELSTVÍ KARLOVY VARY

1956–1960

■ Regionální nakladatelství zaměřené na autory a témata spojená s Karlovarskem, Chebskem a Sokolovskem

Krajské nakladatelství Karlovy Vary (KNKV) vzniklo v listopadu roku 1956 z podnětu odboru školství a kultury Krajského národního výboru v Karlových Varech (KNV) jako oddělení vedlejšího provozu Krajského domu osvěty (KDO). Vedoucím redaktorem byl jmenován **Richard Bumbala** (1920–??), předsedou ediční rady **Čestmír Cajthaml**. V redakci působila **Dagmar Šlampová-Stinglová**, administrativu vedla **Zora Kuhnová**, externě s *KNKV* spolupracovali redaktori **Karel Fron** a **Jiří Šilha** a technickou redakci zajišťovali **Josef Fitz**, **Otto Gubič**, **Jaroslav Kasl** a **Zdeněk M. Zenger**, obálky navrhoval nejčastěji **Jan Samec**. V rámci nového územního uspořádání krajů a reorganizace krajských správních a kulturních institucí bylo *KNKV* 1. července 1960 sloučeno s *Krajským nakladatelstvím v Plzni (KNP; >Západočeské nakladatelství)*, které převzalo některé rozpracované a plánované tituly *KNKV*. Redakce v Karlových Varech však zůstala zachována jako pobočka *KNP*, v níž nadále působili Richard Bumbala a Zora Kuhnová. Úkolem tohoto detašovaného pracoviště byla spolupráce s kulturními institucemi a autory okresů Cheb, Sokolov a Karlovy Vary, péče o začínající autory, ale také spolupráce s národním podnikem *Knihna na prodeji skladových publikací KNPV* a na propagaci a prodeji knih *KNP*. K 30. září 1961 *KNP* rozvázalo pracovní poměr s Richardem Bumbalou a pobočka postupně zanikla.

Za necelé čtyři roky své existence vydalo *KNKV* 51 titulů. – Převážná část jeho produkce byla vytištěna v tiskařských závodech Stráž ve Vimperku a v Plzni. Na tisku některých obálek se podílela Severografia, závod ve Velkém Šenově. – Redakce *KNKV* sídlila v Karlových Varech v Sadové ulici č. 25, pozdější pobočka *KNP* v Karlových Varech v ulici I. P. Pavlova č. 8.

Ediční záběr nakladatelství sahal od beletristických děl, vlastivědných a historických prací, zdravotnických publikací, průvodců a map přes plakáty, prospekty a pohlednice až k výtvarným albům a bibliofilím. Beletristická tvorba přitom tvořila početně menší část produkce *KNKV*. Vedle soudniček Františka Janury a historického románu Jaromíra Hořejše bylo nakladatelství zásluhou redaktora a básníka Karla Frona soustředěno především na poezii. Fron uspořádal sborníky věnované tvorbě autorů spojených s regionem *Mladé vyznání* (vyšel roku 1956 pod hlavičkou karlovarského KNV jako jediný svazek edice **Poesie autorů karlovarského kraje**) a *Cestou poznání*, ve kterých se vedle jeho vlastní tvorby objevily básně Miroslava Mrazíka, Věry Podlipné, Aleny Sobotkové, Jany Suchánkové a Vojtěcha Vackeho.

Produkce nakladatelství povzbuzovala zájem o historii regionu

Fron také prosadil vydávání bibliofilí (fejeton *Karlovy Vary* od Josefa Hory), které vznikaly za účasti regionálních výtvarníků (mj. *Františkovy Lázně v kresbách Jana Spáčila*).

Více než třetinu produkce *KNKV* tvořily vlastivědné a historické publikace. V této oblasti nakladatelství částečně navázalo na ediční činnost Krajského vlastivědného muzea v Karlových Varech a získalo pro spolupráci řadu regionálních historiků, archivářů či muzejních pracovníků (mj. Alexander Gross, Otakar Kalandra, Karel Nejd, Rudolf Svačina); významně spolupracovalo též s Krajským vlastivědným muzeem v Chebu. V edici *Vlastivěda Karlovarska* (1957–1958, 3 sv.) vyšly knihy věnované místopisu či dělnickému hnutí v severozápadních Čechách (*Hlad a práce. Kapitoly z dějin strany a pracujícího lidu na Kadaňsku*). Politickou osvětou se zabývaly i další příležitostné brožury.

Řada místopisných a regionálních titulů vycházela mimo edice. Zvláštního zpracování se dočkaly osudy některých významných osobností různě spjatých s regionem (práce Václava Němce a Zdeňka Aglera *Goethe a Sokolovsko*), folkloristická bádání zachycuje drobná studie Rudolfa Svačiny *Chodská svarba* a k nejpozoruhodnějším edičním počínům patří monografie *Zámek Kynžvart* budoucího prozaika Ladislava Fukse. Řada publikací a informačních brožur je věnována historii a kulturní tradici měst tzv. lázeňského trojúhelníku (Karlovy Vary, Františkovy Lázně a Mariánské Lázně). Jejich hostům a pacientům měla být vedle orientačních plánů, map a průvodců určena též edice *Karlovarská dieta* (1957), která však po prvním svazku zanikla. Mimo edice vyšlo pojednání Iva Pondělíčka a Jaroslavy Kaplanové-Mašlové o neurózách a podmínkách jejich vzniku v Karlovarském kraji. Potřeby KDO si vyžádaly vydání jediného svazku edice *Metodické příručky* (1957), věnovaného mimoškolní práci dětí. Některé publikace vydalo *KNKV* pro Krajské vlastivědné muzeum v Chebu, Okresní lidovou knihovnu v Sokolově či pro Sdružení hnědouhelných dolů a briketáren v Sokolově.

Nejvyšších nákladů dosahovaly lázeňské a turistické průvodce (6000–15 000 výtisků), beletrie vycházela v nákladu 1000–10 000 výtisků, zdravotnické publikace okolo 3000 výtisků, vlastivědná literatura mezi 1000 a 4000 výtisky.

V letech 1957 a 1959 vydávalo *KNKV* pro Mezinárodní filmový festival v Karlových Varech festivalový deník. V roce 1958 převzalo vydávání *Historického sborníku Karlovarska*, jehož první číslo vyšlo v roce 1955 ještě pod hlavičkou odboru kultury KNV v Karlových Varech. Druhé číslo vyšlo pod změněným názvem *Karlovarska* (1958) a třetí sborník opět pod novým názvem *Na západní výspě* (1961) už pod hlavičkou *KNP*; na jeho přípravě se však ještě podíleli redaktori mezitím zrušeného karlovarského nakladatelství.

Přestože některé zamýšlené tituly *KNKV* převzalo po jeho zániku *KNP*, mnohé nakonec nevyšly (mj. básně pro děti Jiřího Štěpánka *Pochutnejte si s námi*, ruskojazyčný průvodce Alexeje Kraizingera *Karlovarskaja oblast i Karlovy Vary*, publikace Leoše Pernici a Aleny Vrbové *Tvůrci kultury v Mariánských Lázních a Báje a pověsti Karlovarska* od Jaroslava Ondříčka a Evy Boudné). Rozpracovány zůstaly i bibliofilské tisky: novoročenky s básněmi Ti-Čen Chuaje či básně Konstantina Biebla věnované Karlovým Varům.

EDIČNÍ ŘADY

Karlovarská dieta (1957); Metodické příručky Krajského domu osvěty (1957); Vlastivěda Karlovarska (1957–1958).

PERIODIKA

Festivalový deník MFF KV (1957, 1959).

PRAMENY A LITERATURA

Prameny: Státní oblastní archiv v Plzni: fond Krajské nakladatelství v Karlových Varech (nepracováno).

Bibliografie: Edice Krajského nakladatelství v Plzni 1955–1964, in *Minulostí Západočeského kraje 1964*, sv. 3; J. Hanzlíčková: *Západočeské nakladatelství v Plzni 1955–1987* (1989).

Studie a články: K. Fron: 40 let od založení Krajského nakladatelství v Karlových Varech, in sb. VI. Historický seminář Karla Nejdla (1996); K. Fron: Čtyřicet let od založení Krajského nakladatelství v Karlových Varech, *Karlovarské noviny* 30. 12. 1997.

(dom)

KRAJSKÉ NAKLADATELSTVÍ LIBEREC

1954–1960

■ Regionální nakladatelství

Krajské nakladatelství Liberec (KNL) vzniklo v roce 1954 z iniciativy místního Krajského domu osvěty (KDO), který již od počátku padesátých let vyvíjel příležitostnou vydavatelskou činnost. Současně nepřímou pokračovalo v liberecké nakladatelské tradici bezprostředně poválečného období (nakladatelství *Cíl*, později přejmenované na *Severografia*). Úkolem *KNL* bylo vydávat beletristickou tvorbu místních literátů i odborná a naučná díla pracovníků regionálních institucí. Podnik řídila nakladatelská rada, v jejímž čele stál **Miroslav Bukovský** (*1921). Šéfredaktorem byl jmenován **Václav Dědek** (1910–??) a v nakladatelství pracovali redaktori **Jiří Mojmir Palát** a **Hana Krámská-Nutzová**, techničtí redaktori **Eva Kašíčková** a **Josef Stehlík** a ekonomka **Věra Kouřilová** (nakladatelství zůstalo hospodářským úsekem KDO). Po změnách územněsprávního členění ČSR bylo *KNL* k 1. červenci 1960 sloučeno s *Krajským nakladatelstvím Ústí nad Labem (KNU)*, a vzniklo tak nové *Severočeské nakladatelství /1/*. – S redakcí *KNL* nejčastěji spolupracovali výtvarníci a fotografové **Josef Hýsek**, **Jan Kabíček**, **Evžen Nikendey**, dále **Alex Beran**, **Jaroslav Kavan**, **Anna Mytysková**, **Rudolf Novotný**, **František Patočka**, **Josef Šabata** ad.

Celkem v *KNL* vyšlo přibližně 40 titulů, o jejichž tisk se většinou staraly liberecké tiskárny Severografie, event. její pobočky v Turnově a Semilech. – Nakladatelství sídlilo v Matoušově ul. č. 12 v Liberci.

Za celou dobu své existence nevytvořilo *KNL* žádnou ediční řadu. Jeho vydavatelská koncepce se opírala zejména o odborné a populárně-naučné publikace zaměřené na problémy regionu. Liberecký kraj též využíval *KNL* pro tzv. politickou výchovu a vzdělávání (zájmové příručky věnované rozvoji kraje). Mezi historiografickými tituly dominovaly připomínky historických událostí spjatých s regionem (mj. varnsdorfská stávka, rumburská vzpoura) či práce o dějinách zdejšího průmyslu (počátky textilní výroby). Autorsky se na těchto knihách podíleli např. Josef Belda, Antonín Ederer, Zdeňka Fröhlichová, Jaroslav Joza či Jaroslav Macek; vedle nich zde knižně debutoval historik Jiří Kořalka. Čtenářsky úspěšné byly práce vlastivědné (Rudolf Anděl: *Hrady a zámky Libereckého kraje*, Vladimír Ruda ad.), jež doplňovaly různorodé literárně-historické či populárně-naučné publikace připomínající významné osobnosti regionu (Karel Hynek Mácha, Karolina Světlá, Václav Šolc, Fráňa Šrámek). Příležitostně se objevovaly též bibliofilie (s dřevoryty Karla Vika) nebo výtvarné monografie (Karel Vancel o Františku Kavanovi). Nerozvinuta zůstala spolupráce s regionálními zařízeními mimo oblast kulturně-historických

institucí (Pavel Smrž: *Orchideje v Severočeské botanické zahradě v Liberci*).

Krásná literatura byla kromě souborů pověstí a zápisu lidových vyprávění z Podkrkonoší (Jaromír Horáček, Vladimír Resl) zastoupena beletrizovanou autobiografií dělnické spisovatelky Anny Drahé. Vedle dvou sbírek veršů redaktora KNL Jiřího Mojmíra Paláta zde roku 1958 vyšel sborník prací krajských autorů *Polní květy*, v němž publikovali mj. Ladislav Dvorský, Alois Havel, Josef Král, Jan Suchl a Jaromír Šavrda.

Náklady knih se obvykle pohybovaly v rozmezí 1000–3000 výtisků, vyšší byly jen mimořádně, zejména u vlastivědných publikací či turistických průvodců (5000–10 000 výtisků).

Knižní debut historika Jiřího Kořalky

PERIODIKA

Sborník Severočeského musea (1958–1960).

PRAMENY A LITERATURA

Články: M. Bukovský: Krajskému nakladatelství na cestu, Cesta míru (Liberec) 1956, č. 84; V. Dědek: Krajské nakladatelství v Liberci letos, Cesta míru (Liberec) 1958, č. 31; A. Sivek: Tříletá žeň KNL, ČK 1959, č. 6.

Rozhovor: M. Bukovský: Krajské nakladatelství do čtvrtého roku (tazatel neuveden), Cesta míru (Liberec) 1959, č. 19.

(jar)

KRAJSKÉ NAKLADATELSTVÍ OLOMOUC

1955–1960

■ Regionální nakladatelství soustředěné na populárně-naučnou literaturu, odborné práce a beletrii tematicky čerpající z oblasti Olomoucka

Krajské nakladatelství Olomouc (KNOL) bylo založeno usnesením rady Krajského národního výboru (KNV) v Olomouci ze dne 7. 6. 1955; jeho vzniku předcházela neúspěšný pokus o zřízení komunálního podniku *Krajské vydavatelství a knihkupectví v Olomouci* v letech 1950–1951. Jako zařízení odboru kultury KNV bylo *KNOL* hospodářsky přiřčeno ke Krajskému domu osvěty a řídila je nakladatelská rada jmenovaná radou KNV. Ediční činnost, zahájená v dubnu 1956, spadala do působnosti redakčních kruhů: vedoucím redakčního kruhu krásné literatury byl jmenován literární kritik a historik **Milan Blahynka** (*1933), vedoucím redaktorem pro oblast vědecké a populárněvědné literatury **Vladimír Jochman** (1923–2008), navržený též jako předseda nakladatelské rady (oba však s *KNOL* spolupracovali jako externisté). Ještě v roce 1956 se stal vedoucím redaktorem *KNOL* **Vladimír Příkryl** (*1924), kterého v roce 1958 nahradil **Alois Rečka** (1921–1986). Odpovědným redaktorem podstatné části vydávaných titulů byl

i v tomto období **Milan Blahynka**, na produkci *KNOL* se vedle uvedených redakčně podíleli také **Jaromír Lakosil**, **Jiří Opelík**, **František Spurný**, **Jaromír Stríž**, **Zdeněk Šmolgas**, menším počtem titulů mj. **Václav Burian**, **Jiří Skalička** nebo **Antonín Václavík**. Ve funkci technického redaktora a současně administrativního pracovníka se vystřídali **Jaroslav Ryška** a **Věra Večeřová**. Na ilustracích či grafické úpravě publikací spolupracovali výtvarný redaktor **František Bělohlávek** a výtvarníci **Aljo Beran**, **Zdeněk Burian**, **Bohumír Dvorský**, **Jeroným Grmela**, **Václav Konečný**, **Radoslav Kutra**, **Václav Mergl**, **Zora Poříčká**, **Ivo Přileský**, **Stanislav Vymětal**, fotograf **Jaroslav Juryšek** aj. V souvislosti s novým územněsprávním členěním ČSR v roce 1960 bylo *KNOL* sloučeno s *Krajským nakladatelstvím v Ostravě* (>*Profil*).

KNOL vydalo celkem přibližně 60 titulů. – Nejčastěji spolupracovalo s Moravskými tiskárskými závody Olomouc a se Středomoravskými

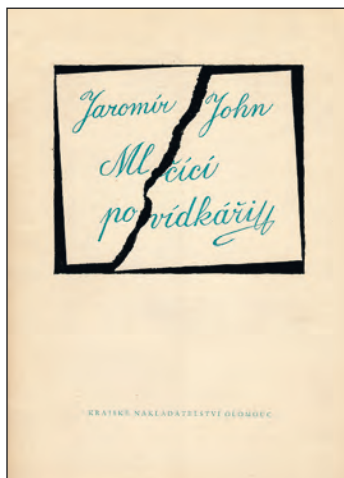
Produkce Krajského nakladatelství Olomouc měla převážně regionální charakter

tiskárnami; na tisku obrazových publikací se podílely národní podniky Polygrafia a Grafotechna v Praze. – Redakce sídlila v Olomouci na Stalínově náměstí 5/II (dnes Horní náměstí).

KNOL vydávalo beletrii včetně literatury pro mládež, odborné i populárně-naučné práce, ale i výpravné obrazové publikace a bibliofilie a různé mimořádné a příležitostné tisky či separátní otisky ze sborníků. Nakladatelství chtělo podněcovat k tvorbě stávající i nové autory a výtvarníky a vytvářet publikační prostor vědeckým institucím v kraji. Ačkoli usilovalo o uspořádání produkce do tematicky ucelených řad, většina takových pokusů zanikla po prvních svazcích plánovaných edic. První titul *KNOL*, kniha Ladislava Hosáka *Z minulosti Olomouckého kraje*, byl současně úvodním svazkem historicky zaměřené ediční řady **Poznáváme Olomoucký kraj** (1956–1957, 3 sv.), v níž následovala díla Vladimíra Gregora *Hudební vlastivěda Olomouckého kraje* a Oldřicha Šuleře *Kraj žuly a mramoru*.

Vydávání beletrie a obrazových publikací umožnil *KNOL* až výnos Ministerstva školství a kultury z 12. 11. 1956. V prvním roce své činnosti mohlo tedy *KNOL* vydávat beletrii pouze formou sborníků, ať už šlo o prózu (*Kniha klukovských dobrodružství*), nebo poezii (sborník *Poezie mladé Haně*). V dalších letech se objevila díla významných osobností kulturního života regionu Jaromíra Johna (*Mlčící povídkáři, Výbušný zlotvor*) a Stanislava Krejčího (*Slunce nad Jedovou*), jehož román *Dědina dokořán* vyšel jako jediný svazek edice **Soudobá povídka, novela, román** (1959, sv. č. 2, red. Antonín Václavík); vydání připravovaného prvního titulu této řady, souboru povídek Václava Erbena *Adéla*, znemožnil zásah cenzury. Tematika Olomoucka a Moravy a zobrazování dělnického prostředí se v různých podobách staly sjednocujícím prvkem vydávaných románů (Josef Dobrozenský: *Lazy*) i početně převládajících drobnějších próz, publikovaných v povídkových souborech (Karel Matěj Čapek-Chod: *Durové motivy*). Z historie čerpal Emilián Glocar, díla Jaromíra Javůrka a Františka Frice byla věnována přírodě a myslivosti. Z šesti plánovaných svazků edice **Klenotnice** (1957) zaměřené na místní pohádky, báje a pověsti vyšly bez označení ediční řady publikace Bohumíra Štégera *Hanácké pohádky a pověsti. I. Kojetsko a Záhoří a Pověsti o hradech a zámcích*. Próza pro děti a mládež byla zastoupena díly Josefa Augusty (*Zrození Venuše* s ilustracemi Zdeňka Buriana), Oldřicha Berezy, Jaroslava Kanyzy, Josefa Koudeláka, Milana Přadky, Jaromíra Stráže a Vlasty Zahradníčkové. Básnické tituly se vztahovaly ponejvíce k osobnosti Jiřího Wolkerova, jehož *Svatý Kopeček* a *Štafeta*, podobně jako Nezvalova báseň *Jiřímu Wolkerovi*, vycházely převážně jako bibliofilie u příležitosti konání festivalu Wolkerův Prostějov. Jako příležitostný tisk vyšel v roce devadesátin Petra Bezruče soubor *Neznámé verše* (1957, ed. Jaromír Dvořák) a o rok později sborník

Próza časopisecky publikovaná koncem třicátých let vyšla knižně v roce 1957

Z doby Májů, jež k stému výročí vydání almanachu *Máj* připravil Oldřich Králík.

Odborná a populárně-naučná literatura se orientovala na dějiny i současnost regionu, zvl. dělnického hnutí, a na oblast zemědělství; soustředila se ve sbornících (*Z dějin Stráže lidu, O zvyšování úrodnosti půdy*) i v samostatných studiích. Vedle kolektivních publikací zde vyšly práce Ladislava Hosáka (*Historický místopis střední a severní Moravy* byl zařazen do edice **Z minulosti Olomouckého kraje**, 1959, 1 sv.) či Václava Nešpora a bibliofilsky také reportáž Julia Fučíka *Frývaldov 1931*. Pro Čsl. společnost pro šíření politických a vědeckých znalostí (ČŠSPVZ) vydalo KNOL sborník *Za rozvoj rostlinné výroby* (1959, ozn. jako 3. sv. edice **Zemědělské vědy**; k edici patřil též neoznačený sborník *Přerovská výzva*). Spolupráce s Krajským vlastivědným muzeem v Olomouci vyústila ve vydávání příro-

dovědné a společenskovední řady sborníku Studijního a lidovýchovného ústavu kraje Olomouckého (*SLUKO*; vybrané studie vycházely v letech 1957–1958 i jako separátní otisky) nebo *Ročenky museí Olomouckého kraje*; muzeologické problematiky se týkal sborník *Z práce sovětských museí*, který obsahoval články přeložené z časopisu *Kulturnoprosvetitelnaja rabota*. Zejména venkovským čtenářům byl určen *Hanácký kalendář*. Napomoci vyšší informovanosti o regionu a podpořit turistický ruch měly monografie Zdeňka Gardavského *Hrad Bouzov* a *Státní hrad Helfštýn*, jež spolu s prací Miroslava Hofmeistera a Jaromíra Rubeše *Lázně Jeseník a Priessnitzův Graefenberg* vyšly v edici **Památky Olomouckého kraje** (1959, 3 sv.). Krajské město se představilo ve výpravné publikaci Rudolfa Smahela *Olomouc ve fotografii*.

KNOL si všímalo i výtvarného umění: kniha Iva Krska *F. A. Sebastini. Jeho malířské dílo na našem území* byla prvním a zřejmě jediným svazkem edice **Umění** (1956). Mimo edice byla tato oblast zastoupena též např. prací Jana Kühndela *Druhý domov Josefa Mánesa*, vydanou u příležitosti otevření Pamětní síně Josefa Mánesa v Čechách pod Kosířem, nebo exkluzivním souborem třinácti barevných reprodukcí malíře Bohumíra Dvorského, doprovázených studií Rudolfa Chadraby.

Náklad jednotlivých knih se pohyboval v rozmezí 1000–6000 výtisků, výjimečně 8500 výtisků u obrazové publikace *Olomouc ve fotografii*. Příležitostné tisky nebo bibliofilie vycházely v nákladu 300–600 výtisků.

EDIČNÍ ŘADY

Umění (1956); Poznáváme Olomoucký kraj (1956–1957); Klenotnice (1957); Památky Olomouckého kraje (1959); Soudobá povídka, novela, román (1959); Zemědělské vědy (1959); Z minulosti Olomouckého kraje (1959).

PRAMENY A LITERATURA

Prameny: Zemský archiv v Opavě – pobočka Olomouc: fond Krajské nakladatelství Olomouc 1954, 1957–1959 (soupis L. Entrová Grochalová, 2011).

Články: Krajské nakladatelství Olomouc, Kultura 1957, č. 32 (též LitN 1957, č. 31); Krajské nakladatelství Olomouc v roce 1959, Kultura 1959, č. 7 (též LitN 1959, č. 19); rk (= R. Krbílek): Zlepšení přinese jen živý styk s autory, Stráž lidu 17. 10. 1959.

Vzpomínky: M. Blahynka: Nám. Rep. 1, KKK, KNO, léta padesátá, in B. Kolář (ed.): Z paměti literární Olomouce (2004).

(av)

KRAJSKÉ NAKLADATELSTVÍ ÚSTÍ NAD LABEM

1951–1951; 1958–1960

■ Nakladatelství zaměřené na beletrii a vlastivědné publikace z oblasti severních Čech

Krajské nakladatelství Ústí nad Labem (KNU) vzniklo na počátku padesátých let z iniciativy tamního Krajského národního výboru (KNV). V redakci působili šéfredaktor **František Kubásek**, redaktorka **Věra Richtrová** a technický redaktor **Josef Zicha**. Po jediném vydaném svazku převzal odpovědnost za vydavatelskou činnost v Ústí nad Labem přímo KNV (redakční práce vykonával **Antonín Týc**, výtvarnou a technickou redakci nadále zajišťoval **Josef Zicha**). V roce 1958 bylo *KNU* obnoveno a vedoucím redaktorem byl jmenován **Jaroslav Malý** (1921–1973); v tomto období s nakladatelstvím spolupracovali mj. editor a redaktor **Dalibor Kozel** a výtvarní redaktori **Václav Kyselka**, **Václav Rykr** a **Richard Tápal**. V polovině roku 1960 bylo *KNU* sloučeno s *>Krajským nakladatelstvím Liberec* do nově založeného *>Severočeského nakladatelství /1/*.

Počet publikací vydaných pod hlavičkou *KNU* mírně přesáhl desítku, v součtu s produkcí vykazovanou pod hlavičkou KNV byl přibližně dvojnásobný. O jejich výrobu se staraly tiskárny Severografia v Mostě a Krušnohorské tiskárny v Ústí nad Labem a Děčíně. – Nakladatelství sídlilo v Panské ul. č. 18 v Ústí nad Labem.

První svazek *KNU*, sborník básní pracovníků Severočeského hnědouhelného revíru, nazvaný *Z jednoho revíru*, současně zahajoval *Knižnici Ústecka* (1951–1958, 12 sv., v *KNU* sv. 1, 9 a 12). Poté se edice přesunula na půdu ústeckého KNV a vycházely v ní zejména regionální průvodce a publikace věnované historii kraje; v roce 1955 však editoři Stanislav Hruška a Dalibor Kozel vypravili sborník beletristických prací Kroužku začínajících autorů při Svazu československých spisovatelů v Ústí nad Labem *Zahrada Čech*. Roku 1958 *Knižnici Ústecka* znovu převzalo obnovené *KNU* a završilo ji dvěma posledními svazky. Mimo edice vydalo *KNU* válečnou prózu Ilji Barta *Zásnuby smrti*, reedici životopisného románu Vojtěcha Lva *Je mrtva?*, věnovaného pěvkyni Klementině Kalašové, knihu Fedora Soldana pro dětské čtenáře *Vzhůru na palubu* a literárněhistorickou publikaci Oldřicha Bartoše *Lounsko v díle Karla Konráda a Konstantina Biebla*. Plánovaný svazek hornických anekdot Jaroslava Malého již vyšel v *>Severočeském nakladatelství /1/*.

Náklad jednotlivých svazků *KNU* se pohyboval kolem 3000–4000 výtisků, obrazová monografie *Ústeckem včerejška a dneška* dosáhla 6000 výtisků, sborník *Z jednoho revíru* vyšel roku 1951 v nákladu 10 000 výtisků.

Od října 1959 do května 1960 vyšla v *KNU* čtyři čísla kulturního sborníku ústeckého kraje *Tvář*, redigovaného Jaroslavem Malým. Publikovali v něm mj. Ilja Bart, Alena Bernášková, Rudolf Čechura, Miroslav Holub, Eduard Hončík, Jaroslav Moucha, Ladislav Muška, Anna Sedlmayerová a Ivo Štuka, juvenilní verše zde otiskli Jana Moravcová a Vít Olmer.

Na přelomu let 1959 a 1960 vyšla čtyři čísla kulturního sborníku Ústeckého kraje *Tvář*

EDIČNÍ ŘADY

Knižnice Ústecka (1951–1958).

PERIODIKA

Tvář (1959–1960).

PRAMENY A LITERATURA

Zjištěné nakladatelské katalogy a propagační tisky: Nové knihy Krajského nakladatelství v Ústí nad Labem (1960).

Články: F. Kubásek: Hledáme dělnické spisovatele. K zahájení činnosti krajského nakladatelství v Ústí nad Labem, *Průboj* 20. 10. 1950.

Rozhovor: J. Malý: Tentokrát o krajském nakladatelství (přípr. S. Hruška), *Průboj* 9. 7. 1959.
(jar)

KRAJSKÉ NAKLADATELSTVÍ V HAVLÍČKOVĚ BRODĚ

1949–1965

■ Regionální nakladatelství, jehož ediční činnost zejména v padesátých letech přesahovala oblast Vysočiny

Užívané názvy

Krajské nakladatelství KNV v Jihlavě (1949–1950); Krajské nakladatelství v Havlíčkově Brodě (1950–1960); Krajské nakladatelství Východočeského kraje (1960–1962); Východočeské nakladatelství (1962–1965).

Krajské nakladatelství v Havlíčkově Brodě (KNHB) vzniklo na základech soukromého nakladatelství Jiřího Chvojky, které působilo v Havlíčkově Brodě od roku 1945 a jehož provoz v dubnu 1949 převzal do své správy Krajský národní výbor (KNV) v Jihlavě. Do takto vzniklého *Krajského nakladatelství KNV v Jihlavě* přešla část původní redakce Chvojkovy nakladatelství i s některými připravovanými edicemi. Vzhledem ke svému původnímu zázemí se nakladatelství nepřesunulo do krajského města Jihlavy, ale zůstalo v Havlíčkově Brodě. Počátkem roku 1950 se tomuto faktu přizpůsobil i název podniku (*KNHB*). Ředitelem byl jmenován spolupracovník Jiřího Chvojky **Josef Čábela** (1914–1970), který v této funkci působil až do roku 1960, a redakční práci vykonávala **Jana Hájková** (provd. **Motičková**). Ediční činnost byla v počátcích omezena nejen nedostatkem papíru a nezařazením do distribuce národního podniku Kniha, ale též důsledky faktu, že *KNHB* mělo až do roku 1956 statut výrobního družstva. Od 1. ledna 1957 bylo nakladatelství převedeno pod odbor kultury jihlavského KNV. Vzhledem k obchodní úspěšnosti produkce i ke spolupráci s moderní tiskárnou a vazárnou v Havlíčkově Brodě získalo *KNHB* mezi krajskými nakladatelstvími své doby výjimečné postavení, pokud jde o počet vydaných titulů i ekonomickou prosperitu.

Po reorganizaci územního členění republiky v roce 1960 vzniklo sloučením *KNHB* s nakladatelstvími Krajských domů osvěty (KDO) v Hradci Králové a v Pardubicích nové *Krajské nakladatelství Východočeského kraje*. Přejech pod správu KNV v Hradci Králové přinesl změny ve vedení nakladatelství i v organizaci jeho činnosti. V Hradci Králové bylo v dubnu 1960 zřízeno filiální pracoviště zahrnující redakci vlastivědné literatury, koordinační centrum pro styk s autory a pobočné centrum pro severní část Východočeského kraje. V Havlíčkově Brodě zůstalo hlavní sídlo podniku i jeho vedení, hospodářská správa, redakce beletrie a ostatních publikací. Ředitelem se stal původně výkonný redaktor *KDO Pardubice* **Jaroslav Krívohlavý** a ředitel původního *KNHB* **Josef Čábela** působil až do konce roku 1961 jako jeho zástupce (po Čábelově odchodu do redakce kalendářů Kolínských obchodních tiskáren byla tato funkce zrušena). Vedoucím hradecké filiálky byl jmenován **Oldřich Pospíšil** (někdejší vedoucí *KDO Hradec Králové*), kterého

v roce 1962 vystřídal **Vlastimil Nosek**. Redakci tvořili mj. **Jana Motičková, Jana Pejchalová, Vlasta Štěpová** (z *KDO Hradec Králové*) a **Vladimír Wenzhöfer**. Počátkem roku 1962 redakce iniciovala změnu názvu na *Východočeské nakladatelství*. Organizační změny, rozptýlení redakcí a ztráta personálního zázemí však vedly k poklesu úrovně produkce a k finančním ztrátám. Roku 1965 došlo rozhodnutím Východočeského KNV k řadě změn včetně přesunu redakce z Havlíčkova Brodu do Hradce Králové. Na podzim 1965 byl **Jaroslav Křivohlavý** odvolán z funkce ředitele, na jeho místo nastoupil **Vlastimil Květenský** (1932–1997) a bezprostředně poté bylo původní nakladatelství zrušeno. Jeho hradecká redakce vytvořila roku 1966 nové *Východočeské nakladatelství v Hradci Králové*, roku 1967 přejmenované na *>Kruh*.

Jako redaktori a editoři s *KNHB* spolupracovali mj. **Oldřich Jakub Blažiček, Karel Cvejn, Jaromír Dvořák, Ladislav Fikar, Bohumír Fučík, František Hamppl, František Hoffmann, Emanuel Janský, Jan Kloboučník, Jan Machoň, František Marek, Jaroslav Med, Miloslav Novotný, Jiřina Popelová, Radko Pytlík, Josef Rodr, Zdeněk Karel Slabý, Ladislav Stehlík, Josef Štefánek, František Ťopek, Pavel Zedník** ad. K výtvarným spolupracovníkům patřili **Josef Brož** a **Antonín Dvořák** (typografická úprava knih), dále mj. **František Bílkovský, František Danihelka, Karel Dvořák, Jan Hlína, Igor Kostka, Bohumil Krátký, Gustav Krum, Alena Ladová, Lubomír Mecl, Karla Ryvolová, Bohumil Štěpán, Bohuslav Tůma** a **Jiří Winter-Neprakta**.

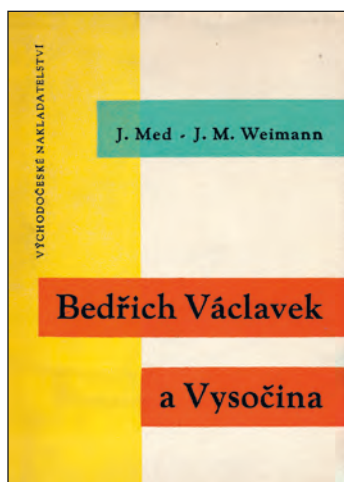
V původním *KNHB* vyšlo v letech 1949–1962 téměř 150 publikací, do roku 1965 pak přibližně dalších 50. – Nakladatelství spolupracovalo zejména s havlíčkobrodskou tiskárnou (původně Západoravská tiskárna, později též Jiskra, tiskařské závody n. p., provoz Havlíčkův Brod), která byla součástí Jihlavských tiskáren. – *KNHB* sídlilo nejprve ve Svatovojtěšské (později přejmenovaná na Ledečskou) ulici č. 86 v Havlíčkově Brodě. Zdejší redakce *Východočeského nakladatelství* se v roce 1964 přestěhovala na Náměstí Československé armády č. 50. Filiální redakce *Krajského nakladatelství Východočeského kraje* v Hradci Králové sídlila v Divišově ulici č. 3, počátkem roku 1966 se už jako hlavní a jediná redakce *Východočeského nakladatelství* přestěhovala do Klicperovy ulice č. 197.

Krajské nakladatelství KNV v Jihlavě v roce 1949 pokračovalo ve vydávání **Díla Karla Havlíčka Borovského** (1949, 2 sv.), jehož koncepce vznikla a první dva svazky vyšly v nakladatelství Jiřího Chvojky. Na počátku padesátých let byla však činnost *KNHB* utlumena (v letech 1950–1952 vyšly celkem pouze čtyři publikace, od roku 1953 se počet vydaných titulů začal zvyšovat). Nakladatelství se soustředilo na převyprávěné báje a pověsti z Vysočiny, jež vycházely ve **Vlastivědné edici Vysočiny** (1958–1960, 3 sv.), na historii měst (jediný svazek knižnice **Minulost kraje**, 1958) a na tvorbu místních umělců (rovněž jediný svazek řady **Lidoví skladatelé z Vysočiny**, 1955). Portréty osobností regionální kultury přinášela knižnice **Umělci Vysočiny** (1955–1962, 8 sv.). V edici **Vysočina** (1954–1961, 17 sv.) se vedle místních autorů (Karel Dobeš, Jan Machoň) objevovaly i texty literátů přesahujících hranice regionu (František Halas, Karel Václav Rais, Antonín Sova). Čábelovo

vedení podniku se v řadě ohledů snažilo obcházet dobová pravidla a normy socialistické a budovatelské literatury, což je patrné i z návratů některých tvůrců, jejichž publikační možnosti byly po únoru 1948 omezeny. Vedle **Vybraných spisů Josefa Jahody** (1957–1961, 5 sv.) a dalších titulů lidového čtení (Vlasta Pittnerová) tuto tendenci dokládá i publikační návrat zesnulého Zdeňka Matěje Kuděje (*Safiánská zima*, *Zlý Dědek z Vysočiny*) a v literárněvědné oblasti zařazení doslovu Václava Černého k básnické skladbě Miloslava Bureše *Otvírání studánek* (1955).

Několika tituly *KNHB* připomnělo osobnost Jaroslava Haška (např. práce Vladimíra Stejskala *Hašek na Lipnici* či sborník *Hašek mezi svými*). Tento vydavatelský zájem, který od roku 1959 korespondoval s celostátním festivalem humoru a satiry Haškova Lipnice, se posléze rozvinul v **Lipnické edici** (1960–1965, 18 sv., dále pokračovala v nakladatelství *>Vysočina*), věnované humoru a satíře. Vedle knih autorů spojených osobností Jaroslava Haška (např. vzpomínky Jarmily Haškové a Z. M. Kuděje či práce Vilmy Warausové) se zde objevily publikace debutantů Vladimíra Párala (pod pseud. Jan Laban) či Miloslava Švandrlíka, který se posléze stal – podobně jako Miloslav Bureš – kmenovým autorem nakladatelství. Edice poskytovala prostor i humoristům starší generace (Václav Lacina), výtvarníkům (Jiří Winter-Neprakta) a také slovenským satirikům (Peter Petiška). Mimo edice vycházely v padesátých letech zejména publikace věnované kultuře a minulosti kraje. Vedle reedice beletristických knih Stanislava Augusty, Františka Hamzy či Jana Karníka zde byla zastoupena i původní prozaická tvorba Klementa Bochořáka, Jaroslava Meda, Bohuslava Pernici, Zdeňka Vyhlídalá ad., kterou doplňovaly sborníky věnované památce Karla Havlíčka Borovského či Antonína Sovy.

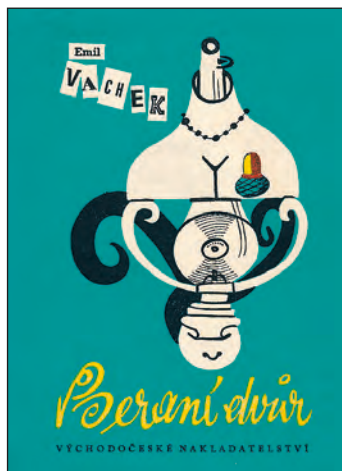
Po odchodu Josefa Čábely v roce 1961 nakladatelství vydávalo větší množství účelových a zájmových nákladů pro řadu okresních národních výborů tehdejšího Východočeského kraje. Vznikl tak soubor nesourodých publikací věnovaných nej-různějším výročím (zejména osobností a událostí z oblasti dělnického hnutí) či vlastivědě východních Čech (např. sborník *Krkonoše*), popř. materiálů z konferencí Výzkumného ústavu bramborářského v Havlíčkově Brodě, čímž byla původní ediční koncepce *KNHB* zcela devalvována. Vedle politických **Aktualit Východočeského kraje** (1961–1965, 16 sv.) či **Edice metodických materiálů** (1962–1965, 6 sv.) se nakladatelství v edici **Východočeské medailónky** (1961–1964, 11 sv.) snažilo navázat na původní řadu **Hradecké medailónky**, která vycházela v nakladatelství *Krajského domu osvěty v Hradci Králové* (*>Kruh*) a jejíž poslední, sedmý svazek převzalo *Východočeské nakladatelství*. V této edici byly vedle pozapomenutých regionálních postav (Hanus Fantl, Bernard Kosiner, Vratislav Šantroch, Joža Zindr) připomenuty též významné osobnosti se vztahem k východním Čechám

V havlíčkobrodském nakladatelství své první práce publikoval literární historik Jaroslav Med

(mj. Kryštof Harant, Jan Amos Komenský, Teréza Nováková, Bedřich Václavek).

Na úspěšnou edici Vysočina svou podobou, zaměřením i formátem bezprostředně navázala **Východočeská edice** (1961–1965, 15 sv.), nejvýraznější knižnice poslední fáze existence nakladatelství. Vycházela zde různorodá beletrie (Stanislav Bubeníček, Josef Štefan Kubín, Z. M. Kuděj, fejetony a sloupky Karla Poláčka) včetně detektivek (Emil Vachek), memoáry (Jiří Červený: *Paměti Mansardy*) a práce na pomezí beletrie a literatury faktu (publikace Miroslava Rampy *Na hřebenech vichřice*, vydaná k 50. výročí úmrtí Bohumila Hanče a Václava Vrbaty). Mimo edice byly poprvé publikovány povídky z pozůstalosti novopackého prozaika Josefa Kocourka (*Šest milostných*) či jeden z prvních sběrů romského folklóru (Helena Rudlová: *Cikánský smích*). Tyto svazky sice vycházely mimo ediční řady, nakladatelem však byly zahrnuty pod společný neoficiální název „kolibří edice“, odpovídající jejich drobnému formátu.

Poezii vydávalo nakladatelství spíše výjimečně. Vedle drobných výborů z díla Karla Havlíčka Borovského, Adolfa Heyduka, Antonína Sovy nebo Fráni Šrámka zde vyšla jediná původní sbírka veršů Svatopluka Řeháka. Silnější zastoupení měla literatura pro děti a mládež, a to především v publikacích místních pověstí a pohádek (Miloslav Bureš, Václav Horyna, Jan Slabý, Zdeněk Vavřík, popř. edice pohádek Boženy Němcové). Mladším čtenářům byly určeny i příběhy ze života zvířat od Josefa Prchala.

Průměrný náklad se pohyboval kolem 3000 výtisků (sborníky a novoročenky obvykle přibližně 1000 výtisků, beletrie 5000 výtisků).

V roce 1965 byly některé plánované publikace postoupeny novému nakladatelství >*Kruh*. Sešlo však z plánů na vydávání „pardubického literárního měsíčníku“ *Den*. – V roce 1968 původní havlíčkobrodská redakce v čele s **Josefem Čábelou** krátkodobě obnovila činnost pod názvem >*Vysočina*.

EDIČNÍ ŘADY

Vysočina (1954–1961); Lidová skladatelé z Vysočiny (1955); Umělci Vysočiny (1955–1962); Moravské Horácko a Podhorácko (1956–1957); Minulost kraje (1958); Vlastivědná edice Vysočiny (1958–1960); Osvětová edice (1959); Postavy a tváře Vysočiny (1959–1960); Hradecké medailónky (1960); Lipnická edice (1960–1965); Východočeské medailónky (1961–1964); Aktuality Východočeského kraje (1961–1965); Východočeská edice (1961–1965); Na pomoc brigádám socialistické práce Východočeského kraje (1962); Edice metodických materiálů (1962–1965); Edice kroužku bibliofilů (1964); Výtvarné umění východních Čech (1964–1965).

SOUBORNÁ VYDÁNÍ

Dílo Karla Havlíčka Borovského (1949); Vybrané spisy Josefa Jahody (1957–1961).

PRAMENY A LITERATURA

Prameny: Státní oblastní archiv Zámorsk: fond Krajské nakladatelství Havlíčkův Brod 1949–1960 (soupis J. Francek, 1971); fond Východočeské nakladatelství Havlíčkův Brod 1960–1965 (soupis J. Francek, 1971).

Bibliografie: P. Dvořák: Krajské nakladatelství v Havlíčkově Brodě v letech 1949–1960, in Vlastivědný sborník Vysočiny, Oddíl věd společenských 1988, sv. 6.

Zjištěné nakladatelské katalogy a propagační tisky: Nové knihy v roce 1962 (1961).

Studie a články: J. Rodr: O zdravých snahách i o jedné dědičné nemoci v krajském nakladatelství, Pochodeň 18. 3. 1962; J. Rodr: „Černá práce“ přinese zisk, RP 8. 6. 1962; Dohnat ostatní. Diskuse o Východočeském nakladatelství, Pochodeň 17. 1. 1965; V. Lacina: Druhý konec, LitN 1965, č. 9; M. Švandrlík: U Josefa Čábely, Květy 1968, č. 29; P. Dvořák: Krajské nakladatelství v Havlíčkově Brodě v letech 1949–1960, in Vlastivědný sborník Vysočiny. Oddíl věd společenských 1988, sv. 6.

Rozhovory: J. Čábela: Čtyřikrát sto tisíc knížek (přípr. S. Slavík), Jiskra (Třebíč) 1958, č. 27; J. Křivohlavý: O padesáti titulech (přípr. J. Polický), Pochodeň 20. 8. 1961.

Vzpomínky: V. Lacina: Co vám mám ještě povídat (2011).

(jar)

1950–1952; 1966–1992

- **Krajské nakladatelství zaměřené na beletristickou tvorbu východočeských autorů a na historické a vlastivědné publikace tematicky vázané k regionu**

Užívané názvy

Krajské nakladatelství Hradec Králové (1950–1952); Východočeské nakladatelství v Hradci Králové (1966–1967); Kruh (1967–1992).

Své *Krajské nakladatelství* zřídil královéhradecký Krajský národní výbor (KNV) již v roce 1949. Vybudováním podniku pověřil bývalého pražského nakladatele **Antonína Plechatého** (1897–1982), který byl zodpovědný za jeho redakční i ekonomický provoz, a **Františka Teršla** (1885–1962), jehož úkoly byly vymezeny funkcemi „korektor a ideový pracovník“. *Krajské nakladatelství Hradec Králové* zahájilo činnost 1. ledna 1950 a péčí dvoučlenné redakce zde vyšla necelá desítka titulů; k 31. říjnu 1952 byl však podnik stejně jako většina ostatních krajských nakladatelství likvidován. – Po několika letech svěřil KNV výkon vydavatelského oprávnění Krajskému domu osvěty (KDO) v Hradci Králové. První publikace *Nakladatelství Krajského domu osvěty* vyšly v roce 1957 a o rok později bylo v rámci KDO zřízeno zvláštní oddělení se dvěma stálými zaměstnanci (funkci vedoucího redaktora vykonával **Oldřich Pospíšil**); celkem zde vyšlo přibližně dvacet titulů. Po územní reorganizaci v roce 1960 bylo toto nakladatelství připojeno ke *>Krajskému nakladatelství v Havlíčkově Brodě*, jež napříště působilo pod názvem *Krajské nakladatelství Východočeského kraje*, od roku 1962 *Východočeské nakladatelství*. Do Hradce Králové byla ovšem umístěna pouze filiální redakce pro vlastivědnou literaturu a pobočné pracoviště pro odbyt a styk s autory.

V důsledku další reorganizace v roce 1966 přesídlilo krajské nakladatelství s východočeskou působností do Hradce Králové. Ředitelem *Východočeského nakladatelství v Hradci Králové (VČN)* byl jmenován **Vlastimil Květenký** (1932–1997), jako vedoucí redaktor působil do roku 1969 **Miroslav Rampa** (*1929), funkci odpovědného redaktora vykonával prozaik **Jan Dvořák** (*1957) a výtvarným redaktorem byl malíř a knižní grafik **Jaroslav Cheben** (*1936). V roce 1967 nakladatelství přijalo nový název *Kruh*. Roku 1975 byl ředitelem jmenován **Josef Kubíček**, kterého v roce 1987 vystřídal básník **Vladimír Brandejs** (1937–2005). Vedoucím redaktorem byl již od sedmdesátých let **Jan Dvořák**, který v roce 1990 převzal funkci ředitele; ve funkci vedoucí redaktorky se pak do *Kruhu* vrátila básnířka **Lenka Chytilová** (*1952), která zde pracovala již od roku 1975, avšak v roce 1989 byla z politických důvodů propuštěna. Roku 1992 se zřizovatel *Kruhu*, jímž byl od roku 1991 Úřad města Hradce Králové, rozhodl činnost podniku ukončit.

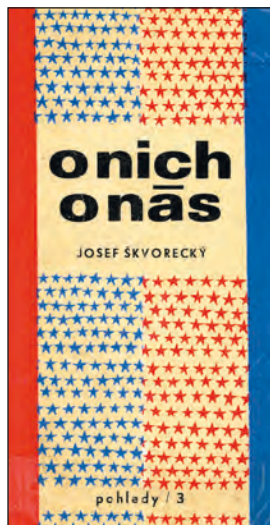
Kromě výše uvedených redaktorů v nakladatelství postupně působili **Eva Beštáková**, **Vlastimil Marek**, **František Schildberger**, **Anna Kratochvílová**, **Jana**

Bednářová, Petr Trejbal a Lenka Jaklová, výtvarnou stránku publikací po odchodu Jaroslava Chebena v polovině sedmdesátých let zajišťovali redaktoři **Eva Kleinová, Miroslav Klouda a Jana Matásková**, s nimiž externě spolupracovali **Libor Fára, Miloslav Fulín, Oldřich Hlavsa, Jan Solpera** a nadále i **Jaroslav Cheben**. Dlouholetým technickým redaktorem byl **Miroslav Všeťka**.

Ve *Východočeském nakladatelství v Hradci Králové a Kruhu* vyšlo celkem přibližně 500 publikací; roční produkce se obvykle pohybovala okolo 20 titulů. Nakladatelství nejčastěji spolupracovalo s tiskárnami Tisk Brno, závody Přerov, Český Těšín a Brno, příležitostně se Severografií Červený Kostelec a s Východočeskými tiskárnami Havlíčkův Brod a Nová Paka.

Původní *Krajské nakladatelství Hradec Králové* sídlilo od roku 1950 v prostorách bývalého *Šupkova nakladatelství* na Pospíšilově třídě 35, v březnu 1952 se přestěhovalo do čísla 56. Pobočné pracoviště *Krajského nakladatelství Východočeského kraje* působilo od roku 1960 v Divišově ul. č. 3. Redakce *Východočeského nakladatelství* sídlila nejprve v Klicperově ul. č. 197, ještě v roce 1966 jí však byly přiděleny prostory v Dlouhé ul. č. 108, do nichž se po čase přestěhovala a kde setrvala až do zániku nakladatelství.

V letech 1950–1952 vydávalo *Krajské nakladatelství v Hradci Králové* především publikace odkazující k historii a kulturním tradicím východních Čech (studie Karla Michla věnovaná *Selským bouřím na Hradecku 1628 a 1775*; literárně-historické průvodce téhož autora *Za Babičkou Boženy Němcové a Jiráskův kraj* či Nejedlého přednáška *Jirásek a Náchodsko*) i k jejich současnosti (v knižnici **Práci čest** vyšly dva svazky vyprávění hrdinů socialistické práce *Zlepšováním zpevňují normy* a *Traktoristka*). Pod hlavičkou KDO se nakladatelský záběr rozšířil. Jeho těžištěm se staly vlastivědně-historické publikace (tři svazky sborníku *Hradecký kraj*, dějiny Krkonoš Theodora Lokvence, monografie k 700. výročí založení Rychnova nad Kněžnou aj.) a beletrie (literární sborník *U nás* či od roku 1959 řada **Hradecké medailonky**, řízená Jaroslavem Suchým, v níž vyšel např. terezínský deník Karla Poláčka *Se žlutou hvězdou* a která roku 1960 svým sedmým svazkem přešla do *Krajského nakladatelství v Havlíčkově Brodě*). Vedle toho zde vycházely různorodé publikace s praktickým zaměřením, např. kronikářská příručka či příručka pro předškolní hudební výchovu.

V roce 1968 připravil Josef Škvorecký pro Kruh výbor ze svých statí a esejů o anglo-americké literatuře

Ačkoli roku 1966 nově založené *Východočeské nakladatelství v Hradci Králové* muselo řešit řadu problémů vzniklých reorganizací havlíčkobrodského podniku a vyrovnávat se s jeho právními závazky, hned od počátku začalo cílevědomě budovat vlastní vydavatelskou koncepci a autorské zázemí. Strategie spočívala v kva-

litních edičních počinech, vymykajících se zájmům velkých nakladatelských domů s celostátní působností, v tematické vynalézavosti u titulů odborných a populárně-naučných a ve vyhledávání nových autorských osobností. Hned v roce vzniku nakladatelství vyšel první svazek edice **Pohledy** (1966–1988, 5 sv.), jež soustřeďovala eseje a studie: do roku 1970 v ní vyšly přednášky Thomase Manna, Škvoreckého eseje o anglo-americké literatuře, esej Josefa Rodra o Karlu Krausovi a Breiského *Triumf zla*. Politické podmínky však literárněvědně zaměřené edici v krajském nakladatelství nepřály; po dlouhé odmlce byla obnovena v roce 1988 jediným a posledním svazkem, souborem studií Františka Buriánka.

Básnická a prozaická tvorba vycházela v knižnici **Prostor** (1967–1992, 171 sv.). Ediční koncepce se opírala o osobnosti spjaté s východními Čechami svým původem, pobytem či tvorbou, ježž ohlasy přesahovaly hranice kraje. V roce 1966 vyšla mimo edice knižně dosud nepublikovaná próza Karla Poláčka *Vše pro firmu*, v edici **Prostor** pak vycházela díla Jaroslava Haška, Ignáta Herrmanna, Františka Langera, Ivana Olbrachta, Terézy Novákové, Karla Václava Raise, Antala Staška, Josefa Karla Šlejhara či Jana Weisse a v roce 1969 ještě stihly vyjít práce Bohuslava Reynka a Josefa Škvoreckého. Soustavně či příležitostně nakladatelství spolupracovalo s řadou editorů (Milan Blahynka, Jan Ort, Josef Rumler, Ivan Slavík aj.), kteří připravovali především dosud knižně nepublikované nebo zřídka vydávané drobnější prózy. V případě Jaroslava Havlíčka či Jaromíra Johna šlo však spíše o nepřiznané „doplňkové spisy“, které dotvářely obraz jejich literárního díla. Z podobných autorských zdrojů čerpala též komponovaná řada tematických výborů *Příběhy...* (o lídech, o zvířatech, s úsměvem, se záhadou, z dalekých krajin aj.), sdružující krátké prózy východočeských autorů od 19. století do současnosti (vedle výše jmenovaných vybírali editoři z díla bratří Čapků, Čestmíra Jeřábka, Jana Opolského, Fráni Šrámka, Rudolfa Těsnohlídka aj., ale také z prací Lubomíra Macháčka, Jiřího Pacovského či Petra Prouzy). Další oblast edičního zájmu představovali autoři zapomenutí a pozapomenutí (Prokop Hásek, Karel Rudolf Krpata, František Lesaň; výjimečný ohlas vyvolalo znovuobjevení díla Irmy Geisslové).

Vedle toho edice poskytovala prostor též nové tvorbě místních autorů (básníci Vladimír Brandejs, Lenka Chytilová, Jiří Karen, Svatopluk Řehák, František Schildberger, Miloš Vodička ad., prozaici Eva Bešáková, Miroslav Brůna, Marie Kubátová ad., vysokých nákladů dosahovaly detektivní příběhy Františka Uhra). Edice byla otevřena také novým autorům, a to nikoli nutně mladým: ve velmi zralém věku tu debutoval krkonošský učitel a pamětník Jan Buchar, který postupně vydal tři svazky čtenářsky oblíbených krkonošských vyprávění.

Své první a obvykle i další knížky zde publikovali prozaici Lubor Falteisek, Lubomír Macháček, Marcela Marboe, Jiří Navrátil, Jiří Pacovský, Ladislav Pecháček,

O vydání výboru z básnického díla Irmy Geisslové (1978) se zasloužil Ivan Slavík

Kmenovým autorem Kruhu se stal v osmdesátých letech Ladislav Pecháček, autor knihy, která stála na počátku filmové série Dušana Kleina o Básnících

Ludmila Pelcová a také redaktor *Kruhu* Jan Dvořák či dcera Jana Weisse Jana Dubová ad., z básníků Blanka Albrechtová, Jana Bednářová či Luboš Huml. V edici vyšly i soubory *Čtyři v jedné* a *Prvovýstupy*, představující poezii několika začínajících autorů. Po roce 1990 je z výběru titulů patrná snaha vydávat čtenářsky atraktivní, současně však kvalitní texty (*Filmové povídky* Ladislava Pecháčka, *Filmové komedie* Zdeňka Svěráka a *Ladislava Smoljaka*, *Žákovská knížka* Žáka Jaroslava či verše Miloně Čepelky).

Mimo edici **Prostor** vycházely beletristické práce pouze ojediněle. Vedle průběžně vydávaných sborníků prací východočeských autorů, resp. autorů spjatých s nakladatelstvím (*Kruh humoru: Recese je hygiena ducha...*; *Kruh poezie; Začátek; Pohledy; Setkání; Letokruhy*) patří k takovým výjimkám texty Josefa Kocourka, *Krvavý román* Josefa Váchala, vydaný v roce 1970 v koprodukcii s *>Odeonem*, experimentální próza Martina Friše či svébytné Praetoriovy příběhy o Krakonošovi.

Hlavní náplň edice **Okamžiky** (1967–1992, 72 sv.) tvořily především edičně pečlivě vypravené memoáry, korespondence, deníkové záznamy a jiné práce nabízející dobová svědectví účastníků a pamětníků historických událostí, cestovatelů či dalších osobností (válečný deník anglického letce Stanislava Fejfara, cestopis farmakologa Františka Šity *Léčení v tropech*, vzpomínky Radima Kalfuse na pobyt v Lambaréné a na Alberta Schweitzera; z pozdějších např. deník *Sen safari* Zdeny a Josefa Vágnerových nebo zážitky z výprav horolezce Josefa Rakoncaje), ale i texty velmi civilní a každodenní (osobité memoáry zahradníka Františka Černého). Hlavní důraz byl kladen na autenticitu sdělení, v co nejvyšší míře zachovávanou i tam, kde bylo původní vyprávění zprostředkováno (vyprávění sběratele Antonína Kouby z Hlinska či válečné vzpomínky Aloise Němce); vedle dokumentární hodnoty tak texty často nabývají též hodnoty literární (Alois Beer, Josef Korejz-Blatinský). Časté jsou vzpomínky a korespondence spisovatelů (vzpomínky Leontiny Mašinové, rukopisné dokumenty Ivana Olbrachta, výbor ze vzpomínek, zápisků a korespondence Karla Havlíčka Borovského, důvěrné listy Václava Klimenta Klicpery, dopisy Jaroslava Vrchlického Marii Volfové aj.); resp. svědectví a vzpomínky jejich blízkých a přátel (korespondence rodičů Bohumila Markalouse; vzpomínky Haškova spolubojovníka z legií i Rudé armády Josefa Pospíšila ad.). Konečně v edici vycházely populárně-naučné texty, pozoruhodné nejen tematicky, ale i výtvarným zpracováním (*Průkopníci českého letectví* Zdeňka Šmoldase; *Putování se starými pohlednicemi z Hradce Králové do hor* teatrologa Františka Černého), které mnohdy nabízely neotřelý parciální pohled na tematiku odborně zevrubně probádanou (např. publikace Eduarda Wondráka o bitvě u Sadové z hlediska válečné

chirurgie). Metoda využití autentických svědectví a dokumentů umožňovala netendenčně zpracovat i témata často zneužívaná k ideově-politickým a didaktickým cílům (publikace zápisů z místních kronik vydaná ke 40. výročí osvobození východních Čech Rudou armádou, popř. některé svazky vyčleněné řady **Okamžiky – Portréty**, zaměřené na portréty komunistů v protifašistickém odboji).

Edice **Kraj** (součástí ediční koncepce byla již na konci šedesátých let, explicitně označené svazky vycházely však až v letech 1975–1990, cca 30 sv.) sdružovala žánrově různorodé texty spojené tématem regionu východních Čech. Vycházely zde historické studie k moderním i starším dějinám (František Schillberger: *Ležáky 24. června 1942*, Miloš Charbuský – Josef Kmoníček: *Život v zatmění*; Rudolf Turek: *Slavníkovci*), výtvarné a fotografické publikace (monografie Jana Trampoty, soubor reprodukcí slavných východočeských krajinářů, Miroslav Kubát: *Album ze starých Krkonoš*, fotografie Aleše Krause z Českého ráje), etnografické práce (Pavel Krejčí: *Písně, tance a lidé z Podkrkonoší*) či knihy věnované krajovým zvláštěm (Norbert Záliš: *Bílí koně kladrubští*, Marie Šechtlová: *Svět loutek* prezentující Muzeum loutek v Chrudimi). Některé tituly se svým literárním charakterem blížily edici **Okamžiky** (*Paměti účastníka bitvy u Sadové Ladislava Prokopa*; *Toulky krkonošskou minulostí* Theodora Lokvence). Mimo edice vycházely studie o novodobé lokální historii (Jiří Cihlár: *Vesnice severovýchodních Čech od osvobození 1945 do Února 1948*) či vlastivědné sborníky a obrazové publikace (*Hradec Králové v obrazech tří století*; *Orlické hory*).

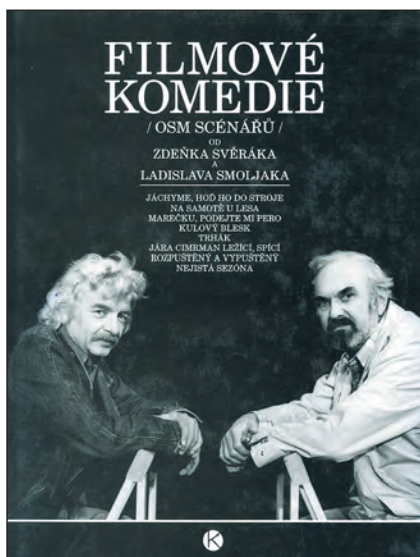
Ve výtvarné edici **Ars** (1967–1971, 10 sv.), již řídil Jaroslav Cheben ve spolupráci s kunsthistorikem Janem Balekou, vycházely autorské grafiky (mj. Ludmila Jandová, Vladimír Komárek, Vladimír Tesař, Josef Váchal, Ladislav Zívr) s doprovodem krátké odborné studie či eseje, případně veršů (k dřevorytům Bohdana Laciny vznikl původní básnický cyklus Ludvíka Kundery *Prázdná, zrod a vzdor; tepání, city, křídlo, vzduch*).

Dětská edice **Kamínky** (1968–1969) obsáhla pouze tři svazky moderních autorských pohádek (Václav Čtvrtek, Marie Kubátová, Jiří Melíšek – Jiří Havel). Po jejím zrušení představovaly dětské knihy nejpočetnější skupinu mimoedičně vydávaných titulů *Kruhu* (Jiří Havel, Anna Kratochvílová, Vlastislav Křivohlavý, Marie Kubátová, Věra Plívová-Šimková, Antonín Pochop, Stanislav Rudolf, J. M. Troska, Miloš Vysocký, Luboš Zeleň), příležitostně však zejména knihy pro starší děti a pro mládež vycházely také v edici **Prostor** (Jiří Faltus, Bohumil Jírek).

Podobně jako ostatní krajská nakladatelství poskytoval *Kruh* nakladatelský servis různým organizacím a podnikům. Zájmové tisky vydával pro přibližně 25 organizací (národní výbory měst i obcí Východočeského kraje, Podkrkonošské muzeum v Nové Pace, Muzeum Podkrkonoší v Trutnově, Východočeské muzeum v Pardubicích,

V edicích Miloslava Jirdy zpřístupňoval Kruh dílo pozapomenutého autora Josefa Kocourka

Okresní muzeum Českého ráje v Trutnově, Krajské osvětové středisko v Hradci Králové, Východočeské uhelné doly v Malých Svatoňovicích, Státní archiv Zámorsk, Transporta Chrudim, Povodí Labe aj.). Výjimečnou podobou měla spolupráce s Krajskou knihovnou v Hradci Králové na edici **Knihy a knihovny** (1969–1973, 8 sv.), v níž byly publikovány bibliografické soupisy, opatřené statí o původu a osudech zpracovaného fondu. Edice vycházela v řadách **A – Dějiny knihoven** (např. knihovny benediktinského kláštera v Broumově nebo zámecké knihovny v Opočně), **B – Dějiny knihy a tisku** (např. soupis tisků královéhradeckého tiskáře Jana Hostivíta Pospíšila) a **C – Základní bibliografie** (např. *Bibliografie města a okresu Hradec Králové*).

Po roce 1990 vzniklo několik nových knihnic, které se však již nestihly rozvíjet: v edici **Magma** (1991–1992) vyšly dvě reprezentativní obrazové publikace a z plánované volné edice pro děti a mládež **Duha** (1991) vyšel jediný komiksový svazek (Blanka Svačinová – Julie Kaublová – René Klapač: *Punta*).

Náklady básnických knih se pohybovaly mezi 800–1500 výtisky. Debuty prozaiků vycházely v nákladu kolem 1500 výtisků, ostatní prozaické tituly nejčastěji v rozmezí 4000–10 000 výtisků, v jednotlivých případech však i podstatně výše (Lubomír Macháček až 22 000, Jan Buchar 25 000, Ladislav Pecháček 35 000 atp.). V edicích *Okamžiky* a *Kraj* se náklady pohybovaly od 800 kusů (odborné studie z novodobé historie) až k několika tisícům (Zálišova publikace o kladrubských koních vyšla v 15 000 výtiscích, Fejfarův *Deník stíhače* ve 20 000, *Sen safari* Zdeny a Josefa Vágnerových v 50 000, dva cestopisy Josefa Rakoncaje v 62 000, resp. 110 000 ks); nejčastější náklady se pohybovaly mezi 4000–8000 výtisků. Publikace zahrnuté do esejistické edice *Pohledy* vycházely v nákladu kolem 1000 výtisků, náklad Škvoreckého studií dosáhl 5000 a Breiského 3700 výtisků. Svazky edice *Ars* vycházely ve stabilním nákladu 400 výtisků.

V roce 1969 nakladatelství připravovalo, avšak již nestihlo vydat memoáry Egona Hostovského *Literární dobrodružství českého spisovatele v cizině* (poprvé vyšly v exilu roku 1966) a soubor amerických fejetonů Josefa Škvoreckého *Velká povídka o Americe* (poprvé v exilu 1980, v *Kruhu* až 1991). Rychlý zánik *Kruhu* znemožnil mj. nové vydání humoresek Zdeny Ančíka *Naši v Anglii* či edici korespondence skladatele Bohuslava Martinů *Dopisy domů* (vyšla roku 1996 v *>Mladé frontě*).

EDIČNÍ ŘADY

Práci čest (1950–1951). – Pohledy (1966–1988); Ars (1967–1971); Okamžiky (1967–1992); Prostor (1967–1992); Kamínky (1968–1969); Knihy a knihovny (1969–1973); Kraj (1975–1990); Duha (1991); Magma (1991–1992).

PERIODIKA

Krkonoše – Podkrkonoší (sb., 1967–1972).

PRAMENY A LITERATURA

Prameny: Státní oblastní archiv v Zámrsku: fond Kruh 1966–1975 (soupis J. Francek, 1985); fond Kruh II 1966–1992 (soupis J. Šimková, 2005).

Bibliografie: J. Labuťová: Kruh 1967–1992 (1996).

Studie a články: Krajské nakladatelství v Hradci Králové, Pochodeň 15. 1. 1950; M. Blahynka: Hradecké experimenty, ČK 1969, č. 2; or (= O. Rydlo): Ediční tvorba v Kruhu, Pochodeň 9. 1. 1969; SM (= M. Smetana): Východočeské pohledy, RP 25. 3. 1975; J. Dvořák – I. Zítková: Kruh a Mladá fronta, MF 6. 3. 1976, příl. UM; jf: Z dějin východočeských nakladatelství, Pochodeň 22. 9. 1979, příl. Magazín na sobotu a neděli; E. Čečková: Východočeské nakladatelství Kruh, in Knihovna 1981, sv. 12; J. Dvořák: Dvacet let nakladatelství Kruh v Hradci Králové, Čtenář 1986, č. 8–9; va (= L. Vacina): Dvacetiletý Kruh, Tvorba 1986, příl. Kmen č. 50; L. Soldán: Paměti, vzpomínky, kroniky a korespondence z kraje písmáků, LM 1986, č. 2 [edice Okamžiky]; V. Píša: Východočeské Příběhy, Kmen 1988, č. 17; J. Dočkal: Pohled do Kruhu, Pochodeň 5. 4. 1991; J. Dvořák: Letokruhy, in Kruh 1967–1992 (1996).

Vzpomínky: J. Dvořák: Život vzpomínek (2007).

Rozhovory: V. Květenský: Regionalita neznamená podprůměr (přípr. V. Falada), ZN 12. 9. 1967; V. Květenský: Dnešek i perspektivy (přípr. V. Pacovský), RP 18. 11. 1967; J. Dvořák: Východočeské nakladatelství Kruh (přípr. F. Cinger), RP 24. 1. 1979; J. Dvořák: Knihy z východních Čech (přípr. M. Grimmová), Tvorba 1980, č. 7; J. Dvořák: V průsečíku minulosti a budoucnosti (přípr. P. Nový), MF 8. 7. 1983; V. Brandejs – J. Dvořák – M. Všeťečka: O Kruhu v kruhu (přípr. L. Hebr), Pochodeň 13. 2. 1988; J. Dvořák: Otázka zní: Vydržíte? (přípr. R. Chaloupka), Noviny 13. 4. 1992; J. Dvořák: Poslední kniha z Kruhu (přípr. D. Gayerová), ČD 8. 10. 1992; J. Dvořák: O Kruhu v kruhu (přípr. H. Fejlová), U nás 1992, č. 3.

Zjištěné diplomové a disertační práce: K. Adamcová: Historie nakladatelství Kruh a jeho ediční politiky (Praha, FSV 2012).

(ap)

KŘEŠŤANSKÁ AKADEMIE

1950–dosud

- **Exilový studijní, informační a dokumentační ústav s bohatou nakladatelskou produkcí náboženské a teologické literatury i beletrie**

Středisko katolické inteligence v exilu *Křesťanská akademie (KA)* bylo založeno v květnu 1950 v bavorském Prienu u Chiemského jezera jako studijní, informační, dokumentační a ediční ústav Cyrilometodějské ligy akademické, jež vznikla o rok dříve v Londýně. Roku 1951 se *KA* přestěhovala do Říma a usídlila se v papežské koleji pro výchovu katolických kněží z československých diecézí Nepomucenum. Vedle rozvíjení dálkových studijních programů a materiální i duchovní pomoci obyvatelům uprchlických táborů se od počátku snažila naplňovat i svůj ediční program. V padesátých letech tak činila spíše příležitostně, během šedesátých let pak poněkud aktivněji zejména v souvislosti s utlumením vydavatelské činnosti partnerské edice *>Sklizně svobodné tvorby*. V roce 1967 se *KA* stala součástí nově založeného Českého náboženského střediska Velehrad se sídlem v Římě, které především v osmdesátých letech finančně i organizačně přispělo k výraznému zvýšení její vydavatelské produkce.

Ediční činnost *KA* redakčně a administrativně zajišťovali mj. **Karel Vrána** (1925–2004, též pseud. **Pavel Želivan**), **Josef Benáček** (1925–2006), **Josef Kolářek** (*1929), **Petr Ovečka** (1922–2009), **František Planner** (1912–1999), **Jaroslav Václav Polc** (1929–2004) a **Karel Skalický** (*1954), z externích redakčních spolupracovníků mj. Ivan Jelínek, Antonín Kratochvíl, Ladislav Radimský a Robert Vlach. O grafickou úpravu svazků profilových edic *Studium* a *Vigilie* se starala především **Gertruda Goepfertová-Gruberová**, dále mj. **Jan Dostál**, **Michael Florian**, **Jiří Hejna**, **Francis Littna**, **Miroslav Šašek**, **Štěpán Zavřel** a od sedmdesátých let **Ludvík Kolek**. Nakladatelskou značku navrhl **Vojtěch Jiří Engelhart**.

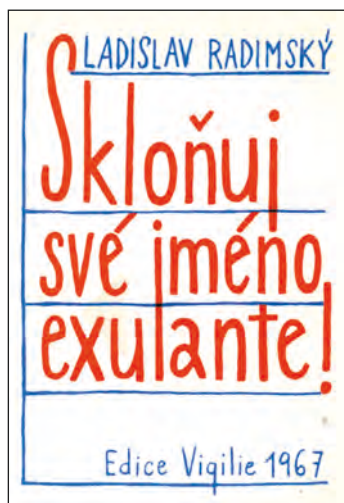
Do roku 1989 vydala *KA* celkem cca 280 publikací. – Nejčastěji spolupracovala s tiskárnou Pontificia Università Gregoriana (P. U. G.) v Římě, později též s PRO v Římě a s tiskárnou Prostampa. – *KA* sídlila na Via Concordia č. 1 v Římě.

Po roce 1989 *KA* krátce pokračovala v samostatné nakladatelské činnosti, avšak od raných devadesátých let se jí věnovala výhradně ve spolupráci s domácími nakladateli. Později do České republiky přenesla veškeré své aktivity a v roce 2006 pod názvem *Křesťanská akademie Řím* přijala právní formu občanského sdružení se sídlem v Praze.

Předmětem edičních zájmů *KA* byly zpočátku základní náboženské texty, avšak již v roce 1951 vznikla ediční řada **Studium** (1951–dosud, do roku 1988 36 sv., red. Karel Vrána), která v programové návaznosti na stejnojmennou edici osobitého katolického myslitele a vydavatele Josefa Floriana přinášela především přeložená

Ke kmenovým autorům Křesťanské akademie patřil esejista a redaktor Ladislav Radimský

Vzpomínky Jana Čepa vydala Křesťanská akademie posmrtně v roce 1975

i původní filozofická a esejistická díla (z autorů původních prací mj. Jan Čep, Radim Palouš, Dominik Pecka, Rio Preisner, Ladislav Radimský, Karel Vrána, z překladů Bertrand De Clercq, Clive Staples Lewis, Jacques Maritain), beletrizované vzpomínky, sborníky a antologie. Jádrem literární edice **Vigilie** (1953–dosud, do roku 1989 70 sv., red. Josef Koláček, Josef Benáček, Karel Vrána) byla zejména v padesátých letech básnická a prozaická díla exilových spisovatelů, oceněná v každoročních literárních soutěžích *KA* a České kulturní rady v exilu (Jan Čep, Gertruda Goepfertová-Gruberová, Ladislav Radimský pod pseud. Petr Den, Božena Sirková, Milada Součková, Věra Stárková, Bedřich Svatoš, Robert Vlach), příležitostně doplňovaná tvorbou jiných českých autorů (od Jana Nerudy a Josefa Václava Sládka k Jaroslavu Durychovi, Karlu Schulzovi a Janu Zahradníčkovi) či překlady (*Requiem* Anny Achmatovové v překladu Roberta Vlacha aj.); řada těchto svazků vyšla ve spolupráci s edicí *>Sklizeň svobodné tvorby*. Od sedmdesátých let přinášely *Vigilie* i soudobou tvorbu doma žijících spisovatelů (Klement Bochořák, Iva Kotrlá, Václav Renč, Zdeněk Rotrekl); z tvorby exilových literátů se nově objevují díla Josefa Koláčka, Anastáze Opaska či Miloše Šebora. Autorský okruh obou edic se podílel i na překladech cizojazyčných titulů. Řada svazků knižnic *Studium* a *Vigilie* vyšla ve spolupráci s dalšími exilovými nakladatelstvími a spolky (*CCC Haarlem*, *Kruh přátel českého baroka*, *Opus Bonum*, *Speranza*, *Stojanov*).

Různorodé náboženské tituly (liturgická i katechetická díla, církevní dějiny, modlitby, homiletika, katolická dogmatika, životopisy svatých) byly zahrnuty do **náboženské edice** (název vždy uváděn s malým začátečním písmenem, 1967–1990, 100 sv., red. Jaroslav V. Polc), která vznikla koncem šedesátých let jako přímý důsledek zvýšené poptávky čtenářů z Československa v době relativní tolerance státních orgánů vůči náboženské literatuře. Z původních děl zde vyšly např. knihy Jaroslava Kadlece, Tomáše Špidlíka, Františka Tomáška (pod pseud. Tomáš Malý) ad. Součástí edice byly tematická řada **Druhý vatikánský sněm** (1967–1988, 11 sv.) a hagiografická knižnice **Sůl země** (1967–1989, 15 sv.). V edici

Paměti prvorepublikového právníka a lidoveckého politika Mořice Hrubana edičně připravil a v roce 1967 vydal Jan Drábek

Skála (1976–1986, 14 sv.) vycházely papežské encykliky, projevy a oficiální vatikánské dokumenty. Dětem byla určena většina svazků **Katechetické edice** (1968–1971, 8 sv.). Několik náboženských publikací vyšlo též ve volné řadě, interně označované jako „**modrá řada**“ (1960–1968, zjištěno 9 sv., mj. stati Pavla Želivana *Původ vesmíru* a *Původ života*). Mimoedičně vydávané tituly často respektovaly grafickou úpravu některé z uvedených edičních řad.

Náklad svazků hlavních edic *KA* se obvykle pohyboval mezi 400 a 1000 výtisků.

Od devadesátých let se vydavatelská činnost *KA* postupně omezila na koprodukcí s různými českými nakladatelstvími, která do svých edičních plánů zařazují jednotlivé svazky dvou základních knižnic *KA* a rámcově přitom respektují jejich původní programové vymezení. V edici **Studium** (v roce 2011 vyšel 195. svazek) nadále vycházejí texty filozofické, teologické a historické,

popř. úvahy a eseje věnované společenskovědním tématům, edice **Vigilie** (v roce 2011 vyšel 140. svazek) je věnována především české beletrii (jednotlivé tituly a dva svazky **Vybraných spisů Václava Renče /2000/**, dále mj. Jan Čep, Jakub Deml, Miloš Doležal, Jaroslav Durych, Jiřina Fuchsová, Gertruda Goepfertová-Gruberová, František Lazecký, Luisa Nováková, Rio Preisner, Bohuslav Reynek, Ivan Slavík, Věra Stárková, Josef Veselý), v menší míře literární esejistice (Karel Vrána) a překladům. O realizaci těchto koedic se od roku 1994 stará především nakladatelství *Trinitas* ve Svitavách, některé knihy vyšly též v nakladatelstvích *Atlantis*, *Aula*, *ERM*, *Host* (**Básnické dílo Ivana Slavíka**, 1998–1999, 2 sv.), *Krystal OP*, *Torst* (jednosvazkové básnické dílo Ria Preisnera), *Triáda*, *>Výšehrad*, *Zvon*, dále v *Centru pro studium demokracie a kultury* v Brně, v *Karmelitánském nakladatelství* aj.

Roku 1954 *KA* převzala a z Londýna do Říma převedla vydávání měsíčníku Cyrilo-metodějské ligy *Nový život* (1954–2001), který vycházel od června 1949 (redigovali jej mj. **Václav Feřt** a **Petr Ovečka**). Vedle náboženských témat a zpráv z církevního života přinášel eseje, úvahy, povídky, recenze a informace o nově vydávaných publikacích. Pravděpodobně v letech 1951–1988 vydávala *KA* korespondenci pro české římskokatolické kněží v exilu *Vinculum* a na počátku padesátých let též v několika jazycích zpravodaj informační agentury *Veritas*. Časopis *Studie* (1958–1991), založený z iniciativy **Karla Vrány** a **Františka Plannera**, publikoval teologické, filozofické a historické stati a eseje, ve druhé polovině sedmdesátých let za redakce **Karla Skalického** rozšířil svůj zájem o společenská a politická témata a zařazoval též dokumenty Charty 77 a Výboru na obranu nespravedlivě stíha-

ných. Pravděpodobně od roku 1967 vydávala KA svůj bulletin *Academia Christiana*, který vycházel obvykle jednou za rok a přinášel informace o akcích KA a její vydavatelské činnosti. Doloženy jsou též časopisy poboček KA v Německu, Rakousku a v Austrálii.

EDIČNÍ ŘADY

Studium (1951–dosud); Vigilie (1955–dosud); „modrá řada“ (1960–1968); Druhý vatikánský sněm (1967–1988); Sůl země (1967–1989); náboženská edice (1967–1990); Katechetická edice (1968–1971); Skála (1976–1986).

SOUBORNÁ VYDÁNÍ

Básnické dílo Ivana Slavíka (1998–1999, s nakl. Host); Vybrané spisy Václava Renče (2000, s nakl. Trinitas).

PERIODIKA

Křesťanská akademie – Studijní materiál (1951–1952); Veritas (doloženo 1951–1955); Vinculum (1951–1988?); Nový život (1954–2001); Studie (1958–1991); Academia Christiana (1967–1989?).

PRAMENY A LITERATURA

Bibliografie: A. Zach: *Kniha a český exil* (1995) [bibliografie do 1989]; T. Halík: *Víra a kultura* (1995) [soupis titulů do 1994].

Knižně: T. Halík in *Víra a kultura* (1995); M. Příbáň in *Prvních dvacet let* (2008).

Studie a články: Exilová vydavatelství – Křesťanská akademie Řím, *Zprávy SVU* (New York) 1979, č. 5; P. Ovečka: *30 let CML a KA, Nový život* (Řím) 1980, č. 5 a č. 7/8; K. S. (= K. Skalický): *Slovo na rozloučenou s našimi čtenáři*, *Studie* (Řím) 1990, č. 132; Z. Hledíková: *Historické publikace Křesťanské akademie v Římě, Historické listy* 1992, sv. 2; K. Skalický: *Exilová Křesťanská akademie a časopis Studie*, in *Česká nezávislá literatura po pěti letech v referátech* (1995).

Rozhovory: K. Vrána: *Papežská kolej Nepomucenum*, *Studie* (Řím) 1990, č. 130/131; P. Ovečka: *Roma mia patria* (přípr. M. Doležal), *Katolický týdeník* 2001, č. 50, příl. *Perspektivy* č. 12; *Křesťanská akademie Řím – Pokus o portrét jednoho exilového vydavatelství* (přípr. M. Doležal), *Souvislosti* 2002, č. 1 [soubor rozhovorů s J. Škarvadou, K. Vránou, K. Skalickým a P. Ovečkou]; K. Skalický: *Své štěstí hledám na Jihu!* (přípr. R. Gális), *Katolický týdeník* 2004, č. 22, příl. *Perspektivy*.

Nekrology: G. T. Biňovec: *Vzpomínka na profesora Jaroslava V. Polce*, *Dialog–Evropa* 21, 2003, č. 1–4; M. Doležal: *Zemřel teolog Karel Vrána*, *LidN* 14. 12. 2004; (k úmrtí P. Ovečky); M. Doležal: *Nedral se do popředí*, *Katolický týdeník* 2010, č. 5, příl. *Perspektivy* č. 3.

(mlp)

LIDOVÉ NAKLADATELSTVÍ

1948–1992

- Nakladatelství Svazu československo-sovětského přátelství, zaměřené zprvu na propagačně naučnou a publicistickou literaturu o Sovětském svazu, později zejména na beletrii

Užívané názvy

Svět sovětů (1948–1968); Lidové nakladatelství (1968–1992).

Vzniku nakladatelství předcházela vydavatelská aktivita Svazu přátel SSSR, který byl založen v roce 1951 a v roce 1945 bezprostředně po zániku protektorátu obnovil svou politicko-osvětovou činnost: vedle pořádání přednášek a výstav vydával týdeník *Svět sovětů* a neperiodické publikace zaměřené na propagaci Sovětského svazu. V únoru 1948 se Svaz přátel SSSR sloučil se Společností pro kulturní a hospodářské styky se SSSR (založena 1925); vznikl tak Svaz československo-sovětského přátelství. Při této organizaci bylo v září 1948 založeno nakladatelství *Svět sovětů*, které mělo za úkol vydávat jak naučnou a populární literaturu informující o životě v Sovětském svazu, tak beletrii sovětských autorů. Držitelem nakladatelské koncese byl knihkupec **Hubert Mayer** (1908–??), který pak v nakladatelství pracoval jako vedoucí odbytového oddělení až do svého penzionování v roce 1972. V září 1951 byl schválen statut nakladatelství jako podniku přímo zřizovaného Svazem československo-sovětského přátelství (SČSP). Prvním ředitelem se stal dosavadní pokladník Svazu přátel SSSR **Jiří Šrůtek** (1904–??), dalším zaměstnancem byl šéfredaktor **Vladislav Stanovský** (1922–2005), dosavadní redaktor časopisu *Svět sovětů*. V roce 1956 Stanovského ve funkci vystřídal **František Soukup** (1922–1972), který podniku vtiskl pevnou ediční koncepci. Funkci ředitele vykonával v letech 1960–1966 **Jiří Brunner**. V roce 1965 byl šéfredaktorem jmenován **Jiří Plachetka** (1927–2012), který se stal v následujícím roce i ředitelem nakladatelství. Roku 1968 podnik změnil název na *Lidové nakladatelství (LN)*. V roce 1971 se obě vedoucí funkce opět oddělily: ředitelem se stal **František Jaromír Kolár** (1919–1984), kterého v roce 1976 nahradil **Jan Novák** (1924–1982) a v roce 1988 **Kornel Vavrinčík** (*1954). Do funkce šéfredaktorky nastoupila v září 1971 **Magda Hájková** (roz. Stejskalová, 1950–1999), již v roce 1988 vystřídal **Jan Halada** (*1942). V letech 1990–1991 obě funkce vykonával překladatel **Libor Dvořák** (*1948). *LN* se v této době neúspěšně potýkalo s rozpadem knižního trhu i s limity svého dosavadního edičního zaměření a marně se snažilo osamostatnit se od Ústředního výboru SČSP jako zřizovatelské organizace. Nakladatelství fakticky zaniklo v květnu 1992, poslední svazek vyšel s vročením 1993, formálně byl podnik likvidován až v roce 2002.

V redakci *Světa sovětů* pracovali mj. **Miroslav Bidlas**, **Jiří F. Franěk**, **Jarmila Fromková**, **Jaroslav Hulák**, **Ota Klein**, **Miroslav Lukáš**, **Hana Pražáková**, **Terezie Silbernágllová**, **Naděžda Slabihoudová**, **Vlasta Tafelová**, **Ivo Vaculín**

a **Hana Vrbová**, hudební redakci vedla do roku 1952 **Elena Dušková**. Od šedesátých let do redakce postupně přicházeli a v *LN* působili **Jiří Barbaš**, **Antonín Brousek**, **Jaroslava Dienstbierová**, **Josef Dítě**, **Zuzana Huláková**, **Jana Johnová**, **Dušan Kubálek**, **Eva Malinovská**, **Ivan Matějka**, **Zdenka Mayerová**, **Jana Martinová**, **Hana Müllerová**, **Jana Neumannová-Moravcová**, **Markéta Pražáková-Hejkalová**, **Mirko (Miki) Ryvola**, **Libuše Střihavková**, **Dagmar Šlampová-Stinglová**, **Hana Štěpánková**, **Jiřina Tejkalová**, **Jitka Tesařová**, **Alena Vlčková**, **Jaroslava Votýpková**, **Jitka Železná** ad. Grafickou podobu knih určovali především **Milan Albich**, **Václav Bláha**, **Milan Erazim**, **Milan Hegar**, **Petr Holzner**, **Pavel Hrach**, **René Murat**, **Leo Novotný** a **Pavel Teimer**, dále **Zdeněk Adla**, **Dobroslav Foll**, **Miloslav Fulín**, **Oldřich Hlavsa**, **Jan Solpera**, **Zdeněk Ziegler** ad.; s nakladatelstvím spolupracovali výtvarníci **Eva Bednářová**, **Adolf Born**, **Pavel Brom**, **Albín Brunovský**, **Olga Čechová**, **Stanislav Duda**, **Vladimír Fuka**, **Karel Haloun**, **Karel Hruška**, **Miloslav Jágr**, **Vladimír Jiránek**, **Boris Jirků**, **Ludmila Jiřincová**, **Stanislav Kolíbal**, **Jitka Kolínská**, **Vladimír Komárek**, **Jindřich Kovařík**, **Oldřich Kulhánek**, **Alois Mikulka**, **Michael Rittstein**, **Pavel Sivko**, **Zdeněk Smetana**, **Jiří Šalamoun**, **Jaroslav Šerých**, **Vladimír Tesař**, **Miroslav Váša** ad.

Během své více než čtyřicetileté existence vydalo nakladatelství přes 2500 titulů, z toho *Svět sovětů* do roku 1968 více než 1200. – Produkce byla tištěna nejčastěji v různých závodech národního podniku Tisk Brno (zpravidla v Přerově a Českém Těšíně) a vedle toho příležitostně také v závodech Severografie v Liberci, Ústí nad Labem a Velkém Šenově, ve Východoslovenských tlačiárnách Košice a ojediněle též v dalších podnicích (Rudé právo, Tiskařské závody Praha, Svoboda) a v SSSR. – Nakladatelství zpočátku sdílelo pražské sídlo SČSP na Masarykově nábřeží 18, počátkem padesátých let se přestěhovalo na Národní třídu č. 14 a roku 1965 na Václavské náměstí č. 36. Na podzim 1991 se již pouze dvoučlenná redakce přesunula do Římské ulice na Vinohradech a v lednu 1992 na posledních pět měsíců do Holešovic. *LN* mělo vlastní síť knihkupectví: hlavní prodejna sídlila v Praze Na Příkopě č. 51, další provozovny byly zřízeny v Brně, Ostravě, Kutné Hoře, Příbrami, Táboře, Tachově, Teplicích a v Pardubicích.

Pod hlavičkou Svazu přátel SSSR vycházely v letech 1945–1948 v několika edičních řadách (SSSR v boji za světový mír, **Knihovna Svazu přátel SSSR**, **Písně SSSR**, resp. **Třicet vítězných let SSSR**, na níž se podílely též nakladatelství *>Orbis* a Společnost pro kulturní styky se SSSR) i mimo edice zpravidla brožované publikace naučné a populárně-naučné (*Daně v SSSR*), ale i propagandistické (*Odpovědi J. V. Stalina na otázky dopisovatele „Sunday Times“ A. Wertha*; **Gustav Bareš: Sovětský svaz a naše samostatnost**), a také hudebniny a omalovánky. Ediční plán zahrnoval i beletrii, z níž vycházely především soudobé texty sovětských autorů (**Valentin Katajev: Žena**; **A. Kononov: Povídky o Leninovi**), objevila se však např. i sbírka veršů **Tristana Tzary Slunná Silnice Samá Radost** v překladu **Adolfa Kroupy**. V roce 1947 byl při časopise *Svět sovětů* zřízen **Kruh čtenářů**. Jeho členové si mohli objednávat publikace tří edičních řad: **Magazín Kruhu čtenářů Světa**

Z produkce nakladatelství
Svazu přátel SSSR

Edice Prameny poznání SSSR

sovětů (1947, patrně jediný svazek), **Knihovna dokumentů** (1947, 2 sv.) a **Knihovna sovětských románů** (ohlášena jako **Románová knihovna**), jejíž vydávání posléze pokračovalo v nakladatelství *Svět sovětů*. Mimo tyto edice byly do programu Kruhu čtenářů zařazeny nákladnější obrazové publikace (Vladimír Vlček: *Dnešní Moskva*). Od roku 1947 časopis tiskl sovětské romány na pokračování, k nimž nabízel plátěné desky; následně knihy v levné úpravě vydalo i nakladatelství Svazu přátel SSSR (**Knihovna Světa sovětů**, 1947–1948, 4 sv.).

Prvním svazkem **Knihovny sovětských románů** (1947–1952, celkem cca 35 sv.), vydaným ještě pro Kruh čtenářů, byl román Maxima Gorkého *Tři dny* v překladu Josefa Kadlece, který stál u zrodu edice a po celou dobu ji řídil. Vycházela zde prozaická díla soudobých ruských autorů (Pavel Bažov, Jurij Laptev, Sergej Sartakov), početně však byli zastoupeni i autoři jiných národů tehdejšího Sovětského svazu (ukrajinští spisovatelé Oleksandr Kopylenko a Natan Rybak, z Gruzie Leo Kiačeli a Georgij Gulia, z Tádžikistánu Sadriddín Ajnín, z Ázerbájdžánu Manaf Sulejmanov a Mir Džalal, z Kazachstánu Sabit Mukanov a Muchtar Auezov, z Uzbekistánu G. Mokšancev či z Estonska Hans Leberecht). Až na výjimky se zařazovaná díla držela tematických okruhů zakládání kolchozů, stachanovského hnutí a reminiscencí druhé světové války a válečného hrdinství rudoarmějců, autoři jiných národů však čtenářům dávali nahlédnout do málo známých, až exotických oblastí a do mentality jejich obyvatel (např. autobiografická próza Džansiho Kimonka, příslušníka dálnovýchodního kmene Udehe).

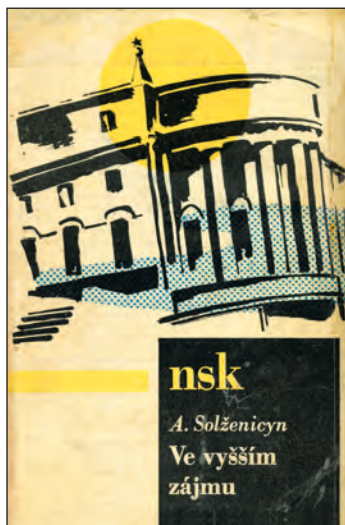
V prvních dvou letech existence nakladatelství *Svět sovětů* přibýlo několik nových edic. Ve třech řadách (**Malá řada**, **Velká řada** a **Osobnosti**) vycházela osvětová edice **Prameny poznání SSSR** (1949–1952, v součtu více než 30 sv., chyby v číslování, red. Zbyněk Málek), jež měla za úkol seznamovat čtenáře se svazovými republikami (*Estonská SSR*, *Kyrgyzská SSR*), poukazovat na jednotlivé aspekty organizace sovětského státu (*Soudnictví v SSSR*, *Organisace práce v SSSR*, *Manželství a rodina v SSSR*, *Goelro, první státní plán SSSR* ad.) a představovat významné sovětské osobnosti (akademik Lysenko, úderník Stachanov); vedle

toho přinášela sborníky přednášek a studií o sovětské zahraniční politice nebo o dějinách SSSR. O rok později se objevila prakticky shodně zaměřená edice **Sovětské sešity** (1950–1952, 19 sv., red. Zbyněk Málek) a v roce 1951 edice **SSSR našima očima** (1951–1952, 6 sv.), která na rozdíl od obou předchozích nebyla založena na překladech z ruštiny, nýbrž zprostředkovávala zkušenosti českých autorů, kteří navštívili SSSR (T. Svatopluk, Jiří Marek, reportáže Jaroslava Vojtěcha o poválečné renovaci). Alba fotografií sovětských státníků (Lenin, Stalin) a snímků ilustrujících život sovětské společnosti (*Sovětská armáda*, *Sovětská žena*, *Sověští pionýři*, *Sovětský sport a tělovýchova* ad.) vycházela v edici **SSSR v obrazech** (1949–1950, 9 sv.).

Na pomezí publicistiky a krásné literatury stála **Knihovnička Světa sovětů** (1950–1952, cca 30 sv., chyby v číslování; red. František Soukup), jež přinášela beletrizované reportáže ze závodů, kolchozů a dolů, ale také autobiografická vyprávění sovětských pracovníků (sborník vyprávění stachanovců, zápisky učitelky) nebo povídky z učňovského či stavbařského prostředí (S. Aksanov, L. Andrejevská, Boris Polevoj). Edice **Filmové příběhy** (1949–1952, 27 sv.) zahrnovala literární scénáře a povídky napsané podle scénářů sovětských filmů. Ke **Knihovně sovětských románů** přibyla **Knihovna sovětské poezie** (1950–1952, 6 sv., red. Naděžda Slabihoudová). Dětem a mládeži byla určena edice sešitových vydání krátkých próz **Pionýr** (1949, 12 sv., red. Pravoslav Hykeš), v níž byla vedle angažované beletrie, výchovně zaměřené na aktuální hospodářské a politické problémy, příležitostně vydávána i drobná díla klasická (mj. Čechovova povídka *Chlapci*). V knižnici **Pohádky sovětských národů** (1949–1950, 3 sv., red. Pravoslav Hykeš) vyšly výběry z ruských, gruzínských a ukrajinských pohádek, přeložené z původních jazyků.

Značná část produkce vycházela mimo ediční řady, přestože zaměřením šlo o tituly příbuzné těm, které byly vydávány v rámci edic; tematickou výjimku v mimoediční produkci představují publikace vydané u příležitosti 150. výročí narození Alexandra Sergejeviče Puškina (sborník puškinovských studií, který uspořádal Julius Dolanský, dále výbor z Puškinových veršů, na jejichž překladech se podíleli Emanuel Frynta, Josef Hora, Petr Kříčka, Bohumil Mathesius ad., a konečně Puškinovy pohádky v překladu Petra Kříčky).

Všechny edice zahájené bezprostředně po zřízení nakladatelství byly uzavřeny do roku 1952 (v témže roce *Svět sovětů* také ukončil vydávání hudebnin). V letech 1953–1954 vycházela veškerá produkce mimoedičně, její struktura se však nezměnila. Tento stav víceméně trval až do roku 1956, ačkoli se redakce o uspořádání produkce do edičních řad ojediněle pokusila. **Knihovna Stalinových cen** (1954–1956, zjištěno 18 sv.) si vybírala z prozaických děl vyznamenaných v Sovětském svazu Stalinovou cenou. Zpravidla nešlo o první česká vydání: drtivá většina zařazených próz vyšla již dříve ve *Světě sovětů* či v jiných nakladatelstvích, a to často opakovaně (Fadějevova *Mladá garda*; *Dni a noci* Konstantina Simonova aj.). Nakrátko se objevila edice **Povídky národů SSSR** (1955–1956, 3 sv.), v níž vyšel třídílný výbor povídek soudobých ruských autorů a po jednom svazku povídek ukrajinských a litevských, opět v překladech z originálních jazyků. Jednotlivé svazky **Vybraných spisů Petra Pavlenka** (1955–1957, 3 sv.) nakladatelství přejalo z moskevského vydání.

Nová sovětská knihovna

Ke koncepční proměně ediční politiky došlo v roce 1956, kdy do funkce šéfredaktora nastoupil František Soukup. Do nakladatelství *Svět sovětů* bylo v téže době soustředěno vydávání veškeré krásné literatury sovětských spisovatelů, prózy i poezie, avšak s výjimkou tvorby pro děti, kterou i nadále vydávalo *Státní nakladatelství dětské knihy (SNDK; >Albatros)* a zde vycházela pouze okrajově. *Svět sovětů* tak získal mezi nakladatelskými domy výhodnější postavení při výběru titulů; do edičních plánů nyní mohla být zařazena např. klasická díla (romány F. M. Dostojevského, Tolstého *Vojna a mír* a *Anna Kareninová*, která vyšla ve *Světě sovětů* v novém překladu Tatjany Haškové, dále Turgeněvovy *Lovcovy zápisky* ad.).

Beletrie nyní vycházela v několika nově zavedených edičních řadách. **Nová sovětská knihovna** (1956–1967, 81 sv., red. Josef Kadlec) svou koncepcí volně navazovala na dřívější **Kni-**

hovnu sovětských románů; vydávala tedy především soudobé sovětské autory. Od poloviny padesátých let (především v souvislosti se změnou politické situace po 20. sjezdu Komunistické strany Sovětského svazu) se ovšem měnil charakter publikovaných děl: mizely prvoplánové ideově-výchovné texty a zvolna sílila snaha čtenáře zaujmout. Vedle tradičních témat se pozornost obrátila také k napínavým příběhům s kriminální či špionážní zápletkou (Jurij German, Pavel Nilin) nebo k příběhům o životě v extrémních podmínkách polárních krajín (Juhan Smuul). Frekventované téma nedávné sovětské historie (VŘSR, Velká vlastenecká válka) zprostředkovávaly častěji texty akcentující autentické zkušenosti účastníků (Boris Jampolskij, Nikolaj Kočín, Jurij Bondarev, válečné deníky Konstantina Simonova ad.). Přibývala díla s životnější psychologíí hrdinů a otevírala se nová témata, např. téma kolize soukromého a pracovního života nebo konfliktu rodičů s dětmi (Riči Došťanová). Do edičního plánu začala pronikat díla s kritickým pohledem na současnou sovětskou společnost i na dříve výhradně heroizovanou válečnou a revoluční minulost (v šedesátých letech zde vyšly např. knihy Alexandra Solženicyna, Vasila Bykava, Jurije Trifonova nebo Sergeje Zalygina), ale také díla směřující mimo obvyklá společenská témata (*Divadelní román* Michaila Bulgakova nebo *Román bez lhaní* Anatolije Mariengofa).

Na prozaickou tvorbu byla zaměřena i **Lidová knihovna Světa sovětů** (1956–1957, 4 sv.), plánovaná jako řada levných, a tedy snadno dostupných knih, v níž ovšem vyšly pouhé čtyři tituly: vedle dvou svazků satirických črt Valentina Ovečkina to byla Gorkého *Matka* a první díl Šolochovovy *Rozrušené země* (první vydání druhého dílu bylo jako novinka zařazeno do **Nové sovětské knihovny**). Podstatnějším dokladem vstřícnosti nakladatelské politiky vůči běžnému čtenáři byla edice **Dobrá dobrodružná díla** (1958–1968, 38 sv.), specializovaná na populární literaturu: detektivky, špionážní příběhy a průkopnický též vědecko-fantas-

tické prózy (překladatel Jaroslav Piskáček st. pro edici sestavil postupně tři výběry *Povídek z vesmíru*, do nichž vybral texty bratří Strugackých, Anatolije Dněprova, Georgije Gureviče, Ivana Jefremova, Vladimira Savčenka ad.). Samostatně vyšla v této edici i další díla těchto autorů; zařazeny byly též texty Sergeje Beljajeva, Alexandra Grina i několika autorů z nesovětských literatur (Rudolf Luskač, Edgar Knobloch, Janusz Przymanowski, Stanisław Strumph-Wojtkiewicz). Výrobní problémy způsobené dlouhými termíny knižních vazeb nakladatelství vyřešilo zavedením obdobně zaměřené edice levnějších paperbacků **Saturn** (1964–1991, 166 sv.), jejichž distribuci zajišťovala Poštovní novinová služba (PNS). Obě edice dosáhly značné čtenářské obliby, přičemž **Saturn**, jehož knihy vycházely ve vysokých nákladech, příležitostně přejímal tituly **Dobrych dobrodružných děl** (Julian Semjonov: *Petrovka 38*).

Mimoedičně nadále vycházela především klasická literatura (A. P. Čechov, F. M. Dostojevskij, N. S. Leskov, A. S. Puškin, L. N. Tolstoj), ale i prózy soudobých autorů, vydávaných souběžně také v **Nové sovětské knihovně** (Čingiz Ajtmatov, Vasilij Aksjonov, Konstantin Paustovskij, Alexandr Solženicyn, Michail Šolochov). Koncem padesátých let vyšel mimo edice např. román *Uličník Motl* Šoloma Alejchema, na rozdíl od předchozího vydání přeložený přímo z jidiš (přel. Jakub Markovič), *Rudá jízda* Isaaka Babela v překladu Jana Zábrany, svazek Tyňanových povídek *Vosková figura* (přel. Vladimír Neff a Vlasta Petrovičová) a dále humoristické prózy Ilji Ilfa a Jevgenije Petrova nebo hororové příběhy Alexandra Grina.

Poezie tvořila poměrně malou část beletristické produkce a od ukončení **Knihovny sovětské poezie** v roce 1952 vycházela volně. Nakladatelství se orientovalo na čtenářsky atraktivní tituly (Ščipačevovy *Sloky lásky* v překladu Ladislava Fikara, dále Jevgenij Jevtušenko, Boris Sluckij), přičemž dbalo o kvalitní překlady (Karel Šiktanc, Jiří Šotola; Eduarda Bagrického překládali Vojtěch Jestřáb a Ludvík Kundera). V roce 1956 vyšla dvoudílná antologie *Poesie sovětské Rusi* (ed. Olga Mašková a Josef Rumler), v níž jsou mezi desítkami autorů zastoupeni též Anna Achmatovová, Velemir Chlebnikov či Boris Pasternak.

Pouze v omezené míře se v edičních plánech objevovaly knihy věnované dětem (obvykle národní pohádky). Některé tituly ovšem vycházely v opakovaných vydáních: ze *SNDK* (>*Albatros*) do *Světa sovětů* a posléze *Lidového nakladatelství* přešel výbor převyprávěných ruských lidových pohádek *Krásá nesmírná* (pro *Svět sovětů* je nově přeložila Zdeňka Psůtková), čtenářsky oblíben byl i výbor baltských pohádek *Diamantová sekera* (ed. a přel. Jaroslav Tichý). Z autorských pohádek převzal *Svět sovětů* od *SNDK* např. populární *Neznámkovy příhody* Nikolaje Nosova, jež pak včetně dalších děl vycházely

Antologie Poesie sovětské Rusi (1956) představila i autory, jejichž díla tehdy v Sovětském svazu nebyla vydávána

Výbor ruských lidových pohádek
Krása nesmírná vyšel v Lidovém nakladatelství
celkem sedmkrát

tzv. Lidové kursy ruštiny, v šedesátých letech i pro televizní kursy, dětské letní jazykové tábory apod. Vycházely tu nejen jazykové příručky a slovníky, ale také beletristické výběry v ruštině. V edici **Ruská odborná terminologie** (1957–1965) opakovaně a často v upravených vydáních vycházely jazykové příručky, lexikálně i frazeologicky zaměřené na jednotlivá odvětví (zemědělství, zdravotnictví, pedagogika, obchod a pohostinství, strojírenství, spoje, elektrotechnika; celkem pro cca 25 oborů). Po jejím zániku nakladatelství vydávání jazykových příruček a materiálů určených k výuce ruského jazyka omezilo a veškeré jazykové texty nadále vydávalo mimoedičně.

Další podstatná změna ve struktuře produkce a v koncepci edic se uskutečnila po nástupu šéfredaktora Jiřího Plachetky v roce 1965. S výjimkou *Saturnu* byly postupně ukončeny veškeré dosavadní edice a zavedeny nové. V roce 1968 došlo ke změně názvu na *Lidové nakladatelství*. Současně bylo prolomeno původní teritoriální zaměření určené tzv. gestorským systémem a v *LN* začaly vycházet překlady z řady dalších jazykových oblastí a čteněji i díla českých autorů. Přestože se s nastupující normalizací produkce nakladatelství ocitla pod ideovým dohledem, samotné vymezení edic se udrželo až do počátku osmdesátých let.

Základní beletristickou knižnicí se stala edice **M knihy** (1969–1982, cca 155 sv.), která zprvu navazovala na zaniklou populární edici **Dobrá dobrodružná díla**: některé z prvních svazků (např. *Frankenstein* Mary Shelleyové nebo *Žena v bílém* Wilkie Collinse) nesou v tiráži obojí označení. V prvních letech zde vycházely detektivní romány (Margery Allinghamová, Agatha Christie, Erle Stanley Gardner),

i v *LN*. Dětem byla určena také Zábrana-va svébytná beletristická „učebnice“ ruštiny *Táňa a dva pistolníci* (spoluautor Josef Škvorecký nebyl v knize uveden).

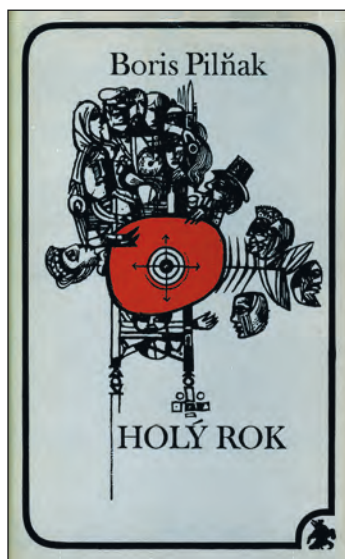
Populárně-naučné publikace sdružovala edice **Poznáváme Sovětský svaz** (1961–1966, cca 24 sv.). Spektrum dotčených oborů bylo poměrně široké, počínaje sovětským hospodářstvím přes organizaci školství nebo zemědělské výroby až po divadlo (Karel Martinek: *Živý odkaz Stanislavského*) a literární vědu (dva svazky orientační příručky, věnované současné sovětské próze a poezii, a *Malý slovník sovětských spisovatelů*). V edici vyšly např. i ruskojazyčné průvodce pro sovětské turisty (mj. Alexej Krajzinger: *Karlovy Vary – Putevoditel dla sovětskich turistov po gorodu-kurortu*).

Jedním z úkolů, které nakladatelství plnilo již od svého vzniku, bylo vydávání výukových a studijních materiálů pro

Srpen 1968 před sídlem nakladatelství Svět sovětů na Václavském náměstí

špionážní příběhy (Václav Pavel Borovička), vědecko-fantastická próza (Michail Jemcev a Jeremej Parnov), ale také francouzská a anglická literární klasika (Honoré de Balzac, Voltaire, Oscar Wilde) nebo fantastický román Gustava Meyrinka *Golem*. V edičním programu byla zastoupena i ruská a sovětská literatura – vedle tematických výborů (*Pejskové a hafani*, *Když umírají koně*, *Tyran*) a *Petrohradských povídek* N. V. Gogola byly zařazeny knihy Vasila Bykava, Anatolije Rybakova a v roce 1970 zde na dlouhou dobu naposled vyšly prózy Borise Pilňaka a Jevgenije Zamjatina; Erenburgův *Bouřlivý život Lazika Rojtšvance* v překladu Jana Zábřany se již do distribuce nedostal. S nastupujícími sedmdesátými lety byla edice striktně zaměřena na tituly ruské a sovětské literatury a na texty autorů pocházejících ze zemí socialistického bloku. Až na výjimky (Anatolij Vinogradov, Isaak Goldberg, Alexandr Serafimovič, Ivan Šamjakin) tu publikovali soudobí autoři střední a mladší generace, někteří již v nakladatelství etablovaní (Čingiz Ajtmatov, Grigorij Baklanov, Daniil Granin, Valentin Rasputin, Jurij Trifonov), jiní vycházející poprvé (Fjodor Abramov, Viktor Astafjev, Ivan Bunin, Čingiz Husejnov, Oleg Kuvajev, Anatolij Makarov, Bulat Okudžava, Vasilij Šukšin ad.). Po jistém útlumu ve druhé polovině šedesátých let se znovu projevila snaha překládat přímo z původního jazyka (tedy nikoli přes ruštinu), a to zejména z estonštiny (Aimée Beekmanová, Enn Vetemaa), litevštiny (Juozas Baltušis, Vytautas Bubnys, Mykolas Sluckis) a lotyštiny (Zigmunds Skujiņš). Přímou většinou překládalo také z ukrajinštiny, běloruštiny, příležitostně z arménštiny nebo z gruzínštiny; řada neruskojazyčných titulů byla nicméně do češtiny přeložena prostřednictvím ruského překladu. Kromě literatur

V roce 1970 vyšel v edici M knihy román Borise Pilňaka, autora, který byl zavražděn v době stalinského teroru a jehož knihy u nás vycházely pouze na konci šedesátých let

Bulyčov/, Arkadij a Boris Strugačtí, Jurjev Zinovij ad., z českých autorů Josef Nesvadba) a později také fantasy (sborník povídek *Hodina zázraků*), dále vyprávění o polárních výpravách (Vladimír Sanin) nebo dobrodružné válečné příběhy (Vladimír Beekman, Viktor Fink) a romány s válečnou tematikou (Anatolij Kuzněcov, Natalia Rolleczková, Maša Rolnikaitová). Na počátku sedmdesátých let v edici vycházely i detektivní tituly západní proveniencí (Ed McBain, Wilkie Collins, Georges Simenon, Rex Stout či John Ball), později se pozornost přesunula k autorům sovětským (vyšla tu řada románů Juliana Semjonova, dále prózy Anatolije Romova, Viktora Smirnova, Arkadije Vajnera ad.) nebo k tvůrcům ze zemí sovětského bloku (Berndt Diksen, Jerzy Edigey, Bogomil Rajnov ad.). Zastoupeny byly i historické romány (Vasilij Jan, Dmitrij Merežkovskij; Vladimir Pozner, Romain Rolland ad.) a humoristická díla (Čechovovy humoresky, Kálmán Mikszáth: *Poslední hradní pán*; Enn Vetemaa: *Klíč k určování rusalek*; Jerzy Wittlin: *Vadémecum pro...*, soubor humoresek E. E. Kische *Smějeme se s Kischem* nebo zkrácená verze humorných cestopisných vzpomínek Z. M. Kuděje *Vě dvou se to lépe táhne* v edici Jana Lopatky ad.).

Z možnosti čerpat z různých literatur těžila též populární edice **Knihy Srdce** (1969–1990, cca 120 sv.), zaměřená především na čtenářky. Do jejího programu patřily romantické i dramatické milostné prózy, ale i každodenní příběhy silných ženských hrdinek a obecněji díla věnovaná problematice milostných a partnerských vztahů. Prvním svazkem byla novela Jana Kozáka *Mariana*, a ačkoli tu vyšla i díla jiných českých autorů (Helena Malířová, Marie Pujmanová, Karolina

zemí Sovětského svazu byla v edici opakovaně zastoupena soudobá literatura bulharská (Emil Manov, Georgi Mišev, Pavel Vežinov ad.), maďarská (Tibor Déry, István Örkény ad.), rumunská (Zaharia Stancu) nebo polská (Stanisław Ryszard Dobrowolski, Józef Hen, Julian Kawalec) a vyšly tu i deníkové prózy v Čechách narozeného německého spisovatele Hannse Cibulky v překladu Ludvíka Kundery.

Dále nakladatelství zřídilo několik řad orientovaných na čtenářsky populární témata i žánry. Edice brožovaných, později vázaných knížek kapesního formátu **Lidová knihovna** (1967–1991, 95 sv.) byla primárně zaměřena na literaturu dobrodružnou a zábavnou. Přestože v ní vycházela také soudobá i starší sovětská tvorba (Čingiz Ajtmatov, Vsevolod Ivanov, Nikolaj Kočin), jádro knihovny tvořily populární žánry: detektivky či obecněji prózy s kriminální zápletkou, špionážní romány, napínavé a hororové příběhy (Uladzimir Karatkevič, výbor z Maupassantových psychologických povídek *Strach*), sci-fi (Alexandr Beljajev, Kir Bulyčov /zde jako Kirril

Lidová knihovna

Světlá, Růžena Svobodová), jádro edice tvořily opět překlady, a to jak z klasické literatury, tak ze soudobé tvorby. Z anglosaské oblasti jsou zastoupeni Emily Brontëová, Nathaniel Hawthorne, Sinclair Lewis a Katherine Mansfieldová, z francouzské Honoré de Balzac, André Maurois, George Sandová a Émile Zola, ze severské Walentin Chorell či Sigrid Undsetová, z polské Władysław St. Reymont a Stefan Żeromski, z maďarské Margit Kaffka, Kálmán Mikszáth či Zsigmond Móricz a z německé např. Erich Maria Remarque, Fritz Meyer-Scharffenberg, Gerti Tetznerová aj. Základem však byla opět literatura ruská a sovětská: vyšla zde řada textů (často i prvotin) soudobých autorů a především autorek, s těžšími byla ovšem ruská klasika (Alexej Pisemskij, výběry z milostných povídek L. N. Tolstého nebo próz Alexandra Kuprina). Součástí edice byly též dobře vypravené tematické výběry (*První lásky* uspořádal Jan Zábřana, *Starovětské lásky* a *Lázeňské známosti* Jarmila Fromková, výběr z ruské a světové klasiky *Třicet podob lásky* Aloys Skoumal). Sběratelsky oblíbená edice *Anekdoty* (1970–1981, 50 sv.) byla specifická jak svým zaměřením na verbální a kreslené vtipy, tak kaserním formátem.

V letech 1965–1972 nakladatelství přispělo do mezinakladatelské klubové knihovny *Máj* (dále se podílely *>Mladá fronta*, *>Naše vojsko* a bratislavská nakladatelství *Smena* a *Šport*). Mezi osmi svazky byla díla ruské klasiky (Puškinův *Evžen Oněgin* v překladu Olgy Maškové, výběr Turgeněvových milostných povídek), ale také Solženicynův *Jeden den Ivana Děnisoviče a jiné prózy* nebo soubor Gorkého povídek *Tulák a svět* v edici Miroslava Drozdy.

Poezie vycházela i ve druhé polovině šedesátých let mimo edice; ačkoli byla vydávána relativně zřídka, dařilo se zařazovat zajímavé autory (Andrej Běllyj, Marina Cvetajevová, Anatolij Mariengof, Robert Rožděstvenskij, Andrej Vozněsenskij, Nikolaj Zablockij) i tituly (výbor ruské básnické moderny *Kolo inspirace*, který vypravili Hana Vrbová a Václav Daněk, nebo výběr z ruské milostné lyriky *Vernisáž lásky* připravený Dušanem Kubálkem).

Edice Máj

vážné. Četně byly zastoupeny především autorky polské (Stanislava Platówna, Krystyna Siesicka, Halina Snopkiewiczová, Wanda Żółkiewska; často v překladech Heleny Stachové) a německé (Sieglinde Dicková, Vera Ferra-Mikurová, Käthe Recheisová), vyšly zde však i prózy holandské spisovatelky Miep Diekmannové. Produkce zaměřená na jiné věkové skupiny dětí vycházela mimo edice; nejčastěji šlo o lidové pohádky (výbor z kavkazských pohádek *Veselé pohádky z kouzelných hor*) i pohádky autorské (Josef Hais Týnecký, Jiří Plachetka, Z. K. Slabý ad.). V letech 1966–1980 *LN* spolupracovalo se *SNDK*, resp. s *Albatrosem* na edici **Klub mladých čtenářů**, do níž přispělo asi osmi svazky, mj. rozšířeným vydáním *Lesních novin* Vitalije Biankiho, souborem *Neználek na cestách* nebo povídkou A. S. Puškina *Kapitánská dcerka*.

Tematicky nová edice **Disk** (1966–1970; 7 sv., red. Dušan Kubálek) byla věnována především textům literárněteoretickým a literárněhistorickým, které dosud vycházely buď mimo edice, nebo byly zařazovány do edic obecně poznávacích (**Prameny poznání SSSR** ad.). V *Disku* vycházely jak překlady (vyšel tu Lotmanův sborník prací ruské formální školy *Poetika, rytmus, verš*, Tomaševského *Teorie literatury* nebo Mandelštamova *Rozprava o Dantovi*), tak původní práce českých autorů (*Boje o Dostojevského* Františka Kautmana a literárněhistorické pojednání o ruské poválečné poezii Zdeňka Mathausera). Zařazena byla i studie uměnovědná (*Hledání tvaru* Dušana Konečného) a teatrologická (Karel Martínek o ruské divadelní moderně dvacátých a třicátých let). Na počátku normalizace byla edice zrušena a záhy nahrazena knižnicí **Kmen** (1973–1988, 29 sv.), již založil a vedl Vladimír Dostál (po jeho smrti se na její podobě podíleli další rusisté – Jaroslav Sekera, Miroslav Zahrádka ad.). Oproti *Disku* se tato edice přísněji zaměřila na literární teorii a historii a rezignovala na přesah do dalších oborů; vedle

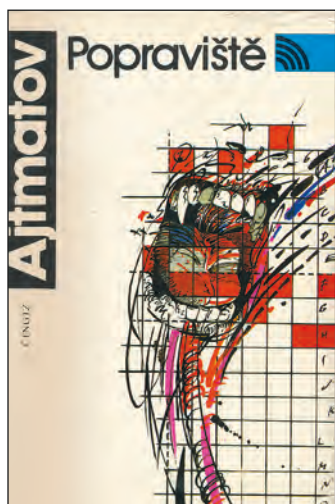
Dětské edice byly rozvrženy podle věku čtenářů. Začínajícím čtenářům od šesti let byla určena **Pírka ptáka Ohniváka** (1967–1973, cca 60 sv.). Výtvarně rozmanité jednoarchové svazčky většinou ruských lidových pohádek, často však i pohádek autorských (Jana Moravcová, Zdeněk Karel Slabý, Jaroslav Tafel, Jan Vladislav, Hana Vrbová; Vitalij Bianki, Kornej Čukovskij), vycházely každý měsíc ve vysokých nákladech a podobně jako brožury edice **Saturn** je distribuovala PNS. Pro předškolní děti *LN* vydávalo a stejnou cestou distribuovalo bohatě ilustrované sešitky pohádek sovětských i českých autorů, interně označované jako edice „**jak...**“ (1969–1973, cca 10 sv.): *Jak husa malovala*, *Jak kocourek rybařil* ad. Knižní edice určená pro dospívající čtenářky **LN dívkám** (1971–1979, zjištěno 15 sv.) přinášela dívčí romány, tedy psychologizující prózy líčící citové problémy provázející dospívání hrdinek, ať už v poloze humorné nebo

převládajících prací s marxistickými východisky (Michail Lifšic) v ní však vyšel např. výbor z díla Viktora Šklovského nebo Bachtinova studie *Formální metoda v literární vědě*. Vedle toho LN vydalo dvě časově komplementární slovníkové příručky, postihující ruskou a sovětskou literaturu od počátků až do současnosti s mezníkem v roce 1917: nejprve *Slovník spisovatelů národů SSSR* (1966), zpracovaný kolektivem autorů pod vedením Jiřího Bečky, Miroslava Drozdy, Milana Hraly a Vladimíra Židlického a dovedený až do roku 1964, a krátce nato *Slovník ruských spisovatelů* (1972), na němž se podíleli Mojmir Botura, Jiří F. Franěk, Radek Parolek, Vladimír Svatoň ad.

Nakladatelství také v letech 1965–1976 vypravilo několik svazků **Edice Slovan-ské knihovny**, již vydávala Státní knihovna ČSR ve spolupráci s dalšími subjekty; ve *Světě sovětů* a později v LN vyšly vědecké publikace zabývající se vývojem kulturních styků česko-ukrajinských, resp. česko-ruských, doplněných předmětovou bibliografií.

V roce 1971 se nové vedení podniku proklamativně přihlásilo k důslednějšímu dodržování původního programu, tedy k vydávání sovětské a ruské tvorby, a z programu nakladatelství skutečně prakticky zmizely tituly z anglické či francouzské literatury, které byly nahrazeny knihami autorů ze socialistických zemí. V samotném rozvržení edic však došlo k minimálním koncepčním změnám. Nově založená edice **Trojka** (1973–1990, 55 sv.) byla reprezentativní edicí ruské a sovětské klasiky, a to jak výtvarným a grafickým provedením, tak výběrem autorů. Zahájila Tolstého románem *Anna Kareninová* a Makarenkovou pedagogickou prózou *Začínáme žít*, dále zde vycházel A. P. Čechov, F. M. Dostojevskij, N. V. Gogol, M. J. Lermontov, A. S. Puškin nebo I. S. Turgeněv stejně jako Konstantin Fedin, Maxim Gorkij, Vladimir Korolenko nebo Michail Zoščenko. Podstatnou část edičních titulů představovaly výbory z díla jednotlivých autorů (Ivan Bunin, Lidija Sejfullina, Saltykov-Ščedrin), popř. výbory tematicky koncipované (*Tuláci*, *Chorobopisy krutého věku*, *Dobrodružství prostopášnic* aj.). Na počátku osmdesátých let se v rámci edice vyčlenila „malá řada“ s vlastním číslováním, zatímco původní linie edice pokračovala od roku 1985 s označením „velká řada“.

Teprve na počátku osmdesátých let vystřídala dosavadní hlavní prozaickou řadu, edici *M knihy*, nová beletristická edice **Proudy** (1985–1991, celkem 85 sv.; ve **Velké řadě** 64 sv., v **Malé řadě** 19 sv.). Byla zaměřena na soudobou sovětskou prózu, především na silnou generaci spisovatelů narozených ve třicátých letech (Vasilij Bělov, Sergej Jesin, Anatolij Kim, Viktor Koněckij, Vladimir Makanin, Anatolij Makarov, Vladimir Orlov, Anatolij Pristavkin, Alexandr Žitinskij), nikoli však výlučně: doplňují je spisovatelé o desetiletí starší (Viktor Astafjev, Jurij Bondarev, Daniil Granin, Bulat Okudžava) i autoři v LN již dlouho etablovaní (Čingiz Ajtmatov, Michail Bulgakov, Vasil Bykav, Jevgenij Jevtušenko, Valentin Rasputin, Jurij Rytcheu, Vasilij Šukšin). Od poloviny osmdesátých let je na výběru próz zařazených do edičního plánu patrné kulturní a společenské uvolnění, které přinesl konec brežněvovské éry a především nástup Gorbačovovy perestrojky – objevují se texty vysoce kritické k sovětské, potažmo socialistické společnosti, které se setkávaly se značným čtenářským zájmem (*Popraviště* Čingize Ajtmatova, *Zubr* Daniila

Edice Proudý

Granina, *Na hrudi obra obláček zlatý* Anatolije Pristavkina, *Děti Arbatu* Anatolije Rybakova ad.). Z neruských literatur v edici dominovala literatura estonská (Mati Unt, Jaan Kross, Arvo Valton, výbor z estonských povídek *Ďáblova milenka*; zejména díky zaujetí Vladimíra Macury) a gruzínská (Arčil Sulakauri, Rezo Čeišvili, Džemal Kharčchadze ad., jež překládal Václav A. Černý), dále literatura lotyšská a litevská, ale překládána byla také literatura ázerbájdžánská nebo kyrgyzská. Jedním z posledních svazků edice byl román Borise Pasternaka *Doktor Živago* v překladu Jana Zábrany, chystaný už na počátku sedmdesátých let a vydaný v roce 1990 z překladatelovy pozůstalosti, a před zánikem nakladatelství stihl v edici vyjít i další díl Rybakovovy trilogie (*Třicátý pátý a další roky*). Současně s **Proudý** byla založena prozaická edice **Předvoj** (1985–1988, 5 sv.), která měla být pravděpodobně věnována realistickým románům, vracejícím se do nedávné historie Sovětského svazu, a románům z pracovního prostředí. Během dvou let však vyšly pouhé čtyři tituly (Viktor Astafjev, Alexandr Pletněv, Alexej Prochanov, Sergej Sartakov); ohlášený Sartakovův román *Sviť, sviť, má hvězdo* vyšel již bez označení příslušnosti k edici.

Od roku 1981 se *LN* začalo znovu čteněji podílet na klubové knižnici **Máj**, na níž spolupracovalo již v letech 1965–1972. Nyní do ní vstoupilo více než dvaceti svazky (Čingiz Ajtmatov, Natan Ejdelman, Ilja Ilf a Jevgenij Petrov, Nikolaj Leskov, Michail Prišvin, Valentin Rasputin, Viktorija Tokareva, Michail Zoščenko ad.) a uplatnilo se i tematickými výběry (*Hráči, Lovci a dravci, Souboje*; všechny ed. Ladislav Zadražil). Na sklonku osmdesátých let zde vyšel výbor z textů sovětských písničkářů *Atlanti drží nebe*, Bulgakovova *Bílá garda* (v překladu Aleny Morávkové) a pro poslední ročník edice v roce 1990 *LN* připravilo soubor *Pokání a jiné filmové povídky* a Bulgakovův *Život pana Molièra*. Několika svazky *LN* přispělo také do beletristické **Knižnice Vítězství** (v *LN* 1976–1980, 7 sv.), na níž spolupracovala další nakladatelství z Československa a z jiných tzv. socialistických zemí a jež se zaměřovala na tituly spojené tématem druhé světové války; kromě prací sovět-

ských autorů zde v *LN* vyšla také díla z bulharské, maďarské a polské literatury a nové vydání románu mongolského autora Čadrábalyna Lodojdamby *Průzračný Tamir*. Koncem osmdesátých let se *LN* připojilo k jiné mezinárodní edici socialistických zemí **Nový svět** (v *LN* 1986–1988, 4 tituly v 5 sv., edice značena též **Nový svět 1987–1992**). V letech 1984–1988 *LN* spolupracovalo několika žánrově i tematicky různorodými svazky na edici **Kamarád**, která kmenově vycházela v nakladatelství >*Práce* (kromě sbírky textů Vladimira Vysockého *Zaklínač hadů* takto mj. vyšla kniha Jurije Paporova *Hemingway na Kubě* a Erenburgův *Pád Paříže*). S jistým odstupem *LN* v roce 1991 edici přispělo druhým vydáním souboru Solženicynových povídek *Jeden den Ivana Děnisoviče a jiné prózy*.

Poezie byla od sedmdesátých let sdružena do tzv. „**bílé řady**“ (autorem jednotné grafické úpravy byl Milan Hegar). Od roku 1972 do počátku devadesátých let tu vyšlo asi 35 svazků, v drtivé většině výborů z díla sovětských básníků. Řada zahrnovala jak opakovaná vydání osvědčených titulů (Ščipačevovy *Sloky lásky*), tak v menší míře tvorbu zástupců mladších básnických generací (Jevgenij Jevtušenko, Alexandr Tvardovskij). Vybírala také z literatur mimo ruskou jazykovou oblast, a to v překladech prostřednictvím ruštiny (Rasul Gamzatov, Gevorg Emin) i v překladech přímých (Vitalije Korotyče z ukrajinštiny a Maksima Tanka z běloruštiny přeložil Jaroslav Kabíček, tádžického básníka Mírzóa Tursunzódu převedl Jiří Bečka). V „**bílé řadě**“ vyšly výbory z textů Rimmy Kazakovové, Novelly Matvejevové, Junny Moricové, Borise Pasternaka, Michaila Světlova aj. Poezie nicméně vycházela i mimo tuto nevyhlášenou edici, resp. v odlišné grafické úpravě (Vladimir Vysockij v překladu Jany Moravcové) a ojedinele také v edicích **M knihy** (Anna Achmatovová: *Vrcholení luny*) a **Trojka** (výbor z Puškinovy lyriky a poem *Trýzeň milosti*, výbor z díla Sergeje Jesenina *Slaměný měsíc*).

Během sedmdesátých let postupně došlo ke změnám v členění produkce pro děti a mládež. Už v roce 1973 zanikly řady *Pírka ptáka Ohniváka* a „*Jak...*“ a v roce 1979 i edice *LN dívčám*; tituly určené dětem a mládeži byly poté rozčleněny do tří řad podle věku čtenářů – **Zvony** (1979–1989, 33 sv.) pro dospívající, **Zvonky** (1979–1991, 36 sv.) pro starší děti a **Zvonečky** (1979–1990, 21 sv.) pro nejmladší, předškolní děti. Řada **Zvony** v podstatě převzala roli edice *LN dívčám*, z menší části však do ní byly zařazovány i dobrodružné romány pro chlapce a přehledové antologie ruské a sovětské literatury určené středoškolské mládeži. Obě řady pro mladší děti se věkovým určením jednotlivých svazků částečně překrývaly, do řady pro školáky byla ovšem vedle ruských lidových i autorských pohádek zařazována také díla přeložená z němčiny, polštiny nebo rumunštiny a také práce ruských klasiků. V rámci **Zvonků** vyšly tři svazky řady **Pohádkový zeměpis Sovětského svazu** (1985–1989), představující národní pohádky vybraných etnických skupin.

Na prahu osmdesátých let vznikla populárně-vzdělávací edice **Čtení o...** (1980–1990, cca 36 sv.), která přinášela čtenářsky atraktivní práce z oblasti historie, etologie, futurologie, kosmonautiky, kriminalistiky, architektury, zoologie, ale i vědy o zdraví a léčitelství. Vyšly zde též dvě antologie sci-fi povídek (polské povídky v souboru *Fantastika '80*, německé v souboru *Fantastika '81*; další tři ročníky – *Fantastika '83*, '84 a '85 – přešly do edice **Saturn**). Světem přírody se zabývala knižnice **Planeta** (1984–1990, 8 sv.), která vedle teoretického poučení o živé i neživé

přírodě nabízela praktické rady k pěstování či kuchyňskému zpracování rostlin, léčivek, hub apod. Na rok 1990 edice plánovala pětisvazkovou řadu **Rozkvetlá zahrada**, z níž ovšem vyšel jen první titul (*Trvalky*). Starší mládeži byla určena populárně-naučná řada **Žijeme na jedné planetě** (1987–1991, 5 sv.). Bohatě ilustrované svazky, jejichž autorem byl biolog Jurij Dmitrijevič, systematicky představovaly jednotlivé živočišné řády.

Mimo edice v sedmdesátých a osmdesátých letech vycházely jednak jazykové publikace (jazykové kursy určené pro výuku v pionýrských táborech, cvičebnice ruštiny pro funkcionáře SČSP apod.), jednak ruské překlady českých literárních děl (Haškovy *Osudy dobrého vojáka Švejka*, povídky Karla Čapka). Z ostatní produkce to byly především reportáže (sportovní, zahraničněpolitické, kulturní, historické), obrazové publikace a ojediněle také beletrie, především díla opakovaně vydávaná (Boris Polevoj: *Příběh opravdového člověka*, Michail Šolochov: *Osud člověka*) a historické romány (Georgij Markov: *Sibiř*, Vasilij Jan: *Čingischán*). Specifickou skupinu tvořila díla autorsky či tematicky svázaná s politickými představiteli, ať již sovětskými (vzpomínky Leonida Iljiče Brežněva, vzpomínky Leninových současníků) nebo českými (Bohuslav Chňoupek: *Generál se lvem*).

Lidové nakladatelství také poskytovalo vydavatelský servis Ústřednímu výboru SČSP. Tyto publikace sloužily k vnitřní potřebě zřizovatelské organizace (metodické materiály pro přednášky či besedy, informační brožury), případně k její propagaci, a podobně jako jazykové příručky byly textově připravovány mimo redakci nakladatelství. Ročně tak vycházelo cca 15–20 svazků, ať již ve speciálních edicích (**Studijní materiály, Lektorské listy a teze, Usnesení a dokumenty, SSSR, Poznáváme SSSR, Knihovnička sovětských pokrokových metod a zkušeností, Čtenářské besedy SČSP ad.**), či volně (dokumenty z každoročních sjezdů SČSP, tematické sborníky k politicko-spoločenským událostem v SSSR apod.).

Po roce 1989 se *LN* potýkalo nejen s rozpadem knižního trhu, ale zejména s odlišením čtenářského zájmu o ruskou a sovětskou literaturu. Redakce se snažila vyhledávat tituly, které rezonovaly s dobou, a to jak v rámci specifického zaměření podniku (*Zvláštní zpráva č. 4* Jiřího Hanzelky a Miroslava Zikmunda; vzpomínky syna sovětského generálního tajemníka Nikity Chruščova na závěr otcovy politické kariéry; sborník úvah a rozhovorů disidenta Andreje Sacharova), tak v jiných oblastech (obrazová publikace *Něžná revoluce v pražských ulicích*). Součástí produkce se staly tematicky velmi různorodé práce, které měly podniku pomoci ekonomicky (takto vyšla např. encyklopedie Jindřicha Horáka a Jana Halady *Fotbalové kluby světa*, kniha Jiřího Janouška a Pavla Vitouše *Ivan Lendl*, filmovým zpracováním proslavená *Angelika, markýza andělů* Anne a Serge Golonových, na jejímž vydání *LN* spolupracovalo s *Československým spisovatelem*, ale také např. *Snář obsahující výklad všech snů* Anny Novákové ze Lhoty nebo sexuální příručka Jana Dietricha Dvorského). Vedle toho však *LN* vydalo také prózu Jiřího Stránského *Zdivočelá země* nebo reedici vzpomínek válečného letce Františka Fajtla *Sestrelen*. V roce 1990 vznikla naučná edice **Dokořán** (1990, 1 sv.), ve které však vyšla pouze kniha Bedřicha Utitze o politických procesech padesátých let. O rok později byla třemi reedicemi obnovena populární řada **Anekdoty** (1991) a zahájeny byly od-

dechová edice **Klokán** (1991, 2 sv.) a řada brožovaných zpěvníků **Akord** (1991, 2 sv.), publikující písňové texty folkových písničkářů s akordovými značkami. Poslední svazek, na jehož vydání se *LN* podílelo (*Život a osud* Vasilije Grossmana připravený ve spolupráci s nakladatelstvím *>Naše vojsko*), vyšel v roce 1993.

Během čtyř desetiletí své existence nakladatelství spolupracovalo s několika generacemi překladatelů, především rusistů. Patřili k nim mj. Vlastimila Abzoltovská-Klichová, Jiří Barbaš, Zora Beráková-Schillová, Zdenka Bergrová, Pavel Bojar, Olga Bojarová, Petr Denk, Jaroslav E. Dlouhý, Miroslav Drozda (za normalizace pod jmény Jaroslava Žáka, Jiřího Honzika a Jiřiny Táborské), Ludmila Dušková, Jarmila Fromková, Emanuel Frynta, Taťjana Hašková, Ruda Havránková, Jaroslav Hulák, Jaroslav Kabíček, Josef Kadlec, Sergej Machonin, Olga Mašková, Bohumil Mathesius, Zdenka Mayerová, Jana Mertinová, Vladimír Michna, Jana Neumannová-Moravcová, Alena Morávková, Hana Müllerová, Vladimír Neff, Anna Nováková, Vlasta Petrovičová, Věra Picková, Jaroslav Piskáček st., Zdeňka Psůtková, Olga Ptáčková-Macháčková, Terezie Silbernáglová, Naděžda Slabihoudová, Jaroslava Sluková, Dagmar Šlampová-Stinglová, Jaroslav Tafel, Vlasta Tafelová, Milada Večeřová, Jan Vladislav, Prokop Voskovec, Hana Vrbová, Jan Zábřana, Ladislav Zadražil a Miluše Zadražilová; příležitostně Jitka Křesálková, Karel Milota a mnozí další. Nakladatelství se od počátku snažilo získat ke spolupráci také překladatele z ostatních původních jazyků literatur tehdejšího Sovětského svazu a vyhledávalo orientalisty, baltisty a další odborníky. Zejména v období, kdy redakci vedl František Soukup, s nakladatelstvím spolupracovala řada předních odborníků na jednotlivé etnické oblasti, např. orientalisté Jiří Bečka, Jiří Cejpek, Václav A. Černý, Jaromír Jedlička, Ludmila Motalová a Jan Rypka, baltisté Adolf Erhart a Pavel Trost a ukrajinisté Vlastimila Abzoltovská-Klichová, Rudolf Hůlka, A. A. Lebeda, Marie Marčanová ad. V pozdějších obdobích překládali z estonštiny Vladimír Macura, Květuše Nováková a Naděžda Slabihoudová, z litevštiny Alena Vlčková a z lotyštiny Vojtěch Gaja, ale přímo se překládalo také z běloruštiny (Milada Večeřová, Václav Židlický), ukrajinštiny (Jaroslav Kabíček, Zdenka Koutenská, Alena Morávková), gruzinštiny (Václav A. Černý) či arménštiny (vedle V. A. Černého a Ludmily Motalové také Ladislav Křehla).

Náklady prozaických edic *Světa sovětů* postupně stoupaly: zatímco knihy první zavedené edice *Knihovna sovětských románů* vycházely v průměrném nákladu 5000 výtisků, *Nová sovětská knihovna* dosahovala nákladů 10 000–20 000 výtisků, populární edice *Dobrá dobrodružná díla* 20 000–40 000 a průměrný náklad edice *Saturn* stoupal od 50 000 výtisků v šedesátých letech až k 80 000 na konci let osmdesátých. V relativně vysokém nákladu vycházela zprvu i poezie (tituly v *Knihovně sovětské poezie* 5000–10 000 ks). Dětská edice *Pionýr* měla stabilní náklad 20 000, další dětské publikace, které často vycházely v opakovaných vydáních, v součtu přesahovaly 100 000 výtisků (*Krásna nesmírná* 65 000, v *LN* později dalších 265 000, *Diamantová sekera* ve *Světě sovětů* 160 000 a v *LN* 260 000). Náklad populárně-naučných publikací se zpravidla pohyboval mezi 5000 až 10 000 výtisky. Z produkce *Lidového nakladatelství* dosahovaly nejvyšších nákladů dětské edice (*Zvonečky*

až 150 000, pravidelně 70 000; *Zvony* 15 000–45 000) a prozaické edice: řada *M knihy* se pohybovala mezi 5000 a 10 000 výtisky, jednotlivé tituly však dosahovaly i nákladu podstatně vyššího (Balzacovy romány 25 000, detektivní próza M. Allinghamové dokonce 60 000); edice *Trojka* mezi 6000 a 15 000 výtisky (u vybraných titulů ovšem až 50 000); edice *Proudý* vycházela obvykle v nákladu 3000–10 000 ks (*Popraviště* Čingize Ajtmatova vyšlo v nákladu 30 000 ks a Rybakovovy *Děti Arbatu* dosáhly 150 000 výtisků). Populární edice (*Knihy Srdce, Lidová knihovna*) se pohybovaly mezi 20 000 a 60 000, edice *LN dívkám* mezi 30 000 a 40 000 výtisků. Podobně vysoký náklad měla také populárně-naučná knihovna *Čtení o...* (40 000–50 000 ks). Poezie vycházela v nákladech kolem 1000 výtisků (výboru z veršů Vladimira Vysockého vyšlo 45 000 výtisků); nákladu 1000–2000 ks obvykle dosahovaly i knihy z teoretických edic *Disk* a *Kmen*.

V letech 1955–1958 vydával *Svět sovětů* vlastní nakladatelský čtvrtletník *Svět sovětských knih*, v němž informoval o vydávaných novinkách i obecněji o soudobé sovětské literatuře. V letech 1973–1990 vydávala Ministerstva kultury ČSR a SSR spolu s SČSP v *Lidovém nakladatelství* a v bratislavském nakladatelství *Obzor* československou mutaci měsíčníku Svazu sovětských spisovatelů *Sovětská literatura* (československou redakci řídil Vladimír Dostál, po jeho smrti v roce 1975 Vladimír Michna). Po celou dobu své existence však nakladatelství zajišťovalo též několik časopisů Svazu československo-sovětského přátelství (v některých obdobích bylo v souvislosti s platnými vydavatelskými podmínkami uváděno jako jediný vydavatel). V letech 1955–1960 a 1974–1989 takto vycházela měsíční, později dvouměsíční revue *Praha – Moskva*, dále týdeník *Svět sovětů* (1954–1959) a navazující *Svět socialismu* (1968–1990) a řada dalších titulů (*Družba, Ruština v teorii a praxi, Čtení o Sovětském svazu, Mírová politika Sovětského svazu* aj.). Sovětská Tisková agentura Novosti (APN) vydávala v *LN* českou verzi měsíčního výběru ze sovětského tisku *Sputnik* (1967–1990). Od ledna do října 1990 vydávalo *LN* vlastní politicko-společenský týdeník *Evropa a my*.

V letech 1979–1990 působil při *Lidovém nakladatelství* Klub přátel sovětské literatury. Jeho členové každoročně odebírali několik svazků z ediční i mimoediční produkce a získávali neprodejně knižní prémii, zpravidla ilustrovaný svazek kuchařských receptů s výběrem literárních ukázek (*99 specialit ruské kuchyně, O koření, O houbách* apod.) nebo sbírku postřehů, zajímavostí a humoru (*Knihy – přítel člověka, Člověk – přítel knihy* ad.).

EDIČNÍ ŘADY

Edice Svazu přátel SSSR: Knihovna Svazu přátel SSSR (1945–1946); SSSR v boji za světový mír (1946); Písně SSSR (1946–1951); Knihovna dokumentů (1947); Magazíny Kruhu čtenářů Světa sovětů (1947); Příležitostné publikace (1947); Třicet vítězných let SSSR (1947); Knihovna Světa sovětů (1947–1948).

Edice Světa sovětů a Lidového nakladatelství: Knihovna sovětských románů (1947–1952); Pionýr (1949); Pohádky sovětských národů (1949–1950); SSSR v obrazech (1949–1950); Filmové příběhy (1949–1952); Prameny poznání SSSR (1949–1952); Knihovna sovětské poezie (1950–1952); Knihovnička Světa sovětů (1950–1952); Sovětské sešity (1950–1952); SSSR

našima očima (1951–1952); Knihovna Stalinových cen (1954–1956); Povídky národů SSSR (1955–1956); Lidová knihovna Světa sovětů (1956–1957); Nová sovětská knihovna (1956–1967); Ruská odborná terminologie (1957–1965); Dobrá dobrodružná díla (1958–1968); Poznáváme Sovětský svaz (1961–1966); Saturn (1964–1991); Máj (1965–1972, 1981–1990); Disk (1966–1970); Pírka ptáka Ohniváka (1967–1973); Lidová knihovna (1967–1991); „jak...“ (1969–1973); M knihy (1969–1982); Knihy Srdce (1969–1990); Anekdoty (1970–1981; 1991); LN dívkám (1971–1979); „bílá řada“ (1972–1990); Kmen (1973–1988); Trojka (1973–1990); Knižnice Vítězství (1976–1980); Studijní materiály (1979–1981; 1988, edice SČSP); Knihovnička sovětských pokrokových metod a zkušeností (1979–1987, edice SČSP); Usnesení a dokumenty (1979–1989, edice SČSP); Zvony (1979–1989); Zvonečky (1979–1990); Zvonky (1979–1991); Lektorské listy a teze (1980–1989, edice SČSP); Čtení o... (1980–1990); SSSR (1982–1985, edice SČSP); Předvoj (1983–1988); Proudý (1983–1991); Planeta (1984–1990); Čtenářské besedy SČSP (1986–1987, edice SČSP); Nový svět (1986–1988); Žijeme na jedné planetě (1987–1991); Poznáváme SSSR (1988, edice SČSP); Dokořán (1990); Klokán (1991); Akord (1991).

SOUBORNÁ VYDÁNÍ

Výbrané spisy Petra Pavlenka (1955–1957).

PERIODIKA

Svět sovětských knih (1955–1958); Sputnik (1967–1990); Sovětská literatura (1973–1990); Evropa a my (1990). – V některých obdobích se Svět sovětů, resp. Lidové nakladatelství vydavatelsky podílely na periodikách SČSP: Přítel SSSR (1945–1960); Čtení o Sovětském svazu (1952–1992); Svět sovětů (1954–1959); Praha – Moskva (1955–1960, 1974–1989); Družba (1961–1967, 1971–1990); Ruština v teorii a praxi (1966–1990); Svět socialismu (1968–1990); Mírová politika Sovětského svazu (1979–1989).

PRAMENY A LITERATURA

Bibliografie: 20 let v nakladatelství Svět sovětů. Čtenářský katalog 1946–1966 (1966); O. Jirečková: Svět sovětů 1945–1965 (1967); I. Ženková: Lidové nakladatelství. Knihy z let 1973–1977 (1977).

Kněžné: Knihy pro milion čtenářů. Nová sovětská knihovna (1962); J. Sedláček (ed.): Dobrá cesta. 25 let Lidového nakladatelství (1973); I. Vaculín (ed.): 40 let s knihou Lidového nakladatelství (1988).

Studie a články: Z kruhu čtenářů, Svět sovětů 1948, č. 10/11; Čtete s námi, Svět sovětů 1948, č. 12–18; ok: Edice Pionýr, Štěpnice 1948, č. 10; KSR – Knihovna sovětských románů, Osvětová práce 1949, č. 53/54; jb (= J. Bělovský): Svět sovětů, Kniha 1951, č. 2; [V. Stanovský]: Svět sovětů, in Kulturně politický kalendář 1954 (1953); V. Stanovský: Knihovna Stalinových cen, LitN 1954, č. 10; V. Běhounek: Knihovna Stalinových cen, NŽ 1954, č. 11; F. Soukup: Dopisy z osmadvaceti republik, Svět sovětů 1954, č. 48; J. Tafel: Nové knihy Světa sovětů, Praha – Moskva 1957, č. 9; J. Tafel: Na dobré cestě, Praha – Moskva 1957, č. 12; H. Housková: 10 let nakladatelství Svět sovětů, Beseda venkovské rodiny 1958, č. 45; M. Kořátková, Dobrých deset let a ještě více, Vlasta 1958, č. 46; F. Soukup: Deset let – a co dál? Praha – Moskva 1958, č. 12; J. Studený: Nová sovětská knihovna, NK 1962, č. 12; F. Soukup: Seminář o vydávání sovětské literatury, Za čtenářem 1962, č. 8; F. Soukup: Sovětská próza v roce 1964, Praha – Moskva 1963, č. 6; E. P. (= E. Provažníková): Dobrodružství, špionáž, kriminalistika, Práce 30. 4. 1966; V. Stanovský: Jubilejní nevzpomínání, Svět sovětů 1966, č. 22; J. Plachetka: Pramen živé literatury, Knihy a lidé kolem nich 1967, č. 9; M. Zahradka: Bilance Lidového nakladatelství, Nová svoboda 30. 1. 1970; M. Zahradka: Klasikové v Lidovém nakladatelství, Nová svoboda 11. 2. 1970; Slovo má Jan Novák, NK 1982, č. 47; Miroslava Genčiová: Edice Zvonečky,

ZM 1985, č. 2; M. Hájková: Proč malé náklady? RP 5. 10. 1987; J. Heřtová: Lidové nakladatelství a sovětská kniha u nás, Praha – Moskva 1988, č. 5; K. Vavrinčík: Literatura země Sovětů, RP 14. 9. 1988; K. Vavrinčík: Inspirace a posila, SovL 1988, č. 11; J. Vrba: Několik (ne)jubilejních poznámek o jednom nakladatelském domě, Tvorba 1988, č. 38; M. Zahradka: Zralý věk nakladatelství, LM 1988, č. 10; D. Oujezdská: Lidové nakladatelství, Čtenář 1989, č. 8/9; H. Štěpánková: Klepejte! Bude vám otevřeno? Kmen 1990, č. 5 (k tomu polemika J. Dienstbierová ad., Tvar 1990, č. 1); V. Bystrov: Hledají alibi a peníze (a hází sovětskou literaturu přes palubu), Reflex 1990, č. 21 (k tomu polemika V. Svoboda, Práce 28. 9. 1990).

Rozhovory: F. Soukup: Bilance a plány (přípr. F. Kautman), Kultura 1958, č. 50; F. Soukup: Záslužná práce pro poznání sovětské knihy (tazatel neveden), SvSl 8. 11. 1959; I. Vaculín: Novinky sovětské literatury u nás (přípr. A. Geuss), Práce 10. 3. 1963; Rozhovor s ředitelem nakladatelství Svět sovětů s. Jiřím Plachetkou, Pošta PNS 1967, č. 3; M. Hájková: Většina čtenářů jsou ženy (přípr. L. Křížová), Vlasta 1972, č. 28; F. J. Kolár: Světu socialismu odpovídá... (přípr. wi), Svět socialismu 1972, č. 42; F. J. Kolár: Návrat k původnímu poslání (přípr. Z. Kufnerová), RP 26. 5. 1973; F. J. Kolár – M. Hájková: Čtvrt století v řece slov (přípr. P. Bartík), Svět socialismu 1973, č. 45; M. Hájková: Ptáme se za vás, NK 1982, č. 46; M. Hájková: Nad knihami Lidového nakladatelství (přípr. L. Dvořák), Tvorba 1982, příl. Kmen č. 50; M. Hájková: Jak u nás vydáváme sovětskou literaturu (přípr. N. Klevisová), Tvorba 1986, příl. Kmen č. 7; M. Hájková: 5 otázky šéfredaktorce Lidového nakladatelství Magdě Hájkové (přípr. A. Slavík), Čtení 1986, č. 12; D. Stinglová – H. Štěpánková – J. Šimon: Poselství o člověku (přípr. F. Cinger), RP 9. 4. 1987; K. Vavrinčík: V tomto měsíci dovršuje... (přípr. E. Chárová), Čtení 1988, č. 9; K. Vavrinčík: Pramen poznání a krásy se symbolem LN (přípr. P. Bartík), Svět socialismu 1988, č. 36; Dvě otázky doc. dr. K. Vavrinčíkovi, CSc. (přípr. štěp), Kmen 1988, č. 39; J. Halada: Povolání: šéfredaktor (přípr. M. Zindelová), Vlasta 1989, č. 45; J. Halada: Jediný na světě (přípr. N. Klevisová), Tvorba 1989, č. 47.

(ap)

MAGNET

1956–1997

- **Vydavatelství novin a časopisů s brannou a bezpečnostní tematikou; část produkce tvořila špionážní a detektivní literatura a literatura faktu soustředěná do periodické řady Magnet**

Užívané názvy

Vydavatelství časopisů MNO (1956–1969); Magnet (1969–1978); Vydavatelství Naše vojsko (1978–1991); Vydavatelství Magnet-Press (1991–1997).

Vydavatelství časopisů MNO bylo zřízeno na základě rozhodnutí ministra obrany z 25. října 1956 a organizačně podléhalo Hlavní politické správě Československé lidové armády (HPS ČSLA) při Ministerstvu národní obrany ČSR (MNO). Hlavní náplní jeho činnosti byla produkce a distribuce periodického tisku s brannou a bezpečnostní tematikou; postupně proto převzalo časopisy a noviny, které dosud vydávalo nakladatelství *>Naše vojsko* (*Československý voják*, *Obrana lidu*). Prvním ředitelem byl v roce 1956 jmenován **Jiří Černý** (1927–1996). V roce 1967 bylo vydavatelství přeměněno na samostatný národní podnik a 26. února 1969 zvolilo nový název *Magnet, n. p.* Počátkem sedmdesátých let musel z politických důvodů podnik opustit ředitel Jiří Černý a na podzim 1971 byl do jeho funkce jmenován plukovník **Otakar Gembala** (1929–1987). Nový ředitel koncipoval *Magnet* jako stranické vydavatelství, jehož prvořadým úkolem bylo objasňovat vojenskou politiku KSČ. Nařízením z 18. října 1978 došlo k další změně názvu, tentokrát na *Vydavatelství Naše vojsko*. Otakar Gembala odešel na podzim 1978 ze služebního poměru v ČSLA a nastoupil jako tajemník na Filozofickou fakultu UK. Ve funkci ředitele jej nahradil **Zdeněk Němeček** (*1927). V červnu 1989 bylo vydavatelství transformováno na státní podnik a novým ředitelem se stal generálmajor **Ján Motovský** (*1954), jehož role ve vedení podniku byla však pouze formální; brzy po listopadových událostech roku 1989 se funkce vzdal. V březnu 1990 se do ní po dvaceti letech vrátil **Jiří Černý**, který však již v červnu 1991 z vydavatelství opět odešel. V březnu 1991 podnik prošel privatizací, přijal nový název Vydavatelství *Magnet-Press* a funkci ředitele převzal **Vladimír Kašpar** (*1925), kterého po necelém roce vystřídal **Petr Bárta** (1942–??). Jako poslední ředitel *Magnet-Pressu* působil v letech 1995–1997 **Stanislav Kubeš** (*1949). Z původně velkého podniku po roce 1991 postupně mizely dřívější časopisecké tituly, které zanikaly nebo přecházely do rukou soukromých vydavatelů; v roce 1997 vydavatelství vstoupilo do likvidace a krátce nato zaniklo.

Produkce *Vydavatelství časopisů MNO*, jež byla distribuována prostřednictvím Poštovní novinové služby (PNS) stejně jako běžný periodický tisk, se soustředila především na noviny a časopisy s vojenskou tematikou (*Obrana lidu*, *Československý voják*, *Zápisník*, *Lidová armáda*, *ATOM – Armádní technický obrázkový*

Normalizační ředitel
vydavatelství Magnet
plk. Otakar Gembala

magazín, Historie a vojenství). Druhým odvětvím byly branně-bezpečnostní časopisy (týdeník *Signál* a čtrnáctideník *Pohraničník – Stráž vlasti*) a třetí obsáhlý okruh tvořila periodika vydávaná společně se Svazem pro spolupráci s armádou (Svazarm): ústřední svazový časopis *Svazarmovec* (na Slovensku *Obránca vlasti*), týdeník *Svět motorů*, měsíčník *Motor* (vznikl spojením časopisů *Za volantem* a *Motoristická současnost*), *Letectví a kosmonautika*, *Modelář*, *Střelecká revue*, *Pes – přítel člověka*, *Amatérské rádio* a *Vodní revue*. Poslední skupinu tvořily ústřední list výboru Československého červeného kříže *Zdraví*, měsíčník pro občany a mládež s vadami sluchu *Gong*, společenský a populárně-naučný *AZ magazín* a týdeník Svazu protifašistických bojovníků *Hlas revoluce*. Během čtyřiceti let existence vydavatelství zde vycházelo více než šedesát novinových a časopiseckých titulů, ne všechny ovšem byly veřejně distribuovány (mnohdy šlo o tituly vydávané pro vnitřní potřebu ČSLA a ostatních branných organizací).

Obrana lidu vycházela jako týdeník veřejně distribuovaný v síti PNS a jako deník určený pro ozbrojené složky; týdeník dosahoval v polovině osmdesátých let nákladu až 200 000 výtisků. V redakci listu působili mj. **Jiří Ambrož**, **Miroslav Borovička**, **Jiří Bulan**, **Josef Búranský**, **Karel Čech**, **Ota Dufek**, **Anton Filo**, **Jan Gazdík**, **Jiří Horský**, **Ondřej Horský**, **Hana Höschlová**, **Libor Chlupatý**, **Ota Juřena**, **Jiří Kolečko**, **Oldřich Koudelka**, **Karel Kroupa**, **Ladislav Lenk**, **Ladislav Macháček**, **František Mandát**, **Vilém Mandlík**, **Karel Moudrý**, **Petr Müller**, **Drahomíra Nová**, **Eduard Pára**, **Alexandr Pavlík**, **Alexandra Pflimpflová**, **Josef Pospíšil**, **Pavel Sýkora**, **Karel Šimána**, **Radovan Šimek**, **Soňa Šimonová**, **Hana Šmidrkalová**, **Antonín Štrumpf**, **Arnošt Tabášek**, **Miloslav Tolar**, **Luděk Valo**, **Miloš Vávru**, **Miroslav Vavřina**, **Vlastimil Weiner** a také řada spisovatelů a publicistů, mj. **Václav Erben** či pozdější dramaturgové Československé televize **Vladimír Nestrta** a **Jaroslav Homuta**. Jako absolventi vojenských kateder při vysokých školách v redakci sloužili žurnalisté **František Cinger**, **Miroslav Karas**, **Dalibor Mácha**, **Peter Ondera**, **Vladimír Plesník**, **František Prachař** aj.

V roce 1966 ve *Vydavatelství časopisů MNO* vycházel týdeník Svazu československých novinářů *Reportér* (dále viz >*Novinář*). Jako redaktori dalších novin a časopisů ve vydavatelství působili mj. **Vilém Příbáň** (*Hlas revoluce*), **Marie Kožnarová**, **Pavel Minařík**, **Stanislav Staněk**, **Ivan Šafhauser** (*Signál*), **Ivan R. Černý**, **Josef Hanzlík**, **Bohumil Krívda**, **Vladimír Michna**, **Ota Pavel**, **Jiří Pražák**, **Josef Semerák** (*Československý voják*), **Ota Hodek**, **Petr Sedláček** (*Pohraničník – Stráž vlasti*), **Milan Codr**, **Jan Novotný**, **Břetislav Pleško**, **Zdena Turčicová**, **Josef Vančura** (*Zápisník*), **Jan Chmelík**, **Vilém Skulina**, **Václav Podzimek** (*Lidová armáda*), **Jiří Csermelyi**, **Josef Dvořáček**, **Josef Kvasnica**, **Josef Malý**, **Josef Mladějovský**, **Rudolf Munzar**, **Branislav Rapoš** (*ATOM*), **Adolf Kuba** (*Svět motorů*), **Miloš Kovářík** (*Motoristická současnost*), **Josef Frýba**, **Vlasta Hlušíčková**, **Otakar Šaffek**, **Jan F. Šára** (*Letectví a kosmonautika*), **Zdeněk Liska**, **Jiří Smola** (*Mode-*

lár), Jiří Bystřina, Vojtěch Coufal (*Střelecká revue*), Jan Šulc, Zuzana Trankovská (*Pes – přítel člověka*), František Smolík (*Amatérské rádio*), Lubomír Březina, Zdeněk Formánek (*Vodní revue*), Zdenka Trčová (*Zdraví*) ad. Vydavatelstvím však postupně prošla početná řada dalších redaktorů, grafiků či fotografů.

Redakce periodické řady sešitových publikací *Magnet* byla vytvořena v roce 1965 a jejím prvním šéfredaktorem se stal Jaromír Hořec (1921–2009), který do *Vydavatelství časopisů MNO* přišel již v roce 1956 jako šéfredaktor časopisu *Hlas revoluce*. V roce 1967 do funkce zástupce šéfredaktora nastoupil překladatel Gustav Hajčík (1923–2004). Na jaře 1970 byl Jaromír Hořec nucen z redakce odejít, edici řídila v tíráži blíže nespecifikovaná ediční rada a jednotlivé svazky redigovali Božena Bednářová a Gustav Hajčík. Během roku 1971 redakci *Magnetu* krátce vedl Gustav Hajčík, který ji však po příchodu ředitele Gembaly musel na konci roku 1971 rovněž opustit. Novým šéfredaktorem se stal dosavadní redaktor časopisu *Československý voják* Jiří Pražák (1926–2002), kterého na konci osmdesátých let vystřídal Josef Gajda. V roce 1990 vyzval ředitel Jiří Černý k návratu Jaromíra Hořce, který s sebou přivedl bývalou redaktorku týdeníku *Obrana lidu* a překladatelku Alexandru Pflimpfovou (*1948) a redakci řídil do konce roku 1992. Poté odešel do penze a logo *Magnetu* přenesl do vlastního nakladatelství *Česká expedice* (kde nicméně pod označením edice *Magnet* vydal pouze dva tituly). Již během roku 1992 proto začala původní edice *Magnet* vycházet pod novým označením *Magnet Plus* a jejím vedením byla pověřena Alexandra Pflimpfová; společně s ní zde jako redaktorka pracovala Blanka Tichá. Po odchodu Alexandry Pflimpfové edici v posledním roce její existence řídila Eugenie Dušková. Na konci roku 1995 edice zanikla.

Na grafické podobě publikací se v šedesátých letech podílela řada významných výtvarníků, mj. Otakar Karlas, Jan Kristofori, Václav Sivko či Karel Teissig. V sedmdesátých a osmdesátých letech se o výtvarnou úpravu především edice *Magnet* starali mj. Miroslav Březina, Luděk Buriánek, Miroslav Havlíček, Ivo Lukuvka a Irena Vršecká.

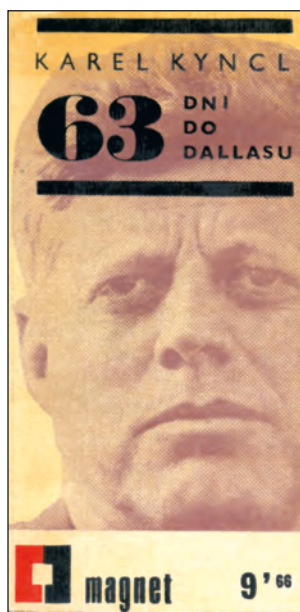
V edici *Magnet* vyšlo celkem 337 svazků, v edici *Magnet Plus* 38 svazků, v dalších edicích po listopadu 1989 téměř 150 svazků. – Produkce vydavatelství byla po celou dobu trvání podniku tištěna především v tiskárnách Našeho vojska, příležitostně v jiných pražských tiskárnách, např. v tiskařských závodech Mír. – Vydavatelství od počátku sídlilo v Jungmannově ulici č. 24 v Praze 1. Redakce *Magnetu* se v polovině sedmdesátých let přestěhovala do Vlastiny ul. č. 710 a 889/23 v Praze 6 – Liboci; vydavatelství časopisů však nadále sídlilo v Jungmannově ulici, kam se počátkem devadesátých let vrátila i redakce *Magnetu*. Reprezentační prodejnu zřídilo vydavatelství *Magnet* ve Vladislavově ulici č. 26 v Praze 1.

Ačkoli se *Vydavatelství časopisů MNO* od počátku specializovalo na produkci novin a časopisů, během šedesátých let se pokoušelo takto vymezený rámec činnosti překračovat. V roce 1964 vyšla např. kniha Otakara Brožka o německé špiónáži za druhé světové války *Na dně byla smrt*, v roce 1973 publikace Josefa Glückseliga k 25. výročí založení Dukly Praha *Červenožlutý svět*. Většina knižní produkce však byla spojena s časopisy, při kterých začaly vycházet speciální

magazíny. Přílohové čtení *Signálu* přinášelo krátké detektivní příběhy doplněné o jejich právní rozbor, pod titulem *Grand prix sport* vycházely ročenky časopisu *Motoristická současnost*; ročenky vydávaly též redakce časopisů *Pes – přítel člověka*, *Svět motorů* či *Zápisník* a objevil se i magazín o automobilových nehodách *Osudná vteřina*.

Největší popularity dosáhla periodická sešitová řada **Magnet** (1965–1992, 337 sv., v číslování nepřesnosti), vzniklá z podnětu jejího prvního šéfredaktora Jaromíra Hořce. Prostřednictvím krátkých napínavých příběhů měla edice čtenářům přiblížit období druhé světové války a boj proti fašismu; původním vydavatelem byl Svaz protifašistických bojovníků (SPB), nicméně již od druhého ročníku edici převzalo *Vydavatelství časopisů MNO* (SPB byl nadále uváděn jako spoluvydavatel společně s Ministerstvem vnitra a Svazarmem). Magnet se stal na dlouhou dobu jedinou sešitovou edicí v Československu, jež se specializovala na historii a literaturu faktu. Její původní zaměření bylo zpočátku důsledně dodržováno. Jako první svazek vyšla reportážní rekonstrukce pokusu o atentát na Adolfa Hitlera od Bohumila Černého a Jaroslava Césara, následovala práce Čestmíra Amorta a Ivana Milana Jedličky *Tajemství vyzvědače A-54* či příběh Zbyňka Kožnara *Tajná operace* o sovětské zpravodajské službě Rote Kapelle. Čtenářský zájem si záhy vyžádal zvýšení počtu svazků v ročním edičním plánu: namísto původních šesti sešitů vyšlo v roce 1966 již devět titulů (mj. dramatický příběh Ericha Kulky *Útěk z tábora smrti*, špiónážní detektivka Petera Cheyneyho *Temný souboj* či tematicky vybočující reportáž Karla Kyncl *63 dní do Dallasu*, pojednávající o atentátu na amerického prezidenta Kennedyho, v dalších letech mj. reportáž Stanislava Budína o Jaltské konferenci *Operace Argonauti*, práce Roberta Kvačka a Miloslava Svobody o Benitu Mussolinim *Konec diktátora* aj.).

Postupně se začaly ve větší míře objevovat tituly, jež mapovaly i jiná historická období: reportáž Jiřího Dienstbiera *Noc začala ve tři ráno* popisující nevydařený pokus o levicový převrat v Indonésii, práce Bohumila Černého věnovaná událostem okolo procesu s Leopoldem Hilsnerem *Vražda v Polné* či kniha Františka Šmahela *Hranice pravdy* o průběhu kostnického koncilu. Úzký rámec literatury faktu začal Magnet překračovat od roku 1968, kdy vydal populární vyprávění Jana Schneidera a Libuše Jelínkové o Waldemaru Matuškoví a Evě Pilarové *Zlato pro dva slavíky*, reportáže o velkých zločinech *Gangsteři v galeriích* Josefa Glückseliga či detektivku *Maigretova trpělivost* Georgese Simenona. V roce 1970 ještě stačila vyjít klasická „bondovka“ *Zlatý fantom* Iana Fleminga (zkrácený a upravený překlad *Goldfingera*, doplněný o fotografie ze stejnojmenného filmu), připravovaný svazek o nevyjasněné smrti Jana Masaryka však již nevyšel.

Periodická sešitová řada Magnet se zpočátku specializovala na literaturu faktu

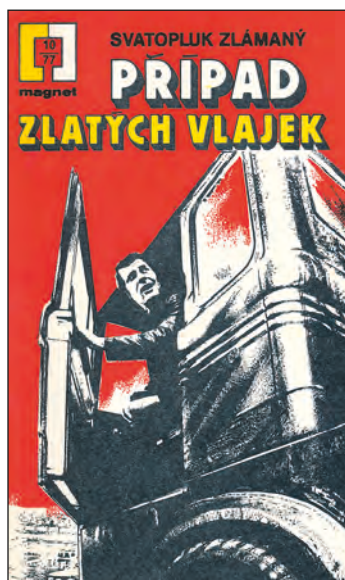
Ačkoli se ještě v roce 1971 objevil např. detektivní příběh Jaroslava Šikla (bez uvedení spoluautora Vladimíra Škutiny) *Já, Jakub Rahn* nebo popularizační práce Františka Gela *Syn čarodějnice o Janu Keplerovi*, nové vedení vydavatelství usilovalo o návrat edice k původnímu zaměření na dějiny druhé světové války, konkrétně na dějiny východní fronty a Rudé armády. K profilaci podniku jako stranického vydavatelství mělo přispět zaměření edice na témata související s ideologickou diverzí exulantských skupin, rádiem Svobodná Evropa a činnostmi československých rozvědek a kontrarozvědek. Tomuto trendu vycházely vstříc příběhy Petra Bednáře (vl. jm. Zdeněk Lavička), který od konce padesátých let pracoval jako dramaturg a scenárista pro Československou televizi, podílel se na vzniku propagandistických pořadů vzniklých na zakázku Státní bezpečnosti a v sedmdesátých letech vydal několik knih o diverzní činnosti emigrantů (*Spolek mrtvých stínů*, *Tajný deník dr. Firta*, *Poslední role pana T.* a *Cesta bez návratu*).

Silně propagandistický charakter měla také kniha Jana Ptáčka *Podivný rok*, fiktivní vzpomínky zasloužilého příslušníka Státní bezpečnosti na rok 1968 a boj s nepřáteli socialismu, či špionážní příběhy Milana Grubera *Pan Nikdo*, *Znamení škorpióna*, *Klíče z Erdingu*, *Let do souhvězdí Pavouka* a *Souboj v aréně* (poslední pod pseud. Milan Hojer). Kontrarevoluční vývoj v Československu šedesátých let, řízený „západními špionážními centrály“, popisovaly romány Tomáše Řezáče, mj. *Pacient dr. Paarelbacka*, *Smrt nad Alpami*, *Mat pšcem*, *Růže z Göttingenu* (poslední dva pod pseud. Pavel Lukáš, spoluautor Arnošt Beneš). K propagaci komunistické Veřejné bezpečnosti sloužily příběhy ze seriálu o majoru Zemanovi (mj. Vladimír Fiala: *Smrt u jezera*, Petr Zikmund: *Vrah přijde do kina*, Oldřich Železný: *Význaváci ohně*). Během sedmdesátých a osmdesátých let se objevovaly také zručně napsané kriminální příběhy, tematicky zaměřené na problematiku hospodářské kriminality, vandalismu, drogové závislosti, pašování, zahraničního obchodu či nelegálních přechodů přes hranice (mj. Jan Cimický: *Případ pro Maigneta*, *Poslední zastávka smrt*, *Případ Bílá skála*; Josef Klíma: *Pistole pro dvě ruce*; Svatopluk Zlámáný /společně s Vilémem Hejlem/: *Případ zlatých vlajek* ad.). Některé příběhy vyšly též ve slovenském překladu.

Jaromír Hořec, který se do redakce vrátil v létě 1990, chtěl navázat na úspěchy periodické řady z druhé poloviny šedesátých let a jako jeden z prvních počínů vydal pod názvem *Variace na zločiny* výběr sedmi starších příběhů (ed. František Dostál), po němž následovaly např. vzpomínky Jaroslava Foglara *Po stopách Rychlých šípů* či dvoudílná studie Tomana Broda o cestě československých komunistů k únorovému puči 1948 *Operace Velký podvod*. Nadále

V sedmdesátých letech vycházely v edici Magnet publikace o české emigraci psané na zakázku Státní bezpečnosti

Spoluautorem detektivního příběhu Případ zlatých vlajek byl v té době zakázaný spisovatel Vilém Hejl

v edici vycházely příběhy Jana Cimického či Oldřicha Železného (adaptace příběhů s Léonem Cliftonem a Tomem Sharkem), objevily se detektivní příběhy Petera Cheyneho, ale také např. beletrizovaný životopis Vlasty Buriana od Ivana R. Černého.

Průměrný náklad jednotlivých sešitů periodické řady **Magnet** se v šedesátých letech pohyboval v rozmezí 50 000–60 000 výtisků, v sedmdesátých a osmdesátých letech se některé tituly dotkly hranice 200 000 výtisků. Zpočátku vycházelo šest, později dvanáct svazků ročně, v sedmdesátých letech vedle číslované řady vycházely i nečíslované, tzv. zvláštní přílohy periodické řady, kam byly zpravidla řazeny propagandistické příběhy o diverzní činnosti emigrantů na Západě.

Jak jsem kradl a seděl, Miloš Kovářík: *Šlapky šlapou do Evropy* či Miroslav Kučera: *Otrokyně lásky*). Zároveň zde však vyšly např. vzpomínky skladatele Jiřího Traxlera (*Já nic, já muzikant*, s předmluvou Josefa Škvoreckého) či detektivka Jaroslava Velinského *Konec perského prince*.

Pod novým označením **Magnet Plus** (1992–1995, 38 sv.) se edice od literatury faktu a detektivních příběhů pozvolna odkláněla k bulvárním tématům, často spojeným s erotikou (mj. Petr Kotek:

S uvolněním vydavatelských podmínek na počátku devadesátých let rozšířil *Magnet-Press* svou nabídku o několik nových edic, z nichž mnohé měly rovněž charakter sešitových periodických řad. V roce 1991 vznikla sešitová edice **Dálky** (1991–1992, 40 sv.), kde vycházely dobrodružné příběhy Edgara Rice Burroughse, Jamese Olivera Curwooda, Eduarda Fikera, Zane Greye či Karla Maye. Sešitová edice **Knížky za babku** (1991–1995, 8 sv.) přinášela krátké příběhy z oblasti populární a zábavné literatury (Pavel Benedikt, Jiří Nussberger, Ivan Vágner ad.). Obdobně byly koncipovány **Knížky do kapsy** (1991–1992, 9 sv.), jež se dělily na **Zelenou** (sci-fi, mj. reedice Bradburyho *Martánské kroniky* či povídek Eduarda Martina *Největší skandál v dějinách lidstva*), **Bílou** (umělecká literatura, mj. Jan Beneš: *...tak mě polib... /Kiss me, I am Bohemian/*), **Duhovou** (literatura pro děti), **Růžovou** (pro ženy) a **Modrou řadu** (beletrie). Pro vnitřní potřebu armády byla vyhrazena edice **Profil** (záhy přejmenovaná na **V-Profil**, 1991–1994, 18 sv.), v níž vycházely psychologické, pedagogické či sociologické studie určené ke vzdělávání příslušníků ozbrojených sil. U jediného svazku zůstala edice **Magazín P** (1991) s krátkými kriminálními příběhy doplněnými o hádanky a křížovky. Populární magazín *Přílohové čtení Signálu* se v roce 1991 proměnil v edici **Krimi Signál** (1991–1997, 26 sv.), která přinášela kriminální povídky se zápletkami vycházejícími ze skutečných událostí. Ne zcela zřetelně byla koncipována edice

Magnet Hobby (1991–1997, 25 sv.), kde se vedle příruček o pěstování květin (*Ikebana*) a encyklopedií (*Střelné zbraně*, *Mince a platidla*) objevovala také literatura faktu (*Ardeny 1944*, *Pád nedobytné pevnosti Singapur 1942*). V edici **Nemesis** (1995–1997, 7 sv.) vyšly fantasy příběhy Terryho Pratchetta, ale také monografie Pavla Weigla o Stanisławu Lemovi (některé svazky označeny jako **Magnet Hobby – Nemesis**).

Mimo edice vyšly v *Magnet-Pressu* v devadesátých letech rodinné vzpomínky dcery Zdeňka Buriana Evy Hochmanové-Burianové *Zdeňk Burian – pravěk a dobrodružství*, pro Správu sociálního řízení Federálního ministerstva obrany vydal *Magnet-Press* práci Jana Měchýře o novodobých československých dějinách a pro Židovské muzeum vzpomínky Josefa Klánského *Přežil jsem Hitlera* (Židovským muzeem zařazené do edice *Svícen*).

V roce 2007 se nakladatelství *Epocha a Pražská vydavatelská společnost* rozhodly edici **Magnet** obnovit. Oproti původní sešitové řadě se nová edice *Magnetka* odlišuje pevnou vazbou i tím, že je běžně distribuována v knihkupecké síti. Žánrově je zaměřena výhradně na literaturu faktu s vojenskou tematikou. *Pražská vydavatelská společnost* převzala již v roce 1997 po zániku *Magnet-Pressu* rovněž vydávání edice **Krimi Signál**.

EDIČNÍ ŘADY

Magnet (1965–1992); Magazín P (1991); Dálky (1991–1992); Knížky do kapsy (1991–1992); Knížky za babku (1991–1993); Profil (V-Profil, 1991–1994); Krimi Signál (1991–1997); Magnet Hobby (1991–1997); Magnet Plus (1992–1995); Nemesis (1995–1997).

PERIODIKA

Obránce vlasti (1956–1964); Lidová armáda (1956–1989); Hlas revoluce (1956–1990); Pohraničník – Stráž vlasti (1956–1990); Svět motorů (1956–1991); Historie a vojenství (1956–1992); Československý voják (1956–1995); Obrana lidu (1956–1995); Amatérské rádio (červená řada pro amatéry 1958–1997, modrá řada pro konstruktéry 1976–1997); Voják a kultura (1962–1969); Modelář (1965–1996); Zápisník (1964–1992); Radiový konstruktér (1965–1975); Svazarmovec (1965–1990); Zdraví (1965–1990); Signál (1965–1994); Letectví a kosmonautika (1965–1997); Novinář (1966); Reportér (1966); Pes – přítel člověka (1968–1997); Střelecká revue (1968–1997); Motoristická současnost (1969–1974); Motor (1969–1989); ATOM – armádní technický obrazový magazín (1969–1990); Vodní revue (1970–1991); AZ magazín (1970–1993); Gong (1972–1996); Motoristická současnost – Za volantem (1975–1986); TS revue (1990); A Report (1990–1995); Naruby – Týdeník pro legraci a bezplatné zisky (1990–1995); Nový svět motorů (1991–1992); Věčko – Voják (1991–1993); Rozlet (1991–1997); Zpravodaj Civilní obrany (1992–1993); Fakta (1992–1996); Kulturní obzor (1992–1994); AZ Výběr (1993); Zápisník spotřebitele (1993–1996); Akcie, Burza, Kapitál (1993–1997); Modely (1994–1996); Nemesis (1994–1997); Magazín pro vojáky (1995); A Report 2005 (1996–1997).

PRAMENY A LITERATURA

Studie a články: J. Hořec: Magnet, LitN 1965, č. 5; F. Gel: Magnet, LitN 1965, č. 31; L. Soldán: „Magnet“, který nepřitahuje, Rovnost 15. 12. 1976; P. Janáček: Na cestě k magnetové hoře, ZN 1. 4. 1989; J. Drebot: Magnet se vrací! Národní osvobození 1990, č. 44; Z. Heřman: Vskutku

magnetický Magnet, Tvar 1991, č. 7; B. Balajka: Magnet vždy nepřitahuje, Tvar 1991, č. 37; M. Grimmová: Magnet-Press magnetem pro čtenáře. Dobrodružství, napětí i poučení, Práce 24. 1. 1991; O. Ulč: Jak se kalila emigrace, NK 1995, č. 38.

Rozhovory: O. Gembala: Jak dál ve vydavatelství Magnet (přípr. L. Chmel), Novinář 1971, č. 12; O. Gembala: Magnet stále magnetem (přípr. O. Dufek), Nedělní Obrana lidu 1975, č. 39; J. Hořec: Mácha by si neškrť (přípr. J. J. Vaněk), Signál 1990, č. 28; J. Hořec: Magnet už zase skáče přes kaluže (přípr. Z. Třešňák), NK 1991, č. 21; E. Ekrťová: Magnet Press 2x překvapuje (přípr. L. Svobodová), Knihy 1995, č. 18.

(eb)

MELANTRICH

1898–1999

- **Nakladatelství zaměřené na vydávání původní i překladové beletrie a naučné literatury, součást tiskařského, nakladatelského a vydavatelského koncernu spjatého s národněsocialistickou stranou; ve třicátých letech jedno z nejvýznamnějších a nejproduktivnějších českých nakladatelství**

Užívané názvy

Tiskárna (též Knihotiskárna) národně-sociálního dělnictva (1898–1910); Melantrich (1910–1952); Svobodné slovo – Melantrich (1953–1959); Svobodné slovo (1959–1968); Melantrich (1968–1999).

Firma byla založena 9. července 1898 v Praze jako družstvo *Tiskárna* (též *Knihotiskárna*) *národně-sociálního dělnictva*. Její vznik inicioval předseda Národně-sociální strany české (později Československé strany národně socialistické /ČSNS/) **Václav Jaroslav Klofáč** (1868–1942) a vazba mezi podnikem a pokračovatelkami národněsocialistické strany trvala v různé míře až do devadesátých let 20. století. Majitelem koncese a ředitelem tiskárny se stal **Karel Pitter** (1856–1915). V roce 1907 začal vycházet deník *České slovo* a v říjnu 1910 firma přijala název *Melantrich, knihotiskárna a umělecký litografický ústav národně sociální*, připomínající osobnost českého renesančního tiskaře a nakladatele Jiřího Melantricha z Aventina (1511/2–1580). V roce 1913 byla dokončena výstavba paláce Hvězda na Václavském náměstí, který se stal dlouholetým sídlem podniku. Navzdory krátkodobé krizi na přelomu desátých a dvacátých let se tiskárna kontinuálně rozvíjela po technické i obchodní stránce. V roce 1919 podnik získal knihkupeckou licenci a otevřel v paláci Hvězda vlastní prodejnu, současně se začal věnovat i nakladatelské činnosti a přijal název *Melantrich – družstevní podniky pro grafický průmysl, nakladatelství a knihkupectví*. V červnu 1924 družstvo změnilo právní statut i název na *Melantrich, akciová společnost pro grafický průmysl a nakladatelství v Praze* a ředitelem byl jmenován **Jaroslav Šalda** (1880–1965, v *Melantrichu* zaměstnán od roku 1905, původně jako účetní), který se posléze zásadně zasloužil o mohutný rozvoj firmy i o její faktickou nezávislost na národněsocialistické straně. V únoru 1926 *Melantrich* převzal smíchovskou tiskárnu a litografii Koppe a Bellmann a do jejích prostor přemístil svou obchodní a akcidenční tiskárnu a nakladatelství, zatímco vydavatelství a redakce deníků a ilustrovaných časopisů zůstaly na Václavském náměstí. Od roku 1928 *Melantrich* provozoval filiální tiskárnu a knihkupectví v Moravské Ostravě, od roku 1934 v Brně a od roku 1936 též tiskárnu v Žilině. Ekonomická stabilita firmy umožnila *Melantrichu* investovat i do jiných oblastí: roku 1934 se finančně podílel na vzniku filmu *Marijka nevěrnice*, roku 1936 ve

spolupráci s brněnským knihkupectvím Oldřicha Pazdířka založil hudební nakladatelství *Melpa* a později koupil továrnu na šelakové gramofonové desky Esta. Vedle toho byla v listopadu 1937 v budově na Václavském náměstí otevřena mansarda pro kulturní pořady a později byla tamtéž zřízena umělecká výstavní síň Ars.

Prvním poradcem pro nakladatelskou činnost *Melantrichu* byl profesor rakovnického gymnázia a hudební kritik **Josef Bartoš** (1887–1952). Po vzniku republiky nakladatelství působilo při melantrišském knihkupectví za vedení **Jana Klasny** a program naučných edic připravoval zejména **Petr Zenkl** (1884–1975). Jako relativně samostatný podnik uvnitř koncernu bylo nakladatelství dobudováno koncem dvacátých let pod vedením **Františka Lukeše** (1894–??), jehož nástupcem ve funkci literárního a obchodního ředitele nakladatelství se stal roku 1929 **Bedřich Fučík** (1900–1984, v *Melantrichu* zaměstnán jako tajemník od listopadu 1928). Za Fučíkova vedení se rozvinula beletristická i odborná produkce nakladatelství a k jeho kmenovým autorům a spolupracovníkům se připojily nejvýznamnější osobnosti soudobého literárního života. V důsledku konfliktu s ředitelem koncernu Jaroslavem Šaldou musel však Fučík k 31. prosinci 1938 z *Melantrichu* odejít a ředitelem nakladatelství se stal v lednu 1939 jeho dosavadní redaktor, divadelní kritik **Josef Träger** (1904–1971). Protože Jaroslav Šalda předpokládal tlak německých úřadů na likvidaci firmy, jež byla spojována s politickou stranou blízkou prezidentu Benešovi, zvažoval fúzi *Melantrichu* s agrárním vydavatelstvím *Novina*. Nakladatelská i vydavatelská činnost *Melantrichu* nakonec pokračovala i během protektorátu samostatně, zvláště na stránkách periodik však byla výrazně poznamenána německou vojenskou a politickou přítomností i přímou majetkovou účastí v akciové společnosti.

Bezprostředně po návratu exilové vlády do obnoveného Československa převzala firmu do své přímé správy národněsocialistická strana a po krátkém období kolektivního vedení koncernu (podíleli se na něm **Julius Firt**, **Jan Hájek**, **Josef Novotný**, **Emanuel Šlechta**, **Petr Zenkl**) byl jeho ředitelem jmenován **Julius Firt** (1897–1979). Ředitelem knižního nakladatelství se stal v březnu 1947 po odchodu Josefa Trägera **Zdeněk Richter** (1899–??). Po únorovém puči se dosavadní akciová společnost proměnila v *Melantrich, národní podnik pro průmysl grafický a nakladatelství* a její budovy byly zestátněny stejně jako tiskárny, jež se staly součástí koncernu *Svoboda – Rudé právo*. Pověřeným správcem celého podniku s kompetencemi generálního ředitele byl již 24. 2. 1948 jmenován bývalý sazeč a člen KSČ **František Hracha** (1905–1999), který ve stejné funkci současně působil v nakladatelství *>Orbis*, a dne 26. 2. 1948 byl druhým pověřeným správcem jmenován právník a člen národněsocialistické strany **Václav Hulínský** (1910–1972); až do počátku roku 1950 vykonávali své funkce souběžně. Ředitelem nakladatelství se stal v únoru 1948 **Fedor Soldan** (1905–1979), avšak po protestu Syndikátu českých spisovatelů (Soldan byl ze Syndikátu v roce 1945 vyloučen kvůli kolaborantským článkům v protektorátním *Českém slovu*) byl odvolán; v dubnu 1948 jeho funkci převzal **Jindřich F. Isoz** (1916–2004) a vykonával ji do srpna 1949. Hudební nakladatelství *Melantrich*, které od roku 1946 řídil **Karel Šebánek** (1905–1980), bylo v prosinci 1949 převedeno do nově zřízeného *Národního hudebního vydavatelství >Orbis*. V únoru 1950 vznikl *Melantrich, vydavatelský, nakladatelský a knihkupecký*

V doprovodu ředitele Melantrichu Jindřicha F. Isoze věnovala prozaička Marie Majerová prezidentu Klementu Gottwaldovi nové lidové vydání svého románu *Siréna* (1949)

podnik jako účelové zařízení Československé strany socialistické (ČSS); činnost vydavatelství se musela omezit na tradiční deník, vydávaný nyní pod názvem *Svobodné slovo* Čs. stranou socialistickou. Ústředním ředitelem *Melantrichu* byl jmenován **Václav Hulínský** (v té době poslanec Národního shromáždění za ČSS), zatímco druhý dosavadní správce **František Hracha** napříště působil již pouze v *>Orbisu*. Ekonomiku podniku dlouhodobě řídil **Jaroslav Simonides**. V čele melantrišského nakladatelství stála od srpna 1949 jeho ředitelka **Anna Šlechtová** (?–1960), manželka poúnorového předsedy ČSS a člena poúnorových vlád Emanuela Šlechty, funkci šéfredaktora vykonával od roku 1949 **Karel Jíše** (1891–1959), který byl v srpnu 1952 zatčen a jeho kompetence převzala ředitelka Šlechtová. Roku 1953 podnik přijal název *Svobodné slovo – Melantrich*. V roce 1959, kdy se vedení KSČ rozhodlo omezit Čs. straně socialistické její obtížně kontrolovatelné finanční zdroje, bylo nakladatelství de iure zrušeno (v důsledku související vnitrostranické krize spáchali v březnu 1960 manželé Šlechtovi sebevraždu). Současně zaniklo i knihkupectví a výstavní síň *Ars*.

Ještě téhož roku však ČSS založila pod názvem deníku *Svobodné slovo* nové nakladatelství s kompetencemi omezenými na politickou osvětu. Ředitelem

podniku byl roku 1960 jmenován **Jaromír Kučera**, kterého o rok později vystřídal **Oldřich Balabán** (1927–1980). Jako šéfredaktor v tomto období krátce působil a z titulu politických funkcí v ČSS jménem nakladatelství vystupoval **Bohuslav Kučera** (1923–2006). V prosinci 1964 podnik formálně změnil statut a stal se hospodářským zařízením ČSS. V dubnu 1968 se nakladatelství a vydavatelství vrátilo k původnímu názvu *Melantrich*. Šéfredaktorem nakladatelství byl v listopadu téhož roku jmenován prozaik **Karel Houba** (1920–1999), který v redakci působil od počátku padesátých let a vedoucí funkci neformálně vykonával již od roku 1960. Po smrti Oldřicha Balabána vedl v letech 1980–1982 celý podnik jako zastupující ředitel právník **Otakar Krouský** (1915–1997) a od února 1982 do roku 1990 **Jiří Krátký** (1927–1995). Dlouholetého šéfredaktora Karla Houbu vystřídal v červenci 1989 **Petr Kovařík** (*1946), který ve funkci setrval do března 1991.

Zásadní změna politických a právních podmínek, k níž došlo na počátku devadesátých let, uvedla i *Melantrich* do období častého střídání vlastníků a vedoucích pracovníků. Prvním polistopadovým ředitelem *Melantrichu* byl k 1. lednu 1990 jmenován dosavadní obchodní náměstek **Milan Nevole** (*1935), který byl však již v listopadu 1990 vedením ČSS odvolán, a funkci převzal **Jan Sýkora**. Roku 1991 se podnik transformoval na akciovou společnost, jejímž ředitelem byl zvolen **Milan Horský**. V prosinci 1992 byl řízením *Melantrichu* pověřen **Jan Bauer** (*1937), který zde již od ledna 1990 zastával funkci obchodního náměstka. Postupné zvyšování výrobních nákladů a současný pokles prodeje deníku *Svobodné slovo* působily podniku již od počátku devadesátých let značné ekonomické problémy, které se jeho vedení pokoušelo řešit vstupem zahraničního kapitálu; případní investoři však neakceptovali těsné spojení firmy s politickou stranou. *Melantrichu* se nepodařilo prosadit ani privatizační projekt budovy na Václavském náměstí. V roce 1993 se majoritním vlastníkem společnosti stala Liberální strana národně sociální (LSNS), která však jako nástupkyně ČSS postupně ztrácela politický vliv. Ředitelem byl jmenován **Ladislav Dvořák** (*1943, do té doby předseda LSNS), kterého v létě 1994 vystřídal **Aleš Kysela**. Funkci šéfredaktora vykonával od dubna 1991 do konce roku 1992 **Karel Sedláček** (*1941), v roce 1993 **Aleš Fuchs** (*1932) a od června 1994 **Petr Žantovský** (*1962). V únoru 1995 převzala 40 % akcií společnost Domeana, majoritním vlastníkem však zůstala LSNS. Téhož roku se majitelem podniku stala nadace Melantrich 1995, zřízená LSNS. V dubnu 1996 *Melantrich* ovládla společnost Chemapol Group, a. s. Činnost nakladatelství v té době řídil manažer **Jiří Míka** (*1951); v září 1996 z funkce šéfredaktora odstoupil **Petr Žantovský**. Od roku 1997 byla vlastníkem podniku opět nadace Melantrich 1995 spravovaná Českou (dříve Liberální) stranou národně sociální; ředitelem byl jmenován **Pavel Gruber** a šéfredaktorem **Petr Himmel** (*1965). Nakladatelství se však od poloviny devadesátých let nevymanilo z vážných ekonomických potíží a krátce po skromných oslavách stého výročí svého založení zaniklo. Poslední knižní tituly *Melantrichu* vyšly s vročením 1999. Tradiční deník, nově pod názvem *Slovo*, v letech 1997–1998 vydávala akciová společnost Svobodné slovo, kterou založily Chemapol a *Melantrich*.

Ve dvacátých letech v redakci nakladatelství pracoval mj. překladatel **Aloys Skoumal**, ve třicátých letech dlouholetý tajemník a redaktor vědeckých publikací **Jan Hertl**, spisovatelé **Jan Čep**, **Egon Hostovský**, **Václav Kaplický**, **Vladimír Neff**, **František Rachlík** (koncem třicátých let ve funkci tajemníka), **Jan Zahradníček** a **Vilém Závada**, na počátku protektorátu též **Kamil Bednář** či **Bohuslav Březovský**. V poválečném období v nakladatelství krátce působil básník **Miloslav Bureš**, dále **Vilém Opatrný**, **Jan Špaček** a **Kamila Značkovská**, v padesátých letech **Věra Adlová**, **Eduard Hodoušek**, **Zorka Chrastinová-Dandová** (později publikující jako **Zorka Dostálová-Dandová**), **Otakar Kovář**, **Josef Špičák**, **Vladimír Thiele**, v šedesátých letech zpočátku pouze **Karel Houba** s **Josefem Špičákem**, v dalších letech a desetiletích postupně přišli **Josef Ferdinand Mölzer**, **Josef Hajný**, **Felipe Serrano**, **O. M. Hartl**, **Marie Petelová**, **Jiří Pavlis** (původně šéfredaktor deníku *Svobodné slovo*, odvolaný z funkce v roce 1970), **Jaroslav Smetana**, **Marek Fikar** aj.

Na grafické podobě publikací *Melantrichu* se v prvních letech jeho nakladatelské činnosti podílel zejména **Josef Lada**, obálky komerčně zaměřené beletrie navrhovali nejčastěji **Václav Čutta** a **A. L. Salač**. Od konce dvacátých let podobu knih *Melantrichu* spoluvytvářeli mj. **František Bílek**, **Josef Čapek**, **Josef Kaplický**, **Václav Mašek**, **František Muzika**, **Ladislav Sutnar**, **Jaroslav Šváb**, **Karel Teige** a **Slavoboj Tusar**. Obálky a ilustrace dále připravovali mj. **František Bidlo**, **Václav Fiala**, **Otakar Fuchs**, **Zdeněk Kratochvíl**, **Alois Moravec**, **Grigorij Musatov**, **Vlastimil Rada**, **Zdenek Seydl**, **Hugo Steiner**, **Otto Stritzko**, **Václav Špála**, **Jindřich Štyrský**, **Karel Teissig**, **František Tichý**, **Vojtěch Tittelbach**, **Toyen**, **Jiří Trnka**, **Karel Vodák** a **Adolf Zábranský**. Od třicátých let se na úpravě publikací výrazně podílel anonymní autorský tým Ateliéru *Melantrich*. V prvním poválečném období se o grafickou úpravu vedle šéfredaktorky **Anny Šlechtové** starali **Otakar Kovář** či **Jiřina Vydrová**, spolupracovali **Karel Dostál**, **Karel Vodák** aj., v šedesátých letech vedle redaktora **Karla Houby** též **Jiří Janeček**, **Zdeněk Jansa**, zpěvák a výtvarník **Jiří Jelínek-Satchmo** (*Melantrichova lidová knižnice*), **Václav Junek**, **Jaroslav Lukavský** (autor loga nakladatelství *Svobodné slovo*), **Milan Skoch**, **Junek Ševčík**, **Jaroslav Šváb** (edice *Živé myšlenky*), **Karel Teissig**, **Miroslav Váša** (edice *Odkazy*), v sedmdesátých a osmdesátých letech dále **Hana Blažejová**, **Libor Fára**, **Miroslav Habr**, **Milan Hegar** (edice *Poezie*), **Michal Houba**, **Vladimír Hübl**, **Antonín Kalcovský**, **Jiřina Klimentová**, **Milan Kopřiva**, **Vlasta Machová**, **Zdeněk Majzner**, **Karel Petrák**, **Zdenek Seydl**, **Jan Solpera**, **Ervín Urban** (edice *Panoráma*), **Rostislav Vaněk** a **Helena Wernischová**, v posledním desetiletí **Pavel Hrach**, **Klára Kolářová**, **Helena Kynclová**, **Magdaléna Martínková**, **Vladimír Nárožník**, **Michal Pelz**, **Roman Řepa**, **Kamila Schüllerová** a **Jan Weber**.

Během své existence vydal *Melantrich* podle vlastních záznamů celkem přibližně 5500 titulů. Roční produkce se ve dvacátých letech pohybovala kolem 30 svazků, ve třicátých letech stoupala, postupně dosáhla 100 titulů a tuto hranici i přesáhla: v roce 1937 zde vyšlo celkem 127 titulů, v roce 1940 téměř 160. Od roku 1942 vycházelo okolo 40 svazků ročně (nepočítaje v to produkci hudebního nakladatelství), ve druhé polovině desetiletí kolem stovky titulů. Po reorganizaci nakladatelské sítě vydalo nakladatelství *Svobodné slovo – Melantrich* v letech 1953–1959 dohromady přibližně 140 titulů, nakladatelství *Svobodné slovo* v letech 1960–1968

Koncem sedmdesátých let zřídil Melantrich v ulici Na Příkopě v Praze první samoobslužné knihkupectví

180 publikací a pod hlavičkou *Melantrichu* v letech 1968–1999 vyšlo 1060 titulů (obvykle 35 ročně, na přelomu osmdesátých a devadesátých let mezi 40 a 50 svazky, v posledních letech mezi 20 a 30 svazky). – Do roku 1948 svěřovalo nakladatelství svou produkci firemním tiskárnám, později spolupracovalo zejména s různými závody podniku Tisk Brno.

Do roku 1910 firma sídlila v Praze – Novém Městě (čp. 1736, dnes Školská ul. č. 12), poté na Novém Městě v čp. 793 (dnes Václavské nám. 36), od roku 1926 též v Praze na Smíchově (čp. 557, Husova č. 20, dnes Drtinova č. 8). Nakladatelství působilo do roku 1959 v budovách podniku v Praze na Smíchově (nejprve v čp. 557, od roku 1938 v čp. 377, Bornova, resp. Jungmannova č. 4, dnes Viktora Huga č. 4), od roku 1959 v paláci Hvězda na Václavském nám., redakce v letech 1959–1963 též v budově ČSS na náměstí Republiky č. 7. Knihkupectví *Melantrich* sídlilo až do roku 1959 na Václavském náměstí č. 36, poté se přestěhovalo do ulice 28. října a roku 1978 do ulice Na Příkopě č. 3. Zde bylo zřízeno jako první samoobslužné knihkupectví v Praze, které v osmdesátých letech rovněž jako první zavedlo nedělní prodej a přestalo respektovat pravidlo tzv. knižních čtvrtků, tedy jediného dne v týdnu, kdy byly do prodeje zařazovány novinky (v polovině devadesátých let provoz knihkupectví nakrátko převzalo nakladatelství *Primus*). Ostravská pobočka *Melantrichu* sídlila v Nádražní ul., brněnská v Hrnčířské ul., později na třídě Vítězství (původně i nyní Masarykova tř.) č. 25/27; v devadesátých letech měl *Melantrich* své prodejny též v Kroměříži, Zlíně, Rožnově pod Radhoštěm, Českých Budějovicích a Českém Krumlově. Malá galerie *Melantrichu* byla otevřena v Jilské č. 14 v Praze na Starém Městě.

Nakladatelská produkce původní *Knihtiskárny národně-sociálního dělnictva* byla pouze příležitostná, nicméně vedle politických projevů představitelů strany (*Řeči říšského poslance Václava Klofáče pronesené na říšské radě v podzimním zasedání r. 1901*) ojedinele nabídla i beletrii (povídky Karla Půlpána či Fráni Šrámka). Také první brožury vydávané pod hlavičkou *Melantrichu* se věnovaly politickým či ekonomickým tématům a sloužily především ke vzdělávání a politické orientaci členů strany. První knižnice nakladatelství souvisely s časopisy: zatímco beletristická **Knihovna Karikatur** (1910) zanikla po prvním vydaném svazku, odborná **Hudební knihovna časopisu Smetana** (1911–1924, 36 sv., red. Zdeněk Nejedlý), formálně vydávaná nákladem časopisu a přinášející zejména separátní otisky z jeho jednotlivých čísel, přetrvala do doby, kdy se podnik začal nakladatelské činnosti věnovat důsledněji. Edice **Besedy**, později označovaná původním podtitulem **Lidovýchvonná knihovna Melantricha** (1920–1924, 26 sv., do sv. 10 red. Petr Zenkl), se soustředila jednak na životopisy významnějších českých, popř. ruských spisovatelů (Josef Černý o Karlu Havlíčkovi Borovském, Marie Gebauerová o Boženě Němcové, Pavel Papáček o N. V. Gogolovi) a jednak na přelomová období národních dějin (Vladimír Klecanda o roce 1620, Karel Híkl o *Českém obrození*). **Lidová univerzita** (1921–1929, 20 sv., red. Cyril Merhout) přinášela publikace z různých společenskovědních i přírodovědných oborů a k edicím zaměřeným na populárně-vzdělávací tituly patřila i knižnice **Pro dítě** (1919–1925, 44 sv., red. Petr Zenkl), zaměřená na odbornou péči o dítě a jeho výchovu.

V beletristických edicích zpočátku výrazně převažovala tvorba zahraničních autorů. Populární próze byla vyhrazena **Románová knihovna Melantricha** (1924–1928, 22 sv., z českých autorů Eduard Rada, Karel Želenský), tituly ženské četby vycházely v **Ilustrované knihovně Hvězdy** (1927–1929, 10 sv.) a koncepčně nevyhraněná zůstala **Sbírka dobrých autorů** (1927–1928, 10 sv., mj. John Galsworthy, z českých autorů Josef Jahoda). Dětská literatura byla v tomto raném období soustředěna do **Knihovny pro mládež** (1920–1922, 8 sv., red. Cyril Merhout), kniha Ernesta Thompsona Setona *Z lesní říše* zůstala jediným svazkem edice **Knihy lesní moudrosti – woodcraftu** (1925, red. Miloš Seifert).

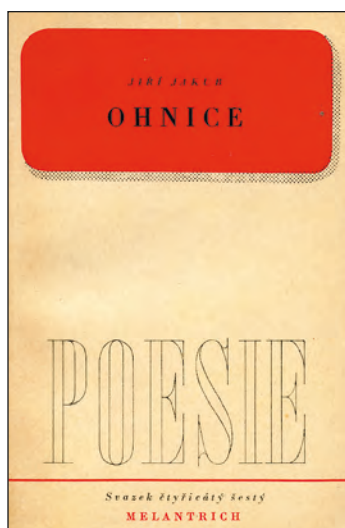
Koncem dvacátých let začalo vedení firmy věnovat knižnímu nakladatelství soustředěnější pozornost a v následujícím desetiletí se stal *Melantrich* jedním z hlavních center beletristické produkce. Ještě před Fučíkovým nástupem vznikla **Melantrichova knižnice** (1928–1934, 81 sv., red. F. X. Šalda), zaměřená na klasickou českou (Vítězslav Hálek, Jan Neruda, Gustav Pflieger Moravský, Karel Sabina), ale zejména světovou literaturu (Honoré de Balzac, Miguel de Cervantes, Charles Dickens, Fjodor Michajlovič Dostojevskij, Henry Fielding, Guy de Maupassant, Edgar Allan Poe, Alexandr Sergejevič Puškin, Lev Nikolajevič Tolstoj aj.), a **Úroda** (podtitul **Sbírka krásné prózy**, 1928–1938, 100 sv., red. František Langer a Jindřich Vodák, od sv. 7 Bedřich Fučík; 2. řada 1948, viz níže), věnovaná literatuře soudobé. Ačkoli i v této knižnici zpočátku převažovaly překlady (mj. Joseph Conrad, John Galsworthy, Margaret Kennedyová, William Somerset Maugham, André Maurois, a zejména nejúspěšnější titul meziválečného *Melantrichu*, román Ericha Marii Remarquy *Na západní frontě klid*), postupně se vyvinula v jednu z nejdůležitějších edic původní české prózy (mj. Božena Benešová, Pavla Buzková, Jan Čep, Jaroslav

Durych, Helena Dvořáková, Egon Hostovský, Benjamin Klička, Karel Konrád, Josef Kopta, Marie Majerová, Jiří Mařánek, Vladimír Neff, František Němec, Vítězslav Nezval, Karel Nový, Ivan Olbracht, Marie Pujmanová, Olga Scheinpflugová, Josef Toman, Emil Vachek, Vladislav Vančura, Jan Weiss).

Ve druhé polovině třicátých let vznikla a jen krátce vycházela novinková řada **Melantrichova laciná knihovna** (1937–1939, 11 sv., mj. díla Jana Čepa, Jaroslava Durycha, Václava Kaplického či Marie Majerové), nová vydání starších melantrišských titulů přinášela **Melantrichova laciná knihovna klasiků** (1939–1941, 50 sv.) a románové předlohy úspěšných českých filmů vycházely v nových vydáních ve speciální edici **Romány, které ožily na plátně** (1939–1941, 7 sv., mj. *Uloupený život* Karla Josefa Beneše či *Panensví* Marie Majerové). Jen dva svazky vyšly roku 1941 v knižnici reedic **Ilustrované romány Melantricha**. Humoristické, detektivní a dobrodružné romány vycházející v týdeníku *Ahoj* tvořily edici melantrišského vydavatelství **Romány Ahoje** (též **Kapesní knihovna obrázkového týdeníku Ahoj**, 1937–1943, 20 sv.), v níž z domácích autorů publikovali mj. Vladimír Peroutka či Fan Vavřincová (*Patsy tropí hloupost*).

Původní básnická tvorba byla soustředěna do edice **Poesie** (1933–1949, 63 sv., red. nejprve Bedřich Fučík, 1939–1944 Antonín Matěj Piša, edice obnovena 1969), v níž publikovali mj. Kamil Bednář, Ivan Blatný, Klement Bochořák, Viktor Fischl, František Halas, Vladimír Holan, František Hrubín, Jiří Orten pod pseud. Jiří Jakub (*Ohnice*), Hanuš Jelínek, Ivan Jelínek, František Nechvátal, Jaroslav Seifert, Milada Součková (mimo edice v *Melantrichu* vydávala též svou prozaickou tvorbu), Vladimír Vokolek, Jan Zahradníček či Vilém Závada); z překladů knižnice nabídla mj. díla Anny Achmatovové, Borise Pasternaka, Rainera Marii Rilka, Paula Valéryho, Mathesiovy překlady *Zpěvy staré Číny* a několik výběrů a antologií. Na počátku protektorátního období vznikla bibliofilská edice **Krásné tisky Melantricha** (1939–1945, 5 sv., mj. Jakub Deml, Vladimír Holan), avšak zvláštní číslované svazky určené sběratelům vydával *Melantrich* i v rámci svých hlavních beletristických edic.

Podstatnou součástí beletristické produkce byly soubory spisů domácích kmenových autorů *Melantrichu* a v menší míře i zahraničních literátů. Některé tyto řady byly zprvu součástí širších beletristických edic nakladatelství (*Melantrichova knižnice*, *Úroda*), některé přešly do *Melantrichu* z jiných nakladatelství a některé naopak jiným podnikům *Melantrich* postoupil (zvláště počátkem padesátých let v souvislosti se zavedením tzv. gestorské organizace nakladatelské činnosti). Rozsáhlejší autorské soubory vydával *Melantrich* v řadách **Spisy Jaroslava Durycha** (1932–1940, 12 sv.; převzaty z nakl. *L. Kuncíř*), **Spisy Vladislava Vančury** (1932–1936, 8 sv.), **Spisy Otokara Březiny** (1933, 3 sv.), **Spisy**

V kmenové edici Poesie vyšla roku 1941 Ohnice Jiřího Ortena

(též **Dílo**) **Boženy Benešové** (1933–1939, 8 sv., po autorčině smrti red. Pavla Buzková), **Spisy Ivana Olbrachta** (1933–1939, 7 sv.), **Spisy Antonína Sovy** (1936–1938, 20 sv., red. Arne Novák), **Sebrané spisy Marie Majerové** (1936–1939, 5 sv.), **Dílo Karla Jaromíra Erbena** (1938–1940, 5 sv., red. Antonín Grund, Jiří Horák a Julius Heidenreich), **Dílo Jakuba Arbesa** (1940–1951, 18 sv., red. Karel Polák; 1954–1981 pokračovaly v *SNKLHU*, resp. >*Odeonu* sv. č. 19–36), **Básnické dílo Josefa Václava Sládka** (1941–1946, 5 sv., red. Albert Vyskočil), z překladové literatury vycházely **Spisy Maxima Gorkého** (1928–1933, 7 sv.), **Spisy Johna Galsworthyho** (1929–1935, 17 sv.), **Spisy Josepha Conrada** (1930–1936, 8 sv.), **Spisy Thomase Manna** (1930–1937, 11 sv., red. Pavel Eisner), **Vybrané spisy Fjodora Michajloviče Dostojevského** (1936–1938, 11 sv.), **Vybrané spisy Alexandra Sergejeviče Puškina** (1936–1938, 3 sv.) a **Vybrané spisy Michaila Jurjeviče Lermontova** (1941–1945, 3 sv.). Mimo edice vyšlo během třicátých let šest románů německého prozaika Jakoba Wassermanna.

Překladové literatuře byly věnovány též specializované edice **Nová ruská knihovna** (1928–1935, 18 sv., red. Bohumil Mathesius) a **Epika** (1936–1941, 18 sv., podtitul **Knihovna světových románů**, red. Jan Čep), přinášející tvorbu především soudobých evropských prozaiků (mj. Georges Bernanos, Raffaele Calzini, Jurij Oleša). V **Melantrichově slovenské knižnici** (1929–1935, 32 sv.) vycházela v originále klasická díla slovenské literatury, ale i slovenské překlady světové prózy (Victor Hugo, Fjodor Michajlovič Dostojevskij, Lev Nikolajevič Tolstoj). Pouhé dva svazky knižnice **Země a světla Východu** (1942–1947, red. Vincenc Lesný) nabídly překlady japonské a čínské beletrie. Ve třicátých letech se *Melantrichu* podařilo soustředit významné překladatele zejména mladší a střední generace (Jan Čep, Václav Černý, Miloš Dvořák, Pavel Eisner, Jarmila Fastrová, Otakar Fischer, Bedřich Fučík, Jitka Fučíková, Miloš Hlávka, Josef Hora, Jindřich Hořejší, Břetislav Hůla, Zdeněk Kalista, Josef Kostohryz, Petr Kříčka, Milada Lesná-Krausová, Pavel Levit, Helena Malířová, Bohumil Mathesius, Břetislav Mencák, Josef Menzel, Pavla Moudrá, Ivan Olbracht, Jaroslav Průšek, Václav Renč, Bohuslav Rovenský, E. A. Saudek, Aloys Skoumal, Zdenka Stehlíková, Karel Svoboda, Zdeněk Šmíd, Bohumil Štěpánek, Bedřich Václavek, Zdeněk Vavřík, Timotheus Vodička, Albert Vyskočil, Jan Zahradníček aj.). V produkci protektorátního období přibývá překladů z němčiny.

Postupně se začal *Melantrich* věnovat i literatuře pro děti a mládež a v letech 1929–1938 vydal šest z devíti dívčích románů dánské autorky Karin Michaëlisové (*Bibi*, *Bibi na cestách*, *Bibi v Československu* ad.). Romány vycházející na pokračování v úspěšném týdeníku pro chlapce tvořily **Knihovnu Malého** (později **Mladého**) **hlasatele** (1936–1940, 14 sv.), v níž se mj. objevily prózy Otakara Batličky, Eduarda Fikera či J. M. Trosky (vl. jm. Jan Matzal), samostatně vycházela řada **Zlatý šíp** (1938–1949, 14 sv.), do níž přispěli mj. Miloš Holas, Jaromír John, Josef Kopta, Marie Majerová (*Robinsonka*) či Karel Nový. Edice **Pokladnice královské** (1939–1947, 4 sv.) byla koncipována jako knižnice základních děl světové literatury pro mládež; vyšly v ní mj. shakespearovské příběhy *Z oříšku královny Mab* v přepravě Evy Vrchlické. Pohádkové příběhy měly být soustředěny do edice **Národní studánka** (1939–1940, 3 sv.), různorodé tituly beletristické a populárně-

-naučné zahrnula knižnice **Pramen četby** (1940–1941, 12 sv., red. František Pražák, 2. řada 1947, viz níže).

V několika edičních řadách vydával *Melantrich* společenskovědní literaturu. Podstatná díla literárněvědná byla zařazena zejména do edice **Výhledy. Knihy zkušeností a úvah** (1929–1935, 20 sv., red. Vilém Mathesius a Jan Blahoslav Kozák), v níž v překladu Bohumila Mathesia poprvé vyšla Šklovského *Teorie prózy*, dále *Eстетika dramatického umění* Otakara Zicha, sborník Pražského lingvistického kroužku *Spisovná čeština a jazyková kultura* (z dalších oborů např. *Základy poznání* Josefa Ludvíka Fischera). Edice **Kritická knihovna** (1936–1937) zanikla po vydání dvou svazků (překlady studií Charlese Augustina Sainte-Beuvea a Paula Claudela), řady autorských spisů vydával *Melantrich* F. X. Šaldovi (**Dílo F. X. Šaldy**, 1934–1941, 11 sv., po autorově smrti red. Bedřich Fučík; převzato z *Aventina*) a Jindřichu Vodákovi (**Kritické dílo Jindřicha Vodáka**, 1941–1953, 5 sv., red. Albert Pražák a Josef Träger). Mimo edice vyšly eseje Petra Dena (vl. jm. Ladislav Radimský) *Tvůrcem snadno a rychle* a jako příležitostný tisk též stať *Petr Den se vadí s českou literaturou*, v roce 1941 zde Jan Mukařovský vydal první dva svazky *Kapitol z české poetiky*. Filozofická i dramatická díla tvořila náplň **Antické knihovny** (1940–1944, 9 sv., red. Jiřina Otáhalová-Popelová). Především edice literárních památek starších období (včetně překladů) byly programem knižnice **Odkaz minulosti české** (1940–1942, 1946–1958, 17 sv.), který koncipovali Arne Novák a Zdeněk Kalista. V ediční řadě, již postupně redigovali Zdeněk Kalista, František Graus a František Heřmanský a která jako jediná z tohoto období přetrvala až do padesátých let, vyšly mj. *Legenda o sv. Kateřině*, *Kosmova kronika* či *Vlastní životopis Karla IV.* Dvěma svazky bylo za protektorátu zahájeno vydávání **Díla Josefa Pekaře** (1941–1942).

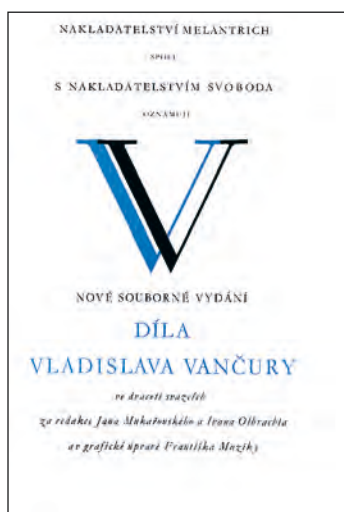
Novějším dějinám byla určena edice **Z války a revoluce** (1928–1957, 17 sv., nová řada 1947–1948 viz níže, red. Jaroslav Werstadt), životopisy významných osobností světových dějin soustředily knižnice **Historica. Knihovna historických životopisů** (též podtitul **Knihovna postav a charakterů**, 1929–1936, 15 sv., red. Bedřich Fučík; mj. Emil Ludwig, André Maurois, Stefan Zweig, Emanuel Chalupný, Otakar Odložilík aj.) a **Lidé a osudy** (též podtitul **Knihy bohatých životů**, 1951–1953, 8 sv.). V letech 1930–1937 vydal v *Melantrichu* Zdeněk Nejedlý čtyři díly podrobné biografie T. G. Masaryka. Nedokončeno zůstalo vydávání **Dějín lidstva od pravěku k dnešku** (1936–1942, 6 sv. z 8 zamýšlených, red. Josef Šusta) a cyklu obrazových publikací **Československo** (1929–1934, red. Cyril Merhout, dokončeny jen díly *Praha* a *Jižní Čechy*). Čtyřsvazkové *Dějiny ženy* vydal v *Melantrichu* počátkem třicátých let Stanislav Kostka Neumann. Edice **Dnešní Orient** (1934–1941, 10 sv.) byla zcela věnována tvorbě cestovatele Aloise Musila. Od roku 1934 začal *Melantrich* naplňovat edici vysokoškolských učebnic a vědecké literatury **Vysokoškolské rukověti** (1934–1949, hlavní red. Miloš Weingart, po jeho smrti v roce 1939 Albert Pražák), v jejichž pěti oborových řadách (spisy právnícké a hospodářské, spisy lékařské, duchovědné, přírodovědné a technické) vyšlo celkem přes 40 svazků. Vedle toho Weingart řídil i podobně členěnou knižnici **Vybrané vědecké rozpravy** (1935–1948, v pěti řadách 20 sv.).

Aktuálním politickým otázkám byla věnována **Knihovna Soboty** (1934–1938, 4 sv., mj. v roce 1938 publikace Jana Slavíka *Německý postup proti Slovanům a jeho*

sudetský agent), jen po jednom svazku stihly vydat edice aktuálních brožur **Dokumenty** (1937, 1 sv.) a **Svět v přerodu** (1939, 1 sv., red. Rudolf Procházka). Základní díla politické literatury, jejichž autoři politiku pojmají jako „vědu a umění“, chtěla představovat **Knihovna politických klasiků** (1940–1942, 3 sv., mj. *Leviathan* Thomase Hobbesse). Zejména po roce 1942 se i v produkci nakladatelství *Melantrich* objevily publikace sloužící nacistické propagandě, šlo ovšem pouze o jednotlivé tituly.

Reprodukce děl českých i světových výtvarných umělců od nejstarších dob do současnosti, doplněné studiiemi současných teoretiků, historiků i umělců, byly obsahem **Sbírký dobrého umění Prameny** (v *Melantrichu* 1935–1943, od roku 1941 v koedici s nakladatelstvím S.V.U. *Mánes*, 55 sv., red. Emil Filla ve spolupráci s Bedřichem Fučíkem a posléze Josefem Trägerem, sv. 51–55 red. František Muzika a Josef Träger). Ve spolupráci s *Mánesem* vydával *Melantrich* v letech 1939–1948 též obrazové publikace o českých výtvarných umělcích. Od druhé poloviny třicátých let se rozvíjela činnost hudebního nakladatelství *Melantrich* (částečně nadále ve spolupráci s knihkupectvím Oldřicha Pazdířka), v jehož produkci převažovaly listy a sešity písní s jednoduchým i orchestrálním doprovodem (edice **Orchestr**, **Popěvky**, **Melantrichova Swing serie**), pravidelně však vycházely též partitury skladeb vážné hudby či výklady oper (**Knihovna hudebních rozborů**).

Beletristickou produkci druhé poloviny čtyřicátých let *Melantrich* soustředil především do pokračujících či obnovených edic. V druhé řadě knihnice **Úroda** (1948, 12 sv.) vyšly mj. prózy Karla Josefa Beneše, Vojtěcha Martínka či Jiřího Muchy, resp. Elizabeth Goudgeové, Grahama Greena či Ericha Marii Remarqu, nová vydání starších titulů zahrnuly edice **Úroda krásné prózy** (1947–1949, 6 sv.) a **Pramen dobré četby** (1948–1949, 3 sv., red. Jan Otokar Fischer a František Nečásek). Dva svazky Halasových překladů díla Adama Mickiewicze přinesla **Nová polská knihovna** (1947, 2 sv.) a ze slovanských literatur čerpala také edice **Duha** (1949, 5 sv.). Mimo edice vyšel roku 1947 román Marcii Davenportové *Údolí rozhodnutí*. Reedicemi předválečných sbírek i novými díly pokračovala až do roku 1949 knihnice **Poesie**. Spíše populárně-naučné zaměření si podržela druhá řada edice **Pramen četby** (1947, 4 sv.). Ruskojazyčná knihnice **Russkaja biblioteka** (1946–1947, 3 sv.) přinesla mj. překlad *Babičky* Boženy Němcové. Až do počátku padesátých let *Melantrich* pokračoval ve vydávání různě koncipovaných řad **Spisů Jakuba Arbesa** a **Kritického díla Jindřicha Vodáka**, v poválečném období vznikly řady **Soubor spisů Egonu Hostovského** (1946, 3 sv.), **Dílo Vladislava Vančury** (1946–1950, 7 sv., č. 2–4, 8–10 a 13, spolu s nakl. *>Svoboda* a *Družstevní práce*, 1 sv. č. 14 samostatně v *Melantrichu*, red. Jan Mukařovský a Ivan Olbracht), **Soubor díla F. X. Šaldy** (1947–1951, 14 sv., red. Jan Mukařovský, Václav Černý, Felix Vodička, Jirí Pistorius; pokračovalo v *>Čs. spisovatelí*, od 1997 v *Torstu*), **Básnické dílo Jaroslava Vrchlického** (1948–1951, 8 sv., hl. red. Albert Pražák, red. Vítězslav Tichý, pokračovalo v *SNKLHU*, viz *>Odeon*), **Sebrané spisy Zdeňka Nejedlého** (1949, 5 sv., red. Václav Pekárek; další sv. v nakl. *>Orbis*, *>Svoboda* aj.) a **Dílo Thomase Manna** (1948–1951, 5 sv.). Mimo edice byla v *Melantrichu* zastoupena tvorba Vladimíra Drnáka, Jarmily Glazarové, Františka Gottlieba, Heleny Hodačové, Roberta

V roce 1946 se Melantrich podílel na zahájení edice Spisů Vladislava Vančury, která však zůstala nedokončena

Konečného, Karla Konráda, Josefa Kopty, Jana Morávka, Františka Nechvátala, Vítězslava Nezvala či Karla Nového, pro děti opakovaně vycházely knihy příhod *Miši Kuličky* od Josefa Menzela (pseud. Jan Vik).

Svou novou řadu, soustředěnou k okolnostem a událostem druhé světové války, zahájila edice **Z války a revoluce** (1947–1948, 4 sv.). Hned prvním svazkem zanikla **Knihovna demokratického socialismu** (1948). Oborově zcela různorodé svazky tvořily náplň knižnic **Svět vědy a práce** (1946–1949, 11 sv., red. Bohumil Trnka, mj. třísvazkové *Dějiny východních Slovanů* Josefa Macůrka) a **Zdroj poučení** (1946–1947, 3 sv., red. Miloslav Kohák). Mimo edice vycházely publikace věnované světovým politickým souvislostem (Otokar Machotka, Karel Moudrý, Eduard Táborský), literární vědě (*Počátky krásné prózy novočeské* Felixe Vodičky, monografie Oldřicha Králíka *Otokar Březina: Logika jeho díla*) i jazykovědě (zejména dvoudílná *Mluvnice*

spisovné češtiny Františka Trávníčka). Některé beletristické, odborné i populárně-naučné publikace byly vydávány s označením **Kmen**, vyjadřujícím příslušnost *Melantrichu* ke stejnojmennému sdružení nakladatelských podniků (zaniklo 1949).

Po únoru 1948 se ediční koncepce postupně přizpůsobila dobovým ideologickým a estetickým normám a administrativně zpřísněným podmínkám nakladatelské práce. Z produkce *Melantrichu* počátkem padesátých let mizí soudobá původní tvorba a česká literatura je zastoupena v mezích možností koncepčně editovanou tvorbou 19. a přelomu 20. století (Vítězslav Hálek, Antonín Sova, Karolina Světlá). Již vycházející řady Spisů v tomto období doplňují nová vydání jednotlivých svazků **Díla Zikmunda Wintera** (původně v letech 1956–1958 8 sv. v nakl. *Kvasnička a Hampl*, v *Melantrichu* 1949–1952 reedice a navíc sv. 9) a nakladatelství se podílí též na rozsáhlém souboru **Aloise Jiráska Odkaz národu** (zde v letech 1950–1952, též *>Naše vojsko*, *>Orbis*, *>Práce*, *SNKLHU*, resp. *>Odeon* aj.). Výběr přeložených titulů se však musel omezit na světovou klasiku (Honoré de Balzac, Charles Dickens, Victor Hugo, též Dumasovi *Tři mušketýři*), ale zejména na soudobou beletrii či vzpomínkovou literaturu ze zemí sovětského bloku (mj. Paša Angelinová: *Lidé kolchozních polí*). Jedním svazkem *Melantrich* přispěl do ediční řady **Divadlo lidu**, kterou v roce 1949 převzal ze *>Svobody*, avšak ještě téhož roku ji předal družstvu *>Umění lidu*. Vedle propagandistických publikací přeložených i původních (Karel Beran se v knize *Před soudem lidu* zabývá procesem s posléze popravenou bývalou poslankyní ČSNS Miladou Horákovou) vznikla ještě biografická edice **Roky** (1952–1953, 2 sv., red. Miloslav Novotný) a edice **Český Slavín** (1953, 2 sv., red. Josef Träger), která nabídla výběr z díla Josefa Václava Friče a soubor životopisů

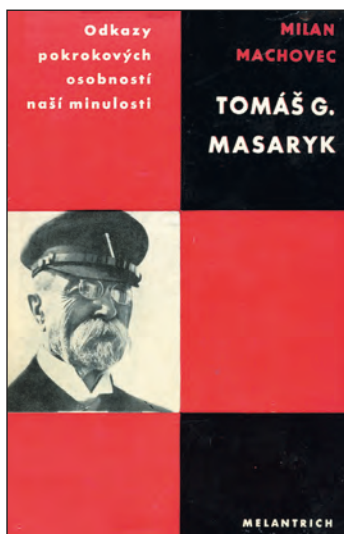
literátů 19. století z pera Jana Erazima Sojky. Mimo edice vyšel v roce 1950 první díl *Dějiny slovenské literatury* Alberta Pražáka. V letech 1954–1956 se nakladatelství podílelo na edici **Hesla z Velké sovětské encyklopedie** (zjištěno 9 sv., další vycházely ve *Státním nakladatelství politické literatury*, viz >*Svoboda*).

Po roce 1953 v produkci nakladatelství *Svobodné slovo* – *Melantrich* převážily překlady propagandistických publikací, soustředěných na historicko-politické souvislosti a důsledky druhé světové války, na tzv. americký imperialismus, na třídní rozpory soudobého světa a konečně na politickou situaci v rozvojových zemích včetně dějin tzv. národně-osvobozovacích bojů. Podobná témata zpracovává i zprvu ojedinele, poté soustavněji vydávaná překladová beletrie, vybíraná obvykle z literatur východních zemí či z tvorby západoevropských autorů, jejichž dílo umožňovalo politicky žádoucí interpretace. V roce 1956 poprvé vychází později několikrát reeditovaný *Deník Anne Frankové* a v následujících letech se příležitostně objevují čtenářsky přitažliví autoři (Ray Bradbury, Ernest Hemingway, Erich Maria Remarque). Jen zřídka je v tomto období zastoupena nová česká beletrie (Karel Houba, Josef Kopta, Jarmila Loukotková, Leontina Mašínová, Anna Sedlmayerová), příležitostně vycházejí výběry z děl klasiků (Jaroslav Vrchlický, Julius Zeyer) a pozoruhodné edice starší české literatury (Komenského *Labyrint světa a ráj srdce*, *Středověké písně cechu žákovského* aj.). Součástí stále zřetelnější ediční koncepce se stávaly cestopisné reportáže (Jindřich Lion, Jiří Marek, Emanuel Šlechta), herecké vzpomínky (Jaroslav Vojta, Václav Vydra st.), sondy do dějin hudby (několikrát vydaná kronika Karla Kovala *Mozart v Praze*) a životopisné práce a dokumenty (Karel Janský o Karlu Hynku Máchovi). V šedesátých letech se nakladatelství *Svobodné slovo* pokoušelo rozšířit domácí autorské zázemí, avšak nepříliš úspěšně (mj. Pavel Hejman, Olga Scheinpflugová, Jiří Žák, alespoň jedním titulem jsou zastoupeni Otakar Černoch, Helena Dvořáková, Ludmila Freiová, Karel Nový, Josef Škvorecký, Jiří Vosáhlo aj.). Také ediční program překladové beletrie byl poznamenán gestorským systémem, který přednostní právo výběru garantoval jiným nakladatelstvím (zejména >*Odeonu* a *Světlu sovětlů*, resp. >*Lidovému nakladatelství*). V produkci převažovala německá beletrie (Werner Steinberg, Hans Richter Werner, výbor z díla Bertolta Brechta), v menší míře se objevovaly překlady z ruštiny, angličtiny a francouzštiny.

Z volné řady propagandistických příruček pro členy a pracovníky ČSS se vyvinula **Základní politická knižnice** (1961–1968, 13 sv.), nabízející povětšinou tendenční výklad kapitol ze světových i československých dějin, na niž posléze navázala **Politická knižnice** (1969–1987, 14 sv.). Přímá politická propaganda však během šedesátých let částečně ustoupila publicistice z oblastí ekonomie, marxistického výkladu dějin a práva apod. Především k sociologickým (ale též filozofickým,

Také Melantrich přispěl v padesátých letech k rozvoji propagandistické literatury

Edice Odkazy pokrokových osobností naší minulosti

historii. Několik monografií zde publikovali František Buriánek, Josef Johanides, Jarmila Mourková a Štěpán Vlašín, jedním titulem přispěli mj. Bohuš Balajka, Jaroslava Janáčková, Milan Jankovič, Jaroslav Med, Jiří Opelík aj. Některé práce byly věnovány výtvarnému umění (mj. Čestmír Berka o Emilu Fillovi, Zora Dvořáková). V šedesátých letech edici doprovázela volná řada útlých, tzv. zvláštních tisků (obvykle novoročenky s tematicky či osobnostně koncipovaným výběrem myšlenek autorit českých dějin, mj. Jana Nerudy či F. X. Šaldy).

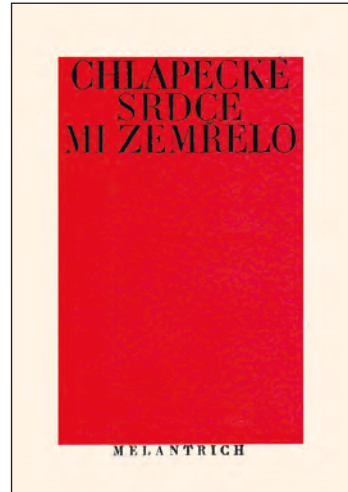
Obnovený *Melantrich* se koncem šedesátých let s navazujícím číslováním vrátil k prestižní edici *Poesie* (1969–1996, 98 sv., č. 64–161, red. Karel Houba). Její program, poznamenaný limity normalizačního období, vyvažoval významnější ediční počiny sbírkami režimem preferovaných autorů (Ilja Bart, Karel Boušek, Donát Šajner). Do konce osmdesátých let zde publikovali mj. Stanislav Augusta, Antonín Bartušek, Petr Cincibuch, Václav Hons, Miloš Horanský, Jiří Karen, František Nечvátal, Jaromír Pelc, Josef Sadílek, Petr Skarlant, Jiří Suchý, Karel Sýs či Rudolf Žák. Z pozůstalosti autorů byly připraveny básnické výběry Václava Hraběte (*Blues v modré a bílé*, 1977, ed. Jaromír Pelc) a Soni Kociánové. Po listopadu 1989 zde vyšly mj. sbírky Jaromíra Hořce, Zdeňka Rotrekla či Miloše Vacíka. Mezi tematicky koncipovanými soubory vyniká výběr z tvorby předčasně zemřelých básníků *Chlapecké srdce mi zemřelo* (1985, ed. Vlastimil Maršíček, zastoupen mj. Karel Hynek). V menší míře edice zahrnovala i různorodý výběr překladové poezie (Jevgenij Jevtušenko, Semjon Isaakovič Kirsanov, Jannis Ritsos, Tadeusz Różewicz, Jože Udovič, Franz Wurm).

Koncem šedesátých let se chtěl *Melantrich* přihlásit k autorům, kteří za první republiky vytvářeli jeho umělecký kredit (v roce 1969 zde např. vyšel Hostovského

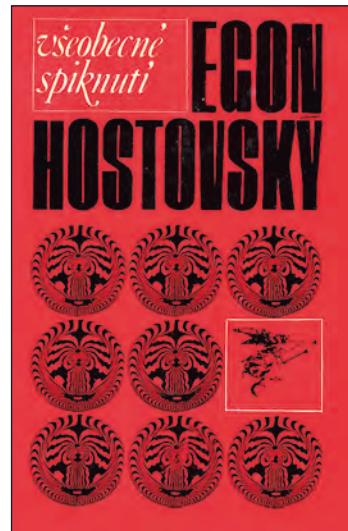
psychologickým a ekonomickým) otázkám soudobé české společnosti byla zaměřena edice *Živé myšlenky* (1961–1972, 21 sv. č. 1–20, 23, red. Karel Houba), v níž publikovali mj. Egon Bondy (pod vl. jm. Zbyněk Fišer), Karel Mácha, Zdeněk Mlynář, Jiří Pavlis či Radoslav Selucký. V témže období nakladatelství zahájilo svou profilovou edici **Odkazy pokrokových osobností naší minulosti** (1961–1991, 94 sv., řídila ediční rada, výk. red. Josef Špičák, od 1986 Karel Houba, ve sv. č. 94 edice označena jako **Odkazy osobností naší minulosti**, na vydání sv. č. 95 se v roce 1995 *Melantrich* pouze podílel), která přinášela biografické studie obvykle doplňované ukázkami z díla či dokumentační přílohou. Vedle osobností politických dějin (od Břetislava I. přes Jiřího z Poděbrad, Jana Husa, Jana Žižku po T. G. Masaryka, přispěli mj. Josef Macek, Milan Machovec, Josef Polišenský, František Šmahel) se edice soustředila zejména na literární

exilový román *Všeobecné spiknutí*), a k meziválečnému *Melantrichu* odkazovala i prozaická **Melantrichova lidová knižnice** (1969–1971, 6 sv., mj. Karel Josef Beneš, Miloš Václav Kratochvíl, Jan Morávek). V politických podmínkách normalizačního období však bylo možné podobné záměry naplnit jen částečně. Nadále zde ve směs mimo ediční řady vycházely prózy Josefa Haise Týneckého, Josefa Kopty, Jana Morávka, Olgy Scheinpflugové, z autorů střední generace Karla Houby či Jarmily Loukotkové a nově se mezi autory *Melantrichu* objevují Martin Bezouška, Ilona Borská, Zdena Frýbová, Ladislav Fuks, Iva Hercíková, Ilja Hurník, Marcel Kabát st., Vladimír Klevis, Vladimír Páral, Ladislav Pecháček, Vladimír Přibský, Alžběta Šerberová a Ludmila Vaňková. Koncem osmdesátých let byla tato část produkce formálně soustředěna do nečíslované řady **Česká próza** (1987–1998, pravděpodobně 60 sv., v roce 1998 pod názvem **Edice české prózy**), v níž vedle četných reedic (Adolf Branald, František Kožík, Josef Nesvadba, Vladimír Páral) vyšly novinky Ireny Douskové, Miroslava Holuba, Petra Kovaříka, Jiřího Muchy, Romana Ráže, Marie Šulcové a po listopadu 1989 též doma dosud nevydané prózy Viktora Fischla, Miloslavy Holubové, Egona Hostovského, Bohumila Hrabala, Evy Kantůrkové aj. Do programu edice byly zařazeny i memoáry Ladislava Fukse *Moje zrcadlo* (ed. Jiří Tušl).

Evropské a severoamerické literatuře (původně zejména meziválečného období) byla věnována edice **Panoráma** (1968–1993, 87 sv., red. Karel Houba). Převažovaly v ní překlady z němčiny (Heinrich Böll, Erich Maria Remarque, Johannes Mario Simmel), angličtiny (Pearl Bucková, Joseph Conrad, Aldous Huxley), ruštiny (Ivan Bunin, Leonid Leonov) a francouzštiny (René Clair, André Maurois, Robert Merle, Elsa Trioletová), v menší míře se objevovaly překlady z italštiny a z východoevropských literatur. Různorodý výběr světové literatury však souběžně vycházel i mimo edice, od poloviny osmdesátých let pak v rámci volné řady **Světová próza** (1985–1998, zjištěno 53 sv., v roce 1998 pod názvem **Edice světové prózy**), do níž byla zařazena díla mj. Trumana Capoteho, Normana Mailera, J. M. Simmela, Irwinga Stonea, Henryka Sienkiewicze, v devadesátých letech

Edice Poesie

Exilový román Egona Hostovského *Všeobecné spiknutí* vyšel česky poprvé v *Melantrichu* roku 1969; až o čtyři roky později jej v exilu vydali manželé Škvorečtí

Edice Panoráma

Edice Humor do kapsy

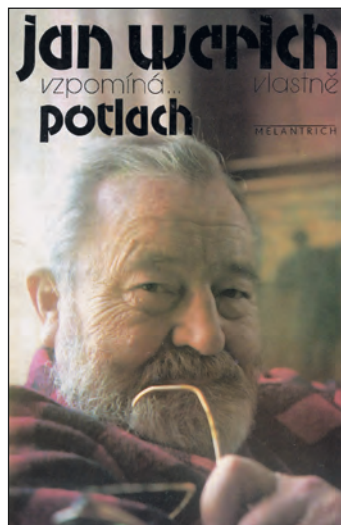
Stephena Kinga aj. Jediným svazkem vydaným v roce 1989 zanikla edice **Slovenská próza**.

Detektivnímu žánru byla vyhrazena knižnice **Gong** (1969–1997, 68 sv.), v níž vycházely romány autorů českých (mj. Karel Dobeš, Eduard Fiker, Oldřich Kosek, Pavel Kraus) i světových (Erle Stanley Gardner, Peter Cheyney, Agatha Christie, Sébastien Japrisot, Günther Prodöhl, Georges Simenon, Mika Waltari). Humoristickou literaturu soustředila edice **Humor do kapsy** (1969–1991, 36 sv.), zahrnující jak beletrii (Zdeněk Jirotka, Zdeněk Svěrák a Ladislav Smoljak, Miloslav Šimek a Jiří Grossmann, Jaroslav Žák), tak herecké, muzikantské a lékařské vzpomínky (Bohumil Bezouška, Karel Effa, Ljuba Hermanová, Svatopluk Káš), na nichž autorsky spolupracovali Petr Hořec či Ondřej Suchý. Jen krátce existovala edice **Melantrich dětem** (1994–1995, 3 sv.). Volnou řadu rozsáhlejších hereckých pamětí rozšířily knihy Vladimíra Hlavatého, Karla Högera, Jaroslava Marvana a zejména Jana Wericha (*Jan Werich vzpomíná... vlastně potlach*, 1982); zamýšlená edice **Vavřín** však založena nebyla. Z divadelního prostředí vycházela vedle příležitostných mimoedičně vydávaných titulů (Otokar Brůna, Miroslav Horníček) také historicko-teoretická edice **Estetika divadelní a filmové tvorby** (1986–1990, 6 sv., red. Karel Houba, vyšly zde mj. práce Jana Císaře, Františka Černého a Milana Lukeše). V devadesátých letech vznikla edice **Memoáry** (1991–1997, pravděpodobně 20 sv., v roce 1997 s upraveným názvem **Životopisy a memoáry**), v níž vedle vzpomínek, popř. biografii herců a umělců (Svatopluk Beneš, Adolf Branald, Jarmila Novotná, Oldřich Nový, Mia Farrow, Jean Marais) vycházely též paměti a připomínky osobností politických dějin (Prokop Drtina, publikace Jožky Pejskara *Útěky železnou oponou* aj.). Na pouhé dva svazky se omezila řada **Vybraných spisů TGM** (1990–1991), z **Díla Bedřicha Fučíka** vyšly v *Melantrichu* čtyři svazky (1992–1998, sv. 1, 3–5; sv. 2, 6 a doplňkový svazek vydala v letech 2002–2006 *Triáda*).

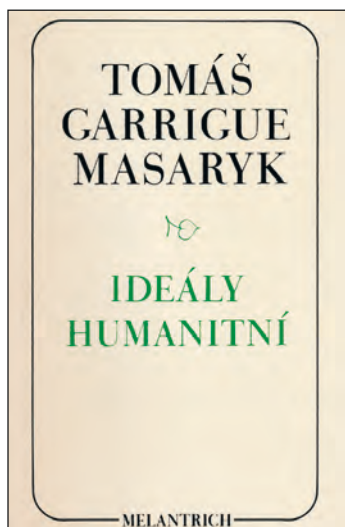
Dvě knihy statí T. G. Masaryka zahájily na konci šedesátých let profilovou edici **České myšlení** (1968–1993, 1997–1998, 19 sv., red. Karel Houba), jejíž další koncepci – a především výběr autorů – však ovlivnila dobová politická situace. I za

těchto podmínek se redakci alespoň částečně dařilo naplňovat záměr edice, tedy zprostředkovávat díla autorů, kteří svými myšlenkami významně ovlivňovali, popřípadě přesahovali svou dobu. Jednotlivé svazky sledovaly vývoj od humanismu přes národní obrození (vedle souboru *Obrození národa* též stati Karla Havlíčka Borovského či Františka Palackého) a přelom století až po meziválečné období. Řada svazků byla věnována esejům a úvahám významných literátů: vedle *Skrytých dějin* Otokara Březiny zde vyšly výběry textů Jana Nerudy a ostatních májovců i navazující lumírovské generace, dále Stanislava Kostky Neumanna, F. X. Šaldy a Zdeňka Nejedlého; na svazek mapující literární esejistiku přelomu století (*Experimenty*) navázala publikace Jiřího Opelíka *Lehký harcovník*, zabývající se desátými a dvacátými lety 20. století. Po roce 1989 byly do edice zařazeny mj. po léta nevydávané texty Karla Čapka *O věcech obecných čili Zóon politikon*. V nové podobě a se zaměřením na aktuální esejistiku (Jaroslav Boček, Petr Milén) byla edice roku 1997 po krátké přestávce obnovena, vyjít však stihly již pouze dva svazky. Analogicky byla koncipována knižnice **Světové myšlení** (1970–1975, 5 sv.), která však navzdory snaze redakce vystříhat se politicky kontroverzních titulů zanikla po pouhých pěti různorodých svazcích (mj. Alexandr Ivanovič Gercen, Johan Huizinga, Adam Mickiewicz). Jednotlivými kapitolami z různých fází národních dějin se zabývali autoři sešitové edice **Slovo k historii** (1985–1995, 39 sv., mj. Petr Čornej, Antonín Klimek, Jiří Kořalka, Milan Otáhal, Jaroslav Pánek, František Šmahel, v roce 1988 Jan Galandauer o TGM). Osobnostem a tématům světových dějin byla věnována populárněji koncipovaná edice výhradně přeložených prací **Historie a fakta** (1995–1999, 10 sv.), zamýšlená řada rozsáhlých studií věnovaných českým dějinám **Historia bohemia** (1998) zůstala nakonec u jediného svazku (Josef Žemlička: *Století posledních Přemyslovců*). Mimo edice vyšel již v prosinci 1989 – v Československu poprvé – Hvižďalův rozhovor s Václavem Havlem *Dálkový výslech*, což byl ovšem jeden z posledních ekonomických úspěchů nakladatelství.

V souvislosti s četnými personálními změnami ve vedení podniku v druhé polovině devadesátých let zahájil *Melantrich* několik dalších edic, které však vesměs zanikly dříve, než se stačily jakkoli profilovat. Publicistika zřejmě měla převažovat v edicích **Aréna** (1995, 2 sv.) a **Fakta** (1997, 1 sv.), historickou a biografickou prózu měla soustředit edice **LEV – Lidová edice výjimečných** (1995, 2 sv.) a životním osudům významných žen se měla věnovat knižnice **Sophia /život, dílo, doba/** (1998, 1 sv.). Edice **Interview** (1997, 1 sv.) představila hudební skupinu Yo-Yo band a navazující řada **Rozhovory** (1998, 1 sv.) spisovatelku Ivu Pekárkovou. V letech 1994–1995 *Melantrich* zprostředkoval vydání dvou titulů nadace **Tereziánská iniciativa**.

K nejžádanějším titulům Melantrichu patřily memoáry Jana Wericha, poprvé vydané roku 1982

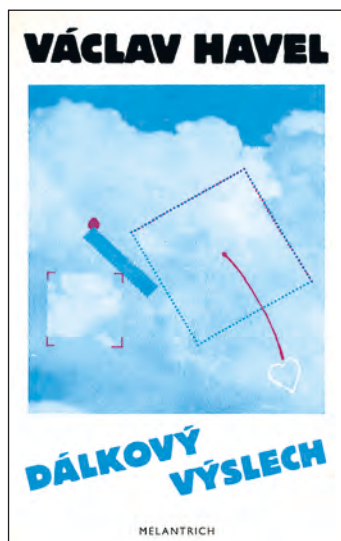
Edice České
myšlení

Sešitová edice
Slovo k historii

Náklady beletrie v meziválečném období dosahovaly v součtu jednotlivých vydání úspěšných titulů až několika desítek tisíc, náklad Remarquova románu *Na západní frontě klid* dosáhl 100 000 výtisků. V poúnorovém období se do výše nákladů promítly ideové i hospodářské limity (příděl papíru omezoval náklad i čtenářsky atraktivních titulů). V padesátých letech vycházela beletrie v nákladu 5000–10 000 výtisků, politická literatura kolem 3000 výtisků. Náklady publikací obnoveného *Melantrichu* po roce 1969 odpovídaly předpokládanému zájmu čtenářů. Ve vyšších nákladech kolem 50 000 vycházela próza: z českých autorů zejména díla Ludmily Vaňkové, z překladové literatury E. M. Remarqu, v nákladech do 5000 výtisků se tiskly překlady z východoevropských literatur zařazené do edice *Panoráma*. Knihy z edice *Poesie* vycházely v nákladu pod 1000 výtisků, jen v některých případech dosáhly počtu několika tisíc. Tituly oddechových edic *Gong* a *Humor do kapsy* byly vydávány obvykle v nákladech 30 000–50 000, detektivky Agathy Christie až 90 000 a Georgese Simenona až 100 000 výtisků, soubor povídek Miloslava Šimka, Jiřího Grossmanna a Jiřího Krampola *Besídka bývalých žáků zvláštní školy* dosáhl nákladu 140 000 výtisků. Tituly *Melantrichovy lidové knihnice* uvádějí náklad 40 000 výtisků. Knihy z edic *Živé myšlenky* a *České myšlení* vycházely v nákladu 2000–5000, oba masarykovské svazky (*Česká otázka* a *Ideály humanitní*) vyšly koncem šedesátých let v nákladu 35 000 výtisků. Náklad monografií z řady *Odkazy pokrokových osobností naší minulosti* se pohyboval mezi 1200 a 4000 výtisků, masarykovská biografie Milana Machovce dosáhla ve dvou vydáních během jednoho roku 74 000 výtisků. Rozhovor s Václavem Havlem *Dálkový výslech* vyšel na přelomu let 1989 a 1990 ve dvou vydáních v celkovém nákladu 200 000 výtisků.

Od roku 1907 až do května 1945 v *Melantrichu* vycházel deník *České slovo* (v letech 1935–1944 brněnské vydání s tit. *Moravské slovo*); v květnu 1945 list vyšel pod názvem *Osvobozené České slovo*, posléze *Česká pravda*, a od 16. května 1945 nesl

název *Svobodné slovo* (v letech 1948–1952 v Brně s tit. *Nová politika*). V poválečném období deník vydávala jako svůj stranický list Čs. strana socialistická; souvislost s *Melantrichem* byla v tirážích deníku i dalších stranických periodik vyjadřována různě, proměnlivě a nepravidelně (v letech 1950–1951 a 1992–1996 deník vydával přímo *Melantrich*); od roku 1997 list pod názvem *Slovo* vydávala vlastníky *Melantrichu* zřízená akciová společnost Svobodné slovo, a to již bez souvislosti s nástupnickými organizacemi ČSS (po další několikeré změně vlastníků deník definitivně zanikl v roce 2001 začleněním do skupiny Deníků Bohemia). Pod původním názvem *České slovo* vycházel v Mnichově v letech 1955–1990 exilový měsíčník blízký okruhu představitelů a sympatizantů předúnorové národněsocialistické strany. – Přestože mezi časopisy *Melantrichu* od počátku nechyběla odborně zaměřená periodika (muzikologický časopis *Smetana*, 1910–1927; *Naše věda*, 1914–1950), většinou měly jeho časopisy zábavný a oddechový (a tedy komerční) charakter. Bohatým obrazovým doprovodem a řadou románů na pokračování si získal čtenáře *Pražský ilustrovaný zpravodaj* (1920–1945, dlouhodobě redigoval Jan Morávek), povídky převažovaly v týdeníku *Ahoj na neděli* (1935–1943, red. Vladimír Peroutka). Ženám různých sociálních vrstev byly určeny *Hvězda československých paní a dívek* (1925–1945) a *Eva* (1928–1943), k nejúspěšnějším listům patřil týdeník pro chlapce *Mladý hlasatel* (1935–1941, pův. s tit. *Malý hlasatel*, red. Karel Bureš a Jaroslav Foglar). Od roku 1933 *Melantrich* vydával *Listy pro umění a kritiku* (do 1937) a vydavatelsky zajišťoval další periodika: od roku 1934 se stal spoluvydavatelem *Šaldova zápisníku* (spolu s Otto Girgalem, do 1937), vydával časopis Pražského lingvistického kroužku *Slovo a slovesnost* (1935–1952, poté v *Nakladatelství ČSAI*), měsíčník Spolku slovenských spisovatelův *Slovenské smery umelecké a kritické* (1933–1935) a revui Společnosti pro kulturní a hospodářské styky se SSSR *Praha–Moskva* (1936–1938). V *Melantrichu* vycházel také poslední, 66. ročník časopisu *Lumír* (1939/40). Na nakladatelský čtrnáctideník *Hovory o knihách* (1937–1939, red. Václav Kaplický) měly navázat *Hovory o kultuře* v redakci Karla Konráda, jejichž vydávání již ovšem nebylo povoleno. Dobrodružnou literaturu přinášel sešitový románový týdeník, resp. čtrnáctideník *Rozruch / Romány vzrušené chvíle/* (1937–1944, 285 sv., odp. red. Karel Nosek, od sv. 9 Eduard Fiker), sešitová edice pro čtenářky *Besedy Hvězdy* (1940) zanikla po druhém svazku. Od října 1942 do května 1945 v *Melantrichu* vycházel kolaborantský měsíčník *Přítomnost*, pouze grafickou úpravou a ročníkováním navazující na list téhož názvu vydávaný v letech 1924–1939 Ferdinandem Peroutkou. Po válce vydával *Melantrich* čtvrtletník pro umění a filozofii *Listy* (1946–1948, red. Jindřich Chalupecký, roč. 2 s Janem

Melantrišské vydání Dálkového výsledku z prosince 1989 bylo po dvaceti letech první knihou Václava Havla, která oficiálně vyšla na československém území

melantrich@seznam.cz

Grossmanem) a krátce též list pro kulturní otázky *Var* (1948–1949) s edicí **Knihovnička Varu** (1948–1949, 3 sv., red. Václav Pekárek), jež potom pokračovala v nakl. >Čs. spisovatel. Od padesátých let se *Melantrich* jako účelové zařízení ČSS vedle stranického deníku *Svobodné slovo* podílel též na vydávání čtrnáctideníku *Socialistický směr*. Na tradici magazínů, které již ve třicátých a čtyřicátých letech doprovázely melantrišské časopisy a edice (*Magazín Melantricha*, *Magazín Mileny*, *Magazín Pramene*), navázal v druhé polovině šedesátých let magazín *Slovo* (1966–1969, uváděn též jako *Magazín Svobodného slova*). O kvalitní autorské zázemí se opíral společensko-politický týdeník *Zítřek* (1968–1969), který však byl hned na počátku normalizace zastaven; obnoven byl až v roce 1990 pod názvem stranického listu předúnorového období *Svobodný zítřek*. Tradici oddechových týdeníků *Melantrichu* včetně volné řady románů na pokračování připomněl *Ahoj na sobotu* (1969–1993, mimo *Melantrich* až do 1996). V roce 1990 se *Melantrich* ujal vydávání exilového čtvrtletníku *Svědectví* (1990–1992), který od roku 1956 v New Yorku a v Paříži vydával a redigoval Pavel Tigrid. Na počátku devadesátých let *Melantrich* ještě vydával interní stranický časopis *České slovo* (1990–1993) a až do roku 1996 měsíčník *Nový byt*.

V letech 1932–1937 *Melantrich* vyhlašoval literární ceny za původní básnické a prozaické dílo. Vedle toho ve třicátých a čtyřicátých letech příležitostně vypisoval soutěže, jež měly podporovat vznik nových původních děl (v soutěži pro autory literatury pro děti v roce 1934 uspěl mj. začínající prozaik Jaroslav Foglar). Tradice nakladatelských výročních cen byla obnovena v letech 1980–1989.

EDIČNÍ ŘADY

Knihovna Karikatur (1910); Hudební knihovna časopisu Smetana (1911–1924); Pro dítě (1919–1925); Knihovnička Ženského slova (1920–1921); Knihovna pro mládež (1920–1922); Besedy (později Lidovychovná knihovna Melantricha 1920–1924); Knihovna sociálních otázek (1921–1925); Lidová universita (1921–1929); Život a vzdělání (1922–1924); Románová knihovna Melantricha (1924–1928); Knihy lesní moudrosti – woodcraftu (1925); Sběrka dobrých autorů (1927–1928); Ilustrovaná knihovna Hvězdy (1927–1929); Melantrichova knižnice (1928–1934); Nová ruská knihovna (1928–1935); Z války a revoluce (1928–1937, 1947–1948); Úroda (1928–1938, 1948); Melantrichova slovenská knižnice (1929–1935); Výhledy (1929–1935); Historica (1929–1936); Lidé a osudy (1931–1933); Ruční práce Evy (1931–1944, od 1933 jako Příručky Evy); Poesie (1935–1949); Knihovna Soboty (1934–1938); Dnešní Orient (1934–1941); Vysokoškolské rukověti (1934–1949); Prameny – sbírka dobrého umění (1935–1945); Vybrané vědecké rozpravy (1935–1948); Kritická knihovna (1936–1937); Knihovna Sociálních problémů (1936–1938); Knihovna Malého hlasatele (1936–1940, od 1936 jako Knihovna Mladého hlasatele); Epika (1936–1941); Příručky pro ošetřování nemocných a pomocné obory (1936–1947); Dokumenty (1937); Slovenský archiv (1937); Knihovna hudebních rozborů (1937–1938); Melantrichova laciná knihovna (1937–1939); Romány Ahoje (též jako Kapesní knihovna obrázkového týdeníku Ahoj, 1937–1945); Zlatý šíp (1938–1949); Svět v přerodu (1939); Národní studánka (1939–1940); Melantrichova laciná knihovna klasiků (1939–1941); Romány, které ožily na plátně (1939–1941); Melantrišské příručky pro právní praxi (1939–1943); Krásné tisky Melantricha (1939–1945); Pokladnice královské (1939–1947); Pramen četby (1940–1941, 1947); Knihovna politických klasiků (1940–1942); Antická knihovna (1940–1944); Knihovna mladé ženy (1940–1944); Odkaz minulosti české (1940–1958); Ilustrované romány

Melantricha (1941); Knihovna tělesné výchovy (1941–1944); Země a světla Východu (1942–1947); Russkaja biblioteka (1946–1947); Zdroj poučení (1946–1947); Svět vědy a práce (1946–1949); Nová polská knihovna (1947); Úroda krásné prózy (1947–1949); Knihovna demokratického socialismu (1948); Sportovní knihovna Svobodného slova (1948); Knihovnička Varu (1948–1949); Pramen dobré četby (1948–1949); Příručky Mileny (1948–1949); Divadlo lidu (1949); Duha (1949); Politická knižnice Socialistického směru (1952); Roky (1952–1953); Český Slavín (1953); Hesla z Velké sovětské encyklopedie (1954–1956); Základní politická knižnice (1961–1968); Živé myšlenky (1961–1972); Odkazy pokrokových osobností naší minulosti (1961–1991); Panoráma (1968–1993); České myšlení (1968–1993, 1997–1998); Melantrichova lidová knižnice (1969–1971); Politická knižnice (1969–1987); Humor do kapsy (1969–1991); Poesie (1969–1996); Gong (1969–1997); Světové myšlení (1970–1975); Slovo k historii (1985–1995); Světová próza (1985–1998, 1998 jako Edice světové prózy); Estetika divadelní a filmové tvorby (1986–1990); Česká próza (1987–1998, 1998 jako Edice české prózy); Nový svět (1988); Slovenská próza (1989); Memoáry (1991–1997, 1997 jako Životopisy a memoáry); Melantrich dětem (1994–1995); Tereziňská iniciativa (1994–1995); Aréna (1995); LEV – Lidová edice výjimečných (1995); Historie a fakta (1995–1999); Fakta (1997); Interview (1997); Historia bohemia (1998); Rozhovory (1998); Sophia /život, dílo, doba/ (1998).

SOUBORNÁ VYDÁNÍ

Spisy menší Zdeňka Nejedlého (1921–1922); Spisy Maxima Gorkého (1928–1933); Spisy Johana Galsworthyho (1929–1935); Spisy Josepha Conrada (1930–1936); Spisy Thomase Manna (1930–1937); Spisy Vladislava Vančury (1932–1936); Spisy Jaroslava Durycha (1932–1940); Spisy Otokara Březiny (1933); Spisy Boženy Benešové (též jako Dílo Boženy Benešové, 1933–1939); Spisy Ivana Olbrachta (1933–1939); Dílo F. X. Šaldy (1934–1941); Vybrané spisy F. M. Dostojevského (1936–1938); Vybrané spisy A. S. Puškina (1936–1938); Spisy Antonína Sovy (1936–1938); Sebrané spisy Marie Majerové (1936–1939); Dílo Karla Jaromíra Erbena (1938–1940); Dílo Jakuba Arbesa (1940–1951); Dílo Josefa Pekaře (1941–1942); Vybrané spisy M. J. Lermontova (1941–1945); Básnické dílo J. V. Sládka (1941–1946); Kritické dílo Jindřicha Vodáka (1941–1953); Soubor spisů Egona Hostovského (1946); Dílo Vladislava Vančury (1946–1950); Soubor díla F. X. Šaldy (1947–1951); Dílo Thomase Manna (1948–1951); Básnické dílo Jaroslava Vrchlického (1948–1951); Sebrané spisy Zdeňka Nejedlého (1949); Dílo Zikmunda Wintera (1949–1952); Aloise Jiráska Odkaz národu (1950–1952); Vybrané spisy T. G. Masaryka (1990–1991); Dílo Bedřicha Fučíka (1992–1998).

PERIODIKA

Česká demokracie (1900–1902); České slovo (1907–1945; od září 1914 do května 1915 s tit. Naše slovo, v květnu 1945 krátce s tit. Osvozené České slovo a Česká pravda); Lid, s přílohou Karikatury (1909–1912); Smetana (1910–1927); Věda česká (1914–1950, od 1915 s tit. Česká věda, od 1921 s tit. Naše věda); Budoucnost (1918–1921); Praha (1919–1920); Večerní České slovo (1919–1945); Pražský ilustrovaný zpravodaj (1920–1945); Slovenské slovo (1921–1929); Masarykův lid (1925–1933); Hvězda československých paní a dívek (1925–1945, od 1939 s tit. Hvězda); Star (1926–1938); Eva (1928–1945); A-Zet (1928–1944); Telegraf (1929–1945); Sobota (1930–1939, 1947–1948); České slovo (Ostrava, 1931–1945); Směr (1932–1935); Slovenské smery umelecké a kritické (1933–1935); Listy pro umění a kritiku (1933–1937); Ahoj na neděli (1933–1943; od 1933 příl. Filmový svět; Náš román na neděli); Moravské slovo a Pondělník Moravského slova (Brno 1933–1944); Šaldův zápisník (1934–1937); Vkus (1934–1944); Rok práce v zahradě (1935–1936); Vědecký svět (1935–1937); Malý hlasatel (1935–1941, od 1936 s tit. Mladý hlasatel); Slovo a slovesnost (1935–1952); Praha–Moskva (1936–1938); Sociální problémy (1937); Hovory o knihách (1937–1939); Romány vzrušené

chvíle (1937–1944); Věda přírodní (1938–1945); Lumír (1939–1940); Světový zdroj zábavy a poučení (1939–1945); Besedy Hvězdy (1940); Přítomnost (1942–1945); Zteč (1942–1945); Svobodné slovo (1945–1996, střídavě vydávaly ústřední orgány ČSS a vyd. Melantrich, 1997–1998 vyd. Svobodné slovo, a. s.); Zpravodaj prodejen časopisů Melantricha (1946–1947, od 1946 s tit. Slovo prodejen časopisů Melantricha); Listy (1946–1948); Milena (1946–1948); Var (1948–1949); Nová politika (Brno, 1948–1952, vyd. krajské orgány ČSS, 1950–1951 Melantrich); Socialistický směr (1949–1990, vyd. Ústřední/akční/výbor ČSS, 1950–1951 Melantrich, od 1990 s tit. Směr); Slovo. Magazín Svobodného slova (1966–1969); Zítřek (1968–1969); Ahoj na sobotu (1969–1995); Slovo nejen pro muže (1984–1991); Svobodný zítřek (1990); Svědectví (1990–1992); České slovo (1990–1993, vyd. ČSS ve vyd. Melantrich, 1992–1993 Melantrich); Nový byt (1995–1996).

PRAMENY A LITERATURA

Prameny: Národní archiv Praha: fond Melantrich, Praha (nezpracováno); LA PNP: fond Melantrich (nezpracováno).

Knižně: J. Šalda: Paměti (1962, rozmnož.; knižně zkrácené s tit. Budování tisku, 2001); Melantrich 1898–1998. Nepodlehne ani ohni ani meči (1998, ed. V. Fejlek).

Zjištěné nakladatelské katalogy a propagační tisky: Seznam knih, jež vydalo neb do gen. komise převzalo nakladatelství Melantrich (1927); Seznam knih nakladatelství Melantrich do konce roku 1931 (též 1932); Seznam knih nakladatelství Melantrich vydaných do konce roku 1933 (též 1934, 1935, 1936, 1937, 1938); Melantrišské Dějiny světa (b. d., 1935); Průvodce po díle Johna Galsworthyho (1935); Seznam vědecké a poučné literatury nakladatelství Melantrich (b. d., 1936); Epika, knihovna světových románů (b. d., 1936); Melantrišské vánoce 1936; Úroda – sbírka krásné prózy (b. d., 1938); Seznam knih nakladatelství Melantrich vydaných do konce března 1940 (1940); Knihovna politických klasiků (b. d., 1940); Odkaz minulosti české (b. d., 1940); Seznam knih nakladatelství Melantrich (1941); Čtenářův průvodce po nových knihách Melantricha (b. d., 1946); S dětskými knihami Melantricha do království splněných přání! (1946); Nakladatelství Melantrich na prahu dvouletky (b. d., 1947); Soubor díla F. X. Šaldy (b. d., 1947); Knihy Melantricha (1948); Seznam knih nakladatelství Svobodné slovo – Melantrich (1954, 1955); Ediční plán Svobodné slovo 1966; Ediční plán Melantrich 1969, 1970, 1971.

Studie a články: Melantrich, České slovo 20. 3. 1927; J. Hora: Rozvoj nakladatelství Melantrich, České slovo 1. 1. 1930; Kus historie nového Melantricha + B. Fučík: Nakladatelství Melantrich + C. Merhout: Melantrich, vzdělávací a kulturně podpůrný spolek, vše České slovo 19. 11. 1930, příl.; B. F. (= B. Fučík): Portréty českých nakladatelství – Melantrich, Index 1930, č. 7, s. 51; F. X. Šalda, B. Fučík: Kam až jde obchodní řevnivost, LidN 4. 9. 1931; Literární cena Melantricha, České slovo 6. 3. 1932, č. 66; Dr. J. P.: Hovory o politických nakladatelstvích, Jak žijeme (Magazín DP) 1933/34, č. 1; J. Šnobl: Poznámky k ediční činnosti nakladatelství Melantrich, Bibliofil 1933, č. 7/8, s. 146; Bf. (= B. Fučík): Nakladatelství Melantrich..., LUK 1934, příl. Informace, s. 64; F. Peroutka: Je pokladna Melantricha světový názor? Přítomnost 1934, č. 25, s. 395; Trochu historie, Typografie 1935, č. 9 [též další příspěvky k činnosti nakladatelství, vydavatelství, tiskárny a administrace Melantricha]; K. Horký: Literární vraždy 2, Fronta 1934/35, č. 10, s. 130; KSr.: Hudební oddělení Melantricha..., Smetana 1936/37, č. 1; Literární cena Melantricha, Právo lidu 21. 3. 1937, č. 69; hg.: Úroda 100 svazků, Hovory o knihách 1938, č. 10; A. M. Píša: Do nového ročníku Poezie, Hovory o knihách 1939, č. 13; L. Peřich: O Melantrichu a dru Fučíkoví, Akord 1939, č. 2; Výsledek velké románové soutěže Melantricha, Národní práce 17. 11. 1943; Lv: Kulturní bilance Melantricha, SvSl 12. 5. 1946; Melantrich ve službách národa, SvSl 8. 6. 1947; J. Vitásek: Ohnisko odboje v Melantrichu,

SvSl 8. 6. 1947; k: Hovory o našich knihách, SvSl 5. 10. 1950; K. Konrád: Nález dosud neotištěného rukopisu Julia Fučíka, Panoráma 1951, č. 3/4; K novým velikým úkolům. Dr. Anna Šlechťová o posláním nakladatelství Melantrich, SvSl 3. 1. 1951; J. Träger: Z odkazu J. Fučíka, in J. V. Frič: Naši předchůdci (1953); J. F. Franěk, Z. K. Slabý: Šalda jako nakladatelský redaktor, Naše vojsko 1958, č. 4; J. Špičák: Co si rádi přečteme, Socialistický směr 1959, č. 21; F. Klátil: Melantrich ve službách národa, České slovo (Mnichov) 1965, č. 5; vš: Máme nač navázat, SvSl 14. 4. 1968; M. Blahynka: Sto svazků edice Poezie, SvSl 22. 3. 1980; Fk: Tricetiletá cesta vydavatelství Melantrich, Typografia 1980, č. 8; A. Schulzová: Vzpomínka na zašlou slávu, České slovo (Mnichov) 1980, č. 11; R. Šťastný: Literární Pantheon, LM 1983, č. 9; M. Travníček: Melantrichova knižnice, Zprávy Spolku českých bibliofilů v Praze 1984, č. 4; K. Dobeš: Historie Slova k historii, NK 1988, č. 1/2; J. Danisz: Erich Kulka versus Melantrich, LidN (smz.) 1988, č. 3; Z. Pírek: Melantrich a literatura pro děti a mládež, ZM 1988, č. 9; T, šv: Melantrich – devadesát let, SvSl 8. 10. 1988; J. Hájek: Slova uznání Melantrichu, SvSl 14. 10. 1988; RP: Soud na dálku. Co se znelíbilo emigrantu Kulkovi v jedné knize vydané Melantrichem, RP 17. 12. 1988, příl. Haló sobota č. 50; D. Oujezdská: Představujeme česká nakladatelství, Čtenář 1989, č. 8/9, příl.; red: Omluva Erichu Kulkovi, SvSl 30. 1. 1990; V. Fejlek: Fenomén Melantrich, SvSl 9. a 10. 1. 1992; J. Bauer: Budoucnost domu Hvězda, SvSl 5. 12. 1992; M. Šolleová: Staré známé firmy a jejich osudy, Ahoj na sobotu 1995, č. 7–8; V. Polednová: Zastavení v historii Melantrichu, SvSl 1.–8. 4. 1993; J. Křížek: „Skupina kolem Melantricha“, SvSl 6. 12. 1993; mřš: Personální změny v Melantrichu, ČD 3. 8. 1994; P. Žantovský: Melantrich na cestě do Evropy, SvSl 5. 11. 1994; D. Anýž: Melantrich se kymácí těsně nad čarou ponoru, MFD 24. 9. 1996; J. Mlejnek: Dožije se Melantrich stého výročí? LidN 15. 10. 1996; Melantrich oslavuje stoleté narozeniny, Český dialog 1998, č. 7; V. Binar: Nepodlehni ani ohni ani meči. Portrét Bedřicha Fučíka, LidN 15. 8. 1998; K. Dobeš: Nepodlehne ani ohni ani meči, už neplatí, Trend 2000, č. 6.

Rozhovory: B. Fučík: Hovory s nakladateli 9 (přípr. F. Kocourek), Přítomnost 1932, č. 36, s. 569; B. Fučík: Rozhovor s členem poroty v soutěži Melantricha (tazatel neuveden), České slovo 12. 3. 1933; Rozhovor s Juliem Fürthem + Rozhovor s dr. J. Trägrem, SvSl 6. 7. 1945; B. Kučera: Kniha naším pomocníkem v politické práci (tazatel neuveden), SvSl 10. 1. 1960; Ptáme se za vás spisovatele Karla Houby, NK 1980, č. 46; K. Houba: Se značkou M. (přípr. M. Krausová), NK 1988, č. 47; K. Sedláček: Jak se přiblížit čtenářům (přípr. K. Nešlehová), SvSl 27. 2. 1992; Hovoříme s básníkem Petrem Kovaříkem (přípr. V. Falada), Noviny 22. 6. 1992; P. Žantovský: „Jsem otevíračem dveří...“ (přípr. L. Sedláková), Denní Telegraf 24. 8. 1994; P. Žantovský, D. Bryndová: Sázíme na dobrého čtenáře (přípr. L. Svobodová), Knihy 94, č. 38, příl. Knihkupec a nakladatel č. 13; P. Žantovský: Šance hezkým věcem (přípr. R. Tesárková), SvSl 6. 10. 1994; V. Bodenlos: Poslední český mohykán? (přípr. J. Jelínková), SvSl 31. 12. 1994; J. Míka: Z veletržní nabídky nakladatelství Melantrich, NK 1997, č. 17; M. Tampír: Přežije Melantrich sté výročí svého založení? (přípr. M. Kořená), LidN 15. 8. 1998, příl. NLN; P. Gruber, P. Himmel: Nepodlehne ani ohni ani meči... (přípr. B. Pražan), Týdeník Rozhlas 1998, č. 41.

Vzpomínky: J. Firt in Knihy a osudy (Mnichov 1972, Brno 1991); J. Firt in Záznamy (Mnichov 1985); B. Fučík in Čtrnáctero zastavení (1992). – A. Zach (ed.): Nepublikovaná svědectví 4 (úryvek z rkp. paměti K. Houby), Knihkupec a nakladatel 1997, č. 4.

Zjištěné diplomové práce: L. Pešková: Publikační činnost nakladatelství Melantrich od založení do vzniku 2. světové války (Praha, FF UK 1975).

(mlp)

1948–1954

■ **Nakladatelství Svazu bojovníků za svobodu, posléze Československého výboru obránců míru, vydávající vzpomínkovou, politickou i krásnou literaturu s válečnou a odbojovou tematikou**

Nakladatelství *Mír* má kořeny v tiskovém oddělení Svazu osvobozených politických vězňů a pozůstalých (SOPVP), které zahájilo vydavatelskou činnost roku 1946. Po únoru 1948 se SOPVP a další odbojové organizace (Československá obec legionářská a odbojové organizace sdružené ve Svazu národní revoluce) sloučily ve Svaz bojovníků za svobodu (SBS), který začal budovat vlastní nakladatelství; jeho první publikace vycházely pod hlavičkou *Tiskových podniků Svazu bojovníků za svobodu*, *Nakladatelství SBS* či pouze SBS. Poté tiskový odbor SBS splynul s nakladatelstvím Československé obce legionářské *Pokrok* a současně zahájil postupný proces slučování s brněnským vydavatelským družstvem *Mír*. Brněnské družstvo vzniklo pod názvem *Klub Kounicových kolejí* již v roce 1945; držitelem vydavatelské koncese byl básník **Rajmund Habřina** (1907–1960). Název *Mír*, který brněnské družstvo užívalo od roku 1947, tiskový odbor SBS převzal, k 1. lednu 1949 připojil brněnské nakladatelství k pražskému ústředí a do roku 1950 ponechal v Brně svůj pobočný závod.

Původně úzce zaměřený malý nakladatelský podnik se v souvislosti s rušením soukromých nakladatelství rozrůstal. Na přelomu čtyřicátých a padesátých let do něj byly převedeny likvidační podstaty nakladatelských družstev *Čin* a *Nová osvěta* a v roce 1949 bylo SBS nabídnuto převzetí *Družstevní práce (DP)*, jíž právě statut družstva umožnil přečkat první vlnu pouónorových likvidací nakladatelských podniků. Základy unie *Mír – DP* byly vytvořeny během roku 1950; formálně se tak dělo cestou výhradního přidělování konkrétních edičních oblastí jednotlivým vydavatelským podnikům, v jehož rámci byly *Mír* i *DP* Ministerstvem informací a osvěty (MIO) pověřeny vydáváním publikací s mírovou a protifašistickou tematikou. Oficiálně se *DP* stala součástí *Míru* k 1. lednu 1951, fakticky však slučovací proces pokračoval i během následujících měsíců. Nová instituce existovala jako jeden podnik se dvěma tzv. okruhy, resp. větvemi. Dobová kulturní politika počítala s využitím široké čtenářské obce *DP* k propagandistickým účelům. Původní forma *DP* proto zůstala navenek zachována, pokračovaly její edice, publikace měly autonomní výtvarnou úpravu a jako vydavatel v nich byla většinou uváděna pouze *DP*; na příslušnost k *Míru* poukazovaly pouze některé technické údaje v tiráži, popř. značka „dvojvydavatelství“ umístěná na titulní list (nikoli však do tiráže) apod. Zdánlivou autonomii *DP* podpořovalo i souběžné vydávání téhož díla v edicích *Míru* a zároveň v některé z původních edic *DP* (kniha tak vyšla dvakrát, vždy s odlišnou nakladatelskou značkou i tiráží).

Prvním ředitelem *Míru* byl v roce 1948 jmenován **Karel David** (1919–1997), jeho zástupcem a zároveň ředitelem prodeje se stal **Pavel Pavlík**. Koncem roku 1948 byla ustavena první redakční rada, v níž působil mj. generální tajemník SBS **Jan Vodička** (1895–1961), který uplatňoval maximální vliv na řízení nakladatelství. S redakční radou spolupracovalo několik organizací (Česká protifašistická společnost, Liga pro lidská práva, Svaz přátel demokratického Španělska, Československo-řecká společnost, Československý výbor obránců míru), které prostřednictvím *Míru* také vydávaly své publikace. Prvními redaktory nakladatelství se stali **Vojtěch Holeček** a **Miloš Vacík** a v únoru 1950 byl do funkce šéfredaktora jmenován člen redakční rady a dosavadní pracovník zahraničního referátu SBS **Josef Lenk** (1902–1985). Během integrace *DP* zaujali David a Lenk své funkce ve vedení obou podniků; Davidovým zástupcem za *DP* byl v první fázi slučovacího procesu **Vojtěch Hanč** (1906–1997). V redakci v této době pracovali zástupci šéfredaktora **Jaromír Hořec** a **Rudolf Lužík**, redaktori **Miloslav Fábera**, **Vojtěch Holeček**, **Svatava Kučerová**, **Dalibor Plichta**, **Zdeněk Skopal**, **Květa Trdlíková**, **Jiří Zapletal** a technický redaktor **Václav Rein**, o obálky a grafickou úpravu se nejčastěji staral **Petr Tučný**, popř. **Ladislav Starosta**. Na knihách *DP* spolupracovali též ilustrátoři **Karel Müller**, **Karel Svolinský**, **František Tichý** ad.

Chod nakladatelství poznamenaly ostré personální spory ředitele a části redakce *DP* s šéfredaktorem Lenkem, které muselo řešit vedení SBS. Podle zjištění funkcionářů svazu se ředitel David snažil o nekontrolovanou hospodářskou i ediční politiku, v jejímž rámci omezoval vydávání politické literatury a naopak podporoval vydávání populární beletrie, a vytknuty mu byly i prohřešky politické povahy. Situace v nakladatelství byla ovšem natolik vypjatá, že se vedení SBS navzdory těmto zjištěním dohodlo na odchodu z funkce se šéfredaktorem Lenkem (protože se však nedařilo najít za něj náhradu, setrval Lenk ve funkci ještě několik měsíců).

Současně s těmito spory probíhala v roce 1951 další reorganizace nakladatelství, která směřovala k definitivní likvidaci *Družstevní práce*. Rozhodnutím ministra informací Václava Kopeckého byl *Mír* v březnu 1951 prohlášen za společný vydavatelský podnik SBS a Československého výboru obránců míru (ČSVOM), v němž se obě organizace měly o příslušné pravomoci dělit rovným dílem. V září 1951 však byla z důvodu „špatného ideového i hospodářského vedení podniku“ vydavatelská kompetence SBS odebrána a výlučné oprávnění k provozování nakladatelství *Mír* získal pouze ČSVOM, v jehož čele v tomto období stála **Anežka Hodinová-Spurná** (1895–1965). Současně ministr Kopecký jmenoval svého náměstka **Lumíra Čivrného** (1915–2001) dočasným zmocněncem pro nakladatelství *Mír* a *DP*. Již v říjnu téhož roku vedení podniku převzali ředitel **Josef Kalaš** (1921–1977) a šéfredaktor **Jan Řezáč** (1921–2009), za hospodářskou správu podniku odpovídal **Ferdinand Bodner** (*1921). Reorganizovaná instituce ovšem neměla dlouhého trvání: na základě nové organizace vydavatelské činnosti zaniklo k 31. 12. 1952 vydavatelské oprávnění *DP*, na jejíž ediční činnost mělo pod Kalašovým a Řezáčovým vedením částečně navázat nově založené *Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění* (SNKLHU, viz >Odeon).

Nakladatelství *Mír* nadále pokračovalo jako samostatné nakladatelství ČSVOM; organizační změna byla formálně vyjádřena novým číslováním publikací. Jelikož

vedení původního podniku přešlo do *SNKLHU*, jmenovalo MIO na návrh předsednictva ČSVOM novým ředitelem dosavadního kádrového referenta **Josefa Balašana** (1910–??) a šéfredaktorem **Josefa Dumka**, který dosud působil v časopisu *Mír*. Z původních redaktorů v nakladatelství nadále pracovali **Vojtěch Holeček** a **Jaromír Hořec**, technickou redakci zajišťoval **Jan Wild**. Činnost osamostatněného *Míru* pokračovala i během roku 1953, avšak vzhledem k faktické nemožnosti konkurovat velkým nakladatelstvím, obhájit výlučné ediční kompetence a plnit hospodářské i ediční plány při současném snižování přídělů papíru rozhodlo předsednictvo ČSVOM již na podzim 1953 o zrušení podniku. Počínaje rokem 1954 tak nakladatelství vstoupilo do likvidace, která sice byla ukončena až v polovině roku 1956, avšak s výjimkou nemnoha titulů vydaných s vročením 1954 již *Mír* v činnosti nepokračoval. ČSVOM si nicméně ponechal oprávnění k vydávání tiskovin bezprostředně souvisejících s mírovým hnutím. Knižní produkci Svazu protifašistických bojovníků (SPB), který vznikl v roce 1951 jako nástupce SBS, převzalo od *Míru* nakladatelství *Naše vojsko*, kde poté působil i redaktor Jaromír Hořec.

Celková produkce nakladatelství *Mír* dosáhla po roce 1948 přibližně 200 titulů. Pod značkou *DP* vyšlo po sloučení s *Mírem* celkem přibližně 60 publikací. – Nakladatelství spolupracovalo s tiskárnami Grafické závody J. L. Bayer v Kolíně, Obchodní tiskárny (závody Kolín a Vimperk), Středočeské tiskárny, Mladá fronta, Svoboda (závody Praha a Brno), Orbis, Jihočeské tiskárny (závod Vimperk) a Rudé právo. – První pražskou adresou *Míru* byla Legerova č. 22, kde sídlil SBS, posléze se redakce přestěhovala do Italské č. 36, po sloučení s *DP* měl podnik hlavní sídlo na Národní třídě č. 36, současně však provozoval několik odloučených pracovišť; na adresu jednoho z nich, do Kalininovy č. 5 (dnes Seifertova), se osamostatněné nakladatelství *Mír* přemístilo v závěrečném období své existence. Původní brněnské družstvo sídlilo na Václavské ul. č. 3, pozdější pobočka *Míru* i její knihkupectví na náměstí Svobody č. 18. Pražská prodejna byla zřízena v ulici Ve Smečkách č. 33.

V produkci brněnského *Klubu Kounicových kolejí*, resp. vydavatelského družstva *Mír*, převažovaly beletristické novinky. Básně Rajmunda Habřiny, Roberta Konečného, Heryny Svozilové-Johnové a dalších autorů přinesla edice **Pečeť** (1945–1948, 8 sv.), v knihnici pro mládež **Sedmikrásky** (1946–1948, 5 sv.) publikovali mj. Kamil Bednář a Vladimír Polák. Mimo edice vyšly povídky či romány Heleny a Vladimíra Bochořákových, Josefa Grni, Jaroslava Šusty, Karla Tauše a Jaromíra Tomečka. Románem *Touha, chléb můj* zde debutoval Zdeněk Pluhař a ojedinele se objevily knihy pro mládež (J. K. Čemus: *Pancéřové pěsti*). Dokumenty a vzpomínkové i publicistické texty zahrnovala řada **Svědectví a dokumenty** (1946–1948, 5 sv.), v níž vyšel mj. sborník *Svědectví Kounicových kolejí*.

Spojené nakladatelství jako účelové zařízení SBS, resp. ČSVOM, sloužilo po roce 1948 publikačním potřebám mírového hnutí a zaměřovalo se na svědeckou, krásnou i politickou literaturu s dosahem aktuálním i nadčasovým. V oblasti krásné literatury převažovaly reedice nad vydáváním nových titulů. Překladová produkce se zaměřila na tvorbu autorů ze socialistických zemí a na díla tzv. pokrokových tvůrců ze západních zemí.

K vytvoření stálého okruhu čtenářů měla pomoci abonentní **Členská edice Míru – ČEM** (1949–1951, 13 sv.; plánováno 6 sv. ročně, v ročnících 1949–1950 přetržité číslování, některá čísla neobsazena, ročník 1951 nečíslován a nedokončen), soustředěná jak na původní tituly (Miloš Nový, Zdeněk Pluhař), tak na překlady (Věra Inberová, Konstantin Simonov, Zaharia Stancu, Simone Téry, Wanda Wasilewska, Franz Carl Weiskopf). S programem *ČEM* se svou náplní postupovala edice **Četba Míru** (1949–1950, 13 sv., v číslování nepřesnosti), která zahájila povídkovým debutem Milana Jariše *Oni přijdou* (poprvé vyšel rovněž v *Míru*, ovšem mimoedičně); dále byli zastoupeni např. Robert Antelme, Helena Boguszewska, Eduard Claudius, František R. Kraus, Nico Rost a Arnold Zweig. Poezii byla vyhrazena knižnice **Básně Míru** (1949–1950, 3 sv.), kde vyšla mj. díla Ilji Barta a Jiřího Václava Svobody; pozdější ojedinělé básnické publikace vycházely mimo edice (výbor z tvorby Ivana Javora a veršovaná báseň Maxima Gorkého *Dívka a Smrt*). Mimo řady vyšlo též rozšířené vydání knihy *Továrna na smrt* Oty Krause a Ericha Kulky-Schöna.

Uvedené beletristické edice byly záhy ukončeny a romány a reportáže našly napříště uplatnění v nově vytvořené knižnici **Nový svět** (1950–1952, 36 sv. č. 1–42, některá čísla neobsazena; příležitostně zařazovány i svazky *ČEM*). Česká literatura byla zastoupena publicistikou Ludvíka Aškenazyho či Julia Fučíka, romány Heleny Malířové nebo Gézy Včeličky a poezií E. F. Buriana; v překladu zde vyšly mj. knihy Henriho Barbusse, Pierra Gamarry, Ivana Jefremova, Nikolaje Ljaška, Jurije Tyňanova a Aralda Zweiga. Po osamostatnění *Míru* byla pro beletrii (mj. povídky Anny Seghersové) a publicistiku (např. stať a projevy Ilji Erenburga) založena edice **Stráž míru** (1953, 9 sv., v číslování nepřesnosti).

Některé tituly edice *Nový svět* byly po sloučení s *DP* souběžně vydávány v tradiční prozaické edici **DP Živé knihy** (v *Míru* – *DP* 1951–1952, 37 sv. č. 269–307, některá čísla neobsazena), kde kromě toho vycházely reedice knih autorů českých (Jarmila Glazarová, Jaromír Hořejš, Karel Konrád, Marie Majerová, Václav Řežáč,

Edice Pečeť

Jeden ze společných titulů Míru a Družstevní práce

Korejský epos oslavující partyzánský odboj za druhé světové války

Rovnocenný důraz kladl *Mír* na politickou, vesměs propagandisticky cílenou literaturu. Publikace zahrnuté do edice **Dějiny zítřka** (1950–1952, 16 sv., v číslování nepřesnosti) vycházely též pod hlavičkou *DP* v její knižnici **Obzory** (1951, 5 sv. s č. 17–21); podobně se *DP* podílela na edici **Za mír** (1950–1952, v roce 1950 pod názvem **Za trvalý mír**, 24 sv., v číslování nepřesnosti). V závěrečném období existence *Míru* byla jeho kmenovou knižnicí **Edice Československého výboru obránců míru** (1951–1954, pod hlavičkou *Míru* zjištěno 9 sv.), početnější však byla produkce edice **SPB Dokumenty** (1953–1954, red. Jiří Hlušíčka, graf. úprava Oldřich Hlavsa, pod hlavičkou *Míru* zjištěno 16 sv.), v níž publikoval i redaktor Jaromír Hořec a kterou SPB posléze převedl do nakladatelství *>Naše vojsko*.

Náklady beletrie i politické literatury se v *Míru* i *DP* obvykle pohybovaly v rozmezí 5000–15 000 výtisků, v menším počtu vycházela poezie, výše naopak dosáhly svazky edice *Dějiny zítřka*. Ve výrazně vyšším nákladu vyšly Stalinovy mírové projevy (30 000) a romány Aloise Jiráska (v *Míru* 20 000, v *DP* 30 000), v nejvyšším pak Hanzelkova a Zikmundova *Afrika snů a skutečnosti* (50 000 výtisků).

Od roku 1949 nakladatelství vydávalo čtvrtletník, resp. od roku 1950 měsíčník *Mír*, který řídila redakční rada (dlouhodobě v ní zasedali mj. **Lumír Čivrný**, **Jiří Hronek** nebo **Jan Poníčan** a funkci odpovědného zástupce postupně vykonávali **Pavel Kypr**, **Karel Marek** a **Josef Dumek**). Po sloučení s *DP* do podniku přešel i tradiční nakladatelský časopis *DP Panorama*, řízený v tomto období **Karlem Konrádem** (formálním vydavatelem zůstalo nadále *Vydavatelstvo DP*). – Nakladatelská produkce *Míru* byla často prezentována v týdeníku *SBS Hlas revoluce*, který však ani v období, kdy byl SBS zřizovatelem *Míru*, nevycházal pod hlavičkou nakladatelství.

Bohumil Říha ad.) i zahraničních (mj. Vasilij Ažajev, Howard Fast, Heinrich Mann). I v tomto období zachovala *DP* knižnici klasické literatury **Nesmrtelní** (1951–1952, 9 sv., č. 35–43), do níž byly zařazeny mj. romány Aloise Jiráska, současně vycházející i pod hlavičkou *Míru*. Přetrvala také beletristická edice **Slunovrat** (1951–1952, 2 sv., č. 37–38), jež se však omezila na ojedinělé tituly poplatné dobové ideologicko-estetické normě. Nejúspěšnější mimoedičními publikacemi *DP* tohoto období byly první vydání trídílného cestopisu Jiřího Hanzelky a Miroslava Zikmunda *Afrika snů a skutečnosti* a druhý svazek čtyřdílné antologie lidové slovesnosti *Český rok v pohádkách, písních, hrách a tancích, říkadlech a hádankách*, uspořádané Karlem Plickou a Františkem Wolfem a ilustrované Karlem Svolinským (první svazek vydala *DP* již v roce 1944, třetí a čtvrtý svazek vyšel až roku 1953, resp. 1960 v *SNKLHU*; *>Odeon*).

EDIČNÍ ŘADY

Ediční řady Klubu Kounicových kolejí, resp. brněnského družstva Mír: Pečeť (1945–1948); Sedmikráska (1946–1948); Svědectví a dokumenty (1946–1948).

Ediční řady nakladatelství Mír po roce 1948: Dokumenty boje za mír (1949); Dokumenty Míru. Řada Československo-řecké společnosti (1949); Sběrka přednášek ideového školení SBS (1949); Básně Míru (1949–1950); Četba Míru (1949–1950); Národy bojují za svobodu (1949–1950); Členská Edice Míru = ČEM (1949–1951); Za trvalý mír (1950–1951, od 1950 s tit. Za mír); Dějiny zítřka (1950–1952); Nový svět (1950–1952); Projevy a dokumenty (1951); Edice Československého výboru obránců míru (1951–1954); Stráž míru (1953); Dokumenty, edice Svazu protifašistických bojovníků (1953–1954).

Pokračující ediční řady Družstevní práce: Obzory (1951); Nesmrtelní (1951–1952); Slunovrat (1951–1952); Živé knihy (1951–1952).

PERIODIKA

Nakladatelství Mír: *Mír* (1948–1952). – **Mír-DP:** *Panorama* (1951).

PRAMENY A LITERATURA

Prameny: Národní archiv v Praze: fond Svaz protifašistických bojovníků – ústřední výbor, Praha (částečně zpracováno); fond Československý výbor obránců míru, Praha 1949–1969 (nezpracováno); fond Ministerstvo informací – Dodatky (zpracováno); fond KSČ – ústřední výbor, Ústřední kulturně-propagační komise a kulturně-ideologické oddělení ÚV (zpracováno).

Články: Další úspěch jednoty odboje – velké nakladatelství, Hlas revoluce 1948, č. 5–6; Knihy našeho Míru, Hlas revoluce 1948, č. 24; Staňte se odběrateli Členské Edice Míru, Hlas revoluce 1948, č. 24; Všem členům SBS, všem našim čtenářům, Hlas revoluce 1948, č. 24; M. V. (= M. Vacík): Mír – čtvrtletník pro obranu míru, Hlas revoluce 1949, č. 17; Časopis Mír, Hlas revoluce 1949, č. 49; Vánoce s knihou Míru, Hlas revoluce 1949, č. 49; M. Vacík: Nakladatelství SBS Mír na dobré cestě, Hlas revoluce 1950, č. 2; Naše kniha bojuje za mír, Hlas revoluce 1950, č. 32; J. Hořec: O nakladatelství Mír, Hlas revoluce 1950, č. 51/52; F. Franc: Nakladatelství Družstevní práce, Knižní kultura 1965; č. 8.

(vk)

1945–dosud

- Nakladatelství zaměřené na českou i světovou beletrii, literaturu pro děti a mládež, odbornou literaturu a praktické příručky pro mládežnické organizace; vydavatel významných časopisů pro mládež

Nakladatelství a vydavatelství *Mladá fronta* (MF) vzniklo bezprostředně po Květnovém povstání v roce 1945, kdy ilegální odbojová skupina Ústřední národní výbor mládeže (mj. **Ivo Fleischmann**, **Jaromír Hořec**, **Jaroslav Morák**) obsadila německý vydavatelský podnik Böhmisch-Mährische Verlags und Druckerei, GmbH, v Panské ulici v Praze a namísto deníku *Der Neue Tag*, který zde dosud vycházel, vydala již 9. května první číslo deníku *Mladá fronta*. Tiskárna byla rozhodnutím České národní rady pověřena tiskem časopisů vznikajícího Svazu české mládeže (SČM), do jehož pravomoci bylo původní vydavatelství a nakladatelství Böhmisch-Mährische Verlags und Druckerei převedeno. V červnu 1945 vzniklo na popud mj. **Jaromíra Hořce**, **Ivo Fleischmanna**, **Jiřího Cirkla** a výtvarníka **Zdenka Seydla** nakladatelství a vydavatelství *Mladá fronta*, jemuž byla nakladatelská koncese udělena v březnu 1946 změnou původní německé koncese Böhmisch-Mährische Verlags. Národním správcem a vedoucím *Mladé fronty*, *vydavatelských, tiskařských, nakladatelských a knihkupeckých podniků*, s. r. o., byl jmenován **Vladimír Vácha** (1906–??, před úřední změnou jména v roce 1945 pův. jm. Leopold Kleindienst), jako ředitel nakladatelství působil v letech 1945–1946 **Jindřich F. Isoz** (1916–2004) a prvním šéfredaktorem se stal **Ivo Fleischmann** (1921–1997). Na vydavatelskou produkci dohlížela ediční rada, jejímž předsedou byl zpočátku **František Halas** a místopředsedou **Jaromír Hořec**, který na přelomu let 1945/1946 do nakladatelství na krátký čas přešel z deníku *Mladá fronta*. Po Fleischmannově odchodu do diplomatických služeb v dubnu 1946 se stal šéfredaktorem **Jiří Cirkel** (1920–1996) a na místo ředitele nakladatelství po Jindřichu Isozovi nastoupil **Rudolf Smola** (*1920), který v této funkci působil do roku 1952. Držitelem koncese byl od roku 1947 vedoucí obchodního oddělení **Čestmír Mareš** (1909–??).

Na podzim 1945 vznikla v Děčíně redakce deníku *Severočeská Mladá fronta* a posléze i další pracoviště, která zde až do roku 1951 zajišťovala administrativní a technické zázemí redakce a tisk severočeské mutace deníku i knih. Od roku 1946 MF postupně převzala pod národní správu několik pohraničních nakladatelství a knihkupectví (mj. Paul Sollors v Liberci nebo Otto Hüller v Mostě). Po únoru 1948 připadla pod její správu též pražská nakladatelství a knihkupectví Leopolda Mazáče a Vojtěcha Šeby a několik podniků regionálních (např. Karel Vybulka v Kladně nebo A. Klemens v Chřibské). Tiskárny MF v Panské a Legerově ulici v Praze byly v roce 1948 znárodněny a v březnu 1950 vytvořily společný národní podnik Mladá fronta, tiskařské závody, který byl podřízen Československým závodům polygrafickým; v dubnu 1958 se tiskárny MF staly součástí novinářských závodů Mír jako jejich závod 02.

Karel Šiktanc předává výroční cenu Mladé fronty překladateli Rio Preisnerovi (1966)

V roce 1948 byl šéfredaktorem jmenován dosavadní Cirkulův zástupce **Jindřich Hilčr** (1921–2005), kterého o rok později vystřídal **Jaroslav Bouček** (1925–2001). Od roku 1951 byla *MF* účelovým (od 1964 hospodářským) zařízením Československého svazu mládeže (ČSM), pod jehož správu nicméně de facto spadala již od roku 1949, kdy ČSM vznikl sloučením několika mládežnických svazů včetně původního SČM. Ředitelem koncernu *MF* se stal po Vladimíru Váchovi na počátku padesátých let **Karel Hanžl** (1921–1991); funkce ředitele nakladatelství nebyla po odchodu Rudolfa Smoly obsazena. V roce 1956 byl šéfredaktorem jmenován kritik **Jiří Hájek** (1919–1994), který roku 1959 odešel do nově založeného měsíčníku *Plamen*. Jeho funkci převzal prozaik a funkcionář ČSM **Čestmír Vejdělek** (1925–2011), který již od roku 1949 vykonával funkci předsedy lektorské rady *MF*. Po odchodu Karla Hanžla v roce 1965 byl **Čestmír Vejdělek** jmenován ředitelem podniku a ve funkci šéfredaktora ho nahradil básník **Karel Šiktanc** (*1928). V roce 1967 odešel ředitel Vejdělek do *SNDK* (>*Albatros*) a jeho nástupcem se stal básník a stranický publicista **Ivan Skála** (1922–1997), který však byl již na počátku roku 1968 odvolán, a funkci převzal **Karel Červinka**, někdejší tajemník ÚV ČSM.

Od poloviny padesátých let se redakce *MF* členila na redakci původní české tvorby, kterou řídil **Karel Šiktanc**, redakci překladové tvorby, již vedla **Zora Wolfová**, redakci odborných publikací řízenou **Jiřím Sixtou** a redakci účelových a politických tisků ČSM, kterou řídil **Václav Kocourek**. Ve vedení redakcí docházelo během následujících desetiletí k personálním změnám (v čele redakce původní

tvorby působili po Karlu Šiktancovi postupně **Vladimír Novák**, **Václav Erben**, **Irena Zítková**, **Dita Hajná** a **Jaroslava Jiskrová**), struktura však zůstala víceméně zachována až do roku 1989.

V roce 1970 se *MF* stala hospodářským zařízením nové jednotné mládežnické organizace, Socialistického svazu mládeže (SSM). Do funkce šéfredaktora nastoupil **Svatoslav Svoboda** (1922–1976), jeden ze spoluzakladatelů deníku *Mladá fronta*. O rok později jmenoval ÚV SSM ředitelem podniku dosavadního normalizačního šéfredaktora deníku *Mladá fronta* **Libora Batrlu** (*1933), který však již v roce 1972 odešel do stranického aparátu a ve funkci jej nahradil **Karel Horák**. Jeho nástupcem se stal roku 1976 **Kornel Vavrinčík** (*1932) a po jeho odchodu do *Lidového nakladatelství* byla v roce 1987 ředitelkou jmenována **Marie Košková**. Po odchodu Svoslava Svobody do redakce *Literárního měsíčníku* převzal v listopadu 1975 funkci šéfredaktora **Václav Falada** (*1933) a posledním předlistopadovým šéfredaktorem byl v roce 1986 jmenován básník **Jaromír Pelc** (*1952).

Na počátku devadesátých let byla *MF* jako součást majetku zanikajícího SSM převedena do správy státu, kterou od února 1992 vykonávalo Ministerstvo hospodářství. Již v roce 1990 se však z *MF* vydělily deník *Mladá fronta* a komerčně úspěšný týdeník *Mladý svět* (v roce 1994 též časopis *ABC*). Do funkce šéfredaktora nakladatelství nastoupil v dubnu 1990 **Vladimír Pistorius** (*1951). V květnu 1993 se *MF* stala akciovou společností, jejímž jediným akcionářem byl státní Fond dětí a mládeže (FDM), a Vladimír Pistorius byl jmenován ředitelem nakladatelství (funkce šéfredaktora již nebyla obsazena). Organizační struktura celého podniku se od počátku devadesátých let měnila; nakladatelská redakce byla v tomto období rozčleněna na redakce české literatury, světové literatury a literatury faktu. Generálním ředitelem se stal v lednu 1994 ekonom **Jan Macháček** (*1955) a dosavadní generální ředitelka **Marie Košková** přijala funkci ředitelky vydavatelství časopisů, které dosud řídil **Vlado Ríša**. Poslaneckou sněmovnou nově zvolená rada FDM v srpnu 1999 odvolala všechny členy statutárních orgánů *MF*. Nově jmenované představenstvo pak v říjnu 1999 odvolalo generálního ředitele Jana Macháčka, jehož v lednu 2000 nahradila **Hana Brajanoski** (*1969). V březnu 2000 byl z funkce ředitele nakladatelství odvolán **Vladimír Pistorius** a na jeho místo nastoupil **Jiří Zbořil** (*1960), který po odvolání **Hany Brajanoski** v září 2000 převzal funkci generálního ředitele. Ředitelkou nakladatelství se stala dosavadní vedoucí odbytu **Renata Kricnerová** (*1967).

V roce 2001 prodal FDM v dražbě *Mladou frontu, a. s.*, českobudějovické investiční skupině Efraim Cohen, a. s., která jednala v zastoupení vydavatelské firmy Adore. V dalších letech jako oficiální vlastník *MF* vystupovala společnost European Financial Services, registrovaná v Oregonu (USA); v roce 2012 se k vlastnictví společnosti, a tedy i *MF* přihlásil podnikatel **František Savov** (*1972).

Generálním ředitelem byl po prodeji *MF* do soukromých rukou v roce 2001 jmenován **Jaroslav Pecka** (*1948). Roku 2005 byla funkce generálního ředitele zrušena a ředitelem *MF* se stal **René Decastelo** (*1973), který posléze převzal funkci tzv. kreativního ředitele s odpovědností za divizi časopisů. Ředitelem pro finance a obchod byl jmenován **Lukáš Polák** (*1971) a ředitelkou divize knih **Martina Hartová-Boledovičová** (*1973), která v této funkci působila do roku 2005. Funkci šéf-

redaktora vykonával **Vlastimil Fiala**. Redakce divize knih byla rozčleněna na oblast světové a české literatury, literatury pro děti a mládež a oblast odborných edic. Generální ředitelkou vydavatelského domu byla v roce 2005 jmenována **Markéta Nováková** (*1974), kterou v roce 2009 vystřídal **Karel Polcar** (*1976), a strukturu podniku rozšířily další divize (mj. Divize klientských titulů či Divize Medical Services). V redakci Divize knihy působil od roku 2005 nejprve jako „Senior Product Manager“ **Jiří Kolečko** (*1944), který do *MF* přišel z *Euromedia Group*; divize byla rozdělena na redakci české a světové literatury, odborné literatury, dětské literatury a redakci obrazových publikací. Současným ředitelem celého podniku, zastřešeného tradičním názvem *Mladá fronta*, je od roku 2011 **David Hurta** (*1975), někdejší člen představenstva zodpovědný za periodický tisk. Jako vedoucí Divize knihy a de facto ředitel nakladatelství působí **Tomáš Černý** (*1976) s programovým ředitelem (tedy šéfredaktorem) **Antonínem Kočím**. Divize je rozdělena na redakci české a světové literatury, odborné literatury a dětské literatury.

Redakcí *MF* prošly během téměř sedmdesáti let její existence stovky redaktorů. Ve čtyřicátých letech to byli kromě výše jmenovaných např. **Jaroslav Havelka**, **Miroslav Hladký**, **Zdenka Kesslerová**, **Vlasta Knajzlová**, **Jaroslav Máček**, **Sergej Machonin**, **Bohuslav Pěchoč**, **Eduard Petiška**, **Michal Sedloň** a **Václav Stejskal**, v padesátých letech nastoupili mj. **Zora Bartošová-Wolfová**, **Zdeňka Bustová**, **František Černík**, **Jiřina Fleková**, **Tatjana Hašková**, **Věra Kružíková**, **Jaromíra Mazáková**, **Vladimír Novák**, **Květoslav Perutka**, **Alice Pláničková**, **Eva Sgallová**, **Jiří Sixta**, **Blanka Tarabová**, **Jaroslav Vačura**, **Miroslav Vachule**, **Lubomír Valchář**. V šedesátých letech zde pracovali **Milan Daneš**, **Ivan Diviš**, **Ladislav Ducháček**, **Eva Formánková**, **Zdeněk Frýbort**, **Vladimír Kafka**, **Vojtěch Kantor**, **Alice Kantorová**, **Zdenka Koutenská**, **Jiří Navrátil**, **Tomáš Pěkný**, **Božena Pravdová**, **Libuše Rousková**, **Ladislav Smoljak**, **Jarmila Škodová**, **Miroslav Vachule**, **Klára Vachulová**, **Drahomíra Vejdělková**, **Irena Zítková** či **Hana Žantovská**. V sedmdesátých a osmdesátých letech v redakci kromě řady předchozích působili např. **Věra Amelová**, **Zuzana Bělinová**, **Jiří Binek**, **Václav Erben**, **Halka Filípková**, **Jan Halada**, **Jana Hamanová**, **Romana Hložánková**, **Jaroslava Jiskrová**, **Hanuš Karlach**, **Petr Kostka**, **Petr Křivský**, **Vladimíra Křížanová**, **Tomáš Kybal**, **Marcela Ondřejová**, **Růžena Steklačová**, **Zdeněk Storch**, **Jaroslav Veis**, **Přemysl Veverka** a **Jiří Vrchota**. V devadesátých letech v *MF* pracovali mj. **Vlasta Dufková**, **Šárka Grauová**, **Michaela Jacobsenová**, **Robert Kubánek**, **Milan Macháček**, **Ewald Murrer**, **Allan Plzák**, **Ema Rozgonyiová**, **Jiří Rulf**, **Vladimír Šibrava**, **Miloš Urban**, po roce 2000 **Jana Budínská**, **Tomáš Dimter**, **Anežka Charvátová**, **Michal Janata**, **Romana Jarolínová**, **Šárka Kociánová**, **Zuzana Kupková**, **Ivana Mergerová**, **David Pazdera**, **Alena Pokorná**, **Lucie Šavlíková**, **Tomáš Vystrčil**, **Miroslav Žák** ad.

O výtvarnou podobu knih *MF* se v prvním období staral **Zdenek Seydl**, později v technické a výtvarné redakci ve vedoucích funkcích působili **Václav Sivko**, od roku 1966 **Josef Hochman**, od roku 1974 **Jiří Svoboda** a od roku 1984 **Josef Velčovský**, jehož na počátku devadesátých let nahradil **Pavel Sivko**, který v *MF* setrval do roku 1997. Vedle nich zde pracovali např. **Lydie Ambrožová**, **Michaela**

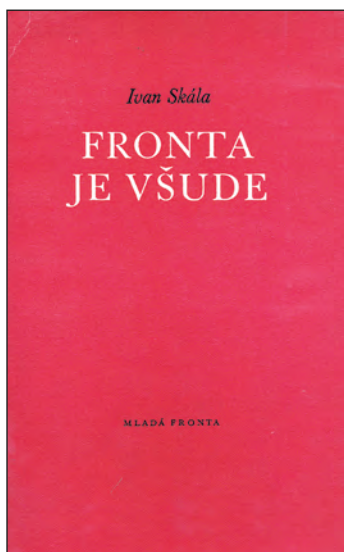
Ivan Vyskočil,
Bohumil Hrabal
a redaktor
Mladé fronty
Ladislav Smoljak
Ladislav Smoljak
na autogramiádě
(1967)

Blažejová, Jiří Brychta, Jiří Bursík, Petr Čížek, Silva Hofmanová, Bohuslav Holý, Milan Jaroš, Miloš Jirsa, Břetislav Klíma, Pavel Kolín, Ladislav Krám, Stanislava Laňková, Marie Melčová, Václav Růcker, Karel Schubert, Bedřich Skála, Jan Solpera, Jana Šilfertová, Renáta Šmatová, Jindřich Šturm, Josef Týfa, Vladimír Vácha ml., Jana Vysoká či Jan Wild.

Do konce roku 2013 vyšlo v *MF* celkem více než 7800 titulů. – O tisk publikací se starala zejména tiskárna MF, a to i po roce 1958, kdy byla začleněna do podniku Mír. V padesátých letech nakladatelství spolupracovalo též s tiskárnami Svoboda a Tisk Brno, v sedmdesátých a osmdesátých letech byla produkce tištěna též v dalších provozech Míru (Mír 3, Mír 5, Mír 6). Po roce 1990 využívala *MF* tiskáren v Praze (Imprima), Českém Těšíně (Těšínské tiskárny), Havlíčkově Brodě ad. – Nakladatelství a vydavatelství původně sídlilo v Panské ulici č. 8 v Praze, tiskárna v Legerově č. 22. V roce 1982 se většina redakcí vydavatelství časopisů přestěhovala do Radlické č. 61 v Praze 5. V roce 1992 prodala *MF* budovu v Panské ulici a nakladatelství se odstěhovalo do Chlumovy ul. č. 10 v Praze 3, kde dosud sídlilo distribuční pracoviště. Odtud se v roce 2001 nakladatelství přemístilo nejprve do budovy v Radlické ulici a v roce 2003 do svého nynějšího sídla v ulici Mezi Vodami č. 1952/9 v pražských Modřanech. Ústřední knihkupectví bylo roku 1948 otevřeno v bývalém Mazáčově nakladatelství ve Spálené ul. č. 53, kde v letech 1957–2004 působila též Výstavní síň Fronta. Síť filiálních prodejen zřídila *MF* postupně v celé republice.

Ačkoliv primárním vydavatelským zájmem zakladatelů *Mladé fronty* byly vedle stejnojmenného deníku zejména časopisy pro mladé čtenáře, již v roce 1945 vyšly též první knižní publikace orientované na nastupující generaci tehdejších dvacátníků. Základní beletristickou knižnicí se stala edice **Boje** (1945–1949, 32 sv.), zahájená svazkem sovětské válečné poezie *Bránili svou zem*, k němuž ještě v roce 1945 přibyla podobně zaměřená antologie povídek *Na vlastní oči*. Vedle několika dalších titulů soudobé sovětské prózy edice nabídla původní básnickou tvorbu skupiny autorů generačně i osobně blízkých redakci deníku a nakladatelství (Ladislav Fikar, Ivo Fleischmann, Jaromír Hořec, Oldřich Kryštofek, František Listopad, Miloš Vacík), jednotlivé prozaické tituly (exilový román Adolfa Hoffmeistera *Turistou proti své vůli*) a kromě překladů děl tzv. pokrokových západních autorů (Howard Fast) zde vyšel i sborník soudobé anglické poezie *Mezi dvěma plameny*, redakčně připravený Jiřím Kárnem a Josefem Nesvadbou. Zejména čtenářům dobrodružné literatury se zájmem o příběhy mladých hrdinů soudobé sovětské společnosti, tedy pionýrů a komsomolců, byla zprvu určena edice **Nástup** (1945–1959, 132 sv.). Jejím prvním svazkem byl Gajdarův *Timur a jeho parta* a vyšla zde i další díla rychle se formujícího nového kánonu, např. Katajevův *Syn pluku*, Fadějevova *Mladá garda* či Gladkovův *Cement*. V menší míře byla zařazována ruská klasika (Anton Pavlovič Čechov) a díla představitelů západních literatur (Jack London, John Steinbeck, Charles Vildrac), zastoupeni byli i domácí tvůrci (Jiří Církl, Jan Hostáň, Antonín Zhoř). V roce 1949 redakce upřesnila záběr knižnice a *Nástup* koncipovala jako edici současné světové literatury, v níž však nadále převažovala sovětská próza, popř. tvorba autorů východoevropských a asijských zemí. Nerozvinula se básnická knižnice **První svazky** (1946), kde vyšla pouze prvotina Ivana Skály, zatímco k vydání dalších titulů (připravovaný debut Jana Skácela) nedošlo. Jen krátce existovala edice **Dramata** (1946–1947, 4 sv.), v níž vedle původních her (Jiří Kárnet, Jaroslav Pokorný, Václav Vaňátko) vyšla též Katajevova autorská dramatizace *Syna pluku*. Mimo edice v tomto prvním nakladatelském období *MF* vydala mj. slovenský *Revoluční almanach*, antiutopii Arnošta Vaněčka *Atomové město* či překlad humoristického románu Leonharda Huizingy *Adrián a Olivér* a ojedinele se objevovaly bibliofilské tisky (novoročenka Paula Eluarda *Dvě básně*). Nejmladším čtenářům byly určeny edice **Bu-bu. Pohádky pro nejmenší** (1947–1949, 20 sv.) a **Živá voda** (1946–1949, 7 sv.), které nabízely původní i převyprávěné pohádky klasiků žánru (Hans Christian Andersen, Karel Jaromír Erben, Božena Němcová, Alexander Sergejevič Puškin) i nových autorů (Jan Dolina, Pavel Kohout, Oldřich Kryštofek, Josef Spilka). Čtenářům týdeníku pro chlapce, řízeného v předúnorovém období Jaroslavem Foglarem, byly adresovány svazky **Edice časopisu Vpřed** (1947–1948, 4 sv.); pod hlavičkou **Knižnice Rychlých šípů** (1947) vycházely beletristické tituly jako příloha týdeníku.

Již od čtyřicátých let měla v edičních plánech *MF* významné postavení beletrie klasiků 19. a první poloviny 20. století. Českým autorům byla vyhrazena edice **Národní klasikové** (1950–1956, 28 sv., mj. Jakub Arbes, Karel Havlíček Borovský, Svatopluk Čech, Božena Němcová, Jan Neruda) a překladům nejen ze slovanských literatur edice **Květnice** (1947–1959, 37 sv.), kam byla po zániku knižnice *Národních*

Edice Boje

klasiků zařazována i díla české literatury. Edice **Květy české poesie** (1950–1957, 51 sv., red. František Nečásek, od 1954 František Buriánek) přinášela základní sbírky i útlé výběry z děl klasiků domácí literatury od Karla Hynka Máchy po Jaroslava Seiferta, edice **Květy světové poesie** (1951–1955, 12 sv.) omezovala svůj výběr především na klasickou literaturu slovanských zemí; ze soudobé tvorby patřil ke čtenářsky úspěšným titulům Fikarův překlad sbírky Stěpana Ščipačeva *Sloky lásky*.

V roce 1949 zahájila MF s novým číslováním novou řadu edice **Boje** (1949–1969, 157 sv.), v níž až do konce šedesátých let vycházela původní česká tvorba a překlady ze slovenské literatury. Zejména v první polovině padesátých let převažovaly budovatelské prózy z průmyslové i zemědělské oblasti (mj. Marie Dušková, Lenka Hašková, Jiří Svetozar Kupka, Alexej Pludek, Anna Šmejcová, Vladimír Vávra, ze slovenských autorů Katarína Lazarová, Vladimír Mináč), reportáže (Vojtěch Cach, Lenka Hašková, Ladislav Mňačko) a romány líčící sociální rozpory první republiky (Otakar Černoch, Karel Konrád, Karel Nový, Božena Rotterová, T. Svatopluk, v přepracované verzi znovu vyšla *Kavárna na hlavní třídě* Gézy Včeličky, ze slovenské literatury např. Fraňo Král). Objevovaly se též příběhy s válečnou či protektorátní tematikou (Emil František Burian, Arnošt Lustig, Bohumír Polách, ze slovenských autorů Hela Volanská; poprvé zde vyšel román Ladislava Mňačka *Smrt si říká Engelchen*) a později přibyla různorodá historická témata (Bohumír Četyna, Zdeněk Pluhař). Skladbami či sbírkami, které málokdy překročily rámec veršované stranické propagandy, v tomto období do edice přispěli Ilja Bart, Miroslav Červenka, Stanislav Neumann, Ivan Skála, Jaromír Šavrdra, Karel Šiktanc, Jan Štern a zejména Pavel Kohout (kromě několika sbírek též veršovaná lyrická hra *Dobrá píseň*); vedle toho edice poskytla publikační příležitost dělnickým autorům, účastníkům akce „Pracující do literatury“ (Jiří Havel, Otto Ježek, Františka Semeráková aj.). Od konce padesátých let začaly do *Bojů* pronikat romány, novely a povídky, jejichž autoři již dobová společenská témata nenahlíželi prostřednictvím budujících kolektivů, kriticky se stavěli k maloměstskému způsobu života a více se zabývali problematikou citového zrání mladých lidí (Rudolf Černý, Ivan Kříž, Alexej Pludek, Vladimír Přibský, Naděžda Sochová, Luděk Šnepp, Vladimír Vávra). Posléze se edice otevřela veškeré moderní české a slovenské próze šedesátých let. K jejímu autor-skému okruhu patřili Jiří Brdečka (*Faunovo značně pokročilé odpoledne*), Ladislav Grosman, Bohumil Hrabal (*Pábitelé; Inzerát na dům, ve kterém už nechci bydlet*), Eva Kantůrková (*Smuteční slavnost*), Alexandr Kliment, Věra Linhartová (*Rozprava o zdviži; Přestořeč*), Arnošt Lustig, Vladimír Páral (*Katapult*), Karel Pecka (*Horečka*) či Ivan Vyskočil, ze slovenských autorů mj. Peter Balgha či Ja-

roslava Blažková. Básnické svazky v edici vycházely jen do poloviny padesátých let, kdy vznikla knižnice poezie **Setba** (1955–1956, 9 sv.), v níž své sbírky, tematicky i esteticky zcela spjaté s dobou svého vzniku, publikovali např. Pavel Kohout, Jan Noha, Jan Štern či Ivo Štuka.

Edice **Vpřed** (1949–1967, 164 sv.) zprvu přejala původní charakter knižnice *Nástup* a přinášela takřka výhradně dobrodružné a chlapecké romány sovětských autorů tematicky soustředěné na válečné boje (opět Katajevův *Syn pluku*), na budování socialismu v mládežnickém prostředí (Valentina Osejevová: *Vaska Trubačov a jeho kamarádi*, dále Anatolij Rybakov) či na příběhy situované do exotické přírody. Postupně sice redakce zařazovala i překlady z jiných národních literatur, většinou však šlo o díla podobných ideových východisek či o tituly vydávané s podobným posláním (Jack London, Alex Weddingová). Od poloviny padesátých let tematická omezení postupně mizela a v edici vyšly dobrodružné romány Roberta Louise Stevensona či Julese Verna, vědecko-fantastický román Arkadije a Borise Strugackých *Planeta nachových mračen* a ojediněle se objevila též próza s dívčí hrdinkou. Z českých autorů zde publikovali Jiří Brdečka, Eduard Fiker, Norbert Frýd, František Langer, Rudolf Luskač, Mirko Pašek, Vladimír Pazourek, Olga Scheinpflugová či Donát Šajner. Především původní románové tvorbě 20. století byla věnována knižnice **Prameny** (1955–1957, 8 sv.). V polovině desetiletí vznikla edice **Úsměvy** (1954–1959, 40 sv., red. Václav Lacina), v níž se komunální satira (Achille Gregor, Radovan Krátký, Václav Lacina) mísila s novými vydáními klasických humoristických knih (Jiří Brdečka, Jaroslav Hašek, Zdeněk Jirotka, Jindřich Plachta) i s knihami autorů mladší generace (Jiří Robert Pick).

Řady autorských spisů připravovala redakce jen výjimečně: u jediného svazku zůstal zamýšlený soubor **Dílo Jiřího Haussmanna** (1948) a třemi svazky přispěla *MF* do rozsáhlé řady **Aloise Jiráska Odkaz národu** (1949–1953, sv. č. 1, 12 a 30), na jejímž vydávání se podílela i další nakladatelství. S opatrným rozvojem zájmu *MF* o světový dobrodružný román souvisel vznik edice **Spisů Julese Verna** (1953–1967, 11 sv.). Mimo edice vyšly v polovině padesátých let vědecko-fantastické romány Vladimíra Babuly *Signály z vesmíru* a *Planeta tří sluncí*.

V oblasti politické a společenskovední literatury chtěla *MF* zpočátku vytvářet „most“ mezi Západem a Východem a své spontánní levicové směřování se pokoušela propojovat s masarykovskou tradicí: v **Knižnici TGM** (1946) několikrát vyšla Herbenova biografie *Chudý chlapec, který se proslavil* a odkazu prvního československého prezidenta byl věnován i první svazek edice **Otázky dneška** (1945–1963, 68 sv.). Tato řada se však dále zabývala zejména světovým mládežnickým hnutím a podílem mládeže na rozvoji různých profesních i společenských oblastí; v padesátých letech se stala zprostředkovatelem ryzí politické propagandy (publikace Jiřího Hochmana a kol. *Emigranti proti národu* či Aloise Poledňáka *Skauting ve službách podněcovatelů války*). První svazek kulturně-politické knižnice **Studie** (1945–1949, 9 sv.), publikace Alexandra Vasiljeviče Karaganova a Alexandra Michajloviče Jegolina *Vítězná kultura*, byl v červenci 1945 zároveň prvním svazkem nakladatelství *MF*. Dále se edice soustředila především na osobnosti sovětské kultury (Vladimír Majakovskij, Dmitrij Šostakovič) a vyšla zde také kniha statí a úvah Jiřího Hájka *Generace na rozhraní*.

Biografie osobností světové politiky (Lenin, Mao Ce-tung), vědy (Frédéric Joliot-Curie) a literatury (Jack London, Nikolaj Ostrovskij, A. S. Puškin) vycházely v edici **Životy** (1949–1956, 17 sv.), do níž redakce zařadila i publikace zaměřené na české dějiny (práce věnované Janu Husovi či Zdeňku Nejedlému). Informace o vědeckém rozvoji měla přinášet „série dobrodružně vědeckých knížek“ **Radar** (1948–1950, 12 sv.), která seznamovala čtenáře zejména s výsledky sovětské poválečné vědy a techniky. V edici **Věda mládeži** (1949–1959, 62 sv., red. Milan Hašek a Jarmila Škodová, jeden svazek v koedici s *>Orbisem*) vycházely knihy o historii země, geologii, původu člověka či o sluneční soustavě a vesmíru (mj. práce sovětského chemika a autora řady popularizačních prací pro mládež Michaila Iljina *Putování do nitra atomu; Sto tisíc proč; Jak se stal člověk vládcem přírody* ad.). Nemalá část produkce se věnovala nejnovějším poznatkům sovětských vědců z oblasti agrobiologie, mičurinské vědy či sovchozního hospodářství (mj. *Země v květu; Země laboratoř; Tvůrce rostlin* aj.). V polovině padesátých let se objevily i původní práce českých vědců, mj. chemika Ivana Klimeše *Tajemství chemie* či paleontologa Josefa Augusty *Hlubinami pravěku a Lovci jeskynních medvědů* s ilustracemi Zdeňka Buriana; zařazena byla též reedice beletrizovaných literárních rozprav Bedřicha Václavka určená mladým čtenářům *Deset týdnů*. Obdobně koncipovaná knižnice **Technika mládeži** (1954–1959, 23 sv., red. Jarmila Škodová) měla prostřednictvím čtivého textu a bohatého ilustračního doprovodu zájemcům přiblížit široké uplatnění vědy a techniky ve strojírenství, zemědělství, hutnictví a hornictví, dopravě či radiotechnice (počátky televizního vysílání v Československu v roce 1953 reflektovala *Kniha o televizi* Arnošta Lavanta). Originální výtvarnou podobu oběma knižnicím vtiskl výtvarný redaktor Teodor Rotrekl. Edice **Mladý technik** (1950–1957, 28 sv.) byla zaměřena na praktické příručky o radiotechnice, fotografování či leteckém a železničním modelářství; vyšly zde též povídky Vladimíra Škutiny o českých vynálezcích *Bez vavříků*. Cestopisná literatura vycházela v edici **Globus** (1951–1960, 37 sv.), která zprvu přinášela zejména překlady z ruštiny, posléze i původní práce (Ludvík Aškenazy, Rudolf Luskač, Jiří Marek, zařazen byl též výběr cestopisných črt Karla Čapka). Koncem padesátých let zde vyšly překlady prací Thora Heyerdahla (mj. *Ve znamení Kon-tiki*).

Jeden z repertoárových sborníků pro svazácké soubory

Zřetelné politickovychovné cíle si kladla edice **Učit se** (1949–1956, 16 sv.) s mnohokrát reeditovanými příručkami *Klement Gottwald mládeži, Mladí Klementa Gottwalda, O komunistické výchově* apod. Další výchovné a metodické publikace přinášely mj. edice *Knihovna vedoucího pionýrů; Komsomol náš vzor; Materiál na pomoc politickým kroužkům ČSM; Na pomoc funkcionářům, propagandistům a agitátorům ČSM; Na pomoc Soutěži tvořivosti mládeže; Práce mladých či Rukověť funkcionáře*. Re-

pertoárové sborníky pro pionýrské a svazácké kulturní a vzdělávací programy soustředily např. řady **Pionýr**, **Pionýrská estráda** a **Edice kulturního materiálu SČM**. Politickovýchovné a propagandistické publikace vycházely též mimo ediční řady (*Sjezd mladých budovatelů socialismu*, *Kniha vedoucího pionýrů* aj.).

Po příchodu Jiřího Hájka do funkce šéfredaktora došlo k několika změnám v koncepci edičních řad. Zastaveny byly **Setba**, **Prameny** a **Národní klasikové**, posléze i **Květnice**, **Nástup** a **Úsměvy**. Sloučením původních **Květů české poezie** a **Květů světové poezie** vznikla reprezentativní knižnice **Květy poezie** (1958–2009, 241 sv., red. 1958–1959 František Götz, 1960–1971 Jiří Hájek a Jiřina Fleková, od 1965 též Miroslav Červenka a Ladislav Fikar, 1969–1971 namísto Jiřího Hájka František Vrba, od 1971 red. neuváděn, 1986–1988 Hanuš Karlach, 1989 Jaromír Pelc, od 1990 red. neuváděn, 2005–2006 Robert Kubánek). V charakteristické grafické úpravě Sylvie Vodákové a s doslovy editorů a překladatelů v ní vycházely jednak výběry z díla básníků českých (Viktor Dyk, František Halas, Josef Svatopluk Machar, Vítězslav Nezval, Antonín Sova) i světových (William Blake, Gaius Valerius Catullus, Federico García Lorca, Johann Wolfgang Goethe, Hermann Hesse, Langston Hughes, Edgar Allan Poe, Miklós Radnóti, Jean Arthur Rimbaud, William Shakespeare, Percy Bysshe Shelley, Taras Ševčenko, Po Ťü-i), jednak původní sbírky a skladby (mj. Charles Baudelaire: *Květy zla*; Bertolt Brecht: *Domácí postila*; Vladimír Holan: *Terezka Planetová*; Jindřich Hořejší: *Hudba na náměstí*; František Hrubín: *Jobova noc*; Robinson Jeffers: *Hřebec grošák*; Christian Morgenstern: *Palmström a Palma Kunkel*). K objevným svazkům patřily verše Josefa Friče či Richarda Weinera, z překladů básně Andreje Bělého, Dina Campany, Cypriana Norwida, Novalise, Dylana Thomase, Paula Valéryho, Franze Werfela, výbor ze starožidovské poezie *Píseň o luku* ad. Na překladech a ediční přípravě jednotlivých svazků spolupracovali mj. Kamil Bednář, Milan Blahynka, Jiří Brabec, Miroslav Červenka, Lumír Čivrný, Eduard Goldstücker, František Götz, Jiří Hájek, Jiří Konůpek, Ludvík Kundera, Vladimír Mikeš, Zdeněk Pešat, Ivan Slavík, Zina Trochová či Jan Vladislav. Na počátku sedmdesátých let vyšlo několik svazků připravených ještě koncem předchozího desetiletí (Michelangelo Buonarroti, Marina Cvetajevová, T. S. Eliot, José Martí aj.), avšak v dalších letech se profil edice mírně proměnil. Více byla zastoupena sovětská literatura i ruská klasika (Sergej Jesenin, Vladimir Majakovskij, Nikolaj Alexejevč Někrasov, A. S. Puškin, Alexandr Tvardovskij), objevila se díla proletářských básníků (Stanislav Kostka Neumann, Jiří Wolker). K poněkud širší škále výběru se redakce vracela od konce sedmdesátých let (Emily Dickinsonová v překladu Jiřiny Haukové, později sbírka Sylvie Plathové *Ariel* v překladu Jana Zábrany). Současně byli představováni básníci z překladatelsky méně frekventovaných literatur (arménští, estonští, lotyšští, rumunští), výborů se dočkali i představitelé soudobé oficiální poezie (Miroslav Florian, Jan Pilař) a nadále vycházely nově sestavované výběry klasiků 19. a 20. století (Viktor Dyk, František Gellner, Vítězslav Hálek, Jan Neruda, Antonín Sova ad.), na nichž se jako editoři podíleli např. Vladimír Binar, Vladimír Křivánek, Jaromír Pelc a Eduard Petiška. Slovenskou poezii zastupovali Lubomír Feldek či Milan Rúfus.

Hry a eseje Václava Havla
vyšly v edici Mladé cesty

Mimo edice vyšlo od poloviny padesátých let několik básnických almanachů (*Rozlet 1955*, *Almanach Květen 1957 a 1958*). V téže době vznikla „edice současné poezie“ *Cesty* (1957–1968, 100 sv., red. Ivan Skála a Jiří Šotola, od 1964 též Jiří Brabec a Ivan Diviš), v níž vedle básníků starší a střední generace Ivo Fleischmanna, Josefa Kainara, Karla Kapouna, Ludvíka Kundery či Jana Pilaře od počátku šedesátých let publikovali autoři z okruhu kolem zastaveného časopisu *Květen* (Miroslav Červenka, Vlasta Dvořáčková, Miroslav Florian, Miroslav Holub, Jiří Václav Svoboda, Karel Šiktanc, Jiří Šotola). Objevovala se díla autorů, jejichž publikační možnosti byly po roce 1948 více či méně omezeny politickou situací (Antonín Bartušek, Kamil Bednář, Ladislav Dvořák, František Gottlieb, Zdeněk Lorenc, Oldřich Nouza, Ivan Slavík, Vladimír Vokolek) a od počátku byla edice otevřena debutantům (Josef Brukner, Josef Hanzlík, Jana Štroblová)

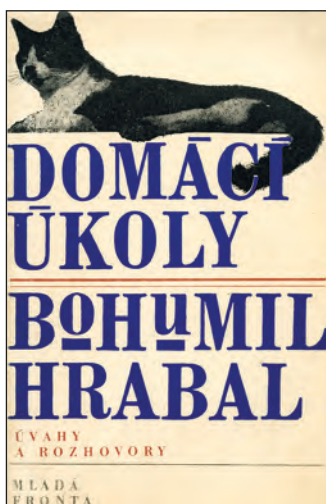
a posléze nastupující generaci šedesátých let (Jiří Gold, Emil Juliš, Petr Kabeš, Josef Peterka, Jiří Pištora, Ivan Wernisch). Ke stálým autorům *Cest* patřili také Ivan Diviš, Ladislav Novák či Oldřich Wenzl (pozdní debut *Yehudi Menuhin*). V menší míře redakce zařazovala překlady: koncem padesátých let antologii americké radikální poezie *Pátá roční doba*, většinou však knihy sovětských básníků (Vladimír Lugovskoj, Alexandr Tvardovskij, Jevgenij Vinokurov) a tvůrců z ostatních východoevropských zemí (Peter Huchel, Tadeusz Różewicz). Výrazněji se překladová větev edice profilovala ve druhé polovině šedesátých let, kdy se objevily verše básníků beat-generation (Lawrence Ferlinghetti) a knihy moderní evropské lyriky (Sidney Keyes, Erik Lindegren, Edoardo Sanguineti, Wisława Szymborska ad.); jako překladatel se často uplatnil Josef Hiršal (Hans Magnus Enzensberger, Helmut Heissenbüttel). Průběžně edice pokračovala v tradici překladů ze slovenštiny (Laco Novomeský, Miroslav Válek).

Počátkem šedesátých let vyhradila *MF* novou básnickou edici debutantům. V knižnici *Mladé cesty* (1961–1969, 33 sv., red. Vladimír Dostál, Miroslav Holub, Jan Řezáč, do 1964 též Josef Brukner, Oldřich Nouza, od 1964 Miroslav Červenka a Ivan Diviš, 1969 red. neuvedeni) publikovali mj. Dušan Cvek, Jiří Gruša, Zbyněk Hejda, Václav Hons, Josef Hrubý, Petr Chvojka, Petr Kabeš, Zeno Kaprál, Rudolf Matys, Josef Peterka, Ludvík Středa, Miloš Vodička, Ivan Wernisch, Jan Zábřana (*Utkvělé černé ikony*) či Vladislav Zadrobílek, posmrtně vyšel *Stop-time* Václava Hraběte a k autorům edice patřili i budoucí prozaikové Alexandr Kliment, Hana Prošková a Lubomír Vaculík. Na sklonku desetiletí zde první knížky uveřejnili autoři generace nadcházejících sedmdesátých let (Petr Skarlant, Karel Sýs). Vedle básnické řady redakce založila i paralelní edici *Mladé cesty. Prozaická řada* (v prvních svazcích s názvem *Mladé cesty prózy*, 1963–1969, 25 sv., red. ed. rada),

kteřá přinesla knihy Karla Eichlera, Ladislava Grosmana (*Obchod na korze*), Evy Kantůrkové, Věry Linhartové (*Prostor k rozlišení*), Stanislava Mareše, Karla Misaře, Bohumila Nusky, Karla Pecky, Vladimíra Párala (*Veletrh splněných přání*), Věry Stiborové, Miroslava Stoniše, Stanislava Váchy, Josefa Vohryzka či Ivana Vyskočila (*Vždyť přece lézat je snadné*) a zařazen byl i svazek divadelních her, typogramů a esejů Václava Havla *Protokoly*. Poslední dva svazky edice – povídky Jiřího Stránského *Šťěstí* a novela Pavla Hajného *Kde teče Tennessee* – již koncem šedesátých let nebyly distribuovány.

Postupně svou tvář formovala prozaická „knihovna pro každého“ **Kapka** (1957–1992, 231 sv., red. od 1963 Zora Wolfová, 1989–1991 Jaroslav Veis, 1992 Růžena Steklačová), přinášející levné knihy kapesního formátu. Vycházela zde beletrie 19. a první poloviny 20. století (Emily Brontëová, Maxim Gorkij, Victor Hugo, Sinclair Lewis, Mark Twain), vedle toho však *Kapka* představovala tvorbu soudobých zahraničních spisovatelů (Ernest Hemingway, Raymond Chandler, John Cheever, Irwin Shaw, David Storey, ale také Jean-Paul Sartre, poprvé zde vyšel román *Kůže* Curzia Malaparta, objevovaly se překlady z polštiny či maďarštiny) nebo skupin (německou Skupinu 47 zastupovalo dílo Heinricha Bölla, britský okruh Rozhňevaných mladých mužů novely Johna Braina). Výrazně se *Kapka* orientovala na populární žánry – sci-fi (Ray Bradbury, Ivan Antonovič Jefremov, Stanisław Lem, Josef Nesvadba, Čestmír Vejdělek, Jan Weiss), detektivní prózu (Eduard Fiker, Fred Kassak, Ellis Petersová, Hana Prošková, Georges Simenon, Arthur Upfield, Emil Vachek, Jan Zábřana), špionážní román (Arkadij Adamov, Karel Fabián, Graham Greene) a humoristickou literaturu (Alarich, Manfred Bieler, Jiří Brdečka, Achille Gregor, Stephen Leacock, C. Northcote Parkinson, Vojtěch Rakous, William Saroyan). Z českých autorů byli dále zastoupeni mj. Karel Josef Beneš, Benjamin Klička, Marie Majerová či Jiří Weil a ke konci šedesátých let začala *Kapka* zařazovat reedice titulů soudobé prózy (Bohumil Hrabal, Arnošt Lustig, Karel Pecka); po roce 1969 již nebyly do distribuce uvedeny romány Egona Hostovského *Půlnoční*

Náklad knih
Bohumila Hrabala
a Egona Hostovského,
připravených v letech
1969–1970 k distribuci,
byl z větší části zničen

pacient a Jaroslava Putíka *Smrtná neděle*. Čtenářsky atraktivní tituly tvořily náplň edice i v sedmdesátých a osmdesátých letech. Nejčastěji zde vycházela humoristická próza (Tibor Dévényi, Richard Gordon, Bel Kaufmanová, Stephen Leacock, Anita Loosová, George Mikes, Jerzy Wittlin, z českých autorů Miloslav Švandrlík), detektivky (Sébastien Japrisot, z českých autorů Eva Kačírková, Jan Klíma, Čestmír Kubík) a vědecko-fantastická próza (Stanislaw Lem, Arkadij a Boris Strugačtí, Kurt Vonnegut, John Wyndham, Janusz A. Zajdel, z českých autorů Ondřej Neff, Jaroslav Veis, Jaroslav Zýka). Od konce sedmdesátých let přibývaly překlady světových bestsellerů (Roald Dahl, Arthur Hailey, John Updike, Kurt Vonnegut), v roce 1987 vyšel „příběh narkomanky“ Christiane Felscherinowové *My děti ze stanice ZOO*. Z původní české prózy v tomto období v *Kapce* dále publikovali např. Jaroslav Čejka, Pavel Frýbort (*Vekslák*), Petr Hájek, Josef Klíma, Jarmila Loukotková či Ludmila Vaňková, roku 1983 se *Kapka* postarala o druhé vydání Fuksova *Spalovače mrtvol*. Do programu edice se vešly i historické a životopisné romány (Ilona Borská, Antonín Dvořák, František Kožík), beletrizované vzpomínky (Olga Scheinpflugová) a v roce 1986 zde vyšlo doplněné vydání *Rozhovorů s Janem Werichem*, které vedl tehdejší redaktor *Mladého světa* Jiří Janoušek (poprvé 1982 mimo edice). Počátkem devadesátých let se objevilo několik titulů exilové beletrie (Pavel Kohout: *Nápady svaté Kláry*; Jan Novák: *Striptease Chicago*).

Počátkem šedesátých let se z brožované **Kapky** vydělila její vázaná **ilustrovaná řada** (1960–1970, 45 sv.), která vedle klasických děl české literatury (Jakub Arbes, Ivan Olbracht, Růžena Svobodová) připomněla expresionistické povídky Karla Čapka a Fráni Šrámka, meziválečnou psychologickou prózu (Jaroslav Havlíček, Václav Řezáč) či dílo Richarda Weinera. V prvních vydáních či nových překladech vyšly knihy Míra Ammana, Isaaka Babela, Ivana Bunina, Alberta Camuse, Williama Faulknera, Alexandra Grina, Nathaniela Hawthorna, Dezsö Kosztolányiho, Andreje Platonova, Rainera Marii Rilka, Antoina de Saint-Exupéryho, Fjodora Sologuba; do diskuse o znovuoobjevovaném díle Franze Kafky přispěla edice vydáním románu *Zámek*. Koncem šedesátých let vznikla též nebeletristická větev **Kapka 3 – Volná řada – Literatura faktu** (1967–1970, 16 sv.), v níž vycházely práce věnované politickým dějinám 20. století, především válečným událostem a vojenským konfliktům (vyhlazení v Normandii, norimberský proces, kubánská krize). Část produkce tvořily životopisné portréty výrazných osobností světa politiky (Adolf Hitler, Winston Churchill), sportu (Enzo Ferrari) a umění (Louis Armstrong, Franz Kafka, Pablo Picasso).

Vedle pokračujících *Spisů Julese Verna* zahájila *MF* již koncem padesátých let několik řad vybraných spisů autorů dobrodružné literatury. Původní záměry redakce svým rozsahem naplnila řada **Vybrané spisy Arkady Fiedlera** (1958–1963, 6 sv.), avšak řady **Vybrané spisy Herberta Georga Wellse** (1959, 1 sv.), **Vybrané spisy Jamese Olivera Curwooda** (1959–1960, 2 sv.) ani **Spisy Alexandra Romanoviče Beljajeva** (1960, 1 sv.) se dále nerozvíjely.

Na detektivní prózu a v menší míře na špionážní romány se soustředila knižnice **Smaragd** (1958–1993, 132 sv., v šedesátých letech red. Miroslav Vachule /neuváděn/, od 1981 Vojtěch Kantor), přinášející díla klasiků žánru (Emile Gaboriau, Erle Stanley Gardner, Agatha Christie, Robert Louis Stevenson), soudobých tvůrců

střední a mladší generace (Ed McBain, Dick Francis, James Hadley Chase, Harry Kemelman, Ross Macdonald, Sébastien Japrisot, Patricia Moyesová, Robert L. Pike, Maj Sjöwallová a Per Wahlö, Rex Stout) a představitelů východoevropských literatur (Arkadij Adamov, Dominik Damian, Edmund Niziurski, Lev Ovalov). Českou literaturu reprezentovaly knihy Eduarda Fikera či Emila Vachka, z mladších generací zde v šedesátých letech publikovali Pavel Hanuš, Václav Nývlt, Mirko Pašek, Pavel Šoltész, Josef Škvorecký a Jan Zábrana, později Václav Erben, Pavel Hejman (pod jm. Miroslava Neumanna), Břetislav Hodek, Eva Kačírková, Josef Klíma, Josef Nesvadba, Hana Prošková, Vladimír Přibský a bývalý ředitel Čestmír Vejdělek (román *Každý ve svém sklepe* pod jm. Reného Ditmara).

Na počátku šedesátých let *MF* iniciovala vznik knihovny československé mládeže **Máj** (1961–1991, celkem 558 sv., z toho v *MF* přibližně 250 sv. včetně prémiových), na níž se dále podílely *>Naše vojsko*, bratislavská *Smena* a postupně se připojily *Svět sovětů* (později *>Lidové nakladatelství*) a bratislavský *Šport*. Edice byla zřízena na principu rozsahem mimořádného čtenářského klubu a jejím záměrem bylo vydávat v masových nákladech důležitá díla světové a v menší míře i české literatury. Do edičního programu jednotliví nakladatelé přispívali určeným počtem svazků většinou podle své specializace (*>Lidové nakladatelství* překlady z ruštiny, *>Naše vojsko* knihami s vojensko-historickou, sci-fi nebo detektivní tematikou a *Smena* zejména překlady světové literatury do slovenštiny); odběratelé stanoveného počtu titulů měli nárok na výroční prémiovou publikaci. *MF* v prvních letech přispívala literaturou klasickou (A. P. Čechov, Charles Dickens, Ilja Erenburg, Gustave Flaubert, J. W. Goethe, Ernest Hemingway, Guy de Maupassant, E. A. Poe, Romain Rolland, William Shakespeare, Stendhal, Lev Nikolajevič Tolstoj, Mark Twain, Oscar Wilde) i soudobou (Vitaliano Brancati, Basil Davidson, Richard Gordon, Daniil Granin, Graham Greene, Hammond Innes, Stanisław Lem), popř. původními antologiemi (výběr z české poezie 20. století *A co básník* sestavený Jiřím Brabcem, Karlem Šiktancem a Jiřím Šotolou, antologie poezie evropského baroka *Kěž hoří popel můj* uspořádaná

Edice Smaragd

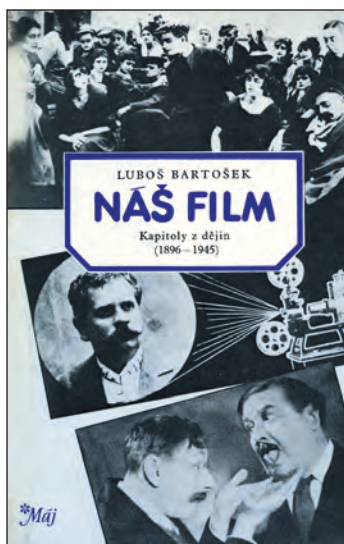
Antologie české poezie 20. století připomněla i autory, kteří po roce 1948 odešli do exilu

Václavem Černým nebo soubor hrůzostrašných povídek *Stráž u mrtvého* sestavený Marií Švestkovou). Méně často v *Máji* vycházela původní česká a slovenská próza (Bohumil Hrabal, Jan Procházka, Jaroslav Putík, Dominik Tatarka).

V normalizačním období se koncepce *Máje* nezměnila. Nadále vycházela klasická literatura světová (mj. Joseph Conrad, Friedrich Dürrenmatt, Heinrich von Kleist, Jack London, Raymond Radiguet) i česká (Karel Jaromír Erben, Karel Havlíček Borovský, Karel Hynek Mácha, Vítězslav Nezval, Fráňa Šrámek, Vladislav Vančura). Ze soudobé světové prózy zde poprvé vyšel bestseller Arthura Haileya *Letiště*, dále *Francouzova milenka* Johna Fowlese, *Fanny a Alexandr* Ingmara Bergmana či román Avery Cormana *Kramerová versus Kramer* a v několika svazcích sebrané povídky Arthura Conana Doylea o Sherlocku Holmesovi; z domácí tvorby např. soubory povídek Oty Pavla a romány Jiřího Šotoly. Příležitostně nabídka edice rozšířily životopisné romány či vzpomínky (herců Bohumila Šmídy a Zdeňka Štěpánka, režiséra Luise Buñuela, gymnastky Věry Čáslavské ad.).

Součástí edičního programu *Máje* byly i populárně-naučné publikace: v sedesátých letech mj. stručné dějiny filmu Krzysztofa Teodora Toeplitze *Chaplinovo království*, později kniha Luboše Bartoška o české předválečné a protektorátní kinematografii, publikace Lubomíra Dorůžky *Panoráma populární hudby 1918/1978* a *Panoráma jazzu*, dialogická studie Vladimíra Justa *Proměny malých scén* či *Příběh fotografie* Daniely Mrázkové. Zařazeny byly práce historiků Miroslava Hrocha či Vojtěcha Zamarovského a literárních historiků Vladimíra Kováříka či Radko Pytlíka, z oblasti přírodních věd např. publikace etologa a dlouholetého ředitele pražské ZOO Zdeňka Veselovského.

Od poloviny šedesátých let se ve stále pestřejší nabídce objevovaly aktuálně pořizované překlady zahraničních titulů, které nyní vycházely nikoli s odstupem desetiletí, ale často pouhý rok po prvním vydání v jazyce originálu. Ke zpřístupnění řady soudobých světových románů a novel napomáhaly nepojmenované, avšak graficky charakteristické edice, jež byly ve své době označovány jako „černá řada soudobé světové prózy“ (1964–1969, pravděpodobně 24 sv.) a „bílá řada soudobé světové prózy“ (později pojmenovaná jako *Bílá řada moderní prózy*; 1965–1970, pravděpodobně 27 sv.); o výtvarnou podobu obou se staral Václav Sivko. Dominovaly v nich literatury německá (Johannes Bobrowski, Heimito von Doderer, Max Frisch, Martin Walser), francouzská (Georges Bernanos, Jean Cayrol, Jean Durtour, Raymond Queneau) a anglosaská (Saul Bellow, William Faulkner, Patrick O'Hara), redakce však vybírala i z méně frekventovaných jazykových oblastí, např. z itaštiny (Carlo Emilio Gadda), maďarštiny (Tibor Déry, Ferenc Sánta, Magda Szabó), polštiny (Tadeusz Konwicki, Wilhelm Mach), slovinštiny (Beno Zupančič) či

Edice Máj v osmdesátých letech

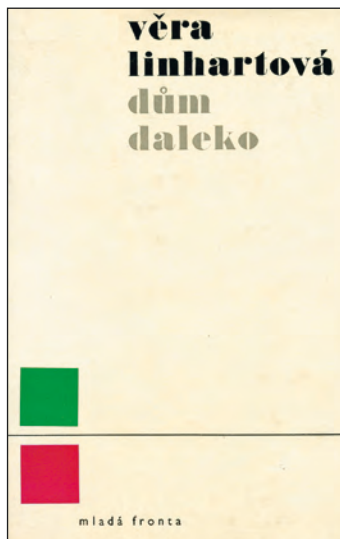
švédštiny (Tage Aurell). Poprvé zde česky vyšel román Güntera Grasse *Plechový bubínek*, novela Roberta Musila *Zmatky chovance Törlesse*, soubory povídek Ingeborg Bachmannové či Borise Pilňaka a knihy Nathalie Sarrautové a Petera Weisse. V „**bílé řadě**“ se ojediněle objevovala i díla českých autorů (Bohumil Hrabal, Věra Linhartová, Vladimír Páral, Jaroslav Putík).

Nepojmenovanou volnou řadu věnovala *MF* písňovým textům a průhledům do repertoáru malých divadel. Ve druhé polovině šedesátých let v ní vyšly mj. sbírky Pavla Fialy, Jaroslava Jakoubka, Josefa Kainara, Pavla Kopty a Jana Vodňanského, vytištěn již nebyl připravovaný sborník textů Miloslava Šimka a Jiřího Grossmanna *Čtení pro otrlé* ani sbírka Karla Kryla *Bratříčku, zavírej vrátka* (v upravené podobě ji pod názvem *Knížka Karla Kryla* vydal roku 1972 exilový *Index* a roku 1990 i *Mladá fronta*).

V roce 1967 vypravila *MF* čtyřsvazkovou kolekci „knih revolučního dobrodružství“ **Zlatá pečeť**, jejíž součástí byla vedle ruských a sovětských románů též kniha Johna Reeda *Deset dnů, které otřáslý světem*; do padesáti exemplářů z dvanáctitisícového nákladu byla vložena pečeť, jejíž nálezcem se mohl zdarma zúčastnit dvánáctidenního zájezdu do SSSR. V roce 1968 stejnojmenná kolekce obsáhla pětici významných děl meziválečné prózy (zastoupeni jsou Karel Čapek, Jaroslav Kratochvíl, Marie Majerová, Ivan Olbracht a Vladislav Vančura). Roku 1971 vyšla pod značkou *Zlaté pečeti* třísvazková sada k 50. výročí vzniku KSČ; samostatně či souborně byla zařazena díla Konstantina Biebla, Josefa Hory, Vítězslava Nezvala a Jiřího Wolkera, jeden ze svazků přinesl výběr z levicové publicistiky období první republiky.

Koncem šedesátých let zahájila *MF* několik řad populární literatury, např. **Sešitové romány** (1968–1969, 4 sv.) a **Dobrodružné romány** (1967–1968, 2 sv.). K tradiční **Knihovničce Mateřídoušky** (1961–1971, 42 sv.), určené nejmladším čtenářům, přibýly nyní knižnice dalších časopisů vydavatelství *MF*: **Knihovnička Větrníku** (1969–1970, 3 sv.) a edice **Věda a technika mládeži** (1969, 1 sv.) připomněly klasické hrdiny populární literatury Tarzana a Bigglese, **Knihovnička Ohníčku** (1968–1971, 7 sv.) nabídla několik komiksových svazků (*Sek a Zula* Jiřího Wintera-Neprakty a Miloslava Švandrlíka). Kreslenému humoru byla věnována edice **Polylegran** (1968–1970, 3 sv.).

Mimo ediční řady v šedesátých letech v *MF* publikovali Ludvík Aškenazy (*Černá bedýnka*), Jiří Kolář, J. R. Pick, Jiří Suchý, Karel Šiktanc, Jiří Šotola, Pavel Šrut, Miloslav Topinka či Jan Zábřana, po dvaceti letech mohla vyjít sbírka Josefa Palívce *Síta* a objevily se výběry z české milostné poezie (*Mým snem jsi prošla*, ed. Vladimír Karfík) a z prací českých naivistů (*Bosé nožky*, ed. Arsén Pohribný). Ze světové poezie vyšly překlady děl Roberta Duncana, Robinsona Jefferse a Saint-Johna

Bílá řada soudobé prózy

Perseho nebo výbor makedonské poezie (*Zelený host*). Z prozaiků kromě výše uvedených mimo edice publikovali Bohuslav Březovský, Jana Červenková, Miroslav Holub, Hana Klenková, František Křelina, Zdeněk Lorenc, Jiří Marek, Jiří Mucha, František Rachlík, Josef Sekera, Čestmír Vejdělek ad. K podstatným edičním počínům patřily reedice knih Jaroslava Foglara a „čítanka“ *Bohumil Hrabal uvádí...* s texty Jakuba Demla či Ladislava Klímy. Z významnějších překladů vyšel v *MF* poprvé román Alana Marshalla *Už zase skáču přes kaluže*.

Trvalou pozornost, nikoli však samostatnou ediční řadu věnovala *MF* sportovním tématům, často pojednaným na hranici beletrie a publicistiky (vzpomínky jednoho ze zakladatelů české sportovní žurnalistiky Josefa Laufera *50 let v našem sportu*, několikrát reeditovaná publikace *Když chytal Plánička*). Mimo edice vycházely i memoáry osobností ze světa umění (autobiografie francouzského šansoniera Yvese Montanda, první kniha vzpomínek herce Zdeňka Štěpánka, kniha Aleny Ladové *Můj táta Josef Lada*) či z oblasti válečných a politických dějin (paměti Ludvíka Svobody *Z Buzuluky do Prahy*). Mimo edice vyšla v roce 1968 i tehdy populární publikace prozaika Jana Procházky *Politika pro každého*.

Během šedesátých let *MF* omezila masové náklady politicko-propagačních brožur. Do roku 1989 zůstaly zachovány v zásadě jen dvě takto zaměřené edice, které měly z velké části charakter populárně-naučných, osvětových a politických příruček. Edice **Svazácká knihovna** (1960–1989, 53 sv., red. Václav Kocourek, Vladimíra Křížanová, Blanka Tarabová) byla v prvních letech koncipována jako série reportáží, mj. ze života amerických černochů (Ivan Vávra: *Neworleanské blues*) či ze života hrdinů socialistické práce (Arnošt Lustig: *První stanice štěstí*; Karel Štokrání: *Proč píská veronika*). Brzy však převážily příručky o soudobé sociologii, kultuře či politice a úvahy reflektující problematiku volného času a postavení mladého člověka v rámci socialistické společnosti (Gianni Toti: *Právo na lenost?*; Jiří Cvekl: *Hledání jistoty*; Zygmunt Bauman: *Kariéra*). V sedmdesátých a osmdesátých letech tvořily náplň edice zejména metodické a pedagogické příručky pro potřeby SSM. Od roku 1970 pravidelně vycházela ročenka *Mladí ČSSR* s přehledem všech domácích mládežnických organizací, včetně kalendária akcí za uplynulý rok. Oproti tomu **Knihovnička vedoucích** (1961–1989, 120 sv., red. Helena Benešová ad.) byla od počátku koncipována jako soubor metodických a praktických příruček pro práci pionýrských vedoucích a funkcionářů SSM.

Populárně-naučná edice **Jak** (1957–1989, 78 sv., red. Libuše Rousková) nabízela příručky a návody pro bohatou škálu aktivit (modelářství, výtvarné techniky, ruční práce, táboření, chovatelství, sběratelství, stolní hry ad.). Značné rozpětí od návrhů uspořádání bytu přes manželskou a psychologickou poradnu až po pravidla vkusného oblékání postihovala knižnice **Dobry vítr** (1958–1979, 43 sv., red. Ladislav Smoljak /neuveden/); ve třech reedicích zde vyšla příručka společenského chování Mileny Majorové *Člověk mezi lidmi*. Knižnice **Škola mladých matematiků** (1961–1989, 61 sv., red. Milan Daneš, akademik Jan Novák ad.) poskytovala zájemcům o matematiku a řešitelům matematických olympiád soubory úloh, hlavolamů i teoretických statí.

Jedním z edičních projektů, který dlouhodobě charakterizuje celé nakladatelství, byla populárně-naučná knižnice **Kolumbus** (1960–dosud, do konce roku 2012

Edice
Kolumbus

celkem 198 sv., red. Jiří Sixta, později Božena Pravdová /uvádění nedůsledně/), jedna z mála edic, které přežily všechny změny politických i ekonomických podmínek. Od svého založení se snažila ve čtivých překladech i původních textech postihnout rozmanitost vědeckého poznávání světa a předat čtenářům zážitek z „dobrodružství vědy“. Do jisté míry navazovala na již zaniklé populární edice *Věda mládeži* a *Technika mládeži*, avšak její záběr byl pestřejší. Zahrnoval širokou oblast přírodních věd (Jacques Yves Cousteau, Konrad Lorenz, Zdeněk Michalec, George B. Schaller, Zdeněk Veselovský), archeologie, historie a politiky (Holger Erik Arbman, Raymond A. Dart, Jiří Hochman, Josef Janáček, Henri Lhote, Josef Petráň, Karel Sklenář, Zdeněk Smetánka, Haroun Tazieff, Vojtěch Zamarovský), techniky a vynálezů (Stephen W. Hawking, Robert Jungk, J. S. Sklovskij, Lev Teplov), poznávání vesmíru (Jiří Grygar, Ralph Izzard, Karel Pacner) a zařazovány byly i cestopisy (Jans Bjerre, I. A. Jefremov, Laurens van der Post). Několik svazků bylo věnováno též literární historii (Alois Bejblík, Miroslav Ivanov, Vladimír Karbusický, Oldřich Králík, Radko Pytlík).

V polovině šedesátých let přinesl filozof Ladislav Hejdánek námět na vydávání útlých svazků, které by širšímu čtenářskému okruhu přiblížily nemarxistické filozofické myšlení. Prosadit vznik edice *Váhy* (1969–1970, 8 sv., ed. Eva Formánková) se však podařilo až v závěru roku 1968. Prvním svazkem, který ediční rada (Eva Formánková, Ladislav Hejdánek, Karel Kosík, Jan Patočka a Josef Zumr) připravila k vydání, byla *Útěcha z filozofie* Emanuela Rádlá. Do roku 1970, kdy bylo vydávání edice ukončeno zničením převážné části nákladu knihy Jana Patočky *O smysl dneška*, vyšly dále filozofické texty Martina Bubera, Karla Jasperse, Sorena Kierkegaarda a Joseho Ortegy y Gasseta. Edice *Ypsilon* (1967–1971, 15 sv.) byla zaměřena na studie reflektující nejnovější sociologické a psychologické výzkumy. Vyšel zde mj. esej amerického sociologa a psychologa Edgara Friedenberga *Dospělost bez dospívání*, který byl do češtiny přeložen krátce po svém americkém vydání, nebo studie Howarda Jonese *Zločin v měnící se společnosti* věnovaná

Edice Epsilon

Eichlera (*Hosté od svatého Diviše*), Bohumila Hrabala (*Domácí úkoly a Poupata*), Karla Šiktance (*Mariášky*), Miloslava Topinky (*Krysí hnízdo*) a dalších autorů; naopak vyjít ještě stačila díla Miroslava Holuba, Karla Maryska, Miloše Vodičky, Oldřicha Wenzla a také sborník *Jára /da/ Cimrman*. Nuceně zanikly některé tradiční ediční řady, především básnické knižnice **Cesty** i **Mladé cesty**, podobně jako **prozaická řada Mladých cest** či „černá“ a „bílá“ **řada soudobé světové prózy**. Kritéria normalizační ediční politiky v různé míře poznamenala pokračující edice **Květy poezie**, **Kapka**, **Smaragd** a **Máj**, stejně jako některé další knižnice založené ještě v relativně příznivé atmosféře konce šedesátých let.

Po dvouleté přestávce vyšel v roce 1972 nový svazek tradiční edice **Boje** (1972–1987, 38 sv., č. 159–196), která sice navázala na původní číslování, zásadně však proměnila svou koncepci. Nyní již nešlo o novinky české prózy, nýbrž o ideově-výchovnou řadu adresovanou dospívajícím čtenářům. Na počátku sedmdesátých let do ní redakce soustředila nová vydání základních děl sovětského socialistického realismu (Alexandr Fadějev: *Mladá garda*; Nikolaj Alexejevič Ostrovskij: *Jak se kalila ocel*; životopisná trilogie Maxima Gorkého), část produkce se zaměřila na témata druhé světové války a protifašistického odboje (*Svědectví. Příběhy českých studentů z akce 17. listopad*; *Lidé z Reportáže*; zápisky Marušky Kudeřkové *Zlomky života*), vycházely zde vzpomínky (Boris Polevoj, ale také Zuzana Kočová či Karla Mahenová), výběry z publicistiky osobností komunistického hnutí (Julius Fučík, Ivan Olbracht, Miroslav Válek). Z beletrie redakce vybírala romány s tematikou tzv. třídního boje a prózu životopisnou a historickou (Ilona Borská, František Kafka, František Neužil); v osmdesátých letech se edice orientovala též na německou literaturu (soubory drammat Bertolta Brechta a Volkera Brauna, vzpomínky Stephana Hermlina a Ruth Wernerové).

problematice kriminality mladistvých. Vedle sociologických prací byly do edice zařazovány rovněž studie zabývající se teorií kultury a literatury. V roce 1968 tak vyšla v českém překladu poprvé *Mimesis* Ericha Auerbacha, dále např. soubor esejů o starší české literatuře Václava Černého či soubor studií Vratislava Effenbergera *Realita a poesie*. Posledním svazkem edice byla práce holandského kulturního historika a filozofa Johana Huizingy *Homo ludens*, jež se věnovala fenoménu hry a její úloze v dějinách lidské společnosti. V roce 1969 vydala MF mimo edice sbírku *Dokumenty o lidských právech*, která soustředila překlady závazných právních dokumentů OSN.

Na přelomu šedesátých a sedmdesátých let zasáhl do edičních záměrů MF nástup normalizace. Před distribucí byly zničeny knihy Karla

Dvěma svazky přispěla *MF* do mezinárodní edice socialistických států **Knižnice Vítězství** (1977–1978). Autorům ze socialistických zemí a tzv. pokrokové literatuře západního světa byla vyhrazena knižnice **Proud** (1980–1988, 25 sv.), která však vedle knih naplňujících deklarovanou ideovou koncepci ojediněle přinesla i díla klasiků světové literatury 20. století (Alfred Döblin, Thomas Mann, Kurt Vonnegut). S označením **Četba pro školy** (1982–1989, 14 sv.) vycházela klasická díla české i světové literatury (Ivan Olbracht, Marie Pujmanová, Ladislav Stroupežnický, Josef Kajetán Tyl; William Shakespeare, E. A. Poe).

V edici **Alfa** (1969–1988, 119 sv., red. Jiří Navrátil a Irena Zítková /neuvezení/) vyšly koncem šedesátých let romány Evy Kantůrkové, Vladimíra Párala (*Milenci & vrazi*), Jaroslava Putíka a Jiřího Šotoly (*Tovaryšstvo Ježíšovo*), avšak připravované knihy Bohuslava Blažka (*Spasitelé a Tři předmluvy*) a Ladislava Grosmana (reedice *Nevěsty a Obchodu na korze*) již byly zničeny. V sedmdesátých letech se *Alfa* stala základní řadou původní české a slovenské beletrie, v níž publikovali Václav Erben, Pavel Hajný, Jan Kostrhun, Jiří Marek, Kamil Mařík, Jiří Navrátil, Petr Skarlant či František Stavinoha, v osmdesátých letech Antonín Bajaja, Martin Bezouška, Zeno Dostál, Petr Hájek, Věra Sládková (románový triptych *Malý muž a velká žena*) a Zdeněk Zapletal. Kromě slovenské prózy (Vincent Šikula, Milan Šútovec) se v edici ojediněle objevily překlady i z jiných národních literatur a v osmdesátých letech zde začaly vycházet i básnické sbírky a výběry (Jaroslav Čejka, Jaroslav Holoubek, Miroslav Holub, Kamil Mařík, Markéta Procházková, později též Oldřich Mikulášek a Jan Skácel). V uspořádání Ludvíka Kundery byl do edice zařazen soubor díla Oldřicha Wenzla *Veškerá poezie* a Zdeněk Ornest připravil publikaci *Sám u stmívání*, sestavenou z básní, deníkových zápisků a rodinné korespondence Jiřího Ortena.

Debutujícím básníkům i prozaikům byla určena „edice prvních knížek“ **Omega** (1972–1988, 64 sv., red. Jiří Navrátil a Irena Zítková /uvádění nedůsledně/), která však svým autorům zpočátku poskytovala pouze úzký prostor prostřednictvím tematicky volně koncipovaných sborníků (básnické soubory *Zelené světlušky; Jaká radost, jaké štěstí; Pozvání do krajiny*; prozaické *Mně se tu líbí; Mládátka z herbáře; Prsten s kamejí; Pjijď ke mně, když prší; Dnes ráno poprvé*), v nichž publikovali mj. písničkář Jan Burian, básníci Jaroslav Čejka, Michal Černík, Jaroslav Holoubek a prozaici Sylva Daníčková, Petr Hájek, Karel Hvizďala, Jan Kostrhun, Jiří Medek, Karel Milota, Jiří Navrátil, Ladislav Szalai, Alžběta Šerberová, Přemysl Veverka a Zdeněk Zapletal. V roce 1977 redakce od koncepce sborníků ustoupila a začínajícím autorům napříště umožňovala samostatné knižní debuty. Z básníků této příležitosti využili mj. Zdena Bratršvská, Lubomír Brožek, Sylva Fischerová,

Výtvarnou podobu knižnice Alfa navrhl Jiří Rathouský

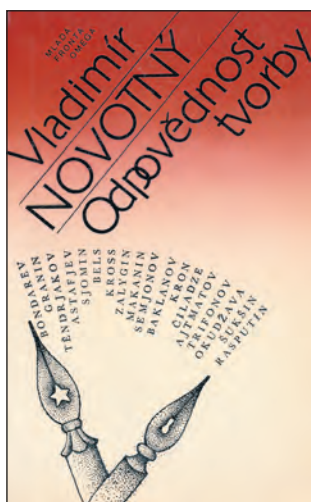

Edice Omega

osmdesátých let byl do edice zařazen i sborník básníků z autorského okruhu non-konformních klubových programů Miroslava Kovářika *Zelené peří*.

Vedle edice *Omega* našli začínající autoři zázemí též v knižnici **Kroky** (1976–1979, 12 sv.), v níž samostatnými publikacemi debutovali Jaroslav Čejka, Eva Frantinová, Jaroslav Holoubek, Miroslav Hule či Miloslav Uličný. O jedenáct let později vznikla edice **Ladění** (1987–1994, 43 sv., red. do 1989 Jaromír Pelc, Karel Sýs, Josef Velčovský a Jiří Žáček, od 1990 Vojtěch Kantor /neuveden/, od 1992 Jiří Rulf), jejímž prostřednictvím se v literárním prostředí etablovali básníci Svatava Antošová, Norbert Holub, Lubor Kasal či Zdeněk Lebl, v devadesátých letech Petr Borkovec, Martin Langer, Petr Motýl, Ewald Murrer, Božena Správcová, Jaromír Typlt aj. Méně často redakce zařazovala první knihy prozaiků (Ivan Matoušek, Martin

Miroslav Huptych, Jan Rejžek, Přemysl Rut, Dagmar Sedlická, Naděžda Slunská a Zuzana Trojanová, z prozaiků např. Jan Adam, Petr Bartůněk, Zeno Dostál, Vladimír Macura, Karel Milota, Aleš Presler, Vít Stuchlý, Zdeněk Šťastný a Petr Ritter. Ojediněle se v edici objevily překlady (sborníky mladé ruské a slovenské literatury) a publikace generační kritické reflexe: vedle knihy Jaromíra Pelce *Nový obsah* tu měl koncem sedmdesátých let vyjít soubor statí Vladimíra Novotného o nové sovětské literatuře *Odpovědnost tvorby*, jehož téměř celý náklad byl ovšem ještě před distribucí zničen a kniha vyšla v upravené podobě až v roce 1983. Mimořádného ohlasu dosáhla publikace Jana Lukeše *Prozaická skutečnost* (1982), kriticky nahlížející realitu původní literární tvorby normalizačního období. Koncem

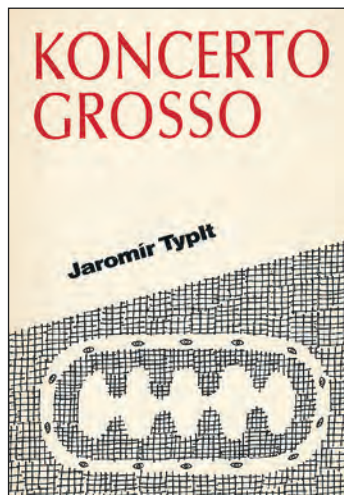

Náklad prvního vydání esejů Vladimíra Novotného o sovětské literatuře z roku 1979 byl zničen; druhé „první“ vydání bylo distribuováno v roce 1983

Vopěnka); Michal Ajvaz v edici debutoval jako básník i jako prozaik. Specifickou řadou ediční struktury *MF* byla bibliofilská knižnice **Blíženci** (1969–1987, 9 sv.) s různorodým výběrem textů (*Ezopovy bajky*, František Hrubín, Karel Toman, Konstantin Paustovskij); na jednotlivých svazcích se podíleli výtvarníci Ota Janeček, Zdeněk Sklenář, Miloslav Troup aj. V samostatné volné řadě vycházely komentované edice textů starší literatury (*Tristram a Izalda*; *Kniha o Faustovi*; soubor kramářských písní *Poslyšte písničku hezkou*).

Různorodý ediční program orientovaný na dospívající mládež charakterizuje populární řada **Edice 13** (ozn. též jako **Třináctka**, 1967–1992, 197 sv., red. do 1989 Zdeněk Storch, od 1992 Ema Rozgonyiová). Vycházely v ní dobrodružné příběhy (Filip Jánský, Jarmila Loukotková, James Oliver Curwood, Marjorie Kinnan Rawlingsová, Ernest Thompson Seton, Jules Verne), detektivky (Joe Alex, Waclaw Golembowicz, E. A. Poe, *Panoptikum starých kriminálních příběhů* Jiřího Marka a první příběhy detektivní série Jaroslava Velinského), romány dívčí (Jana Červenková, Hermína Franková, Helena Hodačová, Vojtěch Vacke, Vlasta Vaňová) i chlapecké (v roce 1970 ještě Jaroslav Foglar, dále Svatopluk Hrnčíř či *Knoflíková válka* Louise Pergauda), rodinné příběhy (přepisy televizních scénářů Marie Poledňákové), příběhy pro maturanty (Miep Diekmannová, Růžena Lukášová, Karel Štorkán), příběhy sportovců (Niki Lauda, Josef Masopust), vědecko-fantastická próza (Isaac Asimov, Alexandr Beljajev, Ivan Jefremov, Ludvík Souček, Jaroslav Veis a několik antologií domácí i světové sci-fi) a westerny (Francis Parkman, výběr povídek z amerického západu *Dostavník do Lordsburgu*). Románem *Havárie na sklonku dne* se po třinácti letech do veřejného literárního života vrátil někdejší šéfredaktor *Literárních listů* Dušan Hamšík. Kromě častých překladů z polské, maďarské a sovětské literatury ve *Třináctce* vyšel román Geralda Durrella *Ptáci, zvířata a moji příbuzní* a značného čtenářského úspěchu dosáhl bestseller Sue Townsendové *Tajný deník Adriana Molea*. Na počátku devadesátých let redakce využila původně ineditního překladu Stanislavy Pošustové a do programu edice zařadila fantasy ságu J. R. R. Tolkiena *Pán prstenů*.

Edice **Eva** (1969–1979, 55 sv.) byla zaměřena na prózu určenou čtenářkám různého věku, tedy především na romány s výraznou hrdinkou (Charlotte Brontëová: *Jana Eyrová*), objevovaly se však i detektivky (Eduard Fiker: *Zinková cesta*) a společenské romány. Ve výběru titulů převažovaly překlady, z českých autorů v edici publikovali mj. Iva Hercíková, Josef Nesvadba, Vladimír Páral či Alžběta Šerberová, román Evy Kantůrkové *Pozůstalost pana Ábela* již v roce 1971 nebyl uveden do distribuce. Populární literaturu různých žánrů (detektivky, dobrodružné romány, humoristickou prózu i romány pro dívky), vydávanou ve vysokých nákladech v edici

Edice Ladění

Edice Eva

Čtení pro zábavu (1982–1990, pravděpodobně 13 sv.), distribuovala *MF* mimo knihkupeckou síť prostřednictvím Poštovní novinové služby. Jediný titul stihl vyjít v zamýšlené knižnici **Fantazie a science fiction v MF** (1989). Publikace **Programu Start** (1988–1990) byly součástí širšího nakladatelského záměru, který měl prostupovat různé edice *MF*, a za cíl si kladly připravit mladou generaci na život ve 21. století. Na poli beletrie program zahrnoval vědecko-fantastickou prózu (tři antologie české sci-fi), v populárně-naučných publikacích se soustředil především na postupně objevovanou a rychle se rozvíjející výpočetní techniku a součástí původního záměru byly i knihy věnované ekologickým tématům.

Ačkoli i v tomto období byla převážná většina produkce *MF* soustředěna do edičních řad, pozoruhodné i dobově příznačné tituly vycházely též mimo edice. Ze světové literatury vedle děl klasiků (Alexandre Dumas, Jack London, Stendhal, Jules Verne, Emile Zola) vyšel např. román Andreje Bělého *Stříbrný holub* (1971) a řada překladů ze slovenské prózy (Rudolf Jašík, Jozef Leikert, Rudolf Sloboda, Vincent Šikula, Milka Zimková) či poezie (Pavel Koyš). Z české poezie byli zastoupeni autoři válečné generace (Kamil Bednář, Oldřich Nouza, Zdeněk Šeřík) i skupina „pětatřicátníků“ (Petr Cincibuch, Petr Skarlant, Karel Sýs); několik konjunkturálních publikací zde publikoval básník Václav Hons (*Lenin, Únor, Byl tenkrát v zemi máj* atd.). Soustavně *MF* vydávala básnické antologie a sborníky sestavené jak z původní tvorby (*Dopisy Černému moři; Žeň '80; Bránit svůj květ; Lidé, kteří otevírají ráno; Klíčení; Zrychlený tep* ad.), tak z překladů (sborník sovětské, ukrajinské a maďarské poezie, ale též kniha australské lidové poezie *Oheň z dříví eukalyptu*). Poprvé zde vyšel soubor povídek Oty Pavla *Jak jsem potkal ryby* či beletrizované vzpomínky Jiřího Muchy *Podivné lásky*. Z oblasti dětské literatury vydala *MF* počátkem sedmdesátých let dvoudílný román Cécile Aubryové *Bella a Sebastián* a mimo edice vycházela i populární literatura (humoristický soubor Zdeňka Galušky *Slovácko sa súdí a Slovácko sa nesúdí*, beletrizovaná podoba televizního scénáře Jaroslava Dietla *Nemocnice na kraji města*, kreslené anekdoty Vladimíra Jiráčka aj.).

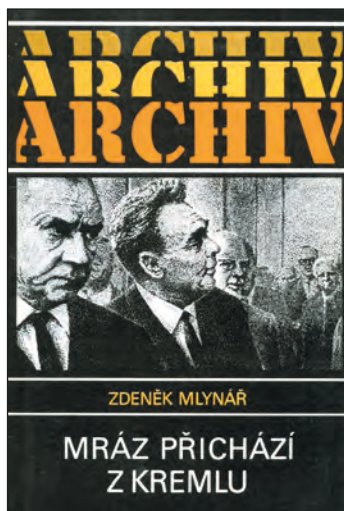
V oblasti společenskovědní literatury pokračovala od konce šedesátých let knižnice **Most** (1968–1978, 17 sv., řídila ed. rada: Jiří Černý, Jiří Fér, Jiřina Popelová-Otáhalová, Jan Sedláček, Václav Šedivec, Miroslav Wenzl), v níž vycházely především překlady prací z dějin filozofie, sociologie a historie. Přestože se zaměření edice s nástupem normalizace zaměřilo na problematiku socialistické výchovy a marxistickou filozofii, vyšlo zde několik důležitých příspěvků pro utváření daného vědního oboru: v roce 1975 byl uveřejněn překlad knihy německého filozofa Georga Klause *Síla slova* pojednávající o společenské funkci jazyka a jeho uplat-

ňování v propagandě a v roce 1978 vyšla v překladu Jaroslava Kolára práce ruského historika Arona Gureviče *Kategorie středověké kultury*, ve které autor prostřednictvím dílčích sond do období středověku analyzoval, jakým způsobem tehdejší člověk vnímal prostor, čas, právo, práci atp.

Na začátku sedmdesátých let vznikla edice **Prameny. ABC marxismu-leninismu** (1971–1989, 72 sv., řídila red. rada: Jiří Černý, Marián Grigel, Jiřina Popelová-Otáhalová, Jan Sedláček, Václav Šedivec, v osmdesátých letech dále Rudolf Steindl a Ludovít Tonhauser), do níž redakce zpočátku zařazovala svazky, které v intencích normalizační politiky reflektovaly události roku 1968 (*Od revizionismu ke zradě; Vědecký komunismus a dnešek*), převážně zde však vycházely práce z oblasti dějin filozofie a volná řada klasických sociálních utopií (Francis Bacon, Bernard Bolzano, Tommaso Campanella či Thomas More).

Pochopitelným omezením podléhaly populárně-naučné edice. K tradiční knižnici *Kolumbus* se na počátku dekády přiřadila edice **Archiv** (1970–2004, 86 sv., red. Jan Halada, 1988–1993 Petr Křivský, od 2003 Michal Janata), zaměřená zejména na literaturu faktu. Hned druhý svazek této řady (Miloš Čapský [= Richard Seemann]: *Poločas války*) skončil ve stoupě, edice však nezanikla a během prvních let se její profil ustálil na tématech druhé světové války (Samuel B. Griffith, Miroslav Moulis, Vilém Nejtek), sociálních bouřích a stávek (Dagmar Steinová: *Komuna neboli Obec pařížská*; Marie Čutková: *Mostecké drama*), popř. knižnice přinášela kritické obrazy západního světa (A. A. Fursenko o dynastii Rockefellerů). Postupně převážily původní práce českých historiků, které vycházely z archivního výzkumu a čtenáři předkládaly neotřelý pohled na dějiny 19. a 20. století (mj. František Maignus: *Totálně nasazení*; Robert Kvaček: *Historie jednoho roku*; Jaroslav Opatrný: *Průplav dvou oceánů*; Aleš Skřivan: *Opožděná expanze* ad.).

Čeští autoři populárněvědné literatury se v osmdesátých letech soustředili především na čtyřsvazkový encyklopedický projekt **Orbis pictus** (1979–1994, 4 sv.), který měl představit dosavadní výzkum vesmíru (Jiří Grygar), Země (Petr Jakeš), života (Jan Buchar) a člověka (Jan Beneš). Poznání světa dále doplňovaly historické knižnice **Klasické cestopisy** (1970–1977, 7 sv., mj. Václav Vratislav z Mitrovic, Emil Holub) a **Velké epochy kultury** (1975–1979, 3 sv.), zahrnující původní práce o starověkém Egyptě, Předním východě a předkolumbovské Americe. Řada **Malé encyklopedie** (1976–1989, 21 sv.) v jednotné grafické úpravě Josefa Týfy nabízela praktické příručky a slovníky z nejrůznějších oborů (mj. slovník osobností české hudby, etymologický slovník jmen zemí, měst a přírodních útvarů, slovníky historických událostí, cizích slov, přírodních věd či sportu; značný čtenářský ohlas vyvolal výkladový slovník Dobravy Moldanové *Naše příjmení*).

Edice Archiv

Po celou dobu normalizace vyvíjela činnost také redakce účelových a politických tisků SSM. V edici **Odznaky odbornosti** (1976–1989, 49 sv.) vycházely příručky a praktické návody k získání odznaků udělovaných pionýrskými a svazáckými organizacemi. Knižnice **Volný čas** (1989–1991, 6 sv.) přinášela návody pro herní aktivity mládeže. Kromě toho *MF* vydávala a jednotlivým organizacím většinou zdarma distribuovala metodické listy a tisky určené pro pionýrské a svazácké funkcionáře (např. sešitové série **Argumenty, fakta, zajímavosti; Politické vzdělávání SSM** či **Metodické listy pro lektory svazáckého vzdělávání**).

Zásadní změna podmínek nakladatelské a vydavatelské činnosti, kterou přinesl rok 1989, produkci nakladatelství i vydavatelství *MF* výrazně ovlivnila. K proměně její struktury se nicméně schylovalo již v letech 1987–1988, kdy nenápadně zanikly některé beletristické edice (**Boje, Alfa, Omega**), a další tradiční řady byly zastaveny postupně do poloviny devadesátých let (**Máj, Edice 13, Kapka, Smaragd, Ladění**).

Na čtenářskou poptávku po prohibičních autorech a titulech zareagovala redakce posílením mimoediční produkce. Mnohé tituly převzala ze samizdatových a exilových edic (Egon Bondy, Ivan Diviš, Jiří Gruša, Jiří Hochman, Karel Kryl, Karel Šiktanc, Ludvík Vaculík, Jaroslav Vejvoda; povídkový soubor Ivana Klímy *Moje první lásky* byl k vydání připravován již od léta 1989), v některých případech přikročila k reedici knih vydaných již v šedesátých letech (Arnošt Lustig: *Modlitba pro Kateřinu Horovitzovou*; Miloslav Švandrlík: *Černí baroni*) a ojediněle využila původní sazbu zničeného vydání z roku 1971 (Eva Kantůrková: *Pozůstalost pana Ábela*; Miloslav Topinka: *Kryší hnízdo*).

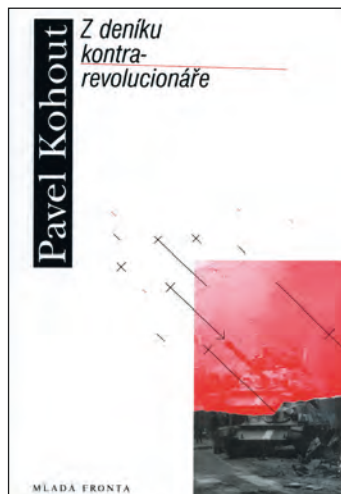
Po více než padesáti letech v *MF* znovu vyšel román Jiřího Weila *Moskva – hranice* a poprvé i *Dřevěná lžice*. Další knihy z exilových edic zařadila redakce do končících řad **Kapka** (Jan Drábek, Pavel Kohout, Eda Kriseová, Jan Novák) a **Smaragd** (Josef Škvorecký). V nepojmenované, pouze graficky sjednocené edici české i světové prózy (graf. úprava Milan Jaroš) vyšel v roce 1992 poprvé úplný text prózy Josefa Jedličky *Kde život náš je v půli se svou poutí*. Z nakladatelství >*Rozmluvy* převzala *MF* vydávání série vzpomínkových knih Bohumily Grögerové a Josefa Hiršala *Let let*. Mimo edice příležitostně publikovali i autoři blízcí nakladatelství v šedesátých letech (Miroslav Holub, Jana Štroblová) či někteří básníci generace let osmdesátých (Svatava Antošová, Sylva Fischerová, Zdeněk Lebl).

Novou ústřední beletristickou řadou *MF* se měla stát **Moderní česká próza** (1991–1994, 12 sv., red. Jiří Navrátil), v níž vedle novinek (Michal Ajvaz, Zeno Dostál, Vladimír Macura, Karel

Jako mimořádný svazek edice *Květy poezie* vyšel ke čtyřicátému výročí jejího založení soubor básnických parafrází Josefa Hiršala (1997)

Milota, Karol Sidon) vycházely též reedice titulů z šedesátých let (Karel Eichler, Věra Linhartová, Karol Sidon, Ivan Vyskočil). Po zániku čtenářského klubu >Československého spisovatele (ČS) zahájila MF novou řadu **Klubu přátel poezie** (1998–2000, 18 sv.), ve které se mj. objevily nové sbírky Petra Borkovce, Jiřího Rulfa, Karla Šiktance nebo Pavla Šruta; po odchodu z MF přenesl Vladimír Pistorius tuto edici do nakladatelství *Paseka*. Tradiční edice **Květy poezie** nadále přinášela výběry a sbírky českých autorů různých generací (mj. Jaroslav Durych, Ladislav Fikar, Bohumil Hrabal, Josef Kostohryz, Jiří Orten, Jiří Pištora, Jan Skácel, zařazeny byly též písňové texty Jaroslava Hutky a Karla Kryla a jako prémie k jubileu edice vyšel sešit „básnických nápodob“ Josefa Hiršala *Párkař*). Z překladů vycházely reedice úspěšných titulů (Robert Graves, Christian Morgenstern) i výběry z děl do češtiny dosud nepřekládaných básníků (korejský autor Ko Un, chilský básník Nicanor Parra či vietnamský autor Nguyen Binh).

Edice Díla Pavla Kohouta

Od zanikajících nakladatelství převzala MF rozpracované řady sebraných spisů **Dílo Jiřího Koláře** (pův. v >*Odeonu* 1992–1993 sv. č. 1 a 3; dále v >ČS 1994–1995, 2 sv. č. 6 a v koedici s >*Odeonem* a MF sv. č. 4; dále v MF 1997–1999 sv. č. 2, 7 a sv. chybně znovu ozn. č. 6; poté v *Pasece* 2000–2002 sv. č. 5, 8, 9 a 11), **Spisy Jiřího Ortena** (pův. v >ČS 1992–1997 5 sv.; v MF 1999 sv. č. 6; poté v *Pasece* 2002, sv. č. 7 a v *Torstu* 2012, sv. č. 9) a **Spisy Arnošta Lustiga** (pův. v nakl. *Hynek* 1995–2003, sv. č. 1–9; v MF 2005–2006, sv. č. 10–11); poté MF založila již nepojmenovanou a nečíslovanou volnou řadu „díla Arnošta Lustiga“ (2007–dosud, do konce roku 2013 celkem 13 sv.). Jedním svazkem MF přispěla do řady **Spisů Vladimíra Vokolka** (1994–1999 v nakl. *Atlantis*, sv. č. 1, 3–6, v MF 1995 sv. č. 2) a samostatně zahájila soubor **Romány** (později též **Díla**) **Pavla Kohouta** (v MF 1995–2000, 6 sv.), který již bez označení, ale v charakteristické grafické úpravě pokračoval v nakladatelstvích *Paseka* (2000–2005), *Větrné mlýny* (dramatické dílo, od 2005) a *Pistorius – Olšanská* (prozaické dílo, od 2008). Ve volné řadě vydává MF též výběr z „díla **Bohumila Hrabala**“ (od 2000, do konce roku 2013 zjištěno 18 sv.).

Poválečnou a současnou světovou literaturu soustřeďuje MF do řady **Moderní světová próza** (1992–2013, 92 sv., do 2005 čísl. sv. 1–49, red. Milan Macháček, Tomáš Dimter). Zpočátku zde vycházely knihy autorů, jejichž dílo nemohlo být před rokem 1989 oficiálně vydáváno (Danilo Kiš, Czesław Miłosz, Alexandr Solženicyn). V dalších letech se objevovaly překlady prózy angloamerické (John Banville, Julian Barnes, Saul Below, Ian McEwan, Salman Rushdie, I. B. Singer, Rupert Thomson) i střeoevropské (Ingeborg Bachmannová, Thomas Bernhard, Péter Esterházy, Elfriede Jelineková, László Krasznahorkai), byla představena nová jména (Jean Echenoz, Herta Müllerová, Colm Tóibín) i autoři exotických

a menších literatur (Ahmadou Kourouma, Harry Mulisch, Cees Nooteboom, Milorad Pavić, Džuničiró Tanizaki, Zoé Valdéssová, Feridun Zaimoglu). Vrcholným dílům světové epiky byla vyhrazena **Klasická knihovna** (1996–2000, 13 sv.), v níž vyšla mj. díla Josepha Conrada (*Srdce temnoty*), Gustava Flauberta (*Bouvard a Pécuchet*) či Marcela Prousta (*Swannova láska*). Světové historické romány převažovaly v edici **Prsten** (1995–2001, 17 sv.), kde z domácích autorů publikovali Bohuš Balajka či Jarmila Loukotková. V samostatnou volnou řadu se postupně proměnila série detektivek Ellis Peteršové **Případy bratra Cadfaela** (1993–2010, 20 sv.). Soustavně *MF* již od konce osmdesátých let vydává stále se rozrůstající sérii příběhů Sue Townsendové o Adrianu Moleovi.

Zřejmě nejpoblárnější nebeletristickou edicí zůstávala knižnice **Kolumbus**, v níž po roce 1990 publikovali své první práce mladší čeští historikové, mj. Ivana Čornejová, Milena Lenderová či Vít Vlnas. Pouze tři svazky nakonec vyšly v edici výpravných obrazových publikací **Obrazy ze života doby** (1990–1992, 3 sv.), zaměřené na zaniklé starověké civilizace. Knižnice **Osudy** (1992–2001, 22 sv., nová řada 2002–2003, 3 sv.) nabízela historické monografie či memoáry významných osobností světových dějin; z původních prací přinesla monografii Roberta Saka a Zdeňka Bezečného o baronce Sidonii Nádherné, dále životopis Zdenky Braunerové od historičky Mileny Lenderové a biografii kněžny Kateřiny Zaháňské od Heleny Sobkové. Životopisem Olgy Havlové, publikovaným v edici *Osudy*, zahájil volnou řadu svých biografických studií Pavel Kosatík (později již mimo edice vyšly práce věnované mj. Věře Čáslavské, Janu Masarykovi či Pavlu Tigridovi). Od *Středočeského nakladatelství a knihkupectví (SNK)* převzala *MF* podobně zaměřenou, avšak skromnější edici **Kdo je...** (v *SNK* 1990–1991, 3 sv.; v *MF* 1992–1994, 4 sv. č. 4–7), která představovala předchozím režimem opomíjené osobnosti československých dějin (Edvard Beneš, Alois Rašín ad.). Vedle obnovené filozofické edice **Váhy** (1991–1998, 17 sv.), v níž byly publikovány mj. texty Gastona Bachelarda, Martina Heideggera, Karla Jasperse, Friedricha Nietzscheho či Ludwiga Wittgensteina, vznikla nová edice **Souvislosti** (1993–2001, 23 sv.), přibližující moderní myšlenkové proudy v různých společenskovedních oblastech (studie Hannah Arendtové, Karla R. Poppera, Neila Postmana, Susan Sontagové či Tzvetana Todorova).

Po odchodu ředitele Vladimíra Pistoria v roce 2000 zanikla většina dosavadních knižnic; zachovány zůstaly pouze **Květy poezie**, **Moderní světová próza** a **Kolumbus**. Prozaická produkce byla rozčleněna do žánrově přehledných řad. Nové překlady i reedice světové literatury vycházely v edicích **Román** (2001–2007, 38 sv.) a **Povídky** (2003–2005, 7 sv.); specifickou volnou řadu vytvořily romány Philipa Rotha (od 2007 dosud, do konce roku 2013 16 sv.). Edici **Historický román** (2002–2009, 20 sv.) dominovaly knihy Roberta Merleho a Mary Stewartové, napínavé romány vycházely v řadách **380 V** (2003–2004, 9 sv.) a **Detektivka** (2002–2005, 15 sv., red. Anežka Charvátová). Původní tvorba byla náplní edic **Česká próza** (2002–2005, 13 sv., red. Robert Kubánek), v níž publikovali mj. Jaromír Červenka, Karel Kuna či Kateřina Sidonová, a **Česká poezie** (2002–2006, 14 sv.), kde vyšly sbírky Václava Babuly, Natálie Kocábové, Zdeňka Kotrlého či písničkáře Jakuba Nohy. Edice **Ikaros** (2001–2010, 28 sv., red. Vlastimil Fiala), spojená

s časopisem *Ikarie*, přinášela kromě překladů také původní antologie vědecko-fantastických, fantasy nebo hororových povídek, sestavených spolupracovníky nebo redaktory časopisu (Ivan Adamovič, Jaroslav Jiran, Antonín K. K. Kudláč, Vlado Ríša ad.). Z široce koncipovaných **Sebraných spisů Vladimíra Neffa** vyšel v roce 2006 jediný svazek (č. 7).

Nejmladším čtenářům je určena edice **Sluníčko** (2001–dosud, 16 sv.), spojená s tradičním časopisem téhož názvu. Původní pohádky Ivana Binara, Davida Jana Novotného či Kateřiny Sidonové vycházely v knižnici **Jednorozec** (2001–2006, 8 sv.), dospívajícím dívkám byla určena řada **Klukům nepřístupno** (2003–2010, 22 sv.), knihy Karin Müllerové vycházejí v sérii **Detektivní kancelář Podkova** (od 2004 dosud, do roku 2013 celkem 13 sv.) a dobrodružné a fantasy romány v edici **Hodina duchů** (2005–2009, 11 sv.).

Ke změnám v ediční struktuře došlo po roce 2000 také v oblasti odborných a populárně-naučných řad. V knižnici **Myšlenky** (2001–2006, 25 sv., red. Tomáš Vystrčil) vycházely aktuální filozofické, politologické či sociologické úvahy Raymonda Arona, Zygmunta Baumana, Jorge Luise Borgese, Jacquese Derridy ad. Na vojenskou historii se soustředila edice **Arma & musae** (od 2005 dosud, do konce roku 2013 celkem 16 sv.) a do utajovaných souvislostí a okolností historických epoch i okamžiků pronikaly publikace knižnice **Tajný archiv** (2005–2012, 9 sv.). Původní cestopisy převažovaly v edici **Lidé a Země** (2002–2010, 31 sv., red. Tomáš Vystrčil). Prakticky byly zaměřeny řady **Žijeme s dětmi** (2003–2006, 16 sv.) a **Kuchařky** (2003–2005, 3 sv.).

V současnosti vychází většina publikací *MF* mimo ediční řady.

Informace o výši nákladu jednotlivých publikací se začaly v tirážích pravidelněji objevovat až po roce 1948. V beletristických edicích *Boje* a *Nástup* se v padesátých letech náklady pohybovaly kolem 10 000 výtisků u prózy a 2000–5000 u poezie. Ve specializovaných básnických knižnicích (*Květy české poesie* nebo *Květy světové poesie*) dosahovaly 5000–15 000 výtisků. Klasická díla české i světové literatury v edicích *Národní klasikové* a *Květnice* vycházela v nákladu 10 000–20 000, ojedinele až 50 000 výtisků. V edicích pro děti a mládež byly náklady v padesátých a šedesátých letech poměrně vysoké: v edici *Vpřed* sice obvyklý náklad činil 5000–20 000 výtisků, některé tituly však přesáhly 80 000, *Knihovnička Mateřídoušky* se pohybovala v rozpětí 20 000–50 000 výtisků. Odborné a populárně-naučné publikace v padesátých letech vycházely v přibližně 10 000 výtisků (edice *Otázky dneška*, *Věda mládeži*, *Technika mládeži*, *Životy*), mimořádně i výše než 20 000. Nově založené knižnice *Jak a Dobrý vítr* zpočátku dosahovaly 15 000–20 000 výtisků.

V šedesátých letech se náklady beletrie postupně blížily k 20 000 výtisků (nicméně experimentální próza nebo překlady z menších jazykových oblastí setrvaly v nákladech podstatně nižších – např. *Dům daleko* Věry Linhartové vyšel v nákladu 3000 výtisků). Původní tvorba debutantů, vycházející v obou podobách edice *Mladé cesty*, se pohybovala kolem 800 výtisků (poezie) a 2000–6000 výtisků (próza). Básnické sbírky v edici *Cesty* vycházely v rozmezí 700–4000 kusů. Vyšších nákladů dosahovaly *Květy poesie* (2000–8000), v pozdějších letech některé svazky až 18 000 výtisků. Vysoké náklady si udržovala edice *Kapka*: pohybovaly se mezi

7000–20 000 výtisky (ilustrovaná řada) a 20 000–40 000 výtisky (brožovaná řada), u čtenářsky atraktivních titulů i výše. U 20 000–30 000 výtisků začínala edice *Smaragd*, po roce 1965 její svazky vycházely v rozpětí 50 000–80 000. Nákladů 60 000–90 000 běžně dosahovala klubová knižnice *Máj*. Výjimkou nebylo překročení hranice 100 000–125 000 výtisků, mimořádně žádané publikace přesáhly 150 000 i 200 000 výtisků. Náklad knih v edicích populární literatury z konce šedesátých let činil 50 000–80 000 výtisků. Edice *Kolumbus* dosahovala obvykle 20 000 výtisků, edice *Váhy* a *Ypsilon* 10 000 kusů.

V sedmdesátých a osmdesátých letech dosahovaly vysokých nákladů nadále zejména *Kapka* a *Máj*: u překladových novinek se běžně pohybovaly v rozmezí 50 000–80 000 (knižnice *Máj* až 150 000), u reedic starších titulů kolem 20 000 výtisků (v *Máji* často 60 000–100 000 výtisků). Původní tvorba v těchto edicích vycházela v nákladech od 5000 do 15 000 (*Kapka*), resp. 60 000 výtisků (*Máj*); atraktivní tituly dosáhly až 100 000 (Janouškovy *Rozhovory s Janem Werichem*, Frýbortův *Vekslák* ad.). Knihy pro děti a mládež, soustředěné zejména do edice *Třináct*, měly náklady 20 000–40 000 výtisků, některé však i 60 000–100 000 (Jaroslav Foglar, Marie Poledňáková, Georges Simenon). Tituly populární literatury často přesáhly 50 000 výtisků (v *Máji* 100 000), detektivky z edice *Smaragd* vycházely v rozmezí 60 000–120 000 kusů. Náklady knih z ostatních beletristických edic byly výrazně nižší: u básnických sbírek v edici *Ladění* 500–3000 výtisků, v edici *Omega* 600–2000 (s výjimkami dosahujícími 9000 výtisků). Prózy v edicích *Alfa* a *Omega* vycházely v nákladu 5000–15 000 výtisků (výjimečně až 40 000). Populárněvědné edice (*Most*) vydávaly své publikace většinou v nákladu do 10 000, knižnice *Kolumbus* 10 000–30 000 výtisků. Edice *Archiv* se obvykle pohybovala mezi 5000 a 20 000, v nemnoha případech přesáhla 40 000 výtisků. Encyklopedické řady *Malé encyklopedie* či *Orbis pictus* dosahovaly 15 000–70 000, svazácká edice *Prameny. ABC marxismu-leninismu* 2000–10 000 výtisků. Příručky a zápisníky věnované pionýrské činnosti vycházely v nákladu do 200 000 výtisků.

Původně prohibiční publikace dosahovaly v letech 1990–1991 nákladu až 150 000 výtisků, mimořádně (Švandrlíkovi *Černí baroni*) 300 000 výtisků. Po roce 1991 přestaly být náklady knih v tirážích uváděny.

První číslo deníku *Mladá fronta* vyšlo již 9. května 1945 a list ve stejnojmenném vydavatelství vycházel až do roku 1990. V bezprostředně poválečném období vydávala *MF* také kulturně-politický měsíčník *Generace* (odpovědným redaktorem byl František Vrba, v září 1946 převzal vydávání časopisu Svaz české mládeže a vzápětí vyměnil redakci), týdeník *My* (v roce 1951 byl zastaven, avšak k listu téhož názvu – byť pozměněné koncepce – se vydavatel znovu vrátil v letech 1964–1969 a 1990–1991), dále časopis *Středoškolák*, týdeník pro chlapce *Vpřed* (redakci brzy převzal Jaroslav Foglar, již bez jeho účasti byl časopis roku 1948 sloučen s *Junákem* a dále vycházel pod názvem *Junáci, vpřed!*, posléze opět jako *Vpřed!* a v ročníku 1950/51 pod názvem *Vpřed, pionýři!*) a nejmenším čtenářům byla určena *Mateřídouška*. Od padesátých let postupně vznikala další periodika, adresovaná různým věkovým skupinám mladé generace čtenářů: *Ohníček*, *Pionýrské noviny* (navázala *Sedmička*, resp. *Sedmička pionýrů*), *Pionýr* (v letech 1968–1970 s názvem

Větrník a po roce 1990 *Filip*, resp. *Filips*), *Mladý technik* (od roku 1954 jako *Věda a technika mládeži*, od 1991 *Věda, technika a my*, od 2004 *VTM science & technology*, od 2010 jako příloha časopisu *ForMen*), *ABC mladých techniků a přírodovědců* (dlouholetým šéfredaktorem byl **Vlastislav Toman**), *Sluníčko* a od roku 1968 vycházel *Skaut–Junák*, nahrazený v roce 1971 *Pionýrskou stezkou* (od 1990 *Stežka*). Roku 1969 krátce vycházel týdeník *Studentské listy*, který navazoval na zastavený týdeník ÚV ČSM *Student*. K nejvýraznějším společenským týdeníkům patřil po celou dobu své existence *Mladý svět* (1959–1993), který se v podmínkách tiskové nesvobody pokoušel o progresivní žurnalistiku jak z hlediska témat, tak z hlediska žánrů. Po několika číslech v roce 1969 zanikla *Revue Smaragd*, přinášející překlady detektivních povídek a novel. Po roce 1990 *MF* vydávala časopis *Ikarie* zaměřený na vědecko-fantastickou literaturu. Ke čtenářsky atraktivním titulům patří měsíčník *Lidé a Země* (původně v *Nakladatelství ČSAV* a *Academii*, od 1991 v *MF*). – Interním zpravodajem podniku byl v letech 1945–1950 časopis *Stachanovec*, informace o edičních záměrech nakladatelství přinášely bulletiny *Kruh* (1958–1961, red. mj. **Vladimír Kafka** a **Hana Žantovská**), *Knihy čtyř týdnů* (1960–1969) a *Maketa* (1969); v sedmdesátých a osmdesátých letech vycházel leták *Knihy – Co pro své mladé čtenáře chystá nakladatelství Mladá fronta*.

Autorům a ilustrátorům nakladatelství od roku 1957 udílí pravidelné výroční ceny. V letech 1990–2008 zaštiťovala *MF* udílení Ceny Jiřího Ortena.

EDIČNÍ ŘADY

Edice Zdeňka Nejedlého (1945–1946); Boje (1945–1949); Studie (1945–1949); Nástup (1945–1959); Otázky dneška (1945–1963); Písně Mladé fronty (1946); První svazky (1946); Dramata (1946–1947); Knížnice TGM (1946–1947); Živá voda (1946–1949); Abeceda sportu (1947); Bu-bu. Pohádky pro nejmenší (1947–1949); Vpřed (1947–1949); Květnice (1947–1959); Funkcionářská rukověť (1948); Mladá fronta (1948); Radar (1948–1950); Edice kulturního materiálu SČM (1948–1956); Učit se (1949–1956); Životy (1949–1956); Věda mládeži (1949–1959); Vpřed (1949–1967); Boje (1949–1987); Dějiny (1950); Práce v kroužcích na táboře (1950); Knihy Fučíkova odznaku (1950–1954); Práce mladých (1950–1955); Národní klasikové (1950–1956); Květy české poesie (1950–1957); Mladý technik (1950–1957); Pionýr (1950–1963); Edice pracovního materiálu pro pionýry (1951); Komsomol náš vzor (1951–1952); Materiál na pomoc politickým kroužkům ČSM (1951–1952); Na pomoc čtenářským kroužkům ČSM (1951–1953); Květy světové poesie (1951–1955); Globus (1951–1960);

Časopis *Generace* byl zastaven již v roce 1947

Pionýrská estráda (1952–1954); Mladá garda (1953–1954); Rukověť funkcionáře ČSM (1954); Knihovna vedoucích pionýrů (též jako Knihovna pionýrského vedoucího, 1954–1955); Technika mládeži (1954–1959); Úsměvy (1954–1959); Pionýrská jitřenka (1955); Setba (1955–1956); Prameny (1955–1957); Učební rok (1956–1966); Metodické materiály pro večery zábavy a poučení (1957–1960); Na pomoc funkcionářům, propagandistům a agitátorům ČSM (různé varianty názvu, 1957–1967); Cesty (1957–1968); Jak (1957–1989); Kapka (1957–1992); Na pomoc Soutěži tvořivosti mládeže (1958–1964); Pionýři vpřed (1958–1973); Dobrý vítr (1958–1979); Smaragd (1958–1993); Květy poezie (1958–2009); Veselé kresby (1960); Kapka – ilustrovaná řada (1960–1970); Svazácká knihovna (1960–1989); Kolumbus (1960–dosud); Mladé cesty (1961–1969); Knihovnička Mateřídoušky (1961–1971); Knihovnička vedoucího (1961–1989); Škola mladých matematiků (1961–1989); Máj (1961–1991); Mladé cesty. Prozaická řada (1963–1969); Aktuality Mladého světa (1964–1966); „černá řada“ soudobé světové prózy (1964–1969); „bílá řada“ soudobé světové prózy (1965–1970, též jako Bílá řada moderní prózy); Dobrodružné romány (1967–1968); Fotografická řada (1967–1968); Kapka 3 – Volná řada – Literatura faktu (1967–1970); Ypsilon (1967–1971); Zlatá pečeť (1967–1971); Edice 13 (1967–1992); Boje. Malá řada (1968); Sešitové romány (1968–1969); Junácká edice (1968–1970); Polygram (1968–1970); Knihovnička Ohnífku (1968–1971); Most (1968–1978); Knihovnička ABC (1969); Věda a technika mládeži (1969); Knihovnička Větrníku (1969–1970); Váhy (1969–1970); Eva (1969–1979); Blíženci (1969–1987); Alfa (1969–1988); Knihovna Mladého světa (1970); Klasické cestopisy (1970–1977); Archiv (1970–2004); Abeceda svazáckého funkcionáře (1971–1989, 1971 jako Rukověť svazáckého funkcionáře); Politické vzdělávání SSM (1971–1989); Prameny. ABC marxismu leninismu (1971–1989); Omega (1972–1988); Vychováváme svazácký aktiv (1974–1984); Argumenty, fakta, zajímavosti (1974–1987); Velké epochy kultury (1975–1979); Kroky (1976–1979); Malé encyklopedie (1976–1989); Odznaky odbornosti (1976–1989); Na pomoc Výchovnému systému PO SSM (1977); Životopisná řada (1977); Knižnice Vítězství (1977–1978); Zájmové odznaky (1977–1988); Orbis pictus (1979–1994); Proud (1980–1988); Četba pro školy (1982–1989); Čtení pro zábavu (1982–1990); Směr Moskva (1984–1985); Lidstvo na prahu 21. století (1984–1987); Ladění (1987–1994); Malá politická knihovna (1988, s nakl. *Svoboda*); Program Start (1988–1990); Fantazie a science fiction v MF (1989); Volný čas (1989–1991); Obrázkové seriály MF (1990); Obrazy ze života doby (1990–1992); Hobby (1991–1995); Moderní česká próza (1991–1994); Váhy (1991–1998); Kdo je... (1992–1994); Osudy (1992–2001; 2002–2003); Moderní světová próza (1992–2013); Souvislosti (1993–2001); Případy bratra Cadfaela (1993–2010); Ty & já (1995); Prsten (1995–2001); Klasická knihovna (1996–2000); Klub přátel poezie (1998–2000); Velký historický atlas (1999); Erotika (2001); Fakta (2001); Jednorozec (2001–2006); Myšlenky (2001–2006); Román (2001–2007); Ikaros (2001–2010); Sluníčko (2001–dosud); Česká próza (2002–2005); Detektivka (2002–2005); Svět J. R. R. Tolkiena (2002–2005); Česká poezie (2002–2006); Historický román (2002–2009); Lidé a Země (2002–2010); 380 V (2003–2004); Kuchařky (2003–2005); Povídky (2003–2005); Žijeme s dětmi (2003–2006); Klukům nepřístupno (2003–2010); Moje první encyklopedie Larousse (2004–2010); Detektivní kancelář Podkova (2004–dosud); Hodina duchů (2005–2009); Tajný archiv (2005–2012); Arma & musae (2005–dosud); Nejlepší detektivky (2006–2008, ed. časopisu *MF plus*); Aeskulap (2008–dosud); Lékař a pacient (2008–dosud); Maminka (2008–dosud); F. O. O. D. Klasik (2009–dosud); České květnové povstání ve fotografii (2010–dosud); Už umím číst (2010–dosud); F. O. O. D. Speciál (2011–dosud); Zítřka v ZOO (2011–dosud); Historie ve fotografii (2012–dosud).

SOUBORNÁ VYDÁNÍ

Dílo Jiřího Haussmanna (1948); Aloise Jiráska Odkaz národu (1949–1953); Spisy Julese Verna (1953–1967); Vybrané spisy Arkady Fiedlera (1958–1963); Vybrané spisy H. G. Wellse (1959);

Vybrané spisy Spisy J. O. Curwooda (1959–1960); Spisy Alexandra Romanoviče Beljajeva (1960); Spisy Vladimíra Vokolka (1995); Dílo Jiřího Koláře (1995–1999); Romány Pavla Kohouta (též jako Díla Pavla Kohouta, 1995–2000); Spisy Jiřího Ortana (1999); „dílo Bohumila Hrabala“ (2000–dosud); Spisy Arnošta Lustiga (2005–2006); Sebrané spisy Vladimíra Neffa (2006); „dílo Arnošta Lustiga“ (2007–dosud).

PERIODIKA

Generace (1945–1947); Středoškolák (1945–1948); Stachanovec (1945–1950); My... (1945–1951); Severočeská Mladá fronta (1945–1951); Vpřed (1945–1951; 1948/49 s tit. Junáci, vpřed!, 1950/51 s tit. Vpřed, pionýři!); Mladá fronta (1945–1990); Vteřiny světa (1946–1952); Práce mladých (1946–1965); Mladý technik (1947–1953); Předvoj mladé inteligence (1948–1952; 1948 s tit. Studentský předvoj, 1948/49–1951 Předvoj); Činovník (1949, dále s tit. Vedoucí pionýřů, viz); Dopisovatel Mladé fronty (1950–1954); Vedoucí pionýřů (1950–1968, 1953/54 s tit. Vedoucí); Ohníček (1950–2001); Směna (1951–1953); Pionýrské noviny (1951–1968); Práce pionýřů (1952–1954, pův. samostatná příl. čas. Vedoucí pionýřů); Zpravodaj dopisovatelů Pionýrských novin (1953); Pionýr (1955–1989; 1968–1970 s tit. Větrník); Gazetka pioniera (1953–1990); Mateřídouška (1953–dosud); Věda a technika mládeži (1954–1959); Věda a technika mládeži (1954–1990); Mladým čtenářům (1955–1957); Vedúci pionerov (1955–1959); ABC mladých techniků a přírodovědců (1956–1994); Kruh (1958–1961); Mladý svět (1959–1995); Knihy čtyř týdnů (1960–1969); Plánky a návody (1960–1974); Magazín Mladého světa (1961); Magazín Mladé fronty (1961–1989); My... (1964–1969); Sluníčko (1967–dosud); Skauting (1968–1969); Skaut-Junák (1968–1970, 1970 s tit. Junák); ABC do kapsy (1968–1972); Sedmička (1968–1992, v letech 1971–1990 s tit. Sedmička pionýřů); Čtení pod lavicí (1969); Maketa (1969); Revue Smaragd (1969); Studentské listy (1969); Pionýrská štafeta (1969–1990); Junácký činovník (1970); Zápisník mladých (1970–1992); Pionýrská stezka (1971–1992, od 1990 s tit. Stezka); Kurs pionýrského pracovníka (1972–1974); Rok pionýrské práce (1972–1975); Čtení pro dívky a mladé muže (1973–1978); Rok pionierskej práce (1974–1976); Pionýrský rok (1975–1977); Impuls (1976–1989); Mír (1976–1990); Metodický bulletin pro organizace SSM na vysokých školách (1984–1990); Sběrka směrnic pro hospodaření v SSM (1985–1989); My... (1990–1991); Filip (1990–1992); Junák (1990–1992); UNESCO kurýr (1990–1992); Zrcadlo (1990–1992); Ty & já (1990–2001); Ikarie (1990–2010); Věda, technika a my (1991–2005); Lidé a Země (1991–dosud); Filip (1993–1995); PC Gamer (1999–2000); Profesionál (2001–2003); Developer (2002); Polygrafie revue (2002); Celebrity (2003–2005); VTM Science & Technology (2003–2009); Juicy (2003–2010); MF Plus (2003–2010); Obchodní týdeník (2004–2010); Dieta (2004–dosud); Strategie (2005–dosud); Zdravotnické noviny (2005–2011); Eva 35 (2006–2007); Sunny speaks English (2006–2009); Bydlení, stavby, reality (2006–dosud); ForMen (2006–dosud); Friseur professional (2006–dosud); Moje psychologie (2006–dosud); Sestra (2006–dosud); Můj domácí lékař (2007); E15 (2007–dosud); Kniha adresářů (2007–dosud); Maminka (2007–dosud); Moje zdraví (2007–dosud); Travel in Slovakia (2008); Zelený život (2008); F.O.O.D. (2008–dosud); Kaleidoskop Středočeského kraje (2008–dosud); Moje peníze (2008–dosud); My life (2009–2010); Domus aurea (2009–2011); Pacientské listy (2009–2011); Sedmička (různé regionální mutace, 2009–2011); ForWomen (2009–dosud); Computer (2010–dosud); Inspirace (2010–dosud); Obchod & finance (2010–dosud); Právo & byznys (2010–dosud); Zen magazín (2010–dosud); EURO (2012–dosud); Profit (2012–dosud). – Do soupisu nejsou zahrnuty odborné lékařské časopisy vydávané od roku 2012 Divizí Medical Services.

PRAMENY A LITERATURA

Bibliografie: 15 let nakladatelství ČSM Mladá fronta (1960); 20 let nakladatelství Mladá fronta 1945–1965 (1965); Co vyšlo v nakladatelství Mladá fronta. Přehled knižní produkce MF z let

1945–1969 (b. d., 1970); 30 let nakladatelství Mladá fronta (b. d., 1975); Knihy nakladatelství Mladá fronta 1975–1980 (b. d., 1980); Knihy Mladé fronty 1980–1985 (b. d., 1985); Knihy nakladatelství Mladá fronta 1985–1990 (b. d., 1990).

Knižně: Deset let nakladatelství Československého svazu mládeže Mladá fronta 1945–1955 (b. d., 1956) [včetně soupisu produkce]; V. Kocourek a kol: 15 let Mladé fronty (1960); 15 let nakladatelství ČSM Mladá fronta (1960); 20 let nakladatelství Mladá fronta 1945–1965 (1965); 30 let nakladatelství Mladá fronta (b. d., 1975); Mladá fronta, nakladatelství a vydavatelství ÚV SSM (b. d., 1985); J. Hořec + M. Sígl: Generace 45 (1997); J. Hořec: Generace nadoraz (1998).

Zjištěné nakladatelské katalogy a propagační tisky: Seznam knih nakladatelství Mladá fronta – Vánoce 1946 (1946); Mladá fronta (1947, též rusky, anglicky a francouzsky); Seznam knih – Mladá fronta 1948 (b. d., 1948); Knižní katalog nakladatelství Mladá fronta a Smena. Vánoce 1949 (1949); Nabídka běžného skladu – zimní období 1949. Seznam knih (1949); Pět let knih MF (1950); Knihy nakladatelství ČSM Mladá fronta (b. d., 1952); Květy české poesie (b. d., 1952); Chcete darovat knihu? (1953); Knihy nakladatelství ČSM Mladá fronta (b. d., 1953); Knihy Mladé fronty (1954); Návrh titulového edičního plánu nakladatelství Mladá fronta na rok 1956 (1955); Květy české poesie. Edice nakladatelství Mladá fronta (b. d., 1956); Catalogue des éditions Mladá fronta (1957); Knihy Mladé fronty 1958 (1958); Cesty. Verše z básnických sbírek, které vydalo nakl. MF v květnu v knihnici Cesty (1959); Cesty. Proč jsme napsali své básně (1960); Co číst v roce... z knih Mladé fronty (zjištěno 1962, 1964–1968, 1970); PF 1964. Kresby z připravovaných knih ilustrované řady Kapky (1963); Mladá fronta zahraničním studentům: New Books Mladá fronta (zjištěno 1965, 1965, též německy); Beseda o poezii (b. d., 1965); Ilustrace a grafika knih MF. Výstava k dvacátému výročí založení nakladatelství Mladá fronta (b. d., 1965); Kolumbus – Dobrý vítr. Seznam knih nakladatelství MF (1965); Ruská a sovětská literatura, jak jsme ji poznali v knihách nakladatelství MF (1967); O nejkrásnější knihy v nakladatelství Mladá fronta (b. d., 1980); O nových tvářích české literatury v nakladatelství Mladá fronta (1980); O literatuře pro mládež v nakladatelství Mladá fronta (b. d., 1981); Bibliografie svazácké a pionýrské literatury vydané v letech 1970–1981 v nakladatelství Mladá fronta (1982); O poezii v nakladatelství Mladá fronta (b. d., 1982); Čeští autoři v nakladatelství Mladá fronta 1982–1984 (b. d., 1984); Autoři knih nakladatelství Mladá fronta 1985–1986 (b. d., 1985); Autoři knih nakladatelství Mladá fronta 1987–1988 (b. d., 1986); Autoři knih nakladatelství Mladá fronta 1989–1990 (b. d., 1988); Otevíráme nový prostor mladým tvůrcům. Edice Ladění (b. d., 1988); Otevíráme nové cesty do třetího tisíciletí. Program Start (b. d., 1988); Otevíráme nové pohledy do všedních dnů historie. Obrazy ze života doby (b. d., 1988); Mladá fronta, podzim–zima 1993 (b. d., 1993) ad.

Studie a články: J. Hořec: Za mladé a živé knihy, MF 7. 8. 1945; J. Hořec: Mladé knihy, náš jasný život, MF 8. 12. 1945; čmš (= Č. Mareš): Rok v nakladatelství, MF 16. 6. 1946; Z vašeho nakladatelství Mladá fronta, MF 15. 9. 1946; Č. Mareš: Rok nakladatelství Mladé fronty, Stachanovec 1946, č. 9; čka: Nakladatelství a dvouletka, Stachanovec 1946, č. 16/17; Č. Mareš: Z našeho nakladatelství, Stachanovec 1947, č. 11; Brk (= F. Buriánek): Nejkrásnější květy české poezie, ZN 11. 1. 1951; A. Jelínek – Z. Pochop: Nad Květy české poezie, MF 4. 3. 1951; Mladá fronta, in Kulturně politický kalendář 1954 (1953); O knihách nakladatelství Mladá fronta, MF 19. 2. 1954; Nová původní beletrie, satira a dobrodružná literatura v nakladatelství Mladá fronta, MF 28. 4. 1954; J. Bouček: 10 let nakladatelství Mladá fronta, Mladým čtenářům 1955, květen; J. Isoz: Mládežnickou literaturu mládeži, Mladým čtenářům 1955, září; Ediční plán nakladatelství Mladá fronta na rok 1956, LitN 1955, č. 53; I. Zítková: O literatuře úsměvné a žahavé, MF 27. 10. 1956 [edice Úsměvy]; J. Hájek: K otázkám tzv. specifických literatury pro mládež, ZM 1956/57, č. 3; Velká kapka do malého moře, MF 9. 2. 1957 [edice Kapka]; Malá, ale nikoli nevýznamná, MF 23. 2. 1957; Těšíme se na slova básníků, MF 20. 4. 1957; al

(= A. Linke): Literatura a svět v ní. Co připravují v nakladatelství MF, MF 4. 5. 1957; Květy poesie, Knižní novinky 1957, č. 26; ft (= Z. Frýbort): Na co se můžeme těšit, MF 17. 8. 1957; Ediční plán Mladé fronty na rok 1958, Kultura 1957, č. 30–31; L. Valchař: Co vyjde v příštím roce. Publicistika v nakladatelství Mladá fronta, MF 18. 10. 1958; dš (= D. Šafaříková): Bilance nakladatelství mladých, Práce 2. 12. 1958; sv (= S. Svoboda): Výstava knih Mladé fronty, MF 2. 12. 1958; Malá nápověda ke zvědavým otázkám. O knihách nakladatelství Mladá fronta, Knižní novinky 1958, č. 51; js: Naději splňující, ZM 1959, č. 3 [edice Smaragd]; al: Mladá fronta zahájila vydávání nové edice..., Kultura 1959, č. 5 [edice Smaragd]; 1500. kniha MF..., Tvorba 1960, č. 3; Nakladatelství Mladé fronty..., Tvorba 1960, č. 8; Nakladatelství Mladá fronta..., Tvorba 1960, č. 11; Ceny nakladatelství Mladá fronta, Kultura 1960, č. 13; M. Petříček: Brána do zahrady poezie, Plamen 1960, č. 4 [edice Květy poezie]; J. Hájek: MF k patnáctým narozeninám, Kruh 1960, č. 2; K. Hanzl: Patnáct let Mladé fronty, Kruh 1960, č. 2; f (= Z. Fořt): Nové edice Mladé fronty, ZN 1. 7. 1960 [Svazácká knihovna a Kolumbus]; L. Valchař: O politické literatuře ze všech stran, Kruh 1960, č. 3; Č. Vejdělek: Co chceme v patnáctém roce a potom, Kruh 1960, č. 3; ABY (= Z. K. Slabý): Mladí čtenáři a Mladá fronta, ZM 1960, č. 7/8; J. Hořec: 15 let Mladé fronty, ZM 1960, č. 7/8; S. Svoboda: Pár řečí o jednom plánu, MF 25. 8. 1960; K. Dostál: O touze po poznání a jedné nové edici, LitN 1960, č. 35 [edice Kolumbus]; Z. Heřman: Dobrý vítr, Plamen 1961, č. 7; Č. Vejdělek: Knihovna naší mládeže, RP 30. 9. 1961 [edice Máj]; KM (= K. Mlčoch): Edice pro mladé, Čtenář 1961, č. 11 [edice Máj]; M. Janek: Adam a tí další, Smena 4. 1. 1962 [edice Dobrý vítr]; D. Karpatský: Mládež a literatura – začátek nové etapy?, Plamen 1962, č. 4; J. Hilčr: Mladá fronta, ZM 1962, č. 6–7 [edice Mladé cesty]; dš (= D. Šafaříková): 50 kapek pro dobrou knihovnu, Práce 13. 7. 1962; kl (= V. Klevis): „Máj“ do druhého ročníku, ZN 14. 9. 1962; V. Novák: Próza v edici Mladé cesty, Knihy čtyř týdnů 1965, srpen; K. Šiktanc: MF mládeži každého věku, VP 7. 9. 1963; O. Chaloupka: Na okraj malé edice s velkými možnostmi, ZM 1963, č. 11 [knihovna Mateřídouška]; K. Šiktanc: Kolem jubilejního svazku, MF 17. 12. 1963; K. Tomášek: Po cestách Kolumbů, ZM 1964, č. 10; V. Kafka: Černá + bílá = needice, Knihy čtyř týdnů 1965, leden/únor; J. Cigánek: O jedné edici pro každý den, Knižní kultura 1965, č. 5 [edice Dobrý vítr]; Č. Vejdělek: MF je dvacet, MF 8. 5. 1965; J. Hofmeisterová: K 20. výročí nakladatelství Mladá fronta, MF 19. 5. 1965; L. Smoljak: Dobrý vítr Dobrému větru, Práce 3. 8. 1965; L. Smoljak: Edice Ypsilon, Knihy čtyř týdnů 1965, listopad; iml (= I. Malá): Bílé knížky z celého světa, Práce 9. 4. 1967; s (= S. Svoboda): Kolem výročních cen Mladé fronty, MF 22. 3. 1968; V. Novák: Zpověď nakladatelského redaktora MF, Orientace 1969, č. 3; D. Findová: Knížky pro děti v nakladatelství Mladá fronta, Čtenář 1970, č. 1; J. Hoffmeisterová: Blíženci, MF 19. 5. 1970; Slovo komunistů podniku Mladá fronta, MF 5. 3. 1971; R. Murat: Profil nakladatelství Mladá fronta, Typografie 1971, č. 3; Z. Kufnerová: Mladá fronta před novými úkoly, RP 16. 9. 1972; zh (= Z. Heřman): Vizitka třináctky, MF 22. 10. 1972; K. Horák: Mladá fronta v roce 1973, Čtenář 1973, č. 8/9; al (= M. Skalka): Třicet let Mladé fronty, Květy 1974, č. 49; hb (= H. Bazantová): 30 let Mladé fronty, Typografie 1975, č. 10; V. Falada: Nad prací mládežnického nakladatelství Mladá fronta, MF 28. 9. 1977; J. Navrátil: Mladá tvorba v Mladé frontě, ZN 28. 9. 1978; K. Vavrinčík – V. Falada: Knihy v nových souvislostech, MS 1978, č. 46; kjk (= J. Kazimír): Do rukou čtenářů, MF 6. 11. 1979; (č): Nová edice Mladé fronty, Pravda 9. 1. 1981 [edice Proud]; V. Falada: Zápas o talenty, Tvorba 1985, příl. Kmen č. 26; V. Falada: Úspěchy, které zavazují, Výběr z nejzajímavějších knih 1985, č. 4; D. Hajná: Naše jubileum, Magazin Mladé fronty 1985; (vt): Mladým čtenářům, Pravda 12. 7. 1985; V. Falada: Literatura pro děti a mládež, NK 1986, č. 24; I. Zítková: Omega končí – Ladění začíná, Magazin Mladé fronty 1988; V. Kuldásková: Mladá fronta, Čtenář 1989, č. 6, příl.; P. Kostka: Kamenná tvář nakladatelství Mladá fronta, Tvar 1990, č. 5; (vo): Máj končí, Nová Pravda 20. 9. 1990; J. P. Kučera: Šťěstí filozofických zahrad, MFD 3. 9. 1992 [edice Váhy]; I. Brezina: Pád gigantů, Reflex

1995, č. 49; P. Matoušek: Jubilující Mladá fronta chce zastoupit Odeon, LidN 5. 5. 1995; J. Chuchma: Nakladatelé se snaží vybudovat edice klasiků, MFD 29. 3. 1996 [edice Klasická knihovna]; V. Ševela: Jak krachuje nakladatelství, LidN 30. 3. 2000; J. Chuchma – D. Anýž: Nejen o krizi v jednom nakladatelství, MFD 1. 4. 2000; J. Macháček: Starý příběh Mladé fronty, Právo 18. 5. 2000, příl. Salon č. 168; uoaa (= L. Kasal): Jaké to bylo s Mladou frontou, Tvar 2000, č. 7; P. Sacher: Útok proti kultuře? Knihkupec a nakladatel 2000, č. 5; J. Macháček: Odpověď kulturního snílka, Knihkupec a nakladatel 2000, č. 6; J. Vančura: K výročí jedné privatizace, Listy 2000, č. 6; J. Hořec: Dvě kapitoly z dějin Mladé fronty, in Češi a svět (2000); P. Mandys: Mladá fronta v roce jedna, Týden 2001, č. 2; M. Jelínek – M. Košková: Ještě k privatizaci Mladé fronty, Listy 2001, č. 3; M. Jelínek – J. Macháček – V. Pistorius: Mladá fronta? Zapomeňte! Právo 13. 9. 2001, příl. Salon č. 234; P. Mandys: Privatizováno, nejasnosti zůstávají, Týden 2001, č. 40; M. J. Stránský: Je rozdíl vlastnit noviny a krám, LidN 25. 7. 2008; B. Doležal: Média na stopě „ruské stopy“, LidN 28. 7. 2008; K. Wanatowiczová: Stopy vedou k časopisům a na dráhy, MFD 23. 4. 2009.

Rozhovory: V. Vácha: Hovoříme s národním správcem (tazatel neuveden), Stachanovec 1946, č. 16/17; J. Círk – Č. Mareš: MF zve na kus řeči s nakladatelství MF (přípr. J. Hulák), MF 25. 1. 1948; M. Vachule: Hovoříme o dobrodružné literatuře (přípr. E. Hrych), MF 11. 10. 1956; K. Hanžl: K dalšímu rozvoji literatury pro mládež (tazatel neuveden), MF 21. 2. 1957; J. Hájek: Jak se to dělá aneb o tajnostech a těžkostech práce nakladatelské (přípr. Z. Frýbort), MF 14. 9. 1957; J. Hájek: Co vydá Mladá fronta v roce 1959 (tazatel neuveden), MF 12. 7. 1958; M. Vachule: Nebojte se detektivek (tazatel neuveden), MF 29. 11. 1958; L. Valchář – J. Sixta: „Kolumbus“ a „Svazácká knihovna“ (tazatel neuveden), Práce mladých 1960, č. 15; K. Šiktanc: Co jsou „Mladé cesty“ (přípr. S. Svoboda), MF 8. 7. 1961; Co přináší knihovna „Máj“ (tazatel neuveden), MF 16. 8. 1961; V. Pelíšek: Třikrát o „Máji“ (přípr. M. Filip), Kultura 1961, č. 42; J. Fleková: Hovoříme k Měsíci knihy o knihovně „Máj“ (přípr. A. Pilátová), Učitelské noviny 1962, č. 9; K. Šiktanc: O Máji s Karlem Šiktancem (přípr. L. Tunys), Československý voják 1963, č. 20; J. Sixta: Vyznamenaný Kolumbus aneb o lásce světa k faktu (přípr. E. Kriseová), Knihy čtyř týdnů 1965, duben; Rozhovor s Karlem Šiktancem (přípr. V. Rzounek), Impuls 1967, č. 2; K. Šiktanc: Proč měnit směr (přípr. V. Karfíková), Listy 1968, č. 2; E. Formánková: Co na miský Vah (přípr. S. Svoboda), MF 27. 2. 1969; V. Novák: Kvalita – rozmanitost – otevřenost (přípr. S. Svoboda), MF 22. 3. 1969; K. Šiktanc: Nejen o cenách (přípr. S. Svoboda), MF 16. 4. 1969; L. Smoljak: První pětice Ypsilonu (přípr. S. Svoboda), MF 17. 4. 1969; L. Batrla: Nad knihami Mladé fronty (přípr. V. Falada), MF 11. 5. 1971; L. Batrla: Kniha a mládež (přípr. V. Falada), MF 3. 9. 1971; V. Stejskal – J. Sixta: Dva rozhovory (přípr. K. Mlčoch), Čtenář 1971, č. 9; L. Batrla: O Máji příštích ročníků (přípr. V. Falada), MF 10. 12. 1971; Interview MS s ředitelem nakladatelství a vydavatelství Mladá fronta Liborem Batrlou. Knihy, čtenáři, spisovatelé (přípr. P. Prouza), MS 1972, č. 5; J. Navrátil: Víc než krásná slova (přípr. P. Kovařík), SvSl 14. 3. 1972; K. Horák: Kniha – prostředek výchovy člověka (přípr. L. Hrušková), VP 22. 12. 1972; K. Horák: Kniha přítelkyně (přípr. J. Šroubek), Tribuna 1973, č. 11; Ptali jsme se telefonem Přemysla Veverky, redaktora nakladatelství Mladá fronta (tazatel neuveden), Tvorba 1974, č. 14; S. Svoboda: Nakladatelství Mladá fronta v roce 1974 (přípr. J. Klempera), NK 1974, č. 18; K. Vavričík: Mládežnické nakladatelství do roku 1977 (přípr. V. Falada), MF 31. 12. 1976; K. Vavričík: V jedné řadě s mladým pokolením (přípr. V. Tikovský), Československý voják 1977, č. 7; J. Navrátil: Edice Omega (přípr. H. Maixnerová), Práce 27. 7. 1977; V. Falada: O novém knižním profilu (přípr. D. Ouřadová), MF 15. 12. 1979; D. Hajná: Kniha je zázrak i dar (přípr. Z. Frýbová), Československý voják 1981, č. 3; J. Jiskrová: Literární recepty (přípr. R. Křesťan), MS 1981, č. 51; V. Falada: Čtení pro příští měsíce (přípr. D. Ouřadová), MF 27. 2. 1982; V. Falada: Aby kniha byla nejlepším přítelem (přípr. K. Sýs), Tvorba 1982, příl. Kmen č. 7; J. Halada: Zelený strom minulosti

(přípr. K. Sýs), Tvorba 1984, příl. Kmen č. 9; V. Falada: Mladé frontě je čtyřicet (přípr. M. Švagrová), SvSl 1. 5. 1985; V. Falada: Cílevědomě v mladé literatuře (přípr. D. Sedlická), MF 14. 2. 1986; O mladé literatuře s Václavem Faladou (přípr. J. Čejka), Tvorba 1986, příl. Kmen č. 29; Z. Storch – J. Vrchota: Jaké knížky pro mladé (přípr. M. Novotný), Kulturní rozvoj 1988, č. 4; Z. Storch: I nakladatel je tvůrcem (přípr. J. Frajs), MF 3. 6. 1988; Z. Storch: Hledání nezaměnitelné tváře (přípr. B. Lhotková), MF 31. 1. 1989; J. Pelc: Žádná tabu? (přípr. M. Horáček), MS 1989, č. 38; V. Pistorius: Soumrak kultury. Přežijí česká nakladatelství dobu ledovou? (přípr. J. Seydler), Reportér 1991, č. 12; V. Pistorius: Problémy byly, jsou a budou (přípr. M. Rezková), Telegraf 10. 4. 1992; V. Pistorius: Tajemství úspěchu – čich na tituly (přípr. P. Nový), MFD 18. 8. 1992; J. Navrátil: Odkud a kam míří Moderní česká próza (přípr. P. Janáček), LidN 3. 12. 1995; V. Pistorius: Dobré tituly musí mít šanci, aby se o nich čtenáři dozvěděli (přípr. I. Purš), HN 9. 6. 1995, příloha HN na víkend č. 23; V. Pistorius: Křížáci, Kryl a Hubbleův teleskop (přípr. J. Mlejnek), LidN 19. 11. 1996; V. Pistorius: Recept na úspěch neexistuje (přípr. P. Nový), Slovo 26. 10. 1998; Náš rozhovor s RNDr. Vladimírem Pistoriem, předsedou Svazu českých knihkupců a nakladatelů a ředitelem nakladatelství Mladá fronta (přípr. O. Vašková), Čtenář 1999, č. 7/8; A. Charvátová: Svislý úsměv po česku (přípr. K. Schirová), Tvar 2001, č. 20; J. Kolečko: Ikaros má budoucnost (přípr. V. Ríša), Ikarie 2005, č. 3.

Vzpomínky: J. Hořec: Poválečná léta (2010).

Zjištěné diplomové a disertační práce: M. Hladká: MF v boji za jednotu mládeže před Únorem 1948 (Praha, FF UK 1959); L. Soukupová: Původní próza v nakladatelství MF v letech 1958–1966 (Praha, Fakulta osvěty a novinářství UK 1967); J. Holá: Edice Kolumbus (Praha, FF UK 1973); Z. Heloňová: Nakladatelství Mladá fronta v letech 1945–1972. Podíl nakladatelství MF na formování myšlení mladé generace (Praha, FF UK 1974); M. Znišťalová: Původní česká a slovenská próza v nakladatelství Mladá fronta (Praha, FF UK 1976); A. Bonaventurová: Zhodnocení edice Květy poezie (Praha, FF UK 1979); J. Fürstová: Encyklopedická produkce nakladatelství Mladá fronta a Orbis v letech 1960 až 1990 (Praha, FSV UK 1993).

(jar, red)

NAŠE VOJSKO

1945–dosud

- **Nakladatelství zaměřené na vydávání publikací s vojenskou a brannou tematikou, postupně rozšiřující svůj záběr také o beletrii a populární a naučnou literaturu**

Ústřední vojenské nakladatelství a vydavatelství *Naše vojsko (NV)* bylo založeno 6. prosince 1945 jako správní zařízení Ministerstva národní obrany (MNO). Název nakladatelství odkazoval ke stejnojmennému vojenskému časopisu, který vycházel v ČSR již od roku 1927. Během druhé světové války působily v československých vojenských jednotkách v Sovětském svazu redakční a ediční složky, jež začaly v roce 1942 vydávat strojopisné *Denní zprávy* a týdeník *Naše vojsko v SSSR*. Po založení 1. československého armádního sboru v SSSR v roce 1944 se *Naše vojsko v SSSR* stalo sborovým týdeníkem. V roce 1945 redakce časopisu obsadila objekty rotační tiskárny Tempo (původně podnik bratří Stříbrných, který *NV* převzalo i s původními zaměstnanci) v pražské Jungmannově ulici a týdeník *Naše vojsko v SSSR* se proměnil v armádní týdeník *Naše vojsko*. Druhým vydávaným periodikem byl deník *Svobodné Československo*, v roce 1947 přejmenovaný na *Obranu lidu*. Nově založené nakladatelství, jež vydávalo periodický i neperiodický tisk, získalo ještě v roce 1945 do svého majetku tiskárnu Unie v ulici Na Děkanec, kam se přestěhovalo; sloučením tiskáren Unie a Tempo vznikla tiskárna *Naše vojsko*. Po vydání zákona o vydávání a rozšiřování knih, hudebnin a jiných neperiodických publikací z roku 1949 muselo *NV* znovu žádat Ministerstvo informací a osvěty (MIO) o vydavatelské oprávnění. Na základě tzv. typizace, vydané MIO v roce 1951, bylo stanoveno, že *NV* má vydávat především neperiodické publikace z oboru vojenství a branné výchovy. V rámci reorganizace nakladatelských podniků, k níž došlo s platností od počátku roku 1953, bylo rozhodnuto, že *NV* může vydávat též beletrii bezprostředně zaměřenou k výchově vojska. Vzorem pro budoucí profil podniku se stalo sovětské nakladatelství *Vojenizdat*.

V lednu 1954 byly usnesením vlády zřízeny tři národní podniky: *Naše vojsko – nakladatelství*, *Naše vojsko – distribuce* a *Naše vojsko – tiskárna*. Všechny spadaly do působnosti Hlavní politické správy Československé lidové armády (HPS ČSLA). V roce 1957 se z podniku *Naše vojsko – nakladatelství* oddělilo vydavatelství časopisů, které nadále působilo samostatně, nejprve jako *Vydavatelství časopisů MNO*, v letech 1969–1978 pod názvem *Magnet* a poté jako *Vydavatelství Naše vojsko*. Nakladatelství, tiskárna a distribuce byly v roce 1963 sloučeny a až do roku 1989 pokračovaly pod oficiálním názvem *Národní podnik Naše vojsko – nakladatelství a distribuce knih*. Distribuční podnik *Našeho vojska* zásoboval nejen vlastní prodejny u vojenských útvarů, ale kromě ozbrojených složek rozšiřoval produkci nakladatelství rovněž do bezpečnostních složek Ministerstva vnitra, Lidových milic,

Srpnová okupace Československa 1968 v pražských ulicích. Před knihkupectvím Naše vojsko v Jungmannově ulici

Civilní obrany, Svazarmu, Československého červeného kříže a dalších součástí tehdejšího Jednotného systému branné výchovy obyvatelstva.

V prvních letech existence bylo *NV* řízeno správní radou, ve které zasedali zástupci tiskového oddělení Hlavní správy výchovy a osvěty při MNO (HSVO MNO) a členové Svazu brannosti, který před válkou řídil nakladatelství Svazu československého důstojnictva VOK (Vojenské odborné knihkupectví). Po roce 1948 převzala řízení podniku HPS ČSLA. Prvním ředitelem byl v lednu 1946 jmenován dosavadní ředitel nakladatelství *Nová osvěta* **Gejza Pevný** (1907–1981), technickým ředitelem se stal jednatel Svazu knihkupců a nakladatelů **Jindřich F. Isoz** (1916–2004). Po únoru 1948 byl na návrh ministra národní obrany Ludvíka Svobody ředitel Pevný odvolán a ve funkci nahrazen prvorepublikovým levicovým nakladatelem **Janem Fromkem** (1901–1966), který do *NV* přešel z nakladatelství KSČ >*Svoboda*. V roce 1952 Fromka ve funkci ředitele vystřídal literární kritik **Miroslav Petříček** (1925–1996), původně redaktor armádního listu *Obrana lidu*. Po jeho odchodu z armády byl roku 1958 do funkce jmenován **Jan Brt** a o dva roky později redaktor *NV* **Václav Kliment**. V roce 1966 se stal ředitelem dosavadní šéfredaktor **Zdeněk Kašpar** a Václav Kliment převzal funkci obchodního náměstka. Na začátku sedmdesátých let byl ředitelem jmenován dosavadní náčelník hromadných sdělovacích prostředků HPS ČSLA **Lubomír Baroš**, jehož koncem sedmdesátých let nahradil **Stanislav Mistr**, který ve funkci setrval až do zahájení privatizace *NV* v roce 1995.

Redakční struktura se vyvíjela postupně v souvislosti s rostoucí produkcí a širší záběru nakladatelství. Na počátku padesátých let vznikly tři stabilní knižní redakce:

Šéfredaktorem Našeho vojska se stal v roce 1971 podplukovník Vladimír Michna (stojící uprostřed)

vojensko-politická (historická), vojensko-odborná a redakce krásné literatury (beletrie). V letech 1977–1984 ke stávajícím třem redakcím přibyla nová dočasná redakce zřízená za účelem přípravy dvanáctisvazkových sovětských *Dějin druhé světové války*. Vlastní realizaci vydávaných titulů zajišťovaly výtvarná a technická redakce. Tato struktura zůstala víceméně zachována až do roku 1996.

Literární redakci tvořili v letech 1946–1949 pouze dva redaktori: vedoucí **Rudolf Beck** (1913–??) a jeho zástupce, novinář a spisovatel **Zdeněk Jerman** (1910–1971), který nicméně záhy odešel do nakladatelství >*Orbis*. Poté byla zřízena funkce šéfredaktora, kterou krátce vykonával **Jan Nesvorný**. Téhož roku jej však nahradil germanista a překladatel **Břetislav Chrtek** (1923–1973), jehož zástupcem se stal **Zbyněk Kožnar** (1925–1986). V roce 1955 byl Chrtek funkce zbaven a nahrazen **Zdeňkem Kašparem**. Roku 1958 se Chrtek do funkce vrátil, v roce 1962 však definitivně odešel do nakladatelství >*Artia*. Šéfredaktorem se znovu stal **Zdeněk Kašpar**, který byl v roce 1966 jmenován ředitelem a jeho dosavadní funkci převzal **Zbyněk Kožnar**. Na počátku normalizace museli ředitel i šéfredaktor odejít; novým šéfredaktorem se stal v roce 1971 **Vladimír Michna** (1927–1998), autor několika detektivních a špionážních příběhů. Michnu pak ve druhé polovině sedmdesátých let vystřídal **Josef Pelc**. Redaktori a zaměstnanci *NV* byli většinou zároveň příslušníky armády (tzv. vojáci z povolání).

V padesátých letech se v redakci beletrie pod vedením **Miroslava Drápala** sešli mj. překladatelé **František Benhart** či **František Zvěřina**, grafik a architekt **Břetislav Štorm** a za Svaz protifašistických bojovníků, jehož knihy *NV* od roku 1954 vydávalo, v redakci pracoval **Jaromír Hořec**. Na konci padesátých let přešel do redakce beletrie **Emil Charous**, který začínal ve vojensko-odborné redakci. Základní vojenskou službu v *NV* absolvovali na začátku padesátých let **A. J. Liehm** a **Eduard Petiška**, v šedesátých letech pak **Jiří Gruša** a **Pavel Šrut**. Dále zde v padesátých a šedesátých letech působili **Libuše Burianová**, **René Ditmar**, **Michaela Ditmarová**, **Bohumila Grögerová**, **Antonín Hendrych**, **Milan Horák**, **Vladimír Konopka**, **Božena Koseková**, **Dana Kryštofová**, **Miroslav Samek**, **Vladimír Smrž**, **Václav Stejskal**, **Magda Stejskalová** (provd. **Hájková**), **Blanka Škutová**, **Alexandr Trusov**, **Stanislav Vobořil** ad. Po Drápalově odchodu do časopisu *Plamen* se vedení redakce beletrie ujal **František Voráček**. Vojensko-odbornou re-

dakci vedl v té době **Zdeněk Kašpar** a pracovali v ní historik **Karel Krbec**, překladatelka **Marie Veselá**, filozof **Miroslav Jodl** či novinář **Eduard Filip**. V distribuci *NV* dlouhodobě působil syn nakladatele Karla Voleského **Karel Voleský mladší**. V šedesátých letech byla součástí *NV* i slovenská redakce (redaktor **Pavol Kameník**), jež se starala o překlady vybraných titulů do slovenštiny a o distribuci knih *NV* na Slovensku.

Na začátku sedmdesátých let musela řada zaměstnanců nakladatelství opustit. Jednou z nemnoha výjimek byl **Antonín Hendrych**, který stál v čele redakce beletrie až do devadesátých let. Pod jeho vedením zde pracovali **Petr Balajka**, **Květuše Brabcová**, **Jaroslava Jiráčková**, **Jaromíra Nejedlá**, **Ivana Parkmanová** či **Zuzana Staňková**. V čele vojensko-politické redakce stál v osmdesátých letech **Evžen Orth**, redakci vojensko-odbornou vedl **Miroslav Brožek**. V osmdesátých a devadesátých letech pak v odborných redakcích působili mj. **Jindřich Kejř**, **Milan Vaňa** či **Marie Vitochová**. Většina redaktorů v nakladatelství působil i po roce 1989; odcházet začali postupně až v souvislosti s privatizací podniku.

Z rozkazu ministra národní obrany bylo *NV* k 1. červenci 1989 přeměněno na státní podnik (*Naše vojsko, nakladatelství a knižní obchod*, s. p.). Přestože již v roce 1993 byla usnesením vlády schválena privatizace podniku, zůstalo nakladatelství až do roku 1996 účelovým zařízením Ministerstva obrany. Novým majitelem se v roce 1996 stala společnost CBN GROUP, a. s., jež nakladatelství provozovala do roku 1999 pod názvem *NV – nakladatelství a knižní obchod*. Ve funkci ředitele podniku působil v letech 1993–1994 **Jakub Císař** (*1966) a po jeho odchodu byl v letech 1995–2000 řízením pověřen **Zdeněk Taške** (*1955). V roce 2000 firmu koupil podnikatel **Emerich Drtina** (*1968), který se vrátil k jejímu původnímu názvu. Od roku 2008 v nakladatelství jako kmenový redaktor působí překladatel a historik **Martin Čížek** (*1976), současné *NV* však zaměstnává převážně externí redaktory.

Knihkupectví
Naše vojsko
v pražské
Jungmannově
ulici

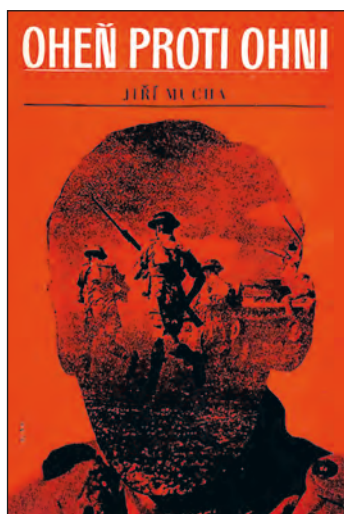
Na grafické úpravě knih *NV* se zejména v šedesátých letech podílela řada renomovaných výtvarníků a ilustrátorů, mj. **František Gross**, **Otakar Karlas**, **Jan Kristofori**, **Gustav Krum**, **Václav Sivko**, **Zdeněk Sklenář**, v sedmdesátých a osmdesátých letech např. **Adolf Born**, **Milan Hegar**, **Karel Helmich**, **Jiří Mikula**, **Karel Teissig** či **Zdeněk Ziegler**.

Do roku 2013 vydalo *Naše vojsko* více než 7000 titulů (v posledních letech vychází cca 40 titulů ročně). – Svou produkci tisklo *NV* ve vlastních tiskárnách ve Vladislavově ulici a v ulici Na Děkance v Praze. – V prvních letech své existence nakladatelství sídlilo v Praze v Sokolské ul. č. 33, po zabrání tiskáren Unie se přestěhovalo do ulice Na Děkance č. 3. Od roku 2000 společnost působí v ulici Mašovicová č. 202/8. Od konce čtyřicátých let si podnik budoval rozsáhlou knihkupeckou síť na celém území republiky. Vlastní prodejny měl ve velkých (krajských) městech. Reprezentační knihkupectví bylo zřízeno v Praze v ulici 28. října, další prodejna v Jungmannově ulici č. 13, v sedmdesátých letech otevřelo nakladatelství novou prodejnu na dnešním Vítězném náměstí v Domě armády Praha (DAP). Brněnské knihkupectví zřídilo *NV* v listopadu 1961 na Náměstí Svobody č. 1 a provozovalo je zde až do poloviny devadesátých let. Nyní sídlí prodejna podniku ve Štefánikově ul. č. 235/11 na pražském Smíchově.

První svazky *Našeho vojska* bezprostředně reagovaly na konec druhé světové války a osvobození Československa: v roce 1945 vyšel projev prezidenta Edvarda Beneše k armádě, pronesený v předvečer státního svátku 28. října (*President k armádě*), a také v následujících dvou letech vycházela především literatura reflektující odbojovou činnost armády, k níž přibývaly účelové publikace a metodické příručky pro vojáky. Širší čtenářské obci byly určeny edice **Boj a odboj** (1946–1947, 8 sv.), do níž byly zařazeny mj. vzpomínky letce RAF Františka Fajtla *Sestřelen*, a **Ze vzdálených bojišť** (1946–1947, 3 sv.). Mimo edice vyšly a velký ohlas vzbudily deníky Harryho C. Butchera a jeho vzpomínky na generála Eisenhowera (*Tři roky s Eisenhowerem*), monografie australského novináře Alana Mooreheada o generálu Montgomerym či vzpomínky generála Bohuslava Ečera na pátrání po válečných zločincích (*Jak jsem je stíhal*). Ve výpravné fotografické edici **Bojová tvorba** (1946) se objevil jediný svazek dokumentující činnost československých vojenských jednotek za druhé světové války v Africe (*Naši v poušti*). Prací o Janu Žižkoví byla v roce 1946 zahájena historická edice **Živá minulost** (1946–1989, 101 sv.), v níž následovaly knihy o husitském válečnickém umění, revolučních událostech roku 1848 či životopisné publikace (mj. M. R. Štefáník). Ve spolupráci s Vojenským historickým ústavem vydávalo *NV* od roku 1947 sborník *Válka a revoluce* (od roku 1952 pod názvem *Historie a vojenství*, jako periodikum posléze přešlo do *Vydavatelství Naše vojsko*, viz >*Magnet*). V roce 1955 *NV* převzalo od zaniklého nakladatelství >*Mír* knižnici Svazu protifašistických bojovníků **Dokumenty** (1955–1981, 64 sv., v padesátých a šedesátých letech red. Vladimír Konopka), jež byla zaměřena na literaturu faktu, edice pramenů k dějinám druhé světové války, deníky, reportáže a memoáry. V roce 1968 zde mj. vyšla válečná reportáž Jiřího Muchy *Oheň proti ohni* s obálkou Jiřího Koláře. Autorsky byli hojně zastoupeni historici a pu-

blicisté Toman Brod (*Tobrucké krysy*), Miroslav Ivanov, Vladimír Konopka (několik knih o zničení Lidic), Václav Král, Jan Křen (*Do emigrace. Buržoazní zahraniční odboj 1938–1939*), Robert Kvaček (*Osudná mise*) či Karel Pichlík (*Čeští vojáci proti válce 1914–1915*). V období normalizace zde publikoval především vojenský historik Karel Richter (*Až na práh domova, Výsadek S-1* ad.).

Beletrie vycházela v *NV* již od roku 1946 (zpočátku šlo především o překlady válečných románů Alexandra Beka). První ediční řadu, **Knižnici napětí** (1946–1947, 4 sv.), zahájil dobrodružný román Eduarda Fikera *Ilavský zločin*. Mládeži byla určena edice **Vojáci mladým** (1947–1949, 5 sv.), přinášející překlady ze sovětské literatury (Arkadij Gajdar, Lev Rubinštejn), kde jako poslední svazek vyšel utopický román ze Sibiře *Pád vládce* Grigorije Borisoviče Adamova s ilustracemi Zdeňka Milera. Pro příslušníky armády byla založena **Malá knihovna vojáka** (1949–1950, 4 sv., red. Jan Fromek a Břetislav Štorm), zahrnující kanonická díla socialistické literatury, mj. Fučíkovu *Reportáž psanou na oprátce* či *Havířskou baladu* Marie Majerové. V edici **Štít** (1949–1959, 186 sv., red. Břetislav Štorm) vycházely především překlady ze světové válečné prózy s důrazem na sovětské autory. Z této produkce poněkud vybočila práce německého reportéra Güntera Halleho *Cizinecká legie*, kterou pod pseudonymem Jitka Janáková přeložil šéfredaktor *NV* Břetislav Chrtěk. Vojenská tematika dominovala **Knižnici vojenských příběhů** (1953–1958, 77 sv., red. Vladimír Smrž), kde vycházely kratší prózy, vzpomínky či reportáže z prostředí sovětských letců, námořníků, špiónů a průzkumníků z let druhé světové války (mj. v roce 1956 vzpomínkový román Ludvíka Kellnera *Jediná cesta*, literárně upravený A. C. Norem). Světové klasické literatury byla věnována edice **Svět** (1957–1959, 28 sv.), jež však v souladu s usnesením o delimitaci po dvou letech zanikla (nevojenská nakladatelství argumentovala tím, že *NV* touto edicí způsobuje duplicitní vydávání některých klasických děl české a světové literatury a konkuruje tak podnikům, které jsou na tento typ beletrie prioritně zaměřeny). V edici, jež se vyznačovala nadstandardním výtvarným provedením s bohatým ilustračním doprovodem (Gustav Doré, Ota Janeček, Ludmila Jiřincová, Ludvík Kuba, Vlastimil Rada, Vojtěch Sedláček ad.) byli rovnoměrně zastoupeni domácí i světoví autoři (Alois Jirásek, Jan Amos Komenský, Alois a Vilém Mrštíkové, Božena Němcová, Ivan Olbracht, Karolina Světlá; Nikolaj Vasiljevič Gogol, Michail Jurjevič Lermontov, Edgar Allan Poe, William Shakespeare, Gottfried August Bürger ad.). Soudobá česká tvorba se objevovala v edici **Nové knihy** (1958–1968, 24 sv., red. Emil Charous), ve které vyšly mj. povídky Otakara Brůny o výsadekářích *Nebe plné hedvábí*, reportáže Karla Tomáška (vl. jm. Tomáš Řezáč) *Okresní oddělení* a *Cvičná jízda*, příběhy Arnošta Lustiga *Noc a naděje*, Václava Erbena *Bez civilu* a *Srdce*

Edice Dokumenty – válečná reportáž Jiřího Muchy s obálkou Jiřího Koláře

Edice Napětí

nebylo zasaženo či prvotina Jana Beneše *Do vrabců jako když střílí*; převážně šlo o prózy z vojenského nebo policejního prostředí.

V roce 1957 se *NV* vrátilo k detektivní literatuře; na někdejší **Knížnici napětí** navázala nová edice **Napětí** (1957–1997, 194 sv.). Mezi její první svazky patřily reedice detektivních příběhů Eduarda Fikera a Emila Vachka, brzy se však začaly objevovat původní detektivní či špionážní příběhy Václava Pavla Borovičky, Václava Erbena (ze série o kapitánu Exnerovi), Karla Fabiána (*Pozor; bomby; Psi komando; Vrah vychází za soumraku* ad.) či Josefa Nesvadby. Vyšla zde též detektivní prvotina Karla Michala *Krok stranou*, jejíž publikovanou verzi ovšem silně poznamenaly četné cenzurní zásahy. Zhruba polovinu produkce této řady zaujímaly překlady autorů ze socialistických zemí (Andrzej Piwowarczyk, Alexandr Alexandrovič Lukin, Georgij Michajlovič Brjancev ad.), v roce 1966 se nicméně objevila

antologie americké detektivky *Smrt přichází oknem* (ed. František Jungwirth) a na konci desetiletí začaly ve statisícových nákladech vycházet příběhy Agathy Christie, Georgese Simenona či Ed McBaina.

Se zřetelným čtenářským zájmem se během šedesátých let setkávaly svazky **Knihovny vojáka** (1948–1973, 311 sv.). Knížnice byla zprvu určena k distribuci pouze v ozbrojených složkách, část nákladu však byla posléze poskytována i do volného prodeje. V roce 1963 se rozčlenila na **základní, malou a ilustrovanou řadu** (svazky malé řady byly číslovány jednak samostatně, jednak v rámci základní řady, ilustrovaná řada se od základní lišila pouze vloženými ilustracemi, číslování odpovídalo řadě základní). S uvolňováním politických poměrů edice postupně opouštěla jednostrannou orientaci na autory ze zemí socialistického bloku a práce tematicky zaměřené především na dějiny Velké vlastenecké války v SSSR a redaktori se snažili přiblížit i díla západní literatury, která se ve větší či menší míře rovněž vztahovala k vojenskému prostředí či válečným konfliktům. Charakter vojenského nakladatelství, jež se specializovalo na válečnou tematiku, umožňoval vydání několika moderních světových románů, jež by v jiných nakladatelstvích mohly vyjít jen stěží. Tak se v roce 1963 dostal ke čtenářům román Irwina Shawa *Mladí lvi*, o rok později vyšla v českém překladu poprvé *Hlava XXII* Josepha Hellera a román Pierra Boullea *Most přes řeku Kwai*. S Hellerem tematicky souzněl humoristický román Maca Hymana *Hrůza padá na seržanty*. Sérii čtenářsky populárních titulů završily v roce 1968 dokumentární román Alexandera Klugeho *Zkáza šesté armády (Popis jedné bitvy)* s doslovem Ludvíka Kundery a psychologický román Ennia Flaiana *Čas zabíjet* v překladu Josefa Kostohryze. V roce 1965 v edici vyšel výběr z nejlepších povídek irských spisovatelů *Ni králi, ni císaři*, který sestavil a přeložil Aloys Skoumal. Na začátku sedmdesátých let se však knihovnice

vrátila ke koncepci let padesátých; roční počet svazků byl omezen na 5–6 titulů, v nichž opět převažovali sovětsí autoři (Josif Gerasimov, Nikolaj Andrejevič Gorbačov, Viktor Alexandrovič Kuročkin ad.).

Čtenářského ohlasu dosáhla rovněž edice **Paměti** (1959–1990, 90 sv.), kterou zahájily memoáry sovětského maršála Semjona Michajloviče Buďonného *Rudá jízda*. V témže roce Ludvík Kundera připravil k vydání vzpomínky Františka Halase staršího *Máje a prosince*. Následovaly paměti příslušníků partyzánských oddílů, účastníků Slovenského národního povstání, také však cenné vzpomínky armádního generála Karla Klapálka a především vzpomínky Viléma Sachera *Pod rozstříleným praporem* (1969). Právě tato kniha se stala v roce 1971 záminkou kritiky nakladatelské politiky *NV* v „krizových“ letech 1968–1969. Přes útoky vedené v denním tisku edice nezanikla a ještě v průběhu sedmdesátých let se zde objevilo několik pozoruhodných titulů

(mj. paměti generála Ludvíka Svobody či vzpomínky Františka Fajtla). V edici **Fakta a svědectví** (1958–1997, 131 sv., red. Květuše Brabcová a Jaroslava Jiráčková) vycházely reportáže, vzpomínky či analýzy historických a politických událostí (Američané v Koreji, reportáže z Kuby, historie tajných služeb ad.). V roce 1968 v edici vyšel soubor svědectví Eduarda Čejky *Zlomená křídla* o československých letcích v RAF za druhé světové války a o rok později práce Stanislava Budína o historii rodu Kennedyů. V roce 1976 byl do programu edice zařazen sborník *Návrat*

Jen několik výtisků bylo zachráněno ze zničeného nákladu vzpomínek vojenského stratéga Sira Liddella Harta z roku 1970 a špionážního románu Pierra Boulleho z roku 1971

Protiválečný satirický román Josepha Hellera vyšel poprvé v Knihovně vojáka (1964)

Do edice Fakta a svědectví byl v roce 1976 zařazen propagandistický sborník o kpt. Pavlu Minaříkovi

Vzpomínky stíhacího pilota RAF vyšly poprvé již v roce 1947. Na obrázku obálka přepracovaného vydání z roku 1969 (knížnice Máj)

rozvědčíka věnovaný špionážní činnosti Pavla Minaříka v mnichovské rozhlasové stanici Svobodná Evropa. Po roce 1989 se čtenářský zájem snažily udržet především vědeckofantastické příběhy Ericha von Dänikena, v roce 2007 byla edice nakrátko obnovena, nicméně o dva roky později zanikla a její název převzal populárně-naučný měsíčník *Fakta & svědectví*.

V šedesátých letech se *NV* připojilo ke klubové knižnici *Máj*, jejíž založení iniciovalo nakladatelství *Mladá fronta*. Ke společnému projektu přistoupily rovněž *Svět sovětů*, resp. *Lidové nakladatelství*, a bratislavská nakladatelství *Smena* a *Šport*. *NV* v rámci knižnice vydávalo především beletrii s válečnou či vojenskou tematikou (v letech 1962–1990 přibližně 120 sv.). Vojákům základní služby byla určena kapesní edice **365** (1964–1965, 6 sv., red. Miroslav Samek a Dana Kryštofová), jež chtěla humornou formou seznamovat čtenáře se základními vojenskými předpisy. Součástí jednotlivých svazků byly rovněž krátké poučné povídky varující před nezodpovědným chováním a porušováním vojenských řádů.

Válečná tematika byla náplní reprezentativní edice **Světový válečný román** (1966–1989, 68 sv., do 1969 red. Zdeněk Kašpar), jež se soustředila na umělecké ztvárnění osudů lidí ve válečných konfliktech. Většinou šlo o reedice starších titulů (Tolstého *Vojna a mír*, Vančurova *Pole orná a válečná*, Šolochovův *Tichý Don*, Flaubertova *Salambo* ad.), ovšem objevilo se zde i několik pozoruhodných děl v prvním vydání (na konci šedesátých let román Jamese Jonese *...až na věky*). Pro Svaz protifašistických bojovníků vydávalo *NV* edici **Živé knihy** (1957–1991, 152 sv., v padesátých a šedesátých letech red. Vladimír Konopka), rovněž zaměřenou především na reedice a překlady válečné literatury. K nejvydávanějším autorům knižnice patřil Erich Maria Remarque, vyšla zde i špionážní detektivka Agathy Christie *N či M?* a přepracované vydání románu Grahama Greena *Tichý Američan*. Z české a slo-

venské literatury edice v prvním vydání zařadila např. povídky Ludvíka Aškenazyho *Psí život* či Josefa Škvoreckého *Sedmiramenný svícen*, dále prózy Karla Josefa Beneše, Adolfa Branalda, Otakara Černocho, Norberta Frýda, Ladislava Mňačka,

Zdeňka Pluhaře ad. V sedmdesátých a osmdesátých letech pak edici vévodily špionážní povídky z pohraničí Františka Frýdy (*Zastávka mrtvých, Kořeny ve větru, Prameny hněvu*). Rovněž ve spolupráci se Svazem protifašistických bojovníků zahájilo *NV* edici **Stopa** (1968–1979, 20 sv.), v níž vycházely původní i přeložené detektivní příběhy, často reagující na soudobé politické dění (např. František Bálek: *Katedrála hrůzy*; Vladimír Šustr: *Pomsta v pralese*; Milan Jariš: *Případ Artur* ad.).

V edici **Eso** (*Edice statečnosti a odvahy*, 1968–1993, 124 sv.), zaměřené na populární a oddechovou literaturu, zpočátku vycházely příběhy válečné a špionážní (Pierre Boulle: *Řemeslo urozených*; Julian Semjonov: *Sedmnáct zastavení jara*), později se zájem edice rozšířil o dobrodružnou a detektivní prózu. Charakter *Esa* byl v sedmdesátých a osmdesátých letech v mnoha ohledech shodný s populární sešitovou řadou *Magnet z Vydavatelství Naše vojsko*, a to jak z hlediska tematického (život emigrace na Západě, ekonomická diverze, rozhlasové vysílání Svobodné Evropy), tak z hlediska autorského zájmu obou edic (Vladimír Fiala, Josef Glückselig, Rudolf Kalčík, Jiří Procházka ad.). Po roce 1990 v této řadě vycházely především překlady čtenářsky atraktivních titulů (mj. John Le Carré: *Tajný společník*). Branná a bezpečnostní tematika a kriminální případy často vycházející ze skutečných událostí byly náplní edice **Mars** (1967–1990, 41 sv.), kde zpočátku publikovali Petr Pašek, Ludvík Souček, Jaroslav Šikl či Vladimír Škutina. Od konce osmdesátých let vycházela edice vstříc zájemcům o populárněvědnou a technickou literaturu (encyklopedie a příručky o jaderné energii, kosmonautice a počítačích).

Na dřívě úspěšnou a v roce 1973 zrušenou **Knihovnu vojáka** navázala edice **Hvězda** (1975–1990, 92 sv.), nabízející především novinky domácí i světové prózy o druhé světové válce a současném životě příslušníků armád zemí Varšavské smlouvy. Z českých autorů zde byli zastoupeni mj. Rudolf Hrbek, Rudolf Kalčík, Vladimír Landa, Václav Podzimek, Miroslav Šmoldas, Jiří Švejda ad. Ve spolupráci s dalšími sedmi nakladateli ze zemí socialistického bloku byla k oslavě třicátého výročí konce druhé světové války založena **Knihnice Vítězství** (v *NV* 1977–1980, 4 sv.), do níž *NV* přispělo díly maďarské, bulharské, ruské a polské románové tvorby. Životopisným prózám o slavných revolucionářích a vojenských

Edice Světový válečný román

Edice Živé knihy

Díky stejnojmennému televiznímu seriálu patřil Semjonovův špionážní román z posledních měsíců druhé světové války k úspěšným titulům sedmdesátých let

Pětisvazková encyklopedie vojenských letadel vycházela od roku 1974

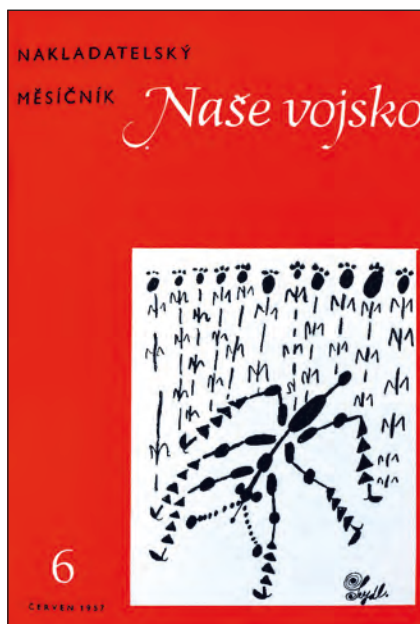
vzpomínky Viléma Sachera *Pod rozstříleným praporem* a poprvé paměti generála Matěje Němce *Návraty ke svobodě* či svědectví politického vězně Vladimíra Příkryla *Za vlády tmy*.

vůdcích byla vyhrazena edice **VEGA – Velká galerie** (1985–1990, 9 sv.); vyšly zde mj. romány o kartaginském vojevůdci Hannibalovi či tři svazky o životě sovětského generála Ivana Jefimoviče Petrova. Do edice pro mládež **Azimuth** (1970–1994, 60 sv.) redakce zařazovala příručky o táboření či modelářství, encyklopedie zbraní, letadel ad., postupně se však záběr knihnice rozšiřoval (v roce 1974 zde vyšlo mj. vyprávění Františka Venclovského o přeplavání kanálu La Manche). Na historii vojenského letectví se specializovala edice **Triáda** (1985–1989, 8 sv.).

Po roce 1989 se záběr produkce *NV* uvolnil a rozšířil. Řada úspěšných titulů z minulých let vycházela v nových vydáních a tyto reedice doplňovala beletrie a tituly s vojensko-historickou tematikou, jež před rokem 1989 nemohly být z politických důvodů publikovány (mj. George Orwell: *1984*; Marjan Britovšek: *Stalinův termidor* ad.). Čtenářský zájem o kvalitní literaturu faktu uspokojily mnohatisícové náklady knih Ericha Kulky *Židé v československé Svobodově armádě*, práce kolektivu historiků *Křižovatky 20. století* či politický román Jana Moravce o roce 1968 *Antipoučení*. *NV* bylo v této době zbaveno povinnosti vydávat účelové publikace pro armádu. Většina původních edic v průběhu devadesátých let zanikla a nově vzniklé řady se orientovaly na populární či detektivní literaturu. Beletrie byla soustředěna do edice tradičního názvu **Svět** (1991–1996, 64 sv.), z jejíž produkce se nejméně úspěšným titulem stal *Jih proti Severu* Margaret Mitchellové v novém překladu Zdeňka Hrona a s ilustracemi Adolfa Borna, doplněný dvoudílným pokračováním *Scarlett* od Alexandry Ripleyové. V roce 1995 bylo do edice zařazeno první domácí vydání Škvoreckého *Nevěsty z Texasu* (o rok později již mimo edici vyšel soubor Škvoreckého povídek *Ze života české společnosti*). V knižnici **Memoáry** (1991–1996, 11 sv.) znovu vyšly

Po roce 2000 se *NV* vrátilo k literatuře faktu a k encyklopediím reflektujícím armádní techniku a vojenské dějiny 20. století. Také beletristické tituly či memoáry převážně souvisely s vojenskou či válečnou tematikou. Na původní edici detektivních příběhů **Napětí** navázala sešitová edice **Fikce & napětí** (2009–2010, 7 sv.), která však po roce zanikla a její název převzal nově založený populárně-naučný časopis o záhadách a nevysvětlitelných jevech.

Většina svazků domácí či překladové beletrie vycházela v nákladu 20 000 až 50 000 výtisků, odborné a účelové publikace pro armádu v rozpětí 10 000–15 000 výtisků. Nejvyšších nákladů (kolem 80 000) dosahovaly na přelomu šedesátých a sedmdesátých let knihy populárních a detektivních žánrů. Publikace současného nakladatelství vycházejí v nákladu kolem 1000 výtisků.

Nakladatelský měsíčník *Naše vojsko* vycházel v letech 1955 až 1958

Od roku 1945 *Naše vojsko* každoročně vydávalo pro příslušníky armády kapesní a stolní kalendáře s odkazy na důležitá vojenská a politická výročí. Periodika *NV* se zpočátku zaměřovala na brannou výchovu a život v armádě. Ve druhé polovině padesátých let vycházel nakladatelský časopis *Naše vojsko o nových knihách*, který přinášel ediční plány, rozhovory a recenze knih vydaných v nakladatelství. V období 1958–1973 vydávalo *NV* nakladatelský zpravodaj *Za novou četbou*, který měl zpočátku charakter čtvrtletního edičního plánu, od roku 1962 však vycházel jako dvouměsíčník a jeho záběr se rozšířil o ukázky z připravovaných děl, rozhovory s autory, reportáže, fotografie či soutěže pro čtenáře. Pro poslední dvě čísla, jež vyšla v roce 1973, časopis změnil název na *Naše vojsko – nakladatelský čtvrtletník*. V letech 1966–1967 vyšly čtyři svazky společenského magazínu *Periskop*, v němž byly publikovány krátké detektivní příběhy (Raymond Chandler, Agatha Christie), reportáže, historické články, ale též básně a písňové texty. V současné době vydává *NV* populárně-naučné časopisy, které se orientují na vojenskou historii.

V letech 1953–1990 udílelo *NV* vlastní nakladatelské ceny. Na podzim 1953 vyhlásilo *NV* spolu s MNO literární soutěž k nadcházejícímu desátému výročí osvobození. Ocenění získal román Jana Mareše *První prapor*, povídkový soubor Rudolfa Kalčíka *Oheň v srdci* a básnická sbírka Rudolfa Franze *Přítel z venkovské posádky*. Další literární soutěže *NV* již nedosahovaly výrazného ohlasu.

Od roku 1962 zakládalo *NV* v krajských městech při vojenských posádkách vojenské knižní kluby, které pořádaly pravidelné akce s prezentací nových titulů či

besedy s autory. V roce 1967 vznikl na principu zásilkové služby *Kruh čtenářů Našeho vojska*. Členům *Kruhu* byl poštou doručován ediční plán *NV* a zdarma nakladatelský věstník *Za novou četbou*. V roce 1980 byla založena *Knihovna vojáka z povolání*, elitní čtenářský klub určený zaměstnancům v ozbrojených a bezpečnostních složkách státu. – Od roku 1990 *NV* plánovalo zřídit *Klub čtenářů* a od roku 1992 měla začít vycházet monumentální šestidílná *Československá vojenská encyklopedie*. Oba projekty zůstaly nere realizovány.

EDIČNÍ ŘADY

Bojová tvorba (1946); Boj a odboj (1946–1947); Knižnice napětí (1946–1947); Vojenská věda (1946–1947); Ze vzdálených bojišť (1946–1947); Rukověť pro aspiranty a důstojníky v záloze (1946–1950); Živá minulost (1946–1989); Válka a vojenství (1947–1949); Vojáci mladým (1947–1949); Vojensko-zdravotnická knihovna (1947–1964); Rukověť branné moci (1948); Knihovna vojáka (1948–1973); Malá knihovna vojáka (1949–1950); Vojensko-politická knihovna velitelského sboru (1949–1951); Štít (1949–1959); Knižnice letectví (1949–1960); Marxismus-leninismus o míru, válce a vojenství (1949–1989); Dokumenty (1949–1991); Vojenskopolitická knihovna (1950–1953); Universita vojáka (1950–1958); Knihovna sovětské vojenské vědy (1951); Knihovna agitátora československé armády (1951–1957); Hrdinové válek a revolucí (1951–1959); Malá vojenská knihovna (1951–1963); Velká vojenská knihovna (1951–1964); Knižnice AST (1952–1954); Politická knihovna vojáka (1952–1959); Knižnice Svazarmu (1952–1990); Knižnice vojenských příběhů (1953–1958); Za vlast! (1953–1966); Malá knihovna motorismu (1954); Prameny k československým dějinám vojenským (1954–1958); Knižnice radiotechniky (1954–1959); Knižnice letecké techniky (1955–1958); Svět (1957–1959); Živé knihy (1957–1991); Napětí (1957–1997); Knižnice moderní vojenské techniky (1958–1963); Nové knihy (1958–1968); Fakta a svědectví (1958–1997); Politické školení mužstva a poddůstojníků (1959–1989); Paměti (1959–1990); Knihovna vojenskopolitických aktualit (1960–1961); Stranická výchova v Československé lidové armádě (1962); Máj (1962–1990); Knihovna vojáka – malá řada (1963–1966); 365 (1964–1965); Edice vnitrostranické výchovy (1964–1967); Knihovna důstojníka (1966–1968); Světový válečný román (1966–1989); Svět motoristy (1967–1968); Diskuse, polemika, názory (1967–1972); Knižnice motoristy (1967–1972); Mars (1967–1990); Obzor – Knihovna důstojníka (1968–1969); Stopa (1968–1979); Eso (1968–1993); Edice politické přípravy vojáků základní služby (1970–1973); Azimut (1970–1994); Hvězda (1975–1990); Knižnice Vítězství (1977–1980); Válečné lékařské obory (1978–1987); Knihovna vojáka z povolání (1981–1989); Triáda (1985–1989); VEGA (1985–1990); Knižnice vojenské prokuratury (1987–1989); Nový svět (1987–1989); Aktualita (1988); Knižnice vojenských a branných příruček (1988–1990); Soubor topografických map (1991–1993); Memoáry (1991–1996); Svět (1991–1996); Mozaika (1991–1997); Malé dějiny válek (1992–1995); Ikarové (1993–1997); Klub přátel ruské písemnosti (2001–2008); Historie a vojenství (2005–dosud); Fakta a svědectví (2007–2009); Fikce & napětí (2009–2010).

PERIODIKA

Svobodné Československo (1945–1947); Naše vojsko (1945–1951); Zapisník osvětového důstojníka (1945–1951); Vojenská výchova (1946–1951); Válka a revoluce (1947–1951, dále s tit. Historie a vojenství, 1952–1955); Obrana lidu (1947–1956); Za vlast (1951–1956); Amatérské rádio (1952–1957); Naše vojsko o nových knihách (1955–1958, od 1956 s tit. Naše vojsko); Za novou četbou (1958–1973; 1973 s tit. Naše vojsko – nakladatelský čtvrtletník); Periskop

(1966–1967); Naše vojsko (2005–2009, od 2009 s tit. NV Military revue); Fakta & svědectví (2009–dosud); Fakta & napětí (2010–2011).

PRAMENY A LITERATURA

Prameny: Archiv bezpečnostních složek Praha, fond HSTD (318-100-10 – Naše vojsko); Národní archiv Praha: fond Ministerstvo kultury, Naše vojsko.

Studie a články: Rol.: Literární profil vojenského nakladatelství Naše vojsko, OL 1. 5. 1947; R. Beck: Proč nezlevnit knihy hned? OL 24. 10. 1948; F. Janda: Přihlašuji se za odběratele, OL 24. 10. 1948; F. Langer: Už ne vojákček, který neumí číst a psát, OL 24. 10. 1948; V. Nosek: Vojákově do torby patří knížka, OL 24. 10. 1948; J. Procházka: Pramen morální síly, OL 24. 10. 1948; V. Sacher: Armáda otevírá novou cestu k zlidovění knihy, OL 24. 10. 1948; L. Svoboda: Přiblížit knihu našemu vojákovi, OL 24. 10. 1948; J. Ševčík: Knižnica vojáka bude sloužit, OL 24. 10. 1948; R. Beck: Nakladatelství Naše vojsko odpovídá vojákům. K anketě Obrany lidu k četbě vojáků, OL 23. 1. 1949; ÚNV Naše vojsko: K distribuci knih v naší armádě, OL 8. 4. 1951; Co vydá Naše vojsko v roce 1955, LitN 1954, č. 50; J. Kučera: O jubilejní řadě knih Našeho vojska, OL 23. 4. 1955; Edice Svět, VP 8. 9. 1956; Ediční plány, VP 30. 9. 1956; Z. Heřman: Pátrání po detektivce, LitN 1959, č. 31 [edice Napětí]; J. Č.: Jubileum vojenského knižního nakladatelství, OL 8. 8. 1959; P. Sovák: Ilustrované publikace nakladatelství Naše vojsko, Výtvarná práce 1959, č. 9; Zánik edice Svět, Plamen 1960, č. 7; J. Procházka: O vydavatelské činnosti v čs. vojenských jednotkách v SSSR, Za novou četbou 1965, č. 3; A. Kantorová: Jaký bude Periskop? Za novou četbou 1966, č. 4; A. Kantorová: Periskop do druhého kola, Za novou četbou 1966, č. 5; -jr-: Detektivky edice SPB proč a pro koho, Za novou četbou 1968, č. 5; V. Vepřek: Pohled do praxe nakladatelství Naše vojsko, Marketing ve světě a v Československu 1970, č. 4; Z. Kožnar: Dvojí jubileum 1945–1970, Za novou četbou 1970, č. 3; vm (= V. Michna): 25. Důvod k ohlédnutí, Za novou četbou 1970, č. 5; V. Michna: Stanovit správnou diagnózu..., Lidová armáda 1971, č. 12 [k ediční praxi NV v šedesátých letech]; L. Baroš: Ohlédnutí za rokem 1972, Za novou četbou 1972, č. 6; Třicet let nakladatelství Naše vojsko, OL 30. 9. 1975; Nová díla literární soutěže (30. výročí založení nakladatelství Naše vojsko), Pochodeň 16. 10. 1975; -fp-: Naše vojsko vystavuje. Výstava „Knihy bojovného přátelství“, OL 7. 5. 1976; ks (= K. Sýs): Knihy nejen pro vojáky, Tvorba 1977, č. 12; frm (= F. Mandát): Monumentální dílo připraveno, OL 26. 7. 1977; P. Dobrovský – O. Karlas: Profil nakladatelství Naše vojsko, Typografia 1979, č. 10; D. Dvořáková: Záslužná edice Vítězství, LD 18. 11. 1980; S. Mistr: Hrdinství minulosti žije v zápasech dneška, NK 1985, č. 9; vb: 40. výročí Naše vojsko, Československý voják 1985, č. 22; V. Melčová: Představujeme česká nakladatelství – Naše vojsko, Čtenář 1989, č. 11; vlk: Změny v nakladatelství Naše vojsko, Čtenář 1990, č. 5; O. Koudelka: Dostát dobrým tradicím, OL 10. 1. 1990; J. Činčura: Tiskárna Naše vojsko zkrachovala a propouští, HN 13. 3. 2003.

Rozhovory: B. Chrtěk: Beseda se šéfredaktorem (tazatel neuveden), Květen 1958, č. 14; Rozhovor se Zdeňkem Kašparem (přípr. E. Belák), OL 17. 4. 1965; Rozhovor s šéfredaktorem pplk. Z. Kožnarem o literární soutěži Našeho vojska (tazatel neuveden), Za novou četbou 1966, č. 1; Z. Kašpar: Na programu Světový válečný román (tazatel neuveden), Za novou četbou 1966, č. 4; Otazníky kolem knih. Rozhovor s ekonomickým náměstkem podnikového ředitele nakladatelství Naše vojsko Ladislavem Čandou (přípr. F. Koubek), Za novou četbou 1967, č. 1; V. Konopka: Dnešek a zítřek edic SPB (přípr. F. Koubek), Za novou četbou 1967, č. 3/4; O plánech nakladatelství NV hovoří Václav Kliment, Za novou četbou 1968, č. 1; L. Baroš: Dobrou knihu včas (přípr. V. Tikovský), Československý voják 1977, č. 3; S. Konopásek: Výročí vojenského nakladatelství a distribuce knih (přípr. vp), Československý voják 1980, č. 22; J. Holoubek: Knihy vojenské a knihy o vojácích (přípr. vst), Československý

voják 1980, č. 26; S. Mistr: Kniha ve službách obrany a míru (přípr. eg), OL 30. 5. 1981; S. Mistr: Než půjdou na vojnu (tazatel neuveden), Rodina a škola 1981, č. 9; Nad knihami NV-ČSPB (beseda o činnosti), přispěli V. Kroupa, J. Pelc, E. Orth, A. Hendrych, K. Richter a V. Kožnar (přípr. J. J.), Hlas revoluce 1983, č. 31; S. Mistr: Cesta knihy (přípr. J. Houser), Československý voják 1986, č. 2; S. Mistr: Perspektivy? Jsou výborné (přípr. Z. Beranová), OL 15. 6. 1987; J. Císař: Privatizace je když... Prežije Naše vojsko padesát let své existence? (přípr. V. Rogl), Dobrý večerník 27. 4. 1995; „Aby sme si boli kvit...“ Rozhovor s českým slovakistou a prekladateľom Emilom Charousom (přípr. V. Barborík), Romboid 2012, č. 7.

Zjištěné diplomové práce: M. Parthonová: Vznik, vývoj a význam nakladatelství Naše vojsko (FF UK, Praha 1981).

(eb)

NOVINÁŘ

1966–1990

- **Nakladatelství zaměřené na odbornou novinářskou literaturu, literaturu faktu a na beletrii zahrnující především žánry umělecké publicistiky a oddychovou četbu**

Užívané názvy

Vydavatelství Československý novinář (1966–1969); Vydavatelství a nakladatelství Novinář (1969–1990).

Vydavatelství Československý novinář založil roku 1966 Český literární fond jako účelové zařízení sekce pro žurnalistiku. Prvním ředitelem byl jmenován novinář a politik **Rostislav Petera** (1909–1980). Svou činnost, zahrnující zpočátku vydávání periodik převzatých z Vydavatelství Ministerstva národní obrany (*Československý novinář*, *Sešity novináře*) a z ČTK (*Svět v obrazech*), zahájilo vydavatelství 1. ledna 1967. Povolení vydávat neperiodické publikace, jež se vztahovalo na odbornou novinářskou literaturu, vysokoškolské učebnice pro výuku žurnalistiky a beletrii, jejímiž autory jsou novináři a publicisté, získalo nakladatelství v roce 1968. V témže roce se po Peterově odvolání ujal vedení podniku **Alois Joneš** (*1929), zpočátku jako pověřený náměstek ředitele, posléze v ředitelské funkci. K podniku přináležela brněnská pobočka, jež v roce 1969 krátce vydávala časopis *Moravskoslezský týden*. V srpnu téhož roku vydavatelství iniciovalo změnu názvu na *Vydavatelství a nakladatelství Novinář*. Začátek sedmdesátých let byl poznamenán výměnou vedení a změnou ediční koncepce, kdy tendenci k obchodním hlediskům nahradil cílený zájem o odbornou a politicky aktuální literaturu. Po Jonešově odchodu na místo vedoucího tiskového oddělení Filmového studia Barrandov vedl nakladatelství **Miroslav Dočkal** (1918–??), který současně působil jako šéfredaktor týdeníku *Svět v obrazech*. V roce 1975 bylo *Novináři* odňato oprávnění vydávat neperiodické publikace; až do jeho opětovného udělení v roce 1987 se proto produkce těchto titulů řešila individuálně, prostřednictvím jednotlivých povolení. Roku 1974 bylo nakladatelství organizačně přičleněno ke Svazu československých novinářů (SČSN). Funkci ředitele zastával od července 1975 až do konce roku 1989 **Václav Sobolík** (*1956). Šéfredaktorka **Gabriela Žemličková** působila v nakladatelství až do druhé poloviny osmdesátých let, po jejím odchodu do penze byla funkce zrušena a příslušné kompetence převedeny na vedoucího redaktora, jímž se stal již počátkem osmdesátých let **Jiří Tomáš** (*1944), později zakladatel nakladatelství *Akropolis*. V lednu 1990 byl ředitelem jmenován dosavadní výrobní náměstek **Pavel Orna**. Současně se zánikem SČSN v roce 1990 mělo dojít k převodu vydavatelství pod nově ustavený Syndikát novinářů jako nástupnickou organizaci SČSN. V průběhu těchto změn však *Vydavatelství a nakladatelství Novinář* zaniklo a Pavel Orna založil vlastní nakladatelství *Nezávislý Novinář*.

Na přípravě publikací se jako odpovědní redaktoři podíleli **Hana Heroldová, Jitka Chládková, Anna Křemenáková, Dagmar Lettlová, Věnceslava Lexová, Věra Pexová, Věra Rakovská, Zuzana Skaličková, Jitka Špryslová, Vlastimil Švarc, Jiří Tomáš, Jitka Vávrová, Milan Veverka** ad., technickou redakci zajišťovali **Petr Joachimsthal, Helena Kriglová, Jan Křenek, Jarmila Kučmášová, Pavel Orna, Miroslav Pechánek, Jiří Schejbal** ad. O výtvarnou podobu obálek a grafickou úpravu knih se starali **Stanislav Haštaba, Jindřich Hudek, Vladimír Jansta, Sláva Jílek, Jiří Ledr, Antonín Meltzer, Leo Novotný, Pavel Orna, Ivana Ornová, Nina Roháčová, Václav Rytina, Václav Svoboda, Josef Vršťala** ad. Ilustrace knih vytvářeli četní malíři a karikaturisté, mj. **Miroslav Barták, Adolf Born, Vojtěch Cinybulk, Jiří Daniel, Vladimír Renčín, Jiří Slíva, Vlasta Švejdvová** nebo **Jiří Winter-Nepřakta**.

Ve *Vydavatelství Československý novinář* a následně ve *Vydavatelství a nakladatelství Novinář* vyšlo celkem na 700 svazků včetně publikací, u nichž *Novinář* poskytoval nakladatelský servis jiným vydavatelům. – Tisk zajišťovaly Moravské tiskařské závody v Ostravě, Olomouci či Gottwaldově, Tisk Brno, závody v Brně, Českém Těšíně nebo Přerově, Státní tiskárna Praha, Polygrafia Praha, Jihočeské tiskárny, prov. České Budějovice, Severografia Liberec, Grafia Brno, prov. Jihlava, Mír Praha, Naše vojsko ad. – Nakladatelství sídlilo v Praze, zprvu v Pařížské ul. č. 9, později se přestěhovalo na Národní třídu č. 17.

První ediční řada **Hit** (1969–1970, 7 sv., red. Antonín Pašek) nabízela detektivní prózu a příběhy zejména z období druhé světové války (Karel Fabián: *Černá ponorka*; Ivan Milan Jedlička: *Léon Clifton se vrací*; František Kavan: *Zrada na křídlech Hurricanu*; Vladislav Štěpánek: *Svědék nepromluví*). Jediný titul, *Mexická dramata* Oldřicha Červinky a Václava Paciny věnovaná letním olympijským hrám v roce 1968, přinesla **Edice časopisu Čs. televize** (1968). Také knižnici **Dokumenty a fakta** (1970) tvořil zřejmě pouze ojedinelý svazek o úpravě mezd redaktorů a novinářů. Dětem byla určena **Edice televizních pohádek** (1970–1971, 3 sv.), jež v podobě obrazových publikací zprostředkovávala příběhy z populárních večerníčků. Brněnská pobočka otevřela sešitem *Dvě moravské epizody Ivana Olbrachta* od Bohumila Marčáka edici **Dokumenty** (1970–1971, zjištěny 2 sv. č. 1 a 3). Mimo edice vydal *Novinář* v tomto období řadu čtenářsky přitažlivých publikací: v roce 1970 vyšly dobrodružné romány *Vlna úzkosti* Pavla Hejcmána a *Zlatá ústřice* Gordona Donalda nebo hororové povídky Miloslava Švandrlíka *Draculův švagr*, ilustrované Jiřím Winterem-Nepřaktou. Historii s akcentem na poutavá témata zachycovaly např. *Paměti komorníka císaře*

Jeden z čtenářsky atraktivních titulů vydavatelství Novinář

Františka Josefa I. Josefa Hodíka nebo Záhada rukopisu královédvorského Miroslava Ivanova. V roce 1970 se objevily též dva svazky komiksů Marko Čermáka podle stejnojmenných knih Jaroslava Foglara *Záhada hlavolamu* a *Stínadla se bouří*.

Tuto linii však redakce na přelomu let 1971 a 1972 opustila a „komerční“ tituly nahradila odbornou novinářskou literaturou, beletrií a literaturou faktu z autorského okruhu žurnalistů i „politickými aktualitami“. Hlavní ediční řadou se stala **Knihovnička novináře** (1973–1989, 46 sv., předseda red. rady Miroslav Dočkal), jež obsáhla teorii novinářských žánrů a zároveň sledovala politickovýchovné cíle. Knižnice **Prameny a dokumenty** (1976–1982, 5 sv.) zprostředkovala názory autorit na funkci publicistiky, vymezené stranickým a ideologickým přístupem (*Vladimír Ilič Lenin o tisku; Klement Gottwald o publicistice*). Edice **Osobnosti české a slovenské žurnalistiky** (1978–1988, 20 sv.) představila řadu politiků a spisovatelů 19. a 20. století v roli novináře. Mimo edice vycházely tematicky různorodé knihy, mezi nimiž patřilo přední místo odborným publikacím pro žurnalisty; část z nich vyšla v podobě vysokoškolských učebnic určených studentům oboru. Významné osobnosti české i světové publicistiky byly představeny mj. v pracích Jiřího Tomáše a Gabriely Žemličkové (Egon Ervín Kisch), Drahoslava a Ivana Machalových (Ernest Hemingway) nebo Václava Osvalda (Josef Kajetán Tyl).

Produkce nakladatelství *Novinář* je dále charakteristická orientací na literaturu faktu (Vladimír Fiala: *Akta „G“*) i na žánry umělecké publicistiky (mj. drobné prózy Karla Konráda *Odleťte, ptáci mé slabosti!*, cestopisná novela Jiřího Jánošky *Svatební cesta s Dominikou*, soubory fejetonů Lenky Haškové *Pražské poprašky* nebo *Dobré a ještě lepší jítro!* Františka Nepila). Tendence k humoru a satíře se projevila v povídkách Vlasty Smržové *To by Darwin koukal* či ve výboru z díla Jaroslava Haška *Vesele o novinách a novinářích*. Pod názvem *Apokryfy z éteru* vyšel soubor tří rozhlasových her Františka Nepila. Předpokládanému čtenářskému zájmu vycházely vstřícné soubory soudniček (Oldřich Egem, Stanislav Kraval) a zejména kriminálních příběhů zaznamenaných podle skutečných událostí (Ivan Milan Jedlička), stejně jako zážitky sportovních komentátorů (Miroslav Holman, Karel Malina: *Letadlo z Pisy obsazeno; Robert Bakalář, Jan Kotrba: Vítězové a hrdinové*) nebo knihy Miloše Kováříka z prostředí automobilového sportu. Tvorbě pro děti se nakladatelství věnovalo jen okrajově; mimo zmíněnou edici televizích pohádek vyšel *Slavík* Vlasty Janečkové na motivy pohádky Hanse Christiana Andersena nebo pohádka Jiřího Kafky *Kulda Kulíšek*. Populárně-naučné publikace čerpaly z historie, popř. v cestopisných reportážích seznamovaly s geografickými, společenskými i politickými poměry cizích zemí i kontinentů.

Jeden z čtenářsky méně atraktivních titulů vydavatelství *Novinář*

Edice praktických příruček
pro novináře

Na společenský vývoj po roce 1989 zareagovalo nakladatelství řadou publicistických titulů (fejtony Karla Biňovce *Slova do pranice* či *Hodně opožděné reportáže* Jiřího Rumla). K období let 1968–1969 se Jiří Ruml vrátil v publikaci *Kalendárium*, zařazena byla též zpráva Jiřího Lederera o životě Jana Palacha. Na starší dějinné události se soustředili *Legionáři* Miroslava Honzika i mimořádné obrazové publikace *Svět v obrazech*, věnované T. G. Masarykovi či Milanu Rastislavu Štefánikovi. K obnovení časopisu *Reportér* vydal *Novinář* publikaci Jana Vladislava a Viléma Prečana *Horký leden 1989 v Československu* (poprvé vyšla roku 1989 jako čtyřčíslo exilového čtvrtletníku *Acta*). Osobnost skladatele a výtvarníka Jiřího Šlitra přiblížily *Podoby podivuhodného muže* od Jana Koláře a Ondřeje Suchého, beletrii zastupovaly povídky Jindřišky Smetanové *Domovní důvěrnosti*. Po letech se nakladatelství vrátilo k dílu Jaroslava Foglara, a to mj. reedicí komiksů Marko Čermáka či knihou *Tábor smůly*, která už nestihla vyjít spolu s četnými reedicemi jiných foglarovek na konci šedesátých let. Historii trampského hnutí do roku 1940 popsaly *Dějiny trampingu* Boba Hurikána.

Dále *Novinář* publikoval odbornou literaturu z oblasti výpočetní techniky, botaniky, stavitelství, psychiatrie ad., tiskl katalogy k výstavám i pamětní obrazové publikace a zajišťoval přitom nakladatelský servis řadě institucí, podniků, spolků a zájmových sdružení, mj. Státní knihovně ČSR, Výzkumnému ústavu psychiatrickému, České státní pojišťovně, Zbrojovce Brno, Svazu požární ochrany, Svazu invalidů v ČSR, Svazu českých hádankářů a křížovkářů ad.

Odborná a populárně-naučná literatura o žurnalistice vycházela obvykle v nákladu 1000 až zhruba 7200 výtisků. Soubory fejtonů či reportáží začínaly již na 1000 výtisků, běžně se pohybovaly v rozsahu 3000–10 000, u atraktivních titulů ovšem až 75 000–100 000 výtisků. Beletrie vycházela ve 40 000–50 000 výtisků, výjimečně překročila hranici 100 000. Série krimi příběhů dosahovaly 70 000 výtisků, knihy z oblasti sportu 30 000–50 000. Po roce 1989 se náklady pohybovaly v rozmezí 15 000–40 000 výtisků, u politicky aktuálních publikací až 70 000, povídky J. Smetanové a kniha o J. Šlitrovi vyšly v nákladu okolo 80 000 kusů. Druhé vydání komiksů podle knih Jaroslava Foglara dosáhlo 200 000 výtisků (oproti 50 000–70 000 z roku 1970).

Kromě týdeníku *Svět v obrazech* vycházel v *Novináři* také stejnojmenný časopis a s ním související volná periodická řada monografií *Sešity novináře*. Z *Vydavatelství MNO* (>*Magnet*) převzal *Novinář* na počátku roku 1967 i týdeník *Reportér*, který se zejména v letech 1968–1969 pod vedením Stanislava Budína a Adolfa Hra-

deckého vymanil z vlivu dosavadní cenzurní praxe a zásadně se podílel na demokratizaci společenského života. List, který nicméně vydavatelskou účast *Novináře* uváděl v tiráži jen krátce, byl zastaven na počátku normalizace v květnu 1969.

EDIČNÍ ŘADY

Edice časopisu Čs. televize (1968); Hit (1969–1970); Dokumenty a fakta (1970); Dokumenty (1970–1971); Edice televizních pohádek (1970–1971); Knihovnička novináře (1973–1989); Prameny a dokumenty (1976–1982); Osobnosti české a slovenské žurnalistiky (1978–1988).

PERIODIKA

Reportér (1967); Novinář (1967–1989); Sešity novináře (1967–1989); Svět v obrazech (1967–1989); Moravskoslezský týden (též s tit. M-týden, 1969); Novinky v průmyslovém zboží (1972–1980); Q revue (1990); KUK (1990).

PRAMENY A LITERATURA

Studie a články: R. Petera: [Jak jste slyšeli ve zprávě...], *Novinář* 1967, č. 12; Z. Hoření: Zpráva o činnosti ÚV ČSSN od VI. sjezdu a o dalších úkolech ČSSN při uskutečňování závěrů XV. sjezdu KSČ, *Sešity novináře* 1977, č. 4; M. Noleč: Před VIII. sjezdem Československého svazu novinářů, *Sešity novináře* 1982, č. 2.

Rozhovory: Ptali jsme se telefonem Gabriely Žemličkové, šéfredaktorky Vydavatelství *Novinář* (tazatel neuveden), *Tvorba* 1975, č. 39; Náš rozhovor o nové edici s Miroslavem Dočkalem, předsedou redakční rady *Knihovničky novináře* (přípr. V. Pexová), *Novinář* 1973, č. 3; V. Sobolík: Vyplňování prázdných míst (přípr. tz), *Učitelství noviny* 1986, č. 45.

Zjištěné diplomové práce: J. Louvarová: Profil vydavatelství *Novinář* (FSV UK, 2013).

(av)

OBELISK

1955–1968; 1968–1973; 1991–1994

■ Nakladatelství zaměřené na vydávání publikací z oblasti výtvarných umění a architektury

Užívané názvy

Nakladatelství československých výtvarných umělců (1955–1968); Obelisk (1968–1973; 1991–1994).

Nakladatelství československých výtvarných umělců (NČSVU) vzniklo na počátku roku 1955 jako nakladatelský a vydavatelský podnik Českého fondu výtvarných umění (ČFVU) a svým primárním zaměřením volně navázalo na ediční činnost nakladatelství Svazu československých výtvarných umělců *Tvar*. Ačkoli mělo statut samostatné hospodářské organizace, ideově podléhalo vedení Svazu československých výtvarných umělců a Svazu architektů ČSSR a bezprostředně ředitelům ČFVU. Provoz nakladatelství řídil zprvu **Vojtěch Hanč** (1906–1997), od jara 1956 **František Kolár** (1898–1980). Prvním šéfredaktorem byl jmenován **Vlastimil Fiala** (1920–1995), který v letech 1959–1965 vykonával i funkci ředitele. Po jeho odchodu se obě funkce opět rozdělily; nakladatelství až do jeho zániku v roce 1968 řídil **Gejza Pevný** (1907–1981) a redakci ve funkci vedoucího redaktora **Antonín Hartmann** (1925–2007). V redakci působili **Ludmila Kybalová** (původně pod jménem **Hurníková**), **Věra Laudová**, **Bohumír Mráz** a **Jaroslav Slavík**. Vedoucím výroby byl **Felix Šejna**, který v *NČSVU* vykonával též funkce technického a výtvarného redaktora.

NČSVU ukončilo činnost v polovině roku 1968 a hned v říjnu téhož roku sdružení Svazu českých výtvarných umělců, Svazu architektů ČSSR, ČFVU, Národní galerie v Praze a Státního ústavu pro rekonstrukce památkových měst a objektů založilo samostatnou hospodářskou organizaci s názvem *Obelisk, nakladatelství umění a architektury*. První knihy vydané v novém podniku byly ještě označeny hlavičkou *NČSVU* a *Obelisk* na činnost svého předchůdce kontinuálně navázal i převzetím několika zavedených edic. Jako podnik výše uvedených svazů *Obelisk* také dále pečoval o technicko-hospodářské zajištění jejich časopisů (mj. *Výtvarná práce*). Nakladatelství řídila správní rada, v jejímž čele stál **Adolf Hoffmeister** (1902–1973) a jejímiž členy byli zástupci všech zakládajících institucí. Prvním ředitelem byl jmenován **Karel Hanžl** (1921–1991). Rozvoj *Obelisku* byl však záhy znemožněn nástupem normalizace: na počátku roku 1971 nakladatelství pozbylo právní subjektivitu a v únoru téhož roku bylo opět začleněno pod správu ČFVU. Novým ředitelem byl jmenován sochař **Karel Kolumek** (1924–1997), jehož politickým úkolem bylo dovést nakladatelství k likvidaci, k čemuž došlo v polovině roku 1975. V redakci *Obelisku* pod vedením **Antonína Hartmanna** pracovali **Karel Fabel** a **Jan Rous** (propuštěn po nástupu ředitele Kolumka) a redaktorky **Helena Bažantová**, **Světlá Hochmanová**, **Věra Laudová**, **Jarmila Šťastná** a **Marta Vacková**, technickým redaktorem byl **Jan Procházka**.

Mnozí redaktoři (**Vlastimil Fiala**, **Antonín Hartmann**, **Ludmila Kybalová**, **Věra Laudová**) se v nakladatelství uplatňovali i autorsky, dále s *NČSVU* i *Obeliskem* spolupracovali **Jiří Kotalík**, **Miroslav Lamač**, **Miroslav Míčko**, **Bohumír Mráz**, **Jiří Padrta**, **Jan Řezáč**, **Jiří Šetlík**, **Dušan Šindelář** aj. Na výtvarné úpravě knih se nejčastěji podíleli **Milan Hegar**, **Jan Kotík**, **Zdeněk Sklenář** a **Felix Šejna**. K dalším spolupracovníkům, kteří často utvářeli grafickou charakteristiku jednotlivých edic, patřili **Jiří Blažek**, **Jaroslav Fišer**, **František Němec**, **Stanislav Odvárko** či **Václav Pátek**, v menší míře mj. **Jiří Balcar**, **Libor Fára**, **Jiří Rathouský**, **Jan Solpera**, **Jaroslav Šváb** nebo **Josef Týfa**.

NČSVU vydalo přibližně 240 publikací, *Obelisk* přibližně 80 titulů. Roční produkce dosahovala obvykle 15–30 svazků, méně než 10 svazků ročně vyšlo v roce 1955 a v přelomových letech 1968 a 1972–1973. – Nakladatelství tisklo v pražských podnicích Knihtisk, Orbis, Polygrafia (bibliofilie na ručním papíře v závodu 3 J. Dimitrova), Pražské tiskárny, Státní tiskárna, Středočeské tiskárny ad.; některé vícejazyčné obrazové publikace byly vytištěny v Německé demokratické republice. – V prvních letech existence sídlilo nakladatelství ve Voršilské ulici č. 5 v Praze 1, v letech 1959–1973 pak v Mikulandské č. 10.

V roce 1991 se o obnovu *Obelisku* jako akciové společnosti pokusilo konsorcium Unie výtvarných umělců, Archivu historické výtvarné technologie, Akademie výtvarných umění v Praze, Státního ústavu pro rekonstrukci památkových měst a objektů a Akademie Jana Amose Komenského. Kontinuitu s podnikem zlikvidovaným během normalizace mělo vyjadřovat mj. členství bývalého šéfredaktora **Antonína Hartmanna** v nové redakční radě. Nakladatelství, sídlící na Masarykově nábřeží č. 250 v Praze, bylo po vydání několika svazků zapsáno roku 1994 do obchodního rejstříku jako vydavatelské sdružení, v té době však již tuto činnost nevykonávalo.

Cílem *NČSVU* i *Obelisku* byla ediční péče o oblast výtvarné kultury, zahrnující teorii i historii všech druhů výtvarného umění, v centru zájmu ovšem od počátku stálo umění současné. K profilovým edicím *NČSVU* patřily zejména knižnice výtvarných monografií. V edici **Nové prameny** (1956–1967, 63 sv.), navazující na edici *Prameny*, založenou roku 1955 v *Melantrichu*, vycházely studie o českých i zahraničních tvůrcích současnosti i minulosti. Edice **Současné profily** (1957–1959, 20 sv.) a **Současné profily – nová řada** (1959–1964, 21 sv.) se soustředily na tvorbu českých výtvarníků mladší a střední generace. Zejména v padesátých letech se produkce *NČSVU* vyznačovala příznačnými ideologickými interpretacemi umění, což je patrné například v edici **Umění lidu** (1956–1957, 4 sv.). Postupně se však začala projevovat snaha o seriózní

Životopisný román vyšel v roce 1970 s doslovem Karla Teiga

Edice Orientace

přístup k teoretickým otázkám výtvarného umění, a to především ve vztahu k umění současnému. Tímto směrem byly orientovány edice **Kritika a polemika** (1955–1958, 2 sv., red. Vlastimil Fiala), **Teorie umění** (1955–1969, 12 sv.) i **Orientace** (1964–1973, 11 sv. č. 1–10, č. 7 užito dvakrát), v jejichž koncepci je zřejmá tendence nezužovat teoretické myšlení na oblast tradičně vnímaného výtvarného umění, ale rozšířit je směrem k jiným uměleckým druhům a žánrům, sociologii umění či estetice (např. *Umění dnes* Jindřicha Chaloupeckého či *Vývojové proměny umění* Karla Teigehe v edici Vratislava Effenbergera).

Tato tendence sílí zejména ve druhé polovině šedesátých let, kdy se ediční profil *NČSVU* výrazně zkvalitnil (zejména v souvislosti s předsednictvím Jindřicha Chaloupeckého v ediční radě), což se projevilo založením nových edic, vydáváním publikací věnovaných výtvarníkům, kteří nebyli členy oficiálního Svazu (např. Mikuláš Medek),

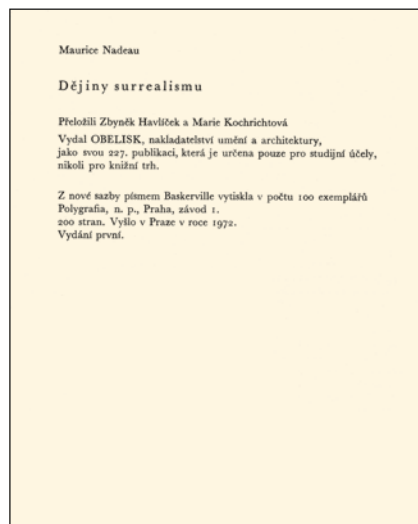
i početnějším zastoupením překladových titulů. Jisté ozvláštnění ediční koncepce, dosud soustředěné zejména na personální monografie, představovala knižnice **-ismy** (1964–1971, 5 sv.), věnovaná moderním uměleckým směrům. Na konci šedesátých let vznikla esejistická edice **Symposium. Řada A** (1968–1970, 4 sv., red. Antonín Hartmann), která přinesla knižní vydání pařížských dojmů Josefa Šímy (*Kaleidoskop*), úvahy Josefa Kaplického (*Záznamy*), překlad autobiografie Gertrude Steinové (*Vlastní životopis Alice B. Toklasové*) a eseje Gastona Bachelarda (*Plamen svíce*).

NČSVU vydávalo též bibliofilie s originálním výtvarným doprovodem. Ve spolupráci se Spolkem českých bibliofilů vznikla beletristická edice **Kresby a verše** (explicitně označena ve 3 sv. z let 1957–1958). V jejím rámci i mimo ni vycházely výběry z děl českých básníků (Viktor Dyk, Vladimír Holan, Vítězslav Nezval, Jaroslav Seifert) i překlady (mj. výběr Jana Vladislava z lyrické tvorby Michelangela Buonarrotiho či nové vydání Apollinairova *Pásma* v překladu Karla Čapka). Antonín Hartmann připravil ve formě novoročních tisků – neprodejných premií Klubu přátel výtvarného umění – několik výborů z (básnických) textů a kreseb moderních malířů (Vasilij Kandinskij, Paul Klee, Bohumil Kubišta, František Kupka, Joan Miró, Wols). Jako neprodejné premiové publikace pro Klub přátel výtvarného umění (sekcí přátel grafiky a krásné knihy) vycházely též svazky edice **Obolos** (1961–1971, 38 sv., red. Antonín Hartmann), věnující pozornost významným českým představitelům volné i knižní grafiky a ilustrace, mj. Zdeňku Sklenářovi, Josefu Šímovi, Karlu Teigemu a Josefu Váchalovi (závěrečný 39. svazek edice, publikaci Antonína Grimma *Knižní výzdoby Jana Konůpka*, vydal v roce 1973 podnik Českého fondu výtvarných umění *Dílo*). Na problematiku knižní kultury se zaměřila i edice **Česká kniha** (1958–1961, 2 sv.).

Mezi čtenářsky úspěšné tituly *NČSVU* patřily zejména překlady životopisných románů, které grafickou úpravou i koncepcí utvořily volnou, nikoli však explicitně označenou ediční řadu, jež byla v propagačních materiálech označována názvem **Životy**. Na tuto řadu navázal i *Obelisk* (mj. životopis Alfonse Muchy *Kankán se svatozáří* z pera jeho syna Jiřího Muchy).

Nově vzniklý *Obelisk* převzal řadu edic z *NČSVU* (mj. **-sismy**, **Obolos**, **Orientace**), současně se však pokusil svůj profil rozšířit o několik nových knižnic. Na původní monografické řady *NČSVU* navázaly některé tituly edice **Situace** (1969–1970, 6 sv.), v níž ovšem vedle osobnostně koncipovaných titulů vyšly také svazky např. o nové figuraci či hnutí Šmidrů. Velkoformátové soubory volných listů s fotografickými reprodukcemi významných památek a vícejazyčným komentářem přinášela **Galerie Obelisk** (1970–1972, 10 sv.). Kromě toho nakladatelství zahájilo edici slovníkových příruček **Element** (1970–1972, 2 sv., náklad druhého svazku *Současná fotografie v Československu* od Anny Fárové šel do stoupy) a uměleckých průvodců **Města umění** (1970–1972, 2 sv.). Nadále se *Obelisk* soustředil na teoretické texty věnované estetice, uměnovědě a filozofii umění; jediným svazkem nově založené edice **Teorie/Texty** (1971) byla kniha francouzského filozofa Maurice Merleau-Pontyho *Oko a duch a jiné eseje*. Významným edičním počinem mělo být vydání *Dějiny surrealismu* od Maurice Nadeaua v překladu Zbyňka Havlíčka; nakonec však v roce 1972 vyšla jen první, historická část, zatímco druhá část *Surrealistické dokumenty* byla vynechána. Vydání bylo nadto povoleno jen v mimořádně nízkém nákladu (100 výtisků) pro studijní účely, nikoli pro běžný knižní trh (větší část minimálního nákladu přesto skončila ve stoupě). V edici **12 pohádek** (1971, 1 sv.) měly vycházet výběry z domácích i světových pohádek ilustrované vždy jedním českým výtvarníkem; předpokládalo se, že jednotlivé publikace budou mít hodnotu dílčí monografie předních představitelů knižní ilustrace pro děti (vyšel však pouze svazek pohádek Vladislava Stanovského *Spící zámek* ilustrovaný Cyrilem Boudou). Stejně jako jiná nakladatelství musel *Obelisk* počátkem sedmdesátých let na pokyn ÚV KSČ zařadit do edičních plánů publikace reflektující dobová politická výročí (mj. antologie *Korouhev nadějí*, vydaná k 50. výročí založení KSČ).

V polistopadovém období se obnovené nakladatelství pokusilo dvěma tituly řady **Art-Folia** (1991, 2 sv.) navázat na koncepci někdejší edice **Galerie Obelisk**, vedle nich však do svého zániku v roce 1994 vydalo pouze dva svazky restaurátorské ročenky *Technologia artis*.

Dějiny surrealismu (1972) vyšly v nákladu pouhých 100 výtisků, které nesměly být distribuovány v běžné knihkupecké síti

Na vydání řady vícejazyčných obrazových publikací spolupracovaly *NČSVU* i *Obelisk* zejména s nakladatelstvím *>Artia*, příležitostně koedice byly realizovány též např. s Památkem národního písemnictví.

Náklady knih se většinou pohybovaly kolem 2000–6000 výtisků, vyšších než deseti-tisícových nákladů dosáhly životopisné romány o umělcích (román Hendrika Willema van Loona o Rembrandtovi vyšel v nákladu 40 000 výtisků). Bibliofilie vycházely v nákladu 500–1000 výtisků.

Mezi plánované a nakonec nevydané tituly *Obelisku* patřila mj. bibliofilsky upravená *Chiméra* Věry Linhartové (vyšla v nakladatelství *Trigon* roku 1993), sborník experimentální poezie *Vrh kostek*, uspořádaný Josefem Hiršalem, Bohumilou Grögerovou a Jiřím Kolářem (původně připravovaný v koedici s *>Československým spisovatelem*, vyšel až roku 1993 v *Torstu*), próza *Obratník Raka* Henryho Millera, *Tajný život Salvadora Dalího*, monografie *Dada* Ludvíka Kundery (plánována v edici *-ismy*, vyšla roku 1983 zásluhou *>Jazzové sekce*) či *Umění a technika XIV.–XX. století* od Pierra Francastela. Některé tituly (např. Lao-c': *Tao te ťing*; Ernst Gombrich: *Umění a iluze*; Erwin Panofsky: *Význam ve výtvarném umění*) převzalo nakladatelství *>Odeon*, které se ujalo též některých edic (*-ismy*, *Galerie Obelisk*, *Města umění*).

EDIČNÍ ŘADY

Kritika a polemika (1955–1958); Teorie umění (1955–1969); Umění lidu (1956–1957); Nové prameny (1956–1967); Česká architektura. Malá řada (1957); Kresby a verše (1957–1958); Praha – město umění (1957–1959); Současné profily (1957–1959); Vyznání (1957–1960); Česká architektura. Velká řada (1957–1967); Skicáky (1958–1959); Vzpomínky a úvahy (1958–1960); Česká kniha (1958–1961); Současné profily. Nová řada (1959–1964); Obolos (1961–1971); Etapy (1963–1966); Grafika (1963–1966); *-ismy* (1964–1971); Orientace (1964–1973); Symposium. Řada A (1968–1970); Situace (1969–1970); Element – slovníky (1970–1972); Galerie Obelisk (1970–1972); Města umění (1970–1972); 12 pohádek (1971); Teorie/Texty (1971); Art-Folia (1991).

PRAMENY A LITERATURA

Prameny: Národní archiv Praha: fond Svaz československých výtvarných umělců – ústřední výbor, Praha, 1948–1989 (nezpracováno); fond Český fond výtvarných umění – Dílo, Praha, 1954–1993 (nezpracováno).

Bibliografie: Nakladatelství československých výtvarných umělců 1955–1960 (1960).

Články: H. S.: Co vydá naše nakladatelství, *Výtvarná práce* 1957, č. 17; J. Šetlík: O výtvarných umělcích, *LitN* 1960, č. 25; L. Hlaváček: K první řadě edice *Současné profily*, *Umění* 1960, č. 5; L. Brožková: Edice *Obolos*, *Výtvarná práce* 1965, č. 3–4; R. Ditmar: *Obelisk*, *NK* 1969, č. 11; M. Šedý: Blízko vrcholku pyramidy, *Tribuna* 1970, č. 46–47; -oh- (= A. Hartmann): Profil nakladatelství *Obelisk*, *Typografia* 1972, č. 2; Nakladatelství *Obelisk* obnoveno, *Ateliér* 1991, č. 11; I. Hlobil: *Art-Folia* 1, *Ateliér* 1992, č. 8.

Rozhovory: A. Hartmann: Umění v knize a knihy o umění (přípr. L. Hlaváček), *MF* 5. 6. 1969; K. Hanžl: Slovo o *Obelisku* (přípr. S. Svoboda), *MF* 24. 10. 1970.

(vk)

ODEON

1953–1995
(1996–1999; 2000–dosud)

- **Jedno z nejvýznamnějších nakladatelství poválečného období, soustředěné zprvu na českou i světovou klasickou literaturu, posléze především na soudobou světovou prózu, na publikace z oblasti výtvarného umění, v menší míře na literární vědu a esejistiku a do roku 1960 též na hudbu a hudební vědu**

Užívané názvy

Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění (1953–1960); Státní nakladatelství krásné literatury a umění (1961–1965); Odeon, nakladatelství krásné literatury a umění (1966–1995).

O vzniku *Státního nakladatelství krásné literatury, hudby a umění (SNKLHU)* bylo rozhodnuto v roce 1952 v souvislosti s připravovanými změnami koncepce centrálně řízené nakladatelské činnosti. V jejím rámci měla zaniknout některá dosud působící menší nakladatelství, ať již přežívala z období první republiky (mj. *Družstevní práce*), nebo byla založena v poválečném období (mj. *>Mír*), a státem přímo řízená knižní produkce měla být podle sovětského vzoru rozdělena do několika velkých státních podniků. Přípravné pracoviště *SNKLHU* řídili od srpna 1952 vedoucí pracovníci spojených nakladatelství *>Mír* a *Družstevní práce*, ředitel **Josef Kalaš** (1921–1977) a šéfredaktor **Jan Řezáč** (1921–2009), kteří spolu s ekonomem **Ferdinandem Bodnerem** (*1921) ve svých funkcích pokračovali od 1. ledna 1953 v novém nakladatelství. Za jeho sídlo byl zvolen Dům uměleckého průmyslu na Národní třídě č. 36 v Praze, kde až dosud působilo likvidované nakladatelství *Družstevní práce (DP)*; nakladatelství *>Mír* s omezenými edičními kompetencemi pokračovalo v činnosti. V rámci tzv. gestorského systému státních nakladatelství byly budoucímu *SNKLHU* svěřeny rozsáhlé oblasti klasické literatury domácí i zahraniční a soudobé světové beletrie. Z *Národního hudebního vydavatelství >Orbis* navíc *SNKLHU* převzalo vydávání knih o hudbě i hudebnin a z *Výtvarného nakladatelství >Orbis* vydávání knih o výtvarném umění, uměleckých reprodukcí a drobné grafiky (zpočátku včetně omalovánek). Později připadla *SNKLHU* též péče o publikace z oblasti literární vědy.

Spolu s ředitelem a šéfredaktorem přešli z nakladatelství *>Mír – DP* do *SNKLHU* techničtí a hospodářští pracovníci i někteří redaktori. Další členové vznikající redakce krásné literatury přišli z jiných nakladatelství, zejména ze *>Svobody*, *>Práce* a *>Melantrichu*, kde bylo v souvislosti se systémem gescí na čas ukončeno vydávání beletrie. Výtvarná i hudební redakce byla do *SNKLHU* převedena z *>Orbisu*. Zástupcem šéfredaktora Jana Řezáče byl jmenován **Rudolf Lužík** (1913–1985), v letech 1958–1961 a znovu v letech 1964–1968 funkci spolu s ním

Až do roku 1994 sídlil Odeon v Domě uměleckého průmyslu na Národní třídě č. 36

vykonával též **Zdeněk Štolba** (1922–1997), jako poradní orgán působila při vedení nakladatelství ediční rada.

Jako náhrada za administrativně zrušené čtenářské kluby českých nakladatelství, ať již šlo o kluby tradiční (*Družstevní práce*), či založené v poúnorovém období (Čtenářská obec >Čs. spisovatele, knihnice ROD nakladatelství >*Práce*), vznikl 1. února 1955 Klub čtenářů (KČ), zprvu řízený ediční radou, v jejímž čele stál nejprve **Karel Nový** a později **Jarmila Glazarová**; organizačně KČ řídil **Zdeněk Rudl-Španiel**. *SNKLHU* převzalo adresáře zaniklých klubů a s jejich pomocí vybudovalo silnou čtenářskou obec; počet aktivních individuálních či kolektivních členů se od počátku šedesátých let pohyboval okolo 250 000. Výdejní místa byla zřízena v Praze a v Brně a později i v dalších knihkupectvích (v roce 1992 KČ využíval 147 odběrných míst ve 122 českých a slovenských městech). V roce 1994

disponoval KČ databází zahrnující přibližně 430 000 adres, kterou po zániku nakladatelství převzal *Knížní klub*.

V roce 1956 šéfredaktor Jan Řezáč inicioval a prosadil vznik dvouměsíčníku *Světová literatura*, který od svého vzniku pomáhal překonávat dosavadní izolaci českých čtenářů od soudobé zahraniční tvorby. V listopadu 1959 byl ředitelem *SNKLHU* jmenován **František Nečas** (1913–1968), někdejší spolupracovník Klementa Gottwalda, tajemník ÚV KSČ a v letech 1954–1957 ústřední ředitel Československého rozhlasu i Československé televize. Od 1. ledna 1961 se hudební redakce *SNKLHU* stala součástí nově založeného *Státního hudebního vydavatelství (SHV)*, které v dobovém systému vydavatelských kompetencí převzalo oblast hudebnin a knih o hudbě. *SNKLHU* proto upravilo svůj název a nadále působilo jako *Státní nakladatelství krásné literatury a umění (SNKLU)*. K další změně došlo od 1. ledna 1966, kdy podnik přijal název *Odeon*, inspirovaný stejnojmenným nakladatelstvím Jana Fromka, činným v letech 1925–1940.

Po náhlém úmrtí ředitele Nečaska, k němuž došlo za nevyjasněných okolností v květnu 1968, řídil *Odeon* šéfredaktor **Jan Řezáč**, který funkci ředitele převzal na jaře 1969 i oficiálně. V prosinci 1970 byl však v souvislosti s postupujícím normalizačním procesem odvolán a z nakladatelství propuštěn (za vinu mu bylo kladeno mj. působení ve funkci předsedy Svazu českých nakladatelských a knihkupeckých podniků v letech 1968–1970); v dubnu 1971 se do *Odeonu* ještě na několik týdnů vrátil jako pracovník propagačního oddělení. Novým ředitelem, který měl v nakladatelství prosadit a uplatňovat normalizační politiku KSČ, byl hned v prosinci 1970 jmenován dosavadní redaktor, polonista **Bořivoj Křemenák** (1923–1972), který však v lednu 1972 náhle zemřel a jeho funkci v červnu téhož roku převzal sochař **Karel Kolumek** (1924–1997), dosavadní likvidační ředitel výtvarného nakladatelství *Obelisk*. Po jeho odchodu na konci roku 1973 se stal ředitelem *Odeonu* **Josef Kulíček** (1926–1998), původně působící v administrativě stranického hotelu Praha a na počátku sedmdesátých let ve funkci ředitele nakladatelství *Avicenum*. Funkci šéfredaktora *Odeonu* po Janu Řezáčovi převzal v dubnu 1969 germanista **Josef Čermák** (*1928, v nakladatelství od roku 1952), jako jeho zástupci působili dlouholetí redaktori **Jiřina Zumrová** (*1928) a **Rudolf Lužík**, kterého koncem sedmdesátých let nahradil **Eduard Hodoušek** (1921–2004); funkce dalšího zástupce šéfredaktora byla vyhrazena vedoucímu výtvarné redakce. V roce 1977 byl Čermák odvolán (svou pracovní náplň si však přenesl do nově vytvořené funkce hlavního lektora, postavené na úroveň zástupce šéfredaktora) a šéfredaktorem byl jmenován básník a dosavadní ředitel agentury *DILIA* **Karel Boušek** (1922–2005). V roce 1984 ho vystřídal básník **Josef Šimon** (*1948), který funkci vykonával až do svého odchodu do úřadu náměstka ministra kultury v lednu 1990. Na provozu nakladatelství se dlouhodobě významně podíleli též právník **Eduard Vonka** a ekonomický náměstek **Jiří Sklenář**.

Po listopadu 1989 čelil *Odeon* důsledkům uvolnění podmínek nakladatelské činnosti, otevření volného trhu a ekonomického kolapsu knižního velkoobchodu jakožto někdejšího střediska centrální distribuce. Na rozdíl od jiných velkých nakladatelství navíc vstoupil do nových podmínek bez jakéhokoli majetku (převážnou

Expedice knih Klubu čtenářů (1961)

část zisku v předchozích desetiletích odváděl státu) a se značným množstvím rozpracovaných titulů. V čele nakladatelství stál od roku 1990 ředitel **Jan Šrank** (*1949), kterého na přelomu let 1991/1992 vystřídal dosavadní ekonomický náměstek **Jiří Černý** (*1959). Za šéfredaktora zvolila redakce romanistu **Jiřího Pelána** (*1950), po jehož odchodu na FF UK na podzim 1991 funkci převzal romanista **Jiří Našinec** (*1950). Ačkoli v roce 1991 Ministerstvo kultury *Odeonu* přislíbilo majetkový převod poloviny Domu uměleckého průmyslu na Národní třídě č. 36, jeho druhá polovina nadále patřila původnímu vlastníkovi, Ústředí lidové umělecké výroby (ÚLUV). V roce 1992 podal *Odeon* za spoluúčasti ekonomicky silnějšího partnera (nakladatelství *Fortuna*) privatizační projekt, jehož předmětem byl dům na Národní 36, s nímž však počítal i projekt konkurenční, který podal ÚLUV za spoluúčasti nakladatelství *Ivo Železný*. V září 1992 byl sice záměr *Odeonu* schválen, restituční nárok uplatněný na část budovy a ekonomický stav podniku však nakonec jeho účast v kupónové privatizaci znemožnily.

V únoru 1993 byl ředitelem jmenován dosavadní obchodní a provozní náměstek **Jiří Havlík** (*1952) a funkce šéfredaktora byla rozdělena pro působnost v redakci krásné literatury (**Jiří Našinec**) a pro působnost v redakci výtvarného umění (**Milada Motlová**, *1945). V srpnu 1993 vypsalo Ministerstvo kultury nové výběrové řízení na koupi *Odeonu* (dosud stále tzv. národního podniku); jako vítěze komise doporučila nakladatele *Iva Železného* (zájem projevila též nakladatelství *Fortuna*, *Primus* či *H&H*). V září 1993 ministerstvo odvolalo ředitele Havlíka a do čela *Odeonu* jmenovalo **Annu Kokoškovou** (*1955), funkce šéfredaktorky se po rezignaci Milady Motlové a Jiřího Našince v listopadu 1993 ujala romanistka a dosavadní redaktorka **Anna Kareninová** (*1954). Vládní privatizační komise však v únoru 1994 zamítla jak přímý prodej *Ivu Železnému*, tak okamžitou likvidaci zadluženého *Odeonu*. Na základě výsledku hospodářského auditu a rozhodnutí vlády nabídnout *Odeon* k prodeji formou veřejné dražby odstoupily ze svých funkcí ředitelka Anna Kokošková (v březnu 1994) i šéfredaktorka Anna Kareninová (v květnu 1994). Řízení *Odeonu* na několik týdnů převzala **Hana Jarošová** a v květnu 1994 byla do ředitelské funkce jmenována **Miluše Slapničková** (*1964); provoz redakce v této poslední fázi řídila **Eva Slámová** (1959–2010). Protože se nenašel žádný zájemce o koupi, rozhodlo Ministerstvo kultury v září 1994 o likvidaci podniku, jejímž uskutečněním pověřilo ředitelku **Miluši Slapničkovou**; v prosinci 1996 její úkol převzal **Jiří Krejčířík** (*1965).

V březnu 1996 značku *Odeonu*, torzo redakčního archivu a autorské smlouvy na rozpracované tituly převzali majitelé plzeňského nakladatelství *Mustang* **Václav Škubal** (*1966) a **Jan Vaněk** (*1964) s odhodláním pokračovat v původní nakladatelské koncepci. Činnost podniku řídila právní referentka původního *Odeonu* **Marie Kyselová-Havlová** (*1951), funkci šéfredaktora přijal v květnu 1996 **Josef Šmatlák** (*1950; do dubna 1997 současně působil jako šéfredaktor nakladatelství *>Svoboda*) a sídlo sedmičlenné redakce se z mezitím již prodané budovy na Národní 36 přesunulo do Neklanovy ul. č. 21. Protože majitelé *Mustangu* nakonec za značku nezaplatili, likvidátorka původního *Odeonu* smlouvu vypověděla. Vzápětí ji od likvidovaného n. p. Odeon koupila firma Odeon, s. r. o., podnikající v oblasti cestovního ruchu. Nakladatelství se nakrátko vrátilo do budovy na Národní 36 a v lednu 1998 se přestěhovalo do nového sídla svého majitele v Petrské č. 29. V dubnu 1998 firma Odeon, s. r. o. zřídila svou dceřinou společnost Odeon publishing, s. r. o., záhy však ztratila o její provozování zájem a v prosinci 1998 se rozhodla nakladatelskou činnost ukončit. Nakladatelskou značku nicméně v březnu 1999 pronajala šéfredaktoru Josefu Šmatlákovi, který pod hlavičkou *Odeonu* pokračoval v činnosti až do prosince 1999, kdy značku koupil Knižní klub. *Odeon* se tak stal vedle *Knižního klubu*, *Universa* a *Ikaru* jednou z nakladatelských značek *Euromedia Group*, dceřiné společnosti mediálního impéria *Bertelsmann AG*. Šéfredaktorem byl v lednu 2000 jmenován **Jindřich Jůzl** (*1969). Na počátku roku 2014 *Bertelsmann* celou *Euromedia Group* prodal společnosti Arraviet.

Na počátku své činnosti bylo *SNKLHU* organizačně rozčleněno na redakci krásné literatury, redakci výtvarného umění a redakci knih o hudbě a hudebnin. Redakce krásné literatury sestávala z redakce české literatury (vedoucí redaktor **Jiří F. Franěk**,

První nakladatelský bulletin SNKLHU vycházel v letech 1955–1965

anglogermánskou redakci řídil Ivo Železný, románskou Jan Binder a slovanskou a literárněteoretickou Vladimír Novotný. V roce 1990 byly funkce vedoucích redaktorů nahrazeny poradním sborem šéfredaktora (pro anglogermánské literatury Jan Zelenka, pro románské zprvu Josef Čermák, později Jiří Našinec, pro slovanské literatury Jiřina Zumrová, později Kamil Chrobák).

Kromě jmenovaných funkcionářů a vedoucích redaktorů působili v redakci krásné literatury od padesátých a šedesátých let mj. Ludmila Dušková, Vlasta Dvořáčková, Jarmila Emmerová, Jarmila Fialová, Anna Grušová, Josef Hajný, Alena Hartmanová, Helena Helceletová, Svatopluk Horečka, Božena Johnová, Vladimír Justl, Hanuš Karlich, Božena Köllnová, Eva Kondrysová, Božena Koseková, Jitka Křesálková, Luděk Kubišta, Jaroslava Myslivečková, Helena Nebelová, Radko Pinz, Dalibor Plichta, Vladimír Reis, Jiří Sirotek, Zdeněk Skopal, Eva Strebingrová, Tamara Sýkorová-Řezáčová, Věra Šandová, Josef Škvorecký, Květa Trdlíková, Alena Vaňková, Irena Wenigová, Marie Zábravnová, Wanda Zámecká a Miloslav Žilina. V sedmdesátých a osmdesátých letech nastoupili mj. Zbyněk Černík, Vlasta Dufková, Jan Hloušek, Daniela Hodrová, Václav Jamek, Jiří Josek, Jaroslav Kabíček, Irena Krasnická, Jan Lehár, Dana Lehárová, Helena Milcová, Dagmar Nárožníková, Alžběta Rejchrtová, Věra Saudková, Zuzana Soukupová, Jiří Stromšík a Olga Špilarová, na přelomu osmdesátých a devadesátých let přišli Jaroslava Hájková, Milena Masáková a Jan Šulc.

Hudební odbor, jenž byl součástí nakladatelství v letech 1955–1960, řídil zkušený nakladatelský pracovník Václav Mikota (1896–1982, dříve mj. ředitel *Hudeb-*

od 1954 Zdeněk Štolba, od 1958 Rudolf Lužák, od 1961 Marie Liehmová), z redakcí literatur SSSR (Jiří Zapletal) a slovanských a ostatních literatur (Zdeněk Štolba, od 1954 Eva Pilařová-Würterlová), jež se v roce 1956 pod vedením Jiřího Zapletala spojily do redakce slovanských literatur a literatur SSSR, dále z redakce románských, později románských a orientálních literatur (Dagmar Steinová) a redakce anglogermánských literatur (Rudolf Vápeník, od 1965 Eva Masnerová), jež byly v krátkém období 1956–1958 spojeny do redakce zahraničních literatur. Nově vytvořenou redakci literárněvědné a estetické literatury vedla od roku 1964 Jiřina Zumrová. V roce 1968 vedení podniku akceptovalo vůli redakce a funkce vedoucích redaktorů zrušilo. Členění redakce se však zásadně nezměnilo a v roce 1983 byly obnoveny i funkce vedoucích redaktorů (ozn. též jako organizátoři):

ní matice). Ve funkci hlavního redaktora působil nejprve **Jan Hanuš** (1915–2004), od roku 1956 **Josef Bachtík** (1901–1971) a od roku 1959 **Jan Zdeněk Bartoš** (1908–1981), v redakci pracovali mj. **Herberta Masaryková** (vedoucí redakce pedagogických hudebnin), skladatel **Bedřich Nikodém** (vedoucí redakce populární hudby), **Věra Dolanská**, **Lubomír Dorůžka**, **Lubomír Fendrych**, **Ilja Havlíček**, **Marek Kopelent**, **Jaroslav Vanický** a v redakčním archivu po svém propuštění z vězení v roce 1956 působil někdejší zpěvák a skladatel **R. A. Dvorský**.

V čele redakce výtvarného umění zpočátku stál **Lubor Kára** (1927–1994), který redakci řídil již ve *Výtvarném nakladatelství >Orbis*, odkud spolu s ním do *SNKLHU* přišli i **Milena Freimanová**, **Zdeněk Pilař**, **Věra Urbanová**, výtvarný redaktor **Zdeněk Baloun** a technický redaktor **Stanislav Kohout**. Novými členy redakce se postupně stali **Miroslava Gregorová**, **Miloslava Neumannová** a **Dalibor Plichta**. Na jaře roku 1957 nakladatelství opustil Lubor Kára a vedení redakce výtvarného umění převzal **Zdeněk Pilař** (1921–2002), kterého po jeho odchodu do Národní galerie v polovině sedmdesátých let nahradila **Miloslava Neumannová** (1920–2009). Od počátku osmdesátých let redakci řídila **Ludmila Kybalová** (1929–2012; do *Odeonu* přešla ze zrušeného nakladatelství >*Obelisk*) a od roku 1986 dosavadní redaktorka **Mireia Ryšková** (*1951). Poslední vedoucí redaktorkou byla od listopadu 1990 do listopadu 1993 **Milada Motlová**; po jejím odchodu již funkce nebyla obsazena. V sedmdesátých letech do redakce nastoupili **Jitka Hamzová**, **Dagmar Martincová**, **Anita Pelánová**, **Marie Platovská** a **Rostislav Švácha**, v osmdesátých pak **Juliana Boublíková**, **Jan Chlábec**, **Vladimíra Kašátková**, **Dana Mikulejská**, **Alena Nádvořníková**, **Pavla Pečínková**, **Alena Pomajzlová**, **Jan Royt** a **Jiří Šerých**.

Výtvarnou stránku publikací literární redakce a technickou redakci vydávaných titulů zajišťovala výtvarná a technická redakce, kterou zpočátku řídil **Alois Hodek** a později dlouhodobě **Václav Rein**. Po jejím rozdělení vedl Václav Rein výtvarnou redakci, v jejímž čele ho v roce 1982 vystřídal **Vladimír Nárožník**; dále zde pracoval **Miloš Novák** a od roku 1986 **Ludmila Zapletalová**. V technické redakci, kterou vedla **Ludmila Zapletalová** a od roku 1986 **Hana Blažejová**, pracovali mj. **Marta Budilová**, **Silva Hofmanová**, **Milada Hrachová**, **Hana Keslová**, **Stanislav Kohout**, **Karolína Kotlářová**, **Jana Maryšková**, **Pravoslav Nesrovnal**, **Jindřich Štastný**, **Pavel Štefan** a **Pavla Vokounová**. Propagační oddělení po mnoho let řídil **Miroslav Burkoň**; v padesátých letech zde krátce působil básník a výtvarník **Jiří Kolář** a v šedesátých letech esejista **Ladislav Jehlička**, redakci propagačních tiskovin zajišťoval **Jiří Janovský**. Jako požární technik byl v *Odeonu* v osmdesátých letech zaměstnán performer a později historik fotografie **Jan Mlčoch**. Většina pracovníků z *Odeonu* postupně odcházela od počátku devadesátých let, kdy i redakce prudce snižovala početní stav (zatímco v roce 1989 zde v redakcích beletrie a výtvarného umění pracovalo přibližně třicet redaktorů, v posledním roce existence *Odeonu* pouze pět); mnozí redaktori pokračovali v jiných nakladatelstvích, někteří se uplatnili v akademické sféře, jiní v diplomacii.

Dlouhodobý důraz kladený na úroveň výtvarného zpracování vydávaných publikací, byť bylo někdy limitováno technickými či kapacitními možnostmi tiskáren, se opíral o spolupráci s předními výtvarníky a knižními grafiky. Obálky, vazbu

a grafickou úpravu publikací *Odeonu* navrhovali Jiří Balcar, Václav Bláha (mj. edice *Český překlad a Plamen*), Hana Blažejová, Adolf Born (mj. spolupráce na edici *Čtení na dovolenou*), Libor Fára (mj. edice *3x* a *Z hereckých vzpomínek a pamětí*), Miloslav Fulín (mj. *Soudobá světová próza*), Milan Grygar (mj. malá řada *Soudobé světové prózy*), Milan Hegar (mj. *Světová knihovna* a edice slovníků spisovatelů), Oldřich Hlavsa (mj. *Malá galerie*), Pavel Hrach, Miloš Hrbas, Milan Jaroš (mj. malá řada *Soudobé světové prózy*), Jan Jiskra, Stanislav Kohout, Jan Kotík, Drahomíra Macounová (mj. *Ars* a *Soudobá světová próza*), Oldřich Menhart, František Muzika (mj. *Knihovna klasiků a Světová četba*), Vladimír Nárožník, Miroslav Pechánek, Jiří Rathouský (mj. *Gama – Galerie moderních autorů*), Zdeněk Rossmann, Zdeněk Seydl, Zdeněk Sklenář (mj. *Živá díla minulosti*), Jan Solpera, Jiří Svoboda, Vladimír Šmerda, Jaroslav Šváb (mj. *Anglický gotický román*), Bohumil Trita, Josef Týfa, Jaromír Valoušek, Soňa Valoušková, Bohumil Vančura, Rostislav Vaněk, Miroslav Váša, Lucie Weisbergerová, Ludmila Zapletalová, Zdeněk Ziegler a mnozí další.

Redakce krásné literatury vydala do roku 1995 přibližně 5200 publikací (obvykle 100–150 titulů ročně, v letech 1991–1992 cca 70 titulů, později 30–40 titulů ročně), redakce výtvarného umění vydala bezmála 1000 publikací (obvykle mezi dvěma a třemi desítkami ročně). V hudební redakci vyšlo v letech 1953–1960 více než 200 knižních publikací a přibližně 3000 hudebnin. Během čtyřiceti let spolupracoval *Odeon* s řadou tiskáren pražských (Orbis, Mír, Rudé právo, Státní tiskárna, Knihtisk, Polygrafia – závod Jiřího Dimitrova, Svoboda) i mimopražských (Tisk Brno, závod v Brně a v Českém Těšíně, Stráž Vimperk aj.). – Pod vedením Josefa Šmatláka v období 1996–1999 vydal *Odeon* celkem cca 50 titulů a *Euromedia Group* vydala pod hlavičkou *Odeonu* od roku 2000 do konce roku 2013 přibližně 430 publikací.

Ústředním sídlem nakladatelství *Odeon* byl od počátku Dům uměleckého průmyslu na Národní třídě č. 36 v Praze. Hudební redakce sídlila v Jindřišské č. 27, výtvarná zpočátku v původním sídle redakce *Výtvarného nakladatelství >Orbis* U Prašné brány 3, později dlouhodobě na Národní třídě. – Administrativa Klubu čtenářů se v roce 1955 ze svého provizorního sídla v Legerově ulici přestěhovala nejprve do budovy U Prašné brány a o rok později do Celetné č. 11. Výdejnu zřídil KČ ve Spálené ul. č. 37 a v roce 1956 v prostorách bývalého knihkupectví nakladatele Aloise Hynka v Celetné č. 11. Nakladatelskou prodejnu *Odeon* otevřel v ulici Na Florenci č. 3, kde sídlilo též propagační oddělení a kam se posléze přesunula výdejna KČ. V únoru 1988 bylo v Celetné ulici zřízeno nové knihkupectví s galerií, odkud musel *Odeon* odejít v roce 1993 v důsledku restitucí. Poslední adresou KČ byla Kukučínova č. 1151 v Praze 4. Ekonomická pracoviště nakladatelství trvale sídlila též v Jindřišské a v Krakovské ulici.

Podobně jako ostatní vydavatelské domy v Československu poznamenaly i činnost *Odeonu* peripetie vnitropolitického vývoje včetně mírných i výrazných proměn státní kulturní politiky. Do personálního obsazení vedení podniku promluvily důsledky porážky pražského jara 1968, vnitřní život nakladatelství poznamenala emi-

grace redaktorů či spolupracovníků a publikační záказы, jež na počátku normalizace postihly řadu překladatelů, i překážky znemožňující vydání konkrétních titulů. Navzdory částečně odlišnému charakteru většinové produkce v jednotlivých desetiletích docházelo z hlediska obecné ediční koncepce v *Odeonu* během let pouze k propočním, nikoli principiálním změnám. Převážná část produkce byla soustředěna do edičních řad, a ačkoli některé v průběhu čtyřiceti let zanikaly a jiné vznikaly, hlavní knižnice zůstaly zachovány po dlouhá desetiletí.

V souladu se stanoveným rozsahem edičních kompetencí převzalo *SNKLHU* hned na počátku své existence některé edice, které o několik let dříve založila jiná nakladatelství, avšak zásadního rozvoje se dočkaly právě až na půdě *SNKLHU* a *Odeonu*. Z *Československého spisovatele* přešla do *SNKLHU* **Knihovna klasiků** (v *ČS* 1950–1953, v *SNKLHU* a *Odeonu* 1953–1990, 1996), rozsáhlý a ve své době nebývale velkoryse koncipovaný soubor více než šesti desítek řad sebraných či vybraných spisů českých i zahraničních autorů. Péče o českou a světovou klasickou literaturu byla v padesátých letech páteří činnosti *SNKLHU*, a ačkoli se *Odeon* zejména od poloviny šedesátých let stále více soustředil na soudobou světovou literaturu a svazky *Knihovny klasiků* nepřibývaly stejně rychle jako v časech *SNKLHU*, snažilo se nakladatelství započaté řady udržovat a některé se podařilo i dokončit. Editory jednotlivých svazků děl českých autorů byli zprvu především vědeckí pracovníci Ústavu pro českou literaturu ČSAV (Rudolf Havel, Josef Hrabák, Jan Mukařovský, Miloslav Novotný, Mojmír Otruba, A. M. Píša, Karel Polák, Rudolf Skřeček či Felix Vodička), kteří ve spolupráci s odborníky z jiných pracovišť (Karel Dvořák, Jiří Hájek, Bohuslav Havránek, Jan Kopecký, Albert Pražák, Vladimír Štěpánek, František Rut Tichý aj.) po prvotním hledání postupně vytvářeli textologické a ediční normy pro kritická vydání děl klasické literatury. V *Knihovně klasiků* vycházely **Spisy Jana Nerudy** (v *ČS* 1950–1952, 8 sv. č. 1, 3, 4, 8, 15, 21, 29, 30; v *Odeonu* 1954–1976, 31 sv. č. 2, 5–7, 9–14, 16–20, 22–28, 31–39, hl. red. do 1975 Jan Mukařovský, výk. red. Aleš Haman, Jarmila Víšková ad.); **Spisy Boženy Němcové** (v *ČS* 1950–1952, 8 sv. č. 1–4, 6, 8, 12–13; v *SNKLHU* 1953–1961, 7 sv. č. 5, 7, 9–11, 14–15, red. Bohuslav Havránek); **Vybrané spisy Jana Kollára** (v *ČS* 1952, sv. č. 1; v *SNKLHU* 1956, sv. č. 2, red. F. R. Tichý); **Spisy Josefa Kajetána Tyla** (v *ČS* 1952, sv. č. 1; v *Odeonu* 1953–1989, 19 sv. č. 2–20, hl. red. Antonín Grund, od 1954 Vladimír Štěpánek, výk. red. Mojmír Otruba ad.); **Spisy Jiřího Wolker** (1953–1954, 4 sv., red. A. M. Píša); **Spisy Karla Hynka Máchy** (1959–1972, 3 sv., ved. red. Jan Mukařovský) a v šedesátých letech byla zahájena řada **Spisů Stanislava Kostky Neumanna** (1962–1984, 12 sv. č. 1–11, 15, řídila red. rada, od 1971 ved. red. Ladislav Štoll, výk. red. Milada Chlábcová, Jarmila Víšková ad.).

Mimo *Knihovnu klasiků* v *SNKLHU* vycházely **Vybrané spisy Karoliny Světlé** (1954–1959, 8 sv., red. Josef Špičák); **Vybrané spisy Vítězslava Háška** (1955–1960, 6 sv., red. Josef Hrabák a Dušan Jeřábek); **Vybrané spisy Boženy Němcové** (1957, 4 sv., red. Felix Vodička); **Spisy Jaroslava Haška** (v *SNKLHU* 1955–1960, 5 sv. č. 1, 2, 5, 7, 10, red. Zdena Ančik; poté v *ČS* 1961–1973, 11 sv. č. 3–4, 6, 8–9, 11–16); **Vybrané spisy Antala Staška** (1955–1964, 10 sv.); **Spisy Karla Klostermanna** (1956–1959, 6 sv., red. Vítězslav Tichý); **Vybrané spisy Terézy Novákové** (1956–1961, 6 sv., red. Jiří Honzík) a **Vybrané spisy Karla Václava Ráise** (1959–1965, 10 sv.,

red. Josef Štefánek). Z *>Melantrichu* do *SNKLHU* přešlo **Dílo Jakuba Arbesa** (v *>Melantrichu* 1940–1951, sv. č. 1–18; v *Odeonu* 1954–1981, 18 sv. č. 19–36, od 1956 red. Karel Polák, poté ed. Josef Moravec, Anna Karasová aj.) a **Básnické dílo Jaroslava Vrchlického** (v *>Melantrichu* 1948–1951, 8 sv. č. 1–5, 7, 10, 12; v *SNKLHU* 1954–1963, 12 sv. č. 6, 8–9, 11, 13–20, red. Albert Pražák, od 1956 Vítězslav Tichý), z nakladatelství *>Svoboda Spisy Marie Majerové* (ve *>Svobodě* 1952, 2 sv. č. 14–15; v *SNKLHU* 1953–1961, 17 sv. č. 1–13, 16–19, red. A. M. Píša). Hned v roce 1953 byla *SNKLHU* svěřena edice **Aloise Jiráska Odkaz národu** (ozn. též jako **Spisy Aloise Jiráska**, red. Zdeněk Nejedlý), o kterou se dosud starala různá nakladatelství, a do roku 1962 zde vyšla kompletní řada 32 svazků ve druhých a třetích vydáních, některé tituly souboru znovu vyšly i v sedmdesátých letech; vedle toho *SNKLHU* vydalo v padesátých letech dva svazky Jiráskových *lýcháčů her*.

Z nakladatelství *>Orbis* převzalo *SNKLHU* edici **Národní knihovna** (1953–1973, sv. 38–89; původně 1949–1952 v *>Orbisu* sv. 1–37, poté 1975–1981 v *>ČS* sv. 90–100), jež měla obsáhnout díla náležící podle dobového klíče do základního fondu české literatury. Ačkoli mělo jít o čtenářská vydání, ediční příprava byla stejně jako v případě *Knihovny klasiků* svěřena Ústavu pro českou literaturu ČSAV (v čele ediční rady stál Jan Mukařovský). Vedle klasiků 19. století (Karel Jaromír Erben, Karel Havlíček Borovský, Jan Kollár, Karel Hynek Mácha, Božena Němcová, Jan Neruda aj.) jsou v edici jednotlivými díly zastoupeni i autoři 20. století: mj. prozaici Karel Čapek, Jaroslav Hašek, Ivan Olbracht, Vladislav Vančura a básníci Petr Bezruč, Josef Hora či Fráňa Šrámek. Analogicky byla koncipována ilustrovaná **Slovenská knihovna** (1956–1968, 30 sv., red. Karol Rosenbaum), zachycující vrcholná a charakteristická díla slovenské literatury 19. a první poloviny 20. století. Ve druhé polovině šedesátých let původní edici postupně nahradila její **nová řada** (1965–1976, 11 sv. č. 1–9, 14, 15, red. Karol Rosenbaum a Vladimír Reis), soustředěná na 20. století včetně poválečného období (Alfonz Bednár, František Hečko, Rudolf Jašík); její vznik nakladatelství doprovázelo publikací *Slováci česky*, která anketní formou shrnula dobové pohledy na problematiku překladů ze slovenštiny. Nová řada zůstala neukončena, neboť soudobou slovenskou literaturu převzal do vydavatelské péče *>Čs. spisovatel*.

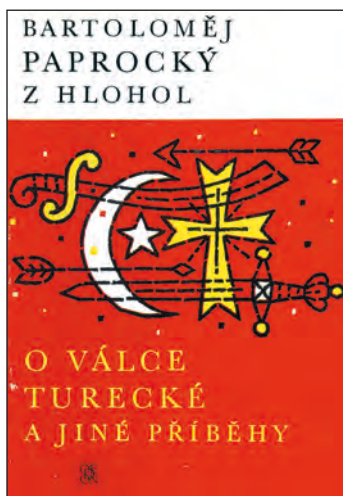
Ilustrovaná čtenářská vydání s minimálním informačním aparátem nabízela edice **Česká klasická próza** (1962–1972, zjištěno 36 sv., red. Marie Liehmová), v níž ve vysokých nákladech vycházela významná díla 19. a počátku 20. století. Výraznou grafickou úpravou, o níž se starali přední soudobí výtvarníci (Cyril Bouda, Jan Kotík, Bohdan Lacina, Oldřich Menhart, František Muzika aj.), a koženou vazbou byla charakteristická dárková edice **Skvosty** (1953–1975, 60 sv., red. Jiří F. Franěk, od 1956 Zdeněk Štolba, od 1958 Vladimír Justl), zahájená *Babičkou* Boženy Němcové coby vůbec první publikací *SNKLHU*. Edice byla soustředěna na českou klasickou literaturu 19. a 20. století, vybraný autor v ní však byl zastoupen vždy jen jedním významným dílem, popř. jednosvazkovým souborem děl (ze soudobých autorů mj. Vladimír Holan, František Hrubín, Oldřich Mikulášek, Jaroslav Seifert). V souvislosti s rozšířením edice o paralelní řady věnované jednotlivým evropským literaturám vycházela původní knižnice od poloviny sedmdesátých

tých let pod názvem **Skvosty české literatury** (1976–1990, 7 sv.); až po listopadu 1989 ji uzavřelo souborné vydání děl Jakuba Demla *Miriam – Moji přátelé*. V polovině šedesátých let zahájil Odeon řadu **Sebraných spisů Vladimíra Holana** (1965–1988, 11 sv., red. Vladimír Justl), ve které se mu s přestávkami dařilo pokračovat i v období normalizace. Na konci šedesátých let Odeon mimo edice vydal soubor tří románů Egona Hostovského *Cizinci hledají byt* a *Krvavý román* Josefa Váchala, současná česká literatura však do gesce nakladatelství nespádala a v jeho edičních plánech se až do konce osmdesátých let objevovala minimálně. Jednosvazkové torzo z roku 1974 zůstalo z projektu **Spisů Richarda Weinera**, koncepčně připravovaných na konci šedesátých let.

U jediného svazku (*Nerudovy Zpěvy páteční*) nakonec zůstala původně široce koncipovaná, výrobně však příliš nákladná edice **Faksimile** (1954, red. Josef Čermák a Jiří F. Franěk), jež měla přinášet reprodukce rukopisů děl klasické české literatury i nejstarších literárních památek. Této oblasti nakladatelství nicméně věnovalo jednu ze svých profilových edic **Živá díla minulosti** (1953–1991, 109 sv., red. 1953–1954 Rudolf Lužík a Jitka Křesálková, 1954–1956 J. Křesálková a Zdeněk Štolba, 1956–1966 J. Křesálková, 1967–1968 Jiří Sirotek a Jiřina Zumrová, 1969–1970 Jan Binder, J. Sirotek a Miloslav Žilina, 1972–1989 M. Žilina, 1991 Jiří Našinec), která zahrnuje edičně precizně připravené a komentované písemné památky bez teritoriálního a žánrového omezení od antiky (*Herodotovy Dějiny*, *Thukydiový Dějiny peloponéské války*, *Caesarovy Zápisky o válce galské*, *Ciceronovy Řeči proti Verrovi*, *Plutarchovy Životopisy slavných Řeků a Římanů* aj.) přes orientální literatury (vedle *Koránu* mj. sbírka indických bajek *Pančatantram*, tamilský epos *Píseň o klenotu*, *Tibetská kniha mrtvých*, filozofický román arabského autora *Ibn Tufajla Živý, syn Bdícího*) ke starým evropským literaturám (*Píseň o Nibelunzích*, finský epos *Kalevala*, *Nestorův letopis ruský*, Maloryho *Artušova smrt*, z cestopisů *Milion* Marca Pola, *Cestopis tzv. Mandevilla*, dále kniha *Starých francouzských kronik*, *Florentské kroniky doby Dantovy*, výběr z *Obrazů z dějin Říše ruské* Nikolaje Michajloviče Karamzina aj.) a pochopitelně též k českým literárním památkám vzniklým zejména před rokem 1800. Jednotlivé svazky sledovaly vývoj našeho písemnictví od středověku (*Tkadleček*, *Štítného Knížky o hře šachové*, soubor veršovaných eposů *Rytířské*

Váchalův román vydal Odeon ve spolupráci s královéhradeckým Kruhem (1970)

Edice Živá díla minulosti

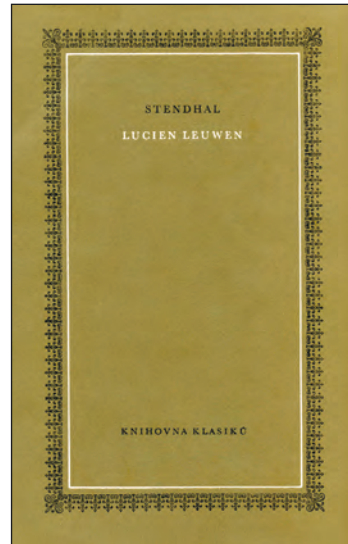
srdce majíce) přes výbory poezie a dramatu období humanismu a baroka (výbor *Růže, kterouž smrt zavřela* či *Básnické dílo* Adama Michny z Otradovic) až k veršovaným satirám 18. století (*Satira na čtyři stavy, Verše o perníkářství*). Zahrnuty byly též svazky dokumentární (*Hus a Jeroným v Kostnici*), kroniky a paměti (Vavřínek z Březové, Václav Hájek z Libočan, Mikuláš Dačický z Heslova, svazek *Historie o válce české 1618–1620*), výbory korespondence (Karel st. ze Žerotína, Čornejova edice korespondence 15. a počátku 16. století *Království dvojího lidu*) a spisy naučné a polemické (*Antialkorán* Václava Budovce z Budova). Hranici roku 1800 edice překročila mj. zařazením Palackého *Dějiny národu českého, Cesty do Itálie* Miloty Zdirada Poláka či výboru z díla Františka Matouše Klácela.

Sbírký českého i světového folklóru měly být hlavní náplní edice **Lidové umění slovesné** (vznikla roku 1954, red. Rudolf Lužík). Zahájil ji zaštitující svazek *V. I. Lenin v sovětské lidové poezii*, dále se však již edice věnovala svému primárnímu poslání. V **Řadě A** (1954–1983, 27 sv.) vycházely především soubory pohádek, popř. písní, pověstí a povídek, a to jak klasické sbírky (Erbenovy *České národní pohádky*), tak publikace zaznamenávající výsledky soudobého folkloristického bádání. Tato řada edice ve svých podřadách **Klasické sbírky českého folklóru**, **Klasické sbírky světového folklóru** a **Folkloristické dílo J. Š. Kubína** systematicky mapovala lidovou pohádkovou tvorbu domácí i světovou, zejména evropskou; zařazeny však byly i pohádky čínské, indonéské či z Oceánie. K dobově nejpřínosnějším svazkům **Řady B** (1956–1980, 11 sv.) patřil Dorůžkův a Škvoreckého rozsáhlý výbor *Americké lidové poezie*, na jehož přípravě se podíleli zástupci několika překladatelských generací. Koncem šedesátých let edici rozšířila ještě její **Malá řada** (ozn. též jako **Řada C**, 1968–1979, 9 sv. č. 1–8, 11), avšak v polovině osmdesátých let redakce všechny tři koncepčně nejednoznačně definované řady ukončila a další tituly již vycházely pouze pod ústřední hlavičkou **Lidové umění slovesné** (1984–1990, 7 sv., red. Jan Lehár a Jan Schejbal); v této závěrečné etapě zde vyšly mj. Krameriovy *Knížky lidového čtení* či *Vzpomínky pražského písničkáře* Františka Haise.

Také v oblasti překladové beletrie se nakladatelství zprvu soustředilo především na světové literární dědictví, postupně se však stále více věnovalo soudobé tvorbě a stalo se významným zprostředkovatelem kontaktu domácí čtenářské obce s moderní světovou literaturou.

Převážně představitelům evropských literatur věnovali pozornost editoři „světové větve“ **Knihovny klasiků**. Ruskou literaturu zde zastupovaly **Spisy Antona Pavloviče Čechova** (v >ČS 1950–1952 sv. 1, 5, 6, 8; v *SNKLHU* 1953–1960 sv. 2–4, 7, 9, red. Emanuel Frynta), **Hry Alexandra Nikolajeviče Ostrovského** (v >ČS

1950–1951 sv. 1, 2; v *SNKLHU* 1953–1955 sv. 3, 4, red. Jan Kopecký), **Spisy Michaila Jevgrafoviče Saltykova-Ščedrina** (v >ČS 1951–1952 sv. 1, 2, v *SNKLHU* a *Odeonu* 1953–1976 sv. 3–5, 10, do 1958 red. Julius Dolanský), **Vybrané spisy Alexandra Ivanoviče Gercena** (1953–1960, 5 sv., red. Jaroslav Piskáček a Radegast Parolek), **Spisy Alexandra Sergejeviče Puškina** (1954–1979, 9 sv., red. Jiřina Táborská), **Spisy Lva Nikolajeviče Tolstého** (1954–1990, 14 sv., red. Julius Dolanský, od 1973 Miloslav Jehlička), **Spisy Alexeje Nikolajeviče Tolstého** (1955–1977, sv. 1–4, 6–8, red. Jarmila Fromková), **Spisy Ivana Sergejeviče Turgeněva** (1955–1985, sv. 2, 4–10, red. Jiří Honzík), **Spisy Ivana Alexandroviče Gončarova** (1956–1973, 5 sv., do 1964 red. Jiří Zapletal), **Spisy Vladimira Majakovského** (1956–1986, 10 sv., red. Jiří Taufer) a posléze i **Spisy Fjodora Michajloviče Dostojevského** (1959–1985, sv. 1–4, 8–14, do 1977 red. Václav Běhounek). U jediného svazku zůstaly **Spisy Alexandra Fadějeva** (1961, red. Vladimír Dostál) a jako jednosvazkové byly již koncipovány **Spisy Nikolaje Alexejeviče Někrasova** (1969, red. Zdenka Bergrová). Z francouzské literatury byly již v >Čs. spisovateli zahájeny **Spisy Anatola France** (v >ČS 1950–1952 sv. 1–4; v *SNKLHU* 1953–1964 sv. č. 5–12, red. Jaroslav Bouček), **Spisy Honoré de Balzaca** (v >ČS 1950–1952 sv. 1–3; v *Odeonu* 1953–1988 sv. č. 4–18, red. Jan O. Fischer) a **Romaina Rollanda** (v >ČS 1950–1951 sv. 1–5, v *SNKLHU* 1953–1960 sv. 6–12, red. Jaromír Lang, od 1957 ed. Otakar Novák; vedle toho též Rollandovy muzikologické spisy, 1954–1961, 9 sv., red. Václav Holzknecht, dále ve *Státním hudebním vydavatelství* 1962–1963 sv. 10–11 a v *Supraphonu* 1968 sv. 12). V *SNKLHU* potom vznikly řady **Spisů Molièrových** (1953–1956, 4 sv., red. Vladimír Brett), **Spisů Victora Huga** (1953–1988, sv. 1–3, 5–7, 9–10, red. Vladimír Brett), **Spisů Guye de Maupassanta** (1957–1969, sv. 1–2, 4–10, red. Břetislav Štorm), **Spisů Stendhalových** (1958–1983, 11 sv., red. Pavel Levit), **Spisů Prospera Mériméa** (1959–1960, 2 sv., red. Josef Čermák), **Spisů Émila Zoly** (1959–1996, sv. 1–2, 4–10, 12, 14, do 1983 red. Karel Lívanský) a **Spisů Voltairových** (1960–1974, 2 sv., red. Josef Kopal); do jednoho svazku bylo soustředěno **Dílo Alfreda de Musseta** (1966). Z německojazyčné oblasti vycházely v *Knihovně klasiků* **Spisy Heinricha Heina** (v >ČS 1951 sv. 3, v *SNKLHU* 1953–1967 sv. 1, 2, 4–7, red. Pavel Reiman, od 1953 Hugo Siebenschlein), **Spisy Gottfrieda Kellera** (v >ČS 1951 sv. 1, v *SNKLHU* 1953–1957 sv. č. 2–5, red. Kamila Jiroudková), **Spisy Heinricha Manna** (1954–1960, 5 sv., red. Rudolf Vápeník), **Spisy Johanna Wolfganga Goetha** (1955–1982, sv. 1, 4–7, 10, red. Louis Fürnberg, od 1957 s Eduardem Goldstückerem, 1982 Kurt Krolp), **Spisy Friedricha Schillera** (1958–1963, 3 sv., red. Jiří Hájek), **Spisy Thomase Manna** (1958–1987 sv. 2–12, red. Dagmar Steiňová, od 1964 Jiří Fried, po 1970 red. neuváděn)

Obálku pro všechny řady Knihovny klasiků navrhl František Muzika

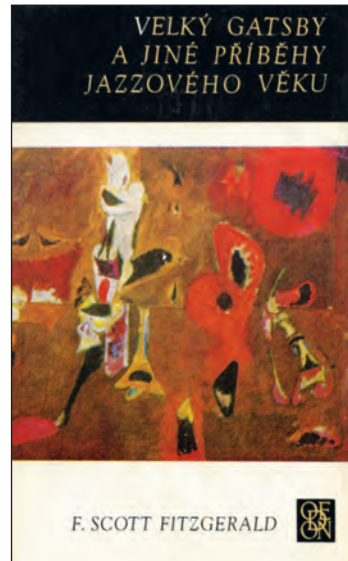
a v jednom svazku vyšel výbor z **Díla Theodora Storma** (1966, red. Jaroslav Janů). Anglickou literaturu zastupovaly **Spisy Charlese Dickense** (v >ČS 1951 sv. 1–2, v *Odeonu* 1954–1986 sv. 3–19, red. Vladimír Smrž, od 1957 Jaroslav Hornát), **Spisy Henryho Fieldinga** (1954–1961, 5 sv., red. Jaroslav Hornát), **Spisy Williama Shakespeara** (1955–1988, 5 sv., ed. Zdeněk Stříbrný, do 1963 s E. A. Saudkem) a **Spisy Williama Makepeace Thackerayho** (1955–1981, 9 sv., red. Radoslav Nenadál), americkou **Spisy Marka Twaina** (1954–1979, 6 sv., red. Vladimír Smrž, od 1966 Jaroslav Hornát), **Spisy Theodora Dreisera** (1954–1969, 7 sv., red. Zdeněk Vančura) a jednosvazkové **Dílo Walta Whitmana** (1969). Z polské literatury vypravilo *SNKLHU* edice **Spisů Adama Mickiewicze** (1953–1957, 4 sv., red. Karel Krejčí), **Spisů Bolesława Prusa** (1954–1981, 7 sv., ed. Erich Sojka, od 1977 neuváděn), **Spisů Henryka Sienkiewicze** (1958–1975, 11 sv., red. Vendulka Zapletalová) a **Vybraných spisů Stefana Żeromského** (1957–1970, sv. 1, 4, 5, red. Karel Krejčí), z maďarské **Spisy Kálmána Mikszátha** (1955–1984, 6 sv., red. Ladislav Hradský) a **Spisy Zsigmonda Móricze** (1954–1971, 8 sv., red. Petr Rákos). Dále v *Knihovně*

U příležitosti zahájení řady svých Spisů navštívil redakci *SNKLHU* Martin Andersen Nexö (1953)

klasiků vycházely **Spisy Miguela de Cervantese** y Saavedry (1955–1962, 3 sv., red. Oldřich Bělič), **Spisy Federica Garcíi Lorcy** (1959–1962, 3 sv., red. Lumír Čivrný), portugalskou literaturu zastupovaly **Spisy José Maria Eça de Queiróse** (1954–1958, 4 sv., red. Zdeněk Hampejs), dánskou **Spisy Martina Andersena Nexö** (1953–1964, 6 sv., red. Jan Rak), norskou **Spisy Henrika Ibsena** (1956–1975, sv. 2–5, red. Radko Kejzlar, do 1960 s Vladimírem Procházkou) a švédskou **Spisy Augusta Strindberga** (1960–1984, sv. 2 a 7, red. Břetislav Mencák, sv. 2 František Fröhlich). Zařazeny byly též **Vybrané spisy** čínského autora třetiny 20. století **Lu Süna** (1954–1964, sv. 2–4, red. Berta Krebsová) a **Vybrané spisy Rabíndranátha Thákura** (1958–1960, 3 sv., red. Dušan Zbavitel) a konečně z antické literatury **Spisy Publia Ovidia Nasona** (1963–1967, 3 sv., red. Ferdinand Stiebitz) a jednosvazkové **Souborné dílo Quinta Horatia Flacca** (1972).

Sestavení prvního edičního plánu **Světové knihovny** (1961–1990, zjištěno 194 sv., od 1984 red. Marie Zábránová) předcházela anketa, kterou redakce **SNKLU** uspořádala mezi literáty, literárními vědci i laickou veřejností (její výsledky byly uveřejněny v publikaci *Co číst ze světových literatur?*, 1961). Knižnice, jejímž vnějším charakteristickým rysem byly reprodukce světových výtvarných děl na obálkách, měla soustředit vrcholná díla klasické světové literatury. Několika svazky byla představena literatura antického období, díla italské a španělské renesance (Boccaccio, Cervantes), německého baroka (Hans Jakob Grimmelshausen) či francouzského osvícenství (Denis Diderot, z téže doby i *Nebezpečné známosti* Choderla de Laclose), vyšly zde *Gulliverovy cesty* Jonathana Swifta a Sternův román *Život a názory blahorodého pana Tristrama Shandyho*. Redakce však zařazovala především evropskou a americkou literaturu 19. a 20. století. Nejpočetněji jsou zastoupeni autoři francouzští (od Honoré de Balzaca a Viktora Huga přes George Sandovou, Gustava Flauberta, Guye de Maupassanta a Romaina Rollanda k Albertu Camusovi; v šesti svazcích zde vyšlo Proustovo *Hledání ztraceného času*) a ruští (z díla L. N. Tolstého mj. *Vojna a mír* a *Anna Karenina*, z díla F. M. Dostojevského mj. *Zápisky z Mrtvého domu*, z díla Maxima Gorkého mj. *Matka* a *Životopisná trilogie*, z pozdějších období Ivan Bunin, Isaak Babel, Boris Pasternak či Viktor Někrasov). Klasiky anglické literatury reprezentují mj. Jane Austenová, Emily Brontëová, Charles Dickens, Herbert George Wells a John Galsworthy, americkou literaturu mj. Edgar Allan Poe, Mark Twain, Jack London, Joseph Conrad, Theodore Dreiser, Francis Scott Fitzgerald a William Faulkner, z německy psané klasiky zde vyšel Goethův *Faust* a díla Hermanna Hesseho, Liona Feuchtwangera, Hanse Fallady, Bertolta Brechta či Heinricha Bölla. Významněji je v edici přítomna též literatura italská, maďarská a polská (od Adama Mickiewicze přes Henryka

Edice Světová knihovna

Edice Český překlad

ilustrace Ovidiových *Proměn*, Kubinovy k Poeovým *Příběhům Artura Gordona Pyma*, Ladovy k Haškovu *Švejkovi*, ilustrace Mikoláše Alše a Adolfa Kašpara k dílu Aloise Jiráska), jednak spolupracovala s předními domácími výtvarníky. Několik svazků ilustrovali mj. Jindřich Mahelka, Antonín Pelc, Zdeněk Sklenář (*Zpěvy staré Číny*), Antonín Strnadel, Karel Svolinský, Jiří Trnka, dále s edicí spolupracovali Cyril Bouda, Bohdan Kopecký, Josef Liesler, Jaroslav Šerých aj. Klasická světová literatura byla též předmětem zájmu editorů řady **Český překlad** (1957–1990, 14 sv., red. Jiří Levý a Jiří F. Franěk, 1970 Jiří F. Franěk, později Jiří Pelán /neuveleden/), jejich pozornost byla ovšem orientována k pojetí a koncepci překladatelské práce. Edici zahájila studie a antologie Jiřího Levého *České teorie překladu* a vyšel v ní též sborník nabízející průhled do soudobého světového myšlení o uměleckém překladu (*Překlad literárního díla*), především se však výběr titulů zaměřil do oblasti beletrie. Do šesti svazků byly soustředěny překlady díla Shakespeareova (Antonín Klášterský, Josef Václav Sládek, Jaroslav Vrchlický), dále edice zprostředkovala výběry překladů Josefa Jungmanna, Karla Čapka, Hanuše Jelínka a Jindřicha Hořejšího a jako poslední svazek vyšel soubor českých překladů Poeova *Havrana*.

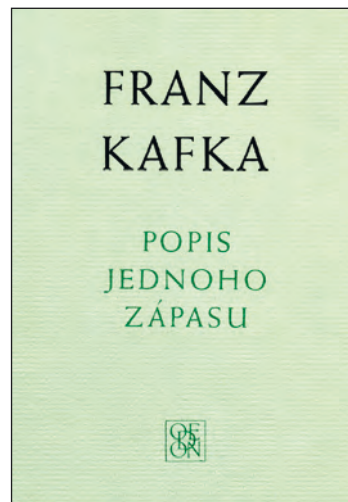
Nezávisle na *Knihovně klasiků* vznikaly v prvních letech *SNKLHU* dvousvazkové, popř. jednosvazkové výběry z díla různých autorů světové literatury (Jack London, Vladimír Majakovskij, G. B. Shaw aj.) a později o něco rozsáhlejší řady vybraných spisů. S výjimkou komedií vydaných ve **Spisech Goldoniho** (1954–1957, 3 sv., red. Jaroslav Pokorný) a třísvazkového **Výboru z díla Michaila Jevgrafoviče Saltykova-Šcedrina** (1955, 3 sv., red. Jiří F. Franěk, výbor zakončil edici *Klasikové*, jež vycházela v nakl. >*Svoboda*) volila redakce především autory dvacátého století. Z německojazyčné literatury vycházely **Spisy Anny Seghersové** (1954–1957, 4 sv., red. Rudolf Vápeník), **Spisy Arnolda Zweiga** (1957–1964, 6 sv., red. Lumír Čivrný), **Spisy Bertolta Brechta** (1959–1989, 8 sv., red. Jan Grossman, Ludvík Kundera)

Sienkiewiczze po Kazimierze Brandyse) i tvorba autorů severských zemí. Jednotlivými svazky edice zasáhla též do literatur orientálních (Sai-kaku: *Největší rozkošnice* v překladu Miroslava Nováka, Cchao Süe-čchin: *Sen v červeném domě* v překladu Oldřicha Krále) a jihoamerických (Jorge Amado).

Z podobné škály světové klasiky, rozšířené ovšem o českou literaturu (Karel Havlíček Borovský, Karel Hynek Mácha, Božena Němcová, Jan Neruda, Vítězslav Nezval, Ivan Olbracht aj.), editoři vybírali i tituly pro edici **Nesmrtelní** (1953–1979, 89 sv., red. Rudolf Vápeník a Dalibor Plichta, 1956–1968 Jiří Zapletal), jejíž vznik inspirovala stejnojmenná knižnice *Družstevní práce*. Nezbytným koncepčním prvkem edice byl výtvarný doprovod, pro který redakce přejímala jednak významné tradiční ilustrace (Botticelliho kresby k Dantově *Božské komedii*, Picassovy ilu-

a Rudolf Vápeník, po 1970 red. neuveden) a **Spisy Liona Feuchtwangera** (1961–1973, 12 sv., red. Valter Feldstein); nedokončena zůstala řada **Z díla Stefana Zweiga** (1968–1984, sv. 1–2, 4, 6–7, 11, do 1973 red. Valter Feldstein). Pouze grafická úprava sjednocovala svazky ve své době významné, byť nedokončené řady „**díla Franze Kafky**“ (1964–1969, 4 sv.), která vedle románů *Proces* a *Zámek* zahrnuje i výběr tehdy dostupných autorových povídek, novel, črt a aforismů. Francouzskou literaturu zastupovaly **Aragonovy spisy** (1960–1965, 6 sv., red. Marcel Aymonin), rumunskou **Vybrané spisy Mihaila Sadoveana** (1955–1960, 3 sv., red. Marie Kavková), chorvatskou **Spisy Miroslava Krleži** (1965–1986, sv. 1–6, red. Dušan Karpatský, od 1970 neuváděn, dále v nakl. *Ivo Železný*, 1999–2000, sv. 7–9), ruskou a sovětskou převzatá řada **Spisů Maxima Gorkého** (v nakl. *>Svoboda* 1948–1952, sv. 3, 6–7, 9–11, 13–23, 24a, 24b; v *SNKLHU* 1953–1964, sv. 1–2, 4–5, 8, 12, 26–30, red. Bohumil Mathesius a Josef Kadlec, od 1951 pouze Josef Kadlec) a čínskou **Spisy Mao Tuna** (1963–1967, sv. 3–4, red. Jaroslav Průšek). Po záhy zastavené řadě **Spisů Howarda Fasty** (1955, 1 sv.), jejichž česky dosud hojně vydávaný americký autor se náhle zřekl sympatií ke komunistické ideologii, se během šedesátých let objevily další řady věnované angloamerické literatuře: **Spisy Sinclaira Lewise** (1960–1975, 6 sv., do 1969 red. Josef Škvorecký), **Spisy Ernesta Hemingwaye** (1965–1981, sv. 1, 3–6, do 1969 red. Josef Škvorecký) a **Spisy Jacka Londona** (1966–1976, sv. 2–3, 7–8, red. Alois Josef Šťastný). Koncem šedesátých let vznikl ediční plán **Spisů Grahama Greena** (1971–1986, sv. 3, 4; soubor koncipoval Stanislav Mareš, po jeho emigraci red. Jan Zábřana), jejichž vydávání však bylo na počátku normalizace vzhledem k autorovu veřejně projevěnému postoji vůči sovětské okupaci Československa pozastaveno.

Koncepce krátkých, obvykle třísvazkových a ve srovnání s *Knihovnou klasiků* čtenářsky přitažlivějších řad vybraných spisů charakterizuje **Galerii klasiků** (1975–1990, zjištěno 56 sv. od 21 autorů). Převažuje v ní ruská literatura (od L. N. Tolstého k Ivanu Buninovi, Alexandru Grinovi a Michailu Bulgakovovi), tradiční výběr autorů představuje prózu německou (Lion Feuchtwanger a Thomas Mann) a francouzskou (Honoré de Balzac, Victor Hugo, Anatole France), anglickou literaturu zastupují vedle Shakespeara Thomas Hardy a Gilbert K. Chesterton, americkou Mark Twain a Sinclair Lewis. Vedle toho v sedmdesátých letech vznikla specifická žánrová knižnice **Anglický gotický román** (1970–1978, 4 sv.), o níž edičně pečoval Jaroslav Hornát a která představila mj. díla Ann Radcliffové (*Záhady Udolfa*) či Horace Walpola (*Otrantský zámek*). V téže době byla založena i řada **Antická próza** (1971–1977, 8 sv., red. Bořivoj Borecký), nabízející průřez hlavními žánry řecké a římské prózy (romány a povídky, díla biografická a autobiografická, rétorika a epistolografie),

Dílo Franze Kafky

Čtvrtý svazek Spisů Ernesta Hemingwaye (1970) vyšel v nákladu 80 000 výtisků. Téměř ze všech vyřezávali pověření pracovníci ediční poznámku Josefa Škvoreckého, který se v témže roce rozhodl zůstat v Torontu. Teprve po tomto zásahu mohla být kniha distribuována

Konstantin Simonov, Jurij Tyňanov aj. V navazující edici **Próza sovětských národů** (1976–1987, 18 sv.), jež měla představit autory neruských literatur zemí SSSR, převažovali představitelé estonské (mj. Enn Vetemaa) a ukrajinské (mj. Hryhir Ťuťunnyk) prózy. Ve spolupráci s moskevským nakladatelstvím *Chudožestvennaja literatura* vydával **Odeon Ilustrovanou česko-sovětskou edici** (1977–1989, 18 titulů ve 22 sv.), přinášející českou a ruskou klasickou prózu 19. a 20. století. V polovině sedmdesátých let se **Odeon** (spolu s *>Čs. spisovatelem*, *>Lidovým nakladatelstvím*, *>Mladou frontou* a *>Naším vojskem*) připojil k širokému projektu nakladatelství sedmi tzv. socialistických zemí nazvanému **Knižnice Vítězství** (1976–1980, ozn. též jako **Vítězství**, v *Odeonu* 9 sv.). U příležitosti 30. výročí konce druhé světové války měla edice prostřednictvím jednotlivých děl i antologií připomenout válečná dramata a činnost protifašistického odboje (v nových vydáních mj. *Popel a démant* Jerzyho Andrzejewského či *Sedmý kříž* Anny Seghersové, ze sovětských autorů díla Jurije Bondareva a Michaila Šolochova). Do podobné mezinárodní edice **Nový svět**, zařazující překlady děl autorů socialistických zemí, se **Odeon** spolu s *>Lidovým nakladatelstvím*, *>Naším vojskem*, *>Melantrichem* a *>Svobodou* zapojil koncem osmdesátých let (1987–1988, v *Odeonu* 3 sv.).

Důrazem na výtvarnou podobu vydávaných titulů je charakteristická edice **Skvosty ruské a sovětské literatury** (1972–1990, 25 sv.), jejíž vznik byl inspirován podobně koncipovanou „dárkovou“ knižnicí české beletrie *Skvosty*; vedle klasiků

reprezentovanými ovšem zejména vydavatelsky méně frekventovanými díly.

Z rozdělení kompetencí mezi jednotlivá nakladatelství a z dlouhodobých diskusí o hranicích jejich působnosti se odvíjel i přístup *Odeonu* k vydávání ruské a sovětské literatury. K prvním řadám *SNKLHU* patřila edice **Sověťští spisovatelé** (1953–1954, 22 sv., red. Jirí Zapletal), přinášející především díla první poloviny 20. století (Šolochovův *Tichý Don* a *Rozrušená země*, Petr Veliký Alexeje Nikolajeviče Tolstého, Erenburgův *Pád Paříže*, Gladkovův *Cement*); na základě delimitační dohody se specializovaným nakladatelstvím *Svět sovětů* (později *>Lidové nakladatelství*) však byla edice zrušena. Ačkoli se i poté jednotlivá díla tvůrců z této oblasti objevovala v jiných edičních řadách včetně Spisů v *Knihovně klasiků* i mimo ni, samostatné knižnice *Odeon* založil znovu až v sedmdesátých letech. Tvorba autorského okruhu původní edice *Sověťští spisovatelé* (ojedinele dokonce táž díla) naplnila nově založenou řadu **Klasikové sovětské prózy** (1972–1976, zjištěno 29 sv.), v níž jsou kromě výše uvedených autorů zastoupeni např. Isaak Babel, Leonid Leonov, Jurij Oleša, Michail Prišvin,

A. P. Čechova, F. M. Dostojevského, A. S. Puškina či L. N. Tolstého redakce zařadila díla mj. Anny Achmatovové, Isaaka Babela, Andreje Bělého, Michaila Bulgakova, Alexandra Grina, Velemira Chlebnikova, Sergeje Jesenina či Borise Pasternaka. Nepojmenovaná ediční řada **ruského sentimentalismu a romantismu** (1976–1987, zjištěno 7 sv.), sjednocená charakteristickou obálkou Jaroslava Švába a vytvářející určitý pandán k řadě anglických gotických románů, přinesla vesměs v prvních vydáních díla mj. Alexandra Bestuževa-Marlinského, Vladimira Odojevského či Alexandra Veltmana a výbor próz ruského sentimentalismu *Citlivé duše* uspořádaný Danielou Hodrovou.

Ediční řady Skvostů *Odeon* posléze věnoval i dalším evropským literaturám, výrazněji se však rozvinula pouze edice **Skvosty francouzské literatury** (1975–1989, 7 sv., mj. Baudelairovy *Malé básně v próze* či *Tři povídky* Gustava Flauberta). Dále postupně vznikly řady **Skvosty německé literatury** (1976–1981, 3 sv., mj. Heinricha Heina *Písně lásky a hněvu*); **Skvosty anglické literatury** (1978–1987, 3 sv., mj. *Pohádky* Oscara Wilda); **Skvosty polské literatury** (1983–1987, 2 sv.); **Skvosty italské literatury** (1984–1986, 2 sv.) a konečně **Skvosty španělské literatury** (1990, 1 sv.).

Soudobé světové poezii byla vyhrazena edice **Plamen** (1956–1990, 113 sv., do 1970 red. Jan Řezáč, 1981–1985 Karel Boušek, 1986–1990 Vladimír Justl), která postihla jak moderní, ale již klasickou poezii dvacátého století (Bertolt Brecht, Nazim Hikmet, Robinson Jeffers, Boris Pasternak, Tristan Tzara aj.), tak i nejnovější světovou tvorbu. Poprvé se prostřednictvím této edice českému čtenáři knižně představili např. Marina Cvetajevová, Jacques Prévert, Jannis Ritsos, Tadeusz Różewicz či Dylan Thomas, z amerických autorů Wallace Stevens či William Carlos Williams, česky poprvé zde vyšla poezie beatníků Gregoryho Corsa a Lawrence Ferlinghettiho (*Lunapark v hlavě*). V osmdesátých letech pak byly do edice zařazeny první české knihy mj. Bennyho Andersena, Teda Hughese, Reného Chara, Ernsta Jandla a po roce 1989 i Czesława Miłosze. Až v roce 1990 mohlo vyjít *Kvílení* Allena Ginsberga v přebásnění Jana Zábrany, původně připravované k vydání již v roce 1969. Z dalších překladatelů se na edici podíleli mj. Kamil Bednář (Robinson Jeffers), Lumír Čivrný, Václav Daněk, Vlasta Dvořáčková, Jiřina Hauková, Josef Hiršal, Petr Kopta (Louis Aragon), Jaroslav Kořán (Ted Hughes), Luděk Kubišta, Ludvík Kundera (Bertolt Brecht, Paul Celan), Zdeněk Lorenc (Tristan Tzara), Jan Pilař a Antonín Přidal (Galway Kinnell). Mimo edice vyšla řada výborů dalších světových básníků (Hans Arp, Giosue Carducci, Erich Kästner, Ewald Osers aj.) a koncem osmdesátých let *Odeon* vydal výbor soudobé americké poezie *Dítě na skleníku*, který Josef Jařab a Jaroslav Kořán původně připravili pro neuskutečněné vydání

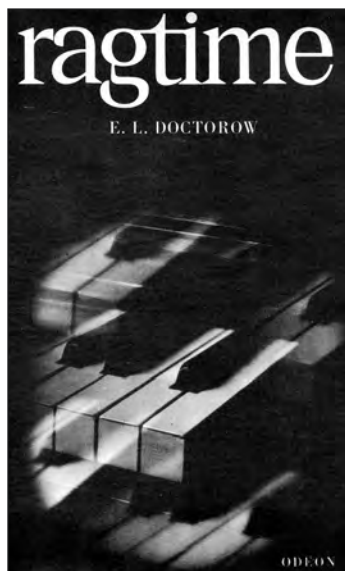

Edice Plamen

v *Jazzové sekci*. Antologie bulharské, východoněmecké a sovětské poezie 20. století přinesla řada **Evropská poezie** (1981–1983, 3 sv.).

Nejpozději od poloviny šedesátých let se *Odeon* snažil vydavatelsky postihnout literaturu celého světa včetně literatur tzv. malých či okrajových jazykových oblastí. Novinky světové románové a povídkové tvorby redakce zařazovala do edice **Soudobá světová próza** (*SSP*, 1953–1993, 419 sv., č. 289 a 359 pravděpodobně neobsazena), kterou v letech 1953–1968 řídila Dagmar Steinová (1953–1955 a 1965–1968 se Zdeňkem Štolbou, 1955–1956 s Evou Würterlovou), v roce 1969 Jarmila Fialová, Božena Koseková, Bořivoj Křemenák, Miloslav Žilina a krátce též Wanda Zámecká, v letech 1970–1971 Jarmila Fialová, Bořivoj Křemenák, Eva Masnerová, Helena Nebelová a Miloslav Žilina, v letech 1972–1983 Eduard Hodoušek a v letech 1984–1993 Vlasta Dufková. Šest let po vzniku edice rozšířila její působnost nečíslovaná a v prvních letech často neznačená **Malá řada Soudobé světové prózy** (1959–1992, 343 sv.), která zahrnovala beletrii rozsahu povídek a novel. V letech 1966–1971 řídil *Malou řadu* tým redaktorů, v němž působili Jarmila Fialová, Božena Koseková (1970), Bořivoj Křemenák, Eva Masnerová (od 1969), Helena Nebelová (od 1969), Wanda Zámecká (do 1968) a Miloslav Žilina (od 1969), v letech 1972–1975 Eva Masnerová, po ní do roku 1977 Eduard Hodoušek, v letech 1983–1987 Vlasta Dufková a od roku 1988 do zániku edice Václav Jamek. Výběr titulů *SSP* sice zvláště v prvních ročnících určovaly a v sedmdesátých letech částečně limitovaly ideologické zájmy a politické okolnosti, od druhé poloviny padesátých let se však redakce snažila držet krok s aktuálním vývojem světových literatur a zařazovat jejich nejvýznamnější soudobé tituly. Vůbec poprvé *SSP* českému čtenáři v padesátých a šedesátých letech představila např. Nikose Kazantzakise, Normana Mailera či J. D. Salingeru (*Kdo chytá v žitě*)

a v letech 1956, resp. 1958 po dlouhé vydavatelské přestávce znovu uvedla Ernesta Hemingwaye a Williama Faulknera. Na přelomu šedesátých a sedmdesátých let zde vyšly první české překlady děl Jorge Luise Borgese a Gabriely Garcíi Márqueze (*Sto roků samoty*), koncem osmdesátých let Umberta Eca (*Jméno růže*) či Isaaka Bashevise Singera a v roce 1990 Salmana Rushdieho (*Hanba*). V prvních letech byla v *SSP* významně zastoupena francouzská próza počínaje Aragonovou pentalogií *Komunisté* přes Roberta Merleho a Rogera Vaillanda k Marguerite Durasové a Else Trioletové, později vyšel v překladu Věry Linhartové česky poprvé Raymond Queneau, z francouzštiny byly přeloženy *Novely a texty pro nic* Samuela Becketta a prvními překlady byli v *SSP* zastoupeni i autoři tzv. nového románu Alain Robbe-Grillet a Nathalie Sarrautová. Italskou literaturu několika tituly repre-

Edice Soudobá světová próza v osmdesátých letech

Malá řada
Soudobé světové prózy
v letech šedesátých

Táž edice
v letech osmdesátých

zentovali zejména Alberto Moravia, dále mj. Italo Calvino, Carlo Emilio Gadda, Francesco Jovine či Leonardo Sciascia, německy psanou prózu především Heinrich Böll (celkem 6 titulů), Lion Feuchtwanger či Siegfried Lenz, literaturu NDR Hermann Kant a Christa Wolfová a jako prozaikové se česky poprvé představili rakouští dramatikové Peter Handke a Thomas Bernhard. Ze severských literatur v *SSP* vyšli mj. dánský autor Tom Kristensen a švédský prozaik Per Olof Sundman. Ze sovětské literatury redakce zařadila mj. díla Jurije Nagibina, Bulata Okudžavy (*Putování diletantů*), Valentina Rasputina či Vasilije Šukšina (poprvé zde vyšla *Červená kalina*), významnější pozornost však věnovala polským autorům (Jerzy Andrzejewski, Kazimierz Brandys, Stanisław Dygat, Jerzy Krzysztoń aj., v malé řadě též Leszek Kołakowski, Stanisław Lem, Sławomir Mrożek, Tadeusz Różewicz a Edward Stachura) a postupně v *SSP* vyšel čtyřdílný román *Čas smrti* pozdějšího jugoslávského prezidenta Dobrice Ćosiće. Z britské oblasti se v edici objevili mj. Kingsley Amis, Lawrence Durrell, Graham Greene, Doris Lessingová, Iris Murdochová, Alan Sillitoe, Charles Percy Snow, Muriel Sparková a později John Fowles, již v roce 1962 zde česky poprvé vyšly sci-fi povídky Arthura C. Clarka. Americkou literaturu několika díly zastupují Saul Bellow (česky poprvé *Herzog*), William Faulkner, Bernard Malamud, Philip Roth, William Styron (*Sophiina volba*, jako první český překlad z autorova díla zde vyšel již v roce 1965 *Dlouhý pochod*), John Updike, Thornton Wilder či Thomas Wolfe (*K domovu pohleď, anděle!*), z dalších významnějších próz se objevila díla Jamese Baldwina (*Beale Street Blues*), Edgara L. Doctorowa (*Ragtime*), Williama Eastlakea (*Hájili jsme hrad*), Kena Keseyho (*Vyhoďme ho z kola ven*), Harper Leeové (*Jako zabít ptáčka*), Iry Levina (*Stepfordské paničky*) či Eudory Weltyové, poprvé v *SSP* vyšly české překlady Woodyho Allena, Trumana Capoteho, Jacka Kerouaca a Toni Morrisonové. Pět titulů vybrala redakce z díla kubánského prozaika Aleja Carpentiera, argentinskou literaturu reprezentují vedle J. L. Borgese Julio Cortázar a Ernesto Sábato (*Kniha o hrdinech a hrobech*), brazilskou Jorge Amado a peruánskou Mario Vargas Llosa.

Pozoruhodné tituly světové prózy dvacátého století se objevovaly i mimo ediční řady. V šedesátých letech se k českým čtenářům po dlouhé době vrátil William Somerset Maugham, počátkem desetiletí se podařilo k vydání prosadit *Prezidenta Krokodýlů* Warrena Millera (kniha však nesměla být veřejně distribuována), koncem desetiletí vyšel v původním překladu Jaroslava Zaorálka *Nadsamec* Alfreda Jarryho a poprvé od roku 1948 se v češtině objevilo dílo Aldouse Huxleyho (*Kontrapunkt*). V sedmdesátých letech vyšly v nových překladech Hellerova *Hlava XXII* (Miroslav Jindra), *Odysseus* a později i *Dubliňané* Jamese Joyce (Aloys Skoumal, *Odysseus* ovšem nesměl být veřejně distribuován) a v roce 1980 *Odeon* vydal *Muže bez vlastností* Roberta Musila.

Na počátku osmdesátých let rozšířila prostor pro soudobou světovou prózu edice **Gama – Galerie moderních autorů** (1980–1992, 46 sv., grafická úprava Jiří Rathouský), která volbou kvalitních, leč především atraktivních titulů vycházela vstříc předpokládaným zájmům čtenářské obce. V jejím programu mírně převažují nová vydání úspěšných románů (Michail Bulgakov: *Mistr a Markétka*; Johan Fabricius: *Tajný deník čínské císařovny*; Robert Graves: *Já, Claudius*; Jack Kerouac: *Na cestě*; dále mj. Ken Kesey, Ira Levin, Norman Mailer, Anton Myrer, Giuseppe Tomasi di Lampedusa, Curzio Malaparte, André Maurois, Robert Merle, Valentin Rasputin), zařazena však byla i řada významných novinek: *Jakeův problém* Kingsleyho Amise, *Svět podle Garpa* Johna Irvinga, *Dunaj* Claudia Magrise či dva romány Joyce Carol Oatesové. Oficiálně zde v roce 1983 poprvé vyšla *Tichá dohoda* Elii Kazana (skutečně první vydání z edice SSP bylo v roce 1971 zničeno). Mimo edice se v osmdesátých letech objevila mj. Faulknerova trilogie *Vesnice – Město – Panské sídlo* a po mnoha odkladech román D. H. Lawrence *Milenec lady Chatterleyové* v poprvé publikovaném překladu Františka Vrby.

Koncepci některých významných edic *Odeon* přizpůsobil charakteru předpokládané čtenářské obce či přímo hlediskům prodejním a distribučním. Hned v roce 1953 převzalo *SNKLHU* edici kapesních publikací **Světová četba** (SČ, původně 1948–1952 v nakladatelství >*Svoboda* sv. 1–56, v *Odeonu* 1953–1992, 521 sv. č. 57–571, 574–579, navíc 2 jubilejní sv., 1997–1998 5 nečíslovaných sv., 2000–2001 4 sv. č. 580–585), jejíž vznik byl vedle několika zahraničních řad inspirován především *Světovou knihovnou* někdejšího nakladatelství *J. Otto* (vycházela v letech 1896–1951). Výběr titulů měl postihnout celé spektrum beletrie svěřené do kompetence nakladatelství, tedy českou a světovou klasiku (v padesátých letech v edici převažovala), českou a světovou literaturu první poloviny 20. století a během šedesátých let se stále častěji objevovala i moderní světová literatura. Několik autorů či významných děl představila edice českému čtenáři poprvé (mj. roku 1962 *Kafkovu Ameriku* v překladu Dagmar Eis-

Edice Galerie moderních autorů

nerové), některá významná jména připomněla po značné prodlevě (např. koncem padesátých let Ivana Bunina, v osmdesátých letech Samuela Becketta, z české literatury v šedesátých letech Richarda Weinerja) a také v oblasti klasické belletrie redakce často hledala méně frekventované autory a tituly. Trvalá snaha zachovat cenovou dostupnost vydávaných publikací nebyla na překážku důkladné ediční přípravě, jednotlivé svazky obvykle obsahovaly autorské medailony a biografické či kontextové studie, čímž naplnily proklamovanou osvětovou funkci knihovny. Edici postupně řídili Tamara Sýkorová (1953–1958, do roku 1956 s Vendulkou Zapletalovou-Brádkovou a v letech 1955–1956 s Jiřím Zaplalem), v letech 1959–1960 Dagmar Steinová, Zdeněk Štolba a Jiří Zapletal, v letech 1960–1961 Zdeněk Štolba, v letech 1961–1962 Eduard Hodoušek a Marie Liehmová, v letech 1962–1965 Rudolf Vápeník, v letech 1966–1971 Alena Hartmanová, Svatopluk Horečka, Božena Koseková, Irena Wenigová (do 1970), Hanuš Karlach (od 1969), Helena Nebelová (1969), v letech 1972–1991 Jiřina Zumrová a v letech 1991–1992 Jiří Našinec. Do konce šedesátých let vycházelo ročně až 20 svazků, později přibližně 8–10.

Českou literaturu 19. a přelomu 20. století v SČ zastupují díla vrcholná (Erbenova *Kytice*, Máchův *Máj*, *Babička* Boženy Němcové) i díla méně známých tvůrců (František Herites, Alois Vojtěch Šmilovský), z autorů 20. století byla mj. zařazena díla či výběry z děl Josefa Čapka, Karla Čapka (*Válka s mloky*), Františka Gellnera, Jiřího Karáska ze Lvovic, Ladislava Klímy, Ivana Olbrachta, Karla Poláčka, Karla Schulze, Otakara Theera či Vladislava Vančury; atypickými počiny byly výběry z Palackého *Dějin národu českého* a z kritických studií F. X. Šaldy *České medailony*. Z nejstarších památek v edici vyšla *Kosmova kronika*, *Legenda o svaté Kateřině* či soubor husitských manifestů. Desítky titulů je věnována slovenské literatuře, ruskou literaturu vedle nejvydávanějších klasiků reprezentují mj. A. A. Fet, N. S. Leskov či F. I. Ťutčev, několik svazků bylo věnováno představitelům ruského symbolismu (Leonid Andrejev, Innokentij Anněnskij, Andrej Bělýj či Valerij Brjušov) a koncem osmdesátých let se v novém překladu Ladislava Zadražila objevily *Filosofické listy* P. J. Čaadajeva. Z autorů 20. století vyšla v SČ vedle klasiků socialistického realismu (Maxim Gorkij, Valentin Katajev, Vladimír Majakovskij či Michail Šolochov) mj. Babelova *Rudá jízda*, Bulgakovův *Divadelní román*, Buninova *Vesnice*, výbor z veršů Osipa Mandelštama, Olešův román *Závist*, povídkový výbor A. T. Averčenkova *Kámen na krku*, Erenburgův *Bouřlivý život Lazika Rojščance*, Pilňakův *Nahý rok* či Zamjatinův román *My* (téměř celý náklad vydání z roku 1969 byl zničen, nové vydání 1989); z neruských sovětských literatur jsou nejčastěji zastoupeni ukrajinští autoři. Více než sedm desítek svazků bylo věnováno literatuře francouzské: klasickou prózu v SČ představují např. Diderotův

Edice Světová četba vycházela pod značkou Odeonu až do roku 2001

Jakub fatalista, Zolova *Tereza Raquinová*, z autorů 20. století (či přelomu 19. a 20. století) Henri Barbusse, Raymond Queneau, Marcel Proust (*Swannova láska*), Romain Rolland, v šedesátých letech zde poprvé vyšly Camusův *Mor* a Sartrova *Zeď*, z oblasti poezie přinesla edice především několik svazků děl generace prokletých básníků či výbor z díla Guillaumea Apollinaira. K neúspěšnějším titulům patřily *Zpěvy sladké Francie* v tradičních překladech Hanuše Jelínka, z dramát zde vyšel např. Corneillův *Cid* či Molièrův *Don Juan* a *Lakomec*, ale také svazek her a próz Alfreda Jarryho. Z britské klasické literatury v SČ vyšly vedle Shakespearových sonetů romány a povídky Charlese Dickense, Lawrence Sterna, Roberta Louise Stevensona, Williama Makepeace Thackerayho, dále Arnolda Bennetta, Josepha Conrada, Gilberta Keitha Chestertona (*Pochybnosti otce Browna*), Williama Somerseta Maughama, Sakiho (výbor *Léčba neklidem*), Herberta George Wellse či Oscara Wilda (*Obraz Doriana Graye*), zařazena byla též díla T. S. Eliota (výbor *Pustina a jiné básně* v překladech Jiřího Valji), Jamese Joyce (*Portrét umělce v jinošských letech* v překladu Aloyse Skoumala), Dylana Thomase (*Portrét umělce jako štěněte*), Evelyny Waugha, Pelhama Grenvilla Wodehouse či Virginie Woolfové (novela *Mezi akty*). Americkou literaturu zastupují Herman Melville, E. A. Poe, Sinclair Lewis, Gertrude Steinová (*Tři životy*), William Faulkner, Ernest Hemingway, John Steinbeck či Nathanael West, česky poprvé zde vyšel Fitzgeraldův *Velký Gatsby* v překladu Lubomíra Dorůžky či Kerouakův román *Na cestě*, poprvé byli českým čtenářům představeni Ambrose Bierce, Flannery O'Connorová a výborem ze svého básnického díla Robert Frost. Edice postihla i podstatná díla či prostřednictvím výborů významné autory německé literatury: satiry a sentence Georga Christopa Lichtenberga, autory preromantického a romantického období (Goethovo *Utrpení mladého Werthera*, Christian Dietrich Grabbe /mj. *Žert, satira, ironie a hlubší význam*/, Heinrich von Kleist, Novalis), vyšla zde Nietzscheho filozofická báseň *Tak pravil Zarathustra*, díla Johanna Nepomuka Nestroye, Adalberta Stiftera, Heinricha Heina, Nikolause Lenaua, z pozdějších období Christiana Morgensterna (první vydání Hiršalova překladu *Šibeničních písní*) či George Trakla a z prozaiků Hermannu Hesseho, Thomase Manna či Huga von Hofmannsthalu. Významné je zastoupení autorů pražské německé literatury (Franz Kafka, Gustav Meyrink, Reiner Maria Rilke, Johannes Urzidil, Franz Werfel). Z tvorby rakouských autorů redakce zařadila např. *Minutové romány* Petera Altenberga, výbor z próz Roberta Musila či román Josepha Rotha *Kapucínská krypta*. V menší míře je zastoupena literatura italská (výbory renesanční lyriky a novelistiky středověku a raného novověku, dvě dramata Niccola Machiavelliho), literatura polská (*Skořicové krámy* Bruna Schulze, soubory *Her Tadeusze Rózewicze*, Jerzyho Szaniawského, Stanisława Witkiewicze) a ostatních slovanských zemí, literatura severských zemí (*Hlad* Knuta Hamsuna, Kierkegaardův *Svědčův deník*), španělská (román *Mlha* Miguela de Unamuno), portugalská a jihoamerická, literatura zemí Orientu (Mathesiovy překlady *Zpěvů staré Číny* a starojaponské poezie *Verše psané na vodu*, dále Sádí, Thákur, indické *Démonovy povídky* v překladu Oldřicha Friše ze sanskrtu aj.) a několik svazků bylo věnováno antickému písemnictví.

Vázané publikace menšího formátu, v určitých obdobích zdůrazňující grafickou úpravu či ilustrace, přinášela neoznačená volná řada „bibeloty“ (1954–1991, zjiš-

těno 157 sv., red. Vladimír Justl neuveden), v různorodém výběru zahrnující méně rozsáhlá díla světové a v menší míře i české literatury. Tu zde reprezentují mj. Jaroslav Hašek, Karel Havlíček Borovský, František Hrubín, Alois Jirásek, Karel Hynek Mácha, Marie Majerová, Vítězslav Nezval (*Valérie a týden divů*), Karel Sabina (*Prodaná nevěsta*), Jiří Wolker, v osmdesátých letech zde vyšly vzpomínky Jana Evangelisty Purkyně *Nitky z mého života*, Balbínova *Rozprava krátká, ale pravdivá* v překladu Milana Kopeckého, výbor z esejů Otokara Březiny *Hudba pramenů a jiné eseje* či Mukařovského studie *O motorickém dění v poezii*. Škála titulů světové literatury sahá od antiky (Ovidiovo *Umění milovati*, Plutarchos, Senekovy *Útěchy*) přes Petrarku, Shakespeara a Goetha až po klasiku 19. století (Guy de Maupassant, A. S. Puškin) a beletrii 20. století. Bohatě je zastoupena francouzská literatura (Guillaume Apollinaire, Paul Eluard, Paul Valéry, čtyřikrát zde vyšla Rollandova novela *Petr a Lucie*, poprvé Camusovy novely *Exil a království*), z americké literatury zde poprvé vyšel román Horace McCoye *Koně se přeče střílejí*, Saroyanův *Tracyho tygr*, Salingerových *Devět povídek*, novela Richarda Brautigana *V melounovém cukru*, v roce 1990 pak Melvillův *Písař Bartleby*, z anglické literatury mj. *Smyčcový kvartet* a *Paní Dallowayová* Virginie Woolfové či výbor z limericků Edwarda Leara *Kniha třesků a plesků* v překladech Antonína Přídala. Dvou vydání se dočkal výbor z povídek Ivana Bunina *Tvé jméno je žena* či *Minutové grotesky* Istvána Örkényho, vyšla zde též *Pomyslná reportáž o americkém pop-festivalu* Tibora Déryho a románem *Had se* v samostatné knižní publikaci českým čtenářům poprvé představil Mircea Eliade. Latinskoamerickou prózu zastupují mj. Jorge L. Borges a Gabriel García Márquez (první české vydání *Kroniky ohlášené smrti*) a zařazeny byly výběry z vietnamské, korejské a eskymácké (*Písně vrbového proutku*) poezie.

Edice **Bibliofilie** (1957–1960, 6 sv., red. Jiřina Zumrová) sice z ekonomických důvodů zanikla nedlouho po svém vzniku, bezprostředně ji však nahradila souběžně založená řada miniaturních dárkových publikací „**kolibřík**“ (1958–1990, zjištěno 76 sv., edice v tiráži neoznačena, red. Vladimír Justl neuveden). Redakce pro ni zejména zpočátku vybírala především světovou i českou milostnou lyriku, žánrové spektrum se ovšem postupně rozšiřovalo; vyšly zde i básnické vězeňské záznamy vietnamského revolucionáře Ho Či Mina. Ve výběru se však objevovali především klasikové od antiky až po dvacáté století (François Villon, Jean Arthur Rimbaud, Samuel T. Coleridge, Oscar Wilde, Rabíndranáth Thákur, Alexandr Blok, Sergej Jesenin, Adam Mickiewicz), ale i autoři, jejichž díla byla do češtiny překládána spíše výjimečně (Giosue Carducci, André Chénier, Gérard de Nerval, Ramón Gómez de la Serna, Salvatore Quasimodo). Dvě desítky titulů české poezie obsáhly skladby a sbírky klasiků 19. a 20. století od Máchova *Máje* (první svazek edice) přes Vítězslava Háška a Jana Nerudu k Františku Gellnerovi, Viktoru Dykovi a Fráňovi Šrámkovi; vyšla zde také Seifertova *Píseň o Viktorce* a Holanovo *Záhřmottí a Mozartiana*.

Členské podmínky **Klubu čtenářů** (1953–1994, sv. 1–697, sv. 311, 423, 675, 687, 690–692 a 695 neobsazeny, sv. 444 obsazen dvakrát, red. do 1959 Ladislav Fikar a Jan Řezáč, dále red. neuveden, graf. úprava a obálka mj. Zdeněk Sklenář, Lucie Weisbergerová, Miloš Hrbas, František Tichý, Karel Svolinský, Adolf Born, Jaroslav

Z edice
Klubu čtenářů

Šváb, Václav Bláha, Libor Fára, Zdeněk Ziegler, Milan Kopřiva, Soňa a Jaromír Valouškovi, Josef Týfa, Bohuslav Blažej, Milan Hegar, Drahomíra Macounová, Michal Cihlář) zájemcům stanovovaly povinnost minimálního odběru z publikací **Základní rady**, jejíž splnění čtenáři umožnilo vybírat z doplňkových řad (**Ilustrovaná**, resp. **Výběrová rada**) a převzít členskou prémii příslušného ročníku (v padesátých letech pravidelně *Básnický almanach*, později příležitostně tituly včetně antologií); podmínky členství se ovšem během let mírně měnily. V padesátých letech a počátkem let sedmdesátých ediční program KČ nepřekračoval limity soudobé státní kulturní politiky (v určitých obdobích představitelé nakladatelství otevřeně zdůrazňovali aspekt „čtenářské výchovy“), jindy naopak významně rozšiřoval zejména působnost edic soudobé světové prózy. Ediční plány však musely uspokojovat čte-

nářské zájmy celé členské základny klubu; obsahovaly tedy velmi různorodé tituly a víceméně naplňovaly celou šíři nakladatelské kompetence *Odeonu*.

Nad její rámec do edičních plánů *KČ* zejména v prvních desetiletích často pronikaly tituly z české literatury, a to nejen klasické, ale i soudobé. V padesátých letech zde poprvé vyšlo Aškenazyho *Putování za švestkovou vůní*, *Krabičce živých* Norberta Frýda či *Navzdory básník zpívá* Jarmily Loukotkové, dále byly zařazeny romány Jarmily Glazarové, Karla Nového, Ivana Olbrachta, Jana Otčenáška, Zdeňka Pluhaře, Václava Řezáče, v ilustrované řadě vyšly mj. *Pohádka máje* Viléma Mrštíka, *Muži v offsidu* Karla Poláčka, *Večery na slavníku* Jaromíra Johna či Haškův *Švejk*. V šedesátých letech se *KČ* postaral o první vydání *Gypsově dámy* Karla Michala

a v roce 1969 vyšel výběr z povídek Josefa Škvoreckého *Hořkej svět* v uspořádání Vladimíra Justla. V sedmdesátých a osmdesátých letech soudobou českou prózu v *KČ* zastupují Jan Kozák, Karel Misař či Alexej Pludek, také však Ladislav Fuks, meziválečné období pak mj. Jaroslav Havlíček, Ivan Olbracht a Vladislav Vančura. Jednotlivými tituly byla v programu *KČ* přítomna i česká poezie (mj. souborné vydání díla Karla Havlíčka Borovského, Kainarův *Lazar a píseň*, Nezvalovy *Básně noci* a zejména od sedmdesátých let výběry z díla Konstantina Biebla, Josefa Hory, Karla Hynka Máchy, Vítězslava Nezvala, Jiřího Orteny aj.). V devadesátých letech *KČ* zařadil i některé významnější tituly dosud proskribované literatury (mj. *Masarykův triumf* Jiřího Kovtuna či Tigridova *Kapesního průvodce inteligentní ženy po vlastním osudu*). Průběžně, nicméně spíše ojediněle se v *KČ* objevovaly i prózy slovenských autorů (Rudolf Jašík, Dominik Tatarka aj.).

Světovou klasickou literaturu v *KČ* reprezentují převážně díla autorů, jimž nakladatelství současně či posléze věnovalo pozornost i v rámci edic *Spisů*, v *KČ* však byla některá jejich díla zařazena do ilustrované řady (Goethův *Faust*, Maupassantův *Miláček*, Stendhalova *Kartouza parmská*). Pod názvem *Pravila Šahrazád* zde roku 1955 vyšel výběr z *Tisíce a jedné noci* předznamenávající pětidílné mimoediční vydání celého souboru z let 1973–1975, dále Boccacciův *Dekameron* či Defoeův *Robinson Crusoe*. Významnější byl přínos *KČ* v oblasti soudobé světové prózy, která v edičních plánech postupně získávala stále větší prostor. V nových moderních překladech *KČ* zprostředkoval např. Hemingwayův román *Sbohem, armádo!*, *Lod komediantů* Edny Ferberové, sci-fi román H. G. Wellse *První lidé na Měsíci*, *Hospodu Jamajka* Daphne Du Maurier, *Valpuržinu noc* Gustava Meyrinka či historický román Roberta Gravesa *Já, Claudius*. O první úplný překlad *Měsíčního kamene* Wilkieho Collinse se postarala Jarmila Emmerová. Poprvé zde česky vyšly romány Alberta Moravii *Horalka* a *Římanka*, *Šťastný Jim* Kingsleyho Amise, *Náš člověk v Havaně* Grahama Greena, Döblinův *Berlín*, *Alexandrovo náměstí*, románová

Z edice Klubu čtenářů

biografie Andrého Mauroise *Život sira Alexandra Fleminga*, Capoteho *Chladnokrevně, O mé rodině a jiné zvířené* Geralda Durrella, Bulgakovův *Mistr a Markétka* v překladu Aleny Morávkové, Vonnegutovo *Mechanické piano*, *Společení hlupců* Johna Kennedyho Toola, *Pan Kaplan má stále třídu rád* Lea Rostena, Márquezova *Láska za časů cholery*, v devadesátých letech Koestlerova *Tma o polednách* či *Foucaultovo kyvadlo* Umberta Eca; v nových vydáních v téže době KČ zařadil mj. Bellowova *Herzoga* či Tolkienova *Hobita*. Častěji se v programu KČ objevovali Jorge Amado, Ray Bradbury, Johan Fabricius (včetně prvního vydání *Tajného deníku čínské císařovny*), Francis Scott Fitzgerald, Graham Greene, Ernest Hemingway, Nikos Kazantzakis, Robert Merle, Erich Maria Remarque a Stefan Zweig, opakovaně též Marcel Aymé, Tadeusz Breza, Italo Calvino, Hans Fallada, Nathaniel Hawthorne, Mór Jókai, Marcel Pagnol, John Steinbeck, Roger Vailland, Patrick White aj. V roce 1991 KČ poprvé česky vydal *Život po životě* Raymonda A. Moodyho. Program klubu však po celou dobu spoluutvářely i četné reedice čtenářsky úspěšných titulů světové literatury, vydaných původně v jiných edicích *Odeonu*, popř. v jiných nakladatelstvích.

Zejména v osmdesátých letech nabídl KČ několik pohádkových svazků: *Italské pohádky* v převyprávění Itala Calvina, výbor *Francouzských pohádek* či pohádky Wilhelma Hauffa a bratří Grimmů. Volnou řadu uvnitř KČ vytvořily soubory **Pěti novel** (1963–1989, 17 sv.), mapující soudobou beletrii zejména v těch zemích, z jejichž literatur vznikaly české překlady spíše příležitostně. Vznik řady inspiroval soubor děl českých autorů, dva svazky byly věnovány literatuře slovenské a sovětské, z dalších mj. japonské, brazilské, kanadské, belgické, finské či rumunské (s novelou Mircei Eliada *Slečna Kristýna*).

Během šedesátých let KČ postupně rozšířil spektrum edičních zájmů o oblast populární literatury. Prvním titulem byla již v roce 1960 detektivka Dorothy L. Sayersové *Vražda potřebuje reklamu*, postupně přibývaly romány Raymonda Chandlera, Agathy Christie, Erle Stanleyho Gardnera, z českých autorů Eduarda Fikera, v roce 1970 vyšel horor Brama Stokera *Dracula*, objevily se i tituly science-fiction a humoristické prózy (první pouťorové vydání románu Betty MacDonaldové *Vejce a já* v původním překladu Leopolda Havlíka). Zájem o memoárovou literaturu (Charlie Chaplin, Josef Lada) podnítil v polovině sedmdesátých let vznik volné řady, později pojmenované **Z hereckých vzpomínek a pamětí** (1975–1995, 10 sv., red. Vladimír Justl), která zprostředkovala memoáry mj. Vlasty Fabiánové, Eduarda Kohouta, Františka Kováříka, Ladislava Peška, Jana Pívce a představila herecké rody Budilů a Hru-

Volná řada Z hereckých vzpomínek a pamětí vycházela v rámci Klubu čtenářů

šínských; do programu *KČ* byly ovšem zařazeny např. i knihy Ingmara Bergmana (*Filmové povídky* a autobiografie *Laterna magica*). Jednotlivými tituly je zastoupena populárně-naučná literatura, orientovaná především historicky či kulturně-antropologicky (C. W. Ceram: *Bohové, hroby a učenci*; Leo Deuel: *Svědkové časů*; Claude Lévi-Strauss: *Smutné tropy*), vyšla zde nicméně i *Knížka o češtině* jazykovědce Jana Chloupka. Nabídka *KČ* zahrnovala též tituly z oblasti výtvarného umění. Od počátku šedesátých let *KČ* distribuoval samostatně číslované svazky **Malé galerie**, popř. knižnice **Architektura**, z dalších titulů patřila k nejvýznamnějším kniha fotografií Josefa Sudka, jejímž vydáním v roce 1956 *SNKLHU* předznamenalo svůj budoucí zájem o tento typ publikací (později v *KČ* vyšla též monografie Jaromíra Funkeho). Počátkem devadesátých let se *KČ* pokusil svou ediční produkci rozdělit podle předpokládaných čtenářských skupin: vznikl tak **Historický klub**, **Prestížní klub**, **Rodinný klub**, **Klub dobrého čtení** a **Klub výtvarného umění**; vzhledem k brzkému zániku nakladatelství se žádná z těchto řad výrazně nerozvinula.

Založením reprezentativní řady **3x** (1963–1994, 50 sv.) se *Odeon* na počátku šedesátých let významně podílel na rehabilitaci detektivní prózy, kterou kulturní politika předchozího desetiletí akceptovala pouze výjimečně. V obvykle precizních překladech s připojenými informativními doslovy edice vždy trojicemi románů představila klasiky žánru (Erle Stanley Gardner, Dashiell Hammett, Raymond Chandler, Agatha Christie, Ed McBain, Ellery Queen, Dorothy L. Sayersová, Georges Simenon, Rex Stout) i autory, s jejichž tvorbou se čtenářská veřejnost postupně seznamovala (James Hadley Chase, Robert van Gulik, Patricia Highsmithová, Chester Himes, Phyllis D. Jamesová, Patrick Quentin, Maj Sjöwallová a Per Wahlgren). Vysoká úroveň redakční přípravy publikací i jejich čtenářský ohlas vedly od počátku devadesátých let k několika pokusům o napodobení ediční koncepce (nakl. *Oddych* či *Grafoprint-Neubert*); po zániku *Odeonu* na tradici této řady navázal *Knížní klub*. Z podobného okruhu autorů vycházel program detektivkové větve edice **Čtení na dovolenou** (1968–1992, zjištěno 118 sv. včetně uzavřených řad **12 detektivek** a **12 humoristických románů**), v níž je devíti titulů zastoupena Agatha Christie, dále zde vyšly romány mj. Jamese M. Caina (*Pošťák vždycky zvoní dvakrát*), Johna D. Carra, Colina Dextera, Sébastiena Japrisota a Josephine Teyové. Záběr edice však zahrnoval i humoristickou prózu a další žánry populární beletrie (Kingsley Amis, Gerald Durrell, Sue Kaufmanová, David Lodge, John J. Osborn jr., Pelham G. Wodehouse). Mimoedičně i v rámci edičních řad v *Odeonu* několikrát vyšly Chevallierovy *Zvonokosy*, mimoedičně v sedmdesátých letech poprvé mj. Ruarkovy *Medojedky* či Haileého *Kola*. Několika ojedinělými tituly

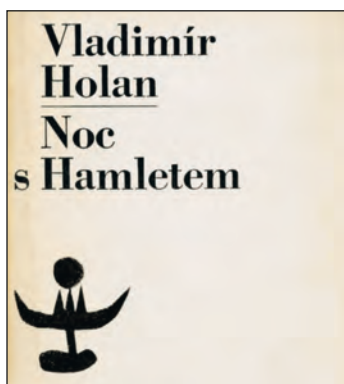
Edice Čtení na dovolenou

(soubor povídek Isaaka Asimova *Já, robot*) nakladatelství předznamenalo vznik specializované edice **Sci-fi** (1989–1991, 5 sv.), která měla představit vrcholná díla světové vědecko-fantastické literatury z různých jazykových oblastí. Vyšel zde *Měsíční prach* A. C. Clarka či *Den Trifidů* Johna Wyndhama, dále se však již edice rozvíjela v soukromém nakladatelství svého dosavadního redaktora Iva Železného.

Dramatické tvorbě se *Odeon* věnoval pouze příležitostně. Volná řada **Pět her** (1959–1967, 7 sv.) představila jako dramatiky mj. Friedricha Dürrenmatta či Jeana-Paula Sartra; svazky s názvem *Pět her* byly ovšem zařazeny též do edic *Slovenská knihovna* a *Světová knihovna*. Mimořádným počinem byla mimoedičně vydaná komentovaná antologie *Alžbětinské divadlo* (1978–1985, 3 sv., ed. Alois Bejblík, Jaroslav Hornát a Milan Lukeš), přinášející překlady her Shakespearových předchůdců, současníků i následovníků, doprovázené výkladovými studiemi, úryvky ze související dobové korespondence a obrazovou dokumentací. Volná řada „**pět scénářů**“ (označovaná též jako „**filmové scénáře**“) zanikla prvním svazkem díla Federica Felliniho (1966), publikace věnované jednotlivým tvůrcům či snímkům nicméně vycházely alespoň ojedinele v jiných edičních řadách (mj. v edici *Odeon* a v *Klubu čtenářů*).

Bez jakéhokoli označení zahájilo nakladatelství po změně názvu v polovině šedesátých let volnou řadu **Odeon** (1965–1991; zjištěno 75 sv., některé soupisy dodatečně zahrnují i různé svazky starší produkce *SNKLU*), zprvu charakteristickou pouze čtvercovým formátem (jímž volně navázala na třísvazkovou řadu „**kvarty**“, kde v roce 1964 mj. poprvé vyšla Holanova *Noc s Hamletem*); po čase byla edice **Odeon** označena názvem či původní Teigovou značkou vyjadřující přímou návaznost na Fromkovo stejnojmenné nakladatelství, nadále však bylo její označování nedůsledné. Program knihovny, kterou společně připravovaly redakce krásné literatury a redakce publikací o výtvarném umění, předpokládal edičně i výtvarně moderně koncipované publikace bez tematických či žánrových omezení, sledující co nejširší souvislosti umělecké tvorby. Vycházely zde básnické, resp. básnicko-prozaické výběry tematické (soubor *Jazzová inspirace* připravený Lubomírem

Dorůžkou a Josefem Škvoreckým, sborník *Experimentální poezie* v edici Josefa Hiršala a Bohumily Grögerové, dvě antologie francouzské poezie 19. století v komentovaném výběru Jaroslava Fryčera a v překladu Jindřicha Pokorného, výběry z poezie ruského akméismu a symbolismu v uspořádání Jiřího Honzika, francouzské šansony ve výběru a přebásnění Pavla Kopty) i autorské (Anna Achmatovová, Guillaume Apollinaire, Jean Cocteau, Marina Cvetajevová, Robert Desnos, Velemir Chlebnikov, Li Po, Federico García Lorca, Stéphane Mallarmé, Christian Morgenstern, Pablo Neruda, Bulat Okudžava, Pierre Reverdy ad., do distribuce již v roce 1970 nebyl uveden výběr z díla Osipa Mandelštama *Kameny*

Noc s Hamletem Vladimíra Holana
vyšla poprvé v roce 1964

smutky sny), soubory próz (Ernest Hemingway, André Pieyre de Mandiargues), filmové povídky a scénáře (Ivan Olbracht ad.: *Marijka nevěrnice*, Federico Fellini, Tonino Guerra: *Amarcord*); soubory textů osobností z různých uměleckých odvětví (Michelangelo Antonioni, Emil Filla, Vít Obrtel, Pablo Picasso), eseje, programové texty a filozofické úvahy (Max Bense, Michel Butor, Roger Caillois, Lao-C', Alain Robbe-Grillet, Nathalie Sarrautová) i práce biografické a autobiografické (Jan Bauch, Josef Hiršal, Marc Chagall, Alfred Kubin, Josef Mařatka, Boris Pasternak, William Saroyan).

Podobně jako edici *Odeon* připravovaly obě redakce společně též široce koncipovanou knižnici **Paměti, korespondence, dokumenty** (1954–1989, 74 sv., red. Věra Dolanská, do 1956 s Luborem Károu, 1955 též s Rudolfem Lužikem, od 1956 se Zdeňkem Pilařem a 1962 též s Bořivojem Křemenákem, 1963–1967 red. Zdeněk Pilař, 1968 s Evou Masnerovou, 1969–1971 red. Božena Johnová a Vladimír Justl, 1973–1977 Vlasta Dvořáčková, 1980–1989 Jan Binder, od 1988 s Miladou Motlovou), kterou v letech 1974–1981 doplnila **malá řada** (4 sv., red. 1976–1978 Vlasta Dvořáčková, 1981 Jan Binder). Prostřednictvím vědeckých edic pramenných materiálů (dopisy, deníky, vzpomínky, dobové články a kritiky apod.) knižnice usilovala o přiblížení významných světových i českých osobností literatury, výtvarného umění a do konce roku 1960 i hudby. V padesátých letech se objevily mj. vzpomínky Hectora Berlioze, Josefa Václava Friče a Ludvíka Kuby, korespondence Vincenta van Gogha, Josefa Josefoviče Jungmanna a Antonína Slavíčka a deník Eugèna Delacroixe. Volnější koncepce dovolovala zařadit i publikace, které se od základního zaměření odkláněly (obsáhlé pojednání Eugèna Fromentina o vlámském a holandském malířství 16. a 17. století). V šedesátých letech se od převažujícího charakteru edice odlišila Effenbergerova práce *Výtvarné projevy surrealismu*, podobně jako souborné vydání kritických článků, statí, esejů a aforistických poznámek Charlese Baudelaira. Biografickou či autobiografickou literaturu v tomto desetiletí reprezentovaly mj. svazky věnované Hansi Christianu Andersenovi, Michelangelovi Buonarrotimu, Giacomu Casanovovi, Paulu Cézannovi, F. M. Dostojevskému, Bohumilu Kubištví, Jiřímu Mahenovi, Manu Rayovi či Boženě Němcové. Sedmdesátá léta přinesla mj. výběr z výtvarněkritických textů Guillaumea Apollinaira, korespondenci Josefa Čapka, J. W. Goetha a Friedricha Schillera, výběr z dopisů a dalších dokumentů Nikolaje Vasiljeviče Gogola nebo *Význání* Jeana-Jacques Rouseaua. V osmdesátých letech se objevil svazek shrnující kritický ohlas díla Karla Hynka Máchy, paměti Sergeje Ejzenštejna, soubor deníků, dopisů, teoretických úvah a dalších dokumentů z pozůstalosti Otto Gutfreunda, korespondence Terézy Novákové či vzájemná korespondence George Sandové a Fryderyka Chopina. Další společná edice obou redakcí **Život a umění** (1961–1990, 55 sv., red. Pravdomila Etlíková, Eva Masnerová a Miloslava Neumannová, od 1963 Eva Masnerová a Miloslava Neumannová, od 1966 Alena Vaňková, do 1969 s Marií Liehmovou a 1971 s Alenou Hartmanovou, 1972–1974 Alena Hartmanová, 1985–1990 Jan Hloušek) se zaměřovala na původní i přeložené beletrizované životopisy hudebních, výtvarných i slovesných umělců, doprovázené obrazovými přílohami. V edici se objevilo několik literárních biografí světových malířů od Henriho Perruchota, dalšími autory životopisů byli mj. Max Brod, Leonid Grossman,

André Maurois, Viktor Šklovskij, Jurij Tyňanov, Stefan Zweig; z českých prozaiků jsou zastoupeni František Kožík či Karel Schulz (kritické vydání románu *Kámen a bolest*).

Vydávání odborné literatury z oblasti literární vědy, estetiky a věd o umění bylo sice *SNKLU* oficiálně svěřeno až počátkem šedesátých let, nicméně podobné publikace se v edičních plánech ojediněle objevovaly již během předchozího desetiletí (sborník článků ze sovětského tisku *Otázky literatury a literární kritiky*, výběr z kritického díla G. V. Plechanova a studie Václava Zykunda *K základní otázce estetiky*). Vedle těchto příležitostných počínů převzalo nakladatelství popularizující **Knížnici národních umělců československých** (celkem zjištěno 29 sv., pův. od 1947 ve *Vydavatelství Ministerstva informací*, 1951 v >ČS, v *SNKLHU* 1955–1964, 11 sv., red. František Rachlík), v níž vycházely portrétní studie o nositelích nejvýznamnějšího oficiálního titulu soudobého uměleckého života. V *SNKLHU* vyšly profily hudebníků, výtvarných umělců, dramatických umělců i literátů (Vítězslav Nezval, Fráňa Šrámek). U jediného svazku zůstala propagační **Knihovna českých literárních museí** (1955, red. František Lukáš a Jan Řezáč).

Důslednější pozornost literární historii a reflexi literární tvorby věnovalo nakladatelství od přelomu padesátých a šedesátých let. V mimoediční produkci se objevily jednak původní literárněhistorické monografie (Stanislav Budín: *Jan Neruda a jeho doba*; Mojmir Otruba – Miroslav Kačer: *Tvůrčí cesta J. K. Tyla*; Jiří F. Franěk: *Bohumil Mathesius*; soubor studií o představitelích národního obrození *Stopami buditelů* Julia Dolanského a později Hamanova studie *Neruda prozaik*), jednak sebereflexivní úvahy o povaze literární tvorby (Louis Aragon, Paul Eluard). Především se však nakladatelství systematicky snažilo poskytovat informativní vhled do vývoje zahraničních literatur. Edici **Dějiny literatur** (1959–1972, 7 tit. ve 13 sv.; red. Josef Čermák, 1965–1966 s Miroslavem Drozdou, Eduardem Goldstückerem a Felixem Vodičkou) sice zahajují tři svazky Vlčkových *Dějin české literatury*, dále však již řada pokračuje původními pracemi zahraničních literárních historiků v překladu domácích odborníků, doplněnými komentářem vědeckého redaktora svazku a zejména bibliografií českých překladů beletristických děl z příslušné oblasti. Postupně zde vyšly dějiny literatury italské, španělské, anglické, ruské a sovětské, latinskoamerické a portugalské. S podobným záměrem vznikla volná řada **Slovníky spisovatelů** (1966–1987, 15 tit. v 17 sv.), zabývající se jak tzv. velkými literaturami, tak literaturami menšími, často sdruženými do jednoho svazku nebo přidruženými podle geografického či jazykového kritéria k dominantní literatuře. Autorsky na jednotlivých svazcích pracovaly týmy domácích odborníků a akademických pracovníků; soubor hesel je vždy doplněn úvodní studií postihující základní vývojové rysy předmětné literatury a kalendáři, hesla mj. zachycují soudobý stav českých překladů z díla příslušného autora. Vedle slovníků literárních oblastí, z nichž byly často či soustavně pořizovány překlady do češtiny, zde mj. vyšel průkopnický *Slovník spisovatelů Asie a Afriky*. Mezi plánovanými svazky byl také slovník autorů Jižní a Střední Ameriky a v sedmdesátých letech *Odeon* zamýšlel vydat slovník autorů českých a slovenských.

Mimoediční vydání *Dějiny estetiky* Katharine Everett Gilbertové a Helmutha Kuhna v polovině šedesátých let předznamenalo vznik **Estetické knihovny** (1966–1986, 10 sv., red. 1966–1969 Květoslav Chvatík, Ludvík Svoboda a Jiřina Zumrová /1966 též s Jiřím Tauferem/, později Jiří Pelán /neuveđen/). Prostřednictvím výborů z díla osobností, jež disciplínu formovaly, představovala tato edice vývoj estetického myšlení od 18. do 20. století v rozmanitých podobách od filozofie umění přes aplikovanou estetiku a empirickou kritiku, a to formou prací literárněvědných, literárněteoretických a teatrologických až k historii umění a obecnějším otázkám uměnovědným. V prvním českém překladu zde vyšla Hegelova *Estetika* a Kantova *Kritika soudnosti*, dále byla zařazena díla Denise Diderota, Johanna Joachima Winckelmanna, Gottholda Ephraima Lessinga, Charlese Sainte-Beuva a Hippolyta Taina (obě v překladu Václava Černého, ve druhém případě podepsaném Vladimírem Mikešem) stejně jako Jana Mukařovského nebo Györgye Lukáče. Přehled o dějinách oboru redakce posléze doplnila vydáním systematické práce Guida Morpurgo-Taglibueho *Současná estetika*.

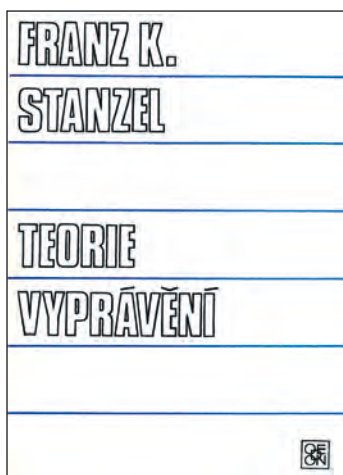
Návrat zájmu o strukturalismus, jehož rozvoj byl v padesátých letech znemožněn, přinesl ve druhé polovině šedesátých let v rámci *Estetické knihovny* Mukařovského *Studie z estetiky* a jako jediný svazek edice **Studie literárněhistorické** (1969) autorský výbor studií Felixe Vodičky *Struktura vývoje*. Po prvním svazku zanikla také edice **České literární moderny** (1967, red. Felix Vodička a Jiří Kotlík), jež chtěla v sedmi výtvarně pojednaných antologiích původních textů básnických, programních i kritických či úryvků z korespondence přiblížit a charakterizovat vývoj moderní literatury od 19. století a představit příslušné literární směry a skupiny. Vyšel však pouze svazek věnovaný poetismu; svazek věnovaný Skupině 42 vydalo v roce 2000 nakladatelství *Atlantis*.

V sedmdesátých letech se pozornost nakladatelství obrátila k ruské a sovětské literární vědě. Po desetileté přestávce bylo dvěma svazky dokončeno vydávání **Spisů Vissariona Grigorjeviče Bělinského** (1955–1973, 5 sv.) a ve třech svazcích vyšel výbor z prací ruského revolucionáře a novináře Anatolije Lunačarského *Stati o umění* (1975–1979, ed. Vladimír Dostál). Ačkoli tyto soubory statí a recenzí zachycovaly spíše dobové literární myšlení spjaté s konkrétní společensko-kulturní situací v Rusku, je i z nich patrné rozšíření literárněvědné produkce *Odeonu*: vedle faktografie (slovníky, dějiny) se nyní jeho zájem rozšiřoval o obecnější teoretické otázky spojené s uměleckým dílem. Častěji se začaly objevovat původní analytické literárněhistorické a teoretické studie, ale také práce estetické, etnografické či statí z oblasti filmové a divadelní vědy (Naum Berkovskij, Petr Bogatyrev, Viktor Gusev, Dmitrij Lichačov či Boris Sučkov); některé z těchto svazků redakce v letech 1974–1979 zahrnovala do volné a většinou neoznačené „**teoretické edice**“. Ačkoli tituly přeložené z ruštiny v tomto období převažovaly, neomezovalo se nakladatelství výlučně na tuto jazykovou oblast a vydalo též např. práci východoněmeckého teoretika Roberta Weimanna, jež prostřednictvím marxistické polemiky českému čtenáři připomněla americký new criticism. Růžena Grebeníčková sestavila výbor z prací Waltera Benjamina *Dílo a jeho zdroj* a v neposlední řadě zde vyšla klasická práce anglického etnologa Jamese G. Frazera *Zlatá ratolest*. Zvláštní kategorii tvořily odborné publikace věnované východním kulturám, jejich umění,

filozofii, vztahu k tradici a působení moderních vlivů, ale i písmu a sémantice jazyka: během sedmdesátých let postupně vyšly tři soubory původních studií českých orientalistů *Moudrost starých Indů*, *Setkání a proměny* a *Kulturní tradice Dálného východu*.

Na prahu osmdesátých let byla teoretická produkce sdružena do specializované **literárněvědné řady** edice *Ars* (1980–1989, 10 sv., red. Jiří Pelán, uveden až 1989), jejíž vznik již koncem předchozího desetiletí předjímal graficky shodně upravený svazek studií Viktora Šklovského *Próza*. Edice zahrnovala překlady odborných textů z oblasti versologie, poetiky, teorie prózy, estetiky, psychologie umění, folkloristiky a příbuzných oborů a výběr autorů inklinoval k pracím ruské formální školy a jejích pokračovatelů i kritiků (M. M. Bachtin, Lydia Ginzburgová, J. N. Tyňanov, V. M. Žirmunskij), nikoli však výlučně (L. S. Vygotskij, J. M. Meletinskij, Dmitrij Lichačov a Alexandr Pančenko); ve druhé polovině osmdesátých let zde vycházejí i autoři z jiných jazykových oblastí (F. K. Stanzel, Roman Ingarden, Albert Thibaudet). Příležitostně vycházely teoretické práce i mimoedičně: Petr Rákos uspořádal a přeložil výbor z prací soudobých maďarských odborníků *Teorie literatury v zrcadle maďarské literární vědy*, vztahujících se k problémům, jež tehdy řešila světová literární teorie (otázky interdisciplinárních vazeb, otázky hodnoty a hodnocení literárního díla, jeho interpretace a analýzy, ale také pozice literární teorie jako metavědy), z bulharštiny byla přeložena estetická studie Alexandra Lilova *K povaze umělecké tvorby*. Zařazovány byly i čtenářsky atraktivní práce literárněhistorické (monografie Anguse Wilsona o Charlesi Dickensovi, studie Émila Mireauxe *Život v homérské době* nebo monografie Dereka Brewera o Chaucerovi).

Dílu významných osobností české literární vědy věnovalo nakladatelství tzv. „**bílou řadu**“ (1978–1992; 7 tit. v 9 sv., red. Jiří Pelán, od 1990 Jan Šulc, nevedení), pouze grafickou úpravou sjednocenou edici reprezentativních výborů z díla významných postav české literární historie a kritiky (včetně jejich podrobné bibliografie). Vznik volné řady inspiroval původně samostatně koncipovaný svazek Vojtěcha Jiráta, na který navázaly soubory prací Jana Mukařovského, Viléma Mathesia, Antonína Škarky, F. X. Šaldy a na počátku devadesátých let i dva svazky studií Václava Černého. Mimo tuto řadu vyšel obdobně koncipovaný svazek z díla Zdeňka Vančury *Pohledy na anglickou a americkou literaturu* či soubor studií a esejů Jana Zábrany *Potkat básníka*. Ve druhé polovině osmdesátých let nakladatelství oživilo koncept přehledných literárních příruček a řadu Slovníků spisovatelů doplnilo *Slovníkem světových literárních děl* (ed. Vladimír Macura). V témže období Odeon vydal *Kurs obecné lingvistiky*, zakladatelské dílo strukturalistické jazykovědy Ferdinanda de Saussura.

Edice Ars

Hudební redakce, jež byla do působnosti *SNKLHU* počátkem roku 1953 převedena z *Národního hudebního vydavatelství >Orbis*, připravovala k vydání jednak hudebniny, jednak odborné a popularizační publikace z oblasti hudební vědy, kritiky a publicistiky. Z *>Orbisu* do *SNKLHU* redakce přenesla řady **Souborného vydání děl Antonína Dvořáka** (rozvinula se zejména po polovině padesátých let v souvislosti s uvolněním autorských práv), **Studijního vydání děl Bedřicha Smetany** a **Souborného vydání děl Zdeňka Fibicha** a soustavně vydávala skladby klasiků přelomu dvacátého století (mj. J. B. Foerster, Leoše Janáčka či Vítězslava Nováka a Josefa Suka) i soudobých autorů. V *>Orbisu* vznikla roku 1950 též velkoryse koncipovaná edice **Operní libreta** (v *SNKLHU* od 1953 včetně reedic mnoha svazků vydaných v *>Orbisu*, red. Věra Dolanská, poté 1961–1965 v *SHV*), rozdělená do dvou řad – v **Řadě I** vycházela libreta oper českých skladatelů (v *SNKLHU* sv. 1–3 a 7–24 včetně reedic) a v **Řadě II** libreta světových oper (do sv. 27); prvním svazkem byla v roce 1957 zahájena řada **Operních libret Antonína Dvořáka** (druhý svazek vyšel již v *SHV*). Nejprve hledání odpovídajících edičních postupů a posléze precizní odborná příprava jednotlivých titulů charakterizovala edici **Musica Antiqua Bohemica**, soustředěnou na zprostředkování vybraných děl české hudby zejména 17. a 18. století. Edici redigoval od roku 1954 v brněnském vydavatelství Oldřicha Pazdířka Vladimír Helfert, poté vycházela krátce v *>Melantrichu* a *>Orbisu*; v *SNKLHU* ji v letech 1955–1960 řídil Jan Racek (vyšly zde sv. 11–47). České i světové skladby starších období přinášela též volná řada **Hudebně historické dokumenty** (v *SNKLHU* 1955–1960, cca 10 sv.). V samostatných řadách vycházely partitury symfonických skladeb (v tzv. velkém i kapesním formátu) a klavírní výtahy českých i světových oper. Krátké skladby klasické hudby pro jednotlivé nástroje či v úpravách pro nenáročný obsazení vydávalo v letech 1954–1960 *SNKLHU* v desítkách sešitů **Lidové edice**; notové záznamy písní z oblasti taneční a zábavné hudby (včetně tzv. masové písně a tvorby sovětských autorů) vycházely v dalších téměř třiceti edicích tříděných dle žánrů (**Dechová hudba**, **Malý taneční soubor**, **Malý zábavní soubor**), oblastí (**Krajové zpěvníčky**, **Zpěvy národů**), rozsahu (**Písně SSSR**, **Písničky SSSR**), ideového poslání (**Za mír**), velikosti tělesa (**Taneční orchestr**, **Univerzální orchestr**), sólového či doprovodného nástroje (**Harmonikový repertoár**, **Kytarový repertoár**, **Zpíváme s kytarou**) apod.

Vývoj myšlení o hudbě měla dokumentovat edice **Klasikové hudební vědy a kritiky** (1955–1960, poté v *SHV* a *Supraphonu*), která v celkem sedmi svazcích dvou řad představila autory domácí (Vladimír Helfert) i světové (Ferenc Liszt, Robert Schumann, Richard Wagner). Dvěma svazky přispělo *SNKLHU* v letech 1955–1955 do řady dokumentů a studií o životě a díle Leoše Janáčka **Janáčkův archiv** (předtím vycházel v *Hudební matici* a *>Orbisu*) a rovněž dvěma svazky autorových kritických statí a článků do řady **Spisů Zdeňka Nejedlého** (1954–1956, sv. č. 38, 39). Monografie věnované skladatelským osobnostem různých zemí i slohů soustředila knižnice **Hudební profily** (v *SNKLHU* 1956–1960, 8 sv., dále 1961–1988 v *SHV* a *Supraphonu* sv. 9–26), v edici **Hudební rozpravy** (1957–1960, 8 sv.) vycházely obvykle nepřilíhající rozsáhlé problémové studie (Jarmil Burghauser, Karel Risinger, Jan Rychlík, Jaroslav Zich aj.), populárněji byla koncipována řada drobných prací **Hudba na každém kroku** (v *SNKLHU* 1960, 5 sv., dále 1961–1971

v *SHV* a *Supraphonu* sv. 6–26). Různorodé publikace s hudební tematikou vycházely mimo edice (*Svět orchestru* Mirka Očadlíka, průvodce operní tvorbou Anny Hostomské, monografie Václava Holzknechta *Jaroslav Ježek a Osvobozené divadlo*, *Dějiny české hudby v příkladech* Jaroslava Pohanky aj.). Velkou pozornost věnovala hudební redakce pedagogické literatuře (školy hry na jednotlivé nástroje, alba etud apod.). Většinu edičních řad přejalo od 1. ledna 1961 *Státní hudební vydavatelství* (některé svazky však ještě v tomto roce vyšly pod hlavičkou *SNKLHU*).

Redakce výtvarných publikací přešla do *SNKLHU* v roce 1953 z dosavadního *Výtvarného nakladatelství >Orbis* a přinesla s sebou všechny jeho ediční řady. Knižnice nejvíce poplatné dobovým kulturněpolitickým požadavkům, jako např. edice **Aktuality** (v *>Orbisu* 1951–1952, v *SNKLHU* 1953–1957 sv. 8–12), však poměrně brzy zanikly a v kontextu zvyšujících se nároků na kvalitu uměnovědných publikací neobstála ani kapesní edice **Malé monografie** (v *>Orbisu* 1952, v *SNKLHU* 1953–1955 sv. 8–15). O něco déle zůstala zachována edice **Architektura** (v *>Orbisu* 1951–1952, v *SNKLHU* 1953–1961 sv. 6–15, red. 1953–1956 Zdeněk Pilař, 1958 Miloslava Neumannová), jež přinesla mj. renesanční spisy o stavitelství (Leone Battista Alberti, Andrea Palladio), knihy věnované moderní architektuře (Karel Honzík) i rozsáhlou publikaci vzešlou z koncepce a materiálů výstavy *Architektura v českém a slovenském národním dědictví*. Nezřetelná ediční koncepce poznamenala obrazovou knižnici **Současné umění** (v *>Orbisu* 1951–1952, v *SNKLHU* 1953–1962 sv. 7–27, red. Miroslava Gregorová a Lubor Kára, od 1958 Dalibor Plichta), která od tematicky zaměřených ideologicky podmíněných publikací (např. sborník *Sovětská ilustrační tvorba*) postupně přenesla pozornost k personálním monografiím s úvodní studií (mj. Vítězslav Nezval: *Rudolf Kremlička*; Jaromír Pečírka: *Josef Čapek*). V knižnici **Technika a řemeslo** (v *>Orbisu* 1951, v *SNKLHU* 1953–1962 sv. 2–13, red. 1962 Miloslava Neumannová) vyšla především dvousvazková publikace Františka Muziky *Krásné písmo ve vývoji latinky*; další publikace shrnovaly praktické zkušenosti umělců z různých oblastí výtvarné tvorby (mj. Bohuslav Slánský, Vojtěch Volavka). Pod názvem **Památky a pragensie** (též jako **Pragensie a památky**, v *>Orbisu* od 1951, v *SNKLHU* 1953–1962 sv. 4–15, red. Milena Freimanová) převzalo *SNKLHU* z *>Orbisu* edici *Pragensia*; jelikož však oblast pragensí zůstala v gesci *>Orbisu*, vycházela edice od roku 1963 pod zkráceným označením **Památky** (1963–1992, 24 sv., do 1980 red. Milena Freimanová), které více odpovídalo jejímu zaměření na vědecké práce o dějinách, charakteru i významu českých architektonických památek a na publikace náležící do podřady **Státní památkové městské rezervace**, resp. **Městské památkové rezervace**. Ve druhé polovině padesátých let založilo *SNKLHU* podobně orientovanou fotografickou edici **Poklady** (1958–1961, 4 sv., red. Zdeněk Pilař, do 1959 s Luborem Károu), která však neměla dlouhého trvání. Do dvou desetiletí se rozložil projekt souborného **Díla Mikoláše Alše** (v *>Orbisu* 1951–1952 sv. 1, 5, 7–8, v *Odeonu* 1954–1975 sv. 2–4, 6, 10–11), který se redakci nicméně nepodařilo dokončit.

Z *>Orbisu* přejalo *SNKLHU* rovněž dvě budoucí kmenové edice, mapující v širokém záběru dějiny českého a světového umění. Knižnice **České dějiny** (v *>Orbisu* 1950–1952, v *Odeonu* 1953–1992 sv. 11–69, do číslování započítány i ně-

které reedice, red. od 1955 Milena Freimanová, od 1980 Mireia Ryšková, 1992 Jiří Šerých) přinášela původní vědecké práce s rozsáhlým obrazovým doprovodem, a to jednak syntetizující pojednání o jednotlivých etapách, slozích, uměleckých proudech či o úzce specifických tématech dějin umění, jednak komplexní monografie uměleckých osobností nebo památek; svazky této edice vycházely i v cizojazyčných mutacích. V padesátých letech převažovaly publikace tematicky laděné a prostoupené důrazem na specificky národní tradici (svazky *Národní galerie*, Vladimír Denkstein, František Matouš: *Jihočeská gotika*; Adolf Hoffmeister: *Sto let české karikatury*). Relativně svobodnější interpretační prostor poskytovalo umění starších dob (mj. Oldřich J. Blažíček: *Sochařství baroku v Čechách*), jemuž byla věnována pozornost i v letech šedesátých

(mj. Albert Kutal: *České gotické sochařství*; Jaromír Neumann: *Český barok*). Vedle toho se postupně dostaly do popředí personální monografie českých představitelů moderního umění (František Šmejkal: *František Muzika*; Ludmila Vachtová: *František Kupka*). V sedmdesátých letech pokračovaly svazky věnované umění středověku a raného novověku, mnohé z nich však ještě zúročovaly výsledky bádání předcházejícího desetiletí (mj. Josef Krása: *Rukopisy Václava IV.*; Emma Urbánková, Karel Stejskal: *Pasionál Přemyslovný Kunhuty*). Zásadní syntetické práce vydané v tomto období představovala kolektivní publikace *Pozdně gotické umění v Čechách* a dvousvazkové *České hrady* Dobroslavy Menclové. Několik podstatných svazků přinesla edice v letech osmdesátých: Hana Volavková zde publikovala mánesovskou studii, Petr Wittlich originální práci o české secesi a Jaroslav Pešina knihu o malbách připisovaných tzv. Mistru Vysebrodského cyklu; syntetizujícího výkladu se dočkalo románské umění vzniklé na českém území (Anežka Merhautová, Dušan Třeštík) či česká scénografie 20. století v publikaci Věry Ptáčkové (kniha vytištěná v roce 1982 byla distribuována až na konci osmdesátých let). Do programu edice se navrátilo moderní umění (Mahulena Nešlehová: *Bohumil Kubišta*; František Šmejkal: *Josef Šíma*). Na sklonku osmdesátých let se téměř dvacet let po svém vzniku dočkala zveřejnění práce Miroslava Lamače o skupině Osma. Její druhý svazek, tvořený antologií teoretických textů členů Osmy a Skupiny výtvarných umělců v edici a s komentářem Jiřího Padrty, mohl vyjít až v roce 1992 a byl zároveň posledním svazkem edice.

Rozsáhlé přeložené a v menší míře i původní vědecké studie věnované zahraničnímu umění vycházely v druhé kmenové edici *Světové dějiny*, přejmenované v roce 1968 na *Světové umění* (v >*Orbisu* 1951–1952, v *Odeonu* 1953–1992

Poslední svazek edice České dějiny vyšel v roce 1992

sv. 7–113, sv. 23, 45, 97 neobsazeny, sv. 66, 83 obsazeny dvakrát, red. 1956 Zdeněk Pilař, 1960–1980 Miloslava Neumannová, 1980–1987 Jitka Hamzová, 1992 Milada Motlová). Počáteční orientace na ruské a sovětské výtvarné umění byla zpestrřována svazky věnovanými umění antického Řecka a evropského novověku (mj. Emil Filla: *Jan van Goyen*). Od šedesátých let se edice zaměřovala na souhrnné personální monografie (mj. Štechův *Rembrandt*) a syntetická pojednání o umění konkrétních regionů (např. *Umění Číny; Koreje a Japonska*; později též mj. *Umění černého světadílu; Umění Střední Asie*), vybraného období (Trewin Copplestone: *Moderní umění*) či slohu (J. H. Plumb et al.: *Renesance*) a tato tendence se udržela až do počátku let devadesátých. Z českých historiků umění zde v šedesátých letech publikovali např. Miroslav Lamač (*Paul Klee*) a Vojtěch Volavka (*Michelangelo*). Personální monografie zahraničních autorů byly věnovány mj. Picassovi (k němuž se edice vrátila v osmdesátých letech publikací *Picasso v Katalánsku* a původní monografií Evy Petrové) či Toulouse-Lautrecovi. Od sedmdesátých let byl ediční program určován především překlady rozsáhlých zahraničních projektů; jednu z výjimek představovala práce Jiřího Krohy a Jiřího Hružy o sovětské architektonické avantgardě. Ve čtyřech svazcích vyšla encyklopedie *Umění a lidstvo* francouzského knižního domu Larousse (hl. red. René Huyghe). Vydávání rozsáhlých *Dějin umění* zahájil Odeon na počátku sedmdesátých let a uzavřel je desátým svazkem v polovině let osmdesátých; současně však redakce jednotlivé svazky připravovala k novým vydáním (všech deset svazků vyšlo v rámci edice vždy s novým číslem celkem třikrát). K převzatým projektům patřila též edice *Klasikové umění* milánského nakladatelství *Rizzoli*, z níž Odeon v osmdesátých letech publikoval mj. monografie Hieronyma Bosche, Edgara Degase, Giotta, Vincenta van Gogha, Amedea Modiglianiho, Rembrandta či Henriho Rousseaua.

Původní ediční program převzatý z *>Orbisu* začal být od druhé poloviny padesátých let prohlubován a diferencován novými řadami. Svazky reprezentativní knižnice **Mistři světové kresby** (1955–1989, 20 sv., red. Lubor Kára, 1958–1974 Zdeněk Pilař, 1985–1987 Jitka Hamzová) byly distribuovány i na zahraniční trh; jednotlivé publikace věnované kreslířskému umění např. Albrechta Dürera, Hanse Holbeina st. i ml., Michelangela či francouzských impresionistů byly uvedeny odbornou studií (František Dvořák, Bohumír Mráz, Jiří Siblík ad.), nicméně jejich tržiště spočívalo v kvalitně tištěné obrazové příloze. Podobně strukturovány byly **Katalogy o díle** (1955–1969, 6 sv., red. 1961–1963 Dalibor Plichta), obsahující vedle studie a rozsáhlé obrazové přílohy také úplný soupis grafického díla vybraných českých umělců 19. a 20. století.

O díle průkopníků moderního světového umění informovala slovem i obrazem edice **Současné světové umění** (1958–1972, 1982–1989, 33 sv., 1958–1968 red. Zdeněk Pilař, Dalibor Plichta, Jan Řezáč, 1971 Zdeněk Pilař), v níž vycházely především původní práce českých historiků a kritiků umění, mj. Vlastimila Fialy, Dušana Konečného, Jiřího Padrty, Evy Petrové nebo Václava Zykunda. Autorským zázemím (Miroslav Lamač, Olga Macková, Miroslav Míčko, Jaromír Neumann, Jan M. Tomeš, Tomáš Vlček, Hana Volavková ad.) i rámcovým žánrem personální monografie byla této knižnici blízká **Malá galerie** (1962–1994, 52 sv., 1995–1996 v nakl. *>Svoboda*, sv. č. 53–54; do 1968 red. Ján Ferencík, Milo-

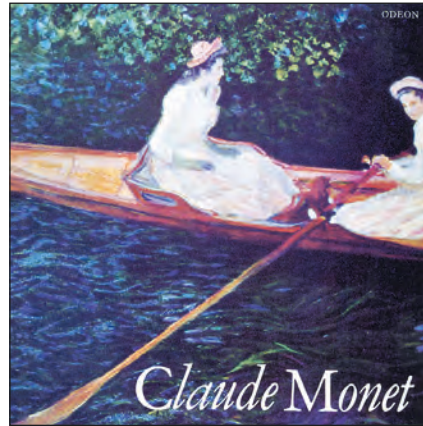
slava Neumannová a Jan Řezáč, od 1970 Miloslava Neumannová, 1981–1985 Ludmila Kybalová, od 1988 Milada Motlová, od 1993 Marie Platovská), zaměřená na popularizaci výtvarného umění od středověku po první polovinu 20. století. O popularizaci nejrozličnějších oborů výtvarného umění se v rozsahem nevelkých monograficky i tematicky pojatých svazcích snažila edice **Umělecké poklady** (1966–1974, 14 sv.), v cizojazyčných mutacích mířící i na zahraniční trh.

K nejprůbojnějším edicím patřila **Umělecká fotografie** (1958–1987, 43 sv., chyby v číslování; v období 1958–1971 red. Lubomír Linhart, Jan Lukas /do 1965/,

Zdeněk Pilař, Dalibor Plichta /do 1965/, Josef Prošek a Josef Sudek), která prostřednictvím originálního vstupního eseje (Antonín Dufek, Anna Fárová, Václav Jírů, Jiří Kolář, Lubomír Linhart, Jiří Mašín, Ludvík Souček ad.) a obrazové přílohy seznamovala se zakladatelskými osobnostmi fotografické tvorby (Eugène Atget, Brassai, Henri Cartier-Bresson, Josef Ehm, Jaromír Funke, André Kertész, László Moholy-Nagy, Nadar, Alexandr Rodčenko, Drahomír Josef Růžička, Paul Strand, Eugen Wiškovský ad.) i se současnými československými fotografy (mj. Miroslav Hák, Tibor Honty, Václav Chochola, Emila Medková, Josef Prošek, Vilém Reichmann, Jiří Sever); své místo měly i soubory představující tvorbu prezentovanou na soudobých mezinárodních přehlídkách. V méně četné produkci sedmdesátých let soudobou fotografii zastupovala tvorba Zdenko Feyfara, Dagmar Hochové či Miroslava Hucka, k fotografii první poloviny dvacátého století se vracely svazky věnované Robertu Capovi, Janu Lauschmannovi a Adolfu Schneebergerovi a prapočátky fotografie připomněl svazek o Jindřichu Eckertovi. V navazující edici **Fotografie** (1988–1991, 3 sv., red. Pavla Pečinková) se objevily svazky Františka Drtikola a amerického fotografa Alfreda Stieglitze.

V první polovině sedmdesátých let *Odeon* převzal některé edice a rozpracované tituly zrušeného nakladatelství *>Obelisk*. Edice **-ismy** (v *NČSVU* a *>Obelisku* 1964–1971 5 sv., v *Odeonu* 1974 sv. 6) zde pokračovala jediným svazkem věnovaným futurismu, déle zůstala zachována reprezentativní obrazová knižnice **Galerie Obelisk** (v *>Obelisku* 1969–1973 10 sv., v *Odeonu* 1974–1980 8 sv.).

Úzce profilovaná knižnice **Humor a kresby** (1962–1974, 6 sv., red. Dalibor Plichta, 1963–1967 Miloš Macourek) přinášela stručné monografické práce o světových představitelích humorné kresby a karikatury. **Umělecké profily** (1976–1991, 38 sv., red. 1983–1985 Anita Pelánová, 1988–1990 Pavla Pečinková) představovaly přední tvůrce druhé poloviny 20. století; zastoupeni byli nejen malíři (Kamil Lhoták, Vilém Nowak, Zdeněk Sklenář, Jan Smetana), ale i sochaři (Marta Jirásková, Vincenc Makovský, Jindřich Wielgus), ilustrátoři (Ota Janeček, Ludmila Jiřincová) a autoři užitého umění (Otto Eckert, Jan Nušl). Nikoli výjimečně se

Edice Malá galerie

objevily svazky věnované autorům, jejichž dílo vznikalo z významné části již v první polovině 20. století (František Foltýn, Jan Slavíček, Jan Zrzavý). Studiemi do edice přispěli mj. Luboš Hlaváček, Jiří Hlušíčka, Jiří Kotalík, Miroslav Lamač, Jan Spurný; jako poslední svazek vyšla monografie Františka Janouška od Jindřicha Chalupického, jež směla vyjít až dvacet let po svém vzniku. Široké spektrum současné domácí výtvarné kultury (včetně užitého umění, průmyslového designu, oděvního návrhářství apod.) popularizovala edice **Soudobé české umění** (1976–1986, 36 sv.), vycházející v několika jazykových mutacích. Monografie současných výtvarníků (mj. Jiří Balcar, Hugo Demartini, Michael Rittstein, Jiří Sopko, Jan Souček) byly soustředěny do navazující řady **Současné české umění** (1987–1991, 16 sv., red. od 1989 Anita Pelánová). Až téměř do zániku redakce výtvarných publikací se v edičním programu udržela obnovená edice **Architektura** (1979–1993, 6 sv.), zaměřující se na rozsáhlé práce historické (mj. Josef Pechar: *Československá architektura 1945–1977*; Rostislav Švácha: *Od moderny k funkcionalismu: Proměny pražské architektury první poloviny dvacátého století*) i teoretické (Josef Pechar, Petr Urlich /eds./: *Programy české architektury*).

V porovnání s historicky a obrazově zaměřenými edicemi se s většími koncepčními potížemi a ideologickými předpoklady hodnocení umělecké tvorby potýkaly v *Odeonu* edice teoretické. Z *>Orbisu* přejetá knižnice **Teorie a kritika** (v *>Orbisu* 1951–1953 sv. 1–4, 6, v *Odeonu* 1953–1975 sv. 5, 7–22, red. 1955 Lubor Kára, 1960–1975 Miloslava Neumannová) se nejprve soustředila výhradně na díla teoretiků z tzv. sovětského bloku, na přelomu desetiletí zde ovšem již vyšel první svazek souborného vydání kritického a teoretického díla Miloše Jiránek (**Miloš Jiránek – Literární dílo** /1959–1962, 2 sv./) a později – byť stále s jistým ideologickým akcentem – do programu edice pronikali i autoři západní, mj. René Huyghe a Herbert Read, vyšla zde také publikace Maria De Michelio o uměleckých avantgardách. Nejen koncepční nevyhraněností, ale i nedůsledností v označování byly poznamenány svazky uměnovědné větve „**teoretické edice**“ (explicitně názvem edice označen jediný svazek z roku 1977). V navazující **Uměnovědné řadě** knižnice **Ars** (1980–1989, 7 sv., red. Rostislav Švácha neuveden) vyšly především metodologické práce Erwina Panofského a Ernsta Gombricha a dvousvazkový soubor portrétů českých historiků umění a sond do dějin českého dějepisu umění od 19. století po současnost.

Polistopadová proměna podmínek nakladatelské činnosti i specifická ekonomická situace *Odeonu* přivedly redakci k rozhodnutí pozastavit vydávání klasické literatury (v roce 1990 skončila **Knihovna klasiků**, **Světová knihovna**, **Galerie klasiků**, **Skvosty ruské a sovětské literatury**, ale i **Paměti**, **korespondence**, **dokumenty**, **Život a umění** a záhy též **Odeon a Bibelot**) a soustředit se především na soudobou prózu a populární literaturu (nadále pokračovaly obě řady **Soudobé světové prózy**, **Gama**, **Světová četba**, edice 3x a **Čtení na dovolenou**). Po zániku platnosti striktních pravidel, jež jednotlivým nakladatelstvím vymezovala ediční kompetence, se nyní *Odeon* více zaměřil na soudobou českou beletrii a otevřel nové řady spisů dosud zapovězených autorů: nakonec však **Spisy Arnošta Lustiga** (1991) i **Spisy Josefa Škvoreckého** (1991, pokračovaly v nakl. *Ivo Železný*) zůstaly u jediného svazku a jen o něco déle *Odeon* udržel **Dílo Jiřího Koláře** (1992–1995,

sv. 1 a 3, sv. 4 v koedici s *>Českým spisovatelem* a *>Mladou frontou*, poté do roku 2002 v *>Mladé frontě* a *>Pasece*, celkem 11 sv.). Více titulů nyní Odeon vydával mimoedičně (z české literatury mj. Havlovy *Antikódy*, ze světové Orwellův *Hold Katalánsku* a poprvé Nabokovovu *Lolitu*), k pokračujícím knižnicím však přibýly i některé nové. Ekonomické podmínky si vyžádaly vznik levné edice **Pocket program**, která se postupně měla stát páteří nakladatelské produkce. Náročnější beletrii redakce soustředila do **Řady A** (1991–1993, 8 sv., mj. Galsworthyho *Sága rodu Forsytů*, Albert Camus, Jean-Paul Sartre), populární prózu do **Řady B** (1991–1992, zjištěno 10 sv., mj. Stephen King, Robert B. Parker) a populární esejistiku a literaturu non-fiction do **Řady C** (1991–1994, zjištěno 9 sv.), jíž ovšem vedle Havlových prezidentských reflexí *Letní přemítání* či statí Bohuslava Brouka dominovaly úspěšné publikace Roberta Fulghuma (mj. *Všechno, co opravdu potřebuji znát, jsem se naučil v mateřské škole*). Studiím a náročnější esejistice byla vyhrazena **Řada D** (1992–1993, 2 sv., v souboru esejů různých autorů *Od Poea k postmodernismu*, vydaném v koedici s *H&H*, však již není příslušnost k edici uvedena) a různorodým exkluzivním titulům z oblasti prózy, poezie i esejistiky **Řada E** (1991–1992, 5 sv., mj. Osip Mandelštam, Fernando Pessoa). Edice *Eseje* (1990–1992, 5 sv., red. Jiří Pelán s Josefem Čermákem, od 1991 s Janem Šulcem) přinesla vybrané texty různorodých osobností světové poezie (T. S. Eliot, Octavio Paz, Paul Valéry) a vědy (Sigmund Freud, Marshall McLuhan). V roce 1994 ve spolupráci s nakladatelstvím *Argo* založil Odeon řadu **AAA** věnovanou angloamerické literatuře; počínaje čtvrtým svazkem ji však převzalo a dosud vydává *Argo* (do konce roku 2015 celkem 118 svazků). Stejně tak se *Argo* podílelo na nové řadě *Odeonu Kobra* (1994, 1 sv., 2 sv. v koedici s *Argem*, dále do roku 1995 v *Argu*, celkem zjištěno 13 sv.), věnované především detektivkám a příbuzným žánrům. – Nakladatelskou činnost Odeon ukončil v roce 1994, několik většinou koedičních titulů však vyšlo ještě s vrocením 1995; posledním samostatně vydaným titulem jsou vzpomínky Lilly Hodáčové *Zpěv Orfeův*. Řadu rozpracovaných titulů převzala tradiční (*>Mladá fronta*) i nově založená nakladatelství (*Argo*, *Ivo Železný*, *Nakladatelství Franze Kafky*, *Torst* aj.).

Se značným čtenářským ohlasem se počátkem devadesátých let setkala kniha Roberta Fulghuma, kterého Odeon představil v edici Pocket

V produkci nakladatelství pochopitelně převažovaly překlady z hlavních světových jazyků, ve snaze mapovat literární minulost i současnost celého světa se však objevovaly též překlady z malých literatur i z jazyků historických a exotických (včetně např. malajámštiny, sanskrtu, tamilštiny či urdštiny). Po celou dobu své existence spolupracoval Odeon s nejvýznamnějšími překladateli různých generací a s některými

z nich ve spolupráci pokračoval za pomoci tzv. pokrývačů i v období normalizace, kdy mnohé překladatele postihly publikační zákazy. Nejvyššími počty titulů jsou zastoupeni Otto František Babler, Václav Bahník, Kamil Bednář, Alois Bejblík, Zora Beráková, Zdenka Bergrová, Václav Čep, Josef Čermák, Václav A. Černý, Lumír Čivrný, Václav Daněk, Lubomír Dorůžka, Ludmila Dušková, Vlasta Dvořáčková, Jaroslav Dvořák, Věra Dvořáková, Dagmar Eisnerová, Jarmila Emmerová, Jarmila Fastrová, Valter Feldstein, Jarmila Fialová, Jiří Fiedler, Josef Forbelský, Gustav Francel, František Fröhlich, Jarmila Fromková, Zdeněk Frýbort, Emanuel Frynta, Jitka Fučíková, František Gel, Miroslava Gregorová, Tatjana Hašková, Věra Heroldová-Štovičková (v sedmdesátých a osmdesátých letech pod jm. Gréty Maškové a řadou dalších jmen), Martin Hilský, Josef Hiršal (v sedmdesátých letech pod různými krycími jmény), Břetislav Hodek, Eduard Hodoušek, Jiří Honzík, Jaroslav Hornát, Ladislav Hradský, Jaroslav Hulák, Bohuslav Ilek, Václav Jamek, Miroslav Jindra, Alena Jindrová-Špilárová, Miloslav Jirda, Kamila Jiroudková, Jiří Josek, Věra Jungmannová, František Jungwirth, Jaroslav Kabíček, Vladimír Kafka, Dušan Karpatský, Jiřina Kintnerová, Jiří Konůpek, Petr Kopta, Marie Kornelová, Jaroslav Kořán, Heda Kovályová, Radovan Krátký, Anna a Bořivoj Křemenákoví, Luděk Kubišta, Zlata Kufnerová, Luděk Kult, Ludvík Kundera, Pavla Lidmilová, Antonín Jaroslav Liehm, Bohumil Mathesius, Pavel Medek, Rudolf Mertlík, Vladimír Mikeš, Ervína Moisejenková, Alena Morávková, Eva Musilová, Radoslav Nenadál, Anna Nováková, Eva Outratová, Eva Pátková, Jiří Pechar, Rudolf a Luba Pellarovi, Jaroslav Pokorný, Jindřich Pokorný, Josef Pospíšil, Ríto Preisner, Antonín Přidal (v sedmdesátých letech a na počátku osmdesátých let pod jm. Mírka Čejky), Zdeňka Psůtková, Hana Reinerová, Anna Rossová, Olga Rychlíková, Erik Adolf Saudek, Jan Schejbal, Anna Siebenscheinová, Terezie Silbernáglová, Aloys Skoumal, Naděžda Slabihoudová, Věra Smetanová, Erich Sojka, Helena Stachová, Dagmar Steinová, Ferdinand Stiebitz, Jaroslav Šanda, Josef Škvorecký, Alois Josef Šťastný, Jaroslav a Vlasta Tafelovi, Jiří Taufer, Helena Teigová, Emanuel a Emanuela Tilschovi, Milena Tomášková, Zdeněk Urbánek, Anna Valentová, Jiří Valja, Rudolf Vápeník, Marie Veselá, Jan Vladislav (v sedmdesátých letech pod jmény Jiřího Pechara či Pavla Preisse), Jaroslava Vobrubová-Koutecká, Josef Vohryzek, Hana Voisine-Jechová, Prokop Voskovec, František Vrba, Jan Zábřana, Ladislav a Miluše Zadražilovi, Dušan Zbavitel, Hana Žantovská, Michael Žantovský a Miloslav Žilina, menší počet prací v *Odeonu* publikovaly desítky dalších překladatelů. Překladatelskou spolupráci oběma redakcím poskytovali Feodosij Andronik, Dagmar Bílková či Lenka Reinerová (pod jm. Dagmar Bílkové).

Svazky *Knihovny klasiků* vycházely zpočátku v nákladu 4000–20 000 výtisků, v šedesátých letech se – stejně jako u mnoha jiných dlouhodobých edic – začala výše nákladu rozrůžňovat v závislosti na předpokládaném prodejním úspěchu: některé řady spisů náklad zvyšovaly až ke 40 000 (Charles Dickens), jiné snižovaly až ke 2000 (ruští klasikové), některé svazky díla Jana Nerudy či S. K. Neumanna se pohybovaly mezi 1000 a 2000 výtisků. Svazky *Národní knihovny* vycházely zprvu v 15 000–30 000 výtisků, později do 20 000, básnické svazky v nákladu výrazně nižším (2000–4000), tituly edice *Česká klasická próza* dosahovaly obvykle nákladu 15 000–40 000, ojediněle až 70 000 výtisků, svazky *Slovenské knihovny* obvykle nákladu do 5000 výtisků. Světová klasika byla ve *Světové knihovně* vydávána ve

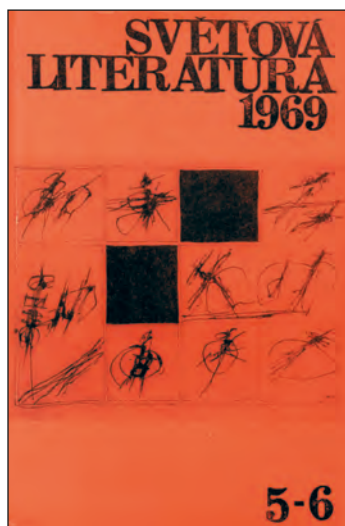
20 000–40 000 výtisků, v sedmdesátých letech náklad u některých titulů klesal i pod 10 000, obvyklý náklad svazků *Světové četby* činil 5000–20 000 výtisků. Ruská literatura v edici *Galerie klasiků* vycházela nejčastěji v nákladu do 20 000, ostatní autoři až do 40 000. Atraktivní řada *Anglický gotický román* expedovala své svazky až ve 20 000 výtisků. Tituly *Soudobé světové prózy* zprvu nepřekračovaly rozmezí 5000–10 000 výtisků, od šedesátých let dosahovaly ojediněle nákladu výrazně vyššího (až 40 000); v menším nákladu byly distribuovány svazky malé řady téže edice (2000–10 000). *Galerie moderních autorů*, často zařazující tituly stálého čtenářského zájmu, vypravovala jednotlivé tituly v nákladu 30 000–100 000. Ve výrazně nižších nákladech vycházela poezie v edici *Plamen* (800–3000, avšak Ginsbergovo *Kvílení* 16 000), edice *Skvosty* postupně snižovala náklad od 10 000–20 000 ke 2000–5000. Do 5000 výtisků se obvykle pohybovaly náklady svazků edice *Živá díla minulosti*. Trvale vysokých nákladů, opírajících se o objednávky členů, dosahovaly knihy *Klubu čtenářů*: standardně se počítaly v desítkách tisíc výtisků, detektivky a mimořádně atraktivní tituly přesáhly hranici 100 000 výtisků a zejména neprodejné prémie, zasílané celé aktivní členské základně, i hranici 200 000 (Nezvalovy *Básně noci* vyšly v roce 1966 v nákladu 220 000 ks). Humoristická a detektivní próza z edice *Čtení na dovolenou* se pohybovala v rozmezí 40 000–100 000 (nejvýše detektivky Agathy Christie) a stotisícových nákladů běžně dosahovala i edice *3x*. Na 1000–4000 výtisků byly obvykle stanoveny náklady odborných edic (*Dějiny literatur, Ars*, „bílá řada“), výše u *Slovníků spisovatelů* (obvykle 7000, *Slovník spisovatelů USA* 17 000), u některých mimoedičních titulů (Mireauxova studie *Život v homérské době* 12 000) a u některých svazků z počátku devadesátých let (Sigmund Freud v edici *Eseje* 16 000). Náklady publikací výtvarné redakce se obvykle pohybovaly ve výši 1000–10 000, desetitisícových nákladů dosahovaly vybrané svazky edice *České dějiny a Světové dějiny*, resp. *Světové umění* (v ještě vyšších nákladech pravidelně vycházely jednotlivé díly *Encyklopedie umění lidstva a Dějin umění*). Trvale vysoké náklady charakterizují *Malou galerii* (18 000–98 000 ks) a ze společných edic obou redakcí knižnici *Život a umění* (15 000–55 000).

Do přehledných edičních řad byla soustředěna i část produkce obnoveného *Odeonu*, který v letech 1996–1999 řídil Josef Šmatlák. Klasická světová literatura měla vycházet v edici *Symposion* (1997–1999, 4 sv.; mj. Guillaume Apollinaire, Virginia Woolfová), povídková tvorba v edici *Domino* (1998, 2 sv.), oddechová četba v řadě **Pohoda** (1999, 3 sv.) a detektivní literatura a horory v edici **Enigma** (1997–1998, 5 sv.). Vedle toho se redaktor snažil dostát závazkům původního nakladatelství: do **Knihovny klasiků** přispěl svazkem **Spisů Emila Zoly** (1996). Ve spolupráci s nakladatelstvím *Baset* vydal též jeden svazek **Antické knihovny** (1999, sv. č. 68), již dosud vydávalo nakladatelství *Svoboda*, kde Josef Šmatlák původně pracoval.

Nové nakladatelství *Odeon*, působící od roku 2000 jako součást *Euromedia Group*, převzalo názvy některých edičních řad svého předchůdce, nikoli však jejich koncepci. V nové **Knihovně klasiků** (2000–dosud, do konce roku 2015 zjištěno 19 sv.) redakce nevytváří řady spisů jednotlivých autorů, a ačkoli jsou někteří zastoupeni více tituly (F. M. Dostojevskij, F. S. Fitzgerald), soustředí se edice na jednotlivá díla. Vedle tvůrců, jež do *Knihovny klasiků* zahrnul i původní *Odeon* (Victor

Hugo, Guy de Maupassant, L. N. Tolstoj) se výběr děl nyní rozšířil o období dvacátého století. Některé tituly přitom vycházejí v nových překladech: mj. Tolstého *Vojna a mír* a Bulgakovův *Mistr a Markétka* (Libor Dvořák), Wildeův *Obraz Doriana Graye* a Joyceovi *Dubliňané* (Kateřina Hilská), Flaubertova *Paní Bovaryová* (Dana Melanová) či Fitzgeraldův *Velký Gatsby* (Martin Pokorný). Edice **Světová knihovna** (2000–dosud, do konce roku 2013 147 sv.) zařazuje především díla současné světové prózy, tvorbu nositelů prestižního ocenění přináší knižnice **Nobelova cena** (2000–2011, 13 sv.). Česká literatura je soustředěna do edic **Skvosty poezie** (1999–2001 pod zn. nakl. *Ikar*, 2001–2010 pod zn. *Odeonu*, celkem 22 sv.), jež přináší takřka výhradně výběry z tvorby autorů dvacátého století, a **Česká řada** (2000–dosud, do konce roku 2013 24 sv.), jež je zaměřena na současnou prózu (Hana Andronikova, Tereza Boučková, Tereza Brdečková, Václav Chochola, Marek Šindelka, Monika Zgustová, ze starších autorů Pavel Kohout či Arnošt Lustig). Kromě toho *Odeon* vydává volné řady spisů **Ladislava Fukse**, **Johna Irvinga**, **Gabriela Gárcíi Márqueze**, **Iana McEwana** nebo **Virginie Woolfové** a příležitostně se objevují tituly vydané mimo edice.

Jako prémii *Klubu čtenářů* vydávalo *SNKLHU* knižní *Básnický almanach* (celkem 7 svazků pro roky 1953–1959), zachycující nejnovější tvorbu domácích básníků; po roce 1956 se v něm ojediněle objevili i autoři, kteří se dosud potýkali s publikačními potížemi (Klement Bochořák, Vladimír Holan, Jiří Kolář), a mladší básníci, vymykající se dobovým tvůrčím schémátům. Jednotlivé svazky redigovali **Vilém Závada**, **Ladislav Fikar**, **Lumír Čivrný**, **František Hrubín**, **Jan Noha**, **František Branislav** a **Milan Kundera**. Od roku 1961 měl na básnické ročenky navázat sešitový čtvrtletník *Almanach Klubu čtenářů*. V letech 1961–1962 však vyšla jen čtyři čísla, která postupně redigovali **Vítězslav Kocourek** a **Vladimír Justl**.

Nejvýznamnějším periodikem *Odeonu* byla revue zahraničních literatur *Světová literatura* (*SL*), která vycházela obvykle dvouměsíčně v letech 1956–1996. Jejím hlavním posláním bylo zprostředkovat čtenáři aktuální dění v jinojazyčných literaturách, a ačkoli redakce musela respektovat dobové kulturně-politické limity, v některých obdobích je pomáhala účinně překonávat. Rozsah jednotlivých čísel umožňoval vedle novel a povídek publikovat na pokračování i rozsáhlé romány, popř. hry a scénáře autorů, kteří se buď vraceli, nebo byli poprvé uváděni do českého prostředí, v českém kontextu často objevným způsobem byly představovány skupiny a literární směry. Zařazovány byly původní i přeložené literárněkritické a literárněhistorické studie a eseje, rozsáhlé autorské medailony a recenze s ukázkami (často přinášející překlady podstatné části

česky dosud nepublikovaných děl). Po vrcholném období listu v druhé polovině šedesátých let sice jeho úroveň na počátku normalizace prudce poklesla, v osmdesátých letech však redakce dokázala alespoň příležitostně využívat mírné kulturně-politické liberalizace. Redakci postupně řídili **Jan Řezáč**, od roku 1961 **Božena Wirthová** a od roku 1963 **Josef Kadlec**. V roce 1969 revue jako zástupkyně šéfredaktora nejprve řídila **Eva Kondrysová** a poté **Jan Vladislav**, po jehož odvolání připravila druhé a poslední číslo z roku 1970 redakce opět pod vedením **Josefa Kadlece**. Během normalizace stál v čele redakce jako zastupující šéfredaktor **Svatopluk Horečka**, kterého v roce 1977 vystřídal **Zdeněk Volný** a v roce 1988 **Václav Falada**. V devadesátých letech funkci šéfredaktora vykonávala **Anna Kareninová**. V redakci v padesátých a šedesátých letech pracovali **Ludmila Dušková**, **Eva Kondrysová**, **Eva Pilařová**, **Josef Škvorecký**, **Zdeněk Štolba** a **Marie Zábranová**, v sedmdesátých a osmdesátých letech **Šárka Čechová**, **Jaroslav Kabíček**, **Luděk Kubišta**, **Vladimír Novotný**, **Jiří Sirotek**, **Zuzana Soukupová**, **Emilie Šranková**, **Alena Vaňková** a **Jevgenija Vomáčková**, v devadesátých letech **Vladimír Eisenbruk**, **Markéta Hejkalová**, **Věra Jungmannová**, **Marek Nekula** a **Marcela Smetanová**. V roce 1993 vydávání *SL* převzala Společnost pro Světovou literaturu.

Již na počátku své existence vydávalo *SNKLHU* jako rozmnožený tisk diskusní a odborný časopis *Poznámky a vysvětlivky* (1953–1957), který měl zprostředkovávat komunikaci mezi redaktory různých nakladatelství. Kromě toho *Odeon* postupně založil řadu nakladatelských periodik, napomáhajících propagaci vydávaných knih. Obvykle s dvou až tříměsíční periodicitou vycházely bulletiny *Krásná literatura* (1955–1965, red. mj. **František Lukáš**) a *Novinky Odeonu* (1966–1976) a vedle nich od roku 1969 v novinovém formátu vydávaný *Kurýr Odeonu* (obvykle dvě až tři čísla ročně, poslední v létě 1990, red. 1970–1987 **Jiří Janovský**, 1987–1988 **Olga Franzlová**, 1988–1989 **Miroslav Burkoň** a 1989–1990 **Helena Petříková**). Od počátku sedmdesátých let vedle řady monotematických neperiodických tiskovin nepravidelně vycházel kontinuálně číslovaný propagační leták *Ruská a sovětská literatura v Odeonu* (1971–1989, zjištěno 48 č.), který vedle přehledových statí přinášel i biografie významných autorských osobností. Několikrát se s vlastním nabídkovým časopisem přihlásil **Klub čtenářů**: v letech 1953–1955 zajišťoval kontakt se čtenáři prostřednictvím pravidelné rubriky v *Literárních novinách*, v letech 1954–1960 již vydával vlastní členský bulletin *Klub čtenářů* (red. **Jitka Korbařová**), třikrát čtenáři obdrželi sešitovou *Knížku rozhovorů o novém ročníku Klubu čtenářů*

Nakladatelský bulletin novinového formátu vydával *Odeon* v letech 1969–1990

(pro ročníky 1959, 1960, 1961) a konečně v letech 1969–1970 vyšla čtyři čísla *Magazínu Klubu čtenářů* (red. Vladimír Justl, od 1970 Miroslav Burkoň). Hudební odbor *SNKLHU* vydával v padesátých letech mj. *Hudební novinky* (1955–1960, dále do 1970 v *SHV* a *Supraphonu*), od roku 1958 jako rozmnožený tisk vycházel dvouměsíčník *Hudba pro radost* (tiskem ho od roku 1962 vydávalo a veřejně distribuovalo *SHV*, později do roku 1970 *Supraphon*) a v září 1960 vyšlo první číslo rozmnožovaného bulletinu *Hudba a škola*.

V letech 1964–1993 udílel *Odeon* výroční nakladatelské ceny; odměňování byli výtvarníci, autoři a překladatelé konkrétních titulů a oceňována byla i celoživotní překladatelská práce. – Jubilejní výstavy k patnáctému (1967) a třicátému (1982) výročí vzniku *Odeonu* se konaly ve výstavní síni >Čs. spisovatele v Praze na Národní třídě.

EDIČNÍ ŘADY

Edice redakce krásné literatury: Sovětští spisovatelé (1955–1954); Národní knihovna (1955–1975); Skvosty (1955–1975); Nesmrtelní (1955–1979); Knihovna klasiků (1955–1990); Živá díla minulosti (1955–1991); Světová četba (1955–1992); Soudobá světová próza (1955–1995); Klub čtenářů (1955–1994); Faksimile (1954); Lidové umění slovesné (1954–1990); „bibeloty“ (1954–1991); Knižnice českých literárních museí (1955); Knižnice národních umělců československých (1955–1964); Slovenská knihovna (1956–1968); Plamen (1956–1990); Bibliofilie (1957–1960); Český překlad (1957–1990); „kolibřík“ (1958–1990); Pět her (1959–1967); Dějiny literatur (1959–1972); Soudobá světová próza. Malá řada (1959–1992); Světová knihovna (1961–1990); Česká klasická próza (1962–1972); 5x (1963–1994); „kvarty“ (1964); Slovenská knihovna. Nová řada (1965–1976); „pět scénářů“ (1966, též ozn. jako „filmové scénáře“); Slovníky spisovatelů (1966–1987); České literární moderny (1967); Čtení na dovolenou (1968–1992); Studie literárněhistorické (1969); Anglický gotický román (1970–1978); Antická próza (1971–1977); Klasikové sovětské prózy (1972–1976); Skvosty ruské a sovětské literatury (1972–1990); „teoretická edice – literárněvědná řada“ (1974–1979); Skvosty francouzské literatury (1975–1989); Galerie klasiků (1975–1990); Knižnice Vítězství (1976–1980); Skvosty německé literatury (1976–1981); „edice ruského sentimentalismu a romantismu“ (1976–1987); Próza sovětských národů (1976–1987); Skvosty české literatury (1976–1990); Ilustrovaná česko-sovětská edice (1977–1989); Skvosty anglické literatury (1978–1987); „bílá řada“ (1978–1992); Ars – Literárněvědná řada (1980–1989); GAMA – Galerie moderních autorů (1980–1992); Evropská poezie (1981–1985); Skvosty polské literatury (1983–1987); Skvosty italské literatury (1984–1986); Nový svět (1987–1988); Sci-fi (1989–1991); Skvosty španělské literatury (1990); Eseje (1990–1992); Pocket program (1991–1994).

Edice redakce výtvarného umění: Grafika (1953); Korespondence a paměti (1953); Edice sovětských výtvarných umělců (1955–1955, též jako Sovětští výtvarní umělci); Malé monografie (1955–1955); Aktuality (1955–1957); Architektura (1955–1961); Současné umění (1955–1962); Technika a řemeslo (1955–1962); Světové dějiny (1955–1967; dále viz Světové umění); Teorie a kritika (1955–1975); České dějiny (1955–1992); Mistři světového malířství (1954); Památky a pragensie (též jako Pragensie a památky, 1955–1962; dále viz Památky); Katalogy o díle (1955–1969); Mistři světové kresby (1955–1989); Poklady (1958–1961); Umělecká fotografie (1958–1987; dále viz Fotografie); Současné světové umění (1958–1972, 1982–1989); Humor a kresby (1962–1974); Malá galerie (1962–1994); Památky (1963–1992); Katalogy (1965); Umělecké poklady (1966–1974); Světové umění (1968–1992); -ismy (1974); Galerie Obelisk

(1974–1980); Soudobé české umění (1976–1986); Umělecké profily (1976–1991); „teoretická edice – uměnovědná řada“ (1977); Architektura (1979–1993); Ars – Uměnovědná řada (1980–1989); Užité umění (1983); Průzkum (1985); Současné české umění (1987–1991); Fotografie (1988–1991).

Společné edice redakce krásné literatury a redakce výtvarného umění: Paměti, korespondence, dokumenty (1954–1989); Život a umění (1961–1990); Odeon (1965–1991); Estetická knihovna (1966–1986); Paměti, korespondence, dokumenty. Malá řada (1974–1981).

Edice hudební redakce: *Knižní edice:* Janáčkův archiv (1953–1955); Klasikové hudební vědy a kritiky (1953–1960); Operní libreta (1953–1960); Hudební profily (1956–1960); Hudební rozpravy (1957–1960); Hudba na každém kroku (1960). – *Notové edice:* Musica antiqua bohemica (1953–1960); Hudebně historické dokumenty (1955–1960). – *Repertoárové notové edice:* Písňe souborů SSSR (1953); Písňový repertoár (1953); Repertoár souborů (1953); Sborové písňe SSSR (1953–1954); Za mír (1953–1954); Písňe SSSR (1953–1955); Písničky SSSR (1953–1955); Estrádní repertoár (1953–1956); Sborový repertoár (1953–1956); Zpěvy mládeže (1953–1956); Národní tance (1953–1957); Univerzální orchestr (1953–1957); Zpíváme (1953–1957); Život lidu v písni (1953–1957); Krajové zpěvníčky (1953–1958); Kytarový repertoár (1953–1958); Zpěvem k srdci (1953–1959); Dechová hudba (1953–1960); Houslový repertoár (1953–1960); Kapesní partitury (1953–1960); Klavírní repertoár (1953–1960); Taneční orchestr (1953–1960); Harmonikový repertoár (1953–1961); Písňe souborů a estrád (1954–1958); Zpěvy národů (1954–1959); Lidová edice (1954–1960); Klavírní výtahy českých a světových oper (1955–1960); Sólový repertoár (1956–1957); Malý taneční soubor (1957–1960); Zábavní orchestr (1957–1960); Zpíváme s kytarou (1958–1960); Malý zábavní soubor (1959–1960); Malý harmonikový repertoár (1960).

Edice nakladatelství Odeon v letech 1996–1999: Knihovna klasiků (1996); Enigma (1997–1998); Světová četba (1997–1998); Symposion (1997–1999); Domino (1998); Antická knihovna (1999); Pohoda (1999).

Edice nakladatelství Odeon po roce 2000: Světová četba (2000–2001); Nobelova cena (2000–2011); Česká řada (2000–dosud); Knihovna klasiků (2000–dosud); Světová knihovna (2000–dosud); Skvosty poezie (2001–dosud).

SOUBORNÁ VYDÁNÍ

Řady Spisů redakce krásné literatury:

Knihovna klasiků: *Spisy českých autorů:* Spisy Jiřího Wolкера (1953–1954); Spisy Boženy Němcové (1953–1961); Spisy Josefa Kajetána Tyla (1953–1989); Spisy Jana Nerudy (1954–1976); Vybrané spisy Jana Kollára (1956); Spisy Karla Hynka Máchy (1959–1972); Spisy Stanislava Kostky Neumanna (1962–1984). – *Spisy světových autorů:* Hry Alexandra Nikolajeviče Ostrovského (1953–1955); Spisy Molièerovy (1953–1956); Spisy Gottfrieda Kellera (1953–1957); Spisy Adama Mickiewicze (1953–1957); Spisy Antona Pavloviče Čechova (1953–1960); Vybrané spisy Alexandra Ivanoviče Gercena (1953–1960); Spisy Romaina Rollanda (1953–1960 viz též Řady Spisů hudební redakce); Spisy Anatola France (1953–1964); Spisy Martina Andersena Nexö (1953–1964); Spisy Heinricha Heina (1953–1967); Spisy Michaila Jevgrafoviče Saltykova-Ščedrina (1953–1976); Spisy Honoré de Balzaca (1953–1988); Spisy Victora Huga (1953–1988); Spisy José Marii de Eça de Queiroze (1954–1958); Spisy Heinricha Manna (1954–1960); Spisy Henry Fieldinga (1954–1961); Vybrané spisy Lu Süna (1954–1962); Spisy Theodora Dreisera (1954–1969); Spisy Zsigmonda Móricze (1954–1971); Spisy Alexandra Sergejeviče Puškina (1954–1979); Spisy Marka Twaina (1954–1979); Spisy Bolesława Prusa (1954–1981); Spisy Charlese Dickense (1954–1986); Spisy Lva Nikolajeviče Tolstého (1954–1990); Spisy Miguela Cervantese de Saavedry (1955–1962); Spisy Alexeje Nikolajeviče Tolstého (1955–1977); Spisy Williama Makepeace Thackeraye (1955–1981); Spisy Johanna

Wolfganga Goetha (1955–1982); Spisy Kálmána Mikszátha (1955–1984); Spisy Ivana Sergejeviče Turgeněva (1955–1985); Spisy Williama Shakespeara (1955–1988); Spisy Ivana Alexandroviče Gončarova (1956–1973); Spisy Henrika Ibsena (1956–1975); Spisy Vladimíra Majakovského (1956–1986); Spisy Guye de Maupassanta (1957–1969); Vybrané spisy Stefana Žeromského (1957–1970); Vybrané spisy Rabíndranátha Thákura (1958–1960); Spisy Friedricha Schillera (1958–1965); Spisy Henryka Sienkiewicze (1958–1975); Spisy Stendhalovy (1958–1983); Spisy Thomase Manna (1958–1987); Spisy Prospera Mériméa (1959–1960); Spisy Federica Garcíi Lorcy (1959–1962); Spisy Fjodora Michajloviče Dostojevského (1959–1985); Spisy Émila Zoly (1959–1983); Spisy Voltairovy (1960–1974); Spisy Augusta Strindberga (1960–1984); Spisy Alexandra Fadějeva (1961); Spisy Publia Ovidia Nasona (1963–1967); Dílo Alfreda de Musseta (1966); Dílo Theodora Storma (1966); Dílo Nikolaje Alexejeviče Někrasova (1969); Dílo Walta Whitmana (1969); Souborné dílo L. Horatia Flacca (1972).

Mimo knihovnu klasiků: *Spisy českých autorů:* Spisy Marie Majerové (1953–1961); Aloise Jiráska Odkaz národu (též jako Spisy Aloise Jiráska, 1953–1962); Vybrané spisy Karoliny Světlé (1954–1959); Básnické dílo Jaroslava Vrchlického (1954–1963); Dílo Jakuba Arbesa (1954–1981); Vybrané spisy Vítězslava Háška (1955–1960); Spisy Jaroslava Haška (1955–1960); Vybrané spisy Antala Staška (1955–1964); Spisy Karla Klostermanna (1956–1959); Vybrané spisy Terézy Novákové (1956–1961); Vybrané spisy Boženy Němcové (1957); Vybrané spisy Karla Václava Ráise (1959–1965); Sebrané spisy Vladimíra Holana (1965–1988); Spisy Arnošta Lustiga (1991); Spisy Josefa Škvoreckého (1991); Dílo Jiřího Koláře (1992–1995). – *Spisy světových autorů:* Sebrané spisy Maxima Gorkého (1953–1964); Spisy Goldoniho (1954–1957); Spisy Anny Seghersové (1954–1957); Spisy Howarda Fasta (1955); Výbor z díla Michaila Jevgrafoviče Saltykova-Ščedrina (1955); Vybrané spisy Mihaila Sadoveana (1955–1960); Spisy Vissariona Grigorjeviče Bělinského (1955–1973); Spisy Arnolda Zweiga (1957–1964); Spisy Bertolta Brechta (1959–1989); Aragonovy spisy (1960–1965); Spisy Sinclaira Lewise (1960–1975); Spisy Liona Feuchtwangera (1961–1973); Spisy Mao Tuna (1963–1967); „dílo Franze Kafky“ (1964–1969); Spisy Ernesta Hemingwaye (1965–1981); Spisy Miroslava Krleži (1965–1986); Spisy Jacka Londona (1966–1976); Z díla Stefana Zweiga (1968–1984); Spisy Grahama Greena (1971–1986).

Řady spisů redakce výtvarného umění:

Dílo Mikoláše Alše (1954–1975); Miloš Jiránek – Literární dílo (1959–1962).

Řady Souborných vydání hudební redakce:

Studijní vydání děl Bedřich Smetany (1953–1959); Souborné vydání děl Antonína Dvořáka (1953–1960); Souborné vydání děl Zdeňka Fibicha (1953–1960); Operní libreta Antonína Dvořáka (1957).

Řady spisů hudební redakce:

Knihovna klasiků: Muzikologické spisy Romaina Rollanda (1954–1961). – *Mimo knihovnu klasiků:* Spisy Zdeňka Nejedlého (1954–1956).

Řady spisů nakladatelství Odeon v letech 1996–1999:

Knihovna klasiků: Spisy Émila Zoly (1996).

PERIODIKA

Poznámky a vysvětlivky (1953–1957); Klub čtenářů (1954–1960); Hudební novinky (1955–1960); Krásná literatura (1955–1965); Hudební kalendář a adresář na rok... 1957–1966 (1956–1965); Světová literatura (1956–1993); Hudba pro radost (rozmnož., 1958–1960); Knížka rozhovorů o novém ročníku Klubu čtenářů (1959–1961); Hudba a škola (1960); Almanach Klubu čtenářů (1961–1962); Novinky Odeonu (1966–1976); Magazín Klubu čtenářů (1969–1970); Kurýr Odeonu (1969–1990); Ruská a sovětská literatura v Odeonu (1971–1989).

PRAMENY A LITERATURA

Prameny: Státní oblastní archiv Praha: fond Odeon, nakladatelství s. p. (nezpracováno).

Bibliografie: Sto svazků knižnice Světová četba (1955); R. Lužík a kol.: Malý průvodce ediční činností SNKLU 1953–1962 (1962); Z. Broukalová – S. Mouchová: Bibliografický soupis knih vydaných SNKLU v letech 1953–1962 (1964); Z. Broukalová – S. Mouchová: Bibliografický soupis knih vydaných SNKLU v letech 1963–1964 (1966, obsahuje Bibliografický soupis reprodukcí vydaných v letech 1953–1964, sestavila J. Mědílková); Z. Broukalová – B. Kovář – S. Mouchová: Světová literatura 1956–1965 (1967); H. M. Körnerová: Světová četba 1948–1968 (Ústí n. L. 1969); S. Mouchová: Bibliografický soupis knih vydaných Odeonem v letech 1965–1967 (1971, obsahuje Bibliografický soupis reprodukcí vydaných v letech 1965–1967, sestavila J. Mědílková); Z. Broukalová – S. Mouchová: Bibliografický soupis knih vydaných v letech 1968–1970 a v letech 1971–1972 (1975); J. Moucha – S. Mouchová: Bibliografický soupis knih vydaných Odeonem v letech 1973–1980 (1983, obsahuje též Bibliografický soupis reprodukcí vydaných Odeonem v letech 1968–1980, sest. H. Podstránská); J. Moucha – S. Mouchová: Bibliografický soupis knih vydaných v letech 1981–1985 (1987, obsahuje Bibliografický soupis reprodukcí vydaných v letech 1981–1985, sest. E. Oborská); M. Kneidlová – P. Kneidl: 35 let Odeonu. Knihy oceněné 1953–1987 (1990).

Knižně: Několik pohledů na vydávání klasické literatury v SNKLHU (1955); Abcd o výtvarném umění (1957); Slovanské literatury ve Světové četbě (1959); Čtenářovy procházky Prahou (1960); Malé hudební kapitoly (1960); Co číst ze světových literatur (1961); Katalog barevných reprodukcí (1963); Umělecká fotografie (1964); Slováci česky (1965); Katalog barevných reprodukcí 1963–1965 (1966); Odeon, dříve SNKLU. 15 let krásné knihy (1967); J. Janovský (ed.): 500 svazků edice Světová četba (1980, též bibliografie); Typografie Oldřicha Hlavsy v Odeonu (1990); E. Forstová: Knihy podle norem. Kulturní instituce v systému řízené kultury. Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění (2015).

Další zjištěné nakladatelské katalogy a propagační tisky: Dar trvalé hodnoty – kniha a hudebnína. Co vydalo SNKLHU v roce 1953. Nástin edičního programu pro příští rok (1953); Návrh titulového edičního plánu na rok 1956 (1955); Knižnice národních umělců československých (b. d., 1955); Knižnice Živá díla minulosti (b. d., 1955); Edice Skvosty (b. d., 1955); Návrh edičního plánu na rok 1967 (1966); Kurýr Odeonu (bilanční a jubilejní čísla časopisu 1969; 1982, podzim/zima); Světová literatura v edicích Odeonu (neperiodická řada skládaných letáků, v letech 1979–1989 zjištěny letáky: Bulharská literatura; Italská literatura; Kubánská literatura; Lidové umění slovesné; Literatura Jugoslávie; Literatura NDR; Literatury Latinské Ameriky; Maďarská literatura; Malá řada Soudobé světové prózy; Plamen; Polská literatura; Rakouská literatura a německá literatura v českých zemích; Rumunská literatura; Severské literatury; Světová knihovna; Živá díla minulosti); Výtvarné umění v edicích Odeonu (neperiodická řada skládaných letáků, v letech 1987–1989 zjištěny letáky: České dějiny; Umělecké profily).

Studie a články: Program Klubu čtenářů na rok 1953, LitN 1953, č. 15; J. Kalaš: Na okraj reorganizace nakladatelství a činnosti SNKLHU, Typografia 1953, č. 6; Nad prvním svazkem knihovny Klubu čtenářů, RP 7. 6. 1953; J. Kalaš: Na okraj vzniku Klubu čtenářů, LitN 1954, č. 24; P. Novák: Nad edicí libret, HD 1954, č. 6; J. Řezáč: Co si přeji čtenáři, LitN 1954, č. 35; rh (= R. Havel): Nad časopisem SNKLHU, ČL 1955, č. 1; V. Justl: Školení redaktorů na Dobříši, Poznámky a vysvětlivky 1955, č. 1/2; F. Sedláček: „Krasavci“ pod lupou, Zaměstnanec v tisku 1955, č. 21–22; V. Dostál: Dobré dílo, NŽ 1955, č. 11 [edice Světová četba]; R. Skřeček: Několik poznámek k „Několika pohledům“, Poznámky a vysvětlivky 1956, č. 1; jš (= J. Škvorecký): Nový dvouměsíčník Světová literatura, Krásná literatura 1956, březen/duben; V. Justl a kol.: Druhé školení redaktorů SNKLHU, Poznámky a vysvětlivky 1956, č. 2/4; Redakce: Na závěr ankety „Několik pohledů na vydávání klasické literatury“, Poznámky a vysvětlivky 1956,

č. 2/4; R. Lužík: Námětové a lektorské řízení v redakci SNKLHU, Poznámky a vysvětlivky 1956, č. 2/4; J. Pokorný: Ve znamení větrné růžice, LitN 1956, č. 33; J. Sekera: Na cestu Slovenské knihovně, Krásná literatura 1956, září/říjen; SNKLHU odpovídá našim čtenářům, Knižní novinky 1956, č. 48; M. Drozda: Předmluvy, doslovy a poznámky v edicích SNKLHU, Poznámky a vysvětlivky 1957, č. 1/2; J. Opelík: Ve Světové četbě předmluvy či doslovy? Poznámky a vysvětlivky 1957, č. 1/2 (k tomu polemika T. Sýkorová, tamtéž); J. Řezáč: Několik otázek řediteli n. p. Kniha, Kultura 1957, č. 3; V. Justl: Ediční rada SNKLHU o vydaných knihách, Krásná literatura 1957, březen/duben; Z. Eis: Malé slovenské zamýšlení, Kultura 1957, č. 31; led (= J. Lederer): Hosty u francouzských nakladatelů, VP 26. 10. 1957; Lidová próza v edici Lidové umění slovesné, Český lid 1957, č. 4; ius (= V. Sovius): Pětileté jubileum, ZN 2. 2. 1958; K. Bednář: Nad jubilejním svazkem Světové četby, Krásná literatura 1959, březen; M. Blahynka: Od Jungmanna do našich dnů, Kultura 1959, č. 15 [edice Český překlad]; jl: Pro 150 000 čtenářů, Plamen 1959, č. 3; vju (= V. Justl): Říkáme jim Kolibřík, Krásná literatura 1960, leden/únor; R. Lužík: Rozhovor, k němuž dojde nad knihami SNKLHU 1960, Za čtenářem 1960, č. 1; V. Kasal: V cíli druhé pětiletky, Hudební novinky 1960, listopad/prosinec; J. Šeda: Na nových cestách, Hudební novinky 1961, březen/duben; D. Steinová: Co je Světová knihovna? Za čtenářem 1961, č. 17; J. F. Franěk: Dobrá nakladatelská práce, Tvorba 1961, č. 34, s. 812; R. Lužík: Deset let SNKLU, Krásná literatura 1962, listopad/prosinec; J. Řezáč: 1500 fotografií, NK 1963, č. 19 [edice Umělecká fotografie]; L. Brožková: Ilustrovaná edice Česká klasická próza, Výtvarná práce 1963, č. 13/14; O edici Soudobá světová próza a překladové próze vůbec (přísp. J. Čermák, J. Hiršal, J. Řezáč, J. Vladislav aj.), Knižní kultura 1965, č. 1; D. Karpatský: 10 let Světové literatury, Plamen 1965, č. 12; J. Řezáč: Zakladatel Odeonu, KT 1966, č. 13; P. Vranovský: Hlásí se naléhavost krásy, Práce 11. 1. 1967 [edice Estetická knihovna]; J. Mukařovský, F. Vodička: Mnoho, nebo málo? ZN 22. 9. 1967 (k tomu Z. Štolba, ZN 27. 9. 1967); L. Hlaváček: Kultura knihy v Odeonu, MF 22. 10. 1967; B. Johnová – J. Sirotek – J. Zumrová: Odborná literatura v nakladatelství Odeon, Novinky Odeonu 1968, č. 7/8; J. Řezáč: Odeon v hodinách pravdy, LD 24. 3. 1968; J. Řezáč: Rozmontujeme staré mechanismy, RP 7. 4. 1968; rlk (= R. Lužík): Světová četba jubiluje, NK 1969, č. 6; V. Reis: Mediální rozhovor u staletého stolu, Kurýr Odeonu 1969 [edice Slovenská knihovna]; J. Škvorček: Detektivky v Odeonu, Kurýr Odeonu 1969; E. Hodoušek: Otevírání oken do světa, Kurýr Odeonu 1969; A. Vaňková: Česká klasická literatura v Odeonu, Kurýr Odeonu 1969; J. Průšek: K edici Živá díla minulosti, Kurýr Odeonu 1969; F. Vodička: České literární moderny, Kurýr Odeonu 1969; R. Lužík: Redigentovy poznámky k Lidovému umění slovesnému, Kurýr Odeonu 1970; Co jste nenašli v našem plánu, Kurýr Odeonu 1970; M. Šedý: Blízko vrcholku pyramidy, Tribuna 1970, č. 46–47; O. Kudrna, Z. Rudl-Španiel: Kritika s ohlasem, Tribuna 1970, č. 51/52; R. Humlová: Kultura nebo obchod? Tribuna 1971, č. 3; B. Křemenák: K problémům knižní kultury, Tribuna 1971, č. 12; R. Murat: Odeon, Typografia 1971, č. 2; B. Křemenák: Bude mít Odeon svůj časopis? Práce 15. 9. 1971; J. Cejpek: Nad slovníky spisovatelů, SL 1971, č. 4; J. Adam: Dvacet let Klubu čtenářů, ZN 14. 10. 1971; vju (= V. Justl): Bude již čtvrtstoletí, Kurýr Odeonu 1973, léto [edice Světová četba]; R. Lužík – Z. Pilař – J. Čermák: Dvacet let Odeonu, Kurýr Odeonu 1973, jaro, léto, podzim; M. Langerová: Malá řada Odeonu, Tvorba 1976, č. 18; Ad edice Soudobé české umění, Kurýr Odeonu 1976, podzim; O latinskoamerické literatuře v Odeonu, Kurýr Odeonu 1976, podzim; J. Tomáš: Nad Malou řadou Soudobé světové prózy v Odeonu, Tvorba 1977, č. 31; jan: Jedna proti pěti, Květy 1977, č. 42 (ohlas tamtéž, č. 50); R. Lužík: Odeon 1953–1977, Kurýr Odeonu 1978, jaro; E. Hodoušek: Deset otázek a odpovědí o Malé řadě Soudobé světové prózy, Kurýr Odeonu 1979, jaro; J. Tyl: Jubileum Světové četby, Kurýr Odeonu 1980, jaro; M. Langerová: Světová četba jubilující, Tvorba 1980, č. 51; -sh- (= S. Horečka): Časopis Světová literatura – 25 let, Kurýr Odeonu 1981, jaro; D. Moldanová: 500 svazků edice Světová četba, ČL 1981, č. 3; jč (= J. Čer-

mák): Galerie moderních autorů, Kurýr Odeonu 1981, léto; M. Vytisková: Kulturní práce Klubu čtenářů Odeonu, Knihovna 1981, sv. 12; F. Buriánek: Národní knihovna, LM 1982, č. 1; J. Čermák: Cesta dozrávání a zralosti, Kurýr Odeonu 1982, podzim/zima; R. Švácha: Třicet let práce na knihách o výtvarném umění, Kurýr Odeonu 1982, podzim/zima; P. Kovařík: Třicet let Odeonu, SvSl 8. 12. 1982; J. Kotalík: 30 let nakladatelství Odeon, Kurýr Odeonu 1983, léto; J. Polišínský: Óda na třicet let Odeonu aneb Minulost obrácená do budoucnosti, Kurýr Odeonu 1983, léto; K. Boušek: Třicetiletý Plamen, Kurýr Odeonu 1986, jaro; hor (= S. Horečka): Třicetiletá... K výročí revue Světová literatura, Kurýr Odeonu 1986, jaro; -šH-: Klíč k výtvarnému umění, Kurýr Odeonu 1986, podzim/zima; L. Dušková: Edice Odeon, NK 1986, č. 34/35; V. Justl: Vážení přátelé! Výběr z nejzajímavějších knih 1987, č. 4 [edice Z hereckých vzpomínek a pamětí]; K. Boušek: V 2. čísle letošního ročníku Kmene..., Kmen 1989, č. 4 [polemika s J. Pilařem o vydávání díla J. Seiferta]; iž (= I. Železný): Edice sci-fi, Kurýr Odeonu 1989, léto; S. Doležal: K 150. výročí vzniku fotografie, Kurýr Odeonu 1989, léto; V. Šlajchrt: Odeon, nakladatelství krásné literatury a umění, Čtenář 1989, č. 5, příl.; J. Pelán: Perspektivy Odeonu, Kurýr Odeonu 1990, léto; J. Šetlík: Oldřich Hlavsa v Odeonu, Kurýr Odeonu 1990, léto; M. Pokorný: Co nového v Odeonu, Tvar 1990, č. 19; V. Novotný: Sametový pogrom, LitN 1990, č. 20; J. Chuchma: Nezaručené jistoty Odeonu, MS 1990, č. 31; maus (= M. Krausová): Nový vítr do klubových plachet, OD 11. 9. 1990; M. C. Putna: Sbohem, Lve Nikolajeviči! LitN 1991, č. 47; M. Rezková: Pocket program, Telegraf 9. 1. 1992; F. Cinger: Odeonu je čtyřicet, RP 7. 4. 1993; J. Lukeš: Vyhodme ho z kola ven, LidN 13. 8. 1993 (k tomu polemika: I. Železný, LidN 26. 8. 1993, příl. Národní 9, č. 34; V. Pistorius, LidN 2. 9. 1993, příl. Národní 9, č. 35); A. Faix: Zajímavý protitah ve hře, SvSl 1. 9. 1993; pal (= P. Janáček): Konkurs a plány pro Odeon, LidN 2. 9. 1993, příl. Národní 9, č. 35; J. Chuchma: Račte si koupit Odeon, Respekt 1993, č. 35; M. Ležák ml.: Odeon před pohlcením, ČD 6. 9. 1993; V. Šebrová: Zachrání školy Klub čtenářů? Telegraf, 9. 9. 1993; J. Lukeš: Peníze, nebo..., LidN 9. 9. 1993, příl. Národní 9, č. 36; dap (= D. Prudký) – spa (= M. Spáčilová): Ivo Železný byl doporučen pro privatizaci Odeonu, MFD 18. 9. 1993; J. Lukeš: Vyhraly peníze, LidN 18. 9. 1993 (k tomu polemika: I. Železný, LidN 17. 11. 1993); D. Prudký: Ředitel Odeonu na protest abdikoval, MFD 21. 9. 1993; J. Hájková: Jsou lidé, kteří vědí, jak smísit oheň s vodou, Telegraf 22. 9. 1993; D. Prudký: Neúspěšní zájemci o Odeon protestují, MFD 24. 9. 1993; J. Sirotek: Komu Odeon? ČD 5. 10. 1993; J. Peňás: Rychlý proces s Odeonem, LD 7. 10. 1993; A. Pilátová: Jak se Odeon dostal do lidských řečí, Práce 12. 10. 1993; D. Prudký: Knižní „pomoc“ na způsob medvědí služby, MFD 3. 11. 1993; jik: Dostane Odeon ten, kdo zaplatí jen účetní cenu? LidN 10. 12. 1993; D. Prudký: Nakladatelství Odeon se dražby asi nedožije, MFD 24. 2. 1994; P. Janáček – J. Lukeš: Hořký konec, LidN 25. 2. 1994; D. Prudký: Kontrola Odeonu potvrdila katastrofu. Ředitelka a šéfredaktorka zadluženého nakladatelství podaly výpověď, MFD 8. 3. 1994; J. Chuchma: Pozdní nářek nad Odeonem, MS 1994, č. 13; V. Novotný: HardTvar, Tvar 1994, č. 6; E. Slámová: Odeon z mého pohledu, LitN 1994, č. 17 (k tomu polemika: V. Justl, LitN 1994, č. 19); pal (= P. Janáček): Odeon vydá ještě dvě knihy, LidN 7. 5. 1994; E. Slámová: Z deníku nakladatelské redaktorky, LitN 1994, č. 20; O. Hostovská: Jménem pozůstalých zesnulého Odeonu, LitN 1994, č. 25; A. Zvěřinová – J. Chuchma: Populární odeonská edice „3x“ má své plagiáty, MFD 8. 6. 1994; šek (= P. Matoušek): Odeon vydal poslední knihu, v srpnu se jeho osud rozhodne, LidN 12. 7. 1994; P. Matoušek – P. Janáček: Odeon po čtyřiceti letech uzavírá, LidN 18. 8. 1994 (k tomu polemika: V. Novotný, Práce 2. 9. 1994); P. Matoušek: Odeon vkročil do likvidace, LidN 16. 9. 1994; P. Matoušek: V Národní 36 už se sousedé nepřou, LidN 9. 12. 1994; D. Anýž: Odeon prodal databázi svého Klubu čtenářů, MFD 9. 8. 1995; Z. Heřman: Světová četba opět na světě, SvSl 10. 8. 1995; D. Anýž: Nakladatelství Odeon má stále ještě naději, že nezanikne, MFD 25. 8. 1995; tvr: Odeon hlásí vzkříšení, Tvar 1996, č. 13; J. Chuchma: Pomalu, bolestně a přece vzniká nový Odeon, MFD 18. 7. 1996; J. Chuchma: Nový Odeon začíná

opravdu odvážně, MFD 13. 11. 1996; D. Anýž: Nakladatelství Odeon procitlo do třetího života, MFD 30. 5. 1997; P. Kosatík: Podél Odeonu – ano, Odeonu, Tvar 1997, č. 12; Představujeme nakladatelství Odeon, Právo 18. 6. 1998, příl. Salon č. 70; V. Justl: A je to vlastně celý život, Slovenské listy 1999, č. 2; da (= D. Anýž): Knižní klub odkoupil Odeon, MFD 14. 1. 2000; D. Anýž: Je tu pokus postavit na nohy Odeon, MFD 22. 1. 2000; man (= P. Mandys): Odeon zkusí navázat na bývalou slávu, Týden 2000, č. 6; jls: Odeonské zmrtvýchvstání, NK 2000, č. 5; J. Císař: Vzkříšení Odeonu, Knihupec a nakladatel 2000, č. 2; L. Falteisek: Značka Odeonu se opět objeví na českých knihách, Slovo 3. 2. 2000; P. Sacher: Nevstoupíš dvakrát do stejné řeky, Knihupec a nakladatel 2000, č. 3; D. Anýž: Odeon bude mít tři tradiční a dvě nové edice, MFD 5. 6. 2000; P. Kovařík: Knižní značka Odeon nezanikne, Zemské noviny 16. 6. 2000; J. Šmatlák: Odeon v čase trosek, Knihupec a nakladatel 2000, č. 3; Z. Semínová: Počátky časopisu Světová literatura a angloameričtí autoři, Souvislosti 2003, č. 1/2; J. Škvorecký: Světovka, Souvislosti 2003, č. 1/2; J. Chuchma: Na třetí pokus to vyšlo, MFD 16. 4. 2013, příl. Víkend; P. Jůzlová: Kupuje J&T Knižní klub? LidN 12. 2. 2014.

Rozhovory: P. Eckstein: K otázkám hudebního nakladatelství (přípr. J. Paclt), Kultura 1957, č. 31; V. Dolanská – V. Holzknecht: Jak jsou připravovány knihy o hudbě (přípr. I. Vojtěch), Hudební rozhledy 1957, č. 12; J. Řezáč: Interview o Klubu čtenářů zvlášť a o nakladatelské práci vůbec (přípr. J. Boček), Kultura 1958, č. 11; V. Reis: Poklady slovenského písemnictví (přípr. J. Lederer), VP 4. 8. 1958; J. Zapletal: Rozhovor o Slovenské knihovně (přípr. V. Stanovský), Kultura 1958, č. 35; J. Řezáč: Klub náruživých čtenářů (přípr. Z. Dědinová), NK 1960, č. 4; K. Chvatík: Jeden ismus na kupě (přípr. O. Sus), Rovnost 18. 4. 1965; F. Nečásek: Pozvání k prostřenému stolu (přípr. L. Jehlička), LD 1. 10. 1967; J. Řezáč: Odeon jubilující (přípr. J. Šimůnek), MF 1. 10. 1967; J. Čermák: Čím se představíme? Práce 7. 3. 1970; J. Čermák – Z. Pilař: Rozhovor nad knihami (přípr. J. Adam), ZN 16. 6. 1970; J. Čermák: Zelená pro Odeon (přípr. H. Noháčová), VP 4. 12. 1970; J. Řezáč: Nakladatelský rozhovor (tazatel neuveden), Tvorba 1970, č. 5; B. Křemenák: Co nového v Odeonu (přípr. Z. Kufnerová), RP 10. 4. 1971; J. Čermák: Hovoříme s nakladateli, Práce 21. 3. 1973; K. Boušek: Pozvání do Odeonu (přípr. N. Klevišová), Tvorba 1982, příl. Kmen č. 28; K. Boušek: Třicet let ve službách krásy (přípr. A. Hrubá), LD 10. 12. 1982; J. Šimon: Quo vadis, Odeon? (přípr. J. Kašpar), Tvorba 1984, příl. Kmen č. 38; Dvě minuty s Josefem Šimonem (přípr. fr), Tvorba 1985, příl. Kmen č. 34; J. Šimon: Knihy z Odeonu. Rozhovor o líci a rubu nakladatelské práce (přípr. J. Klempera), RP 5. 12. 1987; J. Pelán: V džungli má Odeon jedinou šanci – nezaměnitelnou tvář (přípr. M. Krausová), Reportér 1990, č. 6; J. Pelán: Diagnózy a terapie (přípr. M. Krausová), OD 20. 10. 1990; J. Pelán: Náklady a nakládání (přípr. D. Karpatský), LitN 31. 1. 1991; A. Kareninová: Světová literatura po 35 letech (přípr. D. Karpatský), LitN 1991, č. 18; J. Našinec: Odeon v době přelomové (přípr. A. Halada), Tvar 1992, č. 8; K. Chrobák: Odeon – stále krásné knihy (přípr. P. Nový), MFD 25. 6. 1992; J. Našinec: Kam míří Odeon? (přípr. R. Škvařil), NK 1992, č. 24; J. Našinec: Neopustí Národní třídu (přípr. Yv), Špígl 18. 3. 1993; J. Havlík: Odeon po čtyřiceti letech (přípr. J. Peňás), LD 27. 4. 1993; J. Havlík – M. Motlová – J. Našinec: Odeon nabírá dech – lapá po dechu – u konce s dechem (přípr. D. Karpatský), LitN 1993, č. 24; M. Motlová: Horké léto v Odeonu (přípr. Red.), NK 1993, č. 32; F. Talián: Kdo zachrání Odeon? (přípr. V. Sůva), Knihy 93, č. 37; I. Železný: Nikdo není bez dluhu (přípr. J. Rychetský), Reflex 1993, č. 39; F. Talián: Bude Odeonu přát Fortuna? (přípr. M. Vacík), NK 1993, č. 35; P. Primus – F. Talián – I. Železný: Proč se zajímáte o koupi nakladatelství Odeon? (přípr. Joachim Dvořák), Labyrint 1993, č. 7, příl. Praktická příloha revue Labyrint; I. Železný: Koupě Odeonu je největší risk Iva Železného (přípr. D. Prudký), MFD 6. 10. 1993; J. Řezáč: Odeon jako svatební dar, MFD 9. 10. 1993, příl. Víkend; I. Železný: Budu se o to poctivě snažit (přípr. J. Peňás), LD 10. 11. 1993; A. Kareninová: Neštěstím Odeonu byl pokus o plichtu (přípr. P. Janáček), LidN 26. 2. 1994; A. Kokošková – A. Kareninová: Odeon – Bude o co soutěžit? (přípr. N. Kle-

visová), HN 10. 5. 1994; J. Šmatlák: Chceme navázat na slavnou minulost Odeonu (přípr. M. Kantek), Právo 13. 11. 1997; J. Čermák: Odeon byl monopol vědění (přípr. D. Anýž), MFD 24. 1. 2000; J. Jůzl: Nový starý Odeon (přípr. J. Tatýrková, J. Císař), Knihkupec a nakladatel 2000, č. 2; J. Jůzl: Odeon je zpátky (přípr. rek), Rodina a škola 2000, č. 4; J. Čermák: Kniha je dialog s němým přítelem (přípr. J. Císař), Knihkupec a nakladatel 2001, č. 2; E. Kondrysová: Byla to nejhezčí léta mého života (přípr. Z. Semínová a M. Valášek), Souvislosti 2005, č. 1/2; J. Řezáč: Vědomé pokračování (přípr. R. Kopáč), Intelektuál 2004, č. 1–4, též in J. Ř.: Deliria aneb Malá příprava pozůstalosti I. (2004); J. Pelán: Putování za Svatým Grálem (přípr. L. Čumba), Babylon 2007/08, č. 8; J. Jůzl: Jako nakladatel necítím žádnou kulturní povinnost (přípr. P. Eichler, A. Zemančková), LitN 2008, č. 45; D. Steinová: Čtu raději originály (přípr. O. Kavalír), A2 2009, č. 8; Věra Štovíčková a její dobří lidé (přípr. K. Tejkal), Vital plus 2010, č. 5; J. Našinec: Král Ubu a jeho dvůr (přípr. P. Placák), Babylon 2010, č. 13; J. Čermák: Toho Picáka mi sem nevěšte! (přípr. P. Placák), Babylon 2011, č. 3/4; J. Jůzl: Tabu padla, fantazie je nedozírná (přípr. J. Peňás), LidN 29. 8. 2012.

Vzpomínky: J. Škvorecký in Samožerbuch (Toronto 1977; 1991); J. Zábřana: Celý život (1992); J. Škvorecký: Příběh neúspěšného tenorsaxofonisty (1994); D. Steinová: Vzpomínání (2007); V. Justl: Ozvuky času (rozhovor J. Holého, 2007); P. Šustrová (ed.): Služebníci slova (2008); S. Rubáš (ed.): Slovo za slovem. S překladateli o překládání (2012); D. Steinová: Co zbylo v paměti (2014) ad.

Nekrology: Za soudruhem B. Křemenákem, Tribuna 1972, č. 5; V. Novotný: Kamil Chrobák zemřel, MFD 28. 9. 1995; V. Justl: Jan Lehár v čase Odeonu, Slovo a smysl 2005, č. 4; R. Kopáč: Zemřel Jan Řezáč, strážce umění v Odeonu, MFD 10. 10. 2009.

Zjištěné diplomové a disertační práce: Zdenka Rachůnková-Laisková: Socialistické nakladatelství Odeon (původně SNKLHU) a jeho místo v české knižní kultuře. Období 1953–1965 (Praha, KVI FF UK 1977); V. Troup: Edice Živá díla minulosti nakladatelství Odeon (Praha, KVI FF UK 1982); M. Krajčovičová: Od Jamese Aldridge k Allenu Ginsbergovi. Překlady z angloamerické literatury v SNKLHU, později Odeonu (Praha, FF UK 2005).

(mlp, vk, ap)

1954–dosud

- **Nakladatelství zaměřené na odbornou sportovní literaturu, obrazové publikace, turistické průvodce a příručky; část produkce tvořily knihy o památkách, sportovní beletrie, dobrodružná literatura, detektivky, cestopisy a literatura pro mládež**

Užívané názvy

Státní tělovýchovné nakladatelství (1954–1957); Sportovní a turistické nakladatelství (1957–1967); Olympia (od 1967).

Vydávání knih a časopisů se sportovní tematikou bylo k 1. lednu 1953 převedeno ze *Sokolského nakladatelství* (dříve *Nakladatelství Československé obce sokolské*) do nakladatelství >*Orbis* a o rok později do národního podniku *Státní tělovýchovné nakladatelství (STN)*, jehož založení se připravovalo již od roku 1952. *STN* bylo zřízeno k 1. únoru 1954 jako jedno z řady nově vznikajících specializovaných oborových nakladatelství v souvislosti s přijetím zákona č. 71/1952 Sb., o organizaci tělesné výchovy a sportu. Na základě tohoto zákona vznikl nový vrcholný orgán tělovýchovného hnutí v Československu pojmenovaný jako Státní výbor pro tělesnou výchovu a sport (SVTVS), který tak nahradil původní Státní úřad pro tělesnou výchovu a sport (SÚTVS) založený v roce 1949. Přijetí nového zákona znamenalo zavedení důsledného státního řízení a kontroly v tělovýchově a sportu, což vyústilo mj. v likvidaci Sokola.

Značný objem knižní i časopisecké produkce *STN* si vyžádal vytvoření tří redakcí – redakce tzv. velkých časopisů (*Československý sport*, *Stadion* a od roku 1968 *Gól*), redakce odborných tělovýchovných měsíčníků (tzv. malé časopisy) a redakce knižní (tzv. redakce publikací), jež se dále členila na tři úseky literatury tělovýchovné (sportovní), literatury turistické a beletrie. Ediční plán *STN* připravovala a na jeho naplňování dohlížela ediční rada jmenovaná na návrh SVTVS Ministerstvem kultury, jíž v prvních letech předsedal rektor Institutu tělesné výchovy a sportu **Ladislav Serbus** (1908–1987). Do funkce ředitele *STN* byl v roce 1954 jmenován **Karel Borecký** (1896–1954), který však zemřel již tři týdny po založení nakladatelství. *STN* tak de facto zahájilo svou činnost až po jmenování nového ředitele **Viktora Procházky** (1906–??) a šéfredaktora **Josefa Šimona** (1899–1987) v červenci 1954. Zásadní proměnou *STN* prošlo v roce 1957, kdy bylo vyňato z kompetence Ministerstva školství a kultury a stalo se účelovým zařízením nově vzniklého Československého svazu tělesné výchovy (ČSTV; ustaven byl v březnu 1957 na základě zákona č. 68/1956 Sb., o organizaci tělesné výchovy). Změna právního statutu přinesla i změnu názvu na *Sportovní a turistické nakladatelství*, přičemž zkratka *STN* zůstala zachována. Ředitele nakladatelství napříště jmenoval a ediční plán schvaloval Ústřední výbor ČSTV (ÚV ČSTV), stejně tak hospodaření nakladatelství bylo napojeno na rozpočet nadřízené organizace. Podřízení centrální

ně řízené tělovýchovné organizaci znamenalo pro *STN* nárůst výroby o merkantilie (účelové pomůcky a tiskopisy) pro vnitřní potřebu svazu. Do čela transformovaného nakladatelství byl v roce 1958 jmenován stranický funkcionář **Vladimír Badalec**, který do té doby působil na Ministerstvu zemědělství, a funkci šéfredaktora převzal **Jan Macháček** (1923–1975), kterého roku 1962 vystřídal **Antonín Ondík** (*1927). V souvislosti s postupným uvolňováním poměrů v druhé polovině šedesátých let byl ředitel Badalec odvolán, jeho funkci roku 1967 převzal čerstvě zvolený člen předsednictva ÚV ČSTV **Ludvík Uhlíř** (1922–1988) a šéfredaktorem byl krátce nato jmenován **Ctibor Rybár** (1920–2013), dosavadní redaktor časopisu *Czechoslovak Sport*.

Uhlíř s Rybárem zásadně přehodnotili dosavadní knižní produkci, která se zaměřovala především na metodické příručky pro sportovce, a začali klást větší důraz na kvalitní polygrafické i obsahové zpracování reprezentativních obrazových publikací, turistických průvodců a domácí i překladové beletrie. K 1. říjnu 1967 přijalo nakladatelství nový název *Olympia* (autorem nového loga byl grafik **Jiří Rathouský**). Na přelomu šedesátých a sedmdesátých let *Olympia* bohatým edičním plánem a nadstandardním grafickým zpracováním knih oslovovala široké spektrum čtenářů a postupně se vypracovala mezi přední domácí nakladatelství. V roce 1984 byl ředitelem jmenován **Karel Zelníček** (*1931, v nakladatelství působil ve funkci náměstka ředitele již od konce šedesátých let). Šéfredaktorem se po odchodu Ctibora Rybára stal **Karel Procházka** (*1932), který se však po listopadu 1989 dostal s vedením nakladatelství do sporu v souvislosti s vlastním nakladatelstvím *Atos*, jež *Olympii* konkurovalo při vydávání děl Jaroslava Foglara. Po Procházkově vynuceném odchodu se stal v roce 1990 novým šéfredaktorem **Vladimír Dobrovodský** (*1931).

V červnu 1991 došlo k transformaci nakladatelství na akciovou společnost, přičemž majoritním akcionářem se stal ČSTV. Nakladatelství začalo redukovat vydavatelské aktivity, v roce 1994 prodalo časopis *Stadion*, v roce 2001 deník *Československý sport* (od 1995 *Sport*) a v roce 2003 týdeník *Gól*. Během devadesátých let zanikla, popř. k jinému vydavateli přešla i většina odborných tělovýchovných měsíčníků, s ekonomickými problémy však nakladatelství zápasilo i nadále. V roce 2004 se stal novým ředitelem svazový funkcionář **Vladimír Tikal** (*1938) a v letech 2009–2012 řídil nakladatelství bývalý vládní zmocněnec pro výstavbu Sazka arény **Ladislav Malý** (*1947). Do funkce šéfredaktorky nastoupila v roce 1996 **Slávka Poberová** (*1945), kterou roku 2004 vystřídal **Josef Šmatlák** (*1950) a v roce 2006 **Marcela Nováková** (*1950). Od roku 2008 funkci vykonává **Jaroslav Kotouč** (*1946).

V červenci 2011 byla *Olympia* uvedena do likvidace, nicméně již v květnu 2012 byla vyvázána z majetku ČSTV a odkoupena společností První partner, s. r. o., jejímiž podílníky jsou mj. bývalý ředitel nakladatelství **Karel Zelníček**, nový ředitel **Karel Hejna** (*1960) a šéfredaktor a jednatel **Jaroslav Kotouč**. V rámci této koupě došlo k převodu všech práv a ochranných známek na novou společnost s ručením omezeným a *Nakladatelství Olympia* tak nadále pokračuje v činnosti.

Během více než padesáti let prošla *STN*, resp. *Olympii* řada redaktorů, překladatelů, grafiků a výtvarných spolupracovníků. Od druhé poloviny padesátých let

Ve druhé polovině padesátých let sídlila redakce STN v pražské Pobřežní ulici

zde jako knižní redaktori působili mj. **Jarmila Čížková, Vladimír Dobrovodský, Milena Dostálová, Svatava Kučerová, Ladislav Lopata, Dagmar Lopatová, Marcel Ludvík, Zdeněk Novák, Soňa Scheinplugová** či **Jarmila Šťastná**. V šedesátých letech zde pracovaly jazyková redaktorka **Věra Lustigová** a překladatelka **Vlasta Tafelová**, v sedmdesátých a osmdesátých letech pak mj. **Heda Bartíková, Blanka Bendlová, Otakar Mohyla** či **Slávka Poberová**. Na výtvarné podobě knih se podílela řada grafiků a ilustrátorů, z nichž k nejvýraznějším patřili **Adolf Born, Marko Čermák, Jan Fischer, Miloslav Fulín, Pavel Hrach, Milan Kopřiva, Gustav Krum, Miloš Nesvadba, Miloš Noll, Jiří Winter-Nepřakta** a **Zdeněk Ziegler**.

Od roku 1954 vydala *Olympia* kolem 4000 titulů. – Až do devadesátých let využívala pro tisk svých publikací většinu tehdejších tiskáren (mj. Grafia Zlín, Liberecké tiskárny, Moravské tiskárny Olomouc, tiskárny Naše vojsko, tiskárny Rudého Práva, Severografie Ústí nad Labem, Typografie Praha), posléze zahájila provoz vlastní tiskárny Sportprint Praha, kde tiskne vlastní produkci i zakázky jiných vydavatelů a kde do roku 2012 tiskla i účelové náklady pro potřeby ČSTV. – Ředitelství *STN* sídlilo nejprve v prostorách bývalého *Sokolského nakladatelství* v pražské Jungmannově ul. č. 24, knižní redakce v Pobřežní ul. č. 2 a časopisecké redakce získaly prostory v Jindřišské č. 5. V roce 1957 se vedení podniku a knižní redakce přestěhovaly do Klimentské č. 1. Reprezentační prodejna dlouhodobě sídlila v Hybernské ulici, v důsledku uplatněných restitučních nároků se však v devadesátých letech musela přesunout do sídla společnosti v Klimentské č. 1. Z ekonomických důvodů nakladatelství dům v Klimentské ulici roku 2006 prodalo a přemístilo se do Vaníčkovy č. 2 v podloubí Strahovského stadionu, kde byl rovněž umístěn sklad knih a prodejna. Od roku 2012 *Olympia* sídlí ve Velkých Přílepech.

Státní tělovýchovné nakladatelství se od svého vzniku zaměřovalo především na odbornou tělovýchovnou, metodickou a sportovní literaturu, publikace o památkových objektech, turistické průvodce a v menší míře i obrazové publikace. Sportovní beletrie, vzpomínky a biografie tvořily zpočátku jen velmi malou část tehdejší produkce. Z nakladatelství *>Orbis STN* převzalo a nadále personálně i výrobně zajišťovalo deník *Československý sport* a týdeník *Stadion* (oba tituly byly založeny již v roce 1953), vydavatelem obou periodik však nadále zůstával SVTVS (a od roku 1957 na něj navazující ČSTV). Vedle těchto celorepublikových periodik, vycházejících ve statisícových nákladech a určených pro nejširší veřejnost, zajišťovalo *STN* výrobu více než třiceti specializovaných měsíčníků (mj. *Za krásami domova*, *Cyklistika*, *Házená*, *Horolezec*, *Jezdectví*, *Kopaná*, *Košková*, *Kuželky*, *Lední hokej*, *Lehká atletika*, *Lodní sporty*, *Lyžařství*, *Plavectví*, *Rohování*, *Sportovní gymnastika*, *Tělovýchovný pracovník*, *Turistika*, *Základní tělesná výchova*). K periodickým publikacím patřily též ročenky a sborníky (např. *Sportovní sláva*, *Sportovní ročenka*, *Ročenka ČSTV*, *Fotbalová ročenka*), vydávané až do poloviny devadesátých let. Od zrušeného vydavatelství národního podniku Čedok převzalo *STN* vydávání turistických průvodců, map a publikací o památkových objektech a v zájmu udržení kontinuity a kvality těchto příruček byli z Čedoku a *>Orbisu* převedeni do *STN* i někteří redaktoři. Výrazné zastoupení v produkci nakladatelství měla literatura památkářská, nakladatelství ovšem zajišťovalo pouze výrobu jednotlivých svazků a práci redaktorů, přičemž zadavatelem a koordinátorem příslušné edice byla Státní památková správa (**Publikace Státní památkové správy**, 1954–1976, 31 sv., red. František Janský, Hugo Rokyta a Václav Zikmund). K významným oblastem zájmu *STN* patřila turistická literatura (mj. ediční řady **Turistické průvodce ČSSR (ČSFR)**, 1967–1991, 33 sv.; **Knižnice mladého turisty**, 1959–1965, 8 sv.; **Vodácký průvodce ČSSR**, 1961–1966, 4 sv. či **Průvodce ČSSR pro motoristy**, 1963–1966, 4 sv.). Tyto příručky vycházely rovněž v mnoha jazykových mutacích. Od běžných turistických průvodců se svým obsahem odlišoval *Literární průvodce pro turisty* (1962) Jaroslava Nečase, který čtenáře seznamoval s oblastmi spojenými s rodišti, působišti a tvorbou českých a slovenských spisovatelů, popř. literární průvodce *Dvě procházky Prahou Jakuba Arbese* (1954) Břetislava Ludvíka.

Od počátku se *STN* orientovalo také na výpravné obrazové publikace s cestopisnou tematikou. V roce 1957 vyšla fotografická kniha Ladislava Sitenského *Na řeku* (s komentářem a úvodní statí překladatele Jindřicha Pokorného), na niž pak autor navázal publikacemi *Putování na kole*, *Praha, její krásy* a v roce 1989 jednou ze svých neúspěšnějších prací *Praha mého mládí*. Cestopisné obrazové publikace se staly trvalou součástí nakladatelské strategie (mj. oceňované fotografické knihy Viléma Heckela s horolezeckou tematikou). Výtvarný akcent je společný i dalším cestopisným publikacím (knihy horolezce a překladatele Arnošta Černíka, švýcarského horolezce Maxe Eiselina nebo reportáže novináře Ivana Milana Jedličky).

Beletristická produkce stála zpočátku spíše na okraji edičních zájmů *STN* (mj. povídky Vladimíra Škutiny *Pět kotoulů nazad*). Ambiciózní záměry edice **Sportovní četba** (1958–1960, 9 sv., red. Svatava Kučerová a Jarmila Štastná), v níž měly vycházet původní i přeložené prózy se sportovní tematikou, byly naplněny jen

zčásti: edici zahájil pohádkový příběh Jaroslava Žáka *Kouzelné rukavice* (první autorova kniha po dvanáctileté nucené odmlce) a dále v ní vyšly práce Čestmíra Kubíka, Jana Mareše, Mirko Paráčka, Mirko Paška či Josefa Štýrsy. Výrazné zastoupení v nakladatelské produkci měla literatura pro děti a mládež. Starším dětem byly určeny beletrizované životopisy a vzpomínky sportovců (připravovali je Jiří Hanzl, Rudolf Hrbek, Bohuslav Karlík, František Kožík, Josef Mašek, František Rabenseifner či Emil Seifert), autobiografie automobilového závodníka Manfreda von Brauchitsche *Boj o metry a vteřiny*, povídky a příručky jevišského pedagoga Františka Továrka, Jiřího Tožičky či Miloše Zapletala.

Na základě usnesení III. sjezdu ČSTV z roku 1967 se mělo nakladatelství ještě více zaměřit na vydávání kvalitní beletrie, především pro děti a mládež. Zájmem nejmenších čtenářů byla vyhrazena edice **Kotva** (1967–1971, 9 sv.), do níž přispěli mj. Jan Alda, Jiří Havel, Jaromír Hořec či Vladimír Stuchl a jejíž výtvarnou podobu utvářeli ilustrátoři Karel Franta, František Škoda, Luděk Vimr a Vilma Vrbová-Kotrbová, kteří s nakladatelstvím spolupracovali i na přípravě omalovánek. Čtenářskému zájmu se těšily knihy komiksových příběhů kocoura Vavřince s ilustracemi Věry Faltové a textem Zdeňka Karla Slabého a Dagmar Lhotové. Ve spolupráci s nakladatelstvím *>Albatros* se *Olympia* podílela na vydání dvou svazků edice **Klubu mladých čtenářů** (František Kožík a Adolf Wenig). Dospívajícím čtenářům byla určena edice **Maratón** (1967–1969, 8 sv.), zaměřená na cestopisnou a dobrodružnou literaturu. S ilustracemi Zdeňka Buriana zde vyšel například příběh Vladimíra Henzla *Dobrodružství doktora Haiga*, reportáže Arnošta Černíka, povídky Vladimíra Rogla *Správnou stopou* (úvodní motivační příběh *Zápas o Modřínový srub* napsal Jaroslav Foglar) či indiánské příběhy Miroslava Stingla. Sportovně zaměřená edice **Rekord** (1967–1970, 8 sv.) přinášela beletrizované životopisy

slavných sportovců a příběhy z dějin sportu (např. práce Jaroslava Čejky, Jiřího Laciny, Jaroslava Prchala a Vladimíra Škutiny). Mimo edice vycházely životopisné portréty domácích a zahraničních sportovců (Muhammad Ali, Josef Odložil, Emil Zátopek), v roce 1968 vyšla obrazová monografie o gymnastce Věře Čáslavské s doprovodným textem Vratislava Blažka.

S příchodem Ctibora Rybára se profil nakladatelství v druhé polovině šedesátých let a především na přelomu šedesátých a sedmdesátých let výrazně proměnil. V roce 1968 se podařilo prosadit vydání románu *Smolař* Bernarda Malamuda z prostředí baseballového sportu a v roce 1970 vyšel v českém překladu Arnošta Černíka vůbec poprvé bestseller Heinricha Harrera *Sedm let v Tibetu*. Rovněž v roce 1970 vyšel v *Olympii* první ze série dobrodružných příběhů Ernesta Thompsona Setona, charakteristické shodnou grafickou úpravou. Ve stejném roce za-

Objevem nakladatelství Olympia se na počátku sedmdesátých let staly detektivní příběhy Dicka Francise

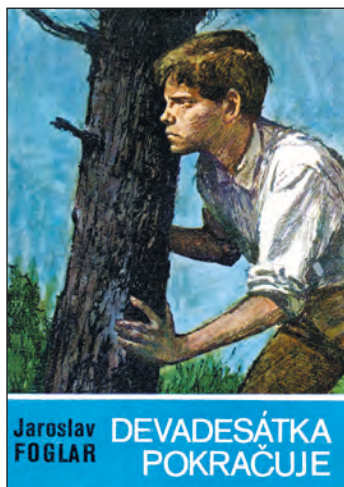
čaly vycházet cestopisy dánského fotografa Arna Falk-Rønna a dobrodružné příběhy z prostředí Divokého západu (Zane Grey). Na pomezí cestopisné a dobrodružné literatury pak stály vzpomínky anglického mořeplavce Francise Chicheстера *Jen moře a nebe* a potápěče Hanse Hasse *Lidé a žraloci*. Nejvýraznějším edičním počinem v oblasti překladové produkce se však stala volná řada detektivních příběhů Dicka Francise (jako první zde vyšel roku 1972 román *Oheň a bič* v překladu Ervína Hrycha, další knihy překládala Jaroslava Moserová-Davidová). Francisovy romány byly až do devadesátých let dominantou beletristické produkce nakladatelství, vycházely ve statisícových nákladech a v mnoha vydáních.

V oblasti dobrodružné literatury pro mládež zahájila *Olympia* na začátku sedmdesátých let znovuvydávání románů Karla Maye v jednotné grafické úpravě a s ilustracemi Gustava Kruma, které tak vytvořily volnou řadu „**knih Karla Maye**“ (1970–1995, 23 sv., red. Vlasta Tafelová). Oproti starším překladům ovšem docházelo k řadě podstatných edičních zásahů, při nichž byly kromě krácení popisných odstavců retušovány též náboženské pasáže. Po vydání šestidílného cyklu *Ve stínu padlišáha* následovala dvojdílná série z Jižní Ameriky *Dobyvatelé Gran Chaca (Na Rio de la Plata a V Kordillerách)*, trojdílný román *V zemi Mahdího (Lovci lidí, Mahdí, V Súdánu)* a několik příběhů z Divokého západu s populárními postavami apačského náčelníka Vinnetou a Old Shatterhanda (*Poklad ve Stříbrném jezeře, Petrolejový princ, Syn lovce medvědů, Duch Llana Estacada* ad.). V rámci souboru mohla až v roce 1992 vyjít autobiografie Karla Maye *Já, náčelník Apačů*. Sérii „mayovek“ nakladatelství uzavřelo prvním vydáním dobrodružného románu z pašeráckého prostředí na německé straně Krušných hor *Přízrak*. Ke komerčně nejúspěšnějším patřily svazky volné řady souborného „**díla Jaroslava Foglara**“ (1969–1970, 4 sv., red. Jitka Melicharová-Vinařová a Jarmila Šťastná) s charakteristickou grafickou úpravou Bohumila Konečného a Gustava Kruma. Z široce koncipovaného souboru však vyšlo pouze torzo: mj. v prvním vydání román *Dobrodružství v Zemi nikoho* a v prvních autorizovaných vydáních též romány *Devadesátka pokračuje* (časopisecky již v letech 1945–1947) a *Stínadla se bouří* (poprvé v roce 1947 jako příloha časopisu *Vpřed*). K Foglarovým knihám se *Olympia* mohla vrátit až na sklonku osmdesátých let, kdy Alexej Pludek předmluvou zaštilil nové vydání *Hochů od Bobří řeky*. V roce 1969 bylo zahájeno vydávání **Spisů Jaroslava Žáka** (1970–1971, 4 sv., red. Vlasta Tafelová), z připravovaných osmi svazků však byly vydány jen čtyři; mimo Spisy vyšla v letech 1969–1970 ve třech svazcích Žákova *Bohatýrská trilogie* (spoluautor Vlastimil Rada).

Navzdory omezením, vyplývajícím z politických zájmů nastupujícího normalizačního režimu, nakladatelství udrželo kvalitu obrazových publikací z oblasti sportu,

Redaktorka Vlasta Tafelová připravovala v sedmdesátých letech volnou řadu dobrodružných knih Karla Maye

Ke komerčně neúspěšnějším titulům patřily koncem šedesátých let knihy Jaroslava Foglara, které Olympia vydávala ve volné řadě s ilustracemi Bohumila Konečného a Gustava Kruma

turistiky a cestovního ruchu. Také v tomto období Olympia vydávala několik edičních řad turistických průvodců v různých jazykových mutacích (**Průvodce Olympia**, 1968–1991, 71 sv.; **Malý průvodce Olympia**, 1975–1984, 8 sv.; **Malé suvenýry**, 1976–1985, 8 sv.). V oblasti sportovní literatury měla zřetelný ideologický podtext nově založená edice **Spartakus** (1971–1990, 37 sv.), v níž vycházely knihy věnované problematice politické výchovy a propagandě KSČ (mj. práce Miroslava Jecha *Komunistická morálka v tělesné výchově*). Edice **Cestopisy** (1974–1991, 22 sv.) přinášela původní i překladové tituly (Richard Konkolski, Farley Mowat, Václav Potužník, Jaromír Wolf ad.). Další nově založené edice propagovaly zdravý životní styl a domácí cvičení (mj. **Sport a zdraví**, 1974–1985, 24 sv.; **Kondice**, 1981–1992, 12 sv. a **Sport pro každého**, 1985–1988, 4 sv.). Profesionálním sportovcům byla adresována obsáhlá edice **Sport** (1968–1991, 49 sv.), jež zahrnovala metodické a praktické příručky, popř. pravidla jednotlivých sportovních disciplín.

V sedmdesátých letech ustupuje beletristická produkce *Olympie* opět do pozadí a zaměřuje se především na oblast literatury pro děti a mládež. Od roku 1972 zde začínají pravidelně vycházet knihy Stanislava Rudolfa (*Metráček*, *Údolí krásných žab*, *Časová ztráta*), objevuje se detektivní próza Zvonimíra Šupicha *Chodba končí ve tmě* či příběh mladého sportovce *Na startu je delřín* Arna Krause, zpracovaný podle scénáře stejnojmenného filmu. Nejmenším čtenářům byly určeny povětšinou reedice knih Jiřího Marka, Eduarda Petišky či Ondřeje Sekory. Výběr beletristických děl však v tomto období prozrazuje spíše nahodilost a komerční motivaci: vedle již zmíněného Stanislava Rudolfa zde publikovali Roman Cílek, Miroslav Horníček, Ota Pavel, Jaroslav Šikl, Zdeněk Šmíd, Karel Štorkán, Miloslav Švandrlík a Miloš Zapletal; mnohdy šlo ovšem o nová vydání úspěšných titulů původně vydaných jiným nakladatelem. Z překladové produkce vycházely vedle knih Karla Maye, Zane Greye a Dicka Francise zejména dobrodružné romány a detektivní příběhy (James Oliver Curwood, Celia Fremlinová, Wolfgang Zeiske). Významným počinem bylo vydání *Olympijských pamětí* Pierra de Coubertina a v roce 1975 první české vydání populární *Guinnessovy knihy rekordů*.

Literatura se sportovní a turistickou tematikou byla v tomto období rozvržena do několika edičních řad. K těm původním nyní přibyla knižnice **Stadion** (1981–1990, 33 sv.), která svou grafikou, logem i názvem odkazovala ke stejnojmennému týdeníku a která se zaměřovala na historii sportu, vzpomínky sportovců a jejich biografie (Josef Davídek: *Sólo pro Panenku*; Ivo Viktor: *Můj dres číslo 1*; Michal Horáček: *Království za koně*; Jarmila Kratochvílová: *Čekání*; Luděk Brábniček: *Třikrát s hokejovým útočníkem* ad.). Edice **Malá encyklopedie** (1982–1990,

Po dvanáctileté odmlce vydala Olympia Jaroslavu Žákovi pohádkový příběh Kouzelné rukavice. Na výzvu redakce sděloval své dojmy z četby svobodník základní vojenské služby Stanislav Benca

"Kouzelné rukavice" - Jaroslav Žák. Kniha se mi páčila a pobavila mě, ale člověk kládá i za zábavnou stránku, je však až vysoko přečtená. Píše se mi štýl rozprávčím a v oba celý děj zjednotněným rozprávčím říší. Takže, kniha "traja sportovní vyprávění" byla dobrá. Až tento jáhnar je třeba pečovat. Grafická úprava knihy je silkově dobrá, až na obálku. Přihovíranu se za obálku z tvrdého papíru, alebo kartonu, prodají takto se rychle zničí a kniha se nekupuje iže, proto, aby se poročitala a zahodila. Človek si ju chce až vložit. U nás taká kniha ide z ruky do ruky. To by ste mali vidieť ako za čas vyzeral. Výber knih. dľa možnosti o športe napr. Maratonský víťaz a pod. ale hlavné záberné knihy na skrátenie dlhkej chvíle. Takže rovnú a kláve knihy nie sú na osvieženie a predskladanú, je vaša edícia je určená pre oddych a zábavu. Za pokus by stálo vydat' niečo od Kšaga.

Čiast. Benca

K Žákově rehabilitaci mělo přispět kompletní vydání jeho díla, které však bylo v roce 1972 „z kulturněpolitických důvodů“ zastaveno

NAKLADATELSTVÍ
OLYMPIA
PRAHA 1
KLIMENTSKÁ 1
REDAKCE PUBLIKACÍ
TELEFON 665.51, 60A.98
TELEGRAMY OLYMPIA PRAHA

Paní
Jarmila Žáková
Dlouhá 23
P r a h a 1

Náše značka dr.Ry/Kk-330 Praha 25.dubna 1972

Vážená paní Žáková,

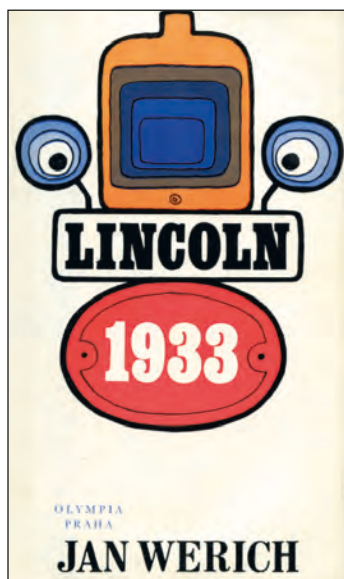
potvrzujeme naši předběžnou ústní dohodu a sdělujeme Vám a přihlednutím k odst.15) bodu b) nakladatelských smluv č.2680 ze dne 15.10.1969, č.2681 ze dne 3.9.1971 a č.2682 ze dne 14.10.1971, že z kulturně politických důvodů vyřazujeme z našeho edičního plánu díla Jaroslava Žáka: Mezi nebem a zemí, Bavíme se užlechtila a Z palce a od uvedených smluv ustupujeme.

Současně Vám sdělujeme, že zálohou Kčs 6.500,- za dílo Mezi nebem a zemí, kterou jsme Vám vyplatili dne 2.5.1971, považujeme podle odst.16) uvedených nakladatelské smlouvy Vaše finanční nároky za vyrovnané.

Dne 20.10.1971 jsme Vám vyplatili rovněž zálohu Kčs 6.500 za dílo Bavíme se užlechtila. Konečné vyúčtování provedeme až po zařazení Studácké trilogie do našeho edičního plánu.

S přátelským pozdravem
NAKLADATELSTVÍ
OLYMPIA
PRAHA 1
Ludvík Uhlíř ředitel dr.Ctibor Rybář šéfredaktor

Vytisklo: Telefon:

Werichovy vzpomínky na pobyt v Americe za druhé světové války skončily v roce 1970 ve stoupě

Sebraných spisů Jaroslava Foglara (1991–2007, 27 sv., edd. Miloš Zapletal a Václav Nosek-Windy, red. Vladimír Dobrovodský).

Na produkci devadesátých let je patrná značná rozkolísanost a koncepční neujasněnost, v jejímž důsledku nově založené edice obvykle brzy zanikaly. Čtenářkám byla adresována **Růžová knihovna** (1991–1995, 15 sv.), v níž vycházely reedice a úpravy románů Marie Blažkové, Ivana Klicpery, Maryny Radoměrské

9 sv.) nabízela příručky k jednotlivým sportovním disciplínám a edice **Sport v obrazech** (1988–2008, 11 sv.) navázala na tradici fotografických a reportážních knih a prostřednictvím velkoformátových obrazových publikací připomínala důležité sportovní události, zejména zimní a letní olympijské hry.

Polistopadové období přineslo *Olympii* odlišné ekonomické podmínky, zánik některých edic, ale současně též nové ediční příležitosti. Na zvýšenou poptávku po turistických průvodcích do zemí, jež dříve nebylo možno svobodně navštěvovat, reagovala *Olympia* specializovanou edicí **Globus** (1990–2011, 54 sv.). Na tradici kvalitních průvodců po českých zemích navázala edice **Navštivte...** (1997–2011, 23 sv.). I nadále vydávala *Olympia* literaturu a tiskové materiály pro svazové potřeby, výrazný posun v profilu nakladatelství je však patrný v příklonu ke komerční a populární literatuře. Ekonomické prosperitě mělo přispět několik nových beletristických edic, a především nyní již úplné vydání

Historie sportu a vzpomínky slavných sportovců z edice Stadion patřily k nejžádanějším titulům

nebo překlady knih Eugenie Marlittové, Eleanor H. Porterové ad. Zájem o dobrodružnou literaturu měla uspokojit sešitová edice **Dodokaps – Dobrodružství do kapsy** (1990–1996, 73 sv., obnovena 2011, 4 sv.), jejímž iniciátorem a redaktorem byl Alexandr Žurman, který se zde pod pseudonymem Al Jourmont uplatnil rovněž jako autor (*Šerif Dean Aston, Psanec Dean Aston, Profesionál*); i zde byly využity reedice a úpravy starších textů. V rámci edice **Magazín Dodokapsu** vyšel v úpravě redaktorky Marcely Novákové v osmi sešitech román *Červený bedník* baronky Orczyové. Se slabším ohlasem se setkala sešitová edice **Klasický americký western** (1994–1995, 2 sv.) a edice **Dobrodružný svět** (1995–1994, 6 sv.), kde vycházely reedice a adaptace dobrodružných příběhů (Max Brand, Robert Kraft). Na začátku nového tisíciletí se *Olympia* pokusila oživit zájem o díla Eduarda Štorcha reedicemi méně známých románů *Meč proti meči* a *O Děvín a Velehrad*, které vyšly s novými ilustracemi Michala Kudělký. Trvalý čtenářský zájem o knihy Dicka Francise nakladatelství podnítil k založení edice detektivek z prostředí dostihového sportu **Klub Dicka Francise** (2001–2004, 15 sv.), v níž mj. vycházely příběhy bývalých žokejů Johna Francoma a Richarda Pitmana.

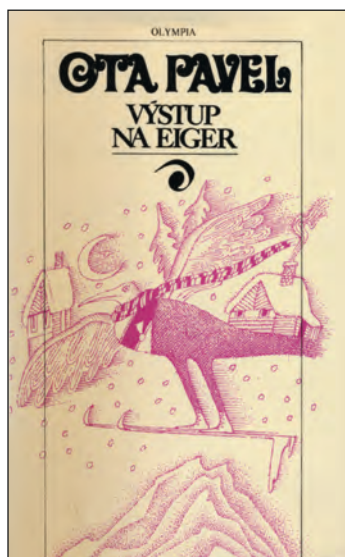
V letech 1996–2000 se *Olympia* ve spolupráci s Uměleckoprůmyslovým muzeem v Praze podílela na knižním projektu **Česká móda**. Čtyři obsáhlé a bohatě ilustrované svazky obsáhly vývoj českého odívání v rozmezí let 1780–1970.

V posledním desetiletí nakladatelství částečně rezignovalo na koncepčně vytvářené beletristické knižnice. Dílčí soustředěné ediční zájmy prozrazují např. příběhy z jihofrancouzské Provence Petera Mayla nebo detektivky Quintina Jardina (např. *Rakev pro dva, Líbánky se smrtí, Otrávené třešně*); z českých autorů dosahovaly největší popularity knihy Zdeňka Šmída, který v *Olympii* publikoval již od konce sedmdesátých let. Stálou úroveň si udržují edice domácích a zahraničních průvodců, které vycházejí v aktualizovaných vydáních. Nakladatelství se v posledních letech rovněž vrátilo k tradici vydávání příruček podporujících zdravý životní styl, např. v edici **Wellness** (1995–2008, 14 sv.). V roce 2012 vznikla nová edice **Studentské čtení** (2012–dosud, do konce roku 2012 1 sv.), kde vyšel souběžný text Máchova *Máje* v původním a současném prapopise. Začínajícím autorům je určena edice **Prvotiny** (2013–dosud, do konce roku 2013 celkem 2 sv.), jež prozatím přinesla svazek poezie Katky Havlíkové *Snůška moudrostí* a erotickou novelu Antonína Zajíčka *Sladkosti*.

Nejvyšších nákladů dosahovaly beletristické tituly, především knihy Dicka Francise, Karla Maye a Jaroslava Foglara (až 100 000 výtisků). Sportovní a metodické příručky vycházely v nákladu

Iniciátorem a redaktorem edice Dobrodružství do kapsy byl Alexandr Žurman, který své příběhy publikoval pod pseudonymem Al Jourmont

Ota Pavel patřil ke kmenovým autorům Olympie

3000–7000 výtisků, náklad obrazových publikací, turistických průvodců a knih o památkách se pohyboval v rozmezí 10 000–30 000 výtisků.

V roce 1965 se nakladatelství podílelo na vzniku populární ankety Fotbalista roku a v roce 1969 stálo u zrodu ankety Zlatá hokejka. Od roku 1971 udělovala *Olympia* Nakladatelské ceny a od roku 1983 Ceny Českého ústředního výboru ČSTV. V roce 1974 převzala záštitu nad zřízením pamětní desky Oty Pavla v Branově u Krivoklátu. Od roku 1987 je nakladatelství členem Československé (od 1993 České) olympijské akademie. V roce 1994 byl pod patronací Felixe Francise založen při *Olympii* Klub čtenářů knih Dicka Francise, který členům nabízel slevu na vydané tituly a informoval je o připravovaných Francisových knihách.

EDIČNÍ ŘADY

Sbírka pohledových map (1954); Sbírka pravidel (1954); Šachová knihovna (též jako Šachová knižnice, 1954–1955); Poznej svou vlast (1954–1956); Publikace Státní památkové správy (1954–1976); Sbírka učebně metodických příruček (1955); Oblastní turistické průvodce (1955–1960); Sbírka turistických příruček (1955–1960); Hromadná a pódiová vystoupení mládeže (1956–1957); Sbírka skladeb pro veřejná vystoupení (1956–1957); Sbírka pódiových skladeb (1957–1962); Sportovní četba (1958–1960); Poznáváme starou a novou Prahu (1958–1964); Sbírka příruček pro cvičitele ZTV (1958–1989, od 1974 jako Cvičitel ZRTV); Učební texty ČSTV (1958–1990); Knižnice mladého turisty (1959–1965); Vodácký průvodce ČSSR (1961–1966); Atletika do kapsy I. (1962–1965); Průvodce ČSSR pro motoristy (1963–1966); Edice malých suvenýrů (1966–1970); Maratón (1967–1969); Rekord (1967–1970); Kotva (1967–1971); Turistické průvodce ČSSR (resp. ČSFR, 1967–1991); Cvičte s námi (1968–1972); Průvodce Olympia (1968–1991); Sport (1968–1991); Spartakus (1971–1990); Československá spartakiáda 1975 (1974); Sport a zdraví (1974–1985); Cestopisy (1974–1991); Malý průvodce Olympia (1975–1984); Atletika do kapsy II. (1975–1985); Malé suvenýry (1976–1985); Buď fit (1977); A–Z na cesty (1978–1990); Československá spartakiáda 1980 (1979); Stadion (1981–1990); Kondice (1981–1992); Malá encyklopedie (1982–1990); Československá spartakiáda 1985 (1984); ABC sportu (1984–1992); Sportovní aktuality (1985–1986); Sport pro každého (1985–1988); Naučná literatura (1986–1989); Knižnička šachisty (1986–1990); Olymp (1986–1990); Rodné kraje (1986–1990); Obzory (1988–1989); Sport v obrazech (1988–2008); Československá spartakiáda 1990 (1989); Sport pro všechny (1989–1992); Věda pro praxi (1990–1991); Dodokaps – Dobrodružství do kapsy (1990–1996, 2011); Globus (1990–2011); Růžová knihovna (1991–1993); Lucy v sedle (1993); Magazín Dodokapsu (1993); Dívčí romány (1993–1994); Dobrodružný svět (1993–1994); Star Wars (1993–1995); Klasický americký western (1994–1995); Minimum (1994–2000); Dobrodružný dějepis (1995); Sestřičky (1995); Wellness (1995–2008); Navštivte... (1997–2011); Sazka (1998–2004); Atletika (2000–2009);

Klub Dicka Francise (2001–2004); Průvodce po České republice (2002–2007); Román pro ženy (2004–2005); Edice malých cestopisů (2004–2007); Bestseller (2005–2007); Můj problém (2007–2008); Detektivní příběh pro děti školou povinné (2009–dosud); Studentské čtení (2012–dosud); Prvotiny (2013–dosud).

SOUBORNÁ VYDÁNÍ

„dílo Jaroslava Foglara“ (1969–1970); Spisy Jaroslava Žáka (1970–1971); „knihy Karla Maye“ (1970–1995); Sebrané spisy Jaroslava Foglara (1991–2007).

PERIODIKA

Sokolský pracovník (1954–1955); Všeobecná příprava (1954–1955); Rohování (1954–1957); Zápas – Vzpírání – Branný zápas – Judo (1954–1957, od 1955 s tit. Judo – Zápas – Vzpírání); Házená – Česká házená (1954–1958); Jezdeckví – Střelba – Šerm (1954–1958); Košíková (1954–1958); Kuželky (1954–1958); Lodní sporty (1954–1958); Odbíjená (1954–1958); Plavectví (1954–1958); Rugby – Pozemní hokej (1954–1958); Stolní tenis (1954–1958); Tenis (1954–1958); Kopaná (1954–1962); Lední hokej – Bruslení (1954–1962); Lehká atletika (1954–1968); Czechoslovak Sport (1954–1971); Sportovní gymnastika (1954–1990); Teorie a praxe tělesné výchovy a sportu (1954–1990); Cyklistika (1954–1991); Lyžařství (1954–1994); Stadion (1954–1994); Československý sport (1954–2001, od 1995 s tit. Sport); Horolezec (1955–1958); Turistika (1955–1958); Za krásami domova (1955–1961); Základní tělesná výchova (1956–1972); Tělovýchovný pracovník (1957–2009, od 1993 s tit. TP – Časopis pro sport a tělovýchovu); Košíková – Odbíjená (1958–1969); Házená – Česká házená – Tenis – Stolní tenis (1959–1961); Vodní sporty (1959–1992); Házená (1962–1967); Kopaná – Hokej (1963–1968); Šťastnou cestu (1968); Gól (1968–2003); Atletika (1969–1995); Základní tělesná výchova a pohybová rekreace (1973–1974); Lékař a tělesná výchova (1973–1990); Základní a rekreační tělesná výchova (1976–1990); Metodik turistiky (1978–1988); Judo (1986–1988); Tenis (1990–1995); Pohyb a my (1991–1992); Sazka radí, baví, informuje (1993–2005).

PRAMENY A LITERATURA

Prameny: Národní archiv Praha: fond Státní výbor pro tělesnou výchovu a sport, Praha, složka Státní tělovýchovné nakladatelství 1954–1956; Národní archiv Praha: fond Československý svaz tělesné výchovy – ústřední výbor 1957–1990 (nezpracováno); Národní archiv Praha: fond Ministerstvo školství a kultury – kolegium ministra, 1945–1967.

Bibliografie: Výběr knih nakladatelství Olympia 1954–1973 (1974); J. Sladkovský (ed.): Výběr knih nakladatelství Olympia 1974–1978 (1979); J. Sladkovský (ed.): Výběr knih nakladatelství Olympia 1979–1983 (1984); J. Sladkovský (ed.): Výběr knih nakladatelství Olympia 1984–1988 (1989); J. Barešová (ed): Katalog knih Nakladatelství Olympia, a. s., 1996–2005 (2006).

Kněžně: 30 let nakladatelství Olympia (1984).

Studie a články: F. X. Choutka: O vydávání sportovní a tělovýchovné literatury, Za čtenářem 1960, č. 11; V. Badalec: Čím přispěje na knižní trh tělovýchovná literatura, Stadion 1964, č. 6; C. Rybár: Velké plány – málo papíru. Je sportovní literatura popelkou? Stadion 1967, č. 1; pich: Výroční ceny Olympie, RP 7. 1. 1971; (ch): Co chystá Olympia, RP 26. 1. 1972; F. Morávek – Z. Šebesta: Profil nakladatelství Olympia, Typografie 1972, č. 4; jš (= J. Jaroš): Dvacet let Olympie. Československé nakladatelství sportovní a turistické literatury, Československý sport 24. 4. 1974; pich: Olympia jubuluje, RP 24. 4. 1974; TP: 25 let Olympie, Tělovýchovný pracovník 1979, č. 8; O. Mohyla: Profil nakladatelství Olympia, Typografie 1980, č. 4; V. Urban: 30 let nakladatelství Olympia, Typografie 1984, č. 7; hol. (= J. Holoubek): Pařížská konference..., Kmen 1988, č. 51; J. A. Varga: Nové knihy Karla Maye v rukách mladých čtenářů..., Proglas 1993, č. 2; I. Zítková: Pro malé a větší slečny, NK 1995, č. 14; O. Štindl: Vstanou noví

Dušínové? LidN 31. 10. 1998; J. Jašová: Nabízet dětem kvalitu, NK 2000, č. 13; D. Anýž: Olympia připravila Foglarovy hry, MFD 29. 6. 2000; M. Reissner: Olympia míří k dětem, Ladění 2000, č. 1; M. Švagrová: Jezdec královen a spisovatel davů, LidN 12. 4. 2001; K. Kadlecová: Nakladatelství Olympia končí. Prozatím..., Reflex 2011, č. 30.

Rozhovory: V. Badalec: Interview krátce po startu (tazatel neuveden), Československý sport 17. 1. 1964; L. Uhlíř: Čím se představíme. Před knižním veletrhem (tazatel neuveden), Práce 9. 3. 1970; S. Poberová: Nakladatelství Olympia (tazatel neuveden), NK 1986, č. 38; K. Zelníček: Olympia není jen v Řecku (přípr. M. Nyklová), SvSl 4. 4. 1992, příl. Slovo na sobotu; Z. Pobuda: O Olympii, Rychlých šípech a černých průvodcích (přípr. S. Hrbotický), Haló noviny 25. 6. 1999; D. Francis: Jeden román ročně mi bohatě stačí (přípr. M. Váňová), HN 13. 4. 2001; V. Tikal: Nakladatelství Olympia slaví padesátiny (přípr. J. Dlouhá), K revue 2004, č. 39; K. Zelníček: Foglarova schopnost oslovit děti kamarádstvím je nenapodobitelná (přípr. F. Cinger), Právo 10. 5. 2007; A. Žurman: Malér, když kniha není do týdne venku (přípr. J. Císař), Grand Biblio 2008, č. 6.

Vzpomínky: J. Moserová-Davidová: Historky. Na koho se nezapomíná (2003).

(eb)

1921–1997

■ Státní nakladatelství zaměřené na propagaci státu, popularizaci vědy a umění a literaturu faktu

Vznik *Tiskařské, nakladatelské a novinářské akciové společnosti Orbis* byl připravován od roku 1920, kdy byli jmenováni první vedoucí pracovníci, oficiálně byla však založena až v den konání ustavující schůze správní rady 23. března 1921. Záměrem Ministerstva zahraničních věcí (MZV) v čele s Edvardem Benešem, které vznik *Orbisu* iniciovalo, bylo zřídit instituci informující o životě v Československé republice a pečující o její propagaci v zahraničí. Společnost vystupovala jako soukromá; akcie byly vystaveny na jména několika desítek významných osobností politického, hospodářského a kulturního života, ve skutečnosti však zůstaly v rukou státu, jehož vliv a trvalá kontrola byly nadto zajištěny účastí zástupců hlavních politických stran ve správní radě společnosti.

Formálně bylo nakladatelské oprávnění uděleno nakladateli **Bedřichu Kočímu** (1869–1955), který vedle účasti ve správní radě (do roku 1934) přijal také funkci vrchního obchodního ředitele. V listopadu 1921 tuto funkci převzal továrník **Karel Krauser** (1864–??), jehož v říjnu 1922 vystřídal **Emanuel Mimra** (1894–??), který podnik vedl až do roku 1929, kdy ho kvůli finančním problémům a soudnímu sporu ve věci zpronevěry správní rada odvolala. Nový vrchní obchodní ředitel již nebyl jmenován a funkce byla sloučena s funkcí politického ředitele, kterým byl od vzniku společnosti přednosta tiskové služby MZV **Jan Hájek** (1885–1969). Ten poté jako zplnomocněnec správní rady vykonával funkci vrchního (generálního) ředitele až do roku 1938, kdy byl z politických důvodů nucen odejít z MZV a bezprostředně poté i z vedení *Orbisu* a jeho správní rady. Faktické (organizační) řízení podniku vykonával generální tajemník, jímž se na počátku roku 1931, kdy byla tato funkce zřízena, stal **Jaroslav Fukátko** (1898–1956). V čele správní rady stál nejdéle generální ředitel Zemské banky **Emil Roos** (1868–1934).

V rámci společnosti se postupně konsolidovalo několik samostatných úseků. Prvním ředitelem *knižního nakladatelství* byl jmenován **Karel Chalupa** (1884–??), kterého v roce 1925 vystřídal **Josef Berndt** (1881–1949). V roce 1936 funkci převzal **Vladislav Pajdla** (1907–1999), který ve vedení nakladatelství setrval až do padesátých let. Přímo v knižní redakci pracovali dva disponenti; funkci disponenta vedoucího redakci a jednajícího s autory zastával básník **František Halas** (1901–1949). V čele administrace *vydavatelství časopisů* stál po dlouhá léta **Josef Klimánek** (1894–??). V listopadu 1924 byl zahájen provoz *tiskárny Orbis*, která se stala jedním z obchodních pilířů společnosti; její vedení bylo po dlouhá léta svěřeno **Karlu Peřinovi**. Úsek *novinářství* byl ustanoven k 1. lednu 1925 a dlouhodobě (i během protektorátu) jej řídil **Jaroslav Třebický**; vedle prodeje novin, časopisů a knih předplatitelům i prostřednictvím vlastních nádražních prodejen zabezpečoval tento úsek organizaci prodeje zahraničních periodik v Československu.

Knihkupectví Orbis, založené v srpnu 1925, se nejprve omezovalo na prodej informační literatury o ČSR, postupně se začalo věnovat prodeji bohemik, jazykových příruček, slovníků a turistické literatury, později byl zřízen i antikvariát. Ve vedení knihkupectví stál za první republiky i v době protektorátu **Antonín Miškovský**.

V souvislosti s mnichovskými událostmi přešel koncem roku 1938 *Orbis* z kompetence MZV do kompetence Tiskového odboru Předsednictva ministerské rady (TO PMR). Po odchodu Jana Hájka z funkce vrchního (generálního) ředitele *Orbis* po krátkou dobu fakticky řídil přednosta tohoto úřadu **Zdeněk Schmoranz** (1896–1942); funkci generálního tajemníka převzal na počátku roku 1939 **František Kliment** (1896–1945). Koncem roku 1939 se *Orbisu* zmocnila Skupina tisk kulturně-politického oddělení Úřadu říšského protektora (ÚŘP) v čele s bývalým pražským dopisovatelem agentury Reuters **Franzem Friedrichem Rudlem**, který se stal novým generálním ředitelem *Orbisu* a zůstal jím až do konce protektorátu. Z hlediska české správy byl nadřízeným orgánem nadále TO PMR, který však byl počátkem roku 1942 zrušen a příslušné kompetence převzal nově vzniklý Úřad lidové osvěty. Jeho sloučením s Ministerstvem školství a národní osvěty v polovině téhož roku vzniklo Ministerstvo školství a lidové osvěty v čele s Emanuelem Moravcem, který měl na ediční činnost *Orbisu* rovněž nemalý vliv. Správní rada byla na podzim 1939 nahrazena správní komisí, jejímž předsedou byl jmenován guvernér Poštovní spořitelny **Karel Trapl** (1881–1940), avšak rozhodující slovo měl vedoucí Skupiny tisk ÚŘP **Wolfgang Wolfram von Wolmar** (1910–1987).

15. května 1945 se vedení *Orbisu* opět ujal jeho někdejší generální tajemník **Jaroslav Fukátko**; podnik v té době přešel do kompetence Ministerstva informací (MI; později Ministerstva informací a osvěty /MIO/) a Fukátko vedl *Orbis* jako jeho zmocněnec. V roce 1946 byl generálním ředitelem jmenován **Zdeněk Rossmann** (1905–1984), funkci generálního tajemníka až do roku 1949 vykonával bývalý ředitel úseku novinářství **Jaroslav Třebický**. Nejvyšším orgánem *Orbisu* byla i v letech 1945–1948 správní rada, v níž mj. působil bývalý generální ředitel Jan Hájek. Do budovy podniku se v poválečném třiletí přestěhoval publikační odbor MI/MIO, do jehož vedení nastoupili bývalí zaměstnanci *Orbisu* František Halas a Adolf Hlavatý, kteří měli i v této době na chod firmy zřejmý vliv; Halas mj. inicioval založení zvláštní redakce literatury pro děti a mládež, která byla pod názvem *UM (Umění mládeži)* součástí *Orbisu* až do konce roku 1949. Redakci *UM* vedla **Ludmila Kolářová**, pracovali v ní **Věra Bělohová**, **Josef Híršal**, **Věra Hubená**, **Ota Šafránek**, **Jarmila Šilínková** a jako výtvarný redaktor **Karel Pekárek**. Ostatní publikace nadále redigovali externí redaktori a redakční rady spravující jednotlivé ediční řady. Ředitelem nakladatelství zůstal **Vladislav Pajdla**.

Koncem roku 1948 přišel do vedení znárodněného *Orbisu* bývalý sazeč **František Hracha** (1905–1999), zpočátku jako zmocněnec MIO ve funkci správce podniku (ve stejné funkci současně působil i v *Melantrichu*), od roku 1950 již jako podnikový ředitel celého tzv. kombinátu. Na konci čtyřicátých let byla do *Orbisu* začleněna jiná nakladatelství, mj. *Československé filmové nakladatelství* či *Svět v obrazech*, vydavatelství MIO. Do knihtiskárny *Orbis* byly přiřazeny mj. tiskárna Bromografia (specializovaná na tisk pohlednic), Československý kompas, Grafická unie, Neubert a synové, Průmyslová tiskárna, Státní tiskárna v Karmelit-

ské ulici aj. K 1. lednu 1950 byl zřízen národní podnik *Orbis, tiskařské závody*, jenž byl podřízen Československým závodům polygrafickým, n. p., jako ústřednímu orgánu. K 1. lednu 1951 vznikl národní podnik *Orbis, vydavatelské závody*; po sloučení s *Osvětou* a *Sokolským nakladatelstvím* byl s platností od počátku roku 1953 ustaven národní podnik *nakladatelství Orbis*.

Na počátku padesátých let v rámci *Orbisu* působila specializovaná nakladatelství či oddělení: *adresářové oddělení Orbis* (vzniklo po začlenění střeoevropského nakladatelství adresářů *Compass* ještě před rokem 1948), *mapové oddělení Orbis*, *Národní hudební vydavatelství Orbis* a *Výtvarné nakladatelství Orbis*. O zřízení *Národního hudebního vydavatelství Orbis*, které se mělo stát ústředním hudebním nakladatelstvím v ČSR, bylo rozhodnuto již v červnu 1948, oficiálně zřízeno bylo však až k 1. 12. 1949. Jeho ředitelem byl jmenován **Karel Šebánek** (1903–1980), který dosud působil v hudebním vydavatelství *Melantrichu*. Funkci šéfredaktora vykonával v letech 1949–1950 **Jan Hanuš** (1915–2004) a po něm až do konce roku 1952, kdy byla činnost vydavatelství ukončena, **Jan Kapr** (1914–1988). V redakci pracovali mj. zástupce šéfredaktora **Bohumil Karásek** (1926–1969) a redaktori **Věra Dolanská**, **Bedřich Nikodém** či **Karel Šrom**. *Výtvarné nakladatelství Orbis*, které vedle publikací s výtvarnou tematikou vydávalo také drobnou grafiku, se formovalo od roku 1948 a činnost ukončilo rovněž v roce 1952 (některé tituly vyšly s vnočením 1953). Za jeho správu odpovídal **Josef Mandřák** a šéfredaktorem byl jmenován **Lubor Kára**, který zůstal hlavním redaktorem výtvarné redakce i po delimitaci výtvarných publikací (včetně započatých edic) do *SNKLHU* (viz *Odeon*). V redakci dále působili mj. **Zdeněk Baloun**, **Milena Freimanová**, **Stanislav Kohout** a **Zdeněk Pilař**.

Po zrušení MIO v roce 1953 spadal *Orbis* do působnosti Ministerstva kultury (MK; 1956–1967 Ministerstvo školství a kultury /MŠK/; 1967–1969 Ministerstvo kultury a informací /MKI/; od 1969 opět MK). Po roce 1956 se postupně stabilizovala struktura *Orbisu*, zahrnující nyní knižní nakladatelství, vydavatelství časopisů, nakladatelství pohlednic a plakátů, úsek novinářství a úsek propagace státu v zahraničí (z tiskařských podniků *Orbis* vznikly nové národní podniky Polygrafia, Státní tiskárna a Knihtisk, které přešly do působnosti Ministerstva spotřebního průmyslu). V čele *knižního nakladatelství* stál vedoucí závodu, jímž se stal dosavadní ředitel nakladatelství **Vladislav Pajdla**, a šéfredaktor, který odpovídal za ideovou a odbornou úroveň vydávaných publikací (později bylo nakladatelství vedeno pouze šéfredaktorem). V této funkci působil v letech 1949–1955 **Josef Štefánek** (1919–1972), poté **Božena Holečková** (1909–1995) a **Jarmila Prokopová** (1911–1994). Redakci literatury pro ochotníky dlouhodobě vedl **Jiří Beneš**, divadelní redakci **Emil Radok**, později **Jarmila Hrubešová** a **Alena Urbanová**. Populárně-naučnou redakci řídil **Alois Kaiser**, později **Josef Sadil** a **Vladimír Špinka**. Redakci osvětových publikací vedla **Jarmila Langášková**, redakci pragensí **Josef Trojan**, později **Ginette Stočesová**.

Ekonomiku a provoz *vydavatelství časopisů* řídil na počátku padesátých let **Josef Klimánek** a po něm **Jiří Modestin**. Ideové vedení reprezentovali šéfredaktori jednotlivých titulů, později byla zřízena funkce šéfredaktora vydavatelství časopisů, kterou v šedesátých letech zastával **Štěpán Engel** (1906–??), od poloviny

sedmdesátých let do roku 1977 **Jarmila Houšková** (*1927). Ke značnému množství periodik, vydávaných a redigovaných v *Orbisu*, patřila v padesátých letech i následujících desetiletích též skupina osvětových časopisů, které prostřednictvím *Orbisu* vydávalo MIO, později MK. Několik jich sem přešlo ze zrušeného nakladatelství *>Osvěta*; ve vydavatelství *Orbisu* tuto oblast spravoval bývalý vedoucí časopiseckého úseku *>Osvěty* **Josef Pancíř** (1906–1996), v šedesátých letech pak **Miroslav Langášek** (*1927) a v sedmdesátých **Zdeněk Marek** (1919–2012). Kromě toho *Orbis* vydával řadu titulů externě; jejich redakce tedy nebyly na vedení ani provozu podniku závislé.

Drobná grafika zůstala v kompetenci *Orbisu* i po přechodu výtvarné redakce do *SNKLHU* (viz *>Odeon*). Její výrobu zajišťovalo *nakladatelství pohlednic a plakátů*, z něhož se po čase vyvinul *úsek užité grafiky*. Kromě plakátů a pohlednic toto nakladatelství vydávalo omalovánky, lepoprela a další zboží pro děti (jeho produkce nebyla distribuována přes knižní obchod, nýbrž prostřednictvím podniků Drobného zboží). Od konce šedesátých let byla součástí úseku užité grafiky redakce literatury pro děti, kterou vedla **Jana Slánská** a v níž pracovali mj. **Jiří Čehovský** a **Jan Endrýs**. *Úsek novinářství* měl v padesátých letech na starosti distribuci domácího i zahraničního tisku; nadále *Orbis* také spravoval síť nádražních prodejen. Roku 1954 vznikl jako nástupce oddělení *Orbis-export* samostatný *úsek státní propagace ČSR*, který vydával cizojazyčné publikace i periodika a staral se o provoz zahraničních kulturních středisek. Na vedení cizojazyčného úseku se zprvu podíleli šéfredaktoři jeho knižní a časopisecké redakce, později byly tyto funkce sloučeny. Knižní redakci cizojazyčných publikací vedla v padesátých letech **Libuše Prokopová** (*1919) a oddělení cizojazyčných časopisů **Otmar Kohout** (otec spisovatele Pavla Kohouta). Poté vedení celého cizojazyčného úseku převzala **Marta Čepičková** (1920–1998; roz. **Gottwaldová**); v sedmdesátých letech tuto funkci zastával **Josef Kadlec**.

Některé ediční oblasti, které *Orbis* v padesátých let obstarával, byly postupně delimitovány do specializovaných nakladatelství (např. sportovní, tělovýchovné a průvodcovské publikace převzalo *Státní tělovýchovné nakladatelství* /viz *>Olympia*/, naučné slovníky Encyklopedický institut ČSAV, knihy pro fotoamatéry *Státní nakladatelství technické literatury*, ekonomickou a politickou literaturu *>Svoboda*). Provoz knihkupectví a antikvariátů (po roce 1948 byl *Orbis* pověřen správou státního Ústředního antikvariátu) převzal n. p. Kniha; vývoz a dovoz knih a časopisů převzal podnik zahraničního obchodu Artia. Další změny nastaly po roce 1962: do n. p. Sovětská kniha (posléze přejmenovaného na n. p. Zahraniční literatura) byl převeden úsek distribuce dovážené zahraniční literatury, do správy Poštovní novinové služby (PNS) byl převeden úsek novinářství a ze zahraničních středisek vznikla samostatná Správa zahraničních středisek přímo podřízená MŠK. *Orbis* měl být napříště zaměřen na vydavatelskou a nakladatelskou činnost v oblasti populárně-naučné a osvětové literatury a periodik; nadále zůstal vydavatelstvím cizojazyčné literatury a časopisů, plakátů, pohlednic a užité grafiky. Reorganizaci *Orbisu* provázely změny ve vedoucích funkcích. Podnikovou ředitelkou byla v září 1962 jmenována **Jarmila Prokopová**; její původní funkci šéfredaktora knižního nakladatelství převzal **Josef Janoušek**. Profilovou redakci

filmové a divadelní literatury vedl v šedesátých letech **Otakar Blanda** a jako redaktoři zde pracovali mj. **Pavel Keclík**, **Petr Král** či překladatelka **Karla Kvasničková**. V nakladatelství působili mj. též překladatelé **František Jungwirth** (od konce šedesátých let vedoucí redaktor populárně-naučné literatury) a **Milena Perglerová**.

V roce 1970 byli z politických důvodů nuceni z *Orbisu* odejít ředitelka Jarmila Prokopová i šéfredaktor Josef Janoušek. Do ředitelské funkce byl dosazen **Miroslav Pastyřík** (1912–1995), bývalý pracovník aparátu ÚV KSČ. V roce 1975 ho jako tzv. zastupující ředitel vystřídal **Štěpán Engel**. Knižní redakci vedl od roku 1970 dosavadní redaktor filmové a divadelní redakce **Jaroslav Beránek** (*1931) za spolupráce své zástupkyně **Angeliky Blahožové** (*1929), vedoucí redaktorky populárně-naučné a encyklopedické literatury. Po Beránkově odchodu do vedení nakladatelství *>Albatros* byl koncem roku 1972 jmenován šéfredaktorem **Miloš Parma** (1916–1998), který dosud vedl právníckou redakci.

V souvislosti s mezinárodním ohlasem *Charty 77* bylo usnesením předsednictva ÚV KSČ v dubnu 1977 rozhodnuto o proměně *Orbisu* v tiskovou agenturu, jejímž úkolem bude ideologická propaganda československého komunistického režimu. *Tisková agentura Orbis (TAO)* vznikla k 1. 7. 1977, oficiálně jako samostatná příspěvková organizace nevládního charakteru s nakladatelskými a vydavatelskými právy, a působila jako hospodářské zařízení Československé společnosti pro mezinárodní styky (ČSMS), jež byla jejím právním zřizovatelem a současně nadřízeným orgánem. *Orbis* byl tedy vyčleněn z působnosti MK ČSR a veškerá jeho činnost byla převedena na nově vzniklou *TAO*, která měla pod vedením nového generálního ředitele **Vladimíra Viplera** provést likvidaci původního nakladatelství. Protože však MK považovalo kompetence bývalého nakladatelství *Orbis* ve struktuře celostátní ediční činnosti za nezastupitelné, rozhodlo se zachovat jeho ediční profil jako celek. Z *TAO* byly vyňaty veškeré aktivity, které nesouvisely se zahraniční tiskovou propagandou, a k 1. 1. 1978 pro ně bylo zřízeno nové nakladatelství a vydavatelství *>Panorama*.

Publikační činnost *TAO* zpočátku řídili náměstkyně pro periodické publikace **Jarmila Krumphanzlová** (*1934) a náměstek pro neperiodické publikace **Josef Skydánek**. Po jeho odchodu v roce 1985 už tato funkce nebyla obsazena a za celou oblast coby náměstkyně pro publikační tvorbu odpovídala Jarmila Krumphanzlová, jíž byl také podřízen šéfredaktor redakce neperiodických publikací. V této funkci krátce působil **Jiří Heger**, poté funkce nebyla obsazena až do roku 1982, kdy do ní nastoupil **Zborov Dvořák** (*1935). Redakci časopisů pro kapitalistické země vedl **Karel Beba** (*1922) a po něm **Josef Skála**; redakci časopisů pro socialistické země **Vít Suchý** a posléze **Petra Frankeová** (*1947). Na přelomu listopadu a prosince 1989 došlo ve vedení *TAO* ke změnám: několik dnů ji vedl náměstek pro propagandu a audiovizuální prostředky **Jiří Nekola**, který do funkce pověřeného ředitele *TAO* navrhl **Jiřího Kolečka** (*1944), dosavadního vedoucího hlavní redakce audiovizuálních prostředků. Kolečko bezprostředně po nástupu do funkce odvolal všechny vedoucí pracovníky včetně bývalého ústředního ředitele Viplera a na počátku roku 1990 přistoupil k reorganizaci agentury.

K 1. dubnu 1990 rozhodlo federální Ministerstvo financí o zastavení dotací *TAO* jako tzv. příspěvkové organizaci. Zároveň bylo rozhodnuto o začlenění *Orbisu* do Československého rozhlasu, k němuž oficiálně došlo až k 1. 12. 1990, kdy byla zřízena samostatně hospodařící základní organizační složka s názvem *Orbis ZOS* (= závodní odborová skupina) *Čsl. rozhlasu*. Novým ředitelem *Orbisu* se stal na podzim 1990 **Richard Urx**. Na konci roku 1991 ho nahradil **Miroslav Drozd** (*1943), který již v září 1990 převzal po **Pavlu Brzobohatém** (*1942; v *TAO* vedl výrobní útvar) vedení knižní redakce *Orbisu*. Do funkce ředitele byl však oficiálně jmenován až v červnu 1992 a již v polovině srpna téhož roku z ní byl odvolán. Do konce roku 1992 pak podnik řídil **Jakub Císař** (*1966). Knižní redakci vedl po Drozdovi nakrátko jeho dosavadní zástupce **Jiří Schuman**, ve druhé polovině roku 1992 se v této funkci vystřídal **Eva Wagnerová** (*1951; bývalá redaktorka *TAO*) a **Eva Ekrťová**. K šéfredaktorům časopiseckého úseku patřili v období 1990–1992 **Jaroslav Fridrich**, **Eva Meisnerová** (*1947; původně redaktorka *TAO*) či **Jiří Chodil**.

Po rozpadu československé federace a navazující transformaci Československého rozhlasu se zmocněnec Ministerstva financí pro vypořádání majetku po Československé televizi a Československém rozhlasu **Jiří Zoufal** (*1948) rozhodl z movitého a nemovitého majetku *Orbisu* a dalších vybraných úseků federálních médií vybudovat reprezentativní vydavatelství a nakladatelství, navazující na praporepublikovou tradici firmy. Usnesením vlády z 23. června 1993 vznikl pod Zoufalovým vedením *Orbis* jako příspěvková organizace, jejímž zřizovatelem se stalo Ministerstvo hospodářství a po jeho zrušení Ministerstvo pro místní rozvoj. V tomto období byl *Orbis* rozdělen na tři divize (jeho další obchodní aktivity zastupoval samostatný odbor monitoringu a zpracování informací). Divize audiovizuální připravovala na objednávku audiovizuální pořady, dabing či reklamní šoty. V rámci divize VÚRT (bývalý Výzkumný ústav rozhlasu a televize) *Orbis* mj. jako jeden z prvních v ČR vyráběl nosiče CD-ROM. Divize Nakladatelský dům zahrnovala redakci knižní, redakce časopisecké, redakci překladatelských a tlumočnických služeb a komerční redakci, jež obstarávala výrobu reklamních a propagačních materiálů, plakátů, kalendářů apod. Ředitelem divize Nakladatelský dům se na jaře 1993 stal **Jiří Pondělíček** (*1957), který v této funkci setrval až do poloviny roku 1997; až do zániku *Orbisu* poté divizi vedl **Jiří Hromada** (*1958). Knižní redakce se nově konstitovala na jaře 1994 a do vedoucích funkcí nastoupili pracovníci mezitím zrušeného nakladatelství *Panorama*. Knižní redakce byla rozdělena na redakci literatury pro děti, kterou vedl **Pavel Polák** (*1954) a v níž pracovala **Jindřiška Ptáčková**, a redakci ostatní literatury v čele s šéfredaktorem **Jaroslavem Havlem** (*1955), kde pracovaly **Tafána Březinová** a **Šárka Vieweghová**. Po Havlově odchodu na podzim 1996 celou knižní redakci řídil **Pavel Polák**. Komerční redakci vedla **Zdena Blechová** (*1950); překladatelskou a tlumočnickou redakci **Todorka Janevová** (*1942).

Vzhledem k problematické minulosti *Orbisu* postupně slábla politická vůle podnik podporovat. Koncem roku 1997 rozhodla Poslanecká sněmovna PČR o jeho zrušení; majetek i personál převedlo Ministerstvo pro místní rozvoj do jiné své příspěvkové organizace, České centrály cestovního ruchu.

O typografickou úpravu knih *Orbisu* se v meziválečném období nejčastěji starali zaměstnanci tiskárny **Rudolf Hála** a **Josef Sonberg**. V první polovině čtyřicátých let byl autorem obálek a grafické úpravy obvykle **Josef Bohuslav**, od druhé poloviny téže dekády a v letech následujících pak **Josef Ficenec**, **Miloslav Fulín**, **Boris Hanš**, **Milan Heger**, **Josef Istler**, **Zdeněk Rossmann** a mnozí další. Dlouholetými výtvarnými redaktory poválečného *Orbisu* byli **Valdemar Ungermann** a **Věra Beránková** (provd. **Šalamounová**). Jako techničtí redaktoři zde pracovali **Karel Fendrych**, **Antonie Kouřová** (provd. **Matoušková**), **Libuše Ladianská**, **Zuzana Málková**, **Josef Pekárek**, **Antonín Šašek**, **Oldřich Umlauf** ad. V prvním období polistopadové existence *Orbisu* byla grafická úprava svěřována mj. **Martinu Stejskalovi**, **Pavlu Štědrému** či **Ireně Vorlíčkové**. V letech 1994–1997 zde jako technická redaktorka působila **Jarmila Sojková**, typografie a obálky byly dílem **Michala Houby**, **Vladimíra Vimra**, **Petra Vlčka** ad.

V prvorepublikovém období vydal *Orbis* téměř 800 publikací; po počátečních letech, kdy se roční počet vydaných knih pohyboval kolem dvou až tří desítek, vycházelo v dalších letech ročně obvykle 40–60 publikací (tato hranice byla významněji překonána v roce 1937, kdy vyšlo na 80 titulů). Za okupace bylo v prvních dvou letech vydáváno ročně kolem 50 svazků, v roce 1941 už byl počet trojnásobný a v letech 1942–1944 vycházelo ročně kolem 200 publikací. V přelomovém roce 1945 se počet vydaných titulů výrazně snížil (cca na 60), ovšem již v roce následujícím opět vzrostl a pohyboval se v rozmezí 150–180 titulů. *Hudební vydavatelství Orbis* vydalo více než 600 hudebnin a na tři desítky knižních svazků. *Výtvarné nakladatelství Orbis* kromě obrazových reprodukcí a drobné grafiky připravilo k vydání zhruba 60 knižních titulů. V letech 1953–1955, kdy *Orbis* převzal ediční úkoly některých zrušených nakladatelství, přesahoval počet vydaných titulů obvykle hranici dvou set, poté začal postupně klesat a v následujícím desetiletí činil průměr 150 ročně vydaných svazků, v letech 1965–1977 se většinou přibližoval hranici sta titulů. Číslování publikací bylo zavedeno v roce 1955, ovšem zpětně do něj byly zahrnuty pouze svazky vydané od počátku padesátých let. Celkově vyšlo v období národního podniku nakladatelství *Orbis* kolem 3500 svazků; v úhrnu na tisíce se počítaly tisky na zakázku, brožury a produkty užití grafiky, jež ovšem byly do číslování svazků zahrnovány nedůsledně. *TAO* vydávala ročně zhruba 20–30 publikací, většinu v mnoha jazykových mutacích, takže dohromady pod její hlavičkou vyšlo více než 800 svazků. V letech 1990–1992 vyšla necelá čtyřicítka knih; obnovený *Orbis* čísloval své tisky znovu od č. 1 a dohromady vydal kolem 30 titulů. Celkem vyšlo pod značkou *Orbis* kolem 7000 svazků.

V období před vybudováním vlastní tiskárny *Orbis* tiskl v pražských tiskárnách Politika, Průmyslová tiskárna, Státní tiskárna a Středočeská tiskárna. Od poloviny dvacátých let až do konce padesátých let tiskl převážně ve vlastní knihtiskárně (od přelomu čtyřicátých a padesátých let rozšířené o další pracoviště a označované jako tiskařské závody) s výjimkou hlubotiskových barevných obrazových příloh, které byly ve dvacátých až čtyřicátých letech tištěny v České grafické unii a podniku Neubert a synové. Po delimitaci a transformaci tiskáren *Orbisu* byly jeho publikace nejčastěji tištěny v pražských podnicích Knih-tisk, Polygrafia, Mír, Státní tiskárna, popř. v brněnském Tisku (provoz Přerov a Český Těšín). *TAO* využívala vlastní

nově vybudované tiskárny, tisk cizojazyčných publikací byl ovšem často svěřován zahraničním nakladatelstvím a agenturám, mj. v Itálii (*Teti; Aurora*), NSR (*Plambeck*), Portugalsku (*Avante*), Vietnamu (*VNA*), Velké Británii (*Harney and Jones*), Lucembursku (*Cope*), Sýrii (*Saad advertising*) ad. V polistopadovém období *Orbis* exkluzivně nespolečně pracoval s žádnou tiskárnou, v letech 1990–1992 tiskl mj. v Jihočeských tiskárnách (provoz Týn nad Vltavou) či ve zlínské Grafii; v letech 1994–1997 např. v tiskárnách Libertas či PBtisk Příbram.

První prozatímní sídlo *Orbisu* bylo v Morzinském paláci v Nerudově ulici č. 5 v Praze na Malé Straně, od roku 1924 až do svého zániku pak nakladatelství působilo ve vlastní budově ve Fochově (za okupace Schwerinově, v padesátých letech Stalinově), dnes Vinohradské třídě č. 46, vchod do tiskárny byl ve Slezské ulici č. 13. Knihkupectví *Orbis* bylo zřízeno v centrální budově, později na Václavském náměstí č. 42. V poválečném období měl *Orbis* řadu detašovaných pracovišť, kde byly umístěny časopisecké redakce (Vinohradská č. 3, Dlouhá č. 12, Národní č. 17, Václavské náměstí č. 43, Opletalova č. 5 ad.); v Karlíně, v ulici 1. Pluku č. 7 pak sídlilo oddělení užité grafiky. *Hudební vydavatelství Orbis* působilo na adrese Jindřišská č. 27, *Výtvarné nakladatelství Orbis* U Prašné brány č. 3. *TAO* nadále obývala budovu na Vinohradské třídě a pobočku měla též v Bratislavě. V polistopadovém období sídlila knižní redakce krátce na Karlově náměstí, poté se však navrátila do Vinohradské, jež byla sídlem vedení podniku i knižní divize v poslední fázi jeho existence. Audiovizuální divize působila v budově bývalé OIRT (Organisation Internationale de Radiodiffusion et Télévision / Mezinárodní rozhlasové a televizní organizace) na Strahově; divize VÚRT (bývalý Výzkumný ústav rozhlasu a televize) na Evropské třídě.

Ediční profil *Orbisu* krystalizoval postupně, jeho dlouholeté pilíře byly ovšem postaveny již v prvorepublikovém období a zůstaly po celou dobu existence podniku relativně stabilní, byť se v produkci nakladatelství projevovalo jeho úzké sepětí se státem a vládní politikou. Vedle knih politických a propagačních se *Orbis* orientoval na vydávání odborné a populárně-naučné literatury, především z oborů sociálních a humanitních věd. Typickou ediční oblastí se stala též zeměpisná a cestopisná literatura a od doby nacistické okupace i knihy pro mládež. Vedle ní se v oblasti beletrie *Orbis* soustředil (v různých obdobích v různé míře) také na dobrodružnou literaturu a v poválečném období i na publikace divadelní a filmové.

První reprezentativní edicí byla **Politická knihovna** (1925–1939, celkem 62 sv. /1. řada 39 sv., 2. řada 25 sv./, red. František Vodseďálek), knižnice spisů politických, právních, národohospodářských a sociálních, vycházející v menší a větší řadě. Z původní literatury zde vyšla mj. díla historiků či diplomatů Karla Kazbundy, Kamila Krofty, Jana Opočenského, Jaroslava Papouška a Jana Slavíka, ale také např. publikace literárního historika Karla Krejčího *Polská literatura ve vírech revoluce*. Z překladové literatury byly zahrnuty spisy Salvadora de Madariagy, Maxe Webera či dvoudílné vzpomínky novináře Henryho Wickhama Steeda. František Bauer pro české čtenáře přetlumočil Hitlerův spis *Mein Kampf*, jež doplnil svými poznámkami a přehledem politické situace v Německu od roku 1926. Posledním

svazkem byla publikace Emanuela Moravce *V úloze mouřenína* (za války několikrát reeditovaná), která předznamenala charakter politické literatury, již pak *Orbis* vydával v době okupace. Zahraničnímu publiku bylo určeno několik edic anglických, francouzských a německých překladů oficiálních politických dokumentů a projevů, např. *Politische Bücherei* (1924–1934, 9 sv., red. Oskar Butter). Na pomezí politiky a historie stála vícejazyčná knižnice **Publikace archivu Ministerstva zahraničních věcí** (1926–1929, celkem 8 sv. ve 2 řadách, označována též ruským názvem Izdanije Archiva Ministerstva inostrannyh děl a francouzským Des Archives du Ministère des Affaires Étrangères), jejíž druhá řada byla zaměřena na soupisy bohemik a slovacik v cizině. K politickým tématům se vztahovala populárněji zaměřená memoárová edice **Stopami dějin** (celkem cca 15 sv.), která vycházela od poloviny dvacátých let do roku 1938. Propagační materiály ji prezentovaly jako knižnici o dvou řadách, ačkoli v publikacích tzv. první řady (vedené F. Vodsedálkem), k nimž byla přiřazována mj. Masarykova *Světová revoluce* a Benešova *Světová válka a naše revoluce* (obě v koedici s nakladatelstvím Čin), nebyla edice explicitně označena. Nedůsledně byla označována i ve svazcích řady druhé (pořádané Josefem Fischerem), v níž vyšlo především několik svazků vzpomínek Jana Hajšmana na domácí i zahraniční odboj. K politickým, hospodářským, sociálním a kulturním tématům byly orientovány rozsahem kratší spisy z edice **Časové otázky** (1924–1939, 23 sv., red. Oskar Butter, poté Josef Fischer), do níž byly zahrnuty publikace Bertranda Russella či autobiografie Alberta Einsteina a Sigmunda Freuda.

Od poloviny dvacátých let vydával *Orbis* několik edic odborné a populárně-naučné literatury. V koedici s pařížským nakladatelstvím *Bossard* připravil k vydání **Encyclopédie tchécoslovaque** (1923–1929, 4 sv., red. Oskar Butter a Bohuslav Ruml). **Sociologická knihovna** (1925–1937, 15 sv. /1. řada 10 sv., 2. řada 5 sv./), řízená výborem Masarykovy sociologické společnosti, zpřístupňovala základní díla sociologů českých (Arnošt Inocenc Bláha, Emanuel Chalupný, Otakar Machotka) i zahraničních (Auguste Comte, Émile Durkheim). Tajemníci *Orbisu* Jaroslav Fukátko a František Kliment redigovali edici praktických příruček a odborných publikací **Economica** (1936–1941, 10 sv., v obnovené řadě 1947–1948, 8 sv.).

Práce z oblasti estetiky a psychologie umělecké tvorby přinášela knižnice rozprav o umění **Ars** (1924–1940, 22 sv. /1. řada 21 sv., 2. řada 1 sv./), vedená Bohumilem Markalousem. Z překladových titulů zde vyšla např. sociologicky zaměřená úvaha o umění od Jeana-Marie Guyaua, dále Croceho *Breviř estetiky*, stati o architektuře a bydlení od Adolfa Loose, Freudova úvaha o Leonardu da Vincim, zápisky režiséra Alexandra Tairova s úvodní studií Jindřicha Honzla o vzniku moderního ruského divadla, Bremondova *Čistá poezie* či kniha Viktora Šklovského a Vladimira Majakovského *Jak dělat prózu a verše*. Z původní literatury byly zahrnuty mj. dvě studie o malířství od Františka Kovárny, smetanovská studie Zdeňka Nejedlého, Václav Černý zde vydal *Esej o básnickém baroku* a v reedici vyšla studie Otakara Zicha *O typech básnických*. V roce 1940 vznikla s podtitulem **Literárně historické studie** druhá řada knižnice **Ars**, vyšel v ní však pouze sborník studií o české literární kritice devadesátých let 19. století. Několik knih s tématem literatury a umění vydal *Orbis* mimo edice; často přitom šlo o cizojazyčná vydání

(Arne Novák: *Das barocke Prag*; Jaromír Krejcar: *L'Architecture contemporaine en Tchécoslovaquie*; Zdeněk Wirth: *L'art tchécoslovaque* /též mutace angl. a něm./; Václav Černý: *Essai sur le Titanisme dans la Poésie Romantique Occidentale entre 1815 et 1850*). Objevily se však i knihy v češtině: Miroslav Rutte připravil k vydání soubor studií o současné evropské literatuře, z rukopisu Holandána R. A. Benthe-ma Oosterhuise byla přeložena jeho komeniologická práce, jako doprovod k výstavě *Francouzské moderní sochařství* vyšla publikace Jaromíra Pečírky.

Několik biografických studií o literátech (sestrách Brontëových, Charlesi Baudelairovi, Romainu Rollandovi) přinesly **Knihy osudů a práce** (1928–1941, 35 sv., red. F. Vodseďálek, od 1930 Josef Fischer), kde dále vyšla studie Johannese Urzidila věnovaná Václavu Hollarovi, vzpomínky Roalda Amundsena, Alberta Schweitzera, Viktora Šklovského, Eugèna Françoise Vidocqa ad., a především několik knih amerického mikrobiologa a spisovatele Paula de Kruifa, který patřil ke kmenovým autorům prvorepublikového *Orbisu*. Původní i přeložená díla převážně z oborů humanitních a sociálních věd vycházela v knižnici **Perspektivy** (1930–1940, 10 sv., red. Josef Fischer). Z překladových titulů edice nabídla např. Ortegovu *Vzpouru davů*, Machiavelliho *Vladaře* nebo publikaci Alfreda Adlera. Z českých autorů se představili např. Václav Příhoda, J. L. Fischer či Arnošt Kolman. Knižnice **Delta** (1936–1941, 6 sv.) zprostředkovávala nejnovější objevy z různých vědních oborů.

Orbis se věnoval též prakticky vzdělávací a osvětové literatuře. Vedle edice jazykových učebnic **Brána jazyků** (1936–1938, 11 sv., red. Hugo Siebenschein; 1949, 1 sv.; 2. řada s tit. **Janua linguarum**, 1937–1938, 2 sv.; 1948–1949, 3 sv.) tuto oblast reprezentuje seriál dálkových písemných kursů, který pod názvem **Domácí učení** (1926–1944; red. Karel Velemínský; edice variabilně označována též jako **Knihovna Domácího učení**, za protektorátu **Fernunterricht**) vydával nákladem *Orbisu* Masarykův lidovýchovný ústav, za okupace pak Pragapress. V meziválečném období v edici vyšel např. kurs pravopisný, anglický, daňový, zeměpisný, automobilový, zahradnický či zdravotnický; za války se edice orientovala na kursy odborné němčiny, rozčleněné podle jednotlivých (obvykle dělnických a řemeslnických) profesí. Každý z kursů byl rozdělen do několika sešitů; celkem seriál zahrnul cca 150 kursů. Prakticky zaměřené byly také knižnice z oboru racionalizace řízení podniků **Práci k úspěchu** (1930–1939, 9 sv.) a **Organisace a řízení** (1931–1933, 3 sv.), vydávané ve spolupráci s Masarykovou akademií práce a Československým národním komitétem pro vědeckou organizaci v redakci Stanislava Špačka.

Značné čtenářské zázemí získaly zeměpisné edice. **Sbírku průvodců Orbis** (1926–1938, 18 sv.), již v *Orbisu* vydával Klub československých turistů, řídil ministerský rada MZV Bohuslav Lázňovský, jenž zde jako úvodní svazek publikoval třídílného *Průvodce po Československé republice*. V edici dále vyšel mj. průvodce Pražským hradem od Jana Morávka či *Automobilový průvodce Podkarpatskou Rusí* spisovatele Karla Poláčka. V edici dobrodružných cestopisů **V Evropě a za oceánem** (1929–1941, 16 sv., red. F. Vodseďálek, od 1931 Josef Fischer) byli zastoupeni autoři domácí (Václav Fiala, Karel Mirvald, František Paul aj.) i zahraniční, především z německojazyčných a severoevropských zemí (mj. Hugo Adolf Bernatzik, Knud Rasmussen, Albert Schweitzer).

Zařazením cestopisných vyprávění *Orbis* vykročil směrem k beletrii. Cíleně se do nakladatelského plánu poprvé dostala v podobě edice **Veselá mysl** (1932–1941, 39 sv.), tvořené drobnými knížkami tematicky zaměřených anekdot a humorných historek s ilustračním doprovodem (nejčastěji Františka Bidla). Jako editoři se vedle redaktora edice Josefa Macha (pod vl. jm. i pseud.) uplatnili také František Halas (pod pseud. F. J. Džbánek, J. F. Pultík, T. Šerif, Jiří Škamna), Alfred Fuchs, Ivan Herben, Naděžda Melniková-Papoušková či Karel Poláček. Beletrie byla též soustředěna do knižnic vydávaných časopisů. **Knihovna Radiojournal** (1929–1935, 7 sv.) zahrnuje romány reportážní (Jan Grmela, Maurice Level), detektivní (Val Gielgud a Holt Marvell, John Spencer) i fantastické (Josef Delmont). Edici populární četby zavedl *Týden rozhlasu*: své detektivní romány publikovali v **Knihovně Stopy** (1936–1941, 10 sv.) Eduard Fiker, Václav Havránek a Josef Kuchynka (pod pseud. Harry W. Harmattan a W. E. Western) či Zdeněk Vojtěch Peukert (pod pseud. Edgar Collins); vědecko-fantastický román zde otiskl Josef Teichman; z překladové literatury se objevili mj. André Demaison či Reginald Campbell. Vedle toho vycházela beletrie příležitostně mimo edice. Již na počátku své existence vydal *Orbis* německý překlad Čapkova *R. U. R.* či francouzský překlad *Divé Báry* Boženy Němcové a Jiráskovy *Filosofské historie*. V edici Josefa Fischera a Františka Halase vyšla antologie textů různých žánrů *Naše maminky*. Básnická tvorba byla zastoupena mj. německými překlady poezie Emanuela Lešehrada od Franze B. Steinera a Pavla Eisnera. V bibliofilské úpravě byly vypravěny francouzský překlad Nezvalovy básně *Dobrodružství noci a vějíře* a české vydání Valéryho *Mladé Parky* (obojí v překladu Josefa Palivce). Mimo edice *Orbis* opakovaně vydával fotografická alba věnovaná prezidentům Masarykovi (s úvodem Karla Čapka) a Benešovi (s úvodem F. X. Šaldy). Tradice obrazových publikací připravovaných k počtě politickým osobnostem se v *Orbisu* udržela i v dalších etapách jeho vývoje.

Vůdčí politicky orientovanou edicí byla v první polovině čtyřicátých let knižnice **Na okraj nové doby** (1940–1942, 50 sv.), doplněná řadami **Nová Evropa** (1941, 5 sv.), **Projevy** (1941, 7 sv.) a **Knižnice Úřadu**, později **Ministerstva lidové osvěty** (1942–1945, 5 sv.). V rámci těchto edic i mimo ně vycházely jednak překladové tituly dobové německé propagandy (Otto Dietrich, Rolf Kapp, Josef Wunschuh), jednak se v nich autorsky uplatnili členové protektorátních vlád (publikace Emanuela Moravce vycházely v *Orbisu* v četných reedicích) a kolaborující novináři (Vladimír Krychtálek /pod pseud. Vladimír Korda/, Karel Lažnovský, Emanuel Vajtauer). Významné místo připadalo zejména knihám ostré antisemitské, protiamerické a protisovětské propagandy.

Tradici encyklopedické literatury zastupovala ve čtyřicátých letech edice **Brána poznání** (1940–1949, 4 sv.), která zahrnuje mj. slovník citátů, hesel, přísloví a historických výroků, uspořádaný Bohumilem Mathesiem a Jaroslavem Zaorálkem, či *Divadelní slovník* Josefa Teichmana. Překladová edice **Duch a dílo** (1942–1945, 7 sv.) představila v monograficky pojatých publikacích několik významných osobností vědy a kultury zejména z německojazyčné oblasti, např. skladatele Ludwiga van Beethovena a Wolfganga Amadea Mozarta, renesančního lékaře a alchymistu Paracelsa či přírodovědce Alexandra von Humboldta. Uměnovědná literatura

byla soustředěna v edici „pohledů Čechů na světové umění“ **Mistři malířství** (1941–1947, 22 sv., sv. 18 nezjištěn, red. Václav Nebeský, později Antonín Matějček, graf. úprava František Muzika). Většina svazků přinesla monografické portréty (Fra Angelico, Albrecht Dürer, El Greco, Jan van Eyck, Vincent van Gogh, Francisco Goya, Matthias Grünewald, Tintoretto ad.), objevily se však i svazky zaměřené na konkrétní období a umělecké směry. Autorsky se vedle redaktorů knižnice uplatnili Josef Cibulka, Jan Loriš, Jaromír Pečírka, Jaroslav Pešina ad. Hodnoty českého výtvarného umění a vlastenectví připomínaly mimoedičně vydané tituly, např. dvě mánesovské publikace či výbor z české krajinomalby, na nichž se podíleli jako editoři a autoři úvodních studií čeští historici umění (František Kovárna, Jan Květ, Vladimír Novotný) a formou předmluv též respektovaní básníci (František Halas, Josef Hora). Literární historii a kritice byl v období protektorátu věnován minimální prostor, jednou z výjimek byl přehled české prózy roku 1943, který připravil František Jakubův.

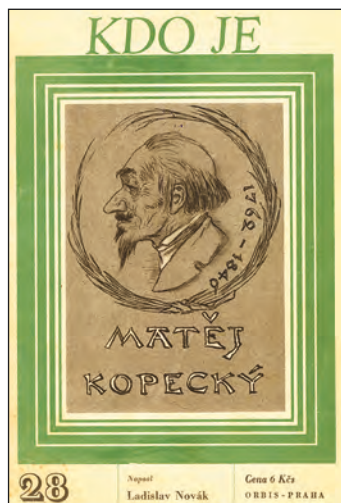
Edice učebnic cizích jazyků byla obohacena o **Velkou bránu jazyků** (1939–1941, 4 sv.), která byla na přelomu padesátých a šedesátých let obnovena dvěma přepracovanými svazky původní edice. Dětskému publiku byla adresována sešitová knižnice pohádek **Čteme německy** (1944, 8 sv.), vydávaná v koedici s frankfurtským nakladatelstvím *Moritz Diesterweg*. Vedle jazyků se osvětová literatura v období protektorátu zaměřovala především na problematiku efektivního hospodaření, např. prostřednictvím řad **Boj proti zkáze** (1942–1945, 12 sv.) či **Boj proti ztrátám** (1943–1944, 7 sv.).

V době okupace *Orbis* poprvé cíleně zaměřil svou pozornost na děti a mládež. Ryzí propagandou byl výbor *Slovo mají děti*, vzešlý ze soutěže o nejlepší dopis popisující pozitivní zkušenosti dětí s německými vojáky. Silný propagandistický akcent nesla také instruktážní próza pro chlapce *Frantík, kladivo a spol.* od Vladimíra Sacha. Nacistickou ideologií a brannou tematikou byla výrazně poznamenána **Knihovna pro mládež** (1943–1944, 42 sv.), kterou *Orbis* vydával pro Kuratorium pro výchovu mládeže v Čechách a na Moravě. Její ilustrované sešity kombinovaly propagandistický obsah s prvky dobrodružné literatury; navzdory ideologickému náboji si knihovna získala značnou čtenářskou oblibu. V oblasti beletrie měly nacistický režim implicitně podporovat také opakovaně vydávané životopisné a faktografické romány (většinou německojazyčné či italské provenience), oslavující zdravého, silného a uvědomělého člověka stejně jako kult práce a vědeckého, technického a průmyslového pokroku (Mario Appellius, Rudolf Brunngraber, Franz Ludwig Neher, Karl Aloys Schenzinger, Otto Schumann ad.). Vedle toho však *Orbis* vydal i několik titulů, které byly od ideologických východisek oproštěny: výbor z poezie Rainera Marii Rilka s tématem českého prostředí a Prahy, pohádky Jiřího Židlického s přírodní tematikou, výbor z lidových pohádek **Český Honza** (ed. Jirí Horák, il. Josef Lada), poezii pro děti autorské dvojice z okruhu časopisu *Moderní revue* Renaty Horalové a Jarmila Krecara (*Pohádky z oblačných brodů*), literární převyprávění *Příběhů dona Quijota* od Jaromíra Johna, *Příběhy Robinsona Crusoe* od Alberta Vyskočila (který v *Orbisu* koncem války vydal také životopis Kryštofa Kolumba), *Dobrodružství Marca Pola* (podle cestopisu *Milion*) od Zdeňka Vavříka či pohádky Wilhelma Hauffa v úpravě Františka Hru-

bína. Řada těchto knih se za války dočkala několika reedic. Jako ilustrátoři se na nich podíleli Josef Novák, František Tichý ad.

Bezprostředně po osvobození pokračoval *Orbis* ve vydávání několika knižnic založených za první republiky, popř. na meziválečné řady navázal novými edicemi podobného zaměření, jako tomu bylo např. u sbírky průvodců Čedoku **Kam – kdy – jak** (1949–1950, 3 sv.). Některé obnovené knižnice ještě ve čtyřicátých letech zanikly – **Knihy osudu a práce** (1946–1948, 10 sv., plynule navazující číslování), **Stopami dějin** (1946–1948, 5 sv.), **Perspektivy** (1948, 2 sv.) či **Delta** (1946–1950, 8 sv.), v níž vyšly mj. monografie Jiřího Neustupného o pravěku, Čestmíra Loukotky o vývoji písma či publikace Zdeňka Tobolky věnovaná dějinám výroby knih (označení příslušnosti k edici bylo uváděno nedůsledně). Jiné edice naopak přetrvaly: knižnice **Časové otázky** (1945–1953, 56 sv., nové číslování, později nečíslováno) se nejprve přiblížila své původní orientaci (mj. studie o sirotcích Anny Freudové a Dorothy Burlinghamové z roku 1948, jejíž distribuce byla záhy zastavena), později však převážily publikace budovatelské a protikapitalistické propagandy. Až v roce 1948 byla obnovena **Politická knihovna** (1948–1950, 11 sv.), jež vedle aktuálních publikací nově zahrнула i nedůsledně označovanou historickou řadu **Politická knihovna historická**, přinášející úvahy o ideálním uspořádání společnosti (mj. Charles Fourier, Petr Chelčický, Jan Ámos Komenský, Thomas More) a výjimečně beletrii (román utopického socialisty Etienna Cabeta *Cesta do Ikarie*).

K profilovým populárně-naučným edicím tohoto období patřil soubor krátkých pojednání o životě a díle osobností ze světa politiky, vědy a umění **Kdo je** (1946–1949, 150 sv., red. Jarmila Kroftová), který zahrnul též svazky věnované literátům českým (Karel Havlíček Borovský, Vítězslav Hálek, Jaroslav Hašek, Václav Kliment Klicpera, Eliška Krásnohorská, Rudolf Těsnohlídek) i světovým (Miguel de Cervantes, Anatole France, George Bernard Shaw), zejména se však zaměřil na osobnosti ruské literatury (Nikolaj Vasiljevič Gogol, Vladimír Majakovskij, Alexandr Sergejevič Puškin, Lev Nikolajevič Tolstoj). Na prvorepublikový charakter *Orbisu* se snažily navázat **Přednášky a diskuse** (1946–1949, 25 sv., sv. č. 13 a 25 nevyšly, red. Jiří Žantovský). Několik svazků se vztahovalo k literatuře a umění, např. přednášky Otakara Mrkvičky (o vztahu umění a kýče), Františka Trávníčka (o umělecké mluvě), Ludvíka Svobody (o Bedřichu Václavkovi), studie Alexandra Soboleva (o tzv. leninské teorii odrazu), stati Andreje Alexejeviče Ždanova a Tichona Nikolajeviče Chrennikova (k problematice nové sovětské hudby), projev Ladislava Štolla ze Sjezdu národní kultury či projevy z ustavující valné hromady Kulturní jednoty. **Malé knížky o velkých věcech** (1948, 4 sv.) byly věnovány tzv. vysokému, populárnímu i užitému umění, v knižnici

Edice Kdo je...

Umění a život (1949, red. František Nečásek) vyšel pouze soubor normotvorných statí a proslavů A. A. Ždanova *O umění*. Nová kulturní orientace se projevila také v **Kulturněpolitické knihovně** (1947–1949, 7 sv., red. Jiří Žantovský), soustředěné na společensky aktuální stránky kulturního života (mj. sborníky příspěvků ze Sjezdu národní kultury v dubnu 1948 či z ustavujícího sjezdu Svazu československých spisovatelů v březnu 1949). Knižnice **Slovanský svět** (1945–1949, celkem 26 sv. /1. řada 19 sv., 2. řada 7 sv./), jež vycházela s podtitulem „myšlenky a skutečnosti“ v malé a velké řadě, obracela pozornost k literatuře spíše okrajově: kromě Gorkého *Statí o literatuře a umění* zde vyšla reedice Krejčího monografie *Polská literatura ve vírech revoluce* a polskou literaturou se zabývala také studie Ignacyho Fika. K 30. výročí vzniku Sovětského svazu založil *Orbis* spolu se Svazem přátel SSSR a Společností pro kulturní styky se SSSR edici **Třicet vítězných let SSSR** (1947–1948, 15 sv.), která přinášela brožury k různým aspektům života v SSSR (svazek o sovětské literatuře napsal Bohumil Mathesius, vývoj sovětského divadla rekapitulovali Jindřich Honzl a Jaroslav Pokorný). Původní odborné práce sovětských vědců vycházely od roku 1948 v **Malé knihovně sovětské vědy** (1948–1952, 54 sv.).

Za spolupráce Matice české, která ve druhé polovině čtyřicátých let v *Orbisu* vydávala několik edic a *Časopis Národního musea*, vycházela knižnice **Příroda a věda** (1947–1950, 4 sv., red. Ivan Klášterský, Otakar Štěpánek a Josef Charvát). Další edice byly orientovány převážně k české kulturní historii. V řadě **Naše minulost** (1946–1949, 5 sv., red. Jan Květ, Otakar Odložilík a Rudolf Turek) vyšla mj. studie Oldřicha J. Blažička o českém výtvarném rokoku. Odborně komentované texty z období středověku a raného novověku obsáhla knižnice **Památky staré literatury české** (1946–1952, 15 sv., red. mj. Antonín Grund, Bohuslav Havránek, Karel Hrdina, Bohumil Ryba, Antonín Škarka, Vladimír Šmilauer, František Trávníček, Václav Vážný a Jan Vilikovský; edice pokračovala v *Nakladatelství ČSAV*), jež zahrnuje staročeské satiry, výbory ze staročeské mystiky a duchovní lyriky, pře- vyprávění Boccacciových novel od Hynka z Poděbrad, cestopisy (Marco Polo, Václav Šašek z Bříkova) a několik slovesných památek z období husitství. Jako doplněk k edici vyšel mimo řady *Slovníček staré češtiny*.

Odpovědí na nacistickou *Knihovnu pro mládež* se měla stát reportážní **Knihovnička odvahy** (1945–1946, 6 sv.), v níž byl třemi svazky zastoupen válečný letce Hugo J. Slípka, a především sešitová edice **Bojovníci** (1945–1947, zjištěno 31 sv., v číslování nepřesnosti; sešity vycházely samostatně a následně v souborném vydání, zahrnujícím vždy pět posledních svazků), redigovaná Josefem Hiršalem. Hrdiny těchto próz byli převážně děti a mladí lidé; z hlediska žánrového převažovaly tzv. partyzánské, tj. dobrodružné vyprávění s odbojovou tematikou (mj. J. K. Čemus, Jan Václav Rosůlek). Většina titulů byla poplatná dobovému schematismu, jisté vybočení však představovala díla autorů, kteří mohli těžit ze své zkušenosti s žánrem psychologické prózy (Bohuslav Brezovský, Miroslav Hanuš, Jiří Valja). Redakce *Umění mládeži* (UM) dávala prostor i autorům, kteří se začínali potýkat se ztíženými publikačními možnostmi (např. František Hrubín, Jiří Kolář). Básnické a prozaické knihy pro děti zde dále publikovali Ladislav Fikar, František Nechvátal či Eduard Petiška. Příležitostně se v produkci pro děti a mládež objevila vědecko-

fantastická próza (Rudolf Faulkner), cestopis (Václav Deyl) či beletrizovaný životopis (Zdeněk Urbánek), zastoupeny byly i překlady (mj. Ellery Queen). Knihy pro děti a mládež se vyznačovaly bohatým barevným ilustračním doprovodem, jehož autorem byl nejčastěji výtvarný redaktor Karel Pekárek, dále Kamil Lhoták, Milada Marešová, Miroslav Šašek, Helena Zmatlíková ad.

V roce 1947 začala redakce UM vydávat pod názvem **Korálky** (1947–1948, 8 sv.) ilustrované pohádkové sešitky, které měly v prvním roce charakter periodicky vycházející sešitové edice a ve školním roce 1948/49 získaly status časopisu (v této formě vyšlo dalších 20 čísel), jenž však po úvodním ročníku zanikl. Sešitová edice přinášela autorské pohádky mj. Bohuslava Brezovského, Arna Krause, Josefa Štefana Kubína či Oty Šafránka. Časopis *Korálky* postupně přesunul pozornost od původních pohádek k autorským i lidovým textům cizích literatur, na jejichž překladu se nejčastěji podílel odpovědný zástupce listu Josef Hiršal. V posledním roce své existence začala redakce UM vydávat další sešitovou edici, jež měla dvojitě označení, avšak totožný obsah: pro národní podnik Pramen vycházela pod názvem **Praménky** (1949, 8 sv.), pro ostravské spotřební družstvo Budoucnost jako **Zvonky** (1949, 8 sv.). Vyšly zde pohádkové příběhy původní (Sylva Krejčová, Františka Semeráková, Jarmila Šilínková) i převyprávěné podle cizích předloh. Edice předznamenala charakter i způsob distribuce pozdější produkce *Orbisu* určené dětem.

Beletrie pro dospělé se v poválečném třiletí objevovala jen zřídkka. V roce 1948 vznikla z podnětu MIO reprezentativní knihovna českých klasiků **Národní knihovna** (1948–1953, zde 37 sv.), která po roce 1953 přešla do *SNKLHU* (>*Odeon*) a v roce 1975 do >*Čs. spisovatele*. V *Orbisu* ji zpočátku řídil Albert Pražák s redakční radou (Antonín Grund, Bohuslav Havránek, Jan Mukařovský, Felix Vodička), která vybírala z děl nejvýznamnějších tvůrců 19. století; z autorů 20. století byli zastoupeni Josef Hora, Marie Majerová, Stanislav Kostka Neumann, Ivan Olbracht a Jiří Wolker. Na počátku let padesátých se *Orbis* pěti svazky podílel na souboru **Aloise Jiráka Odkaz národu** (1951–1952, red. Zdeněk Nejedlý) a na **Sebraných spisech Zdeňka Nejedlého** (1948–1954, 10 sv., red. Václav Pekárek). Mimo ediční řady vyšel mj. Kuncův *Slovník soudobých českých spisovatelů*, v německé a francouzské mutaci publikace Karla Teigehe vydaná při příležitosti výstavy moderní československé fotografie či kniha Naděždy Melnikové-Papouškové o československém lidovém výtvarnictví. Ideologické stati o literatuře publikoval v *Orbisu* jeho nový šéfredaktor Josef Štefánek, ale také Jan Mukařovský. Koncem čtyřicátých let ještě stihl vyjít anglický výbor z básní, próz a dopisů Karla Hynka Máchy (včetně celého překladu *Máje*) s doprovodnou studií překladatele výboru Hughha Hamiltona Mc Governy.

Na počátku padesátých let vzniklo několik edic s cílem podpořit nový politicko-hospodářský

Léta padesátá

režim a nový kurs československé zahraniční politiky (**Politické aktuality**, 1950–1952, 39 sv.). V nejvulgárnější podobě byla propaganda zastoupena především v publikacích vydaných (česky i v cizojazyčných mutacích) ke zkonstruovaným politickým procesům mj. s Miladou Horákovou či s tzv. Zelenou internacionálou.

Po zániku některých nakladatelství *Orbis* na jistou dobu přešel do své produkce knihy a časopisy z oboru ekonomie či tělovýchovy. Vlastní publikace vydával od padesátých let v *Orbisu* také Právnický ústav ministerstva spravedlnosti (PÚMS), později se stal *Orbis* v rámci gestorského systému výhradním vydavatelem právnícké literatury a redakce PÚMS, resp. redakce právnícká se stala integrální součástí nakladatelství. Řada nových edic a časopisů do *Orbisu* plynule přešla ze zrušeného nakladatelství a vydavatelství *Osvěta* (které je však předtím také ve velké míře přešlo z jiných nakladatelství) a některé z nich se v ediční koncepci *Orbisu* udržely až do let šedesátých, popř. ještě déle.

V padesátých letech byly ediční řady sdružovány do tematických skupin, jejichž označení v tirážích předcházelo názvu konkrétní knižnice (některé knihy nebyly přiřazeny do konkrétní řady a označení tematické skupiny přebíralo funkci označení edice). Na pomezí tematické skupiny a edice stály např. **Populárně vědecké obrazové publikace** (1953–1954, 5 sv.); pod tímto označením vyšlo několik málo svazků různorodě zaměřených obrazových publikací. Tradičnímu zájmu *Orbisu*, nyní ještě více akcentovanému, sloužila též edice **Obrazové publikace** (1951–1959, 18 sv.), jež měla prostřednictvím uměleckých fotografií a populárně-naučného textu přiblížit různé úseky domácího politického, hospodářského a kulturního života (mj. alba věnovaná Boženě Němcové a J. K. Tylovi). V navazující profilové edici *Orbisu* **Naše vlast** (1959–1977, 46 sv., pokračovala v nakladatelství *Panorama*) byla zastoupena fotografická tvorba Ericha Einhorna, Viléma Heckela, Ladislava Neuberta, Josefa Proška, Viléma Reichmana ad. Kmenovými autory reprezentativní edice **Pragensia** (variantně označovaná jako **Pragensie**; 1954–1977, 76 sv., některé započítané svazky představují stejně jako v edici *Naše vlast* cizojazyčné mutace i česky vydaných publikací) byli Emanuel Poche a Josef Janáček, fotografická příloha byla nejčastěji dílem Karla Plicky a Josefa Ehma. Tato řada přinášela také studie z kulturní historie Prahy (Karel Krejčí, Jan Wenig), vycházel v ní periodický sborník *Kniha o Praze* a příležitostně též umělecké texty (Václav Cibula, Miroslav Horníček, Franz Werfel).

Nové populárně-naučné edice, které v *Orbisu* začaly vycházet po sloučení s *Osvětou*, reprezentovala mj. řada **Tvůrcové přírodovědy** (1953–1954, 3 sv.); na popularizaci přírodovědných poznatků byly zaměřeny též knižnice **Vědění všem** (1953–1959, 24 sv., obnovena 1962–1969, 27 sv.) a **Věda a život** (1953–1967, 45 sv.). S tradicí zeměpisné a cestopisné literatury souzněla edice **Poznání světa** (1953–1969, 40 sv.), která soustředila cestopisy původní (především Jiří Hanzelka a Miroslav Zikmund; zastoupeni byli i beletristé Norbert Frýd, Bohumil Říha ad.; Josef Kunský připravil dvousvazkovou publikaci o českých cestovatelích) i přeložené (Louis Antoine de Bougainville, Victor W. von Hagen, William Hickling Prescott, Hans Staden ad.). Populárně-naučnou literaturu vydával *Orbis* také za spolupráce Československé společnosti pro šíření politických a vědeckých znalostí (ČSŠPVZ). V padesátých letech tuto spolupráci reprezentovala **Knihovna Česko-**

Cestovatel Miroslav Zikmund při autogramiádě v roce 1967

slovenské společnosti pro šíření politických a vědeckých znalostí (1955–1959, 161 sv., zmatečné číslování), jejíž nepřilíh rozsáhlé svazky byly řazeny do několika specifických řad. V řadě **Jazyk, literatura a umění** vyšly tři desítky převážně drobných personálních monografií, objevily se i práce zaměřené na problematiku soudobé socialistickorealistickej prózy. Autorsky se zde uplatnili např. Oldřich Bělíč, Vladimír Brett, František Buriánek, Mojmír Grygar, Jiří Hájek, Josef Kopal, Jan Petrnichl, Karel Polák, Dušan Šindelář aj. Vedle této řady byly publikace s jazykovědnou a literární tematikou v padesátých letech zastoupeny v **Edici Novinářského studijního ústavu** (1955–1961, 17 sv.), která zahrnuje mj. několik kolektivních děl pracovníků Ústavu pro jazyk český ČSAV (podíleli se na nich František Daneš, Lubomír Doležel, Karel Hausenblas ad.) či monografii E. E. Kische od Emila Utitze. Mimo edice vyšel v několika reedicích normotvorný referát Ladislava Štolla *Tricet let bojů za českou socialistickou poesii*.

Z *>Osvěty* přešly do *Orbisu* rovněž její profilové řady **Edice přednášek pro osvětové besedy**, od roku 1954 přejmenovaná na **Edici přednášek pro osvětová zařízení** (1953–1955, 78 sv.), kterou připravovali pracovníci Výzkumného osvětového ústavu (dříve Masarykova lidovému ústavu), a **Knihovna osvětové práce** (1953–1968, 55 sv.), zařazující původní (mj. Oldřich Kapsa, Jan Rambousek, Karel Tuček, Dalibor Vančura, Josef Vinárek) a v menší míře i přeložené (Naděžda Krupská) materiály pro pracovníky osvětových zařízení (muzeí, osvětových besed a knihoven), a zcela ojediněle i publikace odlišného charakteru (reedice *Továrny na smrt* Oto Krause a Ericha Kulky). **Edice (Knihovna) souborů lidové tvořivosti** (1953–1959, 20 sv.; postupně začala plnit též funkci tematické skupiny, do níž byly zpočátku začleňovány některé divadelní řady) byla zprvu zaměřena na metodicky zpracované tematické výbory, poskytující podklady pro práci amatérských uměleckých souborů, a posléze i na práce teoretizující. Později ji nahradila modernější koncipovaná edice tematicky uspořádaných sborníků **Repertoár estrádních uměleckých skupin** (1959–1963, 11 sv.). Z historie i praxe lidové tvořivosti byla věnována edice **Lidová umělecká výroba a řemeslo** (1954–1959, 7 sv., variantně označena jako **Knihovna lidové umělecké výroby a řemesla**), v níž vyšly knihy Ferdinanda Engelmüllera, Miloslava Hégra, Jana Kotíka či Pavlínky Hamanové, která zde publikovala přehledovou studii o dějinách knižní vazby. Z *>Osvěty* převzal *Orbis* také **Knihovnu nové fotografie** (1953–1962, 17 sv.), k níž postupně přibýly **Malá knihovna fotografie** (1956–1963, 21 sv.) a **Fotorádce** (1959–1962, 16 sv.), edice brožurek a drobných fotografických příruček. Později byla fotografická literatura soustředěna do **Knihovny fotografie** (1963–1974, 15 sv.), která se věnovala jak základům fotografické techniky pro začátečníky, tak i odborným pracím o tvorbě a kompozici v umělecké fotografii, ojediněle i historii fotografie (Rudolf Skopec). Publikovali zde Ludvík Baran, Erich Einhorn, Jaroslav Kulhánek či Ludvík Souček.

Ze zaniklé *>Osvěty* převzal *Orbis* také několik divadelních edic, které měly svůj počátek již v nakladatelství *>Umění lidu*. V první polovině padesátých let byly dramatické texty zahrnovány do **Divadelní knihovny** (později **Divadelní edice**), rozdělené do několika řad. V edici **Hry současné** (1953–1955, 26 sv.) pokračoval *Orbis* ve vydávání soudobé dramatické tvorby domácí (mj. Vojtěch Cach, Jan Drda, Milan Jariš, Vašek Káňa, Ilja Prachař, Miloslav Stehlík, Ota Šafránek) i zahraniční, na rozdíl od *>Osvěty* však již nedominovalo drama sovětské (Nikolaj Michajlovič Ďjakonov, Viktor Gusev, Anatolij Kuzmičev ad.), nýbrž byly významnější zastoupeny i jiné národní literatury (Peter Martin Lampel, Ernő Urbán, Roger Vailland). Klasickému dramatu byla vyhrazena nová edice **Hry klasické** (1953–1955, 39 sv.), do níž byly rovněž zahrnuty hry českých (Karel Čapek, Alois Jirásek, Jiří Mahen, F. X. Šalda, Fráňa Šrámek, J. K. Tyl) i zahraničních autorů (Aischylos, Gerhart Hauptmann, Nazim Hikmet, Heinrich Kleist, Vladimír Majakovskij, Molière, A. N. Ostrovskij, William Shakespeare, G. B. Shaw, Friedrich Schiller, Jozef Gregor Tajovský). Posléze se obě tyto řady sloučily do čtenářské edice **Divadelní hry** (1955–1960, 64 sv.), v níž byli z domácích autorů mladší generace zastoupeni mj. Pavel Kohout, Josef Topol; ze zahraničních autorů se nově objevili např. Jean Anouilh, Bertolt Brecht, N. Richard Nash či Eugene O'Neill. Amatérským soubor-

rům byla určena edice **Hry lidového jeviště** (1955–1961, 100 sv.).

Z *>Osvěty* do *Orbisu* dále přešly řady především původních divadelních her pro děti. Dramatické tvorbě pro nejmenší byla věnována edice **Hry pro loutky** (variantně označována jako **Knihovna her pro loutky**, 1953–1965, 90 sv., číslování navázalo na *>Osvětu*, od 1955 nové zmatečné číslování), v níž převažovala tvorba soudobých českých autorů (Ludvík Aškenazy, Oldřich Augusta, Kamil Bednář, Vojtěch Cinybulk, Josef Kainar, Jiří Kaliba, František Kožík, František Pavlíček, Milan Pavlík, Josef Pehr, Zdeněk Skořepa, Jan Vladislav ad.), zahrnuty však byly i adaptace starších textů (Josef Čapek, J. K. Tyl). V polovině padesátých let přibyla edice **Divadelko** (1955–1962, 114 sv.), která měla sloužit potřebám rodinných a školních loutkových představení.

Autorsky se zde uplatnili mj. Helena Beránková, Jindřich Černý, Václav Čtvrtek, Jindřich Halík, Josef Heyduk pod pseud. Karel Jangl, Luba Jaglová, František Janura pod pseud. Jan Zlonický, Marie Jasanská, Mína Krejčová, Milena Marková, Karel Stanislav, Libuše Tittelbachová, Raul Trojan ad. Divadelní hry určené staršímu dětskému publiku a pionýrským kroužkům vycházely v edici **Hry pro mládež** (1953–1966, 49 sv.), jejíž koncepce byla obohacena o větší počet děl autorů zahraničních, především ruskojazyčné a německojazyčné oblasti (Curt Corinth, Sergej Michalkov, N. A. Ostrovskij, Erwin Sylvanus, Friedrich Wolf).

Původní i překladové úvahy a statě teoretizující a historické (Jindřich Honzl, Franz Mehring, Jaroslav Pokorný, K. S. Stanislavskij, John Louis Styan, Jan Vondráček; shakespearovské eseje ve výběru a překladu Břetislava Hodka; Aristotelova *Poetika*), personální monografie (mj. Vladimír Justl: *V. K. Klicpera*; Bernhard Reich: *Bertolt Brecht*; Tristan Rémy: *Jan Kašpar Deburau*; Jaroslav Vostrý o Leonidu Leonovovi) a vzpomínkové knihy (Jiří Červený, Růžena Nasková, Václav Vydra) vycházely v **Knihovně divadelní tvorby** (1953–1964, 54 sv.). Vytvořit řádnou teorii loutkového divadla a poskytnout loutkářům technickou a metodickou literaturu i průhledy do historie oboru měla za úkol **Knihovna loutkářských souborů** (1953–1963, 11 sv.), která přinesla knihy Jaroslava Bartoše, Richarda Landera, S. V. Obrazcova, Františka Tvrčka ad. Podobně zaměřená byla **Knížnice ochotnického divadla** (1959–1965, 11 sv.), v níž vyšly především publikace Jiřího Beneše a Jana Kopeckého. Osvětovou funkci plnila **Knihovna diváků a posluchačů** (1953–1954, 17 sv.), vedoucí nepoučené recipienty k náležitému porozumění dílům všech uměleckých druhů.

Mimo ediční řady *Orbis* v tomto období vydával vedle politických a kulturně-politických aktualit (mj. sborník ze Sjezdu socialistické kultury) a cizojazyčných propagačních titulů zejména obrazové publikace. Beletrii reprezentovala drobná antologie soudobé povídkové tvorby (zastoupeni byli Ludvík Aškenazy, Jan Drda,

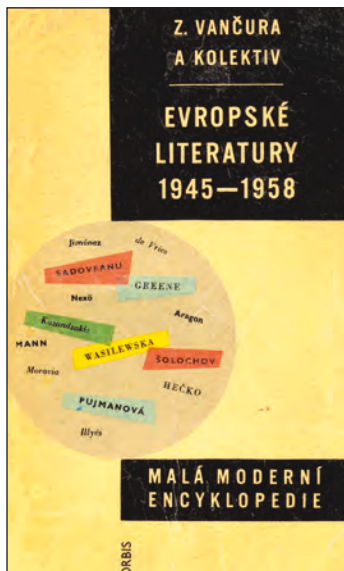

Edice Hry lidového jeviště

Jiří Marek a Jan Weiss), vydaná pouze v cizojazyčných mutacích, dále výbor *Poesie rodné zemi* (ed. Jan Petrmichl), doprovázející soubor fotografií Oldřicha Straky, „básnický průvodce“ Karla Konráda *Na černé hodince* (s fotografiemi Josefa Proška) či reportáže Ludvíka Aškenazyho.

Součástí *Orbisu* byla v padesátých letech též dvě specializovaná nakladatelství. *Hudební vydavatelství Orbis* vydávalo klasickou i lidovou hudbu a dobové budovatelské písně. Hudebniny vycházely v řadě edic (mj. **Dechová hudba**, **Edice českých klasiků**, **Estrádní repertoire**, **Harmonikový repertoire**, **Houslový repertoire**, **Kapesní partitury**, **Klavírní repertoire**, **Orchestr Orbis**, **Písňový repertoire**, **Repertoire souborů**, **Sborový repertoire**, **Socialistické písně**, **Taneční orchestr**, **Zpěvem k srdci**, **Zpěvy mládeže**); množství titulů se ročně počítalo na stovky. Vedle toho vycházela též **Operní libreta** (1950–1952, 9 sv. ve 2 řadách) a odborná knižní edice **Za novou hudbu** (1951–1952, 7 sv., red. Bohumil Karásek), jež se měla stát pramenem rozvoje a důsledného uplatňování socialistického realismu v české a slovenské hudbě, hudební vědě i kritice.

Těžištěm většiny edic *Výtvarného nakladatelství Orbis* byly výtvarné reprodukce, obvykle doplněné uměnovědným výkladem (**Alba litografií**, **Architektura**, **České dějiny**, **Malé monografie**, **Současné umění**, **Světové dějiny**). Reprezentativní obrazovou edicí reprodukcí se stala **Národní obrazárna** (1950–1952), kterou řídil Vladimír Novotný; zahájeno bylo také vydávání **Díla Mikoláše Alše** (1951–1952, 4 sv., č. 1, 5, 7 a 8). K teoretickým edicím se řadily **Technika a řemeslo** (1952, 1 sv.) a především **Theorie a kritika** (1951–1953, 5 sv.). Po zlikvidovaném *Pražském nakladatelství* převzal *Orbis* do své správy oblast pragensí (v letech 1951–1953 tři svazky edice **Pragensia**, mj. soubor *Střední Čechy*, tvořený originálními litografiemi a dřevoryty Karla Vika a prozaickými i básnickými texty ve výběru Jana Pilaře).

Edice Malá moderní encyklopedie

V šedesátých letech vedení *Orbisu* v mezích možností potlačilo politicky orientovanou literaturu a hlavní akcent položilo na literaturu populárně-naučnou, v širší míře byla nyní do ediční koncepce začleněna beletrie. V rámci populárně-naučné literatury pokračovala spolupráce s ČSŠPVZ (v roce 1965 přejmenována na Socialistickou akademii). Její *Knihovna* byla na konci padesátých let nahrazena ambicióznější **Malou moderní encyklopedií** (MME, 1958–1969, 70 sv., red. Vladimír Špinka, od 1964 red. neuváděn, na řízení se podílela početná vědecká rada). Tato popularizující knižnice si kladla za cíl předávat čtenářům nejnovější poznatky přírodních i společenských věd. Zahajovacím svazkem edice byla kniha *Fysika jako dobrodružství poznání* Alberta Einsteina a Leopolda Infelda, jedna z ini-

ciačních publikací popularizující nejnovější objevy fyziky. Do české literatury edice uvedla některá nová jména zahraničních myslitelů, např. sociologů Zygmunta Baumana a Charlese Wrighta Millse, psychologa a filozofa Ericha Fromma či průkopníka kybernetiky Williama Rosse Ashbyho. K nejvýraznějším titulům patřil výbor z knihy *Druhé pohlaví* Simone de Beauvairové (ed. Jan Patočka, přel. Josef Kostohryz a Hana Uhlířová). K problematice literatury a umění vycházely převážně přehledové publikace (Oldřich Bělič, František Buriánek, Miroslav Drozda, Jan Otokar Fischer, Pavol Števček, Zdeněk Vančura a kol.), ale i práce představující původní koncepce (Ernst Fischer). Vedle *MME* vydával *Orbis* ve spolupráci s ČSSPVZ a v koedici s nakladatelstvím >*Svoboda* knižnici **Portréty** (1963–1971, v *Orbisu* 27 sv.), která soustředila výhradně původní životopisné studie o postavách světových dějin (Caesar, Franklin D. Roosevelt), umělcích (Anton Pavlovič Čechov, Dante Alighieri, Fjodor Michajlovič Dostojevskij, Albrecht Dürer, Fryderyk Chopin, Romain Rolland, William Shakespeare, Lev Nikolajevič Tolstoj) a myslitelích (sv. Augustin, Buddha, Sigmund Freud, Mahátma Gándhí, Muhammad, Zarathuštra). Jako autoři se představili čeští filozofové (Karel Berka, Jiří Cvekl, Zbyněk Fišer, Milan Machovec, Ivan Sviták), historici dějin obecných (Rudolf Chadraba, Josef Macek), literárních (Pavel Nešpor, Zdeněk Strábr) i výtvarných (Eva Petrová), muzikologové (Jiří Válek) a ve významné míře také orientalisté (Ivan Hrbek, Otakar Klíma, Karel Petráček, Jan Pilát). ČSSPVZ začala v *Orbisu* vydávat také **Československou vlastivědu** (1963–1968; encyklopedie rozvržená do 15 sv., v *Orbisu* vyšel díl I, Příroda /1 sv./, díl II, Dějiny /1 sv./, díl III, Lidová kultura /1 sv./); v roce 1969 její vydávání převzalo nakladatelství >*Horizont*, avšak ani ono nemohlo tento ambiciózní projekt dokončit.

Výtvarnému umění byla v šedesátých letech vyhrazena edice **Kultura kolem nás** (1961–1968, 5 sv.), hlavní pozornost se však v tomto období obracela k filmu a divadlu. V oblasti divadelní literatury pokračovaly některé edice zahájené v letech padesátých, zároveň bylo založeno několik edic nových. Edice **Hry pro loutky** byla rozšířena o „řadu sborníků“ (1962), která však skončila už po prvním svazku. Déle vydržela „řada sborníčků“ edice **Divadélko** (1961–1965, 9 sv.), jež nahradila původní řadu. Namísto knižnice *Divadelní hry* vznikla edice **Divadlo** (1961–1970, 121 sv.), která se snažila mapovat různé aktuální trendy dramatické tvorby české (Oldřich Daněk, Jaroslav Dietl, Václav Havel, František Hrubín, Ivan Klíma, Pavel Kohout, Ludvík Kundera, Milan Kundera, František Pavlíček, Ladislav Smoček, Josef Topol, Milan Uhde) i světové (Edward Albee, Samuel Beckett, Albert Camus, Friedrich Dürrenmatt, Jean Genet, Michel de Ghelderode, Agatha Christie, Eugène Ionesco, Arthur Miller,

Knižnice Divadlo, jedna z nejvýznamnějších edičních řad Orbisu v šedesátých letech

Sławomir Mrożek, Harold Pinter, Jacques Prévert, Françoise Saganová, Jean-Paul Sartre, Tom Stoppard, Peter Weiss, Tennessee Williams). Historické průhledy byly tentokrát mířeny převážně k modernímu a avantgardnímu divadlu (Leonid Andrejev, Guillaume Apollinaire, Paul Claudel, Jean Cocteau, Ödön von Horváth, Vítězslav Nezval, Jiří Voskovec a Jan Werich). Od poloviny šedesátých let měla edice též exkluzivně vypravenou „ilustrovanou řadu“ (1964–1970, 8 sv., č. 4 a 6 přidělena dvakrát), jejíž svazky (reprezentované především díly Williama Shakespeara) měly originální výtvarný doprovod českých výtvarníků (mj. Adolf Born, Ludmila Jiřincová, Rastislav Michal, Karel Teissig, Jiří Trnka). Dvěma soubory divadelních her se *Orbis* též podílel na **Výboru z díla Adolfa Hoffmeistra** (1963, 2 sv., č. 5 a 6), jehož první čtyři svazky vyšly v *Československém spisovateli*.

Významné osobnosti divadelního a filmového světa minulosti i současnosti přibližovala edice **Proměny** (1962–1969, 26 sv.), do níž přispěli Otakar Blanda, Jindřich Černý, Antonín Dvořák, František Götze či Alena Urbanová. Později byla edice rozšířena o historickou „velkou řadu“ (1967–1971, 6 sv.): Rio Preisner psal o Johannu Nepomuku Nestroyovi, Vladimír Brett o Molièrovi, Břetislav Hodek o Williamu Shakespeareovi a Ljuba Klosová o hereckém rodu Kolářů. **Edice malých forem** (1964–1966, 7 sv.) přinesla mj. vzpomínky Jindřicha Honzla na válečné Divadélko pro 99 či sborníky věnované soudobým malým divadlům. Do knižnice **Horizont** (1965–1968, 9 sv., red. Pavel Keclík) byly zahrnuty kolektivní publikace, věnované experimentálnímu divadlu a groteskní v moderním divadle, výběry statí tvůrců domácích (Karel Čapek) i zahraničních (Friedrich Dürrenmatt, Louis Jouvet, Jean Vilar) a úvahy o současném divadle (Jan Císar). Memoárové literatuře a beletrii s divadelní tematikou byla vyhrazena edice **Svět divadla** (1966–1970, 6 sv., red. Pavel Keclík).

Oblasti filmového umění se *Orbis* věnoval už od let padesátých, výrazně se však tato produkce rozvinula v letech šedesátých. Jednotlivé tituly vycházely pod označením **Filmové publikace** (1951–1968; variantní označení **Knihovna / Edice Filmových publikací**), které balancovalo mezi označením užší edice (cca 30 sv.) a tematické skupiny. V prvních letech zde vycházely především knihy o sovětském

filmu; jednou z prvních prací, které se této orientaci vymykaly, byla chaplinovská monografie Georgese Sadoula. Od téhož autora vyšly v edici také *Dějiny filmu*; z přeložených titulů byla dále zařazena např. *Filmová řeč* Jerzyho Płażewského a prostor dostaly i obrazové publikace (*Historie československého filmu v obrazech* Jaroslav Brože a Myrtila Frídy). Později byly v rámci *Filmových publikací* založeny další dvě řady. Řada **Film a doba** (1957–1961, 6 sv.) se obracela především do historie filmu. Počátky kinematografie byly zachyceny v monografiích Viktora Ponrepa (Luboš Bartošek) a Charlieho

Edice Filmy a tvůrci

Chaplina (Jaroslav Brož), další svazky se zabývaly mj. italským neorealismem (Oldřich Kautský) či vztahem filmu k výtvarnému umění a literatuře (Luboš Hlaváček). V edici **Filmy a tvůrci** (1965–1969, 12 sv., red. Petr Král) se vedle monografií významných osobností historie světového filmu (Georges Méliès) i jeho současnosti (Ingmar Bergman, Luis Buñuel, Federico Fellini) objevily svazky věnované tvorbě českých režisérů tzv. nové vlny (Miloš Forman, Jan Němec, Ivan Passer aj., v knize *3 a půl podruhé* byla představena též literární tvorba dokumentaristy Karla Vachka). Literatuře s filmovou tematikou byla dále vyhrazena **Knihovna filmového amatéra** (1962–1966, 3 sv.), **Knihovna filmového diváka** (1963–1964, 5 sv.) a **Knihovna filmové teorie** (1963–1964, 4 sv.), v níž vyšel mj. soubor úvah Reného Claira či studie Ivo Pondělíčka.

Cestopisná literatura byla od počátku šedesátých let soustředěna především do edice **Cesty** (1960–1978, 113 sv.), která vycházela nejprve v řadě vázané a od sedmdesátých let i v řadě brožované a dárkové (s bohatším výtvarným doprovodem). Reeditovány zde byly některé úspěšné tituly z jiných knižnic (např. *Příběh lvice Elsy* Joy Adamsonové), příležitostně dokonce i z prvorepublikových (*V Evropě a za oceánem*); častých reedic se vzhledem ke čtenářskému zájmu dočkaly i novinky. Převažovaly tituly přeložené (Richard Halliburton, Helge Ingstad, Alan Moorehead, Eric Newby, Gérard Périot ad.), v neopomenutelné míře však byli zastoupeni i autoři čeští (mj. Pavla Jazairová, Václav Šolc, Petr Zima), do edičního programu se v roce 1972 dokonce vešla kniha pouťorového exulanta Ladislava Broma (pod anglickým pseudonymem John L. Brom). Zařazena byla autobiografická cestopisná vyprávění (Ernest Hemingway, Rudyard Kipling, František Kožík, Jaromír Skřivánek, Robert Louis Stevenson) a příležitostně též beletrie situovaná do vzdálených krajín (Ben Lucien Burman /přel. Jiřina Hauková/, Joseph Conrad, B. Traven). Dárková řada připomínala odkaz cestovatelů minulosti (Francesco Carletti, Alberto Vojtěch Frič či Vitus Bering a další cestovatelé představení ve výboru Milana Holečka). Na počátku sedmdesátých let vznikla cestopisná edice **Kompas** (1970, 3 sv.), jež se však nestačila výrazněji profilovat. Do sedmi svazků plánovaná encyklopedická řada **Zeměpis světa** (1964–1971, 5 sv.) nebyla dokončena. Edice literatury faktu **Parabola** (1967–1970, 4 sv.) přinesla mj. reedice dvou svazků prvorepublikové řady *Knihy osudů a práce* (John Craig, Eugène François Vidocq).

Pro detektivní, dobrodružnou a fantastickou literaturu byla vytvořena speciální překladová řada **Kobra** (1969–1971, 23 sv., red. František Jungwirth a Otakar Blanda),

Edice Cesty

Edice Kobra

kteřá měla zprvu sešitový charakter, později vycházela ve formě brožovaných knih. Detektivku zde zastupovali klasikové žánru (Erle Stanley Gardner, James Hadley Chase, Agatha Christie, Ed McBain, Patrick Quentin, Georges Simenon); vědecko-fantastický žánr reprezentoval diptych *Únos na Mars* (obs. prózy Roberta A. Heinleina a Metoda Suchdolského) a romány Hanse Kneifela a Clifforda Simaka. V uspořádání a za překladatelské účasti Jana Zábrany (jenž se uplatnil jako překladatel u řady dalších svazků edice) zde vyšla antologie světových hororů *Lupiči mrtvol*.

Politický vývoj v letech sedmdesátých některé z nastoupených tendencí zastavil a do edičních plánů znovu začala promlouvat hlediska politická; posíleny byly především edice právnické. *Malou moderní encyklopedii*, jež přešla do nakladatelství *Horizont*, nahradila totožně koncipovaná knižnice **Pyramida** (1970–1978, 44 sv.), která vycházela v brožované a později i vázané řadě a dále ve specializované řadě encyklopedických heslářů **Pyramida – lexikony** (1973, 1 sv.), záhy přejmenované na **Pyramida – encyklopedie** (1973–1977, 8 sv.). Základní řady *Pyramidy* přinesly reedice některých svazků *MME*, poskytly však také příležitost debutujícím českým autorům (Jiří Grygar, Helena Haškovcová, Pavel Říčan). Literatura a umění byly zastoupeny kolektivními publikacemi *Kultura středověku* autorského týmu vedeného Pavlem Spunarem a *Literatura černé Afriky*. V encyklopedické řadě vyšly přehledné dějiny české literatury od Josefa Hrabáka, Dušana Jeřábka a Zdeňky Tiché a *Slovník literárních směrů a skupin* autorského kolektivu Ústavu pro českou a světovou literaturu ČSAV.

Zeměpisnou literaturu rozšířila edice **Knihy o přírodě** (1970–1977, 16 sv.), jež kladla důraz na originální fotografický doprovod a pozornost nesoustředila jen na exotické kraje, ale i na domácí přírodu (Jaroslav Holeček, Jan Rys). Zahraniční tvorbu reprezentovali mj. francouzští mořeplavci Jacques-Yves Cousteau a Philippe Diolé. Pro literaturu faktu byla v druhé polovině šedesátých let vytvořena edice **Osudy – fakta – objevy** (1966–1970, 11 sv., red. Josef Janoušek), na počátku sedmdesátých let přejmenovaná na **Stopy – fakta – svědectví** (1970–1977, 66 sv., pokračovala v nakl. *Panorama*) a doplněná o brožovanou řadu. V edici, jež byla zahájena dvousvazkovým vydáním *Slavných kriminálních případů* Françoise Gayota de Pitavala, dominovala témata ze vzdálené (C. W. Ceram, Werner Ekschmitt, Alexander Krawczuk, Kurt Pollak, Anna Šwiderková) i blízké minulosti (Kurt Finker, Paul Herbert Freyer, John Fitzgerald Kennedy), místo zde měly i publikace memoárového charakteru (Jacques Bergier, Nikolaj Gerasimovič Kuzněcov). Několik autorů se pokoušelo rekonstruovat život zaniklých civilizací (Johannes Brøndsted, Werner Keller, Josef Klíma, Sylvanus Griswold Morley, Sabatino Moscati, Friedrich Schlette, György Ürögdi, George Clapp Vaillant) či zmapovat dějiny specifických

oblastí lidské existence (Frank Arnau, James Dugan, Pavel Toufar). Objevily se i tituly koncepčně vybočující, ať už svým přírodovědným zaměřením (Ben Cropp, Jean Dorst, Vitus B. Dröscher, Margaret B. Kreigová) či polemicným obsahem (*Vzpomínky na budoucnost* Ericha von Dänikena). Z českých autorů zde publikovali především Václav Pavel Borovička, Miloš Hubáček a Miroslav Ivanov.

Přelom šedesátých a sedmdesátých let byl obdobím nových impulsů v oblasti publikací pro děti. K leporelům (autory textů byli Lubomír Balcar, Kamil Bednář, Karel Bodlák, Jiří Havel, Svatopluk Hrnčíř, Josef Jelen, Milena Marková, Pavel Šrut /pod vl. jm. i pseud. Petr Karmín/, Ljuba Štíplová, Libuše Vokrová ad.) přibyly komiksová **Knihovnička Čtyřlístek** (1969–1978, 63 sv.), **Ilustrované sešity** (1972–1977, 42 sv.), přinášející především původní autorské pohádky a příběhy (Václav Čtvrtek, Ladislav Dvorský, Ladislav Dvořák, Daniela Fischerová, Eva Jílková, Věra Provazníková, Alena Vostrá), a soubory českých i cizích národních pohádek **Pohádkové lístečky** (1969–1977, 26 sv., red. Ludmila Kolářová). Jako ilustrátoři se zde uplatnili Marie Fischerová-Kvěchová, Ivo Klečka, Zdeněk Kondelík, Zdeňka Krejčová, Jaroslav Němeček, Radek Pilař, Edita Plicková, Přemysl Pospíšil, Miroslav Rada, František Škoda, Jaroslav Vildt, Sylvie Vodáková, Vilibald Weinzettl, Helena Zmatlíková aj. Stejně jako v předcházejících dekadách i v sedmdesátých letech *Orbis* vydával krajské a kulturně-politické kalendáře, filmové ročenky a příležitostně též publikace mimo ediční řady (mj. dějiny malířství Gerharda Ulricha).

Tisková agentura Orbis (TAO) vydávala v letech 1978–1989 cizojazyčné tisky propagující československý komunistický režim. Ročně vycházelo cca 15–20 titulů neperiodických publikací v několika jazykových mutacích (kromě hlavních světových jazyků byly zastoupeny i jazyky socialistických zemí). V produkci převažovala politická propaganda, v rámci propagace české kultury se ovšem bez známky hlubší koncepce příležitostně objevovaly i překlady beletrie (Jaroslav Hašek, Jan Kozák, Valja Stýblová). V podobě reprezentativní publikace s bohatým fotografickým doprovodem vyšla v anglicko-francouzsko-německém překladu kniha Alexeje Pludka o Karlu IV., zařazen byl též komeniologický esej Františka Kožíka či Fučíkova *Reportáž psaná na oprátce*; Tomáš Řezáč zde v němčině, francouzštině a italštině publikoval tendenční reportáž o emigraci. Z propagandistického zaměření produkce *TAO* vybočovaly např. vzpomínky manželky Bohuslava Martinů Charlotty. Zcela ojediněle vydávala *TAO* knihy v češtině; pro krajany v zahraničí však ve spolupráci s Československým ústavem zahraničním nadále každoročně připravovala kalendář *Československý svět*.

Dänikenovy Vzpomínky na budoucnost vydal Orbis v letech 1969–1971 celkem pětkrát v souhrnném nákladu 340 000 výtisků

Knihkupectví Orbis na Václavském náměstí v osmdesátých letech

Začátkem devadesátých let se pokusy navázat na činnost původního *Orbisu* pojily s novými impulsy, obracejícími se především k literatuře v minulých dekadách proskribované. Nově založené knihnice se však nestačily koncepčně vyhranit. Obnovená edice **Ars** (1991, 3 sv.) přinesla vedle reedice jednoho svazku původní řady (Sigmund Freud) první díl *Pařížského zápisníku* Jana Vladislava a esejistickou prózu *Abendland* Františka Vodáka, kterou šéfredaktor Miroslav Drozd vydal poprvé již v osmdesátých letech ve své samizdatové edici *Auroboros*. Edice **RF** (1991–1992, 2 sv.) poskytla prostor především k udržení časopisu *Revue Fotografie*, jehož jediné číslo zde vyšlo po roční přestávce v podobě kolektivního sborníku. Na tradici osvětové literatury navázala edice **Rukověť** (1991, 5 sv.). České beletrii byla vyhrazena edice **Obratník** (1991, 3 sv.), v níž vyšel soubor pseudoscénářů Vratislava Effenbergera *Surovost života a cynismus poezie* či prózy Karla Pecky a Lenky Reinerové. Dobrodružná literatura se do edičního plánu vrátila prostřednictvím edice **Půlnoc** (1991–1992, 4 sv.). Knižnice dětské literatury **Panda** (1991, 2 sv.) obsáhla pouze dva díly knihy *Hýta a Batul* Johna Habbertona. Mimo edice vyšly některé tituly původně vydané v exilových nakladatelstvích (sborník *Když se řekne Werich a když se řekne Voskovec*, vzpomínky Josefa Frolíka *Špion vypovídá*) či v samizdatu (sborník *Charty 77 O československém vězeňství*, eds. Jiří Gruntorád a Petr Uhl), dále např. knihy Ivana Svitáka a monografie Milana Machovce *Ježíš pro moderního člověka*.

Jen krátce existovaly i edice založené po obnovení knižní redakce v roce 1994. Značná pozornost byla věnována (auto)biografické literatuře vydávané v edicích **Svět hudby** (1995, 1 sv.) a **Osobnosti, události** (1995–1997, 8 sv.). Vedle knih svého

kmenového autora Františka Kožíka druhá uvedená edice obsáhla biografie autorit politických dějin a hereckých osobností (Petr Čepek a Gérard Philipe). Koncepčně nevyhraněné zůstaly **Dobré knihy** (1995, 2 sv.) a **Elipsa** (1995–1996, 2 sv.). Prvo-republikovou orientaci na francouzskou kulturu připomněla beletristicky zaměřená **Francouzská knihovna** (1994–1996, 4 sv.), vyhrazená současné próze (mj. Sylvie Germainová). Dětem byly určeny prozaická edice **Kukátko** (1995–1996, 3 sv.) a básnická řada **Píšťalka** (1995–1997, 3 sv.). Některé tituly pro dětské i dospělé čtenáře vyšly mimo edice (debut Ireny Obermannové).

V průběhu celé své historie vydával *Orbis* publikace pro instituce, jež nedisponovaly vydavatelským oprávněním. V meziválečném období se tak dělo v rámci tzv. generální komise (publikace České Akademie věd a umění, Okresního osvětového sboru ve Kdyni, Slovanského ústavu, Sociálního ústavu, Statistického úřadu, Univerzity Karlovy v Praze, Univerzity Komenského v Bratislavě ad.). V poválečném období v *Orbisu* vycházely např. tisky Československého ústavu zahraničního, Osvětového ústavu, Státní knihovny ČSR, Středočeského krajského národního výboru, Národního výboru hlavního města Prahy či České numismatické společnosti.

Náklady knih byly uváděny pouze v letech 1946–1977; nejčastěji se pohybovaly v rozmezí 2000–6000 výtisků. V nižších nákladech vycházely některé divadelní a teatrologické tituly, naopak nákladů 10 000–20 000 výtisků, popř. i vyšších, dosahovaly dobově exponované knižnice. V druhé polovině čtyřicátých let to byly edice *Kdo je a Malá knihovna sovětské vědy*; z mimoedičních tisků průměrný náklad výrazněji přesáhly *Paměti* Edvarda Beneše. Úvodní svazky *Národní knihovny* vycházely v nákladu 20 500 výtisků, který se časem zvýšil na 30 500–40 500 výtisků; vyšších nákladů dosáhlo např. druhé vydání Jiráskových *Psohlavců* či *Nejkrásnější svět* Marie Majerové (60 000 výtisků) a Olbrachtova *Anna Proletářka* (80 500). V padesátých letech přesáhly desetitisícovou hranici některé svazky politicko-ekonomických knižnic či publikace *Dokumentů o protilidové a protinárodní politice T. G. Masaryka z Knihovny dokumentů o předmnichovské kapitalistické republice*, jež vyšla roku 1955 v nákladu 50 000 výtisků; v šedesátých letech např. edice *Portréty* a edice pro fotoamatéry. Přes hranici 10 000 výtisků se zpočátku dostávaly i svazky *Malé moderní encyklopedie*, postupně však její náklady klesaly (výjimkou bylo např. *Druhé pohlaví* Simone de Beauvoirové – 40 000 výtisků, či Frommovo *Umění milovat* – 50 000 výtisků). Vysokých nákladů dosahovaly rovněž obrazové edice *Naše vlast* (Heckelovy *Krásy Československa* či *Krásy myslivosti* Karla Hájka přesáhly hranici 60 000), *Pragensia* (*Praha ve fotografii* Karla Plicky vyšla rovněž v nákladu 60 000 výtisků) a *Knihy o přírodě* (50 000 výtisků dosáhla *Tři dobrodružství lodi Calypso* od Jacquesa-Yvese Cousteaua a Philippa Diolého). Podobně úspěšné byly cestopisy z edice *Cesty* (kolem 70 000 výtisků měl *Příběh lvice Elsy* Joy Adamsonové, Hemingwayovy *Zelené pahorky africké* a knihy Richarda Halliburtona) a literatura faktu, reprezentovaná edicemi *Osudy – fakta – objevy* a *Parabola* (*Vzpomínky na budoucnost* Ericha von Dänikena, vydané v *Orbisu* celkem pětkrát, dosáhly ve čtvrtém a pátém vydání nákladu 90 000 výtisků, stejně jako *Století detektivů* Jürgena Thorwalda). Na sklonku šedesátých let vycházely

ve vysokých nákladech beletristické tituly: v edici *Svět divadla* mezi 15 000 a 40 000 výtisky (román *Julie, ty jsi kouzelná!* W. Somerseta Maughama), postupně stoupající náklady edice *Kobra* se pohybovaly od 45 000 až do 135 000 výtisků (detektivky Agathy Christie a Georgese Simenona); ve vůbec nejvyšším nákladu 150 000 výtisků vyšel detektivní román *Žabí bratrstvo* Edgara Wallace z edice *Parabola*. Vysokými náklady byla charakteristická rovněž produkce pro děti: lepoporela vycházela obvykle v nákladu 10 000–40 000; sešity *Knihovničky Čtyřlístek* v nákladu 100 000, později téměř 140 000 výtisků; *Ilustrované sešity* dosahovaly nákladu 30 000–50 000 výtisků.

Nejvýznamnějším listem prvorepublikového *Orbisu* byl německý deník *Prager Presse*, v němž pod vedením **Arne Laurina** působili např. spisovatel **František Kubka**, básník, překladatel a kritik **Otto Pick**, slavista a překladatel **Antonín Stanislav Mágr**, překladatelka **Grete Reinerová** či sportovní redaktori **Josef Laufer** a **Jan Arnold Palouš**; s redakcí pravidelně spolupracovali spisovatel a překladatel **Pavel Eisner** či výtvarný historik a kritik **Jaromír Pečírka**. Ve třech jazykových mutacích vycházel časopis věnovaný kulturnímu a hospodářskému dění ve střední Evropě: francouzská (*L'Europe centrale*, red. **Georges Marot**; navazovala na časopis *Gazette de Prague*) a anglická (*Central European Observer*, red. **Jaroslav Kraus**) měly podobu přehledových týdeníků, zatímco měsíčně vycházející ruská mutace (*Centralnaja Evropa*, red. **Jaroslav Papoušek**) měla spíše literární charakter (mj. ruské překlady české a slovenské literární tvorby). Na veřejný život v Československu i v cizině se orientoval též dvouměsíčník *Prager Rundschau*. K česky vydávaným titulům patřil měsíčník pro správní vědy a právo *Veřejná správa* a měsíčník *Zahraněční politika*, koncipovaný jako sborník pro studium mezinárodních otázek politických, právních, hospodářských a sociálních, jehož stálou přílohou byl oficiální *Věstník ministerstva zahraničních věcí ČSR*. Časopis *Měsíční zprávy Společnosti národů* oficiálně vydával zpravodajský odbor ministerstva zahraničních věcí ČSR a *Orbis* byl uveden pouze pod správou listu. V letech 1927–1928 vycházel v redakci **Františka Halase** nakladatelský *Časopis Orbis* (v roce 1930 obnoven jediným číslem).

Profil vydavatelství v téže době spoluvytvářely radiofonické časopisy. Týdeník *Radiojournal* reprezentoval stejnojmennou rozhlasovou společnost; přinášel podrobné programy československých vysílačů i dostupných evropských stanic a původní články o významnějších událostech v rozhlasové oblasti. Za protektorátu vycházel *Radiojournal* pod názvem *Náš rozhlas*, na jaře 1941 byl nahrazen dosud konkurujícím časopisem téhož vydavatele *Týden rozhlasu*, který po válce zanikl a jeho posláním naplnil obnovený *Náš rozhlas*. Měsíčník *Radioamatér* obsahoval především populárně-naučné články z oboru (za protektorátu vycházel pod názvem *Radiotechnik*).

Nově začal *Orbis* v období okupace vydávat týdeníky *Český dělník* a *Okno do světa* a převzal též vydávání časopisu *Světovzor*. Propagandistický obsah charakterizoval krátkodobě vydávaná periodika *Echo* a *Domov a svět*. Až do druhé poloviny čtyřicátých let vycházel ekonomický časopis *Kostka*.

Po válce bylo *Orbisu* svěřeno vydávání nových cizojazyčných propagačních časopisů. Na západní země byl orientován časopis *Czechoslovak Life* tištěný v mutaci

anglické, francouzské, španělské, italské a švédské. Německá verze vycházela až od konce roku 1959 pod názvem *Im Herzen Europas*; její redakci vedla spisovatelka **Lenka Reinerová** a pracoval v ní výtvarník **Karel Trinkewitz**. Na počátku sedmdesátých let byla Reinerová z redakce propuštěna a časopis nakrátko splynul s německou verzí časopisu *Sozialistische Tschechoslowakei*, určeného pro NDR (časopis měl též ruskou mutaci *Socialističeskaja Čechoslovakija*); od roku 1972 vycházel pod názvem *Tschechoslawakisches Leben*. Obsah jazykových verzí cizojazyčných periodik byl z větší částí totožný, pouze jednotlivé články oslovovaly adresáty z konkrétních zemí.

Po zrušeném *Sokolském nakladatelství* převzal *Orbis* v roce 1953 několik odborných měsíčníků, které však již na jaře 1954 předal nově vzniklému *Státnímu tělovýchovnému nakladatelství* (>*Olympia*). V polovině padesátých let zde nakrátko vydávalo své časopisy také Ministerstvo vnitřního obchodu, většina z nich však záhy přešla do *Nakladatelského a zásobovacího podniku státního obchodu v Praze*, z něhož v roce 1958 vzniklo *Vydavatelství vnitřního obchodu*. Naopak tzv. osvětové časopisy původně vycházející v >*Osvětě*, které po jejím zániku vydávalo MI/MIO (později MK/MŠK) prostřednictvím *Orbisu*, zde vytvořily jeden z nejdůležitějších a nejtrvalejších vydavatelských úseků. Postupně se vymanily z omezujícího osvětového zaměření a koncepčně zaměřily k širšímu publiku. Např. měsíčník *Osvětová práce* (v *Orbisu* jej vedl nejprve **Josef Pancíř**, poté **Miroslav Langášek**) se transformoval z časopisu osvětových pracovníků na časopis pro kulturu a volný čas, čemuž odpovídal i změněný název *Neděle*. *Orbis* se dlouhodobě orientoval též na knihovnická periodika: časopis *Čtenář*, vycházející u jiného vydavatele až do současnosti, byl založen již na konci čtyřicátých let pod hlavičkou Masarykova lidového výchovného ústavu a *Orbis* jej převzal z >*Osvěty*. Zpočátku jej vedl **Josef Vinárek**, pak po dlouhá léta **Jarmila Houšková**. Časopis *Nová fotografie* vycházel po přechodu do *Orbisu* pod změněným názvem *Československá fotografie* (prvním vedoucím redaktorem byl **Jaroslav Spousta**). Vlastivědný měsíčník *Naše vlast* začal v >*Osvětě* vycházet pod názvem *Nová skutečnost* a v prvních letech byl jeho vedoucím redaktorem **Lubomír Milde**. Na konci padesátých let jej nahradila historicko-vlastivědná revue *Dějiny a současnost*, kterou v *Orbisu* vydávala ČSŠPVZ (roku 1969 revue přešla do nakladatelství >*Horizont*, kde však byla ještě téhož roku zastavena a obnovena byla až v polistopadovém období ve vydavatelství *Lidové noviny*). Na počátku sedmdesátých let >*Horizont* převzal i další měsíčník ČSŠPVZ *Věda a život*. Svá periodika v *Orbisu* externě vydávalo rovněž Národní muzeum či Československý rozhlas. Informace o edičních záměrech podniku přinášely v padesátých letech periodické letáky *Divadelní hry – Lidová tvořivost – Umění; Novinky divadelní literatury a lidové tvořivosti a Populárně naučná literatura*; v šedesátých letech nepravidelně vycházel *Zpravodaj Orbis* (1959–1969).

Oblast dramatických umění v *Orbisu* reprezentovaly osvětové časopisy *Československý loutkář* (ved. red. **Miroslav Česal**) a *Ochotnické divadlo* (později *Amatérská scéna*, ved. red. **Jiří Beneš**) a odborný filmový měsíčník *Film a doba* (vedli jej mj. **Jiří Hrbas** a **Antonín Novák**), který v *Orbisu* stejně jako popularizující týdeník *Kino* (ve funkci šéfredaktora se vystřídali **Jaroslav Dvořáček**, **Antonín Novák** či **František Goldscheider**) vydával Československý film. V šedesátých letech

vznikl měsíčník *Repertoár malé scény*, zprvu působící jako zásobník textů pro amatérské soubory a později zacílený spíše do oblasti populární hudby. Této oblasti byl však zasvěcen především měsíčník *Melodie*, jehož podobu v šedesátých letech utvářel šéfredaktor **Lubomír Dorůžka** a od roku 1971 **Stanislav Titzl**. Dlouhodobě *Orbis* vydával *Taneční listy*, jejichž redakci po mnoho let vedla **Jana Hošková**. K profilovým časopisům patřily i měsíčníky *Hádanka a křížovka* (původně v nakladatelství >*Umění lidu*) či *Říše hvězd*.

Po transformaci *Orbisu* v *TAO* a následujícím převedení většiny periodik do >*Panoramy* zůstal vedle cizojazyčných propagačních časopisů v gesci *Orbisu* odborný čtvrtletník *Revue Fotografie* (ved. red. mj. **Daniela Mrázková**), který vydavatelství převzalo počátkem šedesátých let a který vycházel i v ruské mutaci. V roce 1978 přešla do kompetence *TAO* čtvrtletní propagační revue *Welcome to Czechoslovakia* vydávaná v anglické, francouzské, německé a ruské verzi. O jistou návaznost na prvorepublikový deník se svým názvem pokoušel týdeník *Neue Prager Presse*, určený německy mluvícím návštěvníkům ČSSR. *TAO* vydávala též několik cizojazyčných bulletinů.

Průkopnický charakter měla *SOHO revue*, první český, resp. československý časopis zaměřený na gay komunitu (ved. red. **Alena Plavcová**, později **Jiří Hromada**). Již pod hlavičkou divize Nakladatelský dům vycházel časopis *Parlament* (šéfred. **František Kostlán**, jako zpravodaj zde působil mj. **Marek Dalík**). Reprezentativním listem *Orbisu* měla být v této době čtyřjazyčná (čes., angl., fr., něm.) společensko-kulturní revue *Země koruny České*, k níž náležela i tzv. „regionální řada“ (šéfredaktorkou obou řad byla **Vladimíra Turková**). Vydavatelský profil závěrečné fáze existence *Orbisu* doplňovaly odborné měsíčníky *Národní hospodářství* (v posledních číslech pod zdvojeným názvem *Národní hospodářství / Indikátor*) a *Česká škola*, jehož šéfredaktorem byl stejně jako v případě rodinného časopisu *Čtení z Čech, Moravy a Slezska Zdeněk Gruša*.

EDIČNÍ ŘADY

Edice nakladatelství Orbis: Knihovna odboru pro studium a přípravu reformy zdravotní péče při Ministerstvu veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy (1923); Encyclopédie tchécoslovaque (1925–1929); Politická knihovna (1925–1939, 1948–1950; též jako Politická knihovna historická); Politische Bücherei (1924–1934); Ars (1924–1940); Časové otázky (1924–1939, 1945–1953); Radioamatérská knihovna (1925–1936; též jako Knihovna Radioamatéra); Sociologická knihovna (1925–1937); Stopami dějin (1925–1938, 1946–1948); Letáky Radioamatéra (1926–1929); Publikace archivu Ministerstva zahraničních věcí (1926–1929); Knihovna Zahraniční politiky (1926–1937); Sběrka průvodců Orbis (1926–1938); Domácí učení (1926–1944; též jako Knihovna Domácího učení; 1940–1944 též jako Fernunterricht); Sources et documents tchécoslovaques (1926–1938, 1946–1947); Czechoslovak Sources and Documents (1926–1938, 1946–1948); Quellen und Dokumente zur tschechoslowakischen Zeitgeschichte (1928–1931); Tschechoslowakische Quellen und Dokumente (1928–1938); Knihy osudů a práce (1928–1941, 1946–1948); Izdanie ruskogo zagranického istoričeskogo archiva. Serija memuarov (1929); Knihovna Radiojournalu (1929–1935); V Evropě a za oceánem (1929–1941); Politické dokumenty (1930–1931); Prací k úspěchu (1930–1939); Sběrka spisů právnických a národohospodářských (1930–1939); Perspektivy (1930–1940, 1948); Internationale Quellen und Dokumente (1931); International Sources and Documents (1931); Sources et documents

internationaux (1951); Organizace a řízení (1951–1953); Veselá mysl (1952–1941); Národnostní otázky (1953–1958); Knihovna Sociálních problémů (1954); Knihovna Stopy (1956–1941); Nová cesta k jazykům (1936–1942); *Economica* (1936–1941, 1947–1948); Brána jazyků (1936–1938, 1949); Delta (1936–1941, 1946–1950); *Janua linguarum* (1937–1938, 1948–1949); Prameny k dějinám osvobození (1958); Velká brána jazyků (1959–1941, 1959–1960); Na okraj nové doby (1940–1942); Knihovna sborníku Kostka (1940–1942, 1947); Brána poznání (1940–1949); Nová Evropa (1941); Projevy (1941); Mistři malířství (1941–1947); Knižnice posluchače rozhlasu (1942); Lepší hospodaření (1942); Odborná knižnice pro obuvníky (1942); Odborná knižnice pro řezníky (1942); Knižnice Úřadu lidové osvěty (1942–1945, též jako Knižnice Ministerstva lidové osvěty); Boj proti zkáze (1942–1945); Duch a dílo (1942–1945); Boj proti ztrátám (1945–1944); Knihovna pro mládež (1945–1944); Odborná knižnice nových hmot (1945–1944); Čteme německy (1944); *Deutsch in Bild und Wort / Německy obrazem a slovem* (1944); Knižnice Českého Rozhlasu (1944); Dokumenty doby (1945); Knihovnička odvahy (1945–1946); Bojovníci (1945–1947); Československé prameny a doklady (1945–1948); Knižnice odborného vzdělání (1945–1948); Slovanský svět (1945–1949); *Les publications de l'Assemblée Nationale* (1946); *Nacionalnyje Sobranije* (1946); Publication „*The National Assembly*“ (1946); Československé istočniki i dokumenty (1946–1947); Podněty (1946–1947); Kdo je (1946–1949); Naše minulost (1946–1949); Přednášky a diskuse (1946–1949); Památky staré literatury české (1946–1952); Daňové přehledy Orbisu (1947–1948); Korálky (1947–1948); Třicet vítězných let SSSR (1947–1948); Československé právo (1947–1949); Kulturně politická knihovna (1947–1949); Příroda a věda (1947–1950); Knihovna reklamy (1948); Malá knihovna informací (1948); Malé knížky o velkých věcech (1948); Hospodářské dokumenty (1948–1949); Knižnice Rozhlasové práce. Rozhlasová universita (1948–1949); Rozpravy o plánování (1948–1949); Malá knihovna sovětské vědy (1948–1952); Národní knihovna (1948–1953); Praménky (1949); Umění a život (1949); Zvonky (1949); Kam – kdy – jak (1949–1950); Knihovna Státního úřadu plánovacího (1949–1951); Nový právní řád (1949–1957); Filmové a fotografické publikace (1950); Knihovna dokumentů (1950); Příručka pětiletky (1950); Život a dílo (1950); Knižnice ministerstva spravedlnosti (1950–1951); Komentované zákony (1950–1951); Otázky politické ekonomie (1950–1951); Knihovna politické ekonomie (1950–1952); Politické aktuality (1950–1952); Socialistické právo (1950–1953); Knižnice Právnického ústavu ministerstva spravedlnosti (1951–1952); Knihovnička soudce z lidu (1951–1958, 1958 jako Knihovna lidového soudce); Obrazové publikace (1951–1959); Filmové publikace (1951–1968; též jako Knihovna, resp. Edice Filmových publikací); Komentáře a učebnice (1952); Sběrka pohledových map (1952–1954); Finance (1952–1958); Divadelní edice (1953); Knihovna dokumentů o předmnichovské kapitalistické republice (1953); Knihovna ministerstva lesů a dřevařského průmyslu (1953); Korespondence a paměti (1953); Naše věda, technika, umění a jejich představitel /materiál k nástěnkám/ (1953); Populárně vědecké edice (1953); Sběrka pravidel (1953); Šachová knihovna (1953; též jako Šachová knižnice); Knihovna diváků a posluchačů (1953–1954); Osvětové a obrazové /propagační/ publikace (1953–1954); Populárně vědecké obrazové publikace (1953–1954); Tělovýchovné publikace (1953–1954); Tvůrčové přírodovědy (1953–1954); Edice přednášek pro osvětové besedy (1953–1955; od 1954 jako Edice přednášek pro osvětová zařízení); Hry klasické (1953–1955); Hry současné (1953–1955); Právnické publikace (1953–1956); Knižnice místního hospodářství (1953–1957; též jako Místní hospodářství); Knižnice vnitřního obchodu (1953–1957; též jako Vnitřní obchod); Knižnice zahraničního obchodu (1953–1958; též jako Zahraniční obchod); Knihovna Československé společnosti pro šíření politických a vědeckých znalostí (1953–1959; řady: Společenské vědy; Přírodní vědy; Technické vědy; Jazyk, literatura a umění; Cyklus přednášek k práci J. V. Stalina „*Ekonomické problémy socialismu v SSSR*“ a k výsledkům 19. sjezdu KSSS); Knihovna souborů lidové tvořivosti (1953–1959, též

jako Edice souborů lidové tvořivosti); Plánování (1953–1959); Statistika (1953–1959); Účetní evidence (1953–1960); Knihovna nové fotografie (1953–1962); Knihovna loutkářských souborů (1953–1963); Knihovna divadelní tvorby (1953–1964); Hry pro loutky (1953–1965; též jako Knihovna her pro loutky); Hry pro mládež (1953–1966); Věda a život (1953–1967); Knihovna osvětové práce (1953–1968); Poznání světa (1953–1969); Vědění všem (1953–1959, 1962–1969); Zákony (1953–1975); Učebnice (1953–1977); Osvětové a propagační edice (1954); Ekonomické edice (1954–1959); Lidová umělecká výroba a řemeslo (1954–1959; též jako Knihovna lidové umělecké výroby a řemesla); Malé atlasy přírodnin (1954–1964); Sborníky právních předpisů (1954–1968); Pragensia (1954–1977, též jako Pragensie); Edice /metodických/ materiálů pro osvětové pracovníky (1955–1958; též jako Knihovna metodických materiálů pro osvětové pracovníky, resp. Metodické materiály pro osvětové pracovníky); Organisaice (1955–1959); Divadelní hry (1955–1960); Edice Novinářského studijního ústavu (1955–1961); Hry lidového jeviště (1955–1961); Divadélko (1955–1962); Knihovna lidové umělecké tvořivosti (1955–1964, též jako Edice lidové umělecké tvořivosti); Malá knihovna fotografie (1956–1963); Populární právníké brožury (1957); Film a doba (1957–1961); Za vyšší efektivnost (1958–1959); Malá moderní encyklopedie (1958–1969); Právníké monografie (1959); Fotoráďce (1959–1962); Knižnice osvětových aktualit (1959–1965); Repertoár estráďních uměleckých skupin (1959–1965); Knižnice ochotnického divadla (1959–1965); Právníké edice (1959–1966); Naše vlast (1959–1977); Knihovna hospodářského pracovníka (1960–1961); Knihovna lidového funkcionáře (1960–1961); Edice lidové zábavy (1960–1962); Československo (1960–1967; řada jazykových mutací); Populární právníká knihovna (1960–1977, též jako Populární právníká knihovna); Cesty (1960–1978); Praktické příručky (1960–1978); Divadélko. Řada sborníků (1961–1965); Kultura kolem nás (1961–1968); Divadlo (1961–1970); Hry pro loutky. Řada sborníků (1962); Knihovna filmového amatéra (1962–1966); Proměny (1962–1969); Zákony – kapesní vydání (1962–1974); Profily (1963); Knihovna filmového diváka (1963–1964); Knihovna filmové teorie (1963–1964); Československá vlastivěda (1963–1968); Portréty (1963–1971); Knihovna fotografie (1963–1974); Studijní materiály pro lektory Čs. společ. PVZ. Řada Lidové university a ak. vědy, techniky a umění (1964–1965); Edice malých forem (1964–1966); Divadlo – ilustrovaná řada (1964–1970); Zeměpis světa (1964–1971); Horizont (1965–1968); Filmy a tvůrci (1965–1969); Knihovna Orbis. Osudy – fakta – objevy (1966–1970; dále viz Stopy – fakta – svědectví); Svět divadla (1966–1970); Parabola (1967–1970); Proměny – velká řada (1967–1971); Kobra (1969–1971); Pohádkové lístečky (1969–1977); Knihovnička Čtyřlístek (1969–1978); Filmová knihovna (1970); Kompas (1970); Knihy o přírodě (1970–1977); Stopy – fakta – svědectví (1970–1977); Pyramida (1970–1978); Zákony /komentáře/ (1971–1975); Ilustrované sešity (1972–1977); Socialistická státní politika (1972–1977); Pyramida – lexikony (1973); Pyramida – encyklopedie (1973–1977); Edice kulturně politických souborů (1974–1976); Zákony – poznámková vydání (1975–1978); Ars (1991); Obratník (1991); Panda (1991); Rukověť (1991); Edice RF (1991–1992); Půlnoc (1991–1992); Francouzská knihovna (1994–1996); Dobré knihy (1995); Svět hudby (1995); Elipsa (1995–1996); Kukátko (1995–1996); Osobnosti, události (1995–1997); Příštálka (1995–1997).

Edice Národního hudebního vydavatelství Orbis: Knižní edice: Za novou hudbu (1951–1952). – *Notové edice:* Operní libreta (1950–1952). – *Repertoárové notové edice:* Orchestr Orbis (1949–1950); Socialistické písně (1949–1951); Zpěvem k srdci (1949–1952); Harmonikový repertoír (1950–1952); Kapesní partitury (1950–1952); Dechová hudba (1950–1953); Klavírní repertoír (1951); Písňový repertoír (1951); Edice českých klasiků (1951–1952); Houslový repertoír (1951–1952); Repertoír souborů (1951–1952); Sborový repertoír (1951–1952); Univerzální orchestr (1951–1952); Za mír (1951–1952); Zpěvy mládeže (1951–1952); Estráďní repertoír (1951–1953); Taneční orchestr (1951–1953); Kytarový repertoír (1952); Život lidu v písní (1952–1953) ad.

Edice Výtvarného nakladatelství Orbis: České dějiny (1950–1952); Národní obrazárna (1950–1952); Alba litografií (1951–1952); Současné umění (1951–1952); Světové dějiny (1951–1952); Architektura (1951–1953); Pragensia (1951–1953); Theorie a kritika (1951–1953); Malé monografie (1952); Technika a řemeslo (1952).

SOUBORNÁ VYDÁNÍ

Nakladatelství Orbis: Gedanke und Tat. Aus dem Schriften und Reden von Edvard Beneš (1937); Sebrané spisy Zdeňka Nejedlého (1948–1954); Aloise Jiráska Odkaz národu (1951–1952); Výbor z díla Adolfa Hoffmeistra (1963).

Výtvarné nakladatelství Orbis: Dílo Mikoláše Alše (1951–1952).

PERIODIKA

Gazette de Prague (1921–1926; dále viz L'Europe centrale); Prager Presse (1921–1958); Zahraněční politika (1922–1939); Central European Observer (1923–1938); Měsíční zprávy Společnosti národů (1923–1938); Radiojournal (1923–1938; dále viz Náš rozhlas); Radioamatér (1925–1948; 1943–1944 s tit. Radiotechnik, dále viz Elektronik); L'Europe centrale (1926–1938); Centralnaja Jevropa (1927–1938); Veřejná správa (1931–1938); Prager Rundschau (1931–1939); Týden rozhlasu (1934–1945; dále viz Náš rozhlas); Právo československé (1938); Kostka (1939–1949); Náš rozhlas (1939–1941, 1945–1953; dále viz Československý rozhlas a televize); Echo (1940–1941); Okno do světa (1940–1941); Němčina (1940–1942); Český dělník (1940–1943); Světozor (1940–1943); Němčina rozhlasem (1943–1945); Domov a svět (1945); Angličtina (1945–1946); Ruský jazyk (1945–1946); Přehled – Zajímavosti světového tisku (1945–1948; 1948 s tit. Přehled – Zajímavosti z celého světa); La musique tchécoslovaque / Czechoslovak Music (1945–1949); Sociologická revue (1946–1947); Lékařský přehled (1946–1950); Umělé hmoty (1946–1950); Hospodář (1946–1951); Časopis Národního muzea (1946–1948, 1962–1976); Přehled pro ženy (1947–1948); Živnostenská banka (1947–1949); Dopravní přehled (1947–1951); Plníme plán (1947–1952); Kulturní politika (1948); Korálky (1948–1949); Přehled obalů a balicí techniky (1948–1950); Elektronik (1948–1951); Kino (1949–1977); Svět v obrazech (1950–1963); Plánované hospodářství (1950–1977); Československo v obrazech (1952, různé jazykové mutace); Nová doba (1952–1968); Košíková – odbíjená (1953; dále viz Košíková; Odbíjená); Teorie a praxe tělesné výchovy a sportu (1953); Vzpírání – zápas – jiu-jitsu (1953; dále viz Zápas – vzpírání – branný zápas); Cyklistika (1953–1954); Československý sport (1953–1954); Československý šach (1953–1954); Házená – Česká házená (1953–1954); Jezdectví – střelba – šerm (1953–1954); Kopaná (1953–1954); Kuželky (1953–1954); Lední hokej – Bruslení (1953–1954); Lehká atletika (1953–1954); Lodní sporty (1953–1954); Lyžařství (1953–1954); Na pomoc osvětovým pracovníkům (1953–1954); Plavectví (1953–1954); Rohování (1953–1954); Sportovní gymnastika (1953–1954); Stadion (1953–1954); Stolní tenis (1953–1954); Tenis (1953–1954); Turistika – Horolezectví (1953–1954); Typografie (1953–1954); Všeobecná příprava (1953–1954); Naše vlast (1953–1958); Filatelie (1953–1961); Lidová tvořivost (1953–1962); Československý rozhlas a televize (1953–1965; dále viz Československý rozhlas); Osvětová práce (1953–1966; 1956 s tit. Osvětová beseda; od 1967 viz Neděle); Prague News Letter (1953–1967); Československá fotografie (1953–1977); Československý loutkář (1953–1977); Čtenář (1953–1977); Hádanka a křížovka (1953–1977); Říše hvězd (1953–1977); Československo / Tschechoslowakei (1953–1990; od 1961 s tit. Socialističeskaja Československaja / Sozialistische Tschechoslowakei); Czechoslovak Life (1953–1992; jazykové mutace: Livet i Tjeckoslovakien /1953–1964/; La Vie tchécoslovaque /1953–1992/; Im Herzen Europas /1958–1971/, dále s tit. Tschechoslowakisches Leben /1972–1992/; Vita Cecoslovacca /1961–1990/; La Vida checoslovaca /1978–1992/; dále viz Czech Life now); Filmová práce (1954); Košíková (1954); Noviny vnitřního obchodu (1954); Odbíjená (1954); Rugby – Pozemní hokej (1954); Sokolský pracovník (1954); Zápas –

vzpírání – branný zápas – judo (1954); Filmový technik (1954–1960; dále viz Filmovým objektivem); Za čtenářem (1954–1962); Věda a život (1954–1968); Archivní časopis (1954–1977); Sborník archivních prací (1954–1977); Czechoslovakia: illustrated weekly (1955); Naše jídelny (1955–1956); Reklama v socialistickém hospodářství (1955–1956); Socialistický obchod (1955–1956); Ochoťnické divadlo (1955–1963; dále viz Amatérská scéna); Film a doba (1955–1977); Československé spoje (1956–1961); Knihovník (1956–1968; 1969 s tit. Knihovnictví a vědecké informace jako příl. čas. Čtenář); Hospodářské noviny (1957–1961); Kultura (1957–1962); Mezinárodní politika (1957–1968, 1990–1992); Kontrola (1958–1963; od 1962 s tit. Statistika a kontrola ve Statistickém a evidenčním vydavatelství tiskovin; dále viz Lidová kontrola); Akvárium a terárium (1958–1977); Rozhlasová a televizní práce (1959; dále viz Rozhlasová práce); Dějiny a současnost (1959–1968); Odívání (1960–1968); Fotografie / Revue fotografie (1960–1990; 1992 1 č. v rámci Edice RF); Rozhlasová práce (1961–1966); Filmovým objektivem (1961–1968; dále viz Amatérský film); Solidarité (1962–1970; jazykové mutace: Solidarity); Ochrana přírody (1962–1975; dále viz Památky a příroda); Památková péče (1962–1975; dále viz Památky a příroda); Repertoár malé scény (1963–1971); Sborník Národního muzea (1963–1975); Melodie (1963–1977); Muzejní a vlastivědná práce (1963–1977); Numismatické listy (1963–1977); Taneční listy (1963–1977); Knižní kultura (1964–1965); Lidová kontrola (1964–1968; dále viz Kontrola); Amatérská scéna (1964–1977); Statistika (1964–1977); Demografie (1964–1978); Československá televize (1965–1971); Ekonomická revue (1966–1968); Impuls (1966–1968); Československý rozhlas (1966–1972); Mezinárodní vztahy (1966–1977); Neděle (1967–1969); Hospodářství a právo (1967–1970); Acta scaenographica (1967–1971; dále viz Interscaena); Hudba a zvuk (1967–1971); Statistické přehledy (1967–1977); Výběr z nejzajímavějších knih (1967–1977); Bibliografický časopis (1968–1971); Amatérský film (1969–1977); Kontrola (1969–1977); Interscaena (1972–1974; dále viz Interscena); Filmový přehled (1972–1975); Buletten čechoslovackovo prava (1972–1977; jazykové mutace: Bulletin of Czechoslovak Law); Elán (1972–1977); Hudební rozhledy (1972–1977); Judaica Bohemiae (1972–1977); Pojistný obzor (1972–1977); Požární ochrana (1972–1977); Záběr (1972–1977); Zábřana škod (1972–1977); Novinky zahraniční literatury (1972–1978); G – Supraphonrevue (1973–1977, od 1975 s tit. Gramorevue); Architektura ČSR (1973–1977); Československý architekt (1973–1977); Nové knihy (1973–1977); Praha (1973–1977); Umění a řemesla (1973–1977); Výroba a spotřeba v Československu (1974–1975); Památky a příroda (1976–1977); Panoráma (1976–1977); Scéna (1976–1977); Interscena (1977); Výtvarná kultura (1977); Czechoslovak Economic Digest (1978–1989; jazykové mutace: Aperçus sur l'économie tchécoslovaque /1978–1989/; Tschechoslowakische Wirtschafts Rundschau /1978–1989/); Welcome to Czechoslovakia (1978–1992; jazykové mutace: Dobro požalovat v Českoslovakiiju /1978–1990/; Soyez les bienvenus en Tchécoslovaquie /1978–1990/; Willkommen in der Tschechoslowakei /1978–1992/; dále viz Welcome); Via pacis (1986–1989; různé jazykové mutace); Computerworld (1990); Československá zahraniční politika: Data (1990); Československá zahraniční politika: Dokumenty (1990); Czechoslovak Economic Digest (1991); SOHO revue (1991–1997); Czech Life now (1993; jazykové mutace: Tschechisches Leben heute / La vie tchèque aujourd'hui); Welcome (1993; jazykové mutace: Willkommen); Česká škola (1994–1996); Národní hospodářství (1994–1996; 1996 s tit. Národní hospodářství / Indikátor); Parlament (1994–1996); Země Koruny české (1994–1997; základní + regionální řada; jazykové mutace: Die Länder der böhmischen Krone; The lands of the Czech crown; Les pays de la Couronne de Bohême); Čtení z Čech, Moravy a Slezska (1997).

PRAMENY A LITERATURA

Prameny: Národní archiv Praha: fond Orbis, Praha 1921–1997 (částečně zpracováno); fond Ministerstvo lidové osvěty, Praha 1942–1945; fond Ministerstvo informací, dodatky, Praha

1945–1955; fond Ministerstvo kultury, Praha 1953–1956; fond Ministerstvo školství a kultury, Praha 1956–1967; fond A ÚV KSČ, Ústřední kulturně-propagační komise a kulturně-propagační oddělení ÚV KSČ, Praha 1945–1955; fond A ÚV KSČ: Ideologická komise ÚV KSČ, Praha 1958–1968.

Zjištěné nakladatelské katalogy a propagační materiály (výběr): Orbis, tiskařská, nakladatelská a novinářská společnost akciová. Vznik a činnost (1926); Časopis Orbis (1927–1928, 1930); Deset let tiskařské, nakladatelské a novinářské společnosti akciové Orbis (1931); Seznam knih, které vydalo a má na skladě nakladatelství Orbis (b. d., 1933, 1934, 1935, 1936); Dobré knihy značky Orbis (b. d., 1958, 1939, 1940, 1947, 1948); O knize (1947); Seznam knih nakladatelství Orbis (b. d., 1948); Národní obrazárna (b. d., 1951); Divadelní hry – Lidová tvořivost – Umění (doloženo 1955); Novinky divadelní literatury a lidové tvořivosti (doloženo 1957–1958); Populárně naučná literatura (doloženo 1958); J. Houšková (red.): Orbis 1921–1971, Čtenář 1971, č. 4 (speciální příloha k 50. výročí vzniku O.; přisp. Š. Engel, M. Pastryřík); R. Kubeš (red.): Orbis 1921–1971 (jubilejní tisk pro výstavu 50 let nakladatelství Orbis; přisp. V. Pajdla); 55 let nakladatelství Orbis (jubilejní tisk; 1976); Poselství Orbisu (CD ROM, b. d., 1994).

Knížně: A. St. Mágr: Kulturní slavica v „Prager Presse“ (1945); A. Zach in Stopami pražských nakladatelských domů (1996).

Studie a články: J. L. Fischer: Portréty českých nakladatelství 2, Index 1930, č. 2; R.: Deset let Orbisu, Čin 1930/31, č. 29; J. L. F. (= J. L. Fischer): Nakladatelské jubileum, Index 1931, č. 4; m (Praha): Veselá letní četba, LidN 1. 7. 1939; Na okraj nové doby, in Tři roky v Říši (1942); JaKub: „Bojovníci“ – nová knižnice pro mládež, Národní osvobození 22. 11. 1945; bn: Národní knihovna klasiků, Svobodné noviny 8. 4. 1948; M. Chlupáč: Umění všem, KP 1947/48, č. 31; v: Národní knihovna, LidN 28. 10. 1948; J. Mukařovský: Několik slov na uvítanou Národní knihovně, RP 31. 10. 1948; F. Hampl: Národní knihovna všem, Práce 8. 12. 1948; J. Vínárek: Vítejte Národní knihovnu a lidový soubor Jiráskových spisů, Osvětová práce 1949, č. 3; M. Grygar: Více klasiků, LidN 8. 5. 1949; Z. Lužický: Úspěchy Národního hudebního vydavatelství Orbis, Hudební rozhledy 1951, č. 5; K edičnímu plánu nakladatelství Orbis, n. p., na rok 1955, LitN 1954, č. 42; J. Kmuníček: Dvě edice divadelních her, Divadlo 1955, č. 9; M. Schücková: Několik poznámek k „Edici Československé společnosti pro šíření politických a vědeckých znalostí“, Za čtenářem 1957, č. 1; J. Prokopová: Orbis v roce šedesátém, Zpravodaj Orbis 1959, listopad–prosinec (též in Za čtenářem 1960, č. 1); V. Semrád: Knižnice ochotnického divadla, Tvorba 1960, č. 5; O. Blanda: První knížka nové divadelní edice, NK 1961, č. 12; M. Smetana: Čtvrtstovka Malé moderní encyklopedie, LitN 1961, č. 28; V. Justl: První desítka nové edice Divadlo, HD 1961, č. 10; J. T.: Řád práce Jarmile Prokopové, Za čtenářem 1961, č. 10; A. Fuchs: Prvních osmnáct, DivN 1962, č. 14; L. Bartošek: Nové edice na uvítanou, Film a doba 1963, č. 1; pat (= J. Patočková): Proměny, Divadlo 1963, č. 7; Z. Hořínek: Opožděně k jubileu jedné edice, Divadlo 1964, č. 4; Ber: Edice malých forem, Amatérská scéna 1964, č. 4; F. Černý: Jedenáct hereckých osobností, RP 20. 12. 1964, příl.; [-V. G.-]: Do další padesátky, Československý novinář 1965, č. 4; O. Blanda: Souzvuk divadla a filmu, VP 9. 2. 1966; J. Zeman: Ochranná známka „Pragensia“, Vynálezy a ochranné známky 1971, č. 1; -jv-: Padesát let nakladatelství Orbis, Tvorba 1971, č. 16; R. Kubeš: Pyramida knih, LD 22. 4. 1971; F. Holešovský: Orbisovské edice pro děti 1970, ZM 1971, č. 10; V. Šalamounová: Profil nakladatelství Orbis, Typografia 1972, č. 3; R. Holub: Literatura faktu a jedna známá knižní edice, Čtenář 1975, č. 8/9; Š. Engel: Deník Prager Presse. K 55. výročí nakladatelství Orbis, Tvorba 1976, č. 24; (kpt): Vládní vlnka na světě, SvSl 19. 5. 1993; J. Šídlo: Orbis už nechce být „vládní vlnkou“, Respekt 1993, č. 33; M. Kantek: Orbis s téměř osmdesátiletou tradicí zanikne, jeho značka bude prodána, Právo 11. 12. 1997; I. Fencel: Válečná produkce Kuratoria pro mládež, Neviditelný pes 13. 10. 2008 (on line); B. Köpplová, J. Kryšpínová: Vydavatelská

činnost společnosti Orbis v kontextu zahraniční politiky meziválečného Československa v letech 1921–1931, Sborník Národního muzea v Praze, řada C, 2010, č. 3/4; LZ (= L. Zadražilová): Orbis, in H. Rousová a kol., Konec avantgardy. Od mnichovské dohody ke komunistickému převratu (2011).

Rozhovory: J. Fukátko: Hovory s nakladateli 6 (přípr. F. Kocourek), Přítomnost 1952, č. 34, s. 556; Hovoříme s Milenou Markovou o vydávání nových loutkových her v Orbisu (přípr. -jh-), Československý loutkář 1960, č. 2; V. Špínka: Orbisovská Malá moderní encyklopedie (přípr. ok), Zpravodaj Orbis 1960, jaro; J. Janoušek – J. Prokopová: Co nám slibují nakladatelství (přípr. L. Gawlik), VP 31. 8. 1963; O. Blanda: O divadelní a filmové literatuře (přípr. J. Opavský), RP 22. 8. 1967; J. Janoušek: Otázky a odpovědi z Orbisu (přípr. K. Mlčoch), Čtenář 1969, č. 7; M. Parma: Nakladatelství Orbis v roce 1974 (přípr. J. Klempera), NK 1974, č. 13; Š. Engel: Takové jubileum zavazuje (přípr. J. Miňovská), VP 21. 9. 1976; M. Drozd: Stovky lidí opustily agenturu Orbis (přípr. /ira/), Špígl 1. 2. 1992; J. Zoufal: Mnohé sdělovací prostředky vyvolávají krizové situace (přípr. P. Dostál), RP 20. 9. 1993; J. Zoufal: Činnost instituce Orbis bude velice široká (přípr. Z. Landergottová), ČD 24. 2. 1994; J. Zoufal: Orbis by měl přednostně dostávat státní zakázky (přípr. M. Königová), RP 3. 5. 1994; J. Zoufal: Orbis: nejen nakladatelský dům (přípr. /od./), Knihy 1994, č. 26, příl. Knihkupec a nakladatel; J. Soural: Agentura pro ODS? (přípr. /vla/), Špígl 12. 9. 1994; J. Zoufal: Privatizaci Orbisu nelze provést ze dne na den (přípr. J. Rychetský), ČD 13. 10. 1994; J. Soural: Orbis rozhazuje milióny daňových poplatníků (přípr. /vla/), Špígl 26. 11. 1994.

Vzpomínky: F. Kubka: Na vlastní oči. Pravdivé povídky o mých současnicích (1959); F. Kubka: Mezi válkami. Masaryk v mých vzpomínkách (1969); J. Hiršal: Vínek vzpomínek (Purley 1989; 1991).

Zjištěné diplomové a disertační práce: I. Litošová: Význam nakladatelství Orbis pro českou knižní kulturu v období 1. republiky (Praha, FF UK 1974); J. Fürstová: Encyklopedická produkce nakladatelství Mladá fronta a Orbis v letech 1960–1990 (Praha, FSV UK 1993).

(vk)

■ **Nakladatelství a vydavatelství Ministerstva informací a osvěty, zaměřené na vydávání knih a časopisů pro osvětové pracovníky, profesionální divadelníky a soubory lidové tvořivosti**

Zřízení nakladatelství a vydavatelství *Osvěta* bylo součástí centrální koncepce osvětové práce, jež se řídila tzv. Soběslavským plánem kulturně-osvětové činnosti, vyhlášeným ministrem informací a osvěty Václavem Kopeckým 30. července 1950. V souladu se Soběslavským plánem mělo Ministerstvo informací a osvěty (MIO) zřídit tři podniky, které by působily jako zařízení státní správy MIO: nakladatelství *Osvěta*, *Státní nakladatelství plakátů* a nakladatelství *>Orbis*, v jehož případě však nešlo o nový podnik, nýbrž o nové vymezení činnosti. Samostatné *Státní nakladatelství plakátů* nakonec nevzniklo a jeho předpokládané úkoly převzala *Osvěta*. Ani v jejím případě ovšem neměl být vytvářen zcela nový aparát, nýbrž mělo dojít k účelnému sloučení činností do té doby vykonávaných VII. (osvětovým) odborem MIO, vydavatelským sektorem Studijního lidovýchovného ústavu (původně Masarykova lidovýchovného ústavu) a nakladatelstvím *>Umění lidu*; nový podnik byl těmito institucemi zajištěn jak personálně, tak majetkově. Založení *Osvěty* bylo připravováno od počátku roku 1951, podnik však byl zřízen až zpětně výnosem ministra informací a osvěty ze dne 30. 10. 1951 jako *Vydavatelství Osvěta, národní podnik*, s platností od 1. 4. 1951.

Nakladatelství a vydavatelství bylo přímo podřízeno ministru Václavu Kopeckému. Ředitelské a šéfredatorské kompetence byly sloučeny do jediné funkce, již zastával nejprve dosavadní šéfredaktor *>Umění lidu* **Norbert Pitthard** (1913–1994) a od podzimu 1951 **František Novák** (1914–??), původně osobní tajemník Václava Kopeckého a vrchní odborový rada MIO. Novák *Osvětu* řídil až do začátku prosince roku 1952, kdy byl zatčen (později odsouzen jako člen údajně trockistické skupiny Milana Reimana). Jeho nástupce již nebyl jmenován; 1. ledna 1953 se *Osvěta* sloučila s nakladatelstvím *>Orbis*, lednová čísla některých časopisů a několik knih však v roce 1953 ještě vyšlo pod její hlavičkou.

Základní struktura podniku vycházela z rozčlenění na úsek časopisecký a knižní. Ačkoli byla ediční činnost *Osvěty* do značné míry určována ideologickými východisky, redakčně ji zajišťovali odborníci garantující profesionální úroveň publikací. Ve vedení knižního úseku se vystřídali **František Musil** a **Ladislav Ulčák** (1904–1985). Knižní redakce byla rozdělena podle jednotlivých edičních oblastí, spravovaných vedoucími redaktory, k nimž patřili např. **Jiří Beneš** (edice pro soubory lidové tvořivosti), **Miloslav Bureš** (Sešity Divadelní žatvy), **Alois Kaiser** (přírodovědné a vlastivědné edice) či **Lubomír Milde** (Knihovna Československé společnosti pro šíření politických a vědeckých znalostí). Dalšími odpovědnými redaktory jednotlivých edic byli **Jitka Beránková**, **Jarmila Friedlová**, **Emanuel Janský**, **Milena Němečková**, **Libuše Šilhánová**, **Eva Vinceová** aj. Časopisecký

úsek vedl nejprve **Josef Pancíř** (1906–1994), na podzim 1951 jeho řízení (po svém odchodu z vedení nakladatelství) převzal **Norbert Pitthard**, nicméně počátkem roku 1952 se do funkce vedoucího redaktora opět vrátil **Josef Pancíř**. K vedoucím časopiseckým redaktorům patřili vedle Pancíře a Pittharda (oba *Osvětová práce*) také **Jiří Beneš** (*Československý loutkář, Lidová tvořivost*), **Jarmila Houšková**, roz. **Juřicová** (*Čtenář*), **Lubomír Milde** (*Nová skutečnost*) a jako externisté **Josef Vinárek** (*Hádanka a křížovka*) a **Jaroslav Spousta** (*Nová fotografie*). Většina z redaktorů pokračovala ve své práci v nakladatelství *>Orbis*, které po sloučení s *Osvětou* převzalo téměř všechny její knihnice a časopisy.

Vedle časopisecké a knižní redakce byla zřízena redakce technická, která se dále členila na technickou redakci periodik, neperiodických publikací a plakátů. Technickými redaktory *Osvěty* byli mj. **Rudolf Čihař**, **Jiří Ledr**, **Bohumil Mašta**, **Zdeněk Svačina**, **Josef Trojan** (vedoucí redaktor), **František Tručka** a **Valdemar Ungermann**. Obálky navrhovali **Jiří Blažek**, **Miroslav Kouřil**, **Rudolf Mader**, **Bohumil Trita** ad.

Pod hlavičkou *Osvěty* vyšlo cca 330 neperiodických publikací. Většinu z nich vytiskly Středočeské tiskárny v Praze, popř. Jihočeské (závody České Budějovice, Strakonice a Vimperk) či Západočeské tiskárny (Plzeň), o tisk periodik se staraly tiskařské závody *Orbis*. – Vedení a knižní redakce sídlily nejprve na Staroměstském náměstí č. 16, redakce časopisů v Celetné č. 11 a administrace časopisů v Celetné č. 25. Na podzim roku 1951 se *Osvěta* přestěhovala na Stalinovu (dnes Vinohradskou) třídu č. 3 a 5, na Staroměstském náměstí však až do jejího zániku působilo firemní knihkupectví.

K naplnění edičních záměrů, s nimiž bylo nakladatelství a vydavatelství *Osvěta* zřízeno, sloužily jednak edice přejaté z jiných nakladatelství (*Rovnost*, *>Umění lidu, Život a práce*) a institucí (MIO, Studijní lidov ýchovný ústav), jednak edice nově vytvořené a koncipované podle tzv. Soběslavského plánu kulturně-osvětové činnosti. Přecházení edičních řad nejprve do *Osvěty* a posléze do *>Orbisu* mělo za následek četné nepřesnosti v číslování svazků.

Nakladatelství mělo v první řadě zajišťovat ediční potřeby státní politické propagace a agitace. Těmto účelům sloužila především **Knihovna osvětové práce** (v *Osvětě* 1951–1952, 27 sv.), která původně vycházela přímo pod hlavičkou MIO a přinášela přednášky, instruktáže a metodické pomůcky pro osvětové pracovníky, kroužky osvětových besed a masové organizace. Několik svazků bylo mj. věnováno cyklu „Z dějin českého národa“, jež vedl osvětové pracovníky k hledání podpory pro marxistickou interpretaci českých dějin v dílech klasiků, především Aloise Jirásky, ale též např. Mikoláše Alše a Bedřicha Smetany. Dalším úkolem *Osvěty* byla podpora šíření marxistického světového názoru a vědecké osvěty v rámci humanitních i přírodovědných oborů. K naplnění tohoto úkolu byla zřízena metodicky zaměřená **Edice přednášek pro osvětové besedy** (v *Osvětě* 1951–1953, 77 sv. č. 1–78, sv. č. 74 vyšel až opožděně v *>Orbisu*). Z nakladatelství *Život a práce* převzala *Osvěta* edici **Tvůrcové přírodovědy** (v *Osvětě* 1951–1952, 10 sv.), jež přinášela portréty především ruských, resp. sovětských přírodovědců (výjimkou

byla publikace věnovaná Mikuláši Koperníkovi a autobiografie Charlese Darwina), a popularizační, rovněž přírodovědné řady **Věda a život** (v *Osvětě* 1951–1952, 13 sv.) a **Vědění všem** (v *Osvětě* 1951–1953, 17 sv. a několik reedic starších titulů). Ze zrušeného brněnského nakladatelství *Rovnost* přejala *Osvěta* **Knihovnu Socialistické akademie** (v *Osvětě* 1951–1952, 26 sv.), v níž vyšly mj. přednášky z oboru dějin obecných (Arnošt Klíma, Josef Kočí, Josef Macek), literárních (František Buriánek, Jiří F. Franěk, Jiří Hájek, František Nečásek) či z dějin výtvarného umění (Jaromír Neumann). Přímo v *Osvětě* vznikly dvě vlastivědné edice: ve **Vlastivědné knihovně** (1951–1952, 10 sv.) vycházely dobovou ideologií poznamenané brožury týkající se jednotlivých krajů ČSR, zatímco knižnice **Poznání světa** (1952–1953, zde 2 sv.) se zaměřovala na rozsáhlejší cestopisné a zeměpisné monografie (prvním svazkem byla kniha cestovatele Emila Holuba *Velké dobrodružství*). Pro Československou společnost pro šíření politických a vědeckých znalostí, ustavenou v roce 1952, začala *Osvěta* vydávat **Knihovnu Československé společnosti pro šíření politických a vědeckých znalostí** (v *Osvětě* 1952, 14 sv.), která se po úvodních dvou svazcích rozdělila do několika řad: vedle edic **Přírodní vědy** (1952, 1 sv.) a **Společenské vědy** (1952, 5 sv.) vznikla též řada **Jazyk, literatura a umění** (1952, 6 sv.), v níž vyšlo mj. pojednání Josefa Hrabáka věnované staročeské satíře nebo studie Felixe Vodičky o Karlu Havlíčkovi Borovském.

Třetí ediční oblastí spadající do kompetence *Osvěty* byla divadelní literatura, původně vycházející v nakladatelství *Umění lidu*, odkud přešly do *Osvěty* téměř všechny divadelní edice. Knižnice **Sešity Divadelní žatvy** (v *Osvětě* 1951–1952, 45 sv. a několik reedic starších svazků; edice variantně označována též jako **Divadelní žatva**) přinášela současná budovatelská dramata českých (František Smažík, Miloslav Stehlík), sovětských (Alexej Nikolajevič Arbuzov, Anatolij Surov) a příležitostně i slovenských dramatiků (Paľo Gejdoš, Peter Karvaš). Početněji byly zastoupeny též české i zahraniční (nikoli pouze ruské) hry klasické (P. A. C. Beaumarchais, Anton Pavlovič Čechov, Nikolaj Vasiljevič Gogol, Maxim Gorkij, Václav Kliment Klicpera, Lope de Vega, Jiří Mahen, Molière, Alois a Vilém Mrštíkové, Alexander Nikolajevič Ostrovskij, Ladislav Stroupežnický) a objevily se také dramtizace prozaických děl (Jiráskova románová kronika *Mezi proudy* v adaptaci Jaroslava Tumlíře; Olbrachtova *Anna Proletářka* v úpravě Evy Vrchlické). Edici **Divadlo lidu** (v *Osvětě* 1951, 4 sv.), rovněž převzatou z *Umění lidu*, uzavřela *Osvěta* čtyřmi svazky her českých klasiků (Alois Jirásek, Josef Kajetán Tyl). V roce 1952 začala v rámci **Divadelní knihovny** vycházet řada **Hry současné** (v *Osvětě* 1952, 2 sv.), která se však výrazněji rozvinula až v nakladatelství *Orbis*. Profesionálnímu

Jeden ze „společenskovědních“ titulů Knižovny Československé společnosti pro šíření politických a vědeckých znalostí

i ochotnickému divadlu pro děti poskytovaly materiál edice **Hry pro mládež** (v *Osvětě* 1951–1952, 10 sv.) a **Hry pro loutky** (v *Osvětě* 1951–1952, 13 sv.), v nichž převažovala současná česká a sovětská dramatická tvorba (mj. German Ivanovič Matvejev či Libuše Tittelbachová), objevovaly se však i dramatizace epické poezie (*Král Lávra* Karla Havlíčka Borovského v úpravě Václava Čtvrťka) a prózy (Vančurův *Kubula a Kuba Kubíkula*, převedený do divadelní podoby Evou Foustkovou).

Výrazného rozvoje se dočkala **Knihovna souborů lidové tvořivosti** (v *Osvětě* 1951–1952, 19 sv.), jediným svazkem (č. 2) rovněž založená v >*Umění lidu*. Neprofesionálním uměleckým souborům nabízela tematicky zaměřená pásma úryvků z poezie, prózy, divadelních scén a hudebních čísel. Od typické osnovy této edice se poněkud odlišovaly jednak satiry Václava Laciny *Hovoří pan Jémínek*, a jednak výbor *Hlasy básníků bojujících na západě*, přinášející ukázky z politické lyriky a sociálně angažované poezie západních levicově orientovaných básníků (např. René Depestre, Paul Eluard, Langston Hughes, Walt Whitman, Pablo Neruda, Carl Sandburg); svazek uspořádal Arnošt Vaněček, který se na něm podílel i jako překladatel. Nově založená **Knihovna diváků a posluchačů** (1951–1952, 6 sv.) sloužila propagaci a ideově náležitému výkladu divadelního, hudebního a výtvarného umění (např. tvorby Mikoláše Alše, Antonína Dvořáka či Bedřicha Smetany; v edici Míly Melanové zde však vyšel též sborník k šedesátinám Josefa Skupy).

Náklady publikací *Osvěty* se obvykle pohybovaly mezi 2000 a 10 000 výtisky; desetitisícovou hranici překročilo vedle příležitostných účelových tisků např. cestopisné vyprávění Emila Holuba *Velké dobrodružství* (15 400) či populárně-naučná publikace s obrazovou přílohou *Naše zoo* (20 400).

Profilovým periodikem byl týdeník *Osvětová práce*, původně vydávaný osvětovým odborem MIO, který zahrnoval řadu speciálních příloh (pravidelně zejména *Hovoří místní rozhlas*, z dalších *Dálkové školení*, *Dopisovatel osvětové práce*, *Lidový kronikář* a *Názorná agitace na vesnici*). Souborům lidové umělecké tvořivosti byly adresovány měsíčníky *Lidová tvořivost* (původně ji nákladem *Osvětové práce* vydávalo Ústředí lidové tvořivosti, poté vycházela pod hlavičkou MIO) a nově založený *Československý loutkář*. Pracovníkům knihoven byl určen časopis *Čtenář* (původně vydávaný Masarykovým, resp. Studijním lidovýchovným ústavem) a z >*Umění lidu* přešel do *Osvěty* měsíčník *Hádanka a křížovka*. Všechny tyto časopisy pokračovaly posléze v nakladatelství >*Orbis*. Na jaře 1952 *Osvěta* převzala od kulturně-propagačního oddělení Ústřední rady odborů (ÚRO), resp. z nakladatelství >*Práce*, „měsíčník pro ideovou a odbornou výchovu“ *Nová fotografie* (časopis zanikl již koncem roku 1952) a vycházet začala také **Knihovna Nové fotografie** (1952, 4 sv.), která na rozdíl od časopisu pokračovala i v nakladatelství >*Orbis*. Od října 1952 bylo *Osvětě* svěřeno vydávání vlastivědného časopisu *Nová skutečnost* (původně vydával Svaz občanů bez vyznání), který v roce 1953 pokračoval v >*Orbisu* pod názvem *Naše vlast*.

Od 1. 1. 1952 převzala *Osvěta* bývalou Ústřední informační službu a dostala za úkol ji přebudovat na Kulturní informační službu (KIS), jíž byly přiděleny úkoly v oblasti vědecké osvěty, propagace státně-politických akcí, výstavby kulturních

a osvětových zařízení a také poradenské služby z oblasti některých podniků a zařízení MIO. Pro KIS *Osvěta* vydávala cyklostylem rozmnožovanou edici **Jak pracují sovětští kulturně osvětoví pracovníci** (1952, pravděpodobně 12 sv.). Na rozdíl od nakladatelského a vydavatelského úseku nebyla však KIS po zániku *Osvěty* začleňována do nakladatelství >*Orbis*.

Velmi podobný ediční program mělo slovenské nakladatelství *Osveta*, sídlící v Martině, s nímž pražská *Osvěta* edičně spolupracovala.

EDIČNÍ ŘADY

Divadlo lidu (1951); Zkušenosti sovětského divadla (1951); Hry pro loutky (1951–1952); Hry pro mládež (1951–1952); Knihovna diváků a posluchačů (1951–1952); Knihovna osvětové práce (1951–1952); Knihovna Socialistické akademie (1951–1952); Knihovna souborů lidové tvořivosti (1951–1952); Sešity Divadelní žatvy (1951–1952, též jako Divadelní žatva); Tvůrcové přírodovědy (1951–1952); Věda a život (1951–1952); Vlastivědná knihovna (1951–1952); Edice přednášek pro osvětové besedy (1951–1953); Vědění všem (1951–1953); Divadelní knihovna. Hry současné (1952); Jak pracují sovětští kulturně osvětoví pracovníci (1952, též jako Jak pracují sovětští kulturně osvětoví pracovníci v SSSR); Knihovna Československé společnosti pro šíření politických a vědeckých znalostí (1952, řady: Jazyk, literatura a umění; Přírodní vědy; Společenské vědy); Knihovna Nové fotografie (1952); Naše věda, technika, umění a jejich představitelé /materiál k nástěnkám/ (1952); Přednáškové osnovy (1952, též jako Přednáškové texty; pro interní potřeby MIO); Poznání světa (1952–1953).

PERIODIKA

Hádanka a křížovka (1951–1952); Československý loutkář (1951–1953); Čtenář (1951–1953); Lidová tvořivost (1951–1953); Osvětová práce (1951–1953); Nová fotografie (1952); Nová skutečnost (1952).

PRAMENY A LITERATURA

Prameny: Národní archiv Praha: fond Ministerstvo informací – dodatky 1945–1953.

Studie a články: rd: Vydavatelství Osvěta a jeho úkoly, LD 9. 8. 1951; Osvěta, Kniha 1951, č. 8; J. Knapík – M. Franc a kol. in Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948–1967 (2011, zde hesla Čtenář, Hádanka a křížovka, Osvětová práce).

(vk)

1978–1994

- **Nakladatelství a vydavatelství soustředěné na vydávání pragensií, obrazových publikací, vlastivědné literatury, cestopisů, literatury faktu, populárně-naučné literatury a encyklopedií, knih o přírodě a umění, leporel a sešitových edic pro děti, časopisů a drobné užité grafiky**

V souvislosti s prohlášením Charty 77 bylo Československo na poradě ideologických tajemníků komunistických stran v Sofii v únoru 1977 kritizováno za to, že dosud nezřídilo tiskovou agenturu určenou k propagaci státu v zahraničí. Ústřední výbor KSČ proto v březnu 1977 rozhodl o zřízení takové agentury cestou reorganizace dosavadního národního podniku >*Orbis*. Z jeho nakladatelského a vydavatelského úseku vzniklo 1. ledna 1978 nové nakladatelství a vydavatelství *Panorama*, které převzalo nejen ediční koncepci >*Orbisu*, ale celý jeho ediční plán s konkrétními tituly. Vzhledem k předpokládaným finančním ziskům byla *Panorama* včleněna do struktury Tiskových podniků KSČ (TP KSČ), kam dále spadalo vydavatelství ÚV KSČ *Rudé právo*, stejnojmenné tiskařské závody a nakladatelství >*Svoboda*.

Po dlouhá léta řídil *Panoramu* **František Hanzlík** (1922–1994), původně kádrový pracovník Československého rozhlasu. Na počátku roku 1989 ho vystřídal **Oldřich Rafaj** (1954–2010), jenž do té doby působil jako šéfredaktor *Literárního měsíčníku*. V lednu 1990 byl Rafaj odvolán a řízením podniku byl pověřen dosavadní obchodně-ekonomický náměstek **Vladimír Nekola** (*1952). Na podzim roku 1990 tzv. rada pracujících zvolila novým ředitelem **Vladimíra Vozničku** (*1945), který do té doby pracoval v *Panoramě* jako redaktor a poté šéfredaktor časopisu *Čtenář*; ve funkci ředitele setrval až do zániku nakladatelství v roce 1994.

Rada pracujících vznikla v listopadu 1989 a bezprostředně iniciovala zásadní změny v podniku. Díky osobním kontaktům některých pracovníků s předlistopadovým disentem začala úzce spolupracovat s Koordináčním centrem Občanského fóra (KC OF), reprezentovaným zejména Petrem Pithartem. Během prvních měsíců roku 1990 (oficiálně až v květnu) byla *Panorama* vyvázána z TP KSČ a převedena pod správu KC OF jako jeho tzv. hospodářské zařízení. Tímto krokem se však zároveň vzdala možných nároků na vlastnictví jakýchkoli nemovitostí, v nichž sídlila a které byly dosud majetkem KSČ, a naopak v nich musela začít platit komerční nájem. Fakt, že *Panorama* nevladnila žádný nemovitý majetek, v součtu s náklady na vydávání výpravných obrazových publikací, jež se po zániku Knižního velkoobchodu proměnily ve vysoké nedobytné pohledávky, vedl posléze k zániku podniku. Kromě toho na počátku devadesátých let *Panorama* přišla o zdroje plynoucí ze ziskových titulů: redakční tým seriálu *Čtyřlístek* založil vlastní nakladatelství, některé časopisy přešly pod jiné vydavatele (*Hádanka a křížovka*, *Melodie*) a komplikace způsobil i odchod celé redakce pohlednic.

V květnu 1992 byla *Panorama* převedena z majetku OF (resp. jeho právních nástupců ODS a Občanského hnutí) do vlastnictví státu, zastoupeného Ministerstvem hospodářství a průmyslu ČR. To však s *Panoramou* v souladu s vládním usnesením č. 598 z října 1992 nakládalo jako s bývalým majetkem KSČ. Vzhledem k nereálnosti návrhu na privatizaci podniku vstoupilo nakladatelství v březnu 1994 rozhodnutím svého managementu z ekonomických důvodů do likvidace. Poslední svazky už vyšly v koedici s jinými nakladatelstvími (mj. *Academia*, *>Mladá fronta*).

Poněkud komplikovaná struktura předlistopadové *Panoramy* byla důsledkem skutečnosti, že vznikla transformací zavedeného a specificky strukturovaného *>Orbisu*. Podoba nakladatelského úseku byla stabilní, avšak dílčí struktura vydavatelského úseku se v průběhu času proměňovala. Prvním šéfredaktorem knižního nakladatelství byl jmenován **Richard Žákovský** (1931–2000), jeho zástupcem se stal **Jaroslav Jemelka**. Od listopadového převratu Žákovský funkci fakticky nevykonával, i když výpověď dostal až v průběhu roku 1990. Krátce pak byla pověřenou šéfredaktorkou dosavadní vedoucí redakce literatury faktu **Milena Perglerová** (*1935) a v září 1990 do této funkce nastoupil **Jan Tuláček** (*1948), který dosud působil jako vedoucí redakce právnické literatury. Poté, co založil vlastní právnické nakladatelství a z *Panoramy* koncem roku 1991 odešel, převzala funkci šéfredaktorky **Petra Pleskotová** (*1947), původně knižní redaktorka a poté šéfredaktorka časopiseckého úseku, a setrvala v ní až do zániku podniku.

Nakladatelský úsek byl rozčleněn na dílčí redakce. Byly to redakce pragenská a obrazové literatury (vedoucí redaktori **Jaroslav Fatka**, **Věra Nosková**, **Zdeňka Pavlíčková**; redaktori **Marianna Černá**, **Jaroslav Havel**, **Pavel Keclík**, **Libuše Koutecká**, **Ludmila Kubíková**, **Alena Šourková**), redakce právnické literatury (vedoucí redaktor **Jan Tuláček**; redaktorky **Alexandra Muchová**, **Evelína Součková**, **Milada Vachtová**), redakce literatury faktu (vedoucí redaktori **František Jungwirth**, **Milena Perglerová**, **Karla Kvasničková**; redaktori **Magda Boučková**, **Eva Dittertová**, **Radovan Holub**, **Eva Vinceová**, **Jaroslava Zikmundová-Hromadová**); redakce cestopisů a knih o přírodě (vedoucí redaktorka **Milena Perglerová**; redaktorky **Ivana Beránková**, **Pavla Jiráková**, **Anna Staňková**, **Marie Vacková**), redakce populární vědy a encyklopedií (vedoucí redaktori **Jaroslav Jemelka**, **Pavel Toufar**, **Milena Perglerová**; redaktorky **Jana Pilátová**, **Petra Pleskotová**), v některých obdobích pod tuto redakci spadala jinak samostatná redakce divadelní literatury (vedoucí redaktor **Pavel Hubenka**; v redakci zpočátku pracovala **Karla Kvasničková**, krátce **Tomáš Cach** a později **Michaela Holznerová**).

Vydavatelská část *Panoramy* zahrnovala především úsek časopisů. V celém předlistopadovém období zastával funkci šéfredaktora vydavatelství **Ivo Král** (1934–1992). V letech 1990–1991 řídila úsek časopisů **Petra Pleskotová** a po jejím odchodu do funkce šéfredaktorky nakladatelství jej vedla **Zdena Blechová** (*1950). Do kompetence šéfredaktora vydavatelství spadaly všechny časopisecké redakce. Periodika, která *Panorama* většinou převzala z *>Orbisu*, připravovaly různé instituce a sdružení, které však nebyly držiteli vydavatelského oprávnění. Šlo o časopisy *Akvárium a terárium*, *Československá fotografie*, *Film a doba*, *Hádanka a křížovka*, *Kino*, *Melodie*. V druhé polovině osmdesátých let začala *Panorama* vydávat magazín *UM*; na počátku devadesátých let nakrátko převzala vydávání *Technického*

magazínu / Těčka a namísto časopisu *Hádanka a křížovka* založila čtrnáctideník *Křížovka* (vycházel až do zániku nakladatelství). Jako nástupce >*Orbisu Panorama* redakčně zajišťovala také tzv. osvětové časopisy, jejichž vydavatelem bylo Ministerstvo kultury ČSR. Šlo o časopisy *Amatérská scéna*, *Amatérský film* (od roku 1987 pod tit. *Amatérský film a video*, od roku 1991 jako *Video + film*), *Československý loutkář*, *Čtenář*, *Říše hvězd* a *Taneční listy*; v polovině osmdesátých let se připojil ještě *Kulturní rozvoj*. Vedle toho *Panorama* zprostředkovávala vydávání několika dalších desítek tzv. refundovaných časopisů, jejichž redakce byly na *Panoramě* nezávislé; vydavateli byly různé státní instituce a svazové orgány, které zajišťovaly redakci a odpovídaly za obsahovou náplň příslušného listu. Mezi tato periodika patřila např. *Architektura ČSR* (vydavatelem byl Klub architektů), *Hudební rozhledy* (Svaz československých skladatelů), *Interscena* (Divadelní ústav), *Paco* (Český esperantský svaz), *Sborník Národního muzea* (řada A, B, C), *Výtvarná kultura* (Svaz českých výtvarných umělců); knižní velkoobchod zde vydával časopisy *Nové knihy* a *Výběr z nejzajímavějších knih*. Do roku 1990 pro Státní knihovnu ČSR (od roku 1990 Národní knihovnu) *Panorama* vydávala *Bibliografický katalog (České časopisy, České disertace, Česká grafika, České hudebniny a gramofonové desky, České knihy, Články v českých časopisech)*.

Úsek užité grafiky a merkantilu (příležitostných tiskovin, na něž se mj. nevztahovala jinak závazná pravidla přidělu papíru) stál v rámci struktury podniku poněkud na okraji (což mj. poněkud zmírňovalo politický dohled), ovšem právě on přinášel podniku nejvyšší zisky. Úsek zpočátku podléhal šéfredaktorovi vydavatelství, postupně si však získával jistou autonomii. V osmdesátých letech byl jeho řízením krátce pověřen osobní tajemník ředitele Hanzlíka **Česlav Roubíček** (*1925) a od roku 1985 měl z titulu funkce zástupce šéfredaktora vydavatelství tento úsek na starosti **Jiří Poborák** (*1942). Po jeho odchodu v roce 1990 byl vedením nakrátko pověřen **Petr Mestic** (*1957), původně redaktor pohlednic, a v polovině roku 1991 funkci šéfredaktora úseku převzal **Stanislav Dvorský** (*1940), jenž do té doby pracoval v *Panoramě* jako technický redaktor a později jako vedoucí redakce užité grafiky. V době jeho působení se stal tento úsek vedle úseku knižního a časopisec-kého zcela autonomní součástí podniku.

Úsek užité grafiky a merkantilu byl rozdělen na redakci pohlednic a redakci užité grafiky a merkantilu, vedle toho existovala ještě redakce technická. V redakci užité grafiky a merkantilu byly vedle klasické komerční produkce (magazíny, omalovánky, vystřihovánky, kalendáře, křížovky, obrazové kuchařky, obrazové soubory, zápisníky, magické kostky atd.) připravovány i publikace pro děti přiřazované k produkci knižní (leporela, sešitové edice). V průběhu let se ve vedení redakce (dětské) užité grafiky, resp. ve vedení redakce literatury pro děti vystřídali **Jana Slánská**, **Marcela Robejšková**, **Michal Černík**, **Jiří Poborák**, **Zuzana Šmergllová**, **Junek Ševčík** a **Stanislav Dvorský**. Jádrem literární redakce publikací pro děti po dlouhá léta tvořili **Jan Endrýs** a **Jiří Čehovský**, kteří záhy po revoluci přešli – společně s Jiřím Poborákem a autorem *Čtyřlístku* **Jaroslavem Němečkem** (který však nebyl interním zaměstnancem *Panoramy*) – do nově založeného nakladatelství *Čtyřlístek*. Jako výtvarná redaktorka dětské užité grafiky a literatury působila nejprve **Věra Běťáková**, po ní **Eva Sýkorová** a **Vendula Typoltová**. Externím grafic-

kým redaktorem redakce dětské užité grafiky a literatury byl po dlouhá léta **Josef Paukert**, po něm **Jana Lochovská**. V redakci užité grafiky a merkantilu dále pracovali **Helena Bradová**, **Jan Kratochvíl**, **Josef Kroupa**, **Marie Nováková**, **Pavel Polák**, **Jaroslav Presl**, **Martina Ryšavá-Komárková** ad. Redakci pohlednic dlouhodobě vedla **Stanislava Theissigová**, jako redaktori zde pracovali mj. **Darina Birgusová**, **Petr Mestic**, **René Mucha**, **Miroslav Roškota**, **Miroslav Švec** a **Petr Zemánek**. Celá redakce pohlednic po listopadové revoluci z *Panoramy* odešla, v nově vzniklé redakci pak působili **Jaroslava Čandová** a **Petr Holzner**. Jádrem technické redakce úseku tvořili **Stanislav Dvorský**, **Dimitrij Gaydečka**, **Milan Krupička**, **Ivan Prokop** a **František Stach**.

Výtvarnou redakci knižního úseku vedla nejprve **Věra Šalamounová**, po ní **Věra Běťáková**, která původně působilá v redakci dětské užité grafiky a literatury. Pracovníky výtvarné a technické redakce nakladatelství byli dále **Zdena Dvořáková**, **Michal Houba**, **Jitka Hudová**, **Milan Kovář**, **Libuše Ladianská**, **Ivana Ledvinová**, **Oleg Man**, **Jarmila Sojková**, **Jan Staněk**, **Alena Suchánková** ad. Na grafické úpravě a obálkách knih se nejčastěji podíleli **Jaroslav Fišer**, **Miloslav Fulín**, **Milan Hegar**, **Jan Jiskra**, **Radmila Kunová**, **Jiří Rathouský** a mnozí další.

Panorama vydala cca 1400–1450 publikací, v jejichž číslování plynule navázala na *>Orbis*; nepravidelně byly do číslování zahrnovány účelové publikace (mimo-nakladatelské tisky) a publikace merkantilního charakteru, což platí např. i o jednotlivých číslech sešitových edic pro děti. V předlistopadovém období vydávala *Panorama* ročně cca 40–60 knih, dvě až čtyři desítky leporel (v české i slovenské verzi), 7–9 čísel *Čtyřlístků* a *Ilustrovaných sešitů*, až dvě desítky účelových publikací, na mnoho desítek se počítal také další merkantil a užitá grafika. Od roku 1992 začal počet vydávaných publikací výrazně klesat. – Nakladatelství nejčastěji tisklo v tiskárnách Polygrafia (Praha, Lipník nad Bečvou), ve Státní tiskárně (Praha), grafických závodech Svoboda (Praha), Tiskařských závodech (Praha) a dále v Jihočeských tiskárnách (České Budějovice), Moravských tiskařských závodech (Olomouc, Gottwaldov, Ostrava, Opava), tiskařských závodech Rudé právo (Praha, Brno), Severografii (Most, Červený Kostelec, Ústí nad Labem), Stráži (Vimperk), knižní výrobě Tisk (Brno) a ve Východoslovenských tlačiárnách (Košice). – Ředitelství, ekonomický a hospodářský úsek a právní oddělení *Panoramy* sídlily v Praze v Hálkově ul. č. 1; knižní redakce a redakce úseku užité grafiky v ulici V Tůních č. 11, časopisecké redakce v Mrštíkově č. 23 a Slavíčkové č. 5; technické zázemí bylo v Karlíně, v ulici 1. pluku č. 7. V Praze na Štvanici zřídilo nakladatelství výstavní síň. V polistopadovém období provozovala *Panorama* v ulici V Tůních vlastní knihkupectví.

Ediční koncepce *Panoramy* byla určena přímou návazností na ediční činnost a tradici nakladatelství *>Orbis*, z něhož *Panorama* převzala většinu zavedených edic a po němž v rámci soudobého tzv. gesčního systému zdědila výhradní správu konkrétních edičních oblastí. Gestorskými oblastmi *Panoramy* byly pragensie, literatura encyklopedická, právnícká a divadelní. Vedle toho dokázala *Panorama* relativně pohotově reagovat na aktuální čtenářskou poptávku např. vydáváním titulů

zpopularizovaných filmovým či televizním zpracováním. Až do roku 1989 zde prakticky nebyla cíleně vydávána beletrie. Specifickou kapitolu provozu nakladatelství tvořila literatura pro děti.

V edici **Pragensia** (v >*Orbisu* 1954–1977, 76 sv., v *Panoramě* 1978–1994, 63 sv.) vycházely publikace obrazové, textové i textově-obrazové. Často šlo o knihy reprezentativně vypravené, adresované nejen zájemcům o pragensie, ale i turistům, proto vycházely také v jinojazyčných mutacích. Edice zahrnovala též fundované zpracované průvodce (autory byli např. Emanuel Poche či Josef Janáček). Dlouhou tradici měly publikace fotografické, které vycházely v opakovaných reedicích (zejména knihy Karla Plicky); mezi původními tituly vynikaly kolektivní *Praha objektivem mistrů* či autorské publikace Milady a Ericha Einhornových, Oldřicha Karáska nebo Andreje Šťastného. Zásadní místo měly v edici knihy uměnovědné a historické, a to jak díla encyklopedická (*Čtvero knih o Praze* autorského kolektivu Emanuela Pocheho; *Dějiny Prahy v datech*, zpracované kolektivem vedeným Zdeňkem Míkou), tak dílčí příspěvky k uměleckým dějinám Prahy (Zdeněk Horský, Lydia Petráňová, Pavel Preiss, kolektivní publikace o Národním divadle a o nejstarším pražském divadle v Kotečích). Metodou výkladu byla průkopnickým počinem práce historika umění Tomáše Vlčka o Praze na přelomu 19. a 20. století. Pražským legendám věnovali své knihy literární historik Karel Krejčí a Jan Wenig. Grafickou tvorbu s tematikou Prahy představila kniha Václava Hlavy a výbor reprodruk z díla Jiřího Švengsbíra. Beletrii zastupovaly knihy autorsky zpracovaných pověstí Václava Cibuly a knihy Adolfa Branalda (obě s výtvarným doprovodem Cyrila Boudy). Zcela ojediněle se objevila poezie: fotografie Alexandra Paula vyšly v doprovodu výborů veršů o Praze Františka Halase, Josefa Hory a Jaroslava Seiferta. Na konci osmdesátých let vznikl záměr vydávat v rámci knižnice speciální řadu **Svědectví o Praze** (1989), z níž však vyšel jediný svazek. Mimo edici vydávala *Panorama* periodické sborníky *Staletá Praha* (pro Pražské středisko Státní památkové péče a ochrany přírody) a *Pražský sborník historický* (pro Archiv hlavního města Prahy).

Původní edice >*Orbisu* **Knihovna fotografie** (v *Orbisu* 1963–1974, 15 sv., v *Panoramě* 1978 1 sv.) pokračovala sice jediným svazkem, vzniklo však několik nových řad věnovaných fotografiím. V edici **Fotografie** (1983–1991, 6 sv.) vyšel soubor dobových fotografií Prahy, uspořádaný Pavlem Scheuflerem, či na počátku devadesátých let reprezentativní výbor fotografií Jana Saudka (v české a německé mutaci). **Profily z prací mistrů československé fotografie** (1979–1981, 4 sv.) vycházely v podobě souborů volných listů reprodukcí se stručným průvodním textem (další podobné obrazové soubory s nejrůznější tematikou spadaly do oblasti merkantilní produkce). Obsáhleji byla pojata knižní edice **Fotografie – Osobnosti** (1982–1990, 6 sv.); dvou reedic se v ní dočkala kniha věnovaná Josefu Sudkovi (s výkladem Zdeňka Kirschnera), významné byly i publikace Františka Drtikola, Viléma Heckela a Tibora Hontyho.

Edice **Naše vlast** (v >*Orbisu* 1959–1977, 46 sv., v *Panoramě* 1978–1990, 24 sv.) přinášela reprezentativní obrazové publikace o historicky i geograficky významných místech Československa. Některé vycházely opakovaně v reedicích (*Země má* Milady a Ericha Einhornových s textem Miroslava Ivanova). Edice představo-

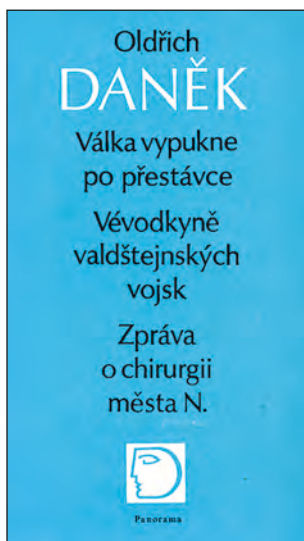
vala tvorbu významných českých fotografů (Vilém Reichmann, Ladislav Sitenský), nezahrnovala však pouze publikace fotografické. Pod titulem *Krásy a bohatství české země* zde vyšel výbor z *Rozmanitostí z historie Království českého* Bohuslava Balbína; Bohumír Mráz připravil soubor Máchových kreseb a akvarelů českých hradů (*Hrady spatřené*). Národnímu kulturnímu dědictví věnovala *Panorama* též edici **Poklady uměleckých sbírek** (1987–1993, 4 sv.).

V knižnici populárně-vědeckých publikací **Pyramida** (v >*Orbisu* 1970–1978, 44 sv., v *Panoramě* 1978–1991, 49 sv.) vycházely práce českých i zahraničních (zejména sovětských) vědců z různých oborů. Část produkce byla tématem či přístupem autorů poplatná soudobému politickému režimu, většinou však šlo o seriózní odborné či populárně-naučné publikace. Z oblasti literární historie a teorie se zde objevilo mj. rozšířené vydání knihy Jiřího Levého *Umění překladu*, pojednání Julije Kagarlického o vědecko-fantastické literatuře či kniha Svetozára Pantůčka *Literatury severní Afriky*, dále byly zařazeny práce z oblasti estetiky, lingvistiky (rozhlasové přednášky Karla Hausenblase a kol., publikace *Učíme stroje česky* Evy Hajičové, Petra Piňhy a Petra Sgalla), psychologie (mj. Helena Haškovcová, Pavel Řičan), fyziky, astrofyziky (mj. Jiří Grygar), biologie, mikrobiologie, etologie, matematiky (mj. Petr Vopěnka) atd. Na počátku devadesátých let zde vyšly také politologické úvahy Petra Pitharta, etologicky zaměřené eseje Konrada Lorenze či kniha o problematice AIDS nebo o parapsychologii. Encyklopedickým publikacím byla vyhrazena edice **Pyramida – Encyklopedie** (v >*Orbisu* 1973–1977, 7 sv., v *Panoramě* 1978–1990, 15 sv.), která přinesla několik publikací z oblasti literární vědy (mj. reedice *Průvodce po dějinách české literatury* a *Slovníku literárních směrů a skupin*, první vydání *Průvodce po světové literární teorii*) a také publikace z oblasti přírodních věd, vývojové psychologie, dějin práva, výchovy a filozofie atd. V roce 1990 vznikla ještě řada **Pyramida – Panorama světových dějin**, zůstala však u jediného svazku.

Knihy s divadelní a filmovou tematikou vycházely zprvu mimo edice, posléze v edici **Umění** (1982–1986, 9 sv.), v níž se objevily memoáry divadelních i filmových režisérů, teoretické studie (Valentin Chalizev; Miloslav Kovář) i publikace zaměřené k dějinám filmu (např. přehledová stať Michaela Hanische o filmové grotesce). Vybočením z převažujícího zaměření edice byl scénář televizní hry Jiřího Hubače *Nezralé maliny*, přinášející i fotografie z natáčení. V polovině osmdesátých let se původní knižnice **Umění** rozdělila do dvou řad. Ve vydávání memoárové literatury (mj. vzpomínky Federica Felliniho, ale také Přemysla Kočho) pokračovala edice **Dramatická umění** (1986–1992, 25 sv.), která upnula soustavnou pozornost k historii a teorii divadla, filmu a rozhlasu. V jejím rámci vycházely práce teoretické (mj. reedice Zichovy *Estetiky dramatického umění*; knihy Ludvíka

Edice Pyramida – Encyklopedie

Edice Drama

Barana a Miroslava Procházky) i historické (Pavel Grym, Zdeněk Hedbávný, Pavel Janoušek, Vladimír Just, Vladimír Vašut). Jako mimořádné počiny byly ve své době vnímány soubor úvah britského režiséra Petera Brooka (*Prázdný prostor*) a první díl *Dějin filmu* Jerzyho Toeplitze. Posledním svazkem edice byla publikace Dany Kalvodové o tradičním čínském divadle. Pro původní dramatické texty byla vytvořena edice **Drama** (1987–1990, 4 sv.), v níž vyšly soubory her Oldřicha Daňka, Jana Jílka a Jiřího Šotoly a antologie soudobé rozhlasové dramatiky.

Mezi edicemi právnické literatury měla nejkratší životnost **Socialistická státní politika** (v *>Orbisu* 1972–1977, 10 sv., v *Panoramě* 1978–1980, 7 sv.) a výrazného rozvoje se nedočkala ani **Populární právnická knihovna** (v *>Orbisu* 1960–1977, zjištěno 18 sv., v *Panoramě* 1978–1988, 5 sv.), k popularizaci právních norem a předpisů však nadále sloužila edice **Praktické příručky** (v *>Orbisu* 1960–1978, zjiš-

těno 37 sv. vč. reedic, v *Panoramě* 1978–1990, 42 sv.). Do oblasti právní praxe mířily edice **Zákony – komentáře** (v *>Orbisu* 1971–1975, v *Panoramě* 1980–1989, 8 sv.) a **Zákony – poznámková vydání** (v *>Orbisu* 1975–1978, zjištěno 5 sv., v *Panoramě* 1978–1991, 22 sv.). Řadou **Učebnice** (v *>Orbisu* 1953–1977, v *Panoramě* 1978–1990, 30 sv.) *Panorama* zajišťovala výukový materiál pro právnické fakulty. Na počátku devadesátých let seznamovala veřejnost s novým zákonodárstvím edice **Nové zákony / parlamentní zpravodaj IUS** (1990–1991, 7 sv.), právní redakce *Panoramy* však brzy poté zanikla a v krátké polistopadové historii nakladatelství již tato literatura zastoupena nebyla.

Panorama se dlouhodobě profilovala také několika dalšími edicemi původního *>Orbisu*. Čtenářsky oblíbená knižnice **Stopy – fakta – svědectví** (v *>Orbisu* 1970–1977, 66 sv., v *Panoramě* 1978–1992, 96 sv., brožovaná i vázaná řada) se zaměřovala na literaturu faktu a mapovala české a světové dějiny od starověku takřka po současnost; zvláštní pozornost byla věnována druhé světové válce a tématům s ní spojeným. V předlistopadovém období se do edičního plánu této knižnice sice dostávaly knihy, jejichž tematika a způsob jejího pojednání byly ovlivněny východisky ideologickými (John Reed, Tomáš Řezáč), avšak zároveň zde dostali prostor autoři a témata, které režim příliš nepodporoval (pod vypůjčeným jménem Jana Halady zde publikoval např. Jaroslav Šedivý). Edice se zaměřovala na zprostředkování nejnovějších poznatků z oboru historie (sporadicky se objevovala i „klasická“ díla, jako např. *Dějiny dobytí Peru* Williama Hicklinga Prescottta), ale v menší míře byly zařazovány i práce z dějin literatury. V přepracované podobě zde vyšla publikace Radko Pytlíka o Jaroslavu Haškovi, oblasti orální i písemné literatury a výtvarného umění v ruské kultuře od nejstarších dob po současnost se týkal soubor statí Jurije Melentjeva. Mezi kmenové autory knižnice patřili Miroslav Honzík (mj. spolupráce na knize o habsburské monarchii, jejímž hlavním autorem

byl Jan Galandauer; po dlouhé době šlo o první knihu o habsburské monarchii zpracovanou z neideologického hlediska), Miroslav Hubáček (knihy o válce v Pacifiku nebo o potopení Titanicu) či Miroslav Ivanov (mj. knihy o Boženě Němcové a Antonínu Dvořákovi); do programu edice pronikla i mladá generace historiků (Jan Klíma, Josef Žemlička). V edici vycházely nejen čtenářsky atraktivní tituly, ale i publikace významné z badatelského hlediska: novátorský pohled na vybranou problematiku přinesly knihy Otto Urbana (prusko-rakouská válka) a Roberta Kvačka (mnichovská dohoda), v polistopadovém období pak Petra Čorneje (bitva u Lipan) a Karla Kaplana (československá zahraniční a národnostní politika v letech 1945–1948), po roce 1989 zde vyšly též londýnské rozhlasové projevy Jana Masaryka či monografie Jiřího Moravy o Karlu Havlíčkovi Borovském. Metodou textově-obrazové koláže zpracoval francouzské dějiny v knize *Lesk a bída Francie* Josef Hotmar; kniha nizozemské autorky Yvonne Keulsové *Matka Davida S., narozeného 3. července 1959* představovala jednu z prvních u nás publikovaných knih o drogové problematice (vyšla v nákladu 90 000 výtisků); na počátku devadesátých let vyšly vzpomínky posledního čínského císaře Pchu-i. Knižnice **Stopy – fakta – svědectví** měla i zvláštní řadu **Velké civilizace** (1978–1990, 14 sv.), zachycující dějiny dávných civilizací (Dušan Zbavitel o kulturních dějinách starověké Indie, publikace Zdeňka Váni *Svět slovanských bohů a démonů* či japonské kultuře věnovaná kniha *Vějíř a meč* Libuše Boháčkové a Vlasty Winkelhöferové); zastoupeni byli i zahraniční autoři (Walter Böttger: *Kultura ve staré Číně*).

Mimo řady vyšla např. monografie Milana Jankoviče a Radko Pytlíka o satirickém časopise *Trn*, Pytlíkova monografie o Egonu Ervínu Kischovi, populárně-naučná kniha o Halleyově kometě *Návraty první dámy*, jejímiž autory byli Vladimír Železný a Jan Vít (který však jako signatář Charty 77 nemohl být pod knihou podepsán); později studie Jana Patočky *Co jsou Češi?*, výbor ze studií Josefa Pekaře, bohatě ilustrovaná publikace kolektivu vedeného Mirjam Bohatcovou *Česká kniha v proměnách staletí* či výbor z textů Tändzina Gjamecha, XIV. dalajlámy, jehož vydáním *Panorama* reagovala na ohlas dalajlámovy návštěvy Československa v únoru 1990.

Převážnou část produkce populární knižnice **Cesty** (v *Orbisu* 1960–1978, 115 sv., v *Panoramě* 1978–1991, 106 sv., brožovaná a vázaná řada) tvořily klasické cestopisy a cestopisné reportáže. Zastoupeni v ní byli i renomovaní autoři (Edmund Hillary), populární díky televizním a filmovým zpracováním svých knih (Joy Adamsonová: *Volání divočiny*, Susanne Hartová: *Daktari*, v polistopadovém období kniha Heinricha Harrera *Návrat do Tibetu /pokračování Sedmi let v Tibetu/*). Více než jednou prací do edice přispěli mj. Pavla Jazairiová, Ryszard Kapuściński,

Edice Stopy – fakta – svědectví přešla do Panoramy z nakladatelství Orbis

Nelly Rasmussenová, Jaromír Štětina (mj. kniha *S Matyldou po Indu*, napsaná na základě expedice, kterou *Panorama* financovala), Zdeněk Thoma či Josef Velek. Cestopisným vyprávěním bylo v edici zastoupeno i několik beletristů (Gerald Durrell, Ernest Hemingway, Miroslav Horníček). Příležitostně vycházely též povídkové soubory (Ivan Bunin, Joseph Conrad, Farley Mowat, Jurij Nagibin), v nichž se jako překladatel uplatnil mj. Jan Zábřana. V adaptované podobě a dárkové úpravě zde vyšla *Cesta kolem světa* Jamese Cooka (přel. Jiřina Hauková) a knihy prvních novodobých českých cestovatelů (Josef Ladislav Erben, Alberto Vojtěch Frič, Enrique Stanko Vráz).

Edice **Knihy o přírodě** (v *Orbisu* 1970–1977, 16 sv., v *Panoramě* 1978–1992, 34 sv.) populárně-naučnou formou přibližovala aktuální poznatky z biologie, etologie (mj. publikace Zdeňka Veselského) a ekologie. K významným počínům patřily mj. knihy Davida Attenborougha *Život na Zemi* a *Planeta žije*, jež vznikly na základě stejnojmenných autorových seriálů vysílaných BBC. Ve velmi vysokém nákladu vyšel *Příběh levhartice Penny* od Joy Adamsonové, edice též přinesla memoáry autorčina manžela George Adamsona. Od poloviny osmdesátých let začal být kladen důraz na problematiku ochrany přírody a životního prostředí (mj. *Ohrožená příroda* francouzského zoologa Jeana Dorsta či kniha rozhovorů s Konradem Lorenzem).

Beletrie vycházela v *Panoramě* sporadicky v rámci některých zavedených edic, popř. mimo řady. To je případ knih Adolfa Branalda, dále např. biografického románu o Kryštofu Kolumbovi od Jakoba Wassermanna či adaptace renesančního cestopisu Kryštofa Haranta z Polžic a Bezdruzic od Františka Kožíka. V podobě magazínu vyšla v redakci Ondřeje Neffa a Teodora Rotrekla antologie sci-fi literatury *SF – Svět, fakta, fantazie*; záměr vytvořit z magazínu pravidelně vydávaný časopis nebyl realizován. Po roce 1989 začalo beletristických titulů přibývat, převážně přitom byli zastoupeni dříve proskribovaní autoři. *Panorama* vydala mj. soubor tří novel Egona Bondyho, román Jana Pelce *...a bude hůř!*, novelu Jiřího Stránského *Štěstí, Samožerbuch* zakladatelů *Sixty-Eight Publishers* Josefa Škvoreckého a Zdeny Salivarové, prózu *Můj bratr dým* Oty B. Krause, dvousvazkový román Američana Leona Urise *Exodus*, prózu *Modrovous* Maxe Frische, biografické romány Stefana Zweiga či vzpomínky herce Jiřího Sehnala (pod jm. Jethro Spencer McIntosh). Mezi nejvýznamnější tituly polistopadové *Panoramy* patřil výňatek ze vzpomínek Marcii Davenportové (*Jan Masaryk: poslední portrét*); v reedici vyšel též autorčin román *Údolí rozhodnutí*. Jednou z posledních knih, vydanou v koedici s nakladatelstvím *Volvox Globator*, byla *Oddělená skutečnost* Carlose Castanedy, v níž autor popisuje své zkušenosti ze studia indiánského šamanismu.

Významnou součástí produkce *Panoramy* byla užitá grafika (merkantil); i v této oblasti se objevovaly seriálové publikace (*Panorama křížovky*) nebo publikace charakteru běžných edic (*Obrazová kuchařka Panoramy*). Většina publikací určených dětskému čtenáři byla šířena prostřednictvím podniků Drobného zboží a Poštovní novinové služby, neprodávala se tedy v knihkupectvích, nýbrž v novinových stáncích, papírnických a prodejnách potravin. Vedle ryze komerčních titulů zde vycházely adaptace klasických pohádek, televizních večerníčků, lidová poezie, tituly s výchovně-naučnou funkcí, hádanky i původní poezie pro děti. Mezi

autory se objevovali mj. Michal Černík, Daniela Fischerová, Jiří Havel, Stanislav Havelka, Jaroslav Kořán, Věra Provazníková, Karel Sýs, Ljuba Štíplová, Jan Vodňanský; uplatnili se zde i autoři, kteří se z politických důvodů potýkali s publikačními obtížemi (Vladimír Pistorius, Pavel Šrut /pod vlastním jménem i vypůjčeným jménem Petr Karmín/, Jana Štroblová, Alena Vostrá, Ivan Wernisch). Příležitostně bývaly v leporelech, ale i v tzv. zvonečcích (knížky malého formátu rámované výtvarným motivem zvonečků, které přinašely verše adresované nejmenším čtenářům) jako textový doprovod využívány úryvky (popř. adaptace) básní Jana Čarka, Františka Halase, Vítězslava Háška, Františka Hrubína, Josefa Kainara aj. Raritou byla reedice první české obrázkové knížky pro děti *Byl jeden domeček* se secesními kresbami Vojtěcha Preissiga; objevila se též reedice knihy Richarda Laudy *Radosti malých*. Kromě obrazově-textových leporel vydávala *Panorama* i leporela čistě obrázková, prostorová, v devadesátých letech též leporela s audionahrávkou (řada **Kdo ještě nečte, může poslouchat a prohlížet obrázky**; 1993, 3 sv.).

Vedle leporel tvořily páteř produkce pro děti dvě sešitové edice, které přešly do *Panoramy* z *Orbisu*. Značné popularitě se těšil seriál **Knihovnička Čtyřlístek** (v *Orbisu* 1969–1978, č. 1–63, v *Panoramě* 1978–1990, 115 sv., č. 64–178). V jednotlivých sešitech se kromě titulního komiksového seriálu Jaroslava Němečka a Ljuby Štíplové objevovaly i další seriály a komiksovou formou zpracované pohádky, pověsti apod. Spolupracovníci *Čtyřlístku* se vedle leporel podíleli i na **Ilustrovaných sešitech** (v *Orbisu* 1972–1977, 42 sv., v *Panoramě* 1978–1991, 107 sv. č. 43–149), edici původní prozaické tvorby pro děti (moderní pohádky, příběhy ze současnosti, dobrodružné příběhy) s ilustrovaným doprovodem. Autory jednotlivých svazků byli kromě již zmíněných např. Rudolf Čechura, Martina Drijverová, Josef Hanzlík, Olga Hejná, Eduard Martin, Vojtěch Steklač aj.; objevili se i debutanti (František Savov, Michal Stránský). Pouze výjimečně vycházely tituly překladové. Od konce osmdesátých let měly **Ilustrované sešity** komiksovou podobu a redakce do nich vedle původních českých komiksů, tištěných již dříve na pokračování ve *Čtyřlístku* (*Anča a Pepík*, *Myšák Koumes*, *Sherlock Holmes*), zařazovala i komiksově adaptace děl světové literatury (*Pinocchiova dobrodružství* Carla Collodiho, *Knihy džunglí* Rudyarda Kiplinga, *Pouští a pralesem* Henryka Sienkiewicze, *Podivuhodné dobrodružství výpravy Barsacovy* Julese Verna). Na počátku devadesátých let vznikla komiksová edice **Stopa** (1990, 3 sv.), určená starším dětem. Autorů se zde uplatnili redaktor Jiří Čehovský, zavedení spolupracovníci ze *Čtyřlístku* (Rudolf Čechura, Jiří Kovář) i debutanti. Jako výtvarní tvůrci se na leporelech a sešitových edicích podíleli mj. Karel Franta, Lubomír Hlavsa, Alena Janoušková, Jiří Kalousek, Zdeňka Krejčová, Miroslav Rada, Václav Stárek, Eva Šedivá, Ivo

Ve své době jediný komiksový časopis pro děti

Šedivý, František Škoda, Sylvie Vodáková, sporadicky Helena Zmatlíková ad. Do oblasti merkantilu spadaly i další seriálové publikace pro děti: *Pohádkové lístečky* (svazky vždy osmi sešitků adaptací domácích i cizích pohádek); kreslený sešit *Klokáněk*, ve slovenské verzi *Dominik* (mj. se seriálem Jiřího Němečka *Klokánkovy příhody*); dále obsahoval různé hry, vystřihovánky, hádanky, rébusy, vtipy apod., příležitostně též povídky); podobně zaměřený, avšak pro starší děti koncipovaný magazín *Robik* (též česky i slovensky); *Chvilky pro kutílky*, *Zpívánky* a mnohé další. V letech 1989–1990 vyšlo v podobě složeného plakátu šest svazků seriálu *Medvídek Panda a jeho příběhy*, kresleného Jiřím Němečkem. Sešitovou podobu měly i výběry převyprávěných pohádek Karla Jaromíra Erbena a Boženy Němcové. Knihy pro děti v klasické podobě vydávala *Panorama* pouze příležitostně. Patřilo k nim mj. polobibliofilské vydání souboru slovenských pohádek Karla Plicky, jenž byl i pořadatelem antologie z lidové přírodní lyriky (*Ptáci naši přátelé*; s výtvarným doprovodem Oty Janečka). K dalším titulům patřily výbor z lidových pohádek a poezie sovětských národů *Zlaté jablko* či soubor šesti pohádkových příběhů Ladislava Dvorského, vydaný pod jménem Miloše Nesvadby. Netradičním počinem byla antologie kresleného humoru pro děti (*Otevřte a uvidíte*). V devadesátých letech vyšel komiks Rudolfa Heyduka *Plinlimon* a v pohotovém překladu komiksová verze *Jurského parku*, napsaná na základě románu Michaela Crichtona a filmu Stevena Spielberga.

Panorama vydávala také účelové publikace (tzv. mimonakladatelské tisky) pro nejrůznější instituce, tvůrčí svazy, společenské organizace, průmyslové podniky apod. Některé z těchto publikací nakladatelství začleňovalo do číslování vydaných svazků, jako např. periodické publikace *Panorama české literatury*, vydávané pro Svaz českých spisovatelů, Český literární fond a agenturu Dilia, a *Panorama českého výtvarného umění*, vydávané pro Svaz českých výtvarných umělců. Obě publikace vycházely jednou ročně pouze v cizojazyčných mutacích (angličtině, němčině, francouzštině, ruštině, španělštině) a byly určeny k propagaci české literatury a umění v zahraničí. Pro umělecké svazy *Panorama* též vydávala dokumenty z jejich sjezdů, pro Památník národního písemnictví vydala dva svazky Edice soupisů Strahovské knihovny. Mimo číslovanou produkci se ocitaly např. seriály *Pomůcky pro investiční výstavbu* a *Sešity pro investiční výstavbu* (pro Federální ministerstvo pro technický a investiční rozvoj), *Komunisté a Praha* či *Pražští komunisté: Portréty* (pro Městský výbor KSČ). Z pověření Ministerstva kultury ČSR či ÚV KSČ *Panorama* vydávala tituly k významným politickým či kulturně-politickým výročím (např. při příležitosti 1100. výročí založení Prahy byla pro Národní výbor hlavního města Prahy vytištěna básnická antologie *Praha – to jméno samo zpěv*).

Velmi vysokých nákladů dosahovaly v *Panoramě* tisky drobné užité grafiky (určené mj. dětskému adresátovi) a merkantilní produkce. Náklady knih a leporel se obvykle pohybovaly v rozmezí 10 000–50 000 výtisků, zřídka i vyšších. Značných nákladů dosahovaly např. knihy Miroslava Horníčka či fotografické publikace Milady a Ericha Einhornových, v nákladu 100 000 výtisků vyšel mj. Pludkův *Český král Karel*, souborná vydání *Čtyřlístku* a reedice *Honzíkovy cesty* Bohumila Říhy nebo *Tajemství proutěného košíku* Markéty Zinnerové (s fotografiemi z televizního se-

riálu). Z klasických knižních publikací dosáhly nejvyššího nákladu – 170 000 výtisků – publikace Miloše Hubáčka o parníku Titanic a memoáry posledního čínského císaře Pchu-i. Nejvyšší náklady měla sešitová edice **Knihovnička Čtyřlístek** (nejprve 130 000, postupně až 220 000 výtisků), druhá sešitová edice pro děti, **Ilustrované sešity**, vycházela v cca 50 000 výtiscích. Nákladů pod 10 000 výtisků dosahovaly převážně tituly politicko-právní literatury, odborné studie o divadle a filmu, některé svazky edice **Pyramida** a účelové tisky. V devadesátých letech nebyly náklady knih uváděny.

Každoročně udílela *Panorama* vlastní nakladatelské ceny a čestná uznání. Některé publikace vydávala se slovenským nakladatelstvím *Osveta* v Martine, s nímž dlouhodobě spolupracovala (mj. na bázi výměnných pobytů redaktorů).

EDIČNÍ ŘADY

Knihovna fotografie (1978); Socialistická státní politika (1978–1980); Populárně právní knižní knihovna (1978–1988); Knihovnička Čtyřlístek (1978–1990); Naše vlast (1978–1990); Praktické příručky (1978–1990); Pyramida – Encyklopedie (1978–1990); Stopy – fakta – svědectví. Řada Velké civilizace (1978–1990); Učebnice (1978–1990); Cesty (1978–1991); Ilustrované sešity (1978–1991); Pyramida (1978–1991); Zákony – poznámkové vydání (1978–1991); Knihy o přírodě (1978–1992); Stopy – fakta – svědectví (1978–1992); Pragensia (1978–1994); Profily z prací mistrů československé fotografie (1979–1981); Zákony – komentáře (1980–1989); Umění (1982–1986); Fotografie – Osobnosti (1982–1990); Fotografie (1983–1991); Dramatická umění (1986–1992); Drama (1987–1990); Poklady uměleckých sbírek (1987–1993); Pragensia. Řada Svědectví o Praze (1989); Panorama dějin světové literatury (1990); Pyramida. Řada Panorama světových dějin (1990); Stopa (1990); Nové zákony / parlamentní zpravodaj IUS (1990–1991); Hobby (1991); Abeceda zvířat (1991–1992); Kdo ještě nečte, může poslouchat a prohlížet obrázky (1993).

PERIODIKA

Československá fotografie (1978–1990); Film a doba (1978–1990); Hádanka a křížovka (1978–1990); Akvárium a terárium (1978–1991); Kino (1978–1995); Melodie (1978–1995); UM (1987–1990); T / Technický magazín (1991–1995); Křížovka (1991–1994). – *Osvětové časopisy MK ČSR*: Československý loutkář (1978–1992); Amatérská scéna (1978–1995); Amatérský film (1978–1993, od 1987 s tit. Amatérský film a video, od 1991 s tit. Video + film); Čtenář (1978–1993); Říše hvězd (1978–1993); Taneční listy (1978–1993); Kulturní rozvoj (1985–1990).

PRAMENY A LITERATURA

Prameny: Státní oblastní archiv v Praze: Panorama, nakladatelství a vydavatelství 1977–1996 (nezpracováno); Národní archiv Praha: Tiskové podniky KSČ 1968–1990 (nezpracováno).

Bibliografie: P. Tvaroh: Panorama 1978–1988 (1988; propagační tisk).

Studie a články: R. Holub: Edice Stopy–fakta–svědectví do nového roku, Čtenář 1978, č. 12; F. Hanzlík: Nad prvním pětiletím, Typografia 1983, č. 12; J. Tuláček: O edičních plánech nakladatelství Panorama, Socialistická zákonnost 1984, č. 4; M. Loucká: Úvaha volná o jednom nakladatelství a jedné publikaci, Scéna 1984, č. 25/26; ks (= K. Sýs): Panorama dětem, Tvorba 1986, č. 21; r: Zrodila se nová edice, Výběr z nejzajímavějších knih 1987, č. 1; R. Žákovský, Z. Pavlíčková ad.: Jde nám o společnou věc. Kulatý stůl Scény o literatuře dramatických umění, Scéna 1988, č. 12/13; P. Tvaroh: Panorama, Čtenář 1989, č. 3, příl.; J. Ptáčková: Pozdně podzimní Panorama, Učitelství noviny 1992, č. 40; MCH: Panorama v likvidaci, RP 25. 4. 1994.

Rozhovory: F. Hanzlík: Na návštěvě v Panoramě (tazatel neuveden), Čtenář 1978, č. 6/7; F. Hanzlík: Rozhovor s podnikovým ředitelem Panoramy (přípr. J. Klempera), NK 1978, č. 18; F. Hanzlík: Chceme knihy živé četbou (přípr. P. T.), Práce 50. 3. 1979; F. Hanzlík: Ptáme se za vás (přípr. rek), NK 1980, č. 45; R. Žákovský: Panorama je... (přípr. J. Houšková), Čtenář 1981, č. 1; R. Žákovský: Panorama dětem (přípr. P. Kettner), Rodina a škola 1981, č. 1; F. Hanzlík – R. Žákovský – V. Nosková: Panorama Panoramy (přípr. T. Březinová), Praha 1981, č. 9; F. Hanzlík: Umění nejskromnější (přípr. E. Křížová), ZN 8. 1. 1983; M. Černík: Umění nejen pro děti (přípr. J. Medek), Tvorba 1983, příl. Kmen č. 42; F. Hanzlík, Praha v knížkách (přípr. Z. Pšenicová), VP 16. 12. 1983; F. Hanzlík: Nakladatelské ceny (tazatel neuveden), Výběr z nejzajímavějších knih 1986, č. 2; Z. Šmergllová: Literatura pro děti a mládež (přípr. J. Halamková), NK 1986, č. 26; V. Voznička: Panorama znamená výhled (přípr. M. Nyklová), SvSl 18.1. 1992, příl. Slovo na sobotu; V. Voznička:....a snad trochu štěstí (přípr. P. Tvaroh), LidN 7. 2. 1992; V. Voznička: Nezaměřují se na beletrii (přípr. A. Vejvodová), Metropolitní Telegraf 18. 11. 1992; V. Voznička: Panorama stále panoramatická (přípr. N. Komendová), NK 1992, č. 46; V. Voznička: Občas mít i trochu štěstí (přípr. M. Kozánková), Svoboda (Ostrava) 23. 1. 1993.

(vk)

1975–1996

- **Exilové nakladatelství zaměřené na exilovou a samizdatovou poezii, po roce 1989 poskytující publikační příležitost autorům oficiálně preferované literatury normalizačního období**

Nakladatelství exilové a samizdatové beletrie *Poezie mimo domov (PmD)*, označované někdy také jako *Obrys/Kontur-PmD*, založil básník a publicista **Daniel Strož** (*1943) v Mnichově (SRN) roku 1975 vydáním vlastní básnické sbírky *Zpovědnice moje hvězda*, soustavnou a koncepční nakladatelskou činnost však zahájil až o dva roky později. Na pečlivé výtvarné úpravě publikací se kromě nakladatele (užívajícího též pseud. **Dominik Černý**) podíleli zejména **Vlasta Herrmannová**, **Karel Kryl**, **Milan Kubes** a **Vladimír Milev**. Po roce 1989 *PmD* ve vydavatelské činnosti pokračovala, její charakter se však výrazně změnil: polistopadový vývoj na knižním trhu si nakladatel vyložil jako politicky motivovaný postih skupiny básníků, kteří dosud hojně publikovali v oficiálních nakladatelstvích, a rozhodl se proto jejich nová díla vydávat sám; posléze začal publicisticky i politicky úzce spolupracovat s KSČM, na jejíž kandidátce byl zvolen poslancem Evropského parlamentu. Nakladatelství ukončilo činnost v roce 1996.

V exilovém období vyšlo v *PmD* okolo 150 titulů, tištěných v mnichovských tiskárnách Cicero Druckerei a Fimberger Offsetdruck. Po listopadu 1989 vyšlo dalších přibližně 50 svazků. – Nakladatelství sídlilo na adrese Max Wöner Strasse 31 v Mnichově.

Ediční činnost *PmD* se rozvíjela v několika navazujících i paralelních knižnicích a postupně se rozšířila i na ojedinělé tituly prozaické, dramatické a na díla z oblasti literatury pro mládež. První svazky Strož vydával v bezejmenné ediční řadě, později dodatečně označované jako **Edice bibliofilů PmD** (1977–1980, volné listy v přebalu, číslované výtisky), na níž se především jako výtvarník podílel písničkář Karel Kryl (původní linoryty s motivem srdce na obálkách). Od podzimu 1979 koncipoval Strož v obdobné úpravě již bez Krylovy účasti edici poezie **Meritum** (1979–1982, 12 sv.), věnovanou tvorbě básníků žijících v Československu (mj. Jan Kameník, Oldřich Mikulášek, Zdeněk Rotrekl, Jaroslav Seifert, Jan Skácel a Karel Šiktanc), a edici **Réva** (1980–1985, 18 sv.), zaměřenou na básnickou tvorbu exilových autorů bez ohledu na jejich generační příslušnost (z pounorových exulantů Viktor Fischl, Ivan Jelínek, František Listopad, z mladší generace Ivo Fleischmann, Jaroslav Hutka, vyšly zde i juvenilní verše Josefa Škvoreckého) i bez ohledu na předpoklad čtenářské úspěšnosti (z méně známých autorů a debutantů mj. Helena Aeschbacherová, Aleš Andryszák, Eduard Dvořák, Vratislav Křivák, Jiří Marvan pod pseud. Richard Host a Olga Neveršilová); prvním svazkem edice byly verše papeže Jana Pavla II. (pod pseud. Andrzej Jawień, vl. jm. Karol Wojtyła).

V sedmdesátých letech zdobily obálky knih Poezie mimo domov linoryty Karla Kryla

Charakteristickou obálku Nové řady poesie využil Daniel Stroj také u několika mimoedičních titulů

Od roku 1985 byla již většina básnické produkce soustředěna do paperbackové edice **Nová řada poezie** (1985–1994, celkem 71 sv., z toho 46 sv. do roku 1989). Z exilových autorů se kmenovými básníky nakladatelství, publikujícími v této i starších edičních řadách, stali Ivan Diviš, Eduard Dvořák, Libor Koval, Anastáz Opasek, Michal Racek, Jan Vladislav, Bronislava Volková a sám vydavatel Daniel Stroj; dále zde publikovali mj. Libuše Čačalová, Václav Hokův, Petr Král, Inka Machulková, Milan Nápravník, Petr Sacher, Ivan Schneedorfer, Otakar Štorch a Vlastimil Třešňák, v novém vydání zde po třiceti letech vyšla sbírka nakladatele poulnorové exulantské generace Roberta Vlacha. Texty doma žijících autorů Stroj často přejímal ze samizdatových edic, zejména z *České expedice*, *Edice Expedice* či *Edice Petlice*, avšak bez možnosti operativní konzultace s autory, což v některých případech poznamenalo kvalitu ediční přípravy. Kromě výše uvedených autorů v *PmD* vyšly knihy Egona Bondyho, Lumíra Čivrného, Ladislava Fikara, Zbyňka Hejdy, Jaromíra Hořce (též pod pseud. Jiří Hynek), Ivana M. Jirouse, Emila Juliše, Petra Kabeše, Zdeňka Kalisty, Josefa Kostohryze, Oldřicha Kryštofka, Františka Lazeckého, Jaromíra Šavrdu, Pavla Šruta a dalších; některé soubory připravili exiloví editoři (mj. z díla Vratislava Effenbergera, Václava Hraběte a Antonína Konečného). Několik německých překladů soudobé české poezie vydaných souběžně s českým textem bylo v prospektech *PmD* označeno jako **Dvojjazyčná řada** (1985–1990, 4 sv.).

Jediná nebásnická edice **Beletrie v PmD** (1985–1988, 9 sv.) přinesla mj. divadelní hry Václava Havla a prózy Ivana Binara; úprava edice byla shodná s *Novou řadou poezie*. Mimo edice vyšel ve společném svazku *Máj a Necenzurovaný deník z roku 1835* Karla Hynka Máchy, dále dva almanachy české poezie (*Almanach české zahraniční poezie 1979* s básněmi exilových autorů, almanach *Na střepích volnosti*, převzatý ze samizdatové *České expedice* Jaromíra Hořce), soubor přijaté korespondence Vladimíra Vokolka a sborník na památku redaktora Svobodné Evropy Slávy Volného. Pro mládež vydala *PmD* čtyři knížky Jaroslava Foglara včetně doma

tehdy nepublikovaného *Tajemství Velkého Vonta* a jeden sešit kreslených příběhů *Rychlých šípů*.

Po roce 1990 nakladatelství pod patronací svého kmenového autora Jaromíra Hořce převzalo několik titulů z jeho samizdatové edice *Asyl* (Ivan Andrenik, Petr Burian). V další poměrně četné produkci měly však vedle nakladatelovy vlastní tvorby a vedle děl dalších tradičních autorů nakladatelství (Libuše Čácalová, Eduard Dvořák, Libor Koval, Bronislava Volková) výrazný podíl zejména verše prominentních básníků normalizačního období (Karel Boušek, Miroslav Florian, Josef Jelen, Jiří Karen, Jaromír Pelc, Karel Sýs, Jiří Žáček) a spřízněných debutantů (Emil Hruška, Alois Reich, Jaromíra Trunečková); některé jejich sbírky byly zařazeny ještě do původní **Nové řady poezie**, většina však již do nové „**černé řady**“, charakterizované nakladatelem jako sešity „nespoutané“ české poezie.

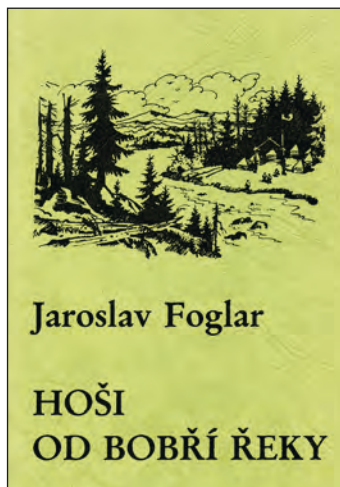
Prodej produkce exilového nakladatelství se opíral o okruh přibližně 180 stálých odběratelů z celého světa. Náklady básnických sbírek se pohybovaly mezi 250–400 výtisky, prózy a divadelní hry vycházely zpravidla v nákladu 500 výtisků. V devadesátých letech se náklady publikací *PmD* po počátečním prudkém zvýšení ustálily na 400 výtiscích; spoluvydavateli některých svazků byla nakladatelství *Naše pravda* (Ostrava) a *Sakko* (Praha).

Do českého kulturního života výrazně zasáhl čtvrtletník *Obrys*, v němž Strož jako redaktor od počátku prosazoval jednotu všech proudů české kultury a otiškoval příspěvky exilových autorů, autorů českého a slovenského samizdatu i přetisky článků z oficiálních kulturních časopisů. Časopis zanikl koncem roku 1990; jeho náklad dosahoval v té době 2000 výtisků, část nákladu ve zmenšeném formátu byla určena pro Československo. Po svém definitivním návratu do Prahy Strož působil jako redaktor literární přílohy komunistických *Haló novin* nazvané *Obrys–Kmen*.

Edici s názvem **Poezie mimo domov** vydávalo po zániku mnichovského podniku pražské nakladatelství *Futura* (1998–2002, 5 sv.), edici s logem *PmD* založilo nakladatelství *Orego* v Divišově (od 2004 dosud, do konce roku 2011 zjištěno 6 sv.).

EDIČNÍ ŘADY

Edice bibliofilů *PmD* (1977–1980); *Meritum* (1979–1982); *Réva* (1980–1985); Dvojjazyčná řada (1983–1990); *Nová řada poezie* (1983–1994); *Beletrie v PmD* (1985–1988); „*černá řada*“ (1994–1996).

Jako jediný exilový nakladatel vydával Daniel Strož knihy Jaroslava Foglara

PERIODIKA

Obrys (1980–1990).

PRAMENY A LITERATURA

Bibliografie: A. Zach: *Knih a český exil* (1995).

Zjištěné nakladatelské katalogy a propagační tisky: Ediční program na léta 1985 a 1986 (b. d., 1985); Ediční program na léta 1987, 1988 a 1989 (b. d., 1987).

Studie a články: I. Diviš: *Láska k věci, Listy (Řím)* 1981, č. 3/4; J. Svoboda (= J. Hořec): *Poezie je krví svobody, Obrys (Mnichov)* 1987, č. 1; M. Svoboda: *Jak to všechno bylo, Západ* 1991, č. 3/4; H. Karlach: *Milý pane Stroži..., Tvar* 1991, č. 31; K. Fron: *Bibliofilie v emigraci, Zprávy Spolku českých bibliofilů* 1991, č. 2/3; P. A. Bílek: *Citát z básně..., NK* 1992, č. 5; P. Matuška: *Vstanou noví mučedníci, Denní Telegraf* 14. 5. 1994, příl.; J. Peňás: *Poetické bratrstvo krkavčí pracky, MFD* 25. 8. 1994; D. Strož: *Několik podnětů..., Haló noviny* 12. 11. 1994; V. Novotný: *HardTVAR (14), Tvar* 1995, č. 7; V. Macura: *Poezie mimo, Tvar* 1995, č. 14; J. Peňás: *Vzhůru, psavci, na Brusel! Týden* 2004, č. 27/28; J. Peňás: *Skromné stvoření Strož, LidN* 31. 7. 2010.

Rozhovory: D. Strož: *Co jsem chtěl říct, říkám... Rozhovory z exilového, českého a slovenského tisku 1985–1995* (1995); D. Strož: *Dokázat se vzepřít* (rozhovor E. Hrušky, 2010). – (vše s D. Strožem): *O Poezii mimo domov, Obrysu a Strožovi* (přípr. A. Jagodziński), *Listy (Řím)* 1985, č. 4; *Poezie je krví svobody* (přípr. Z. Salivarová), *Západ (Ottawa)* 1988, č. 2; *Mezi Prahou a Mnichovem* (přípr. P. Prouza), *Kmen* 1990, č. 2; *Básník mimo domov* (přípr. N. Klevisová), *Tvorba* 1990, č. 3; *Odložený návrat Daniela Strože* (přípr. J. Zahradnický), *MFD* 15. 12. 1990, příl. Víkend; *Nehodící se škrtněte* (přípr. J. Jiroušek), *Tvar* 1991, č. 22; *Nedat se oblnout nesmysly* (přípr. R. Dengler), *RP* 20. 3. 1992; *Básník, který se nestal cizincem* (přípr. J. Hrobař), *Naše pravda* 1993, č. 20; *Poezie mimo domov* (přípr. K. Sýs), *Haló noviny* 21. 4. 2000, příl. *Obrys–Kmen* č. 16; *Českou literaturu stále dělí hluboká rýha* (přípr. M. Stöhr), *Host* 2005, č. 6; *Neslevím ze svého přesvědčení* (přípr. M. Černík), *Haló noviny* 24. 10. 2009, příl. *Obrys–Kmen* č. 43.

(mlp)

1945–1999

■ **Nakladatelství a vydavatelství soustředěné zejména na odbornou a odborářskou literaturu; vydavatel původní i překladové beletrie**

Vydavatelský a tiskařský koncern *Práce* vznikl v květnu 1945 jako účelové zařízení Ústřední rady odborů (ÚRO) na základech tradičních vydavatelských a tiskárenských podniků, činných již od přelomu 19. a 20. století. Tehdejší tiskárenský podnik Čs. sociálnědemokratické strany (Lidová tiskárna Ant. Němec), vydávající mj. deník *Právo lidu*, sídlil od dvacátých let společně s Ústředním dělnickým knihkupectvím a nakladatelstvím (A. Svěcený) v pražské Hybernské ulici č. 7 (Lidový dům). V roce 1939 bylo *Právo lidu* zrušeno. Za účelem správy a provozu podniku založila Národní odborová ústředna zaměstnanecká (NOÚZ) novou firmu Národní práce, která slučovala tiskařské, vydavatelské a nakladatelské podniky, v nichž vydávala nový deník *Národní práce*; roku 1943 převzala i Ústřední dělnické knihkupectví a nakladatelství Antonína Svěceného a během protektorátu zřídila též ostravskou pobočku. Po květnu 1945 své původní podniky znovu získali sociální demokraté, společnost Národní práce však právně nadále existovala a na její půdě byla vytvořena *Práce, tiskařské, nakladatelské a knihkupecké podniky ROH, spol. s r. o.* Dne 6. května 1945 převzalo tehdy založené Revoluční odborové hnutí (ROH) deník *Národní práce* a nadále jej vydávalo s novým číslováním a pod změněným názvem *Práce*. V prvních dnech uváděl deník ještě adresu Lidového domu, avšak již 11. května 1945 byla Ústřední radě odborů svěřena správa tiskařského a vydavatelského závodu *Politika*, jenž dosud vydával deník *Národní politika* a do jehož sídla na Václavském náměstí č. 17 se redakce *Práce* přestěhovala. V únoru 1946 se společnost Národní práce reorganizovala a formálně přenesla sídlo z Hybernské ulice na Václavské náměstí. Pod hlavičku *Práce* spadalo i několik sesterských firem (např. knihtiskařská společnost Typia – Augustin Šmerek a spol. v Brně, tiskárna Koliš a spol. v Praze ad.).

V čele rodícího se podniku stáli vrchní ředitel **Jan Suchánek** a zmocněnec ÚRO pro společnost Národní práce a národní správce bývalého závodu *Politika* **Jiří Síla** (1911–1960), který současně působil jako šéfredaktor deníku; oba funkcionáři byli odpovědní tzv. jednatelské radě, složené z funkcionářů předsednictva ÚRO. Vzhledem k rychlému rozvoji firmy, jež zahrnovala nejen nakladatelství a vydavatelství (deník *Práce* měl v té době po *Rudém právu* nejvyšší náklad v ČSR), ale i tiskárny a sítě prodejen, bylo záhy nutno oddělit vydavatelství a nakladatelství a vytvořit tzv. ústřední správu, která řídila podnikovou ekonomiku. Nakladatelství vedl od roku 1945 **Zdeněk Richter** (1899–??), kterého v létě 1947 nahradil dosavadní vedoucí hospodářsko-právního oddělení **Jaroslav Pucherna** (1902–1982). Funkci řídicího literárního redaktora nakladatelství vykonával v období od srpna 1946 do srpna 1947 **Antonín Matěj Píša** (1902–1966), který se po krátkém působení

v redakci *Práva lidu* do *Práce* vrátil a setrval zde až do roku 1951; v mezidobí stál v čele literární redakce **Miloš Holas** (1906–1989). Odpovědnost za ediční politiku však nesla tzv. vydavatelská rada, jejímž prostřednictvím uplatňovala svůj vliv Ústřední kulturní komise ÚRO, vedená do roku 1948 **Valterem Feldsteinem** (1911–1970) a poté **Františkem Jungmannem** (1908–1968).

Odborové hnutí s předsedou Antonínem Zápotockým kladlo na rozvoj podniku od počátku značný důraz. Ačkoli koncese Svazu knihkupců a nakladatelů byla *Práci* udělena až v roce 1947, disponoval podnik již v roce 1946 fungující sítí patnácti vlastních prodejen v celé republice. I proto řada knihkupců knižní produkci *Práce* bojkotovala, což firmě sice způsobovalo určité finanční ztráty, nicméně stále pevnější vazba k ÚRO jí zajistila ekonomickou stabilitu. *Práce* se tak stala jedním z největších tiskových podniků v Československu. V roce 1948 byla *Práci* svěřena národní správa firem Zemědělské knihkupectví A. Neubert, Jos. R. Vilímeck a Průmyslová tiskárna. Téhož roku se Tiskařské závody *Práce* staly národním podnikem,

Pracovní porada členů redakce nakladatelství *Práce*: zleva šéfredaktorka Věra Macháčková, Rudolf Vápeník, František Swidzinski a Jan Novák

do kterého byly začleněny dosavadní sesterské závody v Praze, Brně a Ostravě (v dubnu 1958 byly tiskárny Práce včleněny do podniku Mír, novinářské závody, n. p., jako jeho závod 01). Po odštěpení tiskárny byly *Vydavatelstvo* a *nakladatelství Práce* vnitřně organizovány jako oddělené podniky. Zastřešující funkci podnikového ředitele vykonával **Bedřich Hampejs**, vydavatelstvo vedl **Josef Moudrý** a ředitelem nakladatelství se stal roku 1951 **František Natan** (1908–1965), který dříve řídil národní podnik *Knihy lidu*, zajišťující distribuci neperiodických publikací. Šéfredaktorkou redakce krásné literatury byla jmenována **Věra Macháčková-Riegerová** (*1919), kterou v roce 1952 vystřídal **Emilian Hamerník** (1922–1997) a v roce 1953 **Bedřich Kačírek** (1923–1991). Technickou redakci vedl zpočátku **Bohumil Dobrovolný** (1906–1990).

Roku 1957 došlo k opětovnému organizačnímu propojení vydavatelstva a nakladatelství v rámci podniku *Práce, vydavatelství a nakladatelství ROH*. Podnikovým ředitelem se stal dosavadní ředitel nakladatelství **František Natan** a do čela nakladatelství nastoupil šéfredaktor **Jan Novák** (1924–1982). Po *Natanově* úmrtí byl v roce 1966 ředitelem jmenován **Václav Hurt**, kterého v roce 1967 nahradil někdejší tajemník Rudolfa Slánského a redaktor odborářského tisku **Vilém Kún** (1917–2000), jenž ve funkci setrval až do roku 1983. Redakci krásné literatury vedl od roku 1967 prozaik **Alexej Pludek** (1923–2002), který v nakladatelství, dosud soustředěném především na odbornou a odborářskou literaturu, opět rozšířil beletristickou produkci (za pomoci tzv. poradního výboru, jehož předsedou byl básník **František Branislav**). Do funkce šéfredaktora nastoupil v roce 1970 **Česlav Roubíček** (*1923), kterého v roce 1972 nahradil **Slavibor (Borek) Sýkora** a v roce 1979 **Josef Strouhal** (*1930). Ředitelem *Práce* byl v letech 1983–1985 bývalý šéfredaktor **Bedřich Kačírek** a v letech 1985–1990 **Juraj Himal** (*1937). Od roku 1983 funkci šéfredaktora vykonával **Pravoslav Vlček** a od roku 1987 **Milan Soška** (*1948).

Po zániku ROH v roce 1990 a po osamostatnění deníku v roce 1992 se nakladatelství stalo od 1. 2. 1993 společností s ručením omezeným; funkci ředitele zastával až do roku 1995 **Miro Vosátka** (*1943). Po roce 1999 přestalo nakladatelství vyvíjet činnost. V poslední fázi existence podniku se část nakladatelství spojila se Střediskem pedagogické literatury (SPL) a později s úvalským nakladatelstvím *Albra*; pod společnou značkou *SPL-Práce / Albra* od konce devadesátých let vycházejí především učebnice. Původní nakladatelství *Práce* vstoupilo roku 2000 do likvidace prováděné firmou C-Facility Management, s. r. o., v níž působil jak **Miro Vosátka**, tak i poslední ředitel *Práce* **František Chaloupka** (*1946).

V redakcích nakladatelství pracovali ve čtyřicátých a padesátých letech mj. **Michal Ajvaz**, **Zdeněk Balač**, **Adéla Bradáčová**, **Miloslav Bureš**, **Věra Čejková**, **Ladislav Daněk**, **Milena Dřízhalová**, **Vlasta Dvořáčková**, **Josef Fleissig**, **Jiří Hamáček**, **František Hampl**, **Miloš Holas**, **Emil Chadima**, **Alois Klika**, **Jitka Křešálková**, **Jaromír Matoušek**, **Věra Nováková-Slavíková**, **Jan Páchal**, **Jiří Panocha**, **Ema Řezáčová**, **Jaroslav Seifert**, **Miloš Švácha**, **Anežka Vaculíková**, **Vratislav Vlasák**, **Zlata Vybíralová** a **František Weiss**, externě s nakladatelstvím spolupracovali mj. redaktori deníku **Václav Běhounek** nebo **Jan Drda**. V šedesátých letech v redakci *Práce* působili **Miroslav Drápal**, **Jaroslav Kohoutek**, **Bořivoj**

Kopic, Věra Koucká, Radko Kumpán, Milada Matějovicová, Soňa Nová, Jana Pecharová, Borek Sýkora; v sedmdesátých a osmdesátých letech mj. Jiří Borek, Eva Horáčková, Marie Jehličková, Alena Jíchová, Marie Jožáková, Alena Krejčí, Tomáš Kybal, Milada Lindforsová, Hana Lipertová, Eliška Mrázková, Jiří Našinec, Miroslav Nejedlý, Jitka Reizerová, Milan Rejl, Miroslava Sedloňová, Kateřina Sládková, Josef Strouhal, Miroslav Šebesta, Josef Šimon či Kateřina Vinšová a v devadesátých letech Václav Falada, Luděk Neužil, Stanislav Ryšavý, Růžena Skálová, Vítězslav Šubert aj. K výtvarným redaktorům patřili mj. Olga Herdová, Josef Hochman, Zbyněk Hraba, Martin Hruška, Ivan Kincl, Milan Maršo a František Mašek, externě spolupracovali výtvarníci Oldřich Bareš, Alena Barešová, Mojmír Čapek, Pavel Helísek, Oldřich Hlavsa, Miroslav Houska, Vladimír Janský, Václav Kučera, Cyril Mika, František Neubert, Oldřich Pošmurný, Jiří Rathouský, Marie Šolcová, Libor Wagner ad.

V nakladatelství *Práce* vyšlo přibližně 7100 titulů; roční produkce se do roku 1990 pohybovala okolo 100–150 publikací, později kolísala mezi třiceti a čtyřiceti tituly. – Tisk zabezpečovaly Tiskárny Práce, po roce 1958 Mír; v menší míře též

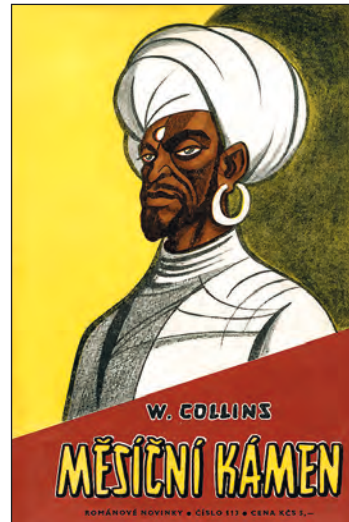

Ústřední budova vydavatelských podniků ROH v dolní části Václavského náměstí

Jihočeské tiskárny v Českých Budějovicích, liberecká Severografia a pražské tiskárny Polygrafia a Svoboda. – Nakladatelství sídlilo v Praze na Václavském náměstí č. 15/17. Ústřední knihkupectví založila *Práce* brzy po svém vzniku na Václavském nám. č. 23 (zde působilo též výtvarné oddělení, nabízející bytové doplňky, textil, užitkové sklo a keramiku, a Ateliér Května, zaměřený především na dámské odívání), krátce nato byla hlavní prodejna přemístěna na Václavské nám. č. 9.

Vydavatelství a nakladatelství *Práce* se trvale soustředilo zejména na odbornou literaturu z nejrůznějších oblastí (technické, ekonomické, právní) se zaměřením na odborovou činnost na pracovištích. Beletrie byla v některých obdobích zcela mimo zájem nakladatelství a v celkovém objemu vydaných knih vždy zůstávala v menšině. V letech 1945–1953 byla soustředěna jen do několika knižnic, souvisejících obvykle se zájmy vydavatelství časopisů: vedle záhy zaniknuvší **Edice Května** (1947, 1 sv.) to byla především **Knihovna Dikobraza** (označovaná také jako **Dikobraz**, 1945–1957, zjištěno 44 sv.), přinášející satirické a humoristické texty autorů českých (Karel Bradáč, Jaroslav Hašek, Václav Lacina, J. R. Pick, Jindřich Plachta, Jaroslav Vojtěch aj.) i zahraničních (např. Alphonse Daudet, Jerome Klapka Jerome, Mark Twain). Knihy klasiků 19. a první poloviny 20. století vycházely v edici **Živé dědictví** (1949–1952, 21 sv., obnovena 1968–1980, pravděpodobně 17 sv.). V prvním období knižnici tvořily především překlady (Honoré de Balzac, Theodore Dreiser, Gottfried Keller, William Makepeace Thackeray, Émile Zola ad.), od šedesátých let byla v edici více přítomna i česká literatura (Jakub Arbes, Karel Klostermann, František Sokol-Tůma, Antal Stašek, Václav Beneš Třebízský). Neobvyklou součástí edičního programu byla **Malá ruská knihovna** (1947, 5 sv.), jejíž publikace vycházely v ruském jazyce.

Stálou a vlastně jedinou edicí beletrie, kterou *Práce* vydávala bez přerušování, byly **Románové novinky** (1946–1992, zjištěno 327 sv., 1948 zahájeno nové číslování, od 1975 nečíslováno), které svým formátem navazovaly na předválečné a protektorátní sešitové edice populární literatury (*Rodokaps*, *Večery pod lampou*). Již první svazek edice, *Zosia vyzvědačka* Romaina Garyho, vyvolal zásadní diskusi o tzv. brakové literatuře a místu románového sešitu v soudobé československé kultuře. Vzhled edice se několikrát změnil: tradiční sešitový formát A4 se roku 1949 zmenšil na formát A5 a od roku 1951 vycházely svazky edice v podobě brožovaných knih; původně čtrnáctidenní periodicita se změnila v přibližně měsíční. Distribuci zajišťovala síť Poštovní

Jedna z podob Románových novinek. Pod jménem překladatelky Heleny Karezové se skrývají Josef Škvorecký s Jarmilou Emmerovou, kteří navíc nemohli Collinsův klasický román překládat z originálu, nýbrž pouze ze zkráceného moskevského vydání

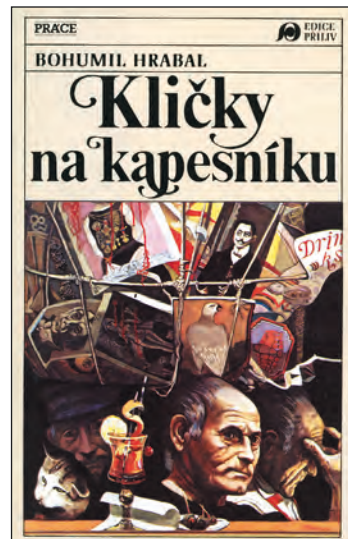
Proměny
Románových novinek

novinové služby (PNS): výhodou byla cenová dostupnost a možnost vysokých nákladů. V prvních letech vycházely v *Románových novinkách* původní i přeložené detektivky, napínavé romány situované do válečného období, ale i klasika 19. století nebo novinky světové prózy (William Saroyan). Po roce 1949 se do popředí dostaly tendenční romány s budovatelskou tematikou (mj. Karel Fabián /též pod vl. jm. Eduard Kirchberger/, Tomáš Hrubý) a komunální satira (Achille Gregor), vycházela zde však také česká a světová klasika (Svatopluk Čech, Alois Jirásek, Herman Melville, Mark Twain ad.). Postupně do edice pronikala próza utopická nebo vědecko-fantastická, zastoupená romány Julese Verna a zejména knihami ruské a sovětské provenience (Alexej Nikolajevič Tolstoj). Od druhé poloviny padesátých let se v knihovnici prosadila pestřejší žánrová škála (rytířské romány Waltera Scotta, dobrodružné a sportovní romány). Zřejmý návrat ke světové detektivní literatuře (Erle Stanley Gardner, Agatha Christie) vyvažovaly prózy z 19. a první poloviny 20. století, často s dobrodružnou zápletkou (Théophile Gautier, Pierre Loti, Robert Louis Stevenson). Po roce 1970 se *Románové novinky* již zcela soustředily na populární literaturu, zejména na dobrodružný a detektivní žánr, a začaly hojněji zařazovat i původní českou tvorbu (Jaroslav Andrejs, Zdena Frýbová, Alois Joneš, Pavel Kraus, Josef Kutík, Slávka Poberová ad.). Vzrůstající popularitu vědecké fantastiky v osmdesátých letech zachycovaly jednotlivé výběry ze sci-fi literatury socialistických států. Od počátku téhož desetiletí publikoval v *Románových novinkách* humorista Miloslav Švandrlík. Přes tyto dominantní tendence našla redakce prostor také pro jiné žánry: od beletrizované literatury faktu (Jan Kašpar: *Nikaragujský deník*) přes herecké vzpomínky až po reedice úspěšné beletrie vydané již dříve v jiných edicích (Alexandra Berková, František Nepil, Stanislav Vácha).

K původní sešitové úpravě *Románových novinek* se na konci šedesátých let přihlásila řada **300 minut. Problémy – fakta – zákulisí** (uváděna též jako **300 minut napětí**, 1969–1970, 5 sv.), která věnovala pozornost kulturněhistorickým záhadám a legendám (Vladimír Kopecký: *Plno záhad kolem Hanky*) a tématům ze vzdále-

nější i nedávné minulosti. Téměř celý náklad posledního svazku edice, převyprávěných vzpomínek hokejisty Vlastimila Bubníka, které zpracoval Vojtěch Jestřáb (*Tvrdá sláva bodyčků*), byl zničen. Počátkem devadesátých let na podobu *Románových novin* navázala edice **Mistral** (1991, 5 sv.), v níž vyšly kromě překladů klasických hororů také knihy Johanneše Maria Simmela nebo Vladimíra Škutiny.

Dlouhodobě vycházela také beletristická knižnice **Příliv** (1945–1952, pravděpodobně 187 sv., nedůsledné číslování, red. A. M. Píša a Rudolf Vápeník; obnovena 1958–1991, pravděpodobně 118 sv., od 1958 nové číslování, od 1969 nečíslováno). V prvních letech se edice opírala o původní českou beletrii (mj. Zdeňka Bezděková, Jan Drda, Helena Dvořáková, Jiří Mucha, Josef Rybák, Václav Řezáč), překlady společenských románů (Graham Greene, Carson McCullersová) či romány s válečnou tematikou (Romain Gary, Vasilij Grossman, Leonid Leonov). K nejúspěšnějším titulům patřila románová série Uptona Sinclaira o hrdinovi Lannym Buddovi (*Konec světa, Dračí sklizeň* ad.). Od počátku padesátých let se program zaměřil na reedice děl českých autorů (mj. Jana Drdy, Marie Majerové a Antonína Zápotockého) a na překlady budovatelských románů (Fedor Gladkov, Anton Semjonovič Makarenko, Anna Seghersová ad.), včetně překladů z exotických literatur (Sunao Tokunaga, Bhabaní Bhattáčárja, Mechti Husejn, Cchao Ming aj.). V šedesátých letech byly v obnovené edici vydávány jen překlady, zahrnující širokou škálu žánrů a autorských poetik (Arthur Conan Doyle, Alexandre Dumas, Bernhard Kellermann, Herman Melville, William Saroyan). Po roce 1969 byla edice *Příliv* naopak věnována původní české beletrii (mj. Vojtěch Cach, Rudolf Černý, Josef Frajs, Josef Hotmar, Karel Houba, Josef Jelen, Jaromíra Kolářová, Vlastimil Maršiček, Vladimír Pazourek, Vladimír Přibský, Miroslav Rafaj, Miroslav Slach, Herma Svozilová-Johnová, Stanislav Vácha); hojně byly v sedmdesátých i osmdesátých letech reeditovány knihy, které psal stranický funkcionář Miroslav Müller pod pseudonymem Miroslav Kapek. Z překladů se v tomto období objevovaly zejména prózy autorů zemí východní Evropy (Bulharka Blaga Dimitrovová, Lotyš Albert Bel, Maďar Barna Sipkay nebo Rusové Alexandr Rozen a Georgij Sviridov) včetně spisovatelů slovenských (Andrej Chudoba, Luboš Jurík, Andrej Plávka ad.). Až v osmdesátých letech začaly v *Přílivu* vycházet i prózy jiných žánrů (sci-fi Ondřeje Neffa nebo Zdeňka Volného, detektivní román Jaroslava Šikla). Standardní rámec normalizační beletrie přesahoval román *Jen hrobař zaplakal* Miroslava Mráze, soubor próz Petra Hájka *Vlíná past* a zejména *Knižka s červeným obalem* Alexandry Berkové. V devadesátých letech věnovala edice prostor samizdatovým autorům (Ivan Klíma, Jaroslav Putík, Jindřiška Smetanová, Jan Trefulka, Ludvík Vaculík), vyšly zde i dvě knihy Bohumila Hrabala, román *Kukly* Daniely Hodrové a prózy Rudolfa

Edice Příliv

Kyliána a Aleše Preslera. Začátkem devadesátých let nakladatelství zahájilo spolupráci s končícím exilovým nakladatelstvím *>Index*, nakonec však edice **Index** (1991) zůstala u pouhých dvou svazků (Viktor Fischl, Vlastimil Třešňák).

K nejtýpicetějším prvkům nakladatelského provozu *Práce* patřily tzv. čtenářské kluby, vycházející z modelů zavedených staršími nakladatelskými domy (*ELK* nebo *Družstevní práce*). Čtenářské knihovny byly založeny na subskripci několika titulů z nabídkového katalogu, která dávala odběrateli právo na prémiovou výroční publikaci. Nebylo výjimkou, že knihy z nabídky čtenářských klubů nebyly dostupné v běžné síti Knižního velkoobchodu, popř. byl počet výtisků určených k volnému prodeji omezen. Někdy se program čtenářského klubu prolínal s jinými edicemi, takže mnohé tituly příslušely ke dvěma řadám. Nabídka edice **ROD** (označována též jako **Knižnice Románů Doby**, 1948–1952, red. A. M. Píša, pravděpodobně 40 sv., ročníkové i průběžné číslování, zřejmě též specifické číslování tzv. výběrové řady) odpovídala době vzniku – zatímco v roce 1948 ještě vykazovala známky úsilí o pestrost (detektivka, jihoamerický román, román Herberta George Wellse), další ročníky nabízely buď českou a světovou klasiku 19. století (Alois Jirásek, Ivan Sergejevič Turgeněv), nebo budovatelské romány (Eduard Claudius, Vadim Sobko); výjimečným titulem byla reedice knihy *Naše dítě* od Mirky Klímové-Fügnerové.

Na koncepci čtenářských klubů **ROD** navázala v šedesátých letech knihovna **Erb** (1968–1995) a její Erb-klub. Původní záměr vydávat nejvýznamnější díla 20. století byl posléze nahrazen pokusy o co nejpestřejší průhledy do světové i české beletrie. Knihovna byla rozdělena na typograficky odlišené řady. V **Červené řadě** (1968–1985, zjištěno 33 sv.) vycházely pouze texty českých a slovenských autorů (zpočátku reedice děl socialistického realismu, dále Karla Čapka, Norberta Frýda, Jarmily Loukotkové nebo Vladislava Vančury), **Modrá řada** (1968–1984, zjištěno

76 sv.) přinášela reedice i nové překlady významných děl 19. a 20. století (Helen Grace Carlisleová, Trygve Gulbranssen, Valentin Katajev, Axel Munthe, Leonard Q. Ross /vl. jm. Leo Rosten/, Upton Sinclair, August Strindberg ad.) a v sedmdesátých letech též čtenářsky atraktivní novinky (Arthur Hailey, James Herriot, Johannes Mario Simmel). **Bílá řada** (1969–1980, zjištěno 25 sv.) se zaměřovala spíše na zahraniční společenské romány (Marcia Davenportová, Radclyffe Hallová, Betty MacDonaldová) a konečně **Zlatá řada** (1970–1985, zjištěno 20 sv.) byla věnována historické próze (Robert Graves, Miloš Kočka, Jurij Tyňanov, Ludmila Vaňková, Míka Waltari). Od přelomu sedmdesátých a osmdesátých let se tyto barevné řady paralelně slučovaly do **Základní** a **Výběrové řady** (nejasná datace a číslování, v **Základní řadě** celkem přibližně 100 sv. a ve **Výběrové řadě** 40 sv., přičemž do obou řad byly zahrnovány svazky přetrvávajících „barevn-

Modrá řada Edice Erb

ných“ řad, po jejichž zániku zůstávaly nadále zachovány některé grafické prvky a označení „základní“ a „výběrová“ bylo užíváno nedůsledně). Do *Výběrové řady* redakce zařazovala i svazky vycházející paralelně v jiných edicích (např. knihy o výchově dětí nebo o zařizování domácnosti v edici *Astra*), dále encyklopedie, právní rádce ad. *Základní řada* pokračovala v kombinaci předchozích barevných řad a soustředila se zejména na překlady (autoři zemí východního bloku vedle Hervé Bazina, Dina Buzzatiho, Jamese Herriota, povídky bengálských autorů, severské novely, reedice románu *Buddenbrookovi* Thomase Manna, nový překlad románu *Honba za láskou* Heinricha Manna, herecké memoáry Laurence Oliviera nebo Liv Ullmannové ad.); i zde je však patrný zájem o vědecko-fantastickou literaturu (výbor světové sci-fi *Hledání budoucího času* nebo román Dina Buzzatiho *Velký portrét*). Prémie *Erbu* nabízely atraktivně vypravené různorodé texty od čtení z kronik přes nové výběry povídek klasiků (Nikolaj Vasiljevič Gogol, Jack London, Stanislav Kostka Neumann ad.) až po výbor z české revoluční poezie. V polistopadové koncepci *Erbu* lze spatřovat důslednější zájem o důležitá díla světové literatury 20. století (Jorge Luis Borges, Alejo Carpentier, Gabriel García Márquez, George Orwell, Manuel Puig, Raymond Queneau ad.). Vnitřní členění edice zaniklo rokem 1990, kdy se všechny dílčí řady sjednotily pod název **Erb** (1990–1995, pravděpodobně 12 sv.). V této podobě již edice ztratila charakter čtenářského klubu a přešla do volného prodeje. Plány na založení nového **Knižního klubu Práce**, který by zahrnoval kompletní program některých edic, nebyly již po roce 1990 realizovány.

Čtenářským klubem byla i edice **Kamarád** (1974–1995, zjištěno 221 sv.), jejíž vznik inicioval básník a redaktor Josef Šimon a která se zpočátku orientovala na „učně, mladé dělníky a ostatní mládež“; ke členství v klubu a k odběru prémiového svazku stačila jediná objednávka z ročního edičního plánu. V prvních letech byl program rozdělen do několika koncepčních řad, které však v samotných svazcích nebyly pojmenovány (např. *Za lepší život*; *Mladý člověk v literatuře současnosti i minulosti*; *Historie, dobrodružství, humor*; *Svět a lidé*; *Za poznáním, zájmy, hobby*). Toto členění vystihuje široké rozpětí edice, která přinášela populárně-naučné příručky pro čtenáře i čtenářky (*Oblékám se sama* od Aleny Hanzlíkové, *Motorismus dneška*, *Breviář správného chlapce i správného děvčete*), cestopisy (Blahoslav Braun, Miroslav Stingl), publikace zachycující nejnovější vědecko-technické poznatky (knihy o výzkumu vesmíru, o matematice či chemii, ale také příručky o fotografování), populárněvědné knihy o historii, často zaměřené na období druhé světové války (Václav Pavel Borovička, Eduard Pergner a Zdeněk Karel Slabý, Maxim Sbojčakov), publikace věnované sociologickým otázkám, někdy ovšem tendenčně pojatým (Josef Hotmar), a sportu. Šíří svého záběru *Kamarád* završoval

Leták ke klubovým knižnicím z osmdesátých let

většinou novými vydáními beletristických děl autorů českých (Ivan Olbracht, Géza Včelička, výběry z veršů S. K. Neumanna, Vítězslava Nezvala, Jiřího Wolкера ad.) i zahraničních (Richard Evelyn Byrd, Victor Hugo, Curzio Malaparte, Erich Maria Remarque, Jerome David Salinger, Henryk Sienkiewicz). V prvních vydáních vyšly jednak přepisy filmových a televizních scénářů či předlohy filmů (*Léto s kovbojem* a *Holky z porcelánu* Jaromíry Kolářové, *Konec vodníků v Čechách* Petra Markova, *Třetí patro* Ivo Pelanta), jednak novinky soudobých prozaiků, např. Josefa Fraise, Pavla Frýborta, Filipa Jánského, Josefa Klímy, Vladimíra Párala a Petra Prouzy. K populárním titulům patřily knižně vydávané rozhovory Jiřího Janouška s osobnostmi soudobého života (*Hvězdy z masa a kostí*, *Tváře bez svatozáře*), fejetony Rudolfa Křesťana (*Myš v 11. patře*, *Slepičí krok*) nebo knižní soubory kresleného humoru Vladimíra Jiráňka a Vladimíra Renčina. V osmdesátých letech dostaly prostor nové překlady (Arthur C. Clarke, Gerald Durrell, Kurt Vonnegut, soubor písňových textů světových písničkářů *Víc než jen hlas*), edice zprostředkovala pestré pohledy na historii kinematografie a divadla (Jaromír Pelc, Ondřej Suchý) a otevřela se i ekologickým tématům (Josef Velek). Ve spolupráci s časopisem *Mladý svět* vyšly v edici *Kamarád* první díly *Toulek českou minulostí* Petra Hory-Hořejše či výběr z populární rubriky *Milá Sally* (Jiřina Hanušová). Na počátku devadesátých let se edice přidržela historických témat (V. P. Borovička) i beletrie (Jiří Suchý), objevily se též životopisné práce a publikace věnované záhadám (Erich von Däniken).

Vedle *Kamaráda*, určeného dospívající mládeži, založila *Práce* i edici pro děti. V knižnici **Petrklíč** (1969–1984, 12 sv.) vycházely spolu s převyprávěnými pohádkami a pověstmi z celého světa také výběry z moderních pohádek (*Třicet stříbrných klíčů*). Několik překladů (z polštiny, lužické srbštiny či němčiny) doplnily reedice četby pro základní školy (*Barunka* Antonína Zápotockého).

Poezii byla vyhrazena **Knižnice Klín** (též jako **Edice Klín**, resp. **Klín**, 1945–1955, red. Jaroslav Seifert; zmatečné číslování, zjištěno 30 sv.; obnovena 1969–1992, zjištěno 81 sv., místy duplicitní číslování). V prvním období vyšly pod patronací Jaroslava Seiferta např. knihy Františka Halase, Františka Hrubína (*Jobova noc*), Ivana Jelínka, Františka Nechvátala, ale také sbírky mladších básníků (Jindřich Hilčr, Jaromír Hořec, Arno Kraus, Michal Sedloň, Karel Šiktanc, Vlastimil Školaudy, Jan Marius Tomeš ad.). K významným edičním počinům patřily protektorátní sborník veršů *Křik Koruny české*, dosud publikovaný pouze v exilu, a soubory veršů z pozůstalosti Bohdana Jelínka či Karla Vokáče. Až na počátku padesátých let začaly do edice pronikat překlady (Paul Eluard, Štěpán Ščipačev). V obnovené edici dostávali v sedmdesátých a osmdesátých letech příležitost zejména zasloužilí tvůrcové (Karel Boušek, Miroslav Florian, Václav Hons, Josef Jelen, Jiří Karen, Arno Kraus, Jan Pilař, Oldřich Rafaj, Josef Rybák) spolu s představiteli nastupujících generací „pětatřicátníků“ a „osamělých běžců“ (Lubomír Brožek, Petr Cincibuch, Vladimír Křivánek, Karel Sýs, Josef Šimon, Jiří Žáček); výjimky tvořilo několik básníků osobité poetiky (Klement Bochořák, Bořivoj Kopic, Josef Suchý). Zařazovány byly též antologie soudobé poezie různých zemí, často s důrazem na jejich angažovanost a pokrokovost (francouzská a belgická v překladech Vladimíra Bretta, dále polská, slovenská, sovětská, mexická ad.). V druhé

polovině osmdesátých let dostali příležitost také debutanti (Věra Fojtová, Juraj Himal, Jaroslav Pospíšil). K nejvýraznějším edičním počínům tohoto období patřily vybrané verše Josefa Kainara z časopisů přelomu šedesátých a sedmdesátých let (*Včela na sněhu*) a výbor ze staré čínské lidové poezie *Zpěvy od Žluté řeky* v přetlumočení sinologa Jaromíra Vochaly. Počátkem devadesátých let se objevily i texty autorů dosud publikujících celé své dílo či jeho část v samizdatu (Ludvík Kundera, Jan Skácel, Karel Šiktanc, Ivan Wernisch). Dlouhého trvání neměla básnická edice **Generace** (1970–1971, 3 sv.), ve které vyšly sbírky Antonína Bartuška, Jiřiny Haukové a Bořivoje Kopice.

Ve čtyřicátých letech vydávala *Práce* též několik esejistických či populárněvědných knižnic. Tematicky různorodá osvětová edice **Otázky a odpovědi** (1945–1949, zjištěno 19 sv.) se zabývala problematikou ekonomickou, správní, technickou (J. V. Stalin: *O technice*), ale i politickou a historickou, popř. kulturněhistorickou (František Michálek Bartoš: *Rukopisy Královédvorský a Zelenohorský*). Biografie osobností české i světové kulturní historie (František Ladislav Čelakovský, Karolina Světlá, Maxim Gorkij, George Bernard Shaw ad.) přinášela knižnice **Profily** (1945–1952, 28 sv.). V populárněhistorické edici **Tvář století** (1945–1952, zjištěno 64 sv.) vycházely v prvních poválečných letech publikace věnované protifašistickému, mnohdy nekomunistickému odboji (v pěti vydáních soubor válečných rozhlasových promluv Jana Masaryka *Volá Londýn*, dále např. Jaroslav Vozka: *Hrdinové domácího odboje*), které byly po roce 1948 nahrazeny tendenčními propagandistickými tituly (Leo Huberman: *Agenti provokatéři v amerických odborech*). Rozvinout se již nestihla edice **Umění a skutečnost** (1948–1949, zjištěny 2 sv.), do níž autorsky přispěli Pavel Eisner a Hugo Siebenschein, podobně jako literárněhistorická knižnice **Rozpravy** (1949, 3 sv.), redakčně spojená s měsíčníkem *Kytice*. Ke speciálním esejistickým edicím se chtěla *Práce* vrátit na počátku devadesátých let, avšak edice **Tvar** (1991, 2 sv.), ve které vyšly eseje Jana Čepa a Jana Vladislava, zanikla již v roce svého vzniku.

K nejpobulárnějším řadám patřily praktické knižnice **Sešity domácího hospodaření** (1958–1999, od 1967 nové číslování, zjištěno 260 sv.), přinášející kuchařské recepty, či **Astra** (1973–1992, 33 sv.), věnovaná ženám a soustředěná zejména na výchovu dětí a vedení domácnosti. Podobnou náplň měla edice **Delfín** (1970–1989, zjištěno 54 sv.), ve které však navíc vycházely publikace značného tematického rozptylu od životopisů (František Jílek: *Zrození velkých vynálezů*) přes historické práce o druhé světové válce (Betty Trucková a Robert-Paul Truck: *Lékaři hanby*) až po cestopisy (Jaroslav Hovorka: *Tamilské listy*) či texty z oblasti zoologie (Stanislav Frank: *Akvaristika*). Výpravnější podobu měla knižnice **Kotva** (1971–1989,

Edice Klín v období vrcholícího stalinismu v „řeči vázané“ (1951)

zjištěno 18 sv.), do níž redakce zařazovala populárně-naučné knihy s bohatým ilustračním doprovodem. Koncem osmdesátých let vznikla historická knižnice **ELF** (Edice literatury faktu, 1989–1993, zjištěno 6 sv.). Na počátku devadesátých let vydala *Práce* některé tituly (volná řada *Horoskopů na každý den*) ve spolupráci s nakladatelstvím *Bonus Press*.

Podstatná část produkce *Práce* byla zaměřena na odbornou literaturu spojenou s odborářskou činností. V drobných sešitech edice **Hrdinům práce** (1945–1949, 41 sv.) byly kromě informací o poválečném světovém vývoji osvětlovány principy činnosti ROH, dvouletky i stachanovského hnutí v SSSR a později též např. otázky zdravotního pojištění zaměstnanců. Odborářům byly určeny desítky dalších edičních řad, které se zejména v padesátých letech soustředily na oblast pracovního práva a přinášely dokumenty a usnesení odborových orgánů nebo metodické příručky k činnosti ROH. Šlo např. o **Odbornou knižnici Škol práce ÚRO** (1945–1950, zjištěno 41 sv.), **Knižnici ministerstva práce a sociální péče** (1949–1951, 4 sv.), **Studijní pomůcky ministerstva práce a sociální péče** (1949–1951 /?/, zjištěno 20 sv.), **Knihovničku úderníků** (1949–1956, 66 sv.), **Osnovy odborářského školení** (1949–1952, zjištěno 35 sv.) ad. Metodiku, organizaci a způsob práce v ROH osvětlovala např. edice **Odborář** (1949–1971, 160 sv., 1985–1990, 32 sv., od 1960 pod názvem **Knižnice odboráře**) a navazující **Knižnice odborového funkcionáře** (1973–1984, zjištěno 62 sv.).

K technicky zaměřeným edicím se řadily např. **Technické příručky Práce** (1949–1951, obnoveno 1969–1978, 181 sv.), **Technická minima** (1950–1953, 54 sv.), **Technický výběr do kapsy** (1958–1976, 140 sv.), **Za vyšší produktivitu práce – řada technická** (1951–1954, 36 sv.), **řada ekonomická** (1951–1952, 5 sv.). Problematice národního hospodářství byly věnovány např. knižnice **Nové hospodářství** (1946–1950, zjištěno 35 sv. v řadách A, B a C), **Knižnice socialistického hospodářství** (1950–1953, 44 sv.), **Mzdové příručky** (1961–1969, 32 sv.), **Knižnice ekonomiky práce** (1958–1970, 23 sv.) a **Na pomoc intenzifikaci národního hospodářství** (1984–1987, 18 sv.). Koncem osmdesátých let vznikla edice **Impulsy** (1987–1991, zjištěno 15 sv.), zařazující aktuální odborné texty k ekonomice tzv. přestavby národního hospodářství. Na právní problémy se soustředily mj. **Knižnice národního pojištění** (1952–1980, později pod názvem **Národní pojištění**, 56 sv.), **Právní poradna Práce** (1969–1988, zjištěno 24 sv.), **Na pomoc rozhodčím komisím** (1976–1988, zjištěno 25 sv.) ad.

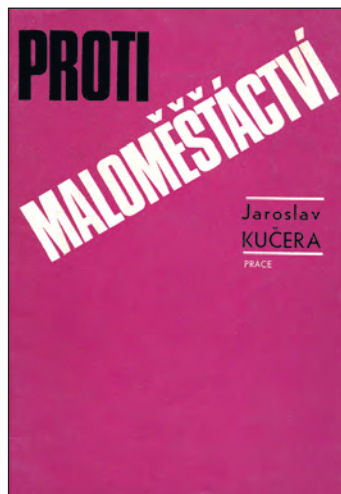
Historie i současnosti ROH a ÚRO se týkaly desítky agitačních a informačních příruček, vydávaných mj. v edicích **Průkopníci socialistické práce** (1949–1953, 86 sv.), **Knižnice světového odborového hnutí** (1951–1961, 23 sv.), **Doku-**

menty (1974–1989, více než 40 sv.), **Kroniky práce a bojů** (1958–1988, zjištěno 65 sv.), **Malá encyklopedie světového odborového hnutí** (1962–1969, 20 sv.) či **Portréty hrdinů** (1977–1989, zjištěno 13 sv.).

Od padesátých let vydávala *Práce* speciální knižnice k činnosti různých zaměstnaneckých svazů, např. **Knižnici Domu techniků, dělnických vynálezců a zlepšovatelů ROH** (1955–1958, 38 sv.), **Knižnici Svazu zaměstnanců v potravinářském průmyslu** (1954–1959, 11 sv.), **Knihovnu Svazu zaměstnanců v kovoprůmyslu** (1950–1953, 21 sv.), **Knižnici Svazu zaměstnanců ve stavebním průmyslu** (1953–1961, 40 sv.), **Knižnici Svazu zaměstnanců ve strojírenství** (1953–1961, 83 sv.) ad.

Politickovýchovné cíle sledovaly mj. edice **Živé myšlenky** (1946–1959, 21 sv.), **Záře** (1973–1988, zjištěno 49 sv.) a v sedmdesátých letech též nedůsledně značená řada **Bibeloty**. Společenským, kulturněvýchovným a popř. též sportovním tématům byly vyhrazeny mj. **Příručky škol práce ROH** (1950–1951, 10 sv.), **Šachová knižnice** (1950–1952, 12 sv.), **Člověk a práce** (1949–1951, 20 sv., 1967–1990, zjištěno 58 sv., do 1973 číslovaných) nebo v pozdějším období **Klub** (1983–1987, 8 sv.). Na pomezí beletristické a odborné knižnice se pohybovala edice **Život v klubech ROH** (1949–1961, zjištěno 89 sv.), v níž vycházely sborníky s texty některých klasických děl nebo výběry z poezie určené pro recitaci a výstupy na estrádách. Informace pro rekreaci zaměstnanců podávaly např. **Kulturní, rekreační a turistické průvodce po ČSR** (1948, 2 sv.) nebo později výpravné publikace **Rekreace ROH** (1973–1987, 15 sv.).

Své publikace vydávalo v Práci i oddělení propagandy a výchovy Ústřední rady odborů (1972)

Edice Život v klubech ROH

Rozpětí výše nákladu v prozaických edicích bylo určeno množstvím objednávek čtenářských klubů. Edice *Románové novinky* uváděla v prvních letech náklad až 200 000 výtisků (později kolem 70 000). Knihy edice *Kamarád* vycházely většinou v 8000–30 000 výtisků, často však přesahovaly i 50 000, v jednotlivých případech 80 000–100 000 (Salingerův román *Kdo chytá v žitě*), v osmdesátých letech až 120 000 výtisků. Ještě vyšších nákladů dosahovaly prémiové svazky (až 158 000) a v nejvyšším nákladu 176 000 výtisků vyšel Páralův román *Romeo & Julie 2300*. V modré a červené řadě knižnice *Erb* se náklady pohybovaly mezi 5000 a 20 000,

u premií 50 000–150 000 výtisků. Zlatá a bílá řada dosahovala 40 000–80 000 výtisků. I zde však některé tituly přesáhly stotisícovou hranici (knihy Jamese Herriota nebo Betty MacDonaldové). Prozaická edice *Příliv* vycházela zpočátku v nákladech 5000–15 000 výtisků (knihy Antonína Zápotockého, vydávané na počátku padesátých let v hojných reedicích, v součtu až 180 000 výtisků). Obnovený *Příliv* se pohyboval mezi 4000 a 30 000 výtisků, výše však dosáhly nepříliš často vydávané bestsellery světové literatury (Haileyovi *Penězoměnci* vyšli v nákladu 80 000). Básnické sbírky vycházely nejprve v nákladu až 5000 výtisků, v sedmdesátých a osmdesátých letech už jen okolo 1000 výtisků. Náklady různorodých příručkových edic se pohybovaly v rozmezí 3000–20 000 výtisků.

Od května 1945 ve vydavatelství dlouhodobě vycházel deník Ústřední rady odborů *Práce*, který byl v roce 1991 privatizován a jeho vydavatelem se stala společnost Deník Práce (list zanikl v roce 1997). Roku 1955 vyšlo první číslo deníku *ÚRO Večerní Praha*, který v roce 1963 Městský výbor KSČ převedl do vydavatelství *Rudé právo*. – Propagaci nakladatelské produkce byl věnován *Knihkupecký oznamovatel nakladatelství Práce*, později přejmenovaný na *Novinky nakladatelství Práce*, resp. *Novinky Práce – vydavatelstva ROH*, resp. *Novinky Práce – nakladatelství ROH*. Na nakladatelskou činnost se soustřeďoval též časopis *Dar* (1948–1952), informující zejména o knižnici *ROD* a knižním klubu s ní spojeném. Podnikový list *Naše práce* (1946–1948) přinášel informace o činnosti jednotlivých úseků podniku. – Díky moderní tiskárně a hlubotisku mohlo vydavatelství již záhy po roce 1945 svým zábavným týdeníkem *Květen* (1945–1950) konkurovat řadě populárních časopisů (mj. z produkce >*Melantrichu*). S *Květem* byl spojen časopis *Malé módy Května*

(1947–1948) a zejména praktický časopis pro ženy *Ateliér Květen* (1949–1997). V roce 1945 vznikl na půdě vydavatelství *Práce* humoristický týdeník *Dikobraz*, který zde vycházel až do roku 1957, poté jej až do roku 1989 vydávalo *Rudé právo* (po roce 1990 list pokračoval pod názvem *Nový Dikobraz*, po roce 1995 došlo ke dvěma pokusům o jeho obnovení pod původním názvem). K literárním časopisům patřily měsíčník pro literaturu a umění *Kytice* (1946–1948), vedený Jaroslavem Seiferem, a *Lidová kultura* (od 1945, na přelomu let 1946 a 1947 ji řídil Jiří Kolář, od roku 1947 list postupně měnil vydavatele). Nejmladším čtenářům byla určena *Materídouška*, kterou *Práce* vydávala v letech 1945–1949 ve spolupráci s >*Mladou frontou* (od roku 1950 vycházela v *SNDK* /viz >*Albatros*/ a od roku 1955 znovu v >*Mladé frontě*). Kritické reflexi dětské li-

teratury se do roku 1947 věnovala *Štěpnice* (po více než roční přestávce ji v listopadu 1948 obnovila *>Mladá fronta*). Problematice odborářské činnosti a politické výchovy v kulturní oblasti se věnoval např. *Pracovník umělecké a kulturní služby* (1947–1948), zejména však *Kulturní práce* (1948–1950, obnovena 1961–1989, po roce 1990 přejmenována na *Kultura 90*). Ve vydavatelství vycházely též cizojazyčné časopisy (např. *Prager Volkszeitung*, *Agónisté* nebo *Os sindicatos Checoslovacos*). Na počátku devadesátých let *Práce* vydávala deník *Polední expres*, později pod názvem *Český expres* (1991–1992). – Od počátku své existence *Práce* výrobně i administrativně zajišťovala vydávání časopisů nejrůznějších odborových svazů; mnohá z těchto periodik vycházela pod postupně se měnícími názvy až do konce osmdesátých let. V několika takových případech byla *Práce* v tirážích uváděna nepravidelně či nedůsledně (např. čtrnáctideník *ÚRO Svět práce*).

V letech 1974–1989 podnik uděloval Ceny nakladatelství *Práce*.

Časopisecká produkce *Práce* byla velmi bohatá už ve druhé polovině čtyřicátých let

EDIČNÍ ŘADY

Aktuality budování (1945–1947); Novodobé stavitelství (1945–1947); Hrdinům práce (1945–1949); Otázky a odpovědi (1945–1949); Odborná knižnice Škol práce ÚRO (1945–1950); Profily (1945–1952); Tvář století (1945–1952); Knihovna Dikobraza (též jako Dikobraz, 1945–1957); Příliv (1945–1952); Knižnice Klín (též jako Edice Klín, resp. Klín, 1945–1953); Hudební edice Příboj (1946); Knižnice osvětové komise ÚRO Plamen (1946); Dějiny práce (1946–1947); Noviny a novináři (1946–1947); Knižnice Vysoké školy politické a sociální (1946–1948); Nové hospodářství (1946–1950, řady A, B, C); Živé myšlenky (1946–1959); Románové novinky (1946–1992); Edice Května (1947); Malá ruská knihovna (1947); Dokumentační aktuality (1947–1952); Kulturní, rekreační a turistický průvodce po ČSR (1948); Příručky Malých mód (1948–1949); Umění a skutečnost (1948–1949); Příručky závodních klubů ROH (1948–1951); ROD (též jako Knižnice ROD, 1948–1952); Rozpravy (1949); Knižnice Československého ústavu práce (1949–1950); Referáty pro školení odborných zaměstnanců jeslí, útulků, dětských domovů a domovů pro matky a děti (1949–1950); Člověk a práce (1949–1951); Knižnice ministerstva práce a sociální péče (1949–1951); Studijní pomůcky ministerstva práce a sociální péče (1949–1951); Praktické a studijní přehledy práce (1949–1951); Osnovy odborářského školení (1949–1952); Průkopníci socialistické práce (1949–1953); Knihovnička úderníků (1949–1956); Život v klubech ROH (1949–1961); Technické příručky *Práce* (1949–1954, 1969–1978); Živé dědictví (1949–1952); Odborář (1949–1971, 1985–1990, od 1960 jako Knižnice odboráře); Pracovní a platové právo učitelů (1950); Aktualita ministerstva práce a sociální péče (1950–1951); Příručky Svazu československého hasičstva (1950–1951); Příručky škol práce ROH (1950–1951); Šachová knižnice (1950–1952); Výstavy Galerie *Práce* (1950–1952); Knihovna Svazu zaměstnanců v kovoprůmyslu (1950–1953); Knižnice socialistického

hospodářství (též jako Socialistické hospodářství, 1950–1953); Technická minima (1950–1953); Knihovna Československého svazu socialistické fotografie (1951); Knížnice Ústředí pracujícího dorostu. Řada pedagogická (1951); Materiál pro referenty (1951–1952); Osnovy odborářského školení – červené (1951–1952); Pracujeme pro mír (1951–1953); Za vyšší produktivitu práce (1951–1954, řady ekonomická a technická); Knížnice domácího hospodaření (1951–1957); Knížnice Světového odborového hnutí (též jako Světové odborové hnutí, 1951–1961); Knížnice ochrany a bezpečnosti práce (též jako Knížnice bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, 1951–1985); Knížnice ministerstva pracovních sil (1952); Směrnice pro výchovu kádrů (1952–1955); Knížnice ochrany a bezpečnosti práce. Řada 2 – Bezpečnostní technika v SSSR (1952–1956); Knížnice Čs. vědeckotechnických společností (též jako Knížnice ČSVTS, 1952–1960); Bibliothek der Gewerkschaftler (1952–1962); Knížnice národního pojištění (též jako Národní pojištění, 1952–1980); Knihovna Svazu zaměstnanců energetiky (1953); Knihovna Svazu zaměstnanců veřejné správy a justice (1953); Knihovna Svazu zaměstnanců v umění a kultuře (1953); Knihovna Svazu zaměstnanců výkupu a spotřebních družstev (1953); Život odborů (1953); Knihovna Svazu finančních zaměstnanců (též jako Knížnice..., 1953–1954); Knihovna Svazu zaměstnanců státních statků a STS (též jako Knížnice..., 1953–1954); Knihovna Svazu zaměstnanců železnic (též jako Knížnice..., 1953–1954); Knížnice Svazu zaměstnanců v hutnictví (1953–1955); Knížnice techniků a zlepšovatelů (1953–1955); Knížnice Svazu zaměstnanců ve stavebním průmyslu (1953–1956); Knížnice Svazu zaměstnanců v chemickém průmyslu (1953–1956); Knihovna Svazu zaměstnanců v průmyslu textilním a kožařském (1953–1957); Knihovna Svazu zaměstnanců státního obchodu (též jako Knížnice..., 1953–1958); Knížnice Svazu zaměstnanců v zemědělství (1953–1958); Knihovna Svazu zaměstnanců v dopravě (též jako Knížnice..., 1953–1959); Knihovna Svazu zaměstnanců ve zdravotnictví (1953–1959); Knížnice Svazu zaměstnanců MPPV (1953–1959); Knížnice Svazu zaměstnanců potravinářského průmyslu a výkupu zemědělských výrobků (1953–1959); Z dějin odborového hnutí (1953–1959); Knížnice Svazu zaměstnanců v hornictví (1953–1960); Knížnice Svazu zaměstnanců ve strojírenství (1953–1961); Ochrana a bezpečnost práce (zjištěno 1953–1977); Knížnice Svazu chemie (1954); Knížnice Výzkumného ústavu bezpečnosti práce (1954); Odborářská tělovýchova (1954); Knížnice Svazu zaměstnanců v průmyslu sklářském a keramickém (1954–1955); Základní školení funkcionářů ROH (1954–1955); Grundschulung der Funktionäre der Revolutionären Gewerkschaftsbewegung (1954–1956); Knížnice Svazu zaměstnanců v lesnictví, dřevoprávního a papírenského průmyslu (1954–1956); Knížnice Svazu místního hospodářství (1954–1957); Knížnice Svazu zaměstnanců ve školství (1954–1957); Knížnice Svazu zaměstnanců v tisku (1954–1958); Publikace ČSVTS pro elektrotechniku (1954–1958); Knížnice Svazu zaměstnanců v potravinářském průmyslu (1954–1959); Knížnice Svazu zaměstnanců školství a vědeckých ústavů (později jako Knížnice Svazu zaměstnanců školství, vědy, umění a tisku, 1954–1960); Publikace ČSVTS – Sekce pro strojírenství (1954–1960); Knížnice Svazu zaměstnanců hutí a rudných dolů (1954–1961); Knížnice Svazu zaměstnanců v energetice (1954–1961); Knížnice Domu techniků, dělnických vynálezců a zlepšovatelů ROH (1955–1958); Knížnice Svazu zaměstnanců státních orgánů (1955–1960); Edice Ústřední školy ROH (1956); Publikace ČSVTS pro hutnictví a slévárnictví (1957–1959); Vzorové učební osnovy pro školení dělníků (1957–1964); Knížnice Svazu zaměstnanců dopravy a spojů (1958–1960); Knížnice ekonomiky práce (1958–1970); Technický výběr do kapsy (1958–1976); Udělejte si sami (zjištěno 1958–1985); Kroniky práce a bojů (1958–1988); Příliv (1958–1991); Sešity domácího hospodaření (1958–1999); Publikace ČSVTS – Sekce pro využití paliv (1960); Učební texty pro odborná učiliště a učňovské školy (1960–1965); Aktuality Kováka (1960–1969); Dokumenty a informace (též jako Fakta a informace, 1960–1984); Socialisticky pracovat – socialisticky žít (1961–1962); Nová technika (1961–1963); Organizace a normování práce (1961–1966); Škola technického rozvoje (1961–1967); Mzdové příručky

(1961–1969); Pracovně právní knihnice (1961–1975); Příručky angličtiny (1962–1965); Příručky pro školení dělníků podle tarifního kvalifikačního katalogu (1962–1964); Kulturní práce (1962–1965); Malá encyklopedie světového odborového hnutí (1962–1969); Aktuality Československé vědeckotechnické společnosti (též jako Aktuality ČSVTS, 1963–1968); Knihnice mladého dělníka (1964); Sešity novátorů (1964–1967); Na pomoc vynálezčům a zlepšovatelům (1964–1969, od 1967 spojena s edicí Sešity novátorů); Knihnice mechanizace administrativy (1965); Příprava automatizace v oblasti řízení a správy oborového podniku Škoda (1966); Publikace Rady kursů výpočetní techniky Mepro (1966–1967); Knihnice kvalifikačních kursů ČSVTS. Výpočetní technika ANAL (1966–1968); Odborné kursy ČSVTS (1966–1969); Na pomoc odborářskému školení (1966–1971); Učební texty dálkového kursu ČSVTS (1967); Kurs elektroúdržby ČSVTS (1967–1968); Knihnice názorných pomůcek (1967–1969); Kursy ČSVTS. Výpočetní technika DIPRO (1967–1969); Knihnice motoristy (1967–1976); Člověk a práce (1967–1990); Malá rodinná škola (1968–1969); Živě dědictví (1968–1980); Erb – Modrá řada (1968–1984); Erb – Červená řada (1968–1985); 300 minut (též jako 300 minut napětí, 1969–1970); Erb – Bílá řada (1969–1980); Petrklíč (1969–1984); Učební texty Práce (1969–1984); Právní poradna Práce (1969–1988); Klín (1969–1992); Generace (1970–1971); Živá technika (1970–1971); Vědecké řízení (1970–1975); Erb – Zlatá řada (1970–1985); Delfín (1970–1989); Na pomoc odborovým úsekům (1971–1972); Hovoříme o efektivnosti (zjištěno 1971–1975); Praktické rady kutilům (1971–1975); Kotva (1971–1989); Knihnice na pomoc odborovému aktivu (též jako Na pomoc funkcionářskému aktivu ROH, 1972–1978); Bibeloty (zjištěno 1972–1980); Mladým odborářům (1973–1975); Knihnice odborového funkcionáře (1973–1984); Rekreace ROH (1973–1987); Záře (1973–1988); Astra (1973–1992); Příručky Práce (1973–1992); Doplnkové pedagogické a funkční studium vědeckých odborných učilišť a učňovských středisek (1974–1977); Ekonomické letáky Práce (1974–1978); Knihnice Ústřední rady ČSVTS (1974–1978); Metodika racionalizace práce (1974–1978); Na pomoc ekonomické výchově (1974–1981); Dokumenty (1974–1989); Kamarád (1974–1995); Malým odborářům (1975); Na pomoc iniciativě pracujících (1976–1983); Na pomoc rozhodčím komisím (1976–1988); Portréty hrdinů (1977–1989); Činnost komisí závodních výborů ROH (1978–1979); Abeceda výchovných pracovníků pionýrských táborů ROH (1979–1985); Knihnice KOF (1980); Ke zdokonalení soustavy plánového řízení národního hospodářství (1980–1982); Na pomoc podnikové praxi při řízení personálního a sociálního rozvoje (1980–1985); Knihnice marxismu-leninismu (1982); Klub (1983–1987); Inspektorům bezpečnosti práce ROH (1983–1989); Na pomoc intenzifikaci národního hospodářství (1984–1987); Erb – Výběrová a Základní řada (1984–1990); Lidstvo na prahu 21. století (1985); Rádce úsekového důvěrníka ROH (1985–1990); Knihnice mistra a stavbyvedoucího (1987–1989); Impulsy (1987–1991); Říjen a přestavba (1988); ELF – Edice literatury faktu (1989–1995); Fórum (1990–1992); Erb (1990–1995); Index (1991); Mistral – edice dobré četby (1991); Spektrum (1991); Tvar (1991); Prázdninové tábory (1992); Kryptozoologie (1995); Zdravý život s Marií Treben (1995); Daně (1995–1994); Učebnice pro střední školy (1995–1996); Učebnice pro základní školy (1995–1997); Paragrafy (1994); Servis Práce (1994–1996); Učebnice pro základní a speciální školy (1994–1996); Pomocné knihy pro učitele a žáky (1994–1997); Knihy pro rodiče (1995).

SOUBORNÁ VYDÁNÍ

Zdeněk Nejedlý – Sebrané spisy (1949); Aloise Jiráska Odkaz národu (1949–1951).

PERIODIKA

Československá železnice (1945); Horník (1945); Ročenka kovodělníků (1945); Obchod (1945–1946); Potraviny a výživa (1945–1946); Veřejná doprava (1945–1946); Grafická práce (1945–1947); Nová pošta (1945–1947); Peněžnictví a pojišťovnictví (1945–1947); Sklo a keramika

(1945–1947); Textil a oděv (1945–1947); Účetnictví a kontrola (1945–1947); Zemědělství a lesnictví (1945–1947); Fotografie (1945–1948); Knihkupecký oznamovatel nakladatelství Práce (též s tit. Novinky nakladatelství Práce, 1945–1948 /?/); Kytice (1945–1948); Lidová kultura (1945–1948); Nové hospodářství (1945–1948); Ročenka Května (1945–1949); Bilance a daně (1945–1950); Květen (1945–1950); Materiálovka (1945–1950); Nová škola (1945–1950); Ruch v tělesné výchově (1945–1952); Stavebnictví (1945–1952); Technická práce (1945–1953); Dikobraz (1945–1957); Chemie (1945–1952, 1957–1958); Práce (1945–1991); Báňské listy (1946); Veřejná správa (1946); Horník a hutník (1946–1947); Russkaja Gazeta (1946–1947); Sborník pro hospodářské a sociální dějiny (1946–1947); Štěpnice (1946–1947); Zásobování (1946–1947); Železniční obzor (1946–1947); Justiční služba (1946–1948); Kov (1946–1948); Naše práce (1946–1948); Statističeskij Bjulleten' Československému (1946–1948); Demokratická správa (1946–1949); Dům a domácnost (1946–1949); Finance (1946–1949); Ročenka Května (1946–1949); Ročenka ROH (1946–1949); Školství a osvěta (1946–1949); Zaměstnanec v textilu, oděvu a kožařství (1946–1949); Distribuce (1946–1951); Zaměstnanec polí, lesů a zahrad (1946–1951); Zaměstnanec v dřevoprůmyslu (1946–1951); Spoj (1946–1952); Československý textil (1946–1953); Československý horník (1946–1960); Dřevo (1946–1962); Potravinář (1946–1989); Elektrotechnik (1946–1990); Stavebník (1946–1990); Ročenka Svazu zaměstnanců v dopravě (1947); Malé módy Května (1947–1948); Pracovník umělecké a kulturní služby (1947–1948); Moderní obchod (1947–1949); The English Magazine (1947–1950); Finanční správa (1947–1951); Democrazia popolare (1948); Humoristický magazín (1948); Vysíláme (1948); Kulturní práce (1948–1950); Zábavná ročenka čs. odboráře (1948–1950); Zaměstnanec v peněžnictví a pojištnictví (1948–1950); Dar (1948–1952); Výživa a zásobování pracujících (1948–1953); Odborář (1948–1990); Zaměstnanec v kovoprůmyslu (1949–1951); Nový horník (1949–1953); Bohumínský hutník (1949–1958); Názorná agitace (1949–1962); Bezpečnost a hygiena práce (1949–1991); Ateliér Květen (1949–1997); Nová veřejná správa (1950–1951); Večery v klubu (1950–1951); Nová fotografie (1950–1952); Zlepšovatel a vynálezce (1950–1953); Svět techniky (1950–1967); Agónisté (1950–1969); Zdravotnické pracovníce (1951); Československý sklář (1951–1952); Hutník (1951–1952); Podnikový hospodář (1951–1952); Československé kožařství (1951–1953); Přehled sovětských zkušeností (1951–1957); Aufbau und Frieden (1951–1965); Dopisovatel Práce (1952); Zaměstnanec ČSSS STS (1952); Československý sklář a keramik (1952–1954); Instruktor DSO (1952–1954); Lesy a dřevařský průmysl (1952–1954); Energetik (1952–1960); Klub pro masovou kulturní práci (1952–1960); Za socialistickou železnici (1953–1955); Československý dopravák (1953–1958); Socialistický zemědělec (1953–1958); Technické noviny (1953–1962); Práce a mzda (1953–1991); Národní pojištění (1953–1993); Tělovýchova a sport (1954–1956); Lesy – dřevo – papír (1954–1958); Novinky Práce – nakladatelství ROH (též s tit. Novinky Práce – vydavatelstva ROH, 1954–1960); Noviny vnitřního obchodu (1954–1990); Československá pediatrie (1955); Hutě a rudy (1955–1958); Večerní Praha (1955–1962); Typografia (1955–1966); Tschechoslowakische Gewerkschaften (1955–1989); Lučebník (1955–1990); Kovák (1955–1994); Služba lidu (1956–1990); Informační zprávy Svazu zaměstnanců školství a vědeckých ústavů (1957–1958); Pracovník spotřebních družstev (1957–1958); Kalendář Kováka (1958); Zpravodaj představenstva ÚV odborového svazu zaměstnanců školství (1958–1961); Doprava a spoje (1958–1968); Pracovník spotřebního průmyslu (1959–1968); Zemědělský a lesní zaměstnanec (1959–1988, od 1967 s tit. ZLZ 1967–1988); Československý horník a energetik (1961–1968); Kulturní práce (1961–1989); Zprávy komise pro dějiny závodů v ČSSR (1962–1970); Školství a věda (1962–1975); Technický týdeník (1963–1992); Informujeme odborové funkcionáře, knihovníky a kronikáře o knihách nakladatelství ROH Práce (1964–1969); Zpravodaj Revolučního odborového hnutí (1964–1990); Do knihoven techniků a novátorů (1966); Volkszeitung (1966–1968); Odbory a společnost (1967–1989); Československý horník (1968–1970);

Energetik (1968–1970); Standard (1968–1970); DS – noviny dopravníků a silničářů (1969–1972); Prager Volkszeitung (1969–1981); Železniční obzor (1969–1989); Místní hospodářství (1969–1990); TOK (1969–1990); Spoj (1969–1992); Průvodce odboráře (1970–1983); Horník – energetik (1971–1989); Ze života Sovětského svazu (1971–1989); Nová doba (1971–1990); Dopravák (1973–1990); Kalendář osvobození (1974); Dřevo, lesy, voda (1975–1990); Školství a kultura (1976–1991); Bulletin Sovětská panoráma (1979–1981); Os sindicatos Chechoslovacos (1987–1990); Zemědělec a potravinář (1989–1990); Československý silikát (1990); Horník – geolog – naftař (1990); Interforum (1990); Kultura 90 (1990); Noviny odborářů v textilním, oděvním a kožedělném průmyslu (1990); Noviny odborového svazu pracovníků státních orgánů a organizací (1990); Obzor (1990); Polední expres (1990); Slunovrat (1990); Tempo (1990); Expres magazín (1990–1992); Obchodní listy (1990–1992); Odborový zpravodaj školství (1990–1992); Vodní hospodářství (1990–1992); Energetik (1990–1995); Obrazové zpravodajství (1990–1995); Servis pracovníků služeb (1990–1994); Sondy odborových svazů (1990–1995); Monitor (1991); Český expres (1991–1992); Životní prostředí České republiky (1991–1996); Informace a bulletin České pediatrické společnosti (1995); Do přírody a za zábavou (1994).

PRAMENY A LITERATURA

Prameny: Státní oblastní archiv Praha: fond Podnikový archiv Mír, n. p.; fond Práce, tiskařské, nakladatelské a knihkupecké podniky ROH; fond Práce, tiskařské závody.

Knižně: P. Janáček – M. Jareš in Svět rodokapsu (2003); P. Janáček in Literární brak (2004, zde bibliografie k diskusi nad Románovými novinkami).

Zjištěné nakladatelské katalogy a propagační tisky: Práce (b. d., 1946); Práce (1946; pro účastníky prvního poválečného Pražského vzorkového veletrhu); Dětem dobré knihy, knihkupečům dobrý obchod přináší k Vánocům 1947 nakladatelství Práce (1947); Jubileum 25 a více let práce 168 zaměstnanců Vydavatelstva Práce (1947); Seznam knih nakladatelství Práce (1947; 1948; 1949); Referáty o všech edičních podnicích Práce (1948); Krásná kniha k vánocům (1949); Bulharské knihy našim čtenářům (1950); Seznam technické literatury (1954); Seznam stavební literatury (1955); Seznam knih knihkupectví Práce (1955); Na pomoc zaměstnancům stavebního průmyslu. Seznam odborářské a technické literatury vydané nakl. ROH Práce (1955); Zlepšovatelé hnutí, mocný nástroj socialistické výroby. Seznam technické literatury (1955); Odborový tisk 1945–1955. 10 let činnosti odborového deníku – vydavatelstva a nakladatelství Práce (b. d., 1955); Seznam knih Práce (1955); Seznam knih. Literatura na pomoc železniční dopravě (1955); Návrh titulového edičního plánu nakladatelství ROH Práce na rok 1958 (1957); Seznam strojírenské literatury (1958); Technický výběr do kapsy (1958); Knižnice Československé vědeckotechnické společnosti 1955–1960. Seznam vydaných publikací (1960); Novinky Práce – nakladatelství ROH (1961); Ediční plán Práce, vydavatelství a nakladatelství ROH 1974 (1974); Čtyřicet let Práce, vydavatelství a nakladatelství ROH Praha (1985).

Články: J. Suchánek: Budujeme odborářský koncern, Naše Práce 1945, č. 1; kf (= K. Fischer): Práce vyšla z revoluce, Naše Práce 1945, č. 1; J. Suchánek: Výsledky dosavadní práce, Naše Práce 1946, č. 1/3; J. Brož: Proč ne Rodokapsy? Cíl 1946, č. 48; bz: Rodokapsy jsou už na ulici, Cíl 1946, č. 49; z: Vypadá to jako Rodokaps..., SvSl 8. 12. 1946; -lo-: Morzakorová otrava? Nové slovo 31. 12. 1946; J. M. O.: Románové novinky – Morzakor ÚRO, Hlas 3. 1. 1947; S. Vlček: „Morzakor“ na obzoru? Nová svoboda 8. 1. 1947; Literatura pro lid? Hlas 14. 1. 1947; J. Smolka: Válka o morzakor, Československá demokracie 16. 1. 1947; K. Šourek: O lživou nebo povídkou kulturní politiku? Cíl 1947, č. 2; fSt: Morzakory z povinnosti? LD 30. 1. 1947; čt: Veřejná diskuse vyzněla proti Rodokapsu, ZN 30. 1. 1947; M. Brondíč: Diskuse o Románových novinách, Národní osvobození 31. 1. 1947; M. Smejkal: Co za Rodokapsy? Cíl 1947, č. 3; J. Pilař:

Rodokapsy a literatura pro lid, ZN 4. 2. 1947; V. Feldstein: ÚRO k Románovým novinkám, Svobodné noviny 7. 2. 1947; I. Skála: Románových novinek tvář několikerá, RP 13. 2. 1947; jp: Po „Románových novinkách“ přišly i „Večery“, Nový den 28. 5. 1947; J. Kunc: Uvažujeme o braku, Dar 1948, č. 1; J. Zumpfe: Zatím co se to dálo, Naše Práce 1948, č. 2/4 [únorové události v podniku]; K. Krátký: Morzakor s jiným názvem?, OL 18. 8. 1948; M. Š.: Románové novinky, Dar 1948, č. 9; I. Skála: Lidu opravdovou kulturu – ne buržoasní odpadky, RP 17. 10. 1948; K. Bradáč: Nové poslání Románových novinek, Dar 1949, č. 3; V. Macháčková: Soudruzi čtenáři a čtenářky RODu, Dar 1949, č. 5; -ra: Něco o „Románových novinkách“, OL 25. 9. 1949; F. Sw.: Práce, Kniha 1951, č. 5; Práce, in Kulturně politický kalendář 1954 (1953); M. Feřtek: Novátorská literatura pro všechny, Technické noviny 1955, č. 3; J. Beránek: Prověrka efektivnosti v nakladatelství Práce, Zaměstnanec v tisku 1958, č. 25; B. Kačírek: O ekonomické literatuře roku 1960 v nakladatelství Práce, Práce a mzda 1960, č. 1; F. Natan: Významný pomocník odborů, Technické noviny 1960, č. 21; J. F. Franěk: Dobrá nakladatelská práce, Tvorba 1961, č. 34; A. Pludek: Knihy s erbem, Večerní Praha, 7. 9. 1968; A. Pludek: Beletrie v Práci, Kmen 1969, č. 7/8; A. Souček: Čím se představíme? Práce 28. 2. 1970; rsk (= M. Borský): Nová básnická edice v Práci, Práce 24. 3. 1971; V. Janský: Profil nakladatelský Práce, Typografia 1973, č. 2; kf (= Z. Kufnerová): Kamarád kniha, RP 13. 9. 1975; Ediční plán nakladatelský Práce na rok 1977, NK 1977, č. 7; J. Lukeš: Kamarád – druh v zaměstnání, v zábavě, přítel, Tvorba 1981, č. 4; M. V. Kratochvíl – J. Taufer – M. Florian – R. Křesťan: Práce – 40 let [anketa], Práce 25. 4. 1985; ost: Nakladatelská žeň, Květy 1988, č. 46; V. Melčová: Práce, nakladatelství a vydavatelství ÚRO, Čtenář 1989, č. 10, příloha; or: Ceny 1988. Ve výstředně nevhodnou dobu..., Kmen 1989, č. 28; M. Krausová: Překlep? Ne, skutečnost: Index v Práci! NK 1990, č. 12; T. Kybal: Nakladatelské vrásky, LidN 16. 6. 1990; I. Brežina: Pád gigantů. Problém, Reflex 1993, č. 49; Nakladatelství SPL – Práce, Právo 16. 3. 2000, příl. Salon č. 159.

Rozhovory: A. Pludek: Beletrie i v Práci (přípr. J. Husáková), LitN 1967, č. 45; F. Branislav: O krásné literatuře v Práci (přípr. D. Šafaříková), Práce 10. 3. 1968; A. Pludek: O beletrii v Práci (přípr. L. Anděl), RP 22. 10. 1968; A. Pludek: O knihách pro každého (přípr. D. Šafaříková), Práce 21. 7. 1970; V. Kún: Cesta vzhůru (přípr. J. Dewetter), Kultura 1970, č. 22; B. Sýkora: Nakladatelství Práce v roce 1974 (přípr. J. Klempera), NK 1974, č. 16; B. Sýkora: Rozhovor pro Vlastu o románu na pokračování B. Polevého a o knižnici Kamarád (přípr. L. Křižanová), Vlasta 1975, č. 9; J. Šimon: Knižka jako kamarád (přípr. R. Křesťan), MS 1979, č. 1; V. Kún: Setkání s knihami se podobají setkáním lidským (tazatel neuveden), MS 1980, č. 4; P. Vlček: Práce se práce nebojí (přípr. J. Kašpar), MS 1983, č. 9; J. Strouhal – S. Nová: Styčný bod obliby (tazatel neuveden), Učitelské noviny 1985, č. 22; M. Soška: Chceme rozvíjet dobrou tradici (přípr. P. Frýbort), Tvorba 1987, příl. Kmen č. 28; M. Soška: Knihy do souladu s potřebami doby (přípr. J. Švandelík), Práce 17. 5. 1988; E. Horáčková: Co nového na knižních pultech (přípr. J. Švandelík), Práce 1. 9. 1989; J. Himal: O dnech současných i budoucích (přípr. J. Švandelík), Práce 6. 12. 1989; Dvě otázky Milanu Soškoví, šéfredaktorovi nakladatelství Práce (přípr. J. Holoubek), Kmen 1989, č. 18; M. Soška: Široká paleta titulů (přípr. J. Švandelík), Práce 6. 10. 1989; M. Soška: Tři proudy v jednom řečišti (přípr. J. Blahota), Květy 1990, č. 18; N. Mýtinová: Hodně práce v Práci (přípr. J. Votýpková), ZM 1993, č. 6; M. Vosátko: Minimální zájem o čtení pro odboraře (přípr. /r/), Špičl 3. 6. 1993; M. Jožáková: Jako ilustrované encyklopedie (přípr. H. Jánová), SvSl 30. 11. 1994; F. Chaloupka: Co zůstalo z velkého vydavatelství a nakladatelství odborářů? (přípr. /ek/), Špičl 2. a 3. 10. 1996.

Zjištěné diplomové práce: J. Kešnerová: Vznik a vývoj nakladatelství Práce a jeho význam pro soudobou českou knižní kulturu (Praha, FF UK 1980); V. Keilová: Vydavatelství a nakladatelství Práce v letech 1989–1992 (Praha, FVS UK 1993).

(jar)

PROFIL

1950–1950; 1957–1991

- Severomoravské krajské nakladatelství zaměřené především na beletristickou tvorbu místních autorů a na publikace s regionální tematikou

Užívané názvy

Krajské nakladatelství v Ostravě (1950; 1957–1965); Profil (1965–1991).

Krajské nakladatelství v Ostravě (KNO) zřídil tamní Krajský národní výbor (KNV) poprvé již v roce 1950. Tehdejší *KNO* volně navázalo na vydavatelskou činnost zrušeného družstva >*Úder*, avšak po roce zaniklo a ojedinělé publikace regionálních autorů v dalších letech vycházely přímo pod hlavičkou KNV. Soustavnou a koncepční činnost zahájilo znovu ustavené nakladatelství až v roce 1957. Prvním ředitelem byl jmenován prozaik **Oldřich Šuleř** (*1924), kterého v roce 1961 nahradil **Jan Gavenda** (1914–2001). V roce 1965 přijalo *KNO* nový název *Profil* a funkce šéfredaktora se ujal **Zdeněk Robenek** (1934–1995). Na počátku normalizace v roce 1970 byl vedením podniku jako zastupující ředitel pověřen **Karel Procházka**. V srpnu 1971 byl ředitelem jmenován středoškolský pedagog **Augustin Vala** (1913–1982), který však již po roce odešel do penze a ve funkci byl nahrazen tajemníkem ostravské pobočky Svazu českých spisovatelů a autorem knih pro děti **Františkem Čečetkou** (1917–1982). V roce 1972 byl odvolán (a o rok později z nakladatelství propuštěn) šéfredaktor Robenek a jeho funkci v roce 1973 převzal prozaik

Šéfredaktor Profilu
ing. Miroslav Rafaj
ve své pracovně

Miroslav Rafaj (1934–1987). V roce 1978 se stal ředitelem *Profilu* autor satirických básní a textů pro dětské pěvecké soubory **Ivan Šeiner** (*1937); šéfredaktorem byl po smrti Miroslava Rafaje v roce 1988 jmenován **Jan Machač** (*1950).

Ve změněných společensko-politických podmínkách převzali vedení *Profilu* jeho dlouholetí zkušení redaktori: ředitelem se v dubnu 1990 stal **Vítězslav Bělovský** (*1943), šéfredaktorem **Lubomír Petr** (*1938) a do redakce se vrátil někdejší šéfredaktor **Zdeněk Robenek**. Avšak již k 1. červenci 1991 rozhodnutím Magistrátu města Ostravy, který byl od ledna 1991 po zániku KNV zřizovatelem nakladatelství, *Profil* ukončil činnost.

V redakci *KNO* a *Profilu* kromě výše jmenovaných v různých obdobích působili **Pavel Gejguš**, **Antonín Grůza**, **Niki Otisková**, **Eva Sobková** a **Jiří Štefanides**, koncem šedesátých let krátce také **Ota Filip**, **Ivan Kubíček**, **Jaroslav Müller** a **Miloš Valík**. O výtvarnou redakci se starali **Václav Beránek** a **Zbyněk Janáček**, o technickou **Jaroslav Rusek** a **Ivan Straňák**. Na výtvarné úpravě publikací se nejvýznamněji podíleli **Václav Beránek** a **Svatoslav Böhm** (značky edic *Obzory*, *Prameny*, *Proud*, *Profil* dětem a mládeži), nakladatelskou značku navrhl **Zdeněk Kučera**.

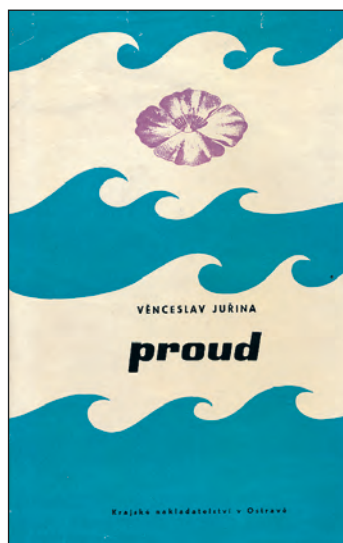
Celkem vydalo nakladatelství pod oběma svými názvy bezmála 1000 titulů (z toho pod značkou *KNO* do roku 1965 přibližně 280 publikací). Nejčastěji spolupracovalo s tiskárnami n. p. Tisk Brno, zejména s jeho českotěšínským závodem (méně často se závodem v Přerově a v Brně), s Moravskými tiskařskými závody Olomouc a na výrobě koprodukčních titulů s nakladatelstvím *Osveta* v Martině. – Redakce sídlila v Ostravě v Dimitrovově ulici č. 28, počátkem šedesátých let se přestěhovala na Hollarovu č. 14.

V roce 1950 vydalo ostravské *Krajské nakladatelství* pravděpodobně jen tři publikace; dvěma z nich uzavřelo edici *Sad* (1950, 2 sv. č. 5, 6), která původně vycházela v nakladatelském družstvu *Úder*. V roce 1957 bylo *KNO* obnoveno s cílem zvýšit publikační možnosti autorů severní Moravy a Slezska a jeho ediční praxe byla s regionem těsně svázána jak autorským zázemím, tak tematicky. Kromě beletrie zde vycházela odborná literatura (zejména politicky a kulturně-osvětová, literárně-vědná a jazykovědná, též knihy věnované umění a regionální historii), popř. fotografické publikace. Ačkoli spektrum vydávaných titulů bylo široké a zahrnovalo řadu oborů, důraz byl kladen především na kulturní tradice, zpočátku s výrazným akcentem na tradice bezručovské a janáčkovské, a v neposlední řadě také na svébytnost jazykovou. Záhy se utvořilo pevné zázemí kmenových autorů: vedle krajských klasiků Petra Bezruče, Vojtěcha Martínka a Frana Směji nakladatelství publikovalo texty Ladislava Bublíka, Dušana Cveka, Bohumíra Četny, Jana Drozda, Františka Horečky, Ludmily Hořké, Věnceslava Juřiny, Ivana Kubíčka, Jaromíra Nohavici st., Marie Podešvové, Heleny Salichové, Františka A. Šípka, Oldřicha Šuleře, později Emiliána Glocara a dalších. V roce 1964 byl vypraven první almanach *Oheň*, představující literární a výtvarné práce autorů Severomoravského kraje (ed. Oldřich Rafaj). Vedle zavedených autorů se v něm představilo několik básníků i prozaiků, kteří posléze v *KNO*, resp. v *Profilu* vydali své knižní prvotiny (mj. Jaroslav Mazáč, Zdeněk Motyka, Lydie Romanská, Dušan Žváček); almanach tak na-

vázal na tradici zahájenou sborníky vydanými již koncem padesátých let v Památníku Petra Bezruče (mj. *Nová Ostrava; Nová Ostrava II*).

První pokusy soustředit produkci *KNO* do koncepně vedených edičních řad nebyly úspěšné (v edici **Básně** vyšel jediný svazek roku 1957, v edici **Profily** vyšly v letech 1957–1958 dva svazky věnované J. A. Komenskému a Františku Sokolu-Tůmovi). Znovu se nakladatelství k podobnému kroku odhodlalo v roce 1963; nové ediční řady však byly nepočtené a charakter vydaných titulů se nelišil od mimoediční produkce. Méně rozsáhlé novely a povídky uveřejnili v knižnici **Kroky** (1963–1965, 6 sv.) Zdeněk Horal, Ludmila Hořká, Zdeněk Motyka, Vladimír Novotný a Oldřich Šuleř. Prozaickým dílům byla vyhrazena též edice **Obzory** (1963–1965, 4 sv.), v níž publikovali Bohumír Četyna, Jaromíra Kolářová a Miroslav Rafaj. Poezii byla věnována edice **Proud** (1963–1965, 7 sv.), do které byly zařazeny knihy Dušana Cveka, Václava Honse, Věnceslava Juřiny, Miroslava Kubíčka, Jaroslava Mazáče a Josefa Zimmerera. Pozoruhodné tituly vycházely také v podobě bibliofilů či neprodejných novoročenek (*Severomoravské fejetony Josefa Kocourka*; poéma Jiřího Veselského *Únor*). Od poloviny šedesátých let se postupně uvolňovala striktní vazba na regionální témata a ke stávajícímu autorskému zázemí přibývali noví tvůrci – mj. Ivan Binar, Ota Filip (prvotina *Cesta ke hřbitovu*), Jaromíra Kolářová, Jaroslav Müller, Milan Přadka, Miroslav Stoniš, Josef Strnadel nebo Jaromír Šavrdra. V téže době zahájil *Profil* edici **Vybraných spisů Vojtěcha Martínka** (1965–1979, 11 sv. č. 1–8, 10 a dva nečíslované, red. do 1971 Alois Sivek, poté ed. Viktor Ficek, Jiří Svoboda a Jiří Opelík).

Na dětské publikum byla zaměřena knižnice **Sedmikvítek** (1963–1971, 7 sv.), jejíž náplní byly především krajové pověsti a pohádky (Karel Dvořáček, Helena Lisická, Alois Sivek, Josef Vrbka), ale vyšlo tu např. i partyzánské vyprávění Jana Drozda *Po nebezpečných stopách*. Postupně se však v oblasti dětské literatury začala prosazovat dobrodružná literatura a moderní autorské pohádky (Otakar Batlička, Ivan Binar, František Čečetka, Bohumír Fiala, Amálie Kutinová, František Nepil, Zuzana Nováková-Renčová, Ludvík Souček, Vladimír Šustr, J. M. Troska /vl. jm. Jan Matzal/).

Sbírka básní Věnceslava Juřiny *Proud* vyšla ve stejnojmenné ediční řadě Krajského nakladatelství Ostrava

První kniha Oty Filipa byla současně jediným titulem, který autor stihl v Československu vydat před svým odchodem do exilu

Na sklonku desetiletí byla založena edice **Velká neznámá** (1969–1972, 2 sv.; u sv. 1 zřejmě chybná datace 1967 na titulním listu), v níž však vyšly pouze dva koncepčně nesourodé tituly (*Lovy beze zbraní* prozaika Jaroslava Müllera a medievalistická studie Eduarda Petrů).

Dopad společenských změn po roce 1969 se projevil vzrůstem počtu titulů politicko-osvětové literatury na úkor beletrie, příklonem nakladatelské strategie k editorské práci (publikace z díla Karla Dvořáčka či Rudolfa Těsnohlídka) a ověřeným místním autorům (Bohumír Četyna, František Horečka, Marie Podešvová); nad ostatními beletristickými tituly v této době početně převážila dětská literatura. V polovině sedmdesátých let se však redakce vrátila k původním proporcím mezi beletrií a ostatními tituly.

Od roku 1974 byla větší část produkce koncepčně členěna do nových, resp. obnovených edičních řad. S novým číslováním a původním posláním byly znovu zahájeny edice prózy **Obzory** (1974–1990, 46 sv.) a edice poezie **Proud** (1974–1991, 35 sv.), v nichž vedle zavedených autorů, jako byli prozaici Jaromíra Kolářová, Marie Podešvová, Miroslav Rafaj, Miroslav Stoniš a básníci Dušan Cvek a Václav Hons, vydali své knížky mj. debutující prozaikové Richard Crha, Josef Galík, Petr Kudela, Petr Ritter, Zdeněk Rosenbaum, Jaroslav Sekera, Zdeněk Šťastný, Pavel Tobiáš nebo Marie Vosiková a básníci Eva Kotarbová, Zdeněk Křenek, Vratislav Křivák, Lydie Romanská, Jan Sláma, Jitka Stehlíková, Karel Vůjtek, Soňa Záchová a Dušan Žváček. Na první almanach *Oheň* z roku 1964 navázaly v letech 1975, 1978 a 1981 jeho další svazky (ed. Lubomír Petr), zaměřené výhradně na mladé autory *Profilu*; podobně byl koncipován almanach *Do dlaní chceme žhavou lávu nabírat* (1979). Na regionální tradice byla zaměřena nově založená edice **Prameny** (1974–1987, 18 sv.), v níž vedle próz Bohumíra Četyny, Ludmily Hořké a Marie Podešvové vycházely především práce osobitých starších autorů spojených se severní Moravou a Valašskem (Metoděj Jahn, Josef Kalus, Jan Kobzáň, Čeněk Kramoliš, Bartoš Vlček aj., z mladší generace Zdeněk Bár), zařazeno bylo též nové vydání románu Josefa Kocourka *Zapadlí vlastenci 1932*. Dětská literatura byla nyní důsledně sdružena v edici **Profil dětem a mládeži** (1974–1991, 48 sv.). Tradičně v ní vycházely krajové pohádky a pověsti (František Lazecký, Helena Salichová, Oldřich Sirovátko, Josef Strnadel, Marta Šrámková), ale i dobrodružná literatura, která se v širší míře prosadila již na konci šedesátých let (Bohumír Fiala, František Továrek, koncem osmdesátých let znovu Otakar Batlička), dále původní pohádky pro malé čtenáře (František Čečetka, Marie Podešvová) a romány se sportovní tematikou (Lubomír Man: *S devatenáctkou do Bernu* aj.); opakovaně v edici vyšlo také knižní zpracování populárního televizního seriálu *Přátelé zeleného údolí* Jaroslava Müllera.

Literární věda a jazykověda byla v produkci nakladatelství zastoupena od jeho počátků, zprvu však především v rámci edičních řad příslušných místních institucí. Řada **Publikace Slezského studijního ústavu**, resp. **Slezského ústavu ČSAV** (v *KNO* a *Profilu* 1957–1980, cca 50 sv.) přinášela knihy zabývající se přednostně, nikoli však výhradně dílem Petra Bezruče (mj. Mirjam Bohatcová, Viktor Ficek, Oldřich Králík, Milan Rusinský, Alois Sivek, Drahomír Šajtar); zařazovány byly ovšem i práce historické (Andělín Grobelný, František Mainuš, Arnošt Mazur, Milan Otáhal). Odborné studie, textologické analýzy i korespondenci Petra Bezruče vy-

dávala prostřednictvím nakladatelství též **Knihovna Památníku Petra Bezruče** (v *KNO* a *Profilu* 1957–1989, 12 sv.). Mimo edice publikovali své studie vedle Oldřicha Králíka též Vladimír Dostál, Jaromír Dvořák, Jaroslav Sekera, Jiří Svoboda či Augustin Vala. Od roku 1980 byla literární věda soustředěna do edice **Slovo a čin** (1980–1989, 13 sv.), v níž vyšla např. monografie Jiřího Skaličky *Průvodce životem a dílem Josefa Kocourka*, Blahynkova studie *Člověk Kainar* či Vlašínova monografie o Karlu Dvořáčkovi; Jiří Svoboda zde publikoval svou práci o Vojtěchu Martínkovi a soubor literárněkritických studií *Ve stopách tvorby*. Mimo edice vycházely též jednotlivé práce jazykovědné (mj. *Malý slovník českých slangů* Jaroslava Hubáčka), muzikologické či z oblasti filmové vědy (*Stručný přehled tvorby 250 zahraničních režisérů* Milana Líčky a Vítězslava Rohana). Výtvarným monografiím a studiím byla vyhrazena edice **Podoby** (1971–1989, 16 sv.), v níž vyšla mj. publikace Jana Baleky o ilustracích Antonína Strnadela. Později se v rámci edice vyčlenila **fotografická řada** (1982–1987; 6 sv.), jež v monografických svazcích prezentovala práce regionálních fotografů (mj. monografie Miroslava Bílka a Milana Borovičky od Vladimíra Birguse).

Edice **Pokrokové tradice** (1980–1982, 5 sv.) byla věnována politické osvěťe, naplňované především vzpomínkami komunistických funkcionářů (Josef Trnka: *Ze života a práce v KSČ: Jihlavsko, Třebíčsko, Ostravsko, Valašsko*; sborník vzpomínek *Komunisté v čele protifašistického odboje na severní Moravě*).

Již od roku 1960 vydávalo nakladatelství část titulů i v polštině, od roku 1970 byla pak polskojazyčná produkce sdružena v řadě **Edycja Polska** (1970–1990, 78 sv.); ve druhé polovině osmdesátých let vycházely některé svazky v koprodukcii s Polským kulturně-osvětovým svazem (ZG PZKO – Polski Związek Kulturalno Oświatowy, Zarząd Główny), působícím v Českém Těšíně. Z původní poezie a prózy se nakladatelství zaměřilo na tvorbu autorů spjatých se Zaolším (Henryk Jasiczek, Paweł Kubisz, Gustaw Sajdok, Władysław Sikora, Adam Wawrosz; z mladších Stanisław Jedzok či Renata Putzlacher-Buchtová), dále zde vycházely sborníky a antologie místní lidové poezie (*Plyneisz, Olzo I, II*) či lidového humoru (*Sekaci ludzie*), slezské lidové bajky, pověsti a pohádky; sporadicky i polské překlady české beletrie (Ludmila Hořká: *Miałam dwóch synów* či výbor české a slovenské poezie *Poetyckie pozdrowienia*). Každoročně byl od roku 1961 sestavován *Kalendarz Śląski* (celkem 30 ročníků) a výjimečně vysokého nákladu dosáhla kuchařka *Kuchnia Śląska* Emilii Kołder.

Vedle vlastní produkce vycházely v nakladatelství od počátku také příležitostné účelové publikace a zájmové náklady pro místní instituce (propagační brožury ZOO Ostrava, Valašského muzea v Rožnově pod Radhoštěm, reprezentativní publikace severomoravských měst, pravidelné sborníky příspěvků k historii Ostravy

Slovník světových filmových režisérů vyšel poprvé ve vítkovickém Filmovém klubu v roce 1984; o čtyři roky později ho v rozšířené podobě vydalo nakladatelství Profil

Nejúspěšnější titul polské řady Profilu

1960–1970, 9 sv.). Univerzita Palackého v Olomouci vydávala ve spolupráci s *Profilem* mnohasvazkový *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848–1860* (v letech 1966–1990 celkem 12 sv.) a nakladatelství zajišťovalo též vydání sborníků Pedagogické fakulty v Ostravě či sborníků z konferencí (Václavkova Olomouc). Své zájmové tisky nakladatelství zadávaly také místní stranické a státní orgány a instituce. V osmdesátých letech narůstá počet titulů vydaných v koprodukcí s jinými nakladatelstvími, především s *Osvetou* v Martině a nakladatelstvími *Obzor* a *Príroda* v Bratislavě (v letech 1980–1987 až pět titulů ročně); příležitostně *Profil* spolupracoval také s brněnským *Blokem*.

Poezie vycházela v *KNO* obvykle v nákladu mezi 400–1000 výtisky (Fran Směja až 4000), próza 4000–15 000 výtisků (špionážní román Jaromíra Šavrdy *Půjdeš, nevrátíš se* vyšel v nákladu 20 000 kusů). Náklady knih *Profilu* se udržují v podobných relacích (poezie 600–800, próza 3500–10 000), výrazně vyšších nákladů dosahovala díla Marie Podešvové, Jaromíry Kolárové a klasika Vojtěcha Martínka, popř. dobrodružná literatura a detektivní romány. V nejvyšších nákladech vycházely knihy pro děti a mládež: obvykle se pohybovaly mezi 10 000 a 30 000 výtisky (*Přátelé zeleného údolí* Jaroslava Müllera ovšem ve třech vydáních dosáhly celkem 200 000 výtisků, *Zuzajda a Jurajda* Marie Podešvové ve čtyřech vydáních bezmála 100 000 výtisků). Vysokých nákladů dosahovaly též fotografické publikace, praktické příručky pro vedení domácnosti a knihy pro ženy; náklad knihy receptů Márie Hájkové *Moučnický* vysoko přesáhl 100 000 výtisků. Z polských titulů byla nejúspěšnější kuchařka *Kuchnia Śląska* Emilií Kołder (ve dvou vydáních s dotiskem více než 70 000 výtisků).

V roce 1962 převzalo *KNO* od *KNV* vydávání literárního a kulturněpolitického měsíčníku *Červený květ*, který v tomto období řídil Miloš Švácha a od roku 1966 Věnceslav Juřina; v důsledku politického vývoje po srpnové okupaci byl však list v září

1969 zastaven. Od roku 1983 *Profil* technicky zajišťoval časopis *Kulturní měsíčník*, jehož vydavatelem byly Severomoravský krajský výbor KSČ a Severomoravský KNV; v roce 1990 se stal *Profil* přímým vydavatelem několika posledních čísel. Od září 1990 zde Severomoravský KNV vydával navazující měsíčník *Sezóna*; po reorganizaci územněsprávních orgánů a zániku KNV v lednu 1991 *Profil* tento časopis vydával až do jeho zániku v červnu téhož roku.

Na činnost *Profilu* personálně i koncepčně navázalo nakladatelství *Sfinga*, které založili někdejší pracovníci *Profilu* Vítězslav Bělovský, Zbyněk Janáček, Jan Machač, Lubomír Petr a Ivan Straňák; šéfredaktorem se stal Lubomír Petr. Také *Sfinga* se orientovala na místní autory a ve změněném podnikatelském prostředí také na autory s předpokladem komerčního úspěchu, přičemž reeditovala i některé publikace *Profilu* (*Gabra a Málinka* Amálie Kutinové, *Kapitán Nemo* J. M. Trosky). *Sfinga* vydala přes 100 titulů, roku 1996 však především v důsledku chaosu na knižním trhu zanikla. Na tradici *Profilu* chtělo navázat také nakladatelství *Eden*, které v Karviné založil Ivan Šeiner; navzdory velkorysým plánům zde však v první polovině devadesátých let vyšlo jen několik publikací. Redaktor *Profilu* Vítězslav Bělovský založil roku 1995 v Šenově u Ostravy nakladatelství *Tilia*.

EDIČNÍ ŘADY

Sad (1950); Básně (1957); Profily (1957–1958); Přírodovědecká edice SSÚ (1957–1958); Publikace Slezského studijního ústavu (1957–1980, od 1958 Publikace Slezského ústavu ČSAV); Knihovna Památníku Petra Bezruče (1957–1989); Historická edice SSÚ ČSAV (1958–1959); Hudební edice SSÚ ČSAV (1958–1959); Publikace Slezského muzea v Opavě (1960–1970); Kroky (1963–1965); Obzory (1963–1965); Proud (1963–1965); Sedmikvítek (1963–1971); Velká neznámá (1969–1972); Edycja Polska (1970–1990); Podoby (1971–1989; fotografická řada 1982–1987); Prameny (1974–1987); Obzory (1974–1990); Profil dětem a mládeži (1974–1991); Proud (1974–1991); Pokrokové tradice (1980–1982); Slovo a čin (1980–1989).

SOUBORNÁ VYDÁNÍ

Výbrané spisy Vojtěcha Martínka (1965–1979).

PERIODIKA

Vítkovsko (1958–1961); Dendrologický sborník (1960–1962); Sborník vlastivědného muzea v Olomouci (1962); Červený květ (1962–1969); Ostrava (1963–1989); Literárněvědný sborník Památníku Petra Bezruče (1966); Sborník památkové péče v Severomoravském kraji (1971–1990); Archeologický sborník (1974); Kulturní měsíčník (1983–1990); Sezóna (1990–1991).

PRAMENY A LITERATURA

Prameny: Zemský archiv v Opavě: fond Krajské nakladatelství Profil Ostrava 1957–1991 (nezpracováno).

Bibliografie: PF 68 (1967, ed. Z. Robenek; obs. bibliografii KNO a Profilu 1957–1967); Místopis života (1977, ed. L. Petr; přehled produkce 1972–1976); Místopis života 1957–1982 (1982; přehled produkce 1977–1981); Místopis života – ediční počiny v letech 1982–1986 (1987, ed. L. Petr).

Zjištěné nakladatelské katalogy a propagační tisky: Nakladatelství Profil v Ostravě představuje své autory (1979, 1983, 1985, 1986).

Studie a články: B. Paloch: Nové knihy o Ostravsku, *Nová svoboda* 8. 8. 1956; Red.: Ediční plán Krajského nakladatelství v Ostravě, *ČK* 1957, č. 3; O. Š. (= O. Šuleř): První rok Krajského nakladatelství, *ČK* 1957, č. 12; O. Kaňa: Knihy čtenářům, nebo pro sklady? *Nová svoboda* 25. 3. 1957; O. Šuleř: Z krajské literatury, *ČK* 1958, č. 10; Vánoční žeh v Krajském nakladatelství v Ostravě, *ČK* 1959, č. 12; O. Šuleř: Z plánů Krajského nakladatelství v Ostravě, *Nová svoboda* 4. 2. 1961; O. Šuleř: Spisovatel a kniha, *Nová svoboda* 22. 3. 1964; O. Šuleř: Mezičas krajských nakladatelství, *Knížní kultura* 1964, č. 11; M. Koukalová: O literatuře pro mládež, *Nová svoboda* 27. 4. 1965; Z. Robenek: Nakladatelství v kraji, *ČK* 1965, č. 11; O. Šuleř: Ediční problematika v krajích, *RP* 14. 9. 1966; Z. Robenek: Břemena historie a východiska současnosti, *ČK* 1969, č. 5; O vydávání literatury, *Nová svoboda* 21. 7. 1970; bĚ: Knihy Profilu mají ohlas, *Nová svoboda* 14. 10. 1970; x (= A. Sivek): Soutěž nakladatelství Profil, *Nová svoboda* 9. 10. 1970; ttk: Novinky Profilu, *Ostravský večerník* 15. 3. 1972; K. Procházka: Profil v letech 1971–1975, *OKM* 1976, č. 1; -rr- (= L. Petr): Místo blahopřán: Dvacet let krajského nakladatelství Profil, *OKM* 1977, č. 3; M. Blahynka: Dvacetiletý Profil, *LM* 1977, č. 8; S. Urbanová: Významný přínos Profilu. K vývoji literatury pro děti a mládež na Ostravsku, *Nová svoboda* 12. 9. 1978; J. Pleskot: Tvorba pro děti a mládež z nakladatelství Profil, *ZM* 1980, č. 6; J. Pleskot: Nejlepší dětem, *OKM* 1981, č. 4 a 5; L. Petr: Co nového v Profilu? Výsledek ediční cílevědomosti – pozornost mladé literatuře, *Nová svoboda* 31. 1. 1981; V. Bělovský: Čtvrtstoletí dobré práce, *Nová svoboda* 20. 3. 1982; M. Rusinský: Hlas z regionu. O 25 letech Profilu (diskusní příspěvek přednesený na 3. sjezdu SČS), *OKM* 1982, č. 6; vj: Profil a pobočka SČS, *Tvorba* 1985, příl. Kmen č. 12; M. Rafaj: Čtvrt milionu nových knih, *Ostravský večerník* 18. 2. 1986; J. Svoboda: Poezie v edici Proud a literární kontext ostravského regionu, *LM* 1986, č. 10; S. Urbanová: Vydavatelský profil jednoho z krajských nakladatelství. Jubilejní zamyšlení k třicetiletí Profilu, *ZM* 1987, č. 7; J. Urbanec: Literární věda v ostravském nakladatelství Profil v letech 1972–1987, *Časopis Slezského muzea* 1989, č. 1; (hla): Premiéra Sezóny, *Nová svoboda* (Ostrava) 28. 8. 1990; O. Šuleř: Důvěrné dialogy, *Moravskoslezský den* 1. 6. 1991 (k tomu polemika: G. Motýl, *MSD* 15. 6. 1991); L. Petr a V. Bělovský: Z dopisu nakladatelství Profil, *LitN* 1991, č. 31; pl: Sfinga v Ostravě, *Tvar* 1991, č. 31; I. Málková, S. Urbanová in *Literární slovník severní Moravy a Slezska* (2001); L. Entrová Grochalová: Nakladatelství Profil Ostrava, *Vlastivědné listy Slezska a severní Moravy* 2010, č. 1.

Rozhovory: O. Šuleř: O knihách a autorech (přípr. M. Švácha), *Nová svoboda* 27. 7. 1958; O. Šuleř: Rozhovor o krajském nakladatelství (přípr. V. Stanovský), *Kultura* 1959, č. 22; O. Šuleř: O knihách, autorech a literatuře vůbec (přípr. M. Švácha), *ČK* 1961, č. 1; J. Gavenda: O trampotách kolem knih (přípr. Z. Pošustová), *Nová svoboda* 15. 3. 1964; J. Gavenda: Co nového v KNO (přípr. Z. Pošustová), *Nová svoboda* 4. 10. 1964; J. Gavenda – Z. Robenek – L. Petr: Profil 1966 (přípr. R. Kubílek), *Nová svoboda* 11. 1. 1966; Z. Robenek: Hledání profilu pro Profil (přípr. A. Sivek), *Nová svoboda* 15. 2. 1969; Z. Robenek a L. Petr: O mladé literatuře s Profilem (přípr. IŠ), *Kurýr* 1969, č. 4; M. Rafaj: Co se chystá v Profilu (přípr. V. Brtníková), *Nová svoboda* 24. 7. 1973; L. Petr: Mozaika mladé tvorby (přípr. M. Rusinský), *OKZ* 1974, č. 1 [o připravovaném almanachu Oheň]; L. Petr: Dvacet let Profilu (přípr. V. Bělovský), *ZN* 1. 9. 1977; Zastavení s Lubomírem Petrem (přípr. V. Bělovský), *Nová svoboda* 17. 2. 1979; I. Šeiner: Čtvrtstoletí dobré práce (přípr. L. Štěpán), *Tvorba* 1982, č. 47; I. Šeiner: Pětadvacetiletý jubilat (přípr. B. Rywiková), *Ostravský večerník* 15. 3. 1982; I. Šeiner: Náš rozhovor (přípr. J. Horázný), *Nová svoboda* 15. 3. 1986; I. Šeiner a J. Machač: 30 let nakladatelství Profil (přípr. B. Rywiková), *Kulturní měsíčník* 1987, č. 6; I. Šeiner a J. Machač: Profil Profilu (přípr. J. Horázný), *Nová svoboda* 5. 3. 1988.

(ap)

■ Nakladatelská a tisková služba zajišťující redakční přípravu a vydávání publikací různých institucí a zájmových spolků

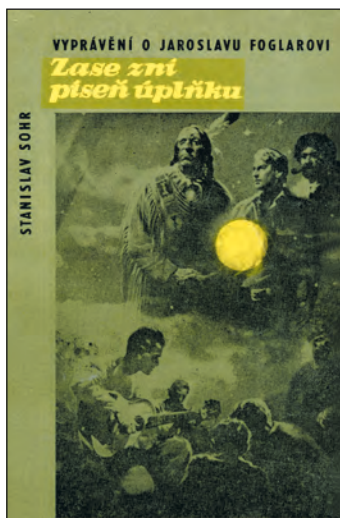
Ostravské zakázkové nakladatelství mělo podle záměru zakladatelů vyřešit praktické problémy zejména slezských a severomoravských podniků a sdružení, které sice disponovaly vydavatelským oprávněním, nikoli však dostatečným redakčním a technickým zázemím. Jeho vznik inicioval na jaře 1968 básník a publicista **Stanislav Sohr** (1925–2000). Po několikaměsíčních administrativních odkladech zahájil podnik nazvaný *Puls, tisková služba Klubu Máj Karviná* svou činnost koncem roku 1968. Od následujícího roku již působil v Ostravě jako *Puls, tisková a kulturní služba* a **Stanislav Sohr** byl jmenován jeho ředitelem. Do funkce podnikového právníka (a posléze vedoucího právního a personálního oddělení) nastoupil básník a prozaik **Jaromír Šavrd** (1935–1988), který zastával také práci lektora, podobně jako **Zdeněk Bár**, **Ivan Binar**, **Karel Biňovec**, **Věnceslav Juřina**, **Milan Kyselý**, **Eduard Světlík** a další externí spolupracovníci. Po ustavení Socialistického svazu mládeže (SSM) na počátku normalizace v roce 1970 se stal *Puls* jeho hospodářským zařízením. **Stanislav Sohr** zprvu sice zůstal ve funkci ředitele, avšak další provoz nakladatelské agentury, zcela se vymykající ideologické kontrole i závazným parametrům socialistického hospodářství, nový zřizovatel nepodporoval. Nástupnickou organizací *Pulsu* se stal Krajský podnik služeb mládeže, většina původních zaměstnanců však byla propuštěna a nakladatelství tak v polovině roku 1971 definitivně zaniklo.

Produkce *Pulsu* jen nepatrně přesáhla desítku neperiodických knižních publikací (včetně souborných svazků kresleného seriálu *Rychlé šípy*), o jejichž tisk se staraly především olomoucký a opavský provoz Moravských tiskařských závodů. – Agentura sídlila v Ostravě ve Stodolní ul. č. 9, redakce časopisů v Pivovarské ul. č. 25, od podzimu v Dimitrovově č. 15. Expedici zajišťovalo Knihkupectví mladých v Karviné, sídlící na třídě Rozvoje 1514.

Deklarované záměry začal *Puls* plnit od prosince 1968, kdy od Městského výboru Československého svazu mládeže (ČSM) převzal praktickou péči o vydávání měsíčníku ostravského sdružení České tábornické unie *Tramp*. Od února 1969 využíval nakladatelského servisu *Pulsu* také Park kultury a oddechu (PKO) při vydávání *Ostravského kulturního zpravodaje (OKZ)*, jehož byl **Stanislav Sohr** šéfredaktorem. Na stránkách *OKZ* se dostalo značné publicity knihám Jaroslava Foglara, které na konci šedesátých let po dlouhé přestávce znovu vycházely v četných reedicích, a právě s Foglarovým dílem jsou spojeny nejvýznamnější ediční počiny *Pulsu*. Již v roce 1968 vyšla zásluhou Kulturního střediska Dolu 1. máj

v Karviné pod hlavičkou knižnice **Puls – Edice zájmových nákladů** první Foglarova biografie *Zase zní píseň úplňku* od Stanislava Sohra. Poté se *Puls* připojil k ostravskému PKO jako vydavateli sešitových komiksů *Rychlé šípy* (péčí PKO vycházely z podnětu Stanislava Sohra již od listopadu 1967), které se od února 1970 proměnily v časopis zahrnující textovou část a posléze i další kreslené seriály. Na třídílném souborném vydání *Rychlých šípů* nejprve *Puls* spolupracoval s *>Mladou frontou* (první svazek vyšel roku 1969 v *Knihovničce ABC*), další svazky již vydal ve spolupráci s PKO. V edici **Knihovnička Rychlých šípů** vyšel roku 1970 Foglarův *Zápisník třinácti bobříků* a ve spolupráci s *>Mladou frontou* publikace *Rychlé šípy v televizi* o vzniku televizního seriálu *Záhada hlavolamu*. Na mimořádný zájem několika generací čtenářů zareagoval *Puls* také vydáním omalováněk, společenských a karetních her, výrobou vlaječek, razítek, hlavolamu „ježek v kleci“ a dalších předmětů s motivy Foglarova seriálu. Romány *Stínadla se bouří* a *Záhada hlavolamu* vycházely v letech 1967–1969 jako samostatná příloha *OKZ*; v tradici vkládaných příloh pokračoval *OKZ* i v době, kdy byl *Puls* jeho spoluvydavatelem (v letech 1969–1971 takto vyšly romány Eduarda Fikera *Černý blesk* a *Společnost věčné punčochy*).

V roce 1969 začal *Puls* uskutečňovat vydavatelské plány literární sekce Sdružení umělců slezských (SUS), které po Ministerstvu kultury marně žádalo povolení k obnově někdejšího nakladatelství *Iskra* (působilo v Hrabyni, Ostravě a Opavě v letech 1929–1949). SUS v *Pulsu* vydalo sborník prací svých členů *Slezské hlasy*, soubor převyprávěných beskydských pohádek a pověstí *Ondrášova smrt* a konečně

Jako první svazek *Pulsu* vyšla stručná, leč nadlouho jediná biografie Jaroslava Foglara

Komiks *Rychlé šípy* vycházel v *Pulsu* do června 1971

román Jaromíra Šavrdy *Kniha kralovrahů*. Básnická sbírka Františka Antonína Šípka *Strom přes cestu* se již potýkala s distribučními problémy a zničen byl téměř celý náklad souboru povídek předsedy SUS Frana Směji *Obličejem ke zdi*, označeného jako třetí svazek **Slezské edice** (1971, red. Zdeněk Bár). Další připravované svazky této řady ani dalších zamýšlených edic **Pрут, Kmínek, Mystery a Hlásek** již nevyšly.

Ve spolupráci s ostravským PKO zajišťoval *Puls* vydávání měsíčníku *Ostravský kulturní zpravodaj* (do května 1971) a dvouměsíčníku *Rychlé šípy* (do června 1971), pro ostravské sdružení České táborské unie vydával měsíčník *Tramp* (do února 1971) a ilustrovaný zpěvník *Trampské písničky* (zjištěno 10 čísel do konce roku 1970).

Téměř celý náklad posledního titulu Pulsu byl zničen

EDIČNÍ ŘADY:

Puls – edice zájmových nákladů (1968); Knihovnička Rychlých šípů (1970); Slezská edice (1971).

PERIODIKA

Tramp (1968–1971); *Trampské písničky* (1969–1970); *Ostravský kulturní zpravodaj* (1969–1971); *Rychlé šípy* (1969–1971).

PRAMENY A LITERATURA

Články: S. Sahr: Dlouho trvajícím potlesk, ČK 1968, č. 8; *Puls* Ostrava, OKZ 1969, č. 2; jš: *Puls* se spráteluje, OKZ 1970, č. 2.

(mlp)

1982–dosud

- **Exilové nakladatelství soustředěné na českou exilovou a samizdatovou literaturu a na tituly, jejichž připravované vydání bylo doma za normalizace znemožněno; po roce 1989 působí v Praze**

Nakladatelství *Rozmluvy* založil v Londýně roku 1982 – zprvu jako edici při stejnojmenné revue – publicista a překladatel **Alexander Tomský** (*1947). O tři roky později nakladatelství přesídlilo z Londýna do Purley a hned v prosinci 1989 z Purley do Prahy. Obálky publikací exilových *Rozmluv* navrhoval a některé knihy ilustroval **Jan Brychta**, na grafické úpravě dalších svazků se podílel zejména **Pavel Büchler** (autor nakladatelské značky a obálek edice *Kra*); jako ilustrátoři s nakladatelstvím spolupracovali **Jaroslav Hovadík**, **Jan Koblasa** a **Lucie Radová**. Na počátku devadesátých let se o grafickou úpravu nových titulů staral **Václav Kučera**. V letech 1995–2005 byl Tomský ředitelem nakladatelství *Academia*, kde realizoval své další ediční záměry. Po dobu, kdy byl zaměstnán v *Academii* a v nakladatelství *Abonent ND* (2005–2006), se produkce *Rozmluv*, které se v roce 1998 přestěhovaly do Řevnic, omezila na ojedinělé příležitostné svazky. Od roku 2007 *Rozmluvy* působí opět v Praze, nové tituly však vydávají téměř výhradně formou koedice.

V exilu vydal Tomský celkem 75 titulů (69 číslovaných svazků základní řady, 4 svazky edice *Kra* a 2 svazky mimo edice), přičemž některé souběžně vycházely ve zmenšeném formátu, určeném pro pašování do Československa. V období do roku 1993 vyšlo přibližně 40 publikací, od roku 2007 do konce roku 2013 cca 100 titulů. – Nakladatelství zprvu sídlilo v Londýně na adrese 15 Broxholm Road, West Norwood, od roku 1985 v Purley (Surrey), 18 Church Hill. V devadesátých letech působily *Rozmluvy* na Vinohradské třídě č. 28 v Praze, od roku 1998 v Žižkově ul. č. 287 v Řevnicích a od roku 2007 v Rozvojové ul. č. 14 v Praze 6.

V osmdesátých letech se *Rozmluvy* soustředily především na českou exilovou i samizdatovou tvorbu. Vedle původních titulů však Tomský do svých edičních plánů také z ekonomických důvodů zařazoval nová vydání úspěšných rozebraných knih jiných exilových nakladatelství. Z převzaté sazby tak znovu vyšly romány a povídky Ivana Klímy, Jiřího Kovtuna, Zdeny Salivarové (nové vydání románu *Honzlová* předcházelo zahájení vlastní číslované ediční řady *Rozmluv*), Josefa Škvoreckého (mj. *Mirákl*) či Miloslava Švandrlíka (*Černí baroni*), poezie Ivana M. Jirouse (*Magorovy labutí písně*) a Jana Zahradníčka, vzpomínky Václava Černého (*Pláč Koruny české*) a Julia Firta (*Knihy a osudy*), studie a eseje Zdeňka Kalisty, Petra Pitharta (knihy *Osmadesátý* vyšla původně v *Indexu* pod pseud. J. Sládeček), Milana Šimečky a publicistika Vladimíra Škutiny.

Ke kmenovým autorům Rozmluv patřil prozaik Ivan Klíma

Edice Kra

Antologie textů české poezie, jež spoluvytvářely tzv. kult osobnosti J. V. Stalina, patří k těm exilovým titulům, které nebyly po roce 1989 reeditovány

V původní beletristické produkci *Rozmluv* se objevila poezie Ivana Diviše, Libora Kovala, Jana Křesadla, Josefa Lederera či Karla Trinkewitze, próza Ladislava Dvořáka, Ivana Klímy a Jaroslava Strnada, připomenuta byla dramata Václava Havla z šedesátých let (s tit. *Ztížené možnosti*) a zastoupena byla i tvorba pro děti (Eda Kriseová). V samostatně číslované edici poezie **Kra** (1984–1987, 4 sv., red. Jiří Gruša) vyšly sbírky či výběry Antonína Brouska, Ivy Kotrlé, Jiřího Pištory a Ivana Wernische. Podobně jako *>Sixty-Eight Publishers* zajímaly se i *Rozmluvy* o memoárovou literaturu (Ladislav K. Feierabend, Václav Šikl, *Vínek vzpomínek* Josefa

Milí čtenáři,

představujeme Vám tímto katalogem knižní edici časopisu Rozmluvy a doufáme, že si z našich žánrově tak rozmanitých knížek nějakou vyberete. A protože nám prodej na Západě umožňuje zásobovat neplatící čtenáře doma, prosíme ty, kteří už česky načtou, aby katalog nezahazovali, nýbrž ho předali známým, kteří si zájem o českou knihu dosud zachovali. Všechny pak prosíme, aby nám dle svých možností také občas finančně přispěli, neboť kultura, zvláště ta naše ohrožená, stojí značné peníze.

Vaše ROZMLUVY

Platby šekem, mezinárodní poštovní poukázkou a hlavně bankovkami, které nám ušetří výdaje za inkaso, posílejte na adresu:

ROZMLUVY, 18 Church Hill, Purley, Surrey CR2 3QN,
England.

Hiršala), literaturu faktu, filozofii a esejistiku (Václav Bělohradský, Václav Havel, Jan Patočka, Rio Preisner) a o literární kritiku (Milan Jungmann). Objevovala se též dosud netištěná nebo nově uspořádaná díla v Československu nevydávaných a již zemřelých autorů (mj. **Básnické dílo** Bohuslava Reynka, 1985–1986, 2 sv.), přebíraná obvykle ze samizdatových edic. Kromě toho Tomský vyhledával publikace, jež domácí nakladatelství připravovala koncem šedesátých let, ale které již na počátku normalizace nestačila vydat: z vytištěných archů tak mohly vyjít vzpomínky nakladatele Ladislava Kuncíře *Život pro knihu* a z ojediněle zachovaných výtisků již nedistribuvaného nákladu sbírka Petra Kabeše *Odklad krajiny* či povídky Ivana Klímy *Milenci na jeden den*. V reprintech vydaly *Rozmluvy* několik obtížně dostupných starších titulů autorů katolické orientace (Jakub Deml, Jaroslav Durych, Václav Renč). K úspěšným svazkům patřila též Brouskova antologie české stalinistické poezie *Podivuhodní kouzelníci* a Hvižďalův rozhovor s Václavem Havlem *Dálkový výslech*.

Dále se nakladatelství podílelo na distribuci reprintů samizdatových filozofických sborníků (Martin Heidegger, Voegelin & Patočka, Friedrich Nietzsche), pořizovaných nakladatelstvím *Athenaeum* v Oxfordu, a na několika dalších koedicích. Ze samizdatu *Rozmluvy* převzaly i *Cestu k filozofickému myšlení* Józefa Marii Bocheňského. Ojediněle Tomský knižně vydával původně časopisecky publikované texty (*Cesta do otroctví* F. A. von Hayek vyšla jako příloha časopisu *150 000 slov*, *Kritika kultu osobnosti* Karla Skalického v římských *Studiích*).

Po příchodu do Prahy vydávaly *Rozmluvy* s novým číslováním reedice svých úspěšných exilových titulů (Václav Havel, Josef Hiršal, Ivan Klíma, František Moravec, Rio Preisner, Vladimír Škutina) i titulů z jiných exilových nakladatelství (Ivan Kraus). Postupně se též vrátily k rozpracovaným titulům exilového edičního

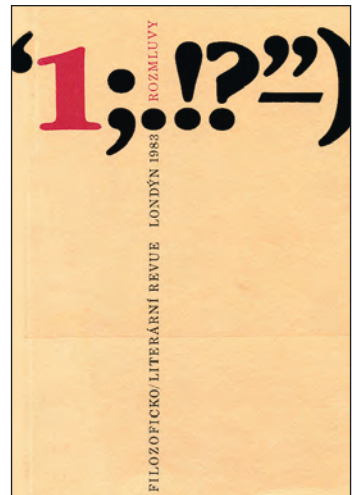
plánu (Podiven /= Petr Pithart, Petr Příhoda, Milan Otáhal/: *Češi v dějinách nové doby* aj.), připojily původní tvorbu beletristickou (Lubomír Macháček, Miloslav Švandrlík, Martin Vopěnka), publicistickou (Miloš Čermák, Ota Ulč), odbornou (Vladimír Just, František Kautman), příležitostně též literaturu pro děti (knihy Ladislava Dvorského, které v osmdesátých letech podepisoval Miloš Nesvadba) a vydaly první svazek vzpomínek Josefa Hiršala a Bohumily Grögerové *Let let*. Do českého prostředí *Rozmluvy* uvedly práce britského historika a publicisty Paula Johnsona (*Dějiny dvacátého století, Dějiny židovského národa*).

Po nástupu do čela nakladatelství *Academia* využil Tomský ediční koncepci *Rozmluv* ve svém novém působišti; v *Academii* se stala základem čtenářsky orientované části produkce dosud výhradně vědeckého nakladatelství. Z autorů *Rozmluv* Tomský do *Academie* přivedl Miloše Čermáka, Vladimíra Justa, Ivana Klímu, Ivana Krause i Paula Johnsona, jehož některé práce (*Nepřátelé společnosti; Dějiny anglického národa*) však nadále vycházely i v *Rozmluvách*, které v té době jiné knihy nevydávaly.

V roce 2007 *Rozmluvy* svou činnost plně obnovily, avšak téměř výhradně spolyvydavatelskou formou, zejména ve spolupráci s voznickým nakladatelstvím *Leda*. Soustředí se především na anglosaskou literaturu z různých historických období (od Jane Austenové a Emily Brontëové přes reedice starších překladů Francise Scotta Fitzgeralda, Alana Marshalla či Gilberta Keitha Chestertona k novým překladům Josepha Conrada), kterou doplňuje klasická literatura světová (Fjodor Michajlovič Dostojevskij, Lev Nikolajevič Tolstoj, Stendhal) a česká (Karel Čapek), objevují se též překlady současných milostných románů, humoristická próza (Patrick Taylor) a populární edice aforismů. Soustavně *Rozmluvy* vydávají historické monografie a eseje Paula Johnsona a součástí Tomského edičních záměrů jsou i příležitostné tituly z oblasti literatury faktu (mj. využívající tzv. Mitrochinův archiv).

Próza exilového nakladatelství vycházela běžně v nákladu 2000 výtisků, poezie v nákladu 1000 výtisků. První publikace pražských *Rozmluv* vyšly v mimořádných nákladech odpovídajících předpokládanému čtenářskému zájmu, posléze se však vrátily do původní obvyklé výše.

S půlroční periodicitou vycházela v nakladatelství v letech 1985–1987 literární a filozofická revue *Rozmluvy* (celkem sedm čísel). Řídil ji Alexander Tomský ve spolupráci s Ivanem Divišem, Jiřím Grušou, Josefem Jedličkou a Riem Preisnerem. – Roku 1984 Tomský založil též polské nakladatelství *Pod prąd* (jako nakladatel uveden **Tadeusz Kadenacy**) s edičním programem zaměřeným na soudobou českou literaturu v polských překladech; po Škvoreckého *Legendě*

Revue Rozmluvy

Emöke zde však již žádný další titul nevyšel. – Od roku 1992 Tomský krátce provozoval knihkupectví na Vinohradské třídě v Praze.

EDIČNÍ ŘADY

Kra (1984–1987).

SOUBORNÁ VYDÁNÍ

Bohuslav Reynek: Básnické dílo (1985–1986).

PERIODIKA

Rozmluvy (1983–1987).

PRAMENY A LITERATURA

Bibliografie: A. Zach: *Kniha a český exil* (1995).

Zjištěné nakladatelské katalogy a propagační tisky: Seznam knih edice časopisu *Rozmluvy* (b. d., 1988).

Studie a články: S. Gosman: *Kramerius z Vinohrad, Naše rodina 1992*, č. 42; M. Čermák: *Svět podle Tomského*, *LidN* 25. 5. 1996, příl. NLN; J. Mlejnek: *Exilové Rozmluvy a státní Academia*, *LidN* 20. 5. 1997; P. Třešňák: *Lovec knih dopltil na úspěch*, *Respekt* 2005, č. 6 (k tomu polemika A. Kočí, č. 8, a A. Tomský, č. 9).

Rozhovory (vše s A. Tomským): *Rozhovor s A. Tomským* (přípr. K. V.), *Zpravodaj* (Curych) 1982, č. 11; *Polska to moja „matczyzna“* (přípr. A. Jagodziński, in A. J.: *Banici* (Kraków 1988); *Hovoří nakladatel A. Tomský* (přípr. J. Čulík), *LD* 7. 12. 1989; *Libri prohibiti na pultech?* (přípr. Ivan Březina), *Kmen* 1990, č. 7; *Pašoval jsem do Československa* (přípr. H. Pešínová), *My* 1991, č. 13; *Smeknout a držet palec...* (přípr. N. Komendová), *NK* 1992, č. 2; *Jsmo v džungli?* (přípr. M. Nyklová), *SvSl* 15. 2. 1992, příl. *Slovo na sobotu*; *Rozmluvy o Rozmluvách /a trochu i o Johnsonovi/* (přípr. A. Halada), *Tvar* 1992, č. 20; *Rozmluvy s A. Tomským* (přípr. H. Jirkalová), *Čtenář* 1993, č. 1; *O básních ekonomicky* (přípr. J. Zahradník), *Obratník* 1994, č. 3; *Pražské rozmluvy s Alexandrem Tomským* (přípr. M. Mazáčová), *Večerník Praha* 6. 5. 1994, příl. *Dobrá večer*; *Knize věří* (přípr. Z. Heřman), *SvSl* 21. 4. 1995; *Postoje českého konzervativce* (přípr. V. Hrabák a J. Machonin), *Babylon* 1995/96, č. 7; *Nikdy jsem svého návratu nelitoval* (přípr. J. Mlejnek), *LidN* 29. 11. 1997; *Rozmluva o Rozmluvách a Akademii* (přípr. E. Světlík), *Dokořán* 1999, č. 9; *Chodím si pro nápady do antikvariátu* (přípr. A. Pilátová), *Týdeník Rozhlas* 2002, č. 10; *Nakladatel nesmí být literární snob* (přípr. J. Leschtina), *HN* 16. 5. 2003, příl. *Víkend* č. 20; *Konzervativní půlkacíř* (přípr. K. Vrána), *Týden* 2005, č. 5; *Proč spí česká literatura?* (přípr. H. Veličková), *Krok* 2008, č. 2.

Zjištěné diplomové práce: M. Wollner: *Nakladatelství podle A. Tomského. Historie jednoho exilového nakladatelství* (Praha, FSV UK 1992).

(mlp)

- **Jihočeské krajské nakladatelství zaměřené na knihy s regionální tematikou a tvorbu místních autorů, koncem šedesátých let s důrazem na křesťansky orientovanou literaturu a na populární edice**

Užívané názvy

Krajské nakladatelství v Českých Budějovicích (1958–1964); Nakladatelství České Budějovice (1964–1968); Růže (1968–1978); Jihočeské nakladatelství (1979–1990); Jihočeské nakladatelství Růže (1990–1992).

Vznik *Krajského nakladatelství v Českých Budějovicích (KNČB)* inicioval v roce 1957 básník a novinář **Václav Němec** (1902–1985), který se také stal prvním vedoucím redaktorem. Nakladatelství bylo zpočátku součástí Krajského domu osvěty (KDO), v červnu 1960 se však stalo samostatným zařízením spravovaným Krajským národním výborem (KNV) v Českých Budějovicích. Ředitelkou byla jmenována **Marie Tunglová** (roz. Jeanová, 1915–1989), hned v roce 1961 však funkci převzal **Václav Vejsada** (1921–1984). V roce 1964 nakladatelství ze svého názvu vypustilo limitující přívlástek, v roce 1967 se přeměnilo z tzv. příspěvkové organizace na organizaci hospodářskou (tzn. bez subvence KNV) a v roce 1968 přijalo nový název *Růže*. Zástupcem ředitele a šéfredaktorem byl v letech 1967–1970 **Robert Sak** (1935–2014). V redakci dále působili literární i technický redaktor a grafik **Miroslav Hladík**, publicista **Boris Jachnin**, básník a překladatel **Jan Mareš**, krátce také redaktorka literatury pro děti a mládež **Jiřina Tvarochová** a od roku 1968 prozaik **Věroslav Mertl**, který měl na starosti nově založený měsíčník *Arch*. Redakce svazků levných edic populární beletrie byla obvykle svěřována externistům (mj. **Stanislav Cířka**, **Božena Plánská**, **Ludvík Pokorný** či **Ludmila Vejsadová**).

Na počátku normalizace v roce 1970 byl Václav Vejsada odvolán a nakladatelství jako zastupující ředitel vedl zplnomocněný inspektor odboru kultury KNV **Zdeněk Čapek** (*1958), který z podniku propustil nejen svého předchůdce, ale i všechny ostatní členy literární redakce. V září téhož roku se stal ředitelem **František Podlahy** (1914–2000). V polovině roku 1971 se rozhodnutím KNV stala *Růže* opět příspěvkovou organizací. V roce 1977 se do jejího čela – tentokrát již jako oficiální ředitel – vrátil **Zdeněk Čapek**, který mj. inicioval změnu názvu na *Jihočeské nakladatelství (JČN)*. V době působení Podlahy a Čapka nebyla obsazena funkce šéfredaktora, jejíž kompetence náležely řediteli, od roku 1986 však obnovenou šéfredaktorskou funkci až do zániku nakladatelství vykonávala **Miloslava Loužková**. Roku 1988 byl ředitelem jmenován **František Ber** (*1945), jenž stejně jako Z. Čapek původně působil ve funkci inspektora odboru kultury KNV.

V redakci v sedmdesátých a osmdesátých letech pracoval bývalý redaktor jihočeské pobočky Československého rozhlasu **Josef John** (vedoucí redaktor), dále

Redakce *Růže* v koncích šedesátých letech: ležící Jan Mareš a Robert Sak, zleva stojící výtvarný redaktor Jiří Müller, sekretářka Věra Staňková a Věroslav Mertl. Nad nimi V. I. Lenin a J. V. Stalin s edičním plánem nakladatelství

mj. **Jarmila Benháková**, **Slavomír Brázda**, **Hana Brázdová**, **Ludvík Havel**, **Věra Ježková**, **Stanislav Loudát**, **Zdena Mynaříková**, **Miroslava Nezvalová**, **Božena Planská**, **Karel Pletzer**, **Věra Staňková** (na počátku sedmdesátých let též ve funkci zástupkyně ředitele), **Marie Šichová** či **Irena Vlková**, externě s redakcí spolupracoval historik **Bohumír Janoušek**. Kmenovým výtvarným redaktorem byl od počátku šedesátých let až do zániku nakladatelství **Jiří Müller** a s nakladatelstvím spolupracovali **Cyril Bouda**, **Václav Boukal**, **Jan Cihla**, **Karel Fiala**, **Otakar Hlavín** (edice *Statečná srdce*), **Vlastislav Hromek**, **Aleš Krejča** (edice *Česká čtyrkorunovka*), **František Peterka**, **Václav Požárek**, **Jan Solpera** (autor loga *Růže*), **Jiří Tichý** ad. Fotografický doprovod k publikacím vztahujícím se k jižním Čechám pořizovali nejčastěji **František Dvořák** či manželé **Josef a Marie Erhartovi** a **Josef a Marie Šechtlovi**.

Po pádu komunistického režimu nakladatelství přijalo název *Jihočeské nakladatelství Růže* a jeho ředitelem byl na základě výběrového řízení jmenován básník **Miroslav Hule** (*1946). Po zániku KNV na konci roku 1990 se stal zřizovatelem nakladatelství Okresní úřad v Českých Budějovicích, který po prodeji domu, v němž *Růže* sídlila od roku 1966, další existenci podniku nepodpořil. Ke konci roku 1991 byla vyhlášena likvidace, ovšem fakticky nakladatelství pracovalo ještě v roce 1992. Pokus o privatizaci formou přeměny na společnost s ručením omezeným, na němž se podíleli mj. Miroslav Hule, Miloslava Loužková a Jiří Müller, nebyl úspěšný a tak *Růže*, s. r. o., vstoupila do likvidace.

V budějovickém nakladatelství (pod všemi uvedenými názvy) vyšlo celkem 580 titulů. V počátečním období do roku 1961 vyšlo 24 titulů, v letech 1962–1990 vycházelo průměrně 15–20 titulů ročně (s výjimkou roku 1970, kdy počet vystoupal na 43 svazků). V roce 1991 vydalo nakladatelství 10 svazků, v roce 1992 poslední dva. – O tisk se nejčastěji staraly tiskárny Stráž (závody České Budějovice a Vimperk), Polygrafia Praha, Jihočeské tiskárny (závody České Budějovice a Blatná), Státní tiskárny Praha a Tiskárny Vimperk. – Nakladatelství sídlilo nejprve v Široké ulici č. 3, v roce 1966 přesídlilo na Žižkovo náměstí č. 5 (dnes Náměstí Přemysla Otakara II.), kde zůstalo až do svého zániku.

V roce 2004 se k odkazu původního nakladatelství přihlásilo nově vzniklé nakladatelství *Růže*, s. r. o., se sídlem v Krníně, které založil Jan Houska (*1968).

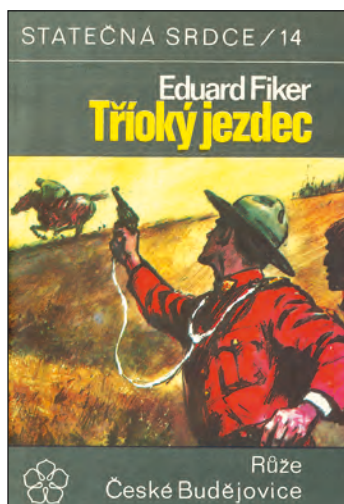
Podobně jako jiná krajská nakladatelství vzniklo i *KNČB* s cílem postihovat svou produkcí především regionální vydavatelské zájmy v celé jejich šíři od beletrie přes fotografické a propagační publikace až po různorodou odbornou literaturu, současně se však v rámci možností snažilo lokálnímu omezení čelit. To se nenápadně projevilo například v postupné proměně pravidelně vydávaných *Jihočeských lidových kalendářů* (1957–1960, 4 sv.) v názvem lokálně nespecifikovaný *Magazín* (1961–1963, 3 sv.), ale zejména v koncepci některých edičních řad a ve vytváření autorského zázemí, které by bylo schopno hranice kraje překročit. Vedle místních beletristů (Vladimír Michal, Ivan Nový či debutant Zdeněk Šimek) zde publikovali mj. Karel Bodlák a Ivan Diviš. K výrazným počínům patřilo vydání souboru čtyř próz Jana Procházky, které autor na objednávku nakladatelství přepracoval z původních filmových scénářů a vydal pod názvem *Tři panny a Magdalena*. Svou první knihu v *KNČB* publikovala Věra Linhartová, dále zde debutovaly prozaičky Ilona Daňková, Eva Jelínková, Jarmila Mikolášová či Ludmila Vachková a sbírkou povídek *Stín blaženosti* do literatury vstoupil Věroslav Mertl. V témže desetiletí zde vyšly první sbírky Borise Jachnina, Inky Machulkové, Jana Mareše a Karla Zlína. Na konci šedesátých let našli v *Růži* krátkou publikační příležitost někteří do té doby (a později rovněž) proskribovaní, zejména křesťansky orientovaní autoři (mj. reedice sbírky Bohuslava Reynka *Rty a zuby*, verše Františka Lazeckého, Františka Daniela Mertha či Ivana Slavíka, prózy Jana Kameníka a eseje Zdeňka Kalisty). V nových vydáních zde tehdy vyšly i tři knihy Jaroslava Durycha (mj. román *Bloudění*). Jen zcela ojediněle *Růže* zařazovala překlady (na

V budějovickém nakladatelství vydala jednu ze svých prvních knih Věra Linhartová, která v letech 1962–1966 pracovala v Alšově jihočeské galerii v Hluboké nad Vltavou

přelomu šedesátých a sedmdesátých let např. třísvazkový výbor z povídek Adalberta Stiftera).

Vedle těchto publikací zahrnovala produkce nakladatelství v šedesátých letech také tituly, které podniky zajišťovaly tehdy neobvyklou ekonomickou nezávislost. Šlo jednak o oblast literatury pro děti a mládež (František Nepil, Petr Nevod /vl. jm. Vladimír Potměšil/, Václav Vejsada pod pseud. Václav Habr ad.), jednak o detektivní prózy (Vilém Hejl: *Sebrané zločiny Vladimíra Hudce*, Miroslav Hladík, Sheila Ochová, Oldřich Železný) a konečně o humoristickou literaturu (sbírka povídek *Besídka zvláštní školy* Miloslava Šimka a Jiřího Grossmanna). Komerčně nejuspěšnější však byly levné sešitové edice, založené koncem šedesátých let a řízené Václavem Vejsadou. **Česká čtyrkorunovka** (1968–1969, 13 sv.), posléze vzhledem ke zvýšení ceny přejmenovaná na **Českou četbu** (1969–1971, 22 sv.), byla koncipována jako „čtení pro rodinu“. V reedicích nabízela díla české literatury 19. a přelomu 20. století (mj. Jindřich Šimon Baar, Karel Matěj Čapek-Chod, Ignát Herrmann, Karel Klostermann, Karel Václav Rais), romány Jaroslava Durycha, Josefa Knapa, Františka Křeliny a díla v různé míře využívající prvky populární literatury (Karel Čapek, Eduard Fiker, Zdeněk Jirotka, Karel Michal, Karel Poláček, Vlastimil Rada a Jaroslav Žák). V edici se uplatnili i tvůrci spjatí s jižními Čechami (Nina Bonhardová, Vladimír Michal). V rámci druhé sešitové edice **Statečná srdce** (1969–1971, 22 sv., obnovena 1990, 1 sv.), nazvané podle skautského románu Jaroslava Nováka, vycházely většinou reedice dobrodružných novel pro mládež (Karel Fabián, Eduard Fiker, Bedřich Fučík pod pseud. Václav Horák, Miloš Kosina, Václav Vejsada pod pseud. Václav Habr ad.); výjimečně se objevily i překlady (Bret Harte, Jack London). Vejsada stál na konci šedesátých let rovněž u zrodu edice **Racek** (1970–1971, 5 sv.), vydávané ve spolupráci se Svazem pro spolupráci s armádou (Svazarm), jejímž původním záměrem bylo popularizovat příběhy z prostředí branných a technických sportů, avšak některé vydané tituly se původnímu záměru vzdály (mj. románový příběh Vlastimila Miloty ze Slovenského ná-

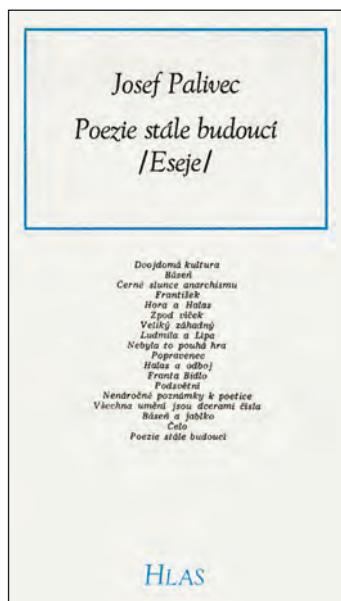

Úspěšné sešitové edice *Statečná srdce* a *Česká čtyrkorunovka* připomínaly meziválečné (a v předchozích dekádách nepříliš vydávané) autory

rodního povstání *Poslední etapa*). Rozsáhlé záměry edice **Venkovský román** (1970–1973, 3 sv.), na jejíž přípravě spolupracoval Josef Knap, již na počátku normalizace nebylo možné realizovat; zůstalo tedy u tří svazků (mj. Antonín Sova: *Tóma Bojar*).

Publicistika byla zprvu soustředěna do edice **Vltava** (1962–1964, 3 sv.), která se zaměřila především na reportážní a fejetonistické texty vztahující se k jižním Čechám (Robert Sak, Jiří Žák). „Edice dnešních problémů“ **Sondy** (1964, 1 sv., č. 2, red. Robert Sak) měla přinášet texty z oblasti etiky, estetiky, filozofie, ekonomie a sociologie, oficiálně v ní však vyšel jediný svazek. Jako první titul byl ohlášen sborník *Hlasy bez rámu*, který shromažďoval diskusní příspěvky k negativnímu ohlasu veřejnosti na výstavy moderního umění pořádané v letech 1961–1963 Alšovou jihočeskou galerií (AJG). Sborník měl vyjít při příležitosti výstavy *Imaginativní malířství 1930–1950*, kterou koncipovali Věra Linhartová a František Šmejkal a která měla na počátku roku 1964 představovat vyvrcholení snah AJG navracet do soudobého kontextu poučným režimem potlačované hodnoty české moderny a avantgardy. Výstava však byla zakázána a na zásah KV KSČ a KNV byla zastavena i příprava sborníku; koncem šedesátých let se redakce sice znovu rozhodla svazek vydat, ale již vytištěná kniha byla nakonec skartována. S důrazem na elegantně strohou grafickou úpravu na *Sondy* později volně navázala edice **Hlas** (1969–1971, 4 sv.), v níž vyšla mj. *Poezie stále budoucí* od Josefa Palivce či esej o sochaři Františku Bílkovi od Emanuela Chalupného; připravovány byly esejistické knihy Karla Bodláka, Ivana Diviše, Miloše Dvořáka, Miloslava Topinky či Alberta Vyskočila. V důsledku politického vývoje však edice hned na počátku sedmdesátých let zanikla.

V období normalizace si nakladatelství vytvořilo relativně stálý okruh kmenových jihočeských autorů. Vedle politicky laděných románů ředitele nakladatelství Františka Podlahy zde vyšel např. román s tematikou poučného emigrace (Václav Slaba) či prózy interpretující rok 1968 v duchu dobově závazného výkladu (František Kopecký, František Liška). V žánru psychologického a detektivního románu patřila ke kmenovým autorům Milena Brůhová, jejíž knihy dosahovaly nejvyšších nákladů; na přelomu osmdesátých a devadesátých let byl dokonce započat projekt jejich reedic v jednotné grafické úpravě s označením **Sebrané zločiny Mileny Brůhové** (1989–1990, 2 sv., další plánované svazky již v důsledku změny ediční politiky po roce 1989 nevyšly). Historickou prózu reprezentovali Vladimír Müller a Václav Písař, humoristickou, reportážní a detektivní literaturu Vladimír Michal (též knihy pro děti a mládež); do prostředí Šumavy situoval své prózy Petr Pavlík, několik povídkových souborů zde publikoval František

Eseje Josefa Palivce ještě roku 1969 stihly vyjít v edici Hlas

Později několikrát reeditovaná publikace vyšla poprvé v Jihočeském nakladatelství

Skorunka. Jisté vybočení z převažující ideologicky zabarvené produkce představovaly na počátku sedmdesátých let knihy Zdeňky Bezděkové. Čtenářsky neúspěšnější prvotinou byla humoristická próza Mileny Kozderové o „nezničitelnosti ženy“ *Mám ráda hajného*; dalšími debutanty byli např. Jiří Bigas a pozdější televizní scenárista Jan Míka. Ke kmenovým básníkům nakladatelství patřili Josef Jelen (zastoupený též prózami), Alois Hůlka a Miloš Tůma, v sedmdesátých letech zde debutoval Kamil Mařík, v osmdesátých letech tu publikovali též Miroslav Hule, Jiří Chum, Jiří Kukaň či Pavel Zadražil. Beletrie pro děti vycházela v tomto období jen příležitostně (Vlastislav Toman), mládeži byly nicméně určeny i populárně-naučné knihy o přírodě. V edičních plánech nakladatelství se často objevovaly cestopisy (Antonín Jakeš, Pavel Pavel, Josef Suchomel, Antonín Šusta, Ludmila Vítovcová).

Podstatnou součástí produkce budějovického nakladatelství byly četné publikace fotografické (František Dvořák, Josef a Marie Erhartovi, Pavel Scheuffler, Josef a Marie Šechtlovi), vlastivědné, propagační (jubilea škol, uměleckých těles a závodů) i zcela praktické (včetně průvodců a turistických informací). Do péče nakladatelství bylo od počátku soustředěno vydávání odborné literatury spjaté s jižními Čechami. Obvykle šlo o publikace věnované tématům geografickým, geologickým, etnografickým, pedagogickým a sociologickým, v *KNČB* vycházel pravidelný sborník *Práce Výzkumného ústavu rybářského a hydrobiologického ve Vodňanech* (1962–1971, 9 sv.) a v edicích *Sport* (1964, 2 sv.) a *Sportovní vzory* (1979–1985, 4 sv.) nakladatelství zasáhlo i do oblasti tělovýchovy. Historické studie se zprvu soustředily na krajské dějiny komunistické strany, postupně se však otevíraly i ideologicky méně závazným historickým tématům (František Kavka, Alois Míka). Od počátku normalizace se ovšem i zde projevila úzká provázanost nakladatelství s krajskou politickou reprezentací, což dokládá jednak řada účelových publikací vydaných u příležitosti různých stranických výročí (často ve spolupráci se Státním oblastním archivem v Třeboni), a jednak vznik nových edic *Postavy jihočeského dělnického hnutí* (1975–1987, 17 sv.) nebo *Hrdinové práce a vědy* (1978–1985, 4 sv.). „Revoluční tradici“ jižních Čech připomnělo několik knih Bohumíra Janouška a politizaci produkce nakladatelství ilustruje i každoroční publikace *Přední budovatelé socialistické společnosti v jihočeském kraji* (1977–1987; původně vyd. Krajské kulturní středisko), vydávaná v podobě souboru volných listů s portréty předních krajských budovatelů. Méně výrazný, byť stále přítomný ideologický rozměr měla kulturněhistorická edice *Postavy jihočeské kulturní minulosti* (1980–1988, 4 sv., mj. *Ivan Olbracht a jižní Čechy* Dalibora Turečka) i edice *Jihočeská vlastivěda* (1982–1990, 7 sv.), jejíž jednotlivé svazky byly věno-

vány geologii, neživé přírodě, etnografii, dialektologii, literatuře a divadlu, hudbě a archeologii. Reedice encyklopedie *Šumava od A do Z* Jiřího Zálchy předznamenala vznik edice **Šumava** (1987–1989, 2 sv.). Publikace s výrazným podílem výtvarných a fotografických reprodukcí tvořily kvalitativně významnější část produkce sedmdesátých a osmdesátých let. Patřily k nim mj. svazky ediční řady **Jihočeští výtvarníci** (1972–1985, 7 sv., sv. č. 4 nevyšel), vydávané ve spolupráci s Alšovou jihočeskou galerií, či kulturněhistorické publikace Jiřího Kuthana nebo Jiřího Škabradý a Svatopluka Voděry, zabývající se historickou architekturou jižních Čech. Několik knih bylo věnováno meziválečné českobudějovické avantgardní skupině Linie – mj. vzpomínky bývalého člena skupiny Karla Valtera či monografie básníka, malíře a fotografa Josefa Bartušky a malíře Emila Pittera od Svatopluka Civiše, doplněné výběrem z Bartuškovy básnické tvorby *Rytíř české řeči* (ed. Stanislav Cífká).

Krátká polistopadová historie nakladatelství několika tituly uzavřela předchozí období (z původního edičního plánu vydané knihy Vladimíra Michala a Františka Skorunky či druhý svazek *Dějin Tábora* autorského kolektivu pod vedením Františka Šmahela), stopově reagovala na dobovou poptávku po tvorbě dříve zapovězených autorů (*Knih prezentace* exilového filozofa Ivana Svitáka) a také naznačila možnosti a směr, kterým se mohly ubírat příští ediční plány. K nejvýznamnějším původním počinům tohoto období patřila kniha *Novohradské divertimento*, obsahující novellu Eduarda Mörika v překladu Jana Čepa a poprvé publikovanou studii o tomto díle od Margarete Buquoyové. Básnickými sbírkami se čtenářům představili debutanti Aleš Šindelář a David Jan Žák. Snaha navázat na komerční úspěch *Růže* šedesátých let se projevila obnovením edice **Statečná srdce**, zůstalo ovšem u jediné reedice (*Povídky rybářské hlídky* Jacka Londona). S čtenářským ohlasem počítaly i fotografické průvodce po jihu Čech, vydané v několika jazykových mutacích a rovněž navazující na podobné publikace z let šedesátých. Posledními tituly byly básnická sbírka Františka Daniela Mertha *Ne krví byků* a reeditovaná, v původním vydání skartovaná kniha věnovaná prvorepublikové historii Českých Budějovic *Když se psalo TGM* od Františka Rady.

V nejmenších nákladech vycházela poezie (průměrně 500–600 výtisků, s výjimkami např. sbírek Jaroslava Seiferta, Bohuslava Reynka, později Stanislava Kostky Neumanna nebo Josefa Jelena). V nepatrně vyšších nákladech (1000–2000 výtisků) se pohybovaly specializované edice a další úzce zaměřené publikace, zatímco zřetelně vyšších nákladů dosahovaly prozaické tituly (4000–10 000 ks, v některých případech až do 30 000 kusů). V nejvyšších nákladech vycházely knihy z levných edic **Česká čtyřkorunovka**, resp. **Česká četba**, a **Statečná srdce** (od 40 000 až do 100 000 výtisků), v sedmdesátých a osmdesátých letech dosahovaly podobných nákladů detektivky Mileny Brůhové.

Na počátku normalizace byla řada již připravených svazků skartována (mj. František Rada: *Když se psalo TGM*, druhé vydání *Besídky zvláštní školy* Šimka a Grossmanna). V edičním plánu byla ohlášena řada knih, z nichž většina se dočkala vydání buď v exilu (Ivan Diviš: *Teorie spolehlivosti*), nebo až v polistopadovém období

(Zdeněk Kalista: *Století andělů a dáblů*; Ivan Slavík: výbor z autorských překladů *Lampa útěchy*; Jaroslav Švehla: *Jan Otto*; Miloslav Topinka: *Hadí kámen*; Jiří Weil: *Dřevěná lžice*; korespondence Jana Čepa a Františka Halase ad.).

V roce 1969 vydávalo nakladatelství měsíčník *Arch*, který byl po čtyřech číslech zakázán a poslední č. 5 již nebylo distribuováno. Na tyto snahy se pokusilo nakladatelství na počátku devadesátých let navázat kulturním zápisníkem *Rozeta*, zůstalo ovšem u jediného čísla. – V létě 1980 se ve výstavní síni Krajského střediska státní památkové péče a ochrany přírody konala výstava k 20. výročí založení nakladatelství. Tamtéž se konala v červnu 1985 výstava k 25. výročí.

Nové nakladatelství *Růže*, s. r. o., vydává od roku 2004 především beletrii, populárně-naučné publikace a sportovní literaturu.

EDIČNÍ ŘADY

Vltava (1962–1964); Sondy (1964); Sport (1964); Česká čtyřkorunovka (1968–1969); Česká četba (1969–1971); Hlas (1969–1971); Statečná srdce (1969–1971, 1990); Racek (1970–1971); Venkovský román (1970–1975); Jihočeští výtvarníci (1972–1985); Postavy jihočeského dělnického hnutí (1975–1987); Hrdinové práce a vědy (1978–1985); Sportovní vzory (1979–1983); Postavy jihočeské kulturní minulosti (1980–1988); Jihočeská vlastivěda (1982–1990); Šumava (1987–1989).

SOUBORNÁ VYDÁNÍ

Povídky Adalberta Stiftera (1968–1972); Sebrané zločiny Mileny Brůhové (1989–1990).

PERIODIKA

Jihočeský lidový kalendář (1957–1960); Magazín (1961–1963); *Arch* (1969); *Rozeta* (1991).

PRAMENY A LITERATURA

Prameny: Státní oblastní archiv v Třeboni: fond Jihočeské nakladatelství *Růže* České Budějovice 1958–1980 (nezpracováno); fond ZV ROH Jihočeské nakladatelství České Budějovice 1976–1984 (prozatímní soupis: L. Swiderová, 2000).

Knižně: T. Pršímová: Nakladatelství *Růže* 1958–1991 (1998; zahrnuje bibliografický soupis veškeré knižní produkce).

Články: -jd-: Čím překvapí Krajské nakladatelství čtenáře? *Jihočeská pravda* 24. 1. 1959; V. Procházka: O knihu pro dnešek. Zamyšlení nad další prací Krajského nakladatelství, *Jihočeská pravda* 29. 1. 1961; K. Aksamit: O jednom nakladatelství a nikoliv v Praze, *Čtenář* 1962, č. 7; Z. Mráz: Zamyšlení nad prací Krajského nakladatelství, *Jihočeská pravda* 18. 11. 1962; Z. Mráz: Tři roky v činnosti Krajského nakladatelství, *Jihočeská pravda* 21. 7. 1965; Z. Mráz: Vzestupná cesta, *RP* 31. 5. 1965; Z. Mráz: Nakladatelství České Budějovice. Všechno je v pořádku? *Jihočeská pravda* 3. 4. 1966; O. Brůna: Čas na knížky i na růže, *Vlasta* 1968, č. 31; A. Sivek: Českobudějovické nakladatelství *Růže*, *ČK* 1969, č. 1; Z. Heřman: České čtyřkorunovky za všechny peníze, *Listy* 1969, č. 8; NK (= M. Nyklová): Nové edici na cestu, *ZM* 1969, č. 8; L. Knězek: S emblémem pällistej ruže, *Pravda* 3. 12. 1975; R. Píha: Úspěchy tvořivé a trvalé práce. Dvacet let Jihočeského nakladatelství, *Jihočeská pravda* 21. 6. 1980; J. Bílek: Čtvrt století Jihočeského nakladatelství v Českých Budějovicích, *Výběr* 1985, č. 2; J. Podlešák: Za obnovu nakladatelství *Růže*, *Jihočeská pravda* 31. 1. 1990; rs: Hlas z jižních Čech, *NK* 1990, č. 5; Z. Čapek: Ad K zániku nakladatelství *Růže*, *Jihočeská*

pravda 15. 5. 1990; J. Bauer: Osudy knih z Růže, Tvorba 1990, č. 21; M. Hule: Slovo o Růži, Rozeta 1991, č. 1; red: Až na hranici bankrotu, OD 27. 4. 1991; D. Tureček: Nad prvním číslem Rozety, Jihočeská pravda 5. 11. 1991; (jaš): Hvězda, Růže, Vltava. Ztratil českobudějovické nakladatelství střechu nad hlavou? LidN 26. 11. 1991; J. J. Vaněk: Růže byla, není, bude, Signál 1992, č. 26; (mm): Růže uvadá, Jihočeská pravda 22. 2. 1992, příl. Českobudějovické listy; rs (= R. Sak): Růže, in M. Novotný, K. Pletzer, R. Sak (eds.), Encyklopedie Českých Budějovic (1998, rozšíř. 2006); M. Kořená: Růže a Jelmo – Cesty budějovických nakladatelství, LidN 3. 3. 2001; mast (= Martin Stöhr): Růže, Host 2010, č. 6.

Rozhovory: V. Vejsada: Nakladatelství není továrna na knihy (přípr. K. Dobeš), SvSl 21. 2. 1965; J. Müller – R. Sak – V. Staňková – V. Vejsada: Chceme, aby naše knihy byly vkladem do národní kultury (přípr. Z. Mráz), Jihočeská pravda 3. 7. 1966; J. Finda: Pečovat o rozvoj literatury (přípr. Z. Mráz), Jihočeská pravda 28. 4. 1967; V. Vejsada: Česká čtyřkorunovka (přípr. Z. Mráz), Jihočeská pravda 13. 5. 1968; V. Vejsada: O čtenářích, knihách a kritikách (přípr. J. Chmelík), Svoboda (České Budějovice) 22. 3. 1969; Z. Čapek: Krajské neznamená okrajové (přípr. J. Bauer), ZN 20. 11. 1982; Z. Čapek: Podstata věci: dobrá kniha (přípr. P. Nový), MF 19. 10. 1983; Z. Čapek: Knihy z první linie (přípr. J. Bauer), Tvorba 1984, příl. Kmen č. 29; Z. Čapek: Nakladatelské čtvrtstoletí (přípr. pir), Jihočeská pravda 7. 6. 1985; F. Ber: Hovory o literatuře (přípr. I. Píhová, I. Mls), Jihočeská pravda 20. 1. 1989; M. Hule: Dvě otázky pro M. H. (přípr. L. Falteisek), Tvar 1990, č. 1; M. Hule: Růže znovu rozkvétá (přípr. V. Mertl), LD 27. 11. 1990; M. Hule: Projekt Růže (přípr. Z. Pavelka), Tvorba 1991, č. 15; R. Sak: Právě vlastnictví je nehalasné a nenápadné (přípr. B. Ditrych), Host 2010, č. 6.

Vzpomínky: R. Sak: O Růži, Souvislosti 1996, č. 2/3; V. Mertl in Časy a nečasy (2005); J. Bauer: Jak přišel na svět Dialog, Literární fórum 2009, č. IV/V.

(vk)

SEVEROČESKÉ NAKLADATELSTVÍ (1)

1960–1970

- **Krajské nakladatelství zaměřené na autory a témata Severočeského kraje, koncem šedesátých let výrazně přesahující jeho hranice**

Vývoj názvu

Severočeské krajské nakladatelství (1960–1965); Severočeské nakladatelství (1966–1970)

Severočeské krajské nakladatelství /1/ (SN/1/) vzniklo v Liberci dne 1. července 1960 sloučením *>Krajského nakladatelství Liberec (KNL)* a *>Krajského nakladatelství Ústí nad Labem (KNU)*. Jeho prvním ředitelem byl jmenován **Václav Dědek** (1910–??), který již dříve působil jako hlavní redaktor *KNL*. Dále v *SN* působili redaktori **Jiří Mojmír Palát** a **Hana Krámská-Nutzová**, od roku 1965 též **Miroslav Hladík**, a techničtí redaktori **Eva Kašíčková**, **Josef Stehlík**, později **Květa Hnízdová**. V roce 1966 nastoupil do funkce ředitele autor dětské literatury **Ladislav Dvorský** (1931–1995) a téhož roku došlo i ke změně názvu podniku na *Severočeské nakladatelství*. Šéfredaktorem byl jmenován **Karel Svátek**, v literární redakci pracovali **Oldřich Škrbel** a **Jiří Janáček**, kterého posléze vystřídal **Josef Bursík**, o výtvarnou redakci se staral **Milan Janáček** a o technickou **Julie Glancová**. V téže době se *SN/1/* spojilo s libereckými tiskárnami, které se vyčlenily z podniků Severografie. Od počátku roku 1969 do března 1970 tak nakladatelství napojené na moderně vybavenou tiskárnu snáze čelilo problémům v oblasti polygrafického průmyslu, a mohlo proto významně rozšířit svou produkci (do literární redakce během roku 1969 nastoupili **Stanislav Týbl** a **Pavel Studnička**). Prosperující podnik se však stal v červenci 1970 (podobně jako mostecký *>Dialog*) terčem politicky motivované kampaně: na základě konstatování Nejvyššího kontrolního úřadu ČSR a Komise lidové kontroly severočeského KNV, že v letech 1968 a 1969 obě nakladatelství vyplácela značné honoráře za knihy „vyhraněně protispolečenského obsahu“, a to navíc autorům žijícím mimo severočeský region, bylo *SN/1/* exemplárně potrestáno: téměř celá liberecká redakce musela roku 1970 odejít a nové *>Severočeské nakladatelství /2/* bylo 1. ledna 1971 vytvořeno v Ústí nad Labem.

V libereckém *SN* vyšlo celkem přibližně 200 titulů, vytištěných většinou v libereckých tiskárnách. – Redakce sídlila nejprve v budově původního *>KNL* v Matoušově ulici č. 12, v roce 1964 se přestěhovala do budovy Československého rozhlasu v Alšově ulici č. 1.

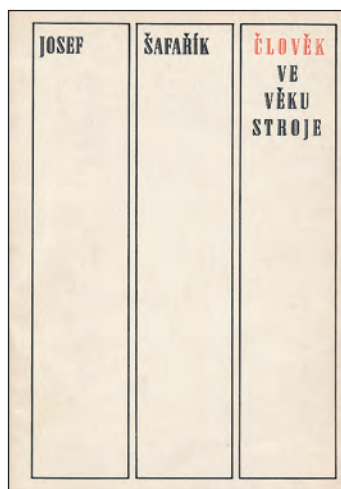
Na počátku šedesátých let *Severočeské nakladatelství* většinou vydávalo publikace vlastivědné (František Pinc: *Výlety Severočeským krajem*; Josef Suchomel: *Kde se Země zapoměla*), přírodovědné či uměnovědné (monografie Karla Fialy *Václav*

Jindřich Veit, monografie věnované Františku Kavánovi nebo Jaroslavu Brychtovi ad.), popř. metodické příručky. Vedle toho plnilo funkci zaštitujícího vydavatele nejrůznějších oborových či zájmových tisků (mj. *Sborníky Severočeského muzea v Liberci*, publikace pro severočeské okresní archivy, vlastivědná muzea, osvětové domy nebo krajské národní výbory). Z této spolupráce vycházela i řada sborníků věnovaných historické knižní vazbě, která byla zahrnuta pod volnou ediční řadu **Odborné a metodické příručky Severočeského muzea v Liberci** (původně v >KNL, zde 1963–1970, sv. č. 2–9) a zároveň spadala pod sérii sborníků Severočeského muzea. Edice **Vývoj 1965** (1965, 3 sv.), vydávaná ve spolupráci s Krajským osvětovým střediskem v Ústí nad Labem, přinášela příručky věnované vzdělávání a sociologii.

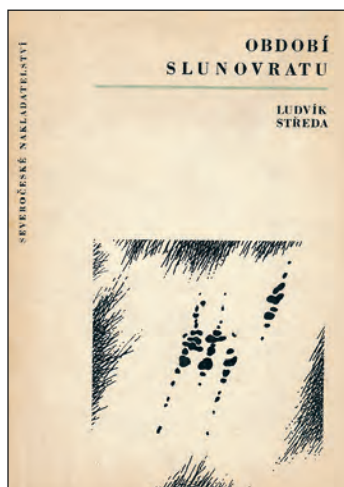
Do roku 1966 nicméně většina titulů vycházela mimo ediční řady – patřily k nim mj. čtenářsky žádané národopisné publikace či soubory místních pověstí (krkonošské povídky Jaromíra Horáčka, pověsti z Rumburska, hornický humor). Tento typ produkce doplňovaly nejrůznější vlastivědné průvodce (např. *Průvodce po hradech a zámcích na Ústecku*). K regionálním historickým tématům se vracela jak beletrie (Adam Jist), tak práce populárněvědné (publikace Jaromíra Picha *Souhvězdí domova* věnovaná literátům Českého ráje) i některé literárněvědné sborníky (*Jakub Arbes a Česká Lípa*) a monografie (kniha Joži Mikuly *Kdybych se nevrátil* o životě básníka Ivana Javora). Se severočeským prostředím tematicky souvisely též publikace historika Jiřího Kořalky.

Velmi zvolna začínaly do edičních plánů pronikat původní beletristické tituly. Ke kmenovým autorům první poloviny šedesátých let patřili mj. Ladislav Dvorský, Ladislav Muška, Ludvík Středa a zejména Jan Suchl, prostor dostávaly i překlady, nejčastěji děl německy píšících autorů (lužickosrbský básník Helmut Preissler, překladatel české poezie do němčiny Reiner Kunze). Vedle knih spisovatelů spjatých s regionem (J. M. Palát, Bohumír Žitek) vyšly v *SN* také prózy Oty Duba, Eduarda Hončíka či debut Markéty Zinnerové. Zájem *SN* /1/ o nové regionální autory dokládá i sborník *Ústí nad Labem mladýma očima*, který vyšel ve dvou vydáních.

Významnou změnu v ediční koncepci předznamenalo v roce 1965 vydání výboru veršů Vladimíra Holana *Smrt a sen a slovo*, jež se vymykalo dosavadnímu regionálnímu omezení nakladatelské produkce. Po příchodu Ladislava Dvorského do funkce ředitele začaly vznikat první ediční řady. Nebeletristické tituly byly soustředěny do edice **Lupa**, v jejíž **malé řadě** (1966–1969, 8 sv., v redakci označovaná jako „Malá Lupa“) vyšly mj. reportáže Josefa Krále o nekomunistickém odboji za druhé světové války či vzpomínky poslance Karla Kreibicha *Těsný domov – širý svět*, zatímco **velká řada**

Regionální působnost nakladatelství přesáhla přednáška filozofa Josefa Šafaříka (1969)

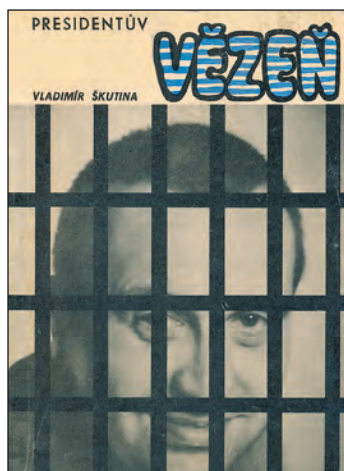
Edice Sever

(1967–1969, 4 sv., označovaná též jako **Výběrová řada** nebo „Velká Lupa“) přinášela studie o výtvarnících z regionu s reprodukcemi jejich děl (Vladimír Komárek, Bohdan Kopecký ad.). Regionální vymezení *SN* významně přesahovala nepojmenovaná, avšak typograficky jednotná řada brožovaných **svazků esejů a studií** (1969, 6 sv.), v níž vedle překladu stati Siegfrieda Johanna Schmidta vyšel též sborník *Čtení o kompozici*, stať Zdeňka Kalisty či přednáška Josefa Šafaříka *Člověk ve věku stroje*.

Na beletrii byla v libereckém období soustředěna koncepčně nevyhraněná edice **Sever** (1966–1969, 7 sv.): vedle poezie (Emil Juliš, Ludvík Středa) zde vyšlo několik původních detektivek (Anna Sedlmayerová), vědecko-fantastické povídky (Aleš Kleprlík) či humoristické prózy (Pavel Fiala). Ucelenější program měla knižnice

Kaňka (1967–1970, 11 sv., red. Hermína Franková, Zdeněk K. Slabý a Ota Šafránek), v níž vycházely původní humoristické knihy určené dětem mladšího školního věku. Vedle zavedených autorů literatury pro děti a mládež (Zdeněk Adla, Václav Čtvrtek) zde publikovali např. Pavel Bošek, Ladislav Dvorský, Josef Hanzlík, Z. K. Slabý nebo Pavel Šrut. Svěbytnou řadu vytvořily třídílné **Prózy Jiřího Ortena** (1966–1968, ed. Marie Rút Křížková), poprvé souhrnně představující Ortenovo prozaické dílo.

Mimo edice vyšla např. sbírka experimentálních veršů Emila Juliše *Pohledná poezie*, bibliofilsky vydaná sbírka Miloše Vodičky *Čarodějnice z Blois*, reedice Durychova *Masopustu* či soubor dopisů F. X. Šaldy Simonettě Buonaccini. Populární literaturu zastupovaly detektivky Pavla Krause či Anny Sedlmayerové, vědecko-

První vydání politického bestselleru Vladimíra Škutiny

-fantastická próza či publikace rekapitulující dosavadní poznatky o UFO (Josef Fleissig). Zásadou technické redaktorky SN Julie Glancové, která udržovala přátelské vazby s okruhem literátů blízkých Kamilu Bednářovi, i vzhledem k napojení SN /1/ na okruh experimentujících literátů sdružených kolem časopisu *Dialog* (1966–1969) byly do edičního programu zejména v letech 1968–1970 stále početněji zařazovány knihy autorů žijících mimo severočeský region, což posléze poskytlo záminku k politicky motivované likvidaci nakladatelství. Na rozdíl od novely Vladimíra Škutiny *Presidentův vězeň*, jednoho z emblematických textů osmašedesátého roku, který SN /1/ stihlo vydat i distribuovat, byl celý náklad deníku Jiřího Koláře z roku 1949 *Očítý svědek* v roce 1969 vytištěn, ale před distribucí zničen.

Po celou dobu své existence vydávalo SN /1/ publikace pro řadu krajských a okresních institucí a podniků (Sdružení severočeských hnědohuhelných dolů v Mostě, Osvětový dům v Liberci a v České Lípě, Krajský pedagogický ústav v Teplicích a v Ústí nad Labem, Severočeský KNV v Ústí nad Labem, Muzeum skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou, Dům kultury a vzdělání Liberec, Okresní archiv v Mostě, Krajské osvětové středisko v Ústí nad Labem aj.).

Náklady prozaických knih se pohybovaly od 2000 do 7000, v případě populární literatury až 60 000 výtisků. Poezie vycházela v nákladu od 700 do 3000 výtisků. Knihy pro děti a mládež měly obvykle náklad mezi 5000 a 30 000 výtisky. Odborné a populárně-naučné publikace se pohybovaly v rozmezí 800–5000 výtisků, regionální průvodce dosahovaly nákladu až 40 000 výtisků.

Koncem šedesátých let zařadilo SN /1/ do edičního plánu nepojmenované řady svazků esejů a studií mj. *Prózy Jiřího Ortena* M. R. Křížkové, *Názory na umění* Robinsona Jefferse a studii Zdeňka Hořínka *O moderním dramatu*. Pro výběrové řady poezie byly připravovány knihy Ivana Divíše *Křížatky*, Josefa Hanzlíka *Krajina Euforie*, Jaromíra Hořce *Malá sluneční soustava*, Jiřího Kuběny *Jeden všech srdcí v pravdě srdce zpěv* a Věry Linhartové *Nastolení krále*. Mimo edice SN připravovalo sbírku povídek Ester Krumbachové *Vražda ing. Čerta*.

EDIČNÍ ŘADY

Odborné a metodické příručky Severočeského musea v Liberci (1963–1970); Vývoj 1965 (1965); Lupa (1966–1969); Sever (1966–1969); Kaňka (1967–1970).

Kolářův básnický deník z roku 1949, jehož náklad šel v roce 1969 hned po vytištění do stoupy

SOUBORNÁ VYDÁNÍ:

Jiří Orten: Prózy (1966–1968).

PERIODIKA

Sborník Severočeského musea (řada Společenské vědy, 1962–1970; řada Přírodní vědy, 1963–1967); Z minulosti Děčínska (1966); Ars vitraria. Sborník studií Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou (1966–1968); Tereziánské listy. Sborník Památníku Tereziína (1970).

PRAMENY A LITERATURA

Prameny: Státní oblastní archiv v Litoměřicích: fond Severočeské nakladatelství Ústí nad Labem 1961–1978 (soupis L. Dušek, 2004).

Články: J. M. Palát: Severočeské nakladatelství a autoři, Průboj 27. 8. 1961; A. Haman: Bilance libereckého nakladatelství, KT 1963, č. 45; as (= Z. Šťastná): Štika v nakladatelském rybníce, Práce 31. 5. 1969; J. Koloničný: „Knihy vzdoru“ za státní peníze. Nad výsledkem prověrky v Severočeském nakladatelství a vydavatelství Dialog, Průboj 28. 7. 1970; lc (= K. Lorenc): Místo literatury protispolečenské pamflety, RP 29. 7. 1970; zk (= Z. Kukurová): Nové nakladatelství v Ústí nad Labem, LD 29. 12. 1970.

Rozhovory: Ediční rada SN (přípr. J. Beránek a J. Bursík), Průboj 14. 2. 1965; L. Dvorský: Nakladatelství hledá cestu (přípr. J. Král), Průboj 6. 2. 1966; L. Dvorský: Víte, co je to Kaňka? (přípr. re), Práce 13. 12. 1967; L. Dvorský: Knihy z českého severu (přípr. B. Homola), RP 22. 1. 1969; L. Dvorský: Severočeské nakladatelství 1970 (přípr. J. Holý), Průboj 27. 1. 1970.

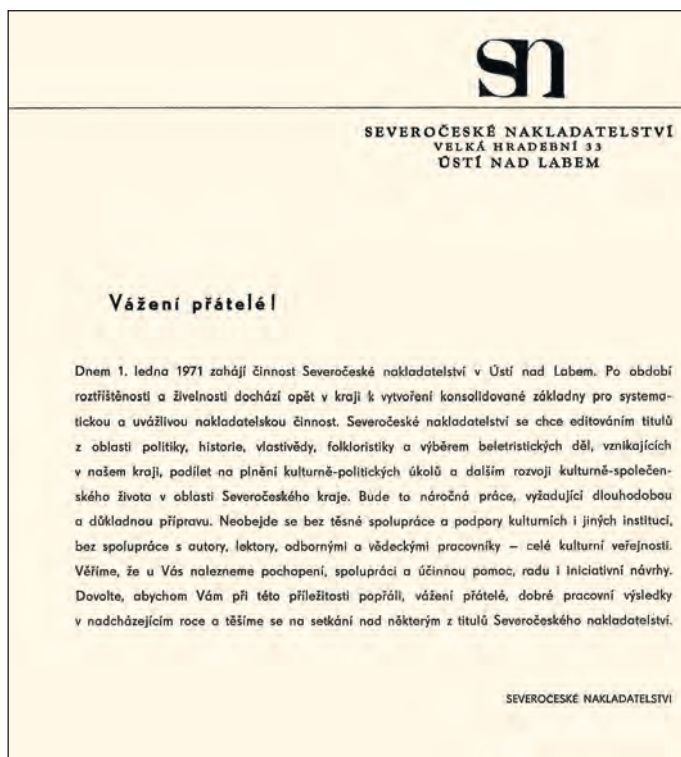
(jar)

SEVEROČESKÉ NAKLADATELSTVÍ (2)

1971–1992

■ Krajské nakladatelství spojené zejména s tzv. severočeskou literární školou

Po politicky motivované likvidaci libereckého >Severočeského nakladatelství /1/, k níž došlo koncem roku 1970, zřídil Krajský národní výbor v Ústí nad Labem jako svou příspěvkovou organizaci nový stejnojmenný podnik. *Severočeské nakladatelství /2/ (SN /2/)* zahájilo činnost 1. ledna 1971 a jeho ředitelem byl jmenován prozaik **Jan Suchl** (*1928). Vedle ústeckého centra (redaktor **Miroslav Kindl**, technický redaktor **Václav Daneš**) zůstaly jako detašovaná pracoviště *SN /2/* zachovány mostecká redakce rovněž zlikvidovaného nakladatelství >*Dialog* (zprvu v ní působili **Vilém Vránek** a **Josef Volák**) i personálně obměněná redakce původního >*SN /1/* v Liberci (**Milan Balcar** a **Oldřich Škrbel**). Koncem roku 1972 nastoupil do ústecké redakce *SN /2/* na místo Miroslava Kindla spisovatel **Vladimír Páral**. Do funkce šéfredaktora byl až v druhé polovině roku 1973 jmenován **Zdeněk Košek**. Po Suchlově odchodu do funkce šéfredaktora >*Československého spisovatele*

se stal v roce 1983 ředitelem *SN/2/* **Václav Houžvička**, jehož na podzim 1985 vystřídal prozaik **Jiří Švejda** (*1949); šéfredaktorem byl koncem osmdesátých let jmenován **Vladimír Formánek** (*1953). Do roku 1989 s nakladatelstvím (a jeho detašovanými pracovišti v Liberci a Mostě) spolupracovali mj. redaktori **Josef Bursík**, **Jan Houška**, **Alena Hřebejková**, **Marie Richterová**, **Karel Svátek**, **Zdenka Šolcová** a techničtí redaktori a výtvarníci **Alex Beran**, **Václav Daneš**, **Bedřich Dlouhý**, **Miloslav Fulín**, **Milan Grygar**, **Milan Janáček**, **Roman Karpaš**, **Václav Kůs**, **Jaroslav Malina**, **Vladimír Sobolevič**, **Věra Štefanová**, **Pavel Šulc** aj.

V roce 1990 se do nakladatelství vrátil **Miroslav Kindl**, který ve funkci ředitele rozvázal pracovní poměr s řadou zaměstnanců včetně dosavadního ředitele Jiřího Švejdy; po rozpadu původní redakce se mu však nepodařilo sestavit novou, která by dokázala vytvořit charakteristický a perspektivní ediční profil *SN/2/*. Ještě v roce 1990 v důsledku změny financování rozpočtových organizací ukončila činnost liberecká pobočka. V březnu 1992 vstoupilo *SN/2/* do likvidace a v září téhož roku zaniklo. Část jeho edičního programu převzalo obnovené nakladatelství *Dialog*.

Na počátku 21. století se o obnovení značky *SN* pokusili **Arnošt Herman** a **Ladislav Muška**, avšak jejich záměr nebyl z finančních důvodů realizován.

V *SN/2/* vyšlo celkem přibližně 400 titulů, většinou vytištěných v podnicích Severografia v Liberci a v Mostu. – Redakce sídlila od roku 1971 v prostorách Okresního kulturního střediska v Ústí nad Labem ve Velké hradební č. 33, koncem osmdesátých let se přestěhovala na ulici Prokopa Diviše č. 5.

Detektivka Jaroslava Velinského, skrytého pod pseudonymem, byla vytištěna v roce 1972, ale do distribuce se dostala až o šest let později

Ústecké *Severočeské nakladatelství /2/* převzalo některé rozpracované svazky jednak od svého libereckého předchůdce, jednak z nakladatelství *>Dialog*. Z mosteckého nakladatelství přešla do nového *SN/2/* celá ediční řada detektivní prózy **Labyrint** (1971–1980, 9 sv. č. 6–15, sv. 9 nevyšel), v níž nyní vedle původních děl českých autorů (Lubomír Černík, Vladimír Klevis, Zdeněk Vopat) vycházely i detektivní příběhy irského prozaika Josepha Sheridana Le Fanu (v adaptacích Josefa Voláka) a překlady. Dlouhodobě nakladatelství řešilo distribuci knihy Jaroslava Velinského *Hra na smrt*, která byla roku 1972 vytištěna pod autorovým pseudonymem Václav Rabský, ovšem distribuována byla až v roce 1978.

Především však bylo *SN/2/* v sedmdesátých a osmdesátých letech zejména díky přítomnosti Vladimíra Párala vnímáno jako centrum čtenářsky přitažlivé tzv. severočeské literární školy. Ačkoliv se původní páralovské poetice mnohé prózy této volné skupiny autorů vzdalovaly, obvykle se nevyhýbaly prvkům společenské kritiky

(zejména konzumního způsobu života či kariérismu) ani postupům populární literatury. Těmto románům byla vyhrazena edice **Nová próza** (1972–1990, 25 sv.), v níž publikovali Ota Dub, Václav Dušek, Arnošt Herman, Jan Knob, Vladimír Páral, Jan Suchl, Jiří Švejda či Josef Volák, později též debutanti Otto Hejnic, Petr Novotný, Pavel Růžek nebo Vlastimil Vohnický. Protiáhou prozaické edice měla být knižnice debutů severočeských básníků **První verše** (1973–1990, 20 sv.), v níž vedle autorů vycházejících z regionální literární soutěže Cena Konstantina Biebla (Jitka Badoučková, Marcela Chmarová) publikovali i pozdější spolupracovník undergroundového časopisu *Vokno* Jiří Kostúr či překladatel z lužické srbštiny Milan Hrabal; na přelomu devadesátých let zde debutovali autoři pocházející původně z ineditních okruhů (Květa Jankovičová a Roman Szpuk ze Skupiny XXVIII).

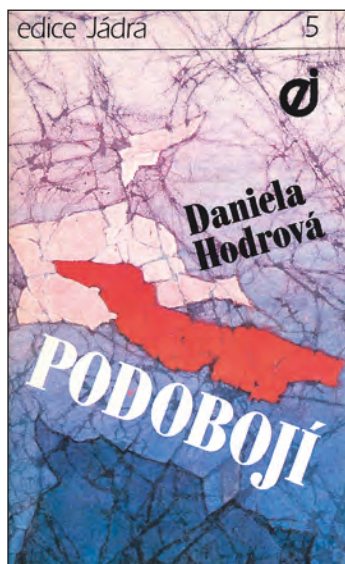
Vedle těchto dvou edic vycházela původní beletrie i v dalších graficky sjednocených, avšak nepojmenovaných knižnicích. Zde se objevovaly především práce zavedených autorů: z prozaiků to byli opětovně Ota Dub, Václav Dušek, Vladimír Páral, Jan Suchl, Jiří Švejda, dále Milan Exner, Pavel Frýbort, Otakar Chaloupka, Jana Máchalová, Jana Moravcová, Pavel Růžek, z básníků Ilja Bart, Vladimír Farský, Marta Gärtnerová, Jan Houška, Milan Hrabal, Marcela Chmarová, Ludvík Středa či Václav Štoviček. Jistá výlučnost SN /2/, jež byla důsledkem propojení úspěšné, čtenáři i podstatnou částí oficiální kritiky respektované skupiny tvůrců s provozem nakladatelství, podniku do určité míry umožňovala vymezit se vůči soudobým vydavatelským podmínkám a určovat si progresivnější nakladatelský program. Na konci osmdesátých let zde po autorově dlouhodobém nuceném odmlčení vyšla sbírka básní Emila Juliše a objevily se i detektivní romány Anny Sedlmayerové a Jaroslava Velinského.

Dětem byly určeny původní beletristické práce (často již dříve navržené do edice **Kaňka** libereckého >SN /1/), ale také převyprávěné místní pověsti a pohádky (Vladimír Hulpach, Jan Ryska, Ludvík Středa, Jan Suchl). Autorský okruh publikací pro mladší čtenáře postupně rozšířili Jiří Řípa, Josef Volák, Miloš Zapletal aj.

Knižnice **Sever** (1973–1989, 10 sv.) se soustředila především na starší i novější dějiny dělnického hnutí v severních Čechách (Roman Cílek, Jan Měchýř, Jiří Tůma) a přinášela vzpomínky dělníků či horníků ze Severočeského hnědouhelného revíru (i přes zřetelné dobové limity některé svazky usilovaly o nezjednodušující pohled a snažily se představit spíše méně známé postavy tamního dělnického hnutí). V podobném duchu byla zpočátku koncipována knižnice **Postavy a události** (1975–1990, 24 sv.), v níž vycházely jak připomínky dějinných událostí, odpovídající dobové interpretaci novější historie severních Čech (duchcovský viadukt,

Posmrtně vydaná sbírka básní v nepojmenované ediční řadě

Edice Jádra

rumburská vzpoura, svárovska stávká), tak profily historických osobností. Vedle postav dějin dělnického hnutí a osobností protifašistického odboje se do edice vešly i svazky věnované literátům (Pavlu Stránskému ze Zap, Bertě Mühlsteinové, Karolině Světlé), výtvarníkům (Karlů Vikovi), hudebníkům, lékařům apod. K významnějším svazkům edice patří monografie Pavla Koukala *Trubači revolt*, věnovaná anarchistickému hnutí přelomu 19. a 20. století. Z řady místopisných nebo s regionem spjatých publikací (mnohdy i fotografických) patřila k nejúspěšnějším titulům opakovaně reeditovaná *Kniha o Jizerských horách* Miloše Nevrlého.

Po roce 1989 *SN /2/* zařazovalo též komerčněji zaměřené tituly (knihy léčitele Josefa Jonáše, připravené v koedici s obnoveným nakladatelstvím *Dialog*, humoristická próza Františka Ringo Čecha *Dívčí válka*), vyšly ovšem i dříve připravené knihy veršů Ilji Barta, Emila Juliše

a Ludvíka Středy. Ambiciózní, ale již nerozvinutá edice *Jádra* (1990–1991, 5 sv., red. Vilém Vránek) se věnovala jednak výtvarnému umění (Emil Filla, Josef Hlaváček), jednak beletristické tvorbě za normalizace nepublikujících autorů (Daniela Hodrová, Vladimír Vokolek). Jako prozaik zde v této době debutoval právník Milan Kindl. Na rok 1992 nakladatelství chystalo mj. publikaci Milana Nakonečného *Hermetismus*, sbírku básní Karla Jana Čapka *Za zrcadlem* nebo sci-fi povídky Josefa Pecinovského *Planeta, která dává hádanky*.

Po celou dobu své existence vydávalo *SN /2/* publikace pro řadu krajských a okresních institucí a podniků, mj. pro Okresní archivy v Mostě a v Ústí nad Labem, Okresní muzea v Lounech a v Ústí nad Labem, Oblastní galerii v Liberci, Státní zámek a galerii v Duchcově, Památník Tereziín, Podještědské muzeum Karoliny Světlé v Českém Dubě a pro různé stupně národních a stranických výborů.

Náklady odborných nebo populárně-naučných publikací se pohybovaly v rozmezí 1000–4000 výtisků. Próza vycházela zejména v pozdějším období v nákladech od 5000 do 30 000 výtisků, úspěšnější tituly dosáhly až 60 000 výtisků. Náklady básnických sbírek se pohybovaly kolem 500 výtisků.

EDIČNÍ ŘADY

Labyrint (1971–1980); Nová próza (1972–1990); Sever (1973–1989); První verše (1973–1990); Postavy a události (1975–1990); Jádra (1990–1991).

PERIODIKA

Sborník Severočeského muzea (řada Přírodní vědy, 1972); Z minulosti Děčína (1974, sv. z let 1977 a 1985 s tit. Z minulosti Děčína a Českolipska); Ars vitraria. Sborník studií

Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou (1971–1989); Tereziánské listy. Sborník Památníku Tereziína (1971–1992); Sborník Pedagogické fakulty v Ústí nad Labem (řada přírodovědná, 1973); M 74. Sborník Okresního muzea v Mostě (řada přírodovědná, 1975).

PRAMENY A LITERATURA

Prameny: Státní oblastní archiv v Litoměřicích: fond Severočeské nakladatelství Ústí nad Labem 1961–1978 (soupis L. Dušek, 2004).

Zjištěné propagační tisky: Čtení o knihách Severočeského nakladatelství (1975).

Články: zk (= Z. Kukurová): Nové nakladatelství v Ústí nad Labem, LD 29. 12. 1970; J. Malý: Dějiny strany a dělnického hnutí, Práce 16. 7. 1971; J. Kliment: Konkrétní práce pro konkrétní cíle, RP 16. 8. 1974; J. Suchl: Sloužit dobré věci, RP 15. 3. 1975; M. Horanský: Pět let existence, Průboj 19. 8. 1975; V. Vránek: SN. Z nakladatelských stolů, MF 4. 9. 1976; Z. Košek: Práce s autory a ediční záměry, RP 22. 3. 1977; P. Landová: Dvaadvacet titulů dobrého čtení, MF 25. 5. 1978; J. Votruba: Publicistika násobená spoluprací, Průboj 1. 8. 1979; J. Votruba: Projekt nové edice, Průboj 7. 12. 1979; V. Houžvička: Desetiletí knižní tvorby, Průboj 14. 4. 1981; J. Suchl: Podle mého názoru, Tvorba 1981, č. 39; P. A.: Dve krajské nakladatelství, Slovenské pohľady 1982, č. 11; J. Suchl: Nepromarnit příležitost, Tvorba 1984, příl. Kmen č. 24; J. Suchl: Pro společné dílo, Průboj 6. 3. 1986; V. Piša: Severočeské Postavy a události, Průboj 13. 1. 1987; SN: Severočeské nakladatelství informuje, Severočeský deník 28. 7. 1990; L. Muška: In memoriam Severočeského nakladatelství, ROK 1992, č. 2.

Rozhovory: J. Suchl: Myslet především na čtenáře (přípr. B. Plevka), RP 26. 2. 1971; J. Suchl: Regionální – ano, provincionální – ne (přípr. V. Falada), MF 21. 8. 1976; J. Suchl: Ač krajší, nechceme být provinciální (přípr. V. Tikovský a K. Barták), Československý voják 1977, č. 10; J. Suchl: Naše knihy jsou čteny (přípr. J. Pelc), Tvorba 1978, č. 20; V. Houžvička: Prosazovat hodnoty (přípr. P. Nový), MF 28. 9. 1983; V. Houžvička: Tři roky (přípr. V. Stránský), Československý voják 1984, č. 4; V. Houžvička: Setkání s poezií (přípr. M. Šutry), Průboj 30. 5. 1985; Na kus řeči s Jiřím Švejdou (přípr. J. Votruba), Průboj 5. 10. 1985; V. Houžvička: Knihy ze severu Čech (přípr. tva), SvSl 29. 1. 1986; J. Švejda: Mapovat obraz kraje (přípr. P. Frýbort), Tvorba 1986, příl. Kmen č. 11; J. Švejda: Hlas ze severu (Čech) o nakladatelské praxi (přípr. P. Frýbort a O. Neff), Kmen 1988, č. 29/30; Dvě otázky JUDr. V. Formánkovi, šéfredaktorovi SN (přípr. J. Holoubek), Kmen 1988, č. 46; V. Formánek: U telefonu (přípr. jaš), Kulturní práce 1989, č. 23; S Jiřím Švejdou nejen o třech (přípr. L. Kapek), RP 1. 9. 1990, příl. Haló sobota č. 35.

(jar)

SIXTY-EIGHT PUBLISHERS

1971–1994

■ Exilové nakladatelství zaměřené na beletrii, memoáry a literaturu faktu

Nakladatelství *Sixty-Eight Publishers* (68P) založili na podzim 1971 v kanadském Torontu prozaička **Zdena Salivarová-Škvorecká** (*1935) a její manžel, spisovatel, překladatel a někdejší redaktor >*Odeonu* **Josef Škvorecký** (1924–2012). Podnik původně vlastnili oba manželé, v roce 1977 však nakladatelství přijalo status tzv. non profit company, tj. nevýdělečné společnosti pod veřejnou kontrolou, kterou řídila správní rada za předsednictví kanadského bohemisty **Harolda Gordona Skillinga** (1912–2001). V téže době Škvorečtí založili firmu Prague Type-setting, která se zabývala především sazbou knih a periodik, vydávaných v neanglických jazycích, a později i ofsetovým tiskem. Nakladatelství ukončilo činnost v květnu 1994.

Provoz nakladatelství řídila a zajišťovala **Zdena Salivarová**, hlavním redaktorem byl **Josef Škvorecký**. Jako redaktoři s nakladatelstvím externě spolupracovali zejména slovenská prozaička **Jaroslava Blažková**, dále básník **Antonín Brousek** (poezie), prozaik a kritik **Jaroslav Strnad** (memoáry a odborné práce), bývalá redaktorka >*Odeonu* **Květa Trdlicová**, redaktorky **Věra Rollerová**, **Marie Zelená** ad. V tirážích byla však zejména v prvních letech činnosti 68P uváděna fiktivní jména odpovědných redaktorů, obvykle postav z románů a povídek Josefa Škvoreckého (Dagmar Blumenfeldová, Josef Borůvka, Milena B. Cabicarová, Josef Doufal, Josef Kopanec, Josef Matka, Daniel Smířický, Lenka Stříbrná, Karla Marie Weberová aj.) i Zdeny Salivarové (Jana Honzlová), anebo variace jmen osobností soudobých politických dějin (Vasila Bilaková, Josefa Urválková). O grafickou úpravu se staral zprvu **Mikuláš Kravjanský**, později **Barbora Munzarová** a **Zdena Salivarová** (v tiráži pod pseud. **Věra Držmíšková**), do několika publikací ilustracemi přispěli **Jan Brychta**, **Jan Koblasa** či **Jan Kristofori**. Autorem charakteristické kresby v patitulu byl **Ivan Steiger**. Počínaje šestnáctou publikací z roku 1974 byla na obálkách reprodukována výtvarná díla zejména českých exilových výtvarníků.

Po listopadu 1989 zveřejnili 68P ediční plán závěrečného ročníku 1990/1991, jehož jednotlivé svazky (včetně několika dodatečně doplněných) vycházely až do května 1994, kdy nakladatelství ukončilo činnost.

Sixty-Eight Publishers vydali celkem 224 titulů (z řady 227 číslovaných publikací svazky č. 94, 196 a 204 nevyšly), roční produkce se pohybovala nejprve okolo šesti titulů, později ročně vycházelo deset i více publikací. – První svazek byl tištěn v polské tiskárně Uncle Gutenberg Press v Torontu, několik dalších v Belgii (Rosseels Printing Louvain), od poloviny sedmdesátých let byly publikace 68P tištěny opět v Torontu (Web Offset aj.). – Nakladatelství zpočátku sídlilo v soukromém bytě manželů Škvoreckých na 260 Wellesley Street East v Torontu, v roce 1973 se přestěhovalo do bývalé tovární budovy na 100 Richmond Street East. Od roku 1976

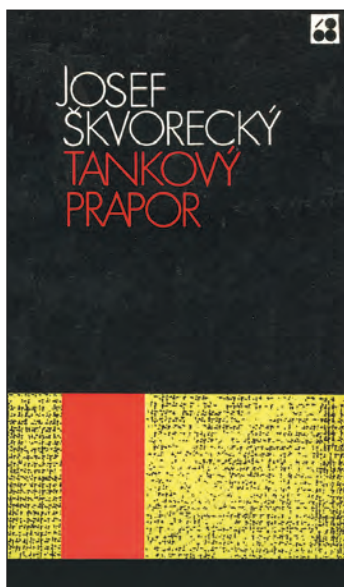
vystřídalo několik adres na Avenue Road a počátkem osmdesátých let si pronajalo dům na 164 Davenport Road, kam kromě redakce a administrativy přesunulo i sklad publikací a kde zřídilo tiskárnu.

Cílem nakladatelství bylo vytvořit zázemí především pro české autory a čtenáře, kteří po roce 1968 odešli do exilu. V edičních plánech převažovala próza a literatura faktu, nakladatelství mělo zájem též o memoáry a později o práce z oblasti literární kritiky a historie. Nabídkové katalogy produkci *68P* původně členily na tituly **Klubu čtenářů** (uváděn též jako **Klub prózy**) s členskými cenami pro předplatitele a na ostatní publikace, později však redakce od této praxe ustoupila. Dlouhodobé rozvržení produkce *68P* do koncepčně volných edičních řad (resp. okruhů) bylo dáno především žánrovým vymezením a mělo napomoci rychlejší orientaci čtenářů v nabídkových listech a katalogích. Názvy takových edic byly proto velmi proměnlivé (**Klub poezie; Řada poezie, Ilustrovaná řada; Léta šedesátá** aj.).

Ke kmenovým autorům nakladatelství patřily především osobnosti české prózy šedesátých let. Josef Škvorecký zde vedle nových vydání svých starších prací poprvé publikoval mj. romány *Tankový prapor*, *Mirákl*, *Prima sezóna*, *Příběh inženýra lidských duší*, *Scherzo capriccioso* a *Nevěsta z Texasu*, v Torontu vyšlo též kompletní prozaické dílo Milana Kundery (včetně *Nesnesitelné lehkosti bytí* a doma prozatím stále ještě nepublikovaných románů *Život je jinde* a *Kniha smíchu*

Zdena a Josef Škvorečtí a expedice knih torontského nakladatelství

První svazek torontského nakladatelství vyšel nakonec v pěti vydáních v celkovém, na exilové poměry mimořádném nákladu okolo 9000 výtisků

První exilová kniha básníka Ivana Blatného vyšla po více než třiceti letech od jeho odchodu z Československa

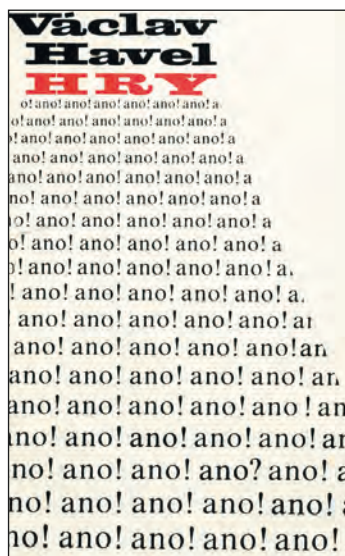
a zapomnění) a nová díla Jana Beneše, Oty Filipa, Jiřího Gruši, Arnošta Lustiga či Zdeny Salivarové. Jednosvazkovým torzem zůstal pokus o vytvoření edice **Vybraných spisů Vratislava Blažka** (1975) v redakci Václava Táborského. Románem Karla Pecky *Štěpení* začlenilo nakladatelství v roce 1974 do edičního programu i soudobou samizdatovou tvorbu autorů z Československa, kterou v pozdějších nabídkových seznamech uvádělo s označením **Edice (otevřená) Petlice**. Tak se ke čtenářům vedle dalších Peckových knih dostala díla Egona Bondyho, Ivana Klímy (mj. *Má veselá jitra*), Alexandra Klimenta, Pavla Kohouta, Edy Kriseové, Jana Trefulky, koncem osmdesátých let i Bohumila Hrabala (memoárová trilogie *Svatby v domě, Vita nuova a Proluky*) a autorů mladší generace (Iva Procházková, Lenka Procházková). Příležitostně byli připomenuti autoři poúnorové emigrační vlny (Egon Hostovský, Ferdinand Peroutka). Škvorečtí však ve svém nakladatelství systematicky poskytovali prostor i debutantům či dosud méně známým autorům a pro českou literaturu tak objevili řadu nových, později často významných jmen (v sedmdesátých letech Jan Drábek, Ota Ulč, Jaroslav Vejvoda, v osmdesátých Martin Harníček, Jan Křesadlo, Jan Novák, Iva Pekárková aj.).

Poezie byla do edičního plánu nakladatelství zařazována spíše sporadicky. Vedle exilových autorů (Antonín Brousek, Ivan Diviš, Jiří Kolář, Petr Král, Karel Kryl, Stanislav Mareš, z poúnorové emigrační vlny Pavel Javor, Milada Součková a zejména Ivan Blatný, kterého torontské nakladatelství znovuobjevilo čtenářům) zde vyšly i knihy doma žijících básníků (Jaromír Hořec, Jaroslav Seifert, Jan Skácel). Z autorovy pozůstalosti byla vydána mj. Zahradníčkova sbírka *Dům strach* a výbor z díla Jindřicha Heislera, sestavený Věrou Linhartovou. Dramatická a scénaristická tvorba byla v produkci nakladatelství zastoupena jen nemnoha tituly (Vratislav Effenberger, Václav Havel, Pavel Landovský, Bernard Šafařík, Josef Škvorecký). Od záměru věnovat se především beletristickým novinkám manželé

Škvorečtí ustoupili jen v několika případech (mj. deníky Karla Hynka Máchy, *Poslední dopisy Doře* Karla Poláčka či *Babička* Boženy Němcové, vydaná jako jubilejní stá publikace 68P).

Volná řada memoárů, jejichž vznik Škvorečtí často sami podněcovali, byla koncipována se snahou zachytit události stejné doby z různých osobních i profesních úhlů pohledu. Čtenářsky nejúspěšnější byly vzpomínky hereček Lídy Baarové a Adiny Mandlové a tenistky Marty Navrátilové, zásadním nakladatelským činem však byly zejména paměti literárního historika Václava Černého (ve třech svazcích: *Paměti, Pláč koruny české, Paměti IV*). K významnějším patřily též knihy zaznamenávající činnost špionážních služeb (František Moravec, Ladislav Bittman) či okolnosti a důsledky politických procesů padesátých let (Heda Kovalyová, Dagmar Šimková) a také vzpomínky politiků (Prokop Drtina, Ota Hora) a společensky činných osobností (publicista Jiří Lederer, šachista Luděk Pachman). Vztah Josefa Škvoreckého k meziválečnému swingu se v produkci nakladatelství projevil knihami vzpomínek Kamila Běhounka a Jiřího Traxlera. Převážná většina memoárových knih nabízela svědectví vyvracející oficiální, a tedy v Československu závazný výklad určitých období či individuálních skutků. Tento záměr přivedl posléze nakladatele také k zájmu o literaturu faktu (Karel Kaplan, Jiří Kovtun, Jan Křen, Erich Kulka), soustředěnou zejména k moderním dějinám. Esejistiku zastupuje např. soubor Havlových vězeňských *Dopisů Olze* či soubor úvah Erazima Koháka *Národ v nás* a osobitým způsobem i Tigrídův *Kapesní průvodce inteligentní ženy po vlastním osudu*.

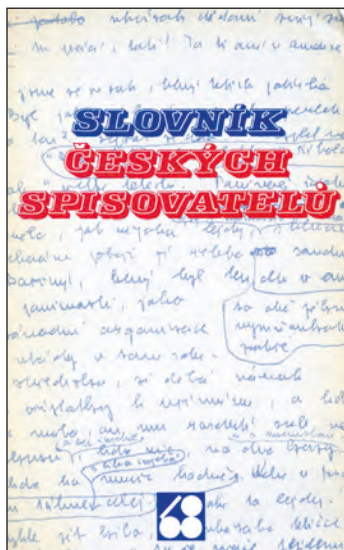
Publikace literárněvědného i publicistického zaměření sledovaly především soudobou tvorbu, a to jak v rovině kritické (Škvorecký–Brousek: *Na brigádě*) a esejistické (Ferdinand Peroutka, Josef Škvorecký), tak i faktografické (doplňný samizdatový *Slovník českých spisovatelů*, zahrnující autory, které doma postihly publikační zákazy) a historické (*Česká literatura 1785–1985* Antonína Měšťana, Koskové analýza prózy šedesátých

Vzhledem k nemožnosti přímé domluvy mezi autorem a exilovým nakladatelem zahrnuje souborné vydání her Václava Havla (1977) pouze pracovní verzi hry Spiklenci. V autorizované podobě byla hra publikována až po dalších dvaceti letech

Nežádanějším titulem volné řady memoárů byly vzpomínky herečky Adiny Mandlové

Upravená verze samizdatového slovníku veřejně nepublikujících autorů vyšla v Torontu roku 1982

či beletristická s vazbami na československou realitu (Arthur Miller: *Strop v arcibiskupském paláci*; Philip Roth: *Pražské orgie*; Tom Stoppard: *Profesionální faul*). Příležitostně v torontském nakladatelství vycházela i díla doma nepublikujících slovenských autorů (Hana Ponická, Dominik Tatarka).

Některé tituly vydané po listopadu 1989 byly již připravovány v koordinaci s domácími nakladateli (Kunderův román *Nesmrtelnost*); jako jeden z posledních svazků vyšel sborník *Osočení*, zachycující příběhy osob obviňovaných ze spolupráce se Státní bezpečností.

Nakladatelství mělo asi 2000 stálých a 1000 příležitostných odběratelů z celého světa. Průměrné náklady prózy se pohybovaly mezi 1500 a 2000 výtisky, poezie mezi 500–1000 výtisky. Nejúspěšnější publikace (*Tankový prapor*) vyšla v pěti vydáních v celkovém nákladu přes 9000 výtisků, průměrný náklad vysoko přesáhl ostatní romány Josefa Škvoreckého, paměti Adiny Mandlové, romány Milana Kundery, prvotiny Jaroslava Vejvody a Oty Ulče, *Dotazník* Jiřího Gruši, *Honzlová* Zdeny Salivarové aj.

V letech 1971–1975 nakladatelství spoluvydávalo a Josef Škvorecký se Zdenou Salivarovou redigovali *Parabolu*, kulturní a literární přílohu časopisu *Telegram*, který v kanadském Edmontonu vydával filmový scenárista a herec Vladimír Valenta. Od roku 1979 se redakčně i spoluúčastí na výrobě podíleli na vydávání dvouměsíčníku *Západ*.

Roku 1987 bylo jako pobočka *68P* zřízeno nakladatelství *Larkwood Books*, zaměřené na anglické překlady děl jinojazyčných autorů. Po vydání tří publikací

let *Hledání ztracené generace*, *Rotreklův soubor medailonů Skrytá tvář české literatury*). Do edičního programu bylo zařazeno i několik sborníků, mj. sborník k uctění památky Egona Hostovského či antologie *Doba páření*; žánrově ojedinělým počinem byla biografie Karla Havlíčka Borovského z pera Jiřího Moravy. Studie Michala Schonberga o Osvobozeném divadle Voskovce a Weriha nahradila původně plánované, avšak nikdy nenapsané memoáry Jiřího Voskovce, ohlášené původně pod titulem *Stín svobody*. Dvě publikace (*Samožerbuč*; *Benefice*) byly pokusem o reflexi a sebereflexi nakladatelské činnosti manželů Škvoreckých.

Jen výjimečně se v nabídce *68P* objevily překlady do češtiny. Nepočítáme-li díla českých autorů psaná již v jazyce země jejich pobytu (Novákův román *Milionový jeep* v překladu Jaroslava Kořána), šlo o díla memoárová (Alan Levy: *Pražské peřeje*), literárněhistorická (Margarete Buber-Neumannová: *Kafkova přítelkyně Milena*)

SIXTY-EIGHT PUBLISHERS, CORPORATION
Box 695, Station A
Toronto, On. M5W 1G2
CANADA
Telephone: (416) 964-0337

OBJEDNÁVKA 1986/87

Neupoužívejte karbonový papír, kopíruje samo. Oddělte kopii a uschovejte pro vlastní kontrolu. Originál vraťte nakladateli.
Po vydání celého ročníku Vám pošleme přesně vyčíslovaní. Není-li adresa v rámečku přesná, napište nám správnou.

Jméno _____
Ulice, č. domu a bytu _____
Město _____
Země, pošt. kód _____

A Z knih vydaných 68 Publishers v roce 1986/87 objednávan:

Počet. vst.	Číslo	Titul	5	10%	10%	Celkem	Poznámka
167		Bondy: Sklepní práce	8.75	7.90	7.10		
168		Hrabal: Prohlay	11.75	10.60	9.60		
169		Kotrčí: Návěsta v ETC	11.00	9.90	9.00		
170		Křesadlo: Fuga triumf	13.75	12.40	11.20		
171		Kubelová: Deník Lenky Kubelové	7.90	7.10	6.40		
172		Iva Procházková: Výgrava	9.50	8.60	7.70		
173		Lenka Procházková: Oslav kapky	13.00	11.70	10.60		
174		Roth: Prádelní úrytky	8.50	7.70	6.90		
175		Tazarka: Listy do věčnosti	9.25	8.40	7.50		
176		Trefulka: Svedený a opatřený	8.50	7.70	6.90		
177		Ude: Velice tichý ave	12.75	11.50	10.40		
178		Blatný: Pomocní škola v Bivsky	8.50	7.70	6.90		
179		Kostan: Masarykův triumf	16.50	14.90	13.50		
180		Kosková: Hledání ztracené generace	12.75	11.50	10.40		
181		Ležer: Toulky a iluze II.	11.90	10.75	9.70		
182		Mítřan: Česká literatura	13.25	12.00	10.80		
183		Rotrek: Skrytý tál	12.75	11.30	10.40		
004		Schöenberg: Osvobození	16.75	15.10	13.60		
185		Skilling: Listy z Prahy	8.10	7.30	6.60		
186		Škvorecký: Franz Kafka, jazz	11.75	10.60	9.60		
184		U. M.: Bez Česka po jižní Africe	16.75	15.10	13.60		
187		Vaněček: Stálo se v kraji zrykem	7.90	7.10	6.40		
165		Primitiv — Seifert: Vínec sonát					Zdarma, objednáte-li celý ročník a zaplatíte předem. Objednáte-li celý ročník, ale nezaplatíte předem: Seifert zdarma, Taussig \$ 6.00. Splnitel- li členská minimum a zaplatíte předem: Seifert \$ 5.00, Taussig \$ 5.00. Nezaplatíte-li předem: Seifert \$ 6.00, Taussig \$ 6.00. Nesplnitel- li členská minimum: Seifert \$ 10.00, Taussig \$ 10.00.
166		Primitiv — Taussig: Bible, ale nato					
SOUČET A Cena celého ročníka			251.55	226.85	204.80		

(vesměs zařazených i do programu *Sixty-Eight Publishers*) však jeho činnost dále nepokračovala.

V květnu 1990 udělil československý prezident Václav Havel manželům Škvoreckým za jejich nakladatelskou činnost Řád Bělého Iva III. třídy, k němuž později přibyla řada dalších ocenění.

SOUBORNÁ VYDÁNÍ

Vybrané spisy Vratislava Blažka (1975).

PERIODIKA

Parabola (1971–1975, příl. časopisu Telegram).

PRAMENY A LITERATURA

Prameny: Hoover Institution Archives, Stanford (USA): fond Register of the Josef Škvorecký Papers; Thomas Fisher Rare Book Library, Toronto (Kanada): fond Škvorecký Papers.

Bibliografie: A. Zach: *Kniha a český exil* (1995); A. Zach, in K. Hvizďala: *Opustíš-li mne, nezahyneš!* (2. vyd., 2012).

Knižně: Katalog výstavy *Sixty-Eight Publishers, Corp.* (red. Ant. Boháč; Památník národního písemnictví 1990); V. Křištof: *Katalog Sixty-Eight Publishers* (rozmnož. 1991).

Zjištěné nakladatelské katalogy a propagační tisky: *Nakladatelství 68 Toronto* (1971); [Vážení přátelé...] (1972); [Vážení přátelé...] (skládačka, 1973); [Vážení přátelé...] (1974, katalog

vydaný jako obal gramofonové SP desky s úryvkem z románu J. Š. Prima sezóna); Knihy 75/76 (1975); Knihy 1977/1978 (1977); Knihy 1978/1979 (1978); Knihy 1979/80 (1979); Knihy 1980/1981 (1980); Knihy 1982/1983 (1982); Knihy 1984/1985 (1984); Knihy 1986/87 (1986); Knihy 1989 (1988); [Milí přátelé...] (leták, 1989); Knihy 1991. Ročník na rozloučenou (1991).

Studie a články: Nakladatelství Sixty-Eight Publishers Toronto, Listy (Řím) 1971, č. 6; Z. Salivarová: Čs. exilová nakladatelství se sama představují, Zpravodaj (Curych) 1976, č. 9–10; Exilová nakladatelství. Z dopisu Z. Škvorecké, Zprávy SVU (Washington) 1979, č. 2/3; Z. Salivarová, J. Škvorecký: Co nového v nakladatelství Sixty-Eight Publishers, Zpravodaj (Curych) 1984, č. 5; V. Burke (= J. Škvorecký): Do zelí, Západ (Ottawa) 1985, č. 6, knižně in J. Š.: Vladimíra v Territorio libre (rozmož., 1990); J. Škvorecký: Všem přátelům Sixty-Eight Publishers, Západ (Ottawa) 1987, č. 1; P. Vitouš: Když se řekne Sixty-Eight, MF 5. 6. 1990; O. Ulč: Na rozloučenou, LidN 2. 10. 1991; V. Justl: Konec jednoho zázraku, LidN 13. 8. 1994, příl. Nedělní LN; H. Weinbuchová: Písařkou u Škvoreckých, Plzeňský deník 30. 1. 1997, příl. Maxi Magazin pro ženy č. 5; J. Jandourek: Zdena Salivarová a „její“ knihy, MFD 27. 8. 2005; Z. Salivarová: Troublemakers, Danny 2004, č. 1; Z. Salivarová: Podruhé už emigrovat nebude, MFD 4. 10. 2004; M. Schonberg: Proč nevyšel Stín svobody, Danny 2005, č. 1, zkr. verze Host 2005, č. 6; M. Schonberg: Tři životy Josefa Škvoreckého, in Škvorecký 80 (2005); J. Halada: Exilová nakladatelství a zvláště Sixty-Eight Publishers, Grand Biblio 2009, č. 4; M. Příbáň: Ani to nezkoušejte! ĎaS 2011, č. 11; P. Kourová – P. Koura: Na počátku byl Tankový prapor, LidN 3. 12. 2011, příl. Orientace; J. Šiklová: Někdy je lepší nevědět, Paměť a dějiny 2012, č. 1; K. Kubičková: Nikdo neudělal víc než 68 Publishers, MFD 4. 1. 2012; O. Nezbeda – P. Třešňák: Torontský Mirákl, Respekt 2012, č. 2; L. Dorůžka: Dopis do Toronto, HN 18. 10. 2013, příl. Víkend č. 42.

Rozhovory: K. Hvíždala: Opustíš-li mne, nezahyneš! (rozhovory s J. Š. a Z. S., 1995). – Z. Salivarová: Copak lze v literatuře takhle srovnávat? (přípr. V. Valenta), Telegram (Edmonton) 1975, č. 1; Interview se Z. Škvoreckou (přípr. E. Límanová), Západ (Ottawa) 1982, č. 3; S J. a Z. Škvoreckých o 68 Publishers (přípr. D. Strož), Obrys (Mnichov) 1983, č. 2; Rozhovor se Z. Salivarovou a J. Škvoreckým (přípr. P. Tigríd), Svědectví (Paříž) 1984, č. 73; J. Škvorecký: Praha – Toronto (přípr. L. Dorůžka), MS 1990, č. 6; Z. Salivarová: Kočka Júlinka a spol. (přípr. M. Skalka), Květy 1990, č. 13; Z. Salivarová: Sixty-Eight Publishers. Kruh se uzavírá (přípr. V. Sůva), NK 1990, č. 48; Z. Salivarová, J. Škvorecký: Žloutenkou k detektivkám a naštváním k nakladatelství (přípr. I. Gerová), Svobodný zítřek 1990, č. 18; Náš rozhovor se Z. a J. Škvoreckými (přípr. V. Rollerová), Nový domov (Toronto) 1991, č. 5; S Josefem Škvoreckým počtvrté (přípr. Z. Drozdová), Telegraf 1. 8. 1992; „Balíme,“ říká Josef Škvorecký (přípr. Josef Klíma), Koktejl 1993, č. 7; Manželé Škvorečtí „na penzi“ (přípr. A. Pilátová), Týdeník Rozhlas 1999, č. 44.

Korespondence: V. Prečan (ed.): Ke spolupráci dvou posrpnových exilových nakladatelství, in: Ročenka Československého dokumentačního střediska 2003 (2004); J. Škvorecký – J. Zábřana: Jak je ve větě člověk (2010, eds. A. a M. Příbáňovi); J. Škvorecký – L. Dorůžka: Na shledanou v lepších časech (2011, eds. A. a M. Příbáňovi).

Vzpomínky: J. Škvorecký – Z. Salivarová: Samožerbu (Toronto 1977; 1991), rozšíř. in J. Š., Příběh neúspěšného saxofonisty a jiné eseje (1997); O. Ulč: Škvorečtí (2014).

(mlp)

SKLIZEŇ SVOBODNÉ TVORBY

1955–1975

■ Edice exilové beletrie pounorového období

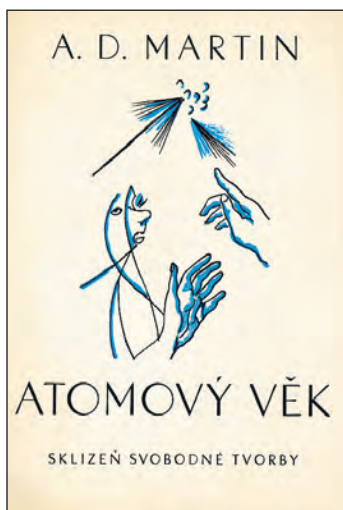
Edici *Sklizeň svobodné tvorby* (SST) založil v říjnu 1955 ve Švédsku básník a prozaik **Robert Vlach** (1917–1966) jako jednu ze součástí svého úsilí o vytvoření spolehlivého a trvalého publikačního prostoru pro literáty pounorové exulantské generace. Předcházela jí měsíčník *Sklizeň*, vydávaný od ledna 1953 v Hamburku Vlachovým jmenovcem Antonínem, a neformální sdružení Česká kulturní rada v exilu (ČKR), založené na podzim téhož roku za předsednictví filologa Jiřího Straky a čestného předsednictví Amelie Posse-Brázdové. Knihy SST vycházely nejprve ve Stockholmu a od března 1957 v Lundu, kde Robert Vlach pracoval jako lektor na univerzitě. V roce 1958 vydavatel přesídlil do USA (působil nejprve na Bennett College v Greensboro, N. C. a od roku 1959 jako rusista na Oklahomské univerzitě v Normanu). V důsledku sporu s Antonínem Vlachem o značku ČKR Robert Vlach svou vydavatelskou činnost koncem roku 1959 přerušil a navázal na ni až v roce 1962 několika svazky, připravenými ponejvíce ve spolupráci s římskou *>Křesťanskou akademií (KA)*. Na obálkách, grafické úpravě a ilustracích se podíleli především **Irena Frintová**, **Gertruda Goepfertová-Gruberová**, **Miloš Hrabě**, **Francis Littna**, **Miroslav Šašek** a **Vladimír Vaněk**; jednou obálkou je zastoupena **Toyen**.

Po náhlém úmrtí Roberta Vlacha v lednu 1966 a následující tříleté vydavatelské odmlce edici roku 1969 v Mnichově obnovil literární historik **Antonín Kratochvíl** (1924–2004). SST zanikla posledním svazkem vydaným roku 1975 v rakouském Salzburgu.

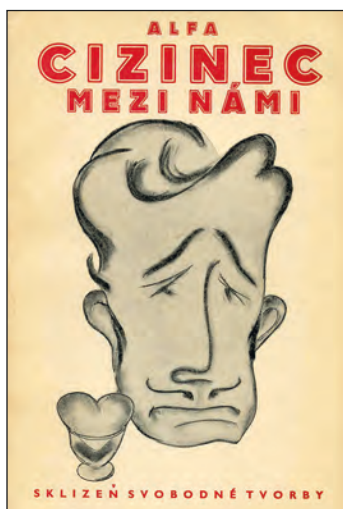
V edici vyšlo celkem 55 většinou číslovaných svazků (sv. 33 nevydán, v roce 1961 však navíc vyšel prémiový tisk mimo kontinuální číslovaní). – O tisk se obvykle starala tiskárna Skanska centraltryckeriet v Lundu, s níž Robert Vlach spolupracoval i po odchodu do USA. – V prvním roce své činnosti uváděla SST adresu

Novinářský
průkaz
Roberta
Vlacha

<p>INTERNATIONAL FEDERATION OF FREE JOURNALISTS OF CENTRAL AND EASTERN EUROPE AND BALTIC AND BALKAN COUNTRIES</p> <p>FEDERATION INTERNATIONALE DES JOURNALISTES LIBRES DE L'EUROPE CENTRALE ET ORIENTALE ET DES PAYS BALTES ET BALKANIQUES</p> <p>Signature of Holder: Signature du titulaire: <i>[Signature]</i></p> <p>Date of Issue: 2 November 1953 Date d'émission:</p>	<p>CERTIFICATE OF NATIONAL ORGANISATION</p> <p>The Secretary of the SYNDICATE OF CZECH JOURNALISTS</p> <p>certifies that Mr. <i>R. Vlach</i> Paper or Agency <i>SVET</i> is a member of that organisation and is thereby entitled to the services and assistance of the International Federation of Free Journalists of which his national organisation is a member.</p> <p>CERTIFICAT DE L'ORGANISATION NATIONALE</p> <p>Le Secrétaire de SYNDICATE OF CZECH JOURNALISTS</p> <p>certifie que M. <i>R. Vlach</i> Journal ou Agence <i>SVET</i> est un membre de cette organisation et qu'il a droit par là de recevoir aux services et à l'assistance de la Fédération Internationale des Journalistes Libres dont ledite organisation est membre.</p> <p><i>[Signature]</i> Secretary/Secrétaire</p>	<p>INTERNATIONAL PRESS CARD No. <i>389</i></p> <p>This is to certify that Mr. <i>Dr. Robert Vlach</i> Country <i>Czech</i> is a member of INTERNATIONAL FEDERATION OF FREE JOURNALISTS. The press and the authorities are hereby requested to give him aid and assistance in the performance of his professional duties.</p> <p>CARTE INTERNATIONALE DE JOURNALISTE</p> <p>Le Comité Exécutif de la FEDERATION INTERNATIONALE DES JOURNALISTES LIBRES certifie que M. <i>Dr. Robert Vlach</i> Pays <i>Tchécoslovaquie</i> est membre de ledite Organisation et prie les confrères de presse et les autorités publiques d'aider le titulaire de cette carte dans l'accomplissement de ses devoirs professionnels.</p> <p><i>[Signature]</i> Secretary General <i>[Signature]</i> President</p>
--	---	---

K ojedinělému činu se odhodlal básník Antonín Bartušek, když v roce 1956 – byť pod pseudonymem – uveřejnil svou básnickou skladbu v edici Sklizeň svobodné tvorby. Jde zřejmě o první beletristickou publikaci doma žijícího autora vydanou v exilovém nakladatelství

Robert Vlach vydával v edici Sklizeň svobodné tvorby i vlastní publikace, a to nejen pod svým jménem, ale též pod pseudonymem Jiří Kavka a pod šifrou Alfa

Onsdagsvägen 8, Enskede, Stockholm, v dalších letech poštovní schránku anebo adresy Vlachových univerzitních pracovišť.

Edice *Sklizeň svobodné tvorby* přinášela převážně původní exilovou básnickou, prozaickou a esejistickou tvorbu, méně často tvorbu pro děti a odborné práce, ojediněle překlady. Příprava edičního programu se opírala o výsledky každoročních literárních soutěží pořádaných společně ČKR a >KA; SST proto poskytuje věrný, byť ne zcela úplný obraz krásné literatury vznikající v exilu padesátých let.

Hlavním autorem edice byl její redaktor Robert Vlach, který zde publikoval jednak pod vlastním jménem (především básnické sbírky), jednak pod pseudonymem Jiří Kavka (rovněž básnické sbírky) a také pod šifrou Alfa (satirické povídky). Ke kmenovým autorům-beletristům patřili Zdeněk Němeček (mj. novela *Bloudění v exilu*) a Milada Součková (vedle tří básnických sbírek též próza *Neznámý člověk*). Své básnické sbírky zde dále vydali Getruda Goepfertová-Gruberová, Pavel Javor (sbírka *Nad plamenem píseň* byla prvním svazkem edice) a Emanuel Jindřich Popera, k významnějším prozaickým titulům patřily *Umazané povídky* Františka Listopada či román Bedřicha Svatoše *Mlha šatí strach*. Vůbec poprvé od nástupu komunismu v Československu publikoval v exilu prostřednictvím SST doma žijící autor: svou skladbu *Atomový věk* podepsal Antonín Bartušek pseudonymem A. D. Martin. Literaturu pro děti zastupuje v edičním programu zejména sborník *Sedm pohádek od sedmi autorů*. Z hlediska koncepce edice, přinášející především původní práce českých spisovatelů, je spíše výjimečným titulem *Requiem* Anny Achmatovové v překladu Roberta Vlacha.

Mimo oblast beletrie dominují produkci SST esejistické práce Jana M. Kolára *Listy němému příteli* a *Otázky české tradice*, k významnějším patřila též kniha Ladislava Radimského *Rub a líc našeho národního programu v atomovém věku*, převzatá ovšem z edice Studium *>Křesťanské*

Platební okolnosti:

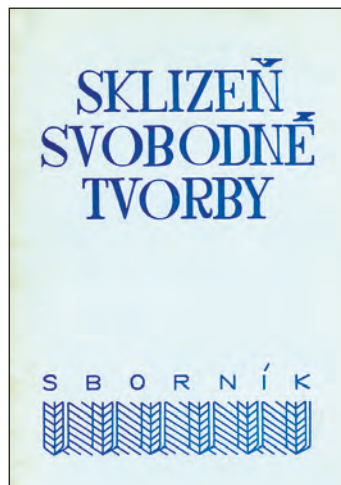
Částku 10, — dol. nebo protihodnotu v jiné měně je možno poslat ode dne vydání návrhu do 31. prosince 1955 buď na jednu nebo v libovolném počtu spírátek na tyto adresy:

v USA: Mrs. Cilka Rozehnal, 2525 S. Avers Ave., Chicago 23, Ill.
Ing. Charles Staller, 543 F. — Paige Ave., Barberton, Ohio.
v Kanadě: Mirko Janeček, Box 81, Post Station D., Toronto 9, Ont.
v Anglii: Miss H. Polívková, 49, Belsize Ave., London, N. W. 3.
Mrs. Věra Stárková, 56, Sutcliffe Ave., Earley, Reading, Berks.
ve Francii: Vl. Zelený, 18—20, rue Claude Tillier, Paris 12e.
v Itálii: Vl. Vaňek, via Giov. de Grassi, 9, Milano.
v Německu: Ant. Vlach, Hamburg 13, Postfach 2700, Postscheckkonto 79393.
ve Švýcarsku: Dr. J. Strnad, Lindenbühl, Trogen, App.
ve Švédsku: St. Schott, Linnégatan 15, Limhamn.
v Argentíně: Enrique Jelínek, Casilla de correo 839, Buenos Aires.
v Brazílii: Irena Ceynar, Rua Odorico Mendes, 392, Sao Paulo.
v Australii: Mrs. J. Zaczpalová, 46, Findon Ave., Seaton Park, South Australia.

Jiné informace:

— Poštovné obyčejnou poštou (tiskopis) je zahrnuto v předplatném.
— Pro další serií, za předpokladu dostatečného zájmu o první, bude letošním předplatitelům předloženo seznam nejlepších prací, které budeme mít k vydání ať ze soutěže nebo přímou nabídkou, aby spoluprotáhli o výběru.
— Pokud předplatitel neprojeví pění, aby nebyl jmenován, bude jeho jméno uveřejněno ve Sklizeň v rubrice "KULTUROU Z KRÍSE", v ní bude veřejnost každé měsíce informována o průběhu akce. Pro veřejnou kontrolu bychom rádi otiskli alespoň iniciálky předplatitelů nebo značku.
— Pro úplnost podotýkáme, že iniciativa KR není výdělečná, že veškeré účtování bude vedeno veřejně a že případných přebytků bude použito zase jen k vydání knih. KR si vyhrazuje právo poskytnout podle možnosti autorům vydaných knih honorář ve formě určitého počtu výtisků, prodejních za normální cenu, t. j. vyšší než subskripční. Knihy vydané z případných přebytků dostanou předplatitelé jako bezplatné premie.

Všechnu agendu spojenou s akcí vyřizuje Dr. Robert Vlach,
Staviska Institutionen,
Finngatan 12, Lund, Švédsko.

Sborník Sklizeň svobodné tvorby
vycházel v letech 1958–1959

akademie. Soubory úvah či projevů k domovu v *SST* vydali Jan Čep a Přemysl Pitter, soubory medailonů Jan Ještědský a Antonín Kratochvíl, cestopisné eseje Otakar Odložilík a Ladislav Radimský (pod pseud. Petr Den). Jeden z prvních pokusů o analýzu vývoje literárního života v poúnorovém Československu přinesla studie Viléma Bernarda *Kde básníkům se poroučí*. Památce čestné předsedkyně ČKR byl věnován sborník *Mosaika Amelie Posse*. V nepřiznané spolupráci se Svobodnou Evropou vydala *SST* analýzu komunistického společenského systému *Nová třída* z pera Milovana Djilase (přel. František Bregha a Zdeněk Suda) a slovenský překlad knihy amerického spisovatele a někdejšího stoupence komunistické ideologie Howarda Fasta *Nahá pravda*.

Náklad publikací *SST* byl v prvních letech stanoven na 500 výtisků. Abonentům byla postupně zasílána celá série deseti svazků v ročníku, jejíž rozsah byl podmíněn účastí minimálně 300 subskribentů. Autoři byli honorováni 50 výtisky, zbývající část nákladu mohla být distribuována po jednotlivých svazcích. Abonentský princip se však podařilo s pomocí dílčích subvencí udržet pouze v prvních třech ročnících, poté se vydavatelství dostalo do finančních obtíží a další svazky vydávalo především v koprodukcí s jinými exilovými edicemi a institucemi.

Od července 1958 do října 1959 redigoval Robert Vlach ve spolupráci s Vladimírem Vaňkem čtyři čísla sborníku *Sklizeň svobodné tvorby*, který měl po roztržce v ČKR některým exilovým autorům posloužit jako náhrada za ztracené publikační příležitosti v hamburské *Sklizni*. Kromě exilových spisovatelů (mj. Ivan Jelínek,

František Listopad, Ladislav Radimský pod pseud. Petr Den, Milada Součková), kritiků (Jaroslav Jíra, Robert Vlach) a esejistů (Věra Stárková) se mezi autory objevilo též několik zahraničních bohemistů (William Edward Harkins, Claude Houghton, Else Westh Neuhardová).

PERIODIKA

Sklizeň svobodné tvorby (1958–1959).

PRAMENY A LITERATURA

Bibliografie: A. Zach: *Kniha a český exil* (1995).

Knižně: M. Příbáň: *Prvních dvacet let* (2008); M. Příbáň: *Jedno jméno, dva osudy* (2012).

Studie a články: Kulturní rada veřejnosti, *Sklizeň* (Hamburk) 1955, č. 6 (30), příl.; [R. Vlach]: *Kulturou z krize*, *Sklizeň* 1956, č. 5 (41); R. Vlach: *Série knih 1957 ohrožena*, *Sklizeň* 1956, č. 11 (47); R. Vlach: *Prohlášení Kulturní rady*, *Modrá revue* (Rotterdam) 1958/59, č. 1, příl.; R. Vlach: *Závěrečné vyjádření*, *Modrá revue* (Rotterdam) 1958/59, č. 2; A. Vlach: *Okolo knižní série 1958*, *Sklizeň* 1959, č. 1 (75); A. Kratochvíl: *Česká kulturní rada v zahraničí obnovuje vydavatelskou činnost*, *Proměny* (New York) 1969, č. 2, též *Studie* (Řím) 1969, č. 20; K. Vrána: *Nad časem doměřeným*, in R. Vlach: *Labyrint a jiné básně z pozůstalosti* (Řím 1970); A. Kratochvíl: *Na rozloučenou s Kulturní radou*, in P. Javor: *Chléb podaný hostu* (Salcburk 1975); J. Strnad: *Padesátá léta v české exilové literatuře 3*, *Tvar* 1990, č. 37; A. Kratochvíl: *Císař bez purpuru*, in A. K.:...za ostnatými dráty a minovými poli... (1995); M. Burda: *Česká kulturní rada v zahraničí ve vývoji literární činnosti první vlny českého poúnorového exilu (1948–1968)*, in *Světová literárněvědná bohemistika*, sv. 2, *Úvahy a studie o české literatuře* (1996); M. Příbáň: *Kdo byl Robert Vlach*, *Host* 2002, č. 5; V. A. Debnár: *Neúnavný exulant*, *LitN* 2005, č. 40; J. Štěpán: *Dr. Robert Vlach – vydavatel československé exilové literatury*, in *České, slovenské a československé dějiny 20. století*, sv. 2. (Ústí n. O. 2007).

Rozhovory: R. Vlach: *Interview o kulturní práci v exilu (tazatel neuveden)*, *Československý přehled* (New York) 1957, č. 7/8; ...a kniha v exilu (přípr. I. Zvěřina), *Zápisník* (New York) 1958, září.

Nekrology (k úmrtí R. Vlacha): J. Jíra, *České slovo* (Mnichov) 1966, č. 3; P. Želivan (= K. Vrána), *Nový život* (Řím) 1966, č. 4; L. Radimský, *Proměny* (New York) 1966, č. 2.

(mlp)

1949–1952

■ Nakladatelství zřízené Slovanským výborem Československa k osvětovým účelům

Slovanské nakladatelství (SLN) vzniklo na podzim 1949 jako účelové zařízení Slovanského výboru Československa (SVČ) pro vydávání neperiodických tiskovin a časopisu *Slovanský přehled*. Ve stejné době převzal SVČ národní správu nad likvidovaným nakladatelstvím *Miroslav Stejskal*, dosavadním vydavatelem edice SLIK (Slovanský literární klub). Původní záměr v této edici pokračovat nicméně nebyl naplněn: oslovené nakladatelství *Svět sovětů* (viz >*Lidové nakladatelství*) neprojevilo o spolupráci na edici zájem, a než byl vydáním tří náhradních titulů se zpožděním dokončen ročník 1948, rozpadla se abonentská síť. Ve snaze zajistit si provozní kapitál zahájilo *SLN* subskripční akci na *Velký rusko-český slovník*, který vznikal na půdě pražské filozofické fakulty pod vedením Leontije V. Kopeckého v redakci Bohuslava Havráňka a Karla Horálka a na jehož vydání se *SLN* mělo podílet se Slovanským ústavem. Zpoždění prací na slovníku však oddálilo vydání prvního dílu o více než dva roky, *SLN* muselo části předplatitelů vrátit peníze, a dostalo se tak do značných finančních potíží. Ministerstvo informací a osvěty poté rozhodlo o likvidaci *SLN* k 31. 12. 1951, avšak vzhledem k tomu, že v té době byla ve výrobě ještě řada publikací, byla lhůta posléze prodloužena do 31. 12. 1952.

Ředitelem *Slovanského nakladatelství* byl **František Jungman** (uváděn též jako Jungmann), jehož později vystřídal **Karel Borecký** (1896–1954). Šéfredaktorem byl po celou dobu **Josef Jungwirth**, v redakci pracovali **Milan Korejs**, **Rudolf Lužík**, **Ervína Mojsejenková** (uváděna též jako Moisejenková), **Valerie Sobotková**, **Karel Stelšovský**, **Zdenka Vovsová** (provd. Bergrová), **Miloslav Zima**, **Josef Zumr** a technický redaktor **Alois Hodek**. Jako výtvarníci se *SLN* spolupracovali **Václav Fiala**, **Oldřich Hlavsa** (obálka a vazba *Knihovny slovanských klasiků*), **Vladimír Janský** a **Zdeněk Sklenář** (obálka *Slovanské knihovny*).

Celkem vyšlo ve *Slovanském nakladatelství* bezmála 70 titulů, vytištěných v různých závodech tiskáren Svoboda (Praha, Brno, Český Těšín). – Redakce *SLN* sídlila ve Slezské ulici č. 11 v Praze 12.

Úkolem *Slovanského nakladatelství* bylo seznamovat čtenáře s osobnostmi, kulturou, literaturou a reáliemi ostatních slovanských zemí, část jeho produkce tvořily také jazykové příručky a slovníky. Ediční plány byly sestavovány s jasným politicko-osvětovým a ideově-výchovným zřetelem.

Prvním vydaným titulem byla publikace *Jugoslávie pod botou fašismu*, která vyšla v říjnu 1949 a názorně demonstrovala změnu sovětského postoje vůči jugoslávskému komunistickému vůdci Titovi. V následujícím roce zřídilo nakladatelství edici *Malá slovanská knihovna* (1950–1951, 34 sv., red. Rudolf Lužík), v níž

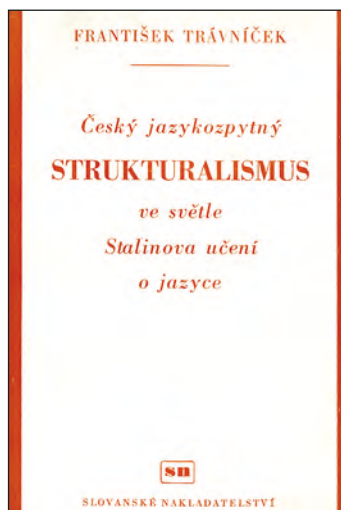
První publikace
Slovanského nakladatelství

četně byly zastoupeny další literatury (Mark Živov: *Velký polský básník Adam Mickiewicz*). Vedle toho se v edici objevovaly publikace interpretující nedávnou historii (Boris Dmitrijevič Dacjuk: *Základní směry v ruském sociálně politickém hnutí 30. a 40. let*; Wiktor Grosz: *Polský podzim 1939*), případně soudobý politický vývoj (V. Kirsanov: *Jugoslávský lid pod vládou fašistických zaprodanců amerického imperialismu*). K *Malé slovanské knihovně* se později přidružila edice **Slovanská knihovna** (1951, zjištěno 7 sv., red. Milan Korejs), věnovaná studiím reflektujícím dílo ruských myslitelů (V. G. Bělinskij, A. N. Radišev, M. V. Lomonosov) a bulharských literátů (Ivan Vazov; soubor studií Todora Pavlova *Bulharští básníci a spisovatelé*). Ojedinelým počinem bylo vydání cestopisu z 15. století *Putování ruského kupce Afanasije Nikitina přes tři moře*, jež pro edici připravil indolog Vincenc Lesný. Nerealizován zůstal projekt překladu čtyřsvazkových *Dějin SSSR*.

Beletrie byla zařazována do edice **Knihovna slovanských klasiků** (1950–1952, 9 sv., red. Zdenka Vovsová, od 1951 Ervína Mojsejenková), kam nakladatelství včlenilo třísvazkové **Vybrané spisy Bolesława Prusa**, **Vybrané spisy Lva Nikolajeviče Tolstého**, z nichž vyšel pouze román *Anna Karenina* v překladu Petra Křířky, a první svazek **Vybraných spisů** ukrajinského spisovatele **Ivana Franka**. Vedle toho v edici vyšly *Balkánské písně* bulharského básníka Ivana Vazova a výbor z díla folkloristy a novináře Ljubena Karavelova *Bulhaři za starých časů*; záměr vydat Lermontovova *Hrdinu naší doby* se již neuskutečnil. Dále nakladatelství zahájilo vydávání několikasvazkového **Výboru z díla Alexandra Nikolajeviče Radiševa** (red. Josef Zumr), jenž měl být součástí zamýšlené edice **Slovanští myslitelé** (měl tu vyjít také rozsáhlý výbor z kritického díla Vissariona Grigorjeviče Bělinského). Před zánikem nakladatelství však redakce stihla vypravit pouze první svazek (*Próza*), zatímco druhý svazek, obsahující výbor Radiševovy poezie a filozofických úvah, převzalo *Nakladatelství Československo-sovětského institutu*.

se zprvu soustředila prakticky veškerá produkce nového podniku. V útlých brožurách vycházely převážně tituly přejaté z nakladatelství spřátelených slovanských zemí a pak příležitostně publikace (*Pražské přednášky o jazyce* Ivana Ivanoviče Meščaninova, pronesené u příležitosti lingvistovy návštěvy ČSR; soubor statí ke 125. výročí narození Bedřicha Smetany, vybraných ze sovětského tisku ad.). Podstatná část svazků byla věnována literárním osobnostem a tématům, přičemž převažoval zájem o literaturu Sovětského svazu (Alexandr Michajlovič Jegolin: *J. V. Stalin a sovětská literatura*; Oleksandr Kornijčuk: *Ukrajinská sovětská literatura*; Georgij Sergejevič Čeremin: *J. V. Stalin v krásné literatuře*; I. N. Uspenskij: *Maxim Gorkij v Americe*), opakovaně byly do edičního programu zařazovány práce prezidenta Bulharské akademie věd Todora Pavlova (*Christo Botev, Dimitr Blagoev*), méně

Do oblasti zájmu *SLN* spadaly také jazykové a jazykovědné publikace, především slovníky a mluvnice, ale i teoretické studie. Jazykovědné práce sdružovala řada **Slovanské jazykovědné příručky** (1951, 8 sv., red. Miloslav Zima). Edice postihovala rozmanitý výběr textů – kromě nových vydání titulů, jež *SLN* převzalo z jiných nakladatelských domů (František Trávníček: *Mluvnice spisovné češtiny*; Leontij Vasiljevič Kopeckij: *Stručná ruská mluvnice* nebo populární výběr z rozhlasových jazykových pětiminutovek), tu poprvé vyšla *Česká mluvnice* Bohuslava Havránka a Aloise Jedličky nebo Skaličkova práce *Typ češtiny*; vedle toho byly zařazeny také dobově symptomatické tematické práce (F. Trávníček: *Český jazykozpytný strukturalismus ve světle Stalinova učení o jazyce* či Viktor Vladimirovič Vinogradov: *Geniální program marxistické jazykovědy*).

Pouze zlomek plánů se podařilo uskutečnit v oblasti jazykových slovníků: v edici **Sbírka slovníků jazyků slovanských** (1951, zjištěny 3 sv.) vyšel jen rusko-český slovník (red. Leontij Vasiljevič Kopeckij), česko-ruský slovník Alexandry Schierové a polsko-český slovník Bohumila Vydry. Vydávání opožděného *Velkého rusko-českého slovníku* v redakci L. V. Kopeckého, Bohuslava Havránka a Karla Horálka po zániku *SLN* přešlo *Nakladatelství Československo-sovětského institutu*, od druhého dílu ve spolupráci s *Nakladatelstvím ČSAV*.

Mimo edice vydalo *SLN* několik výpravných publikací (Alexej Vladimirovič Jefimov: *Z dějin velkých ruských zeměpisných objevů* či soubor fotografií sovětské informační kanceláře a ČTK *Šestnáct republik SSSR*), sborník *Čtení o Polsku* a v doplněném a upraveném čtvrtém vydání také Trávníčkův *Slovník jazyka českého*.

Svazky *Malé slovanské knihovny* zpravidla vycházely nejprve v nákladu 5500 výtisků, později v nákladech vyšších (7700 nebo 10 750 ks; dvojjazyčné vydání Bělinského *Dopisu Gogolovi* dokonce v nákladu 30 750 ks). *Slovanská knihovna* se držela nákladu 5500–10 750 výtisků, podobně jako *Knihovna slovanských klasiků* (pouze Tolstého *Anna Karenina* vyšla v nákladu 30 750 výtisků). Vysokých nákladů dosahovala slovníková díla (Trávníčkův *Slovník jazyka českého* 50 750, *Slovník česko-ruský* 60 750) a jazykové příručky (*Česká mluvnice* B. Havránka a A. Jedličky 35 750 výtisků); ostatní jazykovědné práce vycházely v nákladech obvyklých (V. Skalička: *Typ češtiny* v nákladu 3300 ks, F. Trávníček: *Český jazykový strukturalismus ve světle Stalinova učení o jazyce* 5500 výtisků).

Po dobu své existence zajišťovalo *SLN* vydavatelský servis časopisu *Slovanský přehled*, jehož vydavatelem však zůstal Slovanský výbor Československa a jehož redakce byla na nakladatelství nezávislá.

Ing. František Lukeš
likvidátor Slovanského nakladatelství
F r a h a III, Stalínova 170.

ok. Běláček

C. č. 91.451/BH
Dose: 27.7.1954

V Praze dne 24. července 1954.

Ministerstvo kultury
Hlavní správa vydavatelství etc.
F r a h a III.

K rukám Feditele Z. Hradce.

K čj. 104.582/HSV/1954 ze dne 14. VI. 54.

ML.SP.R. | DOBOR | REZERVA | POSUDP
23.VII.54 107566

*Podle
komunikace
z Prahy*

Ve smyslu shora cit. připsípu podávám tuto zprávu:

1/. Archiv Slovanského nakladatelství, uložený ve skladisti v Praze II, Soukenická 8 byl za přítomnosti býv. účetního SN n.r. Čejky, převezen dodávkovým vozem ministerstva kultury dne 23. t. m. do archivu tohoto ministerstva a byl převzat š. l. Venelým spolu s doklady, které byly uloženy u podepsaného likvidátora. Seznamy se přikládají v příl. 2.1 a 2.

Zbývá ještě šest archivu uložena u Slovanského výboru Československa /dále jen SVČsl./ v Praze IV, Lorentánská 9. Doklady jsou sepsány a připraveny k odvozu. Převezení této části archivu bylo uloženo likvidátorem SVČsl. jak patrné z příl. 2.3.

2/. Ve zprávě likvidátora ze dne 20. IV. 1954 byl uveden likvidační přebytek ve výši..... Kčs 367.728.41, který se zvýšil o platbu z 17.6.54 od n.p. Pozemní stavby, Č. Budějovice, a která patří SVČsl..... " 15.--

na..Kčs 367.743.41

a snížil se o doplatek na honorář likvidátorovi na úhradu výloh /ze IV, V/53 Kčs 120.--; VI/53 až III/54 po 200.--Kčs/..... " 2.120.--

zbývá k předání Slovanskému výboru ČSR.... Kčs 365.623.41 plus běžný úrok z tohoto zůstatku na běžném účtu u Státní banky čsl. za dobu od 1. ledna 1954 do 23. července 1954.

Státní banka čsl., městská pobočka v Praze II, Na Příkopě 28 byla dopisem ze dne 24. t. m. vyzvána, aby zůstatek na běž. úč. č. 149.7 519 vykázaný ve výši.....Kčs 365.358.20 spolu s úroky za dobu od 1. I. - 23. VII. 1954 převedla na běžný účet Slovanského výboru ČSR, č. běž. účtu 730.044 u Státní spořitelny v Praze 2, ústředna.

Poštovní poukázkou bylo SVČsl. rovněž dne 24. t. m. poukázáno hotově..... " 265.21 /hotovost u Státní spoř. Praha 12/

p ř e v o d Kčs 365.623.41

okti

Zpráva likvidátora
Slovanského nakladatelství
pro Ministerstvo kultury
(1954)

Podnik s názvem *Slovanské nakladatelství* založil a v letech 1953–1955 řídil exilový básník Pavel Javor v Montrealu v Kanadě; ovšemže bez jakékoli souvislosti se stejnojmenným pražským nakladatelstvím.

EDIČNÍ ŘADY

Malá slovanská knihovna (1950–1951); Knihovna slovanských klasiků (1950–1952); Sběrka slovníků jazyků slovanských (1951); Slovanská knihovna (1951); Slovanské jazykovědné příručky (1951).

SOUBORNÁ VYDÁNÍ

Vybrané spisy Bolesława Prusa (1950–1952); Vybrané spisy Ivana Franka (1951); Vybrané spisy Lva Nikolajeviče Tolstého (1951); Výbor z díla Alexandra Nikolajeviče Radiševa (1952).

PRAMENY A LITERATURA

Prameny: Národní archiv: Fond Slovanský výbor Československa (1936)–1945–1968; Fond Ministerstvo kultury 1953–1956.

Články: [J. Bělovský (?): Slovanské nakladatelství, *Knihy* 1951, č. 5.

(ap)

STŘEDOČESKÉ NAKLADATELSTVÍ A KNIHKUPECTVÍ

1967–1968; 1968–1992

■ Nakladatelství a podnik knižního maloobchodu Středočeského kraje

Užívané názvy

Siréna (1967–1968); Středočeské nakladatelství a knihkupectví (1968–1992)

Kořeny *Středočeského nakladatelství a knihkupectví* dosahují na konec padesátých let. Středočeský Krajský národní výbor (SKNV) v té době vydával různorodé publikace pod hlavičkou Krajského domu osvěty v Praze, Krajského osvětového střediska SKNV, Edičního střediska SKNV, ale též prostřednictvím nakladatelství >*Orbis*, které v tehdejší nakladatelské struktuře částečně nahrazovalo neexistující středočeské krajské nakladatelství. V polovině roku 1960 byl zřízen podnik *Knih, n. p. Středočeského KNV* jako jeden z prvků nově vytvářené maloobchodní sítě knižních prodejen. V roce 1967 založil SKNV vlastní příspěvkovou organizaci *Středočeské nakladatelství Siréna*. V říjnu 1968 byla *Siréna* včleněna do *Knih, n. p. Středočeského KNV* a takto nově vzniklá instituce nadále působila pod názvem *Středočeské nakladatelství a knihkupectví (SNK)*. Na rozdíl od většiny krajských nakladatelství nebylo *SNK* příspěvkovou, nýbrž tzv. hospodářskou organizací se statutem národního (od července 1989 státního) podniku, což předpokládalo ekonomickou soběstačnost. Posláním *SNK* bylo vydávání neperiodických publikací se vztahem ke středočeskému regionu a zajišťování knižní distribuce ve Středočeském kraji; sloučení těchto funkcí v podobném rozsahu v rámci jednoho podniku bylo ve své době ojedinělé.

Prvním ředitelem národního podniku *Knih, SKNV* byl jmenován **Jan Kuchynka** (*1919). V květnu 1963 ho nahradil **Josef Alexander Plachý** (1909–1994), který se v roce 1968 stal prvním ředitelem *Středočeského nakladatelství a knihkupectví*. V polovině roku 1970 nastoupil do ředitelské funkce **František Pěkný** (*1919), který již v letech 1967–1968 působil jako ředitel nakladatelství *Siréna*. V letech 1981–1989 podnik řídil **Vladimír Píša** (*1927) a po jeho odchodu do penze v první polovině roku 1989 jej jako pověřený ředitel nahradil dosavadní obchodně-provozní náměstek **Josef Strílek** (1929–2012). Funkce šéfredaktora zpočátku nebyla obsazena, v letech 1970–1983 ji jako náměstek ředitele pro nakladatelskou činnost a posléze jako vedoucí nakladatelství vykonával **Josef Beneš** (1923–1985). Po jeho smrti ji převzal **Ivan Kruis** (*1952), který byl v říjnu 1989 jmenován ředitelem a až do zániku *SNK* vykonával obě funkce současně (po dobu likvidace řídil podnik spolu s ekonomickým náměstkem **Ivem Kostihou** /*1955/).

V rámci tzv. malé privatizace, zahájené v lednu 1991, přišlo *SNK* o síť maloobchodních prodejen, které byly dosud hlavním zdrojem jeho příjmů (ústřední knihkupectví *SNK* sídlilo v Praze ve Věžeňské ulici, další prodejny měl podnik v Modřanech, Uhříněvsi, Horních Počernicích či na Zbraslavi, později též v Mělníku či ve Vlašimi). Na podnět vedení *SNK* vyhlásilo Ministerstvo kultury likvidaci podniku k 1. květnu 1991; během roku 1992 byly vyklizeny všechny prodejny a *SNK* tak definitivně ukončilo činnost.

Mezi první redaktorky *Sirény* a v sedmdesátých letech *SNK* patřily **Marie Marečková** (redigovala již knihy vydané pod hlavičkou SKNV v *>Orbisu*), **Miloslava Bořková** a **Věra Kovářová**; takřka po celou dobu existence *SNK* v redakci pracovali **Ivan Kruis**, **Růžena Skálová** a **Bohumil Šubrt**, v sedmdesátých letech též **Jiří Strnad**, v osmdesátých letech **Ladislav Horáček** a na počátku devadesátých let **Jiří Peňás** a **Vlastimil Vavřín** (v letech 1990–1991 zástupce šéfredaktora). Technickou redakci zprvu zajišťovala **Hana Strnadová** (provd. **Borovičková**), po ní **Jarmila Mašková** a na počátku devadesátých let **Martina Vítková**.

SNK spolupracovalo s řadou ilustrátorů, z nichž někteří byli zároveň autory grafické úpravy publikací (**Cyril Bouda**, **Otakar Čemus**, **Miloš Kánský**, **Jan Karpáš**, **Jiří Krásl**, **Karel Míšek**, **Jiří Pavlík**, **Julie Svobodová**, **Jitka Vrbová**). K dalším ilustrátorům patřili např. **Gabriel Filčík**, **Pavel Lisý**, **Miloš Nesvadba**, **Jiří Winter-Nepřakta**, příležitostně též **Karel Franta** či **Kamil Lhoták**. O grafickou úpravu knih se vedle již zmíněných starali **Karel Aubrecht**, **Miloslav Disman**, **Milan Hegar**, **Jaroslav Kasl**, **Jana Kosmanová** (grafický návrh edice Peřeje), **Pavel Rajský** či **Pavla Šubrtová** /provd. **Vokounová**/ (edice Peřeje). Autory velkých fotografických publikací byli **Bohumil Dusík** či **Vítězslav Motl**; fotografický doprovod dále obstarávali např. **Karel Havlíček**, **Jiří Procházka**, **Milan Zemina** a mnozí další.

Nakladatelství *Siréna* vydalo v letech 1967–1968 necelé dvě desítky titulů, *SNK* v letech 1968–1992 přibližně 265 svazků; nejčastěji spolupracovalo s tiskárnami Stráž (závod Vimperk) a Severografia (závod Liberec), s Tiskařskými závody Praha a Východočeskými tiskárnami (závod Havlíčkův Brod). – Po celou dobu své existence sídlilo *SNK* v Praze 1, v ulici U Prašné brány č. 3.

Ediční činnost Středočeského KNV byla až do vzniku *Středočeského nakladatelství Siréna* soustředěna především na vydávání historických a vlastivědných publikací a sborníků, libret ke kulturním pásmům, publikací bibliografického či osvětového rázu, metodických příruček apod.; beletristické tituly vycházely spíše výjimečně (mj. sborníky začínajících středočeských autorů, dva povídkové soubory Zdeňka Taxe, výbor z poezie dělnického básníka 19. století Františka Chládky v edici Evy Taxové). Nakladatelství *Siréna* sice začalo beletrii vydávat soustavněji, během své krátké historie však nestihlo vytvořit zřetelnou ediční koncepci. Jeho produkce nicméně nastínila tendence, na něž bezprostředně navázalo *Středočeské nakladatelství a knihkupectví*, aniž by je však směřovalo do jasně profilovaných edic.

V roce 1968 zahájila *Siréna* vedle vlastivědné edice **Putujeme** (1 sv.) též beletristické řady **Pramen** (2 sv.) a **Proud** (1 sv.). *SNK* záhy po svém vzniku vydalo je-

den z těchto svazků (knihu pohádek *O zlatém mlýnku a jiné pohádky* Miroslava Vízďala a Antonína Robka) znovu jako reprint včetně označení edice Proud, dále však již v žádné z edičních řad *Sirény* nepokračovalo. Knihy pro děti zde nicméně vycházely i nadále. Pohádkovou tvorbu zastupovaly knihy Kamila Bednáře, Inky Ciprové, Jany Kašové, Eduarda Petišky, Dagmar Štětinové aj., staré pohádkové příběhy podle domácích i cizích pramenů zpracoval Vladimír Kovářík a Jan Wenig adaptoval pro *SNK* pohádky svého otce Adolfa Weniga. Nejmladším čtenářům byly určeny též převyprávěné krajové pověsti (mj. Rudolf Matys, Viktor Palivec), básně a říkadla (Michal Černík, Václav Fischer, Ludvík Středa, Jiří Žáček), příběhy ze současnosti (Anna Blažíčková, Vlastislav Krivohlavý, Markéta Zinnerová) a dobrodružná literatura, reprezentovaná staršími prózami Františka Flose v adaptacích Josefa Šubrtů (k publikacím či adaptacím starších titulů přistoupilo *SNK* i v případech Bohumila Říhy či Pavla Suly), ale především triptychem Josefa Pohla *Pod jezevčí skálou, Na pytlácké stezce, Za trnkovým keřem*. Ojedinele tato ediční oblast poskytla prostor i proskribovaným autorům: pod jménem jejího ilustrátora Miloše Nesvadby zde dvoudílnou knihu o strašidlu Bubetce publikoval Ladislav Dvorský.

Beletrie pro dospělé čtenáře byla zastoupena žánry prózy historické (Miroslav Slach, Arnošt Vaněček), reportážní (regionální črty Jana Čáky, cestopisná reportáž z Antarktidy Miroslava Vízďala, ale též soubory prací redaktora *Rudého práva* Jiřího Stana), společensko-psychologické (Josef Pohl, Stanislav Rudolf, Karel Zídek) a detektivní (mj. Lukáš Luhan). K nejčastěji vydávaným prozaikům patřil Karel Štorkán (detektivní a společenská próza), několik knih v *SNK* vydali také Jiří Kamen či Ondřej Neff. K širší čtenářské obci mířily tituly humoristické prózy (František Nepil, Miloslav Švandrlík, Miloslav Urban a také knižní vydání příběhů z původně rozhlasového a později televizního seriálu *Sedmilháři*, k jehož autorskému okruhu patřili mj. Zdeněk Jirotko, Ivan Osvald či Jindřiška Smetanová). Rovněž v oblasti beletrie pro dospělé se objevily reedice prvorepublikových titulů od autorů, kteří v *SNK* vydali i své nové práce (Jan Morávek či Hana Klenková, jejíž próza *Slunečná farma* zde vyšla v přepracovaném vydání).

Poezie vycházela v prvním desetiletí existence *SNK* příležitostně, zpočátku spíše v podobě účelových výborů uspořádaných k významným společensko-politickým událostem a výročím, později se však objevují i původní sbírky (mj. Václav Daněk, Vít Obrtel, Jarmila Otradicová, Jana Štroblová). K edičně pozoruhodným titulům patřila antologie méně známých českých preromantických a romantických básníků (*Hledání modrého květu*) v uspořádání Ivana Slavíka. Zcela výjimečně se v *SNK* objevil i překladový titul; šlo o výbor z veršů komunistického vůdce Ho Či Mina, vydaný k oslavě ukončení války ve Vietnamu.

Až na počátku osmdesátých let vznikla první ediční řada, která nakladatelství výrazněji profilovala. Označením **Peřeje** (1984–1990, 19 sv.) navázala na stejnojmenný almanach z roku 1980; almanach i ediční řada zahrnuje poezii i prózu mladých autorů, často knižně debutujících. Poezií, která v edici převažovala, byli zastoupeni např. Josef Čejka, Jiří Dědeček, Alois Marhoul, Věra Nosková, Jiří Olšovský, Vlasta Skalická či Vlastimil Vavřín, z prozaiků se uplatnili Václav Jiřík, Radoslav Nenadál či František Vinant. Na sklonku osmdesátých let zahájilo *SNK* edici sci-fi literatury **Futurum** (1987–1990, 5 sv.), jejíž autoři byli do té doby

Edice Peřeje

odkázáni téměř výhradně na sborníky či antologie (mj. Ludmila Freiová, Ivan Kmínek). Další plánované tituly už vyjít nestačily (kniha Jana Poláčka *Ex machina* vyšla ještě v roce 1991 v nakladatelství Winston Smith, povídky Radomíra Klabala *Chuť sušené vody* zůstaly nevydány).

Nová společenská situace po listopadu 1989 se v produkci nakladatelství projevila několika tituly autorů z okruhu samizdatové a exilové literatury (Jaromír Hořec, Ferdinand Peroutka, Vladimír Škutina). Na aktuální čtenářskou poptávku reagovalo SNK souborným vydáním komiksů Jaroslava Weigela a Káji Saudka z osmdesátých let (*Lips Tullian*) a jedním dílem románového cyklu Felixe Háje o školáku Kájovi Maříkovi. Populárně-naučná edice **Kdo je...** (1990–1991, 3 sv.), která měla představit především reprezentanty demokratické tradice našich dějin, se již nestačila rozvinout: vyšly svazky vě-

nované Miladě Horákové, J. A. Komenskému a T. G. Masarykovi, čtyři další plánované tituly vydala v letech 1992–1994 >*Mladá fronta*. Osobnost Karla Čapka připomněl editor Jiří Opelík v publikaci *Karel Čapek ve fotografii*.

Po celou dobu existence SNK měly v jeho produkci významné zastoupení práce o historii regionu (často s tematikou dějin KSČ, dělnického hnutí a protifašistického odboje) či díla mapující vztah významných kulturních osobností ke středním Čechám (publikace Zory Dvořákové či Vladimíra Kovářika). SNK vydalo též výběr kulturněhistorických studií Zikmunda Wintera (ed. Věra Brožová a Jaroslava Janáčková) či vzpomínky Františka Hampla na Jaroslava Seiferta a další literáty. Dů-

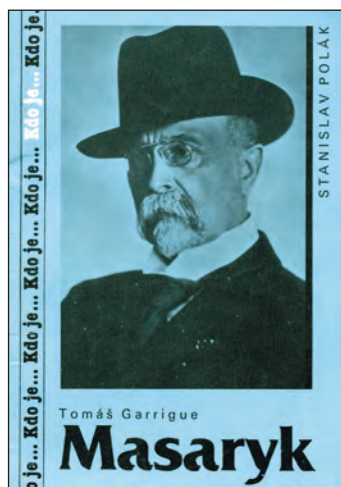

Antiutopický román Ludmily Freiové *Odkud přišel Silvestr Stin?* byl v roce 1986 sešrotován, zachránilo se jen několik výtisků. Po autorčině přepracování vyšel pod názvem *Datum narození nula* v roce 1990

ležitou součástí produkce byly také fotografické publikace zachycující přírodu, architektonické proměny a kulturní památky, turistické průvodce atd. Stejně jako ostatní regionální nakladatelství vydávalo *SNK* účelové tisky pro politické a kulturní instituce Středočeského kraje (nejčastěji pro místní a okresní národní výbory, okresní archiv, okresní muzea atd.).

Nejnižších nákladů (kolem 1000 výtisků) dosahovaly knihy poezie (výjimkou byly např. sbírky Jiřího Dědečka, jehož *Oběžník* vyšel v nákladu cca 40 000 výtisků). Náklady prozaických knih z edice *Peřeje* ani náklady účelových tisků obvykle nepřesáhly 10 000 výtisků. Ve výrazně vyšších nákladech (obvykle 20 000–30 000, ojediněle až 70 000 výtisků) vyšly některé fotografické publikace a tituly programově mířící k širšímu publiku: literatura pro děti a mládež, detektivky, humoristická literatura. Vůbec nejvyšších nákladů dosáhly nové vydání Škutina *Presidentova vězně* a soubor komiksů Jaroslava Weigla a Káji Saudka (obojí cca 150 000 výtisků).

Některé plánované tituly *SNK* (např. Šabachovo *Putování mořského koně* či historickou monografii Jaroslava Durycha *Papežové a císaři*) vydal později jeho bývalý redaktor Ladislav Horáček ve svém nakladatelství *Paseka*.

Edice *Kdo je...*

Druhé vydání Škutiny reportáže v roce 1990 dosáhlo rekordního nákladu 150 250 výtisků

EDIČNÍ ŘADY

SKNV: Obrazy z českého dělnického revolučního hnutí (1959); Historicko-vlastivědné bibliografie Středočeského kraje (1960–1961); Středočeské aktuality (1962–1967); Žili a tvořili ve středních Čechách (1963–1965); Dějiny dělnického hnutí ve Středočeském kraji (1964–1966); Aktuality kulturní výchovy (1966–1967); Život – teorie – praxe (1966–1967).

Středočeské nakladatelství Sírěna: Pramen (1968); Proud (1968); Putujeme (1968).

SNK: Peřeje (1984–1990); Futurum (1987–1990); Kdo je... (1990–1991).

PRAMENY A LITERATURA

Prameny: Státní oblastní archiv v Praze: fond Středočeské nakladatelství a knihkupectví Praha, 1960–1993 (nezpracováno).

Články: L. Ilková: Znáte knihy o svém kraji? Svoboda 29. 11. 1964; M. Vízdal: Nakladatelské plány versus polygrafická skutečnost, Svoboda 14. 11. 1969; N. Brehovszká: Lidé kolem literatury. Činnost a ediční plány Středočeského nakladatelství a knihkupectví, Svoboda 11. 2. 1972; N. Brehovszká: Za pouhých pět let, Kultura 1972, č. 25; F. Pěkný: Kniha pro dny všední i sváteční, Svoboda 3. 9. 1977, příl.; T. Seidl – I. Kostihá: Hangár na větrné hůrce, České a moravskoslezské zemědělské noviny 21. 2. 1992, příl. Náš domov.

Rozhovory: V. Píša: S knížkou nejste sami! (přípr. I. Vítková), Tvorba 1982, příl. Kmen č. 43; V. Píša: Patnáct let uběhlo a co dál (přípr. P. Nový), MF 10. 6. 1985; V. Píša: Kniha ze dvou pohledů (přípr. Z. Pšenicová), VP 6. 8. 1984; V. Píša: Jak vypadá vaše knižní produkce v roce 1986? NK 1986, č. 7; V. Píša: Šťastná výjimka (přípr. E. Světlík), Tvorba 1986, příl. Kmen č. 16; R. Skálová: Kdo (co) je váš literární objev? (přípr. O. Vašková), Výběr z nejzajímavějších knih 1988, č. 2; Dvě otázky Vladimíru Píšovi (přípr. mík), Kmen 1989, č. 21; V. Píša: Obdivuji knihkupeckou noblesnost (přípr. M. Krausová), NK 1989, č. 22; V. Píša: Dlouhý štafetový běh (přípr. M. Šára), Svoboda 12. 6. 1989; I. Kruis: Středočeské nakladatelství a knihkupectví reaguje na novou realitu (přípr. Z. Drozdová), Svoboda 18. 12. 1989; I. Kruis: Dvojitý zeptání (přípr. J. Klusáková), LidN 8. 6. 1990.

(vk)

SVOBODA

1945–1998

- Nakladatelství zaměřené na odbornou, společenskovední a filozofickou literaturu; část produkce tvořila beletrie a souborná vydání klasiků marxismu-leninismu

Užívané názvy

Svoboda (1945–1952); Státní nakladatelství politické literatury (1953–1958); Nakladatelství politické literatury (1959–1966); Svoboda (1966–1992); Svoboda – Libertas (1992–1998).

Nakladatelství *Svoboda* bylo založeno v květnu roku 1945 jako účelové zařízení Komunistické strany Československa (KSČ) pro vydávání politické a pokrokové literatury. Na základě výnosu České národní rady z 11. května 1945 převzala KSČ agrárnícké *Českomoravské vydavatelské a tiskařské podniky Novina*, které posloužily jako technický, materiální i personální základ pro nové stranické nakladatelství. Kromě *Noviny* byly ke *Svobodě* v létě 1945 přičleněny hlubotisková a ofsetová firma Schulz, inzertní kancelář Praga, Agrární nakladatelská společnost, umělecký obchod Nová tvorba, kancelářské potřeby Svěpomoc a knihkupectví Na Poříčí a na Václavském náměstí. V prvních měsících po válce koordinovala činnost *Svobody* nakladatelská rada, jež vzešla z kulturně-propagační komise ÚV KSČ a v jejímž čele stál ministr informací Václav Kopecký; nakladatelská činnost spadala do kompetence **Lumíra Čivrného** (1915–2001). Ke spolupráci na vybudování podniku byli přizváni komunističtí nakladatelé z období první republiky **Jan Fromek** (1901–1966), **Jarmila Prokopová** (1911–1994) a **Karel Borecký** (1896–1954). Řízením nakladatelství byl nejprve pověřen Jan Fromek, avšak již v červenci 1945 bylo vedení *Svobody* rozděleno na dvě větve: první řídil Jan Fromek a druhou Jarmila Prokopová, která se nechtěla vzdát vlastní firmy a pod hlavičkou *Svobody* nadále provozovala své nakladatelství *P. Prokop*. Provozním (technickým) ředitelem se stal **Jan Živný**, který přišel z nakladatelství *Václav Petr*, rozvoj knihkupecké sítě řídil v prvních měsících Karel Borecký. Snaha udržet soukromé podniky pod hlavičkou *Svobody* měla praktický důvod: Fromek, Prokopová i Borecký byli držitelé nakladatelských a knihkupeckých licencí, na jejichž základě se přiděloval papír a povoloval počet publikací k tisku. Díky tomu mohla *Svoboda* získat více papíru a produkovat větší počet knih než konkurenční podniky. Zároveň byl majetek těchto tří soukromých nakladatelů k 1. červenci 1945 převeden do *Svobody* se zachováním práva zpětného prodeje.

Na začátku roku 1946 vzešel z kulturně-propagační komise ÚV KSČ návrh na personální a strukturální přebudování nakladatelství, které mělo zajistit jeho větší efektivitu a lepší personální zázemí. Do čela podniku byl jmenován generální ředitel **Jiří Taufer** (1911–1986), ředitelem větve A pro vydávání beletrie, aktuálních publikací a popularizačních prací se stal **Jan Fromek** a ředitelkou větve B pro

vydávání marxistické a klasické literatury **Jarmila Prokopová**. Vedoucím redaktorem Fromkovy větve byl jmenován pracovník kulturně-propagační komise ÚV KSČ **Pavel Bojar** (1919–1999), který připravoval beletrii, zatímco druhý redaktor **Jan Krofta** (1907–1982) zajišťoval vydávání vědeckých a uměnovědných publikací. Fromkovým tajemníkem se stal **Jan Řezáč** (1921–2009), který později přešel do redakce beletrie, kde působil až do roku 1951. V části podniku řízené Jarmilou Prokopovou byl vedoucím redaktorem jmenován překladatel **Václav Prokůpek** (1895–1954), redaktorkou **Jarmila Sychrová**, pro přípravné práce na edici *Díla Julia Fučíka* byla přijata **Gusta Fučíková**. Vedoucím propagačního oddělení se stal bývalý zaměstnanec *Noviny* **Václav Kaplický**, v roce 1949 do oddělení nastoupil básník **Ivan Diviš** a o rok později **Helena Helceletová**. Jako externí redaktor se *Svobodou* ve druhé půli čtyřicátých let pravidelně spolupracoval literární vědec, editor a básník **Bohumil Mathesius**.

V roce 1948 došlo k zásadní reorganizaci, jejímž smyslem bylo vytvoření velkého tiskařsko-nakladatelského koncernu. Jako samostatná složka vznikly Tiskové podniky Svoboda, k nimž byly přičleněny pražské tiskárny >*Melantrichu*, brněnské tiskárny Rovnost, Zář, Typos a Lidová tiskárna, ostravská tiskárna >*Melantrichu*, dále tiskárny v Českém Těšíně, Havlíčkově Brodě, Hradci Králové, Strakoncích a Jihlavě. Připojeny byly také dvě pražské knihařské firmy B. Just na Smíchově a Zd. a J. Nožička v Karlíně. Druhou složku koncernu tvořila vydavatelsko-nakladatelská část zahrnující *Vydavatelství Rudé Právo*, *Nakladatelství Svoboda* a začátkem padesátých let přičleněné brněnské *Nakladatelství a Vydavatelství Rovnost*, zaměřené podobně jako *Svoboda* na vydávání politické a společenskovední literatury. Původní nakladatelství *Svoboda*, v té době administrativně vedené pod značkou *Svoboda – vydavatelství knih*, spadalo po stránce provozní a výrobní pod nový koncern, zatímco ideově stále podléhalo kulturně-propagačnímu oddělení ÚV KSČ. Nakladatelství mělo ve své správě též vlastní knihkupeckou síť a prodejny Sovětská kniha. Ředitelem koncernu *Svoboda – Rudé Právo* se stal v roce 1949 **Viktor Lederer** (1905–??), který nahradil **Josefa Jonáše** (1915–1960), jenž byl roku 1950 jmenován ministrem lehkého průmyslu. Počátkem roku 1952 byl do čela závodu jmenován **Antonín Horák** (1921–2008), jeho náměstkem pro vydavatelskou činnost, a tedy zástupcem ředitele se stal redaktor *Svobody* a prozaik **Josef Kadlec** (1919–2005).

V první fázi budování nakladatelství v roce 1945 byla redakční práce rozdělena do tří tematických skupin. Redakce beletrie připravovala prózu, poezii, divadelní literaturu a reportáže z celého světa, se zvláštním zaměřením na literaturu slovanských zemí v čele se SSSR. Sem náleželo i vydávání děl české a světové klasické literatury, obvykle s patričním výkladovým komentářem. Redakce politické a vědecké literatury se soustředila na spisy klasiků a teoretiků marxismu-leninismu, vzpomínkové knihy zasloužilých spolupracovníků a členů KSČ, encyklopedie, slovníky a knihy o SSSR (hospodářství, průmysl, zemědělství). Třetí redakce připravovala práce z oblasti umělecké a literární kritiky. V roce 1946 byla *Svoboda* pověřena budováním tzv. Gottwaldových knihoven, jež měly být zakládány na počest padesátých narozenin Klementa Gottwalda při Základních organizacích KSČ (ZO KSČ). Gottwaldovy knihovny, jichž bylo v roce 1953

evidováno celkem 18 000, šířily politické publikace do všech částí republiky, a zajišťovaly tak *Svobodě* odbyt části produkce marxistické literatury. Funkci šéfredaktorky nakladatelství a v zásadě neformální ředitelky podniku vykonávala od roku 1948 **Jarmila Prokopová**.

V roce 1952 bylo v souvislosti s novou organizací nakladatelské činnosti v ČSR rozhodnuto o vyčlenění *Svobody* ze stávajícího koncernu. Na základě vládního usnesení z 23. prosince 1952 byl zřízen národní podnik *Státní nakladatelství politické literatury (SNPL)*, který od 1. ledna 1953 převzal veškerý majetek i agendu nakladatelství *Svoboda* a jemuž bylo v tzv. gestorském systému svěřeno výhradní vydávání politické a společenskovědní literatury, děl klasiků marxismu-leninismu, vedoucích činitelů komunistických stran, materiálů k dějinám Komunistických stran Sovětského svazu (KSSS) a Československa (KSC) a k dějinám mezinárodního dělnického hnutí, naopak byla z jeho kompetence vyňata beletrie. Ideově bylo nové nakladatelství i nadále řízeno ÚV KSC, hospodářsky náleželo pod správu Ministerstva informací a osvěty. Systematicky budovaná síť knižních prodejen *Svobody* byla předána národnímu podniku Kniha. Ředitelem *SNPL* jmenoval ministr Václav Kopecký **Františka Svobodu** (1896–1977), někdejšího vydavatele *Lidové osvětové knihovny* z let 1921–1958, zástupcem ředitele se stal **Oskar Valeš** (1912–1987). Ve funkci šéfredaktorky, odpovědné za ideový obsah publikací, zůstala **Jarmila Prokopová**. Jejím zástupcem byl po svém návratu z vězení v roce 1956 jmenován bývalý důstojník československé exilové armády a diplomat v Londýně **Pavel Kavan** (1914–1960), kterého po jeho nuceném odchodu v roce 1958 nakrátko nahradil **Jaroslav Rychlý** (1919–??).

Reorganizace nakladatelství v roce 1952 přinesla změnu i v redakčním uspořádání. Bez náhrady zanikla redakce beletrie, přičemž většina jejích redaktorů přešla do vznikajícího Státního nakladatelství krásné literatury, hudby a umění (*SNKLHU*, mj. **Jiří F. Franěk**, **Tamara Sýkorová**, **Zdeněk Štolba**, **Vendula Zapletalová**, roz. **Brádková**, viz >*Odeon*). Další redaktori beletrie odešli do jiných podniků či na vysoké školy (mj. **Václav Kubín**). Nově vzniklo šest redakcí: redakce klasiků marxismu-leninismu (**Libor Zapletal**, vedoucí redaktor spisů V. I. Lenina a J. V. Stalina, a **Milúše Svatošová**, vedoucí redaktorka spisů Karla Marxe a Bedřicha Engelse, dále **Jaroslav Bílý**, **Zdena Fromková**, **Milena Kirschnerová**, **Jana Kuevová**, **Hana Malínská**); redakce Spisů Klementa Gottwalda (ved. red. **Jaroslav Čihák**, dále **Květa Běhalová**); redakce politické ekonomie (ved. red. **Jan Vaněk**, dále **Ladislav Biel**, **Jaroslava Fikejzová**, **Jan Fingl**, **Jaroslav Jankovský**, **Libuše Krýžová**, **Vladimír Wagner**); redakce filozofie (ved. red. **Dušan Prokop**, dále **Milada Misárková**, **Alena Řeháčková**, **Theodora Starnovská**, **Marie Svobodová**); redakce historie (ved. red. **Bohumil Lehár**, dále **Milena Hochštajgerová**, **Hana Křečková**, **Antonín Otta**, **Anna Rossová**, **Marie Schäferová**, **Emilie Steinová**) a redakce mezinárodní politiky (ved. red. **Zdeněk Dvořáček**, dále **Marta Beranová**, **Jiřina Radilová**). Během padesátých let zanikla redakce Spisů Klementa Gottwalda a redakce pro vydávání klasiků marxismu-leninismu byla přejmenována na redakci Spisů Ústavu dějin KSC. V roce 1956 vznikla redakce politického plakátu (ved. red. **Adolf Vodička**), dále byla založena redakce masové politické literatury, jež sloužila k vydávání levných, snadno dostupných agitačních

Marie Majerová předává zaměstnancům Státního nakladatelství politické literatury čestnou standartu (srpen 1953)

brožur, a konečně v roce 1958 byla obnovena redakce beletrie (**Věra Adlová, Květoslav Hanuš, Věra Vendová, Kamila Značkovská, Richard Žákovský**), původně označovaná jako redakce politické beletrie. Dále v nakladatelství ve čtyřicátých a padesátých letech působili mj. **Karel Konrád, Jurij Křížek, Erich Lauer, Eva Neumannová, Milena Nováková, Zbyněk Sekal, Jarmila Sychrová, Květa Zádáková a Marie Zourková**.

Nakladatelství se však postupně vymykalo kontrole stranických orgánů. Předmětem kritiky ÚV KSČ byly již v roce 1954 politickoekonomické studie Ferdinanda Stočese a Evžena Zápotockého, v roce 1956 *SNPL* vydalo pod pseudonymem Evžen Kler knihu předválečného novináře a právě amnestovaného politického vězně Evžena Klingera a příčinou sporů se stranickými složkami byly i opakované návštěvy rehabilitovaných komunistů Artura Londona a Vavra Hajdů, původně odsouzených v procesu s Rudolfem Slánským, v redakci *SNPL*. V roce 1955 museli po zásahu ÚV KSČ nakladatelství opustit redaktor politické ekonomie **Vladimír Wag-**

ner (v roce 1954 vyloučen z KSČ) a vedoucí redaktor *Spisů V. I. Lenina* **Libor Zapletal** (vyloučen již v roce 1953). I tyto problémy posléze vedly k dalšímu stranickému zásahu do struktury a organizace nakladatelství.

K 1. lednu 1959 bylo *SNPL* přejmenováno na *Nakladatelství politické literatury* (*NPL*) a po vzoru moskevského nakladatelství *Gospolitizdat* transformováno ve stranický podnik podřízený ideově i hospodářsky výhradně KSČ. Ředitel **František Svoboda** odešel na vlastní žádost do důchodu a šéfredaktorka **Jarmila Prokopová** byla roku 1958 přeložena do nakladatelství *>Orbis*. Nakladatelství bylo opět začleněno do vydavatelského koncernu *Rudé právo* (*RP*), což s sebou přineslo i sloučení nakladatelské, tiskařské a redakční činnosti se stejnojmenným deníkem. Do čela *NPL* byl jmenován bývalý komunistický poslanec a vedoucí II. oddělení ÚV KSČ **Květoslav Innemann** (1910–1971), jeho zástupcem a nakrátko i šéfredaktorem se stal vedoucí odboru vydavatelství ÚV KSČ **Jaroslav Hlásek** a byla vytvořena nová redakční struktura sestávající z osmi redakcí. Redakce literatury pro stranický aktiv vydávala literaturu pro potřeby ÚV KSČ, stranických školení a pro pedagogy na Vysoké škole stranické, redakce masové politické literatury vydávala brožury reagující na aktuální politické otázky a kalendáře *Rudého práva*, redakce ekonomie měla ve své kompetenci nejen populárně-naučné příručky, ale i učebnice a skripta daného oboru, redakce filozofie zahrnovala především díla klasiků marxismu-leninismu a nově též práce z oboru vědeckého ateismu, redakce historie zaměřovala pozornost na vydávání prací k dějinám mezinárodního dělnického hnutí a komunistických stran, redakce mezinárodních vztahů se orientovala na zahraniční politiku ČSR a SSSR a redakce politické beletrie vydávala politicky angažovanou beletrii, životopisy, vzpomínky a reportáže; osmou redakcí byla redakce politického plakátu. Vedoucí redaktorkou politické beletrie a od roku 1960 šéfredaktorkou nakladatelství se stala **Božena Holečková** (1909–1995), která přišla z *>Orbisu* výměnou za Jarmilu Prokopovou. Dosavadní zástupce šéfredaktorky **Jaroslav Rychlý** byl jmenován do čela redakce masové politické literatury a vedoucím redakce literatury pro stranický aktiv se stal **Miloslav Habáň**, dosazený z ideologického oddělení ÚV KSČ. Redakční struktura se během šedesátých let proměňovala jen nepatrně: redakce beletrie se zbavila přízviska „politická“, redakce pro stranický aktiv zanikla, do jednoho celku byly sloučeny redakce ekonomie a filozofie, redakce masové politické literatury byla přejmenována na redakci obecné politické literatury a redakce mezinárodních vztahů získala nové označení redakce mezinárodní politiky.

V roce 1965 nastoupil do funkce ekonomického náměstka **Tomáš Kosta** (*1925) a v březnu 1968 nahradil Květoslava Innemanna ve funkci ředitele nakladatelství, jež se již v roce 1966 vrátilo k původnímu názvu *Svoboda*. Krátce po srpnové okupaci Československa však Kosta odešel do exilu a během podzimu téhož roku na funkci ředitele rezignoval. Jeho nástupcem se stal **Josef Kadlec**, jehož v roce 1970 nahradil redaktor mezinárodní politiky **Evžen Paloncy** (1925–2007). Do funkce zástupce ředitele a šéfredaktora byl jmenován dosavadní vedoucí redaktor beletrie **Richard Žákovský** (1931–2000), který v roce 1978 odešel do nově založeného nakladatelství *>Panorama*. Funkci šéfredaktora poté převzal **Jaroslav Matějček**, mj. autor několika publikací o tzv. pravicovém revizionismu. Na začátku

Na počátku normalizace se stal ředitelem Svobody Evžen Paloncý (na snímku vlevo dekorován Řádem práce v roce 1983), s jehož jménem je spojena očista nakladatelské produkce od „kontrarevolučních sil“. Krátce před nástupem do funkce redigoval knihu Jiřího Hájka *Mýtus a realita ledna 1968*

sedmdesátých let byla obnovena redakce děl klasiků marxismu-leninismu a redakce politického plakátu se změnila na Úsek politických názorných materiálů. V roce 1987 byl ředitelem *Svobody* jmenován **Stefan Szeryński** (*1947), který dosud působil v nakladatelství *>Horizont*.

Od šedesátých do osmdesátých let pracovali v redakci historie **Helena Černá**, **Hana Hlušíčková**, **Blažena Kalvínská**, **Ludvík Kotek**, **Ivana Kuncová**, **Irena Pražáková**, **Libuše Sochorová**, **Marta Štěpánková**, **Hana Tichá**, v redakci filozofie **Eva Blažková**, **Jiří Dvořák**, **Květoslav Hanuš**, **Lubomír Holub**, **Dana Keštránková** (provd. **Stuchlá**), **Helena Kluzová**, **Jaroslav Kubát**, **Karel Linhart**, **Marie Lucová**, **Martina Martinovičová**, **Olga Novotná**, **Jarmila Oborská**, **Jaroslav Pecen**, **Čeněk Pičman**, **Jaroslav Smetáček**, **Božena Sodomková**, **Miroslav Soukup**, **Zuzana Soukupová**, **Ludmila Stránská**, **Jaroslava Šandová**, **Vladimír Špalek**, **Ivana Štekrová**, v redakci mezinárodní politiky **Miluše Krejčová**, **Petr Kyncl**, **Jiří Pechar**, **Miroslava Příbylová**, **Markéta Vavřínová**, **Stanislav Viceník**, **Miroslava Vítková**, v redakci klasiků marxismu-leninismu **Jana Camrová**, **Marie Dvořáčková**, **Věnceslava Lexová**, **Milan Maršálek**, **Marie Mrkosová**, **Anna Sedlářová**, **Naděžda Stupková**, **Marie Vondrášková**, **Hana Zikmundová**, v redakci politických názorných materiálů **Stanislav Hnila**, **Bořivoj Kleník**, **Jarmila Kverková**, **Jarmila Manningová**, **Jana Mikulecká**, **Vladimír Milo**, **Ivo Novotný**, **Danuše Oulehlová**, **Zuzana Outlá**, **Dana Pilzová**, **Jiří Sádlo**, **Jaroslav Světlík**, **Marie Vimerová**, v redakci beletrie **Zdeněk Beran**, **Květuše Češpivová**, **Soňa Dernerová**, **Desider Goldfinger-Galský**, **Irena Grusová**, **Dagmar Hájková**, **Drahomíra Horáková**, **Vladimír Janovic**, **Marie Janů**, **Ladislava Kettnerová**, **Richard Knot**, **Václav Kubín**, **Viola Lyčková**, **Martin Mlíkovský**, **Jiřina Novotná**, **Miroslav Petříček**, **Richard Podaný**, **Jiří Pondělíček**, **Vladimír Přibský**, **Květuše Sajnerová**, **Věra Saudková**, **Eva Schächtnerová**, **Božena Sodomková**, **Jarmila**

Svobodová, Eva Šimůnková, Josef Šmatlák, Jiřina Vavřinová, Hana Volfová, Petra Wernischová, Ivo Železný, v redakci politické literatury **Alena Křížková, Jaroslava Matoušková, Jaroslav Poláček, Petr Švehla a Jana Vrbová**.

Po roce 1989 byly jednotlivé redakce rozpuštěny a vznikl jediný redakční tým pod vedením šéfredaktora a dosavadního vedoucího beletristické redakce **Josefa Šmatláka** (*1950). V roce 1992 bylo nakladatelství *Svoboda, státní podnik*, přejmenováno na *Svoboda – Libertas*, v roce 1994 prošlo privatizací a jeho statut byl změněn na akciovou společnost. Členy představenstva společnosti se stali dosavadní obchodní náměstkyně **Ludmila Stránská, Jitka Slepíčková**, ředitel **Stefan Szeryński** a šéfredaktor **Josef Šmatlák**. Všechny tyto změny byly součástí nakonec neúspěšného úsilí zachovat nakladatelství i v nových ekonomických podmínkách; na podnik byl vyhlášen konkurs a v roce 1998 nakladatelství ukončilo činnost. Během devadesátých let v jeho redakci působili **Božena Sodomková** (zástupkyně šéfredaktora), **Eva Blažková, Irena Grusová, Dana Kestránková, Miluše Krejčová, Marie Lucová, Hana Mášová, Martin Mlíkovský, Petra Nováčková, Jiřina Novotná, Zuzana Outlá, Jitka Saturková, Ivana Štekrová, Hana Tichá a Jana Vrbová**. Ve výtvarné redakci pracovaly **Marta Brabencová a Jana Mikulecká**.

Již na podzim 1996 však vznikla společnost s ručením omezeným *Svoboda Servis*, jejímiž jednatelem se stali **Stefan Szeryński a Jitka Slepíčková** (do roku 1998) a společníkem **Josef Šmatlák** (do roku 1998). Přestože se toto nakladatelství pod vedením **Stefana a Tadeusze Szeryńských** přinejmenším svým názvem hlásí k tradici nakladatelství *Svoboda*, není jeho nástupnickou organizací.

Na výtvarné podobě knih a edic se podílela řada grafiků a ilustrátorů, zejména **Václav Bláha, Miloslav Disman, Miroslav Fulín, František Gross, Milan Grygar, Alois Chvála; Miroslav Jiránek, Viktoria Ban-Jiránková, Antonín Kalcovský, Karel Kárász, Stanislav Kolbal, Kamil Lhoták, Jana Mikulecká, Josef Mištera, Otakar Mrkvička, František Muzika, Arnošt Paderlík, Oldřich Pošmurný, Jiří Rathouský, Zdeněk Sklenář, Jan Solpera, Libuše Stratilová, Rudolf Šváb, Karel Teige, Toyen, Rostislav Vaněk, Jaroslav Weigel a Zdeněk Ziegler**.

V nakladatelstvích *Svoboda, SNPL, NPL a Svoboda – Libertas* vyšlo více než 7500 titulů, které byly tištěny výhradně v tiskařských závodech Rudého práva v Praze. – Od svého založení v roce 1945 sídlilo nakladatelství *Svoboda* v Praze v komplexu budov Na Poříčí č. 28–34 a Na Florenci č. 13, které do roku 1945 patřily tiskařským a vydavatelským podnikům *Novina*. Ve vnitrobloku byla umístěna tiskárna a výroba knih. V sedmdesátých letech se nakladatelství přestěhovalo do Revoluční ulice č. 15, v devadesátých letech sídlilo nakladatelství *Svoboda – Libertas* v ulici Na Florenci č. 3.

Ediční profil nakladatelství *Svoboda* byl od počátku primárně určován potřebami jeho zřizovatele (KSC). Akcent byl kladen na vydávání politické a filozofické literatury, ruské a sovětské beletrie, základních děl marxistického myšlení, popularizačních příruček o socialismu a publikací o druhé světové válce (mj. stručný životopis J. V. Stalina, dějiny VKS(b), projevy Klementa Gottwalda a Rudolfa Slánského, práce J. V. Stalina o Velké vlastenecké válce, učení o proletářské revoluci,

procesy s válečnými zločinci ad.). Na rychle rostoucí počet členů KSČ *Svoboda* reagovala rovněž vydáváním účelových publikací, agitační a stranické literatury, jejímž hlavním posláním byla výchova agitačních pracovníků (mj. Rudolf Slánský: *Co je komunistická strana*, 1945).

KSČ se po roce 1945 prezentovala jako nositelka pokrokových a revolučních tradic národní minulosti. K upevnění takových představ v širokých vrstvách obyvatelstva měla přispět mimo jiné promyšlená nakladatelská činnost, jejíž součástí měly být soubory děl autorů již před válkou spojených s myšlenkami komunismu. V roce 1946 začaly vycházet řady **Dílo Vladislava Vančury** (1946–1949, 7 sv., č. 2–4, 8–10 a 13, red. Jan Mukařovský a Ivan Olbracht; spolu s nakl. >*Melantrich a Družstevní práce*) a **Sebrané spisy Bedřicha Václavka** (ve *Svobodě* 1946–1950, 9 sv., č. 1, 3–10, red. Ludvík Svoboda, v >*Čs. spisovatel* 1961–1978, sv. č. 11–15). K upevnění kultu popraveného komunistického novináře mělo přispět kompletní **Dílo Julia Fučíka** (1947–1963, 12 sv., red. Ladislav Štoll a Gusta Fučíková). Od roku 1947 *Svoboda* vydávala rovněž **Sebrané spisy Egona Ervína Kische** (1947–1969, 13 sv., red. Jarmila Haasová-Nečasová), **Spisy Ivana Olbrachta** (ve *Svobodě* 1947–1952, 8 sv., č. 1, 4–10, red. Květa Zadáková, poté 1953–1961 v *ČS* sv. č. 2, 3, 5, 7–15) a **Sebrané spisy Stanislava Kostky Neumanna** (ve *Svobodě* 1948–1951, 14 sv., č. 3, 5, 7–11, 13, 15–18, 20–21, red. Květa Zadáková, poté 1953–1956 v *ČS* sv. 1, 2, 4–6, 9, 12, 14, 19, 22, 23). Na vydávání **Sebraných spisů Zdeňka Nejedlého** (ve *Svobodě* 1948–1952, 24 sv., č. 1, 3, 4–17, 35–37, 46–51, red. Václav Pekárek) se podílela čtyři nakladatelství (kromě *Svobody* >*Orbis*, >*Melantrich* a *Vydavatelství ČSAV*). V roce 1948 *Svoboda* zahájila řadu **Sebraných spisů Maxima Gorkého** (ve *Svobodě* 1948–1952, 19 sv., č. 3, 6, 7, 9–11, 13–23, 24a, 24b, red. Josef Kadlec a Bohumil Mathesius, poté v *SNKLHU* 1953–1964, sv. 1, 2, 4, 5, 8, 12, 26–30). U jednoho svazku zůstaly **Vybrané spisy Jana Švermy** (1950, red. Pavel Reiman); dle nařízení ÚV KSČ bylo vydání dalších svazků (vzhledem k vyloučení Švermovy manželky Marie z KSČ a jejímu zatčení) odloženo na neurčito. Obsáhlý dvoudílný výbor ze Švermova díla vyšel ve *Svobodě* až v roce 1981. V roce 1951 začaly vycházet **Spisy Petra Jilemnického** (ve *Svobodě* 1951–1952, 3 sv., č. 2, 3 a 5, poté v *ČS* 1953–1955, č. 1, 4, 6, 7, 9).

V edičním plánu komunistického nakladatelství byla na prvním místě díla klasiků marxismu-leninismu. Roku 1949 přijalo předsednictvo ÚV KSČ usnesení o vydávání **Spisů J. V. Stalina** (1949–1954, 13 sv., red. Gustav Bareš a Jaroslav Procházka) podle ruského šestnáctisvazkového vydání. KSČ považovala tento úkol za prvořadou kulturně-ideovou událost; šéfredaktorem *Spisů* byl proto jmenován člen předsednictva ÚV KSČ Gustav Bareš, dohledem nad překlady a včasným vydáváním jednotlivých svazků byla pověřena komise složená ze členů ÚV KSČ (Jaromír Dolanský, Jiří Hendrych, Václav Kopecký a Rudolf Slánský), jejíž činnost organizačně zajišťovala redaktorka *Svobody* Miluše Svatošová, jež byla převedena z nakladatelství do kulturně-propagačního oddělení ÚV KSČ. Pro velkoryse pojatý projekt *Spisů* byl stanoven jednotný náklad pro každý svazek 100 000 výtisků (později vzrostl dokonce na 200 000). V roce 1952 byl pro Barešovu zaneprázdněnost ustanoven tříčlenný redakční kolektiv *Spisů* složený z redaktorů *Svobody* (odpovědný redaktor Libor Zapletal a redaktori Václav Prokůpek a Miluše Svatošová), ideový

Ze zprávy ČTK: „Redaktoři Státního nakladatelství politické literatury Miluše Svatošová a Jaroslav Bílý připravili nové vydání nejdůležitějšího a největšího díla Karla Marxe, Kapitálu. Redaktoři Miluše Svatošová a Jaroslav Bílý mají zaslouženou radost z prvních výtisků nového vydání.“ (1953)

dohled si nicméně nadále udrželo předsednictvo ÚV KSČ. Zároveň byl pro menší odběratelský zájem snížen náklad na 120 000 výtisků.

Vydávání kompletního díla zakladatelů komunistického myšlení Karla Marxe a Bedřicha Engelse bylo rozvrženo do několika let, protože však KSČ citlivě vnímala potřebu rychlého zpřístupnění základních Marxových a Engelsových prací, ještě před vlastním zahájením vydávání sebraných spisů iniciovala překlad **Vybraných spisů Karla Marxe a Bedřicha Engelse ve dvou svazcích** (1950, 2 sv., odp. red. Miluše Svatošová), jenž vycházel z německého originálu z roku 1934 s přihlédnutím k překladu ruskému z roku 1948. Z německého vydání vycházela i příprava kompletního souboru **Spisů Karla Marxe a Bedřicha Engelse** (1956–1986, 39 sv.); většinu svazků k vydání připravila Miluše Svatošová. V sedmdesátých letech pak paralelně vyšly **Vybrané spisy Karla Marxe a Bedřicha Engelse v pěti**

V roce 1950 zahájila Svoboda vydávání Spisů Klementa Gottwalda

svazcích (1976–1978, 5 sv., red. kolektiv) a **Vybrané dopisy Karla Marxe a Bedřicha Engelse ve dvou svazcích** (1980–1981, 2 sv., red. Věra Kastnerová).

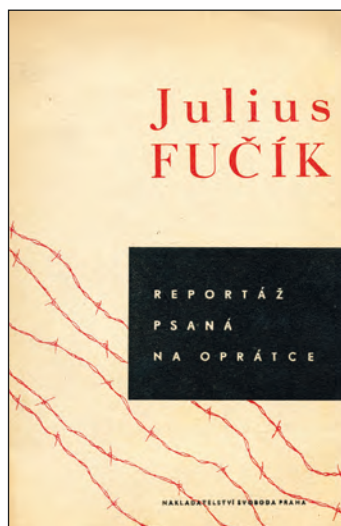
Třetím rozsáhlým edičním projektem bylo vydání **Spisů Klementa Gottwalda** (1950–1961, 15 sv., Sborníky statí a projevů 4 sv., Sborníky dokumentů ke Spisům, 4 sv.), které vznikaly pod ideovým i redakčním dohledem Ústavu dějin KSČ. Podobně jako u souboru děl Marxe a Engelse vznikly paralelně k „velkým“ Gottwaldovým Spisům také **Vybrané spisy Klementa Gottwalda ve dvou svazcích** (1954–1955, 2 sv., red. Ústav dějin KSČ).

Bezmála třicet let vycházely **Spisy Vladimíra Iljiče Lenina** (1951–1970, 45 sv., Rejstříky ke Spisům V. I. Lenina, 4 sv., Stránkový ukazatel k vydání Spisů V. I. Lenina, 1 sv.), koncipované podle ruského vydání. Také na této řadě se zejména v šedesátých letech podílel Ústav dějin KSČ, v padesátých letech jednotlivé svazky redakčně připravoval Libor Zapletal, později Marta Brabencová a Naděžda Stupková. V padesátých letech souběžně vyšly **Vybrané spisy V. I. Lenina ve dvou svazcích** (1954–1955, 2 sv., red. Jarmila Prokopová, Václav Prokůpek a Miluše Svatošová)

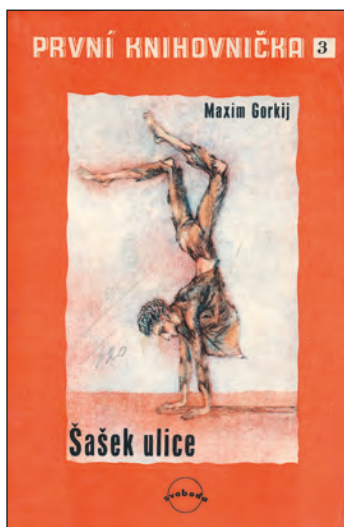
a jako český překlad ruského originálu později vyšly i **Vybrané spisy V. I. Lenina v pěti svazcích** (1977–1981, 5 sv., Rejstříky k Vybraným spisům V. I. Lenina v pěti svazcích, 1 sv., red. Helena Uličná) a nejnověji rovněž z ruského originálu převzaté **Sebrané spisy V. I. Lenina** (1979–1990, 55 sv.), které zahrnovaly i svazky Leninovy soukromé korespondence.

Nejobsáhlejší beletristickou edicí byla od roku 1945 **Knihovna Svobody** (1945–1952, 115 sv., red. Jan Řezáč a Zdeněk Štolba), jež byla zaměřena na moderní českou a světovou literaturu. Jako první svazek vyšel v roce 1945 ukrajinský válečný román *Nepokoření* Borise Gorbatova, po něm následovalo první vydání Fučíkovy *Reportáže psané na oprátce*, Šolochovův *Tichý Don*, román anglického novináře Sydneyho Morrella *Viděl jsem ukřižování*, popisující události v Československu krátce před vypuknutím druhé světové války, vzpomínky Martina Andersena Nexö,

román bulharského spisovatele Georgi Karaslavova *Spořilov*, který pojednával o předválečné výstavbě rodinných domků na pražském Spořilově, či romány Jorga Amada, Howarda Fasta a povídky Louise Aragona. Atmosféra poválečného nadšení se odrazila v letákové básnické edici **Dech davu** (1945–1946, 6 sv.), která přinesla mj. verše Norberta Frýda, Ladislava Mňačka či S. K. Neumanna. Širší záběr i koncepci měla básnická edice **Plamen** (1945–1951, red. Pavel Bojar a Jan Řezáč), kde vyšly např. výběry *Zpěvy země Sovětů* (1945, ed. Bohumil Mathesius, přel. Ilja Bart, Marie Marcanová, Bohumil Mathesius a Zdenka Niliusová) a *Američtí básníci* (1946, přel. Arnošt Vaněček), Pasternakův *Rok devatenáct set pět* v překladu Bohumila Mathesia a další původní i přeložené sbírky (mj. Vladimíra Holana, Sergeje Jesenina, Vladimíra Majakovského, Pabla Nerudy, Vítězslava Nezvala, Marie Pujmanové a Ivana Skály). Potřebám nového českého divadla, jež se napříště mělo věnovat aktuálním problémům prostého člověka, měla sloužit edice **Divadlo lidu** (1945–1948, 29 sv., red. Josef Kadlec), do níž byly zařazeny budovatelské a pokrokové hry sovětských autorů (Maxim Gorkij, Valentin Katajev, Alexandr Nikolajevič Ostrovskij, Konstantin Simonov) společně s několika texty českých dramatiků (Zdeněk Bláha, Miroslav Kroh, Karel Nový). Dětem byla adresována edice **Knihy pro mládež** (1946–1949, 22 sv.), kde vycházely krátké prózy, povídky, verše i naučné publikace, mj. trojdílný *Malý Bobeš* Josefa Věromíra Plevy, kouzelnické povídky J. B. S. Haldaneho *Můj přítel pan Prchlík*, práce M. Iljina a E. Segala *Jak se člověk stal vládcem přírody* ad.; každý svazek byl doplněn původními ilustracemi (Dagmar Berková, Kamil Lhoták ad.). Výchově začínajících čtenářů byla určena **První knihovnička** (1946–1948, 12 sv.), přinášející krátké pohádky a příběhy (mj. Bohumila Grögerová: *Radostné mládí. Sovětské děti o sobě*; Rudyard Kipling: *Sloní mládě*; Romain Rolland: *Mládí Jana Kryštofa*). Soudobé sovětské

Fučíkova Reportáž poprvé vyšla v Knihovně Svobody v roce 1945

Edice První knihovnička

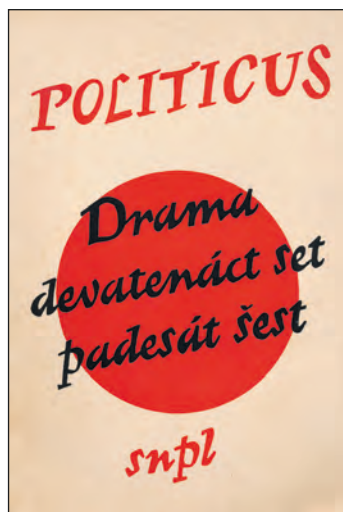
českých autorů (1946–1950, 16 sv., red. Květa Zadáková) zahrnuje nová vydání próz Heleny Dvořákové (trilogie *Pád rodiny Bryknarů*), Karla Konráda (*Postele bez nebes, Rozchod!*), Marie Majerové (*Havířská balada, Panenství, Přehrada*), Heleny Malířové (*Mariola*) nebo Ivana Olbrachta (*Anna proletářka*); obálky navrhovali mj. František Gross, Kamil Lhoták či Arnošt Paderlík. Obsáhlé antologie z děl Henriho Barbuse, Honoré de Balzaca, Johanna Wolfganga Goetha, Nikolaje Vasiljeviče Gogola, Guy de Maupassanta, Stendhala či Lva Nikolajeviče Tolstého nabízela edice **Klasikové** (1947–1953, 17 sv., red. Jiří F. Franěk a Jan Řezáč, graf. úprava Zdeněk Sklenář).

Vydávání antologií z klasické světové literatury mělo být doplněno levnou kapesní edicí, která by čtenáři poskytla ucelený obraz o světovém písemnictví minulosti i současnosti. Inspirován populární Ottovou *Světovou knihovnou* inicioval v roce 1948 redaktor Josef Kadlec vznik edice **Světová četba** (1948–1952, 56 sv., red. 1949 Josef Kadlec, 1950 Zdeněk Štolba, 1951–1952 Vendula Brádková, provd. Zapletalová), pro niž navrhl charakteristickou obálku a grafickou podobu František Muzika. Knižnici zahájila povídka Jana Nerudy *Týden v tichém domě*, následovaly svazky kratších próz a povídek Antona Pavloviče Čechova, Charlese Dickense, Anatola France, Stefana Žeromského, poezie Heinricha Heina, Karla Hynka Máchy, Michaila Jurjeviče Lermontova či divadelní hry Georga Büchnera. Roku 1953 *Světovou četbu* převzalo nové založené **SNKLHU** (>*Orbis*). Šéfredaktorka Jarmila Prokopová se v roce 1947 vrátila k vydávání **Lidové knihovny** (1949–1952, 48 sv., eds. Jarmila Prokopová a Jan Řezáč), klubové knižnice malého kapesního formátu, která byla založena již v roce 1936 a o kterou v letech 1939–1943 pečovalo komunistické nakladatelství jejího manžela Pavla Prokopa. V letech 1947–1949 vycházely svazky Lidové knihovny pod společnou hlavičkou nakladatelství *P. Prokop a Svoboda* a od roku 1949 pod hlavičkou *Svobody*. Ediční program *Lidové knihov-*

autory představovala edice **Spisovatelé Sovětského svazu** (1946–1952, 39 sv., red. Josef Kadlec a Tamara Sýkorová). Zpočátku v ní vycházely historické romány a prózy mj. Maxima Gorkého, Alexandra Stepanova, Michaila Šolochova, Alexeje Tolstého ad., počátkem padesátých let se edice zaměřila na překlady tzv. kolektivních, budovatelských románů z prostředí velkých staveb (sovchozy, průplavy, hydrocentrály, průmyslová města) od Nikolaje Birjukova, Fedora Gladkova či Alexeje Koževnikova. Každý svazek vycházel s originálním výtvarným doprovodem a obálkou (mj. Arnošt Paderlík, Vojtěch Tittelbach, Toyen). Hudební edice **V nový život** (1946–1948, 26 sv.), pojmenovaná podle slavnostního pochodu Josefa Suka, který autor věnoval Sokolu, přinášela hudební partitury, mj. *Píseň radostnou* Josefa Bartoše, *III. smyčcový kvartet* E. F. Buriana či *Písně ruské revoluce* Josefa Urbana. **Knihovna**

ny se zaměřoval zejména na překlady politické, sociální a historické prózy, cestopisů, reportáží i poezie (mj. Jorge Amado, Howard Fast, Ernst Fischer, Tadeusz Konwicki, Jack London, Leonid Zajcev). Česká literatura byla zastoupena spíše okrajově novými vydáními starších děl (Josef Hora, Alois Jirásek, Helena Malířová, S. K. Neumann, Ivan Olbracht).

Větší důraz než na beletrii byl od vzniku nakladatelství kladen na publikace z oblasti politiky, ekonomie, historie a filozofie s jasným zaměřením na díla marxismu-leninismu. Za klíčové byly v tomto smyslu považovány dvě edice vytvořené podle sovětského vzoru: **Velká knihovna marxismu-leninismu** (1945–1956, 35 sv.), kterou zpočátku vydávala Jarmila Prokopová, a **Malá knihovna marxismu-leninismu** (1945–1956, 68 sv.), svěřená do péče Jana Fromka. Tyto knihovny, které se lišily pouze rozsahem, formátem a cenou, přinášely výhradně díla Karla Marxe, Bedřicha Engelse, V. I. Lenina a J. V. Stalina, doplněná vysvětlujícími komentáři a předmluvami Gustava Bareše, Arnošta Kolmana, Jaroslava Procházky, Ladislava Štolla, Jiřího Taufera ad. Edice **Dokumenty a reportáže** (1945, 10 sv.) reagovala na události uplynulé války mj. vydáním zprávy o vyšetřování událostí v Katyňském lese, která měla podpořit verzi Sovětského svazu, označující za viníka masakru poražené Německo. Oproti tomu **Knihovnička aktualit** (1945–1946, 26 sv., red. Gustav Bareš) se zaměřovala na rychlé zpřístupnění politických projevů stranických a vládních představitelů (Klement Gottwald o činnosti vlády, řeč k rolníkům ad.). Z nakladatelství *>Melantrich* přejala *Svoboda* edici **Prameny, sbírka dobrého umění** (1947–1952, 12 sv.), kde vycházely stručné životopisy českých i zahraničních výtvarníků s reprodukcemi jejich nejvýznamnějších děl. Práce z oblasti teorie literatury a estetiky přinášela **Abeceda umění** (1947–1966, 8 sv.), v níž vyšla mj. studie Oldřicha Běliče o kubánské literatuře či práce Ernesta Fischera *Původ a podstata romantismu*. Původně reportážní, později zjevně propagandistický charakter měla knižnice **Zrcadlo doby** (1948–1951, 15 sv.), kde ještě v roce 1948 vyšla dokumentární publikace o pohřbu Jana Masaryka či reportáže z Izraele od Ludvíka Aškenazyho, avšak pozdější svazky se již zaměřovaly na kritiku katolické církve a Vatikánu, Severoatlantické aliance a Spojených států amerických. Po přičlenění brněnského nakladatelství *Rovnost* na začátku padesátých let pokračovala *Svoboda* ve vydávání filozofické edice **Živé odkazy – řada II** (v *Rovnosti* 1950–1953, 9 sv., ve *Svobodě* 1953–1957, 11 sv.), která přinášela základní díla světových filozofů (mj. Francise Bacona, Denise Diderota, Ludwiga Feuerbacha, G. W. F. Hegela ad.). Paralelně vycházely historicky zaměřené **Živé odkazy – řada I** (1948–1956, 4 sv.), kde mj. vyšel sborník o českých radikálních demokratech,

Knihu, která popisovala události v Maďarsku v roce 1956, sestavili pod pseudonymem Politicus bývalí političtí vězňové Evžen Klínger a Pavel Kavan společně s publicistou Jiřím Hronkem

sestavený Karlem Kosíkem, soubor díla jednoho z aktérů revoluce 1848 Emanuela Arnolda a pouze první ze čtyř plánovaných svazků **Spisů Josefa Václava Friče** (1956, 1 sv.), jež zahrnoval Fričovy politické články z let 1847–1864. Mezinárodní politice a současným událostem ve světě se věnovaly edice **Politické otázky** (1953–1956, 27 sv., red. Zdeněk Dvořáček) a **Současné světové události** (1953–1955, 11 sv.), zaměřující se na teoreticko-politické stati sovětských a socialistických autorů, případně na propagandistické práce odsuzující politiku a životní styl západního světa. V roce 1957 vyšla mimo edice reportážní kniha *Drama devatenáct set padesát šest*, kterou sestavil kolektiv autorů pod společným pseudonymem Politicus. Kniha, jež reflektovala nejnovější události ve světě (též XX. sjezd KSSS a tzv. kontrarevoluční události v Maďarsku), byla kritizována z nejvyšších stranických míst; pod kolektivním pseudonymem se navíc ukrýval novinář a publicista Jiří Hronek a bývalí političtí vězňové Pavel Kavan a Evžen Klinger. Dobu pozvolného uvolňování předznamenala edice **ABC mezinárodních vztahů** (1960–1967, 31 sv.), kde vycházely politologické studie o Lize arabských států, OSN, diplomacii či kolonialismu. Několik publikací edice vyšlo zároveň v podobě skript pro posluchače Vysoké stranické školy (mj. práce Milana Šůry *Od Rooseveltta ke Kennedymu*).

Teprve od roku 1958 se *SNPL* pomalu vracelo k vydávání beletrie, i když se v oficiálních materiálech hovořilo výhradně o beletrii politické a reportážní se zaměřením na aktuální politické náměty. S tímto záměrem byla založena „nová beletristická knihovna“ **Jiskry** (1958–1970, 68 sv., od 1960 **Jiskry – velká řada**), kde v prvních letech vyšly mj. politické vzpomínky carského generála Michaila Dmitrijeviče Bonč-Brujeviče, memoáry sovětského národohospodáře Stanislava

Gustavoviče Strumilina či životopisný román Galiny Serebrjakovové *Marxovo mládí*. Politický záběr edice byl po čase překračován směrem k psychologickým, existenciálním a společenskokritickým tématům (mj. román Arthura Millera *Ohnisko nenávisť*, psychologická studie *Kočka* Georgese Simenona, román francouzské představitelky existenciální prózy Simone de Beauvoirové *Zlomená žena* či sociální román Františka Křeliny *Hubená léta*). Edice **Jiskry – malá řada** (1960–1970, 37 sv.) zprvu přinášela přeloženou prózu (mj. Marcel Aymonin, Gerhart Hauptmann, Carlo Levi, Alberto Moravia), od druhé poloviny šedesátých let se však zaměřila na mladé české a slovenské autory.

V roce 1967 došlo k zásadnímu přehodnocení názoru na vydávání beletrie ve *Svobodě*: na základě rozhodnutí sekretariátu ÚV KSČ byl zřízen široký beletristický úsek, který měl konkurovat nakladatelstvím typu *>Československého spiso-*

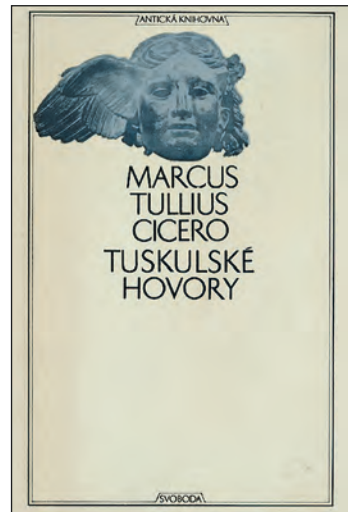

Autobiografická próza Lenky Reinerové vyšla v malé řadě Jisker v roce 1969. Náklad byl záhy odeslán do stoupy

vatele a >Mladé fronty. V malé řadě *Jisker* tak v letech 1968–1969 vyšly povídky a novely Oldřicha Daňka, Vladimíra Klevise, Arnošta Kolmana, Jiřího Křenka, Dušana Kužela, Jarmily Mourkové či Lenky Reinerové. České poezii byla vyhrazena edice **Syrinx** (1968–1970, 12 sv., red. Vladimír Janovic), kde v rozmezí tří let vyšly básnické sbírky Oldřicha Dadáka, Vladimíra Janovice, Josefa Jelena, Ivana Skály, Gustava Skýpaly ad. V souvislosti s uvolněním bariér pro vydávání beletrie mohla *Svoboda* přistoupit k založení paperbackové „knihovny dobré četby“ **Omnia** (1969–1990, 300 sv.), která vydávala české, slovenské a světové romány a dobrodružnou a zábavnou četbu. K jejím autorům patřili James Fenimore Cooper, Christopher Hyde, Jack London (dobrodružné romány), Václav Pavel Borovička, Sándor Radó (špionážní literatura), Paul Féval, Jarmila Loukotková (historické romány), Archibald Joseph Cronin, Vladimír Michna, Georges Simenon, Maj Sjöwallová a Per Wahlöö, Edgar Wallace (detektivní romány), Ray Bradbury, Arthur Charles Clarke, Frank Herbert, Stanislav Lem, László Nemes (sci-fi), Honoré de Balzac, Fjodor Michajlovič Dostojevskij, Alexandre Dumas, Stendhal (světová klasika) ad. Velký čtenářský zájem vyvolal v roce 1969 překlad francouzského bestselleru *Jitro kouzelníků* Jacquese Bergiera a Louise Pauwelse, jehož autoři se populární formou věnovali magii, okultismu a tajným komunitám a jejich vlivu na společnost. Historicky nejvýznamnější řadou nakladatelství *Svoboda* byla bezesporu **Antická knihovna** (1969–1996, 67 číslovaných sv., sv. 66 nevyšel, nadto 17 prémiových svazků), u jejíhož zrodu stál překladatel z latiny a starověké řečtiny a němčiny Rudolf Mertlík, který knižnici až do začátku sedmdesátých let také řídil. Vzniku edice předcházela stejnojmenný rozhlasový cyklus (1966–1968), jehož ohlas inspiroval přípravu antologie *Čtení z antiky*, sestavené z textů, jež v pořadech zazněly; o několik měsíců později následoval již první svazek nové edice, *Hovory o sobě* Marca Aurelia. Během čtvrtstoletí se *Antické knihovně* podařilo zpřístupnit základní díla antického písemnictví (Cicero, Euripides, Gaius Julius Caesar, Ovidius Naso, Titus Livius, Plutarchos, Seneca, Sofokles, Suetonius,

Knihovna dobré četby Omnia

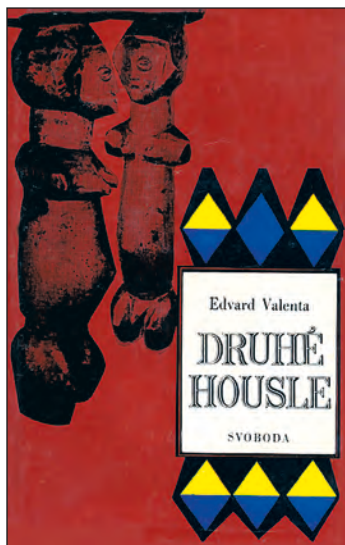
Jeden z nejzáslužnějších nakladatelských počinů Svobody: zpřístupnění literárních památek starověku v edici Antická knihovna

Xenofon ad.). Po zániku nakladatelství v roce 1998 převzal edici na krátký čas >Odeon společně s nakladatelstvím Baset a od roku 2001 ji vydává nakladatelství Arista spolu s Basetem (v letech 2006–2009 za účasti nakladatelství Maitrea).

Na pomezí beletrie, cestopisné literatury a reportáží se pohybovala edice **Racek** (1960–1970, 25 sv.), do níž redakce zařadila např. reportáže dopisovatele ČTK Miroslava Čapka o Francii, Miry Holzbachové o amerických indiánech, Věry Štovičkové o Africe nebo Romana Vlacha o Turecku. V roce 1961 vyšla mimo edici zpráva o první části asijské cesty Jiřího Hanzelky a Miroslava Zikmunda do Albánie, Bulharska, Turecka, Sýrie a Libanonu *Obrácený půlměsíc*, následovala nová vydání cestopisných reportáží *Tam za řekou je Argentina, Přes Kordillery* a v roce 1967 druhá část asijského putování *Tisíc a dvě noci* do Sýrie, Jordánska, Iráku a Kuvajtu.

Nejrozsáhlejším edičním projektem nakladatelství Svoboda byla **Členská knihnice** (1961–1996, 451 sv.), koncipovaná jako reprezentativní klub pro nejširší čtenářskou obec. Rozdělena byla na dvě základní řady: první zahrnovala společenskovední a historickou literaturu, druhá beletrii. Každá z těchto výběrových řad pak měla čtenářům nabídnout osm titulů ročně a při splnění podmínek odběru též bezplatnou knižní prémii. Přes deklarovaný záměr vydávat v *Členské knihnici* beletristická díla v ní převažovala společenskovední literatura, zejména z oblasti historie, ekonomie, filozofie, politologie a estetiky (na přípravě jednotlivých svazků se proto podílely všechny redakce nakladatelství). Z beletrie zde roku 1965 poprvé vyšla novela Alexandra Solženicyna *Jeden den Ivana Děnísoviče*. Početného zastoupení dosahovaly historické romány Liona Feuchtwangera nebo Stefana Zweiga. K dalším často vydávaným autorům patřili Jane Austenová, Victor Hugo, Sinclair Lewis, Jack London, Guy de Maupassant, Farley Mowat, Mario Puzo, Henryk Sienkiewicz, Upton Sinclair a Herbert George Wells,

z českých autorů pak Karel Čapek, Karel Klostermann, František Kožík, Helena Šmahelová ad. Vyšly zde též pohádky Boženy Němcové, staré řecké báje a pověsti Rudolfa Mertlíka, mezi čtenáři byly populární výběry a antologie např. z děl Jaroslava Haška, soubory utopických a sci-fi povídek, zábavné encyklopedie o historických kalendářích, přírodě, vědě a technice aj. Od poloviny šedesátých let vydávala *Členská knihnice* kvalitní historické monografie (Zdeněk Fiala: *Předhusitské Čechy 1310–1419*; Josef Janáček: *Rudolf II. a jeho doba, Valdštejn a jeho doba*; Josef Polišínský: *Napoleon a srdce Evropy, Třicetiletá válka a evropská krize 17. století*; Jiří Spěváček: *Karel IV. Život a dílo*; Otto Urban: *Česká společnost 1848–1918*), historické příručky (lexikon latinských přísloví *Moudrost věků*, *Slovník světových moderních dějin*, dvoudílné *Světové dějiny v datech*, *Světový almanach*, *Slovník antické kultury*) a edice (*Václav Březan: Životy posled-*

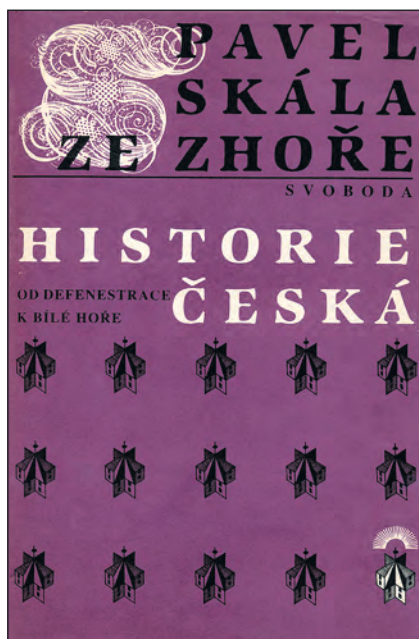

Životopisný román o cestovateli Emilu Holubovi (Členská knihnice, 1969)

ních Rožmberků I–II; *Kosmova Kronika česká*; *Kronika tak řečeného Dalimila*; *Kroniky doby Karla IV.*; *Pokračovatelé Kosmovi*; *Zbraslavská kronika*; *Ze starých letopisů českých*; *Ze zpráv a kronik doby husitské* ad.). Úroveň edice se podařilo udržet i po roce 1990 (mj. Jiří Spěváček: *Jan Lucemburský a jeho doba 1296–1346*; Pavla Vošahlíková: *Jak se žilo za časů Františka Josefa I.*).

Ve druhé polovině šedesátých let se významně zvýšila poptávka po knihách, které by se věnovaly aktuálním a ve společnosti diskutovaným tématům z oblasti historie, ekonomie, politologie, sociologie či filozofie. Takovým záměrům odpovídala edice **Dialogy** (1966–1973, 19 sv., red. Jaroslav Poláček a red. rada), kde vyšly mj. práce Pelušky Bendlové o filozofii Pierra Teilharda de Chardin, úvahy Milana Průchy o filozofii lidské existence, eseje křesťanského filozofa Vítězslava Gardavského *Naděje ze skepse*, historika

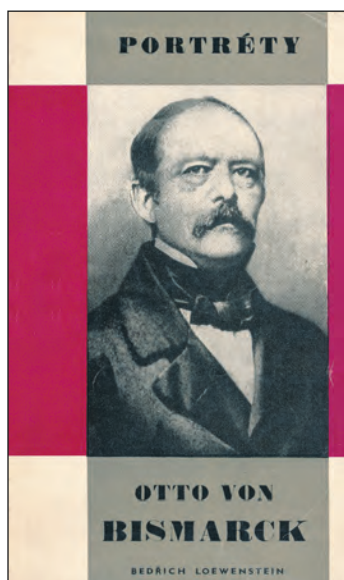
Jiřího Kořalky *Co je národ?* či eseje o socialismu Zdislava Šulce. K filozofickým otázkám a k dějinám filozofického myšlení se obracela edice **Filozofie a současnost** (1966–1995, 39 sv.), kde ve druhé polovině šedesátých let vycházely knihy Jeana-Paula Sartra, Edmunda Husserla či Pierra Teilharda de Chardin. Edice si uchovala dobrou úroveň i v období normalizace, kdy do ní redakce zařadila mj. práce o Kantově filozofii nebo z polštiny přeloženou studii Jerzyho Kossaka *Existencialismus ve filozofii a literatuře*. Na začátku devadesátých let v edici vyšly tři studie francouzského myslitele Michela Foucaulta. Teoretickým otázkám literatury a estetiky se věnovala edice **Akt** (1968–1972, 11 sv.), jež přinesla filozofické úvahy o literatuře Františka Kautmana, dále *Pařížské rozhovory o strukturalismu* (ed. Mojmír Grygar), studie z dějin ruské avantgardy Zdeňka Mathausera, sborník sovětských studií o literatuře dvacátých let 20. století *Kompozice prózy* (ed. František Všeticka) či práci Miroslava Klivara o grafickém designu a vizuální komunikaci. Ekonomické problematice se věnovala edice **Ekonomie a společnost** (1964–1989, 151 sv.), kde vyšla v roce 1967 práce amerického ekonoma éry prezidenta Kennedyho J. K. Galbraitha *Společnost hojnosti*, českého ekonoma Karla Kouby *Úvahy o socialistické ekonomice* či práce Pavla Pelikána *Člověk a informace*. **Sociologická knihnice** (1965–1989, 70 sv.) se zabývala např. postavením jedince v socialistické společnosti, vlivem byrokratizace na život člověka, fenoménem urbanizace (práce Jiřího Musila *Sociologie soudobého města*), popř. dopady masové kultury na společnost (knihy polské socioložky Antoniny Kłoskowské *Masová kultura*). Sociologii vědy, postavení člověka v instituci a také ve vztahu k institucím

Edice historických pramenů a kronik vycházely v Členské knižnici

K meziválečné avantgardě svou náplní i grafickým pojetím odkazovala literárněteoretická edice Akt (1968–1972)

Edice Portréty přinesla koncem šedesátých let několik původních biografí mladých českých historiků

se věnovala knižnice **Instituce a společnost** (1966–1969, 12 sv.), kde vyšlo v letech 1968–1969 několik titulů rezonujících s probíhajícími událostmi pražského jara 1968 (mj. práce Františka Šamalíka *Člověk a instituce. Anatomie moderní demokracie* či studie Vladimíra Klokočky o volebních systémech v pluralitních demokraciích). Analýzám soudobé společnosti se nakladatelství v omezené míře věnovalo i v časech normalizace (mj. kritický pohled sociologa Jiřího Musila na fenomén výstavby panelových sídlišť *Lidé a sídliště*). Nejnovějším dějinám a historickým osobnostem se věnovaly edice **Knižnice moderních dějin** (1966–1981, 21 sv.), kde vycházely historické studie reflektující především komunistický odboj za druhé světové války a dějinné události 20. století, **Portréty** (1966–1971, 17 sv., ve spolupráci s *Orbisem*), populární formou představující výrazné osobnosti světových dějin (mj. Michail Alexandrovič Bakunin, Otto von Bismarck, Oliver Cromwell, Benjamin Disraeli ad.) či edice **Otázky dějin** (1966–1989, 17 sv., red. Jaroslav Kubát a red. rada), zaměřená na aktuální problémy historiografie a jejích metod. Vyšel v ní mj. sborník sestavený českými historiky pod vedením Františka Grause *Naše živá i mrtvá minulost*, práce Marca Blocha *Obrana historie aneb historik a jeho řemeslo*, studie Edwarda Halletta Carr *Co je historie?* nebo metodologická práce amerického historika Henryho Stuarta Hughese *Historie jako umění a jako věda*, kombinující prvky klasického historického výzkumu, psychoanalýzy a literární teorie. Přínosné publikace se v edici objevily i v sedmdesátých letech (mj. knihy historiků Miroslava Hrocha a Otto Urbana *Buržoazní revoluce v Evropě* a *Kapitalismus a česká společnost*). K mezinárodní politice se obracela edice **Svět v pohybu** (1969–1989, 51 sv.), kde vyšla mj. studie amerického politika Jamese Williama Fulbrighta analyzující šedesátá léta 20. století a americkou politiku. V sedmdesátých a osmdesátých letech tato řada balancovala na hranici mezi solidní faktografií a ideologií: na jedné straně se v ní objevily faktograficky spolehlivé práce o Radě bezpečnosti OSN nebo o problematice

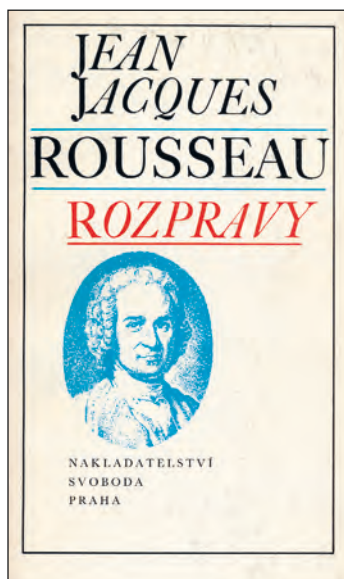
Navzdory normalizačním tlakům vycházely i v sedmdesátých a osmdesátých letech objevně historické práce nezatížené komunistickou ideologií

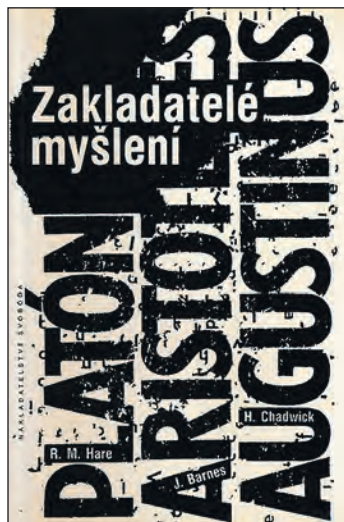
Blízkého východu, na straně druhé propagandistické studie o zločinech tajných služeb USA. Několik svazků knihovnice vyšlo v osmdesátých letech v koedici s *>Naším vojskem*.

S nástupem normalizace bylo vydávání beletrie soustředěno do tří hlavních knihnic **Jiskry**, **Omnia** a **Úsvit**. Edice **Jiskry** (1970–1986, 140 sv.) byla v roce 1970 sloučena do jediné řady, avšak i v tomto období v ní vyšlo několik významných společenskokritických, psychologických či utopických románů (Alfred Andersch, A. J. Cronin, Knut Faldbakken, Evan Hunter, Piero Chiara, Juan Marsé, Bulat Okudžava, Pier Paolo Pasolini, William Styron, Robert Penn Warren ad.). Edice sociálních románů **Úsvit** (1971–1986, 50 sv.) byla sice zahájena novým výpravným vydáním revoluční trilogie Antonína Zápotockého *Vstanou noví bojovníci* či čtyřdílným románem o kolektivizaci sovětské vesnice Fedora Ivanoviče Panferova, nicméně následující svazky přinesly důležitá díla z oblasti psychologické, historické a sociální prózy, mj. historický román z irských dějin 19. století Waltera Mackena *Mlčící lid*, pentalogii estonského autora Antona Hansena Tammsaarea *Pravda a spravedlnost* nebo román australského nositele Nobelovy ceny za literaturu Patricka Whitea *Strom člověka* (poprvé již 1962 v *SNKLHU* pod názvem *Lidský strom*).

Po roce 1989 řada tradičních edic zanikla a nakladatelství muselo hledat novou ediční koncepci. Počáteční zaměření na rychlé vydávání atraktivních beletristických titulů bylo brzy opuštěno a redakce se ještě v první půli devadesátých let rozhodla vrátit ke kvalitní společenskovědní a odborné literatuře. K tomuto účelu měla nadále sloužit **Členská knihovna**, z níž byly napříště vyňaty beletristické tituly, a také stále populární **Antická knihovna**, přestože s ohledem na ekonomické podmínky došlo ke snížení tempa vydávání jednotlivých svazků. Z původně volné řady pramenných filozofických, politologických a estetických prací vznikla již na konci osmdesátých let edice **Filozofické dědictví** (1989–1996, 16 sv.), která přinesla nové

Původně volná řada výborů z děl světových filozofů se na konci osmdesátých let proměnila v ediční řadu Filozofické dědictví

Také po roce 1990 zahrnovala Svoboda do svých edičních plánů příručky k dějinám filozofie

překlady děl mj. Francise Bacona, Denise Diderota, Immanuela Kanta či Johna Locka. Snaha o znovuoživení edice **Portréty** v roce 1993 skončila u vydání pouhých tří svazků (např. Jan Galandauer: *František Ferdinand d'Este*; Pavel Vitouš: *Jan Železný*). Rovněž projekt zaměřený na dějiny každodennosti a studium hmotných pramenů **Minulost** (1993, 2 sv., red. Zuzana Outlá) zanikl už po vydání svazků Vlastimila Vondrušky o katovnách a mučírňách a Miroslava Huberta o počátcích paroplavby v Čechách. Několika vydání a dotisků dosáhla učebnice Paula A. Samuelsona *Ekonomie*.

Z beletristických edic si čtenářský ohlas udržela pouze edice **Omnia**, jež se na dva roky rozčlenila do tematicky zaměřených větví **Omnia bestseller** (1993, 1 sv.), **Omnia fantasy** (1994, 1 sv.), **Omnia horor** (1993–1994, 2 sv.), **Omnia humor** (1993, 1 sv.), **Omnia krimi** (1993–1994, 12 sv.), **Omnia román** (1993, 1 sv.), **Omnia sci-fi** (1993, 2 sv.) a **Omnia thriller** (1993–1994, 5 sv.). V roce 1995 se tyto větve znovu sloučily pod hlavičku jediné edice, která však již v roce 1997 zanikla. Nově založená edice **Skutečné příběhy** (1993–1995, 7 sv.) chtěla přiblížit dramatické osudy lidí, kteří se museli potýkat se zdravotním či psychickým handicapem nebo vážnou nemocí. Pozornost vyvolal mj. autobiografický román pojednávající o nemoci AIDS Cyrila Colarda *Noci šelem* či příběh autistické dívky Donny Williamsové *Nikde nikdo*.

Další tituly vydávané ve druhé polovině devadesátých let již nebyly zařazovány do sevřených edičních řad. Produkce se orientovala převážně na paměti a vzpomínky, knižní rozhovory, oddechovou četbu a literaturu pro děti a mládež, popř. na reedice starších úspěšných titulů. Na začátku devadesátých let se nicméně mimo edice podařilo vydat několik kvalitních i bestsellerových titulů, mj. Edgar Lawrence Doctorow: *Jezero potápic*; Max Frisch: *Člověk se objevuje v holocénu*; Erich Segal: *Doktoři*; William Styron: *Ráno na pobřeží*; romány Johannese Maria Simmela či eseje Umberta Eca *Skeptické a těšitelé*.

Ve čtyřicátých a padesátých letech vycházela beletrie v nákladech do 10 000 výtisků, náklad děl klasiků marxismu-leninismu, spisů V. I. Lenina, J. V. Stalina a Klementa Gottwalda se v téže době pohyboval v rozmezí 100 000–200 000 výtisků. V šedesátých letech dosahovaly beletristické tituly nákladu kolem 30 000 výtisků, odborné publikace vycházely v rozmezí 2000–5000 výtisků. V sedmdesátých a osmdesátých letech se postupně zvyšovaly náklady beletrie, v roce 1974 dosáhlo první vydání románu *Kmotr* Maria Puza nákladu 120 000 výtisků, druhé vydání v roce 1990 dokonce 270 000 výtisků.

V roce 1945 vyhlásila *Svoboda* společně s nakladatelstvími *>Práce a >Mladá fronta* soutěž o nejlepší román, knihu poezie, knihu pro děti a knihu esejů. Ve druhé polovině čtyřicátých let pořádala pravidelné literární večery českých spisovatelů.

Informace o edičních záměrech nakladatelství přinášely různé pojmenované bulletiny (*Co si přečteme z knih SNPL; Novinky z knih SNPL a SVPL; Zpravodaj NPL a VPL*).

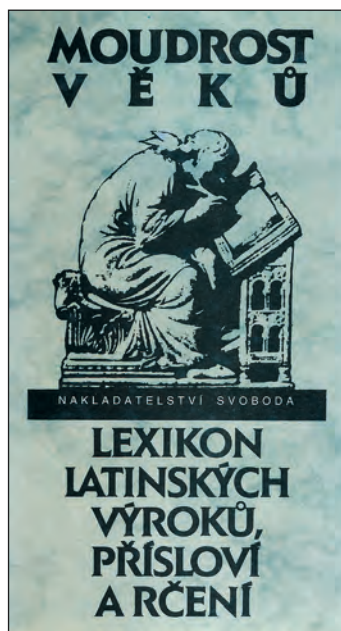
Edice Členská knižnice, založená v roce 1960, byla první klubovou edicí v Československu, která kromě beletrie nabízela i společenskovědní literaturu. V polovině sedmdesátých let měla téměř 120 000 pravidelných odběratelů. Právě jim byl zpočátku určen nakladatelský bulletin *Kvart* (1967–1990, 1992–1995), který však posléze rozšířil svůj záběr na celou produkci *Svobody*. – V roce 1969 založený Kruh přátel antiky, který byl určen především čtenářům a odběratelům Antické knihovny, v polovině sedmdesátých let sdružoval bezmála 30 000 členů.

Od roku 1966 až do svého zániku *Svoboda* udělovala každoroční nakladatelské ceny.

V osmdesátých letech *Svoboda* vydávala obrazové soubory a názorné pomůcky (plakáty, transparentní fólie) k významným výročím a sjezdům KSČ. V listopadu 1995 se ve výstavní síni pražského Karolina konala výstava *Knihy pro vás* o historii nakladatelství, spojená s prezentací nakladatelství *Svoboda – Libertas*.

EDIČNÍ ŘADY

Dokumenty a reportáže (1945); Dech davu – revoluční básnické letáky (1945–1946); Knihovnička aktualit (1945–1946); Kulturní aktuality (1945–1946); Divadlo lidu (1945–1948); Politika – sociologie – národohospodářství (1945–1948); Kulturní obzory (1945–1949); Plamen (1945–1951); Knihovna Svobody (1945–1952); Malá knihovna marxismu-leninismu (1945–1956); Velká knihovna marxismu-leninismu (1945–1956); Hovory se zemědělci (1946); Knihovna slovenských spisovatelův (1946); Průkopníkům pohraničí (1946); Životopisy (1946–1947);

Příručka latinských přísloví patřila k nejžádanějším titulům Členské knižnice

Knihy o Pavím Očku (1946–1948); První knihovnička (1946–1948); V nový život (1946–1948); Knihy pro mládež (1946–1949); Životy a díla (1946–1949); Knihovna českých autorů (1946–1950); Socialistická knihovna (1946–1951); Spisovatelé Sovětského svazu (1946–1952); Lidová knihovna (1947–1952); Prameny, sbírka dobrého umění (1947–1952); Klasikové (1947–1955); Filozofická knihovna (1947–1961); Abeceda umění (1947–1966); Zrcadlo doby (1948–1951); Světová četba (1948–1952); Živé odkazy – řada I. (1948–1956); Za svobodu lidu (1948–1958); Knihovna Rudého práva (1949); Leták (1950–1951); Marxismus ve vědě (1950–1952); K dějinám VKS(b) (později jako K dějinám KSSS, 1950–1954); Malá knihovna politické ekonomie (1950–1954); Akademie věd SSSR J. V. Stalinovi (1951–1952); Ke studiu klasiků marxismu-leninismu (1951–1954); Velká knihovna politické ekonomie (1951–1962); Hospodářsko-politický atlas světa – velká řada (1953–1954); Současné světové události (1953–1955); Hospodářsko-politický atlas světa – malá řada (1953–1956); Politické otázky (1953–1956); Socialistická věda (1953–1957); Živé odkazy – řada II. (1953–1957); Hesla Velké sovětské encyklopedie (1954–1956); Populární knihovna marxismu-leninismu (1955–1957); Knihovna mezinárodních vztahů (1955–1958); Knihovna aktuálních problémů (1956); Knihovnička stranického pracovníka (1957–1959); Vysoká stranická škola při ÚV KSČ (1957–1962); Knihovnička agitátora (1958–1959); Informace o zemích (1958–1967); Jiskry – velká řada (1958–1970); Aktuality – knihovnička Rudého práva (též jako Knihovnička aktualit Rudého práva, 1959–1965); O brigádách socialistické práce (1960–1963); ABC mezinárodních vztahů (1960–1967); Jiskry – malá řada (1960–1970); Racek (1960–1970); Knihovna výstavby strany a stranické práce (1960–1989); Národní výbory (1961–1968); Členská knižnice (1961–1996); Zeměmi světa (1963–1990); Teorie, tvorba, tvůrci (1964–1967); Večerní univerzita marxismu-leninismu (1964–1968); Za vyšší úroveň plánovitého řízení (1964–1970); Ekonomie a společnost (1964–1989); Sociologická knižnice (1965–1989); Instituce a společnost (1966–1969); Portréty (1966–1971); Dialogy (1966–1973); Knižnice moderních dějin (1966–1981); Otázky dějin (1966–1989); Filozofie a současnost (1966–1995); Knihovna angažovaného myšlení (1968); Syrinx (1968–1970); Akt (1968–1972); Svět v pohybu (1969–1989); Antická knihovna (1969–1996); Omnia (1969–1997); Spektrum (1970); Jiskry (1970–1986); Racionalizace práce vedoucího (1970–1989); Úsvit – světový sociální román (1971–1986); Knižnice marxismu-leninismu (1971–1988); Malá řada prací klasiků marxismu-leninismu (1973–1984); Kritika buržoazní ideologie a revizionismu (1973–1988); Malá politická knihovna (1973–1990); Uměnověda (1976–1984); Socialismus: zkušenosti, problémy, perspektivy (1977–1984); Knihovna výstavby strany a stranické práce pro mladé komunisty (1982–1986); Lidstvo na prahu 21. století (1984–1989); 10 románů o zločinu (1984–1990); Aktuální otázky ideologického boje (1985); Reálný socialismus, teorie a praxe (1985–1988); Člověk a společnost (1987); K přestavbě a novému myšlení (1988–1989); Nový svět (1989); Život v obřadech, obřady v životě (1989); Filozofické dědictví (1989–1996); Edice audiovizuálních materiálů (1990); Politické myšlení (1990); 12x kapitán Exner (1990–1992); Minulost (1993); Omnia bestseller (1993); Omnia humor (1993); Omnia román (1993); Omnia sci-fi (1993); Omnia horor (1993–1994); Omnia krimi (1993–1994); Omnia thriller (1993–1994); Parkinson – Management pro každého (1993–1994); Portréty II. (1993–1995); Skutečné příběhy (1993–1995); Omnia fantasy (1994); Heuréka (1994–1996); Malá galerie (1995–1996); Příroda do kapsy (1995–1996); H(istorica) (1998).

SVOBORNÁ VYDÁNÍ

Dílo Vladislava Vančury (1946–1949); Sebrané spisy Bedřicha Václavka (1946–1950); Spisy Ivana Olbrachta (1947–1952); Dílo Julia Fučíka (1947–1963); Sebrané spisy Egona Ervína Kische (1947–1969); Sebrané spisy Stanislava Kostky Neumanna (1948–1951); Sebrané spisy Maxima Gorkého (1948–1952); Sebrané spisy Zdeňka Nejedlého (1948–1952); Spisy J. V. Sta-

lina (1949–1954); Vybrané spisy Karla Marxe a Bedřicha Engelse ve dvou svazcích (1950); Vybrané spisy Jana Švermy (1950); Spisy Klementa Gottwalda (1950–1961); Spisy Petra Jilemnického (1951–1952); Spisy V. I. Lenina (1951–1970); Vybrané spisy Klementa Gottwalda ve dvou svazcích (1954–1955); Vybrané spisy V. I. Lenina ve dvou svazcích (1954–1955); Spisy Josefa Václava Friče (1956); Spisy Karla Marxe a Bedřicha Engelse (1956–1986); Vybrané spisy Karla Marxe a Bedřicha Engelse v pěti svazcích (1976–1978); Vybrané spisy V. I. Lenina v pěti svazcích (1977–1981); Sebrané spisy V. I. Lenina (1979–1990); Vybrané dopisy Karla Marxe a Bedřicha Engelse ve dvou svazcích (1980–1981).

PERIODIKA

Naše žena a svět kolem ní (1946–1948, příl. Dětská móda; Hodinka dobrého čtení); Světová móda (1946–1948); Světové rozhledy (1947–1951); Rolnické hlasy (1947–1953, příl. Rádce venkova); Zpravodaj sjezdu rolnických komisí (1948); Haló (1948–1951); Zrcadlo doby (1948–1951); Ročenka Čechů vídeňských (1949); Studujeme (1957–1959); Příspěvky k dějinám KSČ (1957–1960); Co vás zajímá (1958–1963); Co si přečteme z knih Státního nakladatelství politické literatury (1959); Mezinárodní vztahy (1959–1966); Novinky z knih SNPL a SVPL (1960); Kalendář Rudého práva (1960–1965); Zpravodaj SNPL a SVPL (1961–1965); Zpravodaj NPL a VPL (1964); Kalendář (1966); Svět (1967–1989); Kvart (1967–1990; 1992–1995); ČSSR (1970–1989); Kalendář nástěnkáře (1987); Remedia (1991–1995).

PRAMENY A LITERATURA

Prameny: Národní archiv Praha: fond Ústřední kulturně-propagační komise a kulturně-propagační oddělení ÚV KSČ 1945–1955; fond Nakladatelství Svoboda 1952–1997; fond Květoslav Innemann; fond Ministerstvo informací – dodatky 1945–1953; fond KSČ – ústřední výbor 1945–1989, Praha – sekretariát 1954–1962.

Bibliografie: V. Brož (ed.): *Knihy 1945–1974. Bibliografie* (1975); V. Brož (ed.): *Knihy 1975–1979. Bibliografie* (1981); Z. Sadecká – J. Fingl (eds.): *Knihy 1980–1984. Bibliografie* (1986).

Články: J. Suchý: Svoboda jak ji neznáte, *My* 47, 1947, č. 5; Dar pohraničním knihovnám, *ZN* 11. 5. 1947; J. Pilař: Dvě léta nakladatelství Svoboda, *ZN* 4. 5. 1947; Š. Stodolovský: Týden české knihy, *ZN* 13. 12. 1947; T. A. Stapo: Svoboda bude stále větší, *SvSl* 18. 1. 1948; Šest milionů knih za rok, *Slovanský přehled* 1949, č. 6; vbc (= V. Vrabec): Pět let vydavatelství Svoboda, *SvSl* 11. 7. 1950; Vydávání děl J. V. Stalina, *Slovanský přehled* 1951, č. 2; Beseda o knihách, *Květy* 1953, č. 3; M. P.: Nové čtyři svazky spisů Zdeňka Nejedlého, *LitN* 1953, č. 43; J. Mareš: O husách a lidech, *LitN* 1954, č. 25; Co připravuje Státní nakladatelství politické literatury na příští rok? *LitN* 1954, č. 41; of (= O. Šuleř): Z knih SNPL, *ČK* 1960, č. 1; of (= O. Šuleř): Z beletrie SNPL, *ČK* 1960, č. 4; Členská knihovna SNPL, *Tvorba* 1960, č. 51; Padesátiny s. Innemanna, *Za čtenářem* 1960, č. 13; rs (= R. Stolida): Tisící kniha a výstava, *ZN* 12. 3. 1960; J. Pecháček: V nakladatelství Svoboda vycházejí, *NK* 1969, č. 4; dob (= Alena Dobroslávková): 25 let nakladatelství Svoboda, *NK* 1970, č. 22; J. Jung: Členská knihovna nakladatelství Svoboda, *LD* 8. 1. 1970; E. Paloncy: Co připravuje nakladatelství Svoboda, *RP* 12. 12. 1970; Nakladatelství Svoboda představuje své edice, *Kvart* 1975, č. 1; E. Paloncy: 30 let vydávání politické literatury, *NK* 1975, č. 14; kf (= Z. Kufnerová): Třicetiletá Svoboda, *RP* 25. 4. 1975; Ediční program nakladatelství Svoboda, *RP* 2. 1. 1979; Ediční program nakladatelství Svoboda, *RP* 2. 1. 1980; J. Kalivoda: Jubileum Antické knihovny, *Tvorba* 1985, příl. *Kmen* č. 20; E. Paloncy: Čtyřicet úspěšných let, *Tvorba* 1985, příl. *Kmen* č. 20; I. Podskalský: 40 let nakladatelství Svoboda, *Typografia* 1985, č. 12; Svoboda představuje své autory, *Kvart* 1987, podzim; S. Mareš: Představujeme česká nakladatelství – Svoboda, *Čtenář* 1989, č. 7; J. Fingl: Svoboda, *Typografia* 1989, č. 10; E. Paloncy: Svoboda uskutečňuje náročný ediční projekt, *Kvart*

1989, podzim; J. S.: Fiesta a ty další, Reportér 1992, č. 51/52; L. Statečná: Zamlžený, rozpuštěný... rozkradený? SvSI 30. 5. 1994; V. Solecký: Půl století nakladatelství Svoboda, Haló noviny 31. 1. 1996.

Rozhovory: K. Innemann: Nejmladší čtenářská generace (přípr. F. Lukáš), NK 1960, č. 6; Rozhlasový rozhovor s ředitelem Státního nakladatelství politické literatury soudruhem Květoslavem Innemannem o edičním plánu na rok 1960 (přípr. G. Skýpala), Za čtenářem 1960, č. 3; E. Paloncy: Nad edičním plánem nakladatelství Svoboda (přípr. J. Klempera), NK 1974, č. 1/2; E. Paloncy – J. Fingl: Aktivně vstříc čtenáři (přípr. zv), Tvorba 1976, č. 7; J. Fingl: Počátky Svobody (přípr. P. Frýbort), Tvorba 1985, příl. Kmen č. 20; J. Šmatlák – B. Sodomková: Dělat, co opravdu umíme (přípr. J. Pacek), NK 1992, č. 38; J. Šmatlák: Co bylo, co bude (přípr. jp), Kvart 1992/93, č. 1; Z. Outlák: Budoucnost Minulosti (přípr. jp), Kvart 1993, č. 2; J. Šmatlák – S. Szeryński: Tradice a značka zavazují (přípr. P. Frýbort), Květy 1993, č. 24; S. Szeryński: Situace komplikovaná, nikoliv však zoufalá (přípr. V. Hroudová), Haló noviny 26. 11. 1993; S. Szeryński – J. Šmatlák: Kamenná nakladatelství nepadnou (přípr. I. Sánchezová), Tvar 1993, č. 49/50; J. Šmatlák: Svoboda pro všechny (přípr. M. Kantek), Dobrý večerník 3. 5. 1995.

Vzpomínky: J. Taufer: Strana, lidé, pokolení. Kapitoly o vrstevnících (1962); R. Kavanová: Cena svobody. Život Angličanky v Praze (1997); J. Řezáč: Deliria aneb Malá příprava pozůstalosti I. (2004); V. Mlynář: Kosta. Rozhovor přes dvě generace (2008).

Zjištěné diplomové práce: J. Bačuvčíková: Vývoj nakladatelství Svoboda a jeho význam pro rozvoj české knižní kultury (Praha, FF UK 1980); A. Vodenka: Nakladatelství Svoboda v období tzv. normalizace (Praha, FF UK 2009).

(eb)

SYMPOSIUM

1968–1971

■ Nakladatelství zaměřené především na odbornou a vědeckou literaturu

Nakladatelství vzniklo v červenci 1968 v Praze s názvem (i nadále alternativně užívaným) *Vydavatelství Symposium* a působilo jako účelové zařízení sekce pro odbornou a vědeckou literaturu Českého literárního fondu. Záštitu při vzniku nakladatelství poskytly Československá akademie věd (ČSAV), Ministerstvo národohospodářského plánování ČSR, Federální výbor pro technický a investiční rozvoj a Ministerstvo školství ČSR. Z řady odborníků ČSAV byla vytvořena širší vydavatelská rada, ředitelem nakladatelství se stal **Josef Turek**. V roce 1969 se *Symposium* stalo členem Svazu českých nakladatelských, vydavatelských a knihkupeckých podniků a až v této době aktivně zahájilo vydavatelskou činnost. V nakladatelství pracovali mj. **Karel Paul** a **Hana Vaculínová**, redaktory publikací byli mj. **Miroslav Halík**, **Vladislav Maděra** či **Věra Nekolová**. O výtvarnou podobu knih se starali mj. **Antonín Kodeda** či **Nina Roháčová**. V roce 1970 se podnik ocitl pod silným politickým tlakem nastupujícího normalizačního režimu (záminkou byla údajná ne hospodárnost provozu) a o rok později ukončil činnost.

Za krátkou dobu své existence vydalo *Vydavatelství Symposium* 11 titulů, vytištěných v tiskárnách Rudého práva v Brně a v Praze. – Redakce sídlila nejprve v Majakovského ulici č. 24 (nyní Pelléova) v Praze 6 – Bubenci, v roce 1970 se přestěhovala na ulici Podbělohorskou v Praze 5.

Symposium se soustředilo na vydávání odborné a vědecké literatury. V edici **Knihovna Doby** (1969, 4 sv.) vycházely především populárně-vědné výklady či texty orientované na vztah techniky, vědy a společnosti (např. *Hovory o budoucnosti* Miroslava Smetany či *Uskutečnění současného člověka* Jiřího Hermacha). Vzhledem k zániku týdeníku *Doba* přešly dva plánované svazky z této edice do nově vzniklé **Knihovny faktu** (1970, 2 sv.), jež se zaměřovala na výklady podnikových strategií a na obecnou politicko-ekonomickou situaci. Z plánovaných titulů však již nevyšly mj. práce Ladislava Bohala *Člověk a energie*, Milana Rýzla *Parapsychologie dnes* a Olega Suse *Estetické problémy pod napětím*.

Oproti původnímu záměru nakladatelství se ke slovu dostala rovněž tvorba umělecká. V edici

Edice Čeští mistři pera

Čeští mistři pera (1969–1970, 4 sv.) vyšly soubory drobných publicistických prací Eduarda Basse a Karla Čapka, povídky Ladislava Kháse a vzpomínky Edvarda Valenty. Na obálkách či uvnitř publikací byly příležitostně využity ilustrace Eduarda Miléna, Otakara Mrkvičky a Evžena Weidlicha. Na edici volně navázal drobný svazek sebraných vzpomínkových črt Eduarda Basse *Postavy a siluety* (1971).

Knihy *Vydavatelství Symposium* vycházely obvykle v nákladu 10 000–25 000 výtisků; výjimkou byla kniha fejetonů Karla Čapka *Místo pro Jonathana!*, která vyšla v nákladu 45 000 výtisků.

Vedle knižních publikací vydávalo *Symposium* od ledna do září 1969 též týdeník *Doba*, časopis pro vědu, politiku a kulturu, jehož šéfredaktorem byl **Václav Kotek**.

EDIČNÍ ŘADY

Knihovna Doby (1969); Knihovna faktu (1970); Čeští mistři pera (1970–1971).

PERIODIKA

Doba (1969).

PRAMENY A LITERATURA

Články: Malý rozhovor Doby s dobou, *Doba* 1969, č. 1; m: Co připravuje nakladatelství Symposium, *NK* 1969, č. 26; Vydavatelství Symposium: Knihovna Doby, *NK* 1969, č. 36; M. Šedý: Blízko vrcholku pyramidy, *Tribuna* 1970, č. 46–47.

(zm)

ÚDER

1949–1951

■ Ostravské regionální nakladatelství

Nakladatelské družstvo Úder vzniklo v září 1949 z iniciativy ostravského Krajského národního výboru (KNV), Sdružení umělců slezských v Opavě, ostravské odbočky Umění lidu a Revolučního klubu v Ostravě a v plánech ostravských a opavských literátů nahradilo připravované umělecké a nakladatelské družstvo *Slezské dílo*, kterému nebylo umožněno zahájit činnost. V čele družstva *Úder* stál **Josef Bilan-Šinovský** (1902–1973), v redakci působil básník a prozaik **Fran Směja**, o výtvarnou podobu publikací se starali především **Zdeněk Máčela** a **Antonín Pospíšil**. K zaměstnancům družstva patřili také bývalý podílík ostravského nakladatelství *Iskra* **Adolf Tománek** a pracovnice nakladatelství *Josef Lukasík* **Božena Lukášková**. Právě personální vazby na zrušená soukromá nakladatelství a současně družstevní forma podniku, která neumožňovala státním a stranickým orgánům plnou kontrolu nad jeho činností, byly důvodem pro rozhodnutí Ústřední ediční rady o likvidaci družstva *Úder* (Ústřední rada družstev ji zahájila v roce 1951 a dokončila o rok později) a jeho nahrazení *Krajským nakladatelstvím Ostrava*. Tento podnik byl založen stejně jako nakladatelství jiných krajských měst na půdě příslušného KNV v roce 1950, avšak vzhledem k trvale nepříznivým administrativním a hospodářským podmínkám ještě téhož roku ukončil činnost. Publikace regionálních autorů poté příležitostně vycházely přímo pod hlavičkou KNV, v roce 1957 však bylo ustaveno nové *Krajské nakladatelství v Ostravě* (>*Profil*).

Nakladatelské družstvo Úder stačilo za krátkou dobu své existence vydat přibližně deset svazků, na jejichž výrobě se podílely regionální tiskárny České Opavsko v Opavě, Moravskoslezské tiskové závody v Opavě, příp. pobočky tiskárny Svoboda v Ostravě a Českém Těšíně. Redakce sídlila v Tyršově ulici č. 9 v Ostravě. – Pod hlavičkou *Krajského nakladatelství* (resp. *Nakladatelství KNV*) vyšly v roce 1950 pravděpodobně jen tři publikace.

Program *Nakladatelského družstva Úder* byl vystavěn na tvorbě regionálních autorů a dílech tematicky věnovaných severní Moravě a Slezsku. Současně – jak dokládá i název družstva – profil nakladatelství odpovídal dobovému budovatelskému étosu. V edici *Sad* (1949–1950, 5 sv. č. 1, 3–4, č. 2 nezjištěno) vedle reedice románu Vojtěcha Martínka *Stavy rachotí* vyšla též sbírka satirických veršů Frana Směji a zejména sborník veršů, próz i článků *Horník 1950* s příspěvky Leopolda Beny, Josefa Filgase, Vojtěcha Martínka, Frana Směji, Viléma Závady, Artura Závodského a dalších. Edice posléze přešla do *Krajského nakladatelství*, kde jako její svazky 5 a 6 vyšly reportážní povídka Jana Neulse *Plameny v hlubinách (Gottwaldovci)* o údernické soutěži horníků a výběr z *Nejstarší kroniky města Frenštátu pod Radhoštěm*. Mimo edice vyšla v *Úderu* pohádková alegorie T. Svatopluka *O statečném*

Edice Sad

EDIČNÍ ŘADY

Sad (1949–1950).

PRAMENY A LITERATURA

Studie a články: ja (= F. Směja): Nakladatelské a spotřební družstvo v Ostravě, Věstník ostravského kraje 1949, č. 12; J. Urbanec: Z historie nakladatelství Iskra, Časopis Slezského muzea 20, 1971, série B – vědy historické.

(jar)

ušákovi, dále soubor vzpomínek dělníků na prvomájové oslavy z období první republiky *Četnické bajonety je nezadržely* a publikace *Rok budování Okresního národního výboru ve Vítkově*.

Obvyklý náklad jednotlivých titulů se pohyboval kolem 5000 výtisků.

V družstvu *Úder* měla pravděpodobně vyjít též práce Josefa Pilnáčka *Rody starého Slezska*, připravená roku 1949 ve Slezském studijním ústavu. K vydání této ani dalších zamýšlených publikací však již nedošlo.

UMĚNÍ LIDU

1947–1951

- **Družstvo soustředěné na distribuční, obchodní a vydavatelskou činnost zejména v oblasti divadla, později ústřední nakladatelství divadelní literatury v českých zemích**

Umění lidu (UL), *družstvo zhospodárněné kultury*; s. r. o., vzniklo v únoru 1947 v Praze. Hlavním předmětem jeho činnosti měla být „účelná distribuce kulturních hodnot a hospodářsky vhodná organizace kulturní činnosti“, což v praxi znamenalo zprostředkování soudobého umění širšímu publiku. Zpočátku šlo o zřízení aktivního ústředního předprodeje pražských divadel, který by nahradil abonentní systém, ve své době považovaný za „buržoazní vynález, škodlivý v přestavbě společenského složení hlediště“, dále o navázání kontaktů mezi pražskými divadly a mimopražským publikem a o propagaci jejich inscenací (mj. prostřednictvím měsíčníku *Zpravodajství Umění lidu*). Postupně však družstvo naplňovalo i další ambice: pořádalo vlastní kulturní podniky, soutěže a přehlídky v oblasti divadla a tance (Divadelní žatva), řídilo činnost Československého souboru národních tanců, vyvíjelo činnost obchodní (půjčovna kostýmů, loutkářská prodejna, divadelní knihkupectví, prodejní výstavy) a vydavatelskou (časopis *Náš týden na jevišti i v životě*) a především zřídilo síť spolupracovníků ve všech krajích Čech a Moravy (odbor rozšiřování kulturních statků měl své pobočky v Brně, Ostravě, Olomouci, Pardubicích, Českých Budějovicích, Karlových Varech a Ústí nad Labem). Funkci předsedy družstva po celou dobu existence *UL* vykonával **František Vlasák**, členy představenstva byli mj. **Miroslav Kouřil** (1911–1984), **Jaroslav Žert** (1915–1985) a zprvu i **Karel Scheinpflug** (1899–1987). Členy družstva měly být fyzické i právnické osoby pořádající kulturní podniky; vzhledem k politickému vývoji po únoru 1948 však mezi nimi převažovaly osoby právnické, a to zejména organizace profesní (Ústřední matice divadelního ochotnictva českého, Syndikát českých spisovatelů, Syndikát českých skladatelů, Svaz čs. výtvarných umělců, Syndikát českých výkonných umělců, Spolek spisovatelů a beletristů Máj), stavovské (Svaz vysokoškolského studentstva, Svaz české mládeže), osvětové a vzdělávací (Dělnická akademie, Socialistická akademie, Lidové divadlo) i politické a odborové (Rada československých žen, Svaz přátel SSSR, Jednotný svaz českých zemědělců, Revoluční odborové hnutí, Ústřední rada družstev). Během roku 1948 prošlo družstvo částečnými personálními změnami (redaktor časopisů Vladimír Štědrý odešel do exilu) a postupně bylo začleněno do centrálně řízené struktury divadelního života. V úloze národního správce převzalo např. již v březnu 1948 knihkupectví Karel Rosendorf v Žitné ulici v Praze a posléze i kompetence čtrnácti znárodněných divadelních agentur, jejichž činnost v roce 1948 nahradilo Hospodářské ústředí divadel, zřízené rovněž na půdě družstva. Na podzim 1948 založilo *UL* agenturu LIZA, pečující o tzv. lidovou zábavu, a do své správy přijalo i provoz karlínského hudebního divadla (v letech 1948–1950 neslo název Divadlo Umění lidu a v jeho čele působili Oldřich Nový a Jan Werich).

Publikace Jana Reye (vlastním jménem Jan Reimoser) neodpovídala soudobému marxistickému pojetí baletu a stala se první záminkou k likvidaci družstva Umění lidu

veškeré divadelní literatury v českých zemích. Za ediční činnost *UL* v tomto období odpovídal nejprve **Jaroslav Pokorný** (1920–1983) a od roku 1950 **Ota Popp** (1925–2007), hospodářským vedoucím byl **Václav Kasal**. Na počátku roku 1950 dvouměsíčník *Taneční listy*, jehož vydávání v nakladatelství *UL* zajišťovala od roku 1949 Společnost přátel tance (původně časopis vycházel v nakl. *Athos*), uveřejnil jako svou přílohu *Baletní slovníček* Jana Reye, jehož knižní vydání bylo předtím z ideologických důvodů zamítnuto. *UL* v této souvislosti čelilo kritice Národní ediční rady české (fakticky cenzurního orgánu) a navzdory okamžitému zastavení *Tanečních listů* ztratilo podporu ústředních státních i stranických orgánů. Vzhledem k nespokojenosti s malou úspěšností *UL* také v původní oblasti jeho činnosti, totiž s distribucí vstupenek, rozhodla v září 1950 Kulturní rada ÚV KSČ o jeho zrušení. Družstvo bylo likvidováno k 31. 12. 1950, nakladatelství však ještě v následujícím roce postupně vydávalo připravené tituly. V únoru 1951 nahradil **Otu Poppa** šéfredaktor **Norbert Pitthard** (1915–1994), který vydavatelskou činnost *UL* téhož roku převedl do nakladatelství *>Osvěta*, v té době založeného a spravovaného přímo Ministerstvem informací a osvěty.

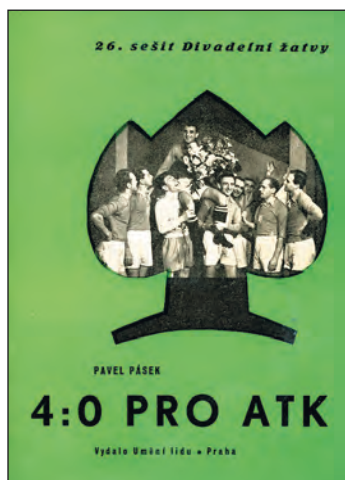
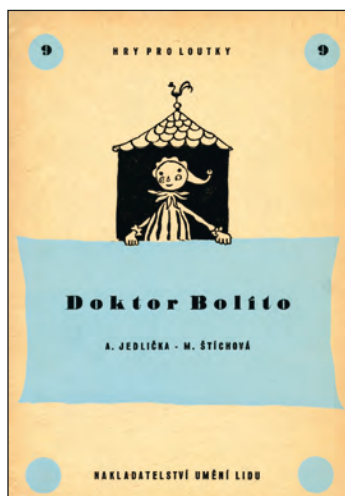
Jako editoři a redaktoři s nakladatelstvím *UL* spolupracovali **Emanuel Janský**, **Jan Kopecký**, **Miroslav Kouřil**, **Jan Malík**, **Josef Toman**, **František Vnouček** ad. Autorem návrhů obálek byl nejčastěji **Zdeněk Rossmann**, popř. **Miroslav Kouřil** či **Arnošt Paderlík**, technickou redakci obvykle zajišťoval **Vladimír Semrád**.

V *Umění lidu* vyšlo přibližně 120 knižních publikací včetně titulů, které prostřednictvím *UL* vydávaly mj. Divadelní ústředna, Ústředí lidové tvořivosti a Čs. divadelní a literární jednatelství. – Družstvo využívalo služeb různých závodů Středočeských tiskáren a tiskárny Grafia v Železném Brodě, dále tiskáren Československý

kompas, Svoboda a řady dalších. – *UL* sídlilo v ulici Na Příkopě č. 29, expedice nakladatelství v Křižíkově ulici č. 10, knihkupectví v Celetné č. 25.

Vydavatelská činnost *Umění lidu* byla těsně spjata se soudobým divadelním životem a zahrnovala především texty divadelních her, v menší míře také práce teoretické. V prvních měsících své existence vydávalo *UL* příležitostné publikace reflektující raně socialistickou divadelní současnost (sborník *Divadelní žatva*, sborník konferenčních příspěvků *Základy nové práce československého divadla* apod.; zprvu byly takové publikace označovány jako **Knihovna Umění lidu**). Od podzimu 1949 se z družstva, pro něž dosud byla vydavatelská činnost jen jedním z předmětů zájmu, nakrátko stalo ústřední nakladatelství divadelní literatury, což se projevilo jak v počtu vydávaných publikací, tak v ediční struktuře.

Repertoárovou zásobárnu profesionálních i ochotnických souborů vytvářely **Sešity Divadelní žatvy** (edice posléze označována též jako **Divadelní žatva**, v *UL* 1949–1951, 26 sv.), které přinášely texty aktuálně uváděné na profesionálních scénách, jež se účastnily stejnojmenné soutěžní přehlídky pořádané od roku 1948. Šlo převážně o původní texty tzv. budovatelských dramát či veseloher, a to především z tvorby českých autorů (Ilja Bart, Ladislav Bublík, Vojtěch Cach, Vašek Káňa, Ilja Prachař, Miloslav Stehlík, Jaroslav Zrotal, dramaturgie Zápotockého románu *Vstanou noví bojovníci*), v menší míře též autorů slovenských (Štefan Králik, Ján Skalka) a sovětských (Konstantin Michajlovič Simonov, Alexej Dmitrijevič Simukov), jedním titulem je zastoupena i maďarská dramatika (Sándor Gergely). Sešity této edice byly obvykle doprovázeny stručnou interpretací díla či režijními poznámkami. Z nakladatelství *Svoboda* převzalo *UL* ediční řadu **Divadlo lidu** (v *UL* 1949–1951, cca 30 sv.) a naplnilo ji základními díly světových (Anton Pavlovič Čechov, Molière, Alexandr Nikolajevič Ostrovskij, William Shakespeare) i českých klasiků (Alois Jirásek, Ladislav Stroupežnický, Josef Kajetán Tyl, Vladislav Vančura); objevily se i některé tituly sovětské dramatiky (Ilja Erenburg, Maxim Gorkij, Leonid Leonov). Do zvláštní knihnice byly soustředěny **Hry pro mládež** (v *UL* 1950–1951, 10 sv.), mezi nimiž převažovala díla sovětských autorů; z původní tvorby byly zařazeny hry Jaroslava Janovského, Miloslava Stehlíka a Ivana Urbana. O pestrý repertoár loutkových scén *UL* pečovalo v edici **Hry pro loutky a maňásky**, od sv. č. 5 nazývané pouze **Hry pro loutky** (1950–1951, 9 sv.), která přinášela původní adaptace klasických i moderních pohádek a původní hry (Miloš Nesvadba, Josef Pehr, Josef Welzl), vedle toho však oživilo i dvě edice vycházející do roku 1948 v nakladatelství *Československý kompas* – **Bibliotéku uměleckých maňásků /BUM/** (v *UL* 1950, 3 sv., č. 7–9, red. Jan Malík) a **Moderní loutkovou scénou /MLS/** (v *UL* 1950, 4 sv., č. 6–10, red. Jan Malík) – do nichž zařadilo díla Vojtěcha Cinybulka, Karla Horkého, Jana Malíka, Zdeňka Schmoranze aj. Jedním svazkem (souborem českých a slovenských loutkových her) *UL* přispělo do edice **Příručky umělecké loutkové scény** (pův. v nakl. *Československý kompas*, v *UL* 1950, sv. č. 2, red. Jan Malík). Jako knihnice vzpomínek sovětských umělců byla koncipována edice **Zkušenosti sovětského divadla** (v *UL* 1950, 2 sv.) a velmi různorodé publikace z oblasti divadelní historie i teorie včetně původních edičních počínů (*Diderot*

Ediční řady
Umění lidu

o divadle) vycházely v **Knihovně divadelní práce** (1950–1951, 4 sv., red. Josef Toman). Mimoediční produkce *UL* byla po roce 1949 ojedinělá; vesměs šlo o aktuální sborníky, příručky či normotvorné publikace, které prostřednictvím *UL* vydávala Divadelní ústředna, jedna z institucí řídících soudobý divadelní provoz.

Tři edice prostřednictvím *UL* vydávalo Ústředí lidové tvořivosti (ÚLT). Původní pásma připravená k oslavám historických událostí, životních jubileí či pro různé společensko-politické příležitosti (např. soubor příspěvků ke Dnům československo-rumunského přátelství *O rumunské zemi*) zahrnovala edice sborníků **Hrajeme, zpíváme, tančíme** (původně vydávalo Ministerstvo informací, resp. Ministerstvo informací a osvěty,

v *UL* 1949, 5 sv.), na niž volně navázala **Edice kulturních souborů** (1949–1950, 16 sv., red. Vladimír Kovářík). Autorsky a editorsky se na jejich přípravě podíleli zejména Vlastimila Drozdová a Ladislav Nejedlý, jednotlivými svazky též František Branislav, Václav Čtvrtek, Václav Lacina, Míla Mellanová, Petr Poustka aj. Návodné texty určené divadelním souborům přinášela **Knihovna souborů lidové tvořivosti** (pro ÚLT, v *UL* 1951, sv. č. 2).

V důsledku náhlého konce *UL* v roce 1951 některé edice zanikly (**Edice kulturních souborů**, **Knihovna divadelní práce** aj.), jiné však převzalo nakladatelství *Osvěta*. Zde byly ještě v roce 1951 ukončeny edice **Divadlo lidu** (celkem pravděpodobně 59 sv.), **Zkušenosti sovětského divadla** (celkem 4 sv.) a o rok později též **Divadelní žatva** (celkem do roku 1952 vyšlo 71 sv.). Edice **Hry pro mládež** a **Knihovna souborů lidové tvořivosti** však přežily i zánik nakladatelství *Osvěta* v roce 1953 a pokračovaly v nakladatelství *Orbis*.

Divadelní hry a teoretickou literaturu vydávalo *UL* obvykle v nákladu 2200–5500 výtisků, ve vyšším nákladu vycházela **Edice kulturních souborů** (obvykle 10 000–20 000).

Prvním v řadě periodik, která *UL* postupně vydávalo, byl týdeník *Náš týden na jevišti i v životě*, jehož osm čísel vyšlo od 4. dubna do 23. května 1947. List redigovaný **Vladimírem Štědrým** přinášel zejména divadelní publicistiku, vzpomínky akterů divadelního života (Karel Šmíd), povídky a fejetony (Alena Bernášková, Bedřich Golombek, Radovan Krátký, Mirko Tůma, Edvard Valenta), výběr z recenzí divadelních premiér publikovaných v denním tisku, glosy a informace. Měsíčník *Zpravodajství Umění lidu*, který především propagoval činnost družstva a repertoár spolupracujících divadel, vycházel od října 1947 do června 1950 (celkem 28 čísel, náklad postupně až 40 000 výtisků). List zprvu řídil **Vladimír Štědrý**, od č. 1/1948 **Jaroslav Volejník**, odpovědným zástupcem byl **Miroslav Kouřil**, od č. 9/1948 **Jaroslav Žert**. – Od června 1949 vydávala Divadelní ústředna prostřednictvím *UL* nejprve čtrnáctideník a posléze měsíčník *Československá dramaturgie*, který v redakci **Oty Ornesta** a **Oty Šafránka** přinášel soupisy doporučených divadelních her včetně jejich anotací (list zanikl 3. číslem druhého ročníku v roce 1950). – Počínaje jeho šestým ročníkem převzalo *UL* od Loutkářského soustředění v září 1949 časopis *Loutková scéna*. Měsíčník řízený **Janem Malíkem** zanikl dvojčíslem 5/6 v květnu 1950. Z nakladatelství *Otto Gírgal* převzalo *UL* odborný dvouměsíčník *Otázky divadla a filmu* (red. **Jindřich Honzl**), který po změně názvu na *Otázky divadla* zanikl číslem 1 v únoru 1950. Ve stejné době vyšlo i poslední číslo dvouměsíčníku *Taneční listy*, redigovaného **Janem Reyem**, jehož vydávání v nakladatelství *UL* od roku 1949 zajišťovala Společnost přátel tance (původně časopis vycházel v nakladatelství *Athos*). Od září 1949 vydávala Divadelní ústředna nákladem *UL* též první ročník časopisu *Divadlo* (1949–1950, red. Miroslav Kouřil), který pak vycházel péčí různých institucí až do roku 1970. Do jeho redakční kompetence byly v dubnu 1950 soustředěny všechny obory, jejichž odbornou reflexí dosud garantovaly výše zmíněné časopisy.

EDIČNÍ ŘADY

Knihovna Umění lidu (1948); Hrajeme, zpíváme, tančíme (1949); Edice kulturních souborů (1949–1950); Divadlo lidu (1949–1951); Sešity Divadelní žatvy (též jako Divadelní žatva, 1949–1951); Bibliotéka uměleckých maňásků (1950); Moderní loutková scéna (1950); Příručky umělecké loutkové scény (1950); Zkušenosti sovětského divadla (1950); Hry pro loutky a maňásky (později jako Hry pro loutky, 1950–1951); Hry pro mládež (1950–1951); Knihovna divadelní práce (1950–1951); Knihovna souborů lidové tvořivosti (1951).

PERIODIKA

Náš týden (1947); Zpravodajství Umění lidu (1947–1950); Taneční listy (1949–1950); Československá dramaturgie (1949–1950); Loutková scéna (1949–1950); Otázky divadla a filmu (1949–1950); Divadlo (1949–1950); Hádanka a křížovka (1950–1951).

PRAMENY A LITERATURA

Prameny: Umění lidu, družstvo z hospodárněné kultury, zapsané společenstvo s ručením omezeným v Praze. Stanovy (1947).

Studie a články: M. Kouřil: Do třetí sezóny, Otázky divadla a filmu 1947/48, č. 1/2; J. Žert: Jak vzniklo Umění lidu? Zpravodajství UL 1948, č. 6; A. Kovářová: Umění lidu v Brně, Zpravodajství UL 1948, č. 8; J. Volejník: Umění lidu v číslech, Zpravodajství UL 1949, č. 5; J. Pašek: Jak pomáhá „Umění lidu“, Kulturní práce 1949, č. 11–12; Za lidovou osvětu, Zpravodajství UL 1950, č. 1; F. Vlasák: Po nových cestách kupředu, Zpravodajství UL 1950, č. 2; P. Reiman, O. Popp, J. Pokorný in První rok socialistické cesty naší knihy (1950); J. Knapík: Umění lidu, in J. K., M. Franc a kol.: Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948–1967 (2011).

Rozhovory: M. Kouřil: Umění lidu – Co, proč a pro koho (přípr. O. Fencel), Lidová kultura 1947, č. 40; též s tit. UL vytváří jednotnou kulturní základnu, Zpravodajství UL 1947, č. 1.

(mlp)

VYSOČINA

1968–1971

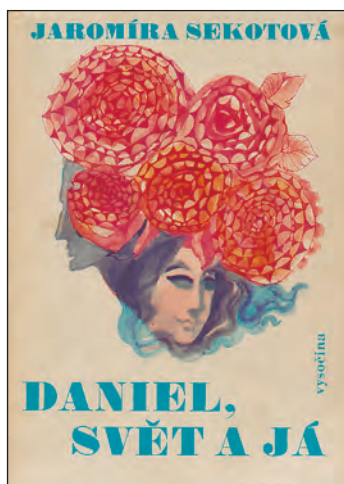

■ Regionální nakladatelství

V návaznosti na havlíčkobrodské nakladatelství Jiřího Chvojky, jež zde působilo v letech 1945–1949, i na pozdější *>Krajské nakladatelství v Havlíčkově Brodě (KNHB)* vzniklo roku 1968 v Havlíčkově Brodě nakladatelství *Vysočina*. Souvislost s místní vydavatelskou tradicí deklarovalo jak reedicemi některých titulů či obnovením spolupráce s bývalými autory *>KNHB*, tak např. podobnou nakladatelskou značkou. Zřizovatelem podniku byl Městský národní výbor v Havlíčkově Brodě, vedoucím i odpovědným redaktorem **Josef Čábel** (1914–1970), ředitel někdejšího *>KNHB*. K výtvarným spolupracovníkům patřili mj. **Alena Dostálová**, **Bohumil Krátký**, **Alois Moravec** a **Jiří Winter-Neprakta**. Po Čábelově smrti v roce 1970 – i vzhledem k nastupující normalizaci a problémům po vydání románu Miloslava Švandrlíka *Černí baroni aneb Válčili jsme za Čepičky* – ukončilo nakladatelství činnost. Pokus o její obnovení v roce 1992 nebyl úspěšný.

Ve *Vysočině* vyšlo přibližně 20 titulů, vytištěných v místní tiskárně Jiskra, provoz Havlíčkův Brod. – Redakce sídlila na Svatovojtěšské ulici č. 86 v Havlíčkově Brodě.

Prvním svazkem nakladatelství byla reedice knihy Josefa Jahody *Pepek Obrechtů*, zařazená do edice **Knihy pro mládež** (1968, 1 sv.). Ačkoli se tato knižnice již dále nerozvíjela, publikace věnované dětem a mládeži se v edičním programu objevovaly i nadále – vyšly zde mj. leporelo Miloše Holase a Aleny Ladové *Abeceda* a knihy pověstí a pohádek vztahujících se k Vysočině (Miloslav Bureš, Antonín Ondříček). S regionem byla tematicky spjata též studie Jaroslavy Hoffmannové, zabývající se vystěhovalectvím obyvatel Polné do Severní Ameriky v 19. století. Vedle publikací Jiřího Sochra věnovaných Havlíčkobrodsku nebo reedice souboru Otakara Štáfla (*24 akvarelů z Havlíčkova Brodu*) se nakladatelství soustředilo především na humoristickou literaturu (s odkazem na každoroční festival Haškova Lipnice). Spisovatelé Václav Lacina a Miloslav Švandrlík a ilustrátor Neprakta, kteří již na počátku šedesátých let spolupracovali s *>KNHB*, se opět přihlásili k obnovené **Lipnické edici** (1969–1970, 4 sv.), v níž kromě knih kresleného humoru (Neprakta) vyšly Švandrlíkovy novinky *Mořský vlk a veselá vdova aneb Proti všem* a zejména *Černí baroni aneb Válčili jsme za Čepičky*. Kromě těchto

Deníková novela Jaromíry Sekotové

Nejúspěšnější román Miloslava Švandrlíka stihl vyjít zásluhou redaktora Josefa Čábely ještě v roce 1969

publikací nakladatelství znovu vydalo román Františka Hamzy o vlasteneckém knězi Janu Veselém *Šimon kouzelník* a původní poetickou prózu Jaromíry Sekotové *Daniel, svět a já*.

Náklad publikací nakladatelství *Vysočina* se pohyboval v rozmezí 3000–10 000 výtisků; výrazně vyšší (od 25 000) byl náklad knih Miloslava Švandrlíka.

Nerealizovaný ediční plán na období 1970–1971 počítal s knihami kresleného humoru Aleny Doštalové *Drobné klepy* a Jiřího Wintera-Nepraky *Dějiny lásky I. (Pravěk)*. Vedle nich zde měla vyjít humoristická novela Jana Kloboučnicka *Král Honza Třetí*. Mimo edice byly naplánovány *Příběhy a pověsti po večerech sebrané* Klementa Bochořáka či *Pohádky z Dobré Vody* Josefa Prchala a nevydány zůstaly též autorský výběr z básní Bohuslava Reynka a reedice knihy faráře Františka Bernarda Vaňka *Na krásné samotě*.

EDIČNÍ ŘADY

Knihy pro mládež (1968); Lipnická edice (1969–1970).

PRAMENY A LITERATURA

Články: Opět knihy z Brodu, *Cesta Vysočiny* 1968, č. 1; M. Švandrlík: U Josefa Čábely, *Květy* 1968, č. 29; jš (= J. Šedý): *Vysočina pro čtenáře*, *Cesta Vysočiny* 1970, č. 6.

Rozhovor: J. Čábela: První knihy z Vysočiny (přípr. M. Menšík), *Cesta Vysočiny* 1968, č. 28.

Nekrolog: jš (= J. Šedý): Zemřel Josef Čábela, *Cesta Vysočiny* 1970, č. 38.

(jar)

1934–dosud

- **Nakladatelství zaměřené na náboženskou literaturu, českou i světovou beletrii a na historické, teologické a filozofické publikace; do roku 1992 součást vydavatelských podniků Čs. strany lidové**

Užívané názvy

Vyšehrad (1934–1955); Nakladatelství Lidová demokracie (1955–1968); Vyšehrad (od 1968).

Vznik *Vyšehradu* v říjnu 1934 inicioval vyšehradský probošt **Bohumil Stašek** (1886–1948). Nakladatelství přímo navázalo na nakladatelskou činnost *Československé akciové tiskárny* (*ČAT*, vznikla 1911) a v rámci tiskových podniků Československé strany lidové (ČSL) nahradilo neprosperující nakladatelství *Universum*, působící v letech 1932–1934 (*ČAT* ovšem i poté v nakladatelské činnosti příležitostně pokračovala). Funkci jednatelů *Vyšehradu* zastávali vedle Bohumila Staška též dřívější jednatelé *ČAT* **Jindřich Hatlák** (1886–1970) a **Jiří Růckl** (1900–1938). Ještě v roce 1934 *Vyšehrad* převzal některé edice a závazky Kuncířova nakladatelství, jež z ekonomických důvodů přerušilo činnost, a jeho majitel **Ladislav Kuncíř** (1890–1974) se stal ředitelem *Vyšehradu*. Roku 1936 Kuncíř své nakladatelství obnovil a v čele *Vyšehradu* stanul jako jeho správce **František Jirásek**; redaktorem byl již od roku 1934 překladatel **Aloys Skoumal** (1904–1988). Počátkem čtyřicátých let byl ředitelem *Vyšehradu* jmenován někdejší pracovník *Melantrichu* **Jan Hertl** (1906–1965), obchodním ředitelem se stal **Karel Zítko**. S Hertlovým příchodem *Vyšehrad* výrazně zvýšil produkci, převzal vydávání literárního měsíčníku *Řád* a postupně rozšířil autorské zázemí.

V roce 1945 převzala nakladatelství Československá strana lidová. Do funkce ředitele Tiskařských a vydavatelských podniků ČSL byl jmenován **Rudolf Jílovský** (1890–1954), knižní úsek řídil **Bedřich Fučík** (1900–1984). Pod jeho vedením bylo v září 1945 obnoveno nakladatelství *Universum* (1945–1949), které se soustředilo převážně na vědeckou, naučnou a teologickou literaturu, zatímco *Vyšehrad* primárně na beletrii. V prvním poválečném období řídil *Vyšehrad* ve funkci literárního ředitele **Aloys Skoumal** (působil zde kontinuálně s výjimkou období od října 1944 do května 1945, kdy byl internován v nacistických pracovních táborech). Po jeho odchodu na místo kulturního ataše v Londýně převzal v dubnu 1947 řízení *Vyšehradu* **Bedřich Fučík**; v listopadu 1948 byl však funkce zbaven a až do svého zatčení v květnu 1951 zde zůstal zaměstnán jako korektor.

Po roce 1948 nakladatelství pokračovalo v činnosti jako součást vydavatelského a nakladatelského podniku *Lidová demokracie – Vyšehrad*, jednoho z tzv. účelových podniků ČSL. Ředitelem *Vyšehradu* byl v roce 1949 jmenován opět **Ladislav Kuncíř**, jehož soukromé nakladatelství bylo téhož roku zrušeno; funkci

šéfredaktora vykonával do roku 1951 **Václav Šnajdr** a v letech 1952–1953 **Miloslav Draho** (1917–1992). Na počátku padesátých let se nakladatelství stalo terčem tvrdých represí komunistického režimu. V roce 1951 byl současně s **Bedřichem Fučíkem** zatčen a v roce 1952 k desetiletému trestu odsouzen **Ladislav Kuncíř**. Brzy poté byli odsouzeni také Kuncířovi nástupci **Karel Zítka** i **František Jirásek**, nakladatelští redaktori **Ladislav Jehlička** (1916–1996) a **Václav Šnajdr**, redaktor čtrnáctideníku *Vyšehrad* **Josef Myslivec** a mnozí přední autoři a spolupracovníci nakladatelství. Redaktor **Rudolf Voříšek** (1909–1953) ve vězení zemřel.

Od roku 1953 nakladatelství působilo pod názvem *Lidová demokracie* (LD) jako součást vydavatelství a nakladatelství ČSL. Vydavatelské oprávnění, kterým strana disponovala, však v novém, tzv. gestorském systému řízení československých nakladatelství omezilo nejen množství vydávaných titulů, ale i charakter produkce LD. Vedle publikací pro stranické potřeby (obvykle propagandistické sešity a brožury pro stranická školení) byla LD přiznána pouze specializace na český venkovský román 19. století. Vydavatelským možností a stranickým zájmem ČSL odpovídala struktura i odbornost řízení nakladatelství. Do čela podniku byl dosazen **Rostislav Petera** (1909–1980), který však do jeho chodu zasahoval již od roku 1949 z titulu člena předsednictva ČSL (v letech 1948–1963 a v roce 1970 byl šéfredaktorem deníku *Lidová demokracie*, od roku 1971 členem federálních vlád a od roku 1973 předsedou ČSL). Funkci vedoucí redaktorky od roku 1953 vykonávala **Jiřina Voříšková**.

Součástí vydavatelského podniku ČSL byla od roku 1953 též Inzertní, propagační a reklamní agentura IPRA, která využila rozporů v platných zákonech a předpisech a svou činnost záhy rozšířila o projekční práce. Tento krok však režimu umožnil uskutečnit další justiční útok na ČSL, spočívající v obvinění několika funkcionářů z hospodářské kriminality (náměstek ředitele LD – *Vyšehradu* **Jan Jůza** byl odsouzen na 18 let, počet odsouzených dosáhl několika desítek; někteří byli propuštěni na základě amnestie v roce 1960, jiní až v polovině šedesátých let).

V červnu 1965 byl odvolán ředitel Petera a na jeho místo nastoupil dosavadní náměstek a stranický funkcionář **Václav Červený** (1905–??), který zůstal ředitelem až do roku 1968. Funkci šéfredaktora v šedesátých letech zastávali **Stanislav Richter** (1924–1997) a **Jan David** (*1921). V roce 1968 se na základě veřejné výzvy řady osobností české kultury nakladatelství vrátilo k původnímu názvu *Vyšehrad*, nadále však zůstalo součástí stranického vydavatelského podniku. Jeho ediční koncepci v letech 1969–1970 výrazně ovlivnil **Bedřich Fučík**, který se do nakladatelství v roce 1968 nakrátko vrátil. Ředitelem celého podniku byl jmenován **Václav Kypta**, v říjnu 1970 jej vystřídal **Václav Pacner** (1917–1998) a v roce 1976 **Václav Petřík** (1919–2012). Po jeho odchodu do důchodu v roce 1979 byl řízením krátce pověřen **Ogňan Tuleškov** (*1935) a na počátku osmdesátých let se stal ředitelem **Karel Hrunek** (1923–1998). V roce 1990 funkci převzal **Jaroslav Šula** a v roce 1991 **Rudolf Kubát**, který byl posléze určen hlavním likvidátorem původního stranického tiskového podniku. Jako ředitel samotného nakladatelství *Vyšehrad* působil v sedmdesátých a osmdesátých letech **František Touška** (1918–1986, v naklada-

telství krátce pracoval již před rokem 1948, kdy odešel do deníku *Lidová demokracie*, v němž působil jako zástupce šéfredaktora a později jako šéfredaktor), funkci šéfredaktora *Vyšehradu* v tomto období vykonával **Josef Daněk** (1925–2010) za významné spolupráce redaktora **Jaroslava Vrbenského** (*1932).

Od roku 1990 působí jako ředitel nakladatelství **Pravomil Novák** (*1959), šéfredaktorem byl po odchodu Josefa Daňka počátkem roku 1992 jmenován **Allan Plzák** (*1947). V téže době však ekonomické potíže přivedly podniky ČSL do likvidace; deník koupil (a v roce 1994 zastavil) Fidelis Schlée a rozpracované tituly *Vyšehradu* odkoupilo nově vzniklé nakladatelství *Scriptum*. Navzdory krátkému přerušení činnosti *Vyšehrad* nezanikl; pokračoval nejprve jako dceřiná společnost nakladatelství *Scriptum* a od roku 1993 jako společnost s ručením omezeným. Funkci šéfredaktora v roce 1993 převzala **Vlasta Hesounová** (*1945), kterou v roce 2000 vystřídala **Marie Válková** (roz. Brabencová, *1949).

V období před rokem 1953 v redakci *Vyšehradu* pracovali mj. **Jan Čep**, **Josef Daněk**, dcera kritika a editora Miloslava Hýska **Libuše Daňková-Hýsková**, **Břetislav Hodek**, **Jaroslav Janouch**, **Ladislav Jehlička** (do svého zatčení v roce 1951, potom znovu v letech 1968–1972, pak do roku 1976 v časopisu *Naše rodina*), **Josef Kurz**, **Ivan Slavík**, **Rudolf Voříšek**, **František Zvěřina** aj. Od poloviny padesátých let zde působili mj. **Marie Hemzalová**, **František Stuchlý** a **Marie Voříšková**. V sedmdesátých a osmdesátých letech byli redaktory *Vyšehradu* **Břetislav Daněk**, **Iva Daňková**, **Jan Scheinost ml.**, **Marie Válková**, **Marie Voříšková**, **Jaroslav Vrbenský** a v roce 1974 krátce též **Josef Topol**. Po listopadu 1989 v redakci dále působili či působí **Radka Fialová**, **Miroslav Hroch**, **Blanka Koutská**, **Filip Outrata**, **Jan Spousta**, **Martin Žemla** ad.

K významným výtvarným spolupracovníkům *Vyšehradu* ve třicátých a čtyřicátých letech patřili zejména autor nakladatelské značky **Otto Stritzko** a **Břetislav Štorm** a ilustrátoři **Jana Brožová**, **Petr Dillinger**, **Michael Florian**, **Emanuel Frinta**, **Jan Herink**, **Arnošt Hrabal**, **František Kobliha**, **Vojtěch Kubašta**, **Richard Lander**, **Kamil Lhoták**, **Antonín Lískovec**, **Jindřich Mahelka**, **Antonín Machourek**, **Antonín Strnadel**, **Karel Svolinský**, **Jiří Trnka**, **Jiří Židlický** ad. S nakladatelstvím *Lidová demokracie* spolupracovali mj. **Václav Boštík**, **Alén Diviš**, **František Hudeček**, **Ludmila Jiřincová**, **Václav Mašek**, **Karel Müller**, **Jiří Šindler**, **František Tichý**, **Miloslav Troup**, **Karel Vodák** ad. O grafickou úpravu knih obnoveného *Vyšehradu* se starali mj. **Michaela** a **Bohuslav Blažejovi**, **Miloslav Fulín**, **Clara Istlerová**, **Zdeněk Sklenář**, **Jan Solpera**, **Zdeněk Stejskal**, spolupracovali ilustrátoři **Jiří Blažek**, **Hana Blažková**, **Adolf Born**, **František Emler**, **Jaroslav Lukavský**, **Jiří Pavlík**, **Jaroslav Šerých**, **Jarmila Totušková**, **Jitka Vrbová**, **Wilma Vrbová-Kotrbová**, **Helena Wernischová** aj.

V nakladatelství vyšlo dosud na 3000 knih poezie, prózy a historických, filozofických a teologických publikací. V letech 1954–1953 vydal *Vyšehrad* bezmála 900 titulů, v *Lidové demokracii* vyšlo v letech 1953–1968 přibližně 260 titulů a ve *Vyšehradu* od roku 1969 do konce roku 2013 zhruba 1800 publikací. Roční produkce se během let výrazně měnila. Zpočátku vydával *Vyšehrad* průměrně 20–30 titulů ročně, na počátku protektorátu zhruba 90 titulů a tohoto množství po přechodném poklesu v letech 1942–1945 znovu dosáhl ve druhé polovině čtyřicátých let, poté

se roční produkce ustálila na 50–60 titulech. Po reorganizaci vydalo nakladatelství *LD* v letech 1954–1956 celkem pouze 17 titulů a potom si až do návratu k původnímu názvu *Vyšehrad* v roce 1968 udrželo průměrnou produkci zhruba 20 publikací ročně. V letech 1970–1990 se ediční profil postupně stabilizoval a *Vyšehrad* vydával přibližně 80 titulů ročně. V letech 1992–1993, kdy nakladatelství ochromily ekonomické problémy deníku *Lidová demokracie*, vydal *Vyšehrad* zhruba 20 publikací. Od roku 1994 se počet vydaných knih opět zvyšoval a od roku 2000 se stabilizoval zhruba na 80 titulech ročně.

Zpočátku tiskla publikace *Vyšehradu* Československá akciová tiskárna, během dalších let mj. Československý Kompas, Saeculum garmond, Severografia, Jihočeské tiskárny, Stráž Vimperk či Mír, po roce 1989 řada různých soukromých tiskáren.

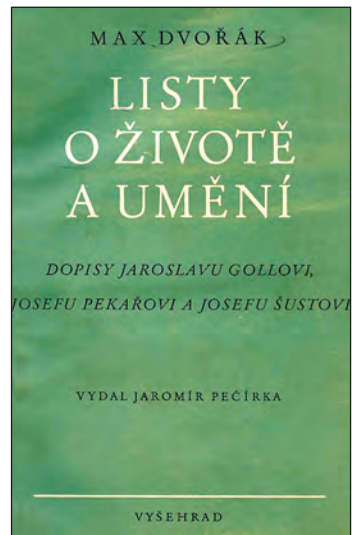
Nakladatelství *Vyšehrad* dlouhodobě sídlilo v paláci Charitas na Karlově náměstí č. 5, tiskárna a redakce nakladatelství *Universum* v přilehlé a propojené budově ve Václavské ulici 12. V letech 2001–2003 působil *Vyšehrad* v Bartolomějské ulici 9, Praha 1, od roku 2004 v ulici Víta Nejedlého 15 v Praze 3. Firemní knihkupectví *ČAT* bylo otevřeno roku 1916 ve Spálené ulici v domě U Zlatého klasu, jehož název převzala i pozdější knihkupectví *Vyšehradu*. Centrální prodejna byla zřízena v Praze Na Příkopě č. 23, brněnská prodejna na Běhounské ul. č. 22/24.

První beletristické edice *Vyšehradu* se v návaznosti na produkci *ČAT* orientovaly na lidovou četbu, zprostředkující širším vrstvám základní křesťanské hodnoty. Knihovnu lidových románů **Vyšehrad** (1954–1955, 5 sv.) záhy nahradila edice **Rozmach dobré knihy** (1957–1940, 18 sv., red. Josef Papica), v níž vyšla mj. díla Boženy Němcové, Vlasty Javořické, Françoise Mauriaca a tetralogie *Křižáci* Zofie Kossakové. Od počátku se *Vyšehrad* soustředil na literaturu pro děti a mládež. Mezi první edice nakladatelství patřila **Raná setba** (1935–1942, 14 sv., red. Jan Hrubý a Jaroslav Janouch), kterou z plzeňského nakladatelství *Karel Beníško* převzala již *ČAT*. Knižnice přinášela texty jezuitských romanopisců či katolických duchovních, např. romány islandského kněze Jóna Svenssona (v letech 1935–1937 vycházela v rámci edice část **Sebraných spisů Jóna Svenssona**, 12 sv.) či jezuitu Johanna Baptisty Diela, vyšly zde ovšem též práce populárního amerického autora katolických novel pro mládež Francise J. Finna či adaptace románu *Bílá velryba* Hermann Melvilla. Z českých autorů přispěli mj. Jan Otakar Martinovský či František Skácelík. V nerozsáhlé řadě **Rozmach dětské knihy** (1938–1939, 4 sv.) vyšel v překladu Hany Skoumalové Milneův *Medvídek Pú*. Kromě beletrie ve třicátých letech *Vyšehrad* vydával knižnici soudobého katolického myšlení **Myšlenky a život** (1935–1937, 4 sv., red. Silvestr Maria Braitto a Reginald Maria Dacík), stranicko-politickým tématům byla vyhrazena řada **Hovory dneška** (1937–1938, 3 sv., red. František Moravec). Mimo edice vyšel v roce 1938 zásadní příspěvek ke studiu barokní literatury *České literární baroko* Josefa Vašici.

V protektorátním období vytvářela profil *Vyšehradu* jednak edice **Knihy Řádu** (ve *Vyšehradu* 1939–1944, 17 sv.), kterou nakladatelství převzalo spolu s časopisem *Řád* a v níž vydalo mj. soubory povídek Karla Schulze *Peníz z noclehárny* a *Prsten*

královnin či Rilkeho *Sonety Orfeovi*, a jednak členská knižnice **Katolický literární klub** (KLK, též pod názvem **Knihy Katolického literárního klubu**, 1937–1949, 64 sv. a 5 vánočních tisků), která se měla orientovat na umělecky náročnější texty. V KLK zpočátku převažovaly politické eseje, překlady beletrizovaných životopisů či texty náboženské a historické (z českých autorů mj. Josef Pekař), později převládla soudobá beletrie. Vyšla zde řada titulů světové prózy (norská prozaička Sigrid Undsetová jako nejvydávanější autorka *Vyšehradu*, dále Johannes Kirschweng, François Mauriac, Pierre Termier, Raymonde Vincent, Evelyn Waugh, Franz Werfel aj.) v překladech mj. Bohuslava Durycha, Jitky Fučíkové, Jiřího Kárneta, Václava Renče, Niny Tučkové, Jarmily Urbánkové, Jaroslava Zaorálka aj. Z původní české prózy byla zařazena díla Františka Bíbuse, Jana Čepa, Zdeňka Kalisty, Františka Křeliny, I. R. Malé, Františka Skácelíka, Bedřicha Svatoše, *Kámen a bolest* Karla Schulze či ve spolupráci s *Melantrichem* první část trilogie *Služebníci neuzíteční* Jaroslava Durycha. V edici **Kytka dobrých knih** (1941–1948, 19 sv.), zaměřené na českou prózu, převažovaly reedice titulů KLK, dále zde publikovali Dominik Pecka (jeho dílo ve *Vyšehradu* hojně vycházelo i mimo edice), Bedřich Svatoš, Nina Svobodová ad. Po roce 1942 vzniklo několik nových beletristických edic, avšak knižnice **Vavřín** (1942–1947, 2 sv., red. Jan Čep), **Iskra** (1943–1945, 3 sv. pův. nakladatelství *Iskra*, které roku 1941 muselo ukončit činnost) i **Družina literární a umělecká** (1944, 2 sv.) brzy zanikly. Edici **Z domova a světa** (1940–1942, 7 sv., red. Aloys Skoumal a Bedřich Slavík) zahájil výbor z textů katolického kněze Václava Kosmáka, poprvé zde vyšla Demlova *Mohyla*. Zejména původní česká próza pro děti a veršované pohádky vycházely v edicích **Dětské knihy Vyšehradu** (1943–1949, 20 sv., red. Jaroslav Janouch a Emanuel Frynta st.) a **Knihy Vyšehradu pro mládež** (1943–1947, 4 sv., red. Emanuel Frynta st.); publikovali v nich mj. Jan Alda, Josef Heyduk, Jan Pilař, Václav Renč (jeho texty vydával *Vyšehrad* v četných reedicích), objevovala se díla Karoliny Světlé ad. K úspěšným titulům patřily *Příběhy z medové stráně* Václava Deyla, které vyšly poprvé roku 1943 a později byly mnohokrát reeditovány. Mimo edice vydal Ladislav Jehlička v roce 1944 soubor básní *Krajiny dětství*.

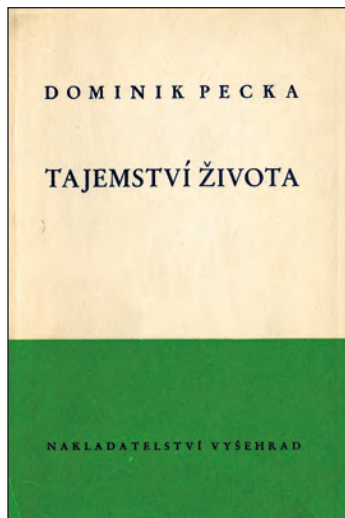
Z nakladatelství Ladislava Kuncíře *Vyšehrad* převzal edici literárních památek **Národní knihovna** (1941–1947, 5 sv., mj. *Legenda o svaté Kateřině*). V knižnici popularizačních brožur **Pro život** (1940–1941, 31 sv., red. Josef Kostohryz a Jan Rey, od sv. 12 Jan Rey a Rudolf Voříšek) vyšlo i několik významných textů věnovaných literatuře (mj. práce Viléma Bitnara *O podstatě českého literárního baroku*, Jaroslava Červinky *O nejmladší generaci básnické* a Miroslava Míčka *Výtvarné dědictví Rukopisů*). Odborné historiografické práce nabízela **Podlahova knihovna naučných spisů** (1939–1948, 6 sv., red. Josef

Edice České letopisy

Vařica, mj. díla Bohdana Chudoby či Blažeje Ráčka). Převažně na korespondenci se soustředila řada **České letopisy** (1941–1947, 4 sv., red. Josef Hobzek a Rudolf Holinka), která přinesla vzájemnou korespondenci Josefa Pekaře a Jaroslava Golla, Julia Zeyera a Zdenky Braunerové či dopisy Maxe Dvořáka Jaroslavu Gollovi, Josefu Pekařovi a Josefu Šustovi. Edice **Poklady národního umění** (1940–1949, 91 sv., v letech 1942–1945 pod názvem **Poklady umění v Čechách a na Moravě**, red. Alžběta Birnbaumová) soustředila průvodce po českých památkách (mj. Jan Čarek, Emanuel Poche).

Po roce 1945 byla původní i překladová próza zařazována vedle pokračující knihnice KLK do edice **Epika. Nová řada** (1947–1948, 16 sv., sv. 15 nevyšel, red. Jan Čep). Poprvé zde vyšel román *Moc a sláva* Grahama Greena, kmenového autora nakladatelství, jež *Vyšehradu* poskytl přednostní práva na vydávání své tvorby v češtině, dále se v knihnici objevily – často jako reedice původního vydání v KLK – prózy Františka Křeliny a z překladů romány Georgese Bernanose, Franze Werfela aj. Součástí edice byly **Spisy Jana Čepa** (1947–1948, 4 sv.). Na melantrišskou knihnici *Poesie* navázala pod vedením Bedřicha Fučíka a Drahomíra Šajtara edice **Verše** (1947–1949, 11 sv., sv. 10, sbírka Josefa Suchého *Žernov*, byla roku 1948 skartována), která obsáhla sbírky Jana Dokulila, Karla Doskočila, Jaroslava Durycha, Ivana Slavíka, Vladimíra Vokolka (*Výprodáný čas*, většina nákladu zničena) či Jana Zahradníčka, z překladů básně Adama Mickiewicze či Fjodora Ivanoviče Ťutčeva. Mimo edice vyšla řada bibliofilsky vypravených básnických svazků (Kostohryzova sbírka *Ať zkamení*, Zahradníčkova skladba *La Salletta*), avšak také romány (Václav Deyl, Ludmila Hořká, Alois Musil, Břetislav Štorm), literatura pro děti a mládež (Josef Heyduk, Marie Holková, Hermína Jägrová, Božena Svobodová, Vladimír Šustr, roku 1948 vydal Bedřich Fučík pod pseud. Václav Horák převyprávěný román Frederica Marryata *Ztroskotání Pacifiku*).

Čtvrté vydání aforismů kněze, středoškolského profesora a beletristy Dominika Pecky z roku 1948

Odbornou a naučnou literaturu a esejistiku v poválečném období převzalo sesterské nakladatelství *Universum*. *Vyšehrad* se podílel na předčasně ukončené edici **Příroda velké divadlo** (1946–1949, ve *Vyšehradu* 2 sv., red. Jan Otaakar Martinovský) a samostatně vydával rovněž předčasně ukončenou knihnici **Úvod do studia** (1946–1948, 4 sv., red. Bohdan Chudoba), jež měla čtenáře zorientovat v základech některých společenskovedních i technických disciplín. Mimo edice vyšly Chudobovy národní dějiny *Jindy a nyní* a ještě v roce 1948 eseje Luca Estanga *Cesta k svobodě* či sborník *Pozdrav k sedmdesátinám Jakuba Demla*.

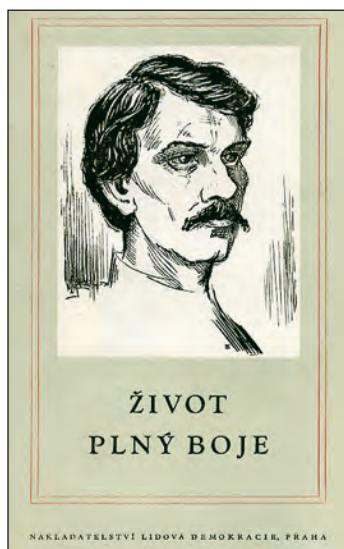
Bezprostředně po únoru 1948 se sice nakladatelská koncepce *Vyšehradu* přizpůsobila politické realitě, což se projevilo přiklonem k politic-

ky zaměřené literatuře především ruské a sovětské (mj. Sergej Timofejevič Aksakov, Vladimir Galaktionovič Korolenko), avšak ještě v roce 1950 vycházejí publikace určené širším čtenářským vrstvám (např. kuchařka Marie Janků-Sandtnerové), a dokonce i texty s duchovními přesahy. Z hlediska zachování ohrožené křesťanské tradice bylo významné zejména vydání teologického spisu sv. Augustina *O Boží obci* (1950), nicméně na dvacet titulů již připravených k tisku bylo zlikvidováno (vedle nábožensky orientovaných knih též román Niny Svobodové *Srdce a dílo* a pokračování románu Jaroslava Durycha *Služebníci neužiteční*).

Po příchodu Ladislava Kuncíře do funkce ředitele přebírá *Vyšehrad* produkci Kuncířova zanikajícího soukromého nakladatelství. V redakci Karla Dvořáka a Miroslava Hýska tak mohlo pokračovat **Kritické vydání díla bratří Mrštíků** (1949–1950, ve *Vyšehradu* 4 sv., č. 1, 4–6) a po pětileté přestávce též **Dílo Františka Ladislava Čelakovského** (1950–1951, ve *Vyšehradu* 2 sv., č. 2, 3, red. Karel Dvořák). *Vyšehrad* zahájil též řadu **Sebraných spisů Jindřicha Šimona Baara** (1949–1950, 3 sv., č. 1–3, red. Vilém Bitnar) a **Spisů Karla Václava Raise** (1950–1953, 8 sv., č. 2, 7–9, 12, 14, 16, 21), jediný svazek nakonec vyšel ze zamýšlené desetisvazkové řady **Díla Jakuba Demla** (1948, red. Timotheus Vodička). Vedle těchto knih převzal *Vyšehrad* i Kuncířovu edici **Kozoroh** (1949–1950, ve *Vyšehradu* 9 sv.), zaměřenou na českou a světovou klasiku.

Počátkem padesátých let soustředil *Vyšehrad* svou beletristickou produkci do čtyř edičních řad. Na přípravě nových vydání českých klasiků (mj. František Ladislav Čelakovský, Alois Jirásek, Karel Klostermann, Václav Beneš Třebízský) v edici **Živý odkaz domova** (1950–1953, 24 sv., red. Václav Šnajdr a Miloslav Drahot) spolupracovali jako editoři mj. Miloslav Hýsek, Josef Šofferle Kvapil, Josef Polák, Antonín Škarka a Václav Šnajdr; vyšla zde mj. rozsáhlá sbírka moravských národních písní Františka Sušila. Edice **Živý odkaz světa** (1950–1953, 33 sv., red. Aloys Skoumal) přinášela především nové překlady klasiků světové literatury (Miguel de Cervantes, Charles Dickens, Ivan Alexandrovič Gončarov, Katherine Mansfieldová, George Sandová, William Makepeace Thackeray, Ivan Sergejevič Turgeněv ad.). Vyšla zde též Dantova *Božská komedie* v překladu Otto Františka Bablera a tou dobou vězněného Jana Zahradníčka, který již nebyl jako spolupřekladatel uveden. Pod vedením Jaroslava Závady vznikla edice soudobých českých a slovenských autorů **Nové slovo domova** (1952–1953, 4 sv.), v níž vyšly mj. prózy Vojtěcha Mixy či Františka Hečka, a edice **Nové slovo světa** (uváděna též jako **Knihovna soudobých světových autorů**, 1951–1953, 11 sv.), která zahrnuje překlady světové literatury, vybírané ovšem podle ideologického klíče (Vasilij Nikolajevič Ažajev, Howard Fast, Anna Seghersová ad.).

Produkce nakladatelství *Lidová demokracie* se uprostřed padesátých let nuceně omezila na politickou literaturu vydávanou pro stranické potřeby. V **Politické knihovně Československé strany lidové** (1950–1964, 63 sv., red. Rostislav Petera), která vznikla ještě pod hlavičkou *Vyšehradu*, opakovaně vycházely prorežimní publikace Josefa Plojgara, sborníky k výročí strany, politické úvahy, popř. reportáže z cest po východních zemích; později na ni volně navázala **Edice Ústřední politické školy ČSL** (1965–1967, 5 sv.). Již v roce 1956 však vzniká beletristická

Studie Antonína Švehly o Karlu Havlíčkovi, doplněná řadou životopisných materiálů, vyšla roku 1955 jako ne právě typický svazek Politické knihovny Čs. strany lidové

Graham Greene patřil ke kmenovým autorům nakladatelství (edice Vyšehrad, 1963)

řada **Vyšehrad** (1956–1968, 84 sv.), v níž vedle klasické české literatury (mj. Jindřich Šimon Baar, Jan z Hvězdy, Čeněk Kramoliš, Matěj Anastasia Šimáček, Václav Beneš Třebízský ad.) vyšla díla Heleny a Vladimíra Bochořákových, Jiřího Brabence, Miloslava Bureše, Jaroslava Durycha, Ladislava Dvořáka, Sonji Špálové, Jana Weisse či *Legenda o svaté Kateřině* v přebásnění Kamila Bednáře, a také různorodá směs překladů (mj. první vydání děl Kate O'Brienové, Carla Cocioliho, Jana Dobraczyňského, Zofie Kossakové, Takaši Nagaie, Ericha Marii Remarqu, Franze Werfela) a reedic populárních autorů (zejm. Lewis Wallace a jeho román *Ben Hur* nebo romány Sigrid Undsetové). Pravidelně se v edici objevovala díla vlámského autora Freda Germonpreze a v roce 1965 zde poprvé vyšel *Egyptan Sinuhet* Mika Waltariho, jehož romány nakladatelství soustavně vydávalo i později v normalizačním období. Výraznějším výtvarným doprovodem se od základní edice *Vyšehrad* odlišovala její **ilustrovaná řada** (1958–1966, 12 sv.), na níž výtvarně spolupracovali mj. Václav Boštík, Karel Hruška, Jaroslav Lukavský, Vlastimil Rada a Karel Vodák. Zejména od poloviny šedesátých let vycházela původní i překladová beletrie rovněž mimo edice. Z odborných prací patřily v šedesátých letech k důležitým počínům *Knižka o Babičce* Václava Černého a Vašicovy *Literární památky epochy velkomoravské*. V druhé polovině desetiletí nakladatelství znovu začalo vydávat knihy s náboženskou tematikou (mj. beletrizovaný životopis papeže Jana XXIII. *Pastýř a kormidelník* Alfreda Kumpfa).

V letech 1968–1970 chtěl *Vyšehrad* navázat na své bezprostředně poválečné období. Ediční plány se orientovaly převážně na překladovou literaturu, méně na původní českou tvorbu. Patrný byl příklon ke kultivované lidové četbě, v reedcích se objevila díla Georgese Bernanose, Leona Bloye, Pára Lagerkvista, Gertrudy von Le Fort nebo Henriho Pourrata, z domácí tvorby např. knihy Jindřicha Šimona Baara či Karla Václava Raise, ale také Jaroslava Durycha či Václava Pro-

kůpka. Beletrie vycházela v tomto období mimo ediční řady, vznikly však nové knižnice orientované na populární literaturu. Do **Malé knihovny Lidové demokracie** (1969–1970, 8 sv.) byly zařazeny romány Zdeňka Bidla, Jiřího Brabence či Fan Vavřincové, kriminální povídky Ivana Milana Jedličky aj. V sešitové románové knižnici **ROK** (1968–1970, 22 sv.) vyšla ve vysokých nákladech (průměrně 50 000–70 000 ks) např. díla Alexandra Dumase a z českých autorů Jiřího Brabence (též pseud. Eric Kraft), Oty Hofmana (pseud. Ota Dvorský), Jana Kaštánka či Vladimíra Straky.

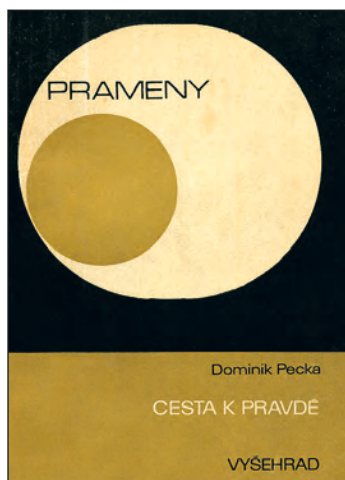
Uvolnění politické situace během pražského jara 1968 se sice v nakladatelské produkci i v edičních plánech projevilo zřetelně, avšak s mírným zpožděním. První svazek básnické edice **Tvar** (1970–1972, 9 sv., red. Antonín Bartušek

a Vladimír Justl), do níž byly zařazeny sbírky Jana Kameníka, Josefa Kostohryze, Františka Lazeckého, Josefa Suchého či Paula Claudela v překladu Jana Zahradníčka, tak vyšel v době, kdy jiné tituly *Vyšehradu* již byly zabavovány obnovenou cenzurou (sbírka Pierra Emmanuela *Orfeův návrat*), popřípadě již vytištěné mířily do stoupy (sbírky Charlese Péguého a Rosenbaumův *Čas nemoty*). Zničen byl také sborník *Rodné zemi* (výbor z poezie 1938–1945) s verši Jana Zahradníčka. Ještě na počátku sedmdesátých let se však podařilo vydat díla Jakuba Demla, Františka Křeliny či reedici Durychova *Rekviem* a také romány Jana Dobraczyňského či Borise Simona, jejichž připravované vydání bylo znemožněno koncem padesátých let.

Někdejší zájem *Vyšehradu* o díla dokládající vývoj moderního křesťanského myšlení se znovu projevil vznikem řady edic, které však na počátku normalizace brzy zanikly. V edici **Krystal** (1970–1971, 3 sv.), jež svým názvem odkazovala ke stejnojmennému nakladatelství olomouckých dominikánů (1927–1948), vycházely esejistické práce většinou nábožensky orientovaných autorů, které však nepostrádaly společenský a filozofický přesah. V nečíslované edici v jednotné grafické úpravě vyšla úvaha Maxe Picarda *Člověk na útěku*, *Paradox křesťanství* Grahama Greena a *Věčná žena* Gertrudy von Le Fort. Připravovanou publikaci *Obrazy a podobenství* Paula Claudela se již vydat nepodařilo. Knihy, které se zabývaly rolí křesťanství v soudobém světě a konfrontovaly náboženský a vědecký pohled na svět, byly soustředěny do edice **Prameny** (podtitul **Knihovna životní orientace**, resp. **Základní otázky náboženské a filozofické**, 1969–1971, 6 sv.). Vyšly zde studie Pierra Teilharda de Chardin, Dominika Pecky, Friedricha Heera, Andrého Ferriera aj., zabaveny a zničeny byly náklady knih Paula Chaucharda *Věda a smysl života* a Josého de Brouckera *Helder Camara* a znemožněno bylo připravované vydání filozofických esejů Romana Guardiniho *O živém Bohu*. Informace o nových proudech a aktuálních problémech křesťanské filozofie měla přinášet edice **Orientace** (1969–1970, 3 sv., red. Dominik Pecka), v níž vedle dvou Peckových

Sešitová edice ROK

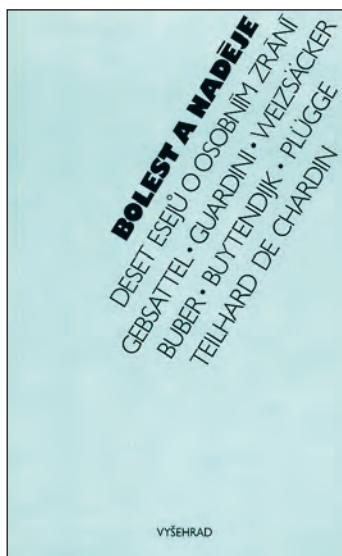
Výtvarnou podobu edice Prameny vytvořil Karel Vodák

ních historiků, teologů a nábožensky orientovaných filozofů zahrnovala edice „**studium**“ (1970–1971, 6 sv., 1990–1992, 3 sv., v tiráži neoznačena, nazývána též „**edice křesťanské filosofie 20. století**“). Jejím cílem bylo představit především autory, kteří významně přispěli do soudobých diskusí o náboženství (zvl. křesťanství) v moderní době. Kromě monografií Maurice Blondela, Jeana Lacroix, Marka Schoofa, Clauda Tresmontanta či Petera Wusta zde vyšla i tematicky koncipovaná antologie *Bolest a naděje*, kterou ze zahraničních příspěvků uspořádal Jiří Němec. Práci na dalších publikacích děl křesťanských myslitelů (Romano Guardini, Pierre

brožur vyšlo pojednání Rogera Schutze, zakladatele ekumenické komunity v Taizé. Především popularizační funkci měla edice *Život* (1970, 3 sv.), v níž vedle monografií Timothea Vodičky *Cesta svaté Terezie Ježíškovy* a Ambrože M. Svatého *Paní Zdislava* vyšel i drobný spisek Stanislava Krátkého věnovaný Druhému vatikánskému koncilu.

V roce 1970 převzal *Vyšehrad* od *Mladé fronty* tituly určené pro edici *Váhy* (1971, 3 sv.), v níž vyšly (v podobném formátu, ovšem bez označení edice) filozofické úvahy Gabriela Marcela a Maxe Schelera. Studie Martina Heideggera *O pravdě a Bytí* v zrcadlovém česko-německém vydání v překladu Jiřího Němce byla ihned po vydání skartována, sazba čtvrtého svazku, *Konce novověku* Romana Guardiniho, byla rozmetána.

Rozsáhlejší studie, popř. výběry statí zahranič-

Proslulá práce francouzského filozofa Clauda Tresmontanta o kořenech evropského myšlení vyšla v překladu Jana Sokola v edici „studium“ (1970)

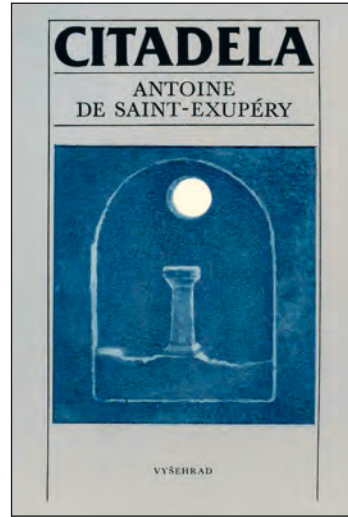
Soubor deseti filozofických a psychologických esejů o smyslu lidské existence (1971) vyšel podruhé v roce 1992

Teilhard de Chardin, Dietrich Bonhoeffer, Paul Ludwig Landsberg ad.) však již nakladatelství muselo ukončit; převážná část nákladu díla Marka Schoofa *Výzva nového věku. Od Newmana k Janu XXIII* byla zabavena a zničena.

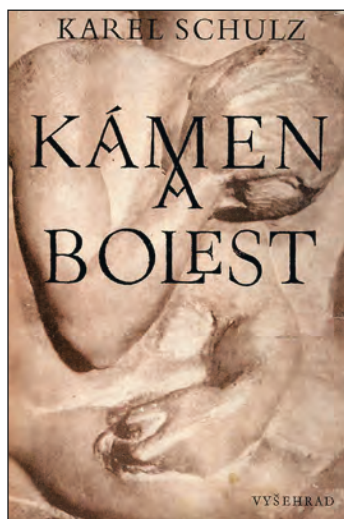
Edice **Historica** (1970–1972, 9 sv.) přinášela především původní historické texty (*Dvojí poselství k českému národu* J. A. Komenského v ediční úpravě Antonína Škarky), studie (Zdeněk Kalista o Karlu IV.) a memoáry (František Skácelík). Knižnici měly zahájit notesy Josefa Pekaře *Postavy a problémy českých dějin*; publikace však byla zničena stejně jako Kuncičovy vzpomínky *Život pro knihu* (vyšly až v roce 1985 v londýnských *>Rozmluvách*).

Na počátku sedmdesátých let byly beletristické i esejistické ediční řady zastaveny a limity diktované kulturní politikou normalizačního režimu se promítly do edičních plánů. I v těchto podmínkách se redakce snažila zařazovat díla kladoucí důraz na duchovní hodnoty (A. J. Cronin, Miguel Delibes, Graham Greene, Julien Green, Gilbert Keith Chesterton, Selma Lagerlöfová, François Mauriac, Evelyn Waugh, Mika Waltari ad.). Poprvé zde vyšla Saint-Exupéryho *Citadela* (s cenzurními zásahy) či nový překlad novely Hermana Hesseho *Siddhártha*, avšak román Grahama Greena *Kus života*, vytištěný v roce 1974, byl vzhledem k neměnnému autorovu postoji k sovětské okupaci Československa uvolněn do prodeje až po deseti letech. V osmdesátých letech *Vyšehrad* vydal mj. novelu Williama Goldinga *Věž* či román Josepha Conrada *Srdce temnoty*. Volnou řadu vytvořily překlady próz japonských autorů, např. Šóheie Óoky, Naoji Šigy či Jasunariho Kawabaty. Klasická díla světové literatury vycházela často v nových překladech (Jane Austenová, Clemens Brentano, Charles Dickens, Marie von Ebner-Eschenbach, Eugene Fromentin, Alexandr Ivanovič Kuprin, Herman Melville, Kálmán Mikszáth, Henryk Sienkiewicz, Taras Ševčenko, Sigrid Undsetová). Ze soudobých východoevropských literatur se redakce snažila zařazovat autory, kteří ve svých zemích představovali duchovní opozici (Zofia Kossaková), objevovaly se historické a biografické romány (Max Grossmann, Hanna Malewska, Wolfgang Sachse) a nechyběly ani překlady ze slovenštiny (mj. Ján Hrušovský, Mária Jančová, Peter Kováčik, Ján Lenčo, František Švantner).

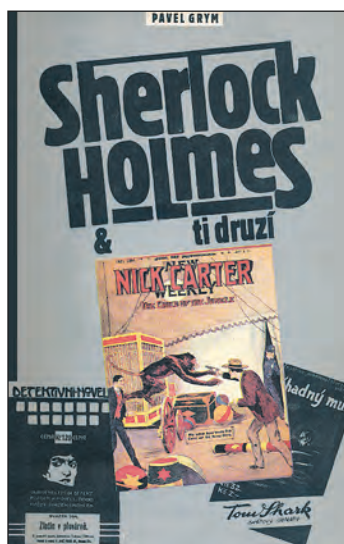
Také česká beletrie vycházela v tomto období výhradně mimo edice. Vedle nových vydání úspěšných děl různých období a žánrů (Jindřich Šimon Baar, Karel Václav Rais, Karel Schulz, Václav Beneš Třebízský, František Vaněk, Jan Weiss) se objevovaly nové práce Josefa Heyduka, Stanislava Vodičky a zejména kmenového autora *Vyšehradu* Věroslava Mertla. Programový zájem redakce o historickou a životopisnou prózu z českých autorů naplňovali Ilona Borská, František

Nedokončená próza
Antoina de Saint-Exupéryho
vyšla česky poprvé v roce 1975

Román Karla Schulze vyšel ve Vyšehradu poprvé v roce 1942 (obálka čtvrtého vydání z roku 1977)

Jeden z prvních původních titulů, jež se zabývaly populární literaturou (1988)

Bulánek-Dlouhán, Marie M. Kadlecová, Antonín Kolek, Zdeněk Kratochvíl, František Novotný a Sonja Špálová.

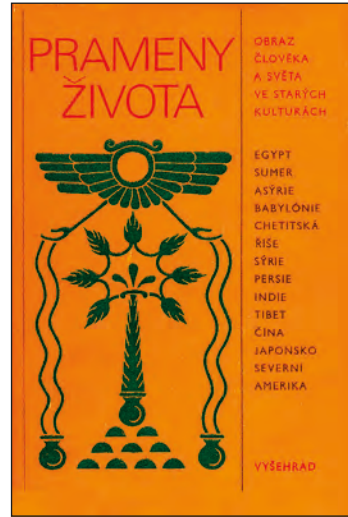
Až koncem osmdesátých let bylo *Vyšehradu* umožněno vyhradit pro beletristickou produkci samostatnou edici **Soudobá próza** (1987–1994, 21 sv.), v níž opakovaně a v mimořádných nákladech (99 000) vycházely romány Betty MacDonaldové (v postupně vydávaných reedicích románu *Vejce a já* je příslušnost k edici uváděna až do roku 2004). Dále byly zařazeny překlady ze slovenštiny (Ján Martiš), hornolužičtiny (Jurij Koch), polštiny (Jan Dobraczyński), maďarštiny (Péter Szabó Szentmihályi) i japonštiny (Cutomu Minakami) a také několik děl českých autorů (František Nežil, Stanislav Vodička, Alena Vrbová). V knižnici **Díla klasiků** (1987–1991, 10 sv.) jsou sice čeští autoři rovněž zastoupeni (Jindřich Šimon Baar, Václav Beneš Třebízský), převažují však díla světových tvůrců (Henryk Sienkiewicz, Miguel de Unamuno), a jako jedna z mála básnických knih v soudobé produkci *Vyšehradu* zde vyšel výběr z díla mexické básnířky Juany Inés de la Cruz.

Populární literaturu redakce od roku 1972 soustředila do volné řady charakteristické grafickou úpravou, kde vycházely jak překlady (James Hadley Chase, Francis Clifford, Erle Stanley Gardner, Agatha Christie, Ngaio Marshová, Ellery Queen ad.), tak původní práce (Jan Cimický, Ivan M. Jedlička, Zdeněk V. Peukert pod pseud. Edgar Collins, nová vydání knih Eduarda Fikera či Rudolfa Luskáče). Po roce 1989 nesla tato řada název **Lidé a paragrafy**, avšak pod uvedeným označením vyšly do roku 1991 jen čtyři svazky. Vedle detektivek a dobrodružných románů vycházela mimo edice také humoristická próza (Toon Kortooms, Pelham Grenville Wodehouse) a romány adresované čtenářkám (Gudrun Pausewangová). V návaznosti na úspěch stejnojmenného filmu vydal *Vyšehrad* v roce

1977 román *Čelisti* Petera Benchleyho. Později se nakladatelství zabývalo populární literaturou i teoreticky: v osmdesátých letech vydalo původní studii Pavla Gryma *Sherlock Holmes a ti druzi* a práci rumunského autora Iordana Chimeta *Hrdinové, fantomy, myši*.

Edice Živá minulost

V sedmdesátých a osmdesátých letech vycházely ve Vyšehradu pečlivě připravené edice a výběry, jež se věnovaly starověkým dějinám a literatuře

Na zvýšený zájem o literaturu s historickou tematikou reagoval *Vyšehrad* řadou obsáhlých komentovaných publikací, jež čtenáři zpřístupňovaly základní díla českého i světového písemnictví. V sedmdesátých letech vyšly ve „skryté“ knihovnici „živá minulost“ (1969–1990, pojmenována byla pouze pro vnitřní potřebu redakce, užíván byl též název „legandy“) *Staroslověnské legendy českého původu*, česko-latinská edice *Kristiánovy legendy*, středověké životopisy svatých *Legenda aurea* Jakuba de Voragina, výběry ze slovanských středověkých literatur, *Legendy a kroniky koruny uherské*, *Byzantské legendy* ad. K významným počínům patřily komentovaný soubor textů o stvoření světa ve starých mýtech a náboženstvích *Prameny života*, soubor hinduistických mýtů *Bohové s lotosovými očima* či edice svatovojtěšských legend *Slavníkovci ve středověkém písemnictví*. Do historie českých zemí se obracel soubor cestopisů *Jak staří Čechové poznávali svět* či středověký dialog se smrtí Jana ze Žatce *Oráč z Čech*. Vedle toho *Vyšehrad* vydával původní práce českých historiků, mnohdy rovněž opatřené edicemi dobových textů či souborem ukázek (mj. Alois Bejblík, Petr Čornej, Oldřich Králík, Jan Lehár, Anežka Merhautová, Amedeo Molnár, Pavel Preiss, Jan Sedlák, Rudolf Turek, Milada Vilímková). Ke starověkým dějinám, resp. k archeologii, dějinám raného křesťanství, biblistice a islámu, se vztahovaly práce Miloše Biče, Petra Pokorného, Felixe Tauera a Ladislava Vidmana; domácí produkci doplnilo i několik překladů zahraničních publikací (např. Bardtkeho *Příběhy ze starověké Palestiny*).

V roce 1977 vydal *Vyšehrad* výběr z díla Mikuláše Kusánského (ed. Pavel Floss, ukázky přeložil Jan Patočka, svým jménem je však v prvním vydání pokryl Jan Sokol) a předznamenal tak vznik volné řady, jež měla přiblížit díla našich i světových myslitelů (Erasmus Rotterdamský, Blaise Pascal, Bohuslav Balbín, Valerián Magni aj.). Pro výběry doplněné původními životopisnými studii se vzhledem k charakteristické barvě obálek vžilo neoficiální označení „černá edice“ (1977–1989, 7 sv.). Poslední svazek této řady věnovaný životu a dílu Jana Dunsse

Monografie historiků Jana P. Kučery a Jiřího Ráka nabídla v roce 1983 netradiční a marxistickou ideologii nedeformovaný pohled na Bohuslava Balbína, barokní kulturu a pobělohorské písemnictví

Scota je zahrnut též do knižnice **Odkaz** (původně pouze interní redakční označení svazků „černé edice“).

Především politicky a ideově orientované texty zahrnovala v období normalizace **Knihovna Československé strany lidové** (1971–1988, nedůsledné číslování navazuje na starší **Politickou knihovnu ČSL**, 23 sv.), která vycházela v grafické úpravě edice *Prameny*, zastavené v roce 1971. Jejím obsahem však byly stati o časových politických, ekonomických i právních otázkách, úvahy nad vztahem křesťanství a socialismu (Josef Plojhar), politické projevy či reportáže (Rostislav Petera), publikace o vnitrostranickém životě ČSL a překlady ze sovětského tisku.

V raných devadesátých letech *Vyšehrad* do edičních plánů přednostně zařazoval tvorbu dosud zapovězených autorů zejména křesťanské orientace (Ivo Ducháček, Jaroslav Durych, Mojmír Klánský, František Křelina, Václav Renč, Bohuslav Reynek, Ivan Slavík, Jan Zahradníček). Ve spolupráci s nakladatelstvími *Proglas* a *Knižní*

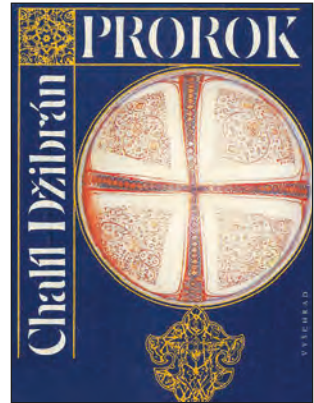
klub začal v roce 1991 vydávat **Spisy Jana Čepa** (1991–1999, 6 sv.), které již v osmdesátých letech pro samizdat připravili Bedřich Fučík a Mojmír Trávníček. Mezi přeloženými tituly převažovaly reedice (Daphne Du Maurier, Gertruda von Le Fort, Joseph Roth, William Somerset Maugham aj.).

Od roku 1995 se produkce *Vyšehradu* postupně rozšiřovala. Vedle beletrie a publikací z oblasti filozofické, historické, teologické či religionistické literatury, odpovídající tradičnímu profilu nakladatelství, začala redakce zařazovat také tituly slibující komerční úspěch. Beletrie vychází buď mimo ediční řady, nebo v edicích často velmi širokého rozpětí; příslušnost ke konkrétním edičním řadám bývá v jednotlivých publikacích uváděna nedůsledně, často nevyplývá ani z grafické úpravy knih včetně obálky a odvodit ji lze pouze z propagačních či výročních nakladatelských tisků. To se týká především koncepčně nevyhraněné edice **Mozaika** (1994–dosud, do konce roku 2013 více než 40 sv., 10 sv. s označením edice), v níž vyšly filozoficko-náboženské úvahy Chalíla Džibrána (včetně nových vydání *Pro-roka*), Hermana Hesseho, Daniely Fischerové, Christiana Morgensterna, Antoina de Saint-Exupéryho, Virginie Woolfové, povídky nigerijského autora Bena Okriho, publikace pro mládež a řada dalších. Zřetelně vymezena není ani edice **Harmonie** (od 1997, do konce roku 2013 zatím 22 sv.), v níž vyšla drobnější díla Franze Kafky, Edgara Allana Poea, F. M. Dostojevského, Marcela Pagnola, Thomase Manna, ale též poezie Jaroslava Seiferta, Chalíla Džibrána, Rabíndranátha Thákura aj. Další přeložené tituly náleží do edice **Světová próza** (od 1994, do konce roku 2013 cca 20 sv., 10 sv. s označením edice), kam redakce zařadila mj. romány Ethana Canina,

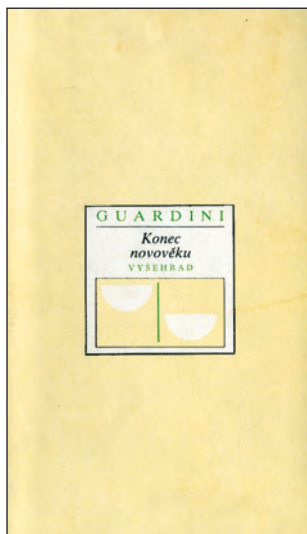
Toni Morrisonové, Marcela Pagnola, Henryka Sienkiewiczze a také první úplné vydání Saint-Exupéryho *Citadely*, a do knihovny **Světová klasika** (1999–2000, 8 sv.), v níž vyšly romány Honoré de Balzaca, Charlese Dickense, Alexandra Dumase či F. M. Dostojevského, A. S. Puškina a L. N. Tolstého. Různorodý výběr světové poezie (francouzští prokletí básníci, Marina Cvetajevová, Christian Morgenstern, japonská poezie, *Zpěvy staré Číny*, z českých autorů Oldřich Mikulášek, Jan Skácel, Jan Zahradníček) je náplní edice **Verše** (od 2000, do konce roku 2013 42 sv.), která programově navazuje na stejnojmennou edici poválečného *Vyšehradu*.

Do oblasti populární literatury na počátku devadesátých let vstoupil nejprve vydavatelský úsek podniku *Lidová demokracie – Vyšehrad* prostřednictvím sešitové **Dobrodružné knihovny Obzorů**, 1991, 3 sv.). Později založená volná řada **Detektivky** (1993–dosud, do konce roku 2013 jen 9 sv. přímo označeno názvem edice) přináší především překlady (Lawrence Block, E. S. Gardner, Ellis Petersová, Ruth Rendellová), edice **Historické detektivky** (1995), resp. **Historická detektivka** (2004–dosud, do konce roku 2013 19 sv. značeno v knize) nyní zahrnuje především romány Petera Tremayna. V rozsáhlé edici populární literatury **Čtení ke krbu** (1995–dosud, do konce roku 2013 celkem 40 sv., 10 sv. značeno v knize) opakovaně vycházejí prózy Betty MacDonaldové (*Večce a já; Co život dal a vzal*), Jan Karonové, Susan Wilsonové, českou literaturu zastupují historické prózy Oldřicha Daňka.

Společenskovědní literatura a esejistika zejména z oblasti filozofie, teologie, bibliistiky, archeologie a historie, zpočátku vydávaná mimo ediční řady (Czesław Miłosz, Jan Patočka), byla rozčleněna do volných i sevřenějších knižnic. Nakladatelství postupně obnovilo některé edice, jejichž existence byla v sedmdesátých letech znemožněna, a několik dalších založilo. Stejně jako na začátku sedmdesátých let se *Vyšehrad* i počátkem let devadesátých podílel několika svazky (Romano Guardini, Martin Heidegger, Friedrich Nietzsche, Jan Patočka, Ludwig Wittgenstein) na edici *Mladé fronty Váhy* (1991–1993, 5 sv. s č. 1, 2, 5, 8 a 10, v *MF* pokračovala do 1998, celkem 17 sv.). Edice **Moderní myšlení** (od 1998, do konce roku 2013 18 sv.) přináší jednak překlady děl významných zahraničních filozofů a ekonomů (Étienne Gilson, Karl Jaspers, Michael Novak, Horst Seidl, Max Scheler ad.), jednak práce domácích, především nábožensky orientovaných autorů (Radim Palouš, Miloš Raban, Jan Sokol, Prokop Sousedík, Stanislav Sousedík ad.). Pod hlavičkou edice **Krystal** (2002–dosud, do konce roku 2013 celkem 15 sv.) vycházely méně rozsáhlé práce světových filozofů, teologů a náboženských myslitelů (Henri Bergson, Martin Buber, Abú Hámid al-Ghazzálí, Alexander Koyré, Mikuláš Kusánský, F. E. J. von Schelling ad.). Na někdejší „černou edici“ navázala širěji koncipovaná knižnice **Reflexe** (od 1997, do konce roku 2013 zatím 20 sv.). Vedle monografií přibližujících životy a díla filozofických a náboženských myslitelů (Mikuláše

Básnická próza Chalíla Džibrána vyšla ve Vyšehradu dosud celkem šestkrát, poprvé v roce 1990

Edice Váhy

Kusánského, Aurelia Augustina, Paracelsa, Jana Jesenia, Jakuba Böhma, Bonaventury ad.) zde vycházejí přehledové publikace z oblasti dějin filozofie a kultury (Břetislav Horyna, Jana Nechutová, Stanislav Sousedík) a překlady děl teoretiků náboženství i nábožensky orientovaných filozofů (Rudolf Otto, Friedrich Schleiermacher, Max Weber).

V edici **Cesty evropského myšlení** (2004, 1 sv.) *Vyšehrad* připravoval třísvazkové dílo Pavla Flosse zabývající se vývojem evropského filozofického myšlení od raného středověku až po baroko, vyšel ovšem pouze první svazek *Architekti křesťanského středověku*. Edice **Dějiny idejí** (2004–dosud, do konce roku 2013 celkem 5 sv.) mapuje život a dílo některých (zvl. renesančních) filozofů a vývoj novověkého filozofického myšlení; z původních studií zde vyšla publikace Václava Tomka a Ondřeje Slačálka *Anarchismus*. Obnovená edice **Studium** (1995–dosud, do konce roku 2013 celkem 10 sv.) se zaměřila na

vývoj a aktuální podobu křesťanského teologického myšlení a vydává přehledy a úvody do studia disciplín blízkých teologii. Kniha Teda Schoofa *Aggiornamento na prahu 3. tisíciletí. Vývoj moderní katolické teologie* je upravenou verzí již v sedmdesátých letech vydaného pojednání *Ižzva nového věku* (Mark Schoof), jež bylo staženo z distribuce; v jednotné grafické úpravě, ovšem v nečíslované a nepojmenované edici vydal *Vyšehrad* počátkem devadesátých let i některé další knihy připravované pro edici *Studium* již v letech sedmdesátých (*Vesmír a lidstvo* Teilharda de Chardin).

Na zprostředkování zahraničních, převážně historických prací o významných epochách a osobnostech z dějin křesťanství a o vztahu křesťanské víry a současnosti se soustředila edice **Orientace** (1991–2000, 6 sv., mj. práce *Scholastika a Tomáš Akvinský* Josefa Piepera, *Evangelista Lukáš* Martina Hengela, *Laici a klérus?* Petera Neunera ad.). V profilové edici **Teologie** (od 1995, do konce roku 2013 pravděpodobně 33 sv., často neoznačených názvem edice) vycházejí odborné i popularizační práce týkající se katolické i ekumenické teologie, vývoje křesťanství, aktuálních křesťanských problémů, etiky, liturgie, křesťanských svátků a biblických příběhů. Zařazena byla kompendia a přehledové práce Petra Pokorného, Otto Hermann Pesche, Raymonda E. Browna, Alistera E. McGratha, Hanse Waldenfelse, Adolfa Adama, Rolanda Fröhliche, Karla Heinze Peschkeho, Rolfa Rendtorffa, Klemense Richtera aj., a také několik slovníků: *Liturgický slovník* Ruperta Bergera, *Slovník biblických obrazů a symbolů* Manfreda Lurkera, *Teologický slovník* Karla Rahnera a Herberta Vorgrimlera. Ekumenické zaměření edice potvrzuje vydávání knih teologů Hanse Künga, Helmuta Webera či Petera Neunera.

Podobně široce je vedena i edice **Světová náboženství** (od 1997, do konce roku 2013 zatím 26 sv.), na jejímž počátku bylo vydání čtyř knih z ekumenického projektu Hanse Künga konfrontujícího křesťanství s dalšími světovými náboženstvími.

Později zde začaly vycházet další odborné i popularizační práce o světovém duchovním dědictví (zvl. o dějinách a naukách judaismu, islámu a buddhismu). Vyšly zde překlady knih Kurta Rudolpha, Jörgeho Rüpkeho, Güntera Stembergera, Moše Idela, Neilla Gillmana, ale také původní práce (včetně reedic) Luboše Kropáčka, Vladimíra Miltnera, Petra Slámy, Ondřeje Stehlíka ad.

K nejvýznamnějším edičním počinům patří několik souborů komentovaných překladů starověkých textů. Pod názvem *Knihy tajemství a moudrosti I–III* vyšly překlady mimobiblických židovských spisů – pseudoepigrafů (židovských apokryfů) a poté vznikla úzce specializovaná **Knihovna rané křesťanské literatury** (2001–dosud, do konce roku 2013 celkem 6 sv.), v níž vycházejí komentované překlady starověkých rukopisů apokryfní, apokalyptické nebo hermetické povahy (*Novozákonní apokryfy, Rukopisy z Nag Hammádí*). Mimo tuto řadu vyšly zatím dvoudílné *Příběhy rané křesťanských mučedníků* (2009, 2011).

K rozvoji náboženské vzdělanosti a prohloubení duchovního života laiků i kněží *Vyšehrad* využívá několik křesťansky orientovaných edic. V devadesátých letech šlo zvláště o edici **Dialog** (1994–1998; 15 sv.), vydávanou ve spolupráci s *>Křesťanskou akademií* v Římě a Centrem pro studium demokracie a kultury. Edice soustředila překlady populárně-naučných teologických a historických publikací, jež se věnovaly především základním otázkám katolické víry, roli křesťana a křesťanství v moderním světě (Bernhard Häring, Peter Pawlowsky, Otta Hermann Pesch, Wolfgang Trilling, Hans Urs von Balthasar aj.). Na žitou podobu křesťanství a na problémy, se kterými se potýkají věřící na své duchovní cestě, se zaměřuje knižnice **Cesty** (1996–dosud, do konce roku 2013 celkem 15 sv.,

mj. *Moderní průvodce křesťanstvím* Petera Pawlowského a Susanne Heineové, *První zkušenost s Bohem* Marieleny Leistové, *Žít až do konce* Güntera Virta, *Sexualita a křesťanská morálka* Hanse Rottera, *Dobré umírání* Iry Byocka aj.).

Problematicke náboženské filozofie, osobní religiozity a náboženské zkušenosti se věnovala edice **Logos** (původně v nakl. *Zvon*, ve *Vyšehradu* 1999–2002, 5 sv. č. 5–9, mj. Bernhard Casper, Romano Guardini, Jolana Poláková). Názory výlučně českých teologů a náboženských filozofů zprostředkovávala edice **Sofia** (původně

Trojdílná edice židovských apokryfních textů vyšla v letech 1995–1999

Edice Cesty

Edice Moderní dějiny

od 1992 rovněž v nakl. *Zvon*, ve *Vyšehradu* 1998–2001, 4 sv., č. 5–8), přinášející reprezentativní výběry z děl českých myslitelů (Bohumír Janát, Mikuláš Lobkowicz, Karel Říha, Tomáš Špidlík). Naopak aktuální názory českých teologů a významných osobností veřejného života na vývoj a současnou duchovní, politickou a kulturní situaci měla zachycovat edice **Život** (2002–2003; 4 sv.), v níž však vyšly pouze čtyři soubory kratších, příležitostně psaných textů Oty Mádra, Ivana Medka, Miloslava Vlka a Josefa Zvěřiny.

S filozofickou a náboženskou produkcí *Vyšehradu* souvisí i edice **Rozhovory** (2003–dosud, do konce roku 2013 pravděpodobně 13 sv.), v níž byly publikovány rozpravy s Josephem Ratzingerem, Adolfem Bornem, Oto Mádrém, Pavlem Rychetským aj., a **Rozhovory nad Bibli** (2007–dosud, do konce roku 2013 celkem 6 sv.), které jsou pře-

pisem rozhlasových rozhovorů Petra Vaňury o Bibli a náboženských tématech s významnými teology a filozofy (Jiří Beneš, Jan Heller, Petr Pokorný, Jan Sokol). Knižní rozpravy o filozofii a náboženství vydává *Vyšehrad* též mimo edice (mj. rozhovor Sylvie Fischerové s Karlem Flossem *Bůh vždycky zatřese stavbou*).

Po roce 1989 rozšířil *Vyšehrad* svou produkci též o historické edice. Obnovená knižnice **Historica** (1990–dosud, do konce roku 2013 celkem 31 sv.) navázala na projekty z počátku sedmdesátých let, mimo jiné vydáním esejů historika Josefa Pekaře *Postavy a problémy českých dějin* a reedicí *Stručných dějin československých* Zdeňka Kalisty; mladší generace historiků v edici zastupují mj. Jarmila Bednaříková, Petr Charvát či Jan Rychlík. Především dějinami 20. století se zabývá edice **Moderní dějiny** (1999–dosud, do konce roku 2013 zatím 24 sv.), kde se vedle historiografických studií objevují též práce ekonomické (Paul Krugman) a politologické; některé svazky vycházejí v koedici s Ústavem pro studium totalitních režimů (František Bártík, Prokop Tomek).

Z nakladatelství *Macmillan Press Ltd.* převzal *Vyšehrad* edici **Dějiny Evropy** (2001–2011, 10 sv.), jejíž svazky mapují jednotlivé historické epochy od raného středověku po současnost. Edice **Člověk a jeho svět** (1999–dosud, do konce roku 2013 celkem 6 sv.), převzatá z italského nakladatelství *Laterza*, představuje historické proměny lidských typů a profesí. Především překladové tituly tvoří knižnici **Kulturní historie** (2002–dosud, do konce roku 2013 celkem 25 sv.), jež se tematicky věnuje především každodennímu životu člověka středověku a raného novověku (Peter Dinzelbacher, Jacques Le Goff aj.). Edice **Velké postavy českých dějin** (2002–dosud, do konce roku 2013 celkem 15 sv.) nabízí populárně-naučnou formou pojednané portréty nejvýznamnějších panovníků, politiků, vědců či náboženských reformátorů. Obdobně koncipována je edice **Velké postavy světových dějin** (2004–2007, 4 sv., red. Břetislav Daněk), jež přibližuje životopisy evropských

vládců. Účast československých vojáků na bojištích druhé světové války má zmapovat řada *Češi ve válce* (2005–2008, 2 sv.). S historickou tematikou spíše volně souvisí edice *Osudy* (2006–dosud, do konce roku 2013 zjištěno 7 sv.), která přibližuje výrazné životní příběhy lidí z různých míst světa a z různých období moderních dějin (mj. dětské válečné deníky). Ve spolupráci s Ústavem pro studium totalitních režimů vydal *Vyšehrad* mimo ediční řady historické biografie politiků Rudolfa Berana a Prokopa Drtiny.

Zejména od konce devadesátých let *Vyšehrad* rozšířil záběr o komerční produkci (publikace věnované zdravému životnímu stylu či kuchařky). Ediční plány informují o velkém počtu komerčních řad (*Na každý den; Nudíte se?; Přeji Ti; Zahrady; Čtení pro dívky; Pro duši; Minuty k zamyšlení* aj.), které mívají shodnou grafickou úpravu, příslušnost jednotlivých titulů ke konkrétní edici však v samotných publikacích obvykle uvedena nebývá.

Ve čtyřicátých letech vycházely publikace *Vyšehradu* obvykle v nákladu 5000–7000 výtisků, v padesátých letech se pohybovaly mezi 10 000–15 000 výtisky (Jaroslav Durych, Karel Schulz aj.). Knihy edice *Vyšehrad* v šedesátých letech vycházely v rozmezí 10 000–40 000 výtisků. Vysokých nákladů dosahovala mimoedičně vydávaná beletrie v sedmdesátých a osmdesátých letech (často až 60 000). Náklady knih profilových autorů nakladatelství (Graham Greene, Antoine de Saint-Exupéry, Mika Waltari aj.) se pohybovaly mezi 15 000 a 40 000 výtisků, náklady knih Betty MacDonaldové dosáhly až 99 000 výtisků. Vysoké byly též náklady populárních titulů (mj. edice *ROK*, až 50 000 výtisků). V edici *Soudobá próza* náklady knih výrazně kolísaly (2000–20 000). V nábožensky orientovaných edicích (*Prameny, Krystal* ad.) vycházely v šedesátých a sedmdesátých letech knihy nejčastěji v rozmezí 8000–10 000 výtisků, výjimečně až 20 000 (Greenův *Paradox křesťanství*). Náklady knih zařazených do tzv. „černé edice“ se pohybovaly mezi 3000 a 8000 výtisky. Od devadesátých let nebývá výše nákladu v tirážích uváděna, po roce 2000 vycházejí knihy *Vyšehradu* nejčastěji v nákladu 1000–2500 výtisků.

Československá akciová tiskárna jako předchůdce *Vyšehradu* vydávala mezi jinými časopisy a kalendáři, adresovanými širším čtenářským vrstvám, též literární revue *Týn* (1917–1921). V roce 1936 vydal *Vyšehrad* první číslo stejnojmenného nakladatelského listu, který však vycházel pouze příležitostně (s výjimkou ročníku 1940, kdy vyšla celkem 4 čísla). V letech 1937–1939 redigoval R. I. Malý dva ročníky politicko-kulturního čtrnáctideníku *Tak* a roku 1940 převzal *Vyšehrad* katolickou literární revue *Řád* (od 1952, ve *Vyšehradu* 1940–1944, red. František Lazecký, odp. red. Václav Renč). V letech 1945–1948 nakladatelství vydávalo čtrnáctideník Katolického literárního klubu *Vyšehrad*, který mj. redigovali Aloys Skoumal, František Jirásek, Ivan Slavík a Albert Vyskočil. Vedle toho vydávala řadu titulů bez spoluúčasti nakladatelství a vydavatelství přímo Čs. strana lidová (v letech 1945–1948 *Obzory, Vývoj*). Podobná praxe pokračovala i v poúnorovém období, přičemž údaje v tiráži buď soustavně, nebo alespoň v některých obdobích zaznamenávají zprostředkovatelský podíl vydavatelství *Lidová demokracie* (v letech 1945–1992 deník *Lidová demokracie*, od roku 1949 *Lidový kalendář*, resp. *Kalendář*

Lidové demokracie, od roku 1968 týdeník *Naše rodina*, krátce též magazín *Zdroj* a počátkem devadesátých let časopis *Obzory*). Průběžně vycházely též interní stranické listy *Důvěrník*, *Obroda* a *Naše politika*.

Na počátku sedmdesátých let nakladatelství zřídilo na abonentnském principu **Čtenářský kruh Vyšehradu** a několika publikacemi se podílelo též na distribučním programu Klubu mladých čtenářů.

V roce 2004 se v Národní knihovně v Praze uskutečnila výstava s názvem 70 let nakladatelství Vyšehrad 1934–2004.

EDIČNÍ ŘADY

Sbírka lidových románů (též jako Knihovna lidových románů, 1934–1935); Vyšehrad (1934–1935); Světla víry (1935); Živé slovo (1935); Myšlenky a život (1935–1937); Raná setba (1935–1942); Hovory dneška (1937–1938); Rozmach dobré knihy (1937–1940); Katolický literární klub (též jako Knihy Katolického literárního klubu, 1937–1949); Rozmach dětské knihy (1938–1939); Živé slovo. Nová řada (1939); Erbovní knížka (1939–1941); Knihy Řádu (1939–1944); Podlahova knihovna naučných spisů (1939–1948); Slovo a duch (1940); Pro život (1940–1941); Z domova a světa (1940–1942); Poklady národního umění (1940–1949, 1942–1945 jako Poklady umění v Čechách a na Moravě); Knihovna náboženských spisů Ver sacrum (1941); České letopisy (1941–1947); Národní knihovna (1941–1947); Kytka dobrých knih (1941–1948); Vavřín (1942–1947); Iskra (1943–1945); Knihy Vyšehradu pro mládež (1943–1947); Dětské knihy Vyšehradu (1943–1949); Družina literární a umělecká (1944); Příručky studia chrámové hudby (1946); Úvod do studia (1946–1948); Příroda velké divadlo (1946–1949); Epika. Nová řada (1947–1948); Verše (1947–1949); Kozoroh (1949–1950); Živý odkaz domova (1950–1953); Živý odkaz světa (1950–1953); Politická knihovna Československé strany lidové (1950–1964); Listy víry (1951–1952); Nové slovo světa (1951–1953); Nové slovo domova (1952–1953); Vyšehrad (1956–1968); Vyšehrad. Ilustrovaná řada (1958–1966); Edice Ústřední politické školy Československé strany lidové (1965–1967); ROK (1968–1970); Documenta (1969–1970); Malá knihovna Lidové demokracie (1969–1970); Orientace (1969–1970); Prameny (1969–1971); „živá minulost“ (též jako „legendy“, 1969–1990); Život (1970); „studium“ (též jako „edice křesťanské filosofie 20. století“, 1970–1971; 1990–1992); Krystal (1970–1971); Historica (1970–1972); Tvar (1970–1972); Váhy (1971); Knihovna Československé strany lidové (1971–1988, též jako Politická knihovna Československé strany lidové); „černá edice“ (1977–1989, sv. z roku 1989 ozn. jako edice Odkaz, viz); Díla klasiků (1987–1991); Soudobá próza (1987–1994); Odkaz (1989); Lidé a paragrafy (1989–1991); Dokumenty demokratické revoluce (1990); Historica (1990–dosud); Dobrodružná knižnice Obzorů (1991); Cesty (1991–1992); Váhy (1991–1993); Orientace (1991–2000); Detektivky (1993–dosud); Studium (1993–dosud); Teologie (1993–dosud); Dialog (1994–1998); Mozaika (1994–dosud, značená od 2002); Světová próza (1994–dosud, značená od 2004); Historické detektivky (1995); Macmillan bookshelf (1995–1996, v licenci nakl. Macmillan); Čtení ke křtu (1995–dosud); „dějiny zemí“ (1996–2001); Cesty (1996–2006); Harmonie (1997–dosud); Reflexe (1997–dosud); Světová náboženství (1997–dosud); Sofia (1998–2001); Theologica (1998–2001); Moderní myšlení (1998–dosud); Světová klasika (1999–2000); Logos (1999–2002); Člověk a jeho svět (1999–dosud, značená v letech 2003–2006); Moderní dějiny (1999–dosud); Moudrost světa (2000–2003); Verše (2000–dosud); Pro duši (2001–2006); Dějiny Evropy (2001–2011); Knihovna rané křesťanské literatury (2001–dosud); Život (2002–2003); S úsměvem (2002–2006); Krystal (2002–dosud); Kulturní historie (2002–dosud); Velké postavy českých dějin (2002–dosud); Minuty k zamyšlení (2003–2005); Rozhovory (2003–dosud); Cesty

evropského myšlení (2004); Znamení zvěrokruhu (2004); Velké postavy světových dějin (2004–2007); Dějiny idejí (2004–dosud); Historická detektivka (2004–dosud); Češi ve válce (2005–2008); Vaříme s dietní sestrou (2005–dosud); Osudy (2006–dosud); Rozhovory nad Biblií (2007–dosud); Výroky slavných (2009–dosud).

S OUBORNÁ VYDÁNÍ

Sebrané spisy Jóna Svenssona (1954–1957); Spisy Aloise Langa (1946–1948); Spisy Jana Čepa (1947–1948); Dílo Jakuba Demla (1948); Sebrané spisy Františka B. Vaňka (1949); Sebrané spisy Jindřicha Šimona Baara (1949–1950); Kritické vydání díla bratří Mrštíků (1949–1950); Dílo Františka Ladislava Čelakovského (1950–1951); Spisy Karla Václava Raise (1950–1955); Spisy Jana Čepa (1991–1999, s nakl. Proglas a Knižním klubem).

PERIODIKA

Časopisy: Vyšehrad (1936, 1939–1941); Tak (1937–1939); Řád (1940–1944), Vyšehrad (1945–1948); Zpravodaj nakladatelství Vyšehrad (1947). – Vydávání řady dalších titulů přímo či nepřímo zprostředkovávalo vydavatelství *Lidová demokracie* jako součást podniků ČSL: Lidová demokracie (1945–1992); Důvěrník (1948–1970); Obroda (1968–1969); Naše rodina (1968–1995); Zdroj (1969–1971); Naše politika (1971–1990); Obzory (1990–1991).

Kalendáře: Československá žena. Kalendář paní a dívek na rok 1936 (1935, původně od 1922 v ČAT; dále viz Katolická žena); Malý kalendář pro mládež na školní rok... (1935/36–1939/40, původně od 1928 ČAT a Universum); Katolická žena 1936–1947 (1935–1946); Kalendář katolického duchovenstva Československé republiky na rok 1936–1948 (1935–1947, pův. od 1923 v ČAT); Kalendář Neděle 1936–1948 (1935–1947, pův. od 1925 v ČAT); Venkov. Ročenka našeho venkova na rok 1947–1949 (1946–1948); Lidový kalendář na rok 1950–1961 (1949–1960); Cyrilometodějský kalendář na rok 1952, 1953 (1951–1952, ve Vyšehradu vyd. Česká katolická charita); Kalendář Lidové demokracie na rok 1962–1992 (1961–1991).

PRAMENY A LITERATURA

Prameny: Národní archiv v Praze: fond Vyšehrad (nezpracováno).

Knižně: 70 let nakladatelství Vyšehrad 1934–2004 (2004); zde též bibliografie (sestavil Jiří Dvořák). – R. Sak in „Život na vidrholci“. Příběh Bedřicha Fučíka (2004); D. Blümlová in Aloys Skoumal. Ironik v české pastí (2005).

Zjištěné nakladatelské katalogy a propagační tisky: Seznam knih vydaných nákladem a v komisi nakladatelství (1935, Dodatek 1936); Seznam knih vydaných nákladem a v komisi nakladatelství (1940); Seznam knih 1941 (1941); Nakladatelství Vyšehrad svým čtenářům v roce 70 (1969); Ediční plán nakladatelství Vyšehrad (1972–1991); Ediční plán nakladatelství Vyšehrad a Scriptum (1994–1995); Ediční plán nakladatelství Vyšehrad (od 1995).

Studie a články: Katolické veřejnosti československé, Lidové listy 20. 5. 1934 [prohlášení o založení nakladatelského družstva]; J. Fikejzl: Proč a jak vznikla ČAT, Lidové listy 14. 9. 1934; V. Bitnar: Předchůdci Československé akciové tiskárny, Lidové listy 4. 10. 1936; V. Bitnar: Vyšehradská kapitula a katolický tisk, Lidové listy 25. 10. 1936; M. K.: Kulturní a literární ruch v nakladatelství Vyšehrad, Lidové listy 4. 6. 1939; K. Z.: Meč i štít je kniha naše, Důvěrník 1951, č. 16; Hojnost pěkných knih z nakladatelství LD, Důvěrník 1963, č. 2; Nakladatelství LD se vrátí k jménu Vyšehrad, LD 22. 3. 1968 (k tomu polemika: J. Nový, VP 17. 5. 1968; Z. Urbánek, LL 1968, č. 14; B. Fučík, LL 1968, č. 15); O rovnoprávnosti ve vydavatelském podnikání, LD 24. 3. 1968; P. Miňovský: Dohrát hru poctivě až do konce, LD 23. 4. 1968; Obnovit tradici nakladatelství Vyšehrad (prohlášení), LD 16. 5. 1968; J. David: Jubileum Vyšehradu, LD 1. 11. 1969; K. Boušek: Otazníky nad vydáváním knih, RP 17. 2. 1971 (k tomu polemika /ld/, LD 10. 3. 1971); V. Pacner: Významná úloha podniku Lidová demokracie – Vyšehrad,

Naše politika 1972, č. 11; V. Kuldásková-Opatrná: Představujeme česká nakladatelství, Čtenář 1989, č. 12; J. Paterová: Padesát pět let ediční činnosti Vyšehradu, LD 25. 10. 1989, ac: Kniha budiž pochválena, ale také Vyšehrad, NK 1993, č. 22; V. Hesounová: Šedesát let Vyšehradu, Tvar 1994, č. 20, B. Fučík: Historie jednoho překladu, in Setkávání a míjení (1995); V. Binar: Mojmir Trávníček, in B. Fučík: Setkávání a míjení (1995); Nakladatelství Vyšehrad, Právo 1997, příl. Salon č. 35; M. Kosák – J. Flaišman: Nakladatelství, které pečce housky, KPRR 2000, č. 17; I. Slavík: Pozdrav Drahomíru Šajtarovi, Alternativa plus 2002, č. 1/2, M. Reissner: Ve stopách vyšehradského kanovníka, Ladění 2002, č. 4; J. Suchá: Významné výročí nakladatelství Vyšehrad, Knižní novinky 2004, č. 7; O. Vašková: Sedmdesáté narozeniny nakladatelství Vyšehrad, Knižní novinky 2004, č. 10; R. Sak: O jednom „ostnatém“ přátelství (Aloys Skoumal a Bedřich Fučík), in Aloys Skoumal v průsečíku cest české kultury (sb., 2004); M. Trávníček: Budeme pracovat společně, Akord 2004/05, č. 5; M. Veselá: IPRA – mechanismus moci, Securitas imperii 2005, č. 12; M. Trávníček: Vyšehradské vzpomínání, in Eseje, portréty, vyznání (2007); R. Fialová: Biblická literatura z Vyšehradu, Grand Biblio 2009, č. 11; L. Jehlička: Vyšehrad nebyl jenom nakladatelstvím, in Křik Koruny svatováclavské (2010).

Rozhovory: L. Kuncíř: Vyšehrad, vydavatelství a nakladatelství dobrých knih, s. r. o., vstupuje v život, Lidové listy 28. 10. 1934; B. Stašek: Jak se činí naše nakladatelství, Lidové listy 4. 10. 1936; J. David: Perspektivy Vyšehradu (přípr. G. Franc), Naše rodina 1968, č. 2; J. David: Vyšehrad v současnosti i budoucnosti (přípr. K. Procházka), LD 22. 11. 1969; V. Kypta: Náš rozhovor... (přípr. J. Kašánek), Důvěrník 1970, č. 12; J. Daněk: Měsíc knihy a Vyšehrad (přípr. J. Navrátil), NK 1986, č. 11; J. Daněk: S Vyšehradem do nového roku (přípr. M. Fronková), LD 15. 1. 1991; A. Plzák: Tradice sama nestačí (přípr. K. Ladwigová), Telegraf 28. 3. 1992, příl. Nedělní telegraf; A. Plzák: S Vyšehradem za dobrou četbou (přípr. M. Fronková), LD 23. 5. 1992; A. Plzák: Vyšehrad pro čtenáře malé i větší (přípr. M. Fronková), LD 12. 9. 1992; V. Hesounová – P. Novák: Knížky pro lidi (přípr. E. Jeníková), Naše rodina 1993, č. 38; J. Vrbenský – V. Hesounová: Filozofové, detektivky i dějiny Balkánu (přípr. J. Mlejnek), LidN 16. 9. 1996; P. Novák – V. Hesounová – J. Vrbenský: Pět odpovědí z Vyšehradu (přípr. P. Kosatík), Tvar 1997, č. 7; O. Novák: Dlouhověký Vyšehrad (přípr. O. Vašková), Čtenář 1999, č. 11; P. Novák: Nakladatelství Vyšehrad slaví sedmdesáté narozeniny (přípr. J. Dlouhá), K revue 2004, č. 5; J. Med: Dobré jméno a čistý štít (přípr. J. Paulas), Katolický týdeník 2004, č. 22; J. Vrbenský: Václav Matěj Kramerius II. (přípr. J. Hoblík), Český bratr 2007, č. 0; M. Žemla: Naše produkce je žánrově pestrá (přípr. O. Vašková), Čtenář 2009, č. 10; P. Novák: Slaví nakladatelství narozeniny? (přípr. M. Nyklová), Knižní novinky 2009, č. 23; J. Vrbenský: Budoucnost křesťanské knihy záleží především na nás (přípr. K. Ladwigová), Katolický týdeník 2009, č. 17.

Vzpomínky: L. Kuncíř: Život pro knihu (Londýn 1985); B. Fučík – K. Bartošek: Zpovídání (Toronto 1989); Listovní příležitosti. Dopisy Bedřicha Fučíka Mojmiru Trávníčkovi (ed. J. Hrabal, 2003).

(zm)

ZÁPADOČESKÉ NAKLADATELSTVÍ

1950–1951; 1955–1993

- **Krajské nakladatelství zaměřené na beletrii západočeských autorů a odbornou literaturu vztahující se k regionu**

Užívané názvy

Krajské nakladatelství v Plzni (1950–1951; 1955–1965); Západočeské nakladatelství v Plzni (1965–1993).

Krajské nakladatelství v Plzni (KNP) zřídil Krajský národní výbor (KNV) jako specializované osvětové zařízení v červnu 1950, avšak vzhledem k administrativním a hospodářským podmínkám zahájilo soustavnou ediční činnost až v dubnu 1955. Vedoucím redaktorem byl v červnu 1955 jmenován bývalý redaktor časopisu *Škodováka* a plzeňského deníku *Pravda* **Václav Brašna** (1911–1984), jehož úkolem bylo připravit ediční koncepci, vybudovat redakční zázemí a zajistit výrobu a odbyt knih. Jako poradní orgán byla zřízena ediční rada, jejíž kompetence i personální složení se postupně měnily; jejím prvním předsedou byl jmenován **Stanislav Vejvoda** (1921–1966).

Nakladatelství bylo zprvu přiřčeno k plzeňskému Krajskému domu osvěty, od 1. září 1955 však působilo jako samostatné hospodařící zařízení odboru kultury KNV se dvěma stálými pracovníky (vedle vedoucího redaktora jedna administrativní a účetní síla). V důsledku nového územněsprávního uspořádání republiky bylo v roce 1960 ke *KNP* přiřčeno *>Krajské nakladatelství Karlovy Vary*. *KNP* převzalo část jeho nerealizovaných závazků a rozšířilo svůj ediční záběr o autory a témata z Karlovarska. Novým ředitelem byl v roce 1961 jmenován **Stanislav Oliverius** (1908–1968). *KNP* se stalo příspěvkovou organizací KNV a jeho personální obsazení se rozšířilo na čtyři odborné redaktory (funkce ředitele byla spojená s funkcí vedoucího redaktora) a čtyři administrativní pracovníky. V redakci nadále působil Václav Brašna a jako nový redaktor nastoupil literární historik **Václav Kuchynka** (1921–1974), který se stal po Oliveriově smrti v roce 1968 ředitelem nakladatelství. V roce 1965 přijalo *KNP* nový název *Západočeské nakladatelství v Plzni (ZNP)*. V září 1967 do redakce přišel básník, dramatik a překladatel **Josef Koenigsmark** (1916–1995), který byl v roce 1968 jmenován šéfredaktorem. Ediční radu ve druhé polovině šedesátých let řídil **Jaroslav Šťastný** (1927–2005), jako výtvarně technický redaktor zde působil **Miloš Haman**.

Po nástupu normalizace v roce 1970 rada KNV odvolala z funkce Václava Kuchynku i Josefa Koenigsmarka. Vedením nakladatelství byl znovu pověřen **Václav Brašna** a předsedou ediční rady byl jmenován spisovatel **Bohumil Nohejl** (*1928); novými redaktory se stali bývalý ředitel krajského studia Československého rozhlasu v Plzni **Josef Brand** a bývalý redaktor deníku *Pravda* **Josef Holejšovský**.

V roce 1977 byl do čela *ZNP* jmenován **Miroslav Jirka**; ediční radě nyní předsedal pracovník KV KSČ **Jaroslav Páv**. V roce 1983 funkci ředitele převzal bývalý zástupce šéfredaktora *Pravdy* **Vladimír Slonek**. V redakci v druhé polovině osmdesátých let pracovali **Jana Chládková**, překladatelka **Kateřina Rubášová** a prozaik **Zdeněk Šmíd**, o technickou redakci se staral **Petr Langmeier**. V roce 1987 do redakce nastoupil **Jiří Zahradnický** (*1960), který pak v letech 1990–1991 vykonával obnovenou funkci šéfredaktora.

Delimitační dohodou o převodu kulturních organizací spravovaných dosud Západočeským KNV přešlo *ZNP* k 31. prosinci 1990 pod správu odboru kultury Úřadu města Plzně. Z podnětu Občanského fóra kulturních pracovníků města Plzně byl v květnu 1990 vyhlášen konkurs na místo ředitele, v němž uspěl **Jaroslav Hák** (*1949), který do funkce nastoupil 1. června 1990. Po neshodách uvnitř nakladatelství však po necelém roce odešel a novou ředitelkou se stala jeho dosavadní zástupkyně **Kateřina Rubášová** (*1958). V důsledku růstu výrobních nákladů, postupného rozpadu distribuční a knihkupecké sítě i vzniku konkurenčních podniků vykázalo v roce 1990 dosud výtěžné nakladatelství výraznou finanční ztrátu. *ZNP* proto nakonec nebylo navrženo k původně zamýšlené privatizaci, nýbrž k likvidaci, kterou plzeňské zastupitelstvo schválilo v listopadu 1991. *ZNP* bylo zrušeno k 20. listopadu 1995 a některé nerealizované tituly z posledních edičních plánů převzala plzeňská nakladatelství *Bakalář* a *Nava*.

Výtvarná úprava publikací byla většinou dílem regionálních umělců; výrazně se na ní podíleli především **Jarmila Dytrychová**, **Jan Havlic**, **Vladimír Havlic**, **Josef Jícha**, **Marie Lacigová**, **Petr Langmeier** (autor značky edice *Bakalář*), **Petr Strnad** (autor posledního loga nakladatelství z roku 1985) a **Jaroslav Zapletal**.

Za celou dobu své existence vydaly *KNP* a *ZNP* přibližně 500 publikací; průměrná roční produkce se pohybovala mezi 12 a 16 tituly. Převážná část jejich produkce byla vytištěna v plzeňských provozech tiskařských závodů Stráž, knihy s pevnou vazbou byly tištěny ve Vimperku. – *KNP* zpočátku sídlilo v Domě osvěty v plzeňských Nejedlého sadech č. 1 (nyní sady Pětatřicátníků), v srpnu 1955 se přestěhovalo na Třidu 1. máje č. 28 (nyní Klatovská třída) a v polovině šedesátých let do nových prostor v Moskevské ulici č. 36 (nyní Americká ul.). *ZNP* poté dlouhodobě sídlilo v ulici Bedřicha Smetany č. 1, od konce roku 1991 na Palackého náměstí č. 2.

V první polovině padesátých let sice *KNP* administrativně existovalo, ojedinělé publikace ovšem vycházely pod hlavičkou plzeňského KNV. Sešitovým vydáním projevu ministra národní obrany Alexeje Čepičky zahájilo *KNP* v roce 1951 edici **Knihovnička Krajského nakladatelství v Plzni**, zůstalo však zřejmě u jediného svazku. Od poloviny padesátých let pak v produkci nakladatelství převažovaly historické publikace zejména z oblasti regionálních dějin dělnického hnutí, redakce nicméně získávala ke spolupráci i mladé beletristy. Soustavnou ediční činnost zahájilo *KNP* sborníky *Setba* a *Jitro v kraji*, v nichž představilo především prozaické práce západočeských autorů sdružených v Kroužku spisovatelů Plzeňska, který pracoval pod vedením Bohumila Polana a Karla Josefa Beneše. Sborníky se obje-

Sborníky sestavené z děl začínajících regionálních autorů vycházely téměř ve všech krajských nakladatelstvích

Revue Pramen (1966), spojená s plzeňskou skupinou Červen 63, vyšla navzdory záměrům redakce jen jednou

vovaly i v následujících letech (mj. *Hlasy*) a přinášely ukázky z nových děl postupně se rozšiřujícího autorského okruhu. Jeho součástí byli i členové umělecké skupiny *Červen 63*, kterou založili básník Josef Hrubý a prozaik František Fabian a která roku 1966 v ZNP vydala jediné číslo magazínu *Pramen*.

Během padesátých a šedesátých let publikovali v plzeňském nakladatelství své básnické sbírky Miloslav Fikrle, Karel Fron, Josef Hrubý, Zbyněk Kovanda, Míla Němcová, Karla Papežová-Erbová, Luděk Šnepp a Alena Vrbová, ve výboru připomnělo *KNP* tvorbu básníka Karla Vokáče. V edici *Start* (1969–1970, 3 sv.), jež byla určena začínajícím autorům, debutovali Zdeněk Barborka, Eva Schmidtová a Petr Švácha. V roce 1970 ještě vyšel výběr z tehdy méně známé básnické a prozaické tvorby Jiřího Suchého *Med ve vlasech*, avšak další ediční politiku již ovlivnil normalizační režim. Vedle sborníků *Rudé vlajce čisté*, *Jiskření* a *Doteky země*, ve kterých byli výrazně zastoupeni regionální autoři mladší generace, vydalo ZNP samostatné sbírky několika debutantům (Jindřich Konečný, Michaela Pánková, Helena Šlesingerová, Alena Vávrová), z nichž někteří se posléze stali kmenovými autory nakladatelství (Josef Hrách, Jaroslava Málková, Jaromír Vaňous). Příležitostnými výběry ze svého díla básnickou produkci ZNP doplnili Jan Šnobr a Bohumil Ždichynec, k výjimečným edičním počínům patřil výběr z díla plzeňského renesančního básníka Šimona Boučka Venkovánka. V devadesátých letech zde vedle knih starších členů autorského okruhu ZNP (Karel Fron, Josef Hrubý) vyšla obsáhlá antologie písňových textů a medailonů soudobých

Debut básníka Josefa Hrubého, jednoho z výrazných autorů kulturního Plzeňska šedesátých let

Experimentální verše Zdeňka Barborová z roku 1970 byly na dlouhou dobu jedinou autorovou knižní publikací v Československu

srst), vycházely v *ZNP* prózy s protektorátními náměty (Jana Dubová, Josef Koenigsmark, František Kožík, Vladimír Michna, Stanislav Vejvoda, Jiří Žák) i romány obvykle tendenčně interpretující realitu prvních poválečných let (přepis Dietlova seriálu *Nejmladší z rodu Hamrů*), často s detektivní zápletkou (František Bálek, Jiří Horn, Radko Vyhлід). Hojně se objevovaly historické romány (Alexandra Antošová, František D. Bulánek, Karel Fleissig, František Frýda, Jana Janusová, Václav Kuchynka), v některých případech akcentující dobové sociální vztahy a rozpory (Bohumil Hadraba, Stanislav Jandík, Jiří Procházka, František Tikal), i životopisné prózy (trilogie Antonie S. Urbanové o malíři Václavu Brožíkovi, románová kronika Miloslava Nohejla *Škodové*, dále knihy Heleny Hodačové, Miroslava Slacha či Marie Šulcové). Od šedesátých let postupně přibývá příběhů ze současnosti (Jaroslav Šťastný: *Špagáty na pochodu*, dále Luděk Šnepp a Stanislav Vejvoda, v sedmdesátých a osmdesátých letech mj. knihy Alexandry Antošové, Miroslava Jelínka, Bohumila Jiráska, Josefa Kejhy, Ireny Librové, Evy Schmidtové, Květy Šabatkové a Miroslava Vejlupek a romány z lékařského prostředí Václava Grubera). Ke kmenovým autorům nakladatelství patřil především v osmdesátých letech Zdeněk Šmíd. Průběžně v *ZNP* vycházely detektivní prózy (mj. poprvé román *Devatenáct klavírů* Emila Vachka či detektivní groteska Zbyňka Kovandy *Smrt v kytaře*), vědecko-fantastické romány a novely (Walter Günsberg, Karel Honzík, Josef Koenigsmark), dobrodružné a lovecké příběhy (Jaroslav Cingroš, Josef Pohl, Václav Šimáček) a v šedesátých letech i satira (Ivan Kulhánek, Luděk Šnepp). Nakladatelství vydalo také dvě knihy regionálního klasika Karla Klostermanna a k úspěšným titulům patřily tři svazky osobitých lékařských vzpomínek Jiřího Pejši.

K podstatnější proměně ediční koncepce, která se však nestačila zřetelně rozvinout, došlo na počátku devadesátých let. Již koncem předchozího desetiletí byla

písničkářů *Dokud se zpívá* (ed. Jan Plachetka).

Ačkoli na počátku šedesátých let redakce *KNP* zvažovala založení edice *Setba*, jež by se soustředila na prozaickou tvorbu, vycházela nakonec i tato část produkce většinou mimo ediční řady. Závažné politické a společenské proměny, k nimž došlo na přelomu šedesátých a sedmdesátých let, sice zasáhly do autorského okruhu *ZNP*, charakter prozaické produkce nakladatelství se však v jednotlivých desetiletích zásadně neměnil. Vedle programově „angažované“ prózy (Bohumil Nohejl, později Helena Dvořáková či Jaromír Vaňous), nezřídka oslavující práci komunistických bezpečnostních orgánů (Roman Cílek, Josef Glückselig a Rudolf Hrbek; Jiří Procházka zde vydal nezfilmovaný případ majora Zemana *Lišky mění*

připravována edice **Bakalář** (1990–1991, 8 sv., red. Jiří Zahradnický), pojmenovaná podle plzeňského tiskaře z přelomu 15. a 16. století Mikuláše Štětiny Bakaláře. Edice měla přinášet zejména díla plzeňských rodáků a osobností spjatých s krajem, volbu konkrétních titulů však již pochopitelně ovlivnilo politické uvolnění po listopadu 1989. V edici vycházely vzpomínkové knihy (sborník věnovaný památce Jiřího Trnky, memoáry zakladatele samizdatových *Lidových novin* Jiřího Rumla), básnické sbírky a výběry (Karla Papežová-Erbová, Jiřina Fuchsová pod pseud. Hynek Král, Josef Koenigsmark a Daniel Strož), zařazen byl též román *Oty Ulče Špatně časovaný běželec*. Mimo edice v ZNP v této době vyšlo několik knih dalších exilových autorů (Ivan Binar, Ota Filip), ale také fejetony Rudolfa Křesťana, románový debut Jana Drnka a opožděně vydaná novela Jaromíra Šestáka *Jen pouhá hra*, připravovaná v ZNP již koncem šedesátých let. Humoristickou literaturu zastupuje sborník cimrmanologické skupiny vedené Jiřím Šebánkem *Já, Jára Cimrman*. Jako ojedinělý překladový titul vydalo plzeňské nakladatelství román Horsta Bieneka *Kobka* (přel. Ivan Binar).

V oblasti dětské literatury, která měla pro ZNP i značný ekonomický význam, patřily k neúspěšnějším knihy Franka Weniga, někdejšího spolupracovníka loutkáře Josefa Skupy, o Kašpárkovi a Spejblovi, na které navázaly *Hurvínkovy Večerničky* Miloše Kirschnera a Vladimíra Straky a publikace Pavla Gryma *Hovory u Spejblů*. V ZNP vycházely i soubory regionálních pohádek (*Pohádky brdských hor* Karla Vokáče, chodské pohádky uspořádané Karlem Dostálem a Vladislavem Stanovským či Věrou Formánkovou) a sbírky místních pověstí (vedle historiků Miloslava Bělohávka a Ireny Bukačové je zpracovával i Zdeněk Šmíd). Dospívajícím čtenářům a čtenářkám nabízelo nakladatelství romány Zdeňky Bezděkové, Hedy Halířové, Rudolfa Hrbka, Bohumila Nohejla, Miroslava Slacha či Vlastislava Tomaná.

Ediční program nakladatelství se též snažil zachycovat minulost i současné dění v hudební, divadelní a výtvarné kultuře Plzeňska. Ve volné řadě, charakteristické shodnou grafickou úpravou svazků, vycházely stručné monografie zdejších výtvarníků, jednotlivé publikace připomněly

Génius Járy Cimrmana z pohledu badatelské skupiny Jiřího Šebánka

Z produkce adresované dětským čtenářům

Soubor pověstí a legend
z Karlovarska v převyprávění
Zdeňka Šmída

hudební skladatele i výkonné umělce (psali je mj. Bořivoj Mikoda, Antonín Špelda, Zdeněk Výborný). Značná pozornost byla věnována západočeským divadelním tradicím (rozsáhlá publikace *Sto let českého divadla v Plzni*, jubilejní sborníky Divadla J. K. Tyla aj.), objevovaly se i práce věnované vývoji architektury v západních Čechách. Literárně-místopisné příručky zde vydávali František Buriánek, Josef Polák, Bohumil Polan, Antonín Špelda, Viktor Viktora či Miloslav Wajs, v roce 1965 ZNP připravilo výbor z kritických studií Bohumila Polana *Místo v tvorbě* a o rok později vyšly vzpomínky historika umění a bývalého ředitele plzeňského muzea Jindřicha Čadíka *Špachtle a paleta úsměvná*.

Významnou část produkce tvořily práce historické a vlastivědné, a to jak pramenná díla, tak monografie a sborníky. Vedle sborníků *Minulostí Plzně a Plzeňska* (1958–1960, 3 sv.) a na ně navazující řady *Minulostí Západočeského kraje* (1962–1991, 27 sv.) šlo nejčastěji o příspěvky

autorů tzv. plzeňské historické školy (Miloslav Bělohávek, Jaromír Kovář, Adolf Zeman ad.) k dějinám města Plzně a dalších měst a míst v regionu. Unikátním projektem byly třísvazkové *Dějiny města Plzně* (1965, 1967, 1982), na jejichž realizaci se podílel široký autorský kolektiv. Podobně jako v jiných krajských nakladatelstvích i zde vycházely agitační a propagandistické práce a sborníky zaměřené na dějiny dělnického hnutí v kraji nebo na historii místních komunistických organizací a protifašistického odboje (Vladimír Brichta, Antonín Faltys, Alfréd Jakš a zejména Vojtěch Laštovka) a také rozsáhlé i drobnější příležitostné publikace k dějinám zdejších podniků (Škoda, resp. Závody V. I. Lenina, Plzeňské pivovary, Solo Sušice, Chlumčanské keramické závody aj.). Ve spolupráci s národními výbory připravovalo ZNP obrazové publikace věnované jednak přímo městu Plzni, jednak různým oblastem Západočeského kraje (mj. *Chomutovsko*, *Rokycansko*, *Sokolovsko*) a zejména v šedesátých letech vydávalo i průvodce (*Františkovy Lázně*, *Plzeň*, *Lázně Kynžvart*, *Rokycansko*, *Sušicko-Železnorudsko*).

Nejvyšších nákladů dosahovala literatura pro děti (průměrně 10 000–20 000 výtisků), nejúspěšnější byla knížka Franka Weniga *Kašpárek a Spejbl v říši pimprlat* (poprvé v roce 1969 v nákladu 194 000 výtisků, podruhé 1971 v nákladu 150 000 výtisků). Beletrie vycházela v nákladech 3000–10 000 výtisků (kniha Karla Klostermanna *Ze světa lesních samot* dosáhla 80 000 výtisků), poezie 500–1000 výtisků, odborná literatura 1000–5000 (výjimkou byla populární publikace Jaroslava Doubka *Alpínkářův svět* se 40 000 výtisky), výtvarné monografie 1200 výtisků, fotografické publikace 5000–30 000 výtisků (publikace *Západní Čechy* Miroslava Haunera dosáhla 40 000 výtisků).

Koncem šedesátých let chystalo ZNP v rámci nové ediční koncepce řadu literárních antologií soudobé zahraniční tvorby. V knižnici **Obzory** měly vyjít výběry z mladé švýcarské, německé, rakouské, holandské a lucemburské beletrie; edice však nakonec nevznikla, dochoval se pouze rukopis lucemburské antologie *Dvojtečka*. Normalizační revize edičního plánu na počátku sedmdesátých let vyřadila knihy politicky nepřijatelných autorů (Václav Kuchynka, Karla Papežová-Erbová, Jiří Pelikán) a zastavila jednání o přípravě memoárů plzeňských rodáků Miroslava Holuba a Miroslava Horníčka. Jejich vydání bylo plánováno znovu počátkem devadesátých let v edici **Bakalář**, nakonec však knihy vzpomínkových próz Miroslava Holuba *Ono se letělo* a Miroslava Horníčka *Saze na hrušce* vyšly až po zániku ZNP v nakladatelství Nava. V edici **Bakalář** měly vyjít též texty Jana Hanče.

V listopadu 1985 uspořádalo nakladatelství v Plzni výstavu k třiceti letům svého trvání.

Na činnost ZNP navázalo v říjnu 1991 nakladatelství *Bakalář*. Jeho jednatelem byli zaměstnanci ZNP (v té době již v roli likvidátorů) Kateřina Rubášová a Jiří Zahradnický, dalšími společníky Jiřina Herejková a literáti Ivan Binar a Jiří Žáček. Společnost byla vydavatelsky činná jen do roku 1993, likvidována však byla až v únoru 2007. *Bakalář* navazoval na polistopadovou ediční koncepci ZNP a vycházel z jeho autorského i výtvarného zázemí. V edičním profilu převažovala poezie, žánrovou výjimkou byl dívčí román Hedy Malířové a *Průvodce plzeňským pohostinstvím* Jiřího Vošousta (pseud. Jiřího Zahradnického), který vyšel jako jediný svazek edice **Nezbedný Bakalář**. – Bývalý ředitel ZNP Jaroslav Hák založil roku 1991 v Horní Bříze nakladatelství *Granát*.

EDIČNÍ ŘADY

Knihovnička Krajského nakladatelství v Plzni (1951). – Start (1969–1970); *Bakalář* (1990–1991).

PERIODIKA

Minulostí Plzně a Plzeňska (1958–1960); Minulostí Západočeského kraje (1962–1991); Pramen (1966); Plzeňský přehled (1984–1990).

PRAMENY A LITERATURA

Prameny: Státní oblastní archiv v Plzni: fond Západočeské nakladatelství Plzeň (nezpracováno).

Bibliografie: Edice Krajského nakladatelství v Plzni 1955–1964, in *Minulostí Západočeského kraje* 1964, sv. 3; Edice Západočeského nakladatelství v Plzni 1965–1980, in *Minulostí Západočeského kraje* 1980, sv. 16; J. Hanzlíčková: Západočeské nakladatelství v Plzni 1955–1987 (1989).

Studie a články: V. Lhotka: Rok činnosti Krajského nakladatelství v Plzni, *Pravda* 25. 5. 1956; Co nového v KN, *Pravda* 8. 4. 1957; A. Fikrle: Knihy k srdcím i rozumu, *Pravda* 26. 6. 1964; Akční program Západočeského nakladatelství, *Pravda* 7. 4. 1968; jk (= J. Koenigsmark): *Obzory*, NK 1969, č. 38; J. Kvídera: Skončeno s jedním hazardem, *Pravda* 16. 10. 1970; F. Brabenec: Zpráva předsednictva KV KSČ k ideologické práci v Západočeském kraji, *Pravda* 29. 11. 1972; V. Brašna: Čtenářům regionální literatury, *Pravda* 3. 1. 1973; K. Wiendlová: Dvacet let Západočeského nakladatelství v Plzni, in *Minulostí Západočeského kraje* 1975, sv. 12; ib: Dvacet let nakladatelství, *Pravda* 7. 4. 1975; J. Hudcová: Od rukopisu ke knize, *Pravda* 21. 12. 1982; há: Pomoc v tvůrčí orientaci, *Pravda* 6. 1. 1985; h: Nakladatelské ohlédnutí,

Kultura 1985, č. 12; J. Valenta: Pro každého něco, Pravda 18. 1. 1990; J. Zahradnický: Bakalář na startu, Nová Pravda 15. a 16. 8. 1990; ma: Je z čeho vybírat, Nová Pravda 3. 1. 1991; kol.: Jak lze také ztratit důvěru, Nová Pravda 31. 5. 1991; J. Zahradnický: Ostatně ale..., Tvar 1991, č. 20; jz (= J. Zahradnický): Další, prosím, Tvar 1992, č. 37; J. Zahradnický: Krajské nakladatelství v Plzni (od roku 1965 Západočeské nakladatelství), ČL 1994, č. 6.

Rozhovory: J. Koenigsmark: Rozhovor o literatuře (přípr. J. Voříšek), Pravda 5. 11. 1968; B. Nohejl: O edičních plánech a nejen o nich (přípr. K. Wiendlová), Pravda 17. 10. 1970, příl.; V. Brašna: Nakladatelství s novými perspektivami (přípr. J. Soukup), Pravda 23. 7. 1971; V. Brašna: K výročí ediční činnosti (přípr. I. Bílá), Pravda 8. 11. 1974; M. Jirka: Knihy ze západních Čech (přípr. M. Pánková), Tvorba 1980, č. 34; V. Slonek: Mladé knižní výročí (přípr. jz), SvSl 9. 2. 1985; V. Slonek: Krajské neznamená okrajové (přípr. J. Hrubý), Tvorba 1987, příl. Kmen č. 35; J. Hák: Obstojí jen špičková díla (přípr. R. Juříček), Nová Pravda 3. 7. 1990.

(dom)

Literatura

Soupis pramenů a literatury k dějinám jednotlivých nakladatelství je součástí všech zařazených hesel. Následující stručný soupis zahrnuje výběr obecněji koncipovaných knižně publikovaných bibliografií, slovníků a adresářů, doplněný několika knižními studiemi, které kromě dalších dílčích informací přinášejí výklad pouornového vývoje nakladatelské činnosti či příbuzných oblastí. Vnitřní uspořádání jednotlivých rubrik odpovídá jejich konkrétní náplni a předpokládanému zájmu čtenáře, nikoli sjednocujícím (abecedním či chronologickým) kritériím.

Bibliografie a soupisy

Gruntorád, Jiří: Katalog knih českého exilu 1948–1994. Praha, Primus 1995.

Šeflová, Ludmila: České a slovenské knihy v exilu. Bibliografie 1948–1989. Praha, Československé dokumentační středisko 2008.

Přehledy produkce a souhrnné ediční plány

Co bylo vydáno v roce 1956 v ústředních nakladatelstvích. Praha, Propagační a knižní podnik ÚSSD 1956.

Co bylo vydáno. Přehled knižní produkce vydané hlavními československými nakladatelstvími v roce... 1957; Přehled české knižní produkce... 1958, 1959. Praha, Kniha 1957, 1958, 1959.

Co vyšlo. Přehled knižní produkce vydané českými nakladatelstvími v roce... 1964–1988. Praha, Knižní velkoobchod 1964–1988.

Přehled knižní produkce českých nakladatelství v roce... 1989–1990. Praha, Novinář 1988–1989.

Co nového vyjde. Průzkumná verze edičního plánu ústředních nakladatelství... 1957, 1958, 1959, 1961. Praha, Kniha 1956, 1957, 1958, 1960.

Ediční plány českých nakladatelství... 1969–1970. Praha, Knižní velkoobchod 1969–1970.

Noviny a časopisy v českých krajích 1952–1975. Praha, Státní knihovna ČSSR – Národní knihovna 1952–1981.

Přehled periodického tisku v ČR v roce 1990. Praha, Národní knihovna 1991.

Lexikografické publikace

Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. Praha, Academia 1985–2008. I. A–G (ved. red. Vladimír Forst, 1985); II. H–L (ved. red. Vladimír Forst, 1993); III. M–Ř (ved. red. Jiří Opelík, 2000); IV. S–Ž (ved. red. Luboš Merhaut, 2008).

Halada, Jan: Encyklopedie českých nakladatelství 1949–2006. Praha, Libri 2007.

Šedová, Marie: Přehled českých nakladatelství a edic. Brno, Knihovna Jiřího Mahena 1985.

Zach, Aleš: Kniha a český exil 1949–1990. Praha, Torst 1995.

Adresáře

Čeští knihkupci, nakladatelé a hudebnináři. Praha, Pracovní výbor SČKN 1945.

Adresář československého tisku I. 1948. Praha, Orbis 1948.

53. index členů Svazu knihkupců a nakladatelů. Praha, SČKN 1948.

Málek, Rudolf – Petrtyl, Miroslav: Knihy a Pražané. Praha, Orbis 1964.

Kulturní instituce 7. Praha, Ústav pro výzkum kultury 1970.

Seznam nakladatelů v České republice. Praha, Svaz českých nakladatelů, vydavatelů a knihkupců 1991.

Almanach Labyrint... 1992–2012. Praha, Primus 1992–1994; Labyrint 1995–2012.

Pánek, Jiří (ed.): Český literární almanach 1996. Praha, D. Šmolíková – Litera 1996.

Studie

Bauer, Michal: Ideologie a paměť. Praha, H&H 2003.

Forstová, Eva: Knihy podle norem. Kulturní instituce v systému řízené kultury – Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění. Praha, FF UK 2013.

Janoušek, Pavel a kol.: Dějiny české literatury 1945–1989. Praha, Academia 2007–2008. 4 sv. I. 1945–1948; II. 1948–1958; III. 1958–1969; IV. 1969–1989. (Autorem kapitol o vývoji nakladatelské činnosti je Aleš Zach, ve sv. 4 ve spolupráci s Michalem Jarešem; autorem kapitol o literárním a nakladatelském životě v exilu je Michal Příbáň, ve sv. 4 ve spolupráci s Alešem Zachem.)

Kaplan, Karel – Tomášek, Dušan: O cenzuře v Československu v letech 1945–1956. Praha, ÚSD AV ČR 1994.

Příbáň, Michal: Prvních dvacet let. Kulturní rada a další kapitoly z dějin literárního exilu 1948–1968. Brno, Host 2008.

Šámal, Petr: Soustružníci lidských duší. Lidové knihovny a jejich cenzura na počátku padesátých let 20. století (s edicí seznamů zakázaných knih). Praha, Academia 2009.

Tomášek, Dušan: Pozor, cenzurováno! Praha, Vydavatelství a nakladatelství MV ČR 1994.

Periodika

Knihkupec a nakladatel (1959–1948)

Knihy (1951)

Knížní kultura (1964–1965)

Knihy a lidé kolem nich (1965–1968)

Kmen (1969–1970)

Knihkupec a nakladatel (1996–2002)

Summary

Czech Literary Publishing Houses 1949–1989

The encyclopaedia *Česká literární nakladatelství 1949–1989* (Czech Literary Publishing Houses 1949–1989) focuses on fifty Czech publishing houses active in the communist era. It primarily includes publishing houses that played a major role in shaping or influencing the literary life of the monitored period, or at least had a specific and significant impact. The core of the encyclopaedia comprises entries on publishers who specialised in fiction and literary science, as well as other types of arts and art sciences, humanities or social and cultural journalism. For some of the publishing houses (*Albatros, Československý spisovatel, Lidové nakladatelství, Melantrich, Mladá fronta, Odeon, Východ*) these were categories of primary interest, while for others they represented secondary activities (the most significant of these were *Naše vojsko, Olympia, Orbis, Panorama, Práce* and *Svoboda*; smaller publishing houses included *Horizont, Magnet, Mír, Novinář* and *Umění lidu*).

There are also entries on regional publishing houses, both those that had been active for many years (*Blok, Kruh, Profil, Růže, Severočeské nakladatelství, Středočeské nakladatelství a knihkupectví, Západočeské nakladatelství*) and those that for administrative or ideological reasons only survived for a short period (*Dialog, KN Gottwaldov, KN Karlovy Vary, KN Liberec, KN Olomouc, KN Ústí nad Labem, KN v Havlíčkově Brodě, Puls, Úder* and *Vysočina*). We have also written entries on those publishing houses that were not particularly significant in the categories of fiction, art or art sciences but which help our understanding of the overall context of the time. It was for this reason that we decided to examine the foreign trade company *Artia*, the art publishing houses *Obelisk, Osvěta* and *Slovanské nakladatelství*, as well as *Symposium*, one of the attempts to extend the range of publishing activities during the Prague Spring of 1968.

The special field of Czech publishing houses in exile is represented by a selection of eight entries (*Křesťanská akademie* and *Skližeň svobodné tvorby* from the period after February 1948; *Arkýř, Index, Konfrontace, Poezie mimo domov, Rozmluvy* and *Sixty-Eight Publishers* from after August 1968). The only representative in this volume of the several semi-official associations that were trying to bypass the tight control of the regime over publishing activities in Czechoslovakia is the most important of them, *Jazzová sekce*.

Even though the period selected for the encyclopaedia starts with the abolition of private publishing houses in 1949 and ends with the fall of the communist regime in 1989, the entries on individual publishers also discuss their earlier and more recent history.

This book is currently the most comprehensive analysis of the post-war history of publishing in Czechoslovakia from the perspective of literary history.

Obrazová příloha

- Bohumil Říha, ředitel SNDK v letech 1956–1967. Zdroj: © ČTK (foto), 2014. (s. 23)
- Z Knižnice pro národní školy (1953). Zdroj: Foto archiv autora. (s. 27)
- Edice Knihy odvahy a dobrodružství (KOD) a Střelka. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 28, 30)
- Edice Podivuhodné cesty. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 29)
- Vydání Děti z Bullerbynu v edici Jiskřičky ilustrovala Helena Zmatlíková. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 31)
- Dětské encyklopedie edice Oko vycházely v praktickém kapesním formátu. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 33)
- V listopadu 1969 otevřel Albatros reprezentační prodejnu v Domě dětské knihy na Národní třídě v Praze. Zdroj: © ČTK (foto), 2014. (s. 35)
- Pod jménem Želmíry Živné publikoval v Albatrosu roku 1976 disident Jiří Dienstbier. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 37)
- Knihy Z deníku kocoura Modroočka vychází v nezměněné podobě již od roku 1965. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 41)
- Nakladatelský časopis Dětská kniha vycházel v letech 1954–1956. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 42)
- Charakteristická obálka edice Arkýř v jejím exilovém období. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 48)
- První informační leták edice Arkýř. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 49)
- Ředitel londýnského nakladatelství Keith Vaughan (uprostřed) v roce 1956 na návštěvě v Artii. Vlevo ředitel Matěj Šenar, vpravo redaktori Šebek a Buriánek. (s. 50)
- První svazek antologie české prózy vyšel v roce 1962 v redakci Rudolfa Vápeníka. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 52)
- Esaj Václava Černého o R. M. Rilkeovi vyšel v Artii původně německy, teprve v roce 1969 byl zařazen do autorského výboru Studie ze starší české literatury. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 53)
- Převyprávěná libreta klasických světových baletů vycházela od konce šedesátých let ve specializované ediční řadě. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 54)
- Pro zahraniční trh byly určeny plastické pohádky, jejichž výrobu zajišťovalo družstvo invalidů Obzor v Nepomuku (1980). Zdroj: © ČTK (foto), 2014. (s. 55)
- Výpravné monografie o uměleckých slozích patřily k neúspěšnějším publikacím Artie. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 56)
- Velká obrazová encyklopedie módy, kterou připravila historička umění Ludmila Kybalová, byla původně určena jen pro zahraniční trh. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 57)
- Výstavu k 25. výročí vzniku Bloku, která byla instalována ve výstavní síni Československého spisovatele v Brně, zahájil redaktor Jaroslav Novák; přítomen byl i Oldřich Mikulášek. Zdroj: Soukromý archiv Jaroslava Nováka. (s. 60)
- Po dlouholeté nedobrovolné přestávce umožnil Blok v osmdesátých letech publikační návrat básníku Oldřichu Mikuláškově a literárnímu teoretikovi Zdeňku Kožmínovi. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 62)
- Soubor díla Jana Skácela edičně připravil Jiří Opelík. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 63)
- Literatura pro dětské čtenáře byla trvalým vydavatelským zájmem Bloku. K nejvýraznějším osobnostem jeho autorského okruhu patřila Zuzana Nováková-Renčová. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 64)
- Soubor studií Mirko Nováka v roce 1969 neplánovaně uzavřel edici Hosta do domu. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 65)
- Na almanach Dokořán z roku 1957 navázal v letech 1964–1965 stejnojmenný časopis. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 66)

- Edice Národní klenotnice. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 72)
- V edici České básně debutoval v roce 1955 Milan Kundera. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 73)
- Román Josefa Škvoreckého Zbabělci se stal na počátku roku 1959 terčem ostré ideologické kampaně. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 74)
- Knihovnička Varu. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 76)
- Edici Deníků Jiřího Ortena připravil Jan Grossman. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 77)
- Knihkupectví Československého spisovatele na Národní třídě v Praze (1960). Zdroj: © ČTK (foto), 2014. (s. 78)
- Velká řada Života kolem nás. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 79)
- Malá řada téže edice. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 79)
- Edice Klíč. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 80)
- Svou první knihu vydal Bohumil Hrabal v Čs. spisovateli roku 1965. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 80)
- Francouzští spisovatelé Elsa Trioletová a Louis Aragon podepisují svá díla v knihkupectví Čs. spisovatele v roce 1962... Zdroj: © ČTK (foto), 2014. (s. 81)
- ...zájem o autogramiádu byl mimořádný. Zdroj: © ČTK (foto), 2014. (s. 81)
- Edice Hu-sa. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 82)
- Edice Spirála. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 82)
- Na dlouhou dobu poslední sbírka Ivana Wernische vyšla ve Výběrové řadě KPP v roce 1970. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 85)
- Edice Hry. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 84)
- První sešit memoárů Václava Černého z edice Vzpomínky již v roce 1970 nebyl distribuován. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 85)
- Edice Dílna. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 86)
- Edice Otázky a názory. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 86)
- Edice Profily. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 86)
- K titulům, jejichž náklad byl v roce 1970 z větší části zničen, patřil i soubor povídek Ivana Klímy. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 87)
- Bohumil Hrabal a Vladimír Páral se sešli na společné autogramiádě v roce 1988. Zdroj: © ČTK (foto), 2014. (s. 88)
- Edice Klíč. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 89)
- Edice České básně. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 90)
- Dlouholetý ředitel a šéfredaktor Československého spisovatele Jan Pilař začten do své knihy z edice Prstýnek. Zdroj: © ČTK (foto), 2014. (s. 91)
- Výbor z díla E. A. Poea připravený pro Klub přátel poezie sice v roce 1972 mohl vyjít, jméno editora Miroslava Holuba však uvedeno být nesmělo. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 91)
- Zlatý fond Klubu přátel poezie. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 92)
- Edice Slunovrat. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 93)
- Cenzurované memoáry Jaroslava Seiferta vyšly v edici Vzpomínky a korespondence. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 94)
- Edice Kritické rozhledy. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 94)
- Edice Puls. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 95)
- Edice Žatva. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 96)
- Edice Orientace. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 97)
- Návrh provozního řádu z roku 1969 Státní okresní archiv Most, fond ONV Most, odbor kultury, inv. č. 1170, karton 440. Zdroj: Státní okresní archiv Most, fond ONV Most, odbor kultury, inv. č. 1170, karton 440. (s. 106)
- Knihu Josefa Jedličky v roce 1969 podepsal redaktor Josef Volák. Téměř celý první náklad byl zničen, kniha však téhož roku vyšla znovu pod odlišným názvem. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 107)
- Sešitové vydání Světových dějin sexuality (1969). Zdroj: Foto archiv autora. (s. 110)
- Edice Medailony. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 111)
- Životopis zakladatele ruské Čeky Felixe Dzeržinského vyšel v roce 1977. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 112)

- Po roce 1989 se redakce Horizontu snažila rozšířit vydavatelský program zejména o beletristické tituly. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 115)
- bez popisku. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 115)
- Původně samizdatové texty Bohumila Hrabala vycházely v Indexu bez jakýchkoli nakladatelských údajů. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 116)
- Charakteristickou obálku prvních svazků základní řady Indexu i politologické edice Doba navrhl Jan Kotík. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 116)
- Navzdory komplikovaným vztahům mezi Indexem a Sixty-Eight Publishers vyšly vzpomínky Jaroslava Seiferta v exilu společnou péčí obou nakladatelství. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 117)
- Poslední ediční plán Indexu již z větší části nebyl realizován. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 118)
01. Přihláška k členství v Jazzové sekci. Zdroj: Soukromý archiv Vladimíra Kouřila. (s. 120)
- Návštěva Kurta Vonneguta v Jazzové sekci v roce 1985. Zdroj: Soukromý archiv Jiřího Volka. (s. 122)
- Vydání románu Bohumila Hrabala, dosud opisovaného pouze v samizdatu, bylo jednou ze záminek mocenského zásahu proti Jazzové sekci. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 124)
- V edici Dokumenty vyšla v roce 1985 reakce hudebního publicisty Josef Vlčka na útok proti rockové hudbě, publikovaný ve stranickém týdeníku Tribuna. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 125)
- Časopisy a bulletiny Jazzové sekce. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 126)
- Po dvaceti letech pobytu v exilu vydal v Konfrontaci svůj první román redaktor Jaroslav Strnad. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 130)
- Volné pokračování Švandrlíkových Černých baronů publikoval v roce 1981 Miloš Miltner. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 130)
- Na překladu vrcholného díla Alexandra Solženicyna, které vyšlo v Konfrontaci česky poprvé, se anonymně podíleli Ludmila Dušková, Libuše Kozáková, Kamil Chrobák a Jan Zábřana. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 131)
- První publikace Krajského nakladatelství Gottwaldov. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 134)
- V několika publikacích účtovali autoři nakladatelství s Tomášem Baťou i jeho rodinou. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 134)
- Produkce nakladatelství povzbuzovala zájem o historii regionu. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 136)
- Knižní debut historika Jiřího Kořalky. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 139)
- Produkce Krajského nakladatelství Olomouc měla převážně regionální charakter. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 140)
- bez popisku. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 141)
- Próza časopisecky publikovaná koncem třicátých let vyšla knižně v roce 1957. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 142)
- Na přelomu let 1959 a 1960 vyšla čtyři čísla kulturního sborníku Ústeckého kraje Tvář. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 145)
- V havlíkobrodském nakladatelství své první práce publikoval literární historik Jaroslav Med. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 148)
- bez popisku. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 149)
- V roce 1968 připravil Josef Škvorecký pro Kruh výbor ze svých statí a esejů o anglo-americké literatuře. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 152)
- O vydání výboru z básnického díla Irmý Geisslové (1978) se zasloužil Ivan Slavík. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 153)
- Kmenovým autorem Kruhu se stal v osmdesátých letech Ladislav Pecháček, autor knihy, která stála na počátku filmové série Dušana Kleina o Básnících. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 154)
- V edicích Miloslava Jirdy zpřístupňoval Kruh dílo pozapomenutého autora Josefa Kocourka. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 155)
- bez popisku. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 156)

- Ke kmenovým autorům Křesťanské akademie patřil esejista a redaktor Ladislav Radimský. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 159)
- Vzpomínky Jana Čepa vydala Křesťanská akademie posmrtně v roce 1975. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 159)
- Paměti prvorepublikového právníka a lidoveckého politika Mořice Hrubana edičně připravil a v roce 1967 vydal Jan Drábek. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 160)
- Z produkce nakladatelství Svazu přátel SSSR. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 164)
- Edice Prameny poznání SSSR. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 164)
- Nová sovětská knihovna. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 166)
- Antologie Poesie sovětské Rusi (1956) představila i autory, jejichž díla tehdy v Sovětském svazu nebyla publikována. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 167)
- Výbor ruských lidových pohádek Krása nesmírná vyšel v Lidovém nakladatelství celkem sedmkrát. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 168)
- Srpen 1968 před sídlem nakladatelství Svět sovětů na Václavském náměstí. Zdroj: © ČTK (foto), 2014. (s. 169)
- V roce 1970 vyšel v edici M knihy román Borise Pilňaka, autora, který byl zavražděn v době stalinského teroru a jehož knihy u nás vycházely pouze na konci šedesátých let. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 170)
- Lidová knihovna. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 171)
- Edice Máj. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 172)
- Edice Proudý. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 174)
- Normalizační ředitel vydavatelství Magnet plk. Otakar Gembala. (s. 182)
- Periodická sešitová řada Magnet se zpočátku specializovala na literaturu faktu. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 184)
- V sedmdesátých letech vycházely v edici Magnet publikace o české emigraci psané na zakázku Státní bezpečnosti. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 185)
- Spoluautorem detektivního příběhu Případ zlatých vlajek byl v té době zakázaný spisovatel Vilém Hejl. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 186)
- V doprovodu ředitele Melantrichu Jindřicha F. Isoze věnovala prozatérka Marie Majerová prezidentu Klementu Gottwaldovi nové lidové vydání svého románu Siréna (1949). Zdroj: © ČTK (foto), 2014. (s. 191)
- bez popisku. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 192)
- Koncem sedmdesátých let zřídil Melantrich v ulici Na Příkopě v Praze první samoobslužné knihkupectví. Zdroj: © ČTK (foto), 2014. (s. 194)
- V kmenové edici Poesie vyšla roku 1941 Ohnice Jiřího Ortena. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 196)
- V roce 1946 se Melantrich podílel na zahájení edice Spisů Vladislava Vančury, která však zůstala nedokončena. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 200)
- Také Melantrich přispěl v padesátých letech k rozvoji propagandistické literatury. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 201)
- Edice Odkazy pokrokových osobností naší minulosti. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 202)
- Edice Poesie. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 203)
- Exilový román Egona Hostovského Všeobecné spiknutí vyšel česky poprvé v Melantrichu roku 1969; až o čtyři roky později jej v exilu vydali manželé Škvorečtí. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 203)
- Edice Panoráma. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 204)
- Edice Humor do kapsy. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 204)
- K nejžádanějším titulům Melantrichu patřily memoáry Jana Wericha, poprvé vydané roku 1982. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 205)
- Edice České myšlení. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 206)
- Sešitová edice Slovo k historii. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 206)
- Melantrišské vydání Dálkového výslechu z prosince 1989 bylo po dvaceti letech první knihou Václava Havla, která oficiálně vyšla na československém území. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 207)

- Edice Pečeť. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 215)
- Jeden ze společných titulů Míru a Družstevní práce. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 215)
- Korejský epos oslavující partyzánský odboj za druhé světové války. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 216)
- Karel Šiktanc předává výroční cenu Mladé fronty překladateli Rio Preisnerovi (1966). Zdroj: © ČTK (foto), 2014. (s. 219)
- Ivan Vyskočil, Bohumil Hrabal a redaktor Mladé fronty Ladislav Smoljak na autogramiádě. Zdroj: © ČTK (foto), 2014. (s. 222)
- Edice Boje. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 224)
- Jeden z repertoárových sborníků pro svazácké soubory. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 226)
- Hry a eseje Václava Havla vyšly v edici Mladé cesty. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 228)
- Náklad knih Bohumila Hrabala a Egona Hostovského, připravených v letech 1969–1970 k distribuci, byl z větší části zničen. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 229)
- Edice Smaragd. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 231)
- Antologie české poezie 20. století připomněla i autory, kteří po roce 1948 odešli do exilu. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 231)
- Edice Máj v osmdesátých letech. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 232)
- Bílá řada soudobé prózy. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 233)
- Edice Kolumbus. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 235)
- Edice Ypsilon. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 236)
- Výtvarnou podobu knihovnice Alfa navrhl Jiří Rathouský. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 237)
- Edice Omega. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 238)
- Náklad prvního vydání esejů Vladimíra Novotného o sovětské literatuře z roku 1979 byl zničen; druhé „první“ vydání bylo distribuováno v roce 1983. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 238)
- Edice Ladění. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 239)
- Edice Eva. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 240)
- Edice Archiv. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 241)
- Jako mimořádný svazek edice Květy poezie vyšel ke čtyřicátému výročí jejího založení soubor básnických parafrází Josefa Hiršala (1997). Zdroj: Foto archiv autora. (s. 242)
- Edice Díla Pavla Kohouta. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 243)
- Časopis Generace byl zastaven již v roce 1947. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 247)
- Srpnové okupace Československa 1968 v pražských ulicích. Před knihkupectvím Naše vojsko v Jungmannově ulici. Zdroj: © ČTK (foto), 2014. (s. 255)
- Šéfredaktorem Našeho vojska se stal v roce 1971 podplukovník Vladimír Michna (stojící uprostřed). Zdroj: Foto archiv autora. (s. 256)
- Knihkupectví Naše vojsko v pražské Jungmannově ulici. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 257)
- Edice Dokumenty – válečná reportáž Jiřího Muchy s obálkou Jiřího Koláře. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 259)
- Edice Napětí. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 260)
- Protiválečný satirický román Josepha Hellera vyšel poprvé v Knihovně vojáka (1964). Zdroj: Foto archiv autora. (s. 261)
- Jen několik výtisků bylo zachráněno ze zničeného nákladu vzpomínek vojenského стратега Sira Liddella Harta z roku 1970 a špiónážního románu Pierra Boulleho z roku 1971. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 261)
- Do edice Fakta a svědectví byl v roce 1976 zařazen propagandistický sborník o kpt. Pavlu. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 262)
- Vzpomínky stíhacího pilota RAF vyšly poprvé již v roce 1947. Na obrázku obálka přepracovaného vydání z roku 1969 (knihovnice Máj). Zdroj: Foto archiv autora. (s. 262)
- Edice Světový válečný román. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 263)
- Edice Živé knihy. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 263)
- Díky stejnojmennému televiznímu seriálu patřil Semjonovův špiónážní román z posledních měsíců druhé světové války k úspěšným titulům sedmdesátých let. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 264)

- Pětisvazková encyklopedie vojenských letadel vycházela od roku 1974. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 264)
- Nakladatelský měsíčník Naše vojsko vycházel v letech 1945 až 1958. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 265)
- Jeden z čtenářsky atraktivních titulů vydavatelství Novinář. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 270)
- Jeden z čtenářsky méně atraktivních titulů vydavatelství Novinář. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 271)
- Edice praktických příruček pro novináře. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 272)
- Životopisný román vyšel v roce 1970 s doslovem Karla Teiga. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 275)
- Edice Orientace. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 276)
- Dějiny surrealismu (1972) vyšly v nákladu pouhých 100 výtisků, které nesměly být distribuovány v běžné knihkupecké síti. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 277)
- Až do roku 1994 sídlil Odeon v Domě uměleckého průmyslu na Národní třídě č. 36. Zdroj: Bílková, Eva: Národní 36. Praha, Odeon 1988, s. 56. (s. 280)
- Expedice knih Klubu čtenářů (1961). Zdroj: © ČTK (foto), 2014. (s. 282)
- První nakladatelský bulletin SNKLHU vycházel v letech 1955–1956. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 284)
- Váchalův román vydal Odeon ve spolupráci s královéhradeckým Kruhem (1970). Zdroj: Foto archiv autora. (s. 289)
- Edice Živá díla minulosti. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 290)
- Obálku pro všechny řady Knihovny klasiků navrhl František Muzika. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 291)
- U příležitosti zahájení řady svých Spisů navštívil redakci SNKLHU Martin Andersen Nexö. Zdroj: © ČTK (foto), 2014. (s. 292)
- Edice Světová knihovna. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 293)
- Edice Český překlad. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 294)
- Dílo Franze Kafky. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 295)
- Čtvrtý svazek Spisů Ernesta Hemingwaye (1970) vyšel v nákladu 80 000 výtisků. Téměř ze všech vyřezávali pověření pracovníci ediční poznámku Josefa Škvoreckého, který se v téže roce rozhodl zůstat v Torontu. Teprve po tomto zásahu mohla být kniha distribuována. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 296)
- Edice Plamen. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 297)
- Edice Soudobá světová próza v osmdesátých letech. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 298)
- Malá řada Soudobé světové prózy v letech šedesátých. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 299)
- Táž edice v letech osmdesátých. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 299)
- Edice Galérie moderních autorů. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 300)
- Edice Světová četba vycházela pod značkou Odeonu až do roku 2001. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 301)
- Z edice Klubu čtenářů. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 304, 305)
- Volná řada Z hereckých vzpomínek a pamětí vycházela v rámci Klubu čtenářů. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 306)
- Edice Čtení na dovolenou. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 307)
- Noc s Hamletem Vladimíra Holana vyšla poprvé v roce 1964. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 308)
- Edice Ars. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 312)
- Poslední svazek edice České dějiny vyšel v roce 1992. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 315)
- Edice Malá galerie. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 317)
- Se značným čtenářským ohlasem se počátkem devadesátých let setkaly knihy Roberta Fulghuma, kterého Odeon představil v edici Pocket. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 319)
- bez popisku. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 322)
- Nakladatelský bulletin novinového formátu vydával Odeon v letech 1969–1990. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 323)

- Ve druhé polovině padesátých let sídlila redakce STN v pražské Pobřežní ulici. Zdroj: Národní archiv, fond Státní výbor pro tělesnou výchovu a sport, č.k. 62, inv.č. 180, Návrhy edičních plánů a informace o činnosti Státního tělovýchovného nakladatelství. (s. 354)
- Objevem nakladatelství Olympia se na počátku sedmdesátých let staly detektivní příběhy Dicka Francise. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 356)
- Redaktorka Vlasta Tafelová připravovala v sedmdesátých letech volnou řadu dobrodružných knih Karla Maye. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 357)
- Ke komerčně neúspěšnějším titulům patřily koncem šedesátých let knihy Jaroslava Foglara, které Olympia vydávala ve volné řadě s ilustracemi Bohumila Konečného a Gustava Kruma. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 358)
- Po dvanáctileté odmlce vydala Olympia Jaroslavu Žákovi pohádkový příběh Kouzelná rukavice. Na výzvu redakce sděloval své dojmy z čtyř svobodník základní vojenské služby Stanislav Benca. Zdroj: Originál archiválie je uložen v Literárním archivu Památníku národního písemnictví, fond Jaroslav Žák. (s. 359)
- K Žákově rehabilitaci mělo přispět kompletní vydání jeho díla, které však bylo v roce 1972 „z kulturněpolitických důvodů“ zastaveno. Zdroj: (obálka) Foto archiv autora; (text) Originál archiválie je uložen v Literárním archivu Památníku národního písemnictví, fond Jaroslav Žák. (s. 359)
- Werichovy vzpomínky na pobyt v Americe za druhé světové války skončily v roce 1970 ve stoupě. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 340)
- Historie sportu a vzpomínky slavných sportovců z edice Stadion patřily k nežádanějším titulům. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 340)
- Iniciátorem a redaktorem edice Dobrodružství do kapsy byl Alexandr Žurman, který své příběhy publikoval pod pseudonymem Al Jourmont. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 341)
- Ota Pavel patřil ke kmenovým autorům Olympie. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 342)
- Edice Kdo je... Zdroj: Foto archiv autora. (s. 357)
- Léta padesátá. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 359)
- Cestovatel Miroslav Zikmund při autogramiádě v roce 1967. Zdroj: © ČTK (foto), 2014. (s. 361)
- Edice Hry lidového jeviště. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 363)
- Edice Malé moderní encyklopedie. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 364)
- Knižnice Divadlo, jedna z nejvýznamnějších edičních řad Orbisu v šedesátých letech. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 365)
- Edice Filmy a tvůrci. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 366)
- Edice Cesty. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 367)
- Edice Kobra. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 368)
- Dánikenovy Vzpomínky na budoucnost vydal Orbis v letech 1969–1971 celkem pětkrát v souhrnném nákladu 340 000 výtisků. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 369)
- Knihkupectví Orbis na Václavském náměstí v osmdesátých letech. Zdroj: © ČTK (foto), 2014. (s. 370)
- Jeden ze „společenskovědních“ titulů Knihovny Československé společnosti pro šíření politických a vědeckých znalostí. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 383)
- Edice Pyramida – Encyklopedie. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 391)
- Edice Drama. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 392)
- Edice Stopy - fakta - svědectví přešla do Panoramy z nakladatelství Orbis. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 393)
- Ve své době jediný komiksový časopis pro děti. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 395)
- V sedmdesátých letech zdobily obálky knih Poezie mimo domov linoryty Karla Kryla. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 400)
- Charakteristickou obálku Nové řady poesie využil Daniel Stroj také u několika mimoedičních titulů. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 400)
- Jako jediný exilový nakladatel vydával Daniel Stroj knihy Jaroslava Foglara. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 401)
- Pracovní porada členů redakce nakladatelství Práce: zleva šéfredaktorka Věra Macháčková, Rudolf Vápeník, František Swidzinski a Jan Novák. Zdroj: © ČTK (foto), 2014. (s. 404)

- Ústřední budova vydavatelských podniků ROH v dolní části Václavského náměstí. Zdroj: © ČTK (foto), 2014. (s. 406)
- Jedna z podob Románových novinek. Pod jménem překladatelky Heleny Karezové se skrývají Josef Škvorecký s Jarmilou Emmerovou, kteří navíc nemohli Collinsův klasický román překládat z originálu, nýbrž pouze ze zkráceného moskevského vydání. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 407)
- Proměny Románových novinek. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 408)
- Edice Příliv. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 409)
- Modrá řada Edice Erb. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 410)
- Leták ke klubovým knižnicím z osmdesátých let. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 411)
- Edice Klín v období vrcholícího stalinismu v „řeči vázané“ (1951). Zdroj: Foto archiv autora. (s. 413)
- bez popisku. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 414)
- Své publikace vydávalo v Práci i oddělení propagandy a výchovy Ústřední rady odborů (1972). Zdroj: Foto archiv autora. (s. 415)
- Edice Život v klubech ROH. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 415)
- bez popisku. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 416)
- Časopisecká produkce Práce byla velmi bohatá už ve druhé polovině čtyřicátých let. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 417)
- Šéfredaktor Profilu ing. Miroslav Rafaj ve své pracovně. Zdroj: © ČTK (foto), 2014. (s. 423)
- Sbírka básní Věnceslava Juřiny Proud vyšla ve stejnojmenné ediční řadě Krajského nakladatelství Ostrava. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 425)
- První kniha Oty Filipa byla současně jediným titulem, který autor stihl v Československu vydat svým odchodem do exilu. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 425)
- Slovník světových filmových režisérů vyšel poprvé ve vítkovickém Filmovém klubu v roce 1984; o čtyři roky později ji v rozšířené podobě vydalo nakladatelství Profil. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 427)
- Nejúspěšnější titul polské řady Profilu. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 428)
- Jako první svazek Pulsu vyšla stručná, leč nadlouho jediná biografie Jaroslava Foglara. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 432)
- Komiks Rychlé šípy vycházel v Pulsu do června 1971. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 432)
- Téměř celý náklad posledního titulu Pulsu byl zničen. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 433)
- Ke kmenovým autorům Rozmluv patřil prozaik Ivan Klíma. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 435)
- Edice Kra. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 435)
- Antologie textů české poezie, jež spoluvytvářely tzv. kult osobnosti J. V. Stalina, patří k těm exilovým titulům, které nebyly po roce 1989 reeditovány. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 435)
- bez popisku. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 436)
- Revue Rozmluvy. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 437)
- Redakce Růže v končících šedesátých letech: ležící Jan Mareš a Robert Sak, zleva stojící výtvarný redaktor Jiří Müller, sekretářka Věra Staňková a Věroslav Mertl. Nad nimi V. I. Lenin a J. V. Stalin s edičním plánem nakladatelství. Zdroj: Soukromý archiv Jana Mareše, Foto František Dvořák. (s. 440)
- V budějovickém nakladatelství vydala jednu ze svých prvních knih Věra Linhartová, která v letech 1962–1966 pracovala v Alšově jihočeské galerii v Hluboké nad Vltavou. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 441)
- Úspěšné sešitové edice Statečná srdce a Česká čtyřkorunovka připomínaly meziválečné (a v předchozích dekádách nepříliš vydávané) autory. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 442)
- Eseje Josefa Palivce ještě roku 1969 stihly vyjít v edici Hlas. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 443)
- Později několikrát reeditovaná publikace vyšla poprvé v Jihočeském nakladatelství. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 444)
- Regionální působnost nakladatelství přesáhla přednáška filozofa Josefa Šafaříka (1969). Zdroj: Foto archiv autora. (s. 449)

- Edice Sever. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 450)
- První vydání politického bestselleru Vladimíra Škutiny. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 450)
- Kolářův básnický deník z roku 1949, jehož náklad šel v roce 1969 hned po vytištění do stoupy. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 451)
- bez popisku. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 453)
- Detektivka Jaroslava Velinského, skrytého pod pseudonymem, byla vytištěna v roce 1972, ale do distribuce se dostala až o šest let později. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 454)
- Posmrtně vydaná sbírka básní v nepojmenované ediční řadě. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 455)
- Edice Jádra. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 456)
- Zdena a Josef Škvorečtí a expedice knih torontského nakladatelství. Zdroj: Foto archiv Společnosti Josefa Škvoreckého. (s. 459)
- První svazek torontského nakladatelství vyšel nakonec v pěti vydáních v celkovém, na exilové poměry mimořádném nákladu okolo 9000 výtisků. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 460)
- První exilová kniha básníka Ivana Blatného vyšla po více než třiceti letech od jeho odchodu z Československa. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 460)
- Vzhledem k nemožnosti přímé domluvy mezi autorem a exilovým nakladatelem zahrnuje souborné vydání her Václava Havla (1977) pouze pracovní verzi hry Spiklenci. V autorizované podobě byla hra publikována až po dalších dvaceti letech. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 461)
- Nejžádanějším titulem volné řady memoárů byly vzpomínky herečky Adiny Mandlové. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 461)
- Upravená verze samizdatového slovníku veřejně nepublikujících autorů vyšla v Torontu roku 1982. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 462)
- bez popisku. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 463)
- Novinářský průkaz Roberta Vlacha. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 465)
- K ojedinělému činu se odhodlal básník Antonín Bartušek, když v roce 1956 – byť pod pseudonymem – uveřejnil svou básnickou skladbu v edici Sklizeň svobodné tvorby. Jde zřejmě o první beletristickou publikaci doma žijícího autora vydanou v exilovém nakladatelství. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 466)
- Robert Vlach vydával v edici Sklizeň svobodné tvorby i vlastní publikace, a to nejen pod svým jménem, ale též pod pseudonymem Jiří Kavka a pod šifrou Alfa. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 466)
- bez popisku. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 467)
- Sborník Sklizeň svobodné tvorby vycházel v letech 1958–1959. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 467)
- První publikace Slovanského nakladatelství. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 470)
- bez popisku. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 471)
- Zpráva likvidátora Slovanského nakladatelství pro Ministerstvo kultury (1954). Zdroj: Národní archiv, fond Ministerstvo kultury, č.k. 171, inv.č. 249, Slovanské nakladatelství. (s. 472)
- Edice Peřeje. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 476)
- Antiutopický román Ludmily Freiové Odkud přišel Silvestr Stin? byl v roce 1986 sešrotován, zachránilo se jen několik výtisků. Po autorčině přepracování vyšel pod názvem Datum narození nula v roce 1990. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 476)
- Edice Kdo je... Zdroj: Foto archiv autora. (s. 477)
- Druhé vydání Škutinyovy reportáže v roce 1990 dosáhlo rekordního nákladu 150 250 výtisků. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 477)
- Marie Majerová předává zaměstnancům Státního nakladatelství politické literatury čestnou standartu (srpen 1953). Zdroj: © ČTK (foto), 2014. (s. 482)
- Na počátku normalizace se stal ředitelem Svobody Evžen Paloncy (na snímku vlevo dekorován Řádem práce v roce 1985), s jehož jménem je spojena očista nakladatelské produkce od „kontrarevolučních sil“. Krátce před nástupem do funkce redigoval knihu Jiřího Hájka Mýtus a realita ledna 1968. Zdroj: © ČTK (foto), 2014. (s. 484)

- Ze zprávy ČTK: „Redaktoři Státního nakladatelství politické literatury Miluše Svatošová a Jaroslav Bílý připravili nové vydání nejdůležitějšího a největšího díla Karla Marxe Kapitálu. Redaktoři Miluše Svatošová a Jaroslav Bílý mají zaslouženou radost z prvních výtisků nového vydání“ (1953). Zdroj: © ČTK (foto), 2014. (s. 487)
- V roce 1950 zahájila Svoboda vydávání Spisů Klementa Gottwalda. Zdroj: © ČTK (foto), 2014. (s. 488)
- Fučíkova Reportáž poprvé vyšla v Knihovně Svobody už v roce 1945. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 489)
- Edice První knihovnička. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 490)
- Knihu, která popisovala události v Maďarsku v roce 1956, sestavili pod pseudonymem Politicus bývalí političtí vězňové Evžen Klinger a Pavel Kavan společně s publicistou Jiřím Hronkem. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 491)
- Autobiografická próza Lenky Reinerové vyšla v malé řadě Jisker v roce 1969. Náklad byl po vydání poslán do stoupy. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 492)
- Knihovna dobré četby Omnia. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 493)
- Jeden z nejzáslužnějších nakladatelských počinů Svobody: zpřístupnění literárních památek starověku v edici Antická knihovna. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 493)
- Životopisný román o cestovateli Emilu Holubovi (Členská knihnice, 1969). Zdroj: Foto archiv autora. (s. 494)
- Edice historických pramenů a kronik vycházely v Členské knihnici. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 495)
- K meziválečné avantgardě svou náplní i grafickým pojetím odkazovala literárněteoretická edice Akt (1968–1972). Zdroj: Foto archiv autora. (s. 496)
- Edice Portréty přinesla koncem šedesátých let několik původních biografii mladých českých historiků. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 496)
- Navzdory normalizačním tlakům vycházely i v sedmdesátých a osmdesátých letech objevné historické práce nezatížené komunistickou ideologií. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 497)
- Původně volná řada výborů z děl světových filozofů se na konci osmdesátých let proměnila v ediční řadu Filozofické dědictví. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 498)
- Také po roce 1990 zahrnovala Svoboda do svých edičních plánů příručky k dějinám filozofie. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 498)
- Příručka latinských přísloví patřila k nejoblíbenějším titulům Členské knihnice. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 499)
- Edice Čeští mistři pera. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 503)
- Edice Sad. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 506)
- Publikace Jana Reye (vlastním jménem Jan Reimoser) neodpovídala soudobému marxistickému pojetí baletu a stala se první záminkou k likvidaci družstva Umění lidu. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 508)
- Ediční řady Umění lidu. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 510)
- Deníková novela Jaromíry Sekotové. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 513)
- Nejúspěšnější román Miloslava Švandrlíka stihl vyjít zásluhou redaktora Josefa Čábely ještě v roce 1969. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 514)
- Edice České letopisy. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 519)
- Čtvrté vydání aforismů kněze, středoškolského profesora a beletristy Dominika Pecky z roku. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 520)
- Studie Antonína Švehly o Karlu Havlíčkoví, doplněná řadou životopisných materiálů, vyšla roku 1955 jako ne právě typický svazek Politické knihovny Čs. Strany lidové. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 522)
- Graham Greene patřil ke kmenovým autorům nakladatelství (edice Vyšehrad, 1963). Zdroj: Foto archiv autora. (s. 522)
- Sešitová edice ROK. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 523)
- Výtvarnou podobu edice Prameny vytvořil Karel Vodák. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 524)

- Proslulá práce francouzského filozofa Clauda Tresmontanta o kořenech evropského myšlení vyšla v překladu Jana Sokola v edici „studium“ (1970). Zdroj: Foto archiv autora. (s. 524)
- Soubor deseti filozofických a psychologických esejů o smyslu lidské existence (1971) vyšel podruhé v roce 1992. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 524)
- Nedokončená próza Antoina de Saint-Exupéryho vyšla česky poprvé v roce 1975. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 525)
- Román Karla Schulze vyšel ve Vyšehradu poprvé v roce 1942 (obálka čtvrtého vydání z roku 1977). Zdroj: Foto archiv autora. (s. 526)
- Jeden z prvních původních titulů, jež se zabývaly populární literaturou (1988). Zdroj: Foto archiv autora. (s. 526)
- Edice Živá minulost. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 527)
- V sedmdesátých a osmdesátých letech vycházely ve Vyšehradu pečlivě připravené edice a výběry, jež se věnovaly starověkým dějinám a literatuře. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 527)
- Monografie historiků Jana P. Kučery a Jiřího Raka nabídla v roce 1985 netradiční a marxistickou ideologií nedefinovaný pohled na Bohuslava Balbína, barokní kulturu a pobělohorské písemnictví. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 528)
- Básnická próza Chalíla Džibrána vyšla ve Vyšehradu dosud celkem šestkrát, poprvé v roce 1990. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 529)
- Edice Váhy. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 530)
- Trojdílná edice židovských apokryfních textů vyšla v letech 1995–1999. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 531)
- Edice Cesty. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 531)
- Edice Moderní dějiny. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 532)
- Sborníky sestavené z děl začínajících regionálních autorů vycházely téměř ve všech krajských nakladatelstvích. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 539)
- Revue Pramen (1966), spojená s plzeňskou skupinou Červen 65, vyšla navzdory záměrům redakce jen jednou. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 539)
- Debut básníka Josefa Hrubého, jednoho z výrazných autorů kulturního Plzeňska šedesátých let. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 539)
- Experimentální verše Zdeňka Barborky z roku 1970 byly na dlouhou dobu jedinou autorovou knižní publikací v Československu. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 540)
- Génius Jára Cimrmana z pohledu badatelské skupiny Jiřího Šebánka. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 541)
- Z produkce adresované dětským čtenářům. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 541)
- Soubor pověstí, legend a folkloristických vyprávění z Karlovarska v převyprávění Zdeňka. Zdroj: Foto archiv autora. (s. 542)

Výběrový soupis edic

Soupis zahrnuje všechny beletristické, literárněvědné, umělecké a uměnovědné řady, jakož i edice zaměřené na humanitní vědy a společenskou publicistiku. Vedle názvu edice uvádíme její dataci a název příslušného hesla, který ovšem nemusí být totožný s názvem příslušného nakladatelství; tzn., že záznam ediční řady vydávané *Státním nakladatelstvím dětské knihy* odkazuje k nakladatelství *Albatros*, záznam ediční řady *Krajského nakladatelství v Brně* k *Bloku* apod.

10 románů o zločinu (1984–1990) – Svoboda
12 pohádek (1971) – Obelisk
12x kapitán Exner (1990–1992) – Svoboda
300 minut (též jako 300 minut napětí, 1969–1970) – Práce
365 (1964–1965) – Naše vojsko
380 V (2003–2004) – Mladá fronta
3x (1963–1994) – Odeon

ABC mezinárodních vztahů (1960–1967) – Svoboda
Abeceda umění (1947–1966) – Svoboda
Ahoj děti – Dobrou noc (1999–dosud) – Albatros
Akord (1991) – Lidové nakladatelství
Akt (1968–1972) – Svoboda
Aktuality (1953–1957) – Odeon
Aktuality Mladého světa (1964–1966) – Mladá fronta
Alba litografií (1951–1952) – Orbis
Albatros (1965–1971) – Albatros
Albatros girl (2009) – Albatros
Albatros IN (2005–2009) – Albatros
Albatros Plus (2004–2009) – Albatros
Album (1987–1993) – Albatros
Alfa (1969–1988) – Mladá fronta
Anekdoty (1970–1981; 1991) – Lidové nakladatelství
Anglický gotický román (1970–1978) – Odeon
Antická knihovna (1940–1944) – Melantrich
Antická knihovna (1969–1996) – Svoboda
Antická knihovna (1999) – Odeon
Antická próza (1971–1977) – Odeon
Aréna (1995) – Melantrich
Architektura (1951–1953) – Orbis
Architektura (1953–1961) – Odeon
Architektura (1979–1993) – Odeon
Archiv (1970–2004) – Mladá fronta
Arma & musae (2005–dosud) – Mladá fronta
Ars (1924–1940) – Orbis
Ars (1967–1971) – Kruh
Ars – Literárněvědná řada (1980–1989) – Odeon
Ars – Uměnovědná řada (1980–1989) – Odeon
Ars (1991) – Orbis
Art-Folia (1991) – Obelisk
Azimut (1970–1994) – Naše vojsko

- Bakalář (1990–1991) – Západočeské nakladatelství
 Balety (1968–1972) – Artia
 Básně (1957) – Profil
 Básně Míru (1949–1950) – Mír
 Beletrie v PmD (1985–1988) – Poezie mimo domov
 Besedy (1920–1924) – Melantrich
 Bestseller (2005–2007) – Olympia
 „bibeloty“ (1954–1991) – Odeon
 Bibliofilie (1957–1960) – Odeon
 Bibliotéka uměleckých maňásků (1950) – Umění lidu
 Bílá růže (1976–1977) – Konfrontace
 „bílá řada“ (1972–1990) – Lidové nakladatelství
 „bílá řada“ (1978–1992) – Odeon
 „bílá řada“ soudobé prózy (1965–1970, též s tit. Bílá řada moderní prózy) – Mladá fronta
 Blíženci (1969–1987) – Mladá fronta
 Blok poezie (1969) – Blok
 Blok pohádek (1976; 1982) – Blok
 Blok prózy (1968) – Blok
 Blok, knižnice Zlatého máje (1962–1968) – Albatros
 Bohemia (1968–1991) – Čs. spisovatel
 Boj a odboj (1946–1947) – Naše vojsko
 Boje (1945–1949) – Mladá fronta
 Boje (1949–1987) – Mladá fronta
 Bojová tvorba (1946) – Naše vojsko
 Bojovníci (1945–1947) – Orbis
 Bokem (1987) – Jazzová sekce
 Brána poznání (1940–1949) – Orbis
 Bu-bu. Pohádky pro nejmenší (1947–1949) – Mladá fronta
- Cestopisy (1974–1991) – Olympia
 Cesty (1957–1968) – Mladá fronta
 Cesty (1960–1978) – Orbis
 Cesty (1978–1991) – Panorama
 Cesty (1991–1992) – Vyšehrad
 Cesty (1996–2006) – Vyšehrad
 Cesty evropského myšlení (2004) – Vyšehrad
- Časové otázky (1924–1939, 1945–1953) – Orbis
 ČEM viz Členská edice Míru
 „černá edice“ (1977–1989) – Vyšehrad
 „černá řada“ (1994–1996) – Poezie mimo domov
 „černá řada“ soudobé světové prózy (1964–1969) – Mladá fronta
 Česká architektura (1957–1967) – Obelisk
 Česká četba (1969–1971) – Růže
 Česká čtyřkorunovka (1968–1969) – Růže
 Česká klasická próza (1962–1972) – Odeon
 Česká kniha (1958–1961) – Obelisk
 Česká knižnice (1997) – Čs. spisovatel
 Česká poezie (1995–1997) – Čs. spisovatel
 Česká poezie (2002–2006) – Mladá fronta
 Česká próza (1987–1998, 1998 jako Edice české prózy) – Melantrich
 Česká próza (1994) – Blok
 Česká próza (1995–1997) – Čs. spisovatel
 Česká próza (2002–2005) – Mladá fronta

- Česká řada (2000–dosud) – Odeon
České básně (1949–1964) – Čs. spisovatel
České básně (1972–1997) – Čs. spisovatel
České dějiny (1950–1952) – Orbis
České dějiny (1953–1992) – Odeon
České květnové povstání ve fotografii (2010–dosud) – Mladá fronta
České letopisy (1941–1947) – Vyšehrad
České literární moderny (1967) – Odeon
České myšlení (1968–1993, 1997–1998) – Melantrich
Československá vlastivěda (1963–1968) – Orbis
Československá vlastivěda (1969–1971) – Horizont
Českoslovenští spisovatelé ve fotografii (1952–1959) – Čs. spisovatel
Český překlad (1957–1990) – Odeon
Český Slavín (1953) – Melantrich
Češi ve válce (2005–2008) – Vyšehrad
Čeští mistři pera (1970–1971) – Symposium
Četba Míru (1949–1950) – Mír
Četba pro školy (1982–1989) – Mladá fronta
Členská edice Míru (1949–1951) – Mír
Členská knihnice (1961–1996) – Svoboda
Člověk a jeho svět (1999–dosud) – Vyšehrad
Člověk a společnost (1987) – Svoboda
Čteme německy (1944) – Orbis
Čtení ke krbu (1995–dosud) – Vyšehrad
Čtení na dovolenou (1968–1992) – Odeon
Čtení o... (1980–1990) – Lidové nakladatelství
Čtení pro zábavu (1982–1990) – Mladá fronta
Čtyři kamarádi v akci (2001–dosud) – Albatros
- Daleké kraje (1955–1965) – Albatros
Dálky (1991–1992) – Magnet
Dech davu – revoluční básnické letáky (1945–1946) – Svoboda
Dějiny (1950) – Mladá fronta
Dějiny dělnického hnutí (1959–1960) – KN Gottwaldov
Dějiny Evropy (2001–2011) – Vyšehrad
Dějiny idejí (2004–dosud) – Vyšehrad
Dějiny literatur (1959–1972) – Odeon
Dějiny práce (1946–1947) – Práce
Dějiny v obrazech (1992–2005) – Albatros
„dějiny zemí“ (1996–2001) – Vyšehrad
Dějiny zítřka (1950–1952) – Mír
Delfín (1970–1989) – Práce
Delta (1936–1941, 1946–1950) – Orbis
Detektivka (2002–2005) – Mladá fronta
Detektivky (1995–dosud) – Vyšehrad
Detektivní kancelář Podkova (2004–dosud) – Mladá fronta
Detektivní příběh pro děti školou povinné (2009–dosud) – Olympia
Dětská hlídka (2010–2011) – Albatros
Dětské knihy Vyšehradu (1943–1949) – Vyšehrad
Dětské přírodovědné encyklopedie (1977–1982) – Artia
Dialektika života (1974–1975) – Konfrontace
Dialog (1994–1998) – Vyšehrad
Dialogy (1966–1973) – Svoboda
Dikobraz viz Knihovna Dikobraza

Díla (1950–1953) – Čs. spisovatel
Díla klasiků (1987–1991) – Vyšehrad
Dílna (1959–1971) – Čs. spisovatel
Disk (1966–1970) – Lidové nakladatelství
Diskuse, polemika, názory (1967–1972) – Naše vojsko
Divadélko (1955–1962) – Orbis
Divadélko. Řada sborníčků (1961–1965) – Orbis
Divadelní edice (1953) – Orbis
Divadelní hry (1955–1960) – Orbis
Divadelní knihovna. Hry současné (1952) – Osvěta
Divadelní žatva viz Sešity Divadelní žatvy
Divadlo – ilustrovaná řada (1964–1970) – Orbis
Divadlo (1961–1970) – Orbis
Divadlo (1970) – Blok
Divadlo lidu (1945–1948) – Svoboda
Divadlo lidu (1949) – Melantrich
Divadlo lidu (1949–1951) – Umění lidu
Divadlo lidu (1951) – Osvěta
Dívčí romány (1993–1994) – Olympia
Dnešní Orient (1934–1941) – Melantrich
Doba (1975–1982) – Index
Dobrá dobrodružná díla (1958–1968) – Lidové nakladatelství
Dobré knihy (1995) – Orbis
Dobrodružná knižnice Obzorů (1991) – Vyšehrad
Dobrodružné romány (1967–1968) – Mladá fronta
Dobrodružný dějepis (1995) – Olympia
Dobrodružný svět (1993–1994) – Olympia
Dobry vítr (1958–1979) – Mladá fronta
Dodokaps – Dobrodružství do kapsy (1990–1996, 2011) – Olympia
Dokéo (2005–2008) – Albatros
Dokořán (1990) – Lidové nakladatelství
Dokumenty (1957) – Melantrich
Dokumenty (1946–1948) – Mír
Dokumenty (1949–1991) – Naše vojsko
Dokumenty (1970–1971) – Novinář
Dokumenty (1983–1986) – Jazzová sekce
Dokumenty a informace (též s tit. Fakta a informace, 1960–1984) – Práce
Dokumenty a reportáže (1945) – Svoboda
Dokumenty demokratické revoluce (1990) – Vyšehrad
Dokumenty doby (1945) – Orbis
Dokumenty doby (1969) – Čs. spisovatel
Dokumenty, edice Svazu protifašistických bojovníků (1953–1954) – Mír
Domino (1968–1969) – Albatros
Domino (1998) – Odeon
Domov – svět (1988–1995) – Albatros
Drama (1987–1990) – Panorama
Dramata (1946–1947) – Mladá fronta
Dramatická umění (1986–1992) – Panorama
Druhé čtení (2008–dosud) – Albatros
Družina literární a umělecká (1944) – Vyšehrad
Duha (1949) – Melantrich
Duha (1991) – Kruh
Duha (1992–2001) – Albatros
Duch a dílo (1942–1945) – Orbis

Dveře (1985) – Jazzová sekce

Dvojjazýčná řada (1985–1990) – Poezie mimo domov

Edice (metodických) – materiálů pro osvětové pracovníky (1955–1958) – Orbis

Edice 13 (1967–1992) – Mladá fronta

Edice bibliofilů PmD (1977–1980) – Poezie mimo domov

Edice časopisu Čs. televize (1968) – Novinář

Edice české prózy viz Česká próza (Melantrich)

Edice Československé společnosti pro šíření politických a vědeckých znalostí (1957–1958) – Blok

Edice Hosta do domu (1961–1969) – Blok

Edice humoru a satiry (1956–1966) – Čs. spisovatel

Edice humoru a satiry (1979) – Konfrontace

Edice ilustrovaných novel (1955–1970) – Čs. spisovatel

Edice kroužku bibliofilů (1964) – KN v Havlíčkově Brodě

„edice křesťanské filosofie 20. století“ viz „Studium“

Edice kulturně politických souborů (1974–1976) – Orbis

Edice kulturního materiálu SČM (1948–1956) – Mladá fronta

Edice kulturních souborů (1949–1950) – Umění lidu

Edice Května (1947) – Práce

Edice lidové umělecké tvořivosti viz Knihovna lidové umělecké tvořivosti

Edice lidové zábavy (1960–1962) – Orbis

Edice malých cestopisů (2004–2007) – Olympia

Edice malých forem (1964–1966) – Orbis

Edice Novinářského studijního ústavu (1955–1961) – Orbis

Edice přednášek pro osvětové besedy (1951–1953) – Osvěta

Edice přednášek pro osvětové besedy (1953–1955; též s tit. Edice přednášek pro osvětová zařízení) – Orbis

Edice RF /Revue Fotografie/ (1991–1992) – Orbis

„edice ruského sentimentalismu a romantismu“ (1976–1987) – Odeon

Edice souborů lidové tvořivosti viz Knihovna souborů lidové tvořivosti

Edice sovětských výtvarných umělců (1953–1955, též s tit. Sovětsští výtvarní umělci) – Odeon

Edice světové prózy viz Světová próza (Melantrich)

Edice televizních pohádek (1970–1971) – Novinář

Edice Zdeňka Nejedlého (1945–1946) – Mladá fronta

Edycja Polska (1970–1990) – Profil

Echo (1998) – Albatros

Ekonomie a společnost (1964–1989) – Svoboda

Element – slovníky (1970–1972) – Obelisk

ELF – Edice literatury faktu (1989–1993) – Práce

Elipsa (1995–1996) – Orbis

Enigma (1997–1998) – Odeon

Epika (1936–1941) – Melantrich

Epika. Nová řada (1947–1948) – Vyšehrad

Epilon (1949–1950) – Čs. spisovatel

Erb (1968–1995) – Práce

Erotika (2001) – Mladá fronta

ESA – Edice světových autorů (1972–1988) – Albatros

Eseje (1990–1992) – Odeon

Eso (1968–1993) – Naše vojsko

Estetická knihovna (1966–1986) – Odeon

Estetika divadelní a filmové tvorby (1986–1990) – Melantrich

Etapy (1963–1966) – Obelisk

- Eva (1969–1979) – Mladá fronta
Evropská poezie (1981–1983) – Odeon
- Faksimile (1954) – Odeon
Fakta (1997) – Melantrich
Fakta (2001) – Mladá fronta
Fakta a informace viz Dokumenty a informace
Fakta a svědectví (1958–1997, 2007–2009) – Naše vojsko
Fantastika (1989–1991) – Blok
Fantazie a science fiction v MF (1989) – Mladá fronta
Fikce & napětí (2009–2010) – Naše vojsko
Film a doba (1957–1961) – Orbis
Filmová knihovna (1970) – Orbis
Filmové a fotografické publikace (1950) – Orbis
Filmové pohádky (1959–1987) – Artia
Filmové příběhy (1949–1952) – Lidové nakladatelství
Filmové publikace (1951–1968) – Orbis
Filmy a tvůrci (1963–1969) – Orbis
Filozofická knihovna (1947–1961) – Svoboda
Filozofické dědictví (1989–1996) – Svoboda
Filozofie a současnost (1966–1995) – Svoboda
Fotografická řada (1967–1968) – Mladá fronta
Fotografie – Osobnosti (1982–1990) – Panorama
Fotografie (1983–1991) – Panorama
Fotografie (1988–1991) – Odeon
Francouzská knihovna (1994–1996) – Orbis
Futurum (1987–1990) – Středočeské nakladatelství a knihkupectví
- Galerie klasiků (1975–1990) – Odeon
Galerie Obelisk (1970–1972) – Obelisk
Galerie Obelisk (1974–1980) – Odeon
GAMA – Galerie moderních autorů (1980–1992) – Odeon
Generace (1970–1971) – Práce
Globus (1951–1960) – Mladá fronta
Globus (1990–2011) – Olympia
Gong (1969–1997) – Melantrich
Grafika (1953) – Odeon
Grafika (1963–1966) – Obelisk
- H(istorica) (1998) – Svoboda
Hajaja (2006) – Albatros
Halóó, jak to je (2001–2006) – Albatros
Harmonie (1997–dosud) – Vyšehrad
Historia bohémica (1998) – Melantrich
Historica (1929–1936) – Melantrich
Historica (1970–1972, 1990–dosud) – Vyšehrad
Historická detektivka (2004–dosud) – Vyšehrad
Historická edice SÚ ČSAV (1958–1959) – Profil
Historické detektivky (1995) – Vyšehrad
Historický román (2002–2009) – Mladá fronta
Historie a fakta (1995–1999) – Melantrich
Historie a vojenství (2005–dosud) – Naše vojsko
Historie ve fotografii (2012–dosud) – Mladá fronta
Hit (1969–1970) – Novinář

- Hlas (1969–1971) – Růže
 Hobby (1991) – Panorama
 Hobby (1991–1993) – Mladá fronta
 Hodina duchů (2005–2009) – Mladá fronta
 Horizont (1965–1968) – Orbis
 Hovory dneška (1937–1958) – Vyšehrad
 Hrací sešity – knížky hračky (2004–2008) – Albatros
 Hradecké medailónky (1960) – KN v Havlíčkově Brodě
 Hrajeme, zpíváme, tančíme (1949) – Umění lidu
 Hrdinové práce a vědy (1978–1983) – Růže
 Hrdinové válek a revolucí (1951–1959) – Naše vojsko
 Hry (1964–1968) – Čs. spisovatel
 Hry klasické (1953–1955) – Orbis
 Hry lidového jeviště (1955–1961) – Orbis
 Hry pro loutky a maňásky (1950–1951) – Umění lidu
 Hry pro loutky (1951–1952) – Osvěta
 Hry pro loutky (1953–1965; též s tit. Knihovna her pro loutky) – Orbis
 Hry pro loutky. Řada sborníků (1962) – Orbis
 Hry pro mládež (1950–1951) – Umění lidu
 Hry pro mládež (1951–1952) – Osvěta
 Hry pro mládež (1953–1966) – Orbis
 Hry současné (1953–1955) – Orbis
 Hudba na každém kroku (1960) – Odeon
 Hudební edice Příboj (1946) – Práce
 Hudební edice SÚ ČSAV (1958–1959) – Profil
 Hudební knihovna časopisu Smetana (1911–1924) – Melantrich
 Hudební profily (1956–1960) – Odeon
 Hudební rozpravy (1957–1960) – Odeon
 Humor a kresby (1962–1974) – Odeon
 Humor do kapsy (1969–1991) – Melantrich
 Hu–sa (1966–1992) – Čs. spisovatel
 Hvězda (1975–1990) – Naše vojsko
- Ikaros (2001–2010) – Mladá fronta
 Ikarové (1993–1997) – Naše vojsko
 Ilustrovaná česko-sovětská edice (1977–1989) – Odeon
 Ilustrovaná knihovna Hvězdy (1927–1929) – Melantrich
 Ilustrované romány Melantricha (1941) – Melantrich
 Ilustrované sešity (1972–1977) – Orbis
 Ilustrované sešity (1978–1991) – Panorama
 Imagena (1992–1995) – Čs. spisovatel
 Incyclopedia (2005–2008) – Albatros
 Index (1991) – Práce
 Index–poezie (1973–1988) – Index
 Instituce a společnost (1966–1969) – Svoboda
 Interview (1997) – Melantrich
 Iskra (1943–1945) – Vyšehrad
 -ismy (1964–1971) – Obelisk
 -ismy (1974) – Odeon
- Jádra (1990–1991) – Severočeské nakl. 2
 Jak (1957–1989) – Mladá fronta
 „Jak“ (1969–1973) – Lidové nakladatelství
 Jak pracují sovětská kulturně osvětová pracovníci (1952) – Osvěta

- Janáčkův archiv (1953–1955) – Odeon
Jazzpetit (1979–1986) – Jazzová sekce
Jednorozec (2001–2006) – Mladá fronta
Jihočeská vlastivěda (1982–1990) – Růže
Jihočeští výtvarníci (1972–1985) – Růže
Jiskry – malá řada (1960–1970) – Svoboda
Jiskry – velká řada (1958–1970) – Svoboda
Jiskry (1970–1986) – Svoboda
Jiskříčky (1961–1990) – Albatros
Jules Verne, knihovna pro 21. století (2009–2011) – Albatros
Junácká edice (1968–1970) – Mladá fronta
- K dějinám VKS(b) / K dějinám KSSS (1950–1954) – Svoboda
Kamarád (1974–1993) – Práce
Kamarádi (1963–1971) – Albatros
Kamínky (1968–1969) – Kruh
Kaňka (1967–1970) – Severočeské nakl. 1
Kapka (1957–1992) – Mladá fronta
Kapka – ilustrovaná řada (1960–1970) – Mladá fronta
Kapka 3 – Volná řada – Literatura faktu (1967–1970) – Mladá fronta
Karavana (1958–1992, 1999–2007) – Albatros
Karneval (2004–2007) – Albatros
Katalogy (1965) – Odeon
Katalogy o díle (1955–1969) – Odeon
Katolický literární klub (též jako Kluby Katolického literárního klubu, 1937–1949) –
Vyšehrad
Kdo je (1946–1949) – Orbis
Kdo je... (1990–1991) – Středočeské nakladatelství a knihkupectví
Kdo je... (1992–1994) – Mladá fronta
Kdo ještě nečte, může poslouchat a prohlížet obrázky (1993) – Panorama
Ke studiu klasiků marxismu-leninismu (1951–1954) – Svoboda
Kikiriký (1964) – Albatros
Klasická knihovna (1996–2000) – Mladá fronta
Klasická knihovnička (1996–2005) – Albatros
Klasické cestopisy (1970–1977) – Mladá fronta
Klasický americký western (1994–1995) – Olympia
Klasika (2007–2008) – Albatros
Klasikové (1947–1953) – Svoboda
Klasikové hudební vědy a kritiky (1953–1960) – Odeon
Klasikové pro mládež (1966–1980) – Artia
Klasikové sovětské prózy (1972–1976) – Odeon
Klenotnice (1957) – KN Olomouc
Klenotnice (1980–1988) – Čs. spisovatel
Klíč (1961–1991) – Čs. spisovatel
Klíč (1967–1986) – Artia
Klíč (2005–2008) – Albatros
Klín (též jako Edice Klín či Knižnice Klín, 1945–1953; 1969–1992) – Práce
Klokan (1991) – Lidové nakladatelství
Klub čtenářů (1953–1994) – Odeon
Klub Dicka Francise (2001–2004) – Olympia
Klub dobrodruhů (1991–1994) – Albatros
Klub přátel poezie (1961–1993) – Čs. spisovatel
Klub přátel poezie (1998–2000) – Mladá fronta
Klub přátel ruské písemnosti (2001–2008) – Naše vojsko

- Klukům nepřístupno (2003–2010) – Mladá fronta
Kmen (1975–1988) – Lidové nakladatelství
Knihovna (též Edice) lidové umělecké tvořivosti (1955–1964) – Orbis
Knihovna (též Edice) souborů lidové tvořivosti (1953–1959) – Orbis
Knihovna 150 000 slov (1985–1989) – Index
Knihovna aktuálních problémů (1956) – Svoboda
Knihovna angažovaného myšlení (1968) – Svoboda
Knihovna české prózy 1945–1985 (1985–1990) – Čs. spisovatel
Knihovna Československé společnosti pro šíření politických a vědeckých znalostí (1953–1959) – Orbis
Knihovna Československé společnosti pro šíření politických a vědeckých znalostí (1952) – Osvěta
Knihovna Československé strany lidové (1971–1988, též pod názvem Politická knihovna Československé strany lidové) – Vyšehrad
Knihovna Československého svazu socialistické fotografie (1951) – Práce
Knihovna českých autorů (1946–1950) – Svoboda
Knihovna čtenářské obce (1951–1952) – Čs. spisovatel
Knihovna demokratického socialismu (1948) – Melantrich
Knihovna Dikobraza (též jako Dikobraz, 1945–1957) – Práce
Knihovna divadelní práce (1950–1951) – Umění lidu
Knihovna divadelní tvorby (1953–1964) – Orbis
Knihovna diváků a posluchačů (1951–1952) – Osvěta
Knihovna diváků a posluchačů (1953–1954) – Orbis
Knihovna Doby (1969) – Symposium
Knihovna dokumentů (1947) – Lidové nakladatelství
Knihovna dokumentů o předmnichovské kapitalistické republice (1953) – Orbis
Knihovna faktu (1970) – Symposium
Knihovna filmové teorie (1963–1964) – Orbis
Knihovna filmového amatéra (1962–1966) – Orbis
Knihovna filmového diváka (1963–1964) – Orbis
Knihovna fotografie (1963–1974) – Orbis
Knihovna fotografie (1978) – Panorama
Knihovna her pro loutky viz Hry pro loutky (Orbis)
Knihovna hudebních rozborů (1937–1938) – Melantrich
Knihovna Karikatur (1910) – Melantrich
Knihovna klasiků (1950–1952) – Čs. spisovatel
Knihovna klasiků (1953–1990; 1996) – Odeon
Knihovna klasiků (2000–dosud) – Odeon
Knihovna lidové umělecké výroby a řemesla viz Lidová umělecká výroba a řemeslo
Knihovna Lidových novin (1950) – Čs. spisovatel
Knihovna lidových románů viz Sběrka lidových románů
Knihovna loutkářských souborů (1953–1965) – Orbis
Knihovna Malého (později Mladého) hlasatele (1956–1940) – Melantrich
Knihovna metodických materiálů pro osvětové pracovníky viz Edice (metodických) materiálů pro osvětové pracovníky
Knihovna mezinárodních vztahů (1955–1958) – Svoboda
Knihovna Mladého hlasatele viz Knihovna Malého hlasatele
Knihovna Mladého světa (1970) – Mladá fronta
Knihovna moderní ženy (1994–1995) – Čs. spisovatel
Knihovna náboženských spisů Ver sacrum (1941) – Vyšehrad
Knihovna Nové fotografie (1952) – Osvěta
Knihovna Nové fotografie (1953–1962) – Orbis
Knihovna osvětové práce (1951–1952) – Osvěta
Knihovna osvětové práce (1953–1968) – Orbis

Knihovna Památníku Petra Bezruče (1957–1989) – Profil
Knihovna politických klasiků (1940–1942) – Melantrich
Knihovna pro mládež (1920–1922) – Melantrich
Knihovna pro mládež (1943–1944) – Orbis
Knihovna Radiojournalu (1929–1935) – Orbis
Knihovna rané křesťanské literatury (2001–dosud) – Vyšehrad
Knihovna Rudého práva (1949) – Svoboda
Knihovna slovanských klasiků (1950–1952) – Slovanské nakladatelství
Knihovna slovenských spisovatelů (1946) – Svoboda
Knihovna Soboty (1934–1958) – Melantrich
Knihovna Socialistické akademie (1951–1952) – Osvěta
Knihovna sociálních otázek (1921–1923) – Melantrich
Knihovna Sociálních problémů (1934) – Orbis
Knihovna Sociálních problémů (1936–1938) – Melantrich
Knihovna souborů lidové tvořivosti (1951) – Umění lidu
Knihovna souborů lidové tvořivosti (1951–1952) – Osvěta
Knihovna sovětské poezie (1950–1952) – Lidové nakladatelství
Knihovna sovětských románů (1947–1952) – Lidové nakladatelství
Knihovna Stalinových cen (1954–1956) – Lidové nakladatelství
Knihovna Stopy (1936–1941) – Orbis
Knihovna Svazu přátel SSSR (1945–1946) – Lidové nakladatelství
Knihovna Svazu zaměstnanců v umění a kultuře (1953) – Práce
Knihovna Světa sovětů (1947–1948) – Lidové nakladatelství
Knihovna Svobody (1945–1952) – Svoboda
Knihovna Umění lidu (1948) – Umění lidu
Knihovna vojáka (1948–1973) – Naše vojsko
Knihovna vojáka z povolání (1981–1989) – Naše vojsko
Knihovna Zahraniční politiky (1926–1937) – Orbis
Knihovnička ABC (1969) – Mladá fronta
Knihovnička Čtyřlístek (1969–1978) – Orbis
Knihovnička Čtyřlístek (1978–1990) – Panorama
Knihovnička kulturně výchovného pracovníka (1973–1982) – Horizont
Knihovnička Mateřídoušky (1961–1971) – Mladá fronta
Knihovnička novináře (1973–1989) – Novinář
Knihovnička odvahy (1945–1946) – Orbis
Knihovnička Ohníčku (1968–1971) – Mladá fronta
Knihovnička Rychlých šípů (1970) – Puls
Knihovnička Světa sovětů (1950–1952) – Lidové nakladatelství
Knihovnička úderníků (1949–1956) – Práce
Knihovnička Unikum (1991) – Horizont
Knihovnička Varu (1948–1949) – Melantrich
Knihovnička Varu (1950–1957) – Čs. spisovatel
Knihovnička Větrníku (1969–1970) – Mladá fronta
Knihovnička Ženského slova (1920–1921) – Melantrich
Knihy a knihovny (1969–1973) – Kruh
Knihy Fučíkova odznaku (1950–1954) – Mladá fronta
Knihy Katolického literárního klubu viz Katolický literární klub
Knihy lesní moudrosti – woodcraftu (1925) – Melantrich
Knihy o knihách (1950–1955) – Čs. spisovatel
Knihy o Pavím Očku (1946–1948) – Svoboda
Knihy odvahy a dobrodružství viz KOD
Knihy osudů a práce (1928–1941, 1946–1948) – Orbis
Knihy pro mládež (1946–1949) – Svoboda
Knihy pro mládež (1968) – Vysočina

Knihy Řádu (1959–1944) – Vyšehrad
Knihy Srdce (1969–1990) – Lidové nakladatelství
Knihy Vyšehradu pro mládež (1945–1947) – Vyšehrad
Knížky – hračky (1965–1964, 1979–1985) – Albatros
Knížky do kapsy (1991–1992) – Magnet
Knížky pro chytré děti (1959–1965) – Albatros
Knížky s omalovánkou (1967) – Albatros
Knížky za babku (1991–1993) – Magnet
Knížnice AST (1952–1954) – Naše vojsko
Knížnice českých literárních museí (1955) – Odeon
Knížnice Konfrontace (1975–1982) – Konfrontace
Knížnice Listů (1986–1989) – Index
Knížnice marxismu-leninismu (1971–1988) – Svoboda
Knížnice moderních dějin (1966–1981) – Svoboda
Knížnice napětí (1946–1947) – Naše vojsko
Knížnice národních umělců československých (1951) – Čs. spisovatel
Knížnice národních umělců československých (1955–1964) – Odeon
Knížnice ochotnického divadla (1959–1965) – Orbis
Knížnice osvětové komise ÚRO Plamen (1946) – Práce
Knížnice osvětových aktualit (1959–1965) – Orbis
Knížnice Pegas (1979–1981, 1982–1990) – Čs. spisovatel
Knížnice pro národní školy (1949–1954) – Albatros
Knížnice pro nejmenší (1949–1954, též s tit. Knížnice pro předškolní věk) – Albatros
Knížnice pro střední školy (1949–1954) – Albatros
Knížnice ROD viz ROD
Knížnice Rozhlasové práce / Rozhlasová universita (1948–1949) – Orbis
Knížnice sborníku Brno v minulosti a dnes (1979–1981) – Blok
Knížnice Strážnické brány (1959) – KN Gottwaldov
Knížnice teorie dětské literatury (1953–1971) – Albatros
Knížnice TGM (1946–1947) – Mladá fronta
Knížnice Ústecka (1951–1958) – KN Ústí nad Labem
Knížnice vědeckofantastických příběhů (1955–1964) – Albatros
Knížnice Vítězství (1976–1980) – Čs. spisovatel; Lidové nakladatelství; Mladá fronta;
Naše vojsko; Odeon
Knížnice vojenských příběhů (1953–1958) – Naše vojsko
Knížnice životopisů (1955–1965) – Albatros
Kobra (1969–1971) – Orbis
KOD – Knihy odvahy a dobrodružství (1954–1992, 1999–dosud) – Albatros
...kolem nás (1981–1989) – Albatros
„kolibřík“ (1958–1990) – Odeon
Kolotoč (1972) – Albatros
Kolumbus (1960–dosud) – Mladá fronta
Kompas (1970) – Orbis
Korálky (1947–1948) – Orbis
Korálky, sešitová edice pohádek z celého světa (1958–1990) – Albatros
Korespondence a paměti (1953) – Orbis
Korespondence a paměti (1953) – Odeon
Kotva (1967–1971) – Olympia
Kotva (1971–1989) – Práce
Kozoroh (1949–1950) – Vyšehrad
Kra (1984–1987) – Rozmluvy
Kraj (1975–1990) – Kruh
Krásné tisky (1966–1967) – Čs. spisovatel
Krásné tisky Melantricha (1939–1945) – Melantrich

- Kresby a verše (1957–1958) – Obelisk
 Krimi Signál (1991–1997) – Magnet
 Kritická knihovna (1936–1937) – Melantrich
 Kritická knihovna (1949–1958) – Čs. spisovatel
 Kritické rozhledy (1972–1990) – Čs. spisovatel
 Kritika a polemika (1955–1958) – Obelisk
 Kroky (1963–1965) – Profil
 Kroky (1976–1979) – Mladá fronta
 Kroniky práce a bojů (1958–1988) – Práce
 Krystal (1961–1967) – Albatros
 Krystal (1970–1971) – Vyšehrad
 Krystal (2002–dosud) – Vyšehrad
 Křižovatka (1969–1970) – Dialog
 Kukátko (1958–1968, 1991–1993) – Albatros
 Kukátko (1995–1996) – Orbis
 Kulihrášek (1968–1972) – Albatros
 Kultura kolem nás (1961–1968) – Orbis
 Kulturně politická knihovna (1947–1949) – Orbis
 Kulturní aktuality (1945–1946) – Svoboda
 Kulturní historie (2002–dosud) – Vyšehrad
 Kulturní obzory (1945–1949) – Svoboda
 Kulturní práce (1962–1965) – Práce
 Kvantová gravitace (2009) – Albatros
 „kvarty“ (1964) – Odeon
 Květnice (1947–1959) – Mladá fronta
 Květy české poesie (1950–1957) – Mladá fronta
 Květy dětem (2007–2008) – Albatros
 Květy poezie (1958–2009) – Mladá fronta
 Květy světové poesie (1951–1955) – Mladá fronta
 Kytka dobrých knih (1941–1948) – Vyšehrad
- Labyrint (1969–1970) – Dialog
 Labyrint (1971–1980) – Severočeské nakl. 2
 Ladění (1987–1994) – Mladá fronta
 „Legends“ viz „Živá minulost“
 Legendy a báje (1963–1984) – Artia
 Leporela (1964–dosud) – Albatros
 Leták (1950–1951) – Svoboda
 LEV – Lidová edice výjimečných (1995) – Melantrich
 Levná sešitková řada (1963–1965, od 1965 s tit. Pro malé čtenáře) – Albatros
 Lidé a osudy (1931–1935) – Melantrich
 Lidé a paragrafy (1989–1991) – Vyšehrad
 Lidé a Země (2002–2010) – Mladá fronta
 Lidová edice výjimečných viz LEV
 Lidová knihovna (1947–1952) – Svoboda
 Lidová knihovna (1967–1991) – Lidové nakladatelství
 Lidová knihovna Světa sovětů (1956–1957) – Lidové nakladatelství
 Lidová kultura a současnost (1974–1985) – Blok
 Lidová umělecká výroba a řemeslo (1954–1959; též s tit. Knihovna lidové umělecké výroby a řemesla) – Orbis
 Lidová universita (1921–1929) – Melantrich
 Lidové umění slovesné (1954–1990) – Odeon
 Lidoví skladatelé z Vysočiny (1955) – KN v Havlíčkově Brodě
 Lipnická edice (1960–1965) – KN v Havlíčkově Brodě

- Lipnická edice (1969–1970) – Vysočina
 Listy víry (1951–1952) – Vyšehrad
 LN dívkám (1971–1979) – Lidové nakladatelství
 Logos (1999–2002) – Vyšehrad
 Love Story, milostné příběhy slavných (2007) – Albatros
 Lovestories 4girls (2009) – Albatros
 Lupa (1966–1969) – Severočeské nakl. 1
- „M“ knihy (1969–1982) – Lidové nakladatelství
 Má vlast (1956) – Albatros
 Magazín Dodokapsu (1995) – Olympia
 Magazín chytrých dětí (1959–1966) – Albatros
 Magazín P (1991) – Magnet
 Magazín pro děvčata (1962–1968) – Albatros
 Magazíny Kruhu čtenářů Světa sovětů (1947) – Lidové nakladatelství
 Magma (1991–1992) – Kruh
 Magnet (1965–1992) – Magnet
 Magnet Hobby (1991–1997) – Magnet
 Magnet Plus (1992–1995) – Magnet
 Máj (1961–1991) – Lidové nakladatelství; Mladá fronta; Naše vojsko
 Malá edice poezie (1961–1989) – Čs. spisovatel
 Malá edice prózy (1965–1971) – Čs. spisovatel
 Malá galerie (1962–1994) – Odeon
 Malá galerie (1995–1996) – Svoboda
 Malá knihovna fotografie (1956–1965) – Orbis
 Malá knihovna klasiků (1949) – Albatros
 Malá knihovna Lidové demokracie (1969–1970) – Vyšehrad
 Malá knihovna marxismu-leninismu (1945–1956) – Svoboda
 Malá knihovna sovětské vědy (1948–1952) – Orbis
 Malá knihovna vojáka (1949–1950) – Naše vojsko
 Malá moderní encyklopedie (1958–1969) – Orbis
 Malá moderní encyklopedie (1969–1989) – Horizont
 Malá politická knihovna (1973–1990) – Svoboda
 Malá ruská knihovna (1947) – Práce
 Malá slovanská knihovna (1950–1951) – Slovanské nakladatelství
 Malé dějiny válek (1992–1995) – Naše vojsko
 Malé encyklopedie (1976–1989) – Mladá fronta
 Malé knížky o velkých věcech (1948) – Orbis
 Malé monografie (1952) – Orbis
 Malé monografie (1953–1955) – Odeon
 Manga Shakespeare (2009) – Albatros
 Maratón (1967–1969) – Olympia
 Mars (1967–1990) – Naše vojsko
 Marxismus ve vědě (1950–1952) – Svoboda
 Medailóny (1973–1991) – Horizont
 Melantrich dětem (1994–1995) – Melantrich
 Melantrichova knižnice (1928–1934) – Melantrich
 Melantrichova laciná knihovna (1937–1939) – Melantrich
 Melantrichova laciná knihovna klasiků (1939–1941) – Melantrich
 Melantrichova lidová knižnice (1969–1971) – Melantrich
 Melantrichova slovenská knižnice (1929–1935) – Melantrich
 Memoáry (1991–1996) – Naše vojsko
 Memoáry (1991–1997, 1997 jako Životopisy a memoáry) – Melantrich
 Meritum (1979–1982) – Poezie mimo domov

- Města umění (1970–1972) – Obelisk
 Metodické listy na pomoc lektorům Socialistické akademie ČSSR (1980–1990) – Horizont
 Metodické materiály pro osvětové pracovníky viz Edice (metodických) – materiálů pro osvětové pracovníky
 Metodické materiály pro večery zábavy a poučení (1957–1960) – Mladá fronta
 Mezinárodní edice knížek pro nejmenší (1967–1991; od 1974 s tit. Mezinárodní série) – Albatros
 Milé knížky (1950–1957) – Čs. spisovatel
 Mimočítanková četba (1954–1956) – Albatros
 Minulost (1995) – Svoboda
 Minulost kraje (1958) – KN v Havlíčkově Brodě
 Mistral – edice dobré četby (1991) – Práce
 Mistři malířství (1941–1947) – Orbis
 Mistři světové kresby (1955–1989) – Odeon
 Mistři světového malířství (1954) – Odeon
 Mladé cesty (1961–1969) – Mladá fronta
 Mladé cesty. Prozaická řada (1965–1969) – Mladá fronta
 Moderní česká próza (1991–1994) – Mladá fronta
 Moderní dějiny (1999–dosud) – Vyšehrad
 Moderní encyklopedie (2003) – Albatros
 Moderní loutková scéna (1950) – Umění lidu
 Moderní myšlení (1998–dosud) – Vyšehrad
 Moderní světová próza (1992–2013) – Mladá fronta
 Modrá stuha (1965–1968) – Albatros
 Moje první encyklopedie Larousse (2004–2010) – Mladá fronta
 Moravské Horácko a Podhorácko (1956–1957) – KN v Havlíčkově Brodě
 Most (1968–1978) – Mladá fronta
 Moudrost světa (2000–2005) – Vyšehrad
 Mozaika (1994–dosud, značená od 2002) – Vyšehrad
 Myšlenky (2001–2006) – Mladá fronta
 Myšlenky a život (1955–1957) – Vyšehrad
- Na okraj nové doby (1940–1942) – Orbis
 Na pomoc čtenářským kroužkům ČSM (1951–1953) – Mladá fronta
 Na pomoc politickému vzdělávání (1978–1986) – Horizont
 Na pomoc pracovníkům v oblasti státní církevní politiky (1975–1990) – Horizont
 Na pomoc Soutěži tvořivosti mládeže (1958–1964) – Mladá fronta
 náboženská edice (1967–1990) – Křesťanská akademie
 Napětí (1957–1997) – Naše vojsko
 Národní klasikové (1950–1956) – Mladá fronta
 Národní klenotnice (1949–1952) – Čs. spisovatel
 Národní knihovna (1941–1947) – Vyšehrad
 Národní knihovna (1948–1955) – Orbis
 Národní knihovna (1955–1973) – Odeon
 Národní knihovna (1975–1981) – Čs. spisovatel
 Národní studánka (1959–1940) – Melantrich
 Národnostní otázky (1953–1958) – Orbis
 Národy bojují za svobodu (1949–1950) – Mír
 Nástup (1945–1959) – Mladá fronta
 Naše minulost (1946–1949) – Orbis
 Naše věda, technika, umění a jejich představitelé (materiál k nástěnkám) (1952) – Osvěta
 Naše věda, technika, umění a jejich představitelé (materiál k nástěnkám) (1955) – Orbis
 Naše vlast (1959–1977) – Orbis
 Naše vlast (1978–1990) – Panorama

Nejkrásnější pohádky (1995–2007) – Albatros
 Nejlepší detektivky (2006–2008) – Mladá fronta
 Nemesis (1995–1997) – Magnet
 Neobvyklá povolání (2008) – Albatros
 Nesmrtelní (1951–1952) – Mír-DP
 Nesmrtelní (1955–1979) – Odeon
 Než začne večerníček (2005–2008) – Albatros
 Nobelova cena (2000–dosud) – Odeon
 Nová Evropa (1941) – Orbis
 Nová poezie (1968–1971) – Čs. spisovatel
 Nová polská knihovna (1947) – Melantrich
 Nová próza (1967–1970) – Čs. spisovatel
 Nová próza (1972–1990) – Severočeské nakl. 2
 Nová ruská knihovna (1928–1935) – Melantrich
 Nová řada poezie (1985–1994) – Poezie mimo domov
 Nová směna (1951) – Čs. spisovatel
 Nová sovětská knihovna (1956–1967) – Lidové nakladatelství
 Nové knihy (1958–1968) – Naše vojsko
 Nové prameny (1956–1967) – Obelisk
 Nové slovo domova (1952–1953) – Vyšehrad
 Nové slovo světa (1951–1953) – Vyšehrad
 Noviny a novináři (1946–1947) – Práce
 Nový svět (1950–1952) – Mír
 Nový svět (1986–1989) – Lidové nakladatelství; Melantrich; Naše vojsko; Odeon; Svoboda

Objektiv (1975–1990) – Albatros
 Obnovené obrazy (1957–1958; 1974–1989) – Albatros
 Obolos (1961–1971) – Obelisk
 Obratník (1991) – Orbis
 Obrázkové čtení pro nejmenší (1991) – Albatros
 Obrázkové seriály MF (1990) – Mladá fronta
 Obrázky z Brna (1957) – Blok
 Obrázky z domova (1959–1963) – Albatros
 Obrazové publikace (1951–1959) – Orbis
 Obrazy ze života doby (1990–1992) – Mladá fronta
 Obyčejná dobrodružství (1978–1982) – Albatros
 Obzor – Knihovna důstojníka (1968–1969) – Naše vojsko
 Obzory (1951) – Mír-DP
 Obzory (1963–1965) – Profil
 Obzory (1974–1990) – Profil
 Očko (2002–2006) – Albatros
 Odborné a metodické příručky Severočeského musea v Liberci (1965–1970) – Severočeské nakl. 1
 Odeon (1965–1991) – Odeon
 Odkaz (1955–1963) – Čs. spisovatel
 Odkaz (1989) – Vyšehrad
 Odkaz minulosti české (1940–1958) – Melantrich
 Odkazy pokrokových osobností naší minulosti (1961–1991) – Melantrich
 Okamžiky (1967–1992) – Kruh
 Oko (1961–dosud) – Albatros
 Olymp (1986–1990) – Olympia
 Omega (1972–1988) – Mladá fronta
 Omnia (1969–1997) – Svoboda
 Operní libreta (1955–1960) – Odeon

- Orbis pictus (1979–1994) – Mladá fronta
Orientace (1964–1975) – Obelisk
Orientace (1969–1970) – Vyšehrad
Orientace (1991–1996) – Čs. spisovatel
Orientace (1991–2000) – Vyšehrad
Osobnosti české a slovenské žurnalistiky (1978–1988) – Novinář
Osobnosti, události (1995–1997) – Orbis
Osudy – fakta – objevy (1966–1970; dále viz Stopy – fakta – svědectví) – Orbis
Osudy (1992–2003) – Mladá fronta
Osudy (2006–dosud) – Vyšehrad
Osvětová edice (1959) – KN v Havlíčkově Brodě
Osvětové a obrazové (propagační) publikace (1953–1954) – Orbis
Osvětové a propagační edice (1954) – Orbis
Otázky a názory (1958–1970) – Čs. spisovatel
Otázky a odpovědi (1945–1949) – Práce
Otázky dějin (1966–1989) – Svoboda
Otázky dneška (1945–1963) – Mladá fronta
Otazník (1987–1991) – Horizont
- Paklíc (2008–2009) – Albatros
Památky (1963–1992) – Odeon
Památky a pragensie (též jako Pragensie a památky, 1955–1962; dále viz Památky) – Odeon
Památky Olomouckého kraje (1959) – KN Olomouc
Památky staré literatury české (1946–1952) – Orbis
Paměti (1959–1990) – Naše vojsko
Paměti, korespondence, dokumenty (1954–1989) – Odeon
Panda (1991) – Orbis
Panoráma (1968–1993) – Melantrich
Panorama dějin světové literatury (1990) – Panorama
Panorama světových dějin viz Pyramida (Panorama)
Pantheon, řada 2 (1950) – Čs. spisovatel
Parabola (1967–1970) – Orbis
Paternoster (1986–1989) – Index
Pečeť (1945–1948) – Mír
Perly umění (1999) – Albatros
Perspektivy (1930–1940, 1948) – Orbis
Peřeje (1984–1990) – Středočeské nakladatelství a knihkupectví
Pět her (1959–1967) – Odeon
Petrklíč (1969–1984) – Práce
„pět scénářů“ (1966, ozn. též „filmové scénáře“) – Odeon
Pionýr (1949) – Lidové nakladatelství
Pionýrská estráda (1952–1954) – Mladá fronta
Pírka ptáka Ohniváka (1967–1973) – Lidové nakladatelství
Příštalka (1995–1997) – Orbis
Plamen (1945–1951) – Svoboda
Plamen (1956–1990) – Odeon
Plameny (1970–1987) – Blok
Planeta (1984–1990) – Lidové nakladatelství
Plus (1971–1972) – Albatros
Pocket program (1991–1994) – Odeon
Podivuhodné cesty, knihy Julese Verna (1957–1999) – Albatros
Podlahova knihovna naučných spisů (1959–1948) – Vyšehrad
Podoby (1971–1989; fotografická řada 1982–1987) – Profil
Poesie (1933–1949, 1969–1996) – Melantrich

- Pohádka s plastickou vystřihovánkou (1968) – Albatros
Pohádkové lístečky (1969–1977) – Orbis
Pohádkový nezbedník (2004) – Albatros
Pohádky národů (1958–1972) – Albatros
Pohádky sovětských národů (1949–1950) – Lidové nakladatelství
Pohledy (1966–1988) – Kruh
Pohoda (1999) – Odeon
Pokladnice Albatrosu (2006–dosud) – Albatros
Pokladnice královské (1939–1947) – Melantrich
Poklady (1958–1961) – Odeon
Poklady národního umění (1940–1949, 1942–1945 s tit. Poklady umění v Čechách a na Moravě) – Vyšehrad
Poklady uměleckých sbírek (1987–1995) – Panorama
Poklady umění v Čechách a na Moravě viz Poklady národního umění
Pokrokové tradice (1980–1982) – Profil
Politická knihovna /historická/ (1923–1959, 1948–1950) – Orbis
Politická knihovna Československé strany lidové (1950–1964) – Vyšehrad
Politická knihovna Československé strany lidové viz též Knihovna Československé strany lidové
Politická knižnice (1969–1987) – Melantrich
Politická knižnice Socialistického směru (1952) – Melantrich
Politické aktuality (1950–1952) – Orbis
Politické myšlení (1990) – Svoboda
Politické otázky (1953–1956) – Svoboda
Politika – sociologie – národohospodářství (1945–1948) – Svoboda
Polylegan (1968–1970) – Mladá fronta
Populárně vědecké edice (1953) – Orbis
Populárně vědecké obrazové publikace (1953–1954) – Orbis
Populární knihovna marxismu-leninismu (1955–1957) – Svoboda
Portréty (1963–1971) – Orbis
Portréty (1966–1971) – Svoboda
Portréty II. (1993–1995) – Svoboda
Portréty spisovatelů (1975–1991) – Čs. spisovatel
Postavy a dílo (1951–1959) – Čs. spisovatel
Postavy a tváře Vysočiny (1959–1960) – KN v Havlíčkově Brodě
Postavy a události (1975–1990) – Severočeské nakl. 2
Postavy jihočeské kulturní minulosti (1980–1988) – Růže
Postavy jihočeského dělnického hnutí (1973–1987) – Růže
Poupata (1961) – Albatros
Povídky (2003–2005) – Mladá fronta
Povídky národů SSSR (1955–1956) – Lidové nakladatelství
Poznání světa (1952–1953) – Osvěta
Poznání světa (1953–1969) – Orbis
Poznáváme Olomoucký kraj (1956–1957) – KN Olomouc
Poznáváme Sovětský svaz (1961–1966) – Lidové nakladatelství
Poznej světové dědictví UNESCO (2002–2004) – Albatros
Pragensia (1954–1977) – Orbis
Pragensia (1978–1994) – Panorama
Pragensie a památky viz Památky a pragensie
Praha – město umění (1957–1959) – Obelisk
Prahou slavných osobností (2008) – Albatros
Pramen (1968) – Středočeské nakladatelství a knihkupectví
Pramen četby (1940–1941, 1947) – Melantrich
Pramen dobré četby (1948–1949) – Melantrich

Praménky / Zvonky (1949) – Orbis
Prameny (1935–1943) – Melantrich
Prameny (1947–1952) – Svoboda
Prameny (1955–1957) – Mladá fronta
Prameny (1969–1971) – Vyšehrad
Prameny (1974–1987) – Profil
Prameny a dokumenty (1976–1982) – Novinář
Prameny k československým dějinám vojenským (1954–1958) – Naše vojsko
Prameny k dějinám osvobození (1958) – Orbis
Prameny poznání SSSR (1949–1952) – Lidové nakladatelství
Prameny. ABC marxismu leninismu (1971–1989) – Mladá fronta
Pro dítě (1919–1925) – Melantrich
Pro malé čtenáře viz Levná sešitková řada
Pro život (1940–1941) – Vyšehrad
Proč? (1964–1967) – Albatros
Profil (V-Profil, 1991–1994) – Magnet
Profil dětem a mládeži (1974–1991) – Profil
Profily (1945–1952) – Práce
Profily (1957–1958) – Profil
Profily (1960–1967) – Čs. spisovatel
Profily umělců (1959–1961) – KN Gottwaldov
Profily z prací mistrů československé fotografie (1979–1981) – Panorama
Program Start (1988–1990) – Mladá fronta
Proměny – velká řada (1967–1971) – Orbis
Proměny (1962–1969) – Orbis
Prostor (1967–1992) – Kruh
Proud (1963–1965) – Profil
Proud (1968) – Středočeské nakladatelství a knihkupectví
Proud (1974–1991) – Profil
Proud (1980–1988) – Mladá fronta
Proudy (1983–1991) – Lidové nakladatelství
Proza sovětských národů (1976–1987) – Odeon
Prsten (1995–2001) – Mladá fronta
Prstýnek (1968–1991) – Čs. spisovatel
Průkopníci (1954) – Čs. spisovatel
Průzkum (1985) – Odeon
První čtení (1973–dosud) – Albatros
První knihovnička (1946–1948) – Svoboda
První svazky (1946) – Mladá fronta
První verše (1973–1990) – Severočeské nakl. 2
Prvotiny (2013–dosud) – Olympia
Přednášky a diskuse (1946–1949) – Orbis
Předvoj (1983–1988) – Lidové nakladatelství
Příběhy Darrena Shana (2002–2009) – Albatros
Příběhy ze šuplat (1976) – Index
Příležitostné publikace (1947) – Lidové nakladatelství
Příležitostné tisky Domu umění v Brně (1956–1958) – Blok
Přiliv (1945–1952; 1958–1991) – Práce
Případy bratra Cadfaela (1993–2010) – Mladá fronta
Příručky studia chrámové hudby (1946) – Vyšehrad
Příručky umělecké loutkové scény (1950) – Umění lidu
Příručky závodních klubů ROH (1948–1951) – Práce
Publikace archivu Ministerstva zahraničních věcí (1926–1929) – Orbis
Publikace Slezského muzea v Opavě (1960–1970) – Profil

- Publikace Slezského studijního ústavu (1957–1980, od 1958 s tit. Publikace Slezského ústavu ČSAV) – Profil
 Půlnoc (1991–1992) – Orbis
 Puls (1985–1991) – Čs. spisovatel
 Pulsy (1961–1966) – Blok
 Pyramida (1970–1978) – Orbis
 Pyramida (1978–1991) – Panorama
 Pyramida – Encyklopedie (1973–1977) – Orbis
 Pyramida – Encyklopedie (1978–1990) – Panorama
 Pyramida – Lexikony (1973) – Orbis
- Racek (1960–1970) – Svoboda
 Racek (1970–1971) – Růže
 Radar (1948–1950) – Mladá fronta
 Radost z vědění (1981–1995) – Albatros
 Ráj knihomilů (1950–1958) – Čs. spisovatel
 Raná setba (1935–1942) – Vyšehrad
 Reálný socialismus, teorie a praxe (1985–1988) – Svoboda
 Reflexe (1997–dosud) – Vyšehrad
 Rekord (1967–1970) – Olympia
 Repertoár estrádních uměleckých skupin (1959–1963) – Orbis
 Réva (1958; 1961–1964) – Blok
 Réva (1980–1985) – Poezie mimo domov
 Roary závodní auto (2009) – Albatros
 ROD (též s tit. Knižnice ROD, 1948–1952) – Práce
 ROK (1968–1970) – Vyšehrad
 Roky (1952–1953) – Melantrich
 Román (2001–2007) – Mladá fronta
 Román pro ženy (2004–2005) – Olympia
 Romana (1997–2009) – Albatros
 Románová knihovna Melantricha (1924–1928) – Melantrich
 Románové novinky (1946–1992) – Práce
 Romány Ahoje (1937–1943) – Melantrich
 Romány, které ožily na plátně (1939–1941) – Melantrich
 Rozhlasová universita viz Knižnice Rozhlasové práce
 Rozhovory (1998) – Melantrich
 Rozhovory (2003–dosud) – Vyšehrad
 Rozhovory nad Biblií (2007–dosud) – Vyšehrad
 Rozmach dětské knihy (1938–1939) – Vyšehrad
 Rozmach dobré knihy (1937–1940) – Vyšehrad
 Rozpravy (1949) – Práce
 Rukověť (1991) – Orbis
 Ruská odborná terminologie (1957–1965) – Lidové nakladatelství
 Russkaja biblioteka (1946–1947) – Melantrich
 Růžová knihovna (1991–1993) – Olympia
- Sad (1949–1950) – Úder
 Sad (1950) – Profil
 Safír (1970) – Horizont
 Saturn (1964–1991) – Lidové nakladatelství
 Sbírka dobrých autorů (1927–1928) – Melantrich
 Sbírka lidových románů (též jako Knihovna lidových románů, 1934–1935) – Vyšehrad
 Sbírka slovníků jazyků slovanských (1951) – Slovanské nakladatelství
 Sci-fi (1989–1991) – Odeon

Sedmkrásky (1946–1948) – Mír
Sedmkrásky (1998–2001) – Albatros
Sedmkrásky (1966–1971) – Albatros
Sedmikvítek (1963–1971) – Profil
Sešitová řada (1986–1988) – Albatros
Sešitové romány (1968–1969) – Mladá fronta
Sešity Divadelní žatvy (též s tit. Divadelní žatva, 1949–1951) – Umění lidu
Sešity Divadelní žatvy (též s tit. Divadelní žatva, 1951–1952) – Osvěta
Setba (1955–1956) – Mladá fronta
Sever (1966–1969) – Severočeské nakl. 1
Sever (1973–1989) – Severočeské nakl. 2
Schovávaná v přírodě (2010) – Albatros
Situace (1969–1970) – Obelisk
Situace (1979–1983) – Jazzová sekce
Skicáky (1958–1959) – Obelisk
Skutečné příběhy (1993–1995) – Svoboda
Skvosty (1953–1975) – Odeon
Skvosty anglické literatury (1978–1987) – Odeon
Skvosty české literatury (1976–1990) – Odeon
Skvosty francouzské literatury (1975–1989) – Odeon
Skvosty italské literatury (1984–1986) – Odeon
Skvosty německé literatury (1976–1981) – Odeon
Skvosty poezie (2001–dosud) – Odeon
Skvosty polské literatury (1983–1987) – Odeon
Skvosty ruské a sovětské literatury (1972–1990) – Odeon
Skvosty španělské literatury (1990) – Odeon
Slezská edice (1971) – Puls
Slovanská knihovna (1951) – Slovanské nakladatelství
Slovanské jazykovědné příručky (1951) – Slovanské nakladatelství
Slovanský svět (1945–1949) – Orbis
Slovanská knihovna (1956–1968) – Odeon
Slovanská knihovna (1982–1991) – Čs. spisovatel
Slovanská knihovna – Nová řada (1965–1976) – Odeon
Slovanská próza (1989) – Melantrich
Slovanský archiv (1937) – Melantrich
Slovníky spisovatelů (1966–1987) – Odeon
Slovo a čin (1980–1989) – Profil
Slovo a duch (1940) – Vyšehrad
Slovo k historii (1985–1995) – Melantrich
Sluníčko (1998) – Albatros
Sluníčko (2001–dosud) – Mladá fronta
Slunovrat (1951–1952) – Mír-DP
Slunovrat (1971–1991) – Čs. spisovatel
Smaragd (1958–1993) – Mladá fronta
Směr Moskva (1984–1985) – Mladá fronta
SMS. Stručný – malý – srozumitelný (2006–2009) – Albatros
Socialismus: zkušenosti, problémy, perspektivy (1977–1984) – Svoboda
Socialistická knihovna (1946–1951) – Svoboda
Socialistická věda (1953–1957) – Svoboda
Sociologická knihovna (1925–1937) – Orbis
Sociologická knižnice (1965–1989) – Svoboda
Sofia (1998–2001) – Vyšehrad
Sondy (1964) – Růže
Sophia /život, dílo, doba/ (1998) – Melantrich

- Současné české umění (1987–1991) – Odeon
Současné profily (1957–1959) – Obelisk
Současné profily. Nová řada (1959–1964) – Obelisk
Současné světové události (1953–1955) – Svoboda
Současné světové umění (1958–1972, 1982–1989) – Odeon
Současné umění (1951–1952) – Orbis
Současné umění (1953–1962) – Odeon
Soudobá povídka, novela, román (1959) – KN Olomouc
Soudobá próza (1987–1994) – Vyšehrad
Soudobá světová próza (1953–1993) – Odeon
Soudobá světová próza – Malá řada (1959–1992) – Odeon
Soudobé české umění (1976–1986) – Odeon
Souvislosti (1993–2001) – Mladá fronta
Sovětské sešity (1950–1952) – Lidové nakladatelství
Sovětských básníci (1953–1955) – Čs. spisovatel
Sovětských spisovatelé (1953–1954) – Odeon
Speculum (2009) – Albatros
Spektrum (1970) – Svoboda
Spirála (1964–1995) – Čs. spisovatel
Spisovatelé Sovětského svazu (1946–1952) – Svoboda
Sportovní četba (1958–1960) – Olympia
Sportovní vzory (1979–1983) – Růže
SSSR našima očima (1951–1952) – Lidové nakladatelství
SSSR v obrazech (1949–1950) – Lidové nakladatelství
Stadión (1981–1990) – Olympia
Start (1969–1970) – Západočeské nakladatelství
Statečná srdce (1969–1971, 1990) – Růže
Stoletý kalendář (2013–dosud) – Albatros
Stopa (1968–1979) – Naše vojsko
Stopa (1990) – Panorama
Stopami dějin (1925–1958, 1946–1948) – Orbis
Stopy – fakta – svědectví (1970–1977) – Orbis
Stopy – fakta – svědectví (1978–1992) – Panorama
Stráž míru (1953) – Mír
Střelka (1959–1990) – Albatros
Studánka (1958–1966) – Albatros
Studentské čtení (2012–dosud) – Olympia
Studie (1945–1949) – Mladá fronta
Studie literárněhistorické (1969) – Odeon
Studijní materiály na pomoc lektorům ÚV Socialistické akademie ČSSR (1974–1990) –
Horizont
Studio Albatros (1991) – Albatros
Studium (1951–dosud) – Křesťanská akademie
„Studium“ (1970–1971; 1990–1992) – Vyšehrad
Studium (1993–dosud) – Vyšehrad
Sůl země (1967–1989) – Křesťanská akademie
Svazácká knihovna (1960–1989) – Mladá fronta
Svazky (1995–1997) – Čs. spisovatel
Svět (1949–1952) – Čs. spisovatel
Svět (1957–1959) – Naše vojsko
Svět (1960–1982) – Čs. spisovatel
Svět (1991–1996) – Naše vojsko
Svět (1994–1995) – Čs. spisovatel
Svět divadla (1966–1970) – Orbis

- Svět hudby (1995) – Orbis
Svět J. R. R. Tolkiena (2002–2005) – Mladá fronta
Svět v obrazech (2000–2005) – Albatros
Svět v pohybu (1969–1989) – Svoboda
Svět v přerodu (1939) – Melantrich
Svět vědy a práce (1946–1949) – Melantrich
Svět zvířat (1997–2008) – Albatros
Světla víry (1935) – Vyšehrad
Světová četba (1948–1952) – Svoboda
Světová četba (1953–1992; 1997–1998, 2000–2001) – Odeon
Světová klasika (1999–2000) – Vyšehrad
Světová knihovna (1961–1990) – Odeon
Světová knihovna (2000–dosud) – Odeon
Světová knihovnička (1958–1961) – Albatros
Světová kresba (1963–1979) – Artia
Světová náboženství (1997–dosud) – Vyšehrad
Světová próza (1985–1998, 1998 s tit. Edice světové prózy) – Melantrich
Světová próza (1994–dosud) – Vyšehrad
Světová próza (1995–1996) – Čs. spisovatel
Světové dějiny (1951–1952) – Orbis
Světové dějiny (1953–1967) – Odeon
Světové myšlení (1970–1975) – Melantrich
Světové pohádky (1960–1990) – Artia
Světové umění (1962–1974) – Artia
Světové umění (1968–1992) – Odeon
Světový válečný román (1966–1989) – Naše vojsko
Symposion (1997–1999) – Odeon
Symposium (1968–1970) – Obelisk
Syrinx (1968–1970) – Svoboda
- Šmoulové (2011–dosud) – Albatros
Šňůra perel (1969–1985) – Artia
Štít (1949–1959) – Naše vojsko
Šumava (1987–1989) – Růže
- Tajemství (2000–2003) – Albatros
Tajný archiv (2005–2012) – Mladá fronta
Technika a řemeslo (1953–1962) – Odeon
Teologie (1993–dosud) – Vyšehrad
„teoretická edice – literárněvědná řada“ (1974–1979) – Odeon
„teoretická edice – uměnovědná řada“ (1977) – Odeon
„teoretická knižnice“ (1974–1989) – Albatros
Teorie / Texty (1971) – Obelisk
Teorie a kritika (1953–1975) – Odeon
Teorie umění (1955–1969) – Obelisk
Teorie, tvorba, tvůrci (1964–1967) – Svoboda
Tereziánská iniciativa (1994–1995) – Melantrich
Theologica (1998–2001) – Vyšehrad
Tintinova dobrodružství (2004–2011) – Albatros
Triáda (1985–1989) – Naše vojsko
Tribuna ekonomiky a politiky (1988–1990) – Horizont
Trojka (1975–1990) – Lidové nakladatelství
Třetí čtení (2012–dosud) – Albatros
Tvar (1970–1972) – Vyšehrad

Tvar (1991) – Práce

Tvář století (1945–1952) – Práce

Tvůrčové přírodovědy (1951–1952) – Osvěta

Ty & já (1995) – Mladá fronta

Ty! (2000–2004) – Albatros

Účelové publikace Československé socialistické akademie v Praze (1971–1989) – Horizont

Účelové publikace Socialistické společnosti pro vědu, kulturu a politiku (1971–1972) – Horizont

Učit se (1949–1956) – Mladá fronta

Umělci Vysočiny (1955–1962) – KN v Havlíčkově Brodě

Umělcova dílna (1960–1988) – Artia

Umělecká fotografie (1958–1987) – Odeon

Umělecké poklady (1966–1974) – Odeon

Umělecké profily (1976–1991) – Odeon

Umění (1956) – KN Olomouc

Umění (1982–1986) – Panorama

Umění a skutečnost (1948–1949) – Práce

Umění a život (1949) – Orbis

Umění lidu (1956–1957) – Obelisk

Umění světa (1971–1981) – Artia

Umění vnímat umění (1982–1990) – Horizont

Uměnověda (1976–1984) – Svoboda

Úroda (1928–1958, 1948) – Melantrich

Úroda krásné prózy (1947–1949) – Melantrich

Úsměvy (1954–1959) – Mladá fronta

Úsvit – světový sociální román (1971–1986) – Svoboda

Úvod do studia (1946–1948) – Vyšehrad

Už umím číst (2010–dosud) – Mladá fronta

Už vím proč? (2009–dosud) – Albatros

Užití umění (1983) – Odeon

V Evropě a za oceánem (1929–1941) – Orbis

Váhy (1969–1970) – Mladá fronta

Váhy (1971, 1991–1993) – Vyšehrad

Váhy (1991–1998) – Mladá fronta

Vavřín (1942–1947) – Vyšehrad

Věda a řízení (1975) – Horizont

Věda a technika mládeži (1969) – Mladá fronta

Věda mládeži (1949–1959) – Mladá fronta

VEGA (1985–1990) – Naše vojsko

Velká knihovna marxismu-leninismu (1945–1956) – Svoboda

Velká knižnice českých klasiků (1949–1951) – Albatros

Velká neznámá (1969–1972) – Profil

Velké civilizace viz Stopy – fakta – svědectví (Panorama) –

Velké epochy kultury (1975–1979) – Mladá fronta

Velké postavy českých dějin (2002–dosud) – Vyšehrad

Velké postavy světových dějin (2004–2007) – Vyšehrad

Velký historický atlas (1999) – Mladá fronta

Venkovský román (1970–1973) – Růže

Veronika (1968–1994) – Albatros

Verše (1947–1949) – Vyšehrad

Verše (2000–dosud) – Vyšehrad

Veselá mysl (1932–1941) – Orbis

- Veselé kresby (1960) – Mladá fronta
 Vigílie (1955–dosud) – Křesťanská akademie
 Vlasta (1993–1994) – Čs. spisovatel
 Vlastivěda Karlovarska (1957–1958) – KN Karlovy Vary
 Vlastivědná edice Vysočiny (1958–1960) – KN v Havlíčkově Brodě
 Vlastivědná knihovna (1951–1952) – Osvěta
 Vlastovička – pestrá knížka pro děti (1984–1987) – Blok
 Vltava (1962–1964) – Růže
 Vojáci mladým (1947–1949) – Naše vojsko
 Vpřed (1947–1949) – Mladá fronta
 Vpřed (1949–1967) – Mladá fronta
 Vybrané vědecké rozpravy (1955–1948) – Melantrich
 Výhledy (1929–1935) – Melantrich
 Východočeská edice (1961–1965) – KN v Havlíčkově Brodě
 Východočeské medailónky (1961–1964) – KN v Havlíčkově Brodě
 Výroky slavných (2009–dosud) – Vyšehrad
 Vysočina (1954–1961) – KN v Havlíčkově Brodě
 Vysokoškolské rukověti (1954–1949) – Melantrich
 Výstavy Galerie Práce (1950–1952) – Práce
 Vyšehrad (1954–1955) – Vyšehrad
 Vyšehrad (1956–1968) – Vyšehrad
 Vyšehrad, ilustrovaná řada (1958–1966) – Vyšehrad
 Výtvarné umění východních Čech (1964–1965) – KN v Havlíčkově Brodě
 Vývoj 1965 (1965) – Severočeské nakl. 1
 Vyznání (1957–1960) – Obelisk
 Vzpomínky (1961–1974) – Čs. spisovatel
 Vzpomínky a korespondence (1976–1992) – Čs. spisovatel
 Vzpomínky a úvahy (1958–1960) – Obelisk
- Ypsilon (1967–1971) – Mladá fronta
- Z dějin odborového hnutí (1953–1959) – Práce
 Z domova a světa (1940–1942) – Vyšehrad
 Z knížek naší prababičky (1991) – Albatros
 Z minulosti Olomouckého kraje (1959) – KN Olomouc
 Z pohádky do pohádky (1958–1961, 1969–1992) – Albatros
 Z války a revoluce (1928–1957, 1947–1948) – Melantrich
 Za novou hudbu (1951–1952) – Orbis
 Za svobodu lidu (1948–1958) – Svoboda
 Za trvalý mír (1950–1951, od 1950 s tit. Za mír) – Mír
 Za vlast! (1953–1966) – Naše vojsko
 Základní politická knižnice (1961–1968) – Melantrich
 Zdroj poučení (1946–1947) – Melantrich
 Ze vzdálených bojišť (1946–1947) – Naše vojsko
 Země a světla Východu (1942–1947) – Melantrich
 Zeměmi světa (1963–1990) – Svoboda
 Zítřka v ZOO (2011–dosud) – Mladá fronta
 Zkušenosti sovětského divadla (1950) – Umění lidu
 Zkušenosti sovětského divadla (1951) – Osvěta
 Zlatá brána (1963–1971) – Albatros
 Zlatá pečeť (1967–1971) – Mladá fronta
 Zlatokvět, řada 2 (1949–1950) – Čs. spisovatel
 Zlatoroh (1972–1985) – Albatros
 Zlatý klíček (1973–1992) – Čs. spisovatel

Zlatý šíp (1958–1949) – Melantrich
Zlatý tučet (1999) – Albatros
Zrcadlo doby (1948–1951) – Svoboda
Zrcadlo minulosti (1988) – Artia
Zrnka (1964–1968) – Albatros
Zvonečky (1979–1990) – Lidové nakladatelství
Zvonky (1979–1991) – Lidové nakladatelství
Zvony (1979–1989) – Lidové nakladatelství
Žatva (1949–1967) – Čs. spisovatel
Žatva (1970–1995) – Čs. spisovatel
Živá díla minulosti (1953–1991) – Odeon
Živá minulost (1946–1989) – Naše vojsko
„Živá minulost“ (též ozn. jako „Legendy“, 1969–1990) – Vyšehrad
Živá voda (1946–1949) – Mladá fronta
Živé dědictví (1949–1952; 1968–1980) – Práce
Živé knihy (1951–1952) – Mír-DP
Živé knihy (1957–1991) – Naše vojsko
Živé myšlenky (1961–1972) – Melantrich
Živé odkazy – řada I. (1948–1956) – Svoboda
Živé odkazy – řada II. (1953–1957) – Svoboda
Živé prameny (1954–1958) – Albatros
Živé slovo (1935) – Vyšehrad
Živé slovo – Nová řada (1939) – Vyšehrad
Život (1949–1950) – Čs. spisovatel
Život (1970) – Vyšehrad
Život (2002–2003) – Vyšehrad
Život a dílo (1950) – Orbis
Život a umění (1961–1990) – Odeon
Život a vzdělání (1922–1924) – Melantrich
Život kolem nás (1960–1970) – Čs. spisovatel
Život odborů (1953) – Práce
Život v klubech ROH (1949–1961) – Práce
Životopisná řada (1977) – Mladá fronta
Životopisy (1946–1947) – Svoboda
Životopisy (1978–1990) – Albatros
Životopisy a memoáry viz Memoáry (Melantrich)
Životy (1949–1956) – Mladá fronta
Životy a díla (1946–1949) – Svoboda
Živý odkaz domova (1950–1955) – Vyšehrad
Živý odkaz světa (1950–1955) – Vyšehrad

Jmenný rejstřík

- Abramov, Fjodor 169
Abžoltovská-Klichová, Vlastimila 177
Adam, Adolf 530
Adam, Jan 70, 94, 102, 258, 528
Adamov, Arkadij 229, 231
Adamov, Grigorij Borisovič 259
Adamová, Lenka 111
Adamovič, Ivan 245
Adamson, George 394
Adamsonová, Joy 367, 371, 395, 394
Adla, Zdeněk 163, 450
Adler, Alfred 354
Adlová, Věra 24, 32, 37, 46, 88, 195, 482
Aeschbacherová, Helena 399
Agler, Zdeněk 136
Achmatovová, Anna 85, 159, 167, 175, 196,
297, 308, 466
Aischylos 362
Ajní, Sadriddín 164
Ajmatov, Čingiz 167, 169, 170, 175, 174,
178
Ajvaz, Michal ml. 239, 242,
Ajvaz, Michal st. 405
Aksakov, Sergej Timofejevič 521
Aksanov, S. 165
Aksjonov, Vasilij 85, 167
Akunin, Boris 40
Alarich (vl. jm. Oldřich Hlaváč) 229
Albee, Edward 365
Alberti, Leon Battista 314
Albertová, Anna 53
Albich, Milan 163
Albrechtová, Blanka 154
Alcottová, Louisa May 32
Alda, Jan 24, 26, 356, 519
Alejchem, Šolom viz Šolom Alejchem
Aleš, Mikoláš 294, 314, 326, 364, 377, 382,
384
Alex, Joe 239
Alfa viz Vlach, Robert
Ali, Muhammad 336
Alighieri, Dante 365
Allen, Woody 299
Allende, Salvador 111
Allinghamová, Margery 168, 178
Altenberg, Peter 302
Amado, Jorge 294, 299, 506, 489, 491
Ambrož, Jiří 182
Ambrožová, Lydie 221
Amelová, Věra 221
Amis, Kingsley 299, 300, 305, 307
Amman, Mír 230
Amort, Čestmír 111, 184
Amundsen, Roald 354
Ančík, Zdena 156, 287
Anděl, Rudolf 138
Andersen, Benny 297
Andersen, Hans Christian 28, 38, 54, 223,
271, 309
Andersch, Alfred 497
Anderson, Poul 110
Andrejev, Leonid 501, 366
Andrejevská, L. 165
Andrejs, Jaroslav 408
Andrenik, Ivan 401
Andronik, Feodosij 320
Andronikova, Hana 322
Andruška, Peter 89
Andryszák, Aleš 399
Andrzejewski, Jerzy 296, 299
Angelinová, Paša 200
Anjou, Marcel 129
Anlauf, Lubomír 25
Anněnskij, Innokentij 301
Anouilh, Jean 362
Antelme, Robert 215
Antonioni, Michelangelo 309
Antošová, Alexandra 540
Antošová, Svatava 238, 242
Apollinaire, Guillaume 82, 276, 302, 303,
308, 309, 321, 366
Appelius, Mario 356
Aragon, Louis 81, 85, 297, 298, 310, 489
Arbes, Jakub 197, 209, 223, 230, 326, 407
Arbman, Holger Erik 235
Arbuzov, Alexej Nikolajevič 383
Arendtová, Hannah 244
Aristoteles 363
Armstrong, Louis 230
Arnau, Frank 369
Arnold, Emanuel 492
Aron, Raymond 245
Arp, Hans 297
Ashby, William Ross 365

- Asimov, Isaac 239, 308
Astafjev, Viktor 169, 173, 174
Aškenazy, Ludvík 31, 79, 215, 226, 233, 262,
305, 363, 364, 491
Atget, Eugène 317
Attenborough, David 394
Aubrecht, Karel 474
Aubryová, Cécile 240
Auerbach, Erich 236
Auezov, Muchtar 164
Augusta, Josef 55, 141, 226
Augusta, Oldřich 363
Augusta, Pavel 22, 39
Augusta, Stanislav 148, 202
Aurell, Tage 233
Austenová, Jane 293, 437, 494, 525
Averčenko, Arkadij Timofejevič 301
Aymé, Marcel 306
Aymonin, Marcel 295, 492
Ažajev, Vasilij Nikolajevič 216, 521
- Baar, Jindřich Šimon 75, 100, 442, 521, 522,
525, 526, 535
Baarová, Lída 461
Babel, Isaak 167, 230, 293, 296, 297
Babler, Otto František 66, 320, 521
Babula, Václav 244
Babula, Vladimír 225
Bacon, Francis 241, 491, 498
Badalec, Vladimír 333, 343, 344
Badoučková, Jitka 455
Bagrickij, Eduard 167
Bahník, Václav 320
Bachelard, Gaston 244, 276
Bachmannová, Ingeborg 233, 243
Bachtík, Josef 285
Bachtin, Michail Michajlovič 86, 173, 312
Bajaja, Antonín 237
Bakalář-Štětina, Mikuláš 541
Bakalář, Robert 271
Baklanov, Grigorij 169
Bakunin, Michail Alexandrovič 496
Balabán, Josef 214
Balabán, Oldřich 192
Balač, Zdeněk 405
Balajka, Bohuš 188, 202, 244
Balajka, Petr 257
Balbín, Bohuslav 303, 391, 527, 528
Balcar, Jiří 275, 286, 318
Balcar, Lubomír 369
Balcar, Milan 453
Baldwin, James 299
Bálek, František 263, 540
- Baleka, Jan 155, 427
Balgha, Peter 224
Ball, John 170
Ballo, Fedor 115
Baloun, Zdeněk 285, 347
Balthasar, Hans Urs von 531
Baltušis, Juozas 169
Balzac, Honoré de 72, 100, 169, 171, 195,
200, 293, 295, 407, 490, 493, 529
Ban-Jiráňková, Viktoria 485
Banville, John 243
Bár, Zdeněk 426, 431, 433
Baran, Ludvík 362, 392
Baránková, Vlasta 60
Barbaš, Jiří 163, 177
Barborka, Zdeněk 539, 540
Barbusse, Henri 215, 302, 490
Bardtke, Hans 527
Bareš, Gustav 163, 486, 491
Bareš, Oldřich 406
Barešová, Alena 109, 406
Barnes, Julian 243
Baroš, Lubomír 255, 267
Bart, Ilja 73, 144, 145, 202, 215, 224, 455,
456, 489, 509
Bárta, Karel 115
Bárta, Petr 181
Barták, Miroslav 270
Barthes, Roland 86
Bártík, František 532
Bartíková, Heda 334
Bartoš, František Michálek 413
Bartoš, Jan Zdeněk 285
Bartoš, Jaroslav 363
Bartoš, Josef (hudební kritik) 190
Bartoš, Josef (skladatel) 490
Bartoš, Oldřich 144
Bartošek, Karel 53, 536
Bartošek, Luboš 232, 366
Bartošová, Zora viz Wolfová, Zora
Bartová, Agnija 26
Bartůněk, Petr 238
Bartušek, Antonín 61, 62, 202, 228, 413,
466, 523
Bartuška, Josef 445
Bartůšková, Sylva 94
Bařinka, Rudolf 62
Bass, Eduard 29, 53, 75, 89, 92, 93, 504
Baťa, Tomáš 133
Batlička, Otakar 197, 425, 426
Batra, Libor 220, 252
Baudelaire, Charles 90, 227, 297, 309, 354
Bauer, František 332

- Bauer, Jan 17, 192
Bauch, Jan 309
Bauman, Zygmunt 254, 245, 365
Bazin, Hervé 411
Bažantová, Helena 274
Bažov, Pavel 164
Beaumarchais, Pierre-Augustin Caron de 385
Beauvoirová, Simone de 85, 86, 365, 371, 492
Beazley, Mitchell 38
Beba, Karel 349
Beck, Rudolf 256
Beckett, Samuel 85, 298, 301, 365
Bečka, Jiří 175, 175, 177
Bednár, Alfonz 288
Bednár, Kamil 54, 69, 70, 74, 82, 84, 193, 196, 214, 227, 228, 240, 297, 320, 363, 369, 451, 475, 522
Bednár, Petr (vl. jm. Zdeněk Lavička) 185
Bednářková, Jarmila 62, 532
Bednářová, Božena 183
Bednářová, Eva 25, 163
Bednářová, Jana 152, 154
Beekman, Vladimír 170
Beekmanová, Aimée 169
Beer, Alois 154
Beethoven, Ludwig van 355
Běhalová, Květa 481
Běhounek, František 28, 29, 34, 45
Běhounek, Jiří 25, 43, 54
Běhounek, Kamil 461
Běhounek, Václav 291, 405
Bejblík, Alois 255, 308, 320, 527
Bek, Alexandr 259
Bel, Albert 409
Belda, Josef 138
Bělič, Oldřich 293, 361, 365, 491
Bělfiková, Marie 70
Bělinová, Zuzana 70, 221
Bělinskij, Vissarion Grigorjevič 311, 470, 471
Beljajev, Alexandr Romanovič 170, 230, 239
Beljajev, Sergej 167
Bellow, Saul 232, 299, 306
Bělohávek, František 140
Bělohávek, Miloslav 541, 542
Bělohradská, Hana 78, 85
Bělohradský, Václav 48, 96, 436
Bělohubá, Věra 346
Bělov, Vasilij 173
Bělovský, Vítězslav 424, 429
Bělyj, Andrej 85, 171, 227, 240, 297, 301
Bena, Leopold 505
Benáček, Josef 158, 159
Benca, Stanislav 339
Benda, Aleš 120
Bendlová, Blanka 334
Bendlová, Peluška 495
Benedikt, Pavel 186
Beneš, Arnošt 185
Beneš, Edvard 131, 190, 244, 258, 345, 355, 355, 371
Beneš, Jan (antropolog) 64, 241
Beneš, Jan (prozaik) 77, 95, 115, 130, 131, 186, 260, 460
Beneš, Jiří (redaktor) 347, 363, 373, 381, 382
Beneš, Jiří (teolog) 532
Beneš, Josef 473
Beneš, Karel 25
Beneš, Karel Josef 75, 79, 89, 100, 196, 199, 203, 229, 262, 538
Beneš, Svatopluk 204
Benešová, Alena 30, 32, 34, 36, 38
Benešová, Božena 75, 100, 195, 197, 209
Benešová, Helena 234
Benešová-Hahnová, Daniela 25
Benháková, Jarmila 440
Benhart, František 24, 256
Benchley, Peter 526
Benjamin, Walter 311
Bennett, Arnold 302
Bense, Max 309
Benthem Oosterhuis, Rutger Adolf 354
Benýšek, Zbyněk 115, 117
Ber, František 439
Beráková-Schillová, Zora 177, 320
Beran, Alex 138, 454
Beran, Aljo 140
Beran, Karel 200
Beran, Rudolf 533
Beran, Zdeněk 484
Beránek, Jan 27
Beránek, Jaroslav 22, 349
Beránek, Václav 424
Beránková, Věra viz Šalamounová, Věra
Beránková, Helena 363
Beránková, Ivana 387
Beránková, Jitka 381
Beránková, Milena 111
Beranová, Marta 481
Bereza, Oldřich 141
Berger, Rupert 530
Bergier, Jacques 368, 493

- Bergman, Ingmar 252, 307, 367
Bergmannová, Eva 43
Bergrová, Zdenka 177, 291, 320, 469, 470
Bergson, Henri 529
Bering, Vitus 367
Berka, Čestmír 202
Berka, Karel 365
Berková, Alexandra 70, 115, 408, 409
Berková, Dagmar 25, 54, 489
Berkovskij, Naum 311
Berlioz, Hector 309
Bernanos, Georges 197, 232, 520, 522
Bernard, Jiří 25
Bernard, Vilém 467
Bernardinová, Eva 31, 88
Bernášková, Alena 70, 74, 145, 511
Bernatzik, Hugo Adolf 354
Berndt, Josef 345
Bernhard, Thomas 245, 299
Bestužev-Marlinskij, Alexandr 297
Bešťáková, Eva 151, 153
Běťáková, Věra 388, 389
Bezděková, Zdeňka 409, 444, 541
Bezecný, Zdeněk 244
Bezouška, Bohumil 204
Bezouška, Martin 205, 237
Bezruč, Petr 55, 76, 92, 141, 288, 424, 426
Bhattáčárja, Bhabaní 409
Bianki, Vitalij 172
Bíbus, František 519
Bič, Miloš 527
Bidlas, Miroslav 162
Bidlo, František 195, 355
Bidlo, Zdeněk 525
Biebl, Konstantin 75, 75, 85, 91, 100, 137, 235, 305
Bieblová, Marie 24
Biel, Ladislav 481
Bieler, Manfred 229
Bieneck, Horst 541
Bierce, Ambrose 302
Bigas, Jiří 444
Bilan-Šinovský, Josef 505
Bílek, František 195, 445
Bílek, Miroslav 427
Bílek, Petr 70, 90, 94, 95, 103
Bílek, Petr A. 95, 402
Bílková, Dagmar 320
Bílkovský, František 147
Bílý, Jaroslav 481, 487
Binar, Ivan 245, 400, 425, 431, 541, 545
Binar, Vladimír 211, 227
Binarová, Jarmila 49
Binder, Jan 284, 289, 309
Bínek, Jiří 221
Biňovec, Karel 272, 431
Birgus, Vladimír 427
Birgusová, Darina 389
Birjukov, Nikolaj 490
Birnbbaumová, Alžběta 520
Bismarck, Otto von 496
Bitnar, Vilém 519, 521
Bittman, Ladislav 461
Bjerre, Jens 235
Blagoev, Dimitr 470
Bláha, Arnošt Inocenc 355
Bláha, Václav 165, 286, 304, 485
Bláha, Zdeněk 489
Bláhová, Zdenka 98
Bláhová-Stanovská, Naděžda 25
Blahožová, Angelika 22, 46, 349
Blahynka, Milan 75, 84, 90–95, 102, 111, 140, 153, 227, 427
Blahynková, Kateřina 93
Blake, William 227
Blanda, Otakar 349, 366, 367, 379
Blatný, Ivan 61, 62, 66, 95, 196, 460
Blatný, Lev 63
Blažej, Bohuslav 71, 109, 304, 517
Blažejová, Hana 195, 285, 286
Blažejová, Michaela 222
Blažek, Bohuslav 237
Blažek, Jiří (knižní grafik) 275, 382, 517
Blažek, Jiří (redaktor) 24
Blažek, Karel 59, 63
Blažek, Vratislav 84, 356, 460, 463
Blažíček, Oldřich Jakub 147, 315, 358
Blažíčková, Anna 475
Blažková, Eva 484, 485
Blažková, Hana 517
Blažková, Jaroslava 28, 78, 225, 458
Blažková, Marie 340
Blechová, Zdena 350, 387
Block, Lawrence 529
Bloch, Marc 496
Blok, Alexandr 91
Blondel, Maurice 524
Bloy, Leon 522
Blytonová, Enid 38–40
Bobrowski, Johannes 232
Boccaccio, Giovanni 293, 305, 358
Boček, Jaroslav 87, 205
Bodlák, Karel 369, 441, 445
Bodláková, Jitka 24, 30, 33
Bodner, Ferdinand 213, 279
Bogatyrev, Petr 311

- Boguszewska, Helena 215
 Boháčková, Libuše 395
 Bohal, Ladislav 505
 Bohatcová, Mirjam 51, 57, 393, 426
 Böhm, Svatoslav 424
 Böhme, Jakub 530
 Bohuslav, Josef 551
 Bocheňski, Józef Maria 436
 Bochořák, Klement 61, 62, 66, 67, 73, 148, 159, 196, 522, 412, 514
 Bochořák, Vladimír 214, 522
 Bochořáková, Helena 214, 522
 Bojar, Pavel 73, 74, 177, 480, 489
 Bojarová, Olga 177
 Böll, Heinrich 203, 229, 293, 299
 Bolzano, Bernard 241
 Bonaparte, Napoleon 37
 Bonč-Brujevič, Michail Dmitrijevič 492
 Bondarev, Jurij 166, 173, 296
 Bondy, Egon 202, 242, 394, 400, 460
 Bonhardová, Nina 89, 442
 Bonhoeffer, Dietrich 525
 Borecký, Bořivoj 295
 Borecký, Karel 332, 469, 479
 Borek, Jiří 406
 Borges, Jorge Luis 245, 298, 299, 303, 411
 Borkovec, Petr 95, 238, 243
 Born, Adolf 25, 43, 71, 163, 258, 264, 270, 286, 303, 334, 366, 517, 532
 Borovička, Milan 427
 Borovička, Miroslav 182
 Borovička, Václav Pavel 169, 260, 369, 411, 412, 495
 Borovský, Karel Havlíček 76, 92, 93, 111, 147–149, 154, 195, 205, 223, 232, 288, 294, 303, 357, 383, 384, 393, 462
 Borská, Ilona 24, 31, 32, 37, 203, 230, 236, 525
 Bořková, Miloslava 474
 Bořkovcová, Hana 31, 38
 Bosch, Hieronymus 316
 Bošek, Pavel 450
 Boštk, Václav 125, 517, 522
 Botev, Christo 470
 Böttger, Walter 393
 Botticelli, Sandro 294
 Botura, Mojmír 173
 Boublíková, Juliana 285
 Bouček, Bedřich 56
 Bouček, Jaroslav 73, 76, 219, 291
 Bouček, Josef 31, 32
 Bouček Venkovánek, Šimon 539
 Boučková, Magda 387
 Boučková, Tereza 322
 Bouda, Cyril 25, 34, 71, 288, 294, 440, 474
 Bougainville, Louis Antoine de 360
 Boukal, Václav 440
 Boule, Pierre 110, 260, 261, 263
 Boušek, Karel 12, 90, 202, 281, 297, 401, 412
 Bouzek, Vladimír 51
 Bozděch, Vladimír 61
 Brabcová, Květuše 257, 261
 Brabcová, Zuzana 96, 117
 Brabec, Jiří 76, 83, 84, 227, 228
 Brabencová, Marie viz Válková, Marie
 Brabencová, Marta 485, 488
 Brabenec, Jiří 522, 523
 Brábňk, Luděk 338
 Bradáč, Karel 407
 Bradáčová, Adéla 405
 Bradbury, Ray 85, 201, 229, 306, 493
 Brádková, Vendula viz Zapletalová, Vendula
 Bradová, Helena 389
 Braine, John 229
 Braitto, Silvestr Maria 518
 Brajanoski, Hana 220
 Branald, Adolf 69, 70, 74, 75, 79, 87, 203, 204, 262, 390, 394
 Brancati, Vitaliano 231
 Brand, Josef 537
 Brand, Max 341
 Brandejs, Vladimír 151, 153
 Brandys, Kazimierz 294, 299
 Branislav, František 73, 83, 98, 322, 405, 510
 Brassai (vl. jm. Gyula Halász) 317
 Brašna, Václav 537
 Brathová, Annamária 25
 Bratršovská, Zdena 237
 Brauchitsch, Manfred von 336
 Braun, Blahoslav 411
 Braun, Volker 236
 Braunerová, Zdenka 244, 520
 Braunová, Petra 37, 40
 Brautigan, Richard 124, 303
 Brázda, Slavomír 440
 Brázdová, Hana 440
 Brdečka, Jiří 80, 224, 225, 229
 Brdečková, Tereza 322
 Bregantová, Polana 17
 Bregha, František 467
 Brecht, Bertolt 90, 201, 227, 236, 293, 294, 297, 362
 Breisky, Arthur 153, 156

- Bremond, Claude 353
Brentano, Clemens 525
Brett, Vladimír 291, 361, 366, 412
Brewer, Derek 312
Breza, Tadeusz 306
Brezina, Thomas 39
Brežněv, Leonid Iljič 176
Brichta, Vladimír 542
Britovšek, Marjan 264
Brjancev, Georgij Michajlovič 260
Brjusov, Valerij 301
Brod, Max 309
Brod, Toman 185, 259
Broch, Hermann 85
Brom, John L. viz Brom, Ladislav
Brom, Ladislav 367
Brom, Pavel 71, 163
Brøndsted, Johannes 368
Brontová, Emily 171, 229, 295, 354, 437
Brontová, Charlotte 96, 239, 354
Brook, Peter 392
Broucker, José de 523
Brouk, Bohuslav 319
Brousek, Antonín 36, 74, 82, 83, 95, 115, 116, 163, 435, 436, 458, 460, 461
Brousková, Markéta 48
Brown, Raymond Edward 530
Brož, Jaroslav 366, 367
Brož, Josef 147
Brožek, Lubomír 237, 412
Brožek, Miroslav 257
Brožek, Otakar 183
Brožik, Václav 540
Brožová, Jana 517
Brožová, Věra 17, 476
Brt, Jan 255
Brůhová, Milena 80, 443, 445
Brukner, Josef 24, 70, 98, 228
Brůna, Miroslav 153
Brůna, Otakar 204, 259
Brunner, Jiří 162
Brunngraber, Rudolf 356
Brunovský, Albín 163
Brychta, Jan 25, 434, 458
Brychta, Jaroslav 449
Brychta, Jiří 222
Brzobohatý, Pavel 350
Břetislav I. 202
Březina, Lubomír 183
Březina, Miroslav 183
Březina, Otakar 61, 92, 196, 205, 303
Březinová, Ivona 37, 40
Březinová, Taťána 350
Březovský, Bohuslav 70, 193, 234, 358, 359
Bubeníček, Stanislav 149
Buber, Martin 235, 529
Buber-Neumannová, Margarete 462
Bublík, Ladislav 424, 509
Bubník, Vlastimil 409
Bubnys, Vytavtaul 169
Bucková, Pearl 203
Buddha 365
Budík, Miloš 65
Budil, Vendelín 306
Budilová, Marta 285
Budín, Stanislav 184, 261, 272, 310
Budínská, Jana 221
Buďonnyj, Semjon Michaljovič 261
Budovec z Budova, Václav 290
Buchar, Jan (průkopník turistiky) 153, 156,
Buchar, Jan (zoolog) 241
Büchler, Pavel 434
Büchner, Georg 490
Bukačová, Irena 541
Bukovský, Miroslav 138
Bulan, Jiří 182
Bulánek-Dlouhán, František 526, 540
Bulgakov, Michail 166, 173, 174, 295, 297,
300, 301, 306, 322
Bulyčov, Kir 170
Bumbala, Richard 135
Bunin, Ivan 85, 169, 173, 203, 230, 293, 295,
301, 303, 394
Buñuel, Luis 232, 367
Buonaccini, Simonetta (vl. jm. Lily
Šebestová) 450
Buonarroti, Michelangelo 227, 276, 309,
316
Buquoyová, Margarete von 445
Búranský, Josef 182
Burda, Vladimír 107
Bureš, Karel 207
Bureš, Miloslav 148, 149, 193, 381, 405,
513, 522
Burešová, Zdeňka 70
Bürger, Gottfried August 259
Burghauser, Jarmil 313
Burian, Emil František 87, 92, 215, 224,
490
Burian, Jan 237
Burian, Petr 401
Burian, Václav 140
Burian, Vlasta 186
Burian, Zdeněk 25, 140, 141, 187, 226, 336
Buriánek, František 76, 93, 94, 153, 202,
224, 361, 365, 383, 542

- Buriánek, Luděk 185
 Buriánek (redaktor Artie) 50
 Burianová, Libuše 256
 Burkoň, Miroslav 285, 323, 324
 Burlinghamová, Dorothy 357
 Burman, Ben Lucien 367
 Burnetová Hodgsonová, Frances 58
 Burroughs, Edgar Rice 186
 Bursík, Jiří 222
 Bursík, Josef 448, 454
 Busch, Wilhelm 35
 Bustová, Zdeňka 221
 Butcher, Harry C. 258
 Butor, Michel 309
 Butter, Oskar 353
 Buzková, Pavla 195, 197
 Buzzati, Dino 411
 Bykav, Vasil 166, 169, 173
 Byock, Ira 531
 Byrd, Richard Evelyn 412
 Byron, George Gordon 91
 Bystřina, Jiří 183
- Cabet, Etienne 357
 Caesar, Gaius Julius 289, 365, 493
 Cach, Tomáš 387
 Cach, Vojtěch 50, 224, 362, 409, 509
 Caillois, Roger 309
 Cain, James Mallahan 307
 Cajthaml, Čestmír 135
 Calvino, Italo 299, 306
 Calzini, Raffaele 197
 Campagne, Claude 32
 Campana, Dino 227
 Campanella, Tommaso 241
 Campbell, Reginald 355
 Camrová, Jana 484
 Camus, Albert 96, 250, 293, 302, 303, 319, 365
 Canin, Ethan 528
 Capa, Robert 317
 Capote, Truman 85, 203, 299, 306
 Carducci, Giosuè 297, 303
 Carletti, Francesco 367
 Carlisleová, Helen Grace 410
 Carpentier, Alejo 299, 411
 Carr, Edward Hallett 496
 Carr, John Dickson 307
 Carroll, Lewis 34
 Cartier-Bresson, Henri 317
 Casanova, Giacomo 309
 Casper, Bernhard 531
 Castaneda, Carlos 394
- Castro Alves, Antônio de 73
 Catullus, Gaius Valerius 227
 Cayrol, Jean 252
 Cejpek, Jiří 177
 Celan, Paul 297
 Cenek, Edvard 151
 Ceplová Zuzana 24, 50, 52, 36–38
 Ceram, C. W. 307, 368
 Cervantes y Saavedra, Miguel de 195, 293, 357, 521
 César, Jaroslav 184
 Cézanne, Paul 309
 Cchao Süe-čchin 294
 Cibula, Václav 54, 360, 390
 Cibulka, Hanns 170
 Cibulka, Josef 356
 Cicero, Marcus Tullius 289, 493
 Cífka, Stanislav 439, 445
 Cigánek, Jan 34
 Cihla, Jan 440
 Cihlár, Jiří 155
 Cihlár, Michal 304
 Cilek, Roman 358, 455, 540
 Cimický, Jan 185, 186, 526
 Cincibuch, Petr 83, 202, 240, 412
 Cinger, František 182
 Cingroš, Jaroslav 540
 Cinybulk, Vojtěch 270, 363, 509
 Ciprová, Inka 475
 Cirkl, Jiří 218, 219, 223
 Císař, Jakub 257, 350
 Císař, Jan 204, 366
 Císař, Jaroslav 34
 Civiš, Svatopluk 445
 Clair, René 34, 203, 367
 Clarke, Arthur Charles 299, 308, 412, 493
 Clarke, Stephen 40
 Claudel, Paul 198, 366, 523
 Claudius, Eduard 215, 410
 Clavel, Bernard 37
 Clifford, Francis 526
 Cocioli, Carlo 522
 Cocteau, Jean 308, 366
 Codr, Milan 182
 Coleridge, Samuel Taylor 303
 Colfer, Eoin 39
 Collard, Cyril 498
 Collins, Edgar viz Peukert, Zdeněk Vojtěch
 Collins, Wilkie 168, 170, 303, 407
 Collodi, Carlo 34, 395
 Comte, Auguste 353
 Conrad, Joseph 85, 195, 197, 203, 232, 244, 293, 302, 367, 394, 437, 525

- Cook, James 394
Cooper, James Fenimore 29, 41, 493
Copplesstone, Trewin 316
Corman, Avery 232
Corneille, Pierre 302
Corrinth, Curt 363
Corso, Gregory 297
Cortázar, Julio 299
Čosić, Dobrica 299
Coubertin, Pierre de 338
Coufal, Vojtěch 183
Coufalová, Eva 51
Cousteau, Jacques-Yves 235, 368, 371
Craig, John 367
Crha, Richard 426
Crichton, Michael 396
Croce, Benedetto 353
Cromptonová, Richmal 38
Cromwell, Oliver 496
Cronin, Archibald Joseph 493, 497, 525
Cropp, Ben 369
Cruz, Juana Inés de la 526
Csermelyi, Jiří 182
Curwood, James Oliver 186, 230, 239, 338
Cvejn, Karel 147
Cvek, Dušan 228, 424–426
Cvekl, Jiří 234, 363
Cvetajevová, Marina 90, 171, 227, 297, 308, 329
- Čaadajev, Petr Jakovlevič 301
Čábela, Josef 146–149, 513, 514
Čačalová, Libuše 400, 401
Čadík, Jindřich 542
Čáka, Jan 475
Čandová, Jaroslava 389
Čapek, Jindra 25
Čapek, Josef 42, 63, 74, 75, 87, 92, 111, 193, 301, 309, 363
Čapek, Karel 31, 42, 53, 74, 75, 79, 80, 84, 85, 87, 91, 92, 131, 176, 205, 226, 230, 233, 276, 288, 294, 301, 335, 362, 366, 410, 437, 442, 476, 494, 504
Čapek, Karel Jan 456
Čapek, Miroslav 494
Čapek, Mojmír 406
Čapek, Zdeněk 439
Čapek-Chod, Karel Matěj 75, 85, 141, 442
Čapková, Helena 86, 93
Čapský, Miloš viz Seemann, Richard
Čarek, Jan 520
Čarská, Ludmila 38
Čáslavská, Věra 232, 244, 336
- Čečetka, František 423, 425, 426
Čehovský, Jiří 348, 388, 395
Čech, František Ringo 456
Čech, Jan viz Hořec, Jaromír
Čech, Karel 182
Čech, Svatopluk 223, 408
Čechov, Anton Pavlovič 72, 165, 167, 170, 173, 223, 231, 290, 297, 383, 490, 509
Čechová, Olga 25, 163
Čechová, Šárka 323
Čechura, Rudolf 28, 145, 393
Čeišvili, Rezo 174
Čejka, Eduard 261
Čejka, Jaroslav 93, 230, 237, 238
Čejka, Jaroslav st. 336
Čejka, Josef 473
Čejka, Mirek 320
Čejková, Věra 403
Čelakovský, František Ladislav 413, 521
Čemus, Jan Karel 214, 338
Čemus, Otakar 474
Čep, Jan 48, 62, 159, 160, 193, 193–197, 413, 445, 446, 467, 517, 519, 520
Čep, Václav 320
Čepek, Petr 371
Čepelka, Miloň 154
Čepička, Alexej 513, 538
Čepičková-Gottwaldová, Marta 348
Čerešin, Georgij Sergejevič 470
Čerepková, Vladimíra 83, 116
Čerešňák, Bedřich 63
Čermák, Josef 17, 281, 284, 289, 291, 310, 319, 320
Čermák, Marko 271, 272, 334
Čermák, Miloš 437
Černá, Helena (red. nakl. Svoboda) 484
Černá, Helena (editorka) 36
Černá, Jana 77
Černá, Marianna 387
Černá, Zlata 54
Černík, Arnošt 333, 336
Černík, František 221
Černík, Lubomír 454
Černík, Michal 62, 90, 237, 388, 394, 473
Černík, Zbyněk 284
Černíková, Jarmila 32
Černocho, Otakar 201, 224, 262
Černý, Bohumil 184
Černý, Dominik viz Strož, Daniel
Černý, Eugen 22
Černý, František (teatrolog) 154, 204
Černý, František (zahradník) 154
Černý, Ivan R. 182, 186

- Černý, Jan 25
 Černý, Jindřich 365, 366
 Černý, Jiří (ředitel nakl. Odeon) 282
 Černý, Jiří (hudební publicista) 77
 Černý, Jiří (red. rada edice Most) 240, 241
 Černý, Jiří (ředitel Vydavatelství časopisů MNO) 181, 185
 Černý, Josef 195
 Černý, Karel 24, 26, 31, 35
 Černý, Pavel 112
 Černý, Rudolf 224, 409
 Černý, Tomáš 221
 Černý, Václav 48, 55, 64, 66, 76, 85, 87, 96, 148, 197, 199, 232, 236, 311, 312, 353, 354, 434, 461, 522
 Černý, Václav A. 174, 177, 320
 Černyševskij, Nikolaj Gavrilovič 76
 Červenka, Jaromír 244
 Červenka, Miroslav 85, 86, 224, 227, 228
 Červenková, Jana 32, 234, 239
 Červený, Jiří 149, 363
 Červený, Václav 516
 Červinka, Jaroslav 519
 Červinka, Karel 219
 Červinka, Oldřich 270
 Česal, Miroslav 373
 Češpivová, Květuše 484
 Četyna, Bohumír 224, 424–426
 Čihák, Jaroslav 481
 Čihař, Rudolf 382
 Čivrný, Lumír 213, 216, 227, 293, 294, 297, 320, 322, 400, 479
 Čížek, Martin 257
 Čížek, Petr 222
 Čížková, Jarmila 334
 Čornej, Petr 205, 290, 393, 527
 Čornejová, Ivana 244
 Čtvrtek, Václav 28, 31, 32, 37, 39–41, 155, 365, 369, 384, 450, 510
 Čudová, Helena 37
 Čukovskij, Kornej Ivanovič 33, 172
 Čutková, Marie 241
 Čutta, Václav 193
 Čvančarová, Milada 25
- Dacík, Reginald Maria 518
 Dacjuk, Boris Dmitrijevič 470
 Dačický z Heslova, Mikuláš 290
 Dadák, Oldřich 495
 Dahl, Roald 31, 230
 Dalí, Salvador 278
 Dalík, Marek 374
 Dalimil 45, 495
- Damian, Dominik 231
 Daněk, Břetislav 517, 532
 Daněk, Josef 517
 Daněk, Ladislav 405
 Daněk, Oldřich 88, 365
 Daněk, Václav 171, 297, 320, 475
 Daneš, František 361
 Daneš, Milan 221, 234
 Daneš, Václav 455, 454
 Danglár Gertli, Jozef 25
 Daníčková, Sylva 237
 Daniel, Jiří 270
 Danihelka, František 147
 Däniken, Erich von 262, 369, 371, 412
 Daňková, Ilona 441
 Daňková, Iva 17, 517
 Daňková-Hýsková, Libuše 517
 Dart, Raymond A. 235
 Darwin, Charles 111, 383
 Daudet, Alphonse 407
 Davenportová, Marcia 199, 394, 410
 David, Jan 516
 David, Karel 215
 David, Richard 51
 Davídek, Josef 338
 Davidson, Basil 238
 De Clercq, Bertrand 159
 De Micheli, Mario 318
 Deburau, Jan Kašpar 363
 Decastelo, René 220
 Dědeček, Jiří 475
 Dědek, Václav 138, 448
 Dědková, Jarmila 64
 Defoe, Daniel 55, 305
 Degas, Edgar 316
 Delacroix, Eugène 309
 Delibes, Miguel 525
 Delmont, Josef 355
 Demaison, André 355
 Demartini, Hugo 318
 Demel, Karel 71
 Deml, Jakub 62, 66, 85, 160, 196, 234, 289, 436, 519, 521, 523
 Den, Petr viz Radimský, Ladislav
 Denk, Petr 177
 Denkstein, Vladimír 315
 Depestre, René 384
 Dernerová, Soňa 484
 Derrida, Jacques 245
 Dervak, Jakub 61
 Déry, Tibor 170, 232, 303
 Desnos, Robert 308
 Deuel, Leo 307

- Dévényi, Tibor 250
Dexter, Colin 307
Deyl, Václav 359, 519, 520
Dickens, Charles 31, 54, 55, 72, 73, 195,
200, 231, 293, 302, 312, 320, 521, 525, 529
Dickinsonová, Emily 227
Dicková, Sieglinde 172
Diderot, Denis 293, 301, 311, 491, 498
Diekmannová, Miep 172, 239
Diel, Johannes Baptista 518
Dienstbier, Jiří 37, 184
Dienstbierová, Jaroslava 17, 163
Dietl, Jaroslav 240, 365, 540
Dietrich, Otto 355
Diksen, Berndt 170
Dillinger, Petr 517
Dimitrovová, Blaga 409
Dimter, Tomáš 221, 243
Dinzelbacher, Peter 532
Diolé, Philippe 368, 371
Disman, Miloslav 25, 474, 485
Disney, Walt 55
Disraeli, Benjamin 496
Dítě, Josef 163
Ditmar, René 24, 231, 256
Ditmarová, Michaela 256
Dittertová, Eva 387
Diviš, Alén 517
Diviš, Ivan 48, 95, 106, 130, 221, 228, 242,
400, 435, 437, 441, 443, 445, 451, 460, 480
Ďjakonov, Nikolaj Michajlovič 362
Djilas, Milovan 467
Dlouhý, Bedřich 105, 454
Dlouhý, Jaroslav E. 177
Dmitrijev, Jurij 176
Dněprov, Anatolij 167
Dobeš, Karel 147, 204
Döblin, Alfred 237, 305
Dobraczyński, Jan 522, 523, 526
Dobrovodský, Vladimír 17, 333, 334, 340
Dobrovolný, Bohumil 405
Dobrovský, Josef 76
Dobrowolski, Stanisław Ryszard 170
Dobrozemský, Josef 141
Doctorow, Edgar Lawrence 299, 498
Dočkal, Miroslav 269, 271
Doderer, Heimito von 232
Dojáček, Jiří 105
Dokulil, Jan 520
Dolanská, Věra 285, 309, 313, 347
Dolanský, Jaromír 486
Dolanský, Julius 73, 165, 291, 310
Dolejšová, Eva viz Kaslová-Dolejšová, Eva
Doležal, Bohumil 84, 99, 109
Doležal, Miloš 160
Doležel, Lubomír 361
Dolina, Jan 223
Donald, Gordon 270
Doré, Gustav 259
Dorst, Jean 369, 394
Dorůžka, Lubomír 17, 77, 120, 232, 285,
290, 302, 308, 320, 374
Doskočil, Karel 520
Doskočilová, Hana 24, 37, 40, 43, 54
Dostál, František 185
Dostál, Jan 158
Dostál, Karel (editor) 32, 98, 541
Dostál, Karel (grafik) 193
Dostál, Vladimír 95, 172, 178, 228, 291, 311,
427
Dostál, Zeno 62, 237, 238, 242
Dostálová, Alena 515, 514
Dostálová, Milena 534
Dostálová-Dandová, Zorka
viz Chrastinová-Dandová, Zorka
Došanová, Riči 166
Dostojevskij, Fjodor Michajlovič 32, 166,
167, 173, 195, 197, 291, 293, 297, 309,
321, 365, 437, 493, 528, 529
Doubek, Jaroslav 542
Doubavská, Radka viz Dulíková, Radka
Dousková, Irena 203
Doyle, Arthur Conan 232, 409
Drábek, Jan 160, 242, 460
Drábková, Květa 70
Drahá, Anna 139
Drahota, Miloslav 516, 521
Drápal, Miroslav 256, 405
Drda, Jan 41, 53, 74, 79, 89, 91, 98, 362,
363, 405, 409
Drda, Miloš 121
Dreiser, Theodore 292, 293, 407
Drijverová, Martina 31, 40, 395
Drmolová, Evženie 70
Drnák, Vladimír 199
Drnek, Jan 541
Dröscher, Vitus B. 369
Drozd, Jan 130, 424, 425
Drozd, Miroslav 17, 350, 370
Droзда, Miroslav 86, 171, 173, 177, 310, 365
Drozdová, Vlastimila 510
Drtikol, František 317, 390
Dršina, Emerich 257
Dršina, Prokop 204, 461, 533
Držmíšková, Věra viz Salivarová, Zdena
Dřížhalová, Milena 405

- Du Maurier, Daphne 305, 528
 Dub, Ota 88, 89, 449, 455
 Dubová, Jana 154, 540
 Dubská, Gabriela 25
 Duda, Stanislav 25, 71, 163
 Dufek, Antonín 317
 Dufek, Ota 182
 Dufková, Vlasta 221, 284, 298
 Dugan, James 369
 Ducháček, Ivo 528
 Ducháček, Ladislav 221
 Duchamp, Marcel 124
 Duchoň, Josef 25
 Dulíková, Radka 64
 Dumas, Alexandre ml. 409,
 Dumas, Alexandre st. 28, 32, 41, 200, 240,
 495, 525, 529
 Dumek, Josef 216
 Duncan, Robert 235
 Durasová, Marguerite 298
 Dürer, Albrecht 316, 356, 365
 Durkheim, Émile 353
 Durrell, Gerald 259, 306, 307, 394, 412
 Durrell, Lawrence 299
 Dürrenmatt, Friedrich 131, 232, 308, 365,
 366
 Durych, Bohuslav 519
 Durych, Jaroslav 62, 74, 159, 160, 196, 243,
 436, 441, 442, 450, 477, 519–523, 528, 533
 Dušík, Bohumil 474
 Dušek, Václav 88, 455
 Dušková, Danielle 62, 88
 Dušková, Elena 163
 Dušková, Eugenie 183
 Dušková, Ludmila 151, 177, 284, 320, 323
 Dušková, Marie 75, 224
 Dutka, Edgar 63
 Dutourd, Jean 232
 Dvorský, Bohumír 140, 142
 Dvorský, Jan Dietrich 176
 Dvorský, Ladislav 139, 369, 396, 437,
 448–450, 475
 Dvorský, Ota viz Hofman, Ota
 Dvorský, Pavel 25
 Dvorský, Rudolf Antonín 285
 Dvorský, Stanislav 17, 85, 388, 389
 Dvořáček, Jaroslav 373
 Dvořáček, Josef 182
 Dvořáček, Karel 63, 425–427
 Dvořáček, Zdeněk 481, 492
 Dvořáčková, Marie 484
 Dvořáčková, Vlasta 74, 228, 284, 297, 309,
 320, 405
 Dvořák, Antonín (režisér, prozaik) 230,
 366
 Dvořák, Antonín (skladatel) 28, 313, 384,
 393
 Dvořák, Antonín (typograf) 71, 147
 Dvořák, Eduard 399–401
 Dvořák, František (fotograf) 440, 444
 Dvořák, František (historik umění) 316
 Dvořák, Jan 17, 88, 151, 154
 Dvořák, Jaromír 84, 141, 147, 427
 Dvořák, Jaroslav 320
 Dvořák, Jiří 484
 Dvořák, Karel (editor) 287, 521
 Dvořák, Karel (výtvarník) 147
 Dvořák, Ladislav (básník) 74, 228, 369,
 435, 522
 Dvořák, Ladislav (ředitel nakl. Melantrich)
 192
 Dvořák, Libor 162, 322
 Dvořák, Max 520
 Dvořák, Milan 120
 Dvořák, Miloš 66, 197, 443
 Dvořák, Zborov 349
 Dvořáková, Eva 133
 Dvořáková, Helena (prozaička, 1895–1970)
 196, 201, 409, 490
 Dvořáková, Helena (prozaička, *1931) 540
 Dvořáková, Lucie 25
 Dvořáková, Věra 320
 Dvořáková, Zdena 389
 Dvořáková, Zora 202, 476
 Dygat, Stanisław 299
 Dyk, Viktor 85, 90, 227, 276
 Dytrychová, Jarmila 538
 Dzeržinskij, Felix 112
 Džalal, Mir 164
 Džibrán, Chalíl 528, 529
 Eastlake, William 299
 Ebner-Eschenbach, Marie von 525
 Eckert, Jindřich 317
 Eckert, Otto 317
 Eco, Umberto 298, 306, 498
 Ečer, Bohuslav 258
 Ederer, Antonín 138
 Edigey, Jerzy 170
 Eřfa, Karel 204
 Effenberger, Vratislav 84, 85, 236, 276, 309,
 316, 370, 400, 460
 Egem, Oldřich 271
 Ehm, Josef 317, 360
 Echenoz, Jean 243
 Eichler, Karel 229, 236, 243

- Einhorn, Erich 360, 362, 390, 396
Einhornová, Milada 390, 396
Einstein, Albert 353, 364
Eis, Zdeněk 75
Eiselin, Max 335
Eisenbruk, Vladimír 323
Eisenhower, Dwight D. 258
Eisner, Pavel 74, 130, 131, 197, 355, 372, 415
Eisnerová, Dagmar 129, 300, 320
Ejdelman, Natan 174
Ejzenštejn, Sergej 111, 309
Ekrtová, Eva 350
Ekschmitt, Werner 368
El Greco 356
Eliade, Mircea 303, 306
Eliáš, Petr 25
Eliot, Thomas Stearns 227, 302, 319
Elpl, Mirek 63
Elsnerová, Lotte 55
Elstner, František Alexander 32, 33
Eluard, Paul 223, 303, 310, 384, 412
Emin, Gevorg 175
Emler, František 517
Emmanuel, Pierre 523
Emmenegger, René 129
Emmerová, Jarmila 284, 305, 320, 407
Endrýs, Jan 17, 348, 388
Engel, Štěpán 347, 349
Engelhart, Vojtěch Jiří 158
Engelmüller, Ferdinand 362
Engels, Bedřich 76, 481, 487, 488, 491
Enzensberger, Hans Magnus 228
Erazim, Milan 163, 201
Erben, Josef Ladislav 394
Erben, Karel Jaromír 26, 27, 39, 41, 89, 197, 223, 232, 288, 290, 301, 396
Erben, Václav 80, 141, 182, 220, 221, 231, 237, 259, 260
Erbová, Karla viz Papežová-Erbová, Karla
Erenburg, Ilja 86, 169, 175, 215, 231, 296, 301, 509
Erhart, Adolf 177
Erhart, Josef 440, 444
Erhartová, Marie 440, 444
Ernst, Max 106
Estang, Luc 520
Esterházy, Péter 243
Etlíková, Pravdomila 309
Euripides 493
Exner, Jiří 121, 122, 125
Exner, Milan 455
Eyck, Jan van 356
Fabel, Karel 274
Fábera, Miloslav 213
Fabian, František 539
Fabián, Karel (vl. jm. Eduard Kirchberger) 229, 260, 270, 408, 442
Fabiánová, Vlasta 306
Fabricius, Johan 28, 300, 306
Fadějev, Alexandr 165, 223, 236, 291
Fajtl, František 112, 176, 258, 261
Falada, Václav 220, 323, 406
Faldbakken, Knut 497
Falk-Rinne, Arne 337
Fallada, Hans 293, 306
Falteisek, Lubor 153
Faltová, Věra 25, 336
Faltus, Jiří 83, 155
Faltys, Antonín 542
Fantl, Hanuš 148
Fára, Libor 25, 71, 152, 193, 275, 286, 304
Fárová, Anna 123, 277, 317
Farrow, Mia 204
Farský, Vladimír 105, 455
Fast, Howard 216, 223, 295, 467, 489, 491, 521
Fastrová, Jarmila 197, 320
Fatka, Jaroslav 387
Faukner, Rudolf 359
Faulkner, William 230, 232, 293, 298–300, 302
Feierabend, Ladislav Karel 435
Fejfar, Stanislav 154, 156
Fejfuša, Petr 60
Feldek, Lubomír 89, 95, 227
Feldstein, Valter 295, 320, 404
Felix, Jiří 55
Fellini, Federico 308, 309, 367, 391
Felscherinowová, Christiane 230
Fendrych, Karel 351
Fendrych, Lubomír 285
Fér, Jiří 240
Ferberová, Edna 305
Ferenčík, Ján 316
Ferlinghetti, Lawrence 90, 228, 297
Ferra-Mikurová, Vera 172
Ferrari, Enzo 230
Ferrière, André 523
Feřt, Václav 160
Feřtová-Štefánková, Jana viz Štefánková, Jana
Fet, Anafasij Anafasjevič 301
Feuerbach, Ludwig 491
Feuerstein, Karel 115
Feuchtwanger, Lion 293, 295, 299, 494

- Féval, Paul 493
 Feyfar, Zdenko 317
 Fiala, Bohumír 63, 64, 425, 426
 Fiala, Karel (hudební pedagog) 448
 Fiala, Karel (typograf) 440
 Fiala, Pavel 235, 450
 Fiala, Stanislav 36
 Fiala, Václav (knižní grafik) 193, 469
 Fiala, Václav (spisovatel) 354
 Fiala, Vladimír 185, 265, 271
 Fiala, Vlastimil (historik umění) 244,
 274–276, 316
 Fiala, Vlastimil (šéfred. MF) 221
 Fiala, Zdeněk 494
 Fialová, Jarmila 284, 298, 320
 Fialová, Pavla 51
 Fialová, Radka 517
 Fibich, Zdeněk 313
 Fícek, Viktor 425, 426
 Ficenc, Josef 351
 Fidelius, Petr (vl. jm. Karel Palek) 48
 Fiedler, Arkady 250
 Fiedler, Jiří 320
 Fiedler, Josef 34
 Fielding, Henry 195, 292
 Figuli, Margita 89
 Fik, Ignacy 358
 Fikar, Ladislav 25, 69, 72, 76, 147, 167, 223,
 24, 227, 243, 303, 322, 358, 400
 Fikar, Marek 193
 Fikejzová, Jaroslava 481
 Fiker, Eduard 53, 186, 197, 204, 207, 225,
 229, 231, 239, 259, 260, 306, 355, 432,
 442, 526
 Fikrle, Miloslav 539
 Filcík, Gabriel 25, 474
 Filgas, Josef 505
 Filip, Eduard 257
 Filip, Jiří 98
 Filip, Ota 95, 115, 130, 424, 425, 460, 541
 Filip, Zdeněk 25
 Filípková, Halka 221
 Filla, Emil 199, 309, 316, 456
 Filo, Anton 182
 Finda, Jaromír 133
 Fingl, Jan 481
 Fink, Viktor 170
 Finker, Kurt 368
 Finn, Francis J. 518
 Firt, Julius 116, 190, 434
 Fischer, Ernst 87, 365, 491
 Fischer, Jan 334
 Fischer, Jan Otakar 72, 199, 291, 365
 Fischer, Josef 353–355
 Fischer, Josef Ludvík 113, 198, 354
 Fischer, Otakar 123, 197
 Fischer, Václav 475
 Fischerová, Daniela 369, 395, 528
 Fischerová, Sylva 237, 242, 532
 Fischerová, Viola 49
 Fischerová-Kvěchová, Marie 369
 Fischl, Viktor 96, 115, 130, 196, 205, 399, 410
 Fišer, Jaroslav 275, 389
 Fišer, Zbyněk viz Bondy, Egon
 Fitz, Josef 135
 Fitzgerald, Francis Scott 80, 96, 293, 302,
 306, 321, 437
 Fixl, Jiří 25
 Flaiano, Ennio 260
 Flaubert, Gustave 231, 244, 262, 293, 297,
 322
 Fleischmann, Ivo 73, 83, 218, 223, 228, 399
 Fleissig, Josef 405, 451
 Fleissig, Karel 540
 Fleková, Jiřina 221, 227
 Fleming, Ian 184
 Florian, Josef 158
 Florian, Michael 158, 517
 Florian, Miroslav 62, 70, 73, 85, 90, 91, 93,
 94, 227, 228, 401, 412
 Flos, František 29, 475
 Floss, Karel 532
 Floss, Pavel 527, 530
 Foerster, Josef Bohuslav 313
 Foglar, Jaroslav 29, 64, 66, 185, 207, 208,
 223, 234, 239, 246, 271, 272, 333, 336–338,
 340, 341, 400, 401, 431, 432
 Fojtová, Věra 413
 Foll, Dobroslav 25, 163
 Foltýn, František 318
 Forbelský, Josef 320
 Forman, Miloš 367
 Formánek, Vladimír 454
 Formánek, Zdeněk 183
 Formánková, Eva 221, 235
 Formánková, Věra 541
 Forst, Vladimír 92
 Fort, Gertrud von le 522, 523, 528
 Foucault, Michel 110, 495
 Fourier, Charles 357
 Fournier, Alain 32
 Foustková, Eva 384
 Fowles, John 232, 299
 Fra Angelico 356
 Frais, Josef 88, 89, 409, 412
 Francastel, Pierre 278

- France, Anatole 73, 291, 295, 357, 490
Francis, Dick 231, 336–338, 341, 342
Francis, Felix 342
Francl, Gustav 320
Francome, John 341
Francouz, Pavel 88
Franěk, Jiří F. 162, 173, 283, 288, 289, 294, 310, 383, 481, 490
Franěk, Otakar 65
Frank, Stanislav 413
Frankeová, Petra 349
Franko, Ivan 470
Franková, Anna 201
Franková, Hermína 32, 239, 450
Franta, Karel 25, 336, 395, 474
Frantínová, Eva 238
František Ferdinand d'Este 498
Franz, Rudolf 265
Franzlová, Olga 323
Franzová, Olga 25
Frazer, James George 311
Freimanová, Milena 17, 285, 314, 315, 347
Freiová, Ludmila 201, 476
Fremlinová, Celia 338
Freud, Sigmund 319, 321, 353, 365, 370
Freudová, Anna 357
Freyer, Paul Herbert 368
Frič, František 63, 141
Frič, Albert Vojtěch 29, 367, 394
Frič, Josef 227
Frič, Josef Václav 200, 309, 492
Frída, Myrtil 366
Fridrich, Jaroslav 350
Fried, Jiří 70, 73, 78, 85, 291
Friedenberg, Edgar 235
Friedlová, Jarmila 381
Friedrich, Karel 24, 29, 33
Frintová, Irena 465
Frisch, Max 232, 394, 498
Friš, Martin 154
Friš, Oldřich 302
Fröhlich, František 293, 320
Fröhlich, Roland 530
Fröhlichová, Zdeňka 138
Frolec, Václav 65
Frolík, Josef 118, 370
Fromek, Jan 21, 27, 255, 259, 281, 308, 479, 480, 491
Fromentin, Eugène 309, 525
Fromková, Jarmila 162, 171, 177, 291, 320
Fromková, Zdena 481
Fromm, Erich 365, 371
Fron, Karel 135, 339
Frost, Robert 302
Frýba, Josef 182
Frýbort, Pavel 230, 246, 412, 455
Frýbort, Zdeněk 32, 221, 320
Frýbová, Zdena 61, 82, 203, 408
Fryčer, Jaroslav 308
Frýd, Norbert 74, 88, 94, 225, 262, 305, 360, 410, 489
Frýda, František 262, 540
Frynta, Emanuel 36, 53, 54, 73, 75, 165, 177, 290, 320
Frynta, Emanuel st. 519
Fučík, Bedřich 48, 190, 195–199, 204, 442, 513, 516, 520, 528
Fučík, Bohumír 147
Fučík, Julius 27, 53, 89, 142, 215, 236, 259, 369, 486, 489
Fučíková, Gusta 480, 486
Fučíková, Jitka 197, 320, 519
Fučíková, Renáta 25
Fuchs, Aleš 192
Fuchs, Alfred 355
Fuchs, Otakar 193
Fuchsová, Jiřina 160, 541
Fuka, Vladimír 25, 36, 163
Fukátko, Jaroslav 345, 346, 353
Fuks, Ladislav 53, 74, 87–89, 113, 136, 203, 230, 305, 322
Fulbright, James William 496
Fulghum, Robert 319
Fulín, Miloslav 71, 105, 152, 163, 286, 334, 351, 389, 454, 485, 517
Funke, Jaromír 307, 317
Fürnberg, Louis 53, 291
Fursenko, Alexandr Alexandrovič 241
Futová, Gabriela 40
Gaboriau, Emile 230
Gadda, Carlo Emilio 232, 299
Gaja, Vojtěch 177
Gajda, Josef 183
Gajdar, Arkadij 26, 27, 223, 259
Galandauer, Jan 205, 393, 498
Galbraith, John Kenneth 495
Galík, Josef 426
Galsworthy, John 195, 197, 293, 319
Galuška, Zdeněk 240
Gamarra, Pierre 215
Gamzatov, Rasul 175
Gan, Pavel 61
Gándhí, Mahátma 365
Garaudy, Roger 86
García Lorca, Federico 227, 293, 308

- García Márquez, Gabriel 298, 303, 322, 411
- Gardavský, Vítězslav 87, 495
- Gardavský, Zdeněk 142
- Gardner, Erle Stanley 80, 168, 204, 230, 306, 307, 368, 408, 526, 529
- Gärtnerová, Marta 455
- Gary, Romain 409
- Gautier, Théophile 408
- Gavenda, Jan 423
- Gaydečka, Dimitrij 389
- Gayot de Pitaval, François 368
- Gazdík, Jan 182
- Gebauer, Emil 107
- Gebauerová, Marie 195
- Geisslová, Irma 153
- Gejdoš, Paľo 383
- Gejguš, Pavel 424
- Gel, František 37, 320
- Gellner, František 76, 92, 227, 301, 303
- Gembala, Otakar 181–183
- Genčiová, Miroslava
viz Holejšovská-Genčiová, Miroslava
- Genet, Jean 365
- Gerasimov, Josif 261
- Gercen, Alexandr Ivanovič 205, 291
- Gergely, Sándor 509
- Germainová, Sylvie 371
- German, Jurij 166
- Germonprez, Fred 522
- Ghelderode, Michel de 365
- Gibek, Jan 109
- Gielgud, Val Henry 355
- Gilbertová, Katharine Everett 311
- Gill, Robert 62
- Gillman, Neil 531
- Gilson, Étienne 529
- Ginsberg, Allen 297, 321
- Ginzburgová, Lydia 312
- Giotto 39
- Girgal, Otto 207
- Gladkov, Fjodor 223, 296, 409, 490
- Glancová, Julie 448, 451
- Glazarová, Jarmila 75, 79, 89, 93, 94, 199, 215, 280, 305
- Glocar, Emilián 141, 424
- Glückselig, Josef 183, 184, 263, 540
- Gočár, Jiří 87
- Goepfertová-Gruberová, Gertruda
158–160, 465, 466
- Goethe, Johann Wolfgang 227, 231
- Gogh, Vincent van 309, 316, 356
- Gogol, Nikolaj Vasiljevič 76, 169, 173, 195, 259, 309, 357, 383, 411, 490
- Gold, Jiří 228
- Goldberg, Isaak 169
- Goldfinger-Galský, Desider 484
- Golding, William 525
- Goldoni, Carlo 294
- Goldscheider, František 373
- Goldstücker, Eduard 87, 227, 291, 310
- Gołembowicz, Waclaw 239
- Goll, Jaroslav 520
- Golombek, Bedřich 511
- Golon, Serge 82, 176
- Golonová, Anne 82, 176
- Golová, Danuše viz Dušková, Danielle
- Gombrich, Ernst 278, 318
- Gómez de la Serna, Ramón 303
- Gončarov, Ivan Alexandrovič 291, 521
- Gorbačev, Nikolaj Andrejevič 261
- Gorbačov, Michail Sergejevič 173
- Gorbatov, Boris 489
- Gordon, Richard 230, 231
- Gorkij, Maxim 27, 173, 229, 301, 383, 413, 470, 489, 509
- Gottlieb, František 199, 228
- Gottwald, Klement 53, 76, 111, 191, 281, 480, 481, 485, 488, 491, 499
- Götz, František 76, 227, 366
- Goudgeová, Elizabeth 199
- Goya, Francisco 356
- Goyen, Jan van 316
- Grabbe, Christian Dietrich 302
- Grahame, Kenneth 34
- Granin, Daniil 169, 173, 174, 231
- Grass, Günter 233
- Grauová, Šárka 221
- Graus, František 198, 496
- Graves, Robert 91, 243, 300, 305, 410
- Grebeníčková, Růžena 96, 311
- Green, Julien 525
- Greene, Graham 117, 199, 229, 231, 262, 295, 299, 305, 306, 409, 520, 522, 523, 525, 535
- Gregor, Achille 225, 229, 408
- Gregor, Vladimír 141
- Gregorová, Miroslava 285, 314, 320
- Grepl, Jindřich 65
- Grepl, Vítězslav 31
- Grey, Zane 38, 186, 337, 338
- Griffith, Samuel B. 241
- Grígel, Marián 241
- Grimm, Antonín 276
- Grimmelshausen, Hans Jakob Christoffel von 293

- Grimmové, Jacob a Wilhelm 54, 306
Grin, Alexandr 167, 230, 295, 297
Grmela, Jan 355
Grmela, Jeroným 140
Grňa, Josef 65, 214
Grobelný, Andělín 426
Grögerová, Bohumila 242, 256, 278, 308,
437, 489
Grohman, Josef 11
Grosman, Ladislav 115, 150, 224, 229,
237
Gross, Alexander 136
Gross, František 71, 258, 485, 490
Grossman, Jan 69, 70, 73, 76, 77, 96, 208,
294
Grossman, Leonid 309
Grossman, Vasilij 177, 409
Grossmann, Jiří 204, 206, 233, 442, 445
Grossmann, Max 525
Grosz, Wiktor 470
Grozdanovičová, Doris 70
Gruber, Milan 185
Gruber, Pavel 192
Gruber, Václav 540
Grund, Antonín 197, 287, 358, 359
Grünewald, Matthias 356
Grunt, Luboš 25
Gruntorád, Jiří 127, 370
Grusová, Irena 484, 485
Gruša, Jiří 48, 74, 85, 99, 118, 228, 242, 256,
435, 437, 460, 462
Gruša, Zdeněk 374
Grušová, Anna 284
Grůza, Antonín 424
Grygar, Jiří 235, 241, 368, 391
Grygar, Milan 25, 125, 286, 454, 485
Grygar, Mojmír 361, 495
Grym, Pavel 392, 526, 541
Grznárová, Marianna 37
Guardini, Romano 523, 524, 529, 531
Guarnieri, Paolo 39
Gubič, Otto 135
Gudule (vl. jm. Anne Duguël) 40
Guerra, Tonino 309
Gulbrandsen, Trygve 410
Gulia, Georgij 164
Gulik, Robert van 307
Günsberg, Walter 540
Gurevič, Aron 241
Gurevič, Georgij 167
Gusev, Viktor 311, 362
Gutfreund, Otto 309
Guyau, Jean-Marie 353
Haasová-Nečasová, Jarmila 486
Habáň, Miloslav 483
Habberton, John 370
Habr, Miroslav 193
Habr, Václav viz Vejsada, Václav
Habřina, Rajmund 212, 214
Hadlač, Jiří 60
Hadraba, Bohumil 540
Hagen, Victor W. von 360
Hácha, Emil 112
Hailey, Arthur 230, 232, 307, 410, 416
Hais Týnecký, Josef 172, 203
Hais, František 290
Háj, Felix 64, 476
Hajčků, Gustav 109, 183
Hajdů, Vavro 482
Hájek z Libočan, Václav 290
Hájek, Eduard 25
Hájek, Jan 190, 345, 346
Hájek, Jiří 93, 99, 219, 225, 227, 287, 291,
361, 383, 484
Hájek, Karel 371
Hájek, Petr 230, 237, 409
Hajičová, Eva 391
Hájková-Motičková, Jana 146
Hájková, Magda 162
Hájková, Dagmar 484
Hájková, Jaroslava 284
Hájková, Mária 428
Hajná, Dita 220
Hajná, Ilja 70
Hajný, Josef 195, 284
Hajný, Pavel 229, 237
Hajšman, Jan 353
Hák, Jaroslav 538, 543
Hák, Miroslav 317
Hála, Rudolf 351
Halada, Jan 37, 162, 176, 221, 241, 392
Halas, František 7, 61, 73, 76, 77, 82–84, 87,
92, 147, 196, 199, 218, 227, 345, 346, 355,
356, 372, 390, 395, 412, 446
Halas, František st. 261
Haldane, John Burdon Sanderson 489
Hálek, Vítězslav 76, 195, 200, 227, 287, 303,
357, 395
Halík, Jindřich 363
Halík, Miroslav 75, 92, 503
Halířová, Heda 541
Halle, Günter 259
Halliburton, Richard 367, 371
Hallová, Radclyffe 410
Haloun, Karel 163
Hamáček, Jiří 405

- Haman, Aleš 87, 95, 287
 Haman, Miloš 537
 Hamanová, Jana 221
 Hamanová, Pavlína 362
 Hambach, Rudolf 115
 Hamerník, Emilian 405
 Hámíd al-Ghazzálí, Abú 529
 Hamilton Mc Governe, Hugh 359
 Hammett, Dashiell 307
 Hampejs, Bedřich 405
 Hampejs, Zdeněk 293
 Hampl, František 147, 405, 476
 Hamsun, Knut 302
 Hamšík, Dušan 77, 99, 239
 Hamza, František 148, 514
 Hamzová, Jitka 285, 316
 Hanák, Mirko 25, 55
 Hanč, Bohumil 149
 Hanč, Jan 543
 Hanč, Vojtěch 213, 274
 Handke, Peter 299
 Hanibal, Jiří 88
 Hanisch, Michael 391
 Hannibal 264
 Hanš, Boris 351
 Hanuš, Jan 285, 347
 Hanuš, Květoslav 482, 484
 Hanuš, Miroslav 358
 Hanuš, Pavel 231
 Hanušová, Jiřina 412
 Hanzelka, Jiří 28, 176, 216, 360, 494
 Hanzl, Jiří 336
 Hanzlík, František 386, 388
 Hanzlík, Josef 61, 74, 83, 91, 182, 228, 395, 450, 451
 Hanzlíková, Alena 411
 Hanžl, Karel 219, 274
 Harant z Polžic a Bezdruzic, Kryštof 149, 394
 Hardy, Thomas 29, 295
 Häring, Bernhard 531
 Harkins, William Edward 468
 Harmattan, Harry W. viz Kuchynka, Josef
 Harna, Josef 112
 Harníček, Martin 460
 Harrer, Heinrich 336, 393
 Hart, Liddell 261
 Harte, Bret 442
 Hartl, O. M. 193
 Hartmann, Antonín 274–276
 Hartmanová, Alena 284, 301, 309
 Hartová, Susanne 393
 Hartová-Boledovičová, Martina 220
 Hásek, Prokop 153
 Haslundová, Ebba 31
 Hass, Hans 337
 Hašek, Jaroslav 53, 92, 225, 288, 303, 357, 369, 407
 Hašek, Milan 226
 Hašková, Eva 71
 Hašková, Jarmila 148
 Hašková, Lenka 88, 224, 271
 Hašková, Tatjana 166, 177, 221, 320
 Haškovcová, Helena 368, 391
 Haštaba, Stanislav 270
 Hatlák, Jindřich 515
 Hauff, Wilhelm 306, 356
 Haulková, Jiřina 61, 62, 73, 83, 227, 297, 367, 394, 413
 Hauner, Miroslav 542
 Hauptmann, Gerhart 362, 492
 Hausenblas, Karel 361, 391
 Hausenblas, Ondřej 70
 Haussmann, Jiří 225
 Havel, Alois 139
 Havel, Jaroslav 350, 387
 Havel, Jiří 155, 224, 336, 369, 395
 Havel, Ludvík 440
 Havel, Rudolf 75, 287
 Havel, Václav 13, 84, 99, 205–207, 228, 229, 319, 365, 400, 435, 436, 460, 461, 463
 Havelka, Jaroslav (prozaik) 130
 Havelka, Jaroslav (redaktor) 221
 Havelka, Stanislav 395
 Havlic, Jan 538
 Havlic, Vladimír 538
 Havlíček Borovský, Karel 76, 92, 95, 111, 147–149, 154, 195, 205, 223, 232, 288, 294, 303, 305, 357, 383, 384, 393, 462
 Havlíček, Ilja 285
 Havlíček, Jaroslav 74, 75, 85, 91, 153, 230, 305
 Havlíček, Karel (fotograf) 474
 Havlíček, Karel (malíř) 115
 Havlíček, Miroslav 183
 Havlíček, Zbyněk 277
 Havlík, Jiří 17, 51, 283
 Havlík, Leopold 306
 Havlík, Lubomír Emil 65
 Havlíková, Katka 341
 Havlová, Olga 244
 Havránek, Bohuslav 76, 287, 358, 359, 469, 471
 Havránek, Václav 355
 Havránková, Marie 70
 Havránková, Ruda 177

- Hawking, Stephen W. 235
Hawthorne, Nathaniel 171, 230, 306
Hayek, Friedrich August von 436
Heckel, Vilém 335, 371, 390
Hečko, František 74, 288
Hedbávný, Zdeněk 392
Heer, Friedrich 523
Hegar, Milan 71, 109, 163, 175, 193, 258, 275, 286, 304, 351, 389, 474
Hegel, Georg Wilhelm Friedrich 311, 491
Heger, Jiří 349
Hegr, Jindřich 25
Hégr, Miloslav 362
Heidegger, Martin 244, 436, 524, 529
Heidenreich, Julius viz Dolanský, Julius
Heim, Peter 129
Heine, Heinrich 73, 82, 291, 297, 302, 490
Heineová, Susanne 531
Heinlein, Robert Anson 368
Heisler, Jindřich 460
Heissenbüttel, Helmut 228
Hejzman, Pavel 134, 201, 231, 270
Hejda, Zbyněk 109, 228, 400
Hejdánek, Ladislav 99, 111, 235
Hejduková, Martina 23
Hejkalová, Markéta 163, 323
Hejl, Vilém 130, 185, 186, 442
Hejna, Jiří 129, 131, 158
Hejna, Karel 333
Hejná, Olga 25, 28, 32, 37, 395
Hejnic, Otto 455
Hejzlar, Zdeněk 117
Helceletová, Helena 284, 480
Helfert, Vladimír 313
Helísek, Pavel 406
Heller, Jan 532
Heller, Joseph 260, 261, 300
Helmich, Karel 258
Hemingway, Ernest 201, 229, 231, 271, 295, 296, 298, 302, 305, 306, 309, 367, 371, 394
Hemzalová, Marie 517
Hen, Józef 170
Hendrych, Antonín 256, 257
Hendrych, Jiří 486
Hendrych, Milan 77
Hengel, Martin 530
Henzl, Vladimír 336
Herben, Ivan 355
Herben, Jan 63, 225
Herbenová, Olga 56
Herbert, Frank 493
Hercíková, Iva 32, 88, 96, 203, 239
Herdová, Olga 406
Herejková, Jiřina 543
Hergé (vl. jm. Georges Rémi) 39
Herink, Jan 517
Herites, František 301
Hermach, Jiří 503
Herman, Arnošt 454, 455
Hermanová, Ljuba 204
Hermlin, Stephan 236
Herodotos 289
Heroldová, Hana 270
Heroldová-Štovičková, Věra 320
Herriot, James 410, 411, 416
Herrmann, Ignát 75, 92, 153, 442
Herrmannová, Alexandra 42
Herrmannová, Vlasta 399
Hertl, Jan 193, 515
Heřman, Zdeněk 24, 29, 33, 54
Heřmanský, František 198
Hesounová, Vlasta 517
Hesse, Hermann 227, 293, 302, 525, 528
Heyduk, Adolf 149
Heyduk, Josef 363, 519, 520, 525
Heyduk, Rudolf 396
Heyerdahl, Thor 226
Heyrovský, Jaroslav 111
Highsmithová, Patricia 307
Hikl, Karel 195
Hikmet, Nazim 297, 362
Hilčr, Jindřich 24, 27, 28, 219, 412
Hillary, Edmund 393
Hilská, Kateřina 322
Hilský, Martin 320
Hilsner, Leopold 184
Himal, Juraj 405, 413
Himes, Chester 307
Himmel, Petr 192
Hiršal, Josef 34, 36, 69, 70, 90, 95, 228, 242, 243, 278, 297, 302, 308, 309, 320, 346, 358, 359, 436, 437
Hísek, Květoslav 25, 43
Hitler, Adolf 184, 230, 352
Hladík, Miroslav 439, 442, 448
Hladký, Miroslav 221
Hlásek, Jaroslav 483
Hlaváč, Oldřich viz Alarich
Hlaváček, Josef 456
Hlaváček, Karel 90
Hlaváček, Luboš 278, 318, 328, 367
Hlavatý, Adolf 346
Hlavatý, Vladimír 204
Hlavatý, Vratislav 25
Hlavín, Otakar 440
Hlávka, Miloš 197

- Hlavsa, Lubomír 395
 Hlavsa, Oldřich 25, 71, 90, 152, 163, 216,
 286, 406, 469
 Hlava, Václav 390
 Hlína, Jan 147
 Hloušek, Jan 284, 309
 Hložánková, Romana 221
 Hložík, Vincent 55
 Hlušička, Jiří 216, 318
 Hlušičková, Hana 484
 Hlušičková, Vlasta 182
 Hnila, Stanislav 484
 Hnízdová, Květa 448
 Ho Či Min 111, 303, 475
 Hobbes, Thomas 199
 Hobzek, Josef 520
 Hobzová, Ludmila 42, 43
 Hodačová, Helena 199, 239, 540
 Hodáčová, Lilly 319
 Hodek, Alois 285, 469
 Hodek, Břetislav 51, 95, 231, 320, 363, 366,
 517
 Hodek, Ota 182
 Hodík, Josef 271
 Hodinová-Spurná, Anežka 213
 Hodoušek, Eduard 193, 281, 298, 301, 320
 Hodrová, Daniela 95, 284, 297, 409, 456
 Hoffmann, František 147
 Hoffmannová, Antonie 51
 Hoffmannová, Jaroslava 513
 Hoffmeister, Adolf 25, 29, 75, 87, 142, 223,
 274, 315, 366
 Hofman, Marek (vl. jm. Miroslav Kutílek)
 117
 Hofman, Ota 31, 77, 523
 Hofmannsthal, Hugo von 302
 Hofmanová, Silva 222, 285
 Hofmeister, Miroslav 142
 Höger, Karel 204
 Hochman, Jiří 115, 225, 235, 242
 Hochman, Josef 221, 406
 Hochmanová, Světlá 274
 Hochmanová-Burianová, Eva 187
 Hochová, Dagmar 317
 Hochštajgerová, Milena 481
 Hojer, Milan viz Gruber, Milan
 Hokův, Václav 150, 400
 Holan, Vladimír 61, 74, 77, 82, 83, 91, 196,
 227, 276, 288, 289, 303, 308, 322, 449, 489
 Holas, Miloš 197, 404, 405, 513
 Holasová, Zuzana 37, 38
 Holbein, Hans ml. 316
 Holbein, Hans st. 316
 Hölderlin, Friedrich 90
 Holeček, Jaroslav 56, 368
 Holeček, Milan 367
 Holeček, Vojtěch 213, 214
 Holečková, Božena 347, 483
 Holejšovská-Genčiová, Miroslava 24, 27
 Holejšovský, Josef 537
 Holinka, Rudolf 520
 Holková, Marie 520
 Hollar, Václav 354
 Holman, Miroslav 271
 Holoubek, Jaroslav 237, 238
 Holub, Emil 241, 383, 384, 494
 Holub, Lubomír 484
 Holub, Miroslav 56, 74, 77, 80, 83, 90, 91,
 95, 145, 203, 228, 234, 236, 237, 242, 543
 Holub, Norbert 238
 Holub, Ota 80
 Holub, Radovan 387
 Holubová, Miloslava 203
 Holý, Bohuslav 222
 Holý, Jiří 70, 92–94
 Holý, Stanislav 25, 43
 Holzbachová, Mira 494
 Holzknecht, Václav 28, 291, 314
 Holzner, Petr 163, 389
 Holznerová, Michaela 387
 Homuta, Jaroslav 182
 Hončík, Eduard 145, 449
 Hons, Václav 90, 202, 228, 240, 412, 425,
 426
 Honty, Tibor 317, 390
 Honzák, František 25, 38, 39
 Honzík, Jiří 75, 177, 287, 291, 308, 320
 Honzík, Karel 86, 314, 540
 Honzík, Miroslav 272, 392
 Honzl, Jindřich 353, 358, 363, 366, 511
 Hora, Josef 75, 82, 83, 91, 136, 165, 197,
 235, 288, 305, 356, 359, 390, 491
 Hora, Ota 461
 Hora-Hořejš, Petr 22, 24, 33, 43, 412
 Hora, Vladislav 27
 Horáček, Jaromír 139, 449
 Horáček, Ladislav 17, 474, 477
 Horáček, Michal 338
 Horáčková, Eva 406
 Horáčková, Jana 51
 Horák, Antonín 480
 Horák, Jaroslav 24
 Horák, Jindřich 176
 Horák, Jiří 30, 197, 356
 Horák, Karel 220
 Horák, Milan 256

- Horák, Václav viz Fučík, Bedřich
Horáková, Drahomíra 484
Horáková, Milada 200, 360, 476
Horáková, Silke 24
Horal, Zdeněk 425
Horálek, Karel 94, 469, 471
Horalová, Renata 356
Horanský, Miloš 202
Horatius, Quintus Flaccus 293
Horečka, František 424, 426
Horečka, Svatopluk 284, 301, 323
Horelová, Eliška 28, 31, 61
Horký, Karel 509
Horký, Otakar 134
Horn, Jiří 540
Hornát, Jaroslav 292, 295, 308, 320
Horníček, Miroslav 80, 98, 204, 338, 360, 394, 396, 543
Horová, Alexandra 25
Horský, Jiří 182
Horský, Milan 192
Horský, Ondřej 182
Horský, Vladimír 115
Horský, Zdeněk 390
Horvath, Ödön von 366
Horyna, Břetislav 530
Horyna, Mojmír 123
Horyna, Václav 149
Hořánek, Jaroslav 25
Hořec, Jaromír 116, 202, 213, 214, 216, 218, 223, 256, 336, 400, 401, 412, 451, 460, 476
Hořec, Petr 204
Hořejš, Jaromír 135, 183–185, 215
Hořejš, Petr viz Hora-Hořejš, Petr
Hořejší, Jindřich 197, 227, 294
Hořejší, Pavel 122
Hořínek, Zdeněk 451
Hořká, Ludmila 424–427, 520
Hosák, Ladislav 141, 142
Höschlová, Hana 182
Host, Richard viz Marvan, Jiří
Hostáň, Jan 26, 225
Hostinský, Otakar 76, 94
Hostomská, Anna 314
Hostovská-Castiellová, Olga 24, 34
Hostovský, Egon 79, 116, 156, 193, 196, 199, 202, 203, 229, 289, 460, 462
Hošková, Jana 374
Hotmar, Josef 393, 409, 411
Houba, Karel 88, 192, 193, 201–204, 409
Houba, Michal 17, 193, 351, 389
Houf, Ivo 25
Houf, Václav 60
Houghton, Claude 468
Houska, Jan 441
Houska, Miroslav 406
Houška, Jan 454, 455
Houšková, Jarmila 17, 348, 373, 382
Houžvička, Václav 454
Hovadík, Jaroslav 434
Hovorka, Jaroslav 413
Hraba, Zbyněk 25, 406
Hrabák, Josef 64, 75, 93, 94, 110, 287, 368, 383
Hrabal, Arnošt 517
Hrabal, Bohumil 77, 78, 80, 88, 89, 94, 97, 116, 124, 125, 203, 222, 224, 229, 232, 233, 236, 243, 409, 460
Hrabal, Milan 455
Hrabě, Miloš 465
Hrabě, Václav 202, 228, 400
Hradecký, Adolf 272
Hradský, Ladislav 292, 320
Hrách, Josef 539
Hrach, Pavel 71, 163, 193, 286, 334
Hracha, František 190, 191, 346
Hrachová, Milada 285
Hrala, Milan 173
Hrbas, Jiří 373
Hrbas, Miloš 286, 303
Hrbek, Ivan 365
Hrbek, Rudolf 263, 336, 540, 541
Hrdina, Karel 358
Hrdlička, Emil 109
Hrdličková-Šrámková, Miloslava 75
Hrivňáková, Olga 70, 98
Hrnčír, Svatopluk 30, 239, 369
Hroch, Miroslav 232, 496, 517
Hromada, Jiří 17, 350, 374
Hromek, Vlastislav 440
Hron, Zdeněk 264
Hronek, Jiří 216, 491, 492
Hrouzek, Vladimír 59
Hruban, Mořic 160
Hrubešová, Jarmila 347
Hrubín, František 26, 28, 34, 37, 41, 61, 73, 74, 76, 77, 82–84, 89, 91, 94, 196, 227, 239, 288, 303, 322, 358, 365, 395, 412
Hrubý, Jan 518
Hrubý, Josef 228, 539
Hrubý, Karel Otto 65
Hrubý, Tomáš 408
Hrunek, Karel 516
Hrušínský, Rudolf 306
Hruška, Emil 401
Hruška, Karel 163, 522

- Hruška, Ladislav 98
 Hruška, Martin 406
 Hruška, Stanislav 144
 Hrušovský, Ján 525
 Hrůza, Jiří 316
 Hrych, Ervín 337
 Hrzal, Ladislav 111
 Hrzalová, Hana 93–95, 111
 Hřebejková, Alena 454
 Hubač, Jiří 77, 391
 Hubáček, Jaroslav 427
 Hubáček, Miloš 369, 397
 Hubená, Věra 346
 Hubenka, Pavel 387
 Huberman, Leo 413
 Hubert, Miroslav 498
 Hübl, Vladimír 193
 Hucek, Miroslav 317
 Hudeček, František 517
 Hudek, Jindřich 270
 Hudová, Jitka 389
 Hughes, Henry Stuart 496
 Hughes, Langston 227, 384
 Hughes, Ted 297
 Hugo, Victor 27, 197, 200, 229, 295, 322, 412, 494
 Huchel, Peter 228
 Huizinga, Johan 205, 236
 Huizinga, Leonhard 223
 Hůla, Břetislav 197
 Hulák, Jaroslav 162, 177, 320
 Huláková, Zuzana 163
 Hulan, Luděk 120
 Hule, Miroslav 258, 440, 444
 Hulínský, Václav 190, 191
 Hůlka, Alois 444
 Hůlka, Rudolf 177
 Hulpach, Vladimír 29, 51, 54, 455
 Humboldt, Alexander von 355
 Huml, Luboš 154
 Huňát, Čestmír 120, 121
 Hunter, Evan (viz též McBain, Ed) 497
 Huptych, Miroslav 238
 Hurikán, Bob (vl. jm. Josef Peterka) 272
 Hurník, Ilja 203
 Hurt, Václav 405
 Hurta, David 221
 Hus, Jan 202
 Husejn, Mechti 409
 Husejnov, Čingiz 169
 Husserl, Edmund 495
 Hutka, Jaroslav 243, 399
 Huxley, Aldous 110, 203, 300
 Huyghe, René 316, 318
 Hvizďala, Karel 25, 37, 38, 48, 117, 205, 237, 436
 Hybler, Zdeněk 134
 Hyde, Christopher 493
 Hykeš, Pravoslav 27, 42, 165
 Hykisch, Anton 78, 89
 Hyman, Mac 260
 Hynek z Poděbrad 358
 Hynek, Alois 286
 Hynek, Jiří viz Hořec, Jaromír
 Hynek, Karel 202
 Hyršlová, Květuše 86
 Hýsek, Josef 138
 Hýsek, Miloslav 521
 Chadima, Emil 405
 Chadraba, Rudolf 142, 365
 Chagall, Marc 309
 Chalizev, Valentin 391
 Chaloupka, František 405
 Chaloupka, Otakar 34, 88, 455
 Chalupa, Karel 345
 Chalupecký, Jindřich 48, 123, 124, 207, 276, 318
 Chalupný, Emanuel 198, 333, 443
 Chandler, Raymond 40, 80, 229, 265, 306, 307
 Chaplin, Charlie 111, 306, 367
 Char, René 297
 Charbuský, Miloš 155
 Chardin, Pierre Teilhard de 495, 523, 525, 530
 Charous, Emil 17, 36, 95, 256, 259
 Charvát, Josef 358
 Charvát, Petr 532
 Charvátová, Anežka 221, 244
 Chase, James Hadley 231, 307, 368, 526
 Chaucer, Geoffrey 312
 Chauchard, Paul 523
 Cheben, Jaroslav 151, 152, 155
 Cheever, John 229
 Chelčický, Petr 337
 Chénier, André 303
 Chesterton, Gilbert Keith 295, 302, 437, 525
 Chevallier, Gabriel 307
 Cheyney, Peter 184, 186, 204
 Chiara, Piero 497
 Chichester, Francis 337
 Chimet, Iordan 526
 Chládek, František 474
 Chládková, Jana 338

- Chládková, Jitka 270
Chlebnikov, Velemír 167, 297, 308
Chlfbcová, Milada 84, 287
Chlíbec, Jan 285
Chloupek, Jan 64, 75, 307
Chlumská, Milena viz Klímová-Chlumská, Milena
Chlupatý, Libor 182
Chmarová, Marcela 455
Chmelík, Jan 182
Chmelík, Jaroslav 109
Chňoupek, Bohuslav 176
Chodanič, Michal 25
Chodil, Jiří 350
Chochola, Václav 317, 322
Chopin, Fryderyk 309, 365
Chorell, Walentin 171
Chrastina, Vladimír 66
Chrastinová-Dandová, Zorka 193
Chrennikov, Tichon Nikolajevič 357
Christie, Agatha 80, 168, 204, 206, 250, 260, 262, 265, 306, 307, 321, 365, 368, 372, 408, 526
Chrobák, Dobroslav 85
Chrobák, Kamil 131, 284
Chrobáková, Herta 24, 27
Chrtek, Břetislav 51, 54, 256, 259
Chruščov, Nikita 176
Chržová, Jana 120
Chuaj Ti-Čen 137
Chudoba, Andrej 409
Chudoba, Bohdan 520
Chudožilov, Petr 88
Chum, Jiří 444
Churaň, Milan 109
Churchill, Winston 110, 250
Chvála, Alois 485
Chvatík, Květoslav 48, 84, 87, 96, 311
Chvojka, Jiří 9, 146, 147, 513
Chvojka, Petr 61, 228
Chvojková, Helena 25
Chytilová, Lenka 151, 155
- Ibn Tufajl, Abú Bakr 289
Ibsen, Henrik 295
Idel, Moše 531
Ilek, Bohuslav 320
Ilf, Ilja 167, 174
Iljin, Michail 226, 489
Inberová, Věra 215
Infeld, Leopold 364
Ingarden, Roman 86, 312
Innemann, Květoslav 483
Innes, Hammond 251
Ingstad, Helge 367
Ionesco, Eugène 365
Irving, John 300, 322
Irwin, James Benson 113
Isoz, Jindřich F. 8, 190, 191, 218, 255
Istler, Josef 351
Istlerová, Clara 71, 517
Ivanov, Miroslav 32, 82, 235, 259, 271, 369, 390, 395
Ivanov, Vsevolod 170
Izzard, Ralph 235
- Jacobsenová, Michaela 221
Jadrná-Pokorná, Rozina 48, 49
Jadrný, Karel 48, 49
Jaglová, Luba 363
Jágr, Miloslav 25, 28, 71, 163
Jägrová, Hermína 520
Jahn, Metoděj 75, 426
Jahoda, Josef 148, 195, 513
Jachnin, Boris 439, 441
Jakeš, Antonín 444
Jakeš, Petr 241
Jaklová, Lenka 152
Jakobson, Roman 86, 87
Jakoubek, Jaroslav 233
Jakš, Alfréd 542
Jakub, Jiří viz Orten, Jiří
Jakubův, František 356
Jamek, Václav 95, 284, 298, 320
James, Henry 85
Jamesová, Phyllis Dorothy 307
Jampolskij, Boris 166
Jan Pavel II. (vl. jm. Karol Wojtyła) 399
Jan XXIII. 522
Jan z Hvězdy 522
Jan ze Žatce 527
Jan, Vasilij 170, 176
Janáček, Jiří 448
Janáček, Josef 235, 360, 390, 494
Janáček, Leoš 63, 65, 111, 313
Janáček, Milan 448, 454
Janáček, Zbyněk 424, 429
Janáčková, Jaroslava 95, 202, 476
Janáková, Jitka viz Chrtek, Břetislav
Janát, Bohumír 532
Janata, Michal 221, 241
Jančová, Mária 525
Janda, Bohumil 21, 51
Jandera, Alexandr 30
Jandík, Stanislav 540
Jandl, Ernst 297

- Jandová, Ludmila 155
Janeček, Jiří 195
Janeček, Ota 25, 30, 54, 239, 259, 517, 596
Janečková, Vlasta 271
Janevová, Todorka 350
Jangl, Karel viz Heyduk, Josef
Jankovič, Milan 84, 202, 393
Jankovičová, Květa 455
Jankovský, Jaroslav 481
Janků-Sandtnerová, Marie 521
Jánoška, Jiří 271
Janouch, Jaroslav 65, 66, 517–519
Janoušek, Bohumír 440, 444
Janoušek, František 318
Janoušek, Jiří 176, 230, 246, 412
Janoušek, Josef 348, 349, 368
Janoušek, Pavel 392
Janoušková, Alena 395
Janoušová, Jaroslava 24
Janovic, Vladimír 61, 70, 83, 90, 484, 493
Janovský, Jaroslav 509
Janovský, Jiří 285, 323
Jansa, Zdeněk 193
Janský, Emanuel 147, 381, 508
Jánský, Filip 80, 239, 412
Janský, František 335
Janský, Karel 201
Janský, Vladimír 406, 469
Janssonová, Tove 34
Jansta, Vladimír 270
Janů, Jaroslav 70, 73, 292
Janů-Veselá, Marie 257, 320, 484
Janura, František 135, 363
Janusová, Jana 540
Japrisot, Sébastien 204, 230, 231, 307
Jardine, Quintin 341
Jariš, Milan 215, 263, 362
Jarolínová, Romana 221
Jaroš, Milan 71, 222, 242, 286
Jaroš, Peter 89
Jarošová, Hana 283
Jarry, Alfred 300, 302
Jarunková, Klára 31
Jařab, Josef 297
Jasanská, Marie 363
Jasiczek, Henryk 427
Jaspers, Karl 235, 244, 529
Jašík, Rudolf 79, 240, 288, 305
Javor, Ivan 215, 449
Javor, Pavel (vl. jm. Jiří Škvor) 130, 460, 466, 472
Javořícká, Vlasta 63, 67, 82, 96, 518
Javůrek, Jaromír 141
Jawień, Andrzej viz Jan Pavel II.
Jazairiová, Pavla 367, 395
Jedlička, Alois 471
Jedlička, Ivan Milan 28, 184, 270, 271, 335, 523, 526
Jedlička, Jaromír 177
Jedlička, Josef 49, 78, 95, 105–107, 242, 437
Jedlička, Václav 71
Jedzok, Stanisław 427
Jeffers, Robinson 82, 85, 90, 227, 233, 297, 451
Jefimov, Alexej Vladimirovič 471
Jefremov, Ivan 28, 167, 215, 229, 235, 239
Jegolin, Alexandr Michajlovič 225, 470
Jehlička, Ladislav 285, 516, 517, 519
Jehlička, Miloslav 291
Jehličková, Marie 406
Jech, Miroslav 338
Jechová, Hana viz Voisine-Jechová, Hana
Jechová, Květa 125
Jelen, Josef 369, 401, 409, 412, 444, 445, 495
Jelen, Oldřich 25
Jelínek, Bohdan 412
Jelínek, Hanuš 196, 294, 302
Jelínek, Ivan 95, 158, 196, 399, 412, 467
Jelínek, Milan 75
Jelínek, Miroslav 540
Jelínek, Oldřich 115, 129
Jelineková, Elfriede 243
Jelínek, Jiří (Satchmo) 193
Jelínková, Eva 441
Jelínková, Libuše 184
Jemcev, Michail 169
Jemelka, Jaroslav 109, 387
Jerman, Zdeněk 256
Jerome, Jerome Klapka 32, 407
Jeřábek, Čestmír 63, 153
Jeřábek, Dušan 287, 368
Jesenin, Sergej 82, 85, 91, 175, 227, 297, 303, 489
Jesenius, Jan 530
Jesenská, Milena 462
Jesenský, Janko 53
Jesin, Sergej 173
Jestráb, Vojtěch 61, 167, 409
Ještědský, Jan (vl. jm. Jan Klepetář) 467
Jevtušenko, Jevgenij 167, 173, 175, 202
Ježek, Jaroslav 111, 314
Ježek, Otto 224
Ježková, Dagmar 25
Ježková, Věra 440
Jícha, Josef 538

- Jíchová, Alena 406
Jílek, František 415
Jílek, Jan 392
Jílek, Sláva (Bohuslav) 270
Jilemnická, Olga 75
Jilemnický, Peter 55, 89, 486
Jilík, Fanek 134
Jílková, Eva 24, 34, 369
Jílovský, Rudolf 515
Jindra, Miroslav 300, 320
Jindrová-Špilarová, Alena 320
Jíra, Jaroslav 468
Jiráčková, Jaroslava 257, 261
Jiráková, Pavla 387
Jíran, Jaroslav 245
Jiránek, Miloš 318
Jiránek, Miroslav 485
Jiránek, Vladimír 25, 37, 163, 240, 412
Jirásek, Alois 27, 55, 54, 75, 85, 91, 200,
216, 225, 259, 288, 294, 303, 355, 359,
362, 371, 382, 383, 408, 410, 491, 509, 521
Jirásek, Bohumil 540
Jirásek, František 515, 516, 533
Jirásek, Jiří 63
Jirásková, Marta 317
Jirát, Vojtěch 312
Jirda, Miloslav 155, 320
Jírek, Bohumil 155
Jírka, Miroslav 538
Jirků, Boris 163
Jirotko, Zdeněk 55, 80, 150, 204, 225, 442,
475
Jirotková, Lucie 24, 26
Jiroudková, Kamila 73, 291, 320
Jírous, Ivan Martin 400, 434
Jírovec, Otto 56
Jírša, Miloš 222
Jírů, Václav 317
Jiří z Poděbrad 202
Jiřík, Václav 475
Jiřincová, Ludmila 25, 71, 163, 259, 317,
366, 517
Jiskra, Jan 71, 109, 286, 389
Jiskrová, Jaroslava 220, 221
Jist, Adam 449
Jíše, Karel 191
Joachimsthal, Petr 270
Jobánek, Jiří 62
Jodl, Miroslav 257
Johanides, Josef 202
John, Jaromír 31, 75, 92, 93, 141, 153, 197,
305, 356
John, Josef 439
John, Radek 89, 97
Johnová, Božena 284, 309
Johnová, Jana 163
Johnson, Paul 437
Jochman, Vladimír 140
Jókai, Mór 306
Joliot-Curie, Frédéric 226
Jonáš, Josef 107, 456, 480
Jones, Howard 235
Jones, James 262
Joneš, Alois 269, 408
Jordán, Jan 60
Josek, Jiří 284, 320
Jourmont, Al viz Žurman, Alexandr
Jouvet, Louis 366
Jovine, Francesco 299
Joyce, James 74, 300, 302, 322
Joza, Jaroslav 138
Jožáková, Marie 406
Juliš, Emil 105, 228, 400, 450, 455, 456
Junek, Václav 25, 193
Jungk, Robert 235
Jungman, František (redaktor, uváděn též
jako Jungmann) 469
Jungmann, František (odborový pracovník)
404
Jungmann, Josef 294
Jungmann, Josef Josefovič 309
Jungmann, Milan 98, 99, 436
Jungmannová, Věra 320, 323
Jungwirth, František 260, 320, 349, 367,
387
Jungwirth, Josef 469
Juran, Josef 61
Jurík, Luboš 409
Juryšek, Jaroslav 140
Juřena, Ota 182
Juřina, Věnceslav 424, 425, 428, 431
Just, Vladimír 232, 392, 437
Justl, Vladimír 76, 82, 92, 284, 288, 289,
297, 303, 305, 306, 309, 322, 324, 363, 523
Justoň, Zdeněk 123
Jůza, Jan 516
Jůzl, Jindřich 285

Kabát, Marcel 203
Kabát, Václav 25, 43
Kabeš, Petr 83, 95, 99, 228, 400, 436
Kabíček, Jan 138
Kabíček, Jaroslav 175, 177, 284, 320, 323
Kačer, Miroslav 310
Kačírek, Bedřich 405
Kačírková, Eva 80, 230, 231

- Kadenacy, Tadeusz 437
 Kadlec, Jaroslav 159
 Kadlec, Josef 88, 164, 166, 177, 295, 323,
 348, 480, 483, 486, 489, 490
 Kadlec, Václav 24
 Kadlecová, Marie Magdalena 526
 Kadula, Josef 60
 Kaffka, Margit 171
 Kafka, Čestmír 125
 Kafka, František 236
 Kafka, Franz 53, 74, 87, 230, 295, 300, 302,
 528
 Kafka, Jiří 271
 Kafka, Vladimír 221, 247, 320
 Kagarlickij, Julij 391
 Kahoun, Jiří 43
 Kahuda, Jan 17
 Kainar, Josef 73, 83, 91–93, 228, 233, 305,
 363, 395, 413
 Kaiser, Alois 347, 381
 Kaiser, Slavomír 32, 33
 Kalandra, Otakar 136
 Kalandra, Závist 96
 Kalaš, Josef 213, 279
 Kalašová, Klementina 144
 Kalcovský, Antonín 193, 485
 Kalčík, Rudolf 89, 92, 263, 265
 Kalfus, Radim 154
 Kaliba, Jan 122
 Kaliba, Jiří 363
 Kaliský, Roman 78
 Kalista, Zdeněk 48, 197, 198, 400, 434, 441,
 446, 450, 519, 525, 532
 Kalivoda, Robert 84, 87
 Kalousek, Jiří 25, 71, 395
 Kalus, Josef 426
 Kalvínská, Blažena 484
 Kalvodová, Dana 392
 Kamen, Jiří 475
 Kameník, Jan (vl. jm. Ludmila Macešková)
 106, 399, 441, 523
 Kameník, Pavol 257
 Káňa, Vašek 362, 509
 Kandinskij, Vasilij 276
 Kándlová, Marie 51, 54
 Kánský, Miloš 474
 Kant, Hermann 299
 Kant, Immanuel 495, 498
 Kantor, Vojtěch 221, 230, 238
 Kantorová, Alice 221
 Kantůrek, Jan 17, 51
 Kantůrková, Eva 95, 96, 116, 203, 224, 229,
 237, 239, 242
 Kanyza, Jaroslav 141
 Kapek, Miroslav (vl. jm. Miroslav Müller)
 409
 Kaplan, Karel 393, 461
 Kaplanová-Mašlová, Jaroslava 136
 Kaplický, Josef 193, 276
 Kaplický, Václav 74, 75, 88, 89, 93, 193, 196,
 207, 480
 Kapoun, Karel 61, 74, 228
 Kapp, Rolf 355
 Kapr, Jan 347
 Kaprál, Zeno 228
 Kapsa, Oldřich 362
 Kapuściński, Ryszard 393
 Kára, Lubor 285, 314, 316, 318, 347
 Karafiát, Jan 36, 64
 Karaganov, Alexandr Vasiljevič 225
 Karamzin, Nikolaj Michajlovič 289
 Karas, Miroslav 182
 Karásek ze Lvovic, Jiří 301
 Karásek, Arnošt 25
 Karásek, Bohumil 347, 364
 Karásek, Oldřich 390
 Karaslavov, Georgi 489
 Karasová, Anna 288
 Kárász, Karel 485
 Karatkevič, Uladzimir 170
 Karavelov, Ljuben 470
 Karbusický, Vladimír 235
 Karel IV. 198, 369, 494, 495, 525
 Karel st. ze Žerotína st. 290
 Karel, Václav 25, 27
 Karen, Jiří 153, 202, 401, 412
 Kareninová, Anna 70, 283, 323
 Karezová, Helena viz Emmerová, Jarmila
 Karezová, Helena viz Škvorecký, Josef
 Karfík, Vladimír 97, 233
 Karfíková, Věra 24
 Karlach, Hanuš 221, 227, 284, 301
 Karlás, Otakar 25, 183, 258
 Karlík, Bohuslav 336
 Karmín, Petr viz Šrut, Pavel
 Kárnet, Jiří 223, 519
 Karník, Jan (vl. jm. Josef Svítíl) 148
 Karonová, Jan 529
 Karpaš, Jan 474
 Karpaš, Roman 17, 454
 Karpatský, Dušan 295, 320
 Karvaš, Peter 74, 78, 84, 87, 89, 383
 Kasal, Lubor 113, 238
 Kasal, Václav 508
 Kasl, Jaroslav 135, 474
 Kaslová-Dolejšová, Eva 24, 26–29, 32, 36

- Kassak, Fred 229
Kästner, Erich 28, 30, 35, 297
Kastnerová, Věra 488
Káš, Svatopluk 204
Kašičková, Eva 158, 448
Kašová, Jana 475
Kašpar, Adolf 294
Kašpar, Jan 408
Kašpar, Vladimír 181
Kašpar, Zdeněk 255–257, 262
Kašťáková, Vladimíra 285
Kaštánek, Jan 525
Katajev, Valentin 163, 223, 225, 301, 410, 489
Kaublová, Julie 156
Kaufmanová, Bel 230
Kaufmanová, Sue 307
Kautman, František 69, 96, 98, 172, 437, 495
Kautský, Oldřich 367
Kaván, František (malíř) 158, 449
Kavan, František (spisovatel) 270
Kavan, Jaroslav 138
Kavan, Pavel 481, 491, 492
Kavka, František 444
Kavka, Jiří viz Vlach, Robert
Kavková, Marie 295
Kawabata, Jasunari 525
Kawalec, Julian 170
Kazakovová, Rimma 175
Kazan, Elia 300
Kazantzakis, Nikos 298, 306
Kazbunda, Karel 352
Kebza, Josef 83
Keclík, Pavel 349, 366, 387
Kefalín, Rudolf viz Miltner, Miloš
Kefalín, Rudolf viz Švandrlík, Miloslav
Kejha, Josef 540
Kejř, Jindřich 257
Kejzlar, Radko 293
Keller, Gottfried 73, 291, 407
Keller, Werner 368
Kellermann, Bernhard 409
Kellner, Ludvík 259
Kemelman, Harry 251
Kennedy, John Fitzgerald 184, 368, 492, 495
Kennedyová, Margaret 195
Kepler, Jan 185
Kerouac, Jack 299, 300
Kertész, André 317
Kesey, Ken 299, 300
Keslová, Hana 285
Kesslerová, Jiřina 64
Kesslerová, Zdenka 221
Kestřánková, Dana viz Stuchlá, Dana
Kettner, Petr 112
Kettnerová, Ladislava 484
Keulsová Yvonne 395
Keyes, Sidney 228
Kharčchadze, Džemal 174
Khás, Ladislav 504
Kiačeli, Leo 164
Kierkegaard, Søren 255, 302
Kilianová, Eva 63, 67
Kim, Anatolij 173
Kimonko, Džansí 164
Kincl, Ivan 406
Kincl, Jaromír 39
Kindl, Milan 456
Kindl, Miroslav 453, 454
King, Stephen 204, 319
Kinnell, Galway 297
Kintnerová, Jiřina 520
Kipling, Rudyard 29, 32, 38, 367, 395, 489
Kirchberger, Eduard viz Fabián, Karel
Kirsanov, Semjon Isaakovič 202
Kirsanov, V. 470
Kirschner, Miloš 541
Kirschner, Zdeněk 390
Kirschnerová, Milena 481
Kirschweng, Johannes 519
Kishon, Ephraim 131
Kisch, Egon Ervín 170, 271, 361, 393, 486
Kisil, Aleš 127
Kiš, Danilo 243
Klabal, Radomír 476
Klácel, František Matouš 290
Kladiva, Jaroslav 124
Klánský, Josef 187
Klánský, Mojmír 528
Klapáč, René 156
Klapálek, Karel 261
Klasna, Jan 190
Klásterský, Antonín 294
Klásterský, Ivan 358
Klaus, Georg 240
Klecanda, Vladimír 195
Klečka, Ivo 369
Klee, Paul 276, 316
Klein, Ota 162
Kleindienst, Leopold viz Vácha, Vladimír
Kleinová, Eva 152
Kleist, Heinrich von 252, 302, 362
Klement, Zdeněk 66
Klementová-Sekorová, Dagmar viz Sekorová, Dagmar

- Klempera, Josef 109
 Kleník, Bořivoj 484
 Klenková, Hana 245, 475
 Kleprlík, Aleš 450
 Kler, Evžen viz Klinger, Evžen
 Klevis, Vladimír 31, 62, 77, 88, 205, 454, 495
 Klicpera, Ivan 340
 Klicpera, Václav Kliment 154, 357, 383
 Klička, Benjamin 75, 196, 229
 Klika, Alois 405
 Klíma, Arnošt 385
 Klíma, Břetislav 222
 Klíma, Ivan 32, 70, 74, 77–79, 87, 95, 242, 365, 409, 434–437, 460
 Klíma, Jan (historik) 395
 Klíma, Jan (prozaik) 80, 230
 Klíma, Josef (orientalista) 368
 Klíma, Josef (spisovatel) 185, 230, 231, 412
 Klíma, Ladislav 49, 234, 301
 Klíma, Otakar 365
 Klimánek, Josef 345, 347
 Klimek, Antonín 205
 Kliment, Alexandr 70, 77, 78, 224, 228, 460
 Kliment, František 346, 353
 Kliment, Václav 255
 Klimentová, Jiřina 195
 Klimeš, Ivan 226
 Klímová-Fügnerová, Mirka 410
 Klímová-Chlumská, Milena 24, 27
 Klinger, Evžen 482, 491, 492
 Klinger, Ivan 17, 51
 Klivar, Miroslav 495
 Kloboučník, Jan 147, 514
 Klobouk, Jiří 130
 Klofáč, Jaroslav (sociolog) 118
 Klofáč, Václav Jaroslav (politik) 189, 195
 Klokočka, Vladimír 496
 Klokočnicková, Jana 24, 42
 Kłoskowská, Antonína 495
 Kłosová, Ljuba 366
 Klostermann, Karel 287, 407, 442, 494, 521, 540, 542
 Klouda, Miroslav 152
 Kluge, Alexander 260
 Klukanová, Ludmila 62
 Kluzová, Helena 484
 Kmentová, Eva 125
 Kmínek, Ivan 453, 476
 Kmoníček, Josef 155
 Knajzlová, Vlasta 221
 Knap, Josef 77, 442, 443
 Kneifel, Hans 368
 Knězek, Libor 75
 Knob, Jan 455
 Knobloch, Edgar 167
 Knot, Richard 484
 Knotová, Renata 109
 Ko Ůn 243
 Koblasa, Jan 129, 454, 458
 Kobliha, František 517
 Kobzáň, Jan 135, 426
 Kocábová, Natálie 244
 Kociánová, Soňa 62, 202
 Kociánová, Šárka 221
 Kocourek, Josef 149, 154, 155, 425, 426
 Kocourek, Václav 219, 234
 Kocourek, Vítězslav 24, 29, 36, 69, 322
 Kočí, Antonín 221
 Kočí, Bedřich 345
 Kočí, Josef 112, 385
 Kočí, Přemysl 391
 Kočin, Nikolaj 166, 170
 Kočka, Miloš 410
 Kočová, Zuzana 236
 Kodeda, Antonín 503
 Koenigsmark, Josef 537, 540, 541
 Koestler, Arthur 306
 Kohák, Erazim 461
 Kohák, Miloslav 200
 Kohout, Alexandr 25, 51
 Kohout, Eduard 306
 Kohout, Jára 131
 Kohout, Milan 122
 Kohout, Otmar 348
 Kohout, Pavel 84, 95, 116, 225–225, 230, 242, 243, 322, 348, 362, 365, 460
 Kohout, Stanislav 285, 286, 347
 Kohoutek, Jaroslav 405
 Koch, Jurij 526
 Kokošková, Anna 283
 Koláček, Josef 158, 159
 Kořakowski, Leszek 299
 Kolár, František 274
 Kolár, František Jaromír 162
 Kolár, Jan M. 466
 Kolár, Jaroslav 241
 Kolár, Josef Jiří (herec a režisér) 366
 Kolár, Vladimír 94
 Kolárová, Jaromíra 88, 89, 409, 412, 425, 426, 428
 Kolář, Jan 272
 Kolář, Jiří 34, 48, 97, 106, 115, 233, 243, 258, 259, 278, 285, 317, 318, 322, 358, 416, 451, 460
 Kolář, Josef 41

- Kolářová, Klára 193
Kolářová, Ludmila 346, 369
Kořder, Emilia 427, 428
Kolečko, Jiří (manažer) 221, 349
Kolečko, Jiří (redaktor Obrany lidu) 182
Kolek, Antonín 63, 526
Kolek, Ludvík 158
Kolíbal, Stanislav 25, 125, 163, 485
Kolín, Pavel 222
Kolínská, Jitka 25, 75, 163
Kollár, Jan 73, 92, 287, 288
Köllnová-Ehrmannová, Božena 284
Kolman, Arnošt 354, 491, 493
Kolumbus, Kryštof 356, 394
Kolumek, Karel 274, 281
Komárek, Vladimír 71, 90, 155, 163, 450
Komárková, Božena 131
Komenský, Jan Amos 149, 201, 259, 357, 425, 476, 525
Kondelík, Zdeněk 369
Kondrysová, Eva 284, 323
Koněckij, Viktor 173
Konečný, Antonín 400
Konečný, Bohumil 337, 338
Konečný, Dušan 172, 316
Konečný, Jindřich 539
Konečný, Robert 200, 214
Konečný, Václav 140
Konkolski, Richard 338
Kononov, Alexandr 26, 163
Konopiská, Eliška 25
Konopka, Vladimír 256, 258, 259, 262
Konrád, Edmond 86
Konrad, György 117
Konrád, Karel 75, 196, 200, 207, 215, 216, 224, 271, 364, 482, 490
Konrad, Kurt 93
Konůpek, Jan 276
Konůpek, Jiří 227, 320
Konwicki, Tadeusz 117, 232, 491
Kopal, Josef 291, 361
Kopeckij, Leontij Vasiljevič 469, 471
Kopecký, Bohdan 294, 450
Kopecký, František 443
Kopecký, Jan 73, 287, 291, 363, 508
Kopecký, Milan 63, 303
Kopecký, Václav 8, 213, 381, 479, 481, 486
Kopecký, Vladimír 51, 131, 408
Kopelent, Marek 285
Koperník, Mikuláš 383
Kopic, Bořivoj 62, 406, 412, 413
Köppelová, Lenka 51
Kopřiva, Milan 71, 193, 304, 334
Kopta, Josef 74, 196, 197, 200, 201, 203
Kopta, Pavel 233, 308
Kopta, Petr 297, 320
Kopylenko, Oleksandr 164
Korbařová, Jitka 323
Korda, Vladimír 355
Korejčík, Jiří 70
Korejs, Milan 24, 27, 28, 33, 469, 470
Korejz-Blatinský, Josef 154
Kornelová, Marie 320
Körner, Vladimír 77, 88
Kornijčuk, Oleksandr 470
Korolenko, Vladimir Galaktionovič 173, 521
Korotyč, Vitalij 175
Kortooms, Toon 526
Kořalka, Jiří 138, 139, 205, 449, 495
Kořán, Jaroslav 124, 297, 320, 393, 462
Kosatík, Pavel 70, 244
Kosek, Oldřich 204
Koseková, Božena 256, 284, 298, 301
Kosík, Karel 96, 233, 492
Kosina, Miloš 442
Kosiner, Bernard 148
Kosková, Helena 461
Kosmák, Václav 519
Kosmanová, Jana 474
Kosmas 198, 301, 493
Kossak, Jerzy 493
Kossaková, Zofia 518, 522, 523
Kosta, Tomáš 483
Kostiha, Ivo 473
Kostka, Igor 147
Kostka, Petr 221
Kostlán, František 374
Kostohryz, Josef 83, 197, 243, 260, 363, 400, 519, 520, 523
Kostrá, Ján 89
Kostrhun, Jan 88, 89, 93, 237
Kostroun, Karel 99
Kostrounová-Lhotová, Dagmar 24, 42
Kostúr, Jiří 453
Kosztolányi, Dezső 230
Košek, Zdeněk 453
Kořková, Marie 220
Kotalík, Jiří 273, 311, 318
Kotarbová, Eva 426
Kotek, Ludvík 484
Kotek, Petr 186
Kotek, Václav 504
Kotík, Jan 113, 116, 273, 286, 288, 362
Kotlaba, František 32
Kotlářová, Karolína 283

- Kotouč, Jaroslav 333
Kotrba, Jan 271
Kotrlá, Iva 159, 435
Kotrlý, Zdeněk 244
Kott, Jan 86
Kotulová, Eva 36
Kouba, Antonín 154
Kouba, Karel 495
Kouba, Pavel 96, 123
Kouba, Petr 117
Koucká, Věra 406
Koudelák, Josef 141
Koudelka, Oldřich 182
Kouřová-Matoušková, Antonie 351
Koukal, Pavel 456
Kourouma, Ahmadou 244
Kouřil, Miroslav 382, 507, 508, 511
Kouřil, Vladimír 17, 120, 121, 123
Kouřilová, Věra 138
Koutecká, Jaroslava
viz Vobrubová-Koutecká, Jaroslava
Koutecká, Libuše 387
Koutenská, Zdenka 177, 221
Koutská, Blanka 517
Kováčik, Peter 525
Koval, Karel 201
Koval, Libor 150, 400, 401, 435
Kovályová, Heda 320, 461
Kovanda, Zbyněk 539, 540
Kovárna, František 355, 356
Kovář, Jaromír 542
Kovář, Jiří 395
Kovář, Milan 389
Kovář, Miloslav 391
Kovář, Otakar 193
Kovářík, František 306
Kovářík, Jindřich 25, 43, 163
Kovářík, Miloš 182, 186, 271
Kovářík, Miroslav 107, 238
Kovářík, Petr 91, 192, 203
Kovářík, Vladimír 31, 37, 232, 475, 476,
510
Kovářková, Zuzana 25, 37, 39, 40
Kovářová, Věra 70, 474
Kovtun, Jiří 48, 130, 305, 434, 461
Koyré, Alexandre 529
Koyš, Pavel 240
Kozák, Jan 85, 88, 89, 94, 170, 305, 369
Kozák, Jan Blahoslav 198
Kozáková, Libuše 131
Kozderová, Milena 444
Kozel, Dalibor 105, 144
Koževnikov, Alexej 490
Kožík, František 30, 37, 63, 79, 89, 94, 203,
230, 310, 336, 365, 367, 369, 371, 394,
494, 540
Kožmín, Zdeněk 62, 64, 86
Kožnar, Zbyněk 184, 256
Kožnarová, Marie 182
Kraft, Robert 341
Krajzinger, Alexej 168
Kráal, Fraňo 224
Kráal, Hynek viz Fuchsová, Jiřina
Kráal, Ivo 387
Kráal, Josef 159, 449
Kráal, Oldřich 90, 294
Kráal, Petr 17, 48, 85, 118, 349, 367, 400, 460
Kráal, Václav 259
Kráalík, Oldřich 142, 200, 235, 426, 427, 527
Kráalík, Štefan 509
Kráal, Ladislav 222
Kramerus, Václav Matěj 290
Kramoliš, Čeněk 426, 522
Krampol, Jiří 206
Krámská-Nutzová, Hana 158, 448
Krása, Josef 315
Krásal, Jiří 25, 474
Krasnická, Irena 284
Krasnohorská, Eliška 357
Krasznahorkai, László 243
Krátký, Bohumil 147, 513
Krátký, Jiří 192
Krátký, Radovan 80, 225, 320, 511
Krátký, Stanislav 524
Kratochvíl, Antonín 48, 158, 465, 467
Kratochvíl, Jan 389
Kratochvíl, Jaroslav 75, 79, 233
Kratochvíl, Miloš Václav 72, 74, 93, 94, 203
Kratochvíl, Zdeněk 193, 526
Kratochvílová, Anna 151
Kratochvílová, Jarmila 338
Kratochvílová, Marie 75
Kraus, Aleš 155
Kraus, Arno 338, 359, 412
Kraus, František Robert 124, 215
Kraus, Ivan 130, 436, 437
Kraus, Jaroslav 372
Kraus, Karel 153
Kraus, Ota 215, 362
Kraus, Ota B. 394
Kraus, Pavel 204, 408, 450
Kraus, Tomáš 125
Krauser, Karel 345
Krausová-Lesná, Milada viz Lesná-
-Krausová, Milada
Kraval, Stanislav 271

- Kravjanský, Mikuláš 458
Krawczuk, Alexander 368
Krbec, Karel 257
Krčmář, Eduard 120
Krčmář, Vlastimil 120
Krebsová, Berta 293
Krecar, Jarmil 356
Kreibich, Karel 449
Kreigová, Margaret B. 369
Krejcar, Jaromír 354
Krejča, Aleš 440
Krejčí, Alena 406
Krejčí, Jaroslav 118
Krejčí, Karel 94, 292, 352, 360, 390
Krejčí, Michal 23, 24
Krejčí, Pavel 155
Krejčí, Stanislav 141
Krejčířík, Jiří 283
Krejčová, Miluše 484, 485
Krejčová, Míňa 363
Krejčová, Olga 24, 42
Krejčová, Sylva 26, 359
Krejčová, Šárka 23, 25, 29, 31, 35, 37, 38
Krejčová, Zdeňka 25, 369, 395
Kremláček, Josef 25
Kremlíčka, Rudolf 314
Kricnerová, Renata 220
Kriebel, Zdeněk 24, 62
Kriřglová, Helena 270
Kriseová, Eda 95, 242, 455, 460
Kristek, Jan 12, 69, 80, 87
Kristensen, Tom 299
Kristofori, Jan 115, 129, 185, 258, 458
Krléža, Miroslav 295
Krofta, Jan 480
Krofta, Kamil 352
Kroftová, Jarmila 357
Kroh, Miroslav 489
Kroha, Jiří 87, 316
Krolop, Kurt 291
Krolupperová, Daniela 37, 40
Kropáček, Luboš 531
Kross, Jaan 174
Kroupa, Adolf 82, 85, 163
Kroupa, Josef 389
Kroupa, Karel 182
Krouský, Otakar 192
Kroutvor, Josef 123, 124
Krpata, Karel Rudolf 153
Krsek, Ivo 142
Krubnerová, Hana 38
Krugman, Paul 532
Kruif, Paul de 354
Kruis, Ivan 17, 473, 474
Krum, Gustav 147, 258, 334, 337, 338
Krumbachová, Ester 451
Krumphanzlová, Jarmila 349
Krupička, Milan 389
Krupská, Naděžda 111, 362
Krüss, James 34
Kružíková, Věra 221
Krychtálek, Vladimír viz Korda, Vladimír
Kryl, Karel 48, 116, 233, 242, 245, 399, 400, 460
Krysl, Jan 109
Kryštofek, Oldřich 30, 223
Kryštofová, Dana 256, 262
Kryžová, Libuše 481
Krzysztoń, Jerzy 299
Křečková, Hana 481
Křehla, Ladislav 177
Křelina, František 63, 67, 79, 234, 442, 492, 519, 520, 523, 528
Křemen, Pavel 127
Křemenák, Bořivoj 281, 298, 309, 320
Křemenáková, Anna 70, 270, 320
Křen, Jan 259, 461
Křenek, Jan 270
Křenek, Jiří 62, 88, 94, 493
Křenek, Petr 62
Křenek, Zdeněk 426
Křesadlo, Jan 435, 460
Křesálková, Jitka 177, 284, 289, 405
Křesťan, Rudolf 412, 541
Křička, Petr 165, 197, 470
Křístek, Václav 127
Křivák, Vratislav 399, 426
Křivánek, Tomáš 120, 121, 127
Křivánek, Vladimír 111, 227, 412
Křivda, Bohumil 182
Křivohlavý, Jaroslav 146, 147
Křivohlavý, Vlastislav 155, 475
Křivský, Petr 221, 241
Kříž, Ivan 74, 78, 79, 89, 224
Křížanová, Vladimíra 221, 234
Křížek, Jurij 482
Křížková, Alena 485
Křížková, Marie Rút 96, 450, 451
Kšajtová, Marie 40
Kuba, Adolf 182
Kuba, Ludvík 259, 309
Kubálek, Dušan 163, 171, 172
Kubánek, Robert 221, 227, 244
Kubásek, František 144
Kubašta, Vojtěch 55, 517
Kubát, Jaroslav 484, 496

- Kubát, Miroslav 155
Kubát, Rudolf 516
Kubátová, Marie 88, 94, 153, 155
Kubela, Přemysl 25
Kubelková, Arnoštka 24, 29, 31, 35–37
Kuběna, Jiří 451
Kubes, Milan 399
Kubeš, Stanislav 181
Kubešová, Blanka 130
Kubíček, Ivan 424
Kubíček, Jaromír 65
Kubíček, Josef 151
Kubíček, Miroslav 425
Kubíčková, Miluše 110
Kubík, Čestmír 230, 336
Kubíková, Ludmila 387
Kubin, Alfred 151, 294, 309
Kubín, Josef Štefan 149, 290, 359
Kubín, Václav 70, 481, 484
Kubínová, Marie 94
Kubisz, Paweł 427
Kubišta, Bohumil 276, 309
Kubišta, Luděk 54, 284, 297, 320, 325
Kubka, František 74, 75, 89, 372
Kučera, Bohumil 135
Kučera, Bohuslav 192
Kučera, Jan P. 528
Kučera, Jaromír 192
Kučera, Jiří 122
Kučera, Miroslav 186
Kučera, Václav 71, 406, 434
Kučera, Zdeněk 424
Kučerová, Anna 27
Kučerová, Hana 92
Kučerová, Helena 39
Kučerová, Svatava 213, 334, 335
Kučmášová, Jarmila 270
Kuděj, Zdeněk Matěj 148, 149, 170
Kudela, Petr 426
Kudělka, Michal 25, 341
Kudělka, Zdeněk 25, 27
Kudělková, Jana 25
Kudeřková, Marie 63, 236
Kudláč, Antonín K. K. 245
Kudláček, Jan 25
Kudrnová-Papežová, Milada 25
Kuevová, Jana 481
Kufnerová, Zlata 320
Kuhn, Helmuth 311
Kühndel, Jan 142
Kuhnová, Zora 135
Kuchynka, Jan 473
Kuchynka, Josef 355
Kuchynka, Václav 537, 540, 543
Kukaň, Jiří 444
Kulda, Beneš Metod 30
Kulhánek, Ivan 540
Kulhánek, Jaroslav 362
Kulhánek, Oldřich 71, 163
Kulíček, Josef 281
Kulka, Erich 461
Kult, Luděk 320
Kumpán, Radko 406
Kumpf, Alfred 522
Kún, Vilém 405
Kuna, Karel 244
Kunc, Jaroslav 359
Kuncíř, Ladislav 196, 436, 515, 516, 519, 521, 525
Kuncová, Ivana 484
Kundera, Ludvík 61, 62, 82, 84, 123, 167, 170, 227, 228, 237, 260, 261, 278, 294, 297, 320, 365, 415
Kundera, Milan 73, 74, 76, 78, 79, 82–84, 88, 97, 322, 365, 459, 462
Küng, Hans 530
Kunhuta Přemyslovna 315
Kunová, Radmila 389
Kunský, Josef 360
Kunze, Reiner 449
Kupka, František 276
Kupka, Jiří Svetozar 224
Kupková, Zuzana 221
Kuprin, Alexandr Ivanovič 171, 525
Kuročkin, Viktor Alexandrovič 261
Kurz, Josef 517
Kůs, Václav 454
Kusánský, Mikuláš 527, 529, 530
Kutal, Albert 315
Kuthan, Jiří 445
Kutík, Josef 408
Kutinová, Amálie 64, 425, 429
Kutra, Radoslav 140
Kuvajev, Oleg 169
Kuzmičev, Anatolij Petrovič 362
Kuzněcov, Anatolij 170
Kuzněcov, Nikolaj Gerasimovič 368
Kužel, Dušan 493
Kvaček, Robert 241, 259
Kvapil, Josef Šofferle 521
Kvasnica, Josef 182
Kvasničková, Karla 349, 387
Kverková, Jarmila 484
Květ, Jan 356, 358
Květenský, Vlastimil 147, 151
Kybal, Tomáš 221, 406

- Kybalová, Ludmila 17, 51, 56, 57, 274, 285, 317
Kýlián, Rudolf 410
Kyncl, Karel 184
Kyncl, Petr 484
Kynclová, Helena 195
Kypr, Pavel 216
Kypta, Václav 516
Kysela, Aleš 192
Kyselka, Václav 144
Kyselová-Havlová, Marie 17, 283
Kyselý, Milan 431
Kyšková, Barbora 25
Kyzlink, Jaroslav 33
- Laban, Jan viz Páral, Vladimír
Lacina, Bohdan 155, 288
Lacina, Jiří 336
Lacina, Václav 80, 84, 148, 225, 384, 407, 510, 513
Lacigová, Marie 538
Laclos, Choderlos de 293
Lacroix, Jean 524
Lada, Josef 28, 33, 39, 92, 294
Ladianská, Libuše 351, 389
Ladová, Alena 25, 26, 147, 234, 513
Lagerkvist, Pär 522
Lagerlöfová, Selma 34, 525
Lakosil, Jaromír 140
Lamač, Miroslav 275, 315, 316, 318
Lamarová, Milada 56
Lampel, Peter Martin 362
Landa, Vladimír 263
Lander, Richard 363, 517
Landovský, Pavel 460
Landsberg, Paul Ludwig 525
Lang, Jaromír 75, 291
Langášek, Miroslav 348, 373
Langášková, Jarmila 347
Langer, František 84, 86, 153, 195, 225
Langer, Martin 238
Langerová, Marie 70
Langmeier, Petr 538
Laňková, Stanislava 222
Lantová, Ludmila 92
Lao-c' 278, 309
Laptev, Jurij 164
Laštovka, Vojtěch 542
Lauda, Niki 239
Lauda, Richard 395
Laudová, Věra 274, 275
Lauer, Erich 482
Laufer, Josef 234, 372
- Laurin, Arne 372
Lauschmann, Jan 317
Lavant, Arnošt 226
Lavička, Zdeněk viz Bednář Petr
Lawrence, David Herbert 300
Lazarová, Katarína 224
Lazecký, František 83, 160, 400, 426, 441, 523, 533
Lázňovský, Bohuslav 354
Lažanský, Vlastimil 25
Lažnovský, Karel 355
Le Carré, John 263
Le Fanu, Joseph Sheridan 454
Le Goff, Jacques 532
Leacock, Stephen 229, 230
Lear, Edward 303
Lebeda, Adolf A. 177
Leberecht, Hans 164
Lebl, Zdeněk 238, 242
Lederer, Jiří 93, 117, 272, 461
Lederer, Josef 116, 435
Lederer, Viktor 480
Ledr, Jiří 270, 382
Ledvinová, Ivana 389
Leeová, Harper 299
Legátová, Květa viz Podhorná, Věra
Lehár, Bohumil 481
Lehár, Jan 284, 290, 527
Lehárová, Dana 284
Leikert, Jozef 240
Leistová, Marielena 531
Lem, Stanisław 82, 229–231, 299, 493
Lenau, Nikolaus 302
Lenčo, Ján 525
Lenderová, Milena 244
Lenin, Vladimír Iljič 165, 176, 226, 271, 440, 481, 483, 488, 489, 499
Lenk, Josef 213
Lenk, Ladislav 182
Lennon, John 123
Lenz, Siegfried 299
Leonov, Leonid 203, 296, 363, 409, 509
Lermontov, Michail Jurjevič 173, 197, 259, 470, 490
Lesář, František 153
Leskov, Nikolaj Semjonovič 167, 174, 301
Lesná-Krausová, Milada 197
Lesný, Ivan 112
Lesný, Vincenc 197, 470
Lessing, Gotthold Ephraim 311
Lessingová, Doris 299
Lešehrad, Emanuel 355
Letošníková, Ludiše 33

- Lettlová, Dagmar 270
 Lev, Vojtěch 144
 Level, Maurice 355
 Levi, Carlo 492
 Levin, Ira 300
 Lévi-Strauss, Claude 86, 307
 Levit, Pavel 197, 291
 Levy, Alan 462
 Levý, Jiří 294
 Levy, Marc 40
 Lewis, Clive Staples 159
 Lewis, Sinclair 171, 229, 295, 302, 494
 Lexová, Věnceslava 270, 484
 Lhoták, Kamil 25, 34, 55, 71, 92, 317, 359, 474, 485, 489, 490, 517
 Lhote, Henri 235
 Lhotová, Dagmar
 viz Kostrounová-Lhotová, Dagmar
 Li Po 308
 Librová, Irena 540
 Líčka, Milan 427
 Lidin, A. viz Řezáč, Tomáš
 Lidmilová, Pavla 320
 Liehm, Antonín Jaroslav 93, 117, 118, 256, 320
 Liehmová, Marie 284, 288, 301, 309
 Liesler, Josef 25, 27, 54, 71, 294
 Lišic, Michal 173
 Lichačov, Dmitrij 311, 312
 Lichtenberg, Georg Christoph 302
 Lilov, Alexandr 312
 Lindaur, Vojtěch 127
 Lindegren, Erik 228
 Lindforsová, Milada 406
 Lindgrenová, Astrid 30, 31, 34, 37, 39–41
 Linhart, Karel 484
 Linhart, Lubomír 317
 Linhartová, Věra 224, 229, 233, 243, 245, 278, 298, 441, 443, 451, 460
 Linke, Arno 70, 84
 Lion, Jindřich 201
 Lipertová, Hana 406
 Lisická, Helena 425
 Liska, Zdeněk 182
 Lískovec, Antonín 517
 Listopad, František 116, 223, 399, 466, 468
 Lisý, Pavel 474
 Liszt, Ferenc 313
 Liška, František 443
 Liška, Karel 129
 Littna, Francis 158, 465
 Lívanský, Karel 291
 Livius, Titus 493
 Ljaško, Nikolaj Nikolajevič 215
 Lněničková, Jitka 39
 Lobel, Arnold 37
 Lobkowicz, Mikuláš 532
 Locke, John 498
 Lodge, David 307
 Lodojdamba, Čadrábalyn 175
 Loevenbruck, Henri 40
 Loewenstein, Bedřich 113
 Lochovská, Jana 589
 Lokvenc, Theodor 152, 155
 Lomonosov, Michail Vasiljevič 470
 Lomová, Ivana 25
 London, Artur 53, 86, 95, 482
 London, Jack 27, 38, 55, 223, 225, 226, 232, 240, 293–295, 411, 442, 445, 491, 493, 494
 Loon, Hendrik Willem van 278
 Loos, Adolf 353
 Loosová, Anita 230
 Lopata, Ladislav 334
 Lopatka, Jan 99, 109, 170
 Lopatová, Dagmar 334
 Lorenc, Zdeněk 228, 234, 297
 Lorenz, Konrad 235, 391, 394
 Loriš, Jan 356
 Lošťák, Radoslav 61
 Lotar, Petr 117
 Loti, Pierre 408
 Louda, Jiří 33
 Loudát, Stanislav 440
 Loukotka, Čestmír 337
 Loukotková, Jarmila 89, 94, 201, 203, 230, 239, 244, 305, 410, 493
 Loulová, Marie 24, 26, 27
 Loužková, Miloslava 439, 440
 Lovis-Miler, Kateřina 25
 Lu Sün 293
 Lucová, Marie 484, 485
 Ludvík, Břetislav 335
 Ludvík, Marcel 334
 Ludwig, Emil 198
 Lugovskoj, Vladimír 228
 Luhan, Lukáš 475
 Lukács, György 311
 Lukas, Jan 317
 Lukášik, Josef 9
 Lukášiková, Božena 505
 Lukáš, František 31, 323
 Lukáš, Miroslav 162
 Lukáš, Pavel viz Řezáč, Tomáš
 Lukáš, Pavel viz Beneš, Arnošt
 Lukášová, Růžena 239
 Lukavský, Jaroslav 193, 517, 522

- Lukeš, František 190
Lukeš, Jan 238
Lukeš, Milan 204, 308
Lukeš, Rudolf 56
Lukešová, Milena 24, 28, 31, 34, 36, 37
Lukin, Alexandr Alexandrovič 260
Lukuvka, Ivo 183
Lunačarskij, Anatolij Vasiljevič 94, 311
Lurker, Manfred 530
Luskač, Rudolf 167, 225, 226, 526
Lustig, Arnošt 55, 79, 85, 224, 229, 234,
242, 245, 259, 318, 322, 460
Lustigová, Věra 334
Lužík, Rudolf 213, 279, 281, 284, 289, 290,
309, 469
Lyčková, Viola 484
Lysenko, Trofim Denisovič 164
Lysková, Jolanta 25
- Macák, Bohumír 59, 99
Macdonald, Ross 231
MacDonaldová, Betty 306, 410, 416, 526,
529, 533
Macek, Emanuel 92
Macek, Jaroslav 138
Macek, Josef 202, 365, 383
Macková, Olga 316
Macounová, Drahomíra 286, 304
Macourek, Miloš 31, 39, 43, 74, 80, 317
Macura, Vladimír 95, 174, 177, 238, 242, 312
Macůrek, Josef 200
Mačas, Dominik 17
Máček, Jaroslav 221
Máčela, Zdeněk 505
Madariaga y Rojo, Salvador de 352
Mader, Rudolf 382
Maděra, Vladislav 503
Mádr, Oto 532
Maget, Jan 25
Magni, Valerián 527
Mágr, Antonín Stanislav 372
Magris, Claudio 300
Mahelka, Jindřich 294, 517
Mahen, Jiří 63, 64, 75, 309, 362, 383
Mahenová, Karla 236
Mahler, Zdeněk 36
Mach, Josef 355
Mach, Wilhelm 232
Mácha, Dalibor 182
Mácha, Karel 202
Mácha, Karel Hynek 75, 82, 90, 93, 97, 111,
138, 201, 224, 232, 287, 288, 294, 301,
303, 305, 309, 341, 359, 391, 400, 461, 490
- Machač, Jan 424, 429
Macháček Jan (ekonom) 220
Macháček, Jan (šéfredaktor Olympie) 333
Macháček, Ladislav 182
Macháček, Lubomír 153, 156, 437
Macháček, Milan 221, 243
Macháček, Miroslav 109, 111
Macháčková, Jiřina 36
Macháčková, Olga viz Ptáčková-
-Macháčková, Olga
Macháčková-Riegerová, Věra 404, 405
Machala, Drahoš 271
Machala, Ivan 271
Máchalová, Jana 455
Machanová-Sektorová, Dagmar viz
Sektorová, Dagmar
Machar, Josef Svatopluk 227
Machiavelli, Niccolò 302, 354
Machková, Barbora 127
Machoň, Jan 62, 63, 147
Machonin, Sergej 177, 221
Machotka, Otakar 200, 353
Machourek, Antonín 517
Machová, Vlasta 193
Machovec, Milan 202, 206, 365, 370
Machulková, Inka 400, 441
Mailer, Norman 203, 298, 300
Mainuš, František 426
Maivald, Jan 71
Majakovskij, Vladimir 82, 225, 227, 294,
301, 353, 357, 362, 489
Majerová, Marie 9, 28, 79, 89, 93, 98, 191,
196, 197, 215, 229, 233, 259, 288, 303,
359, 371, 409, 482, 490
Majorová, Milena 234
Majzner, Zdeněk 193
Makanin, Vladimir 173
Makarenko, Anton Semjonovič 173, 409
Makarov, Anatolij 169, 173
Makovský, Vincenc 317
Malá, Alžběta 109
Malá, I. R. (vl. jm. Anna Malá) 519
Malák, Jaroslav 25
Malamud, Bernard 299, 336
Malaparte, Curzio 229, 300, 412
Málek, Zbyněk 164, 165
Malewska, Hanna 525
Malich, Karel 125
Malík, Jan 508, 509, 511
Malík, Josef 62
Malina, Jaroslav 454
Malina, Karel 271
Malinovská, Eva 22, 163

- Malínská, Hana 481
 Malinský, Zbyněk 37
 Malířová, Heda 543
 Malířová, Helena 75, 170, 197, 215, 490, 491
 Málková, Iva 17
 Málková, Jaroslava 539
 Málková, Zuzana 351
 Mallarmé, Stéphane 308
 Malory, Thomas 289
 Malý, Jaroslav 144, 145
 Malý, Josef 182
 Malý, Ladislav 98, 333
 Malý, Rudolf Ina 533
 Malý, Tomáš viz Tomášek, František
 Man Ray 309
 Man, Lubomír 426
 Man, Oleg 389
 Mandák, Josef 347
 Mandát, František 182
 Mandelová, Helena 39
 Mandelštam, Osip 116, 172, 301, 308, 319
 Mandelštamová, Naděžda 116
 Mandeville, John 289
 Mandler, Emanuel 78, 99, 109
 Mandlík, Vilém 182
 Mandlová, Adina 461, 462
 Mánes, Josef 142
 Mann, Heinrich 216, 291, 411
 Mann, Thomas 153, 197, 199, 237, 291, 295, 302, 411, 528
 Manningová, Jarmila 484
 Manoušek, Ladislav 59
 Manov, Emil 169
 Mansfieldová, Katherine 171, 521
 Mao Ce-tung 226
 Mao Tun 295
 Marais, Jean 204
 Marboe, Marcela 153
 Marcanová, Marie 177, 489
 Marcel, Gabriel 524
 Marcus Aurelius 493
 Marčák, Bohumil 64, 270
 Marčanová, Marie 177
 Marečková, Marie 474
 Marek, František 147
 Marek, Jiří 31, 74, 80, 94, 95, 165, 201, 226, 254, 257, 259, 338, 364
 Marek, Karel 216
 Marek, Vlastimil 125, 151
 Marek, Zdeněk 348
 Mareš, Čestmír 218
 Mareš, Jan (překladatel a redaktor) 17, 439–441
 Mareš, Jan (prozaik) 30, 34, 265, 336
 Mareš, Stanislav 85, 229, 295, 460
 Marešová, Jarmila 25
 Marešová, Milada 25, 339
 Marhoul, Alois 475
 Mariengof, Anatolij 166, 171
 Maritain, Jacques 159
 Markalous, Bohumil viz John, Jaromír
 Markov, Dmitrij Fjodorovič 94
 Markov, Georgij 176
 Markov, Petr 411
 Marková, Milena 363, 369
 Markovič, Jakub 167
 Marlittová, Eugenie 341
 Marot, Georges 372
 Marryat, Frederick 28, 520
 Marsé, Juan 497
 Marshall, Alan 234, 437
 Marshová, Ngaiio 526
 Maršak, Samuil 26
 Maršálek, Milan 484
 Maršíček, Vlastimil 202, 409
 Maršo, Milan 406
 Martí, José 227
 Martin, A. D. viz Bartušek, Antonín
 Martin, Eduard 186, 395
 Martinová, Dagmar 285
 Martínek, Karel 168, 172
 Martínek, Vojtěch 74, 75, 199, 424, 425, 427, 428, 505
 Martínková, Magdaléna 193
 Martinovičová, Martina 484
 Martinovský, Jan Otakar 518, 520
 Martinů, Bohuslav 65, 111, 156, 369
 Martinů, Charlotte 369
 Martiš, Ján 526
 Marvan, Jaroslav 204
 Marvan, Jiří 399
 Marvell, Holt 355
 Marx, Karel 38, 76, 481, 487, 488, 491
 Marysko, Karel 236
 Maryšková, Jana 285
 Mařánek, Jiří 195
 Mařatka, Josef 309
 Mařík, Kamil 237, 444
 Masáková, Milena 70, 284
 Masaryk, Jan 184, 244, 393, 413, 491
 Masaryk, Tomáš Garrigue 36, 48, 131, 198, 202, 204, 272, 355, 476
 Masaryková, Herberta 284
 Masnerová, Eva 284, 298, 309
 Masopust, Josef 239
 Mastníková, Eva 25

- Mašek, František 406
Mašek, Josef 336
Mašek, Václav 195, 517
Mašín, Jiří 317
Mašínová, Leontina 154, 201
Mašková, Gréta 320
Mašková, Jarmila 474
Mašková, Olga 167, 171, 177
Mášová, Hana 485
Mašta, Bohumil 382
Matásková, Jana 152
Matějček, Antonín 356
Matějčík, Jaroslav 483
Matějka, Ivan 163
Matějka, Jaroslav 88, 110
Matějovicová, Milada 22, 28, 31, 34, 37, 406
Matějovský, Karel R. 129
Matějů, Věra 109
Mathauser, Zdeněk 64, 86, 172, 495
Mathesius, Bohumil 165, 177, 196–198, 295, 302, 310, 320, 355, 358, 480, 486, 489
Mathesius, Vilém 198, 312
Matouš, František 290, 315
Matoušek, Ivan 238
Matoušek, Jaromír 405
Matoušková, Jaroslava 485
Matuška, Waldemar 184
Matvejev, German Ivanovič 384
Matvejevová, Novella 175
Matys, Jaromír 43
Matys, Rudolf 228, 475
Maugham, William Somerset 302, 372
Maupassant, Guy de 170, 195, 231, 291, 295, 303, 305, 322, 490, 494
Mauriac, François 518, 519, 525
Maurois, André 91, 171, 195, 198, 203, 300, 306, 310
May, Karl 28, 38, 186, 337, 338, 341
Mayer, Hubert 162
Mayerová, Zdenka 163, 177
Mayle, Peter 341
Mazáč, Jaroslav 62, 424, 425
Mazáč, Leopold 218
Mazáková, Jaromíra 221
Mazur, Arnošt 426
McBain, Ed 170, 231, 260, 307, 368
McCoy, Horace 305
McCullersová, Carson 409
McEwan, Ian 243, 322
McGrath, Alister E. 530
McIntosh, Jethro Spencer 394
McLuhan, Marshall 319
Mecl, Lubomír 147
Med, Jaroslav 147, 148, 202
Medek, Ivan 532
Medek, Jiří 88, 237
Medek, Mikuláš 61, 276
Medek, Pavel 39, 320
Medek, Vladimír 39
Medková, Emila 125, 317
Medková, Karolina 24
Mehring, Franz 363
Měchurová, Mirka 51
Měchýř, Jan 187, 455
Meisnerová, Eva 350
Melanová, Dana 322
Melantrich z Aventina, Jiří 189
Melčová, Marie 222
Melentjev, Jurij Serafimovič 392
Meletinskij, Jelezar Moisejevič 312
Méliès, Georges 367
Melicharová-Vinařová, Jitka 337
Melíšek, Jiří 155
Mellanová, Míla 510
Melníková-Papoušková, Naděžda 355, 359
Meltzer, Antonín 270
Melville, Herman 302, 305, 408, 409, 518, 525
Mencák, Břetislav 197, 293
Menclová, Dobroslava 315
Menclová, Věra 94
Menhart, Oldřich 286, 288
Menzel, Josef 197, 200
Merežkovskij, Dmitrij 170
Mergerová, Ivana 221
Mergl, Václav 140
Merhautová, Anežka 315, 527
Merhout, Cyril 195, 198
Mérimée, Prosper 291
Merle, Robert 205, 244, 298, 300, 306
Merleau-Ponty, Maurice 277
Merth, František Daniel 62, 441, 445
Mertinová, Jana 163, 177
Mertl, Věroslav 439–441, 525
Mertlík, Rudolf 320, 495, 494
Mestic, Petr 388, 389
Meščaninov, Ivan Ivanovič 470
Měšťan, Antonín 461
Meyer-Scharffenberg, Fritz 171
Meyrink, Gustav 169, 302, 305
Mézl, Zdeněk 25
Mickiewicz, Adam 199, 205, 292, 295, 305, 520
Mičko, Miroslav 275, 316, 519

- Micha Iisová, Karin 197
Michal, Karel (vl. jm. Pavel Buksa) 80, 115,
260, 305, 442
Michal, Rastislav 71, 366
Michal, Vladimír 441–443, 445
Michalec, Zdeněk 235
Michalkov, Sergej 26, 365
Michl, Karel 152
Michna z Otradovic, Adam 290
Michna, Vladimír 177, 178, 182, 256, 495,
540
Míka, Alois 444
Míka, Cyril 406
Míka, Jan 444
Míka, Jiří 192
Míka, Zdeněk 390
Mikes, George 230
Mikeš, Václav 22
Mikeš, Vladimír 90, 227, 311, 320
Miklínová, Galina 25
Míkoda, Bořivoj 542
Mikolášová, Jarmila 441
Mikota, Václav 284
Mikszáth, Kálmán 170, 171, 292, 525
Míkula, Jiří 258
Míkula, Joža 449
Mikulášek, Oldřich 60–62, 73, 74, 85, 90,
237, 288, 399, 529
Mikulecká, Jana 25, 484, 485
Mikulejská, Dana 285
Mikulka, Alois 25, 60, 64, 163
Mikulová, Marie 51
Milcová, Helena 284
Milde, Lubomír 373, 381, 382
Milde, Miroslav 115
Milén, Eduard 60
Milén, Petr 205
Miler, Zdeněk 25, 39, 43, 259
Milev, Vladimír 399
Miller, Arthur 365, 462, 492
Miller, Henry 278
Miller, Warren 300
Mills, Charles Wright 365
Milne, Alan Alexander 40, 41, 518
Milo, Vladimír 484
Miłosz, Czesław 116, 243, 297, 529
Milota, Karel 96, 177, 237, 238, 243
Milota, Vlastimil 61, 62, 442
Miltner, Miloš 130
Miltner, Vladimír 531
Mimra, Emanuel 345
Mináč, Vladimír 79, 224
Minakami, Tsutomu 526
Minařík, Květoslav 113
Minařík, Pavel 182, 262
Minaříková, Jitka 28, 29, 36
Ming Cchao 409
Mireaux, Émile 312, 321
Miró, Joan 276
Mirvald, Karel 354
Misárková, Milada 481
Misař, Karel 89, 229, 305
Mistr Vyšebrodského cyklu 315
Mistr, Stanislav 255
Míšek, Karel 474
Mišev, Georgi 170
Miškovský, Antonín 346
Mištera, Josef 71, 485
Mitchellová, Margaret 264
Mitrochin, Vasilij Nikitič 437
Mixa, Vojtěch 521
Mladějovský, Josef 182
Mlčoch, Jan 285
Mlčoch, Luboš 51
Mlčoch, Zdeněk 25
Mlíkovský, Martin 484, 485
Mlynář, Zdeněk 117, 118, 202
Mňačko, Ladislav 78, 79, 97, 117, 224, 262,
489
Modestin, Jiří 347
Modigliani, Amedeo 316
Moholy-Nagy, László 317
Mohyla, Otakar 70, 75, 86, 87, 334
Moisejenková, Ervína 320, 469
Mokšancev, G. 164
Moldanová, Dobrava 93, 94, 241
Molière 291, 302, 362, 366, 383, 509
Molnár, Amedeo 527
Mölzer, Josef Ferdinand 193
Montand, Yves 234
Montgomery, Bernard Law 258
Moody, Raymond A. 306
Moorehead, Alan 258, 367
Morák, Jaroslav 218
Morava, Jiří 61, 129, 131, 393, 462
Moravcová, Jana 70, 88–90, 145, 163, 172,
175, 177, 455
Moravec, Alois 193, 513
Moravec, Emanuel 346, 353, 355
Moravec, František 436, 461, 518
Moravec, Jan 264
Moravec, Josef 288
Morávek, Jan 89, 200, 203, 207, 354, 475
Moravia, Alberto 74, 299, 303, 492
Morávková, Alena 174, 177, 303, 320
More, Thomas 241, 357

- Morgenstern, Christian 90, 227, 243, 302, 308, 528, 529
Moric, Rudo 28
Moricová, Junna 175
Móricz, Zsigmond 171, 292
Mörike, Eduard Friedrich 445
Morley, Sylvanus Griswold 368
Morpurgo-Tagliabue, Guido 311
Morrell, Sydney 489
Morrisonová, Toni 299, 529
Morus 110
Moscati, Sabatino 368
Moseroová-Davidová, Jaroslava 337
Motalová, Ludmila 177
Motl, Vítězslav 474
Motlová, Milada 17, 22, 285, 285, 309, 316, 317
Mořovský, Ján 181
Motyka, Zdeněk 424, 425
Motýl, Petr 96, 238
Moudrá, Pavla 197
Moudrý, Josef 405
Moudrý, Karel 182, 200
Moucha, Jaroslav 145
Moulis, Miroslav 241
Mourková, Jarmila 94, 202, 495
Moussu, Annette viz Fárová, Anna
Mowat, Farley 338, 394, 494
Moyesová, Patricia 231
Mozart, Wolfgang Amadeus 355
Mráz, Bohumír 111, 274, 275, 316, 391
Mráz, Miroslav 409
Mrazík, Miroslav 61, 135
Mrázková, Daisy 25, 37
Mrázková, Daniela 232, 374
Mrázková, Eliška 406
Mrkosová, Marie 484
Mrkvička, Otakar 357, 485, 504
Mrožek, Slavomír 299, 366
Mrštík, Alois 63, 259, 383, 521
Mrštík, Vilém 49, 63, 259, 305, 383, 521
Muhammad 365
Mühlsteinová, Berta 456
Mucha, Alfons 277
Mucha, Jiří 74, 76, 199, 203, 234, 240, 258, 259, 277, 409
Mucha, René 389
Muchová Alexandra 387
Mukanov, Sabit 164
Mukařovský, Jan 198, 199, 287, 288, 303, 311, 312, 359, 486
Mulisch, Harry 244
Müller, Adolf 115, 117, 118
Müller, Jaroslav 424–426, 428
Müller, Jiří 440
Müller, Karel 25, 55, 213, 517
Müller, Ondřej 23, 33
Müller, Petr 182
Müller, Vladimír 443
Müllerová, Hana 70, 163, 177
Müllerová, Herta 243
Müllerová, Karin 245
Munková, Michaela 17
Munthe, Axel 410
Munzar, Rudolf 182
Munzarová, Barbora 458
Murat, René 163
Murdochová, Iris 299
Murrer, Ewald 221, 238
Musatov, Grigorij 193
Musil, Alois 198, 520
Musil, František 381
Musil, Jiří 495, 496
Musil, Robert 87, 233, 300, 302
Musilová, Eva 320
Musset, Alfred de 291
Mussolini, Benito 184
Muška, Ladislav 145, 449, 454
Muzika, František 71, 90, 193, 199, 286, 288, 291, 314, 356, 485, 490
Mynaříková, Stanislava 109
Mynaříková, Zdena 440
Myrer, Anton 300
Myslivec, Josef 516
Mysliveček, Milan 112
Myslivečková, Jaroslava 284
Myšíčka, Martin 17
Mytysková, Anna 138
Nabokov, Vladimir 319
Nadar (vl. jm. Gaspard-Félix Tournachon) 317
Nadeau, Maurice 277
Nádherná, Sidonie 244
Nádvorníková, Alena 96, 285
Nagai, Takaši 522
Nagibin, Jurij 299, 394
Nagyová, Katalin 37
Nakládal, Lubomír 62
Nakonečný, Milan 456
Nápravník, Milan 78, 400
Náročník, Vladimír 193, 285
Náročníková, Dagmar 284
Nash, Nathaniel Richard 362
Nasková, Růžena 363
Našinec, Jiří 282–284, 289, 301, 406

- Natan, František 405
 Navrátil, Evžen 60
 Navrátil, Jiří 17, 88, 155, 221, 257, 242
 Navrátilová, Martina 461
 Nebelová, Helena 284, 298, 301
 Nebeský, Václav 356
 Nečas, Jaroslav 355
 Nečasová, Jarmila viz Haasová-Nečasová, Jarmila
 Nečásek, František 199, 224, 281, 358, 385
 Nedvěd, Jan 99, 109
 Neff, Ondřej 25, 37, 40, 42, 95, 230, 394, 409, 475
 Neff, Vladimír 74, 79, 88, 89, 167, 177, 193, 196, 245
 Neher, Franz Ludwig 356
 Nechutová, Jana 530
 Nechvátal, František 24, 53, 73, 84, 90, 196, 200, 202, 358, 412
 Nejd, Karel 136
 Nejedlá, Jaromíra 93, 95, 257
 Nejedlý, Ladislav 510
 Nejedlý, Miroslav 406
 Nejedlý, Zdeněk 76, 93, 98, 152, 195, 198, 199, 205, 226, 288, 313, 353, 359, 486
 Nejetek, Vilém Matěj 98, 241
 Nekola Jiří 349
 Nekola, Vladimír 386
 Nekolová, Věra 503
 Někrasov, Nikolaj Alexejevič 227, 291
 Někrasov, Viktor 293
 Nekula, Marek 323
 Němcová, Božena 27, 31, 53, 72, 73, 91, 92, 149, 195, 199, 223, 259, 287, 288, 294, 301, 309, 355, 360, 393, 396, 461, 494, 518
 Němcová, Míla 539
 Němec, Alois 154
 Němec, František 80, 196, 275
 Němec, Jan 367
 Němec, Jiří 99, 110, 524
 Němec, Ludvík 62
 Němec, Matěj 264
 Němec, Václav (básník a novinář) 459
 Němec, Václav (učitel a vlastivědný pracovník) 136
 Němeček, Jaroslav 369, 388, 395
 Němeček, Jiří 396
 Němeček, Zdeněk (spisovatel) 79, 130, 466
 Němeček, Zdeněk (ředitel Magnetu) 181
 Němečková, Milena 381
 Nemes, László 493
 Nenadál, Radoslav 292, 320, 475
 Nepil, František 39, 271, 408, 425, 442, 475
 Neruda, Jan 27, 53, 72, 75, 76, 82, 85, 90, 92, 95, 159, 195, 202, 205, 223, 227, 287–289, 294, 303, 320, 490
 Neruda, Pablo 308, 384, 489
 Nerval, Gérard de 303
 Nesrovnal, Pravoslav 285
 Nesrsta, Vladimír 182
 Nestroy, Johann Nepomuk 302, 366
 Nesvadba, Josef 80, 170, 205, 223, 229, 231, 239, 260
 Nesvadba, Miloš 25, 334, 396, 437, 474, 475, 509
 Nesvorný, Jan 256
 Nešlehová, Mahulena 315
 Nešpor, Pavel 365
 Nešpor, Václav 142
 Nešvera, Karel 115
 Netušil, Václav 21, 27, 29, 32, 33, 37
 Neubert, Ladislav 360
 Neuls, Jan 505
 Neumann, Jaromír 315, 316, 383
 Neumann, Miroslav 231
 Neumann, Stanislav 21, 26, 224
 Neumann, Stanislav Kostka 75, 76, 82, 83, 91, 95, 198, 205, 227, 287, 320, 359, 411, 412, 445, 486, 489, 491
 Neumannová, Eva 482
 Neumannová, Miloslava 285, 309, 314, 316–318
 Neumannová, Olga 24, 27
 Neumannová-Moravcová, Jana viz Moravcová, Jana
 Neuner, Peter 530
 Neustupný, Jiří 357
 Neuzil, František 65, 67, 236, 526
 Neuzil, Luděk 406
 Neveršilová, Olga 399
 Nevod, Petr (vl. jm. Vladimír Potměšil) 442
 Nevole, Milan 17, 192
 Nevrlý, Miloš 456
 Newby, Eric 367
 Nexö, Martin Andersen 292, 293, 489
 Nezval, Vítězslav 73, 75, 82–85, 87, 90–94, 97, 111, 141, 196, 200, 227, 232, 233, 276, 294, 303, 305, 310, 314, 355, 366, 412, 489
 Nezvalová, Miloslava 440
 Nguyen Binh 243
 Nietzsche, Friedrich 123, 244, 302, 436, 529
 Nikendey, Evžen 138
 Nikodém, Bedřich 285, 347
 Nilin, Pavel 166
 Niliusová, Zdenka 489

- Niziurski, Edmund 231
Noha, Jakub 244
Noha, Jan 24, 73, 225, 522
Nohavica, Jaromír st. 424
Nohejl, Bohumil 537, 540, 541
Noll, Miloš 25, 334
Nooteboom, Cees 244
Nor, A. C. 259
Norwid, Cyprian 227
Nosek, Karel 207
Nosek, Vlastimil 147
Nosek-Windy, Václav 340
Nosková, Alena 17
Nosková, Věra 96, 387, 475
Nosov, Nikolaj 167
Nöstlingerová, Christina 37
Nouza, Oldřich 228, 240
Nová, Drahomíra 182
Nová, Soňa 405
Nováčková, Petra 485
Novák, Antonín 373
Novák, Arne 66, 197, 198, 354
Novák, Bohumil 97
Novák, František 381
Novák, Jan (matematik) 234
Novák, Jan (brněnský básník) 61
Novák, Jan (exil. prozaik) 250, 242, 460, 462
Novák, Jan (nakladatelský pracovník) 51, 162, 404, 405
Novák, Jaroslav (autor románů pro chlapce) 442
Novák, Jaroslav (ředitel Bloku) 59–61, 63, 64
Novák, Josef 25, 357
Novák, Ladislav 228
Novak, Michael 529
Novák, Miloš 285
Novák, Mirko 64, 65
Novák, Miroslav 51, 54, 294
Novák, Otakar 291
Novák, Pravomil 517
Novák, Vítězslav 313
Novák, Vladimír 17, 70, 96, 220, 221
Novák, Zdeněk 334
Nováková ze Lhoty, Anna 176
Nováková, Anna 177, 320
Nováková, Ester 60
Nováková, Květuše 177
Nováková, Luisa 60, 67, 160
Nováková, Marcela 333, 341
Nováková, Marie 388
Nováková, Markéta 221
Nováková, Milena 482
Nováková, Teréza 27, 91, 149, 153, 287
Nováková, Zdeňka 70
Nováková-Renčová, Zuzana 37, 61, 63, 64, 67, 425
Nováková-Slavíková, Věra 405
Novalis 227, 302
Novomeský, Laco 89, 228
Novotná, Jarmila 204
Novotná, Jiřina 25, 40, 484, 485
Novotná, Olga 484
Novotný, David Jan 89, 245
Novotný, František 526
Novotný, Ivo 484
Novotný, Jan 182
Novotný, Josef 190
Novotný, Leo 163, 270
Novotný, Miloslav 147, 200, 287
Novotný, Petr 105, 455
Novotný, Rudolf 138
Novotný, Vladimír (dramatik a prozaik) 425
Novotný, Vladimír (historik umění) 356, 364
Novotný, Vladimír (literární historik a publicista) 92, 238, 284, 323
Nový, Ivan 441
Nový, Jan 24, 27
Nový, Karel 21, 27, 42, 75, 79, 93, 94, 196, 197, 200, 201, 224, 280, 305, 489
Nový, Lubomír 87
Nový, Miloš 215
Nový, Oldřich 204, 507
Novyčenko, Leonid 94
Nowak, Vilém 317
Nuska, Bohumil 229
Nussberger, Jiří 186
Nušl, Jan 317
Nývlt, Václav 231
O'Brienová, Kate 522
O'Neill, Eugene 362
O'Connorová, Flannery 302
Oatesová, Joyce Carol 300
Obermannová, Irena 371
Oborská, Jarmila 484
Obrazcov, Sergej Vladimirovič 363
Obrtel, Vít 309, 475
Obručev, Vladimír 28
Obzina, Jaromír 111
Očadlík, Mirko 314
Odehnal, Ivo 59, 61
Odložil, Josef 336

- Odložilík, Otakar 198, 358, 467
Odojevskij, Vladimír 297
Odvárko, Stanislav 275
O'Hara, Patrick 232
Ochová, Sheila 442
Okří, Ben 528
Okudžava, Bulat 91, 169, 173, 299, 308, 497
Olbracht, Ivan 9, 29, 75, 79, 92, 111, 153, 154, 196, 197, 199, 230, 233, 236, 237, 259, 288, 294, 301, 305, 309, 359, 371, 383, 412, 486, 490, 491
Oleša, Jurij 197, 296
Oliverius, Stanislav 537
Olivier, Laurence 411
Olmer, Vít 145
Olšovský, Jiří 475
Ondera, Peter 182
Ondík, Antonín 333
Ondřejová, Marcela 221
Ondříček, Antonín 513
Óoka, Šóhei 525
Opasek, Anastáz 159, 400
Opat, Jaroslav 48
Opatrný, Jaroslav 241
Opatrný, Vilém 193
Opavský, Jaroslav 84
Opelík, Jiří 63, 83, 140, 202, 205, 425, 476
Opočenský, Jan 352
Opolský, Jan 153
Orczyová, Emmuska 341
Őrkény, István 170, 303
Orlov, Vladimir 173
Orna, Pavel 269, 270
Ornest, Ota 511
Ornest, Zdeněk 237
Ornová, Ivana 270
Ort, Jan 153
Ortega y Gasset, José 235, 354
Orten, Jiří 77, 82, 83, 91, 96, 196, 237, 243, 247, 450, 451
Orth, Evžen 257
Orwell, George 117, 264, 319, 411
Osborn, John Jay 307
Osejevová, Valentina 27, 225
Osers, Ewald 297
Oslzlý, Petr 124
Ostaš, Jiří 75
Ostrovskij, Alexandr Nikolajevič 73, 290, 362, 385, 489, 509
Ostrovskij, Nikolaj Alexejevič 226, 236, 363
Osvald, Ivan 475
Osvald, Václav 271
Otáhal, Milan 205, 426, 437
Otáhalová, Jiřina viz Popelová-Otáhalová, Jiřina
Otčenášek, Jan 72, 74, 79, 85, 89, 92, 94, 305
Otisková, Niki 424
Otradovicová, Jarmila 84, 475
Otruba, Mojmír 73, 96, 287, 310
Otta, Antonín 481
Otto, Rudolf 530
Oulehlová, Danuše 484
Oulík, Jiří 80
Ouředník, Patrik 124, 126
Outlá, Zuzana 484, 485, 498
Outrata, Filip 517
Outratová, Eva 320
Ovalov, Lev 231
Ovečka, Petr 158, 160
Ovečkin, Valentin 166
Ovidius Naso, Publius 293, 294, 303, 493
Ożogowska, Hanna 31
Paarová-Křivánková, Rostá 120
Pacina, Václav 270
Pacner, Karel 37, 235
Pacner, Miroslav 24
Pacner, Václav 516
Pacovská, Květa 25
Pacovský, Jiří 133
Páčal, Jan 405
Paderlík, Arnošt 485, 490, 508
Padrta Jiří 275, 315, 316
Pagnol, Marcel 306, 528, 529
Pachman, Luděk 53, 461
Pacholíkova, Jana viz Petrová, Jana
Pajdla, Vladislav 343–347
Palacký, František 205, 290, 301
Palach, Jan 272
Palát, Jiří Mojmír 138, 139, 448, 449
Paleček, Josef 25
Páleníček, Ludvík 133
Palivec, Josef 233, 355, 443
Palivec, Viktor 475
Pálka, Ondřej 33
Palladio, Andrea 314
Paloncy, Evžen 483, 484
Palouš, Jan Arnold 372
Palouš, Radim 159, 529
Pancír, Josef 348, 373, 382
Pančenko, Alexandr 312
Pánek, Jaroslav 205
Panferov, Fedor Ivanovič 497
Pánková, Michaela 539
Panofsky, Erwin 278, 318

- Panocha, Jiří 405
Pantůček, Svetozár 391
Papáček, Pavel 195
Papežová-Erbová, Karla 539, 541, 543
Paporov, Jurij 175
Papoušek, Jaroslav (historik) 352, 372
Papoušek, Jaroslav (režisér) 77
Pára, Eduard 182
Paracelsus 355, 530
Paráček, Mírko 536
Páral, Vladimír 87–89, 97, 105, 148, 203,
224, 229, 235, 237, 239, 412, 415, 453–455
Parker, Robert Brown 319
Parkinson, Cyril Northcote 229
Parkman, Francis 239
Parkmanová, Ivana 257
Parma, Miloš 349
Parnov, Jeremej 169
Parolek, Radegast 173, 291
Parra, Nicanor 243
Pařízek, Ladislav Mikeš 29
Pasák, Tomáš 112
Pascal, Blaise 527
Pasolini, Pier Paolo 497
Passer, Ivan 367
Pasternak, Boris 85, 167, 174, 175, 196, 293,
297, 309, 489
Pastor, Jan viz Drozd, Jan
Pastyřík, Miroslav 349
Pašek, Antonín Petr 129–132, 265, 270
Pašek, Milan 71
Pašek, Mirko 29, 34, 225, 231, 336
Pašek, Petr 129
Pašková, Šárka 132
Pašková, Věra 70
Pátek, František 24
Pátek, Václav 275
Patersonová, Katherine 38
Pátková, Božena 64
Pátková, Eva 320
Patočka, František 138
Patočka, Jan 48, 87, 96, 117, 235, 365, 393,
436, 527, 529
Patočka, Karel 63
Paukert, Josef 389
Paul, Alexandr 390
Paul, František 354
Paul, Karel 503
Pausewangová, Gudrun 526
Paustovskij, Konstantin 167, 239
Pauwels, Louis 493
Páv, Jaroslav 538
Pavalová, Olga 25
Pávek, Milan 70, 92
Pavel, Ota 89, 97, 182, 232, 240, 338, 342
Pavel, Pavel 444
Pavelka, Jiří 64, 94
Pavić, Milorad 244
Pávková, Eva 37
Pavlát, Leo 25, 37, 54
Pavlenko, Petr 165
Pavlíček, Dobroslav Milan 24
Pavlíček, František 84, 363, 365
Pavlíček, Tomáš 17
Pavličková, Zdeňka 387
Pavligová, Mária 25
Pavlík, Alexandr 182
Pavlík, Jiří 474, 517
Pavlík, Milan 363
Pavlík, Pavel 213
Pavlík, Petr 443
Pavlík, Zdeněk 52
Pavлін, Jiří 56
Pavlis, Jiří 193, 202
Pavlov, Todor 470
Pawlowsky, Peter 531
Paz, Octavio 319
Pazdera, David 221
Pazdřek, Oldřich 190, 199, 313
Pazourek, Vladimír 62, 88, 89, 225, 409
Pecan, Jaroslav 484
Pecinovský, Josef 456
Pecka, Dominik 159, 519, 520, 523
Pecka, Jaroslav 220
Pecka, Karel 224, 229, 370, 460
Pečinková, Pavla 285, 317
Pečírka, Jaromír 56, 314, 354, 356, 372
Péguy, Charles 523
Pehr, Josef 363, 509
Pecháček, Ladislav 153, 154, 156, 203
Pechánek, Miroslav 270, 286
Pechar, Jiří 86, 95, 320, 484
Pechar, Josef 318
Pecharová, Jana 406
Pěchoč, Bohuslav 221
Peisertová, Alena 22, 28, 31, 37
Pejchalová, Jana 147
Pejskar, Jožka 131, 204
Pejša, Jiří 93, 540
Pekárek, Josef 351
Pekárek, Karel 346, 359
Pekárek, Svatopluk 64
Pekárek, Václav 76, 84, 94, 98, 199, 208,
359, 486
Pekárková, Iva 205, 460
Pekař, Josef 198, 393, 519, 520, 525, 532

- Pěkný František 475
Pěkný, Tomáš 221
Pelán, Jiří 17, 282, 294, 311, 312, 319
Pelánová, Anita 17, 285, 317, 318
Pelant, Ivo 412
Pelc, Antonín 294
Pelc, Jan 117, 394
Pelc, Jaromír 202, 220, 227, 238, 401, 412
Pelc, Josef 256
Pelcová, Ludmila 154
Pelikán, Jiří 118, 543
Pelikán, Pavel 495
Pellar, Rudolf 320
Pellarová, Luba 320
Pelz, Michal 193
Peňás, Jiří 474
Pergaud, Louis 239
Perglerová, Milena 17, 349, 387
Pergner, Eduard 411
Pergner, Zdeněk 109
Périot, Gérard 367
Pernes, Jiří 39
Pernica, Bohuslav 148
Peroutka, Ferdinand 131, 207, 460, 461, 476
Peroutka, Vladimír 196, 207
Perruchot, Henri 309
Perse, Saint-John 234
Perutka, Květoslav 221
Peřina, Evžen 24, 27, 30
Peřina, Karel 345
Pesch, Otto Hermann 530, 531
Peschke, Karl-Heinz 530
Pessoa, Fernando 319
Pešat, Zdeněk 94, 227
Pešek, Ladislav 306
Pešina, Jaroslav 315, 356
Petelová, Marie 193
Petera, Rostislav 269, 516, 521, 528
Peterka, František 440
Peterka, Josef 90, 91, 94, 94, 228
Peterka, Miroslav 80
Petersová, Ellis 229, 244, 529
Petiška, Eduard 29–31, 34, 37, 39, 54, 88, 89, 98, 221, 227, 256, 338, 358, 475
Petiška, Peter 148
Petr, Lubomír 17, 424, 426, 429
Petráček, Karel 365
Petrák, Karel 193
Petráň, Josef 235
Petráňová, Lydia 390
Petrarca, Francesco 91
Petrmichl, Jan 86, 361, 364
Petrov, Ivan Jefimovič 264
Petrov, Jevgenij 167, 174
Petrová, Eva 316, 365
Petrová, Jana 121
Petrovičová, Vlasta 167, 177
Petrtyl, Miroslav 31, 36, 37
Petrů, Eduard 426
Petrušek, Miroslav 95
Petruželová, Hana 109
Petríček, Miroslav 70, 255, 484
Petrřík, Václav 516
Petrříková, Helena 323
Peukert, Zdeněk Vojtěch 355, 526
Pevný, Gejza 255, 274
Pexová, Věra 270
Pfleger Moravský, Gustav 195
Pflimplová, Alexandra 182, 183
Philipe, Gérard 371
Pchu-i, Aisin Gioro 393, 397
Picard, Max 523
Picasso, Pablo 111, 230, 294, 309, 316
Pick, Jiří Robert 78, 80, 225, 233, 407
Pick, Otto 372
Picková, Věra 177
Pičman, Čeněk 484
Pieper, Josef 530
Pieyre de Mandiargues, André 309
Pichlík, Karel 259
Pike, Robert L. 231
Pilarová, Eva 184
Pilař, František 70, 80
Pilař, Jan 11, 69, 70, 73, 85, 90–95, 98, 227, 228, 297, 364, 412, 519
Pilař, Radek 25, 60, 369
Pilař, Zdeněk 285, 309, 314, 316, 317
Pilařová-Würterlová, Eva 284, 323
Pilát, Jan 365
Pilátová, Jana 387
Pilnáček, Josef 506
Pilňak, Boris 169, 170, 233, 301
Pilz, Jaroslav 69, 86
Pilzová, Dana 484
Pinc, František 448
Pinter, Harold 366
Pinz, Radko 284
Písař, Václav 443
Pisemskij, Alexej 171
Piskáček, Jaroslav 167, 177, 291
Piskoř, Vladimír 25
Pistorius, Jiří 199
Pistorius, Vladimír 17, 220, 243, 244, 395
Píša, Antonín Matěj 69, 196, 403
Píša, Vladimír 473
Píštor, Jiří 32, 228, 243, 435

- Piřha, Petr 391
Pithart, Petr 117, 386, 391, 434, 437
Pitman, Richard 341
Pitter, Emil 445
Pitter, Karel 189
Pitter, Přemysl 130, 467
Pitthard, Norbert 381, 382, 508
Pittnerová, Vlasta 67, 148
Pivec, Jan 306
Piwowarczyk, Andrzej 260
Plachetka, Jan 540
Plachetka, Jiří 162, 168, 172
Plachta, Jindřich 89, 225, 407
Plachý, Josef Alexander 473
Plánička, František 234
Pláničková, Alice 221
Planner, František 158, 160
Plánská, Božena 439, 440
Plathová, Sylvie 227
Platonov, Andrej 230
Platovská, Marie 17, 285, 317
Platówna, Stanisława 172
Plavcová, Alena 374
Plávka, Andrej 409
Płażewski, Jerzy 366
Plechanov, Georgij Valentinovič 310
Plechátý, Antonín 151
Pleskotová, Petra 17, 387
Plesník, Vladimír 182
Pleško, Břetislav 182
Pletněv, Alexandr 174
Pletzer, Karel 440
Pleva, Josef Věromír 27, 35, 66, 489
Plich, Jaromír 449
Plicka, Karel 216, 360, 371, 390, 396
Plicková, Edita 369
Plichta, Dalibor 213, 284, 285, 294, 314, 316, 317
Plívová-Šimková, Věra 31, 155
Plojhar, Josef 521, 528
Plucarová, Laděna 17
Pludek, Alexej 24, 30, 62, 88, 89, 224, 305, 337, 369, 396, 405
Pluhař, Zdeněk 62, 74, 79, 80, 88, 93, 214, 215, 224, 263, 305
Plumb, John Harold 316
Plutarchos 289, 303, 493
Plzák, Allan 221, 517
Po Ťü-i 227
Poberová, Slávka 333, 334, 408
Poborák, Jiří 388
Podaný, Richard 17, 65, 484
Podešvová, Marie 424, 426, 428
Podhorná, Věra (vl. jm. Věra Hofmanová) 62
Podlaha, František 439, 443, 519
Podlipná, Věra 135
Podzimek, Václav 182, 263
Poe, Edgar Allan 195, 227, 259, 293, 528
Pohanka, Jaroslav 314
Pohl, Josef 475, 540
Pohorský, Miloš 70, 84, 90, 92, 93
Pohribný, Arsén 235
Poche, Emanuel 360, 390, 520
Pochop, Antonín 155
Pochop, Zdeněk 70, 77
Pokorná, Alena 25, 38, 221
Pokorný, Jaroslav 223, 294, 320, 358, 363, 508
Pokorný, Jindřich 308, 320, 335
Pokorný, Ludvík 439
Pokorný, Martin 322
Pokorný, Petr 527, 530, 532
Poláček, Jan 476
Poláček, Jaroslav 485, 495
Poláček, Karel 74, 75, 79, 87, 91, 98, 149, 152, 153, 301, 305, 354, 355, 442, 461
Polách, Bohumír 224
Polák, Josef 521, 542
Polák, Karel 197, 287, 288, 361
Polák, Lukáš 220
Polák, Milota Zdirad 290
Polák, Pavel 17, 350, 389
Polák, Vladimír 214
Poláková, Jolana 531
Polan, Bohumil 538, 542
Polc, Jaroslav Václav 158, 159
Polcar, Karel 221
Poledňák, Alois 225
Poledňáková, Marie 239, 246
Polevoj, Boris 27, 28, 165, 176, 236
Polišenský, Josef 202, 494
Pollak, Kurt 368
Polo, Marco 338
Pomajzlová, Alena 285
Pondělíček, Ivo 136, 367
Pondělíček, Jiří 17, 350, 484
Pondělíčková, Jaroslava viz Kaplanová-Mašlová, Jaroslava
Ponická, Hana 462
Poničan, Jan 216
Ponrepo, Viktor 366
Popelová-Otáhalová, Jiřina 198, 240, 241
Popera, Emanuel Jindřich 466
Popp, Ota 508
Popper, Karl Raimund 244

- Porterová, Eleanor Hodgman 341
Poříčká, Zora 140
Pospíšil, Antonín 25, 505
Pospíšil, Ivo 64
Pospíšil, Jan Hostivít 156
Pospíšil, Jaroslav 415
Pospíšil, Josef (legionář, přítel Jaroslava Haška) 154
Pospíšil, Josef (překladatel) 320
Pospíšil, Josef (redaktor časopisu Obrana lidu) 182
Pospíšil, Oldřich 146, 151
Pospíšil, Přemysl 369
Posse-Brázdová, Amelie 465
Postman, Neil 244
Poš, Petr 25
Pošmurný, Oldřich 71, 406, 485
Pošustová, Stanislava 239
Potužník, Václav 338
Poullík, Josef 133
Pourrat, Henri 522
Poustka, Petr 510
Povejšil, Jaromír 53
Pozner, Vladimír 170
Požárek, Václav 440
Praetorius, Paul Johannes 154
Prachař, František 182
Prachař, Ilja 362, 509
Prachatická, Markéta 25
Pratchett, Terry 187
Pravdová, Božena 221, 235
Pražák, Albert 198, 199, 201, 287, 288, 359
Pražák, František 198
Pražák, Jiří 182, 183
Pražák, Přemysl 28
Pražáková, Hana 24, 64, 162
Pražáková, Irena 484
Pražáková, Markéta viz Hejkalová, Markéta
Prečan, Vilém 48, 118, 272
Preisner, Rio 48, 63, 130, 159, 160, 219, 320, 366, 390, 436, 437
Preiss, Pavel 56, 320, 527
Preissig, Vojtěch 31, 36, 395
Preissler, Helmut 449
Prescott, William Hickling 360, 392
Presl, Jaroslav 389
Presler, Aleš 238, 410
Preussler, Otfried 31
Prévert, Jacques 90, 297, 366
Prchal, Jaroslav 336
Prchal, Josef (spisovatel) 149, 514
Prchal, Josef (výtvarník) 25
Priessnitz, Vincent 142
Pristavkin, Anatolij 173, 174
Prišvin, Michail 174, 296
Prodöhl, Günther 204
Prochanov, Alexej 174
Procházka, Arnošt 123
Procházka, Jan (prozaik) 32, 38, 53, 77, 79, 85, 116, 232, 234, 441
Procházka, Jan (tech. redaktor) 274
Procházka, Jaroslav 486, 491
Procházka, Jiří (fotograf) 474
Procházka, Jiří (prozaik) 263, 540
Procházka, Karel (nakl. Profil) 423
Procházka, Karel (nakl. Olympia) 335
Procházka, Miroslav 392
Procházka, Rudolf 199
Procházka, Viktor 332
Procházka, Vladimír 293
Procházková, Iva 38, 40, 43, 460
Procházková, Lenka 116, 460
Procházková, Markéta 237
Prokop, Dušan 481
Prokop, Ivan 17, 122, 389
Prokop, Ladislav 155
Prokop, Pavel 490
Prokopová, Jarmila 347–349, 479–481, 483, 488, 490, 491
Prokopová, Libuše 348
Prokůpek, Václav 480, 486, 488
Prošek, Josef 317, 360, 364
Prošková, Hana 42, 78, 80, 228, 229, 231
Proust, Marcel 244, 293, 302
Prouza, Petr 83, 88, 95, 153, 412
Provazníková, Věra 83, 369, 395
Pršínová, Tamara 17
Průcha, Milan 495
Prus, Bolesław 292, 470
Průša, Jaromír 24, 27
Průšek, Jaroslav 197, 295
Przymanowski, Janusz 167
Přadka, Milan 141, 425
Přibáň, Vilém 182
Přibský, Vladimír 77, 88, 203, 224, 231, 409, 484
Příbylová, Miroslava 484
Přidal, Antonín 61, 297, 303, 320
Příhoda, Petr 437
Příhoda, Václav 354
Příkryl, František 134
Příkryl, Vladimír (beletrista) 264
Příkryl, Vladimír (redaktor) 140
Příleský, Ivo 140
Psůtková, Zdeňka 167, 177, 320
Ptáček, Jan 185

- Ptáčková, Jindřiška 350
Ptáčková, Věra 315
Ptáčková-Macháčková, Olga 177
Ptáčník, Karel 74, 77, 79, 89
Pucherna, Jaroslav 403
Puig, Manuel 411
Pujman, Petr 78, 79
Pujmanová, Marie 73–75, 87, 91–95, 170,
196, 237, 489
Půlpán, Karel 195
Purkyně, Jan Evangelista 303
Puškin, Alexandr Sergejevič 82, 165, 167,
171–175, 195, 197, 223, 226, 227, 291, 297,
303, 357, 529
Putík, Jaroslav 99, 230, 232, 233, 237, 409
Putzlicher-Buchtová, Renata 427
Puzo, Mario 494
Pytlík, Radko 84, 87, 93–95, 147, 232, 235,
392, 395
- Quasimodo, Salvatore 303
Queen, Ellery 307, 359, 526
Queirós, José Maria Eça de 293
Queneau, Raymond 124, 232, 298, 302, 411
Quentin, Patrick 307, 368
- Raban, Miloš 529
Rabenseifner, František 336
Rabský, Václav viz Velinský, Jaroslav
Racek, Jan 313
Racek, Michal 400
Ráček, Blažej 520
Rada, Eduard 195
Rada, František 445
Rada, Miroslav 369, 395
Rada, Vlastimil 193, 259, 337, 442, 522
Radcliffová, Ann 295
Radiguet, Raymond 232
Radilová, Jiřina 481
Radimský, Ladislav 158, 159, 198, 466–468
Radišev, Alexandr Nikolajevič 470
Rádl, Emanuel 235
Radnóti, Miklós 227
Radó, Sándor 493
Radok, Emil 347
Radoměrská, Maryna 340
Radová, Lucie 115, 129, 434
Radović, Dušan 28
Rafaj, Miroslav 88, 409, 423–426
Rafaj, Oldřich 94, 99, 386, 412, 424
Rahner, Karl 530
Rachlík, František 89, 193, 234, 310
Rais, Antonín 127
Rais, Karel Václav 27, 91, 147, 153, 287,
442, 521, 522, 525
Rajnov, Bogomil 170
Rajský, Pavel 25, 474
Rak, Jan 293
Rak, Jiří 528
Rakoncaj, Josef 154, 156
Rákos, Petr 96, 292, 312
Rakous, Vojtěch 229
Rakovská, Věra 270
Rambousek, Jan 362
Rameš, Václav 17
Rampa, Miroslav 149, 151
Rampouchová, Michaela 25
Randák, Tomáš 34
Ransdorf, Miloslav 111
Ransome, Arthur 28, 30, 41
Rapoš, Branislav 182
Rasmussen, Knud 354
Rasmussenová, Nelly 394
Rasputin, Valentin 169, 173, 174, 299, 300
Rašín, Alois 244
Rathouský, Jiří 25, 36, 237, 275, 286, 333,
389, 406, 485
Ratzinger, Joseph 532
Rawlingsová, Marjorie Kinnan 239
Ráž, Roman 61, 62, 88, 203
Ráž, Rudolf 34, 37
Read, Herbert 318
Reaganová, Nancy 96
Rečka, Alois 140
Redlová, Zdenka viz Frýbová, Zdena
Reed, John 392
Recheisová, Käthe 172
Reid, Thomas Mayne 38
Reich, Alois 401
Reich, Bernhard 363
Reichmann, Vilém 65, 317, 360, 391
Reiman, Milan 381
Reiman, Pavel 73, 291, 486
Rein, Václav 213, 285
Reiner, Martin 96
Reinerová, Grete 372
Reinerová, Hana 320
Reinerová, Lenka 320, 370, 373, 492, 493
Reis, Vladimír 51, 284, 288
Reitmannová, Jaroslava 24, 26, 27
Reizerová, Jitka 406
Rejchrtová, Alžběta 284
Rejl, Milan 406
Rejman, Rudolf 8
Rejnuš, Miloš 62
Rejžek, Jan 238

- Remarque, Erich Maria 171, 195, 199, 201,
 205, 206, 262, 306, 412, 522
 Rembrandt 278, 316
 Rémy, Tristan 363
 Renč, Ivan 38
 Renč, Václav 62, 83, 159, 160, 197, 436, 519,
 528, 533
 Renčín, Vladimír 270, 412
 Renčová, Zuzana viz Nováková-Renčová,
 Zuzana
 Rendellová, Ruth 529
 Rendtorff, Rolf 530
 Resl, Vladimír 139
 Reverdy, Pierre 308
 Rey, Jan (vl. jm. Jan Reimoser) 508, 511,
 519
 Reymont, Władysław Stanisław 171
 Reynek, Bohuslav 63, 153, 160, 436, 441,
 445, 514, 528
 Rezek, Petr 125
 Richter, Hans Werner 201
 Richter, Karel 259
 Richter, Klemens 530
 Richter, Stanislav 516
 Richter, Zdeněk 190, 403
 Richterová, Marie 454
 Richterová, Sylvie 48, 96
 Richtrová, Věra 144
 Rilke, Rainer Maria 53, 91, 196, 250, 302,
 356, 519
 Rimbaud, Jean Arthur 82, 90, 227, 303
 Ripellino, Angelo Maria 117
 Ripleyová, Alexandra 264
 Risinger, Karel 313
 Ríša, Vlado 220, 245
 Ritsos, Jannis 202, 297
 Ritter, Petr 258, 426
 Rittstein, Michael 163, 318
 Robbe-Grillet, Alain 85, 298, 309
 Robejšková, Marcela 388
 Robek, Antonín 475
 Robenek, Zdeněk 423, 424
 Rockefellerové 241
 Rodčenko, Alexandr 317
 Rodr, Josef 147, 153
 Rogl, Vladimír 336
 Roháčová, Nina 270, 503
 Rohan, Vítězslav 427
 Rokyta, Hugo 335
 Rolland, Romain 72, 73, 170, 231, 291, 293,
 302, 303, 354, 365, 489
 Rolleczková, Natalia 170
 Rollerová, Věra 458
 Rolnikaitová, Maša 170
 Romanská, Lydie 424, 426
 Romberg, Michal 30
 Romov, Anatolij 170
 Romportlová, Ludmila 32, 88
 Roos, Emil 345
 Roosevelt, Franklin Delano 365
 Rosenbaum, Karol 288
 Rosenbaum, Zdeněk 426, 523
 Rosendorf, Karel 507
 Rosíková, Jarmila 24, 27, 32, 36
 Ross, Leonard Q. viz Rosten, Leo
 Rossi, Adolf 65
 Rossmann, Zdeněk 286, 346, 351, 508
 Rossová, Anna 320, 481
 Rost, Nico 215
 Rosten, Leo 410
 Rosůlek, Jan Václav 358
 Roškota, Miroslav 389
 Roth, Joseph 302, 528
 Roth, Philip 244, 299, 462
 Rotrekl, Teodor 25, 226, 394
 Rotrekl, Zdeněk 64, 159, 202, 399
 Rotter, Hans 531
 Rotterdamský, Erasmus 527
 Rotterová, Božena 224
 Roubíček, Česlav 17, 388, 405
 Rous, Jan 17, 274
 Rousková, Libuše 221, 234
 Rousseau, Henri 316
 Rousseau, Jean-Jacques 309
 Rovenský, Bohuslav 197
 Rowlingová, Joanne Kathleen 39
 Royt, Jan 17, 285
 Rozen, Alexandr 409
 Rózewicz, Tadeusz 202, 228, 297, 299, 302
 Rozgonyiová, Ema 221, 239
 Rozner, Ján 87
 Rožděstvenskij, Robert 171
 Ruark, Robert 307
 Rubášová, Kateřina 538, 543
 Rubeš, Jaromír 142
 Rubinštejn, Lev 259
 Růcker, Václav 222
 Růckl, Jiří 515
 Ruda, Vladimír 138
 Rudl, Franz Friedrich 346
 Rudlová, Helena 149
 Rudl-Španiel, Zdeněk 280
 Rudolf, Stanislav 51, 32, 88, 89, 155, 475
 Rudolph, Kurt 531
 Rúfus, Milan 227
 Rulf, Jiří 96, 221, 238, 243

- Ruml, Bohuslav 353
Ruml, Jiří 272, 541
Rumler, Josef 70, 82, 92, 155, 167
Rüpke, Jörge 531
Rusek, Jaroslav 424
Rushdie, Salman 243, 298
Rusinský, Milan 426
Russell, Bertrand 353
Rut, Přemysl 238
Rutte, Miroslav 554
Ruxová, Eva 70
Růžek, Pavel 455
Růžička, Drahomír Josef 317
Růžička, Jiří 24, 26–29, 33, 34
Ryba, Bohumil 358
Rybák, Josef 83, 90, 93, 94, 98, 409, 412
Rybak, Natan 164
Rybakov, Anatolij 169, 174, 178, 225
Rybáková, Minka 115
Rybár, Ctibor 333, 336
Rybniček, Drahomír 60
Rydlo, Otakar 61
Rychetský, Pavel 532
Rychlík, Jan (hud. skladatel) 313
Rychlík, Jan (historik) 532
Rychlíková, Olga 320
Rychlý, Jaroslav 481, 485
Rykr, Václav 144
Ryndová, Jitka 25
Rypka, Jan 177
Rys, Jan 368
Ryska, Jan 28, 31, 37, 455
Ryšavá, Jolana 25
Ryšavá-Komárková, Martina 389
Ryšavý, Stanislav 406
Ryška, Jaroslav 140
Ryšková, Mireia 17, 285, 315
Rytcheu, Jurij 173
Rytina, Václav 270
Ryvola, Mirko (Miki) 163
Ryvlová, Karla 147
Rýzl, Milan 503
Rzounek, Vítězslav 21, 93, 94
- Řeháčková, Alena 481
Řehák, Svatopluk 149, 153
Řehořová, Zuzana 25
Řepa, Roman 193
Řezáč, Jan 11, 215, 228, 275, 279, 281, 297, 303, 310, 316, 317, 323, 480, 489, 490
Řezáč, Tomáš 115, 185, 259, 369, 392
Řezáč, Václav 29, 69, 72, 74–76, 89, 91, 93, 215, 230, 305, 409
- Řezáčová, Ema 88, 405
Řezáčová, Tamara viz Sýkorová-Řezáčová, Tamara
Řezníček, Zdeněk 62
Říčan, Pavel 368, 391
Řídký, Ota 62
Říha, Bohumil 21, 23, 27, 31, 34, 36, 37, 74, 88, 89, 216, 360
Říha, Josef 109
Říha, Karel 532
Římánek, Petr 61
Řípa, Jiří 455
- Sábato, Ernesto 299
Sabina, Karel 76, 195, 303
Sádí 302
Sadil, Josef 347
Sadílek, Josef 202
Sádlo, Jiří 484
Sadoul, Georges 366
Sadoveanu, Mihail 295
Saganová, Fran oise 85, 366
Sach, Vladimír 356
Sacharov, Andrej 176
Sacher, Petr 400
Sacher, Vilém 261, 264
Sachse, Wolfgang 525
Saikaku 294
Sainte-Beuve, Charles Augustin 198, 311
Saint-Exupéry, Antoine de 29, 41, 230, 525, 528, 529, 533
Sajdok, Gustaw 427
Sajnerová, Květuše 484
Sak, Robert 439, 440, 443
Saki (vl. jm. Hector Hugh Munro) 302
Salač, Alois Ludvík (uváděn též jako Antonín Ludvík a Antonín Ladislav) 193
Salaquardová, Jiřina 62
Salichová, Helena 424, 426
Salinger, Jerome David 298, 303, 412, 415
Salivarová, Zdena 17, 78, 394, 434, 458, 460, 462
Saltykov-Ščedrin, Michail Jevgrafovič 73, 173, 291, 294
Samec, Jan 135
Samek, Miroslav 256, 262
Samuelson, Paul Anthony 498
Sandburg, Carl 384
Sandová, George 171, 293, 309, 521
Sandtnerová, Marie viz Janků-Sandtnerová, Marie
Sanguineti, Edoardo 228
Sanin, Vladimír 170

- Sánta, Ferenc 232
 Santarová, Alena 24, 30, 32, 70
 Saroyan, William 74, 229, 303, 309, 408, 409
 Sarrautová, Nathalie 233, 298, 309
 Sartakov, Sergej 164, 174
 Sartre, Jean-Paul 85, 229, 302, 308, 319, 366, 495
 Saudek, Erik Adolf 197, 292, 320
 Saudek, Jan 390
 Saudek, Kája 476, 477
 Saudková, Věra 284, 484
 Saussure, Ferdinand de 312
 Savčenko, Vladimír 167
 Savov, František (pseud. František Jakub) 395
 Savov, František (majitel MF) 220
 Sayersová, Dorothy Leigh 306, 307
 Sbojčakov, Maxim 411
 Sciascia, Leonardo 299
 Scott, Walter 32, 408
 Scotus, Jan Duns 528
 Sebastini (Šebesta), František Antonín 142
 Sedláček, Jan 240, 241
 Sedláček, Karel (ředitel SNDK) 21
 Sedláček, Karel (šéfredaktor, Melantrich) 192
 Sedláček, Květoslav František 72, 74
 Sedláček, Petr 182
 Sedláček, Vojtěch 259
 Sedlák, Jan 527
 Sedlářová, Anna 484
 Sedlická, Dagmar 238
 Sedlmayerová, Anna 31, 145, 201, 450, 455
 Sedloň, Michal 75, 221, 412
 Sedloňová, Miroslava 406
 Sedmidubská, Uršula 51
 Seemann, Richard 241
 Segal, Erich 489, 498
 Seger, Jiří 33
 Seghersová, Anna 215, 294, 296, 409, 521
 Sehnal, Jiří viz McIntosh, Jethro Spencer
 Seidl, Horst 529
 Seifert, Emil 336
 Seifert, Jaroslav 41, 73, 75–77, 82, 83, 90–94, 97, 99, 116, 117, 123, 125, 196, 224, 276, 288, 303, 390, 399, 405, 412, 416, 445, 460, 476, 528
 Seifert, Miloš 195
 Seik, Jan 120
 Sejfullina, Lidija 173
 Sekal, Jan 115
 Sekal, Zbyněk 482
 Sekera, Jaroslav 88, 94, 172, 426, 427
 Sekera, Josef 74, 234
 Sekora, Ondřej 24–26, 28, 31, 33, 35, 39, 42, 338
 Sekorová, Dagmar 27, 28, 30, 34–36
 Sekotová, Jaromíra 513, 514
 Sekyrková, Hana viz Doskočilová, Hana
 Selucký, Radoslav 202
 Semerák, Josef 182
 Semeráková, Františka 224, 359
 Semjonov, Julian 167, 170, 263, 264
 Semrád, Vladimír 508
 Seneca, Lucius Annaeus 493
 Serafimovič, Alexandr 169
 Serbus, Ladislav 332
 Serebrjakovová, Galina 492
 Serrano, Felipe 193
 Seton, Ernest Thompson 195, 239, 336
 Sever, Jiří 317
 Severin, Mirka 133
 Seydl, Zdeněk 25, 70, 71, 193, 218, 221, 286
 Sgall, Petr 391
 Sgallová, Eva 221
 Shakespeare, William 40, 227, 231, 237, 259, 294, 295, 302, 303, 362, 365, 366, 309
 Shaw, George Bernard 294, 357, 362, 413
 Shaw, Irwin 229, 260
 Shelley, Percy Bysshe 227
 Shelleyová, Mary 168
 Schäferová, Marie 481
 Schächtnerová, Eva 484
 Schairer, Erich 131
 Schaller, George B. 235
 Scheinost, Jan ml. 517
 Scheinpflug, Karel 507
 Scheinpflugová, Olga 196, 201, 203, 225
 Scheinpflugová, Soňa 334
 Schejbal, Jan 290, 320
 Schejbal, Jiří 270
 Scheler, Max 524, 529
 Schelling, Friedrich Wilhelm Joseph von 529
 Schenzinger, Karl Aloys 336
 Scheufler, Pavel 390, 444
 Schierová, Alexandra 471
 Schildberger, František 62, 151, 153, 155
 Schiller, Friedrich 291, 309, 362
 Schlée, Fidelis 517
 Schleiermacher, Friedrich 530
 Schlette, Friedrich 368
 Schmidt, Siegfried Johann 450
 Schmidtová, Eva 339, 340
 Schmitt, Éric-Emmanuel 40

- Schmoranz, Zdeněk 346, 509
Schneeberger, Adolf 317
Schneedorfer, Ivan 400
Schneider, Jan 130, 184
Schön, Erich viz Kulka, Erich
Schonberg, Michal 462
Schoof, Ted Mark 524, 525, 530
Schubert, Karel 222
Schüllerová, Kamila 195
Schulz, Bruno 302
Schulz, Karel 53, 74, 98, 159, 301, 310, 518,
519, 525, 526, 535
Schulz, Milan 99, 115
Schuman, Jiří 350
Schumann, Otto 356
Schumann, Robert 315
Schütz, Roger 524
Schweitzer, Albert 154, 354
Siblík, Jiří 316
Sidon, Karol 78, 117, 243
Sidonová, Kateřina 244, 245
Siebenschlein, Hugo 291, 354, 413
Siebenschleinová, Anna 320
Sienkiewicz, Henryk 67, 203, 292, 294, 395,
412, 525, 526, 529
Siesicka, Krystyna 172
Sikora, Władysław 427
Siksta, Václav 109
Síla, Jiří 403
Silbernáglová, Terezie 162, 177, 320
Sillitoe, Alan 299
Simak, Clifford Donald 368
Simenon, Georges 80, 170, 184, 204, 206,
229, 246, 260, 307, 368, 372, 492, 493
Simmel, Johannes Mario 203, 409, 410,
498
Simon, Boris 525
Simonides, Jaroslav 191
Simonov, Konstantin 165, 166, 215, 296,
489, 509
Simukov, Alexej Dmitrijevič 509
Sinclair, Upton 409, 410, 494
Singer, Isaac Bashevis 243, 298
Sipkay, Barna 409
Sirková, Božena 159
Sirotek, Jiří 284, 289, 323
Sirovátka, Oldřich 30, 63, 95, 426
Sitenský, Ladislav 335, 391
Sivek, Alois 425, 426
Sivko, Pavel 71, 163, 221
Sivko, Václav 75, 183, 221, 232, 258
Sixta, Jiří 219, 221, 235
Sjőwalllová, Maj 231, 307, 493
Skácel, Jan 30, 61–63, 67, 74, 83, 90, 99,
126, 223, 237, 243, 399, 415, 460, 529
Skácelík, František 518, 519, 525
Skála, Bedřich 222
Skála, František 25
Skála, František ml. 25
Skála, Ivan 69, 73, 83, 90, 91, 93, 94, 219,
223, 224, 228, 489, 493
Skála, Josef 349
Skála, Miroslav 80
Skalická, Vlasta 475
Skalický, Karel 158, 160, 436
Skalička, Jiří 140, 427
Skalička, Vladimír 471
Skaličková, Zuzana 270
Skalka, Ján 509
Skalník, Joska 120–124
Skálová, Růžena 406, 474
Skarlant, Petr 70, 90, 95, 202, 228, 237, 240
Skilling, Harold Gordon 458
Sklenář, Jiří 281
Sklenář, Karel 55, 82, 235
Sklenář, Zdeněk 54, 71, 90, 239, 258, 275,
276, 286, 294, 303, 317, 469, 485, 490, 517
Skoch, Milan 193
Skopal, Zdeněk 213, 284
Skopec, Rudolf 362
Skorunka, František 444, 445
Skořepa, Zdeněk 365
Skoumal, Aloys 27, 28, 34, 59, 171, 193,
197, 260, 300, 302, 320, 515, 519, 521, 533
Skoumalová, Hana 34, 518
Skřeček, Rudolf 287, 327
Skřivan, Aleš 241
Skřivánek, Jaromír 367
Skřivanová, Eva 51
Skujiňš, Zigmunds 169
Skulina, Vilém 182
Skupa, Josef 384, 541
Skydánek, Josef 349
Skýpala, Gustav (Augustin) 493
Slaba, Václav 443
Slabihoudová, Naděžda 162, 165, 177, 320
Slabý, Jan 149
Slabý, Zdeněk Karel 24, 32–34, 37, 43, 64,
147, 172, 411, 450
Slačálek, Ondřej 530
Sládeček, J. viz Pithart, Petr
Sládek, Josef Václav 26, 90, 159, 197, 294
Sládek, Ondřej 17
Sládková, Kateřina 406
Sládková, Věra 61, 62, 237
Slach, Miroslav 409, 475, 540, 541

- Sláma, Jan 426
 Sláma, Petr 531
 Slámová, Eva 283
 Slánská, Jana 548, 588
 Slánský, Bohuslav 314
 Slánský, Rudolf 405, 482, 485, 486
 Slapnička, Zdeněk 71
 Slapnicková, Miluše 285
 Slavíček, Antonín 309
 Slavíček, Jan 318, 352
 Slavík, Bedřich 519
 Slavík, Ivan 66, 153, 160, 227, 228, 441, 446,
 475, 517, 520, 528, 533
 Slavík, Jan 198
 Slavík, Jaroslav 274
 Slavík, Martin 23
 Slepíčková, Jitka 485
 Slípka, Hugo J. 358
 Slíva, Jiří 270
 Slíva, Vít 62
 Sloboda, Rudolf 240
 Slonek, Vladimír 538
 Sluckij, Boris 167
 Sluckis, Mykolas 169
 Sluková, Jaroslava 177
 Slunská-Verecká, Naděžda 238
 Smahel, Rudolf 142
 Smažík, František 383
 Směja, Fran 424, 428, 433, 505
 Smetáček, Jaroslav 484
 Smetana, Bedřich 28, 313, 382, 384, 470
 Smetana, Jan 317
 Smetana, Jaroslav 70, 78, 193
 Smetana, Miroslav 503
 Smetana, Zdeněk 25, 43, 163
 Smetánka, Zdeněk 235
 Smetanová, Jindřiška 74, 80, 96, 272, 409,
 475
 Smetanová, Marcela 325
 Smetanová, Věra 320
 Smirnov, Viktor 170
 Smoček, Ladislav 365
 Smola, Jiří 182
 Smola, Rudolf 17, 218, 219
 Smolík, František 183
 Smoljak, Ladislav 154, 204, 221, 222, 234
 Smrž, Pavel 139
 Smrž, Vladimír 73, 256, 259, 292
 Smržová, Vlasta 271
 Smuul, Juhan 166
 Snopkiewiczová, Halina 172
 Snow, Charles Percy 299
 Sobko, Vadim 410
 Sobková, Eva 424
 Sobková, Helena 112, 244
 Sobolev, Alexandr Ivanovič 357
 Sobolevič, Vladimír 454
 Sobolík, Václav 269
 Sobotková, Alena 135
 Sobotková, Valerie 469
 Sodomková, Božena 484, 485
 Sofokles 493
 Sohr, Stanislav 451, 452
 Sochorová, Libuše 484
 Sochová, Naděžda 79, 224
 Sochr, Jiří 513
 Sojka, Erich 292, 320
 Sojka, Jan Erazim 201
 Sojková, Jarmila 351, 389
 Sojková, Kamila 64
 Sokol, Jan 524, 527, 529, 532
 Sokol-Tůma, František 407, 425
 Soldan, Fedor 87, 144, 190
 Soldán, Ladislav 111
 Sologub, Fjodor 230
 Solpera, Jan 71, 109, 152, 163, 193, 222,
 275, 286, 440, 485, 517
 Solženicyn, Alexandr 130, 131, 166, 167,
 171, 175, 243, 494
 Sonberg, Josef 351
 Sontagová, Susan 244
 Sopko, Jiří 318
 Soriano, Marc 34
 Soška, Milan 405
 Souček, Jan 318
 Souček, Karel 34
 Souček, Ludvík 25, 30, 33, 34, 82, 239, 263,
 317, 362, 425
 Součková, Evelína 587
 Součková, Milada 159, 196, 460, 466
 Souchop, Josef 62, 63
 Soukup, František 162, 165, 166, 177
 Soukup, Ivan 60
 Soukup, Miroslav 484
 Soukupová, Zuzana 284, 323, 484
 Sousedík, Miloslav Josef 134
 Sousedík, Prokop 529
 Sousedík, Stanislav 529, 530
 Sova, Antonín 76, 90, 147–149, 197, 200,
 227, 443
 Spáčil, Jindřich 63, 134
 Sparková, Muriel 299
 Spencer, John 355
 Spěváček, Jiří 494, 495
 Spielberg, Steven 396
 Spilka, Josef 223

- Spitzerová, Marie 508
Spousta, Jan 517
Spousta, Jaroslav 373, 382
Správcová, Božena 96, 238
Spunar, Pavel 368
Spurný, František 140
Spurný, Jan 318
Srp, Karel 120, 121, 123
Srp, Karel ml. 123
Staden, Hans 360
Stach, František 389
Stachanov, Alexej G. 164
Stachová, Helena 172, 320
Stachura, Edward 299
Staiger, Emil 86
Stalin, Josif Vissarionovič 76, 163, 165, 216,
413, 455, 440, 470, 481, 485, 486, 491, 499
Stancu, Zaharia 170, 215
Staněk, Jan 389
Staněk, Stanislav 182
Staněk, Václav Jan 56
Stanislav, Karel 363
Stanislavskij, Konstantin Sergejevič 363
Staňková, Anna 387
Staňková, Ilona 25
Staňková, Marta 70, 88
Staňková, Věra 440
Staňková, Zuzana 257
Stankovič, Andrej 48, 99
Stano, Jiří 475
Stanovská, Naděžda viz Bláhová-Stanovská,
Naděžda
Stanovský, Vladislav 24, 30, 54, 55, 162,
277, 541
Stanzel, Franz Karl 312
Stárek, Václav 395
Stárková, Blanka 30
Stárková, Věra 159, 160, 468
Starnovská, Theodora 481
Starosta, Ladislav 213
Šašek, Antal 153, 287, 407
Šašek, Bohumil 515
Šavinoha, František 237
Šavinoha, Jan 59
Šavinohová, Zdeňka 29
Stecker, Marcel 25
Steed, Henry Wickham 352
Stehlík, Josef 138, 448
Stehlík, Ladislav 134, 147
Stehlík, Miloslav 362, 383, 509
Stehlík, Ondřej 531
Stehlíková, Blanka 34
Stehlíková, Jitka 426
Stehlíková, Zdenka 197
Steiger, Ivan 32, 458
Steinbach, Karel 116
Steinbeck, John 80, 85, 223, 302, 306
Steinberg, Werner 201
Steindl, Rudolf 241
Steiner, Franz B. 355
Steiner, Hugo 193
Steinová, Dagmar 241, 284, 291, 298, 301,
320
Steinová, Emilie 481
Steinová, Gertrude 85, 276, 302
Stejskal, Karel 315
Stejskal, Martin 351
Stejskal, Václav 21, 22, 27, 28, 51, 72, 221,
256
Stejskal, Vladimír 148
Stejskal, Zdeněk 517
Stejskalová, Magda viz Hájková, Magda
Steklač, Vojtěch 37, 38, 40, 45, 79, 88, 395
Steklačová, Růžena 221, 229
Steklík, Jan 60
Stelšovský, Karel 469
Stemberger, Günter 531
Stendhal 231, 240, 291, 305, 437, 490, 493
Stepanov, Alexander 490
Sterne, Laurence 293, 302
Stevens, Wallace 297
Stevenson, Robert Louis 225, 230, 302, 367,
408
Stewartová, Mary 244
Stiborová, Věra 229
Stiebitz, Ferdinand 293, 320
Stieglitz, Alfred 317
Stifter, Adalbert 302, 442
Stich, Alexandr 70
Stingl, Miroslav 336, 411
Stinglová, Dagmar viz Šlampová-Stinglová,
Dagmar
Stoček, Ferdinand 482
Stoček, Ginette 347
Stoják, Antonín 38
Stoker, Bram 306
Stone, Irwing 203
Stoniš, Miroslav 229, 425, 426
Stoppard, Tom 366, 462
Storey, David 229
Storch, Zdeněk 221, 239
Storm, Theodor 292
Stout, Rex 80, 170, 231, 307
Stradický ze Strdic, Petr Odillo 96
Straka, Jiří 465
Straka, Oldřich 364

- Straka, Vladimír 523, 541
 Straňák, Ivan 424, 429
 Strand, Paul 517
 Stránská, Ludmila 484, 485
 Stránský ze Zap, Pavel 456
 Stránský, Jiří 176, 229, 394
 Stránský, Michal 395
 Stratil, Václav 126
 Stratilová, Libuše 485
 Strebingerová, Eva 284
 Strindberg, August 293, 410
 Stritzko, Otto 193, 517
 Strmiska, Zdeněk 118
 Strnad, Jaroslav 129, 130, 435, 458
 Strnad, Jiří 474
 Strnad, Petr 538
 Strnadel, Antonín 294, 427, 517
 Strnadel, Josef 94, 425, 426
 Strnadová-Borovičková, Hana 474
 Stromšík, Jiří 284
 Strouhal, Josef 405, 406
 Stroupežnický, Ladislav 237, 383, 509
 Strož, Daniel 399
 Strugackij, Arkadij 167, 225
 Strugackij, Boris 167, 225
 Strumilin, Stanislav Gustavovič 492
 Strumph-Wojtkiewicz, Stanisław 167
 Středa, Ludvík 37, 228, 449, 450, 455, 475
 Stříbrní, bratři 254
 Stříbrný, Zdeněk 292, 365
 Střihavková, Libuše 163
 Střílek, Josef 473
 Stříž, Jaromír 140, 141
 Studnička, Pavel 448
 Stuchl, Vladimír 336
 Stuchlá, Dana 484
 Stuchlý, František 517
 Stuchlý, Vít 238
 Stupková, Naděžda 484, 488
 Styán, John Louis 363
 Stýblová, Valja 31, 77, 79, 80, 88, 89, 94, 369
 Styron, William 299, 497, 498
 Sučkov, Boris 311
 Suda, Kristián 32, 34–36
 Suda, Zdeněk 467
 Sudek, Josef 307, 317, 390
 Suetonius Tranquillus, Gaius 493
 Suchánek, Jan 403
 Suchánková, Alena 389
 Suchánková, Jana 135
 Suchdolský, Metod 368
 Suchl, Jan 70, 88, 139, 449, 453, 455
 Suchomel, Josef 444, 448
 Suchomelová, Jaroslava 59
 Suchý, Jaroslav 152
 Suchý, Jiří 80, 85, 84, 202, 233, 412, 539
 Suchý, Josef 59–62, 64, 412, 520, 523
 Suchý, Ondřej 37, 204, 272, 412
 Suchý, Vít 349
 Suchý, Zdeněk 127
 Suk, Josef 313, 490
 Suk, Petr 106
 Sula, Pavel 475
 Sulakauri, Arčil 174
 Sulejmanov, Manaf 164
 Sumín, Jiří (vl. jm. Amalie Vrbová) 63
 Sundman, Per Olof 299
 Surov, Anatolij 383
 Sus, Oleg 64, 503
 Sušil, František 521
 Sutnar, Ladislav 193
 Sv. Augustin 365, 521
 Sv. Bonaventura 530
 Svačina, Rudolf 136
 Svačina, Zdeněk 382
 Svačinová, Blanka 136
 Svarovský, Vojtěch 109
 Svátek, Karel 448, 454
 Svatoň, Vladimír 173
 Svatopluk, T. 79, 84, 89, 94, 165, 224, 505
 Svatoš, Ambrož M. 524
 Svatoš, Bedřich 159, 466, 519
 Svatoš, Ladislav 25
 Svatošová, Miluše 481, 486–488
 Svensson, Jón 518
 Svěrák, Zdeněk 33, 37, 204
 Světlá, Karolina 63, 91, 98, 138, 171, 200,
 259, 287, 413, 456, 519
 Světlík, Eduard 431
 Světlík, Jaroslav 484
 Světlov, Michail 175
 Sviridov, Georgij Ivanovič 409
 Sviták, Ivan 130, 365, 370, 445
 Svoboda, František 481, 483
 Svoboda, Jan Z. viz Novák, Jaroslav
 (šéfredaktor Bloku)
 Svoboda, Jan Z. viz Nováková-Renčová,
 Zuzana
 Svoboda, Jiří (literární historik) 425, 427
 Svoboda, Jiří (výtvarník) 221, 286
 Svoboda, Jiří Václav 24, 215, 228
 Svoboda, Karel 197
 Svoboda, Ludvík (generál) 234, 255, 261
 Svoboda, Ludvík (filozof, editor) 311, 357,
 486
 Svoboda, Miloslav 184

- Svoboda, Svatoslav 220
Svoboda, Václav 270
Svoboda, Vladimír 24, 28, 35, 42
Svobodová, Božena 520
Svobodová, Jarmila 485
Svobodová, Julie 474
Svobodová, Marie 481
Svobodová, Nina 519, 521
Svobodová, Růžena 171, 230
Svolinský, Karel 25, 28, 71, 90, 215, 216,
294, 303, 517
Svozil, Bohumil 70, 86, 92–94
Svozilová-Johnová, Herma 214, 409
Świderková, Anna 368
Swidzinski, František 404
Swift, Jonathan 55, 293
Sychra, Antonín 87
Sychrová, Jarmila 480, 482
Sýkora, Jan 192
Sýkora, Martin 121
Sýkora, Pavel 182
Sýkora, Slavibor (Borek) 405, 406
Sýkorová, Blanka 25, 40
Sýkorová, Eva 388
Sýkorová-Pekárková, Eva 25
Sýkorová-Řezáčová, Tamara 29, 30, 32, 36,
284, 301, 481, 490
Sylvanus, Erwin 363
Syrová, Marika 64
Syrovátka, Oldřich 24, 26, 32, 42, 43
Sýs, Karel 90, 91, 99, 202, 228, 238, 240,
395, 401, 412
Szabó, Magda 52, 252
Szalai, Ladislav 237
Szaniawski, Jerzy 302
Szentmihályi, Péter Szabó 526
Szeryński, Stefan 109, 484, 485
Szeryński, Tadeusz 485
Szpuk, Roman 455
Szymborska, Wisława 228
- Šabach, Petr 89, 477
Šabata, Josef 138
Šabatková, Květa 540
Šafář, Viktor 60
Šafařík, Bernard 460
Šafařík, Josef 449, 450
Šafaříková, Dagmar 24
Šaffek, Otakar 182
Šafhauser, Ivan 182
Šafránek, Ota 28, 31, 346, 359, 362, 450,
511
Šajner, Donát 90, 94, 98, 202, 225
- Šajtar, Drahomír 426, 520
Šalamoun, Jiří 25, 71, 165
Šalamounová, Věra 351, 389
Šalda, František Xaver 75, 76, 94, 195, 198,
199, 202, 205, 301, 312, 355, 362, 450
Šalda, Jaroslav 189, 190
Šámal, Petr 17
Šamalík, František 496
Šamjakín, Ivan 169
Šanda, Jaroslav 70, 320
Šandová, Jaroslava 484
Šandová, Věra 284
Šantroch, Vratislav 148
Šára, Jan F. 182
Šašek z Bříkova, Václav 358
Šašek, Antonín 351
Šašek, Miroslav 158, 359, 465
Šavlíková, Lucie 221
Šavřda, Jaromír 139, 224, 425, 428, 431,
435
Ščerbaničová, Lenka 70
Ščipačev, Štěpan 85, 167, 175, 224, 412
Šeba, Vojtěch 218
Šebánek, Jiří 541
Šebánek, Karel 190, 347
Šebek, Vlastimil 50, 51
Šebesta, Miroslav 406
Šebor, Miloš 159
Šeda, Antonín 132
Šeda, Gustav 56
Šeda, Jiří 28
Šedivá, Eva 25, 395
Šedivá, Soňa 25
Šedivec, Václav 240, 241
Šedivý, Ivo 396
Šedivý, Jaroslav 392
Šedivý, Luboš 71
Šedová, Helena 115, 116
Šedý, Cyril 134
Šeflová, Ludmila 117
Šechtl, Josef 440, 444
Šechtlová, Marie 155, 440, 444
Šeiner, Ivan 424, 429
Šejna, Felix 274, 275
Šejna, Karel 109
Šenar, Matěj 50, 51
Šerberová, Alžběta 88, 205, 257, 259
Šerých, Jaroslav 54, 105, 294, 517
Šerých, Jiří 285, 315
Šerík, Zdeněk 240
Šesták, Jaromír 541
Šetlík, Jiří 71, 275
Ševčenko, Taras 227, 525

- Ševčík, Junek 193, 388
 Ševčík, Lumír 25
 Šibrava, Vladimír 221
 Šiga, Naoja 525
 Šíchová, Marie 440
 Šikl, Jaroslav 185, 265, 338, 409
 Šikl, Václav 435
 Šiklová, Jiřina 110
 Šiktanc, Karel 17, 31, 83, 90, 167, 219, 220, 224, 228, 231, 233, 236, 242, 243, 399, 412, 413
 Šikula, Vincent 37, 237, 240
 Šilar, Vilém 51
 Šilfertová, Jana 222
 Šilha, Jiří 135
 Šilhánová, Libuše 381
 Šilínková, Jarmila 346, 359
 Šíma, Josef 111, 315
 Šimáček, Matěj Anastasia 522
 Šimáček, Radovan 109
 Šimáček, Václav 540
 Šimána, Karel 182
 Šimečka, Milan 118, 434
 Šimek, Miloslav 204, 206, 233, 442, 445
 Šimek, Radovan 182
 Šimek, Zdeněk 441
 Šimková, Dagmar 461
 Šimon, Josef (šéfredaktor Olympie) 332
 Šimon, Josef (šéfredaktor Odeonu) 90, 281, 406, 411, 412
 Šimonová, Soňa 182
 Šimotová, Adriena 125
 Šimůnek, Jaroslav 25
 Šimůnková, Eva 70, 485
 Šindelář, Aleš 445
 Šindelář, Dušan 275, 361
 Šindelka, Marek 322
 Šindler, Jiří 60, 517
 Šrpek, František Antonín 424, 433
 Šita, František 154
 Škabrada, Jiří 445
 Škarka, Antonín 312, 358, 521, 525
 Šklovskij, Josif Samuilovič 235
 Šklovskij, Viktor 173, 198, 310, 312, 353, 354
 Škoda, František 25, 336, 369, 396
 Škodová, Jarmila 70, 221, 226
 Školaudy, Vlastimil 73, 412
 Škrbel, Oldřich 448, 453
 Škubal, Václav 283
 Škutina, Vladimír 113, 129–131, 185, 226, 263, 335, 336, 409, 434, 436, 450, 451, 476, 477
 Škutová, Blanka 256
 Škvor, Jiří viz Javor, Pavel
 Škvorecká, Zdena viz Salivarová, Zdena
 Škvorecký, Josef 10, 40, 53, 74, 77–80, 87, 112, 115, 130, 152, 155, 156, 168, 186, 201, 231, 242, 262, 264, 284, 290, 295, 296, 305, 308, 318, 320, 323, 394, 399, 407, 434, 437, 458–463
 Šlajer, Josef 33
 Šlampová-Stinglová, Dagmar 135, 163, 177
 Šlechta, Emanuel 190, 191, 201
 Šlechtová, Anna 191, 193
 Šlejhar, Josef Karel 153
 Šlesingerová, Helena 539
 Šlitr, Jiří 272
 Šlosar, Dušan 112
 Šmahel, František 184, 202, 205, 445
 Šmahel, Vladimír 105
 Šmahelová, Helena 34, 75, 85, 88, 89, 494
 Šmatlák, Josef 283, 286, 321, 333, 485
 Šmatová, Renáta 222
 Šmejcová, Anna 224
 Šmejkal, František 56, 315, 443
 Šmeral, Bohumír 111
 Šmerda, Vladimír 286
 Šmergllová, Zuzana 388
 Šmíd, Jan 80
 Šmíd, Karel 511
 Šmíd, Zdeněk 197, 338, 341, 538, 540–542
 Šmída, Bohumil 232
 Šmidrkalová, Hana 182
 Šmilauer, Vladimír 338
 Šmilovský, Alois Vojtěch 301
 Šmoldas, Ivo 70
 Šmoldas, Miroslav 263
 Šmoldas, Zdeněk 140, 154
 Šnajdr, Václav 516, 521
 Šnepp, Luděk 224, 539, 540
 Šnobl, Josef 115
 Šnobl, Jan 24, 539
 Šolc, Václav (autor lit. faktu a dobrodr. próz) 33, 82, 367
 Šolc, Václav (báseň) 138
 Šolcová, Marie 406
 Šolcová, Zdenka 454
 Šolochov, Michail 166, 167, 176, 262, 296, 301, 489, 490
 Šolom Alejchem 167
 Šoltész, Pavel 231
 Šonka, Lubor 123
 Šostakovič, Dmitrij 225
 Šotola, Jiří 74, 83, 167, 228, 231–233, 237, 392

- Šourková, Alena 387
Špaček, Jan 193
Špaček, Jiří 51
Špaček, Stanislav 354
Špačková, Ludmila 75
Špála, Václav 193
Špale, Václav 71
Špalek, Vladimír 484
Špálová, Sonja 522, 526
Špelda, Antonín 542
Špičák, Josef 193, 202, 287
Špidlík, Tomáš 159, 532
Špilarová, Olga 124, 284
Špinka, Vladimír 347, 364
Špitzer, Juraj 78
Špryslová, Jitka 270
Šrámek, Antonín 63
Šrámek, Fráňa 75, 92, 94, 138, 149, 153,
195, 230, 232, 288, 303, 310, 362
Šrámková, Marta 63, 426
Šrámková, Miloslava viz Hrdličková-
-Šrámková, Miloslava
Šrank, Jan 17, 282
Šranková, Emilie 323
Šrom, Karel 347
Šrut, Pavel 48, 64, 74, 85, 91, 233, 243, 256,
369, 395, 400, 450
Šrůtek, Jiří 162
Štáfl, Otakar 513
Štamberská, Rosana 17
Šťastná, Jarmila 274, 334, 335, 337
Šťastný, Alois Josef 295, 320
Šťastný, Andrej 390
Šťastný, Jaroslav 537, 540
Šťastný, Jindřich 285
Šťastný, Zdeněk 238, 426
Štědroň, Jiří 61
Štědrý, Pavel 351
Štědrý, Vladimír 507, 511
Štefan, Pavel 285
Štěfánek, Josef 147, 288, 347, 359
Štefanides, Jiří 424
Štefánik, Milan Rastislav 272
Štefánková, Jana 24, 27, 29, 30, 35, 36
Štefanová, Věra 454
Štéger, Bohumír 141
Štech, Václav Vilém 56, 86, 316
Štekrová, Ivana 484, 485
Štěpán, Bohumil 147
Štěpán, Ludvík 62, 64, 88
Štěpánek, Bohumil 197
Štěpánek, Otakar 358
Štěpánek, Vladimír 94, 287
Štěpánek, Vladislav 270
Štěpánek, Zdeněk 232, 234
Štěpánková, Hana 163
Štěpánková, Marta 484
Štěpánková, Vladimíra 31
Štěpová, Vlasta 147
Štern, Jan 224, 225
Štětina, Jaromír 394
Štětínová, Dagmar 475
Števček, Pavol 365
Štíplová, Ljuba 43, 369, 395
Štítný ze Štítného, Tomáš 289
Štochl, Sláva (Jaroslav) 56
Štolba, Zdeněk 280, 284, 288, 289, 298, 301,
323, 489, 490
Štoll, Ladislav 92, 93, 287, 357, 361, 486,
491
Štorek, Břetislav 92
Štorch, Eduard 29, 35, 42, 341
Štorch, Otakar 400
Štorch-Mariem, Otakar 51, 86
Štorkán, Karel 234, 239, 338, 475
Štorm, Břetislav 256, 259, 291, 517, 520
Štoviček, Václav 455
Štovičková, Věra viz Heroldová-Štovičková,
Věra
Štroblová, Jana 24, 31, 32, 228, 242, 395,
475
Štrumpf, Antonín 182
Štruncová, Olga 24, 26, 27, 35
Štuka, Ivo 31, 83, 145, 225
Šturm, Jindřich 222
Štyrsa, Josef 336
Štyrský, Jindřich 91, 123, 193
Šubert, Vítězslav 406
Šubrt, Bohumil 474
Šubrt, Josef 24, 28–32, 34, 475
Šubrtová, Milena 17
Šubrtová-Vokounová, Pavla 474
Šukšín, Vasilij 169, 173, 299
Šula, Jaroslav 516
Šulc, Jan (redaktor časopisu Pes, přítel
člověka) 183
Šulc, Jan (nakl. Odeon, Torst) 284, 312, 319
Šulc, Pavel 454
Šulc, Zdislav 495
Šulcová, Marie 205, 540
Šuleř, Oldřich 141, 423–425
Šupich, Zvonimír 338
Šůra, Milan 492
Šusta, Antonín 444
Šusta, Jaroslav 214
Šusta, Josef 198, 520

- Šustr, Vladimír 263, 425, 520
 Šútovec, Milan 237
 Šváb, Jaroslav 71, 193, 275, 286, 297, 304
 Šváb, Rudolf 485
 Švácha, Miloš 405, 428
 Švácha, Petr 539
 Švácha, Rostislav 17, 285, 318
 Švanda, Pavel 63, 66
 Švandrlík, Miloslav 130, 148, 230, 233, 242, 246, 270, 338, 408, 434, 437, 475, 513, 514
 Švantner, František 525
 Švarc, Jevgenij 31
 Švarc, Vlastimil 270
 Švec, Miroslav 389
 Švehla, Antonín 522
 Švehla, Jaroslav 446
 Švehla, Karel 75
 Švehla, Petr 485
 Švejda, Jiří 80, 88, 105, 263, 454, 455
 Švejdrová, Vlasta 60, 270
 Švengsbír, Jiří 390
 Šverma, Jan 65, 486
 Švermová, Marie 486
 Švestková, Marie 232
- Tabášek, Arnošt 182
 Táborská, Jiřina 177, 291
 Táborská, Zdena 25
 Táborský, Eduard 131, 200
 Táborský, Václav 460
 Tafel, Jaroslav 172, 177, 320
 Tafelová, Vlasta 162, 177, 320, 334, 337
 Tachovský, Karel 61, 64
 Taine, Hippolyte 311
 Tairov, Alexandr Jakovlevič 353
 Tajovský, Jozef Gregor 362
 Tammsaare, Anton Hansen 497
 Tändzin Gjamcecho (dalajláma) 395
 Tanizaki, Džuničiró 244
 Tank, Maksim 175
 Tápal, Richard 144
 Tarabová, Blanka 221, 234
 Taške, Zdeněk 257
 Tatarka, Dominik 48, 53, 78, 85, 117, 232, 305, 462
 Tauer, Felix 527
 Taufer, Jiří 9, 75, 82, 90, 95, 291, 311, 320, 422, 479, 491
 Tauš, Karel 214
 Tax, Zdeněk 474
 Taxová, Eva 474
 Taylor, Patrick 437
 Tazieff, Haroun 235
- Teige, Karel 84, 87, 92, 193, 275, 276, 308, 359, 485
 Teigová, Helena 320
 Teichman, Josef 355
 Teilhard de Chardin, Pierre 495, 523, 525, 530
 Teimer, Pavel 163
 Teissig, Karel 71, 183, 193, 258, 366
 Tejkalová, Jiřina 163
 Tenčík, František 33, 64
 Těplov, Lev 235
 Terlecký, Nikolaj 115, 130
 Termier, Pierre 519
 Teršl, František 151
 Téry, Simone 215
 Tesař, Vladimír 71, 90, 155, 163
 Tesařová, Jitka 163
 Těsnohlídek Rudolf 75, 153, 357, 426
 Tetznerová, Gerti 171
 Teyová, Josephine 307
 Thackeray, William Makepeace 292, 302, 407, 521
 Thákur, Rabindranáth 293, 302, 303, 528
 Theer, Otakar 301
 Theissigová, Stanislava 389
 Thibaudet, Albert 312
 Thiele, Vladimír 193
 Thoma, Zdeněk 394
 Thomas, Dylan 90, 227, 297, 302
 Thomson, Rupert 243
 Thorwald, Jürgen 371
 Thukydides 289
 Tigríd, Pavel 118, 208, 244, 305, 461
 Tichá, Blanka 183
 Tichá, Hana 484, 485
 Tichá, Marie 26, 43
 Tichá, Zdeňka 368
 Tichý, František 70, 75, 90, 92, 193, 213, 303, 357, 517
 Tichý, František Rut 73, 287
 Tichý, Jaroslav 24, 27, 33, 34, 36, 167
 Tichý, Jiří 440
 Tichý, Vítězslav 199, 287, 288
 Tikal, František 540
 Tikal, Vladimír 333
 Tilsch, Emanuel 320
 Tilschová, Anna Maria 75
 Tilschová, Emanuela 320
 Tintoretto 356
 Tito, Josip Broz 469
 Tittelbach, Vojtěch 27, 193, 490
 Tittelbachová, Libuše 363, 384
 Titzl, Stanislav 374

- Tobiáš, Pavel 426
Tobolka, Zdeněk Václav 357
Todorov, Tzvetan 244
Toeplitz, Jerzy 392
Toeplitz, Krzysztof Teodor 232
Tognerová, Rajka 98
Tóibín, Colm 243
Tokareva, Viktorija 174
Toklasová, Alice B. 276
Tokunaga, Sunao 409
Tolar, Miloslav 182
Tolkien, John Ronald Reuel 239, 306
Tolstoj, Alexej Nikolajevič 291, 296, 408, 490
Tolstoj, Lev Nikolajevič 26, 166, 167, 171, 173, 195, 197, 251, 262, 291, 293, 295, 297, 322, 357, 365, 437, 470, 471, 490, 529
Toman, Josef 30, 76, 89, 196, 508, 510
Toman, Karel 26, 75, 97, 239
Toman, Vlastislav 247, 444, 541
Tománek, Adolf 505
Tomanová, Miroslava 30
Tomasi di Lampedusa, Giuseppe 300
Tomáš, Jiří 17, 269–271
Tomášek, František 159
Tomášek, Karel viz Řezáč, Tomáš
Tomaševskij, Boris Viktorovič 172
Tomášková, Milena 320
Tomeček, Jaromír 34, 63, 94, 214
Tomek, Jiří 29
Tomek, Lubomír (vl. jm. Lubomír Vaculík) 134, 228
Tomek, Prokop 532
Tomek, Václav 530
Tomeš, Jan Marius 82, 316, 412
Tomský, Alexander 17, 434, 436–438
Tonhauser, Ludovít 241
Toole, John Kennedy 306
Tópek, František 147
Topinka, Miloslav 233, 236, 242, 443, 446
Topol, Josef 362, 365, 517
Toti, Gianni 234
Totušková, Jarmila 60, 517
Toufar, Pavel 369, 387
Toulouse-Lautrec, Henri de 316
Touška, František 516
Továrek, František 336, 426
Townsendová, Sue 239, 244
Toyen (vl. jm. Marie Čermínová) 193, 465, 485, 490
Tožička, Jiří 336
Träger, Josef 190, 198–200
Trakl, Georg 302
Trampota, Jan 155
Trankovská, Zuzana 183
Trapl, Karel 346
Traven, B. 367
Trávníček, František 64, 200, 357, 358, 471
Trávníček, Mojmír 96, 528
Traxler, Jiří 186, 461
Trčová, Zdenka 183
Trdlíková, Květa 213, 284, 458
Trefulka, Jan 31, 59, 62, 77, 99, 116, 409, 460
Trejbal, Petr 152
Tremayne, Peter 529
Tresmontant, Claude 524
Trhlík, Josef 105
Trifonov, Jurij 166, 169
Trilling, Wolfgang 531
Trinkewitz, Karel 129, 373, 435
Trioletová, Elsa 81, 85, 298
Trita, Bohumil 286, 382
Trnka, Bohumil 200
Trnka, Jiří 26, 28, 30, 36, 54, 71, 193, 294, 366, 517, 541
Trnka, Josef 427
Trochová, Zina 76, 227
Trojan, Josef 347, 382
Trojan, Raul 363
Trojánek, Vladimír 17, 109
Trojánková, Gabriela 113
Trojanová, Zuzana 238
Troska, J. M. (vl. jm. Jan Matzal) 155, 197, 425, 429
Trost, Pavel 177
Troup, Miloslav 26, 54, 239, 517
Truck, Robert-Paul 413
Trucková, Betty 413
Tručka, František 25, 27, 382
Truhlář, Břetislav 75
Trunečková, Jaromíra 401
Trusov, Alexandr 256
Třebický, Jaroslav 345, 346
Třebízský, Václav Beneš 407, 521, 522, 525, 526
Třešňák, Vlastimil 117, 400, 410
Třeštík, Dušan 315
Tuček, Karel 362
Tučková, Nina 519
Tučný, Petr 213
Tuláček, Jan 17, 387
Tuleškov, Ognan 516
Tůma, Bohuslav 147
Tůma, Jiří 455
Tůma, Miloš 444

- Tůma, Mirko 511
 Tumlíř, Jaroslav 383
 Tunglová-Jeanová, Marie 439
 Turčicová, Zdena 182
 Tureček, Dalibor 444
 Turek, Josef 503
 Turek, Rudolf 155, 558, 527
 Turek, Svatopluk viz Svatopluk, T.
 Turgeněv, Ivan Sergejevič 29, 166, 171,
 173, 291, 410, 521
 Turková, Vladimíra 374
 Tursunzóda, Mírzo 175
 Tusar, Slavoboj 193
 Tušl, Jiří 203
 Ťutčev, Fjodor Ivanovič 301, 520
 Ťutunnyk, Hryhir 296
 Tvardovskij, Alexandr 175, 227, 228
 Tvaročková, Jiřina 439
 Tvrdek, František 363
 Twain, Mark 38, 55, 67, 229, 231, 292, 293,
 295, 407, 408
 Týbl, Stanislav 448
 Týc, Antonín 144
 Týfa, Josef 71, 222, 241, 275, 286, 304
 Tyl, Josef Kajetán 27, 73, 76, 237, 287, 383,
 509
 Tyňanov, Jurij Nikolajevič 167, 215, 296,
 310, 312, 410
 Typlt, Jaromír 238
 Typoltová, Vendula 388
 Týrš, Miroslav 118
 Tzara, Tristan 163, 297
- Udovič, Jože 202
 Uhde, Milan 61, 78, 80, 118, 365
 Uher, František 153
 Uher, Jindřich 62
 Uhl, Petr 370
 Uhlíř, Ludvík 333
 Uhlířová, Hana 365
 Ulč, Ota 437, 460, 462, 541
 Ulčák, Ladislav 381
 Uličiansky, Ján 28
 Uličná, Helena 489
 Uličná, Ludmila 63
 Uličný, Miloslav 238
 Ulík, Karel 43
 Ullmannová, Liv 411
 Ulrich, Gerhard 369
 Umlauf, Oldřich 351
 Unamuno, Miguel de 302, 526
 Undsetová, Sigrid 171, 519, 522, 525
 Unger mann, Valdemar 351, 382
- Unt, Mati 174
 Updike, John 121, 230, 299
 Upfield, Arthur 229
 Urbán, Ernő 362
 Urban, Ervín 26, 193
 Urban, Ivan 509
 Urban, Josef 490
 Urban, Miloslav 475
 Urban, Miloš 221
 Urban, Otto 393, 494, 496
 Urban, Petr 25
 Urbánek, Zdeněk 49, 320, 359
 Urbánková, Emma 315
 Urbánková, Jarmila 24, 27, 83, 91, 519
 Urbanová, Alena 347, 366
 Urbanová-Santholzerová, Antonie S. 540
 Urbanová, Věra 285
 Uris, Leon 394
 Urlich, Petr 318
 Ürögdi, György 368
 Urx, Eduard 93
 Urx, Richard 350
 Urzidil, Johannes 302, 354
 Uspenskij, I. N. 470
 Utitz, Bedřich 115, 118, 176
 Utitz, Emil 361
- Vacík, Miloš 116, 202, 215, 223
 Vacke, Vojtěch 135, 239
 Vacková, Marie 387
 Vacková, Marta 274
 Václav IV. 315
 Václavek, Bedřich 84, 149, 197, 226, 357,
 428, 486
 Václavík, Antonín 140, 141
 Václavková, Jaroslava 84
 Vaculík, Lubomír viz Tomek, Lubomír
 Vaculík, Ludvík 74, 77, 116, 242, 409
 Vaculíková, Anežka 405
 Vaculíková, Marie 49
 Vaculín, Ivo 24, 28, 34, 162
 Vaculínová, Hana 503
 Vaculka, Vladislav 134
 Vaďura, Jaroslav 221
 Vaďura, Petr 532
 Vágner, Ivan 186
 Vágner, Josef 154, 156
 Vágnerová, Zdena 154, 156
 Vácha, Stanislav 88, 229, 408, 409
 Vácha, Vladimír (pův. jm. Leopold
 Kleindienst) 218, 219
 Vácha, Vladimír ml. 222
 Váchal, Josef 154, 155, 276, 289

- Vachek, Emil 76, 79, 80, 149, 196, 229, 231, 260, 540
Vachek, Karel 367
Vachková, Ludmila 441
Vachová, Marie 70
Vachtová Ludmila 515
Vachtová, Milada 387
Vachule, Miroslav 221, 230
Vachulová, Klára 221
Vailland, Roger 298, 306
Vaillant, George Clapp 368
Vajner, Arkadij 170
Vajtauer, Emanuel 355
Vala, Augustin 423, 427
Valdésová, Zoé 244
Válek, Jiří 365
Válek, Miroslav 89, 228, 236
Valenta, Edvard 53, 63, 74, 79, 116, 504, 511
Valenta, Vladimír 462
Valentová, Anna 320
Valéry, Paul 196, 227, 303, 319, 355
Valeš, Oskar 481
Valchář, Lubomír 221
Valík, Miloš 424
Valja, Jiří 302, 320, 358
Válková, Marie 17, 517
Valo, Luděk 182
Valoch, Jiří 66, 123
Valouch, František 84
Valouch, Josef 70, 94
Valoušek, Jaromír 109, 286, 304
Valoušková, Soňa 286
Válová, Jitka 125
Válová, Květa 125
Valter, Karel 445
Valton, Arvo 174
van der Post, Laurens 235
Váňa, Milan 257
Váňa, Zdeněk 393
Vaňátko, Václav 223
Vancí, Karel 138
Vančura, Bohumil 286
Vančura, Dalibor 362
Vančura, Josef 182
Vančura, Vladislav 75, 79, 86, 87, 91, 92, 111, 196, 199, 200, 232, 233, 262, 288, 301, 305, 284, 410, 486, 509
Vančura, Zdeněk 76, 292, 312, 365
Vančurová, Ludmila 86
Vaněček, Arnošt 223, 384, 475, 489
Vaněk, František Bernard 514, 525
Vaněk, Jan (nakladatel) 283
Vaněk, Jan (redaktor) 481
Vaněk, Karel 25
Vaněk, Rostislav 71, 109, 193, 286, 485
Vaněk, Vladimír 465, 467
Vanický, Jaroslav 285
Vaňková, Alena 284, 309, 323
Vaňková, Ludmila 24, 203, 206, 230, 410
Vaňous, Jaromír 539, 540
Váňová, Vlasta 32, 239
Vápeník, Rudolf 51–53, 284, 291, 294, 295, 301, 320, 404, 409
Vápeníková, Marcela 51
Vargas Llosa, Mario 299
Váša, Miroslav 71, 163, 193, 286
Vašák, Pavel 95
Vašica, Josef 518, 520, 522
Vašut, Vladimír 392
Vaughan, Keith 50
Vávra, Ivan 234
Vávra, Vladimír 224
Vavrinčík, Kornel 162, 220
Vávrová, Alena 539
Vávrová, Jitka 270
Vávvrů, Miloš 182
Vavřík, Zdeněk 149, 197, 356
Vavřín, Vlastimil 474, 475
Vavřina, Miroslav 182
Vavřincová, Fan 196, 523
Vavřinec z Březové 290
Vavřinová, Jiřina 485
Vavřinová, Markéta 484
Vazov, Ivan 470
Vážný, Jan 63
Vážný, Václav 358
Včelička, Géza 75, 89, 215, 224, 412
Večeř, Jan 112
Večeřová, Milada 177
Večeřová, Věra 140
Vega, Lope de 383
Veis, Jaroslav 221, 229, 230, 239
Veit, Václav Jindřich 449
Vejdělek, Čestmír 21, 22, 31, 219, 229, 231, 234
Vejdělková, Drahomíra 221
Vejlupek, Miroslav 540
Vejsada, Václav 439, 442
Vejsadová, Ludmila 439
Vejvoda, Jaroslav 242, 460, 462
Vejvoda, Stanislav 537, 540
Velčovský, Josef 221, 238
Velebný, Karel 120
Velek, Josef 394, 412
Velemínský, Karel 354

- Velinský, Jaroslav 106, 113, 186, 239, 454, 455
 Velkoborský, Jan Petr 24, 28, 29, 32, 34, 35, 38
 Veltman, Alexandr 297
 Venclovský, František 264
 Vendová, Věra 482
 Verecký, Ladislav 70
 Verhaeren, Émile 76
 Verlaine, Paul 91
 Verne, Jules 29, 225, 230, 239, 240, 395, 408
 Veselá, Marie viz Janů-Veselá, Marie
 Veselovský, Zdeněk 252, 255, 394
 Veselský, Jiří 425
 Veselý, Jan 515
 Veselý, Josef 160
 Veselý, Ludvík 115
 Veselý, Zdeněk 105
 Vetemaa, Enn 169, 170, 296
 Větrovská, Thea 51
 Větvička, Václav 55
 Veverka, Milan 270
 Veverka, Ota 127
 Veverka, Přemysl 221, 237
 Vežinov, Pavel 170
 Vian, Boris 124
 Viceník, Stanislav 484
 Vidman, Ladislav 527
 Vidocq, Eugène François 354, 367
 Viewegh, Michal 70, 89, 95, 96
 Vieweghová, Šárka 350
 Vik, Jan viz Menzel, Josef
 Vik, Karel 138, 364
 Viktor, Ivo 338
 Viktora, Viktor 542
 Vilar, Jean 366
 Vildrac, Charles 223
 Vildt, Jaroslav 369
 Vilikovský, Jan 358
 Vilímková, Milada 527
 Villon, François 82, 90, 303
 Vimerová, Marie 484
 Vimr, Luděk 25, 336
 Vimr, Vladimír 25, 351
 Vinant, František 99, 475
 Vinárek, Josef 362, 373, 382
 Vinař, Josef 32
 Vincent, Raymonde 519
 Vinceová, Eva 381, 387
 Vinci, Leonardo da 353
 Vinogradov, Anatolij 169
 Vinogradov, Viktor Vladimirovič 471
 Vinokurov, Jevgenij 228
 Vinšová, Kateřina 406
 Vipler, Vladimír 349
 Virt, Günter 531
 Višková, Jarmila 75, 92, 93, 287
 Vít, Jan 395
 Vítková, Martina 474
 Vítková, Miroslava 484
 Vitochová, Marie 257
 Vitouš, Pavel 176, 498
 Vítovcová, Ludmila 444
 Vízdal, Miroslav 475
 Vladimov, Georgij Nikolajevič 117
 Vladislav, Jan 30, 48, 54, 64, 172, 177, 227, 320, 323, 363, 400
 Vlach, Antonín 465
 Vlach, Robert 158, 159, 400, 465–468
 Vlach, Roman 494
 Vlasák, František 507
 Vlasák, Vratislav 405
 Vlašín, Štěpán 92, 94, 112, 202, 427
 Vlášková, Ludmila 17
 Vlček, Bartoš 426
 Vlček, Jaroslav 76, 310
 Vlček, Josef 120, 123, 125, 126
 Vlček, Petr 351
 Vlček, Pravoslav 405
 Vlček, Tomáš 316, 390
 Vlček, Vladimír 61, 164
 Vlčková, Alena 163, 177
 Vlk, Ivan 43
 Vlk, Jiří viz Morava, Jiří
 Vlk, Miloslav 532
 Vlková, Irena 440
 Vlnas, Vít 244
 Vnouček, František 508
 Vobořil, Stanislav 256
 Vobrubová-Koutecká, Jaroslava 320
 Vodák, František 370
 Vodák, Jindřich 195, 198, 199
 Vodák, Karel 195, 517, 522, 524
 Vodáková, Sylvie 71, 227, 369, 396
 Voděra, Svatopluk 445
 Vodička, Adolf 481
 Vodička, Felix 199, 200, 287, 310, 311, 359, 385
 Vodička, Jan 213
 Vodička, Miloš 153, 228, 236, 450
 Vodička, Stanislav 525, 526
 Vodička, Timotheus 197, 521, 524
 Vodičková, Marie 31, 37, 70
 Vodňanský, Jan 233, 395
 Vodsedálek, František 352–354

- Voegelin, Eric 436
Vohnický, Vlastimil 455
Vohryzek, Josef 70, 229, 320
Vochala, Jaromír 413
Voisine-Jechová, Hana 320
Vojta, Jaroslav 201
Vojtěch, Jaroslav 165, 407
Vokáč, Karel 412, 539, 541
Vokolek, Vladimír 83, 106, 107, 196, 228, 243, 400, 456, 520
Vokounová, Pavla viz Šubrtová-Vokounová, Pavla
Vokrová, Libuše 369
Volák, Josef 105–107, 453–455
Volanská, Hela 89, 224
Volavka, Vojtěch 314, 316
Volavková, Hana 315, 316
Volejník, Jaroslav 511
Volek, Jiří 122
Voleský, Karel 257
Voleský, Karel ml. 257
Volfová, Hana 485
Volfová, Marie 154
Volková, Bronislava 400, 401
Volný, Sláva 400
Volný, Zdeněk 323, 409
Voltaire 169, 291
Vomáčková, Jevgenija 323
Vondráček, Jan 363
Vondráček, Václav 70
Vondrášková, Marie 484
Vondrouš, Milan 133
Vondruška, Vlastimil 498
Vonka, Eduard 281
Vonnegut, Kurt 121, 122, 230, 237, 306, 412
Vopat, Zdeněk 454
Vopěnka, Martin 239, 437
Vopěnka, Petr 391
Voráček, František 256
Voragine, Jakub de 527
Vorglimler, Herbert 530
Vorlíčková, Irena 351
Voronkovová, Ljubov 27
Voříšek, Rudolf 516, 517, 519
Voříšková, Jiřina 516
Voříšková, Marie 517
Vosáho, Jiří 201
Vosátka, Miro 405
Vosíková, Marie 426
Voskovec, Jiří 75, 83, 117, 366, 462
Voskovec, Prokop 177, 320
Vostrá, Alena 31, 62, 78, 369, 395
Vostrý, Jaroslav 95, 363
Vošahlíková, Pavla 495
Vošoust, Jiří viz Zahradnický, Jiří
Votruba, Jiří 25
Votýpková, Jaroslava 36, 163
Vovsová, Zdenka viz Bergrová, Zdenka
Vozka, Jaroslav 413
Vozněsenskiij, Andrej 171
Voznička, Vladimír 17, 386
Vrána, Karel 158–160
Vránek, Vilém 453, 456
Vraštil, Jaromír 26
Vratislav z Mitrovic, Václav 241
Vráz, Enrique Stanko 394
Vrba, František 227, 246, 300, 320
Vrbata, Václav 149
Vrbenský, Jaroslav 17, 517
Vrbka, Josef 425
Vrbová, Alena 88, 89, 137, 526, 539
Vrbová, Hana 163, 171, 172, 177
Vrbová, Jana 485
Vrbová, Jitka 474, 517
Vrbová-Kotrbová, Vilma 336, 517
Vrchlická, Eva 197, 383
Vrchlický, Jaroslav 76, 154, 199, 201, 288, 294
Vrchota, Jiří 221
Vrkočová, Ludmila 49, 123
Vršecká, Irena 183
Vršťala, Josef 270
Všetečka, Miroslav 152
Všetička, František 495
Vůjtek, Karel 426
Vybíralová, Lenka 26
Vybíralová, Zlata 405
Výborný, Zdeněk 542
Vydra, Bohumil 471
Vydra, Václav st. 201, 363
Vydrová, Jiřina 193
Vydrová, Markéta 26
Vygotskiij, Lev Semjonovič 312
Vyhлід, Radko 540
Vyhлідal, Oldřich 70, 91
Vyhлідal, Zdeněk 148
Vyletal, Josef 109
Vylefalová, Olga 109
Vymětal, Stanislav 140
Vyskočil, Albert 197, 356, 443, 533
Vyskočil, Ivan 222, 224, 229, 243
Vysockij, Vladimír 173, 178
Vysocký, Miloš 155
Vysoká, Jana 222
Vystrčil, Tomáš 221, 245

- Wagner, Libor 406
 Wagner, Richard 123, 313
 Wagner, Vladimír 481, 482
 Wagnerová, Denisa 26
 Wagnerová, Eva 350
 Wágnerová, Jitka 109
 Wahlöö, Per 231, 495
 Wajs, Miloslav 542
 Waldenfels, Hans 530
 Wallace, Edgar 372, 495
 Wallace, Lewis 522
 Wallenfels, Dominik 129
 Walpole, Horace 295
 Walsler, Martin 232
 Waltari, Mika 204, 410, 522, 525, 533
 Walterová, Jitka 26, 71
 Walterová, Marcela 26
 Warausová, Vilma 148
 Warren, Robert Penn 497
 Wasilewska, Wanda 215
 Wassermann, Jakob 197, 394
 Waugh, Evelyn 302, 519, 525
 Wawrosz, Adam 427
 Weber, Helmut 530
 Weber, Jan 193
 Weber, Max 352, 530
 Weddingová, Alex 225
 Weidlich, Evžen 504
 Weigel, Jaroslav 476, 477, 485
 Weigel, Pavel 187
 Weil, Jiří 74, 79, 229, 242, 446
 Weimann, Robert 311
 Weiner, Richard 227, 230, 289, 301
 Weiner, Vlastimil 182
 Weingart, Miloš 198
 Weinzettl, Vilibald 369
 Weisbergerová, Lucie 286, 303
 Weiskopf, Franz Carl 215
 Weiss, František 405
 Weiss, Jan 75, 92, 155, 154, 196, 229, 364, 522, 525
 Weiss, Peter 233, 366
 Wells, Herbert George 230, 293, 302, 305, 410, 494
 Weltyová, Eudora 299
 Welzl, Josef 509
 Wenig, Adolf 336, 475
 Wenig, Frank 541, 542
 Wenig, Jan 360, 390, 475
 Wenigová, Irena 284, 301
 Wenzhöfer, Vladimír 147
 Wenzl, Miroslav 240
 Wenzl, Oldřich 228, 236, 237
 Werfel, Franz 85, 227, 302, 360, 519, 520, 522
 Werich, Jan 75, 80, 89, 93, 204, 205, 340, 366, 462, 507
 Wernerová, Ruth 236
 Wernisch, Ivan 85, 91, 95, 228, 395, 413, 435
 Wernischová, Helena 193, 517
 Wernischová, Petra 485
 Werstadt, Jaroslav 198
 West, Nathanael 302
 Westh Neuhardová, Else 468
 Western, W. E. viz Kuchynka, Josef
 White, Patrick 306, 497
 Whitman, Walt 91, 292, 384
 Wielgus, Jindřich 317
 Wild, Jan 214, 222
 Wilde, Oscar 38, 54, 169, 231, 297, 302, 303, 322
 Wilder, Thornton 299
 Williams, Tennessee 366
 Williams, William Carlos 297
 Williamsová, Donna 498
 Wilson, Angus 312
 Wilsonová, Susan 529
 Winckelmann, Johann Joachim 311
 Winkelhöferová, Vlasta 393
 Wenschuh, Josef 355
 Winter, Zikmund 53, 200, 476
 Winter-Neprakta, Jiří 147, 148, 233, 270, 334, 474, 513, 514
 Wirth, Zdeněk 354
 Wirthová, Božena 323
 Wiškovský, Eugen 317
 Witkiewicz, Stanisław 302
 Wittgenstein, Ludwig 244, 529
 Wittlich, Petr 56, 315
 Wittlin, Jerzy 170, 230
 Wodehouse, Pelham Grenville 302, 307, 526
 Wolf, František 216
 Wolf, Friedrich 363
 Wolf, Jaromír 338
 Wolfe, Thomas 299
 Wolfová, Gitta 53
 Wolfová, Christa 299
 Wolfová, Zora 219, 221, 229
 Wolker, Jiří 87, 92, 93, 141, 227, 233, 287, 303, 359, 412
 Wolmar, Wolfgang Wolfram von 346
 Wols 276
 Wondrák, Eduard 154
 Woolfová, Virginia 85, 302, 303, 321, 322, 328

- Wurm, Franz 202
Wust, Peter 524
Wyndham, John 308
- Xenofon 494
- Zabolockij, Nikolaj 171
Zábrana, Jan 53, 83, 90, 107, 131, 167–169,
171, 174, 177, 227–229, 231, 233, 295, 297,
312, 320, 368, 394
Zábranová, Marie 17, 284, 293, 323
Zábranská, Zdena 17, 59, 61, 62
Zábranský, Adolf 26, 27, 193
Zábranský, Vlastimil 60
Zábrodská, Stanislava 17, 25
Zadáková, Květa 482, 486, 490
Zadrazil, Ladislav 174, 177, 301
Zadrazil, Pavel 444
Zadrazilová, Miluše 177, 320
Zadrobílek, Vladislav 228
Zaháňská, Kateřina 244
Zahrádka, Miroslav 172
Zahradnický, Jiří 538, 541, 543
Zahradníček, Jan 62, 66, 83, 87, 96, 159, 193,
196, 197, 434, 460, 520, 521, 523, 528, 529
Zahradníčková, Vlasta 141
Zahradník, Jiří 32
Zach, Aleš 17
Záchová, Soňa 426
Zaimoglu, Feridun 244
Zajcev, Leonid 441
Zajdel, Janusz Andrzej 230
Zajíček, Antonín 341
Záliš, Norbert 155, 156
Záloha, Jiří 445
Zalygin, Sergej 166
Zamarovský, Vojtěch 29, 33, 232, 235
Zámecká, Wanda 284, 298
Zamjatin, Jevgenij 117, 169, 301
Zaorálek, Jaroslav 300, 355, 519
Zápal, Jaromír 25
Zapletal, Jaroslav 538
Zapletal, Jiří 213, 284, 291, 294, 296, 301
Zapletal, Libor 481, 483, 486, 488
Zapletal, Miloš 336, 338, 340, 455
Zapletal, Zdeněk 88, 95, 237
Zapletalová, Vendula 292, 301, 481, 490
Zapletalová, Ludmila 285, 286
Zápotocký, Antonín 74, 92, 94, 111, 404,
409, 412, 416, 497, 509
Zápotocký, Evžen 482
Zarathuštra 302
Zátopek, Emil 336
Závada, Jaroslav 24, 521
Závada, Vilém 27, 70, 73, 83, 92, 193, 196,
322, 505
Závadová, Kateřina 25, 38
Závodský, Artur 505
Zavřel, Štěpán 158
Zbavitel, Dušan 293, 320, 393
Zbořil, Jiří 220
Zedníček, Stanislav 70
Zedník, Pavel 147
Zeiske, Wolfgang 338
Zejda, Radovan 96
Zelená, Marie 458
Zelenka, Jan 17, 284
Zelený, Luboš 155
Zelinová, Hana 31, 37
Zelníček, Karel 17, 333
Zeman, Adolf 542
Zeman, Milan 92, 94
Zemánek, Petr 389
Zemina, Milan 474
Zenger, Zdeněk Maria 135
Zenkl, Petr 190, 195
Žeromski, Stefan 171, 292, 490
Zeyer, Julius 92, 201, 520
Zezula, Milan 60
Zguriška, Zuzka 74, 89
Zgustová, Monika 322
Zhoř, Antonín 28, 32, 223
Zhoř, Igor 37
Zídek, Karel 475
Ziegler, Zdeněk 71, 109, 163, 258, 286, 304,
334, 485
Zich, Jaroslav 313
Zich, Otakar 198, 333
Zicha, Josef 144
Zikmund, Miroslav 28, 176, 216, 360, 361,
494
Zikmund, Petr (vl. jm. Jan Otčenášek ml.)
185
Zikmund, Václav 335
Zikmundová, Hana 484
Zikmundová-Hromadová, Jaroslava 387
Zima, Miloslav 469, 471
Zima, Petr 367
Zimková, Milka 240
Zimmer, Josef 425
Zindr, Joža 148
Zinnerová, Markéta 28, 37, 43, 396, 449,
475
Zinovij, Jurjev 170
Zítka, Karel 515, 516
Zítková, Irena 17, 220, 221, 237

- Zívr, Ladislav 155
Zlámaný, Svatopluk 185
Zlín, Karel 441
Zlonický, Jan viz Janura, František
Zmatlíková, Helena 26, 31, 43, 359, 369, 396
Značkovská-Neumannová, Kamila 193, 482
Zola, Émile 171, 240, 407
Zoščenko, Michail 80, 173, 174
Zoufal, Jiří 17, 350
Zoufalová, Helena 17
Zouhar, Zdeněk 65
Zourková, Marie 482
Zrotal, Jaroslav 509
Zrzavý, Jan 90, 318
Zřídka veselý, František 65
Zumr, Josef 235, 469, 470
Zumrová, Jiřina 17, 281, 284, 289, 301, 303, 311
Zupančič, Beno 232
Zvěřina, František 256, 517
Zvěřina, Josef 532
Zvěřina, Pavel 115
Zweig, Arnold 215, 294
Zweig, Stefan 131, 198, 295, 306, 310, 394, 494
Zýka, Jaroslav 230
Zykmund, Václav 310, 316
- Žáček, Jiří 43, 70, 80, 90, 91, 238, 401, 412, 475, 545
Žák, David Jan 445
Žák, Jaroslav 154, 177, 204, 336, 337, 339, 442
Žák, Jiří 201, 445, 540
Žák, Miroslav 221
- Žák, Rudolf 202
Žákovský, Richard 387, 482, 485
Žantovská, Hana 221, 247, 320
Žantovský, Jiří 357, 358
Žantovský, Michael 320
Žantovský, Petr 192
Žbánek, Jan 25, 43
Ždanov, Andrej Alexejevič 357, 358
Ždichynec, Bohumil 539
Želenský, Karel 195
Železná, Jitka 70, 163
Železný, Ivo 17, 283, 284, 308, 485
Železný, Jan 498
Železný, Oldřich 185, 186, 442
Železný, Vladimír 393
Želibská, Mária 517
Želivan, Pavel viz Vrána, Karel
Žemla, Martin 517
Žemlička, Josef 26, 205, 393
Žemličková, Gabriela 269, 271
Ženka, Josef 112
Žert, Jaroslav 507, 511
Židlický, Jiří 356, 517
Židlický, Václav 177
Žikeš, Vladimír 21
Žilina, Miloslav 284, 289, 298, 320
Žirmunskij, Viktor Maximovič 312
Žitek, Bohumír 449
Žitinskij, Alexandr 173
Živná, Želmíra 37
Živný, Jan 479
Živný, Miloš 135
Živov, Mark 470
Žižka z Trocnova, Jan 202, 258
Żółkiewska, Wanda 172
Žurman, Alexandr 341
Žváček, Dušan 424, 426

Česká literární nakladatelství 1949–1989

MICHAL PŘIBÁŇ A KOL.

Vydalo Nakladatelství Academia,
Středisko společných činností AV ČR, v. v. i.,
Vodičkova 40, 110 00 Praha 1

Návrh obálky Pavel Janoušek
Grafická úprava Michaela Blažejová
Odpovědný redaktor Dominik Melichar
Technická redaktorka Monika Chomiaková

Vydání první, Praha 2014
Ediční číslo 11624

Sazba a tisk **SERIFA**®, Jinonická 80, 158 00 Praha 5

ISBN 978-80-200-2407-7

Knihy Nakladatelství Academia zakoupíte také na
www.academiaknihy.cz
www.academiabooks.com
www.eknihy.academia.cz

V roce 1949 uskutečnila nová politická moc v Československu zásadní reformu nakladatelské činnosti. Vydavatelské oprávnění bylo uděleno jen několika podnikům zřizovaným státem, politickými stranami Národní fronty či společenskými organizacemi, které však byly rovněž pod státní kontrolou. Ačkoli se v dalších desetiletích podmínky pro nakladatelskou činnost mírně proměňovaly, centrální dohled – s výjimkou krátkého období na konci šedesátých let – nepolevoval. I za nesvobodných podmínek nicméně vycházela hodnotná literatura, i za nesvobodných podmínek obvykle bylo co číst.

Publikace kolektivu pracovníků Ústavu pro českou literaturu AV ČR přináší rozsáhlá a podrobně zpracovaná hesla padesáti českých nakladatelství působících od konce čtyřicátých do konce osmdesátých let s přesahem do let devadesátých, která jsou spojena s postupnou transformací, ale také s útlumem a zánikem některých kdysi dominantních podniků. Autoři se věnují především těm nakladatelstvím, která se soustředila na beletristickou a literárněvědnou produkci, popřípadě vydávala knihy z příbuzných odborných a uměleckých oblastí.

Zastoupeny jsou jak podniky s celostátní působností, tak i tzv. krajská nakladatelství, nechybějí ani vybraná hesla z oblasti exilové literatury. Čtenář zde najde informace o dějinách příslušného podniku, výklad jeho vydavatelské produkce, přehledně zpracované bibliografické informace a rozsáhlý soupis sekundární literatury.

ISBN 978-80-200-2407-7

9 788020 024077

www.academia.cz